1908-1909

1908
32
76

mss. 206
BIBLIOTECA MITROPOLIEI IAȘI
P. 14

CARTE PASTORALĂ

DATĂ DE

PREA SFINȚITUL EPISCOP AL RÂMNICULUI

CĂTRE FIII SUFLETEȘTI DIN EPARHIA SA

PENTRU PAZA LEGILOR.

ATHANASIE

Cu mila lui Dumnezeu smeritul episcop al Râmnicului Noul-Severin, tuturor iubiților mei fii sufletești binecredincioși creștini, clerici și mireni din această de Dumnezeu păzită eparhie, har vouă și pace dela Părintele îndurărilor, iar dela Smerenia mea arhierească binecuvântare.

Văzând, iubiților, în vremurile de față, că prin orașele și satele Olteniei noastre se răspândesc unele scrieri pline de otravă sufletească, m'am hotărît a vă scrie această carte și a vă sfătui cum să vă feriți de primejdiile ce răsar din cetirea unor asemenea scrieri și ce fel de cărți să cetiți mai mult.

Este veche plângerea despre scrierile, ce pretind a înmulți știința, pe când în faptă înmulțesc durerea. Atari

scrieri nu numai depărtează pe cei slabi cu duhul dela credința și vieața creștinească, aruncându-i în rătăciri de suflet pierzătoare, ci încă prin icoane pline de lucruri necuvioase, și prin învățături înșelătoare, aţâță pornirile trupului, împing la răsvrătire pre cei mici asupra celor mari și însuflă deșartă trufie față de cei de aproape.

Despre atari scrieri, și despre alcătuitorii lor, iată ce zice Sfânta Scriptură: «Fiule, să nu te înșale pre tine oamenii cei necredincioși, nici să fii la un gând cu dânșii. De te vor rugà zicând: Vino cu noi, însoțește-te la sânge și să ascundem în pământ cu strâmbătate pre omul cel drept, averea lui cea de mult preț să o apucăm și să umplem casele noastre de câștig, pune-ți soarta ta cu noi, și o pungă de obștie să avem toți. Fiul meu, să nu mergi în cale cu aceștia, că picioarele lor la răutate aleargă și grabnice sunt à vărsà sânge».

Vedeți, iubiților, că de și acest sfat înțelept este de vre-o trei mii de ani, dar el își are loc și la noi, căci păţeniile groasnice din anul trecut, vor rămâneà o dureroasă dovadă, ce nu se va uità multe veacuri, cât e de primejdios să dați lesne crezământ unor oameni lepădați de legi sau să fiți ademeniți prin cetirea de scrieri răsvrătitoare.

Spre a vă cruțà pe viitor de niște încercări așa de crâncene, vă îndemn, iubiților, a căutà hrană sufletească prin cetirea de scrieri bune, cum sunt mai ales acelea, pe poarta cărora se află scris că sunt alcătuite de bărbați cunoscuți ca iubitori ai binelui obștesc, sau sunt tipărite de societăți luminătoare, ce se îndeletnicesc anume cu alcătuirea de scrieri bune și răspândirea lor în popor, cum e societatea «Steaua» din București, precum și scrierile tipărite cu încuviințarea Ministrului școalelor, sau cu binecuvântarea Sfântului Sinod. Asemenea scrieri vi le pot arătà la trebuință preoții și învățătorii. Când unii creștini m'au întrebat și pe mine, dacă e bine să cetească oare-

care carte și să facă cele ce învață din ea, sau chiar mi-au cerut anumite cărți, le-am răspuns bucuros, dându-le îndreptarea cuvenită și trimițându-le cărți de cetit. Așa voiu face cu plăcere, cât îmi va fi cu putință, căci mult îmi stă la inimă binele sufletesc al păstoriților mei.

Dintre scrierile bune de cetit însă, veți alege mai cu seamă pe acele ce cuprind învățături despre legile, cari cârmuesc viața noastră de creștini și de cetățeni.

Unii sunt de socotință că *lege* înseamnă chiar *cetire*, pentrucă la început cetirea legilor era cea mai aleasă cetire ce se făcea la popor. Această însemnare a legii se primește numai întru cât legile sunt făcute de stăpânitori și sfetnici, cari ca înfățișători ai poporului se bucură de toată încrederea, așa că cetirea legilor făcute de ei nu poate decât să folosească. Ba chiar e hotărît că legile nu au tărie decât după ce s'au luat îndestul măsura, ca ele să poată fi cetite și cunoscute de toți. Prin cetirea legilor ajungem în stare să judecăm, dacă oamenii, care vin în atingere cu noi sub cuvânt de a ne da povețe despre nevoile vieții, sau cărțile de același cuprins, ce ne-ar cădea în mână, sunt sau nu în conglăsuire cu legile de care avem cunoștință și în caz că nu sunt, putem atunci zice despre atari oameni și cărți ca și Psalmistul: «Spusumi-au mie călcătorii de lege bârfele ce nu sunt ca legea ta, Doamne!»

Dar dupre adevăratul cuvânt legea, fie bisericească, fie cetățănească, însemnează o rânduială sau legătură pentru binele de obștie, făcută de sfatul țărei și cuprinde răsplătiri pentru paza celor ce rânduește ea sau pedepse pentru călcarea ei. Cei ce păzesc legile se numesc oameni buni și drepți, iar cei ce le calcă se numesc oameni răi și neleginiți. Toate legile puse oamenilor au pricina lor cea mai înaltă în înțelepciunea lui Dumnezeu, ziditorul a toate. De aceia, drepții, adică cei ce păzesc legile, chiar dacă

nu au parte de răsplata omenească, se vor învrednici de răsplată dela Dumnezeu, iar cei răi și nelegiuiți, adică oamenii cari calcă legile, chiar de ar scăpà de pedeapsa oamenilor, nu vor puteà scăpà de osănda lui Dumnezeu, dacă nu se vor îndreptà de fără de legea lor.

Aceste învățături vă sunt de mare folos, iubiților, întru toate căile voastre. Sfârșitul legilor este binele obștesc. Iată un îndemn puternic a ne sârguì să le cetim, să le cunoaștem bine și să le aducem la îndeplinire în ceeace ne privesc pe ficare din noi, căci prin aceasta sporim binele de obștie, deci și binele nostru al fiecăruia în parte. De aceia Psalmistul zice: «Cât am iubit legea ta, Doamne, toată ziua gândirea mea este»; și rânduiala bisericească de peste săptămână se începe în toate diminețile cu psalmul, în care prorocul David cere dela Dumnezeu cu căldură să'i ajute a cunoaște și a păzì legea sa.

Toate legile au isvorul lor cel mai adânc în înțelepciunea lui Dumnezeu. Iată, iubiților, alt îndemn și mai puternic a cunoaște și a păzì legile. Cum că Dumnezeu este începătorul a toate legile mărturisesc însuși făpturile pe care el le-au adus întru ființă spre folosul omului. Luați sama de pildă la zi și la noapte. Ele păzesc întru sine atâta potrivеală, că cu drept cuvânt sfântul Ioan Gură de aur le aseamănă cu două surori foarte îndrăgostite una de alta. Dumnezeu a înfipt amândorora măsură și hotar, ca toți să ne îndulcim de binefacerile lor. Așa ziua e rânduită firei omenești ca să lucreze, iară noaptea ca să se răsufle de ostenele. Tot omul iese la lucrul și lucrarea sa cât ține lumina zilei. Iară seara, când lumina se ascunde, viind întunericul, adoarme firea omenească, trupul cel trudit se odihnește și toate simțirile se răsuflă. După ce se împlinește măsura nopței, lumina ivindu-se, ne scoală și ne face ca cu sănătoase simțiri să întâmpinăm razele soarelui și cu puteri noui să ne apucăm de lucrul obișnuit.

Acei ce păzesc această rânduială sunt sănătoși și lucrurile lor sporesc, iar cei pe cari nevoia îi silește să o răstoarne, lucrând noaptea în loc de ziua, ca și cei ce pierd în îndeletniciri deșarte nopți întregi, simțesc în curând urmările în slăbirea sănătății. De aceia Mântuitorul îndeamnă ca să lucrăm până este ziuă, că vine noaptea când nu putem lucrà.

Tot asemenea măsură și hotar de mare folos pentru om a pus înțeleptul ziditor și timpurilor anului. După iarnă urmează primăvara și trecând vara vine toamna. Această schimbare treptată a văzduhului este priincioasă trupului nostru; prin ea nici gerul cel prea tare al ernei nu-l vatămă, înghețându-l, nici căldura prea mare a verei nu-l topește, înferbântându-l, de oarece toamna îl pregătește pentru iarnă, iară primăvara pentru vară. De această prea folositoare rânduială minunându-se Psalmistul, laudă pre Dumnezeu astfel: «A ta este ziua și a ta este noaptea; Tu ai săvârșit zorile și soarele; Tu ai făcut toate cele luminoase ale pământului; vara și primăvara Tu le-ai zidit pre ele».

Nu mai puțin este minunată rânduiala cu care semințele răsar din pământ. Ele nu răsar în aceeași vreme, nici nu se lucrează în aceeași vreme după ce odrăslesc din pământ. Lucrătorul de pământ a învățat, prin înțelegerea dată lui de Ziditorul a toate, să cunoască vremea cea cuviincioasă pentru lucrare. Știe când să semene semințele, când să planteze pomii, când să sădească via, când să ascuțe săcerea spre seceriș și când să adune rodul viței. Cei ce păzesc această rânduială se bucură de belșug în casă, iar cei ce o nesocotesc au ca tovarăș nelipsit al casei neagra sărăcie. Căci și aceasta este lege pusă în fire de însuși Dumnezeu după cum zice la Cartea Facerei: «In toate zilele pământului semănătura și secerișul nu va încetà».

Dar și în firea noastră a pus Ziditorul ei rândueli, ce sunt omului de mare folos dacă le păzește și-i aduc mari daune dacă le nesocotește. Să luăm de pildă munca. Ea este pentru om o trebuință firească pentru sănătatea și vioiciunea lui, fără a mai amintì că prin ea omul își câștigă pâinea de toate zilele. Precum apa stătătoare se dubește, precum ferul neîntrebuințat se ruginește, tot așa oamenii cari nu muncesc ajung trândavi, se îngreună, sunt lesne supuși la boale și mai ales îi cuprind gânduri rele, pofte necurate și vătămătoare pentru trup și pentru suflet. Iară pricina tuturor acestor rele este că omul încunjură legea de a muncì pusă de Dumnezeu în firea noastră. Această lege a fost apoi rostită arătat omului celui dintâi când încă se află în starea cea fericită, precum și după isgonirea lui din raiul desfătării, ca toți să știe și să înțeleagă că munca este trebuincioasă nu numai pentru omul cel fără avere ci în anumite chipuri și pentru cei avuți. Aceștia mai vârtos ajung pradă urâtului, boalelor și desgustului de vieață, dacă nu lucrează nimic. In rândurile lor se făptuesc cele mai multe sinucideri, ce sunt înfricoșate isbândiri mai ales pentrucă nu se supun legei firești a muncei.

Tot dela Dumnezeu au începutul lor și legile pentru vieața obștească a oamenilor. Ele sunt o trebuință neapărată a firei omenești. Vieața omenească nu se poate desvălì decât în însoțire cu alți oameni. La naștere, la creștere, la boală și chiar la moarte omul are nevoe de ajutorul altor oameni. Rânduiala aceasta e pusă de Ziditorul în firea noastră ca făpturi cuvântătoare și din timpurile cele mai vechi s'au înțeles astfel:

Ceiace nu voești a se face ție, nu o face tu altora; ceiace voești a face alții loruși, fă și tu ție; ceiace voești ați face ție alții, fă și tu lor. Aceste sunt normele firești pentru vieața de obștie, care e alcătuită mai întâi de băr-

bat și femee în căsătorie, ce este începutul societății, apoi de familie, care stă din părinți, fii și slugi, în sfârșit de societatea mai întinsă, proprietarii și muncitorii, cârmuitorii și supușii. Din urmarea acestor norme răsare vieața tihnită și lăudată a soților, cinstirea părinților, buna creștere a copiilor, ascultarea de stăpâni și cuviincioasa îngrijire de slugi, munca bună la proprietari și dreapta plată la muncitori, supunerea la cârmuitori, liniștea și propășirea supușilor.

Iară când această rânduială a firei nu este păzită, vieața omului pierde rostul ei și societatea se desființează, precum este scris: «Toată împărăția ce se împărechează între sine se pustiește și toată casa sau cetatea ce se împărechează întru sine nu va stà». Vă aduceți aminte de acum un an, iubiților, în ce hal erau mulți din locuitorii ținuturilor și satelor acestora din dreapta Oltului, când eșise din făgașul legilor; își pierduse drumul și cărarea, așà că era aproape să cază toți în prăpastia pierzărei. Și pe lângă perderea lor vremelnică aveau să cadă și sub urgia dumnezească. Căci precum când într'o casă este neorânduială, mânie și zarvă, ocară și jaf, desfrâu, necurăție și înversunare, necinstea și rușinea acestor fără de legi se răsfrânge asupra stăpânului casei, tot astfel și cei ce trec cu vederea și defăimează rânduelile firești ale vieții de obște; defăimează pre însuși Dumnezeu cel ce le-au pus, precum zice Apostolul: «Prin călcarea legii pre Dumnezeu îl necinstești». Și acelaș Apostol zice că lucru înfricoșat este a cădeà în mâinile Dumnezeului Celui viu. Dar el în îndurarea și iubirea sa de oameni nu voește pierderea păcătoșilor ci îndreptarea și mântuirea lor.

Spre acest sfârșit le trimite semne și vestiri ca să-și vie în simțiri. Seceta cea mare ce a urmat după răscoalele din anul trecut, a fost în adevăr un semn al urgici dumnezeești asupra defăimătorilor legei sale și o solie

către unii ca aceștia ca să se îndrepteze și să nu mai facă așà pe viitor. Căci scris este: «Necaz și strâmtorare preste tot sufletul omului celui ce lucrează răul. Iară slavă și cinste și pace la tot cel ce lucrează binele». Insă prin rău se înțelege răsvrătirea împotriva rânduelilor, iară prin bine, vieața cea potrivită lor.

Cu atât mai mult trebue să păziți, iubiților, legile puse de legiuitorii văzuți, cum sunt în deosebi legile civile. Vă îndreptez luarea aminte asupra acestora, cu toate că și ele fiind o desvălire mai lămurită a rânduelilor puse de înțeleptul ziditor în firea noastră, sunt astfel tot dela Dumnezeu. De aceea cine le defaimă și pre acestea își atrage nu numai pedepsele stăpânirei ci și judecata lui Dumnezeu începătorul legiuitorilor. Apostolul zice: «Tot sufletul să se supună stăpâniilor celor mai înalte, că nu este stăpânie fără numai dela Dumnezeu și stăpâniile care sunt, dela Dumnezeu sunt orânduite; pentru aceea cel ce se împotrivește stăpânirei, rânduelei lui Dumnezeu se împotrivește. Iară cari se împotrivesc, judecata sieși vor luà».

Vedeți deci că a se împotrivì cinevà la legile puse de cârmuitori, este tot ațât ca a se împotrivì rânduelii lui Dumnezeu.

Dar să nu socotiți, fraților, că numai la supuși se îndreaptă Apostolul în acestă învățătură, ce va rămânea un semn neperitor al înțelepciunei date lui dela Dumnezeu. Nu, nici de cum. Apostolul arată cu deamăruntul și cele ce privesc pe stăpânitori, căci îi numește mai jos: «slujitori ai lui Dumnezeu» pentru binele supușilor, și nu numai odată zice aceasta, ci de trei ori, ca prin această întreită mărturie să fie cuvântul de tot adeverit. Iată în adevăr ce zice Apostolul: «Că dregătorii nu sânt frică faptelor bune, ci celor rele; iară de voești să nu-ți fie frică de stăpânire, fă bine și vei aveà laudă dela dânsa, că slujitor al lui Dumnezeu este ție spre bine». Auziți deci cum

îi numește pe cârmuitori întâia oară slujitori ai lui Dumnezeu, întrucât ei sunt așezați a sporì binele obștesc și a ajutà și încurajà pe cei făcători de bine. Ce spune însă mai departe: «Iară de faci rău teme-te, că nu în zadar poartă sabia, că slujitor a lui Dumnezeu este, izbânditor spre îngrozire celui ce face răul». Iată aici că Apostolul a doua oară numește pe stăpânitori «slujitori ai lui Dumnezeu», întrucât ei sunt așezați a luà măsuri pentru a împiedicà tot ce-i potrivnic binelui obștesc și a pedepsì pre făcătorii de rău cu puterea armelor. Din cele petrecute pe vremea răscoalelor, v'ați putut încredințà că dregătorii cu adevărat nu în zadar poartă sabia; căci liniștirea celor răsvrătiți și înlăturarea primejdiei, ce sguduià din temelie chiar țara, se datorește în mare parte oștirei, care a alergat în părțile unde erau răscoale. Vrei să știi apoi cum Apostolul numește pe cârmuitori și a treia oară «slujitori ai lui Dumnezeu?» Ascultă: «Pentru aceasta și dăjdii dați (cârmuitorilor), că slujitori ai lui Dumnezeu sunt, spre însăș aceasta îndeletnicindu-se». Numind aici dumnezeescul Apostol a treia oară slujitori ai lui Dumnezeu pe stăpânitori, ne arată și temeiul, anume că ei sunt așezați a lucrà pentru pacea și propășirea poporului, precum și pentru a curmà războaiele și orce rău. Lucrul acesta de asemeni este o rânduială pusă de Dumnezeu, care voește pacea și bună starea tuturor. Pentru acest sfârșit e trebuință de dregători, judecători, ostași, învățători și luminători ai poporului. Iar aceștia trebue să fie scutiți de grijile pentru traiu, ca să-și facă fără stânjenire slujba ce le este dată. Trebue dar să li se pună la îndemână mijloacele necesare, ca să poată trăì potrivit cu treapta și cu slujba lor. Iată de ce este nu numai poruncă apostolească, ci chiar rânduială firească, a dà fiecăruia cele ce sunt după datorie, adică a plătì supușii dări, iar în schimb a aveà liniște și traiu așezat, a li se

apără viața, cinstea și agoniseala lor, când sunt amenințate de rău făcători, a li se da dreptate când au judecăți cu alții, a li se face școli, spitale și alte așezăminte folositoare.

Se înțelege de sine, iubiților, că stăpânitorii, ca slujitori ai lui Dumnezeu, sunt ținuți a întrebuința puterea lor și a pune legi cu dreptate și potrivit judecății sănătoase și conștiinței celei bune, luând aminte totdeauna la ocrotirea drepturilor poporului. Se cade să facă și ei ce poruncesc altora a face, și să nu facă ce opresc pe alții a nu face. Pentru care vor să dea seamă înaintea lui Dumnezeu cum au întrebuințat puterea lor, cum au lucrat și cum s'au folosit de această stăpânire. Căci zice înțeleptul: «Auziți dar împărați, înțelegeți și vă învățați judecătorii marginilor pământului, băgați în urechi cei ce stăpâniți mulțimi și cei ce vă deosebiți între noroadele neamurilor, că dela Domnul s'au dat vouă stăpânirea și puterea dela cel prea înalt, carele va cercetà faptele voastre și sfaturile va cercà». Sfinții părinți lămuresc aceste cuvinte pe deplin. Așa sf. Amvrosie zice: «Orce au poruncit împărații altora și lor au poruncit, că legile le pune împăratul, care legi el se cade mai întâiu să le păzească». Cu atât mai vârtos dregătorii și ceilalți slujitori ai țărei, sunt datori a lucrà potrivit legilor și a se silì totdeauna pentru bună starea poporului, slujind întru toate ca pildă pentru el.

Noi trebue să mulțumim lui Dumnezeu, iubiților, în această privință; căci Domnul și Regele nostru iubitor de Hristos și-a întemeiat tronul pe dreptate și pe dragostea poporului.

Nu mai departe, chiar în primăvara anului trecut au dat regescul său cuvânt prin organul guvernului, despre care vi s'a adus la cunoștință și prin o carte din partea Ministrului de culte și a Prea sfințiților Mitropoliți și Episcopi ai țărei, cum că se vor face mai multe legi pentru

îmbunătățirea stării economice și sufletești a poporului. Multe din aceste legi s'au și făcut. E deci lucru de mare bunăcuviință să avem adevărată dragoste către Rege, să-l iubim ca pe ochii noștri, să-L cinstim ca pre unsul Domnului și toți cu o inimă și cu o gură să rugăm pre Dumnezeu «Cel ce mută împărățiile și le așează» pentru sănătatea și îndelungarea vieții Măriei Sale, ca sub ocrotirea-I părintească, viață pașnică și liniștită să petrecem propășind, întru toată buna cinstire de Dumnezeu și cucernicia, precum învață Apostolul, și întru toate cunoștințele de folos.

Intre legile ce s'au făcut și unele chiar s'au pus în lucrare dela începutul acestui an voiu aminti dragostei voastre: legea învoelilor agricole, prin care se iau măsuri folositoare pentru ocrotirea muncii sătenilor și buna întreținere a vitelor lor; legea judecătoriilor de ocoale, prin care se pun sătenilor mai la îndemână judecători pentru dobândirea dreptății în prigonirele ce au; apoi legea monopolului cârciumelor: prin care se hotărăște câte cârciume pot fi într'un sat, cine să aibă drept a ținea cârciuma, cum să se cerce băuturile spre a nu fi amestecate cu materii vătămătoare, rânduind pedepse prin care să se mai înfrâneze oamenii dela prea multa băutură, ce le strică sănătatea, le risipește agonisita și le întinează sufletul, cum de altfel învață în multe locuri și legile bisericești, despre care vă voiu scrì altă dată. S'au mai făcut o lege pentru mai buna cârmuire a comunelor și a satelor, precum și pentru îmbunătățirele trebuitoare lor; o lege prin care se înlesnește cumpărarea de pământ pe credit sătenilor, care dau chezășii îndestulătoare că-l vor puteà plătì în anume termene; și altele nu mai puțin folositoare, ce sunt în desbatere.

Pentru ca aceste legi și cele ce se vor mai face să deà roadele cuvenite, trebue să vă siliți cu dinadinsul, iubiți-

lor, a le cunoaște bine și ale îndeplinì întocmai, căci ele țintesc numai spre binele vostru. Să nu vă plecați a le păzì numai de frica pedepselor ce se cuprind în ele pentru cei ce le-ar călcà, ci mai vârtos pentrucă așa este bine și de folos. Apostolul zice: «Supuneți-vă nu numai pentru urgie ci pentru cunoștință» adică pentru încredințarea că păzirea legii este de folos atât fiecăruia în parte cât și tuturor de obștie. De aici nu e decât numai un pas până la păzirea legilor din dragoste, ce este chipul cel mai desăvârșit al împlinirei lor, anume din dragoste către Dumnezeu, a cărui înțelepțească rânduială sunt toate legile și care chiar prin aceasta ne-au arătat el întâi dragoste cătră noi, precum și din dragoste cătră aproapele, pentrucă după cuvântul Apostolului: «Și această poruncă avem dela Domnul, ca cel ce iubește pre Dumnezeu să iubească și pre fratele său».

Ca creștini, iubiților, ca cei ce ne numim cu numele Domnului nostru Iisus Hristos, numai așa s'ar cuvenì să păzim legile, adică din dragoste. Căci zice Domnul: «Cela ce are poruncile mele și le păzește, acela este carele mă iubește». Iar când împlinim poruncile din dragoste curată, nu ne mai temem de nimic. Căci sf. Ioan, ucenicul cel iubit zice: «Frică nu este întru dragoste, căci dragostea cea desăvârșit scoate afară pre frică». Sunt oameni care nu știu de judecăți, nu știu de pedepse ca și cum pentru ei n'ar fi nici judecători, nici un fel de slujitori, care să'i silească la păzirea legilor. Pentru ce? Pentrucă ei cu dragoste se supun legilor și această dragoste ține loc la ei și de judecător și chiar de lege precum zice Apostolul: «Dreptului lege nu este pusă, ci celor fără de lege și nesupuși». Cel drept are pururea înaintea sa legea cea pusă de Mântuitorul: «Deci toate cele ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor». De această înaltă lege se cârmuește el în toate împrejurările și nu se ră-

tăcește. Dar adevărata dragoste mai are încă o lucrare; ea ne dă putere a păzì legile chiar în cele mai grele împrejurări, căci ea biruește toate greutățile punându-ne înainte pre Dumnezeu, pe care 'l iubim ca pre cel mai mare binefăcător al nostru: «Aceasta este dragostea lui Dumnezeu, ca poruncile lui să păzim și poruncile lui grele nu sunt». Același lucru este și cu poruncile sau legile civile, dacă suntem însuflețiți de dragoste către țară și către frații noștrii. Sf. Ioan gură de aur zice: «Un semn deosebit al celui ce iubește este ca nici odată să nu se depărteze de cele ce plac celui iubit». Iar, în alt loc același sf. Părinte zice: «Dragostea este un lucru privighitor și grijălivnic. Cei ce iubesc nu numai poartă în mintea lor pre cei iubiți ci și câte se făgăduesc să le dea lor, le țin minte mai bine decât cei ce vor să le ia».

Să vedem acum fraților cum se dovedesc aceste lucrări ale dragostei la păzirea legilor. Intâi câteva pilde privitoare la legi duhovnicești. Cel ce are dragostea lui Dumnezeu, adică pre darul lui Dumnezeu în sufletul său, acela stinge poftele rele, acela nu simte nici o greutate a împlinì legile; de pildă, omul care nici să mânie pe fratele său, cum nu va păzì lesne legea care oprește de a ucide; căci uciderea este isprava mâniei. De aseminea cel ce nici poftește, cum nu va păzi lesne legea ce oprește dela desfrânare. Căci desfrânările sunt isprava poftei și odată ce a smuls din rădăcină pofta, a smuls împreună cu ea și odrasla. Deci cu adevărat pentru unul ca acesta legile ca și cum n'ar există. «De prisos este legea, zice fericitul Teodorit, la cei ce isprăvesc fapta bună».

Tot așa stă lucrul și cu împlinirea legilor cetățenești, când avem dragoste. Ele sunt atunci pentru noi numai de formă și foarte lesne le putem îndeplinì. Dacă iubim în adevăr pe aproapele ca pre noi înșine, totdeauna ne silim a face lui, ceeace voim ca alții să ne facă nouă.

Când așa dar te învoești să lucrezi pământ, fie cu plată, fie cu dijmă, lucrează-l ca cum l-ai lucrà pentru tine însuți. Când vezi boul sau calul altuia rătăcit sau înămolit, îndată să-l îndrepți la casa stăpânului său, sau să-l scoți din nămol, ca și pe al tău. De altă parte, proprietarii sau stăpânii, pătrunși de dragoste adevărată către aproapele, vor fi drepți cu muncitorii și slugile, căci pururea se vor privì ca și cum ei însuș ar fi în locul acestora, de belșugul anilor nu se vor îngâmfà, nici de pierderi nu se vor îndemnà ca să asuprească pe cei ce le muncesc. In totdeauna le vor măsura drept pământul ce li-l dau pentru hrana lor și a vitelor lor, îi vor dijmuì la timp și le vor plătì întocmai după învoială pentru munca lor, știind că a nedreptățì sau a înșelà pe muncitori, luând prilej dela neștiința sau nepriceperea lor, este un păcat, care mai mult decât orcare altul atrage dreapta urgie a lui Dumnezeu. Căci înțeleptul zice: «Nu vor folosì averile în ziua mâniei, iar dreptatea din moarte isbăvește». Cuvântul acesta s'a adeverit pe deplin în răscoalele de acum un an, când proprietarii cei ce au fost drepți cu muncitorii nu numai că n'au fost jefuiți — afară de foarte rari cazuri — ci chiar au fost străjuiți. Nu mai amintesc aici că proprietarii, îndemnați de dragostea către aproapele, vor fi milostivi și blânzi cu muncitorii, le vor da pildă de bună credință și evlavie, precum făceau proprietarii de odinioară, cari le botezau copiii, le cununau feciorii și fetele, îi ajutau la nevoi, precum și la întâmplări de boală și de moarte, și le plăceà să trăiască mai mult în mijlocul lor. Astfel se poate sporì mult îmbunătățirea stării economice precum și luminarea muncitorilor de pe moșiile proprietarilor.

Acestea sunt, iubiților, isprăvile dragostei creștinești. De aceea, sf. Apostol Pavel, marele dascăl al neamurilor, după ce a arătat supușilor cele ce sunt cu datorie față

de stăpânitori, cuprinde toate cele ce datoresc unii altora în aceste minunate povețe: «Nimărui cu nimic nu fiți datori, fără numai cu a iubì unul pre altul. Că cel ce iubește pre altul legea au plinit, pentrucă legea aceea adică să nu fii desfrânat, să nu ucizi, să nu furi, să nu fii martor mincinos, să nu poftești nimic din cele ce sunt ale aproapelui, și orce alte legi se cuprind într'acest cuvânt adică: «Să iubești pre aproapele tău ca însuți pre tine, Dragostea nu lucrează rău vecinului. Drept aceia, plinirea legii este dragostea».

Dumnezeescul apostol aici nu face alta decât lămurește mai pe larg acea lege înaltă a dragostei, pusă de Mântuitorul: «Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii faceți și voi lor asemenea, că aceasta este legea și prorocii». (Mat. VII, 12).

Fiți pe deplin încredințați, iubiților, că lucrând astfel adeveriți că stați sub unica lege a slobozeniei, căci așa se chiamă legea cea dată de Mântuitorul, a dragostei către Dumnezeu și către aproapele. Păzind această lege a slobozeniei, lege desăvărșită, ajungem fericiți după cuvântul apostolului Iacov: «Cel ce păzește legea cea desăvârșită a slobozeniei și rămâne într'ânsa, acesta făcându-se nu numai ascultător, ci făcător lucrului, fericit va fi întru facerea ei».

Această fericire stă mai întâi în pacea și liniștea celor ce păzesc legea, după cuvântul Psalmistului: «Pace este multă celor ce păzesc legea Ta Doamne». Și, o, cât e de binefăcătoare pacea cu noi înșine și cu semenii noștri pentru sănătoasa propășire a noastră precum și a vieții de obștie! Zicem însă pacea cu noi înșine și cu semenii noștri, pentrucă pacea numai cu oamenii, fără pacea cugetului nostru, este ca focul acoperit cu cenușă, la părere stins, pe când în adevăr el arde; așa acea pace nu este pacea făgăduită de Mântuitorul în sf. Evanghelie: «Pace las vouă,

pacea mea dau vouă, nu precum dă lumea dau eu vouă».. In adevăr, când avem cugetul împăcat prin împlinirea legei, chiar dacă oamenii nu ne-ar socotì, suutem încredinţaţi că Dumnezeu ne va socotì, căci după cuvântul apostolului: «De nu ne va arătà pre noi vinovaţi inima noastră, îndrăsnire avem către Dumnezeu şi orice vom cere, vom luà dela dânsul, căci păzim poruncile lui şi cele plăcute înaintea lui facem». Aceasta este tăria celor drepţi, aceasta este mângâerea lor, când sufer aici pe pământ asupriri şi nedreptăţiri din partea oamenilor. Ei sunt încredinţaţi, că numai Dumnezeu nu caută la faţă şi El va răsplătì tuturor oamenilor, după faptele lor. Iată pârghia creştinului pentru păzirea legilor.

Indeletniciţi-vă dar, iubiţilor, a cunoaşte legile prin cetirea cărţilor sau prin ascultarea cetirei lor în biserică, în şcoală, şi chiar la primărie şi vă veţi luminà încetul cu încetul că fericirea unui popor este dragostea şi paza legilor. Iubiţi adevărata cunoştinţă, care vă povăţueşte la curăţenie, cumineţenie, dreptate şi bărbăţie decât care nimic nu este mai de preţ în vieaţa oamenilor. Păziţi-vă şi vă feriţi de cei ce fac împărecheri şi sminteli împotriva bunei rândueli obşteşti. Sfătuiţi pre cei fără de rânduială, mângâiaţi pre cei puţini la suflet, sprijiniţi pre cei neputincioşi, fiţi îndelung răbdători spre toţi, să nu răsplătiţi cu rău pentru rău. Femei, plecaţi-vă bărbaţilor voştri precum se cuvine întru Domnul. Bărbaţi, iubiţi-vă femeile voastre şi nu vă amărâţi asupra lor. Fiilor, ascultaţi pre părinţii voştri întru toate, că această purtare este bine plăcută întru Domnul. Părinţi, nu vă întărâtaţi cu mânie asupra fiilor voştri, ca să nu se mâhnească, ci'i creşteţi întru înţelepciune şi certarea Domnului, daţi-i la şcoală, deprindeţi-i la meşteşuguri. Slugi, ascultaţi pre stăpânii voştri cei după trup întru toate, nu numai înaintea ochilor slujindu-le, ca ceice vor să placă oamenilor, ci întru dreptatea

inimii, temându-vă de Dumnezeu. Și tot ce faceți pentru stăpâni să faceți din suflet ca Domnului, iar nu ca oamenilor. Știind că dela Dumnezeu veți luà răsplătirea. Stăpâni, ce este cu dreptul și ce este tocmeala slugilor să dați știind că și voi aveți Domn în ceruri. Iară cei ce fac nedreptate, vor luâ aceeace au făcut cu nedreptate, că la Domnul alegere de față nu este.

Și pacea lui Dumnezeu, ceiace covârșește toată mintea va păzì inimile voastre și cugetele voastre întru Hristos Iisus Mântuitorul nostru, carele chip de rob luând, s'au smerit pre sine, ascultător făcându-se până la moarte și ne-au dat astfel și pilda cea mai înaltă pentru paza tuturor legilor.

Darul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl și împărtășirea sfântului Duh, fie cu voi cu toți. Amin.

Dată în reședința sfintei Episcopii din Râmnicu-Vâlcei la Sâmbăta Acaftistului, luna Martie 29, anul mântuirei 1908, iar al păstoriei mele al unsprezecelea.

† **Athanasie Râmnicu.**

CUVÂNT DE FELICITARE.

Cuvântul care am alcătuit la ridicarea în scaun a Prea Sfinţitului Mitropolit Chir Dionisie (Lupu).

(Manuscript în Bibliotheca mea)

«O D-zeule! cât am fost noi lepădaţi departe de adevăr, înpilaţi cu sfiala defăimatei şi mârşavei temeri, acoperiţi de pâcla nepriceperei şi aproape, aproape de prăpăstuire. Noi umblam cu lacrimi căutând binele, suspinam ziua şi noaptea ca să aflăm folosul, ne sirgueam cu toată virtutea, umblam cu gura căscată ca să prindem binele, şi binele era în mâna noastră. Ci o D-zeule, slavă Ţie!

Slavă ţie celui ce ne-ai ridicat ceaţa întunerecului şi ni-ai resărit nouă iarăş dorita strălucire a luminei.

De ne vom ispiti Preasf. părinte Mitropolite, Preasfinţiţii Arhierei, D-voastră blagorodnici boeri şi blagosloviţi creştini, de ne vom ispiti a cercetà adâncul cel ne urmat al D-zeeştei judecăţi şi să isvodim căile cele mai presus de mintea noastră ale Dumnezeeştei pronii nimic alt, nici în toată viaţa noastră nu vom pricepe mai mult, de cât cum că Acela e care au făcut pre această lume. Pe acest tot necuprins de mintea noastră, El este Atotputernic. Şi fiindcă au aşezat pre soare şi pre lună să ne lumineze, şi să ne facă vremile anului, şi prea nemărginita mulţime a stelelor, încât să nu'şi greşească drumul lor, iaste şi prea Înţălept. Şi de vreme ca le ţine pre toate, ceriul şi pămân-

tul cu toată podoaba lor, adunăm cum că iaste şi prea Bun. Şi iarăş privind pământul şi văzându-l înpodobit cu tot felul de roduri şi pre izvoarele apelor care curg pre faţa atot pământul, ne arată mai simţitor pre D-zeeasca Pronie.

Apoi privind şi firea noastră a oamenilor şi cunoscând darurile prin care întrecem pe cele necuvântătoare, adunăm că D-zeu are deosebita Pronie pentru om. Pentrucă după ce i-au sădit iubire pre iubirea de sine a vieţei sale, apoi cu cuvântarea şi cu nemurirea sufletului l-au ridicat mai presus de toate celelalte jivine necuvântătoare, şi nu l-au lăsat numai cu acestea, ci i-au dat şi legi D-zeeşti, pe care perzându-le, nu numai aicea să trăească bine şi fără tulburare, ci şi după moartea trupului pre suflet să'l primească în mâna Sa. Deci pre această Pronie, care ţine toate, care ocârmueşte toate, care luminează toate, pre noi, care totdeauna ne luminează sufletul ca să facem lucrul, care totdeauna ne chiamă la calea adevărului, care totdeauna ne chiamă la calea pocăinţei, care totdeauna rugăm în numele nostre, O! Oameni feriţi-vă de rău şi faceţi bine, căutaţi pacea şi urmaţi-o pre ea, şi apoi de le veţi face pre acestea, veniţi să ne întrebăm, zice D-zeu, şi de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voiu albi, iar de vor fi ca roşala, ca lâna le voiu albi pre ale. În scurt, pre aceasta când noi o ascultăm, când noi o urmăm, atuncea lumină iaste între noi, atuncea întru lumină umblăm, atuncea avem dragoste unul cătră altul, atuncea avem unire între noi, atuncea avem pace între noi, atuncea este la noi întocmai precum în ceruri şi pre pământ, atuncea din cele de pre pământ nălucim cele cereşti. Iar când pre aceasta (conştiinţă) nu o ascultăm, atuncea se depărtează binele de la noi, atuncea întru întuneric umblăm. Atuncea ne depărtăm de adevăr, atunci ne acopere partea nepriceperei, atuncea cu totul ne înfăşoară sfiala defăimatei temeri şi venim prăvălindu-ne până aproape, aproape de prăpastia pierzărei.

Eu aș ști să zic multe asupra acestei pricini, dar ceice au pătimit înțăleg și cei ce au pățit știu, știu ceea ce zic eu; deci celor înțălepți puține.

Fiiul lui D-zeu Preasfinte, și toată blagocestia, fiiul lui D-zeu Is. Hristos luând trup omenesc, ni-au descoperit nouă oamenilor pre D-zeu Tatăl în fața sa și au trimis pre sfinții sei Apostoli ca să învețe toate neamurile sfânta și pravoslavnica credință și să așeze preoți prin sate, și Episcopi prin cetăți și orașe. Deci pre următorii sfinților Apostoli iau primit alții și pre ei alții, până ce cu D-zeească pronie au ajuns acum soarta cea mult de noi dorită, la Preasfințitul nostru stăpân și Mitropolit Dionise.

Deci iată Episcop, după cum zice sfântul și D-zeescul Pavel, înțălept, cucernic, iubitor de streini, învățător, iubitor de adevăr, nebețiv, nearțegos, neiubitor de câștig urât, negâlcevitor, blând, neiubitor de argint, și carele bine'ș cârmuește turma sa.

Bucurați-vă dar toți cei ce locuți în acest de D-zeu păzit orașul acesta. Bucurați-vă cele cuvântătoare ale păstorului celui bun. Bucură-te toată pravoslavnică așezare, care locuiți în politii și prin sate. Bucură-te toată Țiara Românească, că iată păstotul tău, folositorul, mângâetorul și mântuitorul. Astăzi cu prisosul bucuriei tuturor sufletelor ni se arată blând și mântuind, șezând în tronul Mitropoliei Ungro-Vlahiei. Bucură-te dar Preasfințită Mitropolie că iată ți ai câștigat pre cel după lege mire, pre cel cuviincios mire, pre cel dorit și pre blagorodnic al tău mire! Bucurați-vă toată sfințita preoție, că iată Arhiereul vostru; Bucurați-vă ieromonahi, monahi și sihaștri că iată îndreptătorul vostru; Bucurați-vă blagorodnici boeri că iată folositorul vostru. Bucurați-vă cei scârbiți și năpăstuiți, că iată mângâetorul vostru.

Fericită cu adevărat, fericită și de trei ori fericită este țara noastră pentru buna norocire ce au dobândit în ziua de astăzi. Fericiți sântem noi carii sub acest fel de stă-

pân ne-am învrednicit a fi, pentru că scump stăpânul nostru este cel adevărat și după lege păstor, carele își pune sufletul său pentru oi, Stăpânul nostru prin râvna cea după D-zeu are să îndrepteze toate cele stricate și părăsite prin nebăgare de seamă și trecerea cu vederea. Părintele Mitropolitul nostru prin înalta smerită cugetare are să aducă preoția la cinstea cea cuviincioasă. Preasfinția sa părintele Mitropolitul Dionisie prin adâncă smerenie are se adune pre cea risipită și se lege pre cea zdruncinată. Mitropolitul Dionisie prin bunătatea cea înzestrată de la prea înalta pronie, mai mult prin lucru (fapta) va răvărsa izvoarele bogăției bunătăților, de cât prin cuvânt. Mitropolitul Dionisie O! Câtă osteneală are să pue și ziua și noaptea pentru îndreptarea și folosul a toată Patria. Mitropolitul Dionisie o! câte suflete are să mântuească! Mitropolitul Dionisie o! câte suflete are să aducă la cunoștința de D-zeu. Mitropolitul Dionisie o! câte are să povățuească la viața cea sfântă după D-zeu. Așa dar! Așa Preasfințite, că cu smeritul sânt încredințat, că îndată ce te-au ridicat în tronul cel păstoresc, ai socotit mai întâiu și toate datoriile care se cuvin la o înaltă treaptă ca aceasta și cu sufletul ai cunoscut că dintr'acel minut, cea mai dintâiu grijă trebue să aibi, ca toată preoțimea și clirosul cel supus prea înaltei treptei Preasfinției Voastre să se aducă la o bună sistemă și la cea mai putincioasă îndreptare. Știu Preasfințite, că toată grija Preasf. Voastre nu privește spre alt, fără numai spre folosul turmei. Sânt încredințat Preasfințite, că acum în pământul nostru pre altul n'au văzut, carele cu toată grija neadormită pentru mântuirea sufletelor cu atâta silință, fără preget pentru folosul Patrici, precum pre Preasfinția ta, cel iute de a pricepe cele bune și mai iute de a le săvârși, cel dulce la cuvânt și mai dulce la obiceiu. Preasf. ta ești economul cel evangelicesc, economul cel credincios, și înțălept, pre care ca pe un vrednic te-au pus Domnul preste slugile

sale, ca să dai în vremea cea cuviincioasă măsura de grâu. Preasfinția ta ești economul cel credincios, păstorul cel adevărat, carele pentru întâiaș dată ești și credincios cătră stăpânul și înțălept cătră economia sufletelor și aceasta ne pune de față icoana cea vie a ipostasului Preasf. tale, care ca magnetul pre fier pre toți îi tragi spre dragoste și sfială, cari nici pentru dragoste slăbesc sfiala, nici pentru sfială tâmpesc dragostea. Ci ca pre un părinte cu adevărat și stăpân toți cu dragoste și cu sfială te iubesc. Ci Domnul începătorul păstorilor să păzească pe Preasf. ta întru mulți și fericiți ani, până la adânci bătrânețe, întărit pe preasfințitul Scaun pe care D-zeeasca lui pronie te-au înălțat. Ca în viața aceasta să strălucești întru diregătoria cea păstorească povățuid turma oilor celor încredințate Preasf. tale la pășunele cele de suflet folositoare și mântuitoare, ale Dogmelor celor Evanghelicești și părintești.

Iar după slobozirea de aicea să te învrednicești a fi dinpreună cu Hristos, primind de la dânsul cununa dreptății cea gătită Preasf. tale, îndulcindu-te de bunătățile lui cele vecinice.

Așa Doamne, fie Doamne mila ta spre noi precum nădăjduim întru tine. Dăruește D-zeule pace lumei tale și prea bunului și prea pravoslavnicului nostru Domn Alexandru Neculai Șuțu V. V. împreună cu prea buna și pravoslavnica Doamnă și cu tot cuprinsul Măriei sale ani îndelungați, viață fericită și bună întărire în domnescul scaunul Măriei sale. Apără'l și'l păzește nebântuit, Dumnezeule Preasfinte, de toată bântuiala văzuților și nevăzuților vrăjmași. Întărește pe Preasfințitul nostru Mitropolit Dionisie ca în voia ta să cugete ziua și noaptea. Umple Doamne de bunătăți pofta norodului acestuia, și precum te laudă toți îngerii tăi și toate puterile tale întru împărăția ta, așa și pre noi pre toți ne învrednicește să ne bucurăm de slava ta în ceata sfinților tăi, ca să lău-

dăm și bine să cuvântăm pre sfântul, prea slăvitul și pre lăudatul tău nume în veci Amin».

Cine este autorul acestui însemnat discurs patriotic?

Intâmplarea a făcut să ni se păstreze un manuscript al autorului chiar, și dar putem răspunde pozitiv.

Este vestitul Macarie protopsaltul, fost profesor la școala Metropolitană din Monastirea Tuturor Sfinților a lui Antim Ivireanu zidită de el însăș. Pot spune cu toată siguranța că planul și toate decorurile interne și externe de la acea Biserică sânt concepute și lucrate de însuș Antim Metropolitul. Ornamentele sculpturale ale ferestrilor, brâul din jurul Bisericei, ușa ce-i un monument de artă, pre cum și coloanele din interiorul Bisericei sânt lucrate după desemnele Sale. Mă bazez afirmând aceasta pe un manuscript al său autograf și pe care din norocire îl posedă astăzi Academia noastră, dăruit de un bun patriot. In acest manuscript ni să arată până la evidență geniul artistic a învățatului Metropolit Antim. Eu n'am întâlnit în românește un ornament mai frumos de cât acest manuscript, scris tot și subscris de însuș Antim Mitropolitul Ungro-vlahiei. Manuscriptul lui Antim fiind de o extremă valoare pentru noi, cuprinde Așezământul Monastirei sale și care se credea ca pierdut, dar timpul l'a dat pe față deși este imprimat și de Preasf. Melhisedec și de Preasf. Ghenadie Enăceanu. Manuscriptul a fost vândut la Evreii anticuari de vreun servitor al Bisericei ș'a fost cumpărat pentru mica sumă de 100 lei de Dl. General Budișteanu și care l'a oferit Academiei noastre gratis. Avem dar astăzi dovada cea mai palpabilă de căpacitatea și abilitatea Marelui Metropolit Antim Ivireanu, fost Tipograf, scriitor și editor de cărți în București, Znagov, Râmnicul Vâlcei et. Sculptor renumit, și vărsător de litere în țara noastră pentru întâia oară, pe timpul lui Constantin Brâncoveanu. Eternă dea pururea să fie amintirea lui între Români! Și care a murit ca un adevărat martir, tăiat în bucăți de

turcii cel conduceau în exil, ș'apoi de acia aruncat în râul Mariţa din Macedonia. Pe acesta cu drept cuvânt ar trebuì să'l enumere între sfinţi Biserica noastră. Dar aceasta-i datoria Ierarhiei ţărei de a o face! Martirul lui a avut loc sub cel întâiu Domn Fanariot Mavrocordat. Dar să mi se ierte această deviare şi să revin la cestiune. Protopsaltul Macarie a fost profesor de musichie la Biserica Antim, unde se pregăteau candidaţii (grămăticii) de preoţie şi unde el predà această artă cu deplină competinţă. Pe acest timp 1820, ca protopsalt în Metropolia Ungrovlahiei era Petru Efesanul, grec de origină, dar renumit pentru voacea şi ştiinţa artei sale. El era şi profesorul şcoalei domneşti de muzichie, şi pentru a uşurà pe şcolarii sei de a prescrie cântările sale, care lucru-i greu, din cauza notelor şi a melosului, el s'a hotărât a imprimà cursul seu de muzică *sistema nouă*. Dar fiindcă în ţară pe atunci lipsau artişti de a turnà notele ori a executà matricile de note, Efesanul a alergat la următoarea uşurare a nevoei sale, mai ales că avea de protector la lucrareà sa pe Grigorie Băleanu, Marele Vornic, cărui îi şi dedică lucrarea sa *Anastasimatarul*. Găsaşte acest Petru Efesanul pe un argintar abil, îi arată notele de psaltichie şi acela face matriţele şi toarnă în Bucureşti, pentru întâia dată note de muzică Bisericească. Numele argintarului era Serafim Hristodul. Astfel s'a imprimat această lucrare pentru prima oară în Bucureşti la 1820 sub Metropolitul Dionisie Lupu, vestitul naţionalist.

(Cartea în Biblioteca mea).

C. Erbiceanu

CIPRIAN

(Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXXI No. 12.

După cum anunțasem în No. trecut, în cele următoare mă voiu ocupà cu unele din epistolele lui Ciprian. Din cele ce voiu avea onoarea a prezentà cititorilor acestei reviste, se va vedea cât de prețios este sfântul Părinte și din coprinsul acestor epistole.

In primul loc mă voiu ocupà cu.

Epistola càtră Ceciliu

Nu cunoaștem nimic cu siguranță despre persoana acestui Ceciliu. Unii cred că este acelaș Ceciliu despre care vorbesc actele Sinodului dela Cartagena din 256. Făcută în formă și cuprins ca un act oficial, epistola aceasta este o epistolă circulară, adresată de Ciprian ca mitropolit bisericilor africane ce făceau parte din jurisdicția sa. Dacă se consideră coprinsul, mai ușor zicem că este un tratat decât o epistolă.

Motivul ce a provocat pe autor să scrie epistola aceasta, este obiceiul ce începuse a se introducè în unele biserici africane, de a întrebuințà apă în loc de vin la săvârșirea sfintei Taine a Impărtășirii. Se înțălege că această practică lovia în doctrina Bisericii și nu putea rămânca fără

să aducă rău, ceea ce nu putea fi învoit de accla, pe care, din scrierile cu care deja m'am ocupat, l'am văzut apărând cu atâta tărie învățătura și lovind fără cruțare pe protivnicii ei. A tăceà în aceste împrejurări ar fi fost a da prilej dușmanilor de a readuce în Biserică timpurile Encratiților și ale Montaniștilor. Ori se știe că Biserica n'a suferit rigorismul păgubitor al acelora și, prin urmare nu putea lăsà nici în Bisericile africane să se încetățenească un obiceiu ca acela, despre care am amintit. Lucrarea sfântului Părinte ne va fi de folos dar, nu numai ca o combatere a unei practice vătămătoare, dar și, — ca parte pozitivă, — prin expunerea ce vom găsì în ea asupra adevăratei practice a Bisericii în privința săvârșirei sfintei taine a Impărtășirii.

In cele 16 capitole, câte cuprinde epistola, autorul, după ce arată îndreptățirea scrierii sale, spune că la săvârșirea sfintei Taine a Impărtășirii trebue să se întrebuințeze vin. Ca să întărească învățătura sa, sfântul Părinte se referă, la Noe care este un tip al Mântuitorului ce avea să se sacrifice pentru omenire. Tot așa se referă la Melchisedec și Avraam. Melchisedec, se știe, a sacrificat Domnului pâine și vin. Apoi întreg Vechiul Testament vorbește de vin, când simbolic prezintă ceva ce figurează sacrificiul Domnului. Dar și apa are întrebuințarea ei. Și ea se pune la săvârșirea sfintei Taine, fără însă a esclude vinul sau a da preferință apei. Apa, cu însemnătatea ei principală își are loc la Taina sfântului Botez și așa este reprezentată și arătată în vechiul Testament.

Trecând la Noul Testament, sfântul Părinte spune cum însuș Mântuitorul Hristos a binecuvântat paharul amestecat cu vin, dând apoi ucenicilor ca să bea. Și tot așa ne învață și sfântul Apostol Pavel la I Corinteni și la Galateni. Autorul, spune mai departe, că o indicație destul de categorică pentru dreptatea cauzei ce apără, este și prefacerea

apei în vin la nunta din Cana Galileei. Iar amestecul vinului cu apă la săvârșirea sfintei Impărtășiri, înseamnă unirea Mântuitorului cu drept credincioșii.

De oare ce unii din neştiinţă sau din trufie nu fac ceea ce Iisus Hristos, Domnul şi Dumnezeul nostru, întemeietorul şi învăţătorul acestei Taine (a Impărtăşirei) a făcut şi a învăţat, cu toate că ştiu că bisericile Domnului au episcopi aşezaţi în toată lumea prin Graţia divină ca să păstreze adevărul evangelic şi tradiţiunea Domnului şi să nu lase a se trece cu vederea ceea ce Mântuitorul Hristos a poruncit şi a făcut; de aceea, mă simt dator şi ţin ca necesar a vă îndreptà vouă, prea iubiţi fraţi, această epistolă. Dacă vreunul este cuprins de eroarea aceasta, să cunoască adevărul şi să se întoarcă la origina tradiţiunii Domnului. Să nu credeţi, le zice Ciprian, că vă scriu cugetările şi socotinţele mele omeneşti ori că am voi a precumpăni judecăţile noastre. Nu! Căci nimicnicia noastră căutăm a o păstra totdeauna în marginile cuviinciei şi ale umilinţei. Insă când cineva este sub poruncile lui Dumnezeu, atunci este dator, ca un serv credincios, să asculte de Domnul Şi supără pe Domnul acela care nu face aceea ce i se porunceşte

Eu însă trebue să ştii că nouă ne este recomandat, că trebue să observăm tradiţiunea Domnului la aducerea paharului şi să nu facem ceva altul, decât aceea ce Domnul a făcut pentru întăia oară pentru noi. Anume ca paharul ce s'aduce spre amintirea sa, să fie oferit amestecat cu vin. Căci Mântuitorul Hristos la Ioan XV, 1 zice „*Eu sunt viţa cea adevărată*“, deci este sigur că sângele lui Hristos nu este apă ci vin. Şi nu poţi urmà credinţei, că sângele său, prin care noi ne-am mântuit şi reînoit, va fi în pahar, când nu'i vin în el, care reprezintă sângele Mântuitorului, ce s'a vestit în mod tipic şi prin mărturia tuturor Scripturilor. Cu privire la aceasta Taină, noi găsim deja în cartea Facerii că a premers aceasta la Noe şi prin acesta a devenit el (Noe) o imagină a suferinţelor Domnului nostru. Noe băù vin, se înveseli, se desgoli în casa sa, zăcù aşa cu coapsele goale. Această goliciune a tatălui fu observată de către fiiul său mijlociu şi povestită afară, iar de ceilalţi doi: de cel mai mare şi de cel mai mic Noe fu învelit. Ceea ce urmă, nu e nevoe a fi povestit, ajunge a menţionà aceasta, una, că Noe reprezentând un tip al adevărului viitor, bău vin nu apă şi astfel exprimă o imagină a suferinţelor Domnului nostru. Tot

aşa observăm imaginându-se Taina sfintei Impărtăşiri în preotul Melhisedec, cum spune şi asigură dumnezeiasca Scriptură: *„Şi Melhisedec, regele Salemului oferi pâine şi vin“* (I Moisi XIV, 18). El era însă preotul lui Dumnezeu celui prea înnalt şi binecuvântă pe Avraam. Că Melhisedec era o icoană a Mântuitorului, ne spune duhul Domnului în Psalmul 109, 3, 4, când zice în persoana Tatălui către Fiul: *„Innainte de luceafăr te-am născut. Tu eşti preot în veac după rânduiala lui Melhisedec“*. Aceasta se referă cu siguranţă la acea Taină şi duce acolo, că Melhisedec era preotul Dumnezeului celui prea înnalt, că el oferi pâine şi vin, că binecuvântă pe Avraam. Şi cine este mai mult un preot al Dumnezeului celui prea înalt ca Domnul nostru Iisus Hristos, ce oferă un sacrificiu lui Dumnezeu-Tatăl şi oferă acelaş sacrificiu ce l'a oferit Melhisedec, adecă pâine şi vin, corpul şi sângele său. Acea binecuvântare dată lui Avraam se referă la poporul nostru, (adică al creştinilor). Căci dacă Avraam crezu lui Dumnezeu, ceea ce i s'a socotit ca justificare, tot aşa va fi aflat drept acela care crede în Dumnezeu şi trăeşte cu credinţă. Iar în credinciosul Avraam este înfăţişat deja de mult cel binecuvântat şi care aduce justificarea, cum de alfel dovedeşte sfântul apostol Pavel la Galateni III, 6—9; *„Avraam crezu lui Dumnezeu şi i s'a socotit aceasta spre justificare. Deci cunoaşteţi că aceia cari sunt din credinţă, copii ai lui Avraam sunt. Iar văzând mai înnainte Scriptura, că din credinţă îndreptează Dumnezeu pe neamuri, mai înnainte a vestit lui Avraam că se vor binecuvânta întru tine toate neamurile. Pentru aceea cei ce sunt din credinţă se vor binecuvânta împreună cu credinciosul Avraam“* De aceea găsim în evangelie că se deşteaptă din pietre, adică din păgâni se vor adunà copii lui Avraam. Şi când Domnul lăudă pe Zacheu asigură şi zise, cum spune evanghelistul Luca XIX, 9: *Azi s'a făcut mântuire acestei case, căci şi acesta este un fiu al lui Avraam“*. Deci pentruca în Genesa să se poată îndeplinì cum trebue prin preotul Melhisedec binecuvântarea lui Avraam, premerse imagina sacrificiului lui Hristos, constând din pâine şi vin. La desăvârşirea şi complectarea acesteia Domnul a oferit pâine şi paharul amestecat cu vin. Şi el, care este deplinătatea adevărului, a desăvârşit în adevăr ceea ce în mod figurat se arătase.

Pe când sfântul Duh prevesteşte şi prin Solomon un tip al sacrificiului Domnului, şi nu numai al sacrificiului pâinei şi vinului, ci şi al altarului de care apostolul face amintire, zice la Proverbe IX,

1—5: „*Înțălepciunea și-a zidit ei casă, și a întărit șapte stâlpi. Junghiat-a jertfele sale, și a amestecat în clondirile sale vin, și a gătit masa sa. Trimis-a pe slugile sale să chieme cu înnaltă strigare la clondir, zicând*: *Cel ce este neînțelept să se abată la mine și celor lipsiți de înțălepciune le-a zis*: *Veniți de mâncați pâinea mea, și beți vinul, care l'am amestecat vouă*“. El spune că vinul este amestecat, adecă anunță cu vorbe prooroceşti, ca paharul să fie amestecat cu apă şi vin, căci lămureşte că se va întâmplà aceasta la suferințele Domnului, ceea ce s'a prezis de mult. Şi în binecuvântarea lui Iuda s'a arătat aceeaş în care se exprimă iarăş o icoană a Mântuitorului, că el trebue a fi lăudat şi închinat de fraţii săi, că el va supune cu mâinile sale pe inimici, şi că el tocmai leul din neamul lui Iuda va fi, care va purtà crucea şi va învinge moartea, va adormì în suferinţe şi va învià şi va fi speranța neamurilor. Despre aceasta adaoge Scriptura dumnezeiască şi zice la 1 Moisi 49, 11: „*In vin 'și va spălà fața sa și în sângele strugurilor îmbrăcămintea sa*“. Şi când se zice sângele strugurilor ce se arată alt decât vinul în paharul sângelui Domnului nostru? Sfântul Duh întăreşte aceeaş la Isaia 63, 2 despre suferința Domnului când zice: „*De ce hainele tale sunt roșii, și fața ta ca de călcătura unui teasc plin*....“ Poate cumva apa să facă haine roşii, ori este apă în teascul ce se calcă cu picioarele sau este presat? Cu siguranță de aceea se face amintire de vin, ca să se cunoască în el sângele Domnului, şi s'a prezis de prooroci cele ce s'a arătat mai pe urmă în paharul Domnului. Şi s'a vorbit de călcarea şi presarea teascului, pentrucă după cum nimeni nu poate bea vin până ce mai întâi strugurii nu sunt sfărâmaţi şi presaţi, tot aşa nu se va putea bea sângele Mântuitorului pânăce mai întâi Hristos nu va fi supus suferinţei şi nu va fi băut paharul în care dete credincioşilor spre a bea. Iar decă apa este numită aşa des în sfintele Scripturi, aceasta se face cu referire la Botez, cum vedem aceasta la Isaia 43, 18—21: „*Nu vă aduceți aminte de cele dintâi și de cele de mult să nu gândiți. Iată eu fac nouă, care acum vor răsărì, și le veți cunoaște pe ele, și voiu face cale în pustie și râuri cele fără dă apă, ca să adăp neamul meu cel ales. l'e poporul meu pe care l'am agonisit, ca să povestească bunătățile mele*“. Aci Domnul a anunţat de mai înnainte prin proorocul că la păgâni, în locuri ce înnainte erau fără de apă, va face să curgă în viitor râuri, şi poporul cel ales al Domnului, adecă aceia cari au devenit prin botez copii ai lui Dumnezeu, vor bea.

Tot aşa la Isaia 48, 21 se prooroceşte că Iudeii, dacă vor însetà şi vor căutà pe Hristos, vor fi primiţi la noi spre a beà, adecă vor primì graţia botezului. „***Dacă însetează, 'i va duce prin pustie şi le va da apă din stânci, stânca se va destace şi va curge apă şi poporul meu v'a beà***“. Açeasta s'a îndeplinit în evangelie, când Hristos, care este stânca, a fost străbătut de lance în timpul suferinţilor. Atunci Mântuitorul a strigat şi a zis, amintind la cele ce prevestise proorocul, cum se vede la Ioan VII, 37—38: „***Dacă cineva însetează, să vină la mine şi să beà. Cel ce crede în mine, cum zice Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pântecele lui***“. Şi ca să facă aceasta şi mai lămurit, că aci Domnul nu vorbeşte de pahar ci de botez, Scriptura adaoge în versetul 3, 9: „***Iar aceasta a zis de duhul care era să-l primească cei ce cred în el***“. Căci prin botez se primeşte sfântul Duh şi numai aşa ajung aceia, cari sunt botezaţi şi au primit sfântul Duh, să bea paharul Domnului. Nimeni însă să nu fie nelămurit, că sfânta Scriptură, dacă vorbeşte de botez, zice că noi însetăm şi bem, căci şi Mântuitorul spune în evangelia lui Matei V, 6: „***Fericiţi cei cari flămânzesc şi însătoşază după dreptate***“, căci ceea ce se primeşte cu cerere doritoare şi însetătoare, aduce mai mult şi mai bogat. Aceasta o spune Mântuitorul la Ioan IV, 13, când vorbeşte cu femeia Samariteancă: „***Oricine bea din această apă, va însetà iarăş. Cine însă va bea din apa ce eu dau, nu va însetà în eternitate***“. Prin aceasta se exprimă botezul asemănându-l cu apa mântuitoare, ce nu'l primim decât odată şi nu se repeteşte. După paharul Domnului însă se simte trebuinţa şi se bea în continuu în biserică.

După ce sfântul Părinte a lămurit destul de bine învăţătura, făcând deosebirea între vin şi apă, când este vorba de sfânta Impărtăşire şi de sfântul Botez, se adresează, continuând, cititorilor săi şi le arată, că nu este nevoe de multe temeiuri spre a le dovedì că cu vorba „apă“ se exprimă botezul. Aşa trebue să înţelegem, le zice el, căci Domnul la venirea sa a arătat clar adevărata fiinţă a Botezului şi a Impărtăşirii. El a spus că acea apă a credinţei, apa vieţii veşnice se dă credincioşilor în botez. Cât pentru Impărtăşire a făcut prin exemplul său ca să ştim că ea trebue să fie din unirea apei şi a vinului. In adevăr, în ziua suferinţei luă paharul, 'l binecuvântă şi dete ucenicilor săi, zicând, cum citim la Matei XXVI, 27—29: „***Beţi dintru aceasta toţi. Căci acesta este sângele Noului Testament, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor. Iar vă zic vouă că nu voi bea de acum dintru acest rod***

al viței până la ziua aceea când 'l voiu bea cu voi nou în Impărăția Tatălui meu". Aci găsim că paharul ce l'a oferit Domnul a fost amestecat şi că a fost vin pe care El îl numi sângele său. De unde urmează că sângele Mântuitorului nu se oferă dacă în pahar lipseşte vinul, şi că sacrificiul Domnului nu se serbătoreşte cu sfinţirea cuvenită, dacă oferirea şi sacrificiul nostru nu corespunde suferinţii. Şi cum deci vom bea din produsul viţei vin nou cu Hristos în împărăţia Tatălui, dacă nu producem vin la sacrificiul lui Hristos ce'l oferim lui Dumnezeu-Tatăl şi dacă nu amestecăm paharul Domnului după cele ce ne-au rămas dela El? Mai departe sfântul Părinte, spre întărirea tradiţiunii, întemeiată pe învăţătura şi practica sa, aduce exemplul sfântului apostol Pavel. Şi sfântul Pavel, zice el, acel care a fost ales de Domnul şi trimis spre vestirea adevărului evangelic, observă aceeaş când zice la I Corinteni XI, 23—26: „Că Domnul Iisus în noaptea în care a fost vândut a luat pâine şi mulţămind a frânt-o şi a zis: „***Luaţi mâncaţi, acesta este corpul meu care se frânge pentru voi: aceasta să faceţi întru amintirea mea. Aşijderea şi paharul după cină zicând: aeest pahar legea cea nouă este în sângele meu: aceasta să faceţi de câte ori veţi bea întru pomenirea mea. Că de câte ori veţi mâncà pâinea aceasta, şi veţi bea paharul acesta, moartea Domnului vestiţi, până când va veni***". Când dar de către Domnul se porunceşte şi de apostolul său se arată şi se transmite, că noi ori de câte ori bem, trebue să facem aceasta spre amintirea Domnului, ceea ce El însuş a făcut, atunci aflăm că de către noi nu se va observa ceea ce ni s'a poruncit, dacă nu vom face ceea ce Domnul a făcut, şi că paharul Domnului în acelaş chip amestecând, să nu ne abatem dela învăţătura dumnezeiască. Şi că nu trebue a ne abate dela prescripţiunile evangelice, şi că apostolii aceeaş au observat şi făcut ce Domnul a învăţat şi făcut, ne învaţă apostolul Pavel în epistola către Galateni I, 6—9: „***Mă mir că aşa de curând vă mutaţi dela cele ce v'au chemat pe voi prin darul lui Hristos, la altă evangelie: care nu este alta fără numai sunt oare cari ce vă turbură pe voi şi vor să strămute evangelia lui Hristos. Ci măcar şi noi, sau înger din cer de va propovedui vouă afară de ceea ce eu v'am propoveduit, anatema să fie. I'recum am zis mai înnainte şi acum iar zic: de va propovedui vouă cine va afară de ceea ce aţi luat, anatema fie***".

Deci dacă nici un apostol şi nici un înger din cer nu poate vesti şi învăţà, afară de ceea ce Mântuitorul a învăţat şi apostolii

săi au vestit, atunci mă mir de unde s'a luat ca, faţă cu disciplina evangelică şi apostolică, să se ofere în unele locuri apă în paharul Domnului, ceea ce singură nu poate înfăţişa sângele Mântuitorului. Sfântul Duh nici în Psalmi nu tace asupra acestei Taine când aminteşte la I, 22, 5: „***Paharul tău cel înveselitor este prea bun***“. Dar ca un pahar să fie aşa, de sigur că este amestecat cu vin, de oarece apa nu poate pe nimeni să-l înveselească. Iar poporul Domnului aşa înveseleşte ca şi pe Noe în cartea facerii, când cum se spune acolo, a băut vin. Şi fiindcă înveselirea produsă de paharul şi sângele Domnului nu poate fi nici într'un caz ca aceea produsă de vinul pământesc, sfântul Duh spune că este prea bun paharul cel înveselitor. Insă şi paharul Domnului ce beţi înveseleşte în felul că vă face deştepţi, că vă conduce inimile spre înţălepciunea spirituală, că fiecare depărtându-se de la pofta acestei lumi află plăcere în cunoştinţa lui Dumnezeu şi că întocmai ca şi vinul obişnuit cuprinde spiritul, bucură sufletul şi înlătură toată întristarea. Prin sângele Domnului şi paharul mântuirii, se înlătură amintirea oamenilor vechi, se uită purtarea lumească de mai înnainte şi inima cea cuprinsă de întristare, ce mai înnainte era apăsată de teama păcatelor, se îndreaptă plină de bucurie spre îndurarea dumnezeiască. Aceasta este o reînsufleţire de care nu poate a se împărtăşi un membru al bisericii lui Hristos, decât atunci când, ceea ce bea, este adevăratul pahar al Domnului. Cât de pe dos şi contra raţiunii este însă că noi, dupăce Mântuitorul la nunta din Cana Galileia a făcut apa în vin, să facem vinul apă, mai ales că şi însămnătatea tainică a acestui fapt trebue să ne amintească şi să ne înveţe că noi trebue să oferim vin la sacrificiul Domnului. Căci de oare ce Iudeilor le lipsia graţia spirituală, le lipsia şi vinul. Viţa Domnului stăpânitorul a toate era casa lui Israil, iar Mântuitorul ne învaţă şi ne arată că are să intre şi poporul păgânilor şi că în locul ce l'au pierdut Iudeii, vom ajunge prin meritul credinţei, din apă vin, adecă ne-a arătat că la nunta lui Hristos şi a bisericii va ajunge poporul păgânilor. In Apocalipsă ni se arată la XXII, 15 că apa reprezintă neamurile: „***Apele care le-ai văzut, unde şade adultera, sunt noroadele şi gloatele şi neamurile şi limbele***“. Chiar în Taina Impărtăşirii observăm aceasta. Căci dacă Mântuitorul ne purtà pe toţi, El, care purtà şi păcatele noastre, atunci înţălegem că ni se arată prin apă poporul, iar prin vin, sângele Mântuitorului Şi dacă în pahar se amestecă apă cu vin, se uneşte şi se leagă poporul una cu Hristos, iar mulţimea cre-

dincioşilor cu acela în care aţi crezut. Unirea apei cu vinul se face aşa în paharul Domnului, că părţile amestecate nu mai pot fi separate una de alta. De aceea şi biserica, adecă poporul ce se află în ea, dacă se menţine cu credinţă şi tare de ceea ce este în credinţă, nu poate fi separat prin nimic de Mântuitorul, ci va depinde neîncetat de El şi 'i va rămânea iubirea Lui neîmpărţită. Iată de ce la sfinţirea paharului nu se poate oferì nici apă singură, nici numai vin. Căci dacă cineva aduce numai vin, atunci este numai sângele Domnului fără de noi; iar dacă oferim numai apă, atunci este poporul fără de Hristos. Pe când dacă ambele sunt amestecate şi prefăcute în una şi una cu alta unite, atunci se îndeplineşte Taina spirituală şi cerească. De aceea nu este paharul Domnului nici numai apă nici numai vin, ci trebue amândouă amestecate, după cum şi corpul Domnului nu poate fi numai făină nici numai apă, ci amândouă unite şi transformate în una. Prin această Taină se înfăţişează unirea poporului nostru ca să ştim că întocmai ca şi seminţele ce se macină şi se amestecă împreună spre a face o pâine, tot aşa Mântuitorul, care este pâinea cerească, are numai un corp cu care este unit de ale noastre.

Expunând atât de clar şi de categoric doctrina şi practica Bisericii asupra sfintei Taine a Impărtăşirii şi dovedind aşa de temeinic întrebuinţarea pâinei şi a vinului la această Taină, Ciprian, în continuare, arată că într'o cestiune aşa de însămnată nu trebue a se urmà după obiceiul celor câtorva, ci după învăţătura şi porunca Mântuitorului. Şi nu este un motiv ca un ucenic al Domnului să se fereascâ de vin, de mirosul lui, şi să calce poruncile. Deci nu trebue sub nici un motiv a înlocuì vinul cu apă la sfânta Taină, căci atunci nu ne supunem Domnului şi nici nu facem ceia ce voim a face. Mai departe sfântul Părinte arată că această Taină trebue a se serbà dimineaţa, că sfinţenia ei cere a nu se abate nimeni dela cele poruncite, că dacă cineva ar face altfel decât se porunceşte de Mântuitorul nu numai că păcătueşte, dar nu poate aflà iertare şi deci fapta sa atrage o grea răspundere, cu con-

secinţe nereparabile. Şi cel care ar rămâneà mai mult timp cu practicarea obiceiului de a întrebuinţâ apă în loc de vin, ar cădeà în fapta furului de cele sfinte şi a celui ce săvârşeşte adulter. Ia sfântul Părinte aceste două exemple spre a pune mai mult în evidenţă greutatea păcatului. Servitorii bisericii vor înţelege deci în ce situaţie tristă se pun, dacă merg mai departe cu practicarea unui astfel de obiceiu. In fine, terminând epistola, Ciprian dă din nou sfaturi pentru săvârşirea cum se cuvine a sfintei Taine a Impărtăşirii punând-o în legătură cu venirea Mântuitorului.

Nu este nici un motiv, zice Ciprian, de a crede că trebue a urmà obiceiul unora, dacă mai de mult unii au crezut, că în paharul Domnului nu trebue a se aduce decât apă. Mai mult trebue a întrebà, cui sunt aceia următori? Căci dacă noi la sacrificiul ce l'a oferit Mântuitorul trebue a urmà numai Mântuitorului, atunci aceasta se cuvine a şi face, după cum Mântuitorul a făcut şi a poruncit să facem, cum singur spune în evangelia lui Ioan XV, 14—15: „***Voi veţi fi prietenii mei, de veţi face, câte eu poruncesc vouă***“. Iar că noi trebue să urmăm Mântuitorului, mărturiseşte Tatăl în cer când zice la Matei XVII, 5: „***Acesta este Fiiul meu cel iubit întru care bine am voit, pe acesta să-l ascultaţi***“. Şi dacă trebue a ascultà numai pe Hristos, atunci nu trebue a dà ascultare celor cari au crezut altfel mai înnainte de noi, ci la aceea ce Mântuitorul, care este înnaintea tuturor, a făcut. Nu se cuvine a urmà obiceiului unui om ci adevărului dumnezeesc, după cum zice Dumnezeu la Isaia XXIX, 13: „***Fără temei mă onoraţi pe mine, dacă învăţaţi poruncile şi învăţăturile oamenilor***“. Tot aşa la Matei XV, 3: „***Pentru ce voi călcaţi porunca lui Dumnezeu pentru obiceiurile voastre?,***“ iar la V, 19: „***Deci cel ce va stricà una din aceste porunci mai micì şi va învăţă aşa pe oameni, mai mic se va chiema în împărăţia cerurilor***“. Deci dacă nu este învoit a ne depărtà nici de poruncile cele mai mici, cu atât mai mult trebue a nu ne depărtà de aşa mare şi prisositoare poruncă ce stă în raport cu taina suferinţei Domnului şi cu răscumpărarea noastră, sau de a întroduce ceva contra celor statornicite şi aceasta încă pe baza tradiţiunii omeneşti?! Căci, cum foarte bine zice Ciprian, cu aşa procedare se nimiceşte toată rânduiala credinţei şi a adevărului, dacă, cu alte cu-

vinte, nu s'ar observà cu credincioşie ceea ce este poruncit. Şi ar fi numai un fel de motiv a se spune că cineva se fereşte de gustarea vinului la sacrificiul de dimineaţă. Ar fi să ne întoarcem la cele ce se observau în timpul persecuţiei, când unii nu se împărtăşiau dimineaţa cu sângele Domnului spre a nu puteà fi recunoscuţi de păgâni după mirosul vinului. Dar Domnul zice la Marcu VIII, 38: „***Cine se ruşinează de mine, se va ruşina de el şi Fiul omului***". Iar sfântul apostol Pavel la Galateni I, 10 zice: „***Dacă plac oamenilor, n'aş fi servitor al lui Hristos***". Şi cum vom puteà a ne vărsà sângele pentru Hristos, dacă ne ruşinăm a beà sângele lui? Sau poate vă măguliţi cu aceea că noi, deşi dimineaţa oferim numai apă, totuş dacă ajungem seara oferim paharul amestecat? Dar dacă ţinem masa de seară, adecă sacrificiul de seară, după apunerea soarelui, nu putem chiema la un loc tot poporul, spre a serbătorì Taina în prezenţa întregei comunităţi. Se zice însă, că Domnul a oferit paharul nu dimineaţa, ci după masa de seară. Prin aceasta trebue ca noi sacrificiul Domnului să-l sărbătorim după masa de seară, spre a oferì paharul în Casa Domnului? Numai Mântuitorul trebuì să ofere paharul amestecat în seara zilei, căci ora sacrificiului arată apunerea şi seara lumii, cum este scris în cartea Eşirei. XII, 6 şi în Psalmul 140, 2.

Şi de oarece noi facem amintire de suferinţele Domnului la toate sacrificiile, căci sacrificiul ce noi oferim este suferinţa Domnului, nu trebue a face altfel, decât El a făcut. Aşa scrie sfântul apostol Pavel la I Corinteni XI, 26: „***Că de câte ori veţi mâncà pâinea aceasta şi veţi beà paharul acesta, moartea Domnului vestiţi, până când va veni***". Deci de câte ori oferim paharul spre amintirea Domnului şi a patimei sale, să facem ceea ce Domnul a făcut. Şi să judecăm! Dacă vre unul din înnaintaşii noştri fie din neştiinţă fie din fală n'a observat şi n'a păstrat ceeace Domnul ne-a poruncit prin exemplul şi învăţătura sa, rămâne ca Domnul să aibă a hotărî despre el. Nouă însă nu ni se poate oprì, căci suntem învăţaţi şi îndrumaţi de Domnul, a oferì paharul amestecat cu vin, cum l'a oferit El, şi deci a scrie tovarăşilor de serviciu despre aceasta, spre a se observà legea evangelică şi tradiţiunea Domnului şi a nu ne abate dela ceea ce Hristos a învăţat şi a făcut. A mai continua cu dispreţul şi a persista în eroare, este a cădeà în greşala de care vorbeşte Domnul în Psalmul 49, 16—18 şi despre care vorbeşte şi proorocul Ieremia la 23, 28—30, 32 şi 3, 9—10. Iată ce citim în primul loc: „***Pentruce tu povesteşti dreptăţile mele şi iei aşe-***

și chiemat și pre carii iau chiemat pre acia iau și îndreptat, iar pre carii iau îndreptat pre acia iau și proslăvit». Deci căruia mai cu dreptate și cu cuviință să cade a se afierosi această întâiu carte de muzichie Anastasimatarul bisericesc, de cât Preasfinției Tale! Ca celui ce după mai nainte știință, din vreme ești hotărât și de D-zească pronie ales, ca celui ce vrâsta cea dintâiu, cu multă silință și însetoșare de sporire o ai cheltuit întru îndeletnicirea învățăturei atot felul de muze și în theologie. Și pre cea de al doilea întru liniștea și ostenelele podvigashii sihăstresc, întru cea după D-zeu supunere și ascultare, întru răbdare și întru smerenie, întru lucrarea poruncilor lui D-zeu și întru nepregetate osteneli, înpodobind sf. Biserici și luminând inimile și sufletele celor de un neam cu cărți ethichești (morale), dogmaticești și theologicești, prefăcând tălmăcirile cărților celor mai trebuincioase și folositoare în graiul patriei cu atâta scumpătate, drept-socotează și cu atâta putere de adânc al învățăturei și cei din afară și cei vistierite Preasfinției Tale duhovnicești lucrări, încât cel dintâiu iroas (erou) bisericesc dintre pământeni te-ai arătat.

Iar acum cea mai de taină vrâstă, nemai putându-se luminà a se ascunde sub obroc și ea pre cel mai înainte de D-zeească pronie hotărât, puindu-te în sfeșnic, O! câte suflete prin Preasfinția ta au să se aducă la calea adevărului și la pocăință. O! câte suflete doritoare de cele cerești, curate și fără prihană au să se arate prin sârguința sfaturilor celor folositoare, nevoințele cele neadormite, prin blândețele și înalta smerită cugetare a așezărei vieței Preasfinției Tale. Ci O! celce ai firea, mai blândă de cât a porumbilor, O! Ierarhe, dă-mi voe să te numesc al pravoslaviei ferbinte folositor și al *Sfintei Troițe* neadormit apărător, pentru că sînt încredințat că bârfitorii, hulitorii și cei cu simțurile bolnave și cu sufletele stricate de răutate nu vor putea

să samene nici un fel de neghini în turma Preasfinției tale; pentru că lumina cea apărătoare luminează pre înaltul scaun. Dă-mi voe să te numesc ucenic al theologului celui de un nume următor și întocmai cu râvna aceluia. Dă-mi voe să te numesc ascultător marelui celui ce-i moștenești scaunul și întocmai lucrător viu apărător și păzitor al canoanelor aceluia, pentru că sânt încredințat, că îndată ce te-ai rădicat în tronul cel păstoresc, ai socotit mai întâiu de toate datoriile ce să cuvin la o înaltă treaptă ca aceasta, și cu sufletul ai hotărât, că dintr'acel minut cele mai dintăiu griji trebue să aibi că întâiu scoalele și clirosul bisericesc să le aduci întru o bună sistemă de îndreptare a tot chipul de cuviincioasă sporire. Dă'mi voe încă o dată să strig cu Apostolul: «Arhiereu ca acesta să cadc să fie nouă, blând, fără de răutate» și carele iubește mai mult folosul aproapelui de cât al seu, pentru că sânt încredințat că nu slava, ci pentru a putea face folos aproapelui și a face patria Preasf. tale desăvârșit fericită, n putut birui voea cugetului cea întărită întru prea dulcea și nesețioasa liniște a smereniei, de ai primit greutatea acestei prea înalte stepene (trepte), neprivind grija Preasf. tale spre alt, fără numai spre folosul aproapelui. Deci Preasf. ta, Preasf. stăpâne, ești economul cel Evangheliccsc, economul cel credincios și înțălept, pre carele ca pre un vrednic te-au pus D-zeu preste slugile sale, ca să dai în vremea cea cuviincioasă măsura de grâu. Pentru care sânt încredințat. Soarele n'au privit pe alt păstoriu pe tronul Ungrovlahiei cu atâtea daruri (învățături), cu atât noean de înțălepciune, cu atâta adâncime a faptelor bune, a smereniei, a blândețelor, precum pe Preasfinția ta, cela ce ești dulce la cuvânt, mai dulce la obiceiu, cela ce ești iute de a pricepe cele bune și mai iute de a le săvârși, cela ce ești icoană vie celor ce vor să alerge spre mântuire, și sabie cu două ascuțișuri celor

hulitori și fără D-zeu. Cela ce neîncetat ca pomul cel răsădit lângă izvoarele apelor îndeletnicindu-te întru învățătură și întru fapta bună și celor de aproape de aseminea îndemnător ești. Pentru care O! câtă bucurie va primì sufletul procatohului (predicesorului) Preasfinției sale văzând scoalele Românești, cele de Preasfinția sa sistite (întemeate) înflorind și pornind prin osârdia Preasfinției tale.

Pentru aceste dar toate, Preasfințite stăpâne, știind bunătățile și blândeța Preasfinției tale, am îndrăznit ca să împodobesc această carte de muzichie, Anastasimatarul Bisericesc, cu încuviințat și prea cinstit numele Preasf. tale, după dreptate, afierosindu'l stăpânești Ierarhiei tale ca cel după D-zeu al meu prea scump și milostiv stăpân, care încă cu trei ani mai înainte era gata de tipărit, dar D-zeeasca pronie au păstrat ca și acest lucru în fericite zilele Arhipăstoriei Preosfinției tale să ia săvârșirea. Primește dar cu blândețe milostive și Preosfințite stăpâne, îndrăznirea ce fac neprivind la micimea aducerei, ci mai vârtos la osirdia prea plecatei slugi a Preosfinției tale.

Iar Domnul nostru Iis. Christos, începătorul păstorilor, să păzască pe Preosfinția ta în mulți, pacinici și fericiți ani, până la adânci bătrânețe, întărit pre scaunul Arhipăstoriei, ca în viața aceasta să strălucești întru dragostea cea păstorească, păstorind turma și oile cele încredințate la pășunele cele de suflet folositoare și mântuitoare ale dogmelor evanghelicești. Iară după slobozirea de aicea să te învrednicești a fi cu Christos, primind de la Dânsul cununa dreptății cea gătită Preosfinției tale, îndulcindu-te de bunătățile lui cele vecinice.

Al Preosf. tale cucernică și prea plecată slugă.

(Manuscript în Biblioteca mea)

Tot Macarie renumitul, este autorul și acestui mic tratat menit de a fi imprimat la începutul Anastasimatarului. Macarie, după cum cunosc, pentru că pe cărțile lui am învățat cântarea psaltichiei pe la 1845—1849, el a scris și alte cărți de psaltichie ca Teorihiconul și Irmologiul, la care pune autorul o prefață literară de o valoare rară până astăzi. Macarie era neaoș Român și combătea cântările grecești, de acea le și atacă în acea prefață cu toată puterea sa. Macarie este cel întâiu, care a introdus în Românește *Sistema nouă* a Psaltichiei, pentru că până la el să cântă pe notele muzicei vechi, care era foarte grea și prea încurcată prin mulțimea notelor vechi. Eu am avut o serie de manuscripte de psaltichie veche, întrebuințate în Bisericile noastre și le-am dăruit Academiei noastre spre conservare, fiind prea bătrân și ne mai putând cânta pe ele, spre a le consultà și alți români. Din aceste să constată că cântăreții noștri întrebuințau în Bisericile noastre muzica veche deși se răspândise între ei și *Sistema nouă*. Iată ce-mi spune Macarie în prefața Irmologiului: «Mulți din psalții cei desăvârșiți din neamul nostru sau arătat cu râvnă în vremi, ca să facă câte ceva în limba noastră, precum fericitul întru pomenire Arsenie, Ieromonahul Cozianu, Calist protopsaltul Metropoliei a Bucureștilor și Șerban protopsaltul Curței domnești, carii nu numai Anastasimatarul Melos, Stihirarul Melos, Herovicile, Pricesnele toate, Catavasiile, Irmoasele toate și altele, dar și partea cea mai multă a Papadichiei o au prefăcut Românește, cu toată desăvârșita alcătuire minunații dascăli și alcătuitorii vremei lor, stând în cea veche muzichie. Insă una pentru greutatea și alta pentru zavistia celor ce nu pot să vază sporirea, și să le auză pe acestea în limba graiului nostru, dinpreună cu moartea lor, au perit și ostenelile lor». Tot Macarie ni spune că cântăreții Români «după ce învață câte puțină elinească se rușinează a se

arătà că sânt Români și din cât pot își tăgăduesc și Patria și neamul. Așișderea și cei ce învață câte puțină psaltichie grecească, până în ziua de astăzi se rușinează, nu numai de a cântà Herovic și altele românește, ci și Doamne miluește de a zice pe limba lui». Macarie combătând cântarea grecească în Biserica Românească, spre a reuși pe deplin în scopul seu, și de a alungà din Bisericile Românești cântarea grecească, a compus după Sistema-nouă toate cântările pe Românește.

El a imitat tipul cântărei grecești, dar au introdus dulceața în cântare ș'au așezat tonul cuvintelor. Dar spre a le imprimà îi trebueau mijloace materiale, și în acest scop s'a adresat Metropolitului Grigorie al Ungrovlahiei om cult și național, precum și Metropolitului Veniamin Costache al Moldovei, protectorul culturei românești, ambii aceștia iubitori deopotrivă de cultură și podoaba Bisericei, aceștia i-au oferit mijloacele necesare bănești. Insă deși erau turnate notele muzicale în București încă de Petru Efesanul, Macarie Portarul (titlu bisericesc) neplăcându-i fiind prea rudimentare, or poate notele muzicale ale lui Petru Efesanul se pierduse, el a fost trimis la Viena, unde ș'a format note frumoase, la 1823 și unde ș'a imprimat scrierile sale. Operile lui Macarie au făcut epocă la Români pe acele timpuri. Reproduc și cea ce am auzit dela reposatul Mitropolit al Moldovei Iosif Naniescu despre acest Macarie. El mi-a spus că pe când era la Buzău ca diacon la Episcopul Chesarie, l'a avut pe Macarie ca profesor de muzichie. Era bătrân și din cauza tutunului numai putea pe atunci cântà, ce 'și șuera numai cântarea. Manuscriptele ce i-a rămas de la el, Metropolitul le-a depus la Academie împreună cu o sumă de cărți.

Eu umblând pela Mănăstiri după vechituri, am auzit că Macarie a încetat din viață la M-rea Viforîta la 1836. unde avea o soră ce era stariță și unde se retrăsese la adânci

bătrâneţe, mi s'a dat și o carte scrisă de el, un Pateric, cuprinzând toată, povestiri monacale, pe care n'am luat-o. Era Macarie om frumos la chip, corpolent, fruntea deschisă, ochii vioi și de un caracter blând și plăcut. Acestea știu despre Macarie, a cărui amintire pururea trebue să fie vie între oamenii Bisericești, cântăreți, diaconi și Preoți, pentru că el a fost splendoarea Românilor în desvoltarea serviciilor Bisericești și neîntrecut până în present în ceea ce privește dulceața sa în cântare, linitatea și plăcerea în intonațiunea sa. Are și câte-va cântări proprii ale sale, ca canonul de la Florii etc. etc.

C. Erbiceanu

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Urmare din Biserica Ortodoxă **Română**. Anul XXXI-lea No. 12).

De aceea și Iisus Hristos vă oprește aspru de a judecà pe cineva, căci zice: «*Nu judecați și nu veți fi judecați, nu osândiți și nu veți fi osândiți*!» (Luca 6, 37). Oare cu cuvintele acestea nu ni ia Iisus Hristos toată puterea de a judecà pe alții? Oare nu ni se spune cu dânsele destul de lămurit, că noi n'avem nici un drept de a scormonì vorbele și faptele și purtarea altora? Și oare porunca aceasta a lui Hristos nu-i ea obștească și veșnică, adecă menită pentru toți oamenii și pentru toate timpurile până la sfârșitul lumii? Să gândim numai singuri la cuvintele «*nu judecați*» și «*nu osândiți*» și să ne întrebăm când le-a rostit Hristos? El le-a rostit în acea *predică de pe munte*, în care ni dă pe scurt toate învățăturile Sale dumnezeești, tot ce avem să facem și de ce avem să ne ferim, ca să putem ajunge la mântuirea de veci. El le-a rostit, ca Legiuitor dumnezeesc atunci, când tot ce ni-a spus e numai *lege* și *poruncă*, nu însă *sfat*. Cum sunt dară legi și porunci veșnice toate cele rostite de Iisus Hristos în acea *predică de pe munte*, tot așa legi și porunci veșnice sunt și cuvintele «*nu judecați... nu osândiți*,» după care Iisus pe loc adaoge: «*ca să nu fiți judecați*» (Mat. 7, 1). Adecă dacă *veți judecà* si *veți osândì*, e cu neputință să scăpați și voi de *judecata dumnezeească* și de *osânda dumnezeească*.

Judecata răutăcioasă asupra altora e aspru oprită și de sfinții apostoli. Așa scrie sfântul apostol Paul în epistola sa cătră Romani (14, 4): «*Tu cine ești, celce judeci pe sluga străină?*» ceeace va să zică: «*Oare sluga ta e a-*

cela, pe care îl judeci, nu al Domnului? Și dacă este el sluga Domnului, de ce nu'l lași Stăpânului să'l judece? De ce te apuci de judecat o slugă străină? Iată de ce același apostol zice: «*Pentru aceea nu ai ce să răspunzi, o omule, tot celce judeci, că întru ce judeci pe altul, pe tine însuți te osândești, că aceleași faci celce judeci*». (Rom. 2, 1). Și sfântul apostol Iacob oprește judecata asupra altora, zicând: «*Nu grăiți de rău unul pe altul, fraților, că celce grăiește de rău pe fratele și judecă pe fratele său, grăiește de rău legea și judecă legea*» și așa păcătuiește în contra legii dumnezeești, deoarece zice același apostol, că »*dacă judeci legea*», atunci n'o mai împlinești, ci «*ești judecătorul legii*». Aceasta însă este o îngâmfare fără margini, fiindcă numai *unul* (Dumnezeu) *este puitorul legii, care poate să mântuiască și să piardă, iar tu cine ești celce judeci pe altul?*» (Iacob 4, 11—13). Nu vedeți, cum și din cuvintele sfinților apostoli răsare adevărul curat ca lumina soarelui, că noi n'avem dreptul să'l judecăm pe aproapele nostru? Nu vedeți că numai *unul e puitorul legii* și *Judecătorul cel cu dreptate*, adecă numai *Dumnezeu* și așadară numai El are dreptul să ne judece pe toți, iară dintre oameni numai diregătorilor și stăpânilor și tuturor îmbulziților de primejdia mântuirii vremelnice și veșnice li-a dat acest drept de judecată, fiindcă *diregătoriile* și *stăpâniile de Dumnezeu sunt rânduite* și fiecare om, primejduit în mântuirea sa vremelnică ori veșnică, e *dator să se iubească și pe sine?* Nu judecați dară pe nimeni, fără să aveți dreptul de judecată, ci mai vârtos iubiți pe fiecare om, căci aceasta este a doua și cea mai mare poruncă a creștinătății.

28. *Noi n'avem nici cunoștință nici știință de ajuns pentru a-i judecà pe alții.*

Porunca a opta dumnezeească zice: «*Să nu furi!*» și a noua zice: «*să nu dai mărturie mincinoasă asupra aproapelui tău!*» Ceice judecă pe aproapele, calcă amândouă poruncile acestea. Dovada pentru acest adevăr este 1) că ei judecă fără destulă cunoștiință și știință, 2) judecă în pripă, 3) judecă numai după părere.

Oare nu sunt cele mai multe judecăți asupra altora lipsite de cunoștința și știința deplină a vorbelor și faptelor ce se judecă? O, cât de multă cunoștință și știință îi trebue unui om, ca să'l poată judecà pe altul cu toată dreptatea! Cât de luminată ar trebuì să fie mintea lui, cât de adânc ar trebuì el să pătrundă în toate tainele vieții aceluia, pe care îl judecă, și cât de acurat ar trebuì să știe toate ascunsurile sufletului lui. Este însă aceasta cu putință? A, cât de mărginită e știința omenească în deobște și cât de neputincioasă este ea mai ales atunci, când e vorba de cunoașterea tainelor sufletești ale altuia! Ce minunat se potrivesc aice cuvintele proroculuì Ieremie (17, 9): «*Adâncă e inima* (mai mult) *de cât toate și om este, cine'l va cunoaște pre el?*» Deci oare cuminte lucru ar fi, creștine, să judeci tu o vorbă ori o faptă a altuia pe temeiul prăpastiei de neștiință a tainelor sufletului lui? Oare cu judecata aceasta ușuratecă a ta nu-ți pune diavolul cel mai sigur laț, în care, cu mărturia ta minciunoasă, cade prinsă cinstea fratelui tău? Fugi dară, fugi de judecata asupra altora și lasă-o Domnului Dumnezeului tău care zice: «*Eu sùnt Domnul celce cerc inimele și ispitesc rărunchii, ca să dau fiecăruia după căile lui și după rodurile izvodirilor lui*» (Ierem. 17, 10). *Domnul cunoaște inimele tuturor, și Celce au dat suflare la toți, Acela știe toate, Celce va răsplătì fiecăruia după faptele lui*» (Pild, Sol. 24, 12).

Judecata asupra altora se face și foarte în pripă. Cât de repede e cutare sau cutare gata cu judecata sa. El l'a judecat pe un om după un singur cuvânt, după un singur semn, după o singură faptă. O singură greșală e de ajuns pentru a'l osândì pe cutare pe totdeauna. Oare se poate un lucru ca acesta? Se poate să'l măsuri pe un om pe temeiul unei singure greșeli? N'ar însemnà aceasta tot atâta, cât a vedea pe un copac o singură creangă uscată și, din pricina aceasta, a zice că copacul întreg e putred? Ori n'ar însemnà aceasta tot atâta, cât a zice că, din pricina unui măr viermănos, toate merele cutărui măr sunt viermănoase? Deci pentru a judecà cu dreptate pe aproapele trebue să știm nu numai toată purtarea din vieața lui trecută, ci să mai știm și aceea, ori de el nu

s'a pocăit de cutare greșală și de nu-i cu totul îndreptat și curat înaintea lui Dumnezeu. Ba nu numai atâta, ci pentru a nu păcătuì cu judecata asupra aproapelui, ar trebui să-i mai știm și toată purtarea din viața lui viitoare, adecă ori de va rămâne el curat sau nu înaintea lui Dumnezeu până la sfârșitul vieții sale. Dar vouă nu vă pasă de neștiința aceasta și de piedecile acestea, ci voi toți de-a rândul judecați mereu, judecați în cea mai mare pripă și așa mereu păcătuiți. Țineți-vă dar de povața sfântului apostol Paul, care zice: «*Mai înainte de vreme nimic să nu judecați, pânăce va veni Domnul, carele va luminà și cele ascunse ale întunericului și va arătà sfaturile inimilor, și atunci laudă va fi fiecăruia dela Dumnezeu*» (I Cor. 4, 5). Ascultați de acestea cuvinte atât de înțelepte, și veți astupà pe totdeauna izvorul cel mai de căpitenie al judecăților păcătoase, căci zice și fericitul Augustin că «*unul din cele dintâi și cele mai îmbelșugate izvoare ale judecăților răutăcioase este acela, că nu vrem să așteptăm vremea*».

De multe ori unul sau altul nu vrea să treacă de judecător în pripă, și de aceea zice că el a judecat după cele auzite dela alții, ori după cele văzute și auzite de el singur. Dar și cele auzite de aiurea și cele văzute sau auzite de dânsul singur sunt mai totdeauna numai păreri. O, și câte judecăți răutăcioase n'ar rămâne îngropate de veci, dacă oamenii nu s'ar lăsà înșelați de părerile lor. Câți oameni nu sunt în ochii voștri nedrepți, zgârciți, risipitori, îngâmfați, fără ca ei aievea să aibă măcar umbra acestor greșeli; dar voi credeți că ați văzut greșelele acestea la dânșii ori ați auzit de ele, pe când credința voastră și auzul vostru sunt numai păreri ce vă înșală. Ori poate nu vi s'a întâmplat chiar vouă singuri că ați judecat cu răutate despre altul, crezând că ați avut toată dreptatea, iară pe urmă v'ați încredințat că ați greșit? Dacă ar fi să punem temei pe păreri, atunci am trebui să'l osândim pe Noe, căci el se pare a fi vinovat. El zace în cortul său, îmbătat de vin și gol. Oare este el un bețiv și om destrăbălat? După părere *da*, după adevăr însă *de fel nu*, pentrucă el s'a îmbătat, fără să cunoască puterea vinului. Ori am trebui să'l osândim pe Iov, căci și el pare a fi vinovat, de oare

ce nenorocirile și perderea averilor au fost și sunt socotite ca pedepse dumnezeești pentru fărădelegi. Iov, bietul, lipsit de toate averile și bunurile sale și foarte greu bolnav, zace într'o grămadă de gunoi; el s'ar părea că-i un nelegiuit ajuns de varga lui Dumnezeu, pe când în adevăr el e dreptul Domnului și Dumnezeu îl pune să se roage pentru prietinii săi. Ori ar trebuì să'l osândim pe sfântul Nicolai, căci el, noaptea și pe ascuns, merge pe o uliță întunecoasă și se apropie de fereasta unei căsuțe, în care locuiesc niște fecioare tinere, menite de gândul nelegiuit al tatălui lor să fie jertfite în chipul cel mai nerușinat. Sfântul s'ar părea dară că este vinovat, pe când în adevăr el e bărbatul cel mai cu virtute, căci cu aurul ce'l dă tatălui acelor fecioare tinere, el le scapă pe dânsele de împreunarea spurcată. Greu a păcătuit fariseul din sfânta evangelie, când, numai după părere, a rostit despre Iisus Hristos cuvintele: «*Acesta ăle ar fi proroc, ar ştie, cine şi ce fel de muiere se apropie de el, că este păcătoasă*» (Luca 7, 39). Asemenea foarte greu au păcătuit și fariseii ceice numai după părere au judecat, zicând cătră orbul cel din naștere vindecat de Iisus Hristos: «*Noi ştim pe omul acesta* (adecă pe Iisus Hristos) *că este păcătos*» (Ioan 9, 24). Când auzi acestea cuvinte atât de urâte și înfiorător de păcătoase ale fariseilor, cuvinte cum nu se poate mai scârboase, rostite despre Fiiul lui Dumnezeu, atunci nu-ți vine alta, decât cu adâncă umilință să te rogi: Doamne, iartă și defăimările, clevetirile, înegririle, sudalmele, ocările și hulele tuturor creștinilor din ziua de azi asupra altora, căci ei nu știu ce fac!

Da, pe temeiul iubirii și dreptății creștinești, așa se cuvine să ne rugăm pentru toți păcătoșii de felul acesta, și fiecare să se roage singur pentru sine, dacă e înglodat în acestea fărădelegi, și să se pocăiască de dânsele cu tot adinsul. Căci doară destul de lămurit ni sună fiecăruia în urechi cuvintele Judecătorului Hristos: «*Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi. Că cu ce judecată veţi judecà, şi voi veţi fi iudecaţi, şi cu ce măsură veţi măsurà, se va măsura şi vouă*» (Mat. 7, 1—3. *Şi ce vezi gozul care este în ochiul fratelui tău, iară bârna, care este în ochiul tău, nu o simţi? Sau cum poţi zice fratelui tău: frate, lasă să scot*

gozul care este în ochiul tău, nevăzând tu singur bârna care este în ochiul tău? Și ce Mă chiemați, Doamne, Doamne, și nu faceți cele ce vă zic? (Luca 6, 41—47). Și nu știți că «*ceriul și pământul vor trece, iară cuvintele Mele nu vor trece!*» (Mat. 24, 35). Fie-vă dară milă de voi singuri și nu judecați, nu osândiți pe nimeni. Că de veți judecà, cu bună samă și voi veți fi judecați de Judecătorul Hristos, și de veți osândì, cu bună samă și voi veți fi osândiți de Judecătorul Hristos!

29. *Necinstirea aproapelui e o urâciune foarte stricăcioasă.*

«*Limba*» — zice sfântul apostol Iacob — *este foc și o lume a nedreptății. Așa este limba între mădulările noastre, încât spurcă tot trupul și arde cursul firii, aprinzându-se* (ea singură) *din gheena* (adecă din focul iadului). *Că toată firea, și a fiarelor și a paserilor și a acelorce se târăsc și a celor din mare se îmblânzește și se va îmblânzì de firea omenească; iară limba nimeni din oameni nu poate să o domoliască, că este neînfrânată răutate, plină de otravă aducătoare de moarte... Și de aveți pizmă amară și prigonire în inimile voastre... nu este aceasta înțelepciune care se pogoară de sus, ci pământească, trupească, drăcească*» (3, 6—9 și 14—16). Vedeți, cum înfierează apostolul limba tuturor acelora ce răpesc cinstea aproapelui? Vedeți, cum el o zugrăvește ca urâciunea urâciunilor și ca slutenia slutenilor, zicând că se aprinde din focul iadului și e lucru drăcesc? Și cum să nu fie lucru drăcesc, când singur Iisus Hristos zice către Jidovii cei cu limbi veninoase: «*Voi dela tatăl diavolul sunteți și poftele tatălui vostru voiți să faceți. El era ucigaș de oameni din început și întru adevăr n'au stătut, că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciună, dintru ale sale grăiește, că minciunos este și tatăl minciunii*» (Ioan 8, 44). Cu tot dreptul numește Isus Sirah limba clevetitoare «*groaza unei cetăți*» (9, 23), cu tot dreptul o numește și Solomon «*blăstămul noroadelor și urâciunea neamurilor*» (Pild. 24, 24). «*Urâtori de Dumnezeu*» (Rom. 1, 30) îi numește și sfântul apostol Paul pe cei vicleni și pe toți clevetitorii și defăimătorii, și asemenea zice și Isus Sirah că «*cel îndrăs-*

neț în cuvântul său urâse-va» (9, 23). În Pildele lui Solomon citim că «*inima îndărătnică meșteșugește rele în toată vremea și unul ca acela turburări face cetății, pentru aceea fără de veste va venì la perire, la tăiare și sfărâmare ne vindecată, că se bucură de toate cele ce urăște Dumnezeu*». Și urâciune Îi sunt lui Dumnezeu: «*Ochiul sumețului, limba nedreaptă, mânile cele ce varsă sânge drept, inima ce meșteșugește gânduri rele, picioarele cele grabnice, a face rău și mărturia nedreaptă care ațâță și scornește judecăți între frați*» (6, 14—20). Tot în Pildele lui Solom citim că «*mărturia minciunoasă nu va fi fără pedeapsă și celce pârește cu strâmbătate nu va scăpà*» (19, 5) și celce dă «*mărturie minciunoasă va perì*» (21, 28). și «*limba omului este căderea lui*» (5, 15).

Limba clevetitoare este un șerpe veninos, care își varsă otrava în celce clevetește, în cel clevetit și în celce ascultă clevetirile. Limba clevetitoare învenineză așa dar pe trei inși de odată. Dar stricăciunea cea mai mare o pățește clevetitorul singur. Sora proorocului Moisi, anume Mariam l'a grăit odată de rău pe fratele ei, și pe loc a ajuns-o pedeapsa dumnezeească, căci tot trupul i s'a umplut de lepră și șapte zile a trebuit ca să petreacă afară de tabăra Israiltenilor, până ce rugăciunile fratelui ei au mântuit-o (Cartea numerelor c. 12). Sfântul Iefrem zice că «*această pedeapsă ni arătă stricăciunea, ce clevetirea i-o aduce sufletului clevetitorului, pătând și schimonosind ia sufletul lui cu o lepră mai rea decât cea trupească, anume cu lepra păcatului*». Dar nu numai sufletul, ci și «*tot trupul*» clevetitorului este spurcat, cum zice sf. apostol Iacob. Gândește acuma singur, nenorocitule de clevetitor, oare se poate să ai tu o stricăciune mai mare de cât aceea ce ți-o aduce veninul limbei tale?

Clevetitorul își varsă veninul și în celce îl ascultă. Adecă omul, care ascultă clevetirile, îi părtinește clevetitorului, se face așadară părtaș al păcatelor lui și așa se prăbușește împreună cu dânsul în osândă. Cineva îl întreabă bunăoară pe altul, care groaznic îl clevetește pe al treilea: *Îl cunoști pe acela, de care grăiești de rău?*—*Nu*,—răspunde cel întrebat — *dar așa am auzit despre dânsul!* Vedeți, cum un clevetitor îl face și pe altul să fie cleve-

titor, deși acel altul nici nu'l știe pe cel clevetit? De ce a sărit tot poporul de la târât pe diaconul Ștefan înaintea sfatului jidovesc și apoi l'a ucis cu pietre? Pentrucă clevetitorii l'au răsvrătit. Cum șarpele din rai, cu cuvintele sale otrăvitoare, a ademenit-o pe Eva la păcat, așa și clevetitorul bagă în păcate de moarte nu numai sufletul său, ci și sufletul celuice îl ascultă pe el.

Despre stricăciunea cumplită, ce o pricinuesc clevetirile, citim la Isus Sirah că «*lovitura biciului face vânătaie, iară lovitura limbei frânge oasele. Mulți au perit de ascuțitul sabiei, dar nu ca ceice au căzut de limbă*» 28, 18 și 19), căci «*buzele celui fără de minte îl aduc pe el la rele și gura lui cea îndrăzneață chiamă moartea*» (Pild. Sol. 18, 6) și «*moartea* (din pricina limbei) *este moartea rea și mai de folos iadul decât dânsa*» (Is. Sir. 28, 23). Oare se poate o vorbă mai îngrozitoare decât a auzì și a știe, că «*mai de folos este iadul de cât moartea din pricina limbei?*» Cine ar fi în stare să numere toate nenorocirile pricinuite de limbele veninoase? Iosif cel vândut de frații săi și dus în robie la Egipet trebue să șadă închis în temniță din pricina clevetirii stăpânei sale; Nabot e ucis cu pietre, fiind învinuit, fără nici o pricină, că l'ar fi hulit pe Dumnezeu și pe regele său; Susana trebue să sufere chinurile morții din pricina clevetirii că ar fi vătămat credința în căsătorie; sfântul apostol Paul și Sila sunt bătuți și încătușați din pricina clevetirii că ar fi răzvrătit poporul. Din pricina clevetirilor însuși Fiul lui Dumnezeu trebue să audă pe tot poporul israilteaո strigând «*răstignește'l răstignește'l!*» și trebue să-și verse sângele pe cruce. În anul 1629 se aflau în țara Japoniei peste 400 mii de creștini. Japonezii adecă, având o lege deosebită a lor, au primit preoți creștini ca să-i întoarcă la legea lui Hristos. Dară niște negustori olandezi i-au șoptit împăratului japonez Taicoșama, că preoții aceia lucră să vie Japonia în mânile Spaniolilor și ale Portugezilor. Și știți ce s'a întâmplat din pricina acestor clevetiri? Împăratul pe loc a poruncit să se răstignească 9 preoți creștini: și în contra celor 400 mii de creștini a început o prigonire așa de groaznică, încât după 40 de ani n'a mai rămas din ei nici unul. Și câte și mai câte nenorociri nu se aud

și în ziua de azi din pricina veninului limbelor omenești!

Multe pilde de nenorociri pricinuite de veninul limbei ni dovedesc aievea, că clevetitorii și ucigașii de oameni sunt foarte adese ori tot una de vinovați, adecă clevetitorii ucid oameni ca și ucigașii adevărați și anume iată cum: Viața fiecăruia e de trei feluri, sufletească, trupească și cetățenească. Fericirea vieții sufletești o ai numai atunci, când ești curat de păcate și te afli în starea milei lui Dumnezeu; fericirea vieții trupești o ai, când ești sănătos și nu-ți lipsește hrana și îmbrăcămintea de trebuință, iară fericirea vieții tale cetățenești, adecă ca mădular al statului sau ca cetățean, se întemeiază mai ales pe cinstea ta și pe numele tău cel bun. Surpându-ți cineva acestea două bunuri cu clevetirile, el îți poate surpa chiar viața, după cum am văzut că clevetitorii i-au surpat-o lui Nabot, sfântului diacon Stefan s. a. m. d. Să ne păzim dară, să ne păzim mai dihai decât de foc de veninul limbei, căci *moartea de dânsul este moarte mai rea de cât iadul.*

30. *Pocăința clevetitorilor e adese ori cu totul cu neputință.*

Citim în Sfânta Scriptură că «*omul, care se obicinuiește cu cuvinte de sudalmă, în toate zilele sale nu se va înțelepți*» (Is. Sir. 23, 19), adecă nu s'a mai pocăi, nu s'a mai vindecà de boala acestui păcat. Și oare se poate vindecà clevetitorul de boala sa? Este adevărat că orice păcat se poate vindecà și nici unul nu-i așa de mare, ca să nu poată fi iertat, dacă omul se pocăiește din toată inima și se îndreaptă. Cumplit de grea este numai pocăința și îndreptarea clevetitorilor, ba de multe ori ea e cu totul cu neputință, anume din pricină că clevetirile fac adese daune așa de mari, încât ele de fel nu mai pot fi îndreptate. Dacă clevetitorul s'ar și pocăì dela o vreme de păcatele clevetirilor sale, totuși dreptatea creștină cere nu numai pocăința lui, ci și îndreptarea tuturor daunelor făcute de el mai înainte, căci păcatul numai atunci i se iartă, când el îndreaptă stricăciunea ce i-a făcut o celui clevetit. Tu i-ai răpit ori i-ai micșorat bunăoară cutărui om cinstea și nu-

mele lui cel bun, tu dator ești numai decât să-i dai înapoi ce i-ai luat cu atâta mai mult, cu cât cinstea și numele lui cel bun sunt averea lui cea mai frumoasă, și dacă nu dai înapoi, dacă nu îndrepți stricăciunea ce i-ai făcut-o, păcatul nu ți se iartă și pocăința ta e zădarnică. Tu, clevetitorule, ai înegrit-o, de pildă, pe o fecioară ce era să se mărite și, din pricina înegririi tale, mirele ei a părăsit-o și s'a cununat cu alta, iară fecioara părăsită plânge și rămâne nenorocită toată viața ei. Cum mai poți tu îndreptà păcatul tău la o întâmplare ca aceasta? Să zicem că la urma urmelor ție îți pare foarte rău de acest păcat, și tu te rogi lui Dumnezeu să te ierte și bați mătanii și postești. Dar crezi tu că toate rugăciunile și mătaniile și posturile tale îți mai ajută ceva? Nimic nu-ți mai ajută, sărmane, căci dreptatea dumnezeească mereu îți strigă: *Dă înapoi ce ai luat, îndreaptă stricăciunea ce ai făcut-o!* Și cum mai poți tu îndrepta stricăciunea ce ai făcut-o fecioarei nenorocite? Poate te vei duce la dânsa, îi vei spune că tu ai nenorocit-o și vei ruga-o să te ierte? Dar ea atunci și mai amar ar plânge pe capul tău, de oarece ar știe aievea că tu i-ai răpit norocul vieții pe totdeauna. Ori poate te vei duce la mirele ei, care a părăsit-o, și vei pute pune la cale cununia ei cu dânsul, dupăce el acuma e cununat cu alta? Vezi, cum dauna, ce tu ai făcut-o cu înegririle tale, de fel nu se mai poate îndreptà? Vezi, cum tu de fel nu te mai poți pocăì de acest păcat și cum el vecinic va trebuì să apese sufletul tău?—Să luăm acum altă pildă. Tu l'ai înegrit bunăoară pe unul la un diregător puternic și diregătorul a început a'l prigonì pe cel înegrit de tine cu atâta dușmănie și urgie, încât prigonitul și-a perdut și sănătatea și averea și a ajuns la cea mai mare desnădăjduire. E cu putință, clevetitorule, să mai îndrepți tu stricăciunea aceasta? Avea-vei tu curajul să mergi la diregătorul cel puternic și să-i spui că toate celece i le-ai șoptit despre omul ce l'ai nenorocit sunt neadevăruri? Și chiar dacă ai avea curajul acesta și diregătorul s'ar întoarce la urmă cu milă spre cel prigonit de el mai înainte și ar vrea să îndrepte răul ce l'a făcut, oare ar mai fi aceasta cu putință? Oare ar mai putea el să-i deie înapoi celui prigonit sănătatea perdută, pacea și liniștea sufletească?

Niciodată! Și tot așa, clevetitorule, tu n'ai mai pute îndreptà dauna sau stricăciunea, dacă bunăoară cu înegririle și clevetirile tale i-ai băga pe alții în temniță, ori i-ai face să-și peardă slujba, ori să li mistue focul toată averea, ori li-ai face altora alte multe rele, căci flacări cu mult mai mistuitoare decât orice foc aprind limbele cele veninoase, și nu în zadar zice Sfânta Scriptură că mai de folos este iadul decât moartea din pricina acelor limbi.

Când glonțul a eșit din pușcă, cine'l mai poate oprì să nu ucidă? Tu poți zice că cutare om e un înșelător, cutare femeie e o desfrânată, cutare servitor e un tâlhar, și lumea te va crede, deși vorbele tale nu's adevărate. Du-te însă după aceea și îndreaptă răul ce l'ai făcut, spune că vorbele tale nu's adevărate, spune că tu ai vrut.numai să glumești, și vei vedea că zădarnică îți va fi osteneala, vei vedea că lumea nu te-a mai crede. Și Iuda a vrut să îndrepte răul ce l'a făcut, și el s'a dus la arhierei și li-a spus: «*Greșit-am de am vândut sânge nevinovat*» (Mat. 27, 4). Dar crezutu-i-au arhiereii, căitu-s'au ei, lăsatu-L'au pe Iisus în pace? Ei nu numai că nu L'au lăsat în pace, ci chiar atunci au înduplecat-o pe mulțimea Jidovilor să ceară perderea Fiiului lui Dumnezeu și să strige cu toții «*să se răstigniască!*» (Mat. 27, 20—23). Vedeți, așa-i lumea, așa i însușia cea ciudată și păcătoasă a oamenilor că ei mai iute cred răului decât binelui, adecă dacă aud vr'o laudă de cineva, lauda în scurtă vreme o uită, iară dacă aud vr'o vorbă rea, vr'o defăimare sau înegrire sau clevetire, aceea n'o mai uită niciodată.

Cum să nu ne ferim așadară de o fărădelege așa de stricăcioasă și așa de urâtă înaintea lui Dumnezeu, cum este necinstirea aproapelui? Eu nu știu ce veți face voi, dar eu una o știu, anume că perduți sunt toți aceia, cari nu-și înfrânează limbele clevetitoare. Căci zice prorocul David: «*Iubit-ai cuvintele cufundării* (în nenorociri), *limbă vicleană, pentru aceea Dumnezeu te va sfărmà, până în sfârșit, zmulge-te-va și te va mutà dela lăcașul tău și rădăcina ta din pământul celor vii*» (Psl. 51, 3—5). Zice și sfântul apostol Paul că «*nici ocărâtorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*» (I Cor. 6, 10). Iară în Apocalipsul sfântului apostol Ioan citim că «*partea* **tuturor minciu-**

noșilor *va fi în cuptorul celce arde cu foc și cu piatră de pucioasă, care este moartea cea de a doua»* (21, 8). Și știți, cu cari păcătoși vor fi chinuiți *clevetitorii* și **toți minciunoșii** în muncile iadului? Ascultați tot cuvintele sfântului apostol Ioan din apocalipsul său, prin care grăiește singur Dumnezeu Spiritul Sfânt: «*Celce va învinge* (răutățile păcatelor), *toate va stăpâni, și Eu voi fi lui Dumnezeu și el va fi Mie fiu. Iară fricoșilor și necredincioșilor și păcătoșilor și spurcaților și ucigătorilor de oameni și curvarilor și fermecătorilor și închinătorilor de idoli și* **tuturor minciunoșilor** *partea lor în cuptorul ce arde cu foc și cu piatră de pucioasă, care este moartea cea de a doua»* (21, 7 și 8). Și sfântul Ioan repetește încă odată, zicând: «*Fericiți cei ce fac poruncile lui* (Dumnezeu), *ca... să între pe porți în cetate* (adecă în fericirea de veci). *Iară afară sunt câniii și fermecătorii și curvarii și ucigașii și închinătorii de idoli* **și tot celce iubește și face minciuna**» (22, 14 și 15). Și cine sunt ceice iubesc și fac minciuna și cari vor arde în cuptorul de foc împreună cu păcătoșii cei mai mari pomeniți de sfântul Ioan? Cine's nenorociții de minciunoși? Sunt toți șoptitorii de vorbe nedrepte, toți ocărâtorii, poreclitorii, defăimătorii, clevetitorii, înegritorii, mărturisitorii de mărturii minciunoase, toți ceice cufundă cinstea și numele cel bun, averea cea mai frumoasă a aproapelui, pentrucă **toți aceștia iubesc și fac minciuna.** O, sfinte mucenice Ștefane, care, din pricina clevetirii, ai murit de moartea împroșcării cu pietre, roagă-te lui Dumnezeu, ca să nu ne facem și noi vinovați de cumplita nedreptate a necinstirii numelui celui bun al aproapelui, ci să fim feriți și de acest laț al diavolului, care este o primejdie atât de groaznică pentru mântuirea noastră de veci!

Virtutea bărbăției creștine.

31. *Ce-i virtutea aceasta și ce cere ea dela noi.*

Citim în Apocalipsul sfântului apostol Ioan că «*șerpele cel de demult, care se chiamă diavol și satană, înșală toată lumea*» (12, 9). Iată, de ce ne îndeamnă sfântul apostol

Petru, zicând: «*Fiţi treji, priveghiaţi, pentrucă protivnicul vostru diavolul îmblă ca un leu răcnind şi căutând pe cine să'l înghiţă*». (I. ep. 5, 8). Iată, de ce şi sfântul apostol Paul îl îndeamnă pe Timotei (II ep. 2, 1): *Fiiul meu, întăreşte-te în darul cel întru Iisus Hristos*», adecă sileşte-te să ai virtutea bărbăţiei creştine!

Şi oare ce-i bărbăţia? Ea este virtutea aceea, care ne învaţă să ducem cu *bună chibzuială şi cu statornicie* toate greutăţile şi nevoile vieţii. Eu zic anume «*cu bună chibzuială*», pentrucă sunt şi oameni de aceia, cari se apucă de lucruri foarte grele şi primejdioase, ce li par a fi jucării numai din pricină, că nu chibzuesc, nu judecă şi nu cunosc greutatea şi primejdia, în care se bagă. Înţeleptul păgân Aristoteles numeşte bărbăţia «*calea mijlocie între frică şi îndrăzneală*», şi cu tot dreptul o numeşte aşa, de oarece şi sfântul Augustin zice că «*omul cu adevărată bărbăţie nici nu îndrăzneşte să facă ceva fără chibzuială, nici nu se teme fără pricină*». Şi tot sfântul Augustin zice că «*bărbăţia este calea împărătească, de pe care îndrăzneţul şovăieşte la dreapta, iară fricosul la stânga*». Dar bărbăţia de felul acesta încă nu e creştinească, ci numai firească, cum au avut-o şi o au şi păgânii. Sfântul Augustin pomeneşte bunăoară de mult curajosul şi îndrăsneţul Lucius Sergius Catilina, care era sânge din sângele strămoşilor noştri Romani, dar încă de tânăr îşi perduse averea în desfrânări şi, în anul 78 înainte de Hristos, se însoţi cu toţi desfrânaţii din cetatea Roma, unde se aflau diregătoriile cele mai înalte ale Romanilor, plănuind pe ascuns să se răscoale într'o zi de odată cu toţii, să omoare pe toţi diregătorii Romei, să ardă cărţile, în cari erau însemnaţi datornicii, să aprindă cetatea, să împărţească averile prădate între olaltă, şi aşa să surpe din temelii întreaga împărăţie. Catilina, ca să ajungă la ţânta aceasta, a suferit foame şi sete, frig şi fierbinţeală şi toate greutăţile şi primejdiile. Dar oare în chipul acesta bărbăţie a dovedit el? Nu bărbăţie, ci numai o îndrăzneală nerusinată de mişel, pentrucă mişeleşti erau gândurile lui, adecă nu îndreptate la fericirea altora, ci la nenorocirea tuturor. Şi mişeilor, cu astfel de bărbăţie nelegiuită şi spurcată împrotiva binelui obştesc, li se întâmplă întocmai, după

cum zice înțeleapta vorbă românească, că «*cine sapă groapa altuia, singur cade întrânsa*». Așa l'a ajuns varga lui Dumnezeu și pe ticălosul de Catilina, căci strămoșii noștri Romani, adurmecându-i toate uneltirile, clocite pe furiș, au trimis în contra lui o oaste, și în lupta dela Pistoria, din anul 62 înainte de Hristos, zurbagiul a căzut mort. Așa de urâtă e purtarea omului, care în taină sau pe ascuns plănuiește și apoi se și apucă să răstoarne rânduiala binelui obștesc dintr'un sat, sau dintr'un oraș, sau dintr'o țară întreagă, încât pe un om ca acela lumea îl înfierează până în ziua de azi cu vorba cea mai rușinoasă și mai de batjocură, numindu'l «*Catilina*», și viața astor fel de oameni numind'o «*viață catilinară*». Când auzim dară că unuia sau altuia i se zice Catilina, atunci știm hotărât că e vorba de omul cel mai primejdios pentru binele obștesc. Și aibă omul acela toată îndrăsneala și tot curajul de pe lume, treacă el prin toate primejdiile și chinurile cele mai grele, de dânsul *nici odată* nu se poate zice că are virtutea bărbăției, pentrucă el se zbuciumă, nu pentru nenorocirea și fericirea sa și a altora, ci pentru nenorocirea tuturor, el este un aluat de ciumă și de moarte pentru obștea întreagă.

(Va urmà).

Pr. Constantin Morariu.

MONUMENTELE NOASTRE RELIGIOASE.

In mai multe rânduri am vorbit în coloanele acestei reviste despre monumentele noastre religioase. Revin acum iarăși fiindcă chestiunea aceasta e din nou pusă în discuția publică pentru marea ei însemnătate.

Țara noastră e plină de monumente istorice bisericești. Putem zice chiar, că aproape n'avem alte monumente de însemnătate istorică și artistică decât acestea. Lucrul se esplică dealtmintrelea foarte ușor! Singura instituție culturală și educativă a poporului român în trecut nu erà de cât biserica. Către ea erà îndreptată mintea și inima poporului român; către ea eraŭ îndreptate toate aspirațiunile lui. Pentru ea făcea el ori și ce jertfă! Domnii și boerii nu iconomisau nimic când erà vorba să înalțe un templu creștinesc. Ba ce e și mai mult: Domnii noștri cei mari—eroii noștri naționali,—țineau de cea mai sfântă datorie a lor, ca după mari isbânde ostășești contra dușmanilor, să înalțe câte o biserică sau mânăstire. Și se construiau aceste biserici și mânăstiri cu multă îngrijire și cu un deosebit gust artistic, iar înăuntru se îmbogățiau cu podoabe uimitoare! Multe din aceste monumente eraŭ nu numai case de rugăciune, lăcașuri de înălțare sufletească, ci erau și locuri de apărare contra dușmanilor în momente grele, erau adevărate fortărețe. Ele erau locuri de mântuire și de scăpare!

Atunci, ce putem aveà noi mai scump din trecutul nostru istoric? Către ce se poate îndrepta gândul și simțirea noastră cu o mai mare evlavie decât către aceste monumente? Către ce putem fi noi mai mult legați sufletește? Și afară de aceasta, ce alte monumente de artă ne-a rămas nouă din trecut, afară de acelea, care poartă pecetea religioasă? Bisericile și mânăstirile noastre vechi concentrează în ele trecutul nostru național. *Aci găsim istoria, arta și cultura poporului român!* Aci ni s'a cultivat și ni s'a păstrat limba noastră! Aci găsim scrisă cu litere de aur istoria bucuriilor și durerilor poporului român!

*

Când așa stau lucrurile, atunci se cuvine, să dăm toată grija noastră acestor sfinte monumente. Să facem toate jertfile spre a le păstrà pentru totdeauna ca niște reliquii sfinte și naționale.

Ceea ce constitue un popor e pământul pe care trăește, e limba ce vorbește, sunt moravurile și obiceiurile! Ceea ce dă putere acestui popor și'i dă credință în viitor, e trecutul lui plin de frumoase și sfinte amintiri! Nimic nu leagă pe un popor mai cu trăinicie de pământul țării ca acest trecut. Nu pot să încheiu aici, fără să reproduc frumoasele cuvinte ale d-lui *C. Banu,* profesor. «Patria nu este numai pământul scump unde am văzut lumina zilei. Poate că soarta a vrut să mă nasc printre străini și de un pământ străin să-mi fie legate cele dintâi amintiri și cele dintâi simțiminte. Cu toate acestea, patria mea este și rămâne pământul unde trăește, unde se bucură și unde suferă neamul meu. Sufletul neamului viează în mine. In limba pe care eu o grăiesc, în gândirea pe care mintea mea o toarce, în simțirea pe care inima mea o poartă, în sufletul meu se oglindește sufletul mare și veșnic al neamului din care fac parte. Și această legătură o avem nu

numai cu cei de astăzi dar și cu cei din trecut. Cei cari au fost înaintea noastră trăesc în noi precum și noi vom trăi în cei care au să ne urmeze. De aceea *suferințele și slava trecutului sunt suferințele și slava noastră, acelor de astăzi.* «Neamul, ca și insul, este urmarea unui lung trecut de sforțări, de jertfe și de devotamente. Cultul strămoșilor este cel mai îndreptățit dintre toate; strămoșii ne-au făcut ceea ce suntem. Un trecut eroic, oare cari oameni mari, oare care slavă adevărată, iată capitalul social pe care se așează o idee națională. A aveà glorii comune în trecut, o voință comună în prezent; a fi făcut lucruri mari împreună, a vroì să facem însă, iată condițiunile esențiale spre a fi un popor. Iubim în măsura jertfelor ce am consimțit, a relelor ce am suferit. Iubim casa pe care am clădit-o și pe care o trecem urmașilor noștri. Cântecul spartan: *Suntem ceea ce ați fost; vom fi ceea ce sunteți* e în simplitatea lui, imnul prescurtat al oricării patrii» [1]).

Prin urmare, nu se poate concepe iubire adevărată de țară și de neam, fără de iubirea trecutului!

*

La 1864 s'a făcut secularizarea averilor mânăstirești. A fost un act mare și în interesul țării. Nu se putea tolerà ca o frumoasă parte din pământul țării să fie înstrăinat, căci înstrăinate erau moșiile închinate mânăstirilor și scaunelor patriarhale din Orient. Nu s'au luat însă măsuri ca din aceea ce s'a secularizat să se rezerve o parte pentru întreținerea cum se cade a mânăstirilor și bisericilor istorice. Timpul trecea și cu el se dărăpănau și aceste mânăstiri și biserici. Copleșiți de nevoile zilei și preocupați de alte chestiuni uitasem aproape lăcașurile sfinte, slava trecutului nostru. S'au restaurat cu toată grija cuvenită Curtea de Argeș, Trei Ierarhi și Sf. Niculae Domnesc din

---

[1]) Albina No. 1 anul XI-lea.

Iași și în curând va fi gata Sf. Dumitru din Craiova și poate și Mitropolia din Târgoviște. Trebue să recunoaștem însă că se datorește aceasta patriotismului și profundului sentiment religios al M. S. Regelui Carol. Sunt adânc convins, că nu s'ar fi făcut aceasta, fără regeasca voință. Mai mult: nu s'ar fi putut continuà lucrările de la sf. Dumitru din Craiova și dela sala gotică dela Trei Ierarhi din Iași, fără ajutorul bănesc al M. S. Regelui. De la 1901 M. S. dă anual pentru aceste lucrări aproape 250.000 lei. E o pildă înălțătoare pentru orice bun român și creștin! Majestatea Sa ne-a spus: «Popoarele care îngrijesc monumentele lor se ridică pe ele înșile, căci pretutindene monumentele sunt povestirea vie a istoriei, oglinda trecutului, semnele adevărate pentru generația viitoare. Amintirea faptelor renumite este în genere însemnată prin statui; în România însă, Domnii cei mari au înălțat biserici și lavre voind a întări astfel mai mult credința, adese ori greu încercată prin năvăliri păgânești și ca mărturisire, că cerul singur dăruește izbândele, ocrotește de primejdie. Tot M. Sa ne-a mai spus: «Bisericile și mânăstirile sunt aproape singurele monumente ce ne-au rămas din trecut; ele au astfel o însemnătate deosebită pentru istoria Patriei, iar inscripțiunile păstrate pe zidurile lor au fost de multe ori singura călăuză a istoricului pentru a determinà domnia Hospodarilor, obârșia neamurilor, cârmuirea Vlădicilor și faptele războinice».

*

De la secularizare s'au mai făcut de către stat lucrări de restaurare și de întreținere la unile monumente. S'au făcut încă și de către particulari. Nu e momentul să arăt dacă toate s'au făcut în condițiuni bune sau nu. Pot spune numai, că unele restaurări s'au făcut fără nici o pricepere și gust, așa că mai bine nu se făceau. Multe

monumente însă s'au dărăpănat cu totul... Chiar obiectele sfinte de mare valoare au dispărut și nu li se mai știe de urmă. De sigur, că suntem cu toți vinovați pentru așa ceva. In unile împrejurări ne-am purtat chiar ca adevărați barbari!...

Orice tânguire e zadarnică! Ce s'a pierdut nu se mai poate găsi!

Spre finele anului 1892 s'a întemeiat o comisiune a monumentelor istorice și publice cu scopul de a se ocupà de ele, de a oprì devastarea, de a 'și da părerea asupra chipului restaurării etc., etc. Comisiunea are un rol consultativ, căci ea atârnă de ministerul Cultelor și al Instrucțiunii. Durere însă, că până în anul 1902, data înființării Cassei Bisericii, comisiunea n'a lucrat aproape nimic. Nu cunosc motivele, dar adevărul e așà. Odată cu înființarea Cassei Bisericii a început și activitatea ei, adică consultarea ei. S'au luat măsuri să se facă lucrări de întreținere la cele mai multe monumente. Lucrările au început și se continuă an cu an și nădăjduim că vor continuà neîncetat.

Anul trecut Cassa Bisericii a dat un ordin circular tutulor epitropiilor bisericești și autorităților administrative județene, să nu se mai facă nici o reparație la monumentele bisericești fără știrea și autorizarea ei. Măsura aceasta s'a luat pentru ca să se pună odată capăt devastărilor de până acum. In acelaș timp, comisiunea monumentelor în înțălegere cu Cassa Bisericei a luat hotărîrea de a publicà un buletin trimestrial cu scopul de a face cunoscut publicului însemnătatea tezaurilor prețioase și sfinte din trecutul nostru.

II

Buletinul pe trimistul Ianuarie 1908 a apărut în condițiuni cât se poate de bune. «Neamul Românesc» spune că acest buletin «ca text și ilustrații e o lucrare de o

înnaltă valoare, care face onoare culturii noastre». «Sămănătorul» spune la rându-i «că întâia fasciculă se întățișează admirabil ca execuție artistică și e foarte îngrijită în cuprinsul ei». «Convorbiri literare» adaogă: «Astfel cum este croită publicația va atinge, dacă se menține la aceeași înnălțime scopul ce urmărește: de a fi o arhivă istorică arhitecturală și artistică a neamului românesc».

«Săptămâna» d-lui Panu «salută cu bucurie apariținea buletinului comisiunii monumentelor istorice».

Ne bucurăm și noi de această primire favorabilă a buletinului și dorim din parte-ne să aibă vieață trainică și să se mențină la înnălțimea dorințelor exprimate, fiindcă pentru cinstea neamului românesc era mare nevoe de o asemenea publicație. Iată cum se esplică în primul număr al acestui buletin rostul lui:

«Cu toții cunoaștem starea de plâns în care se găsesc cea mai mare parte a monumentelor noastre, biserici și mănăstiri mai ales. O îndreptare, totală și radicală, în spre bine nu e de așteptat, dintr'atâtea și atâtea pricini, pe cari, dacă pe unele le înțelegem, pe altele nu putem decât să le regretăm. Acestea văzându-le și înțelegându-le, Comisiunea monumentelor istorice a adoptat de câțiva ani ca principiu conducător în lucrările sale, recomandarea de lucrări parțiale și raționale de conservare și întreținere, prin cari se realizează un îndoit beneficiu; se păstrează mai întâi monumentele până la vremuri mai priincioase și oameni mai înțelegători și mai cu interes pentru ele și se pot împărtăși apoi mai multe de asemenea lucrări. Dar oricât s'ar puteà face pe această cale, totul nu se va puteà face niciodată. Și atunci, fiindcă, ca lucruri ce sunt făcute de mână păcătoasă omenească, monumentele sunt expuse pieirii, care, întocmai ca și pornirile cele rele ale oamenilor, cari grăbesc degradarea și nimicirea lor, nu se poate proprì prin legi, — trebue să ne gândim că dacă

nu putem păstrà aievea ființa lor materială, suntem datori față de urmași să păstrăm măcar icoana lor, cât mai credincioasă, ca astfel să nu fim învinuiți de cei următori pentru nepăsarea și nepriceperea cu care ne învinuim azi așa de des unii pe alții. Această datorie își impune să îndeplinească Buletinul nostru, cu toată grija și scumpătatea cuvenită. Precum dar într'o Arhivă se strâng laolaltă cu acelaș interes și se păstrează cu aceeaș scumpătate *toate* mărturiile trecutului, — tot astfel și într'acest Buletin cetitorii și cercetătorii vor găsì adunat și publicat material documentar — istoric, arhitectonic și artistic — privitor la *toate* monumentele noastre, atât a celor mai vechi și mai prețioase, cât și acelor mai puțin vechi și mai puțin prețioase. Căci și unele și altele, ca rămășiți materiale a veacurilor apuse, reflectează aceeaș latură de manifestare interesantă și prețioasă a vieții noastre trecute, pe care e nevoie s'o cunoaștem cât mai bine și cât mai complect».

Acest număr pe lângă descrierea istorică și artistică a fostei mânăstiri *Comana* din Vlașca cuprinde și un interesant raport al Comisiunii adresat d-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii.

Despre aceasta însă în numărul viitor.

P. Garboviceanu.

HRISOSTOM CA INVĂȚĂTOR AL ADEVĂRURILOR BISERICII [1]).

Spiritul bisericii orientale nu se împacă de loc cu acest fel de a vedeà, cu absoluta grație divină. Concede multă grație divină în cazul acesta, dar cere și mult liber arbitriu, și nu recunoaște o grație așa cum e concretizată în atracția fierului spre magnet. Dumnezeu lasă pe om liber să meargă spre rău ori spre bine; dacă tinde spre bine, îl ajută, dar nu-l trece necondiționat peste piedici, îl lasă să ocolească greutățile, să le birue prin propriile puteri, și atunci și bucuria lui Dumnezeu e mai mare, și meritul omului e cu mult mai superior. Numai acolo îl ajută Dumnezeu direct, unde atot înțelepciunea Lui vede că bietul om n'ar putea biruì, fiindcă piedicile îi trec peste puterile lui trupești și sufletești. Că Dumnezeu îi ajută acestui om întărindu-i voința, e just, nu i-o întărește însă în mod absolut, ci numai cât nu poate omul să și-o întărească prin propriile puteri. Deci după învățătura celor din Apus, Dumnezeu ridică în mod quasi miraculos pe omul căzut în drum, numai fiindcă acest om vrea să se ridice, și vrea numai fiindcă Dumnezeu vrea să aibă voință; iar după învățătura Răsăritului, Dumnezeu îl lasă liber pe om să se ridice de jos ori nu, iar dacă omul vrea să se ridice, atunci El îl ajută în măsura în care vede că e și

[1]) (Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXI-lea No. 11).

voința omului, însă numai atât și numai atunci, când omul prin puterile firești n'ar puteà să se ridice.

In rezumat acum, Apusul în cazul cu păcătosul recunoaște liberul arbitriu și o grație divină relativă; Răsăritul recunoaște numai liberul arbitriu, și cât se poate în mod absolut. In cazul virtuosului, Apusul știe numai de o grație divină absolută, iar Răsăritul le primește pe amândouă, și grația și voința, condiționându-le una pe alta.

Cum a înțeles Hrisostom aceste lucruri și cum a căutat să le expue, o vedem clar în omiliile sale despre apostolul Pavel. Faptele marelui apostol erau o temă favorită a marelui predicator și, după cum am mai spus, însuși el se străduea să imiteze în zel și în energică propagandă pe Pavel. Această temă îi da cea mai bună ocaziune a-și arătà ideile sale despre grație și liberul arbitriu. Pentru Augustin și școala occidentală, Pavel erà cea mai înaltă dovadă a grației divine, a grației absolute, care cheamă pe om la credință. Urgisitorul de creștini, păgânul Saul a fost ales de Dumnezeu să devie înfricoșatul apărător Pavel și convertirea așa fără de veste a lui a fost din început predestinată în consiliul divin. Voința lui Pavel de a părăsì calea apucată nu puteà să fie determinată prin mintea sa, hotărîrea lui deci a fost o silă divină, acea grație care duce orbește și în mod necesar pe om la țelul ursit de Dumnezeu. Acestea sunt învățăturile occidentale, dar pentru Hrisostom cestiunea convertirii lui Pavel este un lucru secundar, sau, cu alte vorbe, nu vrea să o pue pe planul întâiu. In Omilia a patra [1]) el respinge idea ori cărei grații cu forță majoră și de multe ori repetează și stăruește a dovedì că, în ultima linie, totul atârnă de voința omului, numai de ea, și că fără de ea, nici însuși lui Pavel nu i-ar fi fost de nici un folos chemarea grației. Admite o grație

---

[1]) Despre laudele lui Pavel.

în cazul lui Pavel, dar numai ca o inspirațiune firească, așa cum o poate aveâ în momente de frământări ori care om energic și în aprinderea activității: «Putem învățà dela Pavel, că nimeni înaintea lui și nici el chiar n'a aflat pe Hristos prin propria cântare, ci Hristos însuși li s'a relevat, precum însuși zice despre sine la Ioan c. 15 V. 16: «Nu voi m'ați ales pe mine, ci eu v'am ales pe voi». Și acel moment al inspirării puteà să-l aibă și mai înainte, sau și mai târziu, nu numai pe drumul Damascului. «Pentrucă, de ce n'a crezut Pavel, când a văzut înviind morți prin puterea numelui lui Hristos? El a văzut șchiopi umblând, duhuri rele fugând, și epileptici însănătoșindu-se, și el n'a câștigat nimic prin aceasta. El a fost de față la uciderea lui Ștefan, el a văzut fața lui ca fața unui înger, și el n'a câștigat nimic. Și de ce n'a câștigat nimic? De aceea, fiindcă el nu erà încă chemat». Atăta concede. Insă lămurit se ridică împotriva unei grații, care poate influință voința liberă. «Dumnezeu nu silește pe nimeni, zice Hrisostom, ci lasă pe om și după chemare să fie stăpân al voinței sale». Ce departe de Augustin, care mortifică voința omului chemat, așa că i-o identifică cu voința lui Dumnezeu. «Dacă sufletul tău e pervers, atunci chiar o voce venită din cer nu va fi de ajuns spre a te duce la mântuire. Câte minuni n'au văzut Iudeii și în Vechiul și în Noul Testament, și totuși nu s'au făcut mai buni». Iar Augustin susține, că după chemare e cu neputință a nu te mântuì, căci asta ar fi a zice că Dumnezeu n'are putința de a face ce a hotărît. Și zice mai departe Hrisostom: «Chemarea a ajutat mult la mântuirea lui Pavel, *așa precum se întâmplă și cu alți oameni*, așa că lui nu i-a lipsit nici voința bună. *De bună voe* a urmat el chemării, fiindu-i dispusă spre aceasta buna sa dispoziție».

Așa dar Dumnezeu nu are numai pe unii, pe cari îi alege; El îi cheamă pe toți, și apoi e treaba lor, dacă ur-

mează ori nu chemării. Iar Pavel a urmat de bunăvoe, nu de silă — adică asemenea ferului intrat în sfera activității magnetului — și dacă ar fi voit, ar fi putut să nu urmeze, cum sunt dovezi că n'au voit alții (d. e. Iudeii cu minunile), însă el a urmat, fiindcă a fost dispus să urmeze, precum putea să fie dispus să nu urmeze. Aceste idei predominante în omiliile despre Pavel le aveau aproape la fel Pelagienii, de aceea aceștia au primit ca ale lor unele din părerile lui Hrisostom, au tradus aceste omilii în latinește și le-au răspândit în lumea catolică, de o parte ca să-și sprijinească secta lor prin autoritatea unui desăvârșit ortodox și mare învățător, care era Hrisostom, iar de altă parte ca să zdruncine învățătura occidentală a lui Augustin. Din cauza aceasta polemiștii din Occident numeau pe Hrisostom semi-pelagian, nu pentru a-l acuza, ci mai mult ca o înțepătură de batjocură. Din punctul de vedere practic, chiar și luminatele capete ale Occidentului vedeau că învățătura lui Hrisostom e superioară și în stare a expune mai bine adevăratul creștinism; dar fiind odată pornit în spirit speculativ, Occidentul nu putea să admită ideile practice ale orientalilor. Și, lucru ce l-am spus de atâtea ori, Hrisostom nu ținea să promoveze numai învățătura curată ca atare, ca să facă din toți creștinii, dogmatici fără pată, nici să apere această învățătură în toate amănuntele ei migăloase, ci ținta sa era să răspândească un creștinism activ, viu, care să intre în obiceiuri, în familie, în viață. Nu un creștinism mort, o doctrină, o habotnicie, ca occidentalii, ci un spirit care să coprindă cald și lucrător, toate manifestările vieții, aceasta o dorea Hrisostom, și spre a înflăcăra sufletele și a determina voințele, el n'avea ce face cu grația, care limitează terenul. Voi toți puteți fi Pauli, dacă aveți voință, zice Hrisostom, iar voința e la voi. Voi nu puteți fi nici unul un Paul, dacă n'aveți grația, zice Augustin, iar gra-

ția e la Dumnezeu. După cei cu învățătura grației, oamenii rămân descurajați, și numai nădăjduiesc că vor ajunge la mântuire, fiindcă n'au poate, grația, și deci nu se mai luptă: dacă nu vrea Dumnezeu, nu pot biruì. Dimpotrivă zic ortodoxii: nu grația, ci voința ta te poate mântuì. «Luptați-vă să imităm pe Pavel, zice Hrisostom, și să nu credeți că aceasta este lucru cu neputință. Pentrucă eu nu voiu înceta să spun, ceea ce am spus adeseori, că Pavel a avut acelaș trup, acelaș suflet ca și noi, însă *voința lui a fost mare*, strălucită râvna sa, și acestea l-au făcut să fie un astfel de om [1]). Nimeni deci să nu desnădăjduească, căci dacă îți dai inima ta lui Dumnezeu, nimic nu te împiedică să primești și tu tot același grație ca Pavel» [2]).

M. P.

---

[1]) Voința și zelul, nu grația. Aici intenționat nu o pomenește. Sfârșitul citației afirmă că voința și zelul aduc grația, nu însă, ca Augustin, că grația aduce voința și zelul.

[2]) Ideile expuse aici, atât ale lui Hrisostom, cât și ale lui Augustin, nu sunt decât ale vremii de pe atunci. Și noi ortodoxii am mai făcut concesiuni în cursul veacurilor, și catolicii au primit multe din ideile învățătorilor orientali. Deși pentru catolici baza a rămas tot Augustin, clădirea însă a fost modificată după ideile lui Toma de Aquino și a altor mari teologi, așa că azi catolicii numai înțeleg grația în modul cum o înțelegeau primele veacuri ale bisericii din Apus.

Deosebitele feluri de interpretare ale Sfintei Scripturi.

A interpreta Sfânta Scriptură însemnează a-i da un înțeles fix și hotărît, desfășurând întocmai ceeace însemnează legătura termenilor, de cari sfinții scriitori s'au slujit și arătând că ei au voit să arate o învățătură oare care. Deci, felurile de interpretare ale Sfintei Scripturi pot fi deosebite, sau pentru forma și metodul ce întrebuințează, sau pentru subiectul și materia ce se tratează.

Astfel Sfânta Scriptură se interpretează în mai multe feluri, pe cari mai mulți interpreți le numesc și metoade:

El constă din reproducerea textului sau a cuvintelor din original într'o limbă alta mai cunoscută, sau din amplificarea cuvintelor originalului, adăogând expresiuni, cari să'l lămurească și explice. Este cel dintâi care interpreta textul ebreu parafrazându'l în limba haldaică. El a fost mai puțin întrebuințat la creștini în vechile veacuri și abia mai târziu unii interpreți s'au slujit de el, spre a explica unele cărți ale Sfintei Scripturi. Cu toate acestea parafrasa poate fi foarte folositoare, mai cu seamă în unele cărți și în părțile cele mai grele ale Sfintei Scripturi, pentrucă este cel mai propriu prin natura sa a luminà și clarificà locurile cele mai întunecate, dar de observat este că parafrasa nu poate hotărî înțelesul textului, fără a se adăoga vre un argument, așa că în acest caz trebue a urmà orbește

așa zicând: parafrasa, fără ca cineva să poată fi încredințat prin propria sa cunoștință, dacă a aflat la parafrasă mai totd'auna adevăratul înțeles. De aceia se adaogă un comentariu, care să lămurească că însăși parafrasa este reproducerea dreaptă și adevărată a textului.

Al doilea metod sunt scoliile sau note scurte, spre a lămuri părțile cele mai grele. Ele constau din examinarea deosebitelor lecțiuni ale textului, din examinarea versiunilor, sau explicând însemnarea proprie a cuvintelor, sau lămurind prin puține cuvinte greutățile, ce se găsesc în text, sau consemnând succesiv deosebitele înțelesuri ce se pot da. Origen a făcut astfel de scolii asupra bibliei întregi. El lămurea pe scurt și succesiv părțile, ce i se păreau întunecate și grele. Scoliile lui Origen sunt unul din cele trei feluri de interpretări, pe cari el le-a făcut asupra Sfintei Scripturi. Fericitul Ieronim a urmat exemplul său asupra traducerei Omiliilor pe cari Origen le-a făcut asupra profetului Iezechiil. Acelaș Ieronim amintește în comentariul său asupra Sfântului Evangelist Matei, adăogând, că scoliile trebuesc a fi scrise într'un stil scurt și restrâns. După Origen acest fel de a interpreta Scriptura a fost părăsit de cei-lalți părinți din cari mulți au făcut comentarii foarte desvoltate asupra textului Sfintei Scripturi. Cu toate acestea se poate zice, că scoliile au fost foarte folositoare pentru explicarea literei și cu drept cuvânt, că în cele din urmă secole, mai mulți interpreți iscusiți au urmat acest metod.

Al treilea metod este acela al gloselor, adică explicațiunile între linii sau făcute pe mărgini introduse de Walafride Strabon, monah din Fulda și discipol al lui Raban, care trăia în sec. IX. Glosele acestui monah au fost mult timp în întrebuințare în biserică sub acest nume. Dar, după cum el n'a făcut alt ceva, de cât a prescurta comentariile lui Raban, glosa nu este o explicație literală a

textului, ci o adunare de deosebite cugetări ale părinților, pe cari Raban le-a introdus în comentariile sale. Glosa dintre rânduri care trebuia să fie o simplă explicație a cuvintelor întunecate ale textului, coprinde asemenea înțelesuri mistice și observațiuni puțin folositoare. Și de aceia aceste glose, cari au fost foarte prețuite un timp oare-care în urmă au fost părăsite și disprețuite și nu s'a mai slujit de acest metod, care de altfel este foarte greoiu pentru cititor.

Se poate considera ca al patrulea metod postilele. Acesta este un cuvânt barbar, derivat din expresiunea latină *post illa,* pentrucă se punea în capul interpretărei *Post·illa verba,* spre a însemnà partea la care se raportà explicația, prin sec. XII și XIII. Acest nume se da de ordinar comentariilor, ce se făceau asupra bibliei de ori ce natură erau și deși pare a nu se potrivi, de cât la note scurte și literale, adesea ori s'a dat la comentarii desvoltate și alegorice sau morale. Astfel postilele nu pot trece propriu zis, drept o speță particulară de comentariu.

Al cincilea metod de a explica Sfânta Scriptură prea obicinuit în vechime și de care părinții s'au slujit adesea ori este omilia sau discurs cătră popor, pe care latinii 'l numeau altă dată tratat și astăzi predică sau învățătură morală făcută de preot credincioșilor în biserică, căci subiectul obicinuit al predicilor întrebuințat de părinți era Sfânta Scriptură, pe care o citeau în biserică și o explicau după ce o recitau. Această practică era în uz la Iudei. Apostolii au reținut-o și toată biserica a practicat-o din primele secole.

In aceste omilii părinții interpretau mai întâiu obicinuit litera textului, când avea oare care greutate, pentru a o face mai înțeleasă poporului și treceau în urmă la alegorie sau la morală. Cu toate acestea ei părăseau uneori

înțelesul literal și adesea ori nu se opreau de cât prea puțin și nu puneau chiar multă osteneală de a cerceta, dacă ei urmau cu strășnicie adevăratul înțeles, mai cu seamă că acela pe care'l dedeau, era propriu a învățà pe credincioși un adevăr sau a-i îndemnà la fapte bune. De aceia nu trebue să ceară cineva în omilii toată exactitatea unui comentariu literal.

Al șeaselea metod de a interpretà Sfânta Scriptură este numit *comentariu,* căci, deși acest termen ar fi general și se potrivește la toată explicarea, se ia drept o interpretare a unui studiu oare care și făcut cu îngrijire și aplicație. Avem, după Origen, părinți greci și latini, cari au făcut astfel de comentarii asupra bibliei. Acesta era studiul lor principal și lucrul cu care se îndeletnicia mai mult. Dar aceste comentarii sunt prea deosebite unele de altele, căci sunt părinți, cari nu s'au aplicat de cât prea puțin la literă, spre a se întinde mai mult asupra alegoriilor și reflexiunilor morale ca Origen, Ambrosiu și Augustin și sunt alții, cari compun partea principală, ca Fericitul Ieronim, Sfântul Ioan Hrisostom și Teodoret și în sfârșit alții cari s'au oprit aci, precum au făcut mare parte dintre noii comentatori.

Al șeaptelea metod de a explicà Sfânta Scriptură este acela, pe care autorii din sec. VIII, IX și următoarele l'au întrebuințat culegând și colectând comentariile distinse ale diferiților interpreți.

Aceste colecțiuni de comentarii numite catene, lanțuri sau șiruri pentru că ele sunt compuse din multe locuri ale deosebiților autori alăturate și înlănțuite împreună. Fericitul Ieronim a făcut odinioară astfel de colecțiuni adnotând în comentariile sale interpretările deosebiților autori, dar Casiodor, Beda și Raban printre latini, iar la orientali Procopiu din Gaza, Nichita Olimpiodor și mulți alții s'au îndeletnicit la astfel de comentarii, lucrare u-

șoară fără îndoială, pentru că ea mai nu cerea de cât ochi ageri spre a citì și degetele spre a copià, dar foarte prețioasă, pentrucă independent de mulțimea fragmentelor vechilor comentatori ce ni s'a păstrat, ne înlesnește folosința de a putea citi ca urmare și în aceiași carte cugetarea mai multor autori asupra înțelesului aceluiași loc. Dar, spre a face aceste colecțiuni mai folositoare, trebuia ca ele să fie făcute cu pricepere și alegere și a nu culege și însera de cât comentarii alese, și mare parte dintre colectorii unor astfel de catene cari erau mai puțin îndemănatici, nu au știut a le deosebì. Cele din urmă compilațiuni ce s'au făcut sunt sau mai multe comentarii întregi și urmări, ca acelea ce se găsesc în Biblia magna, Biblia maxima și la mari critici din Englitera, sau comentarii prescurtate și tăiate astfel precum au fost înserate în prescurtarea criticilor. Dar cele d'ăntâiu au defectul că repetă aceleași lucruri în deosebite comentarii și în cele din urmă se află o mare confuziune și multă întunecime. Cu toate acestea sunt lucrări bune și nu se pot trece cu vederea, când cineva dorește a dobândì o cunoștință profundă a Sfintei Scripturi.

Al optulea metod de a explica Sfânta Scriptură este acela prin întrebări și răspunsuri. Fericitul Augustin, Teodoret și alți autori bisericești au făcut asemenea chestiuni asupra mai multor cărți ale bibliei. Ei tratează chestiunile cele mai însemnate, ce se pot face asupra acestor cărți și lămuresc cele mai multe greutăți. Acest metod este prea folositor și potrivit, mai cu seamă că se mărginește a trata chestiunile, cari pot fi folositoare pentru înțelegerea textului, fără a atinge amănunțimi, cari nu au de cât puțin sau nici un raport cu coprinsul.

Al noulea metod este de a face cuvântări lungi sau tratări asupra subiectului principal a unei cărți din Sfânta Scriptură și a se întinde asupra acestei materii. Astfel că

mulți părinți au făcut comentarii asupra celor șease zile, adică asupra istoriei facerei lumei, raportată la începutul Genezei. Ei s'au întins mult asupra deosebitelor chestiuni, ce se pot forma asupra acestui subiect. Alții au luat subiecte din diferite cărți și le-au tratat în special. Astfel Ambrosiu a tratat despre post cu ocaziunea istoriei profetului Ilie și despre camătă asupra cărții lui Tobie. De asemenea în timpul, când scolastica a început, teologii ca Richard, în loc de a explicà textul bibliei, au tratat chestiuni de teologie și filosofie în comentariile lor și cu toate acestea se poate numì comentarii tratatele, cari nu sunt făcute pentru explicarea unei cărți, ci asupra altor materii.

Al zecilea metod de a explica Sfânta Scriptură este prin sumarii sau scurtări. Astfel Petru Comestor a voit să'l facă cunoscut prin istoria sa scolastică, în care a făcut o prescurtare a întregei istorii sfinte și profane cu oare cari explicări ale părinților. Aceste feluri de prescurtări nu mai sunt în întrebuințare, de cât pentru începători, cărora li se dă cele d'ăntâiu noțiuni despre Sfânta Scriptură.

In sfârșit al unsprezecelea fel de a explicà Sf. Scriptură este de a tratà în lucrări deosebite, materii, cari trebuesc a fi știute, spre a o înțelege ca de exemplu autoritatea sfintelor cărți, inspirațiunea lor, autorii sfintelor scripturi și versiunilor, sau traducerilor, geografia și cronologia sfântă, măsuri și greutăți, legile și obiceiurile Iudeilor și alte multe materii, cari au un raport și legătură indispensabilă cu textul Sfintei Scripturi, pe care nu o poate explicà bine, când nu le cunoaște și prin ajutorul cărora se înlătură mai toate greutățile ce se întâmpină. Acestea sunt tratatele numite Inainte cuvântări, Dizertațiuni preliminarii asupra bibliei, Introducerea în Sfânta Scriptută, lucrări al căror folos s'a simțit de mult timp și cari au fost de un

mare sprijin tutulor persoanelor, cari n'au voit a se mărginì să aibă o cunoștință neîntemeiată despre cărțile sfinte.

Comentariile Sfintei Scripturi, privite sub raportul după care se tratează și se explică, pot fi împărțite în alegorice sau mistice, dogmatice, morale și literale. Alegoriile sunt acelea, în cari fără a se oprì la literă, li se dau înțelesuri alegorice și mistice. Acest fel de a înterpreta Sf. Scriptură a trecut dela Iudei la creștini și erà în întrebuințare la ei chiar înainte de venirea Domnului nostru Iisus Hristos. Iudeul Aristobul s'a slujit de el în comentariile sale asupra Pentateuculuì lui Moisi. Sfântul Apostol Pavel, instruit în știința Iudeilor, întrebuințează adesea ori alegorii în epistolele sale. Iudeii din Alexandria au cultivat mai mult de cât alții acest fel de înterpretare al Scripturei. Filon observă, că terapeuții aveau vechi comentarii ale autorilor sectei lor, toate pline de alegorii și că ei înterpretau Sfânta Scriptură într'un mod figurat prin alegorii, închipuind că întreaga lege erà ca o ființă vie al cărui corp érà cuvintele și al cărui suflet erà înțelesul ascuns și mistic. Insuși acest autor a îmbrățișat acest gen de explicare, cu care se îndeletnicea mai cu osebire. Prin el, după cum observă Foțiu, s'a introdus felul de a interpretà alegoric Sf. Scriptură în biserică în mod excesiv. Dascălii școalei din Alexandria Panten, Climent și în special învățatul Origen 'l au făcut renumit în biserica greacă și latină, căci supt acest din urmă, mare parte din părinții greci și latini, până la Diodor din Tars, s'au format spre a explicà Sf. Scriptură și adesea ori ei n'au făcut decât a copià și traduce comentariile și alte tratate ale sale. In secolele următoare părinții într'adevăr s'au îndeletnicit cu mai multă îngrijire de a înterpreta Scriptura după înțelesul literal. Cu toate acestea ei n'au părăsit cu totul alegoria, căci explicând litera textului au alăturat la această explicare și înterpretări alegorice. Fericitul Ieronim mărturisește, că fiind tănâr, a-

tras de interpretările mistice, a făcut un comentariu curat alegoric asupra prefetului Abdia, și că a avut cetitorii și aprobatorii săi. Dar în urmă a recunoscut el însuș, că acest comentariu nu erà vrednic de renumele ce căpătase și el însuș zice, că rămânea uimit în această împrejurare a vedeà, că ori cât de rău ar fi scris un om, găsea un cetitor, care aveà asemenea rău gust ca și el; că cartea sa a găsit pe unul care'l lăudà în față, pe când el însuș se simțea umilit, că acest om înalță până la cer înțelesurile sale mistice, pe când el 'și pleca capul, spre a nu trădà nemulțumirea ce a încercat. Fericitul Augustin în tinerețea sa a întreprins o lucrare de acest fel asupra Genezei, dar mărturisește că întreprinderea sa s'a nimicit sub o grea apăsare și a fost nevoit a părăsì această lucrare înainte de a termina cartea întăia. Prin aceasta se vede lămurit cât este de greu a aveà un rezultat bun și practic aceste comentarii alegorice, unde trebue ca spiritul să producă totdeauna ceva nou și că tot sistemul se susține este pretutindeni același. Cu toate acestea această greutate n'a împiedecat pe unii părinți de a se îndreptà esclusiv la alegorie în comentariile lor, și când aceștia au avut multă pietate și fond religios alături de un spirit sublim și o judecată tare au reușit, dar acelora ce le-au lipsit una din aceste calități, au căzut cu înlesnire victime în executarea unei întreprinderi așa de grea. Cele mai vechi comentarii ale Iudeilor asupra Sfintei Scripturi numite *Midrașim* și *Rabot* sunt pline nu numai de alegorii și de joc de spirit, dar încă și de fabule și superstițiuni Iudaice ce ei le arată sub nume de deosebite tradițiuni. Este metodul ce au urmat talmudiștii sau rabiniștii, cari au întrebuințat asemenea metodul cabalistic, spre a găsì în Sfânta Scriptură înțelesuri misterioase și ascunse. Dar aceste comentarii produc agerimi deșarte și ori cine poate mărturisì, fără temere de a se înșelà, că ele sunt de un folos mai mic. Cât despre

comentariile alegorice în general, ele pot aveà folosul lor și sunt proprii a întrunì și edificà pe cetitor, dar nu servă aproape nimic pentru a înlesnì înțelegerea textului.

Comentariile dogmatice depărtează obicinuit pe cetitor dela interpretarea textului; acestea sunt tratate particulare asupra dogmelor sau asupra științelor particulare, iar nu explicațiuni ale Scripturei. Este de datoria unui comentator de a explicà locurile Scripturei, cari privesc învățătura și moravurile după înțelesul bisericei. Dar a face o lungă digresiune și un tratat neapărat asupra unei dogme, cu ocaziunea unui loc, este a depășì marginile unui comentariu și a întreprinde o altă lucrare. Cu toate acestea unii părinți și între alții Ciril al Alexandriei 'l au făcut în comentariile lor și mulți din cei moderni au mărit pe ale lor cu chestiuni asupra controverselor religiunei sau asupra altor materii. Sunt unii însă, cari nu se mulțumesc a tratà subiecte teologice și au adăogat în comentariile lor chestiuni de filozofie, de istorie, critică, filologie și gramatică. Unii din comentatorii noi au căzut în această greșală și mulți Iudei fac adesea ori asupra unui cuvânt o lungă digresiune și adaogă în comentariile lor tot ce știu, filozofie, matematică și orice altă știință.

Comentariile morale sunt mai folositoare și se depărtează mai puțin de literă și subiect. Căci sau morala ce se învață este coprinsă în înțelesul natural al literei Scripturei și atunci este o aplicare literală, sau se recurge la o istorie și la un exemplu al Scripturei, spre a conduce la o virtute și spre a abate dela vițiu și atunci este o explicațiune ce se face al înțelesului literal și istoric, care poate fi prea folositor, mai cu seamă când se explică poporului Sfânta Scriptură. Acesta este un metod, de care Sfântul Ioan Hrisostom a făcut o întrebuințare foarte bună în omiliile sale, căci după ce a explicat cu exactitate sensul literal și istoric, la sfârșit a făcut o îndemnare morală, ba-

zată pe istorie, care este arătată în text sau în oarecare parte deosebită. Există un al treilea comentariu moral, care se reduce la cel mistic și acesta este când morala nu este bazată pe sensul literal și istoric al termenilor, ci asupra înțelesului alegoric ce li se dă. Astfel sunt compuse comentariile morale ale Sfântului Grigorie cel Mare și a câtorva alți părinți. Deci, acest gen de comentariu este prea folositor pentru edificarea credincioșilor, dar nu sunt adevăratele interpretări ale Sfintei Scripturi.

In sfârșit, comentariile literale sunt acelea, în cari cineva se îndeletnicește a explică adevăratul înțeles al cuvintelor Sfintei Scripturi și nu se mărginește la însemnarea apropiată a termenelor și a cuvintelor, dar se întinde la toate înțelesurile proprii și metaforice ale textului Scripturei. Deși cei dintăi părinți se pare să se fi îndeletnicit mai mult cu înțelesul alegoric decât cel literal, în cuvântările și comentariile lor îndreptate creștinilor, ci n'au nesocotit sau desprețuit pentru aceasta pe cel din urmă, precum se vede din tratatele dogmatice ce au compus contra Iudeilor sau contra ereticilor, în cari ei au înțeles în sfârșit că nu trebue a se sluji de aceste înțelesuri după voință, cari nu probează nimic, ci de înțelesul natural și necesar al profețiilor sau de locuri ce au întrebuințat spre a află dogme. Astfel Sfântul Iustin, în dialogul său cu Iudeul Trifon, lămurește înțelesul literal al profețiilor și cercetează însemnarea lor proprie și Sfântul Irineu în cărțile sale contra ereziilor, opune explicațiunilor alegorice, pe cari valentenianii și gnosticii le dedeau cuvintelor Scripturei, spre a probà învățătura lor fabuloasă, înțelesul natural și adevărat din aceleași locuri de cari ei abuzau. Alți părinți au întrebuințat asemenea, același metod când au avut luptă contra ereticilor, în încredințarea că nu era potrivit, precum zice Fericitul Augustin, d'a se sluji de aceste înțelesuri alegorice în contra necredincioșilor, cari iubesc contestarea

și că niciodată, după observarea Fericitului Ieronim, o parabolă și explicare îndoioasă a unei enigme nu poate slujì spre a încredința dogme. De aceea ei s'au îndeletnicit în lucrările lor dogmatice la înțelesul literal al Scripturei, însă în comentariile lor, cari eraŭ sau omilii către popor, sau lucrări făcute pentru instrucțiunea și edificarea credincioșilor ; și au luat libertatea de a produce înțelesuri alegorice și arbitrare fără a se oprì mult la literă. Unul dintre cei dintăi, care a înclinat la aceasta este Diodor din Tars, din școala căruia eșiră mulți comentatori, cari s'au îndeletnicit cu deadinsul a explicà înțelesul literal al textului.

In capul acestor comentatori apăru Sf. Ioan Hrisostom, care a întrecut mai mult în acest gen de interpretare și care i-a făcut cunoscut frumusețea și folosința. După el biserica creștină și în deosebi orientul a fost rodnic în oameni învățați, cari s'au dedat la același studiu și au tras din comentariile lor explicațiuni literarii ale Scripturei. Aceștia sunt: Teodoret, Teofilact, Ecumeniu, Procopiu din Gaza și mulți alții, fără a lăsà afară pe învățatul Isidor din Damieta, care în epistolele sale, învederează în destul, că el a lucrat mult, spre a se face destoinic în înțelesul literal al Scripturei. Iar unii, precum Teodor din Mopsuestia, au împins prea departe principiul lui Diodor din Tars.

La Iudei, câtva timp în urma talmudului se ridică o sectă de oameni iscusiți, cari fură numiți *Coraiți* dela numele *corai*, care însemnează un om învățat în Sf. Scriptură. Se crede, că autorul acestei secte noi a fost un iudeu numit Anan, care viețuia pe la mijlocul sec. III al bisericei. Partizanii acestei secte respingeau pretinsele tradițiuni ale celorlalți Iudei și se opreau numai la textul Scripturei, pe care'l esplicau după literă și regulile gramaticei și prin luminile rațiunei, respingând alegoriile și explicațiunile cabalistice întrebuințate de ceilalți. Coraiții fură la început prea nesuferiți celorlalți Iudei, cari 'i acuzau pe nedrept

de a fi saducei și samarineni, pentrucă ei nu se deosibeau de protivnicii lor, decât în aceia că respingeau pretinsele tradițiuni și alegoriile, spre a se îndeletnici numai la explicarea literală a textului sfânt. Deși Iudeii au arătat oare care antipatie în contra Coraiților, însă cei mai învățați rabini din timpurile din urmă, precum: Kimchi, Aben-Ezra, au urmat aproape metodul lor, silindu-se în comentariile lor a explică cu mai multă exactitate posibilă înțelesul literei și arătând însemnarea fiecărui cuvânt și înțelesul natural al fiecărui loc.

Astfel este interpretarea înțelesului literal al Scripturei, pe care cei mai renumiți interpreți din timpurile din urmă au întrebuințat-o în comentariile lor, explicând termenii textului după însemnarea ce au în ebreește și grecește, comparându-le cu vechile versiuni, cercetând când se află vre-o deosebire între text și versiuni, care este înțelesul, ce trebue urmat și care se potrivește mai bine la cele ce preced și cele ce urmează, comparând un loc cu alte locuri corespunzătoare, căutând adevăratul înțeles al textului prin urmarea cuvântului și prin scopul pe care autorul 'și a propus, lămurind îndoelile ce pot naște construcția cuvântului, făcând cunoscut ebraismele și felurile de vorbire proprii și particulare ale sfinților autori, ridicând greutățile cari se găsesc sau în învățătură, sau în istorie, cronologie și geografie, sau în termenii artelor, științelor, plantelor, animalelor și în sfârșit neuitând nimic din ceea ce poate contribui la înțelegerea înțelesului propriu și natural al textului sfintelor scripturi.

C.

Disciplina bisericească în primele trei veacuri ale creștinătățeĭ.

Prin disciplină bisericească înțelegem ordinea sau buna orânduială, care trebue să domnească în biserica creștină, adică în societatea celor ce cred și mărturisesc pre Iisus Hristos de Fiul și cuvântul lui Dumnezeu, ca prin această credință și mărturisire, păzită și aplicată în viața lor, creștinii să fie societate model aci pre pământ și să se învrednicească de împărăția cerurilor în viața viitoare. Iar fiind vorba de disciplina bisericească a celor d'ăntâiu trei veacuri, se înțelege, că este vorba de ordinea și buna orânduială așezată de Domnul și sfinții săi Apostoli, cum și de urmași cei mai apropiați ai lor în biserica creștină. Este vorba de ordinea și disciplina care trebuia să devină începutul și baza pentru totd'auna a disciplinei bisericești.

*
* *

Ordinea sau buna orânduială, după o însemnare mai largă și generală, este legea eternă și universală, care trebue să domnească în toate în lumea aceasta, pentru ca toată să poată subzista, să fie în armonie, să prospereze și nimic să nu se turbure. Ea este legea după care trebue să urmeze tot ce există, ca să poată subzista în lume.

Ea este viața lumei, este legea de viață inerentă tutulor ființelor ori care ar fi natura lor. Cu un cuvânt pentru tot ce există în lume, spre a putea subzista și a-și atinge scopul, trebue să existe ordinea; trebue să se urmeze după bună orânduială; trebue ca acestea să domnească totd'auna și pretutindeni fără încetare, căci acolo unde vor lipsì, urmează dezastru, ruină și chiar peire.

Și precum ordinea sau buna orânduială, adică disciplina este necesară și indispensabilă totd'auna, pretutindeni și în toate, pentru ca viața să poată fi în ordine, bună orânduială și progres, pentru ca totul să meargă bine și nimic să nu turbure mersul vieței, tot așa, nu se poate concepe nici o mișcare a vieței sociale în lume și în societatea omenească, fără existența ordinei, a disciplinei și a bunei orândueli; iar dacă societatea creștină, prin învățătura evangelică a avut menirea să fie societate model aci pre pământ și a voit să pue ordine în lumea socială și în raporturile oamenilor, ca prin această ordine, de aci de jos de pre pământ, ceice cred în Iisus Hristos, să se poată ridica la timpul și ordinea de sus angelică, din ceruri și la însuși Dumnezeu, cel ce a pus această ordine în toate, se înțelege de la sine, că ea era indispensabilă bisericei creștine de la însăși înființarea sa.

* * *

Omul în deosebi, coroana creaturilor în lumea aceasta, trebue și se cuvine ca în toate mișcările vieței sale, în toate raporturile sale cu tot ce'l înconjoară, cu semenii săi și chiar cu sine însuși, să fie în ordine și bună orânduială, să fie disciplinat. El în deosebi se cade să facă și să lucreze totd'auna numai *aceia ce se cuvine* Τὸ πρέπον, cùm ziceau înțelepții cei vechi și spiritele cele înalte și cugetătoare ale omenirei din toate veacurile. El se cade să se păzească totd'auna, ca să nu facă *aceia ce nu se cu-*

vine, Τό ἄπρεπον; să nu facă niciodată aceia ce ar turbura liniștea și bunul mers al tutulor celor ce'l înconjoară. El în deosebi se cade, ca ființă cu judecată și rațională, prin nimic să nu vatăme pre altul și nici pre sine.

Când omul lucrează astfel; când el face numai cea ce se cuvine, este om disciplinat, om de ordine și cu bună orânduială. El atunci, nu numai că nu turbură ordinea socială; nu numai că nu vatămă pe nimeni, dar din contră contribue la menținerea acestei ordini și bune orânduieli și astfel este de folos tutu'or; folosește societatea și se folosește și el însuși și foloasele aduse de el sunt atât materiale, cât și morale. El contribue la prosperitatea, progresul și bunul mers al vieței sociale a tutulor, trăgând dintr'acestea și pentru sine foloase. Are în acelaș timp și mulțumirea morală, că toți 'l respectă și chiar admiră pentru faptele și viața sa, și își păstrează numele său cel bun care rămâne la posteritate ca un exemplu bun pururea demn de imitat.

Când din contră omul nu are bună orânduială nici către sine, nici față de datoriile sale, nici către semenii săi; când el este cu un cuvânt nedisciplinat în faptele și viața sa, atunci el turbură ordinea socială, turbură buna orânduială, se vatămă pe sine, vatămă societatea, vatămă tot ce'l înconjoară. Unii ca aceștia trăind în disprețul bunei orânduieli, făcând aceia ce nu se cuvine, ei strică și vatămă totul. Sunt păgubitori și societății și lorusi.

Ei sunt, după cuvântul Apostolului oameni cei vicleni, oameni cei stricați de minte și lipsiți de adevăr, oameni cari pricopsesc spre mai rău, oameni cari înșală și singur se înșală [1]), iară de unii ca aceștia Apostolul îndeamnă să fugă și să se păzească tot credinciosul, căci ei nu trăesc dupe cuvântul Domnului [2]).

---

[1]) Comp. I către Tim. VI, 5, II, către Tim. III, 13.
[2]) Comp. locurile citate.

* * *

Biserica creștină de la început, călăuzită de cuvintele Domnului și de sfaturile, pe cari Sfinții Apostoli le-au dat tutulor acelora, pe cari i-au așezat spre a conduce bisericile întemeiate de ei, a impus credincioșilor ordinea și buna orânduială întru păstrarea și păzirea credinței și întru îndeplinirea și săvârșirea tuturor faptelor bune și plăcute lui Dumnezeu, ca ast-fel toți credincioșii să ducă o viață liniștită, pacinică, curată, sfântă și fără de păcat. Cuvintele Domnului și ale Apostolilor, cari sunt baza și începutul ordinei și disciplinei bisericești, sunt următoarele: Mântuitorul zice: «Și de 'ți va greși ție fratele tău, mergi și 'l mustră pre dânsul între tine și el singur; deci, de te va asculta, ai dobândit pre fratele tău. Iar de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine încă pre unul sau doi, ca prin gura a două sau a trei mărturii să stea tot graiul. Iar de nu-i va asculta pre ei, spune'l soborului; și de nu va ascultà nici de sobor, să'ți fie ție ca un păgân și vameș. Amin grăesc vouă: Ori câte veți legà pre pământ, vor fi legate în cer; și ori câte veți dezlegà pre pământ, vor fi dezlegate în cer. Iarăși, amin grăesc vouă, că dacă doi din voi se vor unì pre pământ pentru tot lucrul ce va cere, va fi lor de la Tatăl meu, carele este în ceruri. Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor».

Iar Apostolul Pavel, scriind lui Tit, pe care 'l așezase episcop în Creta, îi zice: «Credincios este cuvântul, și pentru aceasta voiu să adeverezi tu, ca să poarte grijă la fapte bune să se nevoiască cei-ce au crezut lui Dumnezeu. Că acestea sunt cele bune și de folos oamenilor. Iar de întrebările cele nebune, și de numere de neamuri, și de prigoniri, și de sfezile cele pentru legeă te ferește; că sunt nefolositoare și deșarte; de omul eretic după una sau a doua sfătuire, te ferește; știind că s'a răsvrătit unul ca a-

cesta, și păcătuește, fiind singur de sine osândit. Când voiu trimite pe Arteman la tine, sau pre Tihic, nevoiește-te să vii la mine în Nicopole: Pentrucă acolo am socotit să iernez. Pre Zina știutorul legei și pre Apolos degrab să-i trimiți mai 'nainte, ca nimic să nu le lipsească. Și să se învețe și ai noștri să poarte grije de fapte bune, spre trebile cele de folos, ca să nu fie fără de roadă». Și același apostol către Timoteiu, pe care 'l așezase episcop în Efes, spre a conduce și păstori pe credincioșii de acolo, i scrie: «Iar de va învăță cineva într'alt chip și nu se apropie de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea dupe buna credință, acela s'a trufit, neștiind nimic, ci bolnăvindu-se întru întrebări și în cuvinte de prigore, dintru care se face pizma, pricirea și hulele, prepusurile cele viclene, cuvintele cele deșarte ale oamenilor celor stricați de minte și lipsiți de adevăr, cari socotesc câștig buna credință (creștinătatea) *depărtează-te de la unii ca aceia*» [1]).

Sunt și alte multe locuri în Noul Testament, cari ne învederează cum sfinții Apostoli, dupe exemplul Domnului, au recomandat tutulor credincioșilor cu deadinsul ordinea și buna orânduială, păzirea cu sfințenie a credinței și săvârșirea faptelor demne de această credință, cum și păzirea de tot ce ar putea s'o înjosească și să o vatăme. Apostolii înșuși au pus bazele acestei bune orândueli și disciplini bisericești dând regulile trebuincioase întru aceasta, și neau dat exemplu despre păzirea și păstrarea ei cu sfințenie în biserica Domnului, ei înșuși aplicând-o și pedepsind pe cei ce s'au abătut de la dânsa [2]).

* * *

Apoi din istoria evangelică ne învățăm, că cei în drept de a supraveghea în biserica lui Iisus Hristos păzirea și

---

[1]) I către Timot. Cap VI, 3—5.
[2]) I Corint. XVI, 22. Galat. I, 8, 9.

păstrarea bunei orândueli, adică a disciplinei, au fost episcopi, împreună cu ajutoarele lor preoți și diaconi.

Cel d'ăntâiu episcop al bisericei creștine a fost însuși Domnul nostru Iisus Hristos, precum apostolul Petru 'l numește în prima sa epistolă [1]) carele dupe ce a învățat pe Apostoli toate tainele descoperirei Dumnezeești, înviind din morți și urmând a se înălță la ceruri, a lăsat în locul său episcopi și conducători ai bisericei sale pe apostolii săi, așezându-i și întărindu-i întru această demnitate prin cuvintele următoare: «Precum ma trimis pre mine tatăl, și eu trimit pre voi. Și acestea zicând, a suflat și a zis lor: Luați duh sfânt: Cărora veți iertà păcatele, se vor iertà lor; și cărora le veți ținea, vor fi ținute».

Intăriți cu această putere de la Domnul, Apostolii, la rândul lor, au ales din mulțimea credincioșilor pe aceia cari se deosibeau prin căldura credinței și prin râvnă. Au ales pe aceia cari, după cuvântul scripturei, erau plini de credință și Duh stânt [2]) și prohirisindu-i prin hirotonie în serviciul bisericei, ia pus: pre unii episcopi, pre alții preoți, pre alții diaconi, evangeliști, profeți și chiar Apostoli [3]). Acelaș lucru au făcut și episcopii, cărora Apostolii, prin punerea mâinilor și rugăciune către Dumnezeu le-a trimis puterea lor apostolică d'a legà și deslegà și ei în biserica Dumnezeului celui viu toate, și ceea ce ei vor legà și vor deslegà aci pre pământ, să fie legate și deslegate și în ceruri.

Toți aceștia, fiind deosebiți de ceilalți credincioși prin credința și râvna dumnezeească către casa lui Dumnezeu adică către biserica sa, cum și prin puterea harului dumnezeesc care lucra prin ei în biserică, erau supraveghe-

---

[1]) Petru Cap. II, 25.

[2]) Faptele Apost. VI, 5.

[3]) Comp. Faptele Apost. I, 25; VI, 1 și următ.; XX, 28; XXI, 8; Efes. IV, 11 etc.

tori și păzitori ordinei și ai bunei orânduieli, păzitorii disciplinei bisericești. Toți exercitau această autoritate și putere în biserică, sub auspiciile și povățuirea Apostolilor, întru cât aceștia erau în viață; iar acolo unde ei lipsiau se inspirau întru toate de la Episcop, căci el avea autoritatea supremă apostolică în biserică. El comunica harul dumnezeesc, punerea mâinilor și rugăciune către dumnezeu, adică prin hirotonie, tutulor celorlalți demnitari și slujitori ai bisericei.

Toată puterea dar asupra bisericei cum și răspunderea a fost dată și încredințată prin sacerdotiu Episcopilor, de la Domnul prin Apostoli, ca ei să fie întâi stătători și representați ai demnității și ai autorității apostolice, și prin ei se da și celorlalți slujitori ai altarului, preoților și diaconilor consacrați în deosebi cu timpul ca grade ale ierarchiei bisericești, și cu toții, împreună și cu ceilalți ce slujiau bisericei în aceste timpuri, se îngrijeau de păstrarea credinței, de sfințenia și curățenia moravurilor credincioșilor, și de tot ce putea să contribue la prosperarea și înflorirea bisericei. Ei având toată răspunderea, păziau biserica de tot ce ar fi putut'o turbura, neliniști sau vătămà. Cu toții se îngrijau de păstrarea și respectarea disciplinei bisericești. Ei luau măsuri contra celor ce greșiau cu viața, sau credința, sau în fine se ispiteau a călcà disciplina și a aduce turburare în biserică. Cei consacrați serviciului bisericei cu Episcopii în fruntea lor erau cari supravegheau păzirea bunei orânduieli și a disciplinei în bisericà care constà din ordinea, buna orânduială, pacea, liniștea, bunul ei mers, sfințenia și curățenia moravurilor credincioșilor și mai pre sus de toate păstrarea credinței dreaptă și în toată curățenia ei așa cum au primit'o de la Dumnezeu prin Apostoli.

* * *

Dreptul dar d'a lua măsuri pentru păzirea și păstrarea disciplinei, era al bisericei; se exercità prin cei ce o

conduceau și era nu numai un drept firesc, dar justificat prin origina sa dela însuși Domnul.

Mântuitorul, după cum am văzut, a dat el însuși acest drept bisericei sale. Cel ce va greși și nu va ascultà de povățuitor, nici de cei doi sau trei ce vor fi cu el spre a'l sfătuì, unul ca acesta, zice Domnul să fie supus la judecata bisericei, și de nu va ascultà nici de biserică, să fie considerat ca păgân și vameș; să fie scos adică afară din numărul credincioșilor [1]). Tot el adesea ori prin sublime învățături morale și prin parabole a arătat sfinților săi Apostoli că ei trebue să aibă grije neadormită pentru a se păstrà credința și a nu se turburà liniștea și mântuirea credincioșilor prin cei răi și păcătoși. El le-a prezis și soarta viitoare a bisericei sale, când ea va luà sborul și desvoltarea cea mare, atunci când credinciosii se vor îmulți foarte. El le spune prin parabola semănătorului că atunci, în sânul bisericei, pe lângă membri cei cu adevărat credincioși, buni, drepți, și temători de Dumnezeu, vor fi și membri răi și necredincioși, vătămători bisericei și credincioșilor. Aceștia vor fi la olaltă cu cei buni, credincioși și drepți purtând și ei acelaș nume, părânduse a mărturisì aceiași credință, ei însă vor fi deosebiți prin cugetul și ideile lor, prin faptele și viața lor și vor fi în mijlocul credincioșilor, așa precum este neghina în mijlocul grâului! Domnul învață pre Apostoli cum să se poarte față de această neghină spre a nu vătămà grâul adică pe credincioși. Invățătura sa devine regulă de purtare pentru Apostoli; iar acestia, la rândul lor, învață pe aceia pe care i-a așezat spre a conduce destinele bisericei; și astfel regula aceasta devine tradițiune sacră, păzită și respectată de toți, căci își urcà origina sa până la Domnul și se întemeia pre însuși cuvântul său.

---

[1]) Comp. Math. XVIII. 15—20.

* * *

Dreptul bisericei însă pentru păzirea ordinei și a bunei orândueli între credincioși era și un drept firesc al ei, și era datoare chiar a'l exercità prin cei ce erau întâii ei stătători, prin Episcopi și ajutoarele lor pentru însuși bunul mers și subsistența bisericei. Din momentul ce credincioși s'au constituit în societate sau comunitate, era natural ca toți cei ce voiau să fie membri adevărați ai acestei societăți, să păziască și să respecte statutul ei. Toți erau datori să creadă și să mărturisiască credința în toată curățenia ei, așa cum era lăsată de întemeetorul bisericei; toți erau datori să aibă o viață curată și sfântă, așa cum o cerea aceasta credința dela toți aceia cari voiau să o aibă ca să poarte cu adevărat numele de creștin, și să se poată mântuì prin ea. Prin urmare așa precum fiecare societate are dreptul d'a impune respectarea și păzirea statutelor ei tutulor acelora ce vor voì a face parte din ea, și a exclude din sânul ei pe toți aceia cari nu le respectă sau voesc a le călcà, tot astfel și biserica creștină era în dreptul ei să păziască disciplina și să îngrijască ca toți credincioși să o respecte, să se supună și să viețuiască în liniște și bună orânduială după cum cerea învățătura sfântă a credinței ce o aveau.

Dreptul acesta devine norma generală pentru întreaga biserică creștină și pentru fiecare biserică în parte.

Pe baza acestui drept și firesc și cu autoritate divină și apostolică, căci era impus conducătorilor bisericei de însuși Domnul și Apostoli, fiecare biserică urmând învățătura evangelică a impus tutulor fiilor ei respectarea disciplinei și a bunei orândueli care decurgea din această învățătură, și a eliminat din sânul bisericei pe toți aceia cari voiau a o schimbà, sau nu'și conformau viața cu preceptele ei.

* * *

Biserica dar pentru a salvà credința și curățenia moravurilor și pentru a păzì pe credincioși de corupțiunea de tot felul care exista în lumea păgână, a impus tutulor respectarea disciplinei impusă de ea pe baza învățăturei ce o predicà tutulor și pe baza tradițiunei sacre ce se păstrase dela început.

Prin respectarea disciplinei a făcut pe toți să înțeleagă că numai astfel se poate salva credința de orce schimbare și numai astfel se poate păstrà intactă și nealterată; și tot prin disciplină a arătat tutulor că se poate păstrà viața și moravurile credincioșilor curate, sfinte și neprihănite de corupțiunea și păcatul ce domniau pretutindeni în lume.

Prin disciplină a voit să arate tutulor celor ce voiau a fi creștini că nu pot trăì după omul cel trupesc, sclav al păcatului și gata totd'auna a face rău și a călcà voia cea sfântă a lui Dumnezeu, și în acelaș timp să poarte numele de creștin, ba chiar să se și pretindă că este creștin.

* * *

Pentru aceea în virtutea dreptului ce avea biserica asupra tutulor credincioșilor d'a le impune respectarea disciplinei bisericești, ea refuzà d'a mai primì în sânul ei, și d'a socotì ca creștini pe toți aceia cari călcau mărturisirea de credința ce o făceau la botez, când ei încredințau că se leapădă de împărăția întunerecului, a păcatului și a morței, că se leapădă de Satana, de toți îngerii lui și de toată trufia lui și intră întru împărăția luminei, intră în viață și se împreună cu Christos.

Pe unii ca aceștia când ei după botez, uitau ceea ce au mărturisit și se întorceau a trăì iarăși păgânește, biserica cu nici un preț nu voià să îi mai primească în sânul ei. Conducători bisericei impuneau credincioșilor să nu mai aibă nici o legătură sau comunicare ca să nu greșească și să păcătuiască ca și aceia.

EVANGELIA
SÉŬ
VIAȚA ȘI INVĚȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ
DUPRE CEÌ PATRU EVANGELIȘCÌ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONDLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.
DE
MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română, Anul al XXXI-lea No. 12),

«Doĭ ómineĭ a întratŭ în Templŭ, ca să se róge luĭ Dumneḍeŭ: Unulŭ era Phariseŭ și altulŭ vameșŭ. Phariseulŭ, stândŭ dreptŭ se ruga așa: mulțumescu'țĭ, Dumneḍeule, că faptele mele sûnt mai bune decât ale celorlalți ómini, cariĭ sûnt jăfuitoriĭ, nedrepți, preacurvariĭ, precum este și acestŭ vameșŭ. Din contra, eŭ ajunŭ de două orĭ în săptĕmână, daŭ ḍeciuélă din tótă averea ce posedŭ. Vameșul ânse, necuteḍându a se înainta de la ușa templuluĭ, nicĭ a rĕdica ochiĭ la ceriŭ, își bătea peptulŭ întru sdrobirea inimeĭ și cu umilință cerea îndurarea dumneḍeéscă: Dumneḍeule, ḍicea elŭ, fiă'țĭ milă de mine păcătosulŭ! Vĕ încredințezŭ, continuă Iisus, că rugăciunea acestuĭ din urmă a fost maĭ plăcută luĭ Dumneḍeŭ și maĭ mântuitóre de cât aceluĭ dântĕiŭ; căcĭ este îndecomunŭ cunoscut că sumeția înjosește pre omŭ, éră umilința îlŭ înalță».

3). Uniĭ, mișcați de evlaviă cătră Iisus, ca cătră unŭ

trimisŭ alŭ luĭ Dumnedeŭ, ș'aŭ adusŭ pruncii lor la Iisus ca să'ĭ bine-cuvênte și să'șĭ pună mânele pe eĭ. Acésta vĕdindŭ învĕțĕceiĭ, voiră a opri pre părinți de a apropia pruncii lor de Iisus, ca să nu'lŭ stinghiéscă dela predică. Dar elŭ chiămă pre învĕțĕceĭ și le dise: «nu opriți pruncii a se apropia de mine, pentrucă eĭ cu inocența lor sûnt unŭ modelŭ pentru aceĭ ce vor se fiă membri aĭ împĕrățieĭ luĭ Dumnedeŭ, despre carea eŭ predicŭ lumeĭ. Vĕ asigurŭ, că cine, prin inocență și neinteresare, nu'șĭ va dispune inima sea ca a unuĭ pruncŭ, nu va fi vrednicŭ de împĕrăția luĭ Dumnedeŭ».

4). Unŭ omŭ tênărŭ, dintre ceĭ maĭ de frunte aĭ Iudeilor, a întrebatŭ pre Iisus: «Invĕțĕțoriule bune! ce bine să facŭ eŭ ca să moștenescŭ viața eternă?» Elŭ înțelegea prin viața eternă o împĕrăție pământéscă a Mesieĭ, și doria a căpĕta și elŭ acolo vre unŭ postŭ. Iisus îĭ respunde, observêndu'ĭ maĭ întĕiŭ asupra epitetuluĭ de *Bun*, cu care l'a titluitŭ: «Ce mĕ numeșcĭ bunŭ? Bunŭ este numai unulŭ Dumnedeŭ». Apoĭ îĭ recomêndă paza legeĭ morale: «Să nu comiți adulteriŭ, să nu uciĭ, să nu furĭ, să nu mărturișești strâmb, onóră pre tatălŭ teŭ și pe mama tea, să iubeșcĭ pre aprópele teŭ ca pre tine ênsuți». Tênărulŭ carele aștepta să audă dela Iisus vre-o învĕțĕtură nóuă, adăugă a dice că acele învĕțeturĭ le știă și le'a păzitŭ totdea-una; dar doresce ceva maĭ multŭ a știi. Atunci Iisus îĭ replică cu blândeță: «Dacă doreștĭ o maĭ mare perfecțiune morală, vinde averea tea, împarte-o la miserĭ, în cât să nu maĭ ai nimică care să te lege cu lumea aceasta, ci tótă speranța tea să'ți fiă în lumea fiitóre, și apoĭ fă-te învățecelŭ alŭ meŭ. Cu modulŭ acesta veĭ ajunge la perfecția, de carea doreștĭ a știi». Aceste cuvinte ale luĭ Iisus nici-de-cum nu aŭ plăcutŭ tênĕruluĭ, pentru că era fórte avutŭ, și așa s'a depărtatŭ de acolo cu întristare. La acéstă ocasiă Iisus a dișŭ învĕțĕcceilor seĭ: «Vĕ asigur, că

omulŭ împătimitŭ în avuţiă cu greŭ póte primi învĕţĕtura mea şi a întra în împĕrăţia lui Dumneḍeŭ. Să şciţi că întrarea unui asemine bogatŭ în împĕrăţia lui Dumneḍeŭ este aşa de grea şi chiar neposibilă, precum întrarea unei funii de corabiă prin urechile unuĭ acŭ». Invĕţeceiĭ comparândŭ aceste cuvinte ale luĭ Iisus cu pofta de avere ce firesce mai multŭ séŭ maĭ puçinŭ are fiă care omŭ, aŭ întrebatŭ cu mirare pre Iisus: «Cine dar se póte mântui»? Iisus le respunde: «Ominesce cugetândŭ, cu adevĕratŭ mântuirea se pare cu neputinţă; dar Dumneḍeŭ are multe miḍlóce de a abstrage pre óminĭ de la plăcerile pămêntescĭ, şi a'ĭ mântuì».

5). Petru întrébă pre Iisus din partea tuturor învĕţeceilor: «Ce recompensă vomŭ avea noĭ, cariĭ amŭ lăsatŭ tóte cele lumeşcĭ, ca să devenimŭ învĕţĕceĭ ai teĭ»? Vĕ asigurŭ, respunse Iisus, că voĭ cariĭ aţĭ lăsatŭ tóte pentru a urma învĕţurilor mele, la înviărea cea de pe urmă, când va veni Fiiulŭ ominescŭ să judece lumea, veţĭ căpĕta cea maĭ înaltă tréptă de fericire şi gloriă. Şi nu numaĭ voĭ, dar orĭ cine se va lipsi de vre unŭ bunŭ pămêntescŭ pentru a urma învĕţurilor mele, va căpĕta o recompensă cu multŭ maĭ mare decât bunurile lumeşcĭ de care s'a lipsitŭ. Acéstă recompensă o va simţi încă din viaţa acésta, chiar în miḍloculŭ persecuţiunilor; éră în viaţa fiitóre va avea o fericire eternă. Voĭ ânse să nu vĕ sumeţiţĭ prin mărimea recompenseĭ ce v'am promisŭ, nicĭ să vĕ credeţĭ numaĭ pre sinevĕ demnĭ de cea maĭ mare fericire, ca uniĭ ce sûnteţĭ ceĭ d'ântĕiŭ învĕţeceĭ aĭ meĭ; căcĭ să şciţĭ că să póte şi aceea, ca ceĭ d'ântĕiŭ să fiă de o potrivă cu ceĭ maĭ din urmă, şi ceĭ maĭ din urmă să devină ca şi ceĭ d'ântĕiŭ, potrivitŭ cu gradulŭ zeluluĭ şĭ alŭ virtuţeĭ, cu care se vor distinge în chiămarea lor».

6). «Ca maĭ bine să pricepeţĭ acésta ascultaţĭ o parabolă: Unŭ omŭ avea nevoiă de lucrătorĭ pentru via sea.

Decĭ s'a sculatŭ de diminéță, a găsitŭ și a tocmitŭ unŭ rândŭ de lucrătorĭ cu prețŭ de unŭ dinarŭ [1]) pe întréga ḍi, pre cari 'i a și trimisŭ în viă. Pe la a treia óră, a găsitŭ pre alțiĭ stândŭ fără de lucru, și 'i a trimisŭ și pre aceia la lucru în via sea, promițindŭ că le va da și lor ceea ce va fi cu dreptul, pentru partea lucrativĕ din ḍi: aceia s'aŭ primitŭ. Deasemine a făcutŭ omulŭ acela la órele a șesa și a nóua, și a trimisŭ la lucrulŭ seŭ alte rênduriĭ de lucrătorĭ. În fine și chiar la a unspreḍecea [2]) óră a maĭ găsitŭ nișce lucrătorĭ, cariĭ nu avuse de lucru tótă ḍiua; le a ḍisŭ și acelora să se ducă să lucre în via luĭ puçinulŭ timpŭ alŭ ḍileĭ ce maĭ remăsese și a promisŭ a le da și acelora dreptulŭ. După ce a înserătŭ a trimisŭ Domnulŭ viei pre economulŭ caseĭ séle, ca să chiăme pre lucrătorĭ la plată. Aŭ venit maĭântĕiŭ ceĭ ce fusese tocmițĭ tocma séra la a unspreḍecea óră, și aŭ primitŭ plată unŭ dinarŭ. Apoĭ aŭ venitŭ și aceĭ tocmițĭ de diminéță, și le a datŭ și acelora câte un dinarŭ, dupre cum se tocmise, deși ei credeaŭ că vor lua maĭ multŭ, când vĕḍuse plata ce primise lucrătoriĭ tocmițĭ maĭ pe urmă. Vĕḍindu-se amăgiți în credința lor, cârtiaŭ asupra Domnuluĭ, și pismuiaŭ pre ceĭ din urmă, ḍicêndŭ: «aceștia a lucratŭ numaĭ o óră și le a datŭ tot o plată ca și nóĭ, cariĭ am suferitŭ greutatea munceĭ și arșița sóreluĭ o ḍi întrégă». Domnulŭ atunciĭ, adresându-se cătră unulŭ din eĭ, 'i a ḍisŭ: «amice! veḍĭ că eŭ nu'țĭ facŭ niciĭ o strâmbătate: aŭ nu team tocmitŭ cu prețŭ de unŭ denarŭ? Ia'țĭ plata și te du. Ce păgubescĭ tu dacă eŭ voiŭ să daŭ și acestuĭ din urmă tot atâta câț țiam datŭ și ție? Séŭ nu potŭ să facŭ eŭ ce voĭescŭ cu avutulŭ meŭ? Orĭ îțĭ pare reŭ că eŭ sûm așa de bunŭ?

[1]) ***Dinar***, o monedă romană de valóre ca 53 banĭ.

[2]) Órele: a trecea, a șesea, a nóua, a unspreḍecea, dupre numerarea orientalĕ, corespund órelor nóstre: a nóua, a douĕspreḍecea, a trecea și a cincea după amédă ḍi.

Tot așa se póte ca și altora carii cu multŭ maĭ în urma vóstră vor deveni învĕțeceĭ aĭ meĭ, Dumnedĕŭ să le dea recompensă de o potrivă cu a vóstră; și prin acésta aceĭ din urmă să fiă egalĭ cu voĭ ceĭ maĭ d'âmtĕiŭ, și voĭ ceĭ d'âmtĕiŭ—egalĭ cu ceĭ din urmă. Se póte âncă și aceea ca nu toțĭ câțĭ vor întra în numĕrulŭ învĕțeceilor meĭ să se învrednicéscă de fericirea promisă de mine; pentru că mulțĭ sûnt chiămațĭ, dar puçinĭ aleșĭ».

§ 50. *Cu ocasia bóleĭ luĭ Lazar amiculŭ seŭ, Iisus merge în Iudeea, pe cale predice mórtea și învierea luĭ Lazarŭ, precum și patimile și gloria sea proprie; sfătuește pre Iacobŭ și pre Ioanŭ a nu aspira la preferințe lumești.—Vindecarea orbuluĭ în Ierichonŭ.—Convertirea luĭ Zaccheŭ.—Parabola despre omulŭ ce s'a dusŭ să se facă împĕrat și arginții împărțițĭ de elŭ servitorilor luĭ* (Ioan. XI, 1—16; Math. XX, 17—34; Marc. X, 32—52; Luc. XVIII, 31—XIX, 1—28).

1). Óre care Lazar din Bethania, amicŭ alŭ luĭ Iisus și frate cu Martha și cu Maria, la care găsduise Iisus, precum s'a arătatŭ în urmă (§ 39. n. 3), s'a bolnăvitŭ. Surorile luĭ, trimițindŭ la Iisus ca să'lŭ înșciințede despre aceea, elŭ a respunsŭ: «acéstă bólă a luĭ Lazar nu este pentru ca elŭ să móră, ci numaĭ pentru gloria luĭ Dumnedĕŭ, și pentru ca prin ea să se manifeste puterea Fiiului luĭ Dumnedĕŭ». Deși Iisus iubea pre Lazar și pre surorile luĭ pentru devotamentulŭ lor, nu s'a grăbitŭ a merge la eĭ, ci a rĕmasŭ dóuĕ dile în loculŭ unde se afla. După aceea a dișŭ cătră învĕțeceiĭ seĭ: «Să mergemŭ iarăși în Iudeea». Aceia iĭ observă: «Învĕțetoriule! Șciĭ că Iudeiĭ voiaŭ să te ucidă cu petre, când aĭ fostŭ acolo, și iarăși veĭ să mergĭ la eĭ»? Iisus respunde la acésta: «precum cine voește a lucra ceva se sirguește a se folosi de timpul dileĭ când este lumină și i se vede cum lucră, căcĭ nóptea, fiind întunerecŭ, nu se vede la lucru: așa și eŭ trebue să mĕ gră-

bescŭ a fini în puçinulŭ timpŭ ce'mĭ maĭ rĕmâne tóte cele ordonate mie de Tatălŭ meŭ». Finind aceste cuvinte, a spusŭ invĕțeceilor: «Lazar amiculŭ nostru a adormit; să mergem decĭ ca să'lŭ deșteptămŭ». Învĕțeceiĭ, cugetândŭ că Iisus le vorbește despre somnulŭ luĭ Lazarŭ, îlŭ întrébă: «Dómne! dacă Lazarŭ a adormitŭ acesta este semnŭ că bóla luĭ nu este periculósă, și elŭ se va însănătoșa, fără ca să te maĭ ducĭ acolo». Atuncĭ Iisus le spusă respicatŭ: «Lazar a muritŭ! și mĕ bucurŭ, că nu m'am aflatŭ acolo când elŭ era bolnavŭ; căcĭ voĭ nu ațĭ fi avutŭ ocasiune de a videa o nóuă dovadă despre puterea mea în înviarea luĭ, carea să vĕ întăréscă în credința ce avețĭ despre mine; să mergemŭ dar acolo». Deși învĕțeceiĭ se temeaŭ a se duce în Ierusalim de ura cea mare a Phariscilor contra luĭ Iisus și a următorilor luĭ, dar vestea despre mórtea luĭ Lazarŭ 'i aŭ măchnitŭ fórte, încât unulŭ din eĭ, Thoma, pronumitŭ didimŭ (gémănulŭ), a dișŭ cătră ceialalțĭ: «Să mergemŭ și noĭ cu dênsulŭ, chiar de s'ar întêmpla să ne punemŭ în pericolŭ și viața împreună cu elŭ». Decĭ mergêndŭ eĭ pe cale se miraŭ de bărbăția luĭ Iisus și tot-o-dată se temeaŭ de vre o rea întêmplare neprevĕdută. Iisus ânse, spre a'ĭ pregăti de timpuriŭ și a'ĭ îmbărbăta, îĭ ĭea în particularŭ și începe a le spune întêmplările ce'lŭ aștéptă în Ierusalimŭ: că are să fiă tradatŭ archiereilor, cariĭ îlŭ vor condemna la mórte și apoĭ îlŭ vor da spre executare în mânile păgânilor. Aceia îlŭ vor batjocurì, îlŭ vor bate, îlŭ vor scuĭpa și'lŭ vor omorî; dar elŭ atreea ḍi va învia.

2). Doĭ din învĕțeceiĭ luĭ Iisus, Ioan și Iacobŭ, fiiĭ luĭ Zevedeŭ, cu tóte cele audite dela Iisus despre spiritualitatea împĕrăției messiane; cugetândŭ că învĕțĕtoriulŭ lor, recunoscutŭ de eĭ a fi Messia, în curêndŭ are să se declare împĕratŭ alŭ Iudeilor și se formeze împĕrăția acea visată de eĭ; aspiraŭ a ocupa atuncĭ cele maĭ superióre posturĭ.

Ne cutezênd eĭ ênșiĭ de-a dreptulŭ a cere la Iisus acele demnităților, îndemnase pre muma lor să mérgă la elŭ și să'ĭ propună cerere pentru viitórea sórtă a fiilor eĭ. Tocma când Iisus mergea în Ierusalimŭ spre patimă, și discoperise acésta și învĕțeceilor seĭ, i se înfăçoșază muma fiilor luĭ Zevedeŭ, ise închină dupre datină și 'ĭ spune că are să'ĭ facă o cerere. Iisus o întrebă: «Ce voĭești»? Ea respunde: «Promite'mĭ, că făcêndu-te împĕratŭ, veĭ pune pre fiiĭ meĭ în cele maĭ însemnate diregătoriĭ. Iisus, cunoscêndŭ că miḍlocirea acésta provine dela ceĭ doĭ învĕțeceĭ, nu respunde mumeĭ lor nimică, ci se adresă cătră eĭ și le ḍice: «Voĭ nu știțĭ ce cereți; socotițĭ că eŭ am să întemeezŭ o împĕrăție pămêntéscă, în carea aŭ să fiă diregătorĭ și diregiați, stăpânĭ și șerbĭ, poruncitorĭ și ascultătorĭ. Împĕrăția mea este cu totulŭ de altă natură: în ea se vor învrednicì de cea maĭ mare gloriă aceĭ cariĭ pentru învĕțetura mea se vor supune la aceeașĭ sórtă amară, și la aceleșĭ suferinți ce îmĭ prestaŭ mie. Putețĭ voĭ să facețĭ acésta»? Eĭ cuprinșĭ de aspirarea la mărire, respundŭ, că pot a suferi orĭ ce, numaĭ să ajungă odată ómiĭ marĭ. Iisus, vĕḍindŭ nepriceperea lor, le ḍise: «deși promiteți a suferi aceeașĭ sórtă ca mine, totușĭ gloria ce voĭ o pretindeți nu depinde dela mine, ci dela Tatăl, carele o va da numaĭ acelora pre cariĭ îĭ va afla vrednicĭ de ea».

Ceialalțĭ ḍece învĕțeceĭ, cariĭ de asemine aspiraŭ la demnități superióre în împĕrăția Messieĭ, s'aŭ mâniatŭ pe ceĭ doĭ, vĕḍindu'ĭ că tindŭ a ocupa eĭ cele maĭ d'ânteiŭ posturĭ. Iisus spre a'ĭ liniști, le ḍice: «În împĕrățiele pământeșcĭ cu adevĕratŭ sûnt demnitarĭ și supușĭ, maĭ marĭ și maĭ micĭ, superiorĭ și inferiorĭ. Dar în împĕrăția mea nu este așa; voĭ nu trebue să tindeți a domni uniĭ asupra altora. Dacă vre unulŭ doreșce gloriă maĭ mare, acela să fiă maĭ umilitŭ de cât toțĭ, ca cum ar fi servitoriul tuturor; și cine doreșce preferință, acela să fiă gata a servi

pre toți ca unŭ șerbŭ. Voi vedeți că așa urmezŭ și eŭ; nu am venitŭ pe pământŭ ca să'mĭ facŭ servitorĭ, cărora să comêndŭ a'mĭ servi, ci din contra, am venit ca eŭ să servescŭ altora și să'mĭ daŭ și viața pentru ca să potŭ mântui cât de mulți».

3). Când se apropiaŭ de Ierichon, unŭ orbŭ anume Bartimeŭ [1]), ce ședea la drum cerșitorindŭ, audindŭ tumultul poporuluĭ ce trecea pe cale după Iisus, a întrebatŭ: «ce este»? și spuinduise că trece Iisus Nazarinénulŭ, a începutŭ a striga: «Iisuse, Fiiulŭ luĭ Davidŭ! [2]) fiă-ți milă de mine». Ceĭ ce treceaŭ pe lângă elŭ, credindŭ că elŭ strigă pentru eleimosină, îlŭ certaŭ ca să tacă. Orbulŭ ânse maĭ vêrtos striga, ca dóră arŭ fi auditŭ. Iisus se opresce, ordină să'lŭ aducă la elŭ, și îlŭ întrébă «ce voescĭ să'ți facŭ»? Acela respunde: «Dómne! voĭescŭ să'mĭ dai videre». Atuncĭ Iisus 'i a disŭ: «Vedĭ! Credința tea te-a vindecatŭ». Și îndată orbulŭ a vĕdutŭ, și mergea după Iisus, mărindŭ pre Dumnedeŭ; éră mulțimea, ce vĕduse acest miracolŭ, lăuda pre Dumnedeŭ.

4). Trecêndŭ Iisus prin Ierichon, unŭ omŭ din acea cetate, anume Zaccheŭ, care era maĭ mare peste vameșĭ și era avutŭ, doria să védă pre Iisus, de carele audise că face multe miracole; dar fiind micŭ de statură, nu putea să'lŭ védă de mulțimea poporuluĭ. De aceea alergêndŭ înainte pe calea, pe unde avea să trécă Iisus, s'a suitŭ întru unŭ Sicomorŭ [3]). Ajungêndŭ Iisus în dreptulŭ aceluĭ

---

[1]) Mathéiŭ dice că Iisus a vindecatŭ doĭ orbĭ, când eșia din Ierichon. Marco amintește numaĭ de unulŭ, tot când eșia din Ierichon. Luca ânse spune despre vindecarea unuĭ orbŭ, când întra Iisus în Ierichon.,—înterpreții credŭ că Iisus a vindecatŭ pre unŭ orbŭ când întra în cetate, și pe altulŭ, când eșia dupre cum spun Luca și Marcu; dar Matheiŭ amintește la unŭ locŭ de amêndóuă vindecările.

[2]) Fiiŭ alŭ luĭ David numiaŭ Iudeiĭ pre Messia.

[3]) ***Sicomor*** o speciă de smochinŭ. ce are forma exterióră ca unŭ dudŭ (agudŭ).

arbóre, rĕdică ochiĭ în sus și vĕḑindŭ pre Zaccheŭ, îĭ ḑise: «Grăbeșce de te pogóră, că astădĭ voĭescŭ să rĕmânŭ la gazdă în casa tea. Acela se pogorî în grabă și conduse cu bucuriă pre Iisus la casa sea. Iudeiĭ, dupre doctrinele pharisaice, se avertiaŭ de Vameșĭ ca de óminiĭ ceĭ maĭ pĕcătoșĭ și maĭ necuraț̆i. De aceea toț̆i s'aŭ scandalisatŭ vĕḑêndŭ pre Iisus că ș'a alesŭ de gazdă casa unuĭ pĕcătosŭ ca Zaccheŭ. Acésta ânse, de bucuriă că s'a învrednicitŭ a priimi în casa sea pre Mântuitoriulŭ de multŭ doritŭ de dênsulŭ, și decisŭ a'șĭ îndrepta viața și a se mântui, declară luĭ Iisus: «Dómne! étă daŭ miserilor jumătate din avuția mea; éră aceluĭ ce l'așŭ fi asupritŭ îĭ voiŭ reda împătritŭ. Iisus îĭ respunde așa ca pe de oparte să încredințeze pĕ Zaccheŭ că întórcerea luĭ este bine primită, éră pe de alta să liniștéscă pre Iudeiĭ cărtitorĭ: «Întrarea mea în casa luĭ Zaccheŭ a fost pentru mântuirea luĭ și a familieĭ séle; căcĭ și elŭ este unulŭ din pogorîtoriĭ luĭ Abraam, și prin urmare are acelésĭ drituri ca și toț̆ĭ ceialalț̆ĭ Israeliț̆ĭ. Pe lângă aceea Fiiulŭ ominescŭ a venitŭ în lume ca să converte și să mântue pre rĕtăciț̆iĭ de la adevĕrŭ».

5). Fiind-că învĕțeceiĭ luĭ Iisus nu se puteaŭ disbara de credința că elŭ are să se declare împĕratŭ alŭ Iudeilor; Iisus, spre aĭ abate dela acea rĕtăcire, le spune că are să fiă lepădatŭ de majoritatea poporuluĭ Iudeŭ, carea nu va voi a se supune învĕțătureĭ luĭ; că aceia pe urmă aŭ să fiă aspru pedepsiț̆ĭ pentru revolta lor; că credincioșiĭ seĭ, cariĭ vor fi realizatŭ în faptele lor învĕțăturile luĭ, vor primi marĭ recompense; din contra leneșiĭ vor avea sórta necredincioșilor. Aceste ideĭ Iisus le exprimă în parabola următóre:

«Unŭ omŭ de némŭ mare s'a dusŭ întru o țéră depărtată ca să primésc̆ă de acolo puterea împĕrătésc̆ă, și apoĭ re'nturnânduse să domnésc̆ă peste aĭ seĭ. Decĭ, înainte de purcedere, chiămêndŭ ḑece șerbĭ aĭ seĭ, le a datŭ ḑece

minė [1]), şi a ḑisŭ lor: negoçitoriţĭ cu aceştĭ banĭ până ce mĕ voiŭ re'nturna. Cetăţianiĭ luĭ, urîndu'lŭ, aŭ trimis după elŭ o deputaţiune, ca să'ĭ spună din partea lor, că nu'lŭ voĭescŭ să le fiă împĕrat. Cu tótă nevoinţa lor, elŭ s'a făcut împĕratŭ. Decĭ re'nturnânduse, a chiămatŭ pre şerbiĭ seĭ, cărora le dedese arginţiĭ, ca să le céră socotélă de întrebuinţiarea ce aŭ făcutŭ cu eĭ, şi ce aŭ câştigatŭ fiăcarele. Venind celŭ d'ântĕiŭ, a ḑisŭ: Dómne! mina tea a agonisit alte ḑece mine. Domnulŭ seŭ l'a lăudatŭ: bine, şerbule credinciosŭ! pentru că mi-aĭ fostŭ fidelŭ întru puçinŭ, sûm sigurŭ că veĭ fi şi întru multŭ: étă te punŭ maĭ mare peste ḑece cetăţĭ. Venit'a unŭ alŭ doile, şi a spus Domnuluĭ, că cu mina dată luĭ a maĭ câştigatŭ alte cincĭ mine. Domnulŭ l'a lăudatŭ şi pre acela, şi spre resplătire l'a pusŭ maĭ mare peste cincĭ cetăţĭ. Venind altulŭ maĭ pe urmă, a ḑisŭ: Dómne! éca mina carea mi o aĭ datŭ; eŭ am ţinut'o învĕlită în măchramă; pentru că m'am temutŭ ca nu cumva să o perdŭ, şi te şciŭ că eştĭ unŭ omŭ aspru: laĭ aceca ce nu aĭ pusŭ, şi seceri de unde nu aĭ semĕnatŭ. Domnulŭ seŭ ĭa respunsŭ cu mâniă: Şerbule reŭ! Singurŭ tu ţiaĭ pronunţatŭ sentinţia: tocma pentru că aĭ şciutŭ că eŭ sûm omŭ aspru, luăndŭ ce nu am pusŭ şi secerând ce nu amŭ semĕnatŭ, maĭ vêrtosŭ trebuiaĭ să fi pusŭ argintulŭ meŭ în negoçiŭ, căcĭ eŭ avémŭ să'lŭ cerŭ cu dobênda luĭ. Apoĭ a ordinat celor ce asistaŭ: luaţĭ mina dela elŭ şi o daţĭ celuĭ ce are ḑece mine. Aceia aŭ respunsŭ: Dómne! acela are ḑece mine; nu este óre maĭ bine ase da acéstă mină altuia? Domnulŭ le ḑise: Celuĭ ce are i se va mai da; éră celŭ ce nu are va perde şi ceea ce 'i a maĭ remasŭ. După aceea Domnulŭ ordină să aducă înaintea luĭ şi se sugrume pre cetăţianiĭ revoltanţĭ, cariĭ nu voise a'lŭ primi să le fiă împĕratŭ».—Finind Iisus cuvêntarea, îşĭ urma calea sea spre Ierusalimŭ.

(Va urmà).

[1]) Mina era o monedă, ce cuprindea o sută drachme; éră drachma avea valóre ca de *53* bani, ḑece mine preţuiaŭ ca la *482* leĭ noĭ.

CRONICA BISERICEASCÀ.

Școala de cântăreți bisericești din Turnu-Măgurele.

In ziua de 21 Noembrie anul trecut 1907 s'a făcut în Turnu-Măgurele cu o deosibită solemnitate inaugurarea deschiderei Școalei de Cântăreți bisericești «Macarie Ieromonahul», care și-a luat începutul pe ziua de 1 Noembrie, cu aprobarea Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlachiei și a Ministerului de Culte.

Această școală s'a înființat din inițiativa Preotului Ioan D. Anca din comuna Lița, cu stăruința Prea Cucernicului Protoiereu al Județului și a Preoților I. Eftimiu, D. Nicolescu, Ștefan Marinescu din Turnu-Măgurele și cu concursul majorității preoților din județ, constituiți în societate pentru întreținerea acestei școli.

Deschiderea școalei s'a făcut prin sfințirea apei de către Prea Cucernicul Protoiereu asistat de preoții I. Eftimiu, D. Nicolescu. Ștefan Marinescu și Ioan D. Anca.

Au luat parte la această solemnitate din partea D-lui Prefect Iarca, D-nul Alexandru Popescu, Directorul Prefecturei, D-nul R. Popescu Directorul școalei de băeți no. 1, D-nul H. Constantinescu Directorul școalei no. 2 de băeți și alții. După finitul serviciului divin, Prea Cucernicul Protoiereu a ținut o cuvântare în care a arătat scopul și necesitatea înființărei unei asemenea școli, modul cum s'a organizat, mulțumind totodată preoților din județ, cari au avut buna-voință și dragoste de s'au asociat pentru întreținerea acestei școli. Mai face cunoscut celor de față, persoanele însărcinate de Sf. Mitropolie cu conducerea școalei. Ca director Preotul I. Eftimiu și ca profesori: Pr. Ioan D.

Anca pentru musica orientală, D-nul C. Dobrogeanu pentru musica occidentală și Pr. Ștefan Marinescu pentru Religie. Afară de obiectele acestea se va mai predà elevilor și tâmplăria.

După Prea Cucernicul Protoiereu a luat cuvântul Pr. Ioan Eftimiu, arătând în scurt evenimentele prin care a trecut Biserica în secolul al 18-lea, cum și-a câștigat autocefalia și în secolul de față cum clerul fiind ridicat la o cultură destul de frumoasă. erà de neapărată nevoe ca și cântăreții să fie Înzestrați cu o cultură dacă nu egală cu a preoților dar cel puțin mai apropiată întru cât și unii și alții sunt servitori ai altarului. Mulțumește apoi în numele tuturor preoților societari și a profesorilor; D-lui Prefect Iarca pentru înalta protecțiune ce a dat acestei școli prin oferirea localului și a mai multor obiecte necesare pentru școală. Mai face cunoscut și numărul elevilor, care sunt în număr de 35 pentru clasa I.

La urmă luând cuvântul D-nul Director al Prefecturei, mulțumește Prea Cucernicului Protoiereu, Directorului școalei, profesorilor, în numele D-lui Prefect pentru frumoasa însărcinare ce și-au luat de a înființa și a conduce această școală, asigurându-i de protecțiunea bine-voitoare a Administrației pe cât va fi posibil, mai ales că biserica este pârghia, care ne-a păstrat limba și naționalitatea.

*

Mișcarea făcută în personalul clerical din țară.

NUMIRI.

1. Nou hirotonitul în preot, diaconul Stanciu I. Radu, dela Monastirea Cotești (R.-Sărat) se numește paroh al parohiei Valea-Teancului din jud. Buzău, pe ziua de 1 Martie 1908.

2. Nou hirotonitul în preot, diaconul Popescu Alexandru, dela M-rea Dintr'un-Lemn, se numește preot ajutător la biserica Sf. Dimitrie (Dașova), parohia S-ta Treime din urbea Corabia, pe ziua de 15 Martie 1908.

3. Nou hirotonitul în preot, Dijmărescu V. Grigore. se numește paroh al parohiei Săulești din județul Gorj, pe ziua de 1 Martie 1908.

4. Preotul Constantin Marinescu, se numește paroh al parohiei Balta-Verde, din jud. Dolj, pe ziua de 1 April 1908.

5. Preotul Ioan Bărbulescu, ajutător la biserica Negru-Vodă din Câmpu-Lung, se numește paroh al parohiei Domneasca din aceiaș urbe, pe ziua de 15 Martie 1908.

6. Nou hirotonitul în preot Dimitrie T. Stan se numește paroh al parohiei Oțelești din județul Bacău, pe ziua de 15 Februarie 1908.

7. Nou hirotonitul în preot Vasilescu Constantin se numește paroh al bisericii Sf. Ioan din urbea Văleni de Munte, pe ziua de 1 Martie 1908.

8. Preotul N. Tănăsescu se numește paroh al parohiei Banu din urbea Buzău, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

9. Pr. Popescu N. Constantin actualmente deservent la biserica Schitul Cobia din jud Dâmbovița, se numește paroh al parohiei Coada Isvorului din jud. Prahova, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

10. Nou hirotonitul în preot Cristache Zamfir, se numește paroh al parohiei Slăvești din jud. Teleorman, pe ziua de 15 Martie 1908.

11) Pr. Pascu Nicolae supranumerar în parohia bisericii Sf. Nicolae (Simuleasa) din urbea Târgoviște, se numește paroh al acelei parohii, pe ziua de 1 April 1908.

12) Pr. Costăchescu N. fost paroh al parohiei Gurgueți din județul Brăila, se numește paroh la parohia Călieni din județul Putna, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

13) Nou hirotonitul în preot Sachelarie Gheorghe se numește paroh al parohiei Vărăști din județul Ialomița, pe ziua de 1 Martie 1908.

TRANSFERĂRI

1. Pr. ajutător Miltiade Tăriceanu dela biserica filială Sf. Atanasie, parohia Sf. Haralambie din orașul Ploești, se transferă în aceiaș calitate la biserica parohială Sf. Spiridon din acelaș oraș, pe ziua de 20 Februarie 1908.

2. Pr. Andrei Boghin actualmente paroh al parohiei Bălănești din județul Tecuci se transferă în aceiaș calitate la parohia Țepoaia din acelaș județ, pe ziua de 1 Martie 1908.

3. Pr. Davidescu Gr. actualmente supranumerar în pa-

rohia Comana din județul Vlașca se transferă în aceiaș calitate la parohia Dărăști din județul Ilfov, pe ziua de 1 Martie 1908.

4. Pr. Gheorghe Gh. Tudorache parohul parohiei Murgeanca din jud. Ialomița, se transferă în aceiaș calitate la parohia Leontinești din jud. Bacău, pe ziua de 15 Martie 1908.

5. Pr. Florescu Const. supranumerar la biserica filială Răsvan, parohia Sf. Gheorghe Nou, din Capitală, se transferă în aceiaș calitate la biserica filială Sfinții, parohia Oțetari, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

6. Pr. Baltag Dimitrie, parohul parohiei Goești din județul Iași se transferă în aceiaș calitate la parohia Rediu lui Tătar, pe ziua de 15 Martie 1908.

7. Pr. Marin Anghelescu parohul parohiei Bărbulești din județul Ialomița se transferă la parohia Crunți acelaș județ, pe ziua de 15 Martie 1908.

8. Cucernicul Diacon Ștefănescu Anton dela biserica catedrală Negru-Vodă din urbea Câmpu-Lung se transferă în aceiaș calitate la biserica Sfinții Ingeri din urbea Buzău, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

9. Pr. Coveianu Marin parohul parohiei Călugărei din jud. Dolj se transferă în aceiaș calitate la parohia Giubega din acelaș județ, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

10 Pr. Iordăchescu Teodor parohul parohiei Răduești din jud. Vaslui se transferă în aceiaș calitate la parohia Armășoaia acelaș județ pe ziua de 1 Aprilie 1908.

11. Pr. St. Diaconescu parohul parohiei Tămna din județul Mehedinți se transferă în aceiaș calitate la parohia Popânzălești din județul Romanați, pe 1 Aprilie 1908.

12. Pr. Manolache D. Ioan parohul parohiei Valea Stanciului din jud. Dolj, se transferă la parohia Simnicu, acelaș județ pe ziua de 1 Aprilie 1908.

DEMISIONAȚI

1. Pr. Ionescu E. Zamfir, parohul parohiei Valea Teancului din jud. Buzău a demisionat pe ziua de 1 Mart 1908.

2. Pr. Costăchescu Nicolae parohul parohiei Gurgueți din jud. Brăila a demisionat pe ziua de 1 Martie 1908.

3. Pr. Ioan Teodorescu supranumerar la biserica filială

Sfinții, pendinte de parohia Oțetari din Capitală, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

4. Pr. Teodorescu Const. parohul parohiei Banu din urbea Buzău, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

5. Ieromonahul Ghenadie supranumerar în parohia Clocociov din urbea Slatina, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

6. Pr. Coroamă Gh. parohul parohiei Coroiu din jud. Neamțu, a demisionat pe ziuu de 1 Aprilie 1908.

7. Pr. Popescu Alexandru, parohul parohiei Cernica din jud. Ilfov, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

8. Pr. Adam Ștefănescu parohul parohiei Vaideeni din jud. Vâlcea, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

9. Pr. Georgescu Ioan supranumerar în parohia Cheia din jud. Vâlcea, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

10. Pr. Teofănescu N. Ioan parohul parohiei Iucșești din jud. Roman, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

11). Pr. I. Danubianu parohul parohiei Bistrița din jud. Mehedinți, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

12). Pr. Bușenescu Oprea parohul parohiei Obârșia din jud. Romanați, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

PUȘI IN RETRAGERE.

1. Pr. Gr. Constantinescu parohul parohiei Rediu lui Tatar din județul Iași se pune în retragere din oficiu pe ziua de 15 Martie 1908.

2, Cucernicul Diacon Ioan Costescu Duca dela biserica parohială «Sfinții Ingeri (Voevozi) din urbea Buzău, se pune în retragere din ofIciu pe ziua de 1 Aprilie 1908.

DECESE

1. Pr. Supranumerar Boghianu Dimitrie dela parohia Bugeac din județul Constanța a încetat din viață în ziua de 14 Februarie 1908.

2. Pr. Supranumerar Manta Costache dela parohia Urechești, județul R.-Sărat, a încetat din viață în ziua de 26 Februarie 1908.

3. Pr. Paroh Matei Constantinescu dela parohia Grecești, județul Mehedinți a încetat din viață în ziua de 19 Februarie 1908.

4. Pr. Pătrășescu Nicolae parohul parohiei Domneasca din urbea Câmpu-Lung a încetat din viață în ziua de 5 Martie 1908.

5. Pr. Popescu Gheorghe supranumerar în parohia Cacova din județul Vâlcea a încetat din viață în ziua de 21 Februarie 1908.

6. Pr. Constantiu Ionescu supranumerar în parohia Rotopănești, a încetat din viață în ziua de 3 Martie 1908.

7. Pr. Vasilescu Marin parohul parohiei Giubaga din jud. Dolj a încetat din viață în ziua de 5 Martie 1908.

8. Pr. Ioan Ștefănescu parohul parohiei Simnicul din jud. Dolj, a încetat din viață în ziua de 9 Martie 1908.

9. Pr. Constantin Nicolae parohul parohiei Țiu a încetat din viață în ziua de 25 Februarie 1908.

10. Pr. Popescu Const. supranumerar în parohia Botești din jud. Fălciu a încetat din viață în ziau de 16 Mart 1908.

11. Pr. Dan Vasile supranumerar în parohia Atârnați din jud. Teleorman, a încetat din viață în ziua de 11 Mart 1908.

12. Pr. Constantinescu D. supranumerar la biserica parohială Sf. Nicolae Domnesc din urbea Iași, a încetat din viață în ziua de 18 Martie 1908.

13. Pr. Dinescu Radu supranumerar în parohia Moldoveni din județul Ialomița, a încetat din viață în ziua de 13 Martie 1908.

14. Pr. Nicolae Pr. Petre parohul parohiei Călugăreasca din jud. Gorjiu a încetat din viață în ziua de 6 Mart. 1908.

15. Pr. Cernescu Dimitrie parohul parohiei Bursuceni din județul Botoșani a încetat din viață în ziua de 25 Martie 1908.

BIBLIOGRAFIE.

Câteva cuvinte asupra proiectului de programă din 1908 pentru învățământul religiei în școalele secundare de Economul I. Constantinescu-Lucaci, profesor la gimnaziul «Șincai».

D. Spiru Haret Ministrul Cultelor și Instrucțiunii a luat măsuri să se revază programele școalelor secundare de băeți întocmite în 1898. Și foarte bine a făcut, căci după 10 ani de aplicare se poate pune în evidență bunurile și scăderile programei cu privire la diferitele obiecte de învățământ. In acest scop Dl. Ministru a numit comisiuni pe specialități, care să studieze chestiunile și să propună soluțiuni.

Pentru programa învățământului religios au fost numiți în comisiune: Păr. C. Ionescu și Păr. D. Golici profesori de liceu și Dl. I. Mihălcescu, profesor la facultatea de teologie. Această comisiune a întocmit un anteproiect de programă cu modificările necesare și Păr. C. Ionescu a făcut o dare de seamă în «Revista generală a învățământului No. 9 an. III-lea», în care arată de ce principii a fost călăuzită comisiunea în alcătuirea anteproiectului de programă. Păr. Ionescu spune între altele: «Desigur că alcătuirea noilor programe, precum și discuțiunile urmate au interesat pe întregul corp profesoral, de oarece erà

lucru care privia pe toți. Nu însă în aceeaș măsură și cu aceeaș răceală și liniște sufletească a fost judecat lucrul de cei din afară de comisiune, în ceeace privește programa de religie. In jurul alcătuirii și discuțiunii acestei programe s'a făcut atâta zgomot, unile persoane au agitat lumea...»

La acest anteproiect de programă răspunde Păr. I. Constantinescu-Lucaci. Sf. Sa spune: «îndată ce mi-a căzut în mână proiectul de programă pentru învățământul religiei în școlile secundare, mi-am încordat atențiunea asupra iconomiei lui, punându-l în comparație cu actuala programă.

Din capul locului sunt forțat să afirm că proiectul în cestiune, nu numai că nu aduce o schimbare în bine, ba încă păcătuește mult în punctele următoare: a) în distribuirea obiectelor de studiu pe clase, mai ales în cele patru clase inferioare; b) în distribuirea materii pe clase și c) prin inovațiile vătămătoare ce introduce...» Plecând de la aceste constatări Păr. Constantinescu le lămurește cu exemple și voieste să arăte însemnătatea lor. Desigur că chestiunea programei învățământului religios ne interesează foarte mult și de aceea vom căuta să ne ocupăm de tot ce se va face și ne vom spune și părerile noastre.

G...

DONAȚIUNI.

Chiriarhia Dunărei de jos aduce mulțumiri publice obștei satului Chior-Cișmea din județul Constanța, care au binevoit a donà bisericii Sf. Gheorghe din acea parohie un rând de vestminte în valoare de 250 lei și pentru împrejmuirea cimitirului cu zid de piatră în valoare de 2000 lei; precum și următoarelor persoane, care au binevoit a face donațiuni acelei biserici: Radu Burcea o bederniță în valoare de 80 lei, Preotul M Mărculescu. Const. Datcu, Vasile Ghinea, Marin Preda Bucur Ghețu și Enache Iosifache, un policandru în valoare de 340 lei.

Parochia bisericei, comuna Buda, Jud. Ilfov, prin raportul No. 5, din 7 Martie 1908, aduce mulțumiri publice D-nei Maria I. Gheorghiaș din comuna Buda Prisiceni Jud. Ilfov, care în mai multe rânduri au dăruit bisericei parohiale Adormirea Maici Domnului din această comună lumânări, făclii, policandre și unt de lemn, iar acum o liguriță de argint suflată cu aur, pentru serviciul Sf. Potir, în valoare de 10 lei și 50 bani.

Sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahiei.

Această Inaltă Chiriarhie prin adresa No. 7282 din 22 Noembre 1907, aduce mulțumiri publice persoanelor, cari au dăruit bisericei parohiale din parohiale Cornurile mai multe obiecte și anume: D-lui Ioan G. Cantacuzino, o Evanghelie îmbrăcată în argint în valoare de 400 lei; un rând de vestminte preoțești, în valoare de 150 lei și în unire cu D-ni Alexe Cantacuzino și Mihail G. Măceanu, au contribuit cu suma de lei 310, pentru returnarea din nou a unui clopot.

Aceiași Inaltă Chiriarhie, prin adresa No. 5720, din 6 Septembre 1907, aduce mulțumiri publice D-lui Constantin Haraga și soției sale Maria, cari au dăruit bisericei „Popa Nan“ lei 100.

Tot aceiași Inaltă Chiriarhie, prin adresa No. 5721, din 6 Septembre 1907, aduce mulțumiri publice D-lui Anghel Banu și soției sale, cari au dăruit bisericei Oboru-Vechiu din Capitală o pereche sfeșnice de alamă.

Protoieria Jud. Vlașca, prin raportul No. 603, din 11 Septembrie 1907, aduce mulțumiri publice D-lui Teodor Vanghele, care a dăruit

un rând de vestminte, în valoare de lei 250 bisericei parohiale din comuna Buteasca.

Epitropia bisericei Adormirea din comuna Merișani, prin raportul No. 27, din 16 Septembre 1907, aduce mulțumiri publice D-lui Mihail Ianolide din comuna Dobrotești Teleorman, care a contribuit cu suma de lei 200 la construirea din nou a bisericei parohiale din comuna Merișani, Jud. Teleorman.

Protoieria Jud. Teleorman, prin raportul No. 809, din 28 Septembre 1907, aduce mulțumiri publice D-lui Pandele Niculescu, care a dăruit una Cazanie și un Catavasier legate în piele, bisericei din comuna Ciolănești din Vale, Jud. Teleorman.

Aceiași Protoierie, prin raportul No. 25, din 15 Ianuarie 1908, aduce mulțumiri publice persoanelor mai jos notate, cari au contribuit la cumpărarea unui policandru de argint de China, cu 14 lumini în valoare de lei 400, pentru biserica Adormirea din comuna Balaci și anume: Dl. Costică Gh. Pietraru cu 20 lei; Sevastița Gh. Pietraru cu 20 lei; Pr. Mihail Popescu 18 lei; Ștefan Popescu 5 lei; Neagu St. Popescu 20 lei; Anica I. Marcovici 5 lei; Ilinca M. Nicolae cu 3 lei; Teodor Săvulescu cu 2 lei, Casa Comunală cu 200 lei, Dl. Ghiță Pietraru cu 30 lei, pentru așezarea policandrului.

Tot aceiași Protoierie, prin raportul No. 77, din 31 Ianuarie 1908, aduce mulțumiri publice D-lui General Manu, care, pe lângă suma cu care a contribuit la clădirea și sfințirea bisericei din comuna Scriușteea, a mai donat un costum de vestminte preoțești, împreună cu o bederniță în valoare totală de 1200 lei; și D-lui Anastase Sopotliu din urba Roșiori-de-Vede, care a dăruit numitei biserici un steag în valoare de 100 lei.

Protoieria Jud. Prahova, prin raportul No. 292, din 31 Ianuarie 1908, aduce mulțumiri publice D-lui Ștefan St. Miculescu din București, care a dăruit bisericei parohiale Sf. Voivozi din Câmpina un rând complect de vestminte preoțești; D-lui Ghiță Istrate cu soția sa din Câmpina care a dăruit o icoană, reprezentând în relief pe Maica Domnului; Dl. Ștefan Melancovici o candelă de metal; Dl. Nicolae Bolocan o pendulă și Dl. Gheorghe Vârforeanu și Marin Stan 2 sfeșnice împărătești, sculptate artistic cu câte 5 lumânări.

Aceiași Inaltă Chiriarhie, prin adresa No. 744, din 14 Februarie 1908 aduce mulțumiri publice pioșilor donatori, cari au făcut ofrande pentru biserica Română din Paris și anume: D lui Iohn Thornsthon Rickman, englez de naționalitate, ortodox de confesiune, care a îmbrăcat cu argint icoana sfântului Prooroc Inainte Mergătorului și Botezătorului Ioan, costând suma de 2311 fr. și a mai dăruit încă 200 fr. pentru biserică, în total 2511 fr.

Domnului Nicolae Amira, din București, care a îmbrăcat cu argint icoana sfinților Arhanghelî Mihail, Gavriil și Rafael, și a aurit cu aur

toate candelele din biserică, în număr de șapte, costând în total 2500 fr. Doamnei Alexandrina Solacol, care a dărut două sfeșnice de argint. D-lui Alexandru Tertzi, argintar din București care a dăruit o cădelniță de argint suflată în parte cu aur. Principesei Olga Mavrocordat din Iași, care a dăruit suma de 1050 fr. pentru facerea unui rând complect de vestminte preoțești în brocart de aur, și pentru alte trebuințe. D nei Maria Em. Lahovari, care a dat 350 fr. pentru refacerea sfintelor vase vechi și pentru alte trebuințe. Domnului Alexandru Plagino care a dăruit 200 fr. pentru biserică; Doamnei Elena Gorjan care a dăruit 100 fr. D-lui Constantin Bontaș Vellara care a dăruit 160 fr. D-nei Paulina Cotzebue care a dăruit 100 fr. D-lui Alexandru Filipescu care a dăruit 200 fr. D-lui Charles Mitilineu consilierul Legației române, care a dăruit 400 fr. pentru biserică.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei.

Prin adresa No. 236, din 26 lanuarie 1908, Inalta Chiriarhie aduce mulțumiri publice D-lui Gh. Diaconescu, care a donat bisericii catedrale din comuna Mihăileni, Jud. Dorohoiu două icoane, în valoare de 80 lei, precum și D-lui Gh. Florea și soției sale Elena, care a donat un prapor, în valoare de 45 lei.

— —

Aceiași Inaltă Chiriarhie, prin adresa No. 340, din 9 Februarie 1908, aduce mulțămiri publice enoriașilor mai jos notați cari au făcut donațiuni bisericei parohiale „Sf. M. M. Gheorghe din parohia Mihălășeni Județul Botoșani. D-nei A Constantinescu un acoperemânt la Sf. Masă în valoare de 10 lei. Domnișoarei N. Constantinescu un acoperemânt la Iconostas în valoare de 10 lei. D lui Vasile Teodorescu una candelă cu trei sfeșnice în valoare de 10 lei și D-lui Teodor Zait din satul Vlăsinești care a donat bisericei filiale „Nașterea Maicei Domnului“ din cătuna Păun Nastase zisa parohie două candele în valoare de 40 lei.

Sfânta Episcopie a Eparhiei Râmnicul Noul Severin.

Această Sfântă Episcopie, prin adresa No. 3054, din 29 Septembre 1907, aduce mnlțumiri publice persoanelor mai jos notate și anume: D-l Ștefan M. Vancea și soția sa Mitra au dăruit bisericei parohiale cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, din comuna Rudari, Jud. Doljiu, șase candele și o tavă, toate de argint, în valoare de 130 lei.

— —

Prin adresa No. 3082, din 1 Octombre 1907 se aduc mulțumiri publice D-lui Mihaiu D Costea, care a dăruit bisericei parohiale din parochia Orevița un rând de vestminte preoțești complect, în valoare de 100 lei.

— —

Prin adresa No. 3121 din 6 Octombre 1907 se aduc mulțumiri publice D-nei Maria C. Popescu din comnna Racovița, Jud. Argeș, care a ajutat cu suma de 300 lei la construirea bisericei filiale din parochia Călinești, cătunul Sărăcinești, Jud. Vâlcea.

— —

Aceiași Sfântă Episcopie, prin adresa No. 3511, din 10 Noembre 1907, aduce mulțumiri publice D-nei Eliza Roman, care a dăruit bisericei parohiale cu hramul Sf. Ioan Botezătorul din comuna Jieni, Jud. Romanați una candelă și o cruce de argint, în valoare de 300 lei.

Tot aceiași Sfântă Episcopie, prin adresa No. 473, din 9 Februarie 1908, aduce mulțumiri publice, persoanelor, cari au contribuit la cumpărarea cărților de ritual, dăruite bisericei filiale Sf. Dumitru și persoanelor, cari au contribuit la procurarea mobilierului bisericei parohiale cu hramul Sf. Dumitru, ambele biserici din cătunul Țugurești parohia Bârza, Jud. Doljiu, și anume: Ioan Gh. Popescu a cumpărat un Apostol în valoare de 11 lei și 80 b. Badea Chiriac a cumpărat o Evanghelie în val. de 18 l. și 30 b. Dinu Birtu a cumpărat un Evhologhiu în val. de 13 l. 80 Ioan M. Voica a cumpărat Penticostar, în val. de 11 l. și 80 b. Ilie M. Croitoriu a cumpărat Orologiu mic în val. de 7 l. și 30 b. Nistor M. Danciu a cumpărat un catavasier mic în val. de 5 l și 80 b. Marin Vigariu a cumpărat un Leturgier în val. de 9 l. și 80 b. și Nicolae Birtu Cazania și Psaltirea amândouă în val. de 18 lei. Mitrică Nedelcu 72 lei, Ioan D. Giurgițeanu 18 lei, Ioan Nicolaescu 10 lei, Marin Gligor 9 lei, Costache M. Radu 9 lei, Radu Muscalagiu 5 lei, Ghiță T. Olariu 4 lei, Max Svoboda 5, lei, C. Smarandache 1 leu, Mitrică Lilă 2 lei, Dumitru E. Popescu 1 l. și 50 b. Dumitru Dinulescu 2 lei, Pr. D. Popescu 7 lei, Ghiță N. Duca 2 lei, Toma Gligor 2 lei, Nicolae D. Ungureanu 5 lei, Gavrilă Raicea, Ioan M. Sotea, Ghiță Lilă și Niță A. Ungureanu câte 2 lei. Dinu I. Dănănae 1 leu, Marin Predoianul 33 lei, Enache Popescu 33 lei, Ioan G. Olariu 2 lei, Gheorghe E Popescu 1 leu, Iorgu M. Radu 2 lei, Procopie M. Cuță 2 lei, Ioan D. Ungureanu 1 leu, Florea M. Staicu 1 leu, Const E. Popescu 2 lei, Radu M. Cuțulescu 1 leu, Ghiță I. Raicea 1 leu, Ioan M. Zamfirache 2 lei, Carol Zell a dat lemne în valoare de 60 lei.

Parohia bisericei cu hramul Sfinți Voivozi, din comuna Osica de Sus, Jud. Romanați prin rapoartele No 3 și 4 din 1 Februarie 1908, aduce mulțumiri publice Ad. Casei Bisericei pentru ajutorul de lei 200, la reparațiea bisericei filiale cu hramul Sf. Voivozi și un rând complect de cărți rituale, D-lor Ioan Busnă, care a oferit lei 20; Mihail Holenda 2 lei; Socel A. Popescu 2 lei; 31 enoriași cu câte un leu fiecare; iar obștea enoriașilor cu sume mai mici, înscriși în lista ce se conservă în archiva epitropiei și cu această sumă totală de lei 105 s'a cumpărat un steag și un epitrahil, dăruite aceliași biserici.

Sfânta Episcopie a Eparhiei Romanului.

Această Sfântă Episcopie, prin adresele No. 946, 947 și 1021, din 6 și 21 lulie 1907, aduce mulțumiri publice persoanelor mai jos notate și anume: D lui Vasilie Vlădiceanu, din comuna Hârja, Jud. Bacău, care a dăruit bisericei parohiale Sf. Nicolae din Bogzești, Jud. Roman un clopot în valoare de lei 300

Preotului Nicolae Petrovan, parohul parohiei Sofrocești, comuna Trifești, două patnoje; D-lui Savel Teodorescu din Trifești un dulap mic; D-lui General Dr. Ștefan Georgescu din București, o candelă de argint; D-lui General intendent Nicolae Gheorghiu Petrovici din București o Sf. Evanghelie, legată cu catifea și ornată cu argint. Toate aceste obiecte au fost dăruite bisericei parohiale din Trifești, Jud. Roman.

D-lui N. N. Săveanu, prefectul Jud Putna, care a oferit din casa acelui județ suma de lei 500, pentru terminarea nouei biserici parohiale Sf. Gheorghe din comuna Căliman, Jud. Putna.

Aceiași Sfântă Episcopie, prin adresele No. 1120, 1407, 1556 și 1575, din 9 August, 29 Septembre, 28 și 31 Octombre 1907, aduce mulțumiri publice persoanelor cari au dăruit obiectele notate în dreptul fie-cărei, bisericei parohiale Adormirea Maicei Domnului din parochia Solonțu, Jud. Bacău și anume: Ioan I. Bran, Drag. Cucu, Zamfir Cucu, I. Spatariu, C. Pușcălan, Drag. Stan un policandru de bronz aurit cu 24 lumini în sumă de 460 lei, I candelă cu 7 lumini în suma de 70 lei, I Evanghelie ediție nouă îmbrăcată cu argint în sumă de 40 lei, în total suma de 570 lei. Ilinca I. Pralea și Ioana I Bran una sdveră în valoare de 50 lei. Toți enoriașii Bisericei filiale Cucueți din menționata parohie au dăruit un rând de vestminte preoțești în valoure de 2?5 lei, un chivot în valoare de 70 lei și un rând de sf. vase 100 lei. Gheorghie Leonte o cruce în valoare de 32 lei. I. N. Adam o cruce în valoare de 50 lei

---

D-lor enoriași din parohia Brusturoasa, Jud. Bacău, cari au dăruit bisericilor filiale Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul și Pogorârea Sf. Duh, obiectele notate în dreptul fie-căruia și anume: Ioan Toma Funduc, a dăruit bisericei filiale Tăerea Capului sf. Ioan Botezătorul din parohia Brusturoasa, un rând vestminte de matase roșie cu fir, în valoare de 300 lei. Costache Popoviciu, a dăruit tot bisericii menționate mai sus o Evanghelie legată cu pele de pluș, îmbrăcată cu metal în valoare de 120 lei. Domnul și Doamna Radu Roseti proprietarul Comunei Brusturoasa, au dăruit bisericei filiale Pogorârea Sf. Duh, un rând de vestminte de matase albastră cu fir.

D-lor enoriași din comuna Lucăcești, Jud. Bacău, cari au dăruit bisericei parohiale, Sf. Voivozi, din aceiaș comună și județ, obiectele notatete în dreptul fie căruia și anume : D-lui Virgiliu Berariu Silvicultor al Ocolului Lucăcești și soția sa D-na Ecaterina Berariu, au reparat Biserica din Lucăcești la temelie pe din lăuntru și pe din afară, a zugrăvit biserica pe din lăuntru, cum și vopsitul tablei de pe acoperemântul bisericei și a cafasului, cheltuind suma de 800 lei; Preotul din Lucăcești anume Alexandru Antochi a cumpărat un rând vestminte preoțești complect, de mătasă în valoare de 360 lei, a dat materialul necesar pentru schela trebuitoare la reparația bisericei în valoare de 150 lei, a contribuit cu suma de 90 lei pentru văpsitul Amvonului, a 25 strane din biserică, a unei mese și un dulap; în total a cheltuit

suma de 600 lei; Dl. Neculai Jalba secretarul Comunei Valea Arinilor, tot Jud. Bacău, a cumpărat o cadelniţă şi o candelă în valoare de 50 lei; Gheorghie Crăciun şi Alexandru Crăciun, a cumpărat un rând de sfinte vase în valoare de 100 lei; D-nii Vasile D. Crăciun, Vasile I. Crăciun, Gh. D. Catana, Constantin Vasii, Neculai Crăciun, Vasilie Munteanu, Avran Zaharia, Gh. Gavril Avran, Teodor Burlico, Gheorghie Bujor şi Avran Fodor, au cumpărat un policandru în valoare de 330 lei; Prin stăruinţa parohului Al. Antochi şi a epitropilor Ioan Ilie Avram şi Gh. Crăciun, enoriaşii menţionatei biserici au cumpărat un clopot în greutate de 235, plus 75 kil. legătura, costând 1187 lei. Consiliul comunal respectiv, a cumpărat cărţile cu litere noui, ediţia Sf. Sinod, şi anume: 12 minee, un Penticostar, un Triod, un Apostol, un Evhologiu, Didachii de Ilie Miniat, au făcut porţile la curtea bisericii, s'a vopsit paravanul de la pridvorul bisericii, s'a pus geamurile stricate şi s'a reparat vechile policandre, cheltuind 320 lei. Un număr de optzeci poporani în frunte cu Teodor Ionescu au contribuit cu suma de 160 lei, pentru curăţitul Sf. Catapitesme, a icoanelor mobile din biserică, şi vopsitul a 6 steşnice şi a dosului Catapitezmei, cum şi la cumpărarea unei Dveri, la Uşile Impărăteşti. D. Virgiliu Berariu a mai făcut o perdea de pluş la Uşile Impărăteşti cheltuind suma de 40 lei şi D. Grigorie Ionescu din Comuna Moineşti Judeţul Bacău Inginer Silvic, a cumpărat o perdea de pluş la Icoana Maicei Domnului, în valoare de 40 lei.

— —

De asemenea obştiei enoriaşilor parohiei Căliman-Vidra din Jud. Putna, cari au dăruit bisericei paroohiale Sf. Voivozi, una cristelniţă de aramă în valoare de 50 lei şi D-noi Tinca Moise, pentru perdelele aşezate la sfintele icoane Impărăteşti în valoare de 8 lei.

— —

Tot aceiaşi Sfântă Episcopie prin adresa No. 122, din 26 Ianuarie, 1908 aduce mulţumiri publice D-lor Ioan Baciu şi Gheorghe Crudu din parochia Căliman, comuna Vidra, Jud. Putna, cari au dăruit bisericei parohiale una Evanghelie legată în argint plachè, în valoare de 150 lei.

Sfânta Episcopie a Eparhiei Argeşului

Această Sfântă Episcopie, prin adresele No 817 şi 818, din 23 August 1907, aduce mulţumiri publice Onor. Administraţiei a Casei Bisericei, din partea epitropiei parohiei comunei Aluniş din Jud. Olt, pentru un rând de cărţi de ritual complect, pe care l'a dăruit bisericei filiale Cuvioasa Paraschiva din acea parohie; D-nei Dumitra Georgescu din comuna Titeşti, Jud. Argeş, pentru darul ce a făcut bisericei parohiale din acea comună: un rând de vestminte preoţeşti, făcute din stofă naţională, în valoare de 200 lei.

— —

Aceiaşi Sfântă Episcopie, prin adresa No. 93, din 19 Ianuarie 1908, aduce mulţumiri publice persoanelor, cari au contribuit cu sumele notate în dreptul fie-căreia, pentru reconstruirea şi împodobirea bisericei filiale Sf. Treime, din parohia Colonesti, Jud. Olt şi anume: Dl. Ioan Calinderu Administratorul Domeniilor Coroanei 600 lei, Că-

pitan N. Bujoreanu obiecte în valoare de 400 lei, Tache Protopopescu proprietar Olt 100 lei, Banca Oltului 100 lei, Ion D. Vlădescu 100 lei, Aurel Bogdan Magistrat 100, M. Ficlenescu 100 lei, Petre Mihăilescu bani și obiecte în val. de 80 lei, Costică P. Panciu bani și obiecte în val. 80 lei, Radu Colonescu 70 lei, Ioan Berechet 60 lei, Ioan Buțănescu obiecte 30 lei, A. Belete 20 lei, Alexandru Iliescu proprietar Olt 40 lei, Ioniță T. Mihail proprietar Slatina 40 lei, Dumitru Popescu, C. I. Coșareanu, R. Dumitrescu, Preotul C. Cristescu, C. Parșoagă, Zamfir I. Prună și I. Abraamovici câte 20 lei, Iuliu Hristescu 360 lei, Preot I. Necșulescu 200 lei, Toma Bogdan 150 lei, Marin Boboc 105 lei, Const. Marin 100 lei, Păun Ciocartea 45, Ilie Tudorache 105, Ion Șărbănescu 105 lei Ion Alecse 105 lei, Florea Ghiță 105 lei, Nae Ghiță 105 lei, Radu N. Ghiță 30 lei, Ioniță Rizea 105 lei, Ilie I. Rizea 40 lei, Matei Ștefan 105 lei, Marin Ghiriță 105 lei, Marin I. Ivan 45 lei, Dumitru Alecse 45 lei, Stan Marinescu 45 lei, Radu D. Petre 105 lei, Pârvu Enache 105 lei, Anghel Gh. 105 lei, Duimitru Necula 45 lei, Gheorghe Neacșu 45 lei, Ion Tătulescu 45 lei Teodor C. Petrescu 160 lei, Iancu Ionescu 100 lei, Maria B. Georgescu 100 lei, Alex. Constantinescu 45 lei, Zamfir Coșare 105 lei Ion Coșare 125 lei, Sandu Coșare 25 lei, Ion D. Voica 105 lei, Ilie D. Voica 100 lei, Crăciun Neacșiu 45 lei, Ilie I. Onișoară 45 lei, Marin Onișoară 100 lei, Manea Neacșu 105 lei, C. Bădoi 65 lei, Ilinca Blegu 105 lei, Stancu Dumitru 105 lei, Radu Ilie 125 lei, Ion Radu 125 lei, Preda Manea 45 lei, Ilie Popa 105 lei, Stoica I. Popa 100 lei, Radu Licsandru 105 lei, Ion Licsandru 85 lei, Sandu Licsandru 45 lei, Stoica Stan 105 lei, G. G. Ioniță 105 lei, Ion Manea 105 lei, Voicu I. Manea 40 lei, Dumitru Rizescu 105 lei, G Stancu Teacă 45 lei, Mihai M. Teacă 105 lei, D-tru M. Teacă 105 lei, Radu M. Teacă 65 lei, Stan R. Mărgărit 105 lei, Ivan Cârstea 105 lei, Neagu Cârstea 105 lei. Marin Dobre 125 lei, Dumitru Marinescu 125 lei, Ilie Ana 105 lei, Ion B. Soare 20 lei.

— —

Parohia Știubeiu din Jud. Râmnicu-Sărat, prin raportul No. 35, din 20 Octombre 1907, aduce mulțumiri publice, persoanelor cari au contribuit cu bani și obiecte la biserica Nașterea Maicii Domnului și Sf. Voivozi din acea porohie și anume: D-lui Ion N. Alexandrescu, mare proprietar și proprietar al moșii Știubeiu, cu domiciliul în Capitală, a bine voit de a tencuit, a pictat, a plătit piatra de marmură cu piciorul ei pentru sf. masă și a plătit personalul Cleric la sfințirea biserici din Știubeiu, toate în valoarea 6000 lei Alixandru Gheorghiu, arândașul moșii, a dăruit 2 sfeșnice pe sf. masá, Svera la ușile împărătești ajutor la cumpărarea unei cădelniți și menajul personalului deservent la sfințirea biserici în valoare de lei 145. Gheorghe Constantinescu, Administrator, a plătit ușile altarului, a dăruit 4 fețe de mese lucrate de casă, Cutia de argint pentru sfintele moaște la sfințire, aromatele etc toate în valoare de 300 lei. Ghiță Georgescu, din R. Sărat 2 sfeșnice pe sf. masă lei 8. Ștefan P. Ionescu, din Colibași, o cristelniță de aramă cu postament portativ, 8 tufe (Copaci din pădurea D-sale pentru postamentul Clopotelor și ajutor la poleieala potirului 122 lei. Ion Ionescu, din orașul R. Sărat, o față de masă pe sf. Prestol și a-

jutor la potir 40 lei. Neculaiu Cristescu ajutor la potir lei 2. Neculaiu Ionescu ajutor la potir lei 1. Gheorghe N. Oprișănescu, uu chivot și o pereche de cununii în valoare de 50 lei. Tofil Antreprenor, ajutor la argintăria sf. Evanghelii 5 lei. Stefan Drăghici, un sfeșnic portativ 5 lei. Constantin Tatu, din Știubeiu, un sfeșnic portativ și o icoană prăsnicară, 10 lei. Costache Gheorghe, un sfeșnic portativ 5 lei. Vasile Stoica, Primar, un sfeșnic portativ 5 lei. Neculaiu Dobrescu, din orașul R. Sărat Idem 5 lei. Alecu M. Văduva, un sfeșnic împărătesc 20 lei. Alexe Sava, Icoana sf. Neculaiu format mare, 80 lei. Moisi Georgescu, Iconostasu și o candelă 80 lei. Elena G. Iordachi, a dat material pentru facerea unui toc la icoana Domnului Hristos, de la femei în valoare de 25 lei. Economul M. Ionescu, icoanele prăsnicare etc. 300 lei. Simion Cojocaru din Știubeiu, un sfeșnic portativ 5 lei. Ion Scuturiciu, un candelambru cu 4 lumini, 30 lei. Constantin G. Tănase, două tocuri de icoane la femei 50 lei. Stoian Neculaiu, a plătit un prăsnicar cu lei 2 și 50 b. Ion Coman, Ion B. Cioroiu, Ion V. Ungureanu, Stan Tatu și Stan S. Cojocaru câte 2 lei 50 b. Ion I. Căldăraru, din orașu R. Sărat a plătit o teplotă de argint cu 10 lei. Tudorachi Voinescu, ajutor la teplotă, o mătură și 2 bunghi galbene la un dulap în altar 7 lei. Radu Bădiulescu, a plătit un chivot cu 20, lei Vasile Dumitrescu (Obidițianu) un steag cu 100 lei. Gheorghe Ionescu, a plătit o cruce pe biserică cu 25 lei. Constantin Atanasiu, o cruce pe Sf. Altar cu 15 lei. Gheorghe Iliescu, a plătit copia și o lingurință cu 7 lei. Hristache Haralambie, un chivot și o linguriță cu 15 lei Ilie Ciupercă și alți herestigii, au dat material pentru un dulap în st. altar în valoare de 40 lei. Dl. Panaitescu, Inginerul Județului, a dat 20 zile de prestație pentru facerea unei șoselnțe în curtea bisericei în valoare de lei 100. Ion Tudorie și alții au plătit o curea la limba clopotului cu 6 lei. Ilie Boldeanu, a plătit 2 antimise cu 16 lei. Costache Petrescu, a plătit o candelă la Dl. Hristos cu 12 lei. Ghiță C. Petrescu, a plătit o candelă la Maica D-lui cu 12 lei. Năstase Oprișănescu, 2 rogojini cu 3 lei. Vasile Stănescu a plătit un evangelist cu 50 bani, Ghiță Rădulescu, o papură (roată) de pus la ușa sf. Altar cu 70 bani. Constantin Slobae, trei papuri cu 2 lei și 40 bani. Petrea Constantin, a dăruit o masă pentru prinoase 18 lei. Ion Militaru, o rogojină de așternut pe jos 1 l. 50 b. Costachi Dănulescu, a plătit un evangelist cu 50 bani. Vasile Anghelescu, o papură cu 70 bani. Toate aceste ofrande sunt date pentru biserica parohială „Nașcerea Maicei Domnului“ iar cele ce urmează, pentru biserica filială „Sf. Voivozi“. Dl. Constantin Neculescu, din orașul R.-Sărat a dat material pentru Construcția antreului în valoare de 100 lei. Stanciu Badiu și alți 7 lemnari au lucrat gratuit socotit lucru cu 50 lei. Radu Ocheșălu, și alții au plătit niselnicu având pe de alături 4 telinare și 4 Cruci în val. de 40 lei. Maarina M. Ghelase din Măcrina, a dăruit un așternut de pus pe jos și o fată de masă în sf. Altar cu 10 lei. Veta I. Ionescu, un așternut 10 lei. Nicu Foarfică, din Fotin, a plătit o cădelniță cu 20 lei. Neculaiu Mihăilă, din Obidiți Idem. Iancu Ionescu, nn chivot cu 40 lei. Ion Teodorescu și alți comercianți din R.-Sărat, au dat uleiu și văpseaua pentru văpsit antreu în valoare de 80 lei. Constantin Cristescu, o masă de marmură pentru st. Prestol

cu 80 lei. Iancu Gherghișanu, 5 lei. Gheorghe Andronache, din Colibașu ajutor la geamuri cu 2 lei. Ion Mateiu 2 lei Ștefana Plugaru, 1 l. Ion David, 1 l. Ștefan Comănescu 2 l. Panait Ionescu 2 l. Tudorache Puiu 4 l și 80 b. Smaranda Berechet 6 l. Paraschiv Enache 2 l. Neculaiu Op. Ștefan, 12 l. Coman Oprea 1 l. Zamfir Dragomir, 1 l. Stan Oprescu 2 l. Oprea Popa 70 b Ghiță Gârneață 1 l. Neacșa Văduva 70 b. Spiru Rișnoveanu, 70 b. Toader Dima, 70 b. Stan Ion 70 b. G. G. Rișnoveanu, 70 b. Ion P. Popescu, 70 b. Cristache Călinescu, a văpsit antreu gratis, prețuit cu 20 lei. Petrache Butuc, o scară dublă pentru policandru și 2 tave pe sf. masă 20 lei. Gh. P. Butuc, o cadă pentru aghiasmă la bobotează 40 lei. Gh. Popescu, un stihar 20 lei. Constantin Dadcu, o cutie pentru sf. Taine. Sanda C. Oprescu, a plătit o pereche rucarițe cu 6 l. Toader Lungu, un epitrahil cu 20 lei. Stan Șărban din Colibași, a plătit: un rând odăjdii complect, de mătase, o cruce pe sf. masă, o cădelniță cu 7 clopoței, Prescura și Vinu la serviciu pentru un an, 8 kgr. lumânări 3 kgr. unt-de-lemn, Sfânta Pască la Paște, un antereu Preotului și o pereche ghete cu ciorapi, toate în valoare de 500 lei. Ruxandra M. Coșărea, 40 coți de așternut prin biserică în val. 20 lei.

MINISTERUL CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNEI PUBLICE

Administrația Casei Bisericei.

Administrația Casei Bisericei, prin adresa No. 27142 din 3 Noembre 1907, aduce mulțumiri publice D-lor N. Andriescu și V. Ciureanu psalți ai Catedralei Sf. Episcopii a Hușilor cari a dăruit bisericei filiale cu hramul Cuvioasa Paraschiva din cătunul Bodești, pendinte de parohia Tufești, comuna Valea Latului (Vaslui), trei și jumătate chilograme de ceară galbenă și două chilograme de unt-de-lemn, toate în valoare de 25 lei și 50 bani.

Sfânta Episcopie a Dunării-de-Jos.

Această Sfântă Episcopie, prin adresa No. 2255, din Octombre 1907 aduce mulțumiri publice locuitorului Stanciu Ioan Negoiță din comuna Pechea, Jud. Covurlui, care a dăruit biserici din acea comună o falce de pământ arabil și șeapte prăjini loc de casă.

Aceiași Sfântă Episcopie, prin adresele No. 124 și 225, din 16 și 31 Ianuarie 1908, aduce mulțumiri publice donatorului anonim din această Eparhie, care a dăruit bisericei din parohia Lateiu 1000 lei. Și D-lor Radu Lazăr Petcu din cătunul Ghermăneasa, care a dăruit bisericii Sf. Gheorghe, din parohia Bertești de Sus, Jud. Brăila un liturghier legat cu piele; Ioan Popa Naparciu din cătunul Gura Gârliței, care a dăruit aceliași biserici o cădelniță de metal alb și o față de masă și D-lui Ștefan Maxim, care a dăruit o față de masă.

UN DISCURS AL PREASF. MELHISEDEC,

Preparat spre a fi citit în Divanul Ad-hoc dela 1854, privitor la situația averilor Monastirești închinate, prin care se arată starea înjosită din Biserica Ortodoxă în general; și despre situația Clerului din Principate.

De unde posed acest manuscript și însemnătatea lui?

După moartea Preasf. Filaret Scriban, la 1873 eu am luat multe din hârtiile Preasf. Sale, ce le avea la via sa, în podgoria Iașului. Toate le-am depus în Academia noastră.

Ca executor testamentar Preasf. Filaret Scriban lăsase pe Preasf. Iosif Bobulescu, fost Episcop de Râmnic Noul-Severin și eu ducându-mă la vie, am cerut și mi s'a învoit de executorul testamentar de a luà ce'mi trebue dintre hârtiile rămase, căci altfel prevedeam că s'ar fi perdut și acest tratat ca multe altele. Citindu-l și cunoscându-i importanța lui, mai ales că știeam când a fost scris și de cine și în ce împrejurări, l'am păstrat cu sfințenie până acuma. Ajungând și eu spre terminul vieței mele și îngrijindu-mă să nu se piardă după mine, m'am hotărît a'l publicà, ca act istoric spre cunoștința clericilor noștri și apreciarea celor interesați în afaceri bisericești naționale. Manuscriptul este autograf a Preasf. Melhisedec Ștefănescu, fost Episcop de Ismail și de Roman, după ce fusese mai

ce trebuea cu necesitate să se desbată și discute, după dânșii, în Divanul Ad-hoc erau formarea Sinodului național și situația clerului oriental. Pentru a se ajunge la scop în mod logic, au hotărît ca fiecare dintre dânșii să vorbească în Divan asupra unei cestiuni. Preasf. Melhisedec ș'a luat obligația ca să expună situația clerului grecesc și a monastirilor închinate și să arate ce-i de făcut spre a se pune o dată stavilă abuzurilor clerului fanariot. Iată dar care-i proveniența acestui tratat. Preasf. Sa a făcut lucrarea ș'a revăzut'o împreună cu Preasf. Filaret și Neofit Scriban; dar n'a fost pronunțată atunci, spre a nu irită și pornì ura și clevetirele unora, apoi uneltirile și machiavelismul călugărilor fanarioți, ce erau puternici pe atunci încă. Manuscriptul a rămas între hărtiile Preasf. Filaret și dela el a ajuns în posesiunea mea, cum am spus. Îmi aduc bine aminte câte discuții s'au făcut asupra ideilor din acest tratat și cu cât foc și rîvnă susținea Preasf. Melhisedec și Neofit Scriban ca să se expue în Divan această mare și națională cestiune. Dar la care Preasf. Filaret Scriban se opunea, împreună cu alți Naționaliști ca Negrea etc., ei ziceau: «Să nu trezim fiara din somnul litargic al trândăviei, ci s'o surprindem fără a o deșteptà». Din citirea tratatului se poate convinge orice cleric național, că lupta a fost mare și puternică pe atunci, pentruca noi să putem reajunge proprietari ai averei strămoșilor noștri, desmoșteniți prin viclenie și înșălăciune de călugării Greci, cari după umilință și sărăcie, cu care s'au prezentat la început spre a fi ajutați de noi la nevoi, căutau în urmă a fi stăpâni și proprietari pe avutul strămoșilor noștri. Seculi întregi veniturile monastirilor închinate fără voia noastră au fost întrebuințate mai mult în protiva noastră, cumpărând cu ele pașalile și înjosindu-ne clerul la cea mai de pe urmă scară a ignoranței!

Eu am apucat în mare parte starea decăzută și demnă

de compătimire a clerului nostru, lipsit de toate și în stare aproape de cerșător.

Preasfințitul Melhisedec cu condeiul seu abil și demn, descrie îndeajuns la ce stare deplorabilă ne adusă călugării Greci, pe care-i primisem la început ca pe niște nenorociți și săraci, făcându-ni-se milă, dându-le din al nostru spre a puteà trăi. Fapta aceasta a nerecunoștinței se vede mai la toate persoanele ce au primit binefaceri, respectiv de binefăcătorii lor! Proiectul Preasf. Melhisedec prevede a se pune stavilă abuzurilor călugărilor greci, anume: a se formà un Sinod Ecumenic, compus din Arhiereii diferitelor populații Balcanice și din Români din Principate. Iar dacă aceasta va fi imposibil de realizat, atunci să se formeze Epitropii la toate națiile care au donațiuni la locurile sfinte, care Epitropii să supravegheze de aproape cum se cheltuesc veniturile dela Monastirile închinate. Să se formeze școli clericale, Seminarii pentru deșteptarea simțului național la toate naționalitățile ortodoxe, spre a combate proselitismul propagandei papale, ce devenise periculos. Să se caute cu necesitate a se puteà aduce la Unire cele două Provincii Române, Moldova și Valahia, și a nu mai rămânea dejghinate aceste neamuri și a fi unelte de jocuri politice puterilor celor din jurul lor. De altfel viitorul nostru va fi trist! *Să se aducă un Principe străin de sânge regal, care să conducă aceste Provincii, formând un singur trup din ele.* Din experiența căpătată suntem convinși că orice Domn indigen, fiind influențat de statele mari dinprejur, nu va puteà niciodată a fi independent în actele lui, drept în judecățile lui și puternic în a'și realizà planurile lui. Acesta-i în rezumat cuprinsul tratatului Preasf. Melhisedec. El are valoare istorică mare, căci este scris înainte de Unirea Țărilor Moldova și Valahia, pentru că el arată cum cugetau capetele pătrunzătoare și prevăzătoare despre viitorul Românilor.

Vrând Dumnezeu și noi lucrând în acest scop, s'au putut realiza Unirea cu prinț străin. Acest tratat este baza de unde au pornit îmbunătățirea soartei Clerului nostru și desvoltarea școlilor clericale, ce le posedăm astăzi. Deși acest tratat n'a fost pronunțat atunci, cu toate aceste, principiile mari din el au fost realizate de oamenii noștri politici și buni patrioți. Cred că n'am făcut rău reamintind celor bătrâni trecutul și povestind celor tineri greutățile și suferințele sufletești prin care am trecut cei bătrâni, contribuind, după putință, fie-care la consolidarea și renașterea Românilor. Lucrurile n'au venit dela sine, ci prin muncă, osteneală și sacrificii. De aceea orice cleric este dator, de câte ori servește, să se roage lui Dumnezeu pentru sufletul nobil al acestui mare Prelat Melhisedec!

C. Erbiceanu

Oare care însemnări, sau câte-va cuvinte

(Scrisoarea Preasf. Scriban Filaret Stavropoleos)

Despre clerul grec de acum al Turciei.

Chestia Bisericei Răsăritene din Turcia, singură de sine este așa de însemnată pentru toată lumea ortodoxă, în cât nu poate a nu intrà în sfera obiectelor de observație pentru ortodoxul creștin băgător de samă.

Cum să se conglăsuiască renașterea Impărăției Musulmane cu creșterea Bisericei Ortodoxe aflătoare în ea, și din contră, cum să se păzească unitatea Bisericei Ortodoxe la răsărit, când s'ar îmbucăți și sfărâmà Imperiul Turcesc. Iată chestia ce alcătuește obiectul acestei scurte priviri. Biserica Ortodoxă, dupre principiile credinței sale, este o societate sau un întreg, care dupre Duhul său țintește cătră unitate, iară dupre trup sau practică țintește cătră buna orânduială dinafară Constituțională sau Sinodală. Aceasta au preînsemnat-o sf. Apostoli și sf. Părinți chiar în Simbolul Credinței: *Una sfântă Sobornicească și Apostolească Biserică.* Unitatea în raportul Divin, iar sinodalitate în cel uman, așa precum ea trebue a cuprinde pe toate popoarele. Puterea papală a fost silită a robì sie Împărății și popoare, ca să poată sfărâmà acest principiu simbolic al religiei creștine. Pronia D-zeească a bine voit prin niște grele ispitiri a ferì ortodoxia de așa fel

de înzinare a unui om. Ea dă cele ce sânt ale lui D-zeu lui D-zeu și cele ce sânt omenești, oamenilor.

Iar a se silì cine-va să concentreze ortodoxia în Patriarhul Icumenic și nu în sinodul Icumenic, ar însemnà a surpà temeliile a toată ortodoxia: Rusia, Grecia, Principatele Dunărene chiar și popoarele ortodoxe din Austria, toate se pot concentra în Sinodul Icumenic, compus din Arhiereii tuturor popoarelor; căci așa au fost compuse toate Sinoadele vechi icumenice, cu toate că Episcopii, ce se aflà atunci de față, era și din așa fel de țări, care nu aparținea Împăraților de Răsărit. Numai o astfel de *confederație* spirituală poate pune temelie confederației tuturor popoarelor ortodoxe și a asigurà soarta viitoare a Bisericei de răsărit din partea activei influenți a creștinătății apusene și a politicei apusene. Dar vai! cât de tare s'a depărtat clerul grec dela principiul simbolic al Bisericei! Rosia, cu toate vărsările de sânge ale ei de veacuri pentru Biserica Răsăritului, nu a putut și nu s'a învrednicit încă să aibă un Arhiereu al său în Sinodul Patriarhului Icumenic. Dela Grecia nouă, care atât de mult a suferit pentru Biserica răsăritului, cu toată neatârnarea ei politică, s'a cerut numai supunerea (ei) Patriarhului Constantinopolitan, dară nu compărtășie Sinodală în dirigui-rea bisericei Icumenice; Principatele Dunărene cu avuțiile lor numai au hrănit niște nemulțămitori, iar în loc de frățasca conlucrare sinodală în sinodul de Constantinopole, nu au aflat acolo de cât, pe lângă jugul musulman, însă niște frați ai lor conlucrători la împilare, despre Biserică nici mai este de vorbit! In Faptele Apostolilor și în toată istoria lumii creștine nu se vede vre-un esemplu ca un popor să nu se fi învrednicit a aveâ Arhierei din nația sa!

Prin urmare Clerul Oriental al Turciei a intrat în luptă morală cu toate națiile ce compun Biserica Orientală. I-iu cu însăși Grecii: Literatura nouă a Greciei este plină de cărți

și articule polemice contra clerului Constantinopolitan. Ea arată direcția lumei erudite din Grecia. Cauza desbinărei nației Gréce de Biserica Greacă este acea, că clerul Constantinopolitan până când hrănea nădejdea de restatornicirea Imperiului Bizantin, arătà nevoinți martirice; dar îndată după restatornicirea regatului Grec și mai cu seamă după resbelul din urmă, au simțit că lucrurile să pleacă spre restatornicirea naționalităților, mai cu samă a Slavonilor, deodată ș'au schimbat sistemul și anume preferează ființarea Imperiului Musulman, numai pentru ca și el să poată jefui împreună cu Turcii. El s'a făcut exclusiv cler fanariot. II-lea Reprezentanții Bisericilor, carii, pe temeiul hatihumaiumului au dat suplică Sultanului spre a li se învoì să aibă Arhierei Bulgari, suspină fericați în închisorile Bulgariei, și niminea nu-i aude. Clerul Constantinopolitan înaintea Sultanului se îndreptățește cu acea, că Bulgarii ar fi învitați de intrigile Rosiei, iar înaintea ambasadorului Rosiei cu acea, că Bulgarii sânt duși toți de cătră misionarii apuseni, aceaș se întâmplă cu Principatele Dunărene. Contrazicerea este așa de vederată încât că un vederat neadevăr, carele înrădăcinează dezbinarea în moștenirea răscumpărată cu sângele lui Hristos.

Din această faptă de la sine decurg următoarele întrebări. I-a Cum a fost și cum este clerul grec în Turcia? II-lea ce urmări a avut și poate avea protecția Rosiei asupra clerului grec? III-lea Prin ce mijloace se poate prevenì răul, ce amenință buna orânduealâ și buna stare a Bisericei de răsărit?

A) Cum au fost și cum este clerul grec în Turcia?

Pronia D-zeiască, de bună samă, nu fără causă a învoit sclăvirea clerulúi grecesc, aseminea vechei Biserici Iudaice. Până la tratatul Cuiuc-Caenargi, când protecția Rosiei nu mai avea nici o influență în Turcia, clerul grec au fost silit pe de o parte să păzască curăția credinței, iar

pe de alta se ţinea în cele mai strânse legături cu popoarele ce compuneau turma lui, pentru ca să poată cu întrunite puteri a se apărà contra dușmanului comun; dar îndată ce acest cler s'a văzut sub aripile politicei ruseşti a şi început a uità pe popoarele ce l'a hrănit cu sudoarea şi sângele lor, şi din păstori Creştini s'au prefăcut puţin câte puţin în posesori spirituali: Trebue numai a citì vechile cronice şi a vedeà în ce formă umilită şi iubită de monahii, Arhiereii şi de însuşi Patriarhii greci, carii călătoreau prin Bulgaria, Valahia şi Moldavia în timpurile vechi şi din contra, cu ce faţă mândră aceste persoane se poartă cătră aceste popoare în timpurile din urmă. Trebue de aseminea a vedeà acum icoanele sfinţilor şi ale Ierarhilor rosieni, care fusese duse de închinătorii ruşi pe la Bisericile din Ierusalim şi dela Aton. Ele mai înainte se expuneau prin Biserici spre videre, iară acum sânt aruncate prin unghiuri şi prin veşmântării. Insăşi Ierarhia de Kiev curând au fost supusă Patriarhului de Constantinopol, dar de bună samă nu fără cauză însemnabile, de la un timp, puţin câte puţin, strânsele lor relaţii de mai înainte, s'au făcut tot mai rari şi însfârşit s'au despărţit de el (de patriarhat), păzind numai unitatea credinţei.

In anul 7260 dela facerea lumei 1 Ianuarie s'au adunat în Moldova Sinod din toţi Arhiereii şi proistoşii Monastirilor şi au legiuit cu jurământ şi Anatema a refuza pentru totdeauna clerului grecesc dritul de a se rădica la diregătoriile Arhiereşti în Moldova [1]). Această legiuire strict s'au păzit în Moldova până acum; iară în Valahia numai

---

[1]) Originalul acestei legiuiri Sinodale se păstrează până acum în Arhiva Metropoliei Moldovene şi s'au tipărit în Uricariu partea II anul 1852 de la faţa 236—241. Apoi şi eu cunosc că a fost imprimată această hotărîre Sinodală la Monastirea Neamţului şi în Biserica Ortodoxă de mine.

dela anul 1820 s'au luat de la Greci dritul de a se ridicà la diregătoriile episcopale; de câtva timp și Bulgaria a începùt a cere aceiaș. Prin urmare această retragere dela clerul grec s'au început aici înainte de influența misionarilor apuseni în Turcia. Și motiv spre aceasta au fost numai abuzurile Clerului grec, perzând influența morală. Așa, misionarilor, pe lângă ajutorul material, făgăduit de dânșii ortodoxilor, li este ușor a arătà și la abuzurile grecilor, și li este ușor a împuternici dezbinarea. Dar Protecția Rosiei s'au îngrijit numai de apărarea puterei materiale a clerului, ne întorcând luarea aminte la puterea morală. Elementele naționalităților și opinia publică s'au robit intereselor clerului grec.

B) Ce urmări au avut și poate avea protecția Rosiei dată clerului grec? Istoria demonstrează că cu cât mai mult Impărații Germani au susținut abuzurile puterei papale în Europa, cu atâta mai mult s'au întărit dezbinarea în Biserica Apusană. Dacă nu în acea formă, apoi în alta și însăș Rosia au făcut tot acea cu clerul grec. Ea totdeauna s'au îngrijit și au stăruit ca acest cler să se folosască de marile lui venituri, dar nu s'au îngrijit despre acea, ca aceste venituri să se întrebuințeze spre creșterea puterei morale a clerului. Ea au învoit a se întrebuința veniturile monastirilor spre a cumpărà pe miniștrii Turcești, pentruca să dea pe fie-care an câte un firman Grecilor, iar firmanele acestea aveau tot acea lucrare ca și firmanele date de Sultan pentru sf. Mormânt al Domnului, în timpul celei din urmă veniri a Prințului Mencicov la Constantinopol. Ea s'au îngrijit numaì ca zidurile Monastirilor sf. Munte al Atonului să fie cât se poate mai mărețe, și că numărul monahilor să se îmulțască cât se poate mai mult, scăpând din vedere acea că, când se îmulțise la apus clerul și Abbațiile erau aseminea Doctorilor, atunci sau sclăvit mai tare Biscrica Apusului. Cu un cuvânt, tre-

cuta protecție a Rosiei au cufundat clerul răsăritean tot-mai mult în materie, despre puterea mintească și morală n'au fost nici vorbă. Representanții Rosiei cu râvnă s'au îngrijit numai a fi de față la mezaturile publice, și a fi martori văzători, cum proistoșii Monastirilor Muntelui Aton jăfuià Moldova și Valahia.

In acest scop cu toate marile venituri din Principate. la răsărit nu s'au văzut nici spitale, nici aziluri pentru orfani și neputincioși, nici Instituturi clericale de învățătură. Cu un aseminea defect; lesne au fost și va fi misionarilor apuseni să izbutească întru toate. Trebue numai de cât a înființa niște aseminea instituții plăcute lui D-zeu și toată înrâurirea clerului grecesc răsăritean se va paralizà.

Incă ceva mai curios era, că deși înțeleptul Graf Chisilev, când au direguit Moldova și Valahia, încredințându-se că veniturile Monastirilor acestor țări au fost destinate prin hrisoavele vechilor Patrioți spre acest fel de Instituții plăcute lui D-zeu, au legiuit în Regulamentul Organic al Moldovei paragraf 416, ca acele docomente să se cerceteze de o comisie și veniturile să se împartă întocmai dupre destinația fundatorilor acestor Monastiri, însă aceasta nu i-au împlinit nici până acum—se înțelege că nu fără folosuri particulare a apărătorilor Clerului Ortodox grec fanariot.

N'ar fi de prisos a pomenì astăzi de această chestie, prinoare care exemple numai din Moldova.

Prințul Vasile Lupu la anul 1640, după sfătuirea Metropolitului de Chiev Petru Movilă, zidește în Iași Monastirea Trei Ierarhilor și înființează în ea o Colegie clericală sau Seminarie; Profesorii s'au trimis de la Academia Clericală de Chiev. Soția acestui Prinț au fondat în Iași Monastirea Golia, și au înființat în ea spital. Prințul Petru (Schiopul) fundează Monastirea Galata și înființază în ea azil pentru săraci; Fundatorii Monastirei Sf. Sava.

înființază în ea tipografie publică în limba greacă, slavonă și română și hotărăsc mijloace pentru darea (tipărirea) tuturor cărților bisericești și împărțirea lor pe la biserici în dar etc. Unde ființează acum niște aseminea Instituții plăcute lui D-zeu? In Moldova ele nu sânt, dar la răsărit nu se pomenește despre dânsele, însă domnii misionari se sirguesc a împlinì acest neajuns.

Dar vai! nu este atâta de dureros aceea că ele nu sânt, dară este dureros acea, că veniturile destinate pentru aseminea binefaceri spre slava lui D-zeu, s'au întrebuințat și se întrebuințază pentru săturarea unor particulari iubitori de argint și pentru neîncetata săturare a povățuitorilor spirituali, a monahicești lor comunități dela sf. Munte al Atonului și a Ierarhilor și a păstorilor turmei duhovnicești a bisericei de răsărit. Această neprecurmată ceartă nu îngădue clerului răsăritean să aibă timp nici măcar a gândì despre o aseminea necesitate de bărbați apostolici, carii ar putea să apere Biserica și turma de corupția Apusană, iară misionarii în apa cea turbure păscuesc.

C). Cu ce mijloace să poate prevenì răul, ce amenința viitoarea soartă a Bisericii Ortodoxe de răsărit?

Rosia nici odată n'a avut așa favorabile împrejurări de a se apucà serios și a lucrà mai cu progres, de cât la deschiderea Divanurilor în Principatele Dunărene. Duhul timpului cere a susținea naționalitățile, nu numai în Austria ci și în Turcia. Trebue a începe din acel punct sau princip, de unde au început a lucrà și Europa apusană, dela susținerea opiniei publice a tuturor naționalităților Bisericei de răsărit. Aceasta poate electrizà naționalitățile și elină și slavonă și română. Ele toate însetează de desvoltare și civilizație. Prin urmare dezlegând această întrebare bisericească în folosul publicului duh al timpului, aceasta însamnă a lucrà cu progres. A ascunde sau a tăinuì răul însamnă ai da timp să se facă mai vătămător.

Și așa după împrejurările de acum nesmintit trebue a pune înaintea divanurilor Moldovei și Valahiei, ca ele să înceapă pretenția asupra nedreptei întrebuințări a veniturilor Monastirilor supuse sf. locuri de la răsărit. Locuitorii acestei țări ca urmași a fundatorilor acelor monastiri întemeiate pe §. 416 din Regulamentul Organic și pe drepturile sale abantiquo au drit a cere ca aceste monastiri să nu întrebuințeze veniturile lor spre vătămarea Religiei Creștine și a civilizației orientului, ci din contra spre desvoltarea și buna orânduială a lui.

După perdeau acestei chestii Europa nu va mai propune, ca până acum, că Rosia prin Clerul Oriental voește a lucrà asupra politicei orientului; căci pe lângă aceasta trebue a însemnà și aceia, că acest organ este putred, Însăși Grecii numesc pe Patriarh al doilea Sultan, iară pe Episcopi Pași secundari. Cum să se precurme răul acesta? Să se dea acestui Cler o direcție apostolică, misionară. Dar cum să se ajungă la aceasta? Cele mai nimerite mijloace sânt banii din Principatele Dunărene, cu dânșii să poate da direcție la tot răsăritul. Lucrul în sine este simplu și lămurit. Dăruitorii de bună voe totdeauna au drept pe temeiul §. 416, din Regulamentul Organic al Moldovei a cere ca dănuirile lor să nu se întrebuințeze contra destinației lor. Veniturile acestea sânt destinate pentru susținerea Bisericei Ortodoxă de răsărit, prin urmare Clerul de aicea trebue să știe cum să întrebuințază aceste venituri, iară pentru aceasta are drit a cere:

1). Ca cea mai înaltă Ocârmuire, care va dispune de veniturile acestea, să fie sinodul Icumenic de Constantinopol, iar nu niște persoane particulare, sau proistoșii Monastirilor dela Aton.

2). Ca acest Sinod Icumenic să fie în realitate icumenic, iar nu numai grec sau *fanariot* (adaus de condeiul lui Filaret Scriban) adică compus din Arhiereii tuturor na-

ţiilor Ortodoxe,| ce au afierosit şi afierosesc spre susţinerea Bisericei de răsărit.

3). Pentru ca acest Sinod să fie întru adevăr dupre expresia Simbolului credinţei *Sobornic,* apoi el trebue a fi compus a). din cei patru Patriarhi Greci b). din doi Arhierei Ruşi c). dintr'un Arhiereu Moldovan d). din unul Valah e) din unul Sârb, f). din unul Bulgar g). din unul Elin h). din unul Arab, peste tot doisprezece.

4. Că acest Sinod Icumenic să înfiinţeze Epitropii din persoane duhovniceşti în toate ţările, care să dirigueascâ aseminea venituri bisericeşti. Aceste Epitropii trebue să se compună din greci şi din indigeni în deopotrivă număr de persoane.

5) Ca sinodul Icumenic să împartă veniturile fie cărei ţări în cinci părţi: una spre ţinerea Monastirilor şi a Seminariilor Clericale a ţărei, a doua spre ţinerea sfintelor locuri şi a Seminariilor lor Clericale a acelor locuri cărora sânt închinate aceste Monastiri, a treia spre (sus) ţinerea persoanelor compunătoare Sinodului Icumenic, a Epitropiilor, a Cancelariilor lor, a Tipografiei şi a bibliotecei publice; a patra spre susţinerea unei Academii Icumenice Clericale, în care trebue să se ţie şi să se educe în toate limbele elevii din toate naţiile, care ajuta la sprijinirea Bisericei Orientale, proporţional cu veniturile; a cincea spre ţinerea spitalurilor. Această a cincea parte trebue să se împartă în două părţi, una pentru acele locuri de unde purced veniturile, alta pentru locurile cărora s'au închinat parte din aceste venituri. (Adaus de Filaret Scriban. Acum veniturile Monastirilor închinate din Moldova şi Valahia să sue aproare la 500 mii galbini, care acuma pe une locuri au început a se îndoi)..

Dacă din întâmplare Sinodul Icumenic, în împrejurările de acum s'ar părea neposibil, apoi cel puţin să se compună un fel de Epitropie, care să aibă destinaţia de a în-

trebuința veniturile Monastirești pentru educarea Clerului Oriental de toate națiile în duhul triumfărei Ortodoxiei. Această Epitropie trebue să se compună așa cum s'au presupus și Sinodul Icumenic, adică din Arhiereii tuturor națiilor, având a împărți veniturile în cinci părți, și a avea ale sale speciale Epitropii în toate țările Ortodoxe, Epitropii compuse din Greci și indigeni pentru direguirea averilor monastirești.

Inființarea acestui Sinod Icumenic poate pe deoparte a prevenì răul, ce amenință soarta viitoare a Bisericei Orientale; iar pe de alta a pune temelii morale pentru viitoarea *Confederație a popoarelor Ortodoxe*, căci numai unitatea Credinței, unitatea educației și unitatea cugetărei compun principiile trainice, pe care se poate zidì și asigurà Biserica Răsăritului.

Dar în ce chip să se ajungă această dorită bună Organizație? Fiindcă însăș propusa acum Organizație a Principatelor Danubiene fără precurmarea molipsirei ce curge din abuzurile clerului răsăritean, nu va fi altceva de cât vinderea numai a trupului, iară sufletul va rămânea bolnav; de aceea și în noul Regulament al Principatelor să nu se învoească Clerului răsăritean a dispune altfel de veniturile mânăstirești, decât numai prin mijlocirea Sinodului sau a Epitropiei, compuse din toate națiile Ortodoxe, cu acest scop, ca acești bani să se întrebuințeze mai mult spre luminarea Ortodoxiei răsăritene. In acest chip organizarea Principatelor va fi un fel de prolog sau introducere în Organizația Creștinătății Orientale. Fără aseminea direcție a organizației Principatelor Danubiene pârâul de sânge creștinesc vărsat în răsboaele trecute a Rosiei cu Turcia va fi numai în folosul interesatei Angliï...!

Insă fiindcă realizarea acestui dorit prolog s'au introducere în viitoarea renaștere a Orientului nici de cum nu se poate aplicà, până când Principatele Dunărene vor

rămânea dispărțite; căci această dispărțire a lor negreșit va trage după sine influența politică și religioasă a Austriei, care nu îngădue a dà putința națională ților Turciei a se renaște, anume pentrucă prin această renaștere, să nu se deștepte și renașterea națională ților Austriei. Apoi spre a înlătură pentru totdeauna această uricioasă influență a ei și a nu-i lăsà mijloc de a împedecà formarea acestei trecători (influinți) morale peste Dunărea, de aceea este foarte neapărat a formà la Dunărea un trup întreg și independent, *întrunind amăndouă Principatile sub un cap din dinastiile domnitoare ale Europei. Salt numai un asemenea prinț mișcat de însemnătatea puseciunei sale, poate a se opune acelei vătămătoare înrăuriri. Căci experiența timpului trecut, dela anul 1830 până acum au dovedit că cu prinți indigeni, cu toate că ei au fost susținuți de Rosia, nu s'au putut înlătură înrăurirea Austriei, care în cursul acestui timp, au săpat înrăurirea Rosiei la renașterea Ortodoxiei răsăritene.*

NOTĂ. Data acestui tratat este anul mântuirei 1854. Știu aceasta foarte exact prin mine însuși, care am auzit discuțiile făcute cu occazia compunerei tratatului.

C. Erbiceanu.

CIPRIAN

(Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXXII No. 1.

I. Din activitatea desfășurată de sfântul Ciprian, cum în parte am arătat în coloanele acestei reviste, s'a putut vedeà grija ce avea episcopul Africei de cler și de cele ale bisericii. De aceea nu'i scapă nici o ocaziune, de care să nu se folosească, fie spre a atrage atențiunea clerului și a poporului asupra vreunei învățături, ca să nu cadă în greșeli, fie spre a înlătura vr'o greșală acolo unde o observa.

In cele următoare voiu arăta cum Ciprian, aflând că un preot a fost lăsat ca executor testamentar, contra prevederilor canonice, scrie o epistolă în care, după ce salută pe preoți, pe diaconi și pe popor, **combate amestecul clericilor în afaceri lumești.** Spre a încredința pe clerici că nu trebue să se amestece în acest fel de afaceri, autorul dă motive și arată că de aceea și sinodul a oprit pe clerici dela acest fel de ocupațiuni. Vom găsì multe învățături interesante în epistolele despre care vom trata de aci înnainte. Aceste învățături vor servì, credem, spre folosul clericilor.

Epistolele ce voiu prezenta cititorilor vor fi însemnate

cu numere spre a se deosebi una de alta, fără ca aceste numere să reprezinte pe acelea cu care sunt însemnate în colecţie.

Ştirea, prea iubiţilor fraţi, că fratele nostru Geminius Victor, la moartea sa, a numit ca epitrop prin testament pe preotul Faustin m'a uïmit pe mine şi pe tovarăşii de serviciu cum şi pe preoţii cei ce sunt cu mine. Şi aceasta, pentrucă de curând s'a hotărât de o adunare a episcopilor, ca nimeni să nu lase epitrop sau administrator pe vr'un cleric sau servitor al lui Dumnezeu. Căci toţi cari sunt învestiţi cu onoarea preoţiei dumnezeeşti şi însărcinaţi cu vr'un serviciu bisericesc, trebue să servească numai altarului şi să se consacre rugăciunii. Fiindcă scris este la II Tim. 2, 4: „***Nimeni ostaş fiind se amestecă în lucruri lumeşti, ca voevodului (celui ce strânge oştire) să fie plăcut***". Şi cum aceasta are valoare în general, cu atât mai puţin nu trebue a se amestecà în afaceri lumeşti ce sufoacă şi momesc, aceia cari se ocupă cu lucruri dumnezeeşti şi spirituale şi să nu se depărteze de biserică nici să întrebuinţeze timpul lor în afaceri pământeşti şi lumeşti. Leviţii Vechiului Testament ne oferă un exemplu al acestei măsuri şi îndatoriri. Pe când cele 11 seminţii îşi împărţiră ţara şi averea, seminţia lui Levi, ce fu însărcinată cu serviciul Domnului în templu şi la altar, nu primì nici o parte. Cei-lalţi trebuiau să lucreze pământul, neamul lui Levi era îndatorat numai cu preamărirea lui Dumnezeu, iar spre susţinerea sa primea zeciuială dela celelalte unsprezece seminţii. Şi toate acestea se făcură după ordinul şi dispoziţia lui Dumnezeu, pentruca aceia cari se ocupau cu serviciul său, să nu fie îndepărtaţi de el şi să nu fie constrânşi a cugeta sau a'şi procurà ceva pământesc. Motivul acesta şi exemplul acesta este şi acum normativ pentru cler. Acel care este înaintat în starea spirituală în biserica Domnului, trebue a nu fi îndepărtat în nici un chip dela serviciul Domnului. Nu trebue a împovăra pe cleric cu afacerile pline de osteneală ale lumii, ci a'l pune în rândul onorabil al fraţilor întreţinuţi de credincioşi asemenea primind zeciuelile din fructe. Clericul trebue să nu părăsască Altarul şi serviciul, ci să se ocupe zi şi noapte cu lucrurile cereşti şi spirituale. Căci tot astfel considerând şi spre cele mântuitoare îngrijindu-se au regulat episcopii, predecesorii noştri, ca nici un frate al nostru să nu numească la moartea sa pe vr'un

cleric epitrop ori administrator. Şi fiindcă unul a făcut contrarul, trebue nici să aducem pentru el sacrificiu, nici să ne rugăm pentru odihna sufletului său. Căci acela care încearcă a detrage pe preoţi şi pe servitorii bisericii dela cele ale Altarului, nu este pomenit la Altar în rugăciunea preoţilor. Victor s'a încumetat a lăsa epitrop pe preotul Geminius Faustinus contra măsurii luate de episcopi în sinod, de aceea pierde orice îndreptăţire de a se sacrifica pentru odihna sufletului său sau a se ruga în biserică cu amintirea numelui său. Căci noi trebue să ţinem cu tărie măsura salutară şi necesară dată de episcopi şi în acelaş timp să dăm un exemplu celorlalţi fraţi, ca de aci înainte nici unul să chieme la afaceri lumeşti pe preoţii şi servitorii Domnului, cari sunt ocupaţi la altar şi în biserică. Şi dacă purtarea de acum este răzbunată, atunci vor fi feriţi pe viitor clericii, dela astfel de lucruri.

Iată cum motivează autorul îndepărtarea clerului dela afacerile lumeşti şi cu câtă energie caută de a nu lăsà ca exemplul de care vorbeşte, să se întindă în paguba bisericii. Rigoarea sfântului Părinte este mare, dar este îndreptăţită. Răul, dacă este lăsat, se lăţeşte cu înlesnire, iar odată lăţit, cu greu se poate înlătură. Şi când, spre binele bisericii, conducătorii iau oare care măsuri, cu toţii trebue a le urma, căci altfel se introduce arbitrarul şi cu el dezordinea. Biserica Mântuitorului trebue să stea în totdeauna aşa ordonată, cum Domnul Iisus a regulat, nimănui nefiindu-i permis de a pune voea sa mai pre sus de cele statornicite de cei în drept. Purtarea contrară celor statornicite de episcopi trebuia să fie răzbunată, ca să nu dea exemplu şi altora de a contravenì dispoziţiunilor ce se iau în biserică. Şi odată răzbunată, pe viitor, cum foarte bine zice, se vor evità astfel de cazuri, iar clerul va fi lăsat să se ocupe numai de cele proprii servirii sale. Iată cum, chiar dela început, prea îngrijitorul conducător al bisericii Africii stărpeşte un rău ce era vătămător demnităţii preoţeşti.

II. Tot în interesul bisericii creştine, Ciprian **opreşte** ca

un creștin să dea lecții de teatru. Un oarecare Eucratiu, episcop de la Tene, oraș al unei provincii africane, întreabă pe Ciprian dacă un actor poate fi considerat membru al comunității creștine, când el dă lecții de teatru, deși personal nu mai participă la producțiunile teatrale. Răspunsul lui Ciprian este negativ. Un creștin, zice el, nu poate face acest lucru, ci să rămână după regulele creștine. Iar dacă n'are mijloace de trai, singurul său mijloc fiind știința din care dă lecții, atunci să îngrijască de el credincioșii ceilalți. Și de nu pot face aceasta acei credincioși, ei singuri fiind împovărați, să-i spună și 'i va da el ajutorul de care are necesitate. Cu nici un chip să nu fie tolerați în biserică actorii, zice Ciprian, iár instrucția în profesiunea de actor este tot atât de condamnabilă ca și exercitarea ei.

Socoteai tu, prea iubite frate, spune Ciprian, adresându-se lui Eucraţiu, potrivit dragostei şi modestiei tale, să te adresezi mie spre a'ţi da sfat în privinţa unui actor ce se află la voi. Anume dacă un astfel de om, care încă îndeplineşte lucrarea sa plină de ruşine şi ca învăţător şi maistru ori mai mult ca seducător de copii mai poate fi în comunitate bisericească când el dă altora ceea ce—destul de rău—însuş a învăţat. Socot că aceasta nu corespunde nici cu majestatea lui Dumnezeu nici cu învăţătura Evangeliei de a fi întinată disciplina şi onoarea bisericii prin o unire aşa de ruşinoasă şi fără onoare. Şi aci Ciprian ia un exemplu pe care'l foloseşte foarte bine. Dacă legea zice el, opreşte bărbaţilor de a îmbrăcà haine femeeşti şi acopere cu blestem pe cel care neguţitoreşte, cu cât mai mare este crima când nu numai că se acopere cu haine femeeşti, dar încă reprezintă, după învăţăturile unei arte ruşinoase, schime femeeşti şi mueratice şi fără sfială.

Scuza, că unul s'a retras în ceeace priveşte persoana sa dela teatru, nu valorează, dacă el învaţă pe alţii. Căci cine pune pe alţii în locul său şi pentru sine, acel unul aduce la scenă mai mulţi urmaşi, care învaţă pe alţii contra poruncii lui Dumnezeu, cum să se pogoare bărbatul şi să se prezinte din bărbat femeie, schimbă genul în mod artistic iar diavolului, care schimonoseşte

chipul lui Dumnezeu, 'i poate aduce plăcere prin faptele ruşinoase ale unui corp diformat şi enervat. Unul ca acela, cu toată siguranţa, n'a încetat ocupaţiunea sa. Iar dacă un astfel de om este sărman şi nevoiaş, atunci i se pot procura lui cele necesare ca şi altora cari sunt îngrijiţi de biserică. De altfel va trebuì să se mulţumească cu hrană potrivită şi simplă şi nu se cuvine a socotì că i se plăteşte pentru aceea, că el se fereşte de păcate, căci el prin aceasta nu ne aduce nouă folos, ci lui însuş. Ocupaţia lui poate să-i aducă mai mult. Ce folos, 'i este la urmă lui, căci dela ospăţul cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov îndepărtându-se, să îngraşă în lume în chip rău şi pierzător şi să duc la pedepsele veşnicei foame şi sete! Indeamnă apoi Ciprian a face pe un astfel de om ca să caute a părăsì lucrările rele şi a se întoarce pe calea cea neprihănită şi la speranţa vieţii sale, pentru ca el cu ceva daruri economicoase dar mântuitoare ce i se vor da de biserică, să fie mulţumit. Iar dacă nu i s'ar putea venì în ajutor acolo, să se îndrepte spre el, de unde va primì cele necesare pentru hrană şi îmbrăcăminte. Dar trebue ca el să nu înveţe pe alţii afară de biserică, ceeace aduce moartea, ci să înveţe singur în biserică aceeace este spre mântuire.

III. Chiar în timpul său, unii servitori bisericeşti nu'şi cunoşteau datoriile. Se credeau unii mai mici că pot eşì de sub autoritatea şefilor lor, ba unii 'şi permiteau chiar cuvinte şi purtare necuviincioasă faţă de mai marii lor. In această privinţă ca în toate cele care erau spre binele bisericii, autoritatea lui Ciprian nu se lăsà influenţată de nimic. Strejar neadormit al mersului regulat în biserică şi al menţinerii disciplinei, 'l găsim totdeauna luând cele mai aspre măsuri contra tuturor, cari ar fi încercat să aducă prejudiţii în biserică. Intre altele i se aduce la cunoştinţă de cătră Rogatian, episcop în Nova Mauritaniei, că diaconul său, după unii Cassiu, ar fi avut o foarte rea purtare. Rogatian se plângea că acel diacon l'ar fi ofensat rău şi cerea dela Ciprian să'i spună ce măsuri trebue să ia contra acelui necuviincios subaltern. Ciprian 'i răspunde că episcopul este îndreptăţit a luà contra diaconului cele

mai severe măsuri: poate să-l depună sau să-l escomunice din biserică. Dacă însă arată părere de rău pentru fapta sa, dacă, cu alte cuvinte, se căește, atunci Rogatian poate lua alte măsuri cari să ducă la îndreptarea păcătosului ce se pocăește.

Dumnezeu, zice Ciprian, cere ca episcopii să fie onorați și respectați, iar cine necinstește pe episcop, necinstește pe Dumnezeu. Spre întărire aduce cazurile cu Core, cu Datan și Abiron și cu tovarășii lor. Sfânta Scriptură este dovada cea mai vie că episcopilor se cuvine respect și onoare. Insuș Mântuitorul Hristos dă exemplu spre aceasta. Tot așa sfântul apostol Pavel. Și ca să nu se introducă credințe deșarte asupra rolului diaconilor, Ciprian arată locul ce ei ocupă în biserică, ceea ce diaconii trebue să aïbă în vedere. Trufia nu este aprobată în creștinism, ci condamnată, ea este cauza neliniștei în biserică, a ereziei și shismelor.

Scrisoarea ta, prea iubite frate, zice Ciprian, adresându-se lui Rogatian, m'a umplut de mare durere pe mine și pe conliturghisitorii mei ce erau de față. Tu aduci în aceeaș acuzație asupra diaconului tău, pentrucă te-a amărât prin necuviințe și ocări, neținând seamă de starea ta episcopală nici de oficiul și serviciul său. Aceasta este o dovadă a onorării tale față de noi ca și ție propria ta cucernicie, că tu preferi a te adresa nouă cu acuzație contra aceluia, întru cât tu erai împuternicit prin demnitatea și puterea episcopală, de a'l supune de îndată pedepsei. Și puteai fi asigurat, că tu ai fi fost înțăles cu noi ca și cu conliturghisitorii tăi, asupra a tot ce ai fi făcut contra necuviinciosului tău diacon cu puterea ta episcopală. Tu poți contra unor astfel de oameni să te referi la legea lui Dumnezeu, căci Domnul zice în a doua lege XVII, 12—13 *„Și omul, care se va semeți să nu asculte de preotul, care pururea slujește numelui Domnului Dumnezeului tău, sau de judecătorul, care va fi în zilele acelea, să moară omul acela, și vei rădica pe cel rău din Israil. Și tot poporul auzind se va teme, și mai mult nu va face păgânește“* Dumnezeu ne arată că El a pronunțat aceste cuvinte cu cea mai adevărată și înaltă majestate

pentru apărarea preoţilor săi. De oarece când contra marelui preot Aaron trei dintre subalternii săi Core, Datan şi Abiron în semeţia lor s'au rădicat contra lui şi au voit să se facă asemenea, au primit imediat pedeapsa, fiind mistuiţi de foc. Nu numai atât. Şi cei 250, cari se asociase cu el, fură consumaţi de foc, căci creatorul preoţiei este şi răzbunătorul ei. Tot aşa găsim în cartea I-a a împăraţilor. Când marele preot Samuil asemenea ţie din causa vârstei sale înnaintate fu despreţuit de poporul judaic, zise Domnul cu mânie: *„Nu pe tine te-au despreţuit, ci pe mine m'au despreţuit“*. Iar spre pedeapsă le dete rege pe Saul, care lovì poporul cel mândru prin grea strâmbătate şi 'l apăsă şi 'l călcă în picioare prin toate felurile de tratament rău şi prin pedepse. Şi aşa fu răsplătit dispreţul preotului de către poporul cel semeţ prin răsbunare dumnezeiască. Tot aşa dovedeşte şi învaţă sfântul Duh prin gura lui Solomon puterea şi însemnătatea preoţiei, când zice la VII, 31: *„Din tot sufletul tău teme-te de Dumnezeu şi ţine cu sfinţenie pe preoţii lui“*. Şi iarăş, la VII, 33: *Onorează pe Dumnezeu din tot sufletul tău şi respectă pe preoţii lui“*. Cum vedem din Faptele Apostolilor, era ştiutor şi următor acestora şi sfântul apostol Pavel. Căci, când i se zise lui, după cele ce citim în XXIII, 4—5: *„Astfel te rădici tu cu derâdere contra preoţilor lui Dumnezeu?*, răspunse el: *„Nu ştiam, fraţilor, că este mare preot. Căci scris este: Pe unul mai mare dintre ai poporului tău, nu trebue a'l defăima“*. Şi Iisus Hristos, Domnul nostru, împăratul, judecătorul şi Dumnezeul nostru, dădu preoţiei până la moartea sa toată consideraţiunea, deşi ea nici nu se temea de Dumnezeu nici nu recunoştea pe cel uns. Căci când el a vindecat pe cel îndrăcit, 'i zise: *„Mergi şi te arată preotului şi du darul“*. Cu aceeaş cucernicie deci, în a cărei şcoală ne chiamă pe noi, numì el preot pe acela care era un ticălos. Şi când mai apoi la începutul suferinţei sale primì lovituri peste obraz, şi fu întrebat: „Astfel răspunzi marelui preot? nu găsim pe buzele lui nici cea mai mică ofensă contra marelui preot, ci răspunse numai spre asigurarea nevinovăţiei sale: „Dacă am vorbit nedrept, dovedeşte nedreptatea, dar dacă am vorbit drept de ce mă baţi? Toate acestea le-a îndeplinit el cu răbdare şi cucernicie, spre a ne da un exemplu de aceste virtuţi. Purtarea sa faţă de preoţii falşi trebue să fie o învăţătură, cum trebue a fi răsplătiţi preoţii adevăraţi, adecă a li se da cu dreptul cel mai deplin respect.

După aceste consideraţiuni atât de întemeiate şi vrednice de

ţinut în seamă, Ciprian spune diaconilor că trebue să'şi amintească că Domnul însuş a ales pe apostoli, cari sunt episcopii şi căpeteniile bisericii, pe când diaconii au fost introduşi după urcarea sa la cer de către apostoli ca servitori ai acestora şi ai bisericii. Deci tot atât de puţin, după cum noi nu putem să ne purtăm cu semeţie contra lui Dumnezeu, creatorul demnităţii episcopale, nu este permis diaconilor să-şi iasă din măsură faţă de episcopi. De aceea diaconul, despre care tu ai scris, trebue să facă penitenţă pentru îndrăsneala sa, şi episcopului, înainte stătătorului său să'i dea satisfacţie cu cea mai deplină supunere, pentru ca el să vină la convingerea de respectul ce trebue să'l dea preotului. Amorul propriu deşert şi dispreţul sumeţ faţă de căpetenii sunt primele începuturi ale ereziei şi ale shismei răuvoitoare. Pe această cale se separă de biserică, înfiinţează afară altare nesfinţite şi se rupe de pacea lui Hristos şi de unitatea stabilită de Dumnezeu. Te va supără şi mai departe acest diacon prin necuviinţele sale, atunci întrebuinţează faţă de el puterea demnităţii tale: depune-l ori separă comunitatea de el. Căci dacă sfântul apostol Pavel scrie la I Timotei IV, 12: ***Nimeni să nu despreţuiască tinereţa ta***, cu atât mai mult trebue ţie a zice conliturghisitorii tăi: „***Nu suferi de la nimeni o despreţuire a etăţii tale înnaintate***“. Tu raportezi, că diaconul tău a găsit un tovarăş a purtării sale egoiste şi nedemne. Şi pe aceasta şi pe toţi alţii, cari s'ar rădica cumva contra unui preot al lui Dumnezeu în astfel de mod, să'i pedepseşti sau să'i depărtezi. Pentru nerespectul arătat să vină la recunoaşterea păcatelor şi la satisfacţie, căci dorim mai mult a combate necuviinţa şi răutatea cu răbdare şi blândeţă decât a pedepsì după îndreptăţirea preoţască.

IV. Altă ocaziune în care sfântul Părinte caută a îndreptà prin sfatul său un rău ce căută să se întroducă, este aceea în care, după comunicarea episcopului Pomponiu, tinerile consfinţite Domnului se purtau necuviincios şi în tovărăşia bărbaţilor, între cari erà şi un diacon. Scrisoarea pe care Ciprian o trimite lui Pomponiu din partea sa, a lui Ceciliu, a lui Victor, a lui Sedat, a lui Tertul şi a celorlalţi fraţi prezenţi, este o epistolă plină de învăţăminte. In ea Ciprian deplânge purtarea acelor tinere şi aprobă escluderea

meia poate fi desonorată, totuş poate să fi păcătuit la altă parte a corpului, care nu poate fi nici desonorată şi nici cercetată. In adevăr dormitul împreună, cel păgubitor şi rău, patul comun nu descopăr deja îmbrăţoşeri, vorbe de dragoste şi sărutări, nu descopăr ele destul vina şi ruşinea? Dacă o soţie se culcă la altul şi bărbatul vine acolo şi vede aceasta, cum se rădică, cum scrăşneşte el, nu'i pune durerea demnităţii personale chiar sabia în mână? Şi Hristos, Domnul şi Judecătorul nostru? Poate el să vadă stând la altul pe aceea ce i s'a consacrat şi hotărât la urmarea sfinţeniei sale şi s'o lase a rămânea acolo? Şi să nu se mânie? Şi să nu amenințe cu cele mai grele pedepse astfel de purtări vinovate? Nu este sabia sa spirituală şi ziua judecăţei sale viitoare, înaintea cărora noi trebue a asigurà pe un astfel dintre fraţii noştri prin sfat şi faptă? Dacă avem a observà fără escepţie toată disciplina creştină, cu cât mai mult datorim a aşteptà aceasta dela conducătorii bisericii şi dela diaconi, cari trebue a fi esemple altora prin purtare şi moravuri? Cum vor puteà deci lucrà asupra curăţeniei moravurilor şi a abstinenţei, dacă ei însişi sunt învăţători ai decăderii moravurilor şi a vieţii viţioasă. De aceea, prea iubite frate, fu o faptă înţăleaptă şi tare, că tu ai dat atară pe acel diacon, care rămânea aşa des la o fecioară, ca şi pe ceilalţi, cari obişnuiau a dormí la fecioare. Iar dacă ei acum sunt în căinţă şi au încetat întâlnirea, porunceşte a se face o cercetare sigură de cătră moaşe. Şi acelea care vor fi găsite fecioare, poţi a le primì şi a le lăsà iarăş în comunitatea bisericească, cu amenințarea însă că vor fi scoase cu mai multă asprime din biserică şi cu mai multă greutate vor fi reprimite, în cazul când ar legà iarăş relaţiuni cu acei bărbaţi sau ar locuì cu ei în aceeaş casă şi sub acelaş acoperemânt. Se va dovedì însă la vreme desonoarea, atunci aceea va fi supusă deplinei penitenţe bisericeşti. Căci dacă s'a lăsat violată, n'a avut un soţ obişnuit, ci a rupt credinţa cătră Hristos, şi de aceea numai după ce va face un timp hotărît de penitentă, va depune mărturisirea păcatelor ei şi se va puteà reîntoarce în biserică. Iar în cazul când ea ar rămânea la purtarea ei cu îndărătnicie, atunci să ştiţi că pentru noi este ceva cu neputinţă ca să mai fie reprimită în biserică faţă cu o aşa grozavă nesupunere, mai ales că ea prin faptele ei răle duce la cădere şi pe celelalte. Şi să nu credeţi, că refuzăm supunerea episcopilor şi preoţilor şi că putem zidì spre mântuire şi viaţă veşnică, căci Dumnezeu-Domnul zice în cartea a doua lege XVII, 12—13: „*Si omul, care se va semeţì să*

nu asculte de preotul sau de judecătorul care va fi în zilele acelea, să moară, și tot poporul auzind se va teme, și mai mult nu va face păgânește". Deci Dumnezeu dă pedeapsă cu moarte acelora, cari n'ascultă de preoții săi, și o zi a judecății sale hotărî el asupra celor îndărătnici. Atunci când încă erà tăierea împrejur, niște asemenea fură uciși cu sabia. Acum însă când a început o circumciziune spirituală la servitorii credincioși ai lui Dumnezeu, vor fi lipsiți da viață cei îndărătnici și semeți printr'o sabie spirituală, adecă prin escluderea lor din biserică. Și afară de biserică nu este viață, căci nu se poate aflà mântuire afară de ea. Sfânta Scriptură—Proverbe XV. 12—atestă că așteaptă pierzarea pe toți cari n'ascultă de măsurile cele date spre mântuire, când zice: „***Cel fără frău nu iubește pe acela care'l disciplinează!*** Iar la XV, 10: „***Aceia cari urăsc pe cei cu adevărat înțălepți, vor fi înlăturați cu ocară***".

Deci pentruca frații să nu fie cuprinși de pierzare în îndărătnicia lor, silește-te în toate modurile, prea iubite frate, a'i conduce prin sfaturi mântuitoare și a îngriji pentru scăparea lor. Ingust și prăpăstios este drumul pe care se merge la viață, dar rezultatul este măreț și bogat, dacă reușim spre preamărire. Cine s'a lepădat odată de plăcerea cărnii pentru împărăția cerească, acela caută totdeauna a plăcea lui Dumnezeu și nu ofensează pe preoții săi nici nu dă motiv de scandal fraților în biserică. Iar dacă cumva pentru moment v'ați simți mâhnit de noi, atunci vă sfătuesc cu încurajare mântuitoare, căci cunoașteți cuvântul apostolului Pavel dela Galateni IV, 16: ***V'am devenit inimic, pentrucă vă vestiam adevărul?*** Iar de ascultați de noi, aceasta o dorim mult. Atunci v'am întărit în mântuire prin bunavoința vorbirii noastre. Iar dacă unii în nepriceperea lor nu voesc a ascultà, nu'i putem face să vină la o viață plăcută în Hristos, le amintim cuvintele aceluiaș apostol de la Galateni I, 10: „***De ași plăcea oamenilor, n'aș fi servitor al lui Hristos***", și că atât cât ne stă prin putință, ne sirguim a plăcea Domnului și Dumnezeului nostru prin păzirea poruncilor lui Hristos.

V. Din *epistola* pe care Ciprian o adresază lui **Nemesian**, cum și celorlalți martiri, aflați cu el, constatăm iarăș grija pe care el o are pentru toți, ca învățătura să se păstreze, credința să fie tare și în toate să se facă voea lui Dumnezeu. Se știe din istoria bisericească persecuțiunile în-

dreptate de împăratul Valerian contra creștinilor. Furia păgână erà atât de mare încât nu cruță nici pe episcopi, nici pe alți clerici, chiar nici pe fecioare și copii, pe lângă alți credincioși. Spre a'i lovì greu, pe câți i-au putut prinde, i-au dus, sub lovituri, într'o mină, unde erau sub supraveghiere, ceea ce împedicà vr'o apropiere între ei și ceilalți clerici și creștini. Spre a nu se slăbì în credința lor și spre a'i întărì în suferințe, Ciprian scrie din Kurubis, locul unde se refugiase, această epistolă pe care o trimite printr'un subdiacon Herenian și câțiva acoliți, tuturor celor cari se aflau în suferință, adăogându-le și mijloace de întreținere celor nevoiași.

Sfântul părinte recunoaște și aprobă tăria credinței și suferințele martirilor, laudă virtuțile lor, care s'au arătat și în timpul când nu erau puși sub pedeapsă. 'I îndeamnă apoi să lucreze așa fel, ca din toate să se vadă preamărindu-se numele lui Dumnezeu. Au suferit, vor mai suferì; în toate să se supună voei lui Dumnezeu. In starea grea în care se găsesc nu se poate a li se îndeplinì dorința lor cea sfântă de a li se săvârși sfânta Impărtășire, căci, în nevoea în care sunt preoții lor, li este peste putință de a face ceea ce ar trebuì să se facă. Dar aceasta să nu întristeze sufletul lor. Prin suferințele lor, ei au adus și aduc prin ei singuri un sacrificiu măreț lui Hristos. Dar nici să se semețască, sau să creadă că numai prin ei și puterile lor au reușit și reușesc în lupta ce duc. Căci, fără ajutorul lui Dumnezeu, nimic n'ar puteà dobândì, iar victoria și plata ei nu vine decât prin grația dumnezeească. Conducătorii, cari se află cu ei în aceeaș suferință, să se bucure că prin încrederea ce au între credincioși, au putut să adune un așa mare număr pe lângă ei. Să se bucure mai ales că urmează lor atătea fecioare și copii, gata a'și da viața pentru învățătura creștină. In fine îndreaptă atențiunea tuturor asupra răsplătirei ce se va da celor cari sufăr martirul, mărturisind pe Hristos.

Intreaga epistolă este însufleţită de cea mai mare dragoste pentru mărturisitorii credinţei creştine şi ni'l arată pe autor în cea mai frumoasă icoană a întregei sale gândiri de bine, pentru drept măritorii credinţei creştine.

Prea fericiţi şi prea iubiţi fraţi, zice Ciprian, renumele vostru ar fi cerut, ca să fi venit însuş spre a vă vedeà şi a vă îmbrăţişà, dacă eu însuş n'aş fi surghiunit pentru mărturisirea numelui şi n'aş fi depărtat din marginile locului ce'mi este determinat. Insă mă prezint vouă, cum pot, şi vin la voi, dacă nu pot în persoană, după dragoste şi spirit, întru cât 'mi deschid inima mea în scris. Inima mea saltă plină de bucurie faţă cu virtuţile voastre şi cu purtarea voastră cea demnă de preţ, şi mă socot între tovarăşii voştri, dacă nu pe temeiul martirului corpului, totuş pe acel al comunităţii dragostei. Cum aş putea rămânea în tăcere şi a impune tăcere glasului meu, când aflu atâta laudă de prea scumpii mei cu care voi aţi glorificat pronia dumnezeească; că o parte dintre voi, după plinirea martirului său, s'a dus deja spre a'şi primì coroana meritelor sale dela Domnul. Altă parte petrece în fiare şi cătuşi în închisori sau în mine şi lanţuri, oferind încă esemple mai sublime prin durata lungă a martirului spre întărirea fraţilor şi dobândindu-şi prin suferinţa torturilor îndreptăţiri mai bogate pentru recompensă, întru cât a primit atât de multe valori ale răsplătirei cereşti, câte zile numără în suferinţe. Totuş nu mă mir că vi s'a întâmplat aceasta vouă, prea vitejilor şi iubiţilor fraţi, pentru meritul cucerniciei şi credinţei voastre, şi că Domnul prin distincţiunea preamărirei sale v'a rădicat la aşa înălţime a gloriei. Căci voi totdeauna în biserica lui Hristos v'aţi distins printr'o păzire neîntreruptă a credinţei, observând cu statornicie poruncile Domnului, în desvoltarea probităţei, în dragostea concordiei, aţi arătat moderaţiune în cucernicie, silinţă în oblăduire, grijă în susţinerea celor în nevoe, îndurare în îngrijirea de săraci, statornicie în apărarea adevărului, în păzirea unei discipline severe. Şi fiindcă vouă nu vă lipseşte nimic din icoana a tot binele, încurajaţi prin mărturisire publică şi prin suferinţa corpului inimile fraţilor către martirul dumnezeesc, arătându-vă voi ca conducători a virtuţilor, pentruca turma să imiteze pe păstori în ceea ce văd că se face de ei şi să fie încoronaţi de Domnul cu acelaş merit al sacrificiului.

Şi fiindcă voi de mai înainte aţi fost martirizaţi cu lovituri de

bastoane şi cu chinuri de tot felul şi aţi consfinţit începutul plin de mărire al mărturisirii voastre, aceasta nu este ceva ce merită blestemul nostru, căci corpul unui creştin nu se dă îndărătul bastonului, întru cât toată speranţa sa atârnă de lemn. Servitorul lui Hristos ştie taina mântuirii sale. Mântuit prin lemn (cruce), merge prin lemn (baston) la cunună. Ce minune însă, este că ei au fost duşi în mine, adecă în ţara aurului şi a argintului, ei vase de aur şi de argint, numai că acum s'a schimbat natura minei, şi locurile, ce mai înainte erau în uz de a da aur şi argint, acum au început să primească astfel de preţioase?. V'a pus şi în lanţuri picioarele voastre şi au lovit cu legături de dispreţ fericitele membre şi templul lui Dumnezeu, caşi când cu corpul ar fi legat şi spiritul sau aurul vostru l'ar fi necurăţit cu mânjirea fierului. Acestea nu sunt cătuşe ci podoabe pentru oamenii consfinţiţi Domnului şi pentru aceia cari dovedesc credinţa lor cu statornicie religioasă, şi nu leagă picioarele creştinilor spre ruşine, ci le glorifică spre primirea cununei. O fericite picioare încătuşate, care aţi fost deslegate nu de un fierar, ci de însuş Domnul! O fericite picioare încătuşate, care sunteţi îndreptate pe calea mântuirii în direcţiune spre paradis! O, picioare, legate în lume pentru moment, spre a fi libere pentru totdeauna la Domnul! Cruzimea rea voitoare sau pismătareţă poate să vă strângă aci cât de mult voeşte cu legăturile ei, în curând veţi alerga depe acest pământ şi dela aceste chinuri cătră împărăţia cerească. Corpul nu va fi recreat în mine pe pat şi pe perină, dar va fi recreat de binefacerea şi de mângăerea lui Hristos. Pe pământ stă corpul cel sleit de muncă; dar nu este nici un chin a sta cu Hristos. Lipsesc băile care se curăţe membrele de murdărie şi de necurăţenie, dar se spală lăuntric în mod spiritual ceea ce interior în mod corporal este necurat. Pâinea acolo este cu iconomie, dar nu numai cu pâine trăeşte omul, ci şi cu cuvântul lui Dumnezeu. Hainele lipsesc celor ce tremură de frig, dar cel care a îmbrăcat pe Hristos este destul îmbrăcat şi îngrijit. Părul capului tuns pe jumătate este sburlit în sus, dar cum Hristos este capul bărbatului, tot aşa trebue ca totul ce poate împodobì acel cap, să se glorifice pentru numele Domnului. Toate acestea în ochii păgânilor schimonositură crudă şi urâtă, cu ce strălucire va fi cumpănită! Chinul acesta vremelnic şi scurt, cu ce glorificare strălucită şi eternă va fi preţuit spre răsplătire, dacă, după cuvântul fericitului Apostol, Domnul va preface corpul înjosirei voastre, la fel cu corpul prea mărirei sale.

Şi nu trebue a vedeà, prea iubiţi fraţi, vr'o perdere pentru cuviosie sau pentru credinţă, dacă acolo nu li este cu putinţă preoţilor lui Dumnezeu de a aduce şi sărbătorì jertfa dumnezeiască. Voi serbaţi şi aduceţi lui Dumnezeu un sacrificiu costisitor şi plin de glorie, care vă va fi de mare folos, spre a primì recompensa răsplătirilor cereşti, după cum vorbeşte şi zice sfânta Scriptură în psalmul 50, 19: *„Jertfa lui Dumnezeu este o inimă înfrântă; o inimă zdrobită şi cucernică nu desprețuește Dumnezeu!“* Acest sacrificiu oferiţi voi lui Dumnezeu, acest sacrificiu serbaţi voi fără întrerupere zi şi noapte, însişi aţi devenit un dar de jertfă lui Dumnezeu arătându-vă ca sacrificii de junghiere sfinte şi nepângărite, după cum îndeamnă şi zice Apostolul la Romani XII, 1—2: *„Vă rog pe voi fraţilor, pentru îndurările lui Dumnezeu, să vă puneţi înainte trupurile voastre jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu, slujba voastră cea cuvântătoare. Şi să nu vă asemănaţi chipului veacului acestuia, ci să vă schimbaţi la faţă, întru înnoirea minţii voastre, ca să cunoaşteţi voi, care este voea lui Dumnezeu cea bună şi plăcută şi de plin“*. Căci aceasta este ce în deosebi place lui Dumnezeu, aceasta este prin care faptele noastre ajung mari în puterea meritelor, ajung acolo, de a moştenì îndurarea lui Dumnezeu. Aceasta este ca să putem răsplătì serviciul credinţei noastre şi a sacrificiului Domnului prin binefacerile mari şi aducătoare de mântuire, după cum sfântul Duh anunţă în psalmi şi zice la 115, 12—13, 15: *Ce trebue să răsplătesc Domnului pentru toate ce mi-a făcut? Paharul mântuirii voiu luà şi numele Domnului voiu chiemà Prețuită este în ochii Domnului moartea dreptilor săi.*

Boroianu.

Bisericile comunităților elenice din străinătate și tomul Sinodic al Patriarhiei ecumenice din Constantinopol.

De mult timp se urmà corespondență între biserica Regatului Grecesc și Patriarchia ecumenică din Constantinopol, pentru bisericile comunităților Grecești din străinătate. Biserica patriarhală susținea drepturile sale tradiționale ab antiquo, ca adecă, toate acele biserici, care primiau clirici liturghisitori din periteria patriarhatului ecumenic, să fie și să depindă canonicește de ea întru toate. Biserica Regatului Grecesc, reprezentând biserica elinismului liber și independent, biserica propriu zisă a neamului Grecesc, sub auspiciile statului, revendica la rândul său dreptul și putea în acelaș timp, de a protege comunitățile grecești ori unde s'ar afla ele, căci era Statul Elenic, care le puteà lua apărarea și astfel insistà asupra dreptului dependinței canonice a acestor comunități de biserica Regatului Grecesc. De aci neînțelegerea în privința dependènței acestor biserici. Apoi nu puțină turburare producea și faptul că, epitropii multora din aceste biserici, adeseori nemulțumiți cu clericii aduși din Grecia sau Constantinopol, ori de aiurea,

pentru a-i înlătura, apelau în mod arbitrar la Constantinopol, pentru a se scăpà de cei din Grecia liberă, sau la Atena pentru a înlătura pe cei aduși din Constantinopol sau de aiurea; iar dorința epitropilor se satisfăcea cu înlesnire, ori de câte ori apelau într'o parte sau în alta. Erà deci o stare de lucruri cu desăvârșire neregulată, dependența canonică a bisericilor acestor comunități.

* * *

In ultimile timpuri, dependența canonică a acestor comunități bisericești s'a complicat și mai mult. Au contribuit la aceasta netăgăduit mulți și diferiți factori, credem în deosebi, poziținea bisericilor acelor comunități grecești, care s'a regulat prin anume protocoale de către Statele creștine ortodoxe, unde ele existau, cu Statul elinic,—fie că ele depindeau canonicește mai înainte de patriarchia ecumenică, cum a fost cazul cu bisericile comunităților grecești dela noi. In urma acestei noui stări de lucruri și a poziținei ce li se creia bisericilor acestor comunități, dacă nu toate, în tot cazul multe din ele rămâneaŭ izolate și fără nici o legătură canonică, cu nici una din bisericile neamului de unde urmau a aduce și primì clerul liturghisitor trebuincios.

Această stare de lucruri, pe deoparte agravând poziținea bisericilor acestor comunități, pe de alta a silit biserica regatului Grecesc să se intereseze cât mai mult de soarta lor; iar pe biserica ecumenică să dea cu un ceas mai înainte o soluțiune chestiunei și astfel a fost nevoe ca să se stabilească în mod canonic și bisericesc și să se reguleze în mod definitiv, dependența canonică a tuturor bisericilor comunităților elenice din străinătate, ori unde s'ar află ele, ca astfel să se știe de ce anume biserică de-

pind ele și de unde epitropiile lor să aibă dreptul a cere și să obțină clerul liturghisitor necesar.

* * *

Spre acest sfârșit biserica cea mare a hotărît sinodicește cestiunea și despre hotărîrea luată a dat următorul tom sinodic, carele a fost trimis bisericei Regatului Grecesc prin Prea Cuviosia Sa Arhimandritul Atanasie, primul secretar al Sinodului Patriarchiei ecumenice, ducând cu sine și două epistole, una din partea Sinodului patriarchal, către Sinodul bisericei Regatului Grecesc și alta din partea Sanctității Sale Patriarchului Ecumenic Ioachim al III, către Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Atenei, Președinte al Sinodului D. D. Teoclit.

Trimisul patriarchal împreună cu tomul sinodic și cele două epistole mai sus amintite a adus cu sine și un vas cu Sfântul și Marele Mir, trebuitor bisericilor din Regat.— Vasul în cestiune a fost dăruit de biserica cea mare cu dorința de a servì pentru acest scop și în viitor, și cu rugămintea de a se procura Sfântul și Marele Mir printr'un anume trimis al bisericei Regatului Grecesc.

* * *

Actele acestea fiind în multe o nouă orientare în drepturile și prerogativele bisericilor autocefale creștine ortodoxe, le reproducem aci, în întregul lor, în traducere română, în ordinea în care le publică revista bisericească Ἱέρος σύνδεσμος, ce se edă în Atena sub auspiciile Inalt Prea Sfințitului Mitropolit, Președinte al Sinodului bisericei grecești.:

I. *Epistola patriarchală către Inalt Prea Sfințitul Mitropolit al Atenei D. D. Teoclit.*

Numărul reg. 2702.

Ioachim din mila lui Dumnezeu Archiepiscop al Constantinopolului noua Romă și Patriarch ecumenic.

Prea Sfințite și Prea Venerabile Mitropolit al Atenei și Președinte al Sfântului Sinod al bisericei Greciei, conliturghisitorule prea iubit și prea dorit în Christos Dumnezeu, al Smereniei noastre domnule Teoclit, pe Prea Sfinția Voastră Venerabil și iubit al nostru sărutându-Vă frățește în Domnul, cu cea mai mare plăcere Vă salutăm.

Prea cuviosul erudit archimandrit, domnul Atanasie, primul secretar al Sfântului și Sacrului nostru Sinod, carele Vă dă această epistolă frățească a noastră, aduce acolo tomul patriarchal și sinodic despre aranjarea noastră patriarchală și sinodică făcută acum în urmă asupra cestiunei despre dependența spirituală a bisericilor grece ortodoxe din străinătate, (εν τῆ διασπορᾷ), precum și epistola în cestiune patriarchală și sinodică, către Sfântul Sinod.— Simțind mare bucurie sufletească despre cele ce s'au săvârșit cu harul și buna-voința lui Dumnezeu și neîndoindu ne câtuși de puțin, că cu aceiași bucurie sufletească se va lua cunoștință și acolo despre această orânduială binevoitoare și de folos a bisericei mume, prin care pe de o parte se menține ordinea canonică și în acelaș timp nevoile și interesele comunităților connaționalilor noștri din străinătate se servesc în mod cuviincios și după cerințele timpului, simțim în acelaș timp mare bucurie duhovnicească, că prin acest aranjament s'a pus în acelaș timp baza celei mai apropiate și mai strânse legături de raport în viitor între biserica sororă a păzitului de Dumnezeu Regat al Greciei, către biserica mumă din Constantinopol, pentru ale căror raporturi nimic nu este mai de folos și de dorit.

Aceste raporturi de strânsă legătură, dorind să crească tot mai mult, exprimăm părerea și dorința frățească că ori de câte ori va fi nevoe să se ia Sfântul și Marele Mir de la Prea Sfântul și patriarchicescul nostru Scaun, pen-

tru nevoile bisericei surori a păzitului de Dumnezeu regat, să vină de acolo un cliric, trimis special, care să ia Sfântul Mir în anume vasul sacru, pe carele cu plăcere făcându-l noi aci, umplându-l și sigilându-l, îl trimitem cu această ocasiune prin primul nostru secretar, ca dar frățesc bisericei surori, ca să servească tot d'auna pentru acest scop sacru.

Și cu acestea, sărutându-vă iarăși cu sărutare sfântă pe Prea sfinția voastră, venerabil și prea iubit al nostru, urându-vă toate cele bune, suntem al Prea sfinției voastre prea dorit iubit frate în Christos și în totul devotat.

† *Ioachim al Constantinopolului*

1908 Aprilie 2.

II. *Epistola Sanctităţei Sale Patriarchului către Inalt Prea sfinţitul Mitropolit al Atenei și Sinodul Bisericei Regatului Greciei.*

Numărul reg. 2388.

Ioakim din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop al Constantinopolului noua Romă și patriarch ecumenic.

Prea sfinţite și prea venerabile Mitropolit al Atenei și preşedinte al sfântului Sinod al bisericei Greciei, domnule Teoclit și cei lalţi prea sfinţiţi Archierei care compun acest sacru Sinod fraţi prea iubiţi și prea doriţi și conliturghisitori ai Smereniei noastre în Christos Dumnezeu, pe prea sfinţiile Voastre iubiţi și veneraţi ai noștri, sărutându-vă frăţeşte în Domnul, cu cea mai mare plăcere vă salutăm.

Din scrisorile noastre frățești, ce s'au schimbat între noi până acum, despre bisericile grece ortodoxe aflate împrăștiete în streinătate (ἐν τῇ διασπορᾷ), cu privire la starea neregulată ce s'a ivit în deosebi acum în urmă la multe din ele, cunoașteți deja prea sfințite, prea scumpe și prea venerabile al nostru, câtă dorință ardentă a avut totd'auna sfânta noastră mare biserică a lui Christos, de a aranja

într'un chip canonic și sigur cele privitoare pe aceste biserici, ca atât cauza tuturor acestor nereguli să lipsească, iar amintitele comunități împrăștiete și departe fiind de centre, să păstreze cu tărie și neclintit. credința strămoșească și să 'și administreze bine toate cele privitoare pe ea. Căci nu este lucru mic sau indiferent buna stare în toate aceste comunități, nici iarăși mică răspunderea despre ori și ce neglijență privitoare pe ele, din care s'ar putea sdruncina sau ar suferi, atât orânduiala canonică, sau buna lor stare. Pentru aceasta, socotind de a noastră grije și grabnică datorie, rezolvirea și definitiva regulare și aranjare a cestiunei nehotărâtă până acum, privitoare pe aceste comunități, relativ de dependența lor canonică bisericească, de la care, ca de la o bază sigură depinde buna lor stare, siguranța și prosperitatea în viitor, după matură și îndelungată chibzuință, împreună cu sfântul și sacrul nostru Sinod, am hotărât. Având în vedere și nevoile timpurilor și o mai bună supraveghere bisericească și conducere a acestor comunități, am socotit, conciliind lucrurile, cu scrupulele canonice, să cedăm cu a noastră voe, pentru aceste rezoane canonicescul drept al înaltei protecțiuni și supravegheri al sfântului patriarhicescului și ecumenic tron al nostru, asupra lor, prea sfintei biserici a Greciei, ca surorei cele prea iubite, precum și pentru cel-lalt rezon al apropierei și al strânsei legături a acestor comunități, cum și ocrotirea lor de către Stat, putând ast-fel a îmulți în mod plăcut lui Dumnezeu, talantul încredințat lor.

Despre această hotărâre și regulare săvârșită de către biserica noastră, intormând cu bucurie nemărginită, pe prea Sfinția Voastră, prea Venerabile, cu bucurie vă transmitem alăturat de aceasta, tomul nostru Patriarchal și Sinodic ce s'a dat asupra acestei cestiuni, în semn de a se ține și a se păstra tot d'auna legalminte și cu exactitate cele cuprinse în el.

Exprimând din inimă bucuria noastră despre ceea ce s'a săvârșit prin harul prea bunului Dumnezeu cu aranjarea aceasta, vă comunicăm ca îngrijirea aceasta bisericească a noastră și aranjare despre amintitele comunități ale connaționalilor din streinătate, se va face cunoscut prin ale noastre scrisori patriarchale și către aceste comunități precum și către prea sfinții patriarchi, și se va face cuvenită publicare în revista periodică a bisericei noastre «ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια» spre cunoștința generală. Sărutându-vă iarăși cu sărutare sfântă, prea iubite, prea venerabile și prea sfinte, vă felicităm din inimă pentru fericita această aranjare săvârșită prin harul prea bunului Dumnezeu făcând și rugăciuni călduroase pentru amintitele comunități ale conaționalilor și pentru sfînta biserică sororă a păzitului de Dumnezeu Regat al Greciei cum și pentru toată lumea ortodoxă.

Suntem prea dorite al prea sfinției voastre iubit în Christos frate și în totul devotat.

1908 Martie 15.

† *Ioakim al Constantinopolului*
† *Atanasie al Chizicului în Christos iubit frate*
† *Filotei al Nicomidiei în Christos iubit frate*
† *Ioakim al Pelagoniei în Christos iubit frate*
† *Atanasie al Iconiei în Christos iubit frate*
† *Constantin al Chiului în Christos iubit frate*
† *Niculae al Maroniei în Christos iubit frate*
† *Grigorie al Stromniței în Christos iubit frate*
† *Agathangel al Grebenei în Christos iubit frate*
† *Luca al Dricnopolei în Christos iubit frate*
† *Constantie al Serviei și Cozanei în Christos iubit frate*
† *Gherman al Lerului și al Calimnului în Christos iubit frate.*

III. *Tomul patriarchal și Sinodic al bisericei ecumenice.*

Numărul Reg. 238bis.

Ioakim cu mila lui Dumnezeu archiepiscop al Constantinopolului noua Romă și patriarch ecumenic.

Purtătorii de Dumnezeu părinți ai bisericei și dascălii cei grăitori de cele dumnezeești, luminați cu toți din unul și acelaș Duh Sfânt, prin credința și învățătura lor, ca

nişte luceaferi cu multe lumini au ilustrat firmamentul cel intelectual al bisericei ; iar prin aşezămintele şi canoanele lor, au arătat foarte înţelepţeşte ordinea ce trebue a se urmà întru cele bisericeşti, orânduind toate aşa după cum se cuvine şi este de nevoe, pe temelia pusă de Apostoli, având piatră unghiulară pre Iisus Christos, Domnul nostru. Pentru aceasta deci toate câte fericiţii părinţi au orânduit şi au legiferat cu privire la ordinea şi administraţiunea bisericească, şi pe acestea deopotrivă le primim şi le respectăm şi voim ca să rămână în veac neclintite şi nemişcate urmând pretutindeni legile strămoşeşti întrebuinţându-le şi povăţuindu-ne de ele ca de o cumpănă şi dreptar sigur. Intre acestea sunt şi cele privitoare la protecţiunea spirituală a comunităţilor din diferite locuri. Şi deci acestea urmându-le, nu fără scop, nici întâmplător, ci după orânduiala şi armonia indicată de părinţi şi către ca conciliind şi acomodând cele ce urmează, lungind şi mărind astfel lanţul armoniei şi al unităţei în mod oportun şi potrivit cu ceea ce este de necesitate ori şi unde, sau acomodându-l după necesităţi, nu-l rupem nici nu-l stricăm. Căci nu distrugem prin adăogiri noui, care ar contravenì, scumpele aşezăminte ce ni s'au predat, ci potrivim şi îndreptăm prin orândueli conforme şi armonice către ordinea canonică, nevoile ce survin, întărind şi mărind astfel tot mai mult aşezământul armoniei şi al unităţei. Deci aceasta facem şi acum prin presentul nostru tom patriarchicesc şi sinodic, cu privire la bisericile greceşti ortodoxe cari se află împrăştiete în afară de limitele cunoscute ale diferitelor biserici autocefale şi sunt în Europa şi în America şi în alte ţări, biserici cari până acum, în ce privea ordinea unei autorităţi canonice şi spirituale era nesigură şi nehotărâtă. Şi fie-că amintitele biserici s'au îngrijit chiar de la început a orânduì şi a regulà bine toate cele-l'alte ale lor şi au conservat şi au păstrat in-

tacte atât credința cât și cele privitoare pe cult, pe disciplină, pe unitatea duhovniciască, cu mult zel în streinătate, dar ele prin modul cum s'au făcut și s'au constituit neavându-și ființa lor de la vre-o autoritate bisericească sau politică, așa zicând, nici după un sistem oare care, nici în unul și acelaș timp de o dată, ci în mod spontaneu ca să zicem ast-fel și din inițiativă cu desăvârșire particulară rezultând și formânduse, de la coloniști și emigranți de diferite proveniențe, din aceste cauze s'au ivit în cele din urmă mari nereguli și nestatornicie cu privire la unitatea depedenței lor canonice. Căci fiind toate independente și de sine conduse în administrarea lor internă, unele din ele recunoșteau ca autoritate bisericească a lor sfântul nostru scaun Apostolic, patriarchal și ecumenic, avânduși de la început legătură cu el, pomenind numele patriarchului în sfintele slujbe și luând de la el stântul mir și preoții liturghisitori. Altele după înființarea bisericei păzitului de Dumnezeu Regat al Greciei, având legături mai strânse cu el și contact din cauza provenienței d'acolo a celor mai mulți din membrii acestor biserici și a-celor-l'alte raporturi cu el, au început din această causă și întru cele bisericești să recunoască ca autoritate a lor spirituală, sfântul Sinod al păzitului de Dumnezeu Regat, și a sta în raport și legături cu el. Iar altele nu aveau nici de cum hotărât punctul dependenței lor spirituale, ci se purtau în mod diferit, raportânduse, când către scaunul nostru patriarchicesc, când către sfântul Sinod al Greciei, or câte odată către alte scaune patriarchicești. Și fiindcă dependența spirituală a amintitelor biserici era ast-fel neregulată și nehotărâtă, prin aceasta se violà în mod vădit ordinea canonică, căci este învederat că nici prea sfânta biserică a Greciei, care a fost ridicată de către scaunul nostru patriarchicesc la autocefalie cu limite determinate, nici vre'o altă biserică sau scaun (patriarchal) ar fi putut

canonicește să-și extindă puterea sa în afară de hotarele periferiei sale proprii, afară numai de prea sfântul nostru scaun Apostolic patriarchicesc și ecumenic, având el singur dreptul d'a exercità cea mai înaltă autoritate spirituală asupra amintitelor biserici din streinătate, pentru dreptul său de întâetate și pentru privilegiile ce avea d'a hirotonì episcopi în ținuturile barbare și dincolo de confiniile perifeiiilor sale bisericești. Și fiind-că precum am zis, din cauza acestei nereguli se violà pe de-o parte ordinea canonică, iar acum în cele din urmă, mai ales, din cauza acestei nesiguranțe, au început a se ivì și alte greutăți servind nehotărârea, sau mai bine zicând libertatea aceasta în multe comunități pentru atingerea multor și diferite scopuri nu tocmai demne de invidiat în dauna armoniei și unității interesului lor comun, a fost nevoe pentru aceasta ca cât mai neântârziat să aducem îndreptarea cuvenită a lucrurilor, spre a se restabilì buna orânduială canonică și a se preîntîmpinà ori și ce fel de atingere și conflict, pentru binele acestor comunități, pentru a cărora siguranță în toate, grija maternă bisericească nu este lucru mic sau indiferent. De aci dar în cele din urmă s'au schimbat între prea sfântul nostru Scaun patriarchal și Sfântul Sinod al Bisericei Greciei corespondențe în destule și din amăndouă părțile s'au exprimat ardenta dorință pentru regularea cât mai neîntărziată a lucrurilor, în mod cuviincios și după nevoile de astăzi, cu iubire frățească. Pentru aceasta smerenia noastră împreună cu Prea Sfinției Mitropoliți și cu prea onoratii frați iubiți și conliturghisitori ai noștri în Duhul Sfânt, consfătuindu-ne sinodicește și discutând modul ca să se păstreze neclintită, atât ordinea canonică despre dependența spirituală a sus ziselor biserici, cât și ele să aibă totdeauna o protecțiune și îngrijire bisericească eficace și salutară. Am opinat și am hotărît cu harul și bunăvoința

a prea sfântului și desăvârșitorului Duh sfânt următoarele:

«Așa precum mai 'nainte marea noastră biserică a lui Christos, având în vedere necesitatea timpului și starea viețuirei a păzitului de Dumnezeu Regat al Greciei, a dăruit cu nemărginită dorință și iubire cordială autocefalia canonică prea sfintei biserici a acestui regat, a așezat'o sub a sa proprie autoritate bisericească, Sfântul Sinod al Bisericei Greciei, astfel și acum pentru cuvintele mai sus arătate îngrijind pentru buna administrație, cedează acestei biserici ca unei fiice prea iubite și care poate să înmulțească în mod plăcut lui Dumnezeu talantul încredințat ei spre binele poporului creștin, și dreptul canonic chiriarchicesc al supravegherei și protecțiunei spirituale asupra tuturor bisericilor grece ortodoxe din diaspora—presărate atât în Europa și America cât și în alte țări, afară numai de singura biserică greacă ortodoxă din Veneția, care pentru legăturile ei proprii bisericești, rămâne ca și mai înainte sub dependența canonică a prea sfântului patriarchicesculuí și ecumenicului nostru scaun și le cedează sub următoarele condiții bisericești: I. Pentru supravegherea și administrațiunea acestor biserici se va numì de către Sfântul Sinod al bisericei Greciei un Arhiereu având datoria de a vizità regulat din când în când pe fiecare din aceste biserici. II. Arhiereul ce se va numì de Sfântul Sinod al bisericei Greciei pentru a aveà supravegherea spirituală și vizitarea amintitelor biserici, carele poate fi și se poate luà și dintre Arhiereii prea sfântului, patriarhicesculuí și ecumenicului nostru Scaun, slobozindu-se de către el, trebue să vină totdeauna la Constantinopol spre a luà binecuvântarea patriarhului ecumenic precum și Sfântul Mir trebuitor acestor biserici. III. In toate aceste sfinte biserici la dumnezeiasca liturghie trebue a se pomenì cu glas numele patriarhului ecumenic la diptice, după ordinea următoare: Dacă liturghisește arhiereu, acesta pomenește la:

«întâi pomenește» pe Sfântul Sinod al Greciei, iar preoții conliturghisitori pomenesc pe Arhiereul ce liturghisește și diaconul pronunță afară numele patriarhului ecumenic strigând cu glas tare «Prea Sfințitul Patriarh ecumenic (cutare) mulți ani trăiască». Iar dacă nu slujește arhiereu, preotul care slujește pomenește pre Sfântul Sinod al Creciei, iar polihroniul patriarhicesc, îl pronunță afară diaconul. Iar dacă nu este nici diacon, atunci atât pomenirea sinodului cum și polihroniul patriarhal le pronunță preotul liturghisitor din sfântul Altar, după ordinea de mai sus. IV. Fiecare comunitate fiind liberă a alege și a luà, ca și mai'nainte, de ori unde pre preoții ei, sau de a îi cere dela prea venerabilul Mitropolit al Atenei, numirea canonică a tuturor acestor preoți, trebue să se facă de Sfântul Sinod al bisericei Greciei. Pentru aceea preoții ce vor fi chemați de comunități, de oriunde și din orice periferie bisericească, sunt datori să ia carte canonică dela autoritatea bisericească respectivă, și să fie învestiți de către Sfântul Sinod al Regatului prin cartea specială despre numirea lor. V. Toate bisericile aflate în împrăștiere (διασπορᾷ) în semn de legătură, unire și de iubire fiiască către marea noastră biserică a lui Hristos, trebue să trimită anual o sumă oarecare pentru trebuințele sale după cum se va fixà de fiecare din ele după a lor proprie voință.

Enunțând și hotărând astfel aceste sinodicește întru Sf. Duh, despre numitele biserici ortodoxe grecești aflate în împrăștiere, pentru asigurarea lor perpetuă și păstrarea fără șovăire, le întărim prin prezentul nostru tom sinodic patriarchicesc, a cărei copie s'a trecut și în condica sfântă a marei noastre biserici a lui Christos. Iar Dumnezeul a tot harul carele ne-a chemat pre noi la mărirea sa cea eternă întru Iisus Christos, să păzească totdeauna în sfânta sa biserică legătura iubirei și a unirei neatinsă și nedespărțită, și el să desăvârșiască, să sprijine, să întărească și

să întemeeze în credința și în sfintele precepte amintitele biserici ortodoxe aflate în împrăștiere. Lui se cuvine mărirea și puterea în vecii vecilor. Amin.

In anul mântuirei 1908 Martie 18.

Ioakim din mila lui Dumnezeu archiepiscop al Constantinopolului, noua Romă și Patriarch Ecumenic.

† *Atanasie al Chiziculuí.*
† *Filotei al Nicomidiei.*
† *Ioakim al Pelagoniei.*
† *Atanasie al Iconiei.*
† *Constantin al Chiului.*
† *Nicolae al Maroniei.*
† *Grigorie al Stromnitzei.*
† *Agathangel al Grebenei.*
† *Luca al Driinopolei.*
† *Constantie al Serviei și Cozanei.*
† *Gherman al Serului și Calimnului.*

*
* *

Aceste acte fiind de o mare importanță în raporturile canonice ale bisericilor, vom continuà în numărul viitor reflexiunele noastre asupra lor.

Drag. Demetrescu.

HRISOSTOM CA EDUCATOR[1]).

Până aici am vorbit de Hrisostom ca învățător al adevărurilor bisericii, întru cât adică a stabilit adevăruri mai mult ori mai puțin referitoare la învățăturile creștine, la credința și așezămintele bisericii lui Hristos. Acum îl vom privi ca educator al mulțimii, deci ca îndreptător al moravurilor în general, cari n'au de-a face numai cu doctrina creștină, ci mai ales cu caracterul omului și cu virtuțile civice. Pe partea aceasta el merită cu mai multă dreptate titlul de mare dascăl al bisericii orientale, căci toată firea sa era predispusă spre practicism și fugea de teoretisările filozofice și dogmatice, și multa sa iubire de oameni îi da pe deoparte energia faptei, iar pe de alta, puterea cuvântului său îi da energia convingerii. Ca învățător al adevărurilor bisericii el trebue judecat din puntul de vedere dogmatic, ca educator însă din puntul de vedere psihologic și etic.

In cursul celor șase ani, cât stete Hrisostom între monahi, sufletul său începu să se clarifice. El, cel înflăcărat și cu totul absorbit de această viață monahică, pe care o descrie așa de frumos în scrisoarea către Teodor, și absolut convins că monahismul este supremul ideal al virtuții creștinești, începe cu vremea să vadă că nu acesta poate să fie singur idealul cel adevărat. Nu în pacea munților și în liniștea proprie a sufletului numai trebue cântat *eroul*,

[1]) (Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXII-lea No. 1).

biruitorul, după cum îl cere scriptura, ci și acolo în vălmășagul lumii și în mulțumirea ce o procuri altora. Ce biruință este aceea când fugi de răsboiu? Biruitor e acela, care înfruntă primejdiile și le înlătură, nu acela ce fuge de ele și le ocolește. Ar fi fost poate Pavel mai bun creștin, dacă în singurătatea pustiei ar fi contemplat dumnezeirea? Nu, și e tot așa de bun și prin viața de luptă și sbuciumată ce a avut-o: «Intru nimic i-a fost liniștea [1]), pe care acum noi mereu o căutăm, și zicea (I Cor. 4. 11): «Până în ceasul de acum răbdăm și foame și sete, și suntem goi, și pătimim și n'avem unde ne pune capul, și ostenim lucrând cu mâinele noastre, și ocărăți fiind grăim de bine, izgoniți fiind răbdăm, huliți fiind mângâiem, ca un gunoiu ne-am făcut lumii: tuturor o lepădătură suntem până acum». Iubirea lucrătoare, aceea care năzuește veșnic numai spre fericirea altora, aceasta este virtutea supremă a creștinului, și gândul acesta a început să cuprindă sufletul lui Hrisostom cu tot mai multă tărie și l-a hotărît în urmă să părăsească viața retrasă și să între ca luptător în viața cea de toate zilele.

Cauza pentru care Hrisostom a părăsit viața monahală o spune însuși că ar fi fost sănătatea sa sdruncinată prin prea asprele exerciții de ascesă pe cari le-a făcut în vre-

---

[1]) El este pretutindeni numai „întreacăt pe la voi“, el are numai un gând: cuvântul să sboare în goană prin lume, şi cu cât trece vremea cu atâta creşte in el voinţa să pătrundă mai departe şi tot mai departe la aceia cari stau încă în întuneric. El se urcă peste culmile pline de zăpadă ale Taurilor, şi iată-l alergând prin văile Lykaoniei; el călătoreşte până la marea Egeică, şi iată în vis i se arată un bărbat macedonean şi strigă: Vin'o şi ne ajută! El soseşte la Corint şi tocmai pleca corăbii spre Italia, şi numai de cât el scrie la Roma cum totdeauna el se roagă în sufletul său că doară-doară îi va fi cu putinţă odată cu ajutorul lui Dumnezeu să vie şi la Romani“. Peste marea cea largă îi strigă glasuri „Vino“, şi în ceasurile singurătăţii el gândeşte cu durere la „cei ce încă n'au auzit nimic din Evanghelie—acest “mai departe, tot mai departe“ este lozinca vieţii lui Pavel (H. Hausrath, Neutestamentliche Zeitgeschichte).

mea celor doi ani din urmă într'o peșteră, după exemplu celor mai severi călugări. Negreșit, și aceasta poate să fie o cauză; însă e mai de crezut că aceasta a fost numai un pretext spre a mai îndulci întru câtva învinuirea că a făcut însuși el marele păcat, pe care-l imputà acelor cari sfărâmă «jurământul făcut lui Hristos» și părăsesc monastirea. Dar dovadă că a fost pretext este faptul, că după însănătoșirea sa—fiindcă intr'adevăr se întorsese bolnav din munte—el nu s'a mai întors la monastire. Și iarăși o dovadă e, că la propunerea lui Meletie, de a rămâne în serviciul bisericii, el a primit fără preget slujba de diacon.

Deci, Hrisostom se convinsese de marea valoare a acelei vieți pe care o numea «viața practică» și al cărei principiu fundamental este iubirea lucrătoare, și a întrat în viața «cea plină de ispite și de primejdii» după ce își dase seama de greșitul punt de vedere din care a privit și el virtuțile creștine, ca și mulți alții și poate ca toți pe atunci, anume că ele ar fi *scopul în sinesi* pentru propria mântuire. Împărăției lui Dumnezeu, și nu ceea ce sunt, a dela unuia mijloace. Germenele acestei mânășe activități, care face pe Hrisostom să fie unul din cei mai mari și mai neobosiți propoveduitori ai creștinismului, acest germene *era* în diaconul Ioan, cu toate că direcțiunea activității sale nu avea încă o țintă deslușită, fie din causa tinereții și neexperienței lui, fie mai ales din causa curentelor de idei ale timpului, și ale mulțimei de piedici de ordine religioasă și socială. Precum Grigore de Nazianz își luase ca prototip al activității sale pe Samuel, a cărui imagine îi plutea veșnic înainte, tot așa e de crezut că Hrisostom avù veșnic înainte-i imaginea apostolului Pavel.

Direcțiunea și-a luat-o cu încetul și cu deplină siguranță, și i-se poate așa de lesne și de limpede urmări cotiturile făcute la început, ca ale unui rîu de munte până ce el de-

vine fluviul cel liniștit și puternic care duce cu el corăbii nenumărate și adapă țări și popoare.

In primele luni, după primirea diaconatului, el publică o scriere, în chipul unei scrisori de mângâere către un tânăr călugăr, Stagirius, cu care petrecuse împreună ca monah, și care acum suferea de o boală de nervi, împreunată cu o slăbiciune a întregului organism și cu acea zguduire a facultăților mentale, pe care pe atunci o numeau obsedare. Nici doctorii, nici punerea mâinilor unor oameni sfinți n'au ajutat nimic lui Stagirius; acesta în melancolia sa, se lupta cu gândul sinuciderii, iar acest gând bolnavul credea că ar fi o inspirațiune a duhului rău ce-l stăpânește. Hrisostom îl mângâe, amintindu-i dintăiu adevărul că Dumnezeu toate le orînduește numai spre binele omului; că aceste suferințe îi sunt spre cercetare și îndreptare. Apoi îi laudă viața de monah, și mai ales că a făcut mari progrese în smerenie «pentrucă am auzit pe mulți că te acuză de mândrie». In partea a doua a scrisorii îi spune că gândul sinuciderii îi este numai o urmare a melancoliei lui, nu o inspirațiune a duhului rău, și deci *să vrea* să biruească melancolia și atunci duhul rău nu va mai aveà nici o putere asupra lui. Voința e totul, zice Hrisostom, și stărueste tare să pue în evidență puterea voinței. Năzuința aceasta i-a fost toată viața o temă la care se întorcea mereu și mereu, și nu încetà să o repete, căci el văzuse încă de pe acum că *voința* morală este părghia ori-cărei virtuți. Fiindcă pe atunci contimporanii lui Hrisostom susțineau, printr'o credință falș înțeleasă a ideilor dominante în religiunile păgânilor, că spiritele rele au putere absolută asupra oamenilor, și că deci în mod *fatal* omul *trebue* să păcătuească, ei găseau un foarte bun pretext să-și scuseze slăbiciunile și păcatele cu influența neînlăturabilă a duhurilor rele. In contra acestei credințe—care oamenilor păcătoși le convenea de minune, căci aveau scuză veșnică:

că vreau să nu păcătuească, dar că duhul rău e mai tare— în contra ei se rostește acum întâia dată Hrisostom și caută să o înlăture, nu negând existența duhurilor rele, ci stabilind adevărul că *voința* oamenilor e superioară acelor duhuri. E de o mare importanță faptul că el ridică voința morală la rangul ce i se cuvine de atot stăpânitor al ori-cărei fapte omenești. Cu aceasta Hrisostom lovește și în credința acelora cari ziceau, că numai cei ce se fac călugări și pustnici pot să fie virtuoși și să nu facă păcate, căci acolo se izolează de lume, de ispite și de primejdii. Negreșit acesta este un adevăr, întru cât «ocaziunea face pe om hoț»; Hrisostom însă punând voința la mijloc, le zice: E lesne a nu face păcat, când *nu* ai ocaziune, însă vrednic de laudă e acel ce chiar având ocaziune, tot nu păcătuește, fiindcă *vrea* să nu păcătuească!

E așa de evident lucru că scrierea către Stagirius este totdeodată și o scriere *pro domo* a lui Hrisostom, căci prin ea se apără și își justifică eșirea sa din monastire. Dacă luptă acolo, din de cursul ideilor contimporane, acum le e comun că singurătatea nu stă în locuri, ci în adevăratul tău suflet și că deci el *voește* să rămâe în mijlocul ispitelor și primejdiilor, ca biruindu-le cu atât să-i fie biruința mai strălucită.

In acelaș vreme cu scrierea către Stagirius, Hrisostom publică o altă scriere care în ce privește idea conducătoare, stă în contrazicere cu cele de mai sus. Scrierea e o apărare a vieței celibatare a călugărițelor. Două sunt causele ce-l au determinat a scrie această apărare. Una, că Hrisostom pe acest timp era în mare luptă cu sine însuși, în stadiul frământărilor sale sufletești și că era un sclav al direcțiunei acelia ce punea supremul creștinism în viața monahală. Iar alta a fost că starea deplorabilă de pe atunci a referințelor matrimoniale și corupțiunea generală a tineretului îl făceau să nu vadă decomandată

alt remediu social de cât trimeterea fetelor în monastiri. Protivnicii lui Hrisostom aveau, ce e drept, argumente destul de puternice, dintre care negreșit nu era cel mai slab adevărul că creștinismul nu poate și nu trebue să stea în conflict cu ordinea socială a lumii și cu viața, și că binele ce s'ar face păzind castitatea femeilor, ar fi de trei ori întrecut de răul ce ar isvorâ din ruinarea temeliilor familiei. Dar cel mai puternic argument contra lui Hrisostom și l'a dat Hrisostom însuși, nu acum ci mai târziu, după ce direcția practică se dezvoltase mai mult și tot mai mult în el, și după ce învățase să cunoască mai în adăncime trebuințele timpului său. Atunci în loc să ceară femeilor să trăească în monastiri, cerea cu atât mai mult să rămâe în familiile lor, căci se convinsese cât de mult ar puteà să lucreze femeile tocmai în viața familiară luptându-se împotriva lumii corupte și crescând copiii în principiile morale. Lăsând acum la o parte această cestiune, în scrierea de care vorbim se vede un nou punt clarificat în sufletul lui Hrisostom, deci o nouă «etapă»—dacă ni se îngădue cuvântul acesta—în desvoltarea direcțiunii practice a marelui învățător. El fusese călugăr în monastire, își mortificase trupul cu ascese foarte severe în peșteri și, firește, credea și el ca toți, că aceste chinuri de bună voe sunt o virtute de căpetenie a creștinismului. Ascesele acestea, precum se știe, erau pentru păgâni o spaimă și un nesfârșit isvor de batjocură. Ei nu înțelegeau ce rost pot ele să aibă: ce virtute e în fața Dumnezeului creștin răbdarea foamei și a setei? Nu înțelegeau cu ce poți bucurà pe Dumnezeu, dacă tu singur te bați cu biciul pe corpul gol, ori că stai ani într'o celulă în picioare, fără să te poți culcà? In lumea păgână și cea ante-creștină, contrastul între divin și uman erà o prăpastie; omul erà numai om și nu se puteà ridicà cu gândul să trăească mai presus decât ca un om. Aceasta erà o

concepție absolut unilaterală. Dar după ce creștinismul a învățat să cunoască pe Dumnezeu în Fiiul său ca om, s'a făcut o legătură între divin și uman, și astfel omul a început să caute să se înalțe cât mai sus peste firea sa omenească și să se apropie de divin. Și Hrisostom o spune aici limpede: «Dacă vrei să fii desăvârșit și vrednic de Mântuitorul, tu trebue să te ridici cu gândurile tale peste natura umană»! Da. Insă precum păgânii trăiau în unilateralitatea lor, a firii umane, așa călugării căzură tot într'o unilateralitate: ei voeau să trăească numai în firea divină. In loc să înțeleagă ridicarea peste firea umană ca o desvoltare armonică a voinței morale care să înalțe ce e uman și să-l apropie de divin, ei striveau tot ce e curat uman, ucideau tot ce e inerent firii umane, negau natura umană. Prin'aceasta se rupeau legăturile ordinei în lume: pustnicii fugeau de părinții lor rămași în mizerie, se ascundeau în codrii ca să nu vadă oameni și altele de acest fel și nu cunoșteau nici o autoritate. Și acel Hrisostom, însuși un veteran acel, acum clarificat, predică adevărul că aceste asceze prea severe nu sunt folositoare [1]). Nu ne cere Hristos acestea, nu ni le cere Dumnezeu, zice Hrisostom. *Cere a ne ridică peste natură, dar nu a negà natura.* Și pune iarăși în cumpănă iubirea lucrătoare, întrebând dacă aceste asceze aduc ceva folos practic creștinismului: «Unde nu clădește Domnul casa, acolo zidarii lucrează de geaba» (Ps. 128. 1).

M. P.

---

[1]) In Nicea, ca exilat, a văzut un μοναχὸς ἐγκεκλεισμένος sau pustnic dintre cei ce lăsau să-i zidească într'o celulă şi stăteau viaţa întreagă acolo, primind mâncare pe o singură spărtură. Acest pustnic era vestit şi cu numele de sfânt. Hrisostom l-a convins că lucrarea în via Domnului, munca pentru părinţi şi nevoiaşi, e mai plăcută lui Dumnezeu decât o ascesă trândavă ca a lui.

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română. Anul XXXII-lea No. 1).

Din cele spuse până aice vedem, că om cu bărbăție se poate numì numai acela, care caută să răzbată prin toate nevoile și primejdiile vieții, gândind necurmat tot la binele său și al altora, și năzuind din răsputeri numai la norocirea trupească și sufletească a sa și a altora. Dar nici bărbăția aceasta nu se poate încă numì virtute creștinească. Căci virtute creștinească este bărbăția numai atunci, când ea *răsare din darul dumnezeesc ce'l primim la sfântul botez, și când se silește să împliniască numai voia lui Dumnezeu, și așa să câstige pentru sine și pentru alții fericirea de veci.* Virtutea bărbăției creștine este, după cuvântul lui Iisus Hristos, *silința,* de a-și agonisì «*împărăția ceriurilor*», căci «*numai ceice se silesc o apucă pe ea*» (Mat, 11, 11). De virtutea aceasta zice fericitul Augustin: «*Noi am primit puterea duhovnicească, cu care se întărește slăbiciunea firii noastre, dar puterea aceasta am primit-o să ne apere numai când chibzuim bine, nu însă și atunci, când cutezăm și îndrăznim orbește. Duhul Sfânt ni s'a dat să ne păziască și să ne ajute la ferirea de primejdii și la învingerea primejdiilor, nu însă și atunci, când singuri căutăm primejdiile*». Ce-i așa dară virtutea bărbăției creștine? Ea este acea putere sufletească, întărită de darul Duhului Sfânt, care învinge toate piedicile, toate greutățile, primejdiile, suferințele și chinurile vieții acesteia, și necontenit se silește să ajungă numai la binele cel singur adevărat, adecă la dobândirea vieții fericite de veci. Bărbăția

creștinească îi dă omului puterea să înceapă lucruri mari, fără frică, dar și fără îndrăzneală oarbă, și să stăruiască statornic a 'și duce la capăt acelea lucruri, deși lumea și trupul său și Satana i se împrotivesc din răsputeri. Virtutea bărbăției creștine cere deci pe de o parte să împlinim fapte mari și grele pentru prea mărirea lui Dumnezeu și pentru mântuirea noastră și a aproapelui, iar pe de altă parte cere să suferim pentru binele acesta orice primejdii și suferinți și chinuri, fie chiar și moartea. Și chiar moartea, suferită pentru preamărirea lui Dumnezeu și pentru mântuirea sa și a aproapelui, este fapta cea mai strălucită a bărbăției creștine.

Dar să vedem mai cu de-amăruntul, ce cere virtutea bărbăției creștine dela noi. Ea cere dela fiecare să stăruiască *numai decât* a-și câștigà toate virtuțile și a ajunge la fericirea de veci cu jărtfirea a tot ce are, fie, după cum am zis, chiar și cu jărtfirea vieții. Virtutea bărbăției creștine mai cere luptă statornică împrotiva tuturor păcatelor, muncă necontenită pentru dobândirea a tot ce e bine și osteneală necurmată pentru ajungerea la deplinătate. Virtutea bărbăției creștine grăiește totdeauna ca Iosif cel vândut de frații săi și ademenit la păcat de stăpâna sa, zicând: *«Cum voi face acest lucru rău și să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?»* (I Moisi 39, 9). Virtutea bărbăției creștine grăiește totdeauna, cum Susana cea cucernică și nevinovată a grăit către nerușinații ei ademenitori și judecători: *«Mai bine este mie să nu fac și să cad în mânile voastre, decât să păcătuiesc înaintea Domnului»* (v. 23). Virtutea bărbăției creștine răspunde la toate ispitele Diavolului cu puternicele cuvinte ale lui Iisus Hristos: *«Du-te după mine, satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău te vei închinà și Lui singur vei slujì»* (Mat. 4, 10). Bărbăția creștină își dă cea mai mare silință în munca pentru dobândirea a tot ce e plăcut lui Dumnezeu și oamenilor, căci, după cum zice înțeleptul Solomon: *«dreptul îndrăznește ca un leu»* (Pild. 28, 1). Dreptul învinge ori și ce piedici, ce i s'ar pune în cale, și cu bucurie rostește cuvintele sfântului apostol Paul: *«Eu toate le pot în Hristos Cel ce mă întărește»* (Filip. 4, 13), ori zice ca prorocul David: *«Intru Tine* (Doamne) *voi alerga sprinten și întru*

Dumnezeul meu (adecă cu ajutorul Lui) *voi trece zidul*» (II. Regii, 22, 30). Bărbăția creștină nu ne lasă să ne oprim în loc, ci mereu ne duce dela virtute la virtute, și ni dă curajul să zburăm până la deplinătate, căci,—după cum zice prorocul Isaia (40, 41)—«*ceice așteaptă pe Dumnezeu* (sau nădăjduiesc în Dumnezeu) *se vor înoì și vor luà aripi ca vulturii; alerga-vor și nu vor ostenì, îmbla-vor și nu vor flămânzì*». Numai bărbăția creștină e în stare să împliniască cea mai mare faptă din viața unui om, anume ca unul sau altul să se învingă singur pe sine. Tu poți să fii un viteaz vestit și să-i învingi pe mulți alții, dar e mai greu să te învingi singur pe tine; tu poți să supui orașe și țări, poți să dobândești comori prețioase, dar e mult mai greu să te supui singur pe tine și să disprețuiești nu numai orice comoară, ci și toate onorurile și măririle și toată vaza lumească; tu poți să petreci tot în rugăciuni și să fii la toate slujbele dumnezeești, dar numai bărbăția creștină te învață să te lepezi de voia ta și să primești a împlinì numai voia lui Dumnezeu și să înăduși în tine toate zbucnirile mâniei, nerăbdării, răzbunării, prigonirii, dușmăniei și ale tuturor patimelor. Iată, omule, că numai bărbăția creștină te poate face să te învingi singur pe tine și așa să rămâi *curat*, precum foarte frumos zice și poetul sau cântărețul neamț Goethe:

«Când pe un om natura mai sus l'a ridicat,
Nu e nici o mirare că'n multe reușește;
Atotputernicia e'n el de lăudat,
Ce lutul slab cu-atâta onoare 'l însoțește.
Dar din a vieții probe când un bărbat străbate
Prin cea mai dureroasă—învingerea de sine,—
Atunci oricine poate la el cu drag să cate
Și poate zice: «*Iată'l, de acum curat rămâne!*»

«Căci tot, ce e putere în noi, tot mai departe
Să lucre, să trăiască în lume năzuiește,
Șuvoiul lumii însă din ori și care parte
Îi îngustează calea, pân ce i-o nimicește,
Atunci al nostru suflet, de lupte'ngenunchiat,
Se mângâe cu vorba, ce greu e de purtat:
De sila, care toată ființa'n lanț o ține,
Se mântuiește omul ce s'a învins pe sine!

Cu bună seamă că păcătosului îi trebue multă tărie sufletească, ca să poată părăsì fărădelegile sale și să le poată înfrână cu pocăința. Cu bună seamă că multă tărie sufletească îi trebue fiecărui prigonit, ca el să nu cerce a se răzbună asupra prigonitorilor săi, ci mai vârtos să-i iubiască, să li facă bine și să se roage lui Dumnezeu pentru dânșii, lăsând toată răzbunarea numai Domnului care zice: «*A Mea este izbânda, Eu voi răsplăti!*» (Rom. 12, 19). Cu bună seamă că multă tărie sufletească îi trebue chiar creștinului celui *drept*, când el se hotărește a-și asigurà nevinovăția cu o viețuire plină de căință și a-și sfârșì zilele pe acest pământ într'o sfântă umilință și mâhnire pentru dobândirea milei lui Dumnezeu și a mântuirii sale. Și oare cine îl oprește pe păcătosul pocăit, de a nu mai cercetà priveliștele deșertăciunilor lumești și a nu merge la locurile cele pline de larmă și de atâtea ademeniri la păcate? Cine altul, decât numai virtutea bărbăției creștine?! Cine îi oprește pe toți prigoniții să ierte toată ura și dușmania și răzbunarea? Cine îi face să-i iubiască pe prigonitorii, urâtorii și dușmanii lor, să-i binecuvinteze, să li facà bine și să se roage lui Dumnezeu pentru dânșii? Cine altul, decât numai virtutea bărbăției creștine?! Cine a pus în mâna tuturor pocăiților biciul, cu care ei singuri s'au bicuit pentru păcatele lor și n'au mai lăsat acest bici din mână până la moarte? Cine i-a împins și-i împinge chiar pe cei drepți să se poarte așa de aspru cu trupurile lor, ca și când ele ar fi vinovate de cele mai mari fărădelegi? Cine altul, decât numai virtutea bărbăției creștine,—care poartă, de bună voie, toate suferințele pocăinței cu cea mai mare statornicie?! Ce ne face pe noi să fim răbdători în dureri și în mâhniri, și să nu perdem curajul, când asupra noastră se descarcă trăsnetele și furtunele tuturor nenorocirilor? «*Ajutorul meu fii, să nu mă lepezi pe mine și să nu mă lași pe mine, Dumnezeule, că tatăl meu și muma mea m'au părăsit pe mine, iară Domnul m'a primit?!*» (Psl. 26, 15 și 16). Cine l'a făcut pe Iov să fie mai mare pe patul său de gunoi, decât în tot prisosul averilor sale? Cine i-a făcut pe toți sfinții mucenici și pe toate sfintele mucenițe să se lipsiască singuri de toate onorurile, măririle și bunătățile lumești, și să sufere cele mai crâncene

batjocuri și bătăi și munci, până ce și-au dat sufletul? Toate acestea le-a făcut și le face numai virtutea bărbăției creștine!—De sfinții apostoli Petru și Ioan citim că domnii jidovești i-au înfricat și i-au bătut cu bice, pentru că ei nu voiau să înceteze a vesti evangelia lui Hristos, iară cei doi apostoli s'au dus dela fața domnilor «*bucurându-se că s'au învrednicit a răbda ocară pentru numele lui Iisus, și în toată ziua, în biserică și prin case, nu încetau a învăță și a binevesti pe Iisus Hristos*». (Fapt. ap. 4, 41 și 42) Sfântul apostol Paul scrie despre cei dintăi creștini prigoniți: «*Voi jăfuire de averile voastre cu bucurie ați primit, știind că veți aveà avuție în ceriuri mai mare și stătătoare*» (Evrei 10, 34). Și cum zice același apostol despre sine, așa zicea fiecare creștin prigonit: *Eu mă bucur în neputințe, în defăimări, în nevoi, în goane, în strâmtorări pentru Hristos căci, când slăbesc, atunci sunt tare!*» (II Cor. 12, 10). Iată, cum bărbăția creștină, cu bucurie, sufere chiar și moartea pentru dobândirea împărăției ceriurilor.

32. *Noi avem foarte mare lipsă de virtutea bărbăției creștine.*

Eu am să vă arăt numai pe scurt, cât de mare lipsă are fiecare din noi de virtutea bărbăției creștine, fiindcă mai pe larg veți vedeà lipsa aceasta din cele ce vreu să vi le spun despre groaznica stricăciune a vremilor, în cari trăim. Fără bărbăție nu e cu putință să ajungi la vr'o virtute și, cu atâta mai puțin, la deplinătate. Căci la toate virtuțile dăm de mari greutăți și, dacă la facerea binelui ne deprindem a fi numai cârpaci, iară nu meșteri deplini, atunci nu-mai cârpaci păcătoși vom fi totdeauna și singuri vom fi de vină că ni vom perde mântuirea. Înțelepciunea ni luminează mintea, dreptatea ni cârmuește voința, cumpătarea ni arată măsura, dar numai *bărbăția le duce toate la îndeplinire*. Nimic nu ți ajută, dacă faci binele numai câtva timp, ori îl faci numai ca de năpaste, ori numai de ochii oamenilor. Dacă vrei să primești cununa vieții de veci, trebue să faci binele necontenit cu cea mai mare dragoste și bucurie până la sfârșitul vieții tale. «*Nu știți*—zice sf.

apostol Paul—«*că ceice aleargă la locul de priveală, toți adecă aleargă, iară unul ia darul? Așa să alergați, ca să luați!*» (I. Cor. 9, 24). Dar cine ne face să fim statornici întreaga viață în alergarea după tot ce e bine, așa cum e voia lui Dumnezeu? Numai virtutea bărbăției creștine! Și ce să zicem, când gândim la mulțimea atâtor nevoi și greutăți ce le întimpină pe calea vieții, bunăoară în căsătorie, în purtarea economiei sau gospodăriei, în sărăcii și în boale? Căsătoria, fie ea și fericită, ba chiar foarte fericită, totuși, între trandafirii ei, dai și de spini și, vai, Doamne, cât de greu e să trăiești toate zilele vieții tale cu un soț sau cu o soție, cu care, din pricina deosebirii de năravuri și a altor patimi și neuniri, de multe ori chiar moartea ți-ar fi mai plăcută, decât un trai atât de amar! Purtarea gospodăriei încă își are greutățile și necazurile sale: grija că nu-ți ajunge pânea pentru casnici ori nutrețul pentru vite, grija de creșterea copiilor, de plata birnilor, adesc sărăcia apăsătoare și alte multe strâmtorări, cari îți amăresc zilele. O, sărăcia, la câți sărmani nu li stoarce ea lacrimi fierbinți și adânci suspinuri, câte inimi de mame nu le mâncește ea, când trebue să poarte sarcina lipsuri de copii mici, între cari unii sunt poate și bolnavi, ori ologi ori netrebnici; cât de dureros și de amar e ea nu știi, de unde să iai fărma de pâne pentru dânșii și unde să li dai adăpost! Cât de amar e pentru săraci, pentru servitori și servitoare, de a se ține pe picioarele lor până la moarte, a-și petrece toată viața în muncă și în osteneli. Și ce să mai zic de boale? O, cât de adevărate sunt cuvintele lui Iov (14, 1) «*că pământeanul, născut din muiere, este cu viață scurtă și plină de necazuri!*» Ce poate, omule, să te ție tare în atâta vălmășag de greutăți, dacă nu ai virtutea bărbăției creștine? Vezi, ea numai decât îți este de lipsă, dacă nu vrei să cazi în valurile atâtor dureri și suferinți, ca să nu te poți/ sculà niciodată. De aceea și sfântul apostol Paul ne îndeamnă cu tot adinsul să ne silim a ni dobândì virtutea bărbăției creștine, zicând: «*Priveghiați, stați în credință, îmbărbătați-vă, întăriți-vă!*» (I Cor. 16, 13), și iarăși: «*Frații mei, întăriți-vă întru Domnul și întru puterea tăriei Lui, îmbrăcați-vă întru toate armele lui Dumnezeu!*» (Efes. 6, 10 și 11). Asc-

menea ne îndeamnă Dumnezeu Sfântul Spirit și în legea vechie: «*Să fie frica Domnului preste voi și păziți și faceți, că nu este la Domnul Dumnezeul nostru nedreptate*» (Paralip. 19, 7), și iarăși: «*Intăriți-vă și să nu slăbiască mânile voastre!*» (Paralip. 15, 7). Tot așa zice și prorocul Isaia (52, 1): «*Scoală te, scoală-te, îmbracă tăria ta!*»

Aceste cuvinte ale prorocului Isaia trebue să le repetesc din pricina vremilor, în cari trăim astăzi. «*Sculați-vă, sculați-vă*, vă strig și eu, iubiților, *îmbrăcați-vă cu tăria voastră!* Căci noi trăim într'o vreme nenorocită, în care avem lipsă de bărbăția creștinilor din cele dintăi sute de ani după Hristos. Astăzi iadul împreună cu toți slujitorii săi s'au năpustit cu toată tăria asupra noastră pe câmpul de luptă în contra virtuții și a adevărului, în contra legii și a rânduelii morale, în contra a tot ce e bine și sfânt și dumnezeesc, în contra creștinătății însăși. Acestor protivnici de moarte noi trebue să li punem în față curajul creștinilor, ce au trăit în cele dintăi 300 de ani după Hristos și cari timp de 19 sute de ani i-au rușinat, i-au învins și i-au doborît la pământ. Acestor protivnici noi *numai decât* trebue să li stăm față în față cu toată bărbăția creștinească, dacă nu vrem să ni pierdem nu numai mântuirea de veci, ci și viața pământească pe totdeauna.

Dacă stricăciunea vremii de azi n'ar fi așa de mare, după cum este aievea, și dacă am trăi noi încă în vremile acelea, când între miile de creștini abia puteai află unul, care să nu fie creștin adevărat, precum astăzi, între miile de creștini, abia afli unul care să fie vrednic de acest nume, atunci îndemnarea la îmbrățișarea virtuții creștine ar fi mai puțin de lipsă. Astăzi, când vedem, cum mai toți și toate și-au întors fața dela binele și adevărul cel veșnic sfânt al legii lui Hristos și, în goană nebună, aleargă numai după deșertăciunile și răutățile și fărădelegile lumești, astăzi, mai mult decât ori când, trebue să ne împrotivim nenorocirilor acestora cu bărbăția aceea, cu care cei dintăi creștini s'au împrotivit răutăților păgânătății. Să fii hotărît a părăsi cutari societăți, pentrucă ele sunt de tot primejdioase; să fii hotărît a pricinui tu singur cele mai mari dureri simțurilor tale, pentrucă în cutari plăceri, în cari ele ar voi să se desfăteze, zac colții tuturor boalelor

și ai morții; să fii hotărît tu singur a-ți ucide aplicările cele cu nerânduială, acestea toate sunt lucruri mari și grele, dar cine voiește să ducă viață cu adevărat creștinească, acela numai decât e silit să se hotărască la aceste greutăți. Insă nu numai să te hotărăști, ci să și faci aievea sau să și împlinești toate acestea într'o vreme ca a noastră, când numai decât se cere să mergi mână în mână cu lumea și să joci după fluerul ei și să lași frâu slobod tuturor simțurilor și aplicărilor și patimelor celor mai urâcioase—o, aice în adevăr îți trebue o bărbăție ca a lui Noe, care nu s'a lăsat înșelat de stricăciunea vremii sale, ci a ascultat de glasul lui Dumnezeu și și-a făcut corabia, în care s'au mântuit atât el cât și ai săi. Da, iubiților, a fi cu bărbăție creștinească într'un timp ca cel de astăzi, când virtutea e necunoscută, disprețuită și prigonită și când sunt atâția, cari de-a dreptul îi pun piedici și se luptă în contra ei; a fi cu bărbăție creștinească într'așa o vreme, asta însamnă a munci cu adevărat, zi și noapte, ca cel mai vrednic viteaz al lui Hristos, la corabia, care să ne poarte pe de-asupra tuturor valurilor morții. Ah! unde e azi râvna bărbaților apostolici pentru lățirea legii lui Hristos, unde e pocaința adevărată a păcatoșilor întorși și împăcați cu Dumnezeu, unde e starunința neadormită în implinirea voiei dumnezeești și atâtea, atâtea alte pilde înalțatoare de inimi și de suflete, unde să le căutăm și să le aflăm toate acestea, decât numai la creștinii cei din vechime? Căci astăzi se chiamă acuma virtutea, dacă *numai gândim creștinește*, pe când alții nici aceasta n'o fac; astăzi se chiamă acuma virtute, dacă *numai te răspunzi că ești creștin*, pe când alții te rîd pentru acest lucru și își bat joc de tine; astăzi se chiamă acuma virtute, dacă *numai taci despre lucrurile cele sfinte*, pe când alții se năpustesc de-a dreptul asupra lor, batjocorind și legea lui Hristos și toate așezămintele sfintei noastre Biserici, ba chiar pe însuși Dumnezeu și pe Fiiul său. O, ce bărbăție uriașă ni trebue în vremile noastre, ca să putem trăi creștinește, o, câtă *silință* ni trebue, ca, după vorba lui Iisus Hristos, să putem *sili* sau să ni putem *dobândi împărăția cerurilor!*

Iisus Hristos zice că «*lată e calea care duce în pierire*»,

adecă în osânda de veci, și «*îngustă este calea care duce în viață,*» adecă la fericirea de veci (Mat. 7, 13 și 14). Calea cea îngustă, de care ni grăiește Hristos, noi o putem asemănà cu o scară așa de lungă, încât să ajungă până la cer, dar și așa de îngustă, încât numai câte unul să ne putem suì pe dânsa. De amândouă părțile acelei scări sunt legate de fiecare fuscel, de jos până sus, toate primejdiile din lumea aceasta în formă de săbii, cuțite, seceri, sulițe și alte unelte așa de ascuțite, încât numai decât trebue să-i priciniască moartea aceluia ce s'ar suì pe dânsa și n'ar fi cu cea mai mare grijă și băgare de seamă. Jos, lângă scară, este un balaur, adecă diavolul, care necurmat caută să-i înghită pe cei ce vor să se urce în sus. Iată icoana căii celei înguste, de care ni grăiește Iisus Hristos; iată scara menită să ne înalțe, pe fusceii tuturor virtuților, la fericirea de veci; iată bărbăția, cu care creștinul adevărat și'l poate preface în fuscel chiar pe însuși diavolul! Vedeți acum, cât de mare lipsă și trebuință avem noi de virtutea bărbăției creștine? Vedeți, cum dela începutul vieții noastre, adecă de cum începem a gândì și a lucrà, minut de minut și zi după zi și așa toată viața, necontenit trebue să ni dăm silința cea mai mare a ne îmbrăcà cu armele tuturor virtuților, ca să ni facem, după cum am zis, fuscel de scară chiar din însuși diavolul și să răzbatem și prin toate săbiile, cuțitele, secerile și sulițele cele foarte ascuțite ale celorlalți fuscei, ca să ajungem la menirea menirilor, anume la împreunarea cu Ziditorul și Dumnezeul nostru? Fie-vă dară ochii pururea ațintiți la scara ce v'am arătat-o, *întăriți-vă, fraților mei, întru Domnul și întru puterea tăriei Lui, îmbrăcați-vă întru toate armele lui Dumnezeu, sculați-vă, sculați-vă și vă îmbrăcați în tăria bărbăției creștine!*

(**Va urmà**).

Pr. Constantin Morariu.

MUZICA CORALĂ IN BISERICILE RURALE.

I.

Muzica e cea mai frumoasă, cea mai dumnezeească artă ce s'a pus la îndemâna omului. De aceea și Biserica a întrebuințat-o ca cel mai puternic mijloc pentru preamărirea lui Dumnezeu, pentru înălțarea sufletului omenesc către Dumnezeire, — în regiunile ideale. Nu se poate serviciu religios fără cântare!

II.

Cum se cântă însă în bisericile noastre și în deosebi în cele rurale? Nu, e nevoie să insist asupra acestui punct, fiindcă cetitorii acestei reviste cunosc deaproape chestiunea. Cântarea la strană în bisericile noastre rurale a fost și e încă aproape barbară. Pe cel mai puțin cunoscător al artei muzicale o asemenea cântare 'l indispune, dacă nu-l revoltă chiar. Nu e cântare strigătul nesuferit și oftarea nazală a bătrânilor cântăreți de prin bisericile noastre rurale! Cântarea aceasta nu înnalță sufletul, ci'l deprimă!

III.

Sf. Sinod al bisericii noastre s'a ocupat în mai multe rânduri cu această importantă chestiune pentru biserica noastră.

S'a hotărât întemeerea de școli de cântăreți pe lângă fiecare Mitropolie și Episcopie, pentrucă nu poate fi cineva cântăreț fără pregătire. Asemenea școli s'au întemeiat aproape pretutindeni și o ușoară îndreptare a lucrurilor s'a și făcut. Cunosc un județ, unde cântăreții nepregătiți sunt aproape înlocuiți. E județul Mehedinți. Actualul protoereu Păr. D. Golici dela numirea sa a deschis în Severin cu voia Chiriarhului său o școală de cântăreți. Această școală există și astăzi. Din această școală au ieșit atâția cântăreți, câți trebue pentru bisericile din județ. E o adevărată plăcere sufletească, să asculți cum se cântă în bisericile rurale din acest județ. Și o asemenea plăcere am avut-o eu în câteva rânduri.

Cel mai puternic ajutor pentru îmbunătățirea cântărei religioase în biserica rurală ni-l poate da însă școala. Invățătorii noștri pot să formeze cu școlarii, băieți și fete, coruri religioase. Și ce înălțător lucru, să vezi bisericile noastre rurale pline cu popor și unde resună vocea armonioasă a micilor copilași. E o puternică pregătire pentru unirea într'un gând și o simțire a întregului popor. E formarea solidarității religioase și naționale.

In revista «Albina», anul al III-lea, 1899, pagina 415—416, am publicat un articolaș întitulat «Coruri bisericești la sate». In acest articolaș, după ce spuneam, că au început la țară să se formeze Coruri bisericești și s'au întemeiat școli pentru pregătirea cântăreților, continuam astfel: «Cu toate acestea corurile formate din elevii școalelor primare au o altă importanță. Se infiltră sufletului copiilor de mici, sentimente religioase; se deprind cu biserica, care va fi ocrotitoarea lor în toate împrejurările vieții. Pe lângă aceasta, vor însoți pe micii copilași și părinții și mai ales mamele ca să asculte rugăciunile ce se cântă în Cassa Domnului de scumpele lor odrasle. Vom ajunge încetul cu încetul ca să convingem și să deprindem și pe unii părinți,

că e mai bine să meargă la biserică și să asculte frumoasele cântări decât să înfunde cârciumele și să stea fără rost înaintea localului primăriei, tocmai în timpul serviciului Dumnezeesc!

Lucrarea învățătorilor noștri e deci o lucrare de moralizare și de civilizare. Căci să nu pierdem din vedere, că înstrăinarea de biserică, e tot una cu lipsa de ori și ce ideal și aceasta ar fi o nenorocire pentru sătenii noștri și prin urmare pentru neamul și țara noastră.

In unile părți din afară locuite de Români și mai cu seamă în Banat, s'au format de către învățători așa numitele *coruri de plugari*, care cântă la biserică, la diferite sărbări religioase sau profane, dau concerte etc., etc.... Și de aceea Dumineca și sărbătorile, bisericile sunt pline de lume în părțile acelea; și de aceea Românii săteni de pe acolo au altă viață religioasă și națională; ei simt că trăesc în toată puterea cuvântului!.. Nu s'ar puteâ întreprinde și la noi așa cevâ?... A venit iarna. Sătenii noștri în cele mai multe locuri n'au de lucru. Își pierd timpul în zadar sau și-l petrec în ocupațiuni nefolositoare și adesea ori păgubitoare. Nu gândesc harnicii noștri învățători, că în serile lungi de iarnă se pot întemeia asemenea coruri de plugari, când pildă ne este dată din altă parte? Foloasele unei asemenea lucrări vor fi foarte mari și îndeosebi pentru înfrumusețarea vieții sufletești a săteanului nostru. Fac această propunere și sper că voiu fi ascultat de preoții și învățătorii de inimă și cu dor pentru înlăturarea relelor de care suferă populațiunea noastră rurală».

*

Tot în revista «Albina» anul al X-lea pag. 35—37 și 57—59 am publicat un articol întitulat «Cântarea sau Muzica». Spuneam în acest articol și următoarele: «Au venit să vadă expoziția națională și Capitala Regatului român, mii și mii de frați de ai noștri, de peste hotare. Am stat

de vorbă cu mulți din ei, pentrucă în număr de câteva sute au fost găzduiți, începând dela 1 August, numai în localul școalelor Societății pentru Invățătura Poporului Român, unde sunt director. Multe mi-au spus dela ei și de bine și de rău, și de bucurie și de durere! Din toate se vedeà și se simțià însă un lucru: dragostea de neam și de tot ce formează ființa neamului și credința înflăcărată într'un viitor strălucit al acestui neam românesc! M'am ținut de frații noștri cât au stat în București și m'am dus și la Arenele Romane dela expoziție, unde cu cea mai mare sfințenie și căldură sufletească, am ascultat rând pe rând corurile celor din Banat, din Transilvania și din Bucovina. Ne-au spus în melodii armonioase tot trecutul lor și la urmă de tot, dorul lor s'a unit cu dorul nostru celor de aici și au cântat cu toții imnul neamului: *Trăiască Regele!* Măreția momentului nu se poate spune cu vorbe! Mărturisesc că am fost atât de mișcat, atât de zguduit sufletește, că n'am putut să-mi rețin lacrămile! O asemenea manifestare națională în jurul steagului tricolor, n'am mai văzut în vieața mea!

Frații noștri de peste munți cultivă cu cea mai mare seriozitate și tragere de inimă cântarea și îndeosebi cântarea națională. Și cu drept cuvânt, pentrucă cultivarea cântării naționale e tot una cu cultivarea idealului național. Prin nimic nu se poate mai bine ține strâns sufletul neamului ca prin cântare; prin nimic nu se poate mai bine cultiva solidaritatea națională ca prin cântare. De aceea laudă și cinste fraților noștri; laudă și cinste maeștrilor Dima, Mureșianu și mai cu seamă lui Vidu! Ei ne-au învățat și pe noi ce trebue să facem!» Și terminam acest articol cu următoarele cuvinte: «Invățătorii cu tragere de inimă au înființat și la noi coruri în multe părți ale țării. După câte știm, Cassa Școalelor a încurajat și a răsplătit pe cât posibil această mișcare. Invățătorii și preoții tineri se întrec acum să munciască și pe acest teren, dătător

de roade atât de frumoase și folositoare. Am nădejde, că în scurtă vreme nu se va găsi un sat în țară, unde să nu poți auzì cântări corale, care să miște și să înalțe sufletul».

IV

In toamna anului 1907 s'a făcut în județul Ilfov o mișcare în direcția aceasta, însoțită de cele mai bine-făcătoare rezultate. S'a dovedit însă cu acest prilej, că lucrul nu erâ așa de greu cum se presupunea și că ori și ce se poate biruì cu bună voință. D-nul *Ioan Ghiață*, revizorul școlar de Ilfov împreună cu D-nul *I. Popescu Paserea*, maestru de muzica bisericească la Seminarul Central și Seminarul Nifon Mitropolitul au întrunit în localul școalelor Societății pentru învățătura Poporului Român, un număr de peste 50 de învățători și de învățătoare din Ilfov. Pe acești învățători i-a învățat D-nul Popescu Pasere numai în trei zile să execute toate răspunsurile liturgice pe note liniare, adică vechea cântare bisericiască sau tradițională transpusă pe notație liniară. A asistat la încheerea acestui curs, D-nul Sp. Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii și am asistat și eu și fac aici mărturisirea, că succesul a fost deplin și spre marea uimire a tutulor.

Invățătorii întorși la școalele lor s'au pus pe muncă și au format coruri religioase. Sunt în momentul de față peste 70 de coruri în județul Ilfov compuse din școlari și din adulți și care cântă în bisericile noastre.

*

Din aceste coruri, 15 la număr, au dat în Palatul Ateneului din București, în ziua de 19 Aprilie a. c. o producțiune muzicală. Au întonat în comun mai multe melodii bisericești tradiționale armonizate de D-nul I. Popescu Paserea și sub conducerea domniei sale și anume: *Ziua Invierii*, *Cu vrednicie și cu dreptate*, *Sfânt, sfânt*, *Domnul Savaot*, *Pre Tine te lăudăm* și axionul: *Cuvine-se cu ade-*

vărat! Producțiunile acestea de ansamblu au fost foarte bine executate și au făcut o adâncă impresiune asupra publicului. După aceasta s'a perindat rând pe rând fiecare din cele 15 coruri și a executat bucăți melodice pe note liniare cu 2 și 3 voci. Erà vorba pe deoparte să se arate ce progres au făcut aceste coruri într'un interval de timp așa de scurt, iar pe de alta erà și un fel de concurență pentru premii instituite de Cassa Școalelor. Ce pot să spun despre felul cum s'au prezentat aceste coruri de fii de plugari? Mi s'a umplut sufletul de bucurie și de admirațiune! Harnicii învățători împreună cu micii lor școlari și cu adulții au întrecut toate așteptările. Ce ar fi, dacă exemplul din Ilfov s'ar generalizà? Cât s'ar câștigà pentru îmbunătățirea sufletească a săteanului! Și cât n'ar câștigà și biserica! E poate cel mai nimerit mijloc de a unì biserica și școala!

Pomenesc aici numele învățătorilor, cari au condus cele 15 coruri. Iată-i: G. Rădulescu din Copăcenii-de-sus; Ștefân Georgescu din Buftea; Părintele B. Vlădescu din Măgurele-Oteteleșanu; D-na E. Giurumescu și Dl. T. Popescu din cătunul Bellu; G. Constantinescu din Pantelimon; Popescu-Băjenaru din Brătulești; D. Popescu din Părlita Sărulești; M. Anastasiu din Ciorogârla; T. Sterie din Dridu-Sărindarele; I. Crețeanu din Moara-Săracă; Z. Sachelărescu din Nefliu; Toma Dobrescu din Radovanu; G. Ioniță din Bolintinu-de-Vale; Mih. Banu din Brănești; G. Dumitrescu din Dărăști.

V.

Dl. I. Popescu-Paserea a prezentat Sf. Sinod în sesiunea aceasta din Maiu răspunsurile liturgice, întocmite pentru corurile sătești după melodiile bisericești tradiționale. Lucrarea D-lui Popescu a fost aprobată de Sf. Sinod, în urma unui raport făcut de P. S. Arhiereu *Nifon Ploeșteanu*, un bun cunoscător al psaltichiei. Reproduc aici acest raport:

«La comisiunea pentru cercetarea manualelor de Muzică s'a trimis suplica înregistrată la No. 83 din 6 Maiu a, c., însoțită de două manuscrise poligrafiate, ce conțin cântările sf. Leturghii scrise pentru corurile sătești, după melodiile bisericești tradiționale de Dl. I. Popescu-Paserea, profesor de muzica bisericească la Seminariile Central și Nifon Mitropolitul din București, cu rugămintea din partea autorului de a se cercetà aceste manuscrise de cântări și de se vor găsì bune, să i se dea înalta aprobare de Sf. Sinod de a le puteà tipări și răspândì la învățătorii sătești.

Comisiunea examinând aceste cântări, a constatat, că ele sunt transpuse, după melodiile uzitate în biserica noastră de pe psaltichie, în coruri de trei voci, ușor de executat și plăcut urechii auditorului; mai ales că partea primă a acestor coruri conține partea melodică a glasurilor noastre bisericești, pe care autorul s'a silit să le transpue pe note liniare, atât cât permite transpunerea de pe psaltichie pe note liniare.

Și având în vedere că autorul, după propunerea D-lui Ministru Spiru Haret, în vacanța anului expirat a învățat pe o bună parte din învățători aceste coruri religioase numai în câteva zile, iar D-nii învățători ducând cu ei la sate cunoștințele muzicale căpătate au învățat și ei la rândul lor pe copiii din școală aceste coruri religioase; iar în ziua de 17 Aprilie a. c. o parte din învățătorii din Județul Ilfov au dat în sala Ateneului Român cu elevii din școalele respective o audițiune muzicală, executând, cât se poate de bine o parte din cântările corale, întocmite de D-nul Popescu-Pasărea. La care audițiune asistând și Dl. Ministru a bine-voit a decerne premii acelora dintre corurile sătești, care au ieșit mai bine.

Considerând, că cântările transpuse de Dl. Pasărea fiind melodice se pot executa și numai pe o singură voce, lucru care oferă un mare avantaj, pentrucă copilul învățând aceste melodii astăzi, le poate cântà și mâine ca bărbat și

chiar ca tată împreună cu copiii săi și astfel pe nesimțite se vor popularizà cântările bisericești la sate și poporul va fi atras mai mult la biserică, când va aveà ocazia să nu steà ca până acum ca simplu spectator, *ci va cânta tatăl cu fiul, mama cu fiica, bătrânii cu tinerii, precum cântau creștinii în secolele primare.* Pe temeiul acestor considerațiuni, comisiunea este de părere *a se acordà de Sf. Sinod înalta aprobare D-lui Popescu-Pasărea* spre a'și imprimà textele de cântări ce a înaintat Sf. Sinod spre cercetare».

*

Sf. Sinod le-a aprobat în unanimitate și Cassa Bisericii va tipări lucrările D-lui Popescu Paserea spre a fi la îndemâna tuturor învățătorilor. In același timp, D-nul ministru a însărcinat pe D-nul Popescu Paserea ca să-și continue activitatea începută în județul Ilfov și în celelalte județe. D-nul Ministru a cerut încă atât în Sf. Sinod, cât și fie-cărui chiriarch în parte sprijin moral pentru aceastà întreprindere și care nu poate fi de cât spre folosbisericii. Sprijinul acesta ar consta «în a da instrucțiuni preoților să ajute și să încurajeze pe învățători și eventual chiar să-i înlocuiască în această lucrare dacă vre-un învățător nu ar avea vocea sau aptitudinea cerută».

Din toate acestea rezultă, că atât Sf. Sinod, cât și ministerul Cultelor sunt însuflețiți de cele mai frumoase intențiuni pentru această folositoare mișcare. Și când există o așa armonie între Sf. Sinod și minister, și când va fi deplină înțelegere între preot și învățător, atunci putem aveà siguranța, că succesul e asigurat. Ar fi o adevărată fericire să ajungem să cânte în bisericile noastre rurale după cum spune P. Sf. Nifon, tatăl cu fiul, mama cu fiica, bătrânii cu tinerii, precum cântau creștinii în școalele primare. Ar fi cea mai mare reformă sufletească în viața poporului român!.

VI.

Cântarea corală în biserica noastră şi în deosebi în cea urbană a preocupat de altfel cam de mult pe cei în drept. Durere, însă, că foarte mulţi conducători de coruri, cu totul necunoscători de psaltichie, s'au abătut dela stilul muzicei noastre tradiţionale cu unile note curat naţionale. Sunt biserici, unde se cântă aproape ca pe scena teatrală. Sf. Sinod de acord cu ministerul Cultelor a numit o comisiune, ca să studieze această importantă chestiune şi să unifice pe cât cu putinţă cântările noastre corale din bisericile urbane şi să le apropie de vechea cântare bisericească. Lucrarea, nu va fi uşoară, însă foarte importantă din punct de vedere bisericesc şi naţional. E de dorit ca să se facă această lucrare, când pentru biserica rurală s'a început o lucrare ca a D-lui I. Popescu-Pasărea.

*

Zilele acestea a apărut o foarte interesantă lucrare pentru obţinerea titlului de licenţă în teologie despre vieaţa şi activitatea dascălului de cântări *Macarie Ieromonahul* de Dl. *Nic. M. Popescu*. Macarie e adevăratul reformator al muzicei noastre vechi bisericeşti şi nu pot să încheiu acest articol fără să reproduc câteva rânduri din lucrarea D-lui Popescu, în care se discută şi se rezumă minunat de bine chestiunea ce ne preocupă. Iată ce spune Dl. Popescu:

«Cunoştinţa mai de aproape a vechii noastre muzici bisericeşti—psaltichiei—este necesară din mai multe puncte de vedere.

Cultivată de biserică veacuri întregi, această muzică face parte însemnată din istoria noastră culturală şi a devenit un patrimoniu naţional de care ar trebui să se ţină seamă mai mult în progresul care se face pe tărâmul muzicei corale bisericeşti.

Când am început a împrumută de-a gata din alte părţi

forme de cultură, poate că pentru nici una din nevoile noastre n'am împrumutat mai greșit și mai depărtat de ceeace se făcuse la noi atâta vreme ca în muzica bisericească.

Erà după 1830, când muzica corală începe să se audă prin bisericile noastre. Pentrucă în acea vreme Rușii aveau multă trecere la noi, primele începuturi de muzică corală bisericească fură luate dela ei. Un archimandrit Visarion, rus de neam, fu cel dintâiu, care la compoziţiuni curat rusești, așează texte românești și aceste începuturi din București trecură mai târziu și la Iași. Imprumutul erà rău făcut. In această vreme muzica rusească se află într'o perioadă de desvoltare greșită. Ea suferea influența puternică a muzicii italiene dela sfârșitul veacului al XVIII-lea, care se află pe atunci în perioada ei de decădere. Muzica bisericească din Rusia dela începutul veacului al XIX-lea n'aveà nici o legătură cu vechea muzică rusească, care la origină aveà acelaș isvor ca a noastră și care fusese lăsată în părăsire, când un Bortnianski și alții răspândiseră gustul greșit al împrumutatei muzici Italiene. Imprumutul nostru însă merse mai departe.

Când Vodă Cuza în 1865 hotărî introducerea corurilor vocale în bisericile din România, Ioan Kart, care fu însărcinat cu aceasta, imită tot muzica rusească cu defectele ei și tipărì o liturghie, care în multe părți se cântă și azi. Apogeul imitației rusești în cor îl atinse Muzicescu. Chiar cântările lui proprii au tehnica și spiritul celor rusești.

Inmulțindu-se corurile bisericești și căpătându-se gust pentru cântare armonică în Biserică, maeștrii de coruri, cari n'aveau nici o cunoștință de muzică bisericească, începură a imità în compunerile lor tot ce le ieșià înainte. Cântece sentimentale, bucăți din opere, soluri, duete, cântări în ritm de valsuri, toate s'au scris și s'au auzit prin bise-

ricile noastre. Și poporul nostru, care n'a avut prilejul să asculte o muzică bună, curată, nepricepând, a ascultat și a plecat mulțumit de executarea artistică a cutărui cor bisericesc. Intr'un cuvânt toată muzica corală bisericească, care s'a cântat și se cântă în biserica noastră este străină de spiritul religios și n'are nici o legătură cu vechea muzică, care, oricum ar fi, e mai potrivită și mai înțeleasă de massa cea mare a poporului.

De câtva timp a început o nouă mișcare. Pentru alcătuirea cântărilor corale bisericești a început să se ià ca model vechea cântare bisericească, care fusese lăsată numai pe seama cântăreților din străni. Cântări ale psaltichiei transpuse pe notație liniară, sau compuse în spiritul ei, înzestrate cu armonia, care li se potrivește și executate cu îngrijirea și înțelegerea cerută, au apărut cu mult superioare tuturor împrumuturilor eftine și de rău gust. Această direcție începută de Dl. D. G. Kiriac și elevii săi promite să scoată cu vremea din biserică toate cântările corale fără rost».

*

Voiu urmări deaproape această chestiune și voiu arăta tot ce se va face în direcțiunea începută. Un lucru numai. Cel mai bun ajutor pentru reușită, nu-l pot da decât preoții și în deosebi cei tineri. Rămâne ca ei sĕ ià chestiunea cu tot sufletul și atunci reușita va fi deplină. Așa să deà Dumnezeu!

P. Garboviceanu.

CARACTERUL EBREILOR.

Orientalii totd'auna s'au asemănat, în general atât sub raportul binelui, cât şi sub raportul răului. Cu toate acestea este adevărat a zice, că caracterul Ebreilor avea ceva excepţional şi se deosibea, atât prin virtuţi, cât şi prin greşeli ce 'i erau proprii. Se înţelege, ar fi cu neputinţă a îndreptăţi pe Iudei de viţiile, ce se împută asiaticilor, îndrăzneala, moliciunea, iubirea luxului şi ceremoniilor, dar nu este mai puţin adevărat, că în mai multe perioade din istoria lor, îi vedem simpli în moravuri, cumpătaţi în izbânzile lor, admirabili prin credinţa lor religioasă, plini de sinceritate, credincioşi în cuvintele lor, însemnaţi prin umanitatea lor, dreptatea şi blândeţea caracterului lor. Este adevărat asemenea, că în toate timpurile s'au văzut la dânşii numeroase imitaţiuni de moravuri ale patriarchilor, cari făceau singurile lor plăceri a vieţuì în nevinovăţie şi a se îndeletnicì cu păstoria turmelor şi cu lucrarea câmpurilor. Acest popor păstor şi muncitor ştia întâmplător să devie un popor războinic şi aceasta nu fu numai sub David şi Macabei, când desfăşură puterea cea mai eroică, spre a răzbunà înjuriile sale sau a apărà independenţa sa. Cu toate acestea trebue să amintim, că cei mari

în general nu împrumutau adesea ori din afară buna-voință, decât a înșelà, a asuprì și se dedau la jafuri, după cum le imputau profeții. Viții mai răspândite și întru cât-va proprii națiunei, ce le treceau peste margini, erau neînțelegerea și îndărătnicia, adăogând aplicarea sa la idololatrie până în timpul exilului. Aci se oprește această patimă, căci sub Macabei nu mai erà de cât o mică parte a națiunei, care se alătură la cultul zeilor mincinoși.

Spre a judeca bine caracterul Ebreilor, nu trebue a'l studia în istoria timpurilor din urmă. Interpretările sofistice au schimbat atunci cu totul înțelesul legilor mozaice. Litera acestor legi rămase încă, dar spiritul așa zicând era mort.

Aceasta fu atunci, când mulțimea națiunei, ne mai urmând de cât pe conducătorii greșiți, merita într'adevăr titlurile de popor mincinos și călcător de jurământ, titluri date, atât de sfinții scriitori, cât și de cei profani. Purtarea sa pe timpul celui din urmă războiu în contra Romanilor, puse pecetea la pierderea splendoarei caracterului său.

Politețea Moravurilor.

Ebreii erau de o politeță aleasă în toate raporturile lor domestice și sociale: fie-care pagină a bibliei ne arată câte-va exemple. Politeța era atât de ușoară pentru ei, în cât legislația Mozaică a făcut o datorie, din aceasta. Dar, spre a prețuì politeța moravurilor acestui popor, nu trebue a o comparà cu obiceiurile noastre, ceremonialul climelor și al popoarelor fiind atât de deosebit, ca și costumele și vorbirile lor. Ast-fel, trebue cine-va să'și amintească, că exagerarea este una din semnele deosebite ale civilizației orientale și nu trebue a luà după literă expresiunile, ținuta și gesturile lor. Cât nu ne-am fi lăudat noi înșine sub acest raport, dacă Ebreii se tratau cu ex-

presiunile *Domnul meu, stăpânul meu, excelență*, χράτιστε, ca din timpul Domnului nostru Iisus Hristos, nu avem echivalentul acestei exagerațiuni în frazele *al vostru prea umilit, prea supus servitor*?. Nu trebue a pune mai multă însemnătate și realitate la această expresiune *a îngenuncheà la pământ*; acest obiceiu nu era nici de cum mai însemnat, ca obiceiul nostru de a ne descoperi capul și a ne plecà înaintea cuiva. Cu toate acestea trebue a observà, că din timpul Domnului Iisus Hristos, titlul de *rabi* era un titlul onorific rezervat celor învățați.

In sfârșit, orientalii au rămas credincioși până în zilele noastre regulelor politeței, pe care le vedem practicate în Geneza și după cum amintește asemenea Herodot și alți scriitori vechi.

Darurile la Ebrei.

In orient darurile au fost tot-d'auna, una din legăturile cele mai puternice ale relațiunilor sociale. Acestea erau câte odată omagiul de respect sau prietenie și altă dată ca un semn de onoare. Acest obiceiu de a face daruri, care se ridică până la cea mai înaltă vechime și care vestește moravuri primitive atât de dulci, ca și plăcute, s'au observat tot-d'auna cu credință la Ebrei, după cum putem vedea cu inlesnire din istoria lor. Obiceiul de a nu se arătà nici odată înaintea principilor, fără a le aduce un dar oare care, a devenit obligatoriu pentru Ebreii, cari se înfățișau înaintea lui Iechova monarhul lor. Insuși regii își trimeteau daruri, unii altora, după cum ei făceau acelora ce voiau să-i onoreze. Acest din urmă fel de dar era mai tot-d'auna însemnat sub termenul *matan*. Vechii profeți obicinuit nu respingeau darurile, ce li se aduceau, însă de când profeții mincinoși se lăsau a fi corupți prin daruri, adevărații profeți nu mai voiră să le primească. Cât despre darurile destinate a corumpe pe judecători, în ebre-

este *șohad*, și cari nu trebuesc confundate cu cele d'ăntâiu, au fost privite ca defăimate în toate timpurile.

Darurile erau proporționate cu averea celui ce le făcea, mai cu seamă cu condițiunea aceluia, care trebuia să le primească, căci se ținea socoteală înainte de toate de buna voință. Săracii aduceau daruri celor mari, lucrurile cele mai simple, bucatele cele mai obicinuite, mai puțin pentru cei mari, de cât pentru servitorii lor, după cum aceasta se practică încă în orient. In general se dedeau daruri tot ce poate fi mai folositor, adică; aur, argint, vestimente, arme, mâncări, însă regii și cei mari nu ofereau miniștrilor lor, ambasadorilor, streinilor, învățaților, de cât vestimente mai mult sau mai puțin prețioase, după demnitatea persoanei. Una din camerile palatului lor, numită *meltaha* era destinată pentru păstrarea acestor vestimente.

Cel mai înalt semn de stimă, ce un rege putea să dea la cine-va, era acela de a se desbrăcâ de propriul său vestiment, spre a i'l dărui. Principii moderni din orient fac adeseaori daruri de acest fel și este o datorie pentru acela, care 'l primește să'l îmbrace îndată și să facă omajiu prințului, ce i'l a dat sau trimis. Altă dată regii făceau adeseaori acest fel de daruri la cei mari ai lor, în timpul când mergeau a se pune la masă.

Este de observat, că astăzi ca și altă dată darurile destinate regilor și celor mari sunt purtate ca în triumf până la palatul prințului. Acest dar, or cât de ușor ar fi, este așejat pe spatele unui animal de povară sau purtat la braț de oameni pe o targă bogat împodobită și gătită cu îngrijire spre acest scop.

Convorbirea și băile la Ebrei.

Orientalii cei vechi se vizitau mai rar, de cât popoarele Asiei moderne. Când voiau a se întreține, 'și dedeau a-

desea ori întâlnire la intrarea orașului, pe o piață umbroasă și mobilată cu scaune, care nu era destinată de cât pentru aceste veniri de vecini sau prieteni. Orașele Mauritaniei mai au încă locuri de acest fel. Acolo se adunau toți trândavii orașului, spre a vedea pe cei ce plecau și veneau și a se pune în curent cu afacerile de comerț și de justiție, căci piețele și tribunalele se găseau în apropiere. Convorbirea nu era o patimă pentru dânșii, cu toate acestea este adevărat, că caracterul lor era prea depărtat de temperamentul unei persoane tăcute a Asiaticilor din zilele noastre.

Spre a putea socotì, că aveau mai multă vioiociune în caracterul lor, este de ajuns a știì, că orientalii cei vechi nu 'și interziceau vinul. Se știe cel puțin, din mai multe locuri ale Scripturei, că Ebreii iubeau jocul, cântul și muzica. Preumblarea, care pentru unii este socotită în numărul plăcerilor, nu era tot ast-fel pentru Ebrei, având în vedere clima regiunilor locuite de ei. Pretudindeni orientalii se arătau plini de respect pentru aceia, cu cari convorbeau. Contrazicerea lor este aproape necunoscută, iar dacă înțelegeau că cine-va 'i înșală, abia îndrăsneau să facă o mică observațiune: *de ajuns*, *destul!* erau termenii lor cei mai tari, spre a arătà desaprobarea lor. Insulta cea mai mare, pe care Ebreii o adresau la cine-va, era de a'l tratà cu expresiunea *satan* sau protivnic și *nabal* sau nesimțitor, dar acest termen din urmă avea în spiritul lor însemnarea de necredincios, nelegiuit. Nimic mai depărtat de lingușire și mai nobil de cât felul lor de aprobare; *tu ai zis*, sau *drept ai vorbit*. Această formulă s'a păstrat în Liban.

Arabii socotesc ca mojicie și despreț de a-și suflà nasul sau scuipà în fața persoanelor, cărora le datoresc respect sau considerație. Ori-ce trebuință ar avea fumând, ei se abțin sau înghit saliva lor și nu scuipă nici de cum.

Niebuhr observă la acest popor, că dacă un om în mânia sa scuipă înaintea altuia, acest fapt este socotit ca o insultă destul de mare, pentru ca acesta să 'şi răzbune îndată, dacă se simte destul de tare pentru aceasta. Acest obiceiu justifică până la un punct oare care părerea acelora, cari traduc expresiunea din Deuteronomiu XXV, 9; *iarac befanav*, prin *a scuipà înaintea lui* în loc de *a scuipà în faţă.*

Cât despre băi, căldurile Palestinei făceau aproape o trebuinţă. Ast-fel vedem, că ele au fost în întrebuinţare la Ebrei în toate timpurile. Ele erau chiar una din obiectele prescripţiunilor legale, ceea ce trebue să presupunem, că din timpul lui Moisì cel puţin, s'au stabilit în Palestina băi publice, după cum se vede şi astăzi în tot orientul,

Mișcarea în personalul clerical din țară pe Aprilie 1908.

NUMIRI

1. Nou hirotonitul în diacon Popescu Ilie, se recunoaște în ștatele bisericii catedrale Sf. Gheorghe (Ionașcu), din urbea Slatina, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

TRANSFERĂRI.

1. Pr. Mușetescu Gh. parohul parohiei Voroveni din jud. Muscel se transferă la parohia Valea Românești‌lor, acelaș județ, pe ziua de 15 Aprilie 1908.

2. Pr. Stroian N. Gh. parohul parohiei Prislop din jud. Muscel, se transferă la biserica Negru-Vodă din urbea Câmpu-Lung, ca preot ajutător, pe ziua de 1 April 1908.

3. Pr. Niculescu Ștefan parohul desființatei parohii Carabaca din jud. Constanța se transferă la noua parohie Cavaclar acelaș județ, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

4. Pr. Diaconescu I. parohul parohiei Mareș din județul Argeș, se transferă în aceiași calitate la parohia Cerhu, acelaș județ, în locul preotului Teodor Popescu, care trece în locul celui dintăi, pe ziua de 1 Aprilie 1908.

DEMISIONAȚI.

1. Pr. Bugănescu Oprea parohul parohiei Obărșia din jud. Romanați, a demisionat pe ziua de 1 April 1908.

2. Pr. Șerbănescu C. parohul parohiei Smirna din jud. Ialomița, a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1908.

DECESE.

1. Pr. Gh. Andriescu parohul parohiei Grozești din jud. Fălciu, a încetat din viață în ziua de 23 Februarie 1908.

2. Pr. Zaharia Nicolae supr. în parohia Dudești din jud. Ilfov, a încetat din viață în ziua de 15 Martie 1908.

3. Pr. Dinescu Nicolae supr. în parohia Scorțeni din jud. Prahova, a încetat din viață în ziua de 22 Martie 1908.

EVANGELIA
SĔŬ
VIAȚA ȘI INVĔȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ
DUPRE CEĬ PATRU EVANGELIȘCĬ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONOLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.
DE
MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română, Anul al XXXII-lea No. 1),

§. 51. *Învierea lui Lazarŭ. Sentenția dată de Sinedriŭ asupra lui Iisus. Retragerea lui Iisus.* Ioan XI. 17—57).

1. Ajungêndŭ Iisusŭ aproape de Bethania, Lazarŭ amiculŭ săŭ era înmormêntatu deja de patru zile. Fiindŭ-că Bethania era aproape de Ierusalimŭ, în distanța numai ca la cinci-spre-zece stadii [1]), mulți din Iudei venise la Martha și Maria, surorile lui Lazarŭ, ca să le mângîiĕ pentru mórtea fratelui lorŭ, și se aflau încă acolo, cândŭ a sositŭ Iisusŭ. Martha îndată ce a auditŭ că vine Iisusŭ l'i a eșitŭ întru întâmpinare; éră Maria ședea în casă, dupre datina doliuluĭ la Iudeĭ. Marta, întîmpinândŭ pre

---

[1]) *Stadii*: o mĕsură de lungime, grécă, în distanță de 120 pași geometricĭ.

Iisusŭ, 'ia ḍisŭ: «Doamne, décă tu ai fi fostŭ aicĭ, nu aĭ fi lăssat să móră fratele meŭ; ṣciŭ ânse că tu ṣi acum poṭi să 'lŭ înviezĭ; căcĭ Dumneḍeŭ ascultă ori ce cerere îĭ veĭ face». Ḍis'a eĭ Iisus: «învieva fratele tĕŭ». «Ṣciŭ, Dómne, că va învià la învierea universală, când vor învià toṭĭ morṭiĭ,» respunse Martha. Iisus îĭ ḍise:« Eu sûm autoriul învierei ṣi a vieṭeĭ: celŭ ce crede întru mine ṣi primeṣce învĕṭetura mea, chiar de ar murî cu corpulŭ, elŭ totuṣĭ este viŭ cu sufletulŭ ṣi se va îndulcì de o fericire eternă. Creḍĭ tu acésta?» Respuns'a Martha: Dómne! eŭ am creḍutŭ maĭ dinainte, că tu eṣti Christosŭ, Fiiul luĭ Dumneḍeŭ, venitŭ în lume». După aceea ducênduse a înṣtiinṭatŭ în secretŭ pre sora sea, că a venitŭ Iisus ṣi o chiamă. Acésta îndată s'a sculatŭ de josŭ unde ṣedea jelindŭ, ca să se ducă la Iisusŭ, carele âncă nu întrasse în satŭ, ṣi se oprisse la loculŭ unde l'a întâmpinatŭ Martha. Iudeiĭ, ce se aflaŭ cu ea în casă mângîindu-o, cum o aŭ vĕḍutŭ că s'a sculatŭ repede ṣi a eṣitŭ din casă, aŭ socotit că ea să duce la mormêntŭ ca să plângă pre fratele săŭ celŭ mortŭ ṣi aṣà s'aŭ dusŭ ṣi eĭ după ea, spre a o mângîea. Maria, ajungîndŭ la loculŭ unde erà Iisus, s'a prosternutŭ la picioarele luĭ plângênd ṣi ḍicêndu'ĭ; «Dómne! de aĭ fi fostŭ aicĭ nu ai fi lăssatŭ să móră fratele meŭ». Atunci Iisus, vêḍênd lacrimele Marieĭ ṣi ale Iudeilorŭ ce venisse cu ea, s'a înduioṣatŭ ṣi suspinândŭ din inimă a întrebatŭ: «unde l'aṭĭ înmormêntatŭ?» I s'a respuns: «Vino ṣi veḍĭ». Mergênd Iisus la loculŭ înmormêntăreĭ luĭ Lazarŭ, lăcrymă. Éră iudeiĭ ce îlŭ accompaniaŭ vorbiaŭ între sine despre Iisus; uniĭ, vĕḍênd lacrimele luĭ pentru Lazarŭ, ḍiceaŭ, că l'a iubitŭ multŭ; éră alṭiĭ îlŭ înculpaŭ, pentru că n'aŭ împedecatŭ mórtea luĭ Lazarŭ; dacă elŭ a fost în stare să deschidă ochiĭ orbuluĭ. Acéstă cârtire ṣi duṣmăniă a Iudeilorŭ a sporitŭ întristarea luĭ Iisus. Ajungêndŭ la mormêntŭ, carele era o cavernă săpată în pétră, ṣi

désupra astupată totŭ cu pétră, a ḍis Iisus: «luaţĭ pétra de deasupra».

Respuns'a luĭ Martha: «Doamne! trebue să fiă împuţitŭ, căcĭ astădi este a patra ḍi de când s'a înmormêntatŭ». Ḍis'a ei Isus: «Au nu ţi-am spusŭ că dacă creḍi, veĭ videa efectele cele miraculoase ale puterei Dumneḍeeşti». Deci luându-se piatra de pe mormânt Iisus ş'a rădicatŭ ochiĭ la ceriŭ şi a ḍisŭ: «Părinte! mulţumescu-ţĭ, că m'aĭ ascultatŭ. Şi ḍieŭ acésta nu pentru că m'aşŭ fi îndoitŭ vre-o-ḍată de ajutoriulŭ teŭ; căcĭ tu pururе mĕ asculţĭ; Ci ḍicŭ pentru poporulŭ, carele stă împrejurŭ, ca să şciă că tu m'aĭ trimisŭ, şi că eŭ lucrezŭ întru numele teŭ şi cu puterea tea». Acésta ḍicêndŭ, a exclamatŭ: Lazare! vino afară. Îndată a eşit mortulŭ din mormântŭ aşâ precum se aflà înfăşuratŭ de mâne şi de picioare şi învălitŭ la façă cu machramă. Ḍis'a lor Iisus: «dislegaţi'lŭ, şi'lŭ lăsaţĭ să mérgă».

2. Acestŭ miracolŭ a avutŭ de efectŭ aceea, că mulţĭ din Iudei ce l'aŭ vâḍutŭ aŭ creḍutŭ în Iisus. Alţiĭ ânsĕ s'aŭ dusŭ îndată la Phariseĭ şi le-aŭ spus cele făcute de Iisus. Răutatea şi téma phariseilor atuncĭ aŭ ajunsŭ la celŭ maĭ înaltŭ gradŭ, şi consultându-se cu archiereiĭ, aŭ adunatŭ îndată Sinedriul, şi aŭ propusŭ a debăta despre mĕsurele ce trebue a luà contra respândireĭ învĕţeturеĭ luĭ Iisus, făçerindŭ că eĭ ar fi mişcaţĭ de amorulŭ patrieĭ ce se vede amenințată de noŭa învĕţetură. «Ce facemŭ noĭ? ḍiceaŭ eĭ. Omulŭ acesta face multe miracole; de îlŭ vomŭ lăsà în pace, toţĭ vorŭ crede întru elŭ, îlŭ vor face împăratŭ, şi prin acésta vom înterîta pre Romanĭ a subjugà ţérra şi vor exterminà poporulŭ nostru». Alţiĭ ânsĕ sĕ opuneaŭ, demonstrăndŭ, că învĕţetura şi miracolele luĭ Iisus nu potŭ aduce nicĭ un rĕŭ din partea Romanilorŭ, nejignindŭ întru nimica instituţiunile lorŭ. Contra acestora ḍise Caiapha, carele era atuncĭ archiereŭ: «voĭ nu şciţĭ

ce grăiți, nicĭ aveți prevedere de a pre'ntimpinà rĕulŭ: aŭ nu este maĭ bine în totŭ casulŭ să móră un omŭ pentru a se cruțà unŭ poporŭ întregŭ, decât a cruțà pre unŭ omŭ cu pericolulŭ uneĭ ginte?» Prin acéstă socotință Caiapha, fără știrea luĭ, și fără a meritâ darulŭ prevedereĭ, a adeveritŭ credința ce aveaŭ iudeiĭ despre archiereiĭ lor, cum că sunt înțestrațĭ cu darulŭ propheției; căcĭ vorbele luĭ: *maĭ bine este să móră unŭ omŭ pentru poporŭ*, s'aŭ împlinitŭ la Iisus întru tótă întinderea lorŭ. Elŭ cu adevăratŭ avea să móră pentru mântuirea nu nu maĭ a poporuluĭ Iudeŭ, dar și a tuturorŭ celorŭ ce vorŭ crede întru elŭ din orĭ care popóre ale lumeĭ ar fi eĭ. În acea ședință dar, synedriulŭ a decisŭ mórtea luĭ Iisus, și rămăsese a se determinà numaĭ modulŭ cum să'lŭ ucidă.

3. Iisus, înștiințându-se de decisiunea synedriuluĭ, s'a feritŭ a se duce în Ierusalim, ci din Bethania s'a retrasŭ aprópe de deșertulŭ Iudeeĭ în cetatea Ephreimŭ, depărtată de Ierusalim că la doŭĕ mile, și acolo a petrecutŭ cu învĕțeceiĭ seĭ până s'a apropiatŭ serbătórea paschăi. Apropiindu-se Pascha, mulțĭ dintre Iudeĭ se duceaŭ la Ierusalim ca să se curățe de păcate după datină, maĭ înnainte de sosirea serbătoreĭ. Phariseii pândeaŭ ca dóră între aceia ar veni și Iisusŭ, ca să'lŭ pótă prinde; dar nevĕdindu'lŭ, vorbeaŭ între sine în templu: «nu cumva óre elŭ nu va maĭ veni la acéstă serbătóre, simțind sentența dată asupra luĭ, și ordinele archiereilorŭ și ale phariseilorŭ de a'lŭ spune orĭ cine îlŭ va afla undeva, spre a'lŭ prinde?

§. 52. *Cina în casa luĭ Lazarŭ.— Solemna întrare a luĭ Iisus în Ierusalim.— Plângerea și predicerea luĭ Iisus pentru Ierusalim. Iisus alungă comerciațiĭ din templu, face miracole, aprobă exclamațiunile pruncilorŭ.* (Ioan. XII, 1—19; Mat. XXI, 1—16; Marcu. XI, 1—11; Luca. XIX. 29—48).

1. Înaintea Paschăi cu șase dile, Iisus, din locul retragereĭ sale, s'a re'nturnatŭ în Bethania la casa luĭ La-

zarŭ celŭ înviatŭ din morți, și acolo 'i s'a pregătitŭ cină. Martha servià la cină, éră Lazarŭ cinà împreună cu Dom. nulŭ și cu alți convivi.

Maria, sora luĭ Lazarŭ, spre a arătà evlavia și recunoșcința sea cătră Iisus, a unsŭ piciórele luĭ cu o litră de myrŭ de nardŭ, fórte preciosŭ, și le a ștersŭ cu pĕrulŭ capuluĭ seŭ. Myrulŭ era așa de myrositorŭ în cât s'a umplutŭ tótă casa de mirésma lui. Unulŭ dintre apostoli, Iuda Iscariotulŭ, fiiulŭ luĭ Simon, care avea să trădea pre Iisusŭ, cârtià pentru istrava aceluĭ myrŭ prețiosŭ sub pretextŭ că ar fi fost maĭ bine să se fi vândutŭ acelŭ myrŭ cu treĭ sute de dinarĭ și prețulŭ să se fi împărțitŭ la miserĭ. In realitate ânse luĭ ĭĭ părea răŭ nu de miserĭ ci ḍicea acésta din avariție și din lacomia banilorŭ cu care ar fi pututŭ a se folosì dacă myrulŭ acela se vindea; căcĭ, fiind dați în păstrarea luĭ banii ce ĭĭ chărăsiaŭ uniĭ dintre credincioșĭ pentru necesitățile luĭ Iisus și ale învĕțeceilorŭ luĭ, elŭ fura din eĭ și ascundea pentru sine. Iisus ḍice luĭ Iuda, să nu supere pre Maria, ci să o lase a face ce 'ia fostŭ cu plăcere, maĭ alesŭ că ea prin acea faptă nu face alta de cât o ceremoniă de înmormêntare, înaintea morțeĭ luĭ, care are să urmeze în curêndŭ.

Cine are milă de miserĭ póte a o arăta tot-dé-una, fiind că miseriĭ de apururea sûnt cu voi; éră pre mine nu mĕ veți avea pururea în mijloculŭ vostru. Poporulŭ, înșciințându-se, că Iisus este în casa luĭ Lazarŭ, a venitŭ acolo o mulțime, dorindŭ a vedea nu numaĭ pre Iisus, dar și pre Lazarŭ, celŭ înviatŭ din morți. Archiereiĭ și Phariseiĭ, auḍindŭ că mulțimea se adună la Iisus, și credŭ întru elŭ, pentru miracolulŭ învierei luĭ Lazarŭ, aŭ hotărâtŭ să ucidă și pre Lazarŭ.

2. Din Bethania Iisus purcese spre Ierusalim; dar când eraŭ aprópe de satul Bethphagi, ce era situatŭ lângă muntele Olivelorŭ, a trimis înainte pre doĭ din învĕțeceiĭ seĭ,

dicêndŭ-le: «mergeţĭ în satulŭ ce este înaintea vóstră, şi îndată ce veţĭ întrà acolo, veţĭ găsì o asină legată, şi cu ea unŭ mânzŭ, pe carele âncă nime nu a călăritŭ: dislegaţi-o şi o aduceţĭ la mine cu mânzulŭ ei; éră dacă vĕ va întreba cineva: «pentru ce luaţĭ asina şi mânzulŭ?» voĭ să respundeţĭ: «pentru că Domnuluĭ trebuescŭ», şi îndată le vor lăsa. Ducêndu-se trimişiĭ, aŭ aflat asina legată, cu mânzulŭ eĭ, dinafara uneĭ portĭ şi 'iaŭ dislegatŭ. Unĭĭ din ceĭ de acolo 'iaŭ întrebatŭ: «pentru ce faceţĭ acésta?» Eĭ aŭ rĕspunsŭ precum le ordinase Iisus, şi nu aŭ întimpinatŭ maĭ multŭ nicĭ o opositiune. După ce aŭ adusŭ asina şi mânzulŭ la Iisus, aŭ pusŭ eĭ vestmintele sale pe animalę, éră Iisus a încălicatŭ pe mânzŭ şi mergea spre Ierusalim, încungiuratŭ de o mulţime de glóte. Acésta o a făcutŭ Iisusŭ ca să se plinéscă predicerea prophetuluĭ Zacharia (IX, 9) despre Ierusalim: *Bucură-te fata Sionuluĭ! étă împăratulŭ-teŭ vine la tine blândŭ şi şedêndŭ pe asină şi pe mânzulŭ asineĭ* [1]). Invĕţeceiĭ atuncĭ nu pricepeaŭ scopulŭ cu care s'a făcutŭ tótă solemnitatea acésta. Tocma după glorificarea luĭ le-a venitŭ în minte, că acestea s'aŭ făcutŭ spre împlinirea propheţieĭ acestia, carea trebuia să se împlinéscă la elŭ. Glótele ce însoţiaŭ pre Iisus, credêndŭ că elŭ merge în Ierusalim ca să se declare împĕratŭ, în enthusiasmulŭ bucurieĭ, unĭĭ îşĭ disbracaŭ vestmintele şi le aşterneaŭ pe cale pe unde avea să trécă elŭ, alţiĭ tăiaŭ ramurĭ de arborĭ şi aşternéŭ cu ele calea. Şi tótă mulţimea ce îlŭ urmà şi îlŭ precedea, strigà cuvinte de urare îndatinate la primirea regilorŭ:

---

[1]) Matheŭ vorbeşce despre asină şi mânzulŭ eĭ, şi că Iisus a şedutŭ pe amândoŭê aceste animale. Ceialalţĭ evangelişti amintescŭ numaĭ de mânzulŭ asineĭ. De aicĭ uniĭ dintre explicatorĭ socotŭ că Iisus ar fi călăritŭ pe rĕndŭ şi pe asină şi pe mândŭ; alţiĭ ânsĕ, că numaĭ pe mânzŭ, dar asina s'a luat numaĭ pentru că altminterea mânzulŭ, neînvĕţatŭ âncă, nu s'ar fi pututŭ conduce.

«Osanna fiiului lui Davidŭ! [1]). Binecuvântatŭ celŭ ce vine întru numele Domnului [2])! Osanna întru ceĭ de sus» [3])! Înmulţimea poporului eraŭ şi unii din Phariseĭ: aceştia, scandalizându-se de strigătele poporului, ḑiceaŭ lui Iisus: Invĕţătorule! cértă'ţi învĕţeceii, opreşce'ĭ de a face sgomotŭ». Iisus le rĕspunde cu o ḑicere proverbialĕ: «de vor tăcea eĭ, petrele vorŭ strigà». Care însémnă: voĭ vĕ scandalizaţi de gloria ce'mi face poporulŭ şi aţi voi alŭ împedecà; acésta ânse este peste tótă putinţa vóstră».

3. Mergându Iisusŭ spre Ierusalim, când l'a văḑutŭ din depărtare, a plânsŭ pentru sórta luĭ fiitóre, şi a ḑis: «Dacă în acéstă ḑi ţ'aĭ veni şi tu în cunoşcinţă şi aĭ pricepe în ce stă mântuirea tea, aĭ scăpa de pericolile ce singurŭ îţĭ pregăteşcĭ. Dar spre nenorocirea tea, nu cunoşcĭ nicĭ în ce stă mântuirea tea, nicĭ pericolulŭ ce te ameninţă. De aceea vor veni peste tine nişce ḑile fatale, în care inimiciĭ te vor încungiura cu şanţuri, te vorŭ asedia, şi vorŭ năvăli asupra ta din tóte părţile. Te vorŭ surîpa din themelie, vorŭ ucide pre locuitoriĭ teĭ, şi nicĭ o pétră nu va rămânea întrégă din edificiurile teale. Tóte aceste vorŭ veni asupraţi, pentru că nu aĭ voitŭ a te folosi de ajutoriulŭ ce ţ'a trimisŭ Dumneḑeŭ spre mântuirea tea.

4. Vestea dupre învierea luĭ Lazarŭ, carea se respândise în cetate de cătră aceĭ ce fusese façă, când Iisus a strigatŭ pre Lazarŭ din mormântŭ; a atras luĭ Iisus cea maĭ mare stimă între mulţimea locuitorilorŭ Ierusalimuluĭ. De aceea eĭ îndată ce aŭ aŭḑitŭ că elŭ vine în cetate, 'iaŭ eşitŭ înainte cu stălpărĭ de finicŭ în mână, şi cu aclamaţiuni de bucuriă, şi aşa l'au condusŭ în cetate. Când

---

[1]) ***Osanna.*** Ebreeşce însémnă: ***mântueşce***, adică: mântueşce Dómne; orĭ: măreşce Dómne, pre fiiulŭ luĭ David, Messia şi regele luĭ Israel!

[2]) Adică: celŭ trimisŭ de Dumnezeŭ.

[3]) Adică: lăudatŭ, măritŭ fiă Dumneḑeŭ celŭ din înălţimea ceriurilorŭ!

a întratŭ elŭ în Ierusalim, parada și aclamațiunile sgomotóse ale poporuluĭ aŭ pusŭ în mișcare tótă cetatea, și streinii întrebaŭ cu nedumerire: «Cine este acesta?» glótelele rĕspundeaŭ întrebătorilorŭ: «acesta este Iisus, prophetul celŭ din Nazaretulŭ Galileeĭ» Phariseiĭ ânse, vĕdíndŭ acea mare onóre făcută luĭ Iisus de cătră popoțŭ, se spăimêntară și ḑiceaŭ întru sine cu nedumerire «vedeți, că n'o să'ĭ putem face nimică: étă totŭ poporulŭ este în partea luĭ».

5. Iisusŭ, întrándŭ în Ierusalim, s'a dusŭ dreptŭ la templu, unde a întratŭ acompaniatŭ de mulțime, și în aclamațiunile pruncilor, cariĭ și în templu nu încetaŭ a striga: «Osanna Fiiuluĭ luĭ David»! Acolo a aflatŭ elŭ vênḑêndu-se și cumpărându-se deosebite objecte necesare pentru sacrificiurĭ, la care ocasiă precupețiĭ făceaŭ multe înșelăciunĭ și furturĭ, și prin aceea întărîtaŭ pre cumpărătorĭ, și se causa în templu un sgomotŭ mare. Iisus a alungatŭ din templu pre toțĭ vĕnḑĕtoriĭ și cumpărătoriĭ; a resturnatŭ mesele schimbătorilorŭ de banĭ, și scaunele celorŭ ce vêndeaŭ porumbĭ; și a ḑisŭ spre mustrarea lorŭ: «În scriptură se ḑice, că templulŭ este casa luĭ Dumneḑeŭ, menită spre rugăciune; ĕră voĭ l'ațĭ prefăcutŭ în cavernă de lotri». Phariseiĭ și căpiteniele, de și hotărîse a prinde și a ucide pre Iisus, nu se pricepeaŭ ce să facă, pentru că totŭ poporulŭ se ținea de elŭ și îlŭ ascultà. Fiind elŭ în templu, 'iaŭ adusŭ orbi și schiopi, pre cari 'ia vindecatŭ.

La vederea miracolelorŭ, cari maĭ mult atrăgeaŭ stima poporuluĭ cătră Iisusŭ și făceaŭ pre pruncĭ a aclama pre Iisus ca pre Messia, Phariseiĭ și Archiereiĭ nu aŭ pututŭ să facă alta, de cât, întorcêndu'ĭ luarea aminte la aclamațiunile pruncilorŭ: «Auḑi, ce ḑicŭ aceștia»? aŭ voitŭ prin aceea a'lŭ face să'ĭ opréscă a striga. Iisus ânse le răspunde, că așa trebue să fie; pentru că așa se ḑice și în cartea Laudelorŭ: «din gura pruncilorŭ și a sugĕtorilorŭ

aĭ sevĕrșitŭ laudă (Psalm. VIII, 3). Apoĭ lăsindu'ĭ a eșitŭ afară din cetate, ca să se re'ntórne în Bethania.

§. 53. *Voróva luĭ Iisus la ocasia dorinței unorŭ Elleni de a'lŭ videa, vócea ceréscă.— Observațiunele Evangelistuluĭ despre necredința Iudeilorŭ.* (Ioan. XII. 20--50).

1. Între mulțimea ce urmà după Iisus, se aflaŭ și nișce Elleni, se vede că proseliți, cari venise și eĭ la serbătórea Paschăi dupre datina Iudeilorŭ. Aceia dorindŭ ca să védă și ei pre Iisus și să vorbéscă cu elŭ, s'aŭ apropiatŭ de unulŭ din învĕțĕceĭ, de Philipŭ, celŭ din Bethsaida Galileeĭ, și l'aŭ rugatŭ: «Dómne! voimŭ să vedemŭ pre Iisus». Philipŭ comunică acésta luĭ Andreiŭ, și amândoi înșciințază pre Iisus de dorința Ellenilorŭ. Dar se vede că acestĭ doĭ Apostolĭ în graiurile séle aŭ exprimatŭ ceva din speranțele lorŭ cele vane despre curênda întemeere a împĕrăției pămêntești messiane; căcĭ Iisus le rĕspunde: «S'a apropiatŭ óra glorificăreĭ Fiiuluĭ omenescŭ; ânse acea glorificare are să urmeze după mórtea luĭ. Să șciți, că cu elŭ are să se întêmple ca și cu grăunțulŭ de grâŭ ce se sémână în pămêntŭ; dacă acela nu móre, remêne numaĭ elŭ singurŭ; éră dacă móre, din elŭ se produce multŭ fructŭ. La acestŭ feliŭ de glorificare trebue să vă așteptațĭ și voĭ; căcĭ v'am spusŭ, că celŭ ce caută fericire în viața aceasta și âmblă după plăcerĭ, îșĭ va perde sufletulŭ; éră celŭ ce nu cruță viața sea și este gata a sacrifica pentru bunurĭ maĭ înalte, acela va căștiga o fericire eternă sufletuluĭ seŭ. Cine cu adevĕratŭ voește a fi învĕțĕcelŭ al meŭ, să facă ceea ce voiŭ face eŭ; atuncĭ și elŭ se va face părtașŭ de fericirea mea, și va fi recompensatŭ de Tatălŭ meŭ cu onóre divină». În acelŭ momentŭ Iisusŭ, representându'șĭ suferințele cele grele ce i se pregătise, s'a mâhnitŭ fórte, și a ḍisŭ învĕțeceilorŭ: «turburatŭ este sufletulŭ meŭ; cu tóte aceste nu mă voiŭ o-

pune, nicĭ voiŭ rugà pre Dumnezeŭ: «Părinte! mântuĕsteme de aceste suferinți; căci pentru aceea amŭ venitŭ în lume, ca să pătimescŭ, și prin patimile mele să mântuescŭ pre ómeni, învĕțându'ĭ și pre eĭ a pătimi pentru adevĕrŭ și dreptate». Apoĭ, adresându-se cătră Dumnedeŭ, a dis: «Părinte! fă ca prin patimile mele să se glorifice numele tĕŭ pe pământŭ! Atuncĭ s'a audițŭ o vóce din cerŭ: «și l'amŭ glorificatŭ, și încă îlŭ voiŭ maĭ glorifica». Poporulŭ, care erà de față, audindŭ vócea ceréscă, uniĭ diceaŭ, că a tunatŭ, alțiĭ că unŭ îngerŭ a rĕspunsŭ din ceriŭ la graiurile luĭ. Dar Iisus le respunde: «acéstă vóce, ce o ațĭ audițŭ nu este pentru a mĕ întărì pre mine, ci pentru a vĕ încredința pre voĭ despre missia mea cea dumnedeéscă. Dar tot o-dată cuvintele esprimate acum din ceriŭ în audulŭ vostru suntŭ o sentențiă dată, asupra rĕutățeĭ ce domnesce în lume, și asupra principiului aceleĭ rĕutățĭ, care are să se alunge din lume. Eŭ, deși prin mórte mĕ voiŭ rĕdica de pe pământŭ, voiŭ atrage la sine'mĭ pre toțĭ fără deosebire de naționalitățĭ». Uniĭ din poporŭ, audindŭ între alte cuvinte ale luĭ Iisus, dicerea, că Fiiulŭ omenescŭ are ăse înalța de pe pămêntŭ, îĭ objectéde: «Noĭ am audițŭ din scripturĭ, că Messia are să rĕmênă eternŭ pe pămêntŭ; decĭ cum de dicĭ tu că Fiiulŭ omenescŭ trebue a se înălța de pe pămêntŭ; dacă prin elŭ înțelegĭ pre Messia? S'aŭ dacă acelŭ Fiiŭ omenesc nu este Messia, apoĭ cine este elŭ?» Iisusŭ le rĕspunde metaphoricŭ, îndemnêndu'ĭ, ca lăsând la o parte dogmele cele întunecate ale Phariseilorŭ, să se folosască de învĕțătura luĭ până ce este elŭ încă în mijlocului lorŭ, și până când aŭ timpŭ favorabilŭ: «încă puțin timpŭ este cu voi lumina, le dice elŭ; âmblațĭ decĭ până ce avețĭ lumină, și înainte de a veni peste voĭ nóptea cea întunecósă; căcĭ celŭ ce âmblă întru întunerecŭ nu scià unde merge. Credețĭ lumineĭ până când ea este cu voĭ, ca să vĕ faceți și însivĕ fiĭ aĭ lumineĭ».—După aceea

Iisusŭ s'a retrasŭ din poporŭ, și s'a dusŭ în Bethania cu cei doŭspredece învĕțeceĭ.

2. Iudeiĭ eraŭ așa de împetriți în dogmele Pharisaice și așa de corupți, încât, cu tóte miraculele și învĕțĕturele luĭ Iisusŭ, eĭ nu aŭ credutŭ în elŭ. Prin acésta s'a împlinitŭ cuvêntulŭ disŭ despre eĭ prin prophetulŭ Isaia: «Dómne! cineva crede predeceĭ audite dela mine, și cine va cunósce lucrarea puterei dumnedeéscĭ?» Eĭ nu puteaŭ crede, pentrucă,—dupre cum disese de eĭ ácelașŭ prophetŭ, când 'ĭ s'a arĕtatŭ Dumnedeŭ în vedenie.—«Ochiĭ lorŭ eraŭ orbĭ și inima lorŭ împetrită, în cât nicĭ videaŭ, nicĭ înțelegeaŭ, spre a se întórce la Dumnedeŭ și a se îndreptà». Și cu tóte că mulțĭ din căpiteniele Iudeilorŭ aprobaŭ învĕțĕtura luĭ Iisusŭ și în inimele lorŭ o recunoșceaŭ de Dumnedéscă, totușĭ, de frica Phariseilorŭ și ca să nu'șĭ pérdă posturile, nu se declaraŭ de următorĭ aĭ luĭ. Éră acésta provineâ de acolo, ca eĭ iubiaŭ maĭ multŭ mărirea lumésca și plăcerea óminilorŭ, decât adevĕrata gloriă, care vine de la Dumnedeŭ. Iudeiĭ dar aŭ rĕmasŭ în împetrirea și rĕtăcirea lorŭ, deși Iisusŭ a predicatŭ în audulŭ lorŭ și lea spusŭ lămuritŭ despre missia sea dela Dumnedeŭ, dicêndŭ: «celŭ ce crede întru mine crede întru celŭ ce m'a trimisŭ, și celŭce mĕ vede pre mine, vede pre celŭce m'a trimisŭ. Eŭ nu condemnŭ pre celŭce va audi cuvintele mele și nu le va crede; căcĭ nu am venitŭ, ca să condamnŭ lumea, ci ca să o mântuescŭ. Celŭ ce se lépădă de mine și nu primesce învĕțĕtura mea care cuprinde în sine fericire, va avea de judecătoriŭ și condemnătoriŭ alŭ seŭ în dioa cea de apoĭ pe ênsușĭ acéstă învĕțĕtura ce acum o lépădă. Căcĭ eŭ nu amŭ aflatŭ dela sine'mĭ acéstă învĕțĕtură, ci o amŭ luatŭ dela Tatălŭ, care, trimițindu-mĕ în lume m'a învĕțatŭ ce să grăescŭ și ce să facŭ. Sciŭ că învĕțĕtura luĭ este producătóre de o fericire eternă. De aceea și eŭ o propunŭ óminilorŭ întocma precum o amŭ învĕțatŭ dela Tatălŭ».

§. 54. *Adóaḍi, Luni, pe cale bléstămă smochinulŭ; în Ierusalim, érășì curățà templulŭ de comercianți. Marți trecândŭ pe lângă smochinulŭ uscatŭ, învéță pe Apostolì despre puterea credinței. Dispută cu Archiereiì și Phariseiì în templu. Parabolele: despre ceĭ doĭ fiĭ trimiși la viă, despre lucrătoriì vieĭ ce aŭ omorîtŭ pre fiiul Domnuluĭ vieĭ, și despre nunta fiuluĭ de împĕratŭ* (Marc. XI, 12—33; XII, 1—11; Mat. XXI, 18—46, XXII, 1—14; Luc. XX, 1—18),

1. Adoŭa ḍi, lunĭ, când revenià Iisusŭ din Bethania în Ierusalim, fiind pe cale, a flămănḍitŭ. Vĕḍindŭ de departe unŭ smochin înfrunḍitŭ s'a apropiatŭ de elŭ, ca să iea fructe să mănânce, dar nu a aflatŭ în elŭ nimică alta decât frunḍe. Deși âncă nu erà timpulŭ smochinelorŭ celorŭ nouĕ, totușĭ, fiind că acolo smochiniĭ producŭ fructe de treĭ orĭ pe anŭ, trebuià celŭ puçinŭ să se afle fructe de acele din producția din urmă; dar smochinulŭ erà de felulŭ seŭ neproducĕtorŭ. Sterpiciunea smochinuluĭ dădù luĭ Iisus unŭ symbolŭ alŭ synagogeĭ Iudaice, carea mărginea totulŭ numaĭ la formele exterióre, pe când ea erà cu totulŭ lipsită de pietatea și virtuțile adevĕratŭ religióse, întocma ca arborele acelŭ fără fructe, și numaĭ cu frunḍe. Avĕndŭ dar în vedere Iisus acea corupțiune a synagogeĭ, bléstămă smochinulŭ acelŭ nefructiferŭ ca symbolŭ alŭ poporuluĭ Iudeŭ celŭ reprobatŭ. «Să nu maĭ mănânce nime din tine fructŭ vreo-datà», a ḍisŭ Iisus despre smochinŭ. Arborele blestematŭ a și începutŭ a se uscà, éră Iisus ș'a urmatŭ călătoria maĭ departe spre Ierusalim.

2. Ajungândŭ în cetate Iisus s'a dusŭ la templu. Acolo din noŭ aflândŭ comercianțiĭ întroduși, érășĭ 'ĭ a alungatŭ, le-a rĕsturnatŭ mesele și scaunele; nu îngăduea niměnuĭ să pórte prin templu vre unŭ lucru necuviinciosŭ santității luĭ, și le predicà despre respectulŭ datoritŭ templuluĭ, ca unuĭ locŭ consacratŭ rugăciuneĭ și majestățeĭ luĭ Dumneḍeŭ. «Aŭ nu este scrisŭ în scriptură, le ḍicea între altele,

că templulŭ este casa luĭ Dumnedĕŭ, și că la tóte popórele lumeĭ templulŭ este destinatŭ pentru a se rugà ómeniĭ în elŭ luĭ Dumnedĕŭ! Voĭ însă ațĭ întrodusŭ în elŭ comerciulŭ, și prin înșălăciunele și nedreptățirile vĕndĕtorilorŭ și ale cumpărătorilorŭ, și prin sgomotulŭ ce producŭ aceste, ațĭ redusŭ templulŭ de sémănă cu o cavernă de lotri». Cărturariĭ și Arhiereiĭ videaŭ și audiaŭ tóte aceste; și cu tóte că crăpaŭ de urgiă, dar nu șciaŭ cum să pérdă pre Iisus, căcĭ mulțimea poporuluĭ erà pentru dînsulŭ și admiraŭ învĕțĕtura și faptele luĭ, séra Iisus érășĭ s'a retrasŭ în Bethania.

3. Marțĭ dimineața, la re'ntórcere în Ierusalim, când trecea pe la loculŭ smochinuluĭ blestematŭ, învĕțeceiĭ aŭ observatŭ cu mirare că acela era deja uscatŭ din rădăcină. Unulŭ din eĭ, Petru, dice luĭ Iisus: «Învĕțĕtoriule! vedĭ, cum s'a uscatŭ smochinulŭ acelŭ blestematŭ de tine»! Iisus vĕdindŭ mirarea lorŭ, de puterea sea, rĕspunde: «avețĭ credință în Dumnedĕŭ; vĕ asigur, că cine are o asemene credință tare și nu se îndoesce cu inima, orĭ-ce lucru cât de mare arŭ cere dela Dumnedĕŭ, va fi ascultatŭ. De aceea, când cerețĭ ceva dela Dumnedĕŭ prin rugăciune, să avețĭ deplină credință în elŭ, și vețĭ dobîndi cererile vóstre. Dar tot-o-dată să șcițĭ și aceea, că spre a fi ascultate rugăciunele vóstre, trebue să avețĭ inimele curate de tótă ura și dușmănia asupra aprópeluĭ. De aceea când vĕ rugațĭ, maĭ întĕiŭ să ertațĭ orl-ce jignire ațĭ fi suferitŭ dela cineva. Atuncĭ și pĕcatele vóstre vorŭ fi ĭertate de Dumnedĕŭ, părintele vostru, și în acestŭ chipŭ curățițĭ, elŭ va bine-voi asupra vóstră și vĕ va împlini cererile. Dacă ânse voĭ nu vețĭ ĭerta altora, nicĭ Dumnedĕŭ, părintele vostru nu vĕ va ĭerta pĕcatele vóstre; éră fiind voĭ îngreuiațĭ de pĕcate, cererile vóstre nu vorŭ fi primite de Dumnedĕŭ».

4. Întrândŭ Iisus în templu, âmblâ prin elŭ și învĕța poporulŭ. Archiereiĭ, Phariseiĭ și alte căpitenii, ne mai pu-

têndŭ a'și disimulà rĕutatea, vinŭ la Iisusŭ în corpore, și să adresază cătră elŭ cu întrebarea: «Cine te-a autorisatŭ ca să faci dela sine dispositiuni nóuĕ în templu, precum ai făcut în trecutele ḑile, resturnândŭ mesele și scaunele, și alungândŭ pre vĕnḑătorĭ și pe cumpărătorĭ»? Iisus le rĕspunde: «Vĕ voi dà și eŭ o întrebare; dacă îmĭ veți rĕspunde la ea, apoĭ și eŭ vĕ voiŭ spune, cine m'a autorisatŭ să facŭ aceea ce am făcutŭ. Étă întrebarea: «Botezulŭ luĭ Ioan a fost óre orĕnduitŭ de la Dumneḑeŭ, séŭ erà numai ceva omenescŭ»? Rĕspundeți'mĭ. Întrebarea acésta erà o dilemă, încât orĭ care din cele douĕ propuseciunĭ ar fi afirmatŭ eĭ, aveaŭ a se compromite înaintea poporuluĭ. De ar fi rĕspunsŭ, că Botezulŭ luĭ Ioan erà orĕnduitŭ dela Dumneḑeŭ, atuncĭ ar fi adeveritŭ eĭ că Ioan a fost trimisŭ Dumneḑeescŭ, și ḑela sine vinià întrebarea: «pentru ce dar n'ațĭ creḑutŭ și nu ațĭ primitŭ învĕțătura lui.»? Și se declaraŭ singurĭ de contrarĭ voeĭ luĭ Dumneḑeŭ. De ar fi rĕspunsŭ că Botezulŭ luĭ Ioan a fost o lucrare omenéscă, ar fi întĕrîtatŭ asuprăle poporulŭ; căcĭ toțĭ credeaŭ că Ioan a fost cu adevĕratŭ prophetŭ trimisŭ de Dumneḑeŭ. Așa dar întrebătoriĭ, după cât-va timpŭ de meditare, rĕspundŭ, că eĭ nu șciŭ dela cine a fost orînduitŭ botezulŭ luĭ Ioan. Atuncĭ Iisus ḑice, că nicĭ elŭ nu le spune cu a cuĭ autorizațiă lucră aceea ce eĭ aŭ vĕḑutŭ.

5. Continuândŭ Iisus vorbirea sea cătră inimicii seĭ, le spune, că ómeniĭ aceĭ socotițĭ de dênșiĭ maĭ stricațĭ, și mai depărtațĭ de Dumneḑeŭ, precum sunt vameșiĭ și curvele, maĭ ușorŭ intră în împĕrăția luĭ Dumneḑeŭ, decât dênșiĭ, deși eĭ se credŭ pre sine dreptĭ, și sunt datorĭ ei maĭ întâiŭ a fi vrednicĭ de acea împĕrățiă, ca uniĭ ce sunt povĕțuitorĭ altora. Aceste ideĭ le exprimă Domnulŭ în parabola următóre: «Unŭ omŭ aveà doĭ feciorĭ, și mergêndŭ la celŭ întâiŭ 'ĭ a ḑis: fiiule! mergĭ astăḑĭ la lucru în via

mea. Acela dintr'untĕiŭ a respunsŭ: nu voiŭ. Maĭ pe urmă ânse, căindu-se de refuzulŭ seŭ, s'a dusŭ la lucru în viă. Tatălŭ s'a adresatu asemine și cătră celalaltŭ feciorŭ învitândulŭ la lucru. Acela, deși de-o-dată a promisŭ că va merge, ânse nu s'a dusŭ. Care din aceștĭ doĭ, socotiți voĭ că a făcutŭ voia Tatăluĭ seŭ: celŭ d'entĕiŭ séŭ celŭ de al doilea? Respunsaŭ eĭ: celŭ d'ântĕiŭ. Atuncĭ le a dișŭ Iisus: Vĕ asigurŭ că Vameșiĭ și curvele întră maĭ ușor decât voĭ întru împĕrăția luĭ Dumnedeŭ. Când s'a arĕtatŭ Ioan Botezetoriulŭ, și prin predica sea sfătuia pre toți a se întórce la calea cea dréptă, voĭ nu ațĭ credutŭ cuvintelorŭ luĭ; éră vameșiĭ și curvele aŭ credutŭ. Și după aceea voĭ ațĭ rĕmasŭ tot în împetrirea vóstră, fără a vĕ venĭ vre-o dată întru cunoșcință, să vĕ căiți și să vĕ convertiți dela rĕutățile vóstre».

6. După aceea Iisus le propune altă parabolă, în carea sub icóna unuĭ domnŭ de casă cu via și cu lucrătoriĭ seĭ; a șerbilor și a Fiiuluĭ trimișĭ să iea fructele, dar ucișĭ de lucrătorĭ: arată în scurtŭ tótă economia Dumnedeéscă pentru păstrarea și mântuirea poporuluĭ Israelitŭ, representatŭ prin viă; de aseminea pervertirea căpiteniilorŭ poporuluĭ, representate prin lucrătoriĭ vieĭ, care s'aŭ revoltatŭ contra voinței luĭ Dumnedeŭ, și aŭ ucisŭ pre trimișiĭ luĭ, pre sânțiĭ propheți, ce se arĕtase îndeosebite timpurĭ, spre aĭ abate dela rĕtăcirile lorŭ; Și că voescŭ a face tot așa și cu Fiiulŭ luĭ Dumnedeŭ, carele a venitŭ maĭ pe urmă spre aĭ îndreptà și aĭ scăpà de osînda ce le se pregătesce. Étă parabola: «Era unŭ domnŭ de casă (părinte de familiă), care a plântatŭ o viă, o a îngrăditŭ cu gardŭ, a făcutŭ téscŭ, a zidituŭ turnŭ pentru pada eĭ, o a încredințatŭ unorŭ lucrătorĭ, și apoĭ a călătoritŭ departe. Când s'a apropiatŭ timpulŭ fructelorŭ, a trimisŭ șerbiĭ seĭ la lucrătorĭ ca să iea fructele. Lucrătoriĭ ânse prindîndŭ pre șerbĭ 'i aŭ maltratatŭ, și pre uniĭ din eĭ 'i aŭ ucisŭ în diferite moduri.

Domnulŭ vieĭ a maĭ trimisŭ âncă și pre alțĭ șerbĭ maĭ mulțĭ decât în rêndulŭ d'âncĕiŭ; dar și aceștia aŭ avutŭ aceeașĭ sórtă. Maĭ pe urmă a trimisŭ la eĭ pre însușĭ fiiulŭ seŭ, creḍêndŭ că se vorŭ rușina de elŭ și se vorŭ supune. Dar lucrătoriĭ, vĕḍêndu'lŭ, aŭ ḍisŭ între sine: étă clironomulŭ Domnuluĭ vieĭ; să'lŭ ucidemŭ, și atuncĭ via va remânea a nóstră. L'aŭ prinsŭ, l'aŭ scosŭ afară din viă, și l'aŭ omorîtŭ. Decĭ, când va venì Domnulŭ viei, ce va face acelorŭ lucrătorĭ»? Respuns'aŭ aceia cătră carĭĭ vorbià: «pre lucrătoriĭ aceia, ca pre nișce rĕĭ, îĭ va pedepsì cu asprime; éră via o va da altorŭ lucrătorĭ, cari să'ĭ dea fructele la timpulŭ cuvenitŭ». Ca să'ĭ facă a înțelege că parabolele precedente sunt îndreptate contra lorŭ, Iisus le citézăunŭ locŭ din Psalmĭ: «Aŭ nicĭ-o-dată nu ațĭ cetit în scripturĭ, că pétra pre carea nu o aŭ băgatŭ în sémă ziditoriĭ, tocma ea este pétra angulară, făcută de Dumneḍeŭ anume pentru acésta; de aceea și este ea admirabilă înaintea vóstră» (psal. 117; 21. 22). Adică: Eŭ sûm Fiiulŭ luĭ Dumneḍeŭ, celŭ trimisŭ pentru a învĕță pre toțĭ cunoșcința adevĕratuluĭ Dumneḍeŭ și a conduce la calea cea dréptă pre toțĭ ómeniĭ, fiă Iudeĭ, fiă păgânĭ, precum pétra angulară întruneșce și leagă între sine pĕreților uneĭ zidirĭ. Dar voĭ, cari, asemine Architecților lorŭ ce conḍucŭ lucrarea uneĭ zidirĭ, datorițĭ a conduce poporulŭ pe căile mântuireĭ, cele însemnate de Dumneḍeŭ, vĕ opunețĭ învĕțăturei mele, și v'ațĭ declarat inimicĭ de mórte aĭ meĭ, cu tóte că vedețĭ în faptele mele puterea luĭ Dumneḍeŭ, și vĕ mirațĭ de ele și înșivĕ. De aceea vĕ încredințezŭ, că pentru înrĕutățirea vóstră Dumneḍeŭ vĕ va lipsì de bunurile promise membrilorŭ împĕrăției sale, și le va da popórelorŭ ce vor fi vrednice de dênsele. Pétra angulară, de carea vĕ vorbescŭ eŭ, are acea însușire, că împedicându-se cineva de ea, deși se struncină în adevĕrŭ; dar totușĭ se póte vindecà. Acela ânse, peste carele va cădeà acea pétră, se va sfărîmà de

totŭ. Adică: acela care, ascultândŭ învĕțătura mea și vĕdândŭ faptele mele, cunósce în ele puterea lui Dumnedĕŭ, dar nu se determină a crede întru mine numaĭ pentrucă starea cea înjosită a mea nu convine cu ideile ce ar fi avĕnd elŭ despre unŭ Messiă împĕratŭ pămêntescŭ: deși este în rătăcire, totușĭ póte cu trecerea timpuluĭ a'șĭ venĭ întru cunoșciință și a eși din rĕtăcirile sale. Din contra acela carele este atât de rătăcitŭ și înderăptnic în rĕutate în cât, de și cunósce superioritatea învĕțĕtureĭ și a faptelorŭ mele, se sirguesce în totŭ chipulŭ ale combate și a țineà și pre alțiĭ în rĕtăcire și în întunerecŭ: acela este perdutŭ pentru totdéuna dela împĕrăția luĭ Dumnedĕŭ. Ascultând aceste Archiereiĭ și Phariseiĭ, aŭ înțelesŭ că parabolele luĭ Iisus eraŭ îndreptate contra lorŭ. Pisma lorŭ a sporitŭ încât ar fi voitŭ să'lŭ prindă; dar se temeaŭ de glóte, căcĭ îlŭ aveaŭ de prophetŭ trimisŭ dela Dumnedĕŭ.

7. Iisusu le propusă altă parabolă, în carea sub icóna unuĭ ospĕțŭ mare, la carele ceĭ cheămațĭ aŭ refusatŭ a merge, și aŭ ucisŭ pre ceĭ trimișĭ să'ĭ chiame la ospĕțŭ; pentru care Domnulŭ ospĕțuluĭ a esterminatŭ pe ucizĕtorĭ și a trimisŭ din noŭ să chiame la ospĕțulŭ seŭ orĭ pre cine ar găsì, fără osebire. Iisusŭ aicĭ descriĕ rĕutatea și apostasia căpeteniilor poporuluĭ Iudeu și a celor ce îi ascultă pre eĭ, le-prespune căderea lorŭ cea cumplită ce le se pregătesce, și că învĕțeturà sea se va primì de cătră popórele, pre care Iudeiĭ le credŭ reprobate de Dumnezeŭ. Dar că și aceia nu toțĭ se vorŭ învrednicì de bunurile cele marĭ ale împărăției luĭ Dumnezeŭ, deși vor fi chemațĭ prin predică; ci numaĭ aceià cariĭ îșĭ vor conformà viață lorŭ dupre noa învățătură ce li se va predicà. Étă parabola: «Impĕrăția cerului (învĕțetura luĭ Iisus și bunurile ce are să aducă pe pămêntŭ) este asemene unui ospĕțŭ datŭ de un împĕratŭ la nuntà fiiuluĭ seŭ. Când a sositŭ timpulŭ ospĕțuluĭ, împĕratulŭ a trimisŭ pre șerbiĭ seĭ, ca să

chiame la ospĕțŭ pre ceĭ învitați de mai înainte; Dar aceia nu voiră. Impĕratulŭ a mai trimisŭ pre alți șerbi, îndatorindu-i să spună celorŭ învitați: étă prânḍulŭ este gata; s'aŭ junghiatŭ animalele cele mai grase, și s'au pregătitŭ bucatele cele maĭ gustoase: veniți la ospățŭ. Aceia totușĭ nu aŭ băgatŭ în sémă; ci s'aŭ dusŭ fiă-carele după interesele séle particulare: care la țérină, care la neguțitoriă; alțiĭ, prinḍêndŭ pre șerbiĭ trimișĭ, iaŭ batjocoritŭ și iaŭ ucisŭ. Auḍindŭ împĕratulŭ de această neominósă purtare, s'a mâniatŭ, și trimițindŭ oștile séle, a esterminatŭ pre uciḍătoriĭ aceià și cetatea lorŭ o a incendiatŭ. După aceea a ḍis șerbilorŭ seĭ: vedeți că ospățulŭ este gata, éră învitațiĭ nu aŭ fost vrednicĭ de elŭ: mergeți dar la respintinele căilorŭ, și orĭ pre câțĭ veți întêlnì, învitați-ĭ la ospĕțŭ. Ducênduse șerbiĭ la căĭ, au adunatŭ pre toțĭ cei ce iau aflatŭ, și rĕi și buni, încât saŭ ocupatŭ tóte locurile pregătite la ospățŭ. Intrând împĕratulŭ să véḍă pre óspeți, a aflatŭ între ei pre unul neîmbrăcat în haine de nuntă, și ia ḍis; amice! cum ai intratŭ aicĭ fără haină de nuntă? Acelà cunoscênduse vinovatŭ, nu a șciutŭ ce să răspundă. Impĕratulŭ, adresându-se cătră șerbi, a ordinatŭ: legându'i mânele și piciórele, luați'lŭ și 'lŭ aruncați întru întunereculŭ celŭ maĭ mare, unde este plângerea și scrîșnirea dințilorŭ. Căcĭ mulțĭ sunt chiămați, dar puțini aleșĭ».

§ 55. *Iisusŭ deslégă artificiósele întrebărì: a Irodianilorŭ, a Saducheilorŭ, a legistului. Propune și elŭ Phariseilorŭ întrebare despre relația lui Messia cătră Davidŭ.* (Math. XXII, 15—46; Luc. XX, 20—45; Marc. XII, 12—37).

1. Phariseiĭ, necùtezîndŭ a prinde pre Iisusŭ în templu de frica poporului, s'aŭ dusŭ de acolo și aŭ ținutŭ consiliŭ despre modulŭ cum l'arŭ putea înculpà. Consiliulŭ a decisŭ, ca să'i propună mai multe întrebărĭ artificióse, la care credeaŭ eĭ, că ori ce ar respunde Iisusŭ, va putea fi

înculpatŭ séŭ de legile Romane, séŭ de cele Iudaice, și prin urmare condemnatŭ pe o cale legală. Maĭ întêiŭ deci aŭ trimisŭ și pre unii din partitulŭ lorŭ și pre nișce persóne dintre curteniĭ lui Irodŭ, tetrarchuluĭ Galiliei, loculuĭ vieţuireĭ luĭ Iisusŭ. Aceia, adresâudu-se cătră Iisusŭ, i'aŭ vorbitŭ cu multă măgulire: «Invĕţetoriule! știmŭ că eștĭ unŭ omŭ virtuosŭ; învĕţătura ta cu adevărt este plăcută lui Dumnedeŭ, și tu nu te sfieșci de mine a grăi adevărulŭ ori în ce cestie, decĭ spune nóă, ce socoţĭ despre tributulŭ ce se dă Cesarului: cuvine-se a'lŭ da, séŭ nu? Eĭ credeaŭ că Iisusŭ numai decât va afirmà una din aceste douĕ propuseciunĭ, și prin urmare aveaŭ scopŭ, de ar afirmà pe cea dântĕiŭ, să'lŭ expună la ura poporuluĭ, carele credeà că este păcatŭ a da tribut unuĭ împĕratŭ păgânŭ, și că împăratulŭ lorŭ este numaĭ unulŭ Dumnedeŭ, éră dacă ar fi afirmatŭ pre cea din urmă, să'lŭ acuze la guvernatorulŭ Romanŭ ca pre unŭ rebelŭ contra Romanilorŭ. Insă Iisusŭ, cunoscêndŭ viclenia și hypocrisia lorŭ, le respunse cu totul contra așteptăreĭ lorŭ: Ce mĕ ispitiţĭ, hypocriţilorŭ? le dise elŭ; arătaţi'mĭ banulŭ ce se dă la tributŭ». Eĭ arătându'ĭ unŭ dinarŭ, Iisusŭ érăși i'a întrebatŭ: «Alŭ cuĭ chipŭ și semnătură pórtă acest banŭ?» Eĭ au rĕspunsŭ ale Cesaruluĭ». «Vra să dică, continuă Iisusŭ, banul ce se dă la tributŭ este alŭ Cesaruluĭ: daţĭ dar Cesarului, cele ce sunt ale Cesaruluĭ; deasemenea daţĭ și luĭ Dumnedeŭ cele ce se cuvin luĭ Dumnedeŭ». Intrebătoriĭ aŭ rămas uimiţĭ de răspunsulŭ celŭ plinŭ de circumspecţiă a luĭ Iisusŭ, și s'aŭ retrasŭ fără resultatulŭ plănuitŭ.

2. Phariseiĭ au luatŭ înajutorŭ pre Sadukeĭ cu cari altmintera eraŭ dușmanĭ, fiind dogmele lorŭ contrare cu ale acelora. Sadukeiĭ, între altele, nu credeaŭ învierea morţilorŭ, și se disputaŭ despre acésta cu Phariseiĭ. Phariseiĭ decĭ invită pre Sadukeĭ a propune luĭ Iisusŭ întrebarea despre putința învĕţeĭ, pre carea se vede că ei nu o pu-

teaŭ dislegà, și credeaŭ că ar putea dà ocasiune cu ea luĭ Iisusŭ de a vorbĭ cevà neconform cu dogmele phariseilorŭ primite de majoritatea poporuluĭ. Sadukeiĭ, dar, venindŭ la Iisusŭ, îĭ ḑicŭ: «Invĕțetoriule! Moisì a legiuitŭ, că de arŭ murì cinevà fără a avea copiĭ cari să'lŭ clironoméscă, atuncĭ fratele sĕu să ĭea pre muierea rĕposatuluĭ de soçiă, pentru ca să facă urmașĭ frateluĭ mortŭ, cariĭ să'i perpetue familia și numele. Dar étă unŭ casŭ curiosŭ: Aŭ fost la noi șépte frațĭ, celŭ din tĕiŭ, însurîndu-se, a muritŭ fără a lăsà copiĭ după sine, ci numai femeea stérpă. A trebuitŭ decĭ, după lege, să o ĭea de soçiă fratele alŭ doilea; dar și acesta a muritŭ, fără a lăsà vre-unŭ urmașŭ. Cu acest chipŭ aŭ luatŭ întru însoțire pre acea feme și cei-l'alți frațĭ pănă la alŭ șeptelea, și toțĭ au muritŭ fără copiĭ. Mai pre urmă de toțĭ au muritŭ și muerea aceea. Se întrébă acum: dacă are să fiă înviere, când sufletele érășĭ se vor unì cu corpurile, și prin urmare érășĭ va fi nevoiă de a se însoçi bărbațiĭ cu muierele lorŭ, acărui dintre ceĭ șepte va trebuì să fiă soçie acea femeă, pre carea în viața acésta o aŭ avutŭ tus-șepte frațiĭ? Sadukeiĭ credeaŭ prin asemenea argumentare a arĕtà că dogma despre învierea morțilorŭ este neposibilă și absurdă. Iisusŭ le răspunde: argumentarea vóstră este rătăcită, precum și voĭ suntețĭ rĕtăciți. Éră rĕtăcirea aceasta provine din neșciința vóstră despre cele scrise în scripturĭ și despre puterea lui Dumneḑeŭ. Argumentarea vóstră pentru neposibilitatea învierei se razimă pe de o parte pe neposibilitatea căsătorieĭ în casulŭ ce l'ațĭ formulatŭ, și pe credința ce avețĭ că cu mórtea corpuluĭ se finește pentru tot-d'auna viața omului. Dar să șcițĭ pentru cea întĕiŭ, că după înviere nicĭ bărbațiĭ nu se vor maĭ însurà nicĭ femeile nu se vor mai mărità ci toți vor fi întru o stare spiritualĕ, aseminea cu cea a Ângerilorŭ. Éră cum că omulŭ continuă a viețuì și după mórte, vĕ putețĭ convinge din cuvin-

tele scripturei unde Dumnedĕu dice prin Moisì: Eu sûnt Dumnedĕulŭ luĭ Abrahamŭ, alŭ luĭ Isaacŭ și alŭ luĭ Iacobŭ (eșire III. 15).

Dumnedĕu se exprimă ast-felŭ pe când de mult timpŭ nu mai eraŭ în viața acésta Abrahamŭ, Isaacŭ și Iacobŭ dacă dar ei, dupre cum dicețĭ voĭ, s'ar fi nimicitŭ odată cu mórtea corpurilorŭ, óre ar fi fost cuviinciosŭ a se numì pre sine Dumnedĕu, Dumnedĕu alŭ unorŭ ómenĭ ce nu mai există? Dacă dar Dumnedĕu și după mórtea lorŭ se numește Dumnedĕu alŭ lorŭ, vidiratŭ este că eĭ viățuescŭ». Glótele, ascultândŭ respunsulŭ datŭ de Iisusŭ Sadukeilorŭ, se mirau de științța luĭ cea adâncă.

(Va urmà).

Copie de pe adresa Inaltei Chiriarhii a Moldovei No. 887 din 2 Maiu 1908, către Sfântul Sinod.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Precum în deobște este cunoscut, sinuciderile au devenit în scumpa noastră țară, un flagel care seceră zilnic, ca o boală contagioasă, o însemnată parte din societatea noastră creștinească:—pe bătrâni ca și pe cei tineri, pe omul luminat ca și pe cel necărturar, pe cel bogat, ca și pe cel sărac, pe ostași ca și pe cetățean, pe orășan ca și pe sătean; încât, molima aceasta, ce bântue cu furie mințele îmferbântate, a cuprins de o potrivă pe toate clasele sociale.

Cauzele vor fi multe și diferite. Una din cauze însă, și cea mai de căpitenie, care contribue la această nenorocire este netăgăduit și slăbirea simțimântului religios în popor, care simțimânt înalt-Evanghelic, fiind răcit și slăbănogit, nu mai poate pune pe creștin la adăpost în contra desnădăjduirei pricinuită, fie din suferințele trupești sau sufletești și îl face ca, în momentul critic de turburare sufletească, să'și ridice singur viața, aducând jalea și nenorocirea în familia sa și în acelaș timp, dând o rea pildă și la alții, cari văzând sau auzind fapta săvârșită și fiind de asemenea ușuratici și înferbântați la minte, găsesc îndemn și prilej de a-i imità.

Molima aceasta, propagându-se, din nenorocire, pe fiecare zi mai mult, cunoscutul verdict dat de somitățile medicale că: «Tot cel ce se sinucide, nu poate fi în acele momente în întregimea facultăților sale intelectuale», cre-

dem că nu mai poate îndreptăți Biserica noastră de a'și da învoirea sa, așa de lesne, pentru prohodirea acestor sinucigași, cari, precum se vede, pe temeiul acestei îngăduinți religioase, ei presupun că fapta lor de a'și curma însuși firul vieții, nu ar fi un mare păcat oprit cu strășnicie de religiunea creștină.

Dar, oricare ar fi pricinele cari fac pe acești nenorociți a'și da peirei și trupul și sufletul lor, fie chiar încurajați prin reaua pildă dela individ la individ, Biserica noastră Autocefală Ortodoxă Română de Răsărit, se resimte de îngrijorare și vede cu adâncă durere sufletească, distrugerea fiilor săi; încât cu simțul său de mamă iubitoare și ocrotitoare, urmează a avizà cât mai îngrabă la măsurele trebuincioase pentru combaterea și înlăturarea acestui mare rău social.

De aceea, Smerenia mea, stăruește cu tot dinadinsul, a rugà pe Inalt Prea Sfinția Voastră, să binevoiască, a seziza pe Sfântul Sinod asupra acestui flagel de mare nenorocire socială-creștină, ca, pe lângă măsurele ce în Inalta sa înțelepciune și solicitudine, va crede necesare de luat în cauză, să binevoiască, a hotărî în suveranitatea sa duhovnicească, dacă pe viitor, se mai poate învoì prohodirea religioasă a sinucigașilor, pe baza certificatului medical, sau cel puțin, în ce anume condițiuni s'ar mai puteà acordà de Chiriarhii, învoirea pentru prohodirea acestor nenorociți sinucigași.

Primiți, Vă rugăm, Inalt Prea Sfințite Stăpâne, încredințarea prea distinsei considerațiuni ce Vă purtăm din preună cu cele în Hristos ale Noastre frățești îmbrățișeri.

(ss) *Parthenie Metropolit Moldovei și Sucevei.*

Șef Cancelariei (ss) *Econ. St. Ionescu.*

IOAN CHRISOSTOM CA PREOT [1])

Urcând pentru întâia oară tribuna în fața unui așa numeros și distins public, printre care găsesc și pe mulți din profesorii, cari au călăuzit pașii mei șovăitori pe cărarea luminei, e firesc să fiu stăpânit de emoțiuni, pe care să nu le pot biruì.

Aceste emoțiuni cresc într'o măsură deosebită astăzi, când sunt ținut să fac apoteozarea vieței acelei ființi superioare, acelei glorii curate a creștinătății, care a fost sf. Ioan Chrisostom.

Iată un om asupra căruia nu se poate vorbì așa ușor.

A fost atât de mare prin sufletul său, atât de complex prin natura scrierilor sale, în cât nu eu mă voiu încercà să-i fac biografia, și, mai puțin, să-i judec scrierile sale; —totuși, încrezător în bunăvoința d-voastră, îmi voiu permite să desprind, cu pietate și tot respectul cuvenit, câteva momente din viața admirabilă a acestui sfânt părinte al bisericei creștine.

* *
*

...Au trecut 1500 de ani de când, pe drumurile depărtate ale Asiei, un bătrân cu ochii blânzi și plini de bunătate, înaintà încet, în dogoarea soarelui ce ardeà neîndurat.—

Nici el nu știa unde avea să se oprească; știa sigur însă că, în acel loc necunoscut, el mergea să-și primească

---

[1]) Cuvântare ținută la societatea studenților în teologie cu prilejul împlinirei a 1500 de ani de la moartea sa.

osândă grea, pentru că *iubise* prea mult o lume în fruntea căreia se găseà în zilele ei de ură, pentru că luptase drept și inimos în mijlocul celor mai urâte țesături de intrigi.

Plecase de mult dintre ai săi, fără să vrea,— și acum mergea tot mai greu, cu pași osteniți de atâta drum lung și fără popasuri.

Și lume multă, care, altădată, s'ar fi aruncat la picioarele sale sfinte, se da acum în lături, sfioasă, la privirile aspre ale soldaților însărcinați cu porunca osândei.

La vederea lui, însuși câmpul, ca deșteptat de un zvon îndepărtat, ținea, par'că, să-și arate uimirea printr'un freamăt tot mai des, pe când copacii își clătinau vârfurile lor în semn de plecăciune, îngânând plângător: «*Intre ai tăi ai fost și ai tăi nu te-au cunoscut...*»

Dar ca un răspuns la aceste vorbe de jale, pasările toate înălțau voioase, jos în ramuri, acest imn de mângâere și îmbărbătare: «*Cel ce va face și va invață așa, acela* **mare** *se va chiemà întru împărăția Celui de sus*». (Matei 5).

...Mai este oare nevoe să spunem că acest venerabil călător era însuși patriarhul Constantinopolului, sfântul Ioan Gură de aur?!!

Cu sila fusese smuls de lângă biserica lui scumpă, de care i-a fost așa greu să se despartă...

Memorabile pentru totdauna vor rămâne aceste cuvinte ale sale: «Frații mei! O tempestă violentă se ridică contra mea și valurile mă bat cu mai multă forță ca oricând.

Știți voi, prea iubiții mei frați, pentru care motiv voesc a mă pierde. Este că eu n'am întins niciodată înaintea mea covoare scumpe, că eu n'am voit a mă îmbrăcà niciodată în haine de aur și de mătase, că eu nu m'am înjosit niciodată a satisface pofta acestor oameni, ținând masă deschisă pentru ei. Rasa aspidei înflorește încă. Sămânța Isabelei nu s'a stins; Irodiada este încă în furie. Irodiada dansează, cerând capul lui Ioan.și i se va da, fiindcă dansează. Frații mei, iată timpul lacrimilor! Totul se întoarce către infamie!»

Și așà a fost: geniul cel răul a biruit și de astă dată!

In zorii unei dimineți de lunie, o navă, în care se găseà

sf. Ioan Chrisostom, ieșea din Constantinopol, se îndreptà spre exilul înstrăinării...

Dreptatea era fugărită din scaunul său, și în locu-i, cum era de așteptat, s'a așezat comod mincinoasa nedreptate.

Și-a doua zi chiar avea să fie petrecerea tovarășilor săi, cu cântece, jocuri și banchete nesfârșite...

Dar cerul și pământul nu îngăduiră această bucurie sălbatică de oameni răi, nu voiră să lase nepedepsită această zi de nedreptate.

Și, supărat par'că, pământul își scutură fața într'un cutremur violent, iar cerul deslegă încuetorile sale ferecate și vânturi nebune, din patru părți deodată, se năpustiră cu furie asupra cetății slabului împărat Arcadiu— (asupra Constantinopolului).

Au fost atunci câte-va clipe de grozavă spaimă...; fiecare se coborî în sufletul său și găsì acolo multe păcate și călcări ale cuvântului dumnezeesc.

Și remușcările dureroase și căința pentru o faptă nedreaptă încep să-i tortureze amarnic.

. . . . . .

Dar zile frumoase veniră, după această zi de furtună și cutremur, și cu dânsele se risipiră și înfrigurările spaimei; — păcatele, ascunse o clipă, pornesc din nou în lume, sfioase mai întâi, apoi tot mai sprințare.

Și vremea trecea urmându-și cursul ei firesc.

Se păreà că un văl de uitare desăvârșită amenință să întunece ori-ce amintire a celui îndepărtat pe nedrept din scaunul său.

Dumnezeu, însă, *voì* să țină ascunsă câtă-va vreme această stea, ca s'o arate apoi mai luminoasă, mai strălucitoare.

El făcu ca însuși fiul lui Arcadiu să recunoască nedreptatea părinților săi și nevinovăția sfântului Ioan Chrisostom.

Osemintele sale se aduc, din porunca împăratului, în Constantinopol, unde sunt primite cu mare pompă.

Impăratul însuși, sfetnicii, oastea întreagă și tot poporul căzu în genunchi rugându-se pentru iertarea păcatelor grele.

Și — spun istoricii — că au plâns toți cu lacrămi calde, cari curgeau de o potrivă și pe obrajii tineri ca și pe

feţele bătrâne; iar, când patriarhul de atunci, Proclus, voì a depune în mormânt sfintele relique, un strigăt puternic sguduì văzduhul:

«*Părinte! reia-ţi tronul!*»

...Era vocea poporului, prin el vocea lui Dumnezeu, a dreptăţei.

...Şi acum, în preajma celor 1500 de ani de la moartea acestui sfânt părinte, gândul ni se întoarce cu pietate către acele vremuri de frământări pline, şi din pervazul trecutului se desface, luminos, — ca un triumf al dreptăţii — icoana curată a acelui «Gură de aur», — în privirile căruia vezi sclipirea dragostei de muncă, lumina energiei, care cere să se reverse şi să cuprindă, să se cheltuiască şi sleire să nu aibă...!

Iată idealul nostru!

* * *

Câteva notiţe scurte asupra vieţei sale [1]).

Antiohia Siriei i-a fost locul de naştere.

Oraş mare, aşezat între grădinele naturale ale munţilor dimprejur, el sta alături de Constantinopol şi Alexandria, pe care le întrecea printr'o excelentă organizaţie a iluminatului.

«...Aici, zice Libaniu, noaptea nu diferă de zi de cât prin calitatea luminei şi fie-care, după placul său, îşi poate prelungì sau lucrul sau petrecerile».

Din oraşul acesta cu lumină multă s'a ridicat *luminosul Ioan Chrisostom*.

Secundus i-a fost tatăl şi Antusa, mamă.

Comandant general al trupelor din Orient, tatăl moare în curând; de şi în posesiunea unei averi însemnate, Antusa refuză a se mai căsătorì, şi se ocupă cu atâta ardoare de educaţia fiului său, încât pe drept s'a zis că «*nici odată o femee nu fu mai demnă de a purtà numele de mamă*».

Soarele de Orient, inima Antusei şi cărţile sfinte, vărsară valuri de lumină, de poesie şi de iubire în acest su-

---

[1]) Sf. Ioan Chrisostom (teză) C. D. Şendreanu.

flet deschis din copilărie marilor impresii ale naturei și ale credinței [1]).

Dar sfântul Ioan avù parte și de învățători buni. In vremea aceia două școli înfloriau în Antiohia: una de elocință sub direcția lui Libaniu și alta de filosofie, în conducerea lui Andragartiu.

Amândouă fură frequentate de sârguinciosul Ioan, care, după spusele biografilor săi, fiind înzestrat cu bogate daruri firești, devenì în curând superior magistrilor săi.

Iată ce-i scrià Libaniu în urma primirii discursului, făcut de Ioan în onoarea împăraților, după însărcinarea lui Libaniu:

«Am primit marele și frumosul tău discurs, și l'am citit cunoscătorilor. Toți strigau, manifestau în toate chipurile viea lor admirație. Eu sunt încântat că la lucrurile forului unești pe acelea ale literilor. Fericit autorul, care știe a lăudà ast-fel. Fericiți acei, cari au găsit un ast-fel de orator pentru a-i lăudà.

In curând succesele sale în arta baroului îl fac cunoscut, îl atrag ispititoare, sigure, spre înălțimi omenești.

O clipă se lasă condus la ele..., dar suvenirurile din copilărie, atât de puternice pentru dânsul, se redeșteaptă... alături de o voce tainică plină de farmecul sincerității, care-l chiemà neîncetat către o viață ferită, departe de lumea, care otrăvește și desgustă.

Era vocea prietenului său iubit—Vasile. După multe frământări se decide în sfârșit a face cunoscut și mamei sale hotărârea de a se retrage în singurătate împreună cu amicul său Vasile.

Și inima de mamă se simte atunci rănită, și, covârșită de o puternică iubire fiiască, îi adresează acele cuvinte mișcătoare, care înduioșează mult sufletul cuminte al lui Ioan.

Pentru frumusețea lor și mai ales pentru duioșiia, ce ele trezesc, îmi permit a cità o parte dintr'însele:

«Fiul meu, mama ta de mult nu se mai bucură de virtuțile tatălui tău. Dumnezeu a voit așà. Moartea lui, care urmă curând dupe nașterea ta, ne lasă: pe tine orfan și

---

[1]) Martin V. I p. 41.

pe mine văduvă, prea curând, în mijlocul greutăților văduviei, care sunt cunoscute numai celor ce le-au cercat.

Am suportat furtuna, fără a voì să ies din acest aspru cuptor al văduviei. Aveam Cerul susținător și mai cu seamă farmecul mângâetor de a te vedeà în tot minutul și a privì în fiul meu chipul viu și perfecta asemănare a soțului ce am pierdut. Acest farmec mi l'ai dat din cea mai fragedă vârstă a ta, în timpul când, neputând vorbì, nu știai, ca toți copii, de cât a gongonì și a distrà în mod plăcut.

Tu nu poți a-mi imputà în timpul curagioasei mele văduvìi, că aș fi lăsat să se piarză averea tatălui tău,— de și n'am cruțat nimic pentru a-ți face o viață dulce și liniștită.. Pentru toate acestea o singură grație îți cer: *de a nu mă lăsà din nou văduvă* și de a nu escità iarăși plânsul, ce abia a încetat.

Așteaptă sfârșitul meu; poate peste puțin mă voiu duce de aici. Cei tineri pot sperà să ajungă la o înaintată bătrânețe, noi însă cari am îmbătrânit nimic nu mai așteptăm de cât moartea.

Când mă vei pune în mormânt, atunci nimeni nu te va oprì să faci ce voești...» [1]).

...Se amână pentru câtva timp această dorință, care crescuse prea mult ca să poată fi înăbușită. Imprejurările vin să-l ajute.

O adunare de prelați în Antiohia cheamă pe Vasile și Ioan la episcopat.

«Studiindu-mă singur — zice Ioan — nu vedeam nimic, care ar fi putut justificà această onoare. Dar crezând că se va aduce o pierdere pentru toată biserica, dacă aș lipsì turma lui Christos de un tânăr și bun, și capabil de a sta în capul trebilor, cum era Vasile, nu-i descoperii gândul meu sincer, ci-l încredințai că voiu fi de aceiaș părere ca și el [2])».

Sfârșitul fu că Vasile este hirotonit, pe când Ioan se retrage în munți, în acea cetate a virtuții, cum o numeà el, plină de înțelepți, ocupați esclusiv de D-zeu, ca îngerii în ceruri.

---

[1]) Tratatul „despre preoție“ cartea I.

[2]) Ibidem,

Și aici, în întunecimi de codru, cu aerul acela de sfințenie al singurătății, cu răcoarea umedă a stâncilor, cu nu știu ce amestec de basme, de duhuri ascunse, se lăsă Ioan în adâncirea sf. Scripturi, pe care ajunge s'o cunoască în chip desăvârșit.

In această tăcere misterioasă petrecù el patru ani, meditând neîncetat la perfecțiunea vieții creștine, în mijlocul pădurii sfinte, unde veșnic cântă un imn superb cuiva— iarna, vânturile și vara, pasările.

Și, nu odată, covârșit de măreția cuvintelor Scripturei și a lucrurilor dimprejur, se pierdeà în meditări lungi, felurite...

Și un gând îi răsăreà atunci mai des în minte, îi năvăleà în suflet ca o lumină mare, ce numai de la D-zeu poate venì.

Și par'că acest gând se lămureà tot mai mult și lua ființă în aceste vorbe:

Nici un act nu poate fi mare dacă nu aduce folos altora. «Așa și tu frate, vei dormì pe pământ, vei rămâne fără mâncare, și neîncetat vei plânge...; dar dacă nu arăți nimic de folos altora, nu faci nimic de valoare [1])».

Și gândul acesta mare biruì.... Părăsește singurătatea.

Cerul îi spusese aci ținta, iar, de-acum, pământul îi va oferì mijloacele spre a o ajunge.

...Sosit în Antiohia îmbrățișază cu toată inima preoția, de care fugise altădată.

Și cu sufletul transformat de lumina cerească a Evangeliei, el desfășură de aci înainte acea activitate măreață, urcând într'un sbor sublim înălțimi pe care nimeni altul nu le-a putut atinge.

Ce voiu aminti eu din această grandioasă desfășurare a puterilor sale?

Voiu enumărà lucrările morale și ascetice, comentariile pricepute asupra sf. Scripturi, sau discursurile sale numeroase?

Voiu vorbì despre *mărimea sa ca orator* neîntrecut, sau voiu scoate în relief *mărimea sa morală?!*

Nu...; meritul acestora e prea mare și întrece cu mult forțele mele prea mici.

[1]) Chrisostom. Omil. ep I Cor. 3.

Voiu lăudà atunci zelul său neobosit în predicarea cuvântului dumnezeesc, sau voiu osândì cu asprime ura furtunoasă, pe care au dus-o până la cel din urmă act de cruzime, unii din tovarășii săi?!

Nici aceasta nu voiu face.

Nu voiu întunecà astăzi memoria sa, răscolind acea cenușă a invidiei, care i-a amârât sufletul atât de mult!

Pe câmpul vieței sale găsesc eu un colțișor modest, care mă atrage cu o putere de vrajă.

Mă îndrept spre dânsul.

E o grădină de frumusețe la intrarea căreia i-ar sta așa de bine să fie scris: «*Grădina păstorului Ioan*».

In această grădină, de mândrețe plină, îmi permit a vă conduce și pe d-voastră, vorbindu-vă — o, de-aș putea — despre sf. I. Chrisostom, **ca preot.**

Dar propunându-mi asemenea scop, cutezare-aș eu a vă descrì pe sf. Ioan în această posițiune, înainte de a amintì cuvintele-i consacrate acestei sfinte misiuni, — preoției?

Imi cer deci voe să arăt, D-lor, mai întâi, ce socotință avea despre preoție înainte de a o primì.

Citez numai câteva părți din prețioasa sa lucrare: «*Șase cuvinte despre preoție*» scrisă ca justificare înaintea amicului său Vasile, în urma refuzului de a fi ales episcop.

...«Intoarceți ochii către altarele noastre!

Ce minuni, cari întrec ori-ce admirație!

In mâinele sale preotul ține pe acela care locuește în cer d'a dreapta lui Dumnezeu, Tatăl...

...Preoția se exercitează pe pământ, dar face parte din lucrurile cerești; acest rang cu drept cuvânt i se cuvine preoției, căci ea nu este instituită de înger sau arhanghel, ci de însuși Spiritul sfânt.

El a voit ca ființe înbrăcate în corp să exercite acest oficiu cu totul îngeresc. De aceia cel care este însărcinat cu acest oficiu, trebue să fie așa de curat, ca și cum ar fi în cer, printre puterile supranaturale. (cartea III).

...Aici nu este vorba de exploatarea unei moșii, nu este grija de grâu sau de o turmă de oi, sau de boi; *e vorba de însuș corpul lui Is. Christos.*

Căci, dupe cuvântul d-zeescului Pavel, biserica nu este altceva de cât corpul Mântuitorului Christos.

Oricine este chemat la guvernământul acestui corp misterios, trebue să lucreze la întreținerea în forța, strălucirea și frumusețea sa, să vegheze ca să nu fie nici o pată, nimic care poate să-i micșoreze splendoarea (cartea V).

...«Preotului îi trebue o virtute strălucitoare, a cărei lumină, încântând ochii, servește drept călăuză acelora, cari o privesc. Viițiile unui om de rând se pierd în umbră, și nu fac rău de cât lui însuși, pe când cei cari șed în locul nalt al sacerdoțiului sunt punctul de țintire al tuturor; cele mai mici slăbiciuni ale lor sunt privite ca mari crime, pentru că, în general, mărimea păcatului se măsoară nu după natura lucrării, ci după rangul celui ce păcătuește.

Sufletul preotului în splendoarea sa trebue să întreacă razele soarelui, ca, Spiritul sfânt nepărăsind niciodată acest sanctuar, preotul să poată zice: «*Nu, eu nu mai trăesc, Iisus Christos viețuește în mine!*» (Gal. 2).

Iată preotul ideal!

*
* *

Cu aceste gânduri înalte primește, la întoarcerea sa din singurătate, să fie sfințit în preot.

In vremea aceia — ce nefastă potrivire cu cea de astăzi — un gol tot mai mare își făcea loc între popor și păstorii săi.

Ioan simția într'însul o putere nebiruită de a merge lângă această mulțime, a-i spune gândul său, a-i căpătà încrederea.

Și însuflețit de exemplul Mântuitorului Christos, care «a văzut norod mult și i s'a făcut milă de el, pentru că erau ca oile fără păstor, și a început a-i învățà pe ei mult», se alipì și Ioan, cu zel înflăcărat, de poporul său.

O împrejurare îl ajută să pătrundă și mai adânc în sufletul păstoriților săi, câștigându-le pentru totdauna admirația, iubirea și recunoștința.

Aceasta a fost răscoala poporului din Antiohia, împotriva împăratului Teodosie, care nemulțumì poporul, voind să pună un imposit nou.

Nemulțumirea crescù atât de mult în cât norodul în furia sa nestăpânită, distruse statuele și portretele împărătești...

Pedeapsa nu întârzie să lovească pe răsculați: «Orașul cu toți locuitorii săi va trebuì să piară».

In fața acestor lucruri o groază spăimântătoare cuprinde pe toți;—Flavian, Episcopul, merge să solicite îndurarea împăratului.

Ioan Chrisostom, lăsat să mângâe norodul, știù să folosească admirabil această împrejurare, și, în 21 de omilii rămase celebre, combătù toate obiceiurile rele, observate în sânul poporului său.

Adânc cunoscător al firii omenești, al lipsurilor și înclinațiunilor sale, el lucră de aci înainte cu o bărbăție neînfrântă la înflorirea sufletească a celor încredințați grijei sale păstorești.

Călduros în expunerile sale, dar moștenind de la tatăl său «ceva» decisiv, răsboinic, era uneori aspru în mustrări: «...Câinii voștri sunt nutriți cu îngrijire și voi lăsați a murì de foame oamenii, pe cari Dumnezeu i-a făcut după chipul său; și pe când săracii n'au alt pat de cât grămezile de gunoiu, catârii, cari poartă femeia voastră, sunt acoperiți cu îmbrăcăminte magnifică, iar eslea, unde mănâncă ei, e încrustată cu aur. Vă trebuesc jețuri și scaune de aur, iar membrele vii ale lui Christos, acelea pentru care el s'a pogorât din cer pe pământ, pentru care și-a vărsat sângele său, n'au chiar ceia ce este mai indispensabil».

Negreșit că murmurile nu lipseau cu acest prilej, dar aceste vorbe trimise de undeva, de sus, îl mângâiau, îl întăriau: «*In lume necaz veți avea, dar îndrăsniți, eu am biruit lumea*» (Ioan).

Sentimentul pururea treaz al datoriei sale de apostol îl mână necontenit și către cei mici și sărmani, ascultând astfel de porunca Eclesiastului: «Imprumută bucuros și fără mâhnire urechea ta către cel sărac și răspunde-i cu dulceață», în cât putea zice cu fericitul Pavel: «Ce inimă este în suferință și eu să nu sufer împreună» sau «Unde este cel slab și eu să nu mă aplec spre a-i ridică sarcina?»

Prin această purtare se formă între dânsul și popor o legătură morală așa de strânsă în cât putea zice, pe drept, poporului antiohian:—*Eu vă port pe voi în inima*

mea. Eu n'am altă viaţă, de cât voi şi grija de mântuirea voastră (Omil. IX).

Ce frumoase cuvinte!

Dar ca să nu vă obosesc eu, ascultaţi şi pe istoricul Palladiu, biograful său: «Doisprezece ani a strălucit Ioan Chrisostom în biserica din Antiohia.

Prin sfinţenia vieţei sale a fost o făclie luminătoare pentru întreaga preoţime. Pe unii din popor i-a îndreptat prin sarea înţelepciunei adevărate, altora le-a dăruit lumină din lumina ştiinţei sale; toată păstorirea duhovnicească înaintă pe calea cea bună».

Rezumând putem spune:

Lumină, lumină mare şi evlavie tot atâta, iată ce a avut Ioan Chrisostom ca preot.

. . . . . .

Şi tu, care vei avea aceiaş solie pe pământ, te gândeşti mult la aceste vorbe «*lumină şi evlavie*» şi înţelegi, prin sf. Ioan Chrisostom, ce rost mare pot avea ele în viaţa unui preot.

Te uiţi apoi în jurul tău şi vezi că o lume întreagă de suferinţe aşteaptă dragostea ta.

Isvorul trebue să curgă, căci viaţa e *prea scurtă şi prea amară* ca s'o trăim singuratici...

Şi iarăşi îţi vin în minte cuvintele «*lumină şi evlavie*» şi involuntar le repeţi singur, în gândul tău, par'că ţi-ar plăcea să le ai tot mai mult lângă tine.

Dar de la o vreme te înseninezi tot mai mult, căci cu ochii închipuirei întrezăreşti, înaintea ta, luminoasa icoană a celui ce a întrupat în viaţa sa aceste vorbe,— îl vezi cu o înfăţişare nespus de atractivă, — par'că ar sta să-ţi spună, cu gura-i de aur, aceste vorbe de aur:

«*Veniţi dupe mine şi vă voiu face pre voi vânători de oameni*». (Mateiu. 4. 19).

Radu S. Cristescu

Student.

DONAȚIUNI.

Sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahiei.

Se aduc mulțumiri publice D-lui și Doamnei Ghiță Ioan, mare proprietar și enoriași ai Bisericei Amza din Capitală, cari au binevoit să îmbrace în argint proba 12, Icoana Sf. Filofteia din tâmpla bisericei menționate.

— —

Se aduc mulțumiri publice D-lui Teodor Christu din Nijopol vilaetul Monastir, care a binevoit să dăruiască bisericei filiale Doamna din Capitală, 12 (douăsprezece) minee pe întregul an, legate, în valoare de 250 lei.

— —

Se aduc mulțumiri publice persoanelor de mai jos cari au binevoit a contribui cu sumele arătate în dreptul fie căreia, la repararea bisericei parohiale Popa Tatu din Capitală și anume ; D nul Gh. A. Ionescu cu 20 lei, D nul Niculae Mandrea, D-na Agata N. Dona, D-na Eugenia I. Iordănescu, D-nu Constantin A. Ionescu, D-na Natalia Branză, D-na Iosefina Birescu, D-na Caterina C. Maican, D-na Polixenia D. Nicolescu, D-na Anica St. Stroe, D na Caterina I. Coandă și preotul Econom I. Ionescu cu câte 10 lei, D-na Efrosina St. Cornea, D-na Ecaterina Gheorghiu, D nu N. Galea, D-na Ioana I. Guțulescu, D-nu Dr. N. Dugescu și D nu Mișu Isvoranu cu câte 5 lei.

— —

Se aduc mulțumiri publice D-nei Ana M. Brădescu născută Titeanu și D-șoarelor Filotea și Elena Titeanu cari au binevoit să dăruiască Bisericei Popa Tatu din Capitală 2000 (două mii) lei.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei.

Prin adresa No. 480, din 4 Martie 1908, aduce mulțămiri publice enoriașului Nicolae Misargiu, care a donat bisericei parohiale cu serbarea Nașterea Maicii Domnului din parohia „Frăsuleni“ Județul Iași un steag.

— —

Aceiași Inaltă Chiriarhie, prin adresa No. 610, din 28 Martie 1908, aduce mulțămiri publice locuitorilor din Cotuna Steclăria, Com. Băiceni, pentrucă au contribuit cu suma de 4300 lei, la reparația bisericei filiale din Cotuna Steclăria, parohia Sbereni, Jud. Iași, asemenea și Preotului Petru Filioreanu, care a donat suma de 100 lei pentru cumpărarea unui polioandru.

Prin adresa No. 733, din 10 Aprilie 1908, se aduc mulţămiri publice Domnului Gheorghe Mortzun proprietarul moşiei Cămârzani, care a dăruit bisericei parohiale Adormirea din Fălticeni, doi stânjeni de lemne pentru încălzit.

Tot aceiaşi Inaltă Chiriarhie, prin adresa No. 799 din 22 Aprilie 1908, aduce mulţămiri publice D-nei Profira D. Arsinel din parohia Dolhasca, Jud. Suceava, care a dăruit un rând de vestminte preoţeşti în valoare de 120 lei, bisericei cu patronul „Invierea Domnului" din menţionata parohie.

Chiriarhia Sf. Mitropolii a Moldovei şi Sucevei prin adresa No. 916, din 5 Mai 1908, aduce mulţumiri publice locuitorilor: Neculai Ierimia şi Gheorghe Matei, din parohia Osoi, Jud. Iaşi, pentru donaţiile făcute bisericei parohiale „Buna Vestire" din menţionata parohie, consistând dintr'un sfeşnic de alamă, în valoare de 160 lei şi o perdea de catifea brodată, în valoare de 20 lei.

MINISTERUL CULTELOR ŞI INSTRUCŢIUNEI

ADMINISTRAŢIA CASEI BISERICEI.

Prin adresa No. 11387 din 22 Aprilie 1908, exprimă mulţumiri cucernicului preot paroh Nicolae Ghizdeanu, de la biserica parohială din Com. Fundeni (Buzău) care a binevoit să dăruiască bisericei filiale Sf. Voevozi din Căt. Slobozia ce ţine de parohia Zilişteanca, acelaş Judeţ, douăsprezece Minee, o St. Evanghelie bine legate, şi două chilograme lumânări de ciară curată.

Aceiaş administraţie a Casei Bisericei prin adresa No. 11812 din 30 Aprilie 1908, exprimă mulţumiri persoanelor de mai jos cari au binevoit a face donaţiuni bisericei parohiale cu hramul Sf. Voevozi din parohia şi Com. Negreşti (Vaslui) şi anume: 1). D-nei Anastasia Isifescu care a dăruit un rând complect de odăjdii de lână fără fir, în valoare de 170 lei şi un sfeşnic de alamă în valoare de 70 lei. 2) D-nei Tinca Iancu Gheorghiu, care a dărui: o cruce şi un lăvicer de lână în valoare de 32 lei şi D-nilor Constantin şi Mihai Turcu cari au oferit un Triod şi un Penticostar în valoare de 36 lei.

Tot aceiaş Administraţie a Casei Bisericii prin adresa No. 11866 din 30 Aprilie 1908, exprimă mulţămiri persoanelor mai jos notate cari au dăruit bisericei parohiale cu hramul Sf. Nicolae din parohia Seaca, Comuna Ghidiciu (Dolj), diferite obiecte şi anume: D-lui Ioan Florescu proprietar care a dăruit 2 sfeşnice în valoare de 120 lei, Simion Dobre, Florea Stan Antonie, Păuna G. Măglăviceanu, Marin Stan, D. Bercea şi Ioana Ilie Răducu câte o candelă fie care în valoare de câte 50 lei, Păuna G. Măglăviceanu un prosop de mătase 20 lei, Stan Poenaru două prosoape la uşile altarului 40 lei, Maria Radu Pop o perdea la uşile împărăteşti 20 lei, Opriţa Simion Maglăviceanu un acoperământ pe Chivot 30 lei, Anica Ioan Tomescu idem pentru Sf. masă în valoare de 30 lei, Gh. P. Crăciun una faţă de masă la prosoomidie

30 lei, Ilie Ionescu un sfeșnic de nichel 12 lei și obștea locuitorilor Comunei (Seaca de Câmp) 40 Kgr. lumânări în valoare de 240 lei.

Aceiași Administrație a Casei Bisericii prin adresa No. 10775 din 10 Aprilie 1908, exprimă mulțumiri D nilor: Andronache I. Iancu, D. Cireș, Teodor Pricopi, Vasilache și Petrache Malancha cari au dăruit bisericei parohiale Sfinții Impărați Constantin și Elena din parohia Râșești (Fălciu), un prejur în valoare de 85 lei, precum și D-lui Paraschiv Georgescu care a oferit o candelă în val. de 30 lei aceleași biserici.

Asemenea prin aceiaș adresă exprimă mulțumiri D-lui Căpitan Veniamin Costache, proprietarul moșiei Botești, care a donat bisericei parohiale cu hramul Sf. Ion Teologul parohia și comuna Botești, două scaune de Marsilia.

Parohia Furceni, comuna Cozmești, Jud. Tecuciu, prin raportul No. 8, din 11 Februarie 1908, aduce mulțumiri publice D-nei Elena M. Roșca care a cumpărat pentru biserica parohiei o sobă de tuciu, în valoare de 80 lei și enoriașilor, cari au contribuit de s'a cumpărat o cădelniță în valoare de 50 lei.

Sfânta Episcopie a Eparhiei Râmnicul Noul Severin.

Această sfântă Episcopie prin adresa No. 1081 din 31 Martie 1908, aduce mulțămiri publice D nei Teodora Petre D. Roșca, din Com Balș, Jud. Romanați, care a binevoit să împrejmuiască cu uluci curtea bisericei cu hramul Sf. Nicolae, din parchia Câmpeni, acelaș Jud. cheltuind 350 lei; a mai dăruit aceleași biserici 3 candele de nichel în val. de 45 lei, cum și două perdele naționale în val. de 14 lei.

Prin adresa No. 1084, din 31 Martie 1908, se aduc mulțămiri publice D-lui Ghiță Bălăcescu, din Com Bârza, Jud. Doljiu, care a făcut ușile împărătești de la biserica parohială din localitate cu hramul Sf Dumitru cheltuind 210 lei.

Prin adresa No. 1093, din 31 Martie 1908, se aduc mulțămiri publice D-nei Rada Vasilescu și fiilor săi Gheorghe și Teodor, cari au binevoit a procura o evanghelie pentru biserica filială Sf. Voevozi, de asemenea și D-nei Anica Niță Tudor, care a făcut o poală pentru biserica parohială Sf. Ion Botezătorul, ambele bis. din parohia Făurești, Jud. Vâlcea.

Prin adresa No. 5, din 10 Martie 1908 parohul bisericei Adormirea Maicii Domnului, din Com. Găvănești, Jud. Romanați, aduce mulțămiri publice D lui proprietar Ioan D. Stoenescu și soției sale Zoea cari au binevoit a dona bisericei respective următoarele lucruri: un rând de vestminte bisericești în valoare de 200 lei, șase candele în valoare de 120 lei, un iconostas și steguițe în valoare de 80 lei, o cădelniță în val. de 50 lei și o cruce pe sfântul Prosfor în val. de 50 lei.

Prin adresa No. 846, din 15 Martie 1908, Sf. Episcopie a Râmnicului noul Severin, aduce mulțămiri publice D-nei Maria Dr. Staicu, proprietară, care a binevoit a donà bisericei cu hramul Sf. Nicolae, din parohia Zorlești, Jud. Gorjiu un steag în valoare de 80 lei. De asemenea Doamnelor Luxa D. Seceleanu și Maria Dr. Staicu, cari au dăruit aceliași biserici un epitat în valoare de 80 lei.

Aceiași Sf Episcopie prin adresa No 843, din 15 Martie 1908, aduce mulțămiri publice persoanelor mai jos notate, cari au binevoit a dărui bisericei cu hramul Sf. Voevozi, parohia Plopșorul, Jud. Gorjiu, diferite obiecte și anume ; D-nu Hristea Poenaru ajutor de Primar și d. Ioan Calistratie epitrop bisericesc, un steag în valoare de 70 lei, d. Dimitrie Vâlceanu secretar Comunal, un frumos chivot în valoare de 65 lei și d. Nicolae P. Tomescu student în drept o cruce în valoare de 40 lei.

Prin adresa No. 970, din 24 Martie 1908, se aduc mulțămiri publice D-lui Tudor Mitru, enoriaș al biserici Sf. Niculae, din parohia Urzica Mare, Jud Doljiu, care cu propria sa cheltuială a construit un balcon înaintea acelei biserici.

Prin adresa No. 1087, din 31 Martie 1908, se aduc mulțumiri publice Doamnelor Maria V. Văleanu și Ana M. Văleanu, cari au dăruit bisericei filiale cu hramul Sf. Voevozi, din satul Pârâienii de jos, parohia Pârâienii-Seaca o pereche vestminte naționale și acopereminte pentru Sf. Vase lucrate în borangic, toate în val. de peste 200 lei.

Prin adresa No. 1209, din 5 Aprilie 1908, se aduc mulțumiri publice D-lui Alexandru Pojogeanu Sache, Primarul urbei Tg. Jiu, care a binevoit a dărui bibliotecei bisericești parohiale, Sf. Impărați, din aceiași urbe, 27 volume de cuprins variat, din biblioteca decedatului său părinte, Căpitan Alexandru Pojogeanu.

Tot aceiaș Sf. Episcopie prin adresa No. 1206, din 5 Aprilie 1908, aduce mulțămiri publice, Onor. Administrații a casei Bisericei, cari a dăruit bisericei filiale cu hramul Inălțarea Domnului, din parohia Ghercești, Jud. Doljiu, următoarele cărți : 12 minee, triod, liturghie, penticostar, cazania, octoihul mare, psaltire, catavasier și ceaslov, toate ediția Sf. Sinod. De asemenea și cucernicului preot din localitate, Ioan Constantinescu, care a legat toate aceste volume cu piele și pânză cheltuind 120 lei.

Prin adresa No. 11, din 11 Aprilie 1908, Parohul bisericei Sf. Nicolae din Com Rojistea, Jud. Doljiu, aduce mulțumiri publice D-lui Dumitru Ionescu administratorul domnilor Arendași ai moșiei „Madona Dudu" din Craiova, care a binevoit a dărui bisericei din Com. Rojistea, două perechi perdele de bumbac subțire și două prosoape de borangic, cu care s'au împodobit icoana Mântuitorului și a Maicii Domnului de la ușile împărătești.

Sf. Episcopie a Argeșului prin adresa No. 450, din 30 Aprilie 1908, aduce mulțumiri publice următoarelor persoane, cari a binevoit să facă bisericei parohiale „Sf. Gheorghe din orașul Pitești, mai multe donațiuni și anume : D-lui Mihalache Ionescu, comerciant și epitrop al numitei biserici, care a îmbrăcat în argint, cu a sa cheltueală icoana Mântuitorului și a Maicii Domnului (icoane împărătești), ptătind 2000 lei, D lui Colonel Luca Vlădoianu, care a dăruit 12 perniță de păr, învelite cu postav în valoare 36 lei, și D-lui Anton Ionescu din Pitești care a dăruit un covor în valoare de 25 lei.

Sf. Episcopie a Romanului prin adresa No. 506, din 10 Aprilie 1908, aduce mulțumiri publice piosilor donatori ; I. Manolache, Gh. Manolache și Th. Chiper, din parohia Skitu Frumoasa Jad. Bacău, carii au binevoit să dăruiască bisericei parohiale: cei doi din tâiu, un Epitaf în val. de 90 lei, iar cel de al treilea o candelă cu trei lumini, în valoare de 50 lei.

Sfânta Episcopie a Dunărei de jos

Chiriarchia Dunărei de jos, prin adresa No. 701, din 26 Martie 1908, aduce mulțumiri publice , Onor. Administrațiunei Domeniilor Coroanei, care a binevoit a dărui suma de 4000 (patru mii) lei pentru facerea unei clopotnițe la biserica din comuna Ruseț Jud. Brăila și pentru procurarea unui felon și a unui epitrahil. Se mai aduc mulțumiri publice din partea aceleași Sf. Episcopii D-lor D. Popescu șeful regiei Domeniilor, Ioan Iunian, Dr. C. Sava, C. Pascal, N. Iliescu, Ieconomul Gh Berdan și alți enoriași din Ruseț cari au contribuit la procurarea unei fețe de masă în valoare de 35 lei. D-lui I. Iunian și D-rei Ioana Iunian pentru procurarea a mai multor obiecte în valoare de 30 lei. D-lui Niță Ene și soției sale Maria pentru un epitrahil în valoare de 20 lei și D-lui N. Dragu și soției sale Dobrița pentru o pereche rucavițe și o îngingătoare în valoare de 8 lei.

Chiriarchia Dunărei de jos, prin adresa No. 687, din 24 Martie 1908, aduce mulțumiri publice următorilor donatori din Com. Dorobanțul Jud. Constanța : Dan Bădilă, Niculae Marin, Elena Dinu Mocanu, Șerban N. Baltă fie-care cu câte 20 lei, Zaharia Bădilă Ștefan Marin, Vasile Val, Dan Otelea, Ioan Baciu, Ioan Baltă, Ioan Cocoș Manea Smeu, Mihalache Țigău, Ioan Corbu fie-care cu câte 10 lei, Ilie Ioan Comănescu, Marin Dinea Cristea, Sanda Dumitru Smeu, Ilie Morărescu, Nichifor Stan, Petcu Baciu; Marin Lupu, Tănase Ștefan Voicu, Toma Popescu, Gheorghe Filoti, Stan Gh Anton, Filip Mămăligă cu câte 5 lei, Văduva Nastasia Nenciu, Văduva Tinca Vasile Subțirică fie-care cu câte 3 lei, Petre Cior an cu 4 și Gh. Vlaicu cu 2 lei. In total 260 lei cu care s'a cumpărat un rând de vestminte preoțești. Asemenea locuitorilor Radu Drăghiciu și soția sa Rusanda cari au cumpărat o cruce îmbrăcată în argint în valoare de 130 lei, Radu Stoeanu și soția sa Voica un rând de cununii în valoare de 35 lei și locuitorul Radu Bădilă un evholagiu legat cu piele în valoare de 14 lei.

PUBLICAȚIE.

Se aduce la cunoștința tutulor preoților parohi din țară, că comandele de cărți, registre și imprimate, se vor face pe viitor direct la Tipografia Cărților bisericești, odată cu înaintarea costului lor.

Administrația Cassei Bisericii.

ACTE OFICIALE.

Sumarul ședinței din 24 Octombre 1907

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Presenți 16 P. P. S. S. Membri.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

Se citesc următoarele comunicări:

Adresa Sf. Mitropolii a Moldovei, cu care se înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor: Ana Bujoreanu și Ecaterina Batog din Sf. M-re Agafton. Se admite tunderea în monahism a numitelor surori.

Idem a Direcțiunei Generale a Serviciului Sanitar, prin care roagă a se pune în vedere preoților, hotărârea dată de Sf. Sinod, că lehuzelor de la țară care au nevoe de a fi îngrijite în spitale, li se poate citi rugăciunile obicinuite de către preoții spitalelor. În urma discuțiunei urmată, se primește propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, ca să se comunice P. P. S. S. Kiriarchi, precum și Direcțiunei generale a serviciului Sanitar, că Sf. Sinod a admis cererea făcută de acea Direcțiune.

P. S. Episcop al Romanului roagă a se citì declarația făcută de preotul Simion Popescu, profesor de religie la Liceul Lazăr, prin care retractează tot ce a scris în memoriul prezentat P. P. S. S. Membrii într'una din sesiunile trecute.

P. S. Episcop al Dunărei de jos, Secretar, citește declarația preotului Simeon Popescu înaintată la Sf Sinod, de către Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei.

P. S. Episcop al Râmnicului mulțumește I. P. S. Mitropolit al Moldovei, că a ținut să se respecte demnitatea cuvenită P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod, precum și I. P. S. Mitropolit Primat că a luat măsurile ce a crezut de cuviință, pentru ca numitul preot să retracteze acel memoriu și să nu'și mai permită a fi necuviincios cu P. P. S. S. Membrii ai Sf. Sinod.

P. S. Archiereu Nifon Ploeșteanu arată, că în ședința precedentă, de și P. S. Sa a vorbit în privința redactorilor revistei «Biserica Ortodoxă Română» după ce s'a ridicat ședința, totuși interpretându-se rău cuvintele P. S. Sale, declară că n'a avut intențiunea de a ataca pe D-nul Gârboviceanu, care este redactor la revistă, ci a zis numai că ar fi bine, ca atât D-nul Gârboviceanu, cât și D-nu Mihail Popescu, cât timp vor fi, cel dintâi Administrator al Cassei Bisericei, iar cel d'al doilea Administrator al Cassei Școalelor, să lase locul de redactori la revistă D-lui D-r. Cornoiu și Cireșeanu sau Boroianu, profesori la Facultatea de Teologie. P. S. Sa propune și roagă pe Sf. Sinod să aprobe ca să fie redactori la Revistă pe lângă cei cinci redactori vechi și D-nii D-ri Cornoiu, Cireșeanu și Boroianu și pentru că se obiectează neajungerea sumei prevăzută în buget pentru remunerația redactorilor, crede că ar fi bine ca suma prevăzută să se împartă egal între toți redactorii, cu un adaos numai pentru P. S. Archiereu Calistrat, care în calitate de președinte al Comitetului redactor, are pe lângă sarcina de redactor, și îndatorirea de a purta grijă de tot ce privește administrația Revistei. Punându-se la vot această propunere, s'a primit în unanimitate.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, zice că, deși Sf. Sinod a primit propunerea P. S. Nifon, totuși I. P. S. Sa crede, că este bine a se menține hotărârea votată în ședința precedentă de a se menține atât redactorii cei vechi precum și aceia cari au fost numiți anul trecut, pentru ca la revista Sf. Sinod să nu fie schimbați redactorii după influențele politice.

Domnul Ministru al Cultelor intră în sala ședințelor.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte pune în cunoștință pe Domnul Ministru că Sf. Sinod a votat în ședința precedentă ca să rămână la revista «Biserica Ortodoxă Română» toți redactorii, cari au fost numiți anul trecut, pentru bunul mers și prosperitatea acestei reviste și în ședința aceasta a primit propunerea P. S. Archiereu Nifon Ploeșteanu de a fi menținuți cel puțin D-nii Cornoiu, Boroianu și Badea Cireșeanu, cari sunt profesori la Facultatea de Teologie.

Domnul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei Publice zice, că D-sa nu se opune de a fi redactori la revistă și persoanele amintite de I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, dar observă că veniturile revistei nu sunt suficiente ca să poată fi remunerați mai mulți redactori, și afară de aceasta, revista a mers bine și cu redactorii pe cari i-a avut mai nainte, că acum revista este obligatorie numai pentru parohii și nu ajung veniturile ei ca să se poată remunera mai mult de cinci redactori.

P. S. Archiereu Nifon Ploeșteanu arată că Sf. Sinod a primit propunerea P. S. Sale, pentru ca este în folosul revistei și al Sf. noastre Biserici de a nu fi lipsită această revistă de scriitori distinși, profesori ai Facultății noastre de Teologie și cari sunt persoane capabile, mai ales că revista Sf. Sinod este citită nu numai în țara noastră ci și afară din țară. Față însă de obiecțiunea că n'ajung mijloacele materiale pentru remunerarea mai multor redactori, P. S. Sa crede că această piedică s-ar putea înlătura împărțindu-se suma disponibilă între toți redactorii numiți de Sf. Sinod. In tot cazul P. S. Sa crede că nu este bine ca această revistă să fie supusă fluctuațiunilor politice.

P. S. Episcop al Dunărei de jos, arată că este rugat de D-nul Dr. Cornoiu să declare că Domnia Sa nu primește să mai fie redactor la revistă.

In urma discuțiunei urmate, I. P. S. Mitropolit Primat Președinte declară că ia act de declarația Domnului Ministru, că se vor putea plăti aparte și articolele care se vor publica în Revistă cu aprobarea Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Râmnicului, arată că pentru a se da

o bună creștere religioasă copiilor în școală și a se sădì în inimele lor sentimentele religioase, este bine a se ajutà învățământul religios și prin mijloace de intuițiune. Pentru aceasta P. S. Sa crede că este bine a se pune în toate școalele sf. icoane și a se face și tablouri religioase, care să fie puse în școale, spre a fi arătate copiilor când li se explică lecțiunile din religiune, prevăzute în programă. P. S. Sa citește următoarea propunere:

PROPUNERE.

«Pentru ca învățământul religios în școalele noastre de ambele sexe să fie mai eficace și să se poată întipărì mai adânc în inimile tinerimei credința în Dumnezeu, simțul datoriei și respectul către legi și autorități, ceea ce se poate face mai ușor, când el se adresează de odată la mintea și la intuițiunea elevului,

Subsemnații propunem a se alcătuì și imprimà la tipografia cărților bisericești tablouri religioase de persoanele și faptele din istoria sacră a vechiului și noului Testament ce se predă în școalele noastre.

24 Octombrie 1907.

(ss) *Iosif Mitropolit Primat*
„ † *Parthenie Mitropolit Moldovei și Sucevei*
„ † *Gherasim al Argeșului*
„ *Athanasie al Râmniculai*
„ † *Gerasimu al Romanului*
„ *Pimen al Dunărei de jos*
„ † *Konon al Hușilor*

Domnul Ministru mulțumește P. S. Episcop al Râmnicului că a făcut această propunere folositoare și promite că va dispune să se facă chiar pentru anul școlar viitor ast-fel de tablouri religioase, care vor servì ca mijloace intuitive pentru folosul învățământului religios și cultivarea sentimentelor religioase ale copiilor.

Punându-se la vot propunerea P. S. Episcop al Râmnicului s'a primit în unanimitate. Asemenea s'a primit și propunerea P. S. Archiereu Callist I. Botoșeneanu, care roagă pe Domnul Ministru a dispune să se pună icoane și în clasele școalelor secundare.

P. S. Episcop al Râmnicului crede că este bine ca să se aleagă o comisiune din sânul Sf. Sinod, care împreună cu D-nul Ministru, să aleagă icoanele și tablourile religioase, care urmează să se facă pentru școale.

Se aleg în comisiune I. P. S. Mitropolit Primat, I. P. S. Mitropolit al Moldovei și P. P. S. S. Episcopi: al Argeșului, al Râmnicului și al Dunărei de jos, cari împreună cu D-nul Ministru să se ocupe de această cestiune.

P. S. Episcop al Dunărei de jos, arată, că ar fi bine să se dea învățământului religios în școale mai mare importanță și profesorii de religie să nu fie puși pe aceiași treaptă cu maestrii de caligrafie și de muzică. Pentru aceasta P. S. Sa roagă pe D-nul Ministru să binevoiască a acorda importanța ce merită învățământul religios în școale și a pune și pe profesorii de religie, cari sunt clerici hirotonisiți, pe aceeași linie cu toți cei-l'alți profesori. In urma discuțiunei urmate, D nul Ministru arată, că se întimpină dificultăți cu numirea clericilor la catedrele de religiune, pentru că catedrele pot să fie în alte localități, iar cei reușiți la examenul de capacitate să aibă loc de preoți în altele. Cât pentru ameliorarea retribuțiunei, D-sa va îngriji ca să'i egaleze cu cei-l'alți profesori cât se va putea.

P. S. Archiereu Sofronie Craioveanul arată că în sesiunea trecută a fost însărcinat de Sf. Sinod să lucreze calendarul de perete și în broșură și că P. S. Sa și-a îndeplinit această însărcinare dată de Sf. Sinod, dar că Onor. Administrația Cassei Bisericei a aprobat să se tipărească numai calendarul în foi pentru părete.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei roagă pe D-nul Ministru să încuviințeze a se tipări și în broșură, care să se împartă la parohii și la școale.

Domnul Ministru zice că nu se opune, dar arată că dacă nu s'a tipărit și în broșură, cauza a fost că anul trecut s'au tipărit în plus vre-o 3000, totuși va încuviința să se tipărească și acum. Să ia act de declarația Domnului Ministru.

P. S. Episcop al Romanului citește raportul privitor la cererea de a se aproba icoanele prezentate de D-nii Toma Ene și Costea Gheorghe, din comuna Jilava Județul Il-

fov. In urma discuțiunei urmate, se amână această cestiune pentru sesiunea viitoare.

Domnul Ministru citește mesagiul Regal de închiderea sesiunei.

Ședința se ridică la ora 12 din zi.

Președinte: (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar: (ss) *Callist I. Botoșeneanu*

Sumarul ședinței din 1 Mai 1908

Sesiunea ordinară de primăvară a Sf. Sinod s'a deschis cu solemnitatea obicinuită, oficiindu-se în Catedrala Sf. Mitropolii Te-Deum la ora 10 dimineața, în prezența D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunei și P. P. S. S. Membri; iar la ora 10 $^1/_2$ s'a făcut sfințirea apei în sala ședințelor Sf. Sinod, după care Domnul Ministru a citit Mesagiul Regal de deschiderea sesiunei.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, declară sesiunea deschisă.

P. S. Episcop al Dunărei de jos Secretar, citește apelul nominal al P. P. S. S. Membrii. Prezenți 16.

P. S. Archiereu Callist Botoșeneanu Secretar, citește sumarul ședinței ultime din sesiunea de toamnă a anului trecut și punându-se la vot, se aprobă.

Se aleg prin aclamațiune, după propunerea I. P. S. Mitropolit Primat Președinte aceiași P. P. S. S. Secretari și membrii în Comisiuni, cari au fost și în sesiunea trecută și anume: Secretari P. S. Episcop al Dunărei de jos și P. S. Archiereu Callist Botoșeneanu.

In Comisiunea de petițiuni: P. S. Episcop al Romanului și P. P. S. S. Archierei Nifon Ploeșteanu și Sofronie Craioveanu; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul primar; P. P. S. S. Episcopi: al Argeșului și al Râmnicului și P. S. Archiereu Ghenadie Bacaoanul; în Comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios cursul secundar: P. P. S. S. Episcopi: al Dunărei de jos și al Hușilor și P. S. Archie-

reu Meletie Gălățeanu; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de Muzică bisericească: P. P. S. S. Episcopi: al Argeșului și al Râmnicului și P. S. Archiereu Nifon Ploeșteanu și în comisiunea pentru Revistă, Tipografie și revizuirea cărților liturgice: P. P. S. S. Archiereii Valerian Râmniceanu, Sofronie Craioveanu și Melhisedek Pitești teanu.

P. S. Episcop al Dunărei de jos, *Secretar*, citește următoarele comunicări: Petiția semnată de Filofteia Popescu, fostă casieră la M-rea Nămăești, însoțită de două anexe, prin care se plânge că a fost destituită și trimeasă la Mănăstirea Țigănești, pentru care s'a retras din viața monahală. In urma discuțiunei urmată, la care a luat parte D-nul Ministru și P. P. S. S. Episcopii: al Romanului și al Argeșului și în urma lămuririlor date de I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, s'a primit propunerea făcută de P. S. Episcop al Argeșului și al Romanului, de a se trece la ordinea zilei.

Se citește adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care se dau lămuririle privitoare la cazul călugăriei sorci Ana Zacheu Moraru din M-rea Nămăești, care a fost recunoscută de Sf. Sinod în ședința din 15 Mai 1906. In urma lămuririlor date de I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, se decide: că se ia act de cele arătate în adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei și se trece la ordinea zilei.

Se comunică adresa Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei prin care roagă a se sesiza Sf. Sinod asupra cestiunei pentru care a făcut intervenire și în sesiunea de Toamnă a anului trecut, privitoare la concediile ce se cer de către P. P. S. S. Archierei Locotenenți ai Eparhiilor sufragane Jurisdicțiunei acelei Sf. Mitropolii.

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor: Ana I. Tomescu, Maria B. Bărbulescu, Parascheva Iacob Comănescu și Maria Ioniță Aldea, din Sf. Monăstire Viforâta.

Idem a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Dimitrie a Ursoaiei, Gheorghe N. Hulubariu, Gheorghe Gh. I. Ifrim, Zainea Negoiță M. Roșca, Ioan Jula, Ioan Ieremia Crețu zis și Ioan Sofi-

an, Dimitrie Sângeorzan, Gheorghe I. a Babei, Nicandru Grosu și Gheorghe Dinnu Nestor din *M-rea Neamțu Secu;* Gheorghe Hunciuc din *M-rea Rășca;* Ioan Gavril Curcă din *M-rea Durău;* Ioan Irimciuc și Ieremia Zugravu din *M-rea Gorovei;* Gh. Pop din *Schitu Rărău* din Jud. Suceava și a surorilor Casandra I. Chiriac și Catinca C. Mihăilescu din *Schitul Almaș*, Jud. Neamțu; Ana S. Scutariu, Aspazia Popovici, Stanca N. Șenchea, Maria Boca, Paraschiva Simion a Gafiței, Ruxandra Andrei Anghelinii, Floarea Salvan și Maria Coția din *M-rea Agapia;* precum și pentru recunoașterea călugăriei, săvârșită în caz de boală, a fratelui Petru Vasilescu din *M-rea Neamțu Secu*, și a surorilor: Maria I. Niță, Maria Zapan, Parascheva Jora și Maria V. Zugravu din *M-rea Agapia* și Maria Gh. Stafie din *M-rea Văratecul.*

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului prin care comunică dispoziținea luată de D-nul Ministru al Cultelor: ca pantahuzele să fie vizate și de Onor. Administrație a Cassei Bisericeì, pentru care a intervenit la D-nul Ministru de Interne ca să dea ordin D-lor Prefecți, a nu mai îngăduì strângerea de ajutoare bănești cu pantahuze, dacă nu vor fi vizate și de Administrația Cassei Bisericii. Dar pentru că este un regulament votat de Sf. Sinod și sancționat prin Inalt Decret Domnesc relativ la pantahuze, P. S. Episcop roagă a se supune cazul la chibzuința Sf. Sinod.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la călugărirea săvârșită în caz de boală a surorei Ana P. Țigu din *Sf. M-re Horezul.*

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorei Casandra Busuioc din sf. Schit Giurgeni.

Idem, a Sf. Episcopii a Hușilor, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor: Avramia Oprișan, Marghioala I. Munteanu, Ecaterina Gh. Dingă, Smaranda I. Balaiș, Ancuța S. Bolea, Profira Const. Dediu, Smaranda D. Agapi, Maria Th. Gh. Radu, Agripina Mocanu, Ecaterina V. Vrabie, Ilinca C. Timuș și Elena V. Ioan din Sf. M-re Adam.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în mo-

nahism a fraților: Emanoil N. Vălcescu și Nicolae Sima din Sf. M-re Turnu; Matei M. Popa Predu și Ioan Lixandru Diaconu din Sf. M-re Stănișoara.

Idem, a Sf. Episcopii a Dunărei de Jos, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la călugărirea, săvârșită în caz de boală, a fratelui Irimia Nichifor din Schitul Saun Jud. Tulcea.

Acestea se trimet la comisiunea de petițiuni.

Idem, a Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—prin care comunică, că a numit în comisiunea pentru alegerea cântărilor bisericești corale și pe Dl. Mihail Tănăsescu, inspector de muzică, și roagă a se ocupà comisiunea de această lucrare, spre a se puteà hotărî cât mai curând formularea unor anumite cântări în genul de cântare cerut de Biserica noastră.

In urma discuțiunei urmată, la care a luat parte I. P. S. Mitropolit Primat, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P.P. S.S. Episcopi: al Argeșului și al Râmnicului și a lămuririlor date de Dl. Ministru, care a rugat pe P. P. S. S. Kiriarhi să sfătuiască pe preoți, ca împreună cu învățătorii să formeze coruri din copiii de școală, cari să învețe și să cânte in Biserici cântările noastre bisericești, în genul de cântare uzitat în Sf. noastră Biserică; s'a primit propunerea aceasta, făcută de Dl. Ministru și a I. P. S. Mitropolit al Moldovei, care a rugat pe Dl. Ministru ca să binevoiască a comunicà despre aceasta în scris P.P. S.S. Kiriarhi, aceia ce Dl. Ministru a acceptat.

Idem, a Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii—cu care înaintează în copie adresa D-lui Ministru de Răsboi, relativă la Ieromonahul Nicolae Georgescu, care n'a îndeplinit cerințele art. 22 din legea de recrutare, și roagă a nu se mai aprobà călugărirea acelora cări n'au satisfăcut obligațiunile legei de recrutare.

P. S. Episcop al Râmnicului arată că un alt caz ca acesta a venit înaintea Sf. Sinod și în sesiunea de toamnă a anului trecut. P. S. Sa citește partea privitoare la această cestiune din sumarul ședinței dela 19 Octombre 1907, precum și adresa prin care este rugat Dl. Ministru de Răsboiu, ca să bine-voiască a aplicà mai cu îngăduință legea recrutării și a scutì pe aceia, cari din copilărie se devo-

tează cu râvnă vieţei monahale şi cari îndeplinesc serviciile necesare în Mănăstiri. P. S. Sa roagă ca Dl. Ministru al Cultelor să intervină către Dl. Ministru de Răsboiu să fie mai îngăduitor şi să scutească pe aceia pe cari P.P. S.S. Kiriarhi 'i vor arătà că au adevărată râvnă pentru viaţa monahală şi îndeplinesc serviciile neapărat trebuitoare în Sfintele Mănăstiri. In urma discuţiunei urmată, la care au luat parte Dl. Ministru, I. P. S. Mitropolit al Moldovei şi P. S. Episcop al Dunărei de Jos, se decide a se face mijlocire către Dl. Ministru al Cultelor, ca D-sa să intervină către Dl. Ministru de Răsboiu să facă un pogorământ şi să scutească de armată pe cei cari au fost primiţi în M-rii de P. P. S. S. Kiriarhi, şi se devotează vieţei monahale, facând ascultare şi îndeplinind servicii în Sfintele M-ri.

Idem, a Ministerului de Interne, Direcţia Generală a Inchisorilor, care roagă a se întervenì către P. S. Episcop de Roman, de a dà bine-cuvântarea preotului Romanescu din Focşani, ca să continue conferinţele religioase la penitenciarul din acel oraş. Se decide a se înaintà în copie P. S. Episcop respectiv.

Idem, a Ministerului Cultelor—Administraţia Cassei Şcoalelor—prin care comunică, că a aprobat listele de icoane şi tablouri religioase alese de comisiunea Sf. Sinod împreună cu delegatul D-lui Ministru, Dl. P. Gârboviceanu, Administratorul Cassei Bisericii, spre a se face pentru toate şcoalele. Tot odată comunică, că pentru executarea acelor tablouri a însărcinat pe Cassa Şcoalelor ca să studieze cestiunea şi să facă cuvenitele propuneri.

Idem, a aceluiaş Minister—Direcţia Invăţământului Secundar şi superior—prin care comunică, că prin Inalt Decret Regal, cucernicul Diacon I. Popescu Mălăeşti a fost numit agregat definitiv la catedra de Exegesa Vechiului Testament, limba Ebraică, Arhiologia Biblică şi Introducerea în cărţile Vechiului Testament dela Facultatea de Teologie dela Universitatea din Bucureşti.

Idem, a aceluiaş Minister—Administraţia Cassei Bisericii—prin care răspunde la adresa Sf. Sinod (No. 225) că motivele pentru care s'a redus numărul redactorilor la revista «Biserica Ortodoxă Română» s'au comunicat, şi acele motive fiind şi astăzi, nu poate revenì asupra hotărîrei luate.

Idem, prin care comunică, că comisiunea budgetară modificând însărcinarea ce au avut P.P. S.S. Arhierei Melhisedek Pitești̦teanu și Sofronie Craioveanu, pentru care au fost retribuiți în budgetul anului trecut cu 250 lei lunar fie-care, prin budgetul în exercițiul anului curent, această însărcinare poartă numele de: «diurnele a doi Arhierei însărcinați cu corectarea cărților bisericești de ritual».

Idem, cu care înaintează trei volume din colecțiunea legilor, regulamentelor, programelor și deciziunilor acelui Onor. Minister pe anii 1864—1906, în dublu exemplar, pentru biblioteca Sf. Sinod.

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, prin care comunică, că prin Inaltele Decrete Regale N.N. 67, 69, 349 și 477, din anul curent s'au făcut următoarele modificări în acea de Dumnezeu păzită Eparhie:

1) Parohia Buimăceni din jud. Botoșani s'a desființat; satul Buimăceni cu biserica Sf. Ieremia a rămas filială și satul Petrești s'a trecut la parohia Albești. Satul Șătrăreni cu filiala Nașterea Maicei Domnului, satul Jumătățile și satul Crăciuneni, cu filiala Sf. Voivozi a trecut la parohia Todireni. In locul parohiei Buimăceni s'a înființat parohia Stânca (comuna Târgu-Ștefănești) prin deslipirea satului Stânca dela parohia Ștefănești, având parohială biserica cu hramul «Intrarea în Biserică».

2) Biserica Sf. Ierarh Nicolae din suburbia Bordeele jud. Neamțu, fiind ruinată și închisă s'a desființat, iar enoria ei a trecut la parohia Sf. Ioan Domnesc din Urbea Piatra.

3) Cătunul Arborea s'a deslipit dela parohia Lișna, jud. Dorohoi, și s'a alipit la parohia Livenii Sofian, comuna Cordăreni.

4) Biserica parohială cu hramul Sf. Dimitrie din urbea Botoșani a rămas filială la parohia Vovidenia.

Biserica parohială cu hramul Cuv. Parascheva din aceiași urbe a rămas filială la parohia Uspenia.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului prin care comunică, că prin Inalt Decret Regal, s'a aprobat înființarea nouei parohii Oarja, cu biserica parohială «Duminica Tuturor Sfinților» deslipită de parohia Stănislăvești Jud. Argeș, adipindu-i-se și cătunul Catanele dela parohia Ciaușești.

Idem, a aceleiași Sf. Episcopii prin care comunică, că

prin Inalt Decret Regal, s'a recunoscut deslipirea cătunului Flămânda, cu biserica filială Sf. Apostoli, dela parohia Galicea, Jud. Argeș și alipirea lui la parohia Pleșoiu.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu înaintează optspre-zece exemplare din cărticica intitulată «Viața și pătimirea Sf. Marei Mucenițe Ecaterina și a Sf. Întâiului Mucenic Arhidiaconul Ștefan» întocmite și tipărite de P. S. Sa, și roagă a se da P.P. S.S. Membri și Bibliotecei.

De acestea se ia act.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos roagă a-i se acorda congediu până Miercuri 7 a curentei.

Se acordă congediul cerut.

Ședința se ridică la ora $11^1/_2$ și se decide ședință viitoare pentru Luni 5 Mai, ora 9 de dimineață.

Președinte: (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar: (ss) ***Callist I. Botoșeneanu.***

Sumarul ședinței din 5 Mai 1908.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Presenți 15 P. P. S. S. Membrii, 1 în concediu.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

Se dă citire următoarelor comunicări:

Petiția Preotului Dr. Ioan V. Pașcan din Cernăuți, cu care înaintează un manuscript întitulat: Acaftistier, și roagă a se cerceta și tipări, dându-i-se și Sf. Sale un număr de exemplare. Se decide a'i se înapoia manuscriptul, ne având Sf. Sinod fonduri de a'l tipărì, iar autorul va binevoì să se adreseze Kiriarhului său.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro Vlahiei, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor Maria G. Goga și Maria Drăgulin din M-rea Țigănești.

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților Ioan Prodan din M-rea Vo-

rona și a surorilor Elena N. Iliescu și Ana Borș din M-rea Vărateeu și pentru recunoașterea călugărirei, săvârșită în caz de boală, a surorei Ioana N. Mazilu din M-rea Agapia și a surorei Maria Bălan din M-rea Agafton.

Idem, a aceleiași Sf. Mitropolii prin care arată că față cu îmulțirea cazurilor de sinucideri, roagă a se decide de Sf. Sinod asupra acestei cestiuni, dacă pe viitor se mai poate învoi prohodirea religioasă a sinucigașilor, pe baza certificatului medical, sau cel puțin în ce anume condițiuni s'ar mai putea acorda de P. P. S. S. Kiriarhi învoirea pentru prohodirea acelor nenorociți sinucigași.

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fratelui Nicolae Popa din M-rea Bogdana.

Idem, a St. Episcopii a Buzăului cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Vasile Mihăilă și Ioan Cioncaș din M-rea Dălhăuți, și a surorilor Maria N. Grasu, Clara Vămășescu, Ivana N. Meară, Sevastița C. Frățilă, Păuna Ionescu, Maria Filipoae, Arghira G. Iordache, Elena N. Stan, Irina Panaitescu și Ilinca C. Spătaru din M-rea Rătești.

Petiția preoților din Capitală prin care roagă a se intervenì la D-nul Ministru al Cultelor ca să fie plătiți și preoții din Comunele urbane de către Stat, după cum sunt plătiți și cei din Comunele rurale, de oare-ce Primăriile Comunelor urbane le micșorează salariile aprobate în bugete de către Cassa Bisericii.

Memoriul elevilor din școalele de cântăreți bisericești prin care cer reducerea serviciului armatei la un an pentru absolvenții școalelor de cântări bisericești. Acestea se trimit la Comisiunea de petițiuni.

Adresa Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei cu care înaintează în copie suplica semnată de Filoteia Popescu, fostă casieră a Schitului Nămăești, împreună cu două anexe. Asupra acestei cestiuni hotărându-se în ședința precedentă ca nici să se ia în considerație ci să se treacă la ordinea zilei, se va pune și acestea la acte.

Petiția P. S. Archiereu Sofronie Craioveanu cu care înaintează manuscriptul întitulat: Calendar bisericesc ortodox pe anul 1909, întocmit de P. S. Sa și roagă a se cercetа

și aprobându-se să se dispună imprimarea la Tipografia Cărților bisericești, în foae și broșură, potrivit votului dat de Sf. Sinod în ședința din 15 Mai 1906, spre a se distribuì tuturor parohiilor din Țară.

Idem a prea cuviosului Archimandrit Evghenie Humulescu de la Sf. Mitropolie a Ungro Vlahiei, prin care roagă a se dispune să se tipărească la Tipografia Cărților bisericești manuscriptul de predici întitulat: «Păsune duhovnicească pentru hrana sufletească a drept măritorilor creștini» aprobat de Sf. Sinod în ședința din 8 Mai 1904. Prea cuvioșia sa închină această lucrare a sa Sf. Sinod și mulțumește cu smerenie că i s'a dat înalta binecuvântare și aprobare de a o tipărì, dar că din lipsa de mijloace nu poate să o tipărească, de aceea o cedează Tipografiei Cărților bisericești.

Idem a Iconomului I. Antonovici, profesor la liceul din Bărlad, cu care înaintează un manuscris întitulat: Rânduiala sfințirei steagului unei Corporațiuni de meseriași și roagă a se cerceta și aprobà.

Idem a preotului Nicolae D. Teodor, învățător în comuna Seliștea, Jud. Mehedinți, prin care roagă a se dărui cărți religioase morale din Tipografia cărților bisericești pentru biblioteca înființată la școala din acea comună. Acestea se trimit la Comisiunea pentru Revistă, Tipografie și revizuirea cărților liturgice.

Idem a D-lui Dimitrie C. Popescu, cântăreț la biserica Sf. Ilie din Craiova și maestru de cântări la școala de cântăreți din acel oraș, cu care înaintează un manuscript întitulat: «Gramatica și Noul Anastasimatar practic-Grabnic» și roagă a i se da Inalta binecuvântare de a'l tipărì.

Idem a D-lui Petre A. Popescu din Turnu Severin cu care înaintează un manuscris de cântări bisericești pe psaltichie și roagă a se cerceta și aproba. Acestea se trimit la Comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de muzică bisericească.

Idem a D-lui Nicolae Mihăescu din București (Str. Sculpturei 48), cu care înaintează un manuscris întitulat: «Creștinismul și Ebreii» și roagă a se tipărì în Tipografia cărților bisericești, neavând mijloace să'l tipărească. Se trimite la Comisiunea pentru cercetarea cărților religioase.

Idem a locuitorilor din parohia Ivănești, Jud. Vaslui, prin care roagă a li se da preot, fiind lipsiți de preot din luna Ianuarie a. c.

Idem a locuitorilor din Cătuna Vâlcele, Comuna Dofteana Jud. Bacău, prin care roagă a se înființa o parohie în acea cătună.

Idem a locuitorilor din cătuna Balcani, Comuna Băsești, prin care cer a fi deslipiți de la parohia Schitul Frumoasei, Jud. Bacău, și a fi alipiți la parohia Balcani, Jud. Neamț, de care sunt în apropiere.

Idem a locuitorilor Teodor Paghirc și Ioan a Elenei, procuratori enoriașilor din parohia Perieni, Comuna Bojești, Jud. Tutova, prin care cer a se judeca din nou preotul V. Butuc, care a fost condamnat la permutarea din acea parohie.

Idem a preotului paroh din comuna Petricani, parohia Tarpești, Jud. Neamț, prin care roagă a se lua dispositiuni ca să se învețe mai multă religiune în școalele rurale și a se oprì ca fiicele de creștini să fie servitoare la evrei. Acestea se vor înainta la P. P. S. S. Chiriarchi respectivi.

Idem a P. S. Archiereu Sofronie Craioveanu cu care înaintează 16 Exemplare din calendarul broșură pe 1908, întocmit de P. S. Sa spre a se da P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod și pentru bibliotecă. Se vor distribuì P. P. S. S. Membrii și bibliotecă.

Idem, a D-lui Constantin Rusescu, licențiat în Teologie, prin care roagă a se intervenì la Minister să se despartă Catedra de limba ebraică de la Facultatea de Teologie în două și să i se încredințeze D-sale catedra de limba ebraică și Exegeza Vechiului Testament. Se va înainta la Ministerul Cultelor și Instrucțiunei spre a decide cele ce va crede de cuviință.

Idem, a aceluiaș prin care roagă a i se da un post de redactor la revistă «Biserica ortodoxă Română». Se va avea în vedere la vacanță.

Idem, a D-lui D. Șerbănescu, învățător și cântăreț la biserica din comuna Coșovenii de jos, Jud. Doljiu, prin care roagă a i se acorda dreptul de a fi înscris în Facultatea de Teologie spre a se putea hirotonisì preot.

Idem, a președintelui băncei populare din Com. Slăveni,

Jud. Romanați, prin care reclamă contra preotului paroh M. Ionescu pentru afaceri de bani și purtare rea. Acestea se vor pune la acte.

Terminându-se comunicările, *P. S. Archiereu Sofronie Craioveanu,* arată că în bugetul Ministerului Cultelor pe anul curent sunt trecuți doi P. P. S. S. Archierei ca corectori ai cărților bisericești, dar P. P. S. S. Lor nu sunt corectori, ci însărcinați cu revizuirea textului cărților liturgice care se retipăresc.

P. S. Episcop al Râmnicului arată asemenea că în acelaș buget se vede trecut un fond pentru retipărirea Bibliei, lucrare care trebue a fi făcută cu știrea și aprobarea Sf. Sinod, dar până acum Sf. Sinod n'a fost sesizat de această cestiune. Se decide ca asupra acestor cestiuni să se discute când va fi de față și D-nul Ministru.

P. S. Archiereu Calistrat Bârlădeanu arată că în calendarul P. S. Archiereu Sofronie s'a tipărit greșit condacul de la Nașterea Domnului, căci în loc să se zică: Fecioara astăzi pre Cel mai pre sus de ființă naște.....s'a zis: pre cel prea înființat naște» aceia ce nu este exact și nici în cărțile grecești nu este ast-fel.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu, zice, că așa a găsit P. S. Sa chiar în cărțile retipărite cu aprobarea Sf. Sinod. Se decide a se amâna această cestiune pentru ședința viitoare, când P. S. Sofronie va aduce cartea în care a găsit cuvintele: «Cel prea înființat», în loc de «Cel mai presus de ființă». P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu arată că nu s'a tipărit tot materialul aprobat de Sf. Sinod în calendarul broșură pentru anul curent și tot de odată că s'a tipărit prea târziu.

P. S. Arhiereu Meletie, Director al Tipografiei Cărților bisericești, zice că s'a tipărit calendarul așa dupre cum a fost aprobat de Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Hușilor, crede că ar fi bine să se tipărească în calendarul foae pentru perete sărbătorile cu cerneală roșie, spre a se puteà observà mai ușor și fiind în acelaș timp și mai estetic.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, roagă a se cere dela Minister ca să trimită la toți P.P. S.S. Membri câte o colecțiune din legile și regulamentele Ministerului dupre cum

s'a trimis și la Sf. Sinod. Se aprobă a se face cuvenita mijlocire la Onor. Minister.

P. S. Arhiereu Nifon Ploeșteanu, raportor, citește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni:

Rapoartele privitoare la cererile de călugărire a surorilor: Ana I. Tomescu, Maria B. Bănulescu, Parascheva Iacob Comănescu și Maria Ioniță Aldea din M rea Viforâta; Casandra Busuioc din Schitul Giurgeni, Jud. Roman; Avrămia Oprișan, Marghioala I. Munteanu, Ecaterina Gh. Dinga, Smaranda I. Balaiș, Ancuța S. Bolea, Smaranda D. Agapi, Maria T. G. Radu, Agripina Mocanu și Profira Constantin Dediu din M-rea Adam; precum și pentru recunoașterea călugărirei săvârșită în caz de boală a fratelui Irimia Nichifor din schitul Saun, Jud. Tulcea. Se aprobă călugărirea numitelor surori, cu lămurirea că sora Profira Constantin Dediu din M-rea Adam să fie călugărită, când va ajunge vârsta majoratului. Se recunoaște și călugărirea săvârșită în cas de boală a fratelui Irimia Nichifor. Se decide a se comunică de biurou P.P. S.S. Membri, cari fac parte din comisiunea de petițiuni, că pe viitor se va aprobà călugărirea numai acelora cari au vârsta majoratului, atât bărbați cât și femei.

P. S. Episcop al Romanului, raportor, citește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni:

Raportul privitor la cererile de călugărire a fraților: Nicolae Sima și Emanuel N. Vălcescu din schitul Turnu; Matei M. Popa Preda și Ioan Lixandru Diaconu din schitul Stănișoara. Se aprobă călugărirea numiților frați.

Idem, privitor la adresa Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei relativă la congediile P. P. S. S. Arhierei titulari. In urma discuțiunei urmată, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit Primat, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P.P. S.S. Episcopi al Râmnicului și al Hușilor, se aprobă concluziunile raportului care sunt: de a se păstrà uzul ca să se mijlocească la onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunei aprobarea concediilor cerute de P. P. S. S. Arhierei locotenenți, adică P.P. S.S. Arhierei să'și ceară congedii prin I. P. S. Mitropolit de care de drept și de fapt depind canonicește. Iar dacă vre unii dintre P.P. S.S. Arhierei locotenenți sunt stabiliți, cu cuvenita învoire, în altă juris-

dicțiune Mitropolitană decât aceia de unde 'și poartă titlu, concediile să le ceară prin I. P. S. Mitropolit de care de fapt depind canonicește.

Idem, privitor la adresa aceleiași Sf. Mitropolii, relativă la cestiunea dacă se cuvine a se face serviciul religios al pogribaniei copiilor, cari mor mai 'nainte de a fi botezați, precum și acelora cari se nasc morți. In urma discuțiunei urmată, s'a primit propunerea I. P. S. Mitropolit Primat și a I. P. S. Mitropolit al Moldovei de a se da voie preoților să săvârșească slujba religioasă a pogribaniei pentru copiii născuți morți precum și acelora cari mor mai 'nainte de a fi botezați, fiind fii de creștini ortodoxi;

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu, raportor, citește rapoarte ale comisiunei de petițiuni privitoare la cereri de tundere în monahism a fraților: Dumitru a Ursoaei, Gh. N. Hulubaru, Gheorghe G. I. Ifrim, Zainea Negoiță M. Roșca, Ioan Jula, Ioan Ieremia Crețu zis și Ioan Sofian, Dimitrie Săngeorzan, Gheorghe I. a Babei, Nicandru C. Grosu, și Gheorghe D. Nestor din M-rea Neamțu Secu; Ioan Ierimciuc și Ierimia Zugravu din M-rea Gorovei; Gh. Pop din Schitul Rarău; Ioan Gavriil Curcă din M-rea Durău și Gheorghe Hunciuc din M-rea Râșca; și a surorilor: Ana I. Scutaru, Aspazia Popovici, Stanca N. Șenchea, Maria Boca, Parascheva Simion a Gafiței, Ruxanda Andrei Anghelinii, Floarea Salvan și Maria Coția din M-rea Agapia; Casandra I. Kiriac și Catinca C. Mihăilescu din Schitul Almaș, precum și recunoașterea călugărirei, săvârșită în caz de boală a fratelui Petru Vasilescu din M-rea Neamțu-Secu și a surorilor: Maria I. Niță, Maria Zapan, Parascheva Jora, Maria V. Zugravu din M-rea Agapia; Maria G. Stafie din M-rea Văratecu, și a surorei Ana P. Țigu din M-rea Horezu. Se aprobă călugărirea precum și recunoașterea călugărirei săvârșită în cas de boală a numiților frați și surori, cu lămurirea că Ioan Gavriil Curcă din M-rea Durău și Gheorghe Hunciuc din M-rea Râșca să fie călugăriți după ce vor ajunge vârsta majoratului, iar Gheorghe Pop din Schitul Rarău după ce va trece de la Uniație la biserica ortodoxă.

Dl. Ministru intră în sala ședințelor.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, pune în cunoș-

tință pe Dl. Ministru, că în bugetul pe anul curent este alocată o sumă pentru doi P.P. S.S. Arhierei ca corectori ai cărților bisericești și ar fi bine să se schimbe acest cuvânt «de corectori», pentrucă Prea Sfinților Lor revizuesc textul cărților, care se retipăresc, pe când prin cuvântul de corectori se înțelege altceva. In urma discuțiunei urmate, la care au luat parte Dl. Ministru, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P. S. Episcop al Râmnicului și P. S. Nifon Ploeșteanu, se decide a se comunica D-lui Ministru printr'o adresă din partea biroului, că Sf. Sinod a ales trei P.P. S.S. Membri în comisiunea pentru revizuirea cărților liturgice, care se retipăresc și de când s'a ales această comisiune.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, roagă pe P. P. S.S. Membri să binevoiască a lua parte împreună cu I. P. S. Sa la Te-Deumul, care se va oficia în ziua de 10 Mai la Sf. Mitropolie la ora 10 dimineața. S'a primit în unanimitate.

P. S. Arhiereu Callistrat Bârlădeanu, roagă a i se acorda concediu pentru Miercuri, 7 a curentei. Se acordă concediul cerut.

Ședința se ridică la ora 11 ½ și se decide ședința viitoare pentru Miercuri, 7 a curentei, la ora 9 dimineața.

Președinte: (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar: (ss) ***Callist I. Botoșeneanu.***

Sumarul ședinței din 7 Mai 1908.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Presenți 13 P. P. S. S. Membri, 3 fiind în concediu.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă. D-nul Ministru al Cultelor intră în sala ședințelor.

Se dă cetire următoarelor comunicări:

Adresa Sf. Episcopii a Buzăului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Vasile T. Tomescu, din M-rea Dălhăuți,

și Ioniță Grigorescu din M-rea Vărzărești. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

Petiția P. S. Episcop al Buzăului, prin care roagă a i se acordà concediu pentru ziua de 7 Mai curent. Se acordă concediul cerut.

Idem, a Economului Gh. Floru din Capitală, prin care roagă pe P. P. S. S. Kiriarchi să'i acorde Inalta binecuvântare de a face abonamente în Eparhiile P. P. S. S. Lor, pentru a putea agonisì mijloacele necesare ca să tipărească lucrarea sa în versuri, întitulată: Martiriada Româno-Ambodaciană, poemă epică în 20 cânturi, în care laudă virtuțile martirilor de neam și viță românească din ambele Dacii. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

Idem, a D-lui I. Popescu Pasărea, profesor de Muzică bisericească la Seminarul Central și Nifon Mitropolitul, cu care înaintează două exemplare din lucrarea întitulată: Cântările liturghiei pentru corurile sătești, după melodiile bisericești tradiționale și roagă a se cercetà și aprobà. Se trimite la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de Muzică bisericească.

Idem a preotului paroh din Comuna Buhalnița, Județul Neamț, prin care cere a'i se încuviința să schimbe 11 prăjini, pământ al bisericii, pe care și-a făcut casă de locuit, cu un alt pământ, sau să i se acorde de a'l cumpăra. Se va înainta I. P. S. Kiriarh respectiv.

Terminându-se comunicările, I. P. S. Mitropolit al Moldovei roagă pe Sf. Sinod să admită a se scrie hotărîrile cele mai însemnate date de Sf. Sinod, în condica Sfântă, sau într'o altă condică specială In urma discuțiunei urmate, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit Primat și P. S. Episcop al Argeșului, se admite ca I. P. S. Mitropolit al Moldovei să facă această propunere în scris în ședința viitoare.

P. S. Episcop al Hușilor arată, că de oare-ce unele din regulamentele votate de Sf. Sinod, precum și alte hotărîri și voturi, date cu privire la cestiuni însemnate nu se află publicate într'o broșură, în care să se poată găsì cu înlesnire, roagă pe Sf. Sinod să încuviințeze a se căutà în dosare și a se publicà într'o nouă ediție toate regulamentele votate de Sf. Sinod, precum și toate hotărî-

rile și voturile date în cestiuni mai însemnate. Se decide ca P. S. Episcop al Hușilor să formuleze în scris propunerea P. S. Sale și să o presinte în ședința viitoare.

P. S. Archiereu Gheńadie Bacaoanul, raportor, citește raportul comisiunei pentru cercetarea cărților de cuprins religios, cursul primar, privitor la manuscrisul întitulat: «Creștinismul și Ebreii» înaintat Sf. Sinod de D-nul Nicolae Mihăescu din București. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt: de a se înapoia manuscrisul autorului, ne având Sf. Sinod fonduri ca să tipărească lucrări particulare.

P. S. Archiereu Melhisedek Pițeșteanu, raportor, citește rapoarte ale comisiunei pentru revistă, Tipografie și revizuirea cărților liturgice, privitoare la cereri de cărți de ritual pentru biserici și cărți religioase pentru biblioteci școlare, înaintate de: Direcțiunea școalei mixte din Com. Drăgușeni, Jud. Dorohoi; învățătorul din Comuna Isverna, Jud. Mehedinți; Cercul Cultural din Comuna Pleșești, Jud. Suceava; Direcțiunea generală a închisorilor; preotul paroh din Comuna Isverna, județul Mehedinți; preotul paroh din Comuna Scurta, Jud. Putna; Epitropia bisericei Sfinții Voevozi din Comuna Ciutura, Jud. Doljiu; preotul Nicolae D. Tudor, învățător în Comuna Selișteа Jud. Mehedinți și Prea-Cuviosul Arhimandrit Evghenie Humulescu de la Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, care roagă a se tipări în Tipografia cărților bisericești manuscrisul său de predici aprobat de Sf. Sinod. In urma discuțiunei urmată, la care au luat parte D-nul Ministru, I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, P. P. S. S. Episcopi al Râmnicului și al Argeșului, se decide a se înainta la Onor. Minister toate aceste cereri.

Se primește propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, ca toate cererile de asemenea natură, care vor mai veni de acum înainte la Sf. Sinod să se înainteze de către I. P. S. Președinte la Minister.

Același P. S. Raportor, citește raportul privitor la manuscrisul înaintat de Economul I. Antonovici din Bârlad. In urma discuțiunei urmată, la care au luat parte: I. P. S. Mitropolit Primat, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P. P. S. S. Episcopi: al Hușilor, al Râmnicului, al Argeșului și

al Romanului, se primește propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei de a se alege o comisiune, care să facă o filadă, în care să se cuprindă serviciul privitor la sfințirea steagurilor diferitelor corporațiuni de meseriași. Se aleg în această comisiune, după propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, P. P. S. S. Episcopi: al Argeșului, al Romanului și P. S. Archiereu Valerían Râmniceanu.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu roagă a i se acorda concediu pentru Vineri 9 Mai. Se acordă concediul cerut.

Ședința se ridică la ora 11 și se decide ședința viitoare pentru Vineri, 9 Mai, ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat*

Secretar (ss) ***Pimen al Dunărei de jos***

Sumarul ședinței din 9 Maiu 1908.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Presenți 16 P. P. S. S. Membri.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot, se aprobă.

Se citește următoarele comunicări:

Telegrama P. S. Episcop al Dunărei de Jos, prin care roagă a i se acorda congediu pentru Joi, 8 Mai, fiind ocupat în eparhie. Se acordă congediul cerut.

Adresa Sf. Episcopii a Râmnicului, cu care înaintează un tablou, privitor la înființări de noi parohii, schimbări de hramuri de biserici și modificări de parohii, făcute în acea Eparhie în anii 1906, 1907 și 1908. Să ia act.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului prin care comunică, că fratele Nicolae Sima, din M-rea Turnu, ale căruia acte de călugărire au fost înaintate în această sesiune, a fost tuns în schima monahală, fiind bolnav, și roagă a i se recunoaște călugărirea. Să ia act.

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului, cu care înaintează dosarul cu actele de călugărire a fratelui Andrei Anghel din Schitul Brazi, Jud. Putna. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu, raportor, citește

rapoarte ale comisiunei de petițiuni privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Vasile Mihăilă, Ioan Cioncaș și Vasile T. Tomescu din M-rea Dălhăuț; Nicolae Popa din M-rea Bogdana, Ioan Prodan din M rea Vorona; și a surorilor: Ilinca C. Spătaru, Maria N. Grasu, Clara Vămășescu, Ivana N. Meară, Sevastița C. Frățilă, Păuna Ionescu, Maria Filipoae, Arghira Gh. Iordache, Elena N. Stan și Irina Panaitescu din M-rea Rătești; Elena N. Iliescu și Ana Borș din M-rea Varatecul; precum și pentru recunoașterea călugărirei, săvârșită în cas de boală, a fratelui Ioniță Grigorescu din M-rea Vărzărești și a surorei Ioana N. Mazâlu din M-rea Agapia. Se aprobă tunderea în monahism, precum și recunoașterea călugărirei, săvârșită în cas de boală, a numiților frați și surori

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, propune ca pe viitor comisiunea să facă un singur raport pentru toate călugăririle, care se recomandă dintr'o Eparhie. In urma discuțiunei urmate, se admite propunerea I. P. S. Mitropolit Primat Președinte.

P. S. Arhiereu Melhisedek Pitești eanu, raportor, citește următoarele rapoarte ale comisiunei pentru Revistă, Tipografie și revizuirea cărților liturgice:

Raportul privitor la adresele Sf. Episcopii a Romanului, relative la tipicul bisericesc publicat de Dl. Mihail I. Stamate, Directorul școalei de canto, psaltichie și muzica vocală din urbea Bacău.

În urma discuțiunei urmate, se aprobă conclusiunile raportului, care sunt: Pe de o parte, că foarte bine a făcut P. S. Episcop al Romanului de a oprit răspândirea acelui tipic, ca unul ce n'a avut Inalta aprobare a Sf. Sinod, iar de altă parte, că întru cât Sf. Sinod are o edițiune de tipic a sa, tipărită și revăzută cu îngrijire de o comisiune însărcinată de Sf. Sinod și dupre toate regulele practicei Sf. noastre Biserici», pe viitor să nu se mai permită răspândirea unor asemenea tipice, fie ele făcute de oricine și sub orice formă, decât numai edițiunea, care se găsește aprobată de Sf. Sinod și aflată în Tipografia sa. S'a primit asemenea și propunerea P. S. Episcop al Râmnicului, ca pe viitor să se înainteze Sf. Sinod, sau cel puțin P. S. Kiriarh respectiv spre corectare și aprobare orice lucrare de cuprins religios.

Raportul relativ la manuscrisul de calendar pe 1909, în foaie și broșură, întocmit și înaintat de P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu, zice că cuvântul: exapostilarie, pe care l-a pus în calendar, se află și în Evanghelia ediț. II, tipărită în Tipografla Cărților bisericești cu aprobarea Sf. Sinod. P. S. Sa roagă a se admite, ca pe lângă materialul curat religios, să se pună și literatură calendaristică, adunată de P. S. Sa din mai multe lucrări, făcute de oameni învățați și tot de odată roagă a se imprima mai de vreme, spre a putea fi gata mai 'nainte de 1 Ianuarie.

P. S. Arhiereu Melhisedek Pitești teanu, zice, că dacă P. S. Arhiereu Sofronie dorește să se pună și alt material relativ la literatură calendaristică, atunci să se arate că aceasta 'l privește pe P. S. Sa.

P. S. Episcop al Hușilor roagă a se admite ca anul nou în acest calendar să se înceapă tot cu 1 Ianuarie, dupre cum este obicinuit și P. S. Arhiereu Sofronie să arate de unde a luat materialul pe care'l pune, spre a se ști autorul din care a luat câte ceva, pentrucă P. S. Sa a observat, de pildă, că pascalia, care se află și în cărțile bisericești, este luată de P. S. Sofronie din o lucrare făcută de moșul P. S. Sale—Donici.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu roagă și P. S. Sa a se admite să se înceapă tot cu 1 Ianuarie calendarul, și a nu se da acelaș material calendaristic în toți anii, dupre cum s'a făcut până acum, ocupând vre o două coale numai cu hronologii, care se repetă în fiecare an tot aceleași.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei împărtășește părerea de a se începe anul în Calendar tot cu Ianuarie, dar I. P. S. Sa propune, ca Sf. Sinod să aprobe numai partea I, care va cuprinde materialul curat bisericesc, iar partea a II, care cuprinde material de literatură calendaristică, folositoare și instructivă, să rămână a se aprecia și aproba de Administrația Cassei Bisericii. Se aprobă propunerea făcută de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, susținută de I. P. S. Mitropolit Primat și de alți P. P. S. S. Membri, ca 1) Anul nou la Calendar să se înceapă tot cu 1 Ianuarie; 2) Par-

tea I-a a calendarului, care va fi de cuprins strict religios, să poarte aprobarea Sf. Sinod, iar partea II, care va fi un fel de Almanah, să fie aprobată de Cassa Bisericii.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei arată, că în ședința precedentă I. P. S. Sa a făcut o propunere de a se înființa o condică după modelul Condicei Sfinte, în care să se scrie actele cele mai însemnate ale Sf. Sinod și acum formulând'o în scris, o citește în cuprinderea următoare:

«Sf. Sinod în înalta sa solicitudine pentru păstoria sa Duhovnicească și în puterea Darului Duhului Sfânt, a Sf. Canoane și a legei sale organice, făcând acte de o mare însemnătate pentru propășirea în credință și în moralitate a drept credincioșilor creștini, din păzitul de Dumnezeu Regat al României, și altele privitoare la relațiunile Sf. noastre Biserici Autocefale Ortodoxe Române cu celelalte biserici ortodoxe, credem că este bine ca aceste acte să se scrie și să se păstreze într'o condică specială.

«Pentru aceasta propunem, să se înființeze o condică, în care să se scrie actele importante, cum sunt enciclicele Sinodale, Scrisorile care se primesc de la Bisericile ortodoxe și răspunsurile la acele Scrisori, precum și alte dispositiuni, pe care Sf. Sinod va hotărî să se scrie acolo; care acte vor fi semnate de I. P. S. Președinte și de toți P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod.

«Această condică se va face după modelul condicei sfinte, în care să scrie actele privitoare la hirotonia P. P. S. S. Archierei și alegerile P. P. S. S. Kiriarhi eparhioți.

(ss) Iosif Mitropolit Primat, † Parthenie Mitropolit Moldovei și Sucevei, † Athanasie al Râmnicului, Gherasim al Argeșului, † Gerasimu al Romanului, Pimen al Dunărei de jos, † Konon al Hușilor, † Dionisie al Buzăului.

Punându se la vot, s'a primit în unanimitate.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei roagă a se admite să se facă și o altă condică de Diplomele P. P. S. S. Archierei, care este necesară, de oare-ce până în present nu s'a dat P. P. S. S. Arhierei nici un fel de act, din care să se vadă când și unde au fost hirotoniți Arhierei. Pentru aceasta I. P. S. Sa citește următoarea propunere:

«Sfântul Sinod constituit în baza legei din 1872, s'a îngrijit în tot d'auna de bunul mers al Sf. noastre Bise-

rici; a făcut regulamente, enciclice Sinodale și a luat toate dispoșițiunile, pe care le-a crezut că sunt de trebuință și de folos pentru propășirea Clerului și a Sf. noastre Biserici din păzitul de Dumnezeu Regat al României.

«Asemenea, după obținerea autocefalei Bisericii noastre, a înființat o condică sfântă, în care să se scrie actele privitoare la hirotonia noilor Arhierei și la alegerea P. P. S. S. Kiriarhi Eparhioți.

«O lipsă se observă însă și anume: că Prea Sfinților Arhierei, noi hirotoniți, nu li se dă o diplomă de hirotonie, în Arhiereu, când știm cu toții, că se dă ast-fel de diplome preoților și diaconilor, duhovnicilor și chiar cântăreților, paracliserilor și pentru conferirea de ranguri onorifice bisericești.

«Pentruca pe viitor să se înlăture această lacună, propunem să se înființeze și o condică de diplome cu à souche, care se vor da P. P. S. S. Arhierei noi hirotoniți, și care diplome vor fi semnate de P. P. S. S. Mitropoliți, Episcopi și Arhierei, cari vor lua parte la hirotonie».

(ss) Iosif Mitropolit Primat, † Parthenie Mitropolit Moldovei și Sucevei, † Athanasie al Râmnicului, † Gerasimu al Romanului, † Dionisie al Buzăului, † Konon al Hușilor, Gherasim al Argeșului, Pimen al Dunărei de jos.

Punându-se la vot s'a primit în unanimitate.

P. S. Arhiereu Nifon Ploeșteanu, raportor citește următoarele rapoarte ale Comisiunei de petițiuni.

Rapoarte privitoare la cererea de tundere în monahism a surorilor: Maria G. Goagă și Maria Drăgulin din M-rea Țigănești; Ecaterina V. Vrabie, Ilinca C. Timuș și Elena V. Ioan din M-rea Adam. Se aprobă conclusiunile rapoartelor, care sunt de a se admite călugărirea numitelor surori.

Raportul privitor la cererea preotului econom G. Floru, parohul bisericii Crețulescu din Capitală, relativă la manuscrisul întitulat: «Martiriada Român6-Ambodaciană, poemă epică în 20 de cânturi. In urma discuțiunei urmată, la care au luat parte I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P. S. Episcop al Râmnicului și P. S. Raportor, se primește propunerea făcută de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, ca lucrarea Prea cucernicului econom G. Floru, să se reco-

mande D-lui Ministru al Cultelor și Academiei Române, cu rugăminte ca atât D-nul Ministru cât și Onor. Academia Română să imprime această lucrare, dând și autorului câte-va exemplare.

Același P. S. Raportor citește raportul Comisiunei pentru cercetarea lucrărilor de Muzică bisericească, privitor la manuscrisul întitulat: Cântările Sf. liturghii, scrise pentru corurile sătești, după melodiile bisericești tradiționale, înaintat de D-nul I. Popescu Pasărea, profesor de Muzica bisericească la Seminarul Central și Nifon Mitropolitul.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, crede că toți P. P. S. Membrii sunt de acord să se primească conclusiunile raportului, dar fiind-că, s'a observat că manuscriselor aprobate de Sf. Sinod s'au făcut modificări de unii autori și ast-fel imprimate, poartă aprobarea Sf. Sinod, roagă a se lua măsuri spre a se interzice autorilor orice-fel de schimbări în textele aprobate de Sf. Sinod. Asemenea pentru textele de Muzică bisericească să fie obligați autorii ca în capul fie-cărei cântări să pună: *că este aprobată de Sf. Sinod* și spre a nu se schimba nimic din textul aprobat, să fie semnată de Comisiune fie-care filă de manuscris și să se pună și sigiliul Sf. Sinod, ast-fel semnate unul din manuscrise se va păstra în Archiva Sf. Sinod, iar unul se va trimite autorului.

P. S. Episcop al Râmnicului, ca membru în Comisiune, este de părere a se pune în vedere autorilor de a nu schimba nimic din textul aprobat de Sf. Sinod și să se pună și sigiliul Sf. Sinod pe manuscrisele aprobate.

P. S. Raportor zice că propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei este foarte bună, căci s'a observat în adevăr, că unii din autorii de cărți religioase, schimbă la diferitele edițiuni textul dupre cum voiesc și poartă totuși aprobarea Sf. Sinod. Pentru aceasta P. S. Sa crede că este bine ca la fie-care ediție autorii să fie obligați să ceară aprobarea Sf. Sinod.

Se aprobă conclusiunile raportului cu lămurirea ca comisiunea să semncze fie-care filă a manuscrisului și să se pună și sigiliul Sf. Sinod, ca ast-fel autorii să nu schimbe nimic din cele ce Sf. Sinod aprobă. Să fie obligați autorii ca la fie-care cântare, imediat după ce pune titlul cânță-

rei să pună dedesubt: «Cu aprobarea Sf. Sinod» spre a nu se mai adăoga sau scădea ceva din ceea ce a fost aprobat de Sf. Sinod.

P. S. Episcop al Romanului, raportor, citește raportul comisiunei de petițiuni, privitor la cererea preoților din Capitală, prin care arată că Primăria le micșorează salariile și roagă a se intervenì la D-nul Ministru al Cultelor, ca să dispună a fi plătiți și preoții din comunele urbane de către Stat, dupre cum sunt plătiți și cei din comunele rurale.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu, arată că în adevăr Primăriile din comunele urbane nu plătesc pe preoți conform legei și bugetelor aprobate de Adm. Cassei Bisericii. P. S. Sa spune că în Capitală se contează și veniturile pangalelor la plata salariilor preoților și ar fi bine ca acele venituri să fie lăsate epitropiilor pentru reparațiuni și alte înbunătățiri necesare bisericilor.

Se aprobă a se înainta D-lui Ministru al Cultelor petițiunea preoților cu rugăminte de a da îndestulare cererei preoților.

Ședința se ridică la ora 11 diminiața și se decide ședința viitoare pentru Miercuri 14 Mai la ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Pimen al Dunărei de jos.*

Bisericile comunităților elenice din străinătate și tomul Sinodic al Patriarhiei ecumenice din Constantinopol.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXXII No 2.

Revista atenianã *ieros syndesmos*, care se edă, precum mai sus am arătat, sub auspiciile I. P. S. Mitropolit al Atenei, publicând epistolele patriarchale și Tomul Sinodic, se felicitează și nu'și poate ascunde bucuria cea mare ce o simte întregul ellinism liber pentru soluțiunea ce s'a dat cestiunei. D-nul Diovuniote, care subscrie articolul ce însoțește publicarea actelor arată că este un mare câștig pentru biserica Regatului. Iată o cestiune, zice D-sa, care trebuià să se rezolve cu un ceas mai 'nainte și din fericire s'a rezolvit așa cum erà drept și se cuvenea,—în favoarea ellenismului liber. Ea se cuvenea a se rezolvì astfel, din causa strânselor legături ale acestor biserici împrăștiete pretutindeni cu Grecia liberă. Patriarchia Ecumenică a recunoscut că este bine și de folos pentru ca bisericile acestor comunități să fie sub autoritatea bisericei Regatului ellenic, căci atunci este statul care le poate lua apărarea în tot momentul. Câștigul cel mare pentru ellinismul liber constă în aceea că prin actul săvârșit, biserica Regatului devine autoritatea bisericească supremă, ocrotitoare a intereselor bisericești ale elenismului de pretutindeni, și în acelaș timp interesele bisericești ale acestor comunități

vor putea fi protegiate și servite de statul ellenic, așa cum sunt servite și interesele lor politice. Comunitățile ellenice de pretutindeni devin bisericește și politicește legate de biserica și guvernul Regatului Greciei. Dar ideea de căpetenie care transpiră în întregul articol din *ieros syndesmos*, cu privire la rezolvirea cestiunei, este că *de oare-ce aceste biserici*, împrăștiete pretutindeni în lume și departe de centrul ellinismului, *sunt comunități ellenice*, singură biserica regatului ellenic este în drept a le supraveghea și administra. După autorul articolului, Tomul Sinodic patriarchal, n'a făcut altceva de cât a consfințit bisericește, *ceea ce era drept și se cuvenea bisericei regatului ellenic*. El a recunoscut că bisericile comunităților ellenice împrăștiete în toată lumea, *este drept și se cuvine să depindă de centrul ellinismului, de biserica regatului ellenic*. Și de oare-ce aceasta era drept, din toate punctele de vedere, și erà de folos pentru bisericile acelor comunități, Patriarchia Ecumenică, în îngrijirea sa pentru binele și prosperitatea tutulor creștinilor ortodocși, ori unde s'ar afla ei, a dat Tomul Sinodic, prin care cedează și recunoaște bisericei regatului dreptul canonic de supraveghere și administrare asupra tutulor acestor biserici ale comunităților ellenice.

* * *

Argumentarea d-lui Diovuniote, pentru a învedera că dreptatea era de partea bisericii regatului Greciei, nu este neîntemeiată: Ea reese din însuși Tomul Sinodic și din epistolele patriarchale. In epistola sinodică patriachală către sinodul bisericei Greciei, justificându-se cauza cedărei acestor biserici și arătându-se rațiunea pentru ce ele trebue și se cuvine să depindă de biserica regatului, se zice următoarele: «...Având în vedere nevoile timpurilor și o mai bună supra-«veghere și conducere bisericească a acestor comunități, «și conciliind lucrurile cu scrupulele canonice, pentru aceste

«cuvinte, am socotit ca dreptul canonic de înaltă protec-
«țiune și snpraveghere al prea sfântului patriarchicescului
«și ecumenicului nostru scaun asupra lor, să-l cedăm de a
«noastră bună voe, prea sfintei biserici a Greciei, ca surorei
«celei prea iubite, precum și pentru cellalt rezon al apro-
«pierei *și al legăturei celei strânse a acestor comunități cu*
«*Grecia, cum și pentru ocrotirea lor de către Stat*, putând
«astfel a îmulți în mod plăcut lui Dumnezeu talantul încre-
«dințat lor.»

Acelaș argument se arată încă și mai dezvoltat în Tomul Sinodic în toată partea sa instructivă, care conchide cu cuvintele următoare: ...«Așa precum mai 'nainte, marea noastră «biserică a lui Christos, având în vedere necesitatea timpului «și starea de viață a păzitului de Dumnezeu regat al Gre-«ciei, a dăruit cu nemărginită dorință și iubire cordială auto-«cefalia canonică prea sfintei biserici a acestui regat și a «așezat-o sub autoritatea sa proprie bisericească, sfântul «sinod al bisericii Greciei, astfel și acum pentru cuvintele mai «sus arătate, *îngrijind pentru buna administrație, cedează* «*acestei biserici*, ca unei fiice prea iubite și care poate să «îmulțească în mod plăcut lui Dumnezeu talantul încre-«dințat ei spre binele poporului creștin *și dreptul canonic* «*chiriarchicesc al supravegherei și protecțiunei spirituale* «*asupra tutulor bisericilor grece ortodoxe din diaspora îm-*«*prăștiete*, *atât în Europa și America cât și în alte țări*, «afară numai de singura biserică greacă ortodoxă din Veneția...

*
* *

Din articolul D-lui Diovuniote aflăm și modul sau ceremonialul caracteristic cum s'a făcut cunoscut bisericei Reg. Grecesc epistolele patriarchale și Tomul Sinodic. Sf. Sinod al bisericei grece, zice D-sa, a fost convocat în ședința extra-ordinară Luni în sfânta și marea săptămână

a patimilor Domnului (7 Aprilie a. c.). Inalt Prea Sfântul Mitropolit al Atenei, D. D. Teoclit a dat citire epistolelor patriarhale și Tomului Sinodic, cari au fost ascultate în picioare de P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod, fiind de față procurorul regal, secretarul Sinodului și primul secretar al Sinodului patriarchal și alți clerici.

După citirea actelor, trimisul patriarhal a ținut o cuvântare, la care a răspuns I. P. S. Sa Mitropolitul Teoclit, președintele sf. sinod, exprimând Inaltei Sale Sanctități, Patriarchului Ecumenic, recunoștința bisericii și a statului ellenic și în genere gratitudinea întregului ellinism liber și independent pentru deosebita favoare și iubire ce a arătat și cu această ocasiune către biserica regatului.

D-l Diovuniote arată că această ședință extraordinară și solemnă a sf. sinod s'a terminat făcându-se rugăciuni pentru Sanctitatea Sa Patriarchul și Sinodul Său și cântându-se imnul regal și cel patriarchal în însăși incinta sfântului Sinod.

Apoi după ce publică textul epistolelor patriarchale și al Tomului Sinodic, articolul D-lui Diovuniote închee cu următoarele reflexiuni: «Aceste acte atât de importante vor ocupà «în istoria bisericii Greciei un loc însemnat.

«Biserica cea mare a lui Christos, Patriarchia Ecumenică, «a arătat tot d'auna o iubire deosebită către biserica Gre»ciei libere, fie că aceasta, câte o dată, și mai ales în tim«purile ce au urmat îndată după eliberarea Greciei, nu s'a «arătat către -ea cu tot respectul și cu toată cinstea ce i «se cuvenea. Dela un timp însă și mai ales dela ridicarea «pe scaunul mitropolitan al Atenei a I. P. S. Sale D. D. «Teoclit, raporturile între cele două biserici, precum era «și de dorit și se cuvenea, s'au restabilit, și avem con«vingerea că ultimele evenimente vor contribuì a le în«treține foarte intime, pentru binele comun al ambelor «biserici».

* * *

Domnul Diovuniote în concluziunea articolului său afirmă că actele în cestiune, sunt de mare importanță. Netăgăduit o recunoaștem, și de aceea cu drept cuvânt a trebúit să jubileze întregul ellinism liber de hotărîrea Patriarchiei Ecumenice, precum rezultă și din alte articole publicate în ziarele politice din Atena. D-sa însă adaogă că aceste acte vor ocupà un loc important în istoria bisericii Greciei. Recunoaștem și aceasta. Dar noi privindu-le, nu atât prin prismul restrâns etnic al ellenismului, nici mărginindu-le numai la raporturile bisericii regatului ellenic cu Patriarchia Ecumenică, adică numai la ellinism, ci ridicându-ne la principiul ce'l coprind și privindu-le prin prismul creștin al întregii lumi creștine ortodoxe, constatăm că rezolvirea cestiunei coprinsă în Tomul Sinodic Patriarhal, este o nouă orientare în raporturile canonice dintre bisericele creștine ortodoxe autocefale.

Dacă această nouă orientare către care îndrumează Biserica cea mare a lui Iisus Christos întreaga ortodoxie, este sau nu în perfect acord cu regula canonică stabilită și recunoscută de veacuri în biserica creștină ortodoxă, nu discutăm. Tomul sinodic *afirmă că este,* și că, prin ea, se mărește numai și se lungește *lanțul legiuirilor*, *după exemplul și puterea dată bisericei de sf. Apostoli*, prin noui așezări conforme și în armonie cu cele din trecut, pe aceiași piatră unghiulară, care este Christos; iar aceasta se face *ținându-se seamă* **de nevoile timpului.** Dar noi nu discutăm în părțile sale această așezare și nouă orientare pentru respectul, stima și veneraținea, ce trebue, să cade și suntem datori să o avem ca creștini ortodoxi și teologi către ea, căci este o hotărîre sinodală, care, după a noastră credință, este luată sub conducerea și povățuirea Sfântului și de viață dătătorului Duh Sfânt, și numai un sinod se poate rostì asupra ei. Ceea ce însă se cuvine, putem

și suntem datori a face, este să vestim întregei lumi ortodoxe cuprinsul Tomului Sinodic; căci trebue, după cuvântul Domnului, servindu-ne de fraza evangelică, cele privitoare pe mântuire, *să le predicăm și să le facem cunoscut tuturor*, *chiar după acoperemântul caselor.* Credem pentru aceasta că suntem datori să scoatem în relief dispoșițiunile, punctele și ideile fondamentale coprinse în Tomul Sinodic, ca să se cunoască de întreaga suflare ortodoxă grija neadormită ce are biserica mumă, nu numai pentru ellenism, credem, ci pentru toți. Și suntem datori a face aceasta ca, după exemplul dat, să se poată orientà toți, și toți să se bucure cu bucurie mare, că este cu putință ca, odată stabilită *nevoia timpului, aceleași nevoi ale timpului avându-se în vedere, lungind și mărind lanțul*, *tot prin așezări și legiuiri conforme cu cele respectate de veacuri*, să poată să se bucure și alte neamuri de o aseminea hotărîre, ca astfel și ele să poată îmulți, în mod plăcut lui Dumnezeu, talantul încredințat lor, sub privigherea spirituală și canonică și sub ocrotirea celor în drept, a acelora adică cu cari au cea mai strânsă legătură, și să fie și acestea unite cu centrul liber și independent al neamului, care le poate luà apărarea în tot momentul.

Acestea zise să venim la punctele principale coprinse în Tomul Sinodic, ca să se vadă mai bine noua orientare pe care o inaugurează atât în raporturile canonice ale bisericilor creștine Ortodoxe între ele, cât și față de centrul Ortodoxiei, față de biserica Patriarhală Ecumenică de Constantinopol.

* * *

Iată despre ce este vorba în Tomul Sinodic:

Creștini ortodoxi de naționalitate greacă, unii de loc din Grecia liberă, alții din Turcia europeană, din Asia și d'aiurea, părăsind locul lor natal și mergând a trăi aiurea,

dar voind a'și păstrà limba și credința, ori unde s'au aflat mai mulți la număr, formând comunități, au făcut și biserică. Iar pentru a'și păstrà legăturile de credință și neam, au cerut preoți dela diferite biserici Grecești și astfel stăteau sub chiriarchii deferite.

Tomul Sinodic Patriarchal, susținând că Scaunul patriarchal și apostolic al Constantinopolului, având singur dreptul de supraveghere asupra tutulor acestor comunități grece creștine ortodoxe, cari se află în Europa, Asia și America, unele în sânul popoarelor necreștine, altele în sânul popoarelor creștine eterodoxe, iar altele chiar în sânul unor biserici creștine ortodoxe. pentru a fi o uniformitate de legătură spirituală și o unitate de supraveghere și administrațiune bisericiască, cedează acest drept bisericei autocefale a Regatului Greciei, recunoscând că, din causa nevoilor timpului, se cuvine și este mai bine a le administra acea biserică, pentru legăturile lor mai apropiate și mai strânse cu centrul ellinismului liber, sub a căruia scut și ocrotire pot mai bine și în mod mai plăcut lui Dumnezeu să prospereze.

Tomul Sinodic cedează bisericei Reg. Greciei administrarea și supravegherea canonică asupra acestor biserici cu următoarele condițiuni:

1. Sf. Sinod al bisericei Greciei va numì un archiereu care să supravegheze, să administreze și să viziteze pe fie-care din aceste biserici [1]).

2. Acest archiereu se va putea lua și dintre archiereii scaunului Patriarchiei Ecumenice.

3. El trebue să aibă binecuvântarea Patriarchului Ecumenic; să vină regulat pentru aceasta la Constantinopol

---

[1]) Pe cât aflăm din jurnalele ateniene deja s'a numit ast-fel de archiereu care să aibă supravegherea bisericilor comunit. greceşti din streinătate. S'ar fi numit eruditul şi distinsul Archiepiscop dela Zante. Deci a fost numit unul dintre ierarchii actuali ai bisericei regatului, carele îşi are eparchià sa.

și d'aci să ia sfântul Marele Mir pentru nevoile bisericilor supuse supravegherei și administrațiunei sale.

4. In toate bisericile cedate se va pomeni la diptice Sf. Sinod al bisericei Greciei și Patriarhul Ecumenic..

5. Comunitățile bisericilor cedate sunt libere a apelà și a cere preoți, ca și mai 'nainte, de la ori care biserică, bine înțeles greacă, numirea însă se va face de sf. Sinod al bisericei Greciei.

6. Fie-care din aceste biserici vor trimite bis. de Const. o sumă bănească anuală, lăsată la a lor dispositiune, în semn de legătura unirei și a iubirei ce o păstrează către biserica mumă.

* * *

Acestea sunt punctele principale și noua așezare ce o coprinde Tomul Sinodic cu privire la bisericele comunităților ellenice din streinătate.

Terminând aci, de o camdată, reflexiunele noastre asupra cestiunei și asupra modului cum s'a rezolvit prin Tomul Sinodic patriarhal, credem, că privind la această soluțiune, nu putem încheea mai nemerit, de cât să ne reamintim de cuvintele pe care Domnul adesea le pronunța când recomanda discipulilor săi cu dinadinsul înțelesul cuvântărilor sau al pildelor sale. El le zicea: «Cel ce are urechi de auzit să audă».

Iar adresând cuvântul nostru către aceia carì știu să aprecieze cele coprinse în Tomul Sinodic și cunosc foloasele ce le-am putea trage și noi Românii din această nouă orientare, le putem amintì dictonul latin predilect al venerabilului nostru prim Ministru, D-nul D. A. Sturdza, care adesea zice: *erare humanum est, perseverare diabolicum.*

Drag. Demetrescu

CESTIUNI VARIATE.

Un mic discurs a fericitului Vasilie Episcop Seleuciei.

Despre invidie și avariție.

....«Dar după cum am zis, înfricoșat lucru este invidia și plină de ipocrisie (fățărnicie). Aceasta a umplut universul de nenumărate răutăți. De această boală sunt pline tribunalile; de aicea relele și iubirea de avuție, de aicea pretențiile de superioritate, mândriile, de aicea stradele sunt asediate și marea plină de pirați. De aicea pornesc toate omorurile în omenire, de aicea neamul nostru se divide în multe părți și provoacă răul pe care-l vedem, și din care răutate s'a întrodus și în Biserică și a săvârșit mii de vițiu. Astfel de boală a produs iubirea de argint; prefăcând toate pe dos de sus până jos și conrumpând dreptatea. Căci darurile (mituirea) astupă ochii înțălepților. Și după cum frăul oprește gura calului așa și mintea îndepărtează mustrarea. Aceasta face în loc de liberi sclavi pe oameni. Despre acestea discutăm zilnic și nu se face nimică mai bine decât la fiare; jăfuim pe orfani, desbrăcăm pe văduve, nedreptățim pe săraci și să face tot din rău mai rău societatea. Vai! S'a perdut omul religios de pe pământ, *și nu este cel ce face bunătatea, nu este până la unul.* Iar aceasta o spunem în fie ce zi și n'am făcut nimica prin

rugăciuni, nimica prin consilii și prin sfaturi. Ni-a rămas numai să plângem. Aceasta a făcut și Hristos, că și el mult sfătuind pe cei din Ierusalim, aceia n'au ascultat de loc, iar El a deplâns nenorocirea lor. Aceasta au făcut și profeții, aceasta facem și noi acum. Să plângem dar timpul și să suspinăm și să gemem. Acum este dar ocasia să chemați bocitoarele să le trimiteți la înțălepți și să plângă. Poate așa vom putea să alungăm boala de pe acoperemintele strălucite ale caselor. A acelor ce să fălesc cu pământurile rîpite, spre a plânge la ocasia bine-venită. Dar ajutați-mi și voi cei nedreptățiți, că voi plângeți și ajutați-mi, nu atât pentru voi, ci pentru aceia să-i plângem, nu pentru că v'au nedreptățit pe voi, ci pe ei s'au perdut pentru vecinicie; căci voi ați căpătat împărăția cerurilor în locul nedreptăței; iar aceia gheenă în locul câștigului; de aceea mai bine este a fi nedreptățit decât a face nedreptate. Să-i deplângem pe aceia, dar cu plângere nu cum s'ar întâmpla, ci comform cu Scriptura, dupre cum profeții s'au văitat. «Vai ce acia ce adaugă case preste case și adăugesc moșii preste moșii, rîpind ceva dela megieș, că nu trăiți numai voi pe pământ; casele voastre mărețe și frumoase, dar nu vor fi cine să locuească în ele. Să plângem cu Naum profetul și să zicem cu el: Vai de cel ce'și clădește la înălțime casa sa; mai ales să-i deplângem ce acia, imitând pe Hristos care zice: «Vai de cei ce să îmbogățesc că acia vor sărăcì, căci v'ați luat plata voastră și cerirea voastră», să plângem și să nu încetăm. Iar de nu ne-i rușine, să încetăm. Să zicem cu profetul: Nu plângeți pe cel mort, ci plângeți pe rîpitor, pe avar, pe iubitorul de argint, pe cel nesățios. Pentru ce să plângem pe morți, pentrucă ei nu se mai scoală, să plângem pe aceia la care-i posibilă o schimbare; că noi plângându-i, acia 'și râd de noi (deși sunt demni de plâns) despre cari ar trebui să-i jălim—căci de au suferit de durerile noastre, trebueà să înceteze:

de suferinți, ca unii ce trebuea să se corijeze, fiindcă zac fără simțire. Rămâne dar ca noi să plângem nu pe cei ce se îmbogățesc în genere, ci pe iubitorii de avuții, pe avari, pe rîpitori. Căci și bogăția este trebuitoare spre ceva, când să cheltuește pentru cele de trebuință; iar avariția este un delict, o învinuire, un act diabolic. Deci să-i deplângem, că poate să vor îndreptà. Și cei ce cad nu se pot vindecà, dar măcar alții să nu cadă în răutăți de acestea, ci să se păzască. Fie ca și aceia să se vindece de această boală și să numai cadă alții, ca cu toții împreună să ne împărtășim de bunurile cerești, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia să cuvine slava în vecii vecilor. Amin. (rostit în secțulul al IV-lea).

N.B. Acest Vasilie Episcop de Seleucia a trăit în secțulul al IV și a fost amic de aproape a Sf. Vasilie, a participat la toate sinoadele timpului, ș'a fost orator, doct și virtuos. Am tradus anume parte din acest discurs spre a se vedea destrăbălarea moravurilor la Bizantini în Tribunale și administrație. Toți căutau să se îmbogățească prin fapte necorecte și jafuri. Oare societatea noastră actuală nu bolește de aceiaș boală astăzi, cu toată pretinsa civilisație, cu toată desvoltarea întelectuală la care am ajuns?. Cine nu caută prin orice mod a se îmbogăți, fără a considera dacă motivele înbogățirei sunt morale sau nu. «Toți ne-am făcut netrebnici, nu este cel ce face bunătatea, nu este până la unul». Bogăția duce la patimi, la nedreptăți, la îngâmfare, adese ori chiar la crime. [1]).

* * *

Altă pericopă.

Din acelaș autor mai traduc și pericopa următoare: «*Că prin credință Apostolii au învins pe filosofii pagâni; «apoi că credința fără de fapte bune, nu este desăvârșită*».

«Mare lucru este credința, mare și pricinuitoare de multe

1). Consultă: Μακαρίου Βασιλείου Ἐπισκόπου Σελευκίας, pag. 406-408

bunătăți. Așa că oamenii pot săvârși lucruri Dumnezeești cu numele aceluia, (a lui Hristos). «Căci dacă veți crede, veți zice muntelui acestuia mută-te și se va mută». «Și cel ce crede întru mine va face mai mari semne (minuni) de cât mine, cu numele meu» Ast-fel s'a predicat puterea lui Hristos. Căci pe când el viețuià nu s'au săvârșit ast-fel de minuni, ca după moartea lui; alții (Apostolii) au putut cu numele lui să săvârșească mai mari minuni. Acesta a fost un argument necombătut a învierei luì. De n'ar fi fost văzut după înviere, n'ar fi crezut, căci ar fi zis despre el că a fost o fantazmă (închipuire) învierea lui. Dar cel ce a văzut minunele săvârșite prin numele lui mult mai înalte de cât când el era în trup între oameni, s'a convins și a crezut, esceptând pe cei ce sunt cu totul nesimțitori. *Așa dar mare lucru este credința, când se manifestă din inimă caldă, din iubire mare și din suflet fierbinte.* Aceasta ne probează că noi suntem filosofi. Aceasta ascunde în sine perfecțiunea omenească, și sofismele lăsându-le la o parte, filosofisește despre lucruri cerești. Această înțelepciune (filosofia) a oamenilor numai, n'a putut sta, ci a alunecat, pe când cea D-zeiască desăvârșaște și ne și învață, să căutăm dar să o posedăm. Spune-mi mie: pentru ce Elinii (filosofi) n'au putut să inventeze aceste adevăruri cuprinse în Sf. Evanghelie. N'au cunoscut toată înțelepciunea lumii? Cum dar de n'au fost înstare să învingă puterea credinței unor pescari și fabricanți de corturi, a unor oameni ordinari? Pentru că aceia au întrebuințat sofizme și argumentări omințești, iar aceștia prin credință totul au făcut. De aceea Platon și Pitagora și toți aceia înșelându-se, aceștia i-au învins (Apostolii), și pe cei ce se dedau la Astrologii și Matematici, la Geometrie și Aritmetică și la toată educația (falșe), crezând că prin aceste științi vor explica totul; dar Apostolii ca pe un praf i-au spulberat, și cu atâta au devenit mai superiori cu cât

în adevăr au devenit filosofi, cei ce erau considerați ca niște nebuni pentru Hristos. Aceștia (Apostoli) au învățat îndată omenirea că sufletul este nemuritor, și nu numai că predicau, dar au convins și lumea. Pe când aceia (filosofii păgâni) și cei înainte de ei nimica nu știeau, divizați în școale de multe feluri, nici măcar că există suflet. Căci despre suflet s'au despărțit între ei, unii separându-l de trup, alții altele au pățit, iar aceștia (Apostolii) predicau că'i unit cu trupul, iar aceia spuneau că se nimicește odată cu trupul. Despre ceriu iarăși, unii ziceau că-i însuflețit și că-i D·zeu; iar pescarii predicau că este opera lui D-zeu *și facerea mânilor lui* (metaforic zicând) și pe toți i'au convins. Elinii (păgâni) întrebuințau încă și silogizme, iar ceva miraculos nimica. Aceia pe cei ce se arătau credincioși, inventatori și psihici îi numeau, lucru ridicol în adevăr. De aceea aceia s'au înșelat, unii spunând că ei cunosc pe D-zeu, așa după cum omul se cunoaște pe sine, lucru care nici unul dintre ei n'a îndrăsnit să probcze Apoi păgânii predicau că nu poate D-zeu să nască fără pătimire (ἀπαθῶς) și neadmițând ca el să fie ceva mai mult de cât alții. Iar aceștia predicau că numai singură viața dreaptă, dar fără fapte bune, puțin folosește, dupre cum nici traiul corect, dar nu este timpul să discutăm aceasta acum. Ei mai învățau că credința dreaptă întru nimica nu-i de folos, când viața-i desfrânată. Hristos și Apostolii au vorbit mult despre aceasta și zice: «Nu tot cel ce-mi zice mie Doamne, Doamne va intra întru Impărăția Cerului». și «Mulți îmi vor zice mie în ziua aceia: Doamne nu în numele tău am profetisat. Și li voiu zice lor: Nu vă cunosc pre voi: și iarăș: «Nu vă bucurați că diavolii se supun vouă«; căci cei ce nu iau aminte de ei, cu ușurință alunecă, măcar deși au credință dreaptă. Noi însă să fugim de acestea, căci nu există viață dreaptă fără a cunoaște pe Hristos. Căci pacea conștiinții aduce or pro-

duce sfinţenia; fără aceasta nimeni nu va vedeà pe Domnul». . . . . (pag. 388—292).

N.B. Atât această pericopă, ce mi-a părut însemnată, cum şi cea de mai 'nainte sunt traduse din greceşte din opera întitulată: Μακαρίου Βασιλείου 'Επισκόπου Σελευκίας, τὰ σωζόμενα ἅπατα, imprimată la 1596. Prin această pericopă să probează că Sf. părinţi erau în curent cu toate doctrinele păgâne până la ei, le cunoşteau şi le combăteau prin predici în Biserici. Multe frase din această pericopă fac aluzii la ereziile timpului, care erau multiple şi variate în doctrine. Autorul numai le atinge, şi se mărgineşte a fixa pe credincioşi la credinţa Ortodoxă a Bisericei. Se mai probează că Sf. părinţi erau culţi, cunoscând toată doctrina păgână, prin urmare cunoşteau complect literatura veche. Să mai arată clar că puterea convingerei lor erà: că puterea credinţei învinge toate dificultăţile, că ea trebue să pornească din inimă, să se justifice prin minte conştientă şi să fie asociată de un sentiment ardent.

*
* *

Un document.

Cu mila lui Dumnezeu Noi Scărlat Grigorie Ghica Voevod, Domn ţărei Moldovei. Facem ştire cu acest hrisov al Domniei mele tuturor cui se cade a şti pentru Schitul Blagonisteniile, ce easte pe hotarul Ciucmeziul dela ţinutul Putnei, care este făcut din temelie de cinstit şi credincios Boerul Domniei mele D-lui Constantin Balş biv vel vornic şi easte închinat metoh de singur numitul vornic la schitul cel mare din ţara leşască. La care schitişor înştiinţându-mă Domnia mea precum că se află câţi-va cuvioşi călugări ruşi, rugători cătră Dumnezeu, şi bine-voind Domnia mea a li face cevaşi chivirnisală de starea lor; pentru evlavia şi cinstea ce am avut şi cătră Schitul acesta Blagonesteniile şi cătră schitul cel mare din ţara leşască, unde sẽ prăznueşte înălţarea Cinstitei Cruci, unde locuesc mulţime de părinţi, călugări pravoslavnici. Iată dar că li am dat

Domnia mea acest Hrisov al Domniei mele, prin care poruncim și hotărîm ca se aibă a (se) scuti pururea în toată vremea Domniei mele aceste bucate: 20 stupi de desitină, și 250 oi de gostină și tot vinul de vădrărit, din 8 pogoane de vie ce are la Cruce și la Orbeni la ținutul Putnei. Așișderea și 20 vite ce va avea schitul pentru hrana călugărilor să fie apărate de toată darea ce ar ieși asupra vitelor, nici un ban să nu dea. Și earăși pentru șapte luzi poslușnici ce s'ar găsi, oameni străini, făr de bir în Vistierie, din țara rumănească ori ungurească și fără nume la vre un sat, hotărîm să fie apărați de tot birul vistieriei, nici un ban să nu dea, și nici sătenii să nu aibă a-i trage la cisla satului. Așișderea și la vreme când ieau alte monastiri și schituri abroc de sare dela Ocnă. Acest numit schit încă să iea pe an câte o sută cumpene de sare, și cumpăna câte 20 ocă. Și earăși să aibă a luà părinții călugări din vama gospod dela Focșani câte trei ocă de unt de lemn și o litră de tămâe pe lună, peste tot anul nelipsit. Cum și douăspreze merțe de pâine de grâu să li se dea pe tot anul, earăși din vama gospod din Focșani. Și pe această pâine să li se dea bani pe cum să vinde pâinea acolo și ei își vor cumpăra cu acei bani. Ca se fie pentru slujba Bisericii și pentru hramul lor. Și pentru toate acestea dupre cum poruncim așa să urmeze. Și poruncim și Domnia mea și D-voastre boeri Zlatași și tuturor cari veți fi rănduiți ori cu ce slujbă a Vistieriei, văzând hrisovul Domniei mele să dați bună pace, întru nimica să nu-i supărați. Și poftim Domnia mea și pre alți luminați Domni, ce vor fi după a noastră viață și domnie ca se întărească miluirea aceasta numitului schit. Și încă cu cât li va da mâna să mai și adaugă pentru a lor vecinică pomenire. Și s'au scris Hrisovul acesta în scaunul Domniei mele, în orașul Iașilor, de Vasilie Ganea, diacul de Divan.

Anul 7265=1757 April 30.

Urmează iscălitura lui Vodă. [1]. (Sig. roșu).

[1]). Acest document este insemnat numai pentru că arată că și prin Polonia dădeau Românii avuții la Biserici.

*
* *

Document.

Aicea public numai o parte ce ne interesează pentru istorie din cartea de Arhiereu, ce Gavriel Mitropolitul au dat lui Iacob Episcopul, când au fost ales Episcop la Huși . . . . . «Deci și noi prin vrerea cea D-zească după în urmă primirea unul altuea bine împărtășindu-ne acestui dar, și fiind purtător de Arhiereasca cârmă a Metropoliei Moldovei, folosința cea de către dânsa tuturor creștinilor pre cât este cu putință ne silim a o deșerta. Luând aminte împrejur cu privigheare ca să nu fie nici una din Eparhiele ce sunt sub scaunul Mitropoliei noastre, întru lipsirea darului celui duhovnicesc și ne'mpărtășită folosinței acestuia. Drept acea și Sf. Episcopie a Hușului remâind întru lipsa apărătorului ei celui adevărat și Arhiereu, fiind că cel ce erà întru dânsa Episcop, Kir Inochentie plinind obștească datorie au reposat. Și fiind neapărată trebuință ca fără zăbavă să se așeze la această Eparhie alt Episcop și păstor duhovnicesc spre mântuitoare ocârmuire și purtare de grije a cuvântăreței turme cei dintru dânsa, cercatam și am aflat pre cinstitul între ieromonași, Kir Iacob, dechiul Mitropoliei noastre, vrednic la toată știința, și plecat întru viața călugărească, cuvios, smerit, împodobit cu blândețe și cu alte fapte bune, temător de D-zeu și ispitit în multă vreme de însuși smerenia noastră; pe carele l'am chemat întru rânduiala Arhieriei și după pravilă cu sorți s'au ales de Arhierei cari s'au aflat la noi, Sf. Sa Kir Matei Mireon, iubitorul de D-zeu Episcop al Sf. Episcopii a Romanului, Kir Leon și iubitorul de D-zeu Kir Amfilohie Episcop Hotinului, ai noștri întru Christos iubiți frați și împreună slujitori, cu împreună plecarea și primirea a prea blagocistivului și luminatului nostru Domn Alexandru Constantin Voevod, pe numitul Ieromonach Kir Iacob cu darul și cu puterea și stăpânirea a prea sfântului și de viață făcătorului Duh, l'am hiroto-

nisit Episcop la sfânta Episcopie a Huşului, care i s'au credinţat de la D-zeu, să ocârmuiască sufletele pravoslavnicilor ce se află întru a sa Eparhie şi să săvârşască toate câte se află a Arhieriei neapărat. Să judece şi să cerceteze a doua oară toate pricinele bisericeşti. Ceteţi, cântăreţi şi purtători de sfeşnice să însemneze, Ipodiaconi şi diaconi să hirotonisească şi să sue la rânduiala preoţiei pre cei vrednici duhovniceşti părinţi să aşeze prin a saţle cărţi de duhovnicie. Monahi şi Monahe, să facă chip mare şi chip mic. D-zeeşti Biserici să sfinţească şi să înveţe pe pravoslavnicul norod părinteşte tot lucrul ce este de suflet folositor şi mântuitor, nu numai prin învăţăturile cele din rostul gurei, ci mult mai vârtos prin povăţuirile şi pildele cele bune ale vieţei sale. Toate tuturor făcându-se, după D-zeescul Apostol, că pre toţi sau pre cei mai mulţi să'i dobândească şi să'i înfăţişeze fără prihană înaintea lui Hristos la ziua cea înfricoşată a judecăţei. Să stăpânească toate afierosirile acestei sfinte Episcopii şi să poarte grije pentru starea şi adăogirea lor. Asemenea să stăpânească şi să adune toate veniturile ei cele drepte după obiceiu, şi toate cele-l'alte să le săvârşească câte se cuvine Arhieriei, precum s'au zis: Şi ori ce va lega să fie legat, şi ori ce va deslega să fie deslegat după pravilă. Certând şi afurisând pre cei vinovaţi şi protivnici, iar pre cei plecaţi şi pocăiţi săi ierte şi săi blagoslovească. Datori sunt drept aceea şi toţi cei ce se află în Eparhia aceasta, preoţi şi diaconi şi de obşte parte bisericească şi mirenească şi tot norodul pravoslavnic Eparhiei aceştia ca să'i dea toată cinstea şi buna cucernicie şi primirea, şi să'l asculte şi să'i se supue nearătând nici o împotrivire către frăţia sa, dând cu supunere frăţiei sale şi toate cele ce se cuvin venituri bisericeştii dreptăţi întregi, după obiceiul Eparhiei şi plecându-se întru toate precum şi el smereniei noastre, să se pomenească numele frăţiei sale cel canonicesc la

toate sfintele liturghii și slujbe bisericești după pravilă. Deci pentru mai mare credință datu-isau acestui de D-zeu iubit Episcop, Kir Iacob fratele nostru și întocma slujitor a acestei praxe cu a noastră iscălitură iscălit și cu pecetia Sf. Mitropolii pecetluit».

Iscălit *Gavril Metropolit Moldovei*
(sig. metropol.) [1]).

Din anul de la Christos 1782.
Decem. 14. Indict I.

* * *

Despre femee.

Sentinți filosofice și poate pline de adevăr experimentat, privitor la femei.

Eu nu admit că astfel sunt femeile prin natura lor, dar că lipsa de educație serioasă și de îngrijire specială din partea familiei, mai ales morală și religioasă, poate ajunge femeea la o stare defavorabilă societății creștine. Să i se formeze dar caracterul, în scopul de a fi bună soție, să i se arate rolul ei în educația copiilor, în gospodărie, economie și modestie care-i coroana femeii etc.

«Fără femee (trăind) îți va fi viața fără întristare».
«Celce să duce să se căsătorească, să duce la pocăință».
«Căsătoria pentru bărbați este o dorință rea».
«Când te duci să te căsătorești aruncă-ți privirile la megiești».
«Femeea bogată 'ți va fi ție un demon».
«Dacă trebue să te însori preferă educația morală înainte de bani».
«Socotește că însurându-te devii sclav în toată viața».
«Omul ce nu se însoară, nu se expune rălelor».
«Vei trăi o viață mai ușoară, dacă nu ai femee».
«O de trei ori nefericite, cel ce fiind sărac, te însori».

---

[1]). Având această carte Arhierească am publicat'o pentru cunoștința tuturor, și ca material istoric.

«Femeea este bărbatului scurtarea vieței».
«Tăcerea aduce frumseță la ori ce femee».
«Dctoria femeei bune este să'și economiseaccă casa».
«Frumusețea femeei este maniera de a se purta, nu găteala aurită».

«Femeea dreaptă este mântuirea vieței».
«Să găsăști femee bună, nu-i lucru ușor».
«Este mai bine să îngropi pe femee, decât să te căsătorești cu ea».

«In general femeea este naturalminte cheltuitoare».
«Nu'ți încredința viața ta femeei».
«Femeea nimic nu știe, afară de ceea ce voește».
«Femeea bună este conducătoarea (stâlpul) casei».
«Să stăpânești pe femee nu este dat dela natură».
«Femeea în casă este conducătoare și păstrătoare».
«Nu se deosebește de loc femee de femee».
«La femei nu vei găsì credință».
«Din causa femeilor se perde multă lume».
«Jalusia femeii arde (sfărâmă) orice casă».
«Caută-ți femee asociată afacerilor tale».

«Nu trebuea să trăiască (viețuească) femeia pentru multe cuvinte».

«Femeea este un tezaur plin de răutăți».
«Mai sălbatecă decât toate fiarăle este femeea».
«Femeea este ca un venin de aspidă».
«Grozăvia femeei este egală cu a broacei».
«Frumos lucru este când observi la femee manieri frumoase».
«Plăcut fruct este în viață femeea».
«O supărare totdeauna presentă este femeea».
«Mai de preferat este a trăì în vizunie cu leul decât a conveţuì cu femeea».
«Femeea este o cantitate plină de răutăți».
«Mireasa fără zestre nu are îndrăzneală».
«Nimic nu este mai rea decât femeea, chiar cea frumoasă».
«Mulți sunt nenorociți din cauza femeilor».
«Femeea este pentru bărbați un rău distractiv plăcut».
«Mândru lucru este femeea frumoasă».
«Pentru femee și pentru prietin trebue să te ostenești».
«Femeea este pentru bărbați iarna în casă».
«Câtu-i de necredincioasă natura femcească».

«Gura femeei este ca un Iad pentru bărbat».
«Să te însori cu cea de starea ta, dacă vei lua mai de sus, îți iai stăpân, nu soție».

Aceste sentinți le-am tradus din o carte didactică a lui Hrisolova, care sentinți se învățau în școalele grecești. Le public pentru curiositatea conținutului lor. Cartea-i în Biblioteca mea.

* * *

O piatră mormântală istoriçă.

Inscripție mormântală în Metropolia de București.

Inscripția unei pietre mormântale, din Metropolia Ungro-Vlahiei, care vorbește despre ctitorii vechi ai Mitropoliei.

«La leatul 7000=1492, zidindu-se de cătră răposatul vel vornic Neculai Bălăceanu și jupăneasa sa Ana, Sfânta Biserică—Sfântul Gheorghe vechiu—care după vreme fiind Metropolie a Țărei și ca niște ctitori ce erau s'a făcut și îngropăciunea acolo, dar mai pe urmă mutându-se catedra(la) Mitropoliei unde acum se află, urmașii clironomi ca niște ctitori a Mitropoliei țărei, au mutat și îngropăciunea la sfânta Mitropolie; dovedindu-se aceasta din piatra ce s'au găsit pusă pe mormânt dela leatul 7149, unde se arată scrise acestea: «Supt această piatră să odihnește oasele robului lui Dumnezeu Jupân Pătrașcu, vel Sulger sin reposatu Barbul Postelnicul Bălăceanu nepotul răposatului vel vornic Zoloescu, pristăvitu-s'a în zilele Domnului Ioan Antonie Voevod», iar la leatul 7239 sau mai scris și alți răposați, adică Drăghici Băleanu vel postelnic sin Pătrașcu Bălăceanu și răposatul biv vel stolnic C. Bălăceanu, care acea piatră, din multa vreme fiind ștearsă multe din slove, spre pomenirea mai sus numiților strămoși ai mei am premenit'o eu robul lui Dumnezeu Constantin Bălăceanu biv vel Ban, acum la leatul 733[illegible], peste 190 de ani. [1]).

---

[1]). Posedând de mult transcrisă această înscripție o public acum deși este publicată de alții mai 'nainte.

* * *

Citesc în manuscriptul No. 57 (foia 52), următoarea notă pe care o public spre neuitare ca dată istorică bisericească:

«La anul 1786, Februar 20, sau săvârșit Preasfințitul Metropolit Chirio Chir Gavriil (Calimah), în zilele prea Înălțatului Domn, Măria sa Alexandru Mavrocordat Voevod și sau îngropat cu mare cinste și sinod de toată boerimea și de Arhierei în Sfânta Biserica a Sfântului Gheorghe (zidită de el și care pe atunci era Metropolia Moldovei) și în locul său făcut Metropolit Părintele Leon, Episcopul de Roman la anul 1786, Sâmbătă.—Februar 28.

* * *

Sentinți morale.

Sentințele morale ale celor șapte înțelepți ai Greciei adunate de Soriade și traduse de mine din grecește.

Imitează pe D-zeu în acțiunile tale.
Respectă Dumnezeirea.
Supune-te legilor.
Respectă pe născătorii tăi.
Luptă-te pentru adevăr.
Cunoaște-te învățând prin experiență.
Ascultând caută să înțelegi.
Să ai cunoștință de tine însuți.
Mergând să te căsătorești, cunoaște împrejurările.
Cugetă că ești muritor.
Respectă casa ori-cui.
Stăpânește-te pe sineți.
Ajută pe prieteni.
Stăpânește-ți mânia.
Exercitează-te a fi prudent.
Respectă Providența.
Nu abuzà de jurământ.
Iubește prietenia.
Te dedă la studiu.
Umblă după înțelepciune s'o câștigi.
Este frumos lucru a vorbì de bine.
Nu atacà ori calomnià pe nimeni.
Săvârșește ceea ce este drept.
Fă bine prietenilor.
Abține-te de răutăți.
Păzește-te pe tine însuți.
De lucruri streine te îndepărtează.
Fii vesel.
Ascultă toate.
Fii darnic prietenilor.
Intrebuințează bine timpul.
Privește viitorul.
Urăște insulta.
Respectă pe servitori.
Pe copiii tăi educăi.
Când ai, dă și altora.
Teme-te de viclenia omenească.
Vorbește bine despre toți oamenii.
Fii filosof în purtarea ta.
Cugetă la lucruri pioase.
Ceea ce cunoști, practică.
Abstine-te de la invidie.
Dorește-ți cei posibil.
Asociază-te cu filosofii.
Obiceiurile cercă-le mai întâiu.
Ceea ce împrumuți, dă înapoi.
Exercită-ți meseria.
Nu căutà a submină pe nimeni.
Ceea ce ești dator, plătește.

Respectă binefacerea.
Nu invidià pe nimeni.
Fii atent spre a nu fi încarcerat.
Laudă speranța cui-va.
Urăște intrigile.
Câștigă-ți avere cu dreptate.
Pe oamenii de merit respectă-i.
Rușinea s'o respecți.
Săvârșește ce poți gratis.
Urăște cearta.
Să fii vrăjmaș la lucruri rușinose.
Cugetă pururea la ce-i drept.
Incearcă-l pre cel ce pare dăruitor.
Mustră pre cel de față, fiind vinovat.
Nu te pornì cu violență asupra cui-va.
Spune ceea ce știi.
Vorbește cu blândețe.
Mergi până la sfârșit, nu te spăimântà.
Pe fii nu-i blestemà.
Fii stăpân pe limbă.
Făți bine ție însuți.
Fii bine vorbitor despre toți.
Răspunde la timp.
Muncește cu cel drept.
Lucrează așa să nu te căești.
Când greșești, corigiază-te tu.
Fii stăpân pe ochi.
Să voești cele ce's de folos.
Săvârșește curând ce ai început.
Conservă prietenia.
Fii recunoscător.
Urmărește armonia.
Teme-te de cel ce stăpânește.
Urmărește-ți interesul.
Așteaptă timpul favorabil.
Vrăjmășiile le împacă.
Exercitează-te în a vorbì. de bine
Fugi de vrăjmășie.
Imbogățește cu dreptul.
Urăște răutatea.
Nu te lenevi a învățà
Expune-te pericolului cu prudență.
Pe cei ce 'i stăpânești iubește-i.
Pe cel mai bătrân respectă-l și te rușinează.
Bogăției să nu te încrezi.
Pe cel mai tânăr, îl învață.
Rușinează-te de tine însuți.
Pe strămoși încununează-i cu laure.
Mori pentru Patrie.
Nu te luptà contra vieței tale.
Nu rîde de cei morți.
Ajută pe cel nenorocit.
Dărueste fără a face rău.
Nu te întristà pentru ori-ce.
Nu te fă divulgător nimărui.
Nu nedreptăți când te mânii.
Fă bine ca muritor.
Nu te încrede norocului ori Soartei.
Fii modest.
Crescând fii abstinent.
Ceea ce este în mijloc este drept.
Pe cel mai bătrân bine-cuvintează-l
Mori fără întristare.

*
* *

Frasa sentențioasă a fie cărui din cei șapte înțelepți:

Cleobul Livianul a zis: Πᾶν μέτρον ἄριστον = Tot ce-i măsurat este ce-i mai bun.
Hilon Lacedemonianul a zis: Γνῶθι σεαυτόν = Cunoaște-te pe tine însuți.
Periandru Corinteanul a spus: Χόλου κρατέειν = Stăpânește-ți mânia.
Pitac Mitilineul a zis: Οὐδεν ἄγαν = Nimica prea prea.
Solon Salamineanul a spus: Τέρμα δὲ ῥᾷν βιότοιο = Vezi muritorule (viețuitorule) sfârșitul.
Bias Prineanul a spus: Τοὺς πλέονας κακί-ους = Că între oameni cei mai mulți sunt răi.
Tales Miliseanul a zis: Ἐγγύην φεύγειν = Fugi de a fi garant or martor.

Aceste sentinți le-am tradus tot din o broșură compusă de Hrisolorà, pentru elevii școalelor grecești. Ea este adunătură de sentinți filosofice moralizatoare. Chiar această carte a fost în mânile lui Scarlat Calimah (fostul Domn al Moldovei) pe când era elev, pentru că să păstrează în ea subscrierea sa. Citind cine-va cu atenție aceste sentinți și aplicându-le în viață, mult bine va resultà atât pentru acel individ, cât și pentru societate. Pentru valoarea lor morală, m'am hotărât a le traduce și da publicității. Ele cuprind idei în armonie în totul cu cele creștine, deși sunt concepute în epoca păgână, cu mult înainte de creștinizm.

C. Erbiceanu.

CIPRIAN

Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXXII-lea, No. 2.

In continuare Ciprian, cum deja am spus în No. trecut, arată cum victoria creştinilor, biruinţa lor contra păgânilor se datoreşte ajutorului dumnezeesc, graţiei divine dela care vine şi răsplata pe care o primesc toţi cari merită să primească recompensă. Nimeni, zice autorul, nu voeşte a primì păharul mântuirii decât cu bucurie şi cu bunăvoinţă. Nimeni nu merge decât cu veselie şi cu dragoste la ajungerea scopului ce urmăreşte şi fiecare este ajutat de Dumnezeu, care vede de sus dorinţele şi faptele noastre bune, până la încoronarea lucrării sale. Şi este o operă a sa, dacă noi biruim şi, înlăturând pe cel viclean, ajungem la cununa învingerii depe urma luptei celei grele. Aceasta o învaţă Domnul însuş în Evangelie, când zice la Matei X, 19—20: *„**Iar când vă vor da pe voi, nu vă grijiţi cum sau ce veţi grăì: că se va da vouă într'acel ceas ce veţi grăì. Că nu voi sunteţi cei ce grăiţi, ci Duhul Tatălui vostru, care grăeşte întru voi**“*. Şi la Luca XXI, 14—15: *„**Puneţi dar întru inimile voastre, sà nu gândiţi mai 'nainte ce veţi răspunde. Că eu voiu da vouă gură şi înţelepciune, căreia nu'i vor puteà grăì, nici sta împrotivă toţi cari se vor pune împrotivă vouă**“*. In aceasta se află întemeiată încrederea cea mare a credincioşilor cum şi greaua vină a celor cari strică această încredere.

Intre creştini încrederea este mare, dovadă numărul cel mare al acelora, cari urmează pe Mântuitorul şi 'i rămân credincioşi cu statornicie, deşi sunt cercaţi cu ispite grele. Adresându-se demnilor şi vrednicilor luptători le zice că ei au îndeplinit în faptă ceea ce au învăţat prin vorbe, pentru care vor fi mari în împărăţia cerească, după făgăduinţa Domnului aşa cum se citeşte la Matei V, 19: *„**Iar acela ce va face şi va învăţà, acela mare se va chiemà întru îm-***

părăţia cerurilor". Şi cu voi o mare parte din popor urmându-vă esemplul vostru, a depus în acelaş fel mărturisirea credinţei şi prin aceasta primind cununa biruinţei, se află uniţi cu voi prin legătura celei mai puternice iubiri şi s'au despărţit de cele statornicite cu toată greutatea închisorii şi a lucrărilor din mină. Şi din numărul acestora nu lipsesc nici fecioare, care se bucură şi de încununarea fecioriei şi de aceea a martirului, mijlocind prin aceasta o îndoită strălucire spre primirea cununei cereşti. Tot aşa nu lipsesc nici copii, aşa că fiecare gen şi etate a înfrumuseţat mulţimea fericită a martirului. Şi ce conştiinţă vie a învingerii, ce consunanţă strălucită, ce sentiment plin de bucurie, ce triumf al inimii, că fiecare dintre voi este aproape de recompensa făgăduită de Dumnezeu, este sigur de judecata dumnezeească, aşa că deşi este în mină, deşi este un prizonier după corp, totuş este un stăpân după suflet, căci el ştie că Hristos este prezent la el, bucurându-se de tăria suferinţeler servitorilor săi, cari aleargă pe urmele şi căile sale cătră împărăţia cerească! Zilnic aşteptaţi ziua mântuitoare a călătoriei voastre şi vă grăbiţi, în fiecare moment, a vă despărţi de această lume, spre primirea recompensei cereşti, şi a locuinţelor cereşti, ca, după întunerecul acesta al lumii să priviţi lumina cea strălucitoare şi să primiţi mărirea ce învinge toate suferinţele şi luptele, după cum spune şi apostolul Pavel la Romani VIII, 18: „***Că socotesc că nu sunt vrednice pătimirile vremii*** (timpului) ***de acum, cătră mărirea cea viitoare, care va să se descopere cătră noi***". Şi de oarece acum cuvintele rugăciunilor voastre pentru alţii sunt mai lucrătoare şi cererea spre primirea ei este mai folositoare, de aceea rugaţi-vă neîncetat ca pronia divină să îndeplinească mărturisirea tuturor, şi ca Dumnezeu să ne elibereze pe noi toţi împreună cu voi de întunecimile lumii, pentruca noi, cari aci ne aflăm uniţi prin legătura dragostei şi a păcii, stând împrotivă tuturor neştiutorilor eretici şi a apăsărilor ce ne vin din partea ereticilor, să ne bucurăm în acelaş fel şi în împărăţia cerească.

VI. In anul 250 Ciprian retrăgându-se din Cartagena, spre a nu cădea victimă păgânilor, cari 'l condamnase la moarte, nu uită a sta în legătură cu clerul şi poporul. El, care şi-ar fi pus corpul la dispoziţia torturatorilor, urmează îndemnului înţelept de a se retrage pentru moment de furia păgânilor, ca nu prin moartea sa—a păstorului celui bun- să se pericliteze turma. Inimicii bisericii lui Hristos

știau că lovind păstorii, se risipește turma, de aceea și luase cele mai mari măsuri ca să prindă și să omoare pe clerici, mai ales pe episcopi. Dar tocmai aceasta face pe Ciprian să se retragă, fără însă ca prin aceasta grija sa de cler și de popor să înceteze. Din acest timp—anul 250—avem o epistolă prin care Șeful canonic al Eparhiei sfătuește clerul din Cartagena să nu înceteze a se ocupà cu îngrijirea de săraci cum și de a păstrà cu sfințenie disciplina bisericească. In lipsa sa, clerul, zice episcopul, trebue să se ocupe de afacerile bisericii și ale poporului cu cea mai mare îngrijire și devotament. Știe persecuția grea la care Deciu a supus pe creștini. Ține însă să îndemne și să sfătuiască pe clerici de a nu dà uitării pe nimeni. Chiar acei din închisoare trebue vizitați și întăriți, dar vizitarea să se facă cu cea mai mare precauțiune, iar sfânta Impărtășire să li se trimită printr'un diacon, căruia să i se recomande iarăș precauțiune.

După coprins epistola este mică, dar are în ea cuvinte atât de alese și de însuflețite, încât folosesc oricui și au meritul unei atențiuni deosebite.

Pe voi cei cari vă aflaţi sănătoşi prin darul lui Dumnezeu, prea iubiţilor fraţi, vă salut eu, vesel de a fi auzit tot binele şi în privinţa sănătăţii voastre. Şi vă rog, de oarece nu'mi este permis a fi între voi din cauza aflării mele de aci, ca să administraţi acolo şi afacerile mele potrivit credinţei şi cugetului vostru curat şi nu lăsaţi ceva din disciplină şi străduinţă. Vă mai rog să nu lăsaţi în suferinţă din punct de vedere al întreţinerii nici pe glorioşii mărturisitori ai Domnului, cari se află în închisoare, nici pe cei săraci şi nevoiaşi, cari se ţin tare în credinţa Domnului cu toată mizeria lor. Căci tocmai de aceea se află distribuită clerului toată colecta făcută acolo, ca acei cari au mijloace să vină în ajutorul celor aflaţi în necesitate şi constrângere. In astfel de împrejurări grele, sfântul Părinte porunceşte clerului ca toată suma, provenită din ofrande, să se dea spre susţinerea celor săraci, deşi lor li se cuvenea numai o treime, celelalte două părţi fiind la dispoziţia episcopului şi a clerului. Incă vă mai rog, zice Ciprian, întrebuinţaţi îngrijirea şi înţălepciunea voastră pentru menţinerea liniştei. Căci

dacă şi fraţii după dragostea lor au cea mai mare dorinţă de a vizità pe mărturisitorii cei bravi, pe cari darul lui Dumnezeu i-a schimbat printr'un început aşa glorios, totuş după părerea mea este aci necesară o mare precauţiune. Să nu se facă deci astfel de vizitaţiuni nici în celule individuale nici în mulţimea strânsă la un loc, căci o aşa procedare ar fi indicată a rădica bănueli şi a ne închide drumul, aşa că am pierde totul dorind prea mult. Deci îngrijiţi şi fiţi cu prevedere ca să se facă vizitele cu măsură şi cu cea mai mare siguranţă. Incă şi preoţii, cari oferă acolo mărturisitorilor sfânta Impărtăşire, trebue a trimite cu ea pe rând câte un diacon. O aşa schimbare în persoanele, cari fac vizite, micşurează bănuiala. Noi trebue a ne purtà cu linişte şi cucernicie după timpuri şi după cum este permis servitorilor lui Dumnezeu. Trebue a lua în considerare şi liniştea publică şi starea poporului creştin. Vă doresc vouă prea iubiţilor şi pricepuţilor fraţi, toată prosperitatea. Gândiţi-vă la mine. Salutaţi pe toţi fraţii. Vă salută pe voi diaconul şi ceilalţi tovarăşi. Fiţi sănătoşi.

VII. In acelaş an Ciprian trimite încă o epistolă. Dacă cea de mai sus erà adresată preoţilor, diaconilor şi fraţilor din Cartago, aceasta este îndreptată cătră anumite persoane pe lângă adresa generală cătră mărturisitori. Epistola poartă numele luï Sergiu şi Rogaţian, cari împreună cu alţii erau închişi la Cartago şi 'şi aşteptau ziua martirizerii. Deşi nimic nu indică că fraţilor închişi li s'ar fi slăbit tăria de a rezistà şi de a primì încununarea vieţii prin martiriu, totuşi, sfântul Părinte, le scrie spre a'i încurajà şi a le dorì să ajungă fericirea morţii martirice. In primul loc episcopul se bucură de tăria credinţei mărturisitorilor şi le laudă fericirea lor. Grea este starea în care ei se află, căci, lipsiţi de libertate, nu pot lucrà aşa cum ar dorì. Dar, în greutatea aceasta, ei au fost aleşi de Dumnezeu spre a mărturisì credinţa şi a se bucura de recompensa veşnică. De aceea şi mărturisitorii trebue a nu se gândì la nimic din cele pământeşti, ci să-şi îndrepte privirea numai la lucrurile cele veşnice. Calea ce se deschide lor este neasemănat de frumoasă şi bunurile ce vor primì nu sufăr comparaţie cu celc pământeşti. Şi

Mântuitorul sfătuește a nu iubì lumea, spre a nu se perde sufletul, iar moartea drepților este prețuită în ochii Domnului. Adevărat că aci jos dreptatea sufere, dar aceasta este așa dela începutul lumii. Să nu întristeze nici să slăbească pe cineva în credință nedreptățile acestei lumi, ci mai mult să se întărească spre a ajunge la mărire cu acela care, mântuind lumea, a făgăduit aleșilor săi o stare înaltă de fericire. Mărturisitorii din cler pot să se bucure că exemplul lor a fost urmat de mulți, între cari femei și copii. Și episcopul aduce laudă credinței și tăriei acestora. In urmă 'i îndeamnă iarăș pe toți a rămânea statornici în credință și le dorește tuturor de a ajunge la mărirea cununei cerești.

Insufleţit de dorinţa de a vă şi vedea, dacă starea mea 'mi va permite, vă salut, prea iubiţilor fraţi. Şi ce ar fi mai de dorit şi mai spre bucurie, decât să vă pot îmbrăţişà şi a mă lăsà cuprins de acele mâini, care curat, nevinovat şi sincer se străduesc Domnului contra servirii nebuneşti a zeilor? Şi ce ar putea fi mai dulce şi mai înalt de cât a vă sărutà buzele, cărora isvorâ mărturisirea cea plină de strălucire a Domnului, şi care văzute să fie de ochii voştri cei ce au devenit demni de privirea lui Dumnezeu prin despreţuirea lumii? Totuşi nu 'mi este învoit de a lua parte la această bucurie, de aceea vă trimit această scrisoare care să vă fie ca înlocuitor al meu. Vă doresc fericire şi asemenea vă sfătuesc de a rămânea tari şi fără îndoială întru mărturisirea strălucirei cereşti; voi v'aţi urcat pe calea darului Domnului, păşiţi înainte cu puterea spiritului până să ajunge-ţi la primirea încununării. Voi vă aflaţi sub paza şi conducerea Domnului, care a zis la Matei XXVIII, 26: *„Iată eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârşitul lumii“*. O fericită închisoare, care preamăreşte prezenţa voastră! O fericită închisoare care, conduce spre ceruri pe bărbaţii lui Dumnezeu! O întunerec, mai strălucitor ca soarele şi mai luminos ca aceşti luminători ai lumii prin membrele voastre care sunt acolo ca templu al lui Dumnezeu sfinţite prin mărturisirea sa!.

Inima voastră şi judecata voastră cu nimic să nu se ocupe de cât cu poruncile dumnezeieşti şi cu prescripţiunile cereşti, prin care în totdeauna ne întăreşte sfântul spirit în răbdarea suferinţei. Fiecare să cugete nu la moarte, ci la nemurire, nu la martirul vre-

melnic ci la prea mărirea veşnică, căci scris este în Psalmul 115, 15: „*Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioşilor lui*“ şi iarăşi în Ps. 50, 12: *Jertfa lui Dumnezeu duh umilit, inimă înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisì*“. Iar în alt loc, acolo unde sfânta scriptură vorbeşte despre chinurile prin care se vor sfinţi martirii lui Dumnezeu şi că anume vor fi sfinţiţi prin dovada suferinţei zice în cartea Inţelepciunii III, 4—8: „*Că înaintea feţei oamenilor de vor şi lua munci, nădejdea lor este plină de nemurire. Şi puţin fiind pedepsiţi, cu mari faceri de bine se vor dărui, că Dumnezeu i-a ispitit pe ei şi i-a aflat buni şi vrednici. Ca aurul în topitoare i-a lămuri pe ei şi ca o jertfă de ardere întreagă i-a primit. Şi în vremea cercetării sale vor străluci, şi ca scânteile pe pae vor fugì. Judeca-vor limbi şi vor stăpânì popoare şi va împărăţì într'înşii Domnul în veci*“. Trebue deci să vă umple de bucurie gândirea că veţi judecà şi veţi stăpânì cu Hristos şi să despreţuiţi suferinţele prezentului în bucuria despre cele viitoare. Voi ştiţi că încă de la începutul lumii este aşa, adecă dreptatea trebue să sufere aci pe pământ în luptă cu lumea. Ca exemple dă sfântul Părinte pe Avel cel drept care a fost ucis fără de nici o vină şi după el cei trimişi de Dumnezeu, prorocii şi apostolii, tot aşa au pătimit. Domnul a dat tuturor acestora exemplu prin sine însuş prin învăţătura că numai aceia ajung la împărăţia sa, cari merg pe calea cea pe care El a mers. Despre aceasta zice Domnul la Ioan XII, 25: *Cine îşi iubeşte sufletul său pierde'l-va pe el; şi cel ce'şi urăşte sufletul său în lumea aceasta, în viaţa cea veşnică îl va păzì pre el*“. Iar la Matei *X*, 28: „*Nu vă temeţi de acei cari ucid corpul, iar sufletul nu-l pot ucide; ci să vă temeţi mai vârtos de acela ce poate să p·arză şi corpul şi sufletul în gheena*“. Incă şi sfântul apostol Pavel la Romani VIII, 16—17 ne sfătueşte şi ne îndeamnă de a urmà Domnului întru toate, dacă voim a se împlinì făgăduinţele sale: „*Că suntem fii ai lui Dumnezeu*“ zice el: „*lar dacă suntem fii, suntem dar şi moştenitori: moştenitori adică ai lui Dumnezeu, şi împreună moştenitori ai lui Hristos, de vreme ce pătimim împreună cu dânsul, ca să ne şi preamărim împreună cu dânsul*“. Tot aci adaogă el o asemănare între timpul de azi şi mărirea viitoare, când zice în Versetul 18: „*Că socotesc că nu sunt vrednice pătimirile vremii* (timpului) *de acum către mărirea cea viitoare, care va să se descopere către noi*“. Se cuvine deci să suferim toate ostenelele şi persecuţiile cu gândul la mărirea cea de sus, iar dacă sunt multe constrângerile celor drepţi, ne vom eliberà din toate câţi ne încredem în Dumnezeu.

După aceste frumoase şi instructive aprecieri sfântul Părinte fericeşte şi pe femeile care au ajuns cu ei la aceaş glorie a mărturisirii. Şi aceste femei, rămânând statornice în credinţa cătră Domnul, minunând în tărie sexul lor, cu aceasta nu numai că merită cununa, dar încă servesc ca exemple de statornicie şi pentru alte femei. Şi ca să nu lipsască nimic din întregitatea numărului, ca fiecare sex şi etate să ajungă la onoare cu voi, v'a împărtăşit Dumnezeu, în îndurarea sa, şi copii ca tovarăşi la mărturisirea cea mult preţuită. Cu aceasta ni se procură ceva asemănător cu renumiţii tineri Anania, Azaria şi Misail. Ei erau închişi în cuptorul de foc, dar focul nu'i atingea, iar flacările le aduceau răcoare, căci Domnul erà cu ei şi dovedì că este fără putere căldura focului faţă de mărturisitorii şi martirii săi, după cum iarăş că toţi credincioşii sunt asiguraţi şi neatinşi în toate împrejurările. Vă rog a vă amintì, zice autorul, potrivit cucerniciei voastre, ceva mai precis, ce fel de credinţă se aflà în acei tineri, prin care ei şi-au putut dobândì o aşa mare recompensă înaintea lui Dumnezeu. Inţeleşi asupra a tot, după cum şi noi cu toţii trebue să fim, ziseră ei regelui—Daniil III, 16—18—: *„**Impărate Nabuhodonosoare, nu este lucrul nostru să răspundem ţie pentru graiul acesta. Că este Dumnezeul nostru în ceruri, căruia noi slujim, puternic să ne scoaţă pe noi din cuptorul ce arde cu foc şi să ne izbăvească din mânile tale împărate. Şi de nu, să ştii împărate, că dumnezeilor tăi nu vom slujì şi chipului celui de aur, care ai rădicat, nu ne vom închinà“*. Şi cu toate că ei credeau şi după credinţa lor erau convinşi că puteau fi eliberaţi din tortura la care erau supuşi, totuşi nu voiră a se îngâmfà nici a o cere aceasta pentru ei, căci ziseră: „*şi de nu*“, pentru ca să nu piardă ceva din valoarea sa mărturisirea fără de întărirea suferinţei. Ei declarară că la Dumnezeu totul este cu putinţă, dar încrederea lor nu stă în aceea, ca şi când ar dorì scăparea, ci că ei cugetau la strălucirea libertăţii şi a siguranţei veşnice.

Menţinându-ne cu tărie în această credinţă şi, considerând-o zi şi noapte, să ne încredinţăm lui Dumnezeu cu toată inima, să despreţuim prezentul şi să ne gândim numai la viitor, la recompensa împărăţiei veşnice, la îmbrăţişarea şi sărutarea Domnului, la privirea lui Dumnezeu. Aşa veţi urmà în totul strălucitului bătrân, lui Rogaţian preotului, aceluia care prin darul lui Dumnezeu şi prin puterea religiunii ne-a deschis calea strălucirii timpurilor de acum. Căci el cu Felicisim fratele nostru cel liniştit şi precaut în tot timpul, s'a expus chiar dela început atacului poporului celui furios, pregătindu-vă în închisoare un conac şi mergând şi aci a-

semenea ca un îngrijitor. Şi ne rugăm Domnului în rugăciune neîncetată, să vi se îndeplinească aceasta, de a se sfârşì cele începute şi vouă, cărora El v'a oferit darul mărturisirii, să vă încununeze cu cununa victoriei. Vă doresc, prea iubiţi şi prea fericiţi fraţi, să vă aflaţi cu bine în Domnul şi să ajungeţi la mărirea cununei cereşti.

VIII. Cu toată întristarea ce aveà de a se înformà mereu că persecuţia contra creştinilor creşte, ceeace răpea bisericii atâţia devotaţi, totuş în vederile sale, pe care le găsim expuse şi în epistolele de mai sus, Ciprian aprobă devotamentul tuturor acelora, cari au suferit pentru Mântuitorul Hristos, adresându-le epistola despre care vom vorbì aci. Inima sa sângerà de durere pentru torturile şi uciderile atâtor fraţi. El însă ştia că Dumnezeu răsplăteşte cu răsplătire veşnică pe toţi cari 'i rămân credincioşi până în sfârşit. Şi mai ştiea că adevăratul creştin trebue să dorească cununa vieţii veşnice, nu bunătăţile lumeşti. De aceea şi laudă tăria credinţei martirilor şi mărturisitorilor, spre a indicà şi celor rămaşi în viaţă, de a prefera chinuri şi moarte, în loc de a primi bunuri pământeşti şi a'şi pierde sufletul. Găsia sfântul Părinte cuvinte de laudă şi de întărire pentru toţi câţi erau închişi şi supuşi torturilor. Găseşte şi acum cuvinte de laudă pentru toţi cari au părăsit viaţa de aci, mărturisind credinţa până în cele din urmă. I se amărà viaţa pentrucă atâţia credincioşi—din cler şi popor—erau supuşi pe nedreptul la închisoare şi chinuri. I se îngreuia mâhnirea, căci nu puteà fi între ei, de teamă să nu întărâte şi mai mult pe vrăşmaşi. Dar se bucurà în sufletul său, că acei luptători ai credinţei, aduşi şi pedepsiţi fără de nici o vină, ştieau să reziste tentaţiunilor, puteau îndurà orice fel de chinuri şi cu resignaţiune se supuneau la toate, numai pentru adevărul credinţei creştine.

Ciprian se bucură dar de martiri şi de mărturisitori, al căror număr crescuse, după venirea în Cartago a Proconsulului roman, care ordonase pedepse şi urmăriri teribile.

Și se bucură, căci tocmai în așa împrejurări grele, credincioșii se mențin, că tăria persecuțiunii, aduce și o mai mare tărie a credinței. Apoi recunoaște că lupta ce s'a dat contra lor a fost mare. Dar, cu cât lupta a fost mai mare, cu atât și victoria este mai prețioasă. Să nu se creadă însă nimeni, că în lupta sa, singur învinge, ci însuși Mântuitorul luptă și dobândește victoria în credincioșii săi. Cu aceasta Ciprian întărește doctrina creștină, care învață că omul numai cu ajutorul lui Dumnezeu sporește pe calea binelui. Lupta ce s'a dat și se dă contra credincioșilor erà și este de așteptat. In adevăr, cum arată, ea a fost prezisă de prooroci, întărită de Mântuitorul și continuată de apostoli. Un exemplu de imitat 'l dă Mapalic pe urmele căruia se cuvine a merge toți. El înfruntă orbirea Proconsulului, ia o atitudine demnă în fața acestuia, mărturisește credința cu tărie în numele său și al tovarășilor săi. Iar, dacă în urma atâtor prigoniri, lupta ar înceta și mulți n'ar mai aveà ocaziunea să întărească cu suferințele și moartea lor credința, aceasta să nu-i descurajeze, căci voința lor de a merge pe calea aceea, se va luà în seamă și va prețuì ca și fapta săvârșită.

Mă bucur şi salt de veselie, zice Ciprian, că mi s'a vestit credința şi vitejia voastră, cu care se glorifică biserica, mama noastră. Mărturisirea voastră de acum este cu atât mai însemnată şi mai plină de cinste, cu cât este mai tare în suferințe, deşi de mult eraţi cu renume ca mărturisitori ai lui Hristos primind fără şovăire condamnarea, prin care aţi fost ajuns fără patrie. A sporit lupta, a sporit şi lauda luptătorului. Nu v'aţi dat la o parte de la locul de luptă de frica torturilor martirice, ci ele au fost mai mult acolo de v'au întărit. Gata de a vă da jertfă, aţi eşit cu curaj şi fără şovăire la sacrificiul cel mai violent. După cum am aflat, unii dintre voi au şi primit cununa, alţii sunt aproape. iar cu toţii, cari sunteţi uniţi într'o soçietate plină de glorie şi staţi în închisoare, sunt înflăcăraţi de acelaş zel. Trebue deci a ţinea pe soldaţii lui Hristos în lagărul lui Dumnezeu, spre a nu se atinge de vre'o măgulire tăria cea neclintită a credinţei, a nu se vătămà prin vr'o constrângere şi nici a putea fi întrecută de vr'o pedeapsă sau martir. Căci

este mai mare ceea ce este în noi, decât acela ce este în lumea aceasta, şi nu este vr'o tortură pământească mai puternică spre cădere ca paza Dumnezeiască spre înălţare. Dovada ei a urmat în lupta cea plină de strălucire a fraţilor, pe cari sfântul Părinte îi laudă şi 'i arată ca conducători şi exemple de virtute şi de credinţă.

Cu ce cuvinte de laudă trebue să vă slăvesc pe voi prea curagioşilor fraţi? Cum trebue gura mea să înnalţe şi să laude tăria inimei voastre şi statornicia, în credinţă?. Voi aţi suferit cea mai tare chinuire până ce s'a desăvârşit lauda voastră. Nu martirul, ci cununa învingerii a pus sfârşit durerilor. Nu spre a se aduce în slăbire tăria credinţei a ţinut atât de mult tortura cea grea, ci spre a trimite către Domnul cât mai iute pe bărbaţii lui Dumnezeu. Plină de mirare privea mulţimea celor de faţă lupta cerească şi spirituală a lui Dumnezeu, sacrificarea lui Hristos. Priviţi pe servitorii săi, cum stăteau acolo în libertatea plină de bărbăţie a cuvântului, în întregimea spiritului, în puterea lui Dumnezeu, fără de nici o armă pământească, ci având arma credinţei ca nişte credincioşi adevăraţi. Mai tari ca torturatorii, cei torturaţi se păstrară şi membrele cele schingiuite şi sfâşiate învinseră ghearele celor cari sfâşiau şi schingiuiau. Mult timp se arătà furia în repetarea deasă a durerei, dar n'a întrecut credinţei celei nebiruite, cu toate că la servitorii lui Dumnezeu după ce mai întâi li s'a sfâşiat pielea de pe carne, au martirizat apoi nu membrele ci ranele. Curgea sângele care stingea focul persecuţiei, sângele cel plin de glorie care trebuia să stâmpere flăcările şi vápaea gheenii. O ce privelişte era aceasta pentru Domnul! Cât de înălţător, cât de măreţ, cât de plăcut ochilor lui Dumnezeu în urma juruinţei şi a sacrificiului luptătorilor săi, cum este scris în Psalmul 115, 15, unde sfântul spirit vorbeşte nouă şi ne îndeamnă: „***Scumpă este înaintea Domnului moartea cuviosilor lui***“. Da scumpă este astfel de moarte, prin care cu preţul sângelui se cumpără nemurirea şi se primeşte cununa lui Dumnezeu prin virtute desăvârşită. Şi cât de plin de bucurie era Hristos acolo, cât de cu plăcere luptà şi învingeà în astfel de servitori. El care este apărătorul credinţei şi dă atât de mult celor credincioşi, cât poate cuprinde credinţa fie-cărui primitor. El luă parte la lupta pentru sine, îndemna, întărea, înflăcăra pe luptătorii şi apărătorii numelui său. Şi El, care odinioară a învins moartea pentru noi, învinge încă într'una pentru noi. Căci zice la Matei X, 19—20: „***Iar când vă vor da pe voi, nu vă grijiţi cum sau ce veţi grăì: că se va da vouă într'acel ceas ce veţi grăì.***

***Că nu voi sunteţi cei ce grăiţi, ci duhul Tatălui vostru, care grăeşte într'u voi*“.**

Dovada despre aceasta ne-o dă lupta de faţă. Un cuvânt plin de sfântul Duh şi din gura martirului, când fericitul Mapalic în timpul chinurilor vorbì către Proconsul: Mâine vei vedea o luptă pe întrecute“. Şi ceeace zise el, dovedind curajul său tare şi credinţa sa, îndeplinì Domnul. Se întâmplă lupta de întrecere şi servitorul Domnului primì cununa în lupta făgăduită. Aceasta este lupta ce-a prezis-o proorocul Isaia la VII, 13—14: „***Au doar puţin este vouă a da împrotivire oamenilor? Căci şi Domnului daţi împrotivire?*** Şi spre a arătà cum va fi luptătorul acesta, adaoge: „***Iată fecioara va luà în pântece şi va naşte fiu şi se va chiema numele lui Emanuil***“. Aceasta este lupta credinţei noastre, prin care credinţă noi învingem şi vom fi incununaţi. Acesta este drumul de alergare pe care ni'l arată şi fericitul apostol Pavel, în care alergăm şi ajungem la gloria încununării. El zice la I Corinteni IX, 24—25: „***Au nu ştiţi că cei cari aleargă în locul de privealã, toţi adică aleargă, dar unul ia darul? Aşa să alergaţi ca să apucaţi. Deci aceia aleargă ca să ia cununa cea stricăcioasă, iar noi cea nestricăcioasă***“. Mai departe, zice el, cu privire la lupta sa cu făgăduinţa de a fi în curând sacrificat pentru Domnul, la II Timotei IV, 6—8: „***Că eu iată mă jertfesc şi timpul despărţirii mele s'a apropiat. Lupta cea bună m'am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit, de acum mi s'a gătit mie cununa dreptăţii, care 'mi va da mie Domnul în ziua aceia Judecătorul cel drept; şi nu numai mie, ci şi tuturor celor ce au iubit arătarea lui***“. Deci această luptă prezisă de prooroci, întărită de Domnul şi continuată de apostoli, o făgăduì Mapalic Proconsulului în numele său şi al tovarăşilor săi. Şi cuvântul cel credincios ţinu făgăduinţa sa, deschise lupta promisă şi dobândì cununa cea meritată. Doresc deci şi vă sfătuesc totodată să luaţi exemplu şi ceialalţi dela acest prea fericit martir şi dela ceialalţi tovarăşi de luptă, cari au arătat tărie în credinţă, răbdare în suferinţe şi au biruit în chinuri. Apoi ca desăvârşirea virtuţii şi cununa cerească să vă unească pe voi, cari sunteţi una prin legătura mărturisirii şi prin comunitatea închisorii, ca să uscaţi lacrimile mamei voastre, ale bisericii, care le varsă pentru căderea şi moartea atător, prin bucuria cea adusă de voi; ca în fine să întăriţi statornicia celor cari sunt deja neschimbaţi prin exemplul vostru cel ce chiamă la constanţă. Dacă iese decretul de jertfă, dacă isbucneşte ziua luptei voastre, o atunci luptaţi cu curaj, ţineţi-vă statornici! Voi ştiţi că luptaţi sub ochii Dom-

nului care este de faţă, că voi ajungeţi la slava sa prin mărturisirea numelui său. Şi el nu numai că observă pe servitorii săi, ci însuş luptă în noi, însuş întră în luptă, el este acela, care în lupta noastră în acelaş timp încununează şi se încununează. Iar dacă mai înnainte de ziua luptei va venì pentru voi un timp de pace prin îndurarea lui Dumnezeu, păstraţi voinţa tare şi conştiinţa plină de mărire. Şi nu se cuvine atunci a se turburà cineva dintre voi, caşi când ar fi mai mic decât aceia cari au suferit martirul înaintea voastră, au învins lumea şi au ajuns în ceruri pe o cale plină de glorie. Domnul este cercetătorul inimilor şi al rărunchilor; el vede cele ascunse şi priveşte cele secrete. Şi spre a dobândì cununa dela el ajunge a fi mărturie judecătorului ce va să vie. Şi unul şi altul, prea iubiţilor fraţi, este în acelaş fel cu însemnătate şi cu laudă; totuş este mai sigur a alergà prin înplinirea biruinţei Domnului. Totuş mai cu bucurie este când cineva e acoperit cu mărire şi poate a continua starea înfloritoare cu laudă în timpul vieţei. Ce fericită este biserica noastră când străluceşte peste tot de dorul lui Dumnezeu, când se distinge prin sângele martirilor şi dacă ea crà înnainte albă prin faptele bune ale fraţilor, acum este colorată în purpură prin sângele martirilor. Din buchetul ei nu lipsesc nici crinii nici trandafirii. Trebue numai să'şi îndoiască zelul spre a devenì cu adevărat vrednici de această îndoită onoare, adecă de a dobândì prin fapte bune cununa cea albă şi prin suferinţe pe aceea de purpură. In tabăra cerească are şi pacea ca şi lupta florile sale, care se împletesc soldaţilor lui Hristos ca cunună a meritului lor. Vă doresc, prea fericiţilor şi prea puternicilor fraţi, totdeauna să aveţi prosperitate în Domnul.

IX. Spre a nu lăsà neexplicată violenţa persecuţiei îndreptată în 250 contra creştinilor, Ciprian tot în acest an adresază o epistolă cătră preoţi şi diaconi şi cătră fraţi, în care le arată că persecuţia este o încercare şi o corecţiune din partea lui Dumnezeu. Dumnezeu pedepseşte prin persecuţiune neascultarea credincioşilor, mai ales a mărturisitorilor. Turma s'a pustiit şi se va pustii încă, zice el, pentru păcatele noastre, căci nu ne ţinem cum se cuvine pe calea Domnului, nici nu observăm poruncile pe care el ni le-a dat spre mântuirea noastră. Corecţiunea ce se face în acest mod, a fost prezisă. Domnul însă, care totdeauna a

arătat dragoste pentru lume, a făgăduit și îndurare pentru oameni, dacă ei cu pocăință se vor întoarce și vor reveni pe calea cea bună. De aceea Ciprian îndeamnă pe toți a se rugà lui Dumnezeu pentru a le trimite îndurare. Rugăciunea să se facă de toți, căci o însușire deosebită a rugăciunii este tocmai unanimitatea glasurilor ce se roagă. Spre a întări mai mult pe cler și pe popor, sfântul Părinte le comunică o viziune și le atrage atențiunea că răul nu va veni asupra lor, dacă comunitatea va fi însuflețită de acelaș gând. O altă viziune a lui Ciprian arată cum diavolul primește putere dela Dumnezeu asupra oamenilor. Această împuternicire, după viziunea ce expune, se dă diavolului contra acelora cari nu observă poruncile dumnezeești. Deci creștinii să se ferească de a călca legea, dacă vor să nu fie supărați de încercări rële. Rugându-se mereu, spre a fi întăriți pe calea binelui, rugăciunea lor să fie neadormită, așa cum ne-a învățat Mântuitorul și Apostolii. Iar spre a mângăia pe frați, cari suferiseră atât, Ciprian le spune că i s'a descoperit încetarea persecuției. Ei însă să fie cumpătați în toate și cele ce i a învățat să facă, să le urmeze, ca nu cumva să supere pe Domnul. Le spune apoi ca să comunice epistola tuturor credincioșilor, să se roage fiecare pentru toți și 'i sfătuește a merge din ce în ce spre îmbunătățirea vieții.

Boroianu.

SĂRACII ȘI CERȘITORII LA EBREI.

Mulți pretind, că trebue a deosebì pe săraci de cerșetori și pentru întâia oară se amintește în Psalmi despre cerșetori, necunoscuți până atunci în țara Ebreilor. Este adevărat că se vorbește în psalmul 36 de nenorocitul, care cere hrană și în psalmul 58 despre neputincioși cari cersesc, însă cuvântul *ebion*, întrebuințat de Moisì și de scriitori posteriori, nu însemnează mai de grabă sărac, lipsit de cele trebuincioase de cât cerșetor, după cum se amintește de mai multe ori în Vulgata. Și după cum se pare, înțelesul primitiv al acestui termen ebreu ar fi din contră cerșetor, care întinde mâna și acela de sărac, nevoiaș, nu va fi de cât secundar și coprinzând cele două ideii de a cere și de a fi lipsit de cele trebuincioase, de și în realitatea lucrurilor aceasta ar fi înaintea celei dintâiu și sfinții scriitori au putut câte odată a se slujì de cuvântul *ebion*, făcând abstracțiune de ideea a cere.

De altă parte David nu arată nici de cum pe cerșetori ca o clasă de oameni din nou instituită, el vorbește din contra ca existând de mult timp. Adăogând, că din timpul acestui rege se aflau tot-d'auna cerșetori la Ebrei. Deci, care este alt cuvânt, de cât *ebion*, care a fost între-

buințat de sfinții scriitori spre a'i exprima?. Vom zice încă, că mai multe locuțiuni ebraice, precum: strigătul plângător al ebionului, ebionul scoțând strigări și mai cu seamă a gonì, a depărta ebioni de pe căile publice, probează învederat, că ebionul era chiar termenul propriu, spre a însemnà un cerșetor și prin urmare, când Moisì se slujaște de acelaș termen în Exod și mai cu seamă în Deuteronomiu este ideia, ce se reduce la această chestiune. Ori cum ar fi, din timpul Domnului nostru Iisus Hristos, epocă în care se pare că ei erau prea numeroși, cerșetorii se așezau în piețele publice, la porțile bogaților, la intrarea templului și probabil a sinagogelor. Nu se mai văd însă mergând să cerșească din ușe în ușe ca astăzi. Cu toate acestea trebue a observa, că ei fac această cerșetorie mai puțin în orient, de cât în Europa.

Rosenmüller în Scoliile sale asupra Noului Testament zice, după arătările călătorilor, că săracii în orient cer milostenie în sunetul trâmbiței și Jahn observă din partea sa, că la musulmani în particular unii călugări, numiți *Karendal*, cerșesc asemenea cântând cu trâmbița sau cu cornul. Deci expresiunea σαλπίζω, de care s'a slujit Sfântul Evangelist Matei VI, 2, vorbind despre milostenie, presupune, că acest obiceiu există din timpul Domnului Iisus Hristos. Numai trebue neapărat a da verbului grec un înțeles transitiv și în consecință a'l traduce prin a face să sune din trâmbiță, înțeles după cum au mai multe alte verbe grecești fără nici o îndoială în Noul Testament.

Nu este de prisos a observà, că generozitatea către săraci, care deosibește atât de bine pe orientali, poartă la dânșii numele de dreptate, ca fiind în ochii lor o virtute de căpetenie.

Purtarea către străini și ospătarea.

Una din datoriile, pe care Moisi o recomandă Ebreilor, cu mai multă îngrijire și prin argumentele cele mai puter-

nice, este bunătatea către străini. Cât de mișcătoare exemple le arată el în Geneza și cât Ebreii, cari au fost ei înșuși așa de mult timp străini trebue cu multă înlesnire să înțeleagă această datorie!

Legea deosibea două feluri de străini: aceia cari într'adevăr erau străini sau Ebrei, nu aveau locuință și pe aceia cari nefiind Ebrei aveau o locuință în Palestina. Dar cu toată această deosebire ea vroia ca să le dea aceleași datorii și sub acest raport ea le acordà aceleași drepturi ca și indigenilor. Minunat drept la o epocă, unde pretutindeni în alte părți străinul aveà aceiași însemnare de barbar și adesea de vrăjmaș. Nemulțumit a-i sprijini legea veghea la bună starea lor cu un fel de îngrijire deosebită. Ea le făcea o proprietate din mărăcini căzuți din ciorchini sau de măslin încă verde, din znopul uitat în câmp dela oricare israelit. Este adevărat, că David și Solomon 'i supunea la unele lucrări, dar în asemenea împrejurare lucrà cu cea mai mare blândețe după dreptul comun. Din nefericire Ebreii s'au depărtat la sfârșit de spiritul legiuitorului lor și din timpul Domnului nostru Iisus Hristos ei au ajuns a nu aplicà numele de *aproape*, decât numai prietenilor lor scutindu-se astfel de toate datoriile, ce legea mozaică prescrie atât de lămurit către dânsul.

Ospitalitatea a fost exersată tot-d'auna la orientali în chip mișcător. Aceia a Arabilor în particular a trecut în proverb: «In tot timpul, zice Niebuhr a fost lăudată ospitalitatea Arabilor și cred, că cei de astăzi nu exercità mai puțin această virtute de cât străbunii lor». Shaw, în observațiunile sale asupra regatelor Algeriei și Tunis dă aceiași dreptate acestui popor asupra modului său de a trata pe streini: «Cel mai mare Domn nu se rușinează a merge el însuș să ia un miel din turma sa și a'l junghia, pe când femeia sa se grăbește a face focul și a pregăti lucrurile trebuincioase de mâncare. După cum este încă

aci obiceiul a umblà cu picioarele goale sau numai cu sandale, aceasta face să se urmeze vechiul obiceiu, de a oferì apă streinilor, când sosesc spre a'și spăla picioarele și tot-d'auna stăpânul casei este care o prezintă și care face complimentul de bun venit și el este asemenea, care se arată mai oficial din toată familia și mâncarea fiind gata și servită, se sfiește a se pune la masă cu oaspeții săi și stă în picioare lângă dânșii în tot timpul, când ei mănâncă și 'i slujaște». Descriind astfel ospitalitatea, ce el însuș a primit la Arabi, învățatul călător englez face trăsură cu trăsură tabloul despre ceia ce Abraam exersa altă dată către oaspeții ce i'a primit în cortul său.

In orient este încă un obiceiu statornic de a nu adresa chestiuni oaspeților asupra călătoriei lor, înainte de a primì ceva de mâncare și locul unde ei sunt primiți devine pentru dânșii un azil sfânt, pe care stăpânul este îndatorat a'i apărà în contra ori cărui atac, căci a da acest sprijin oaspeților, ce primește este chiar unul din drepturile ospitalității.

Nu se află în tot orientul, nici oteluri, nici gazde propriu zise pentru călători, ci numai locuri de caravane, în cari locuiesc fără plată sau cel puțin cu un preț mic caravanele și cei-l'alți trecători. Aceste locuri de caravane erau puțin comune în timpurile vechi, astfel, întru cât un călător nu era primit de vre un particular, adesea-ori era îndatorat a petrece noaptea în aer liber pe strade, ceea ce în părțile calde se întâmplă de multe ori. Dar era obiceiul ca persoanele nobile să arate politeță către acești streini rătăciți pe piețe de a le oferì casa lor, precum au făcut Abraam și Lot. Pentru aceasta sfinții autori recomandă cu tărie acest act de ospitalitate, asupra căruia Sfântul Apostol Pavel între alții insistă cu tot dinadinsul în epistola sa către Ebrei XIII, 2, unde el sprijinește în special sfatul său pe onoarea, ce a avut unii de a primì ca oaspeți îngeri fără să știe.

A spălà picioarele celor străini, fiind una din datoriile de căpetenie ale ospitalității, se slujeau de această expresiune spre a însemnà însuși ospitalitatea.

Ceremonialul Ebreilor.

Practicile, ce se observau în ceremonialul Ebreilor, considerat sub raportul anticităților domestice, privesc de căpetenie modul de a saluta, a face și a primi fie vizite, fie onoruri publice.

Modul de a saluta.

Salutul și rămas bun erau un fel de bine-cuvântare și de aceia a bine-cuvânta era luat în însemnarea de a saluta, a zice rămas bun. Astfel, ca cel veșnic să vă binecuvinteze, că bine-cuvântarea lui Dumnezeu să fie asupra voastră, că Dumnezeu să fie cu voi sau să vă fie în ajutor, erau formule de salutare destul de obicinuite, dar cea mai comună era, ca pacea să fie cu voi și corespundea cu χᾶιρε al grecilor, *salve* și *ave* al Romanilor. Salutul fenician: trăește fericit, Domnul meu, nu era adresat de Ebrei, de cât regilor lor. Obiceiurile actuale ale orientalilor sunt expresiunea fidelă a gesturilor și ținutelor vechilor Iudei salutându-se. Demnitatea persoanei salutată făcea să varieze aceste gesturi; dar de ori ce rang ar fi fost, se începea tot-d'auna prin a pune mâna dreaptă pe inima sa și a pleca capul. Arabii își întind mutual mâna, o ridic ca și cum ei ar voì să o sărute, în urmă sărută pe a lor și o duc la fruntea capului lor. Când ei aparțin și unul și altul unei condițiuni educată, 'și întind mutual mâinile spre a le săruta. După noi salutări ei se iau reciproc de barbă și o sărută și acesta este singurul caz, în care este îngăduit de a se atinge barba. De asemenea făceau și Ebreii și câte odată ei se sărutau pe obraz. După exemplul Ebreilor, Arabii se informau încă

despre sănătatea lor, mulțumesc lui Dumnezeu de a se întâlni 'și repet gesturile lor și formulele de salut până de zece ori. Și din cauza lungimei acestui ceremonial persoanele însărcinate cu vre un comision grăbit, nu trebuia să se salute. Se pare, că la Arabi obiceiul nu îngăduia oamenilor de a saluta femeile în public. «Un om, zice Niebuhr, descriind moravurile acestui popor, nu saluta nici odată femeile în public; el comite chiar o necuviință dacă le fixează cu privirea». Femeile din contră, arată o mare grabă a împlini către oameni acest act de politeță. Se poate presupune cu oare-care probabilitate, că asemenea era și la Ebreii vechi, căci nu vedem din scriptură, că oamenii aveau în obiceiu a saluta femeile; ea pare chiar a insunua din contră în Geneza XXIV, 64 raportând despre Rebeca, ceea ce Niebuhr raportă despre femeile arabe din prejurul Sinai.

Orientalii moderni, nu întâlnesc nici odată un om însemnat, fără a se plecà aproape până la pământ și fără a săruta genuchii săi sau unul din colțurile hainei sale și în urmă le aplică pe fruntea lor. Când este vorba de un prinț sau de un rege, ei se întind cu tot corpul pe pământ, sau cel puțin 'și pleacă genuchii spre a săruta sau pământul sau picioarele sale. Și aceasta nu este decât o repețire despre ceea ce făceau Ebreii, după cum încredințează limba acestor din urmă, căci ei au termenii deosebiți spre a exprimà: a plecà capul, a se înclinà adânc, a plecà genuchii, a îngenuchià, a se aruncà cu fața la pământ. Grecii exprimau această slăbiciune prin cuvântul προσκυνεῖν și latinii prin *adorare*, dar la cele două popoare acești termeni însemnau omagiile, cari nu erau date decât lui Dumnezeu.

Vizitele.

In orient vizitele se fac cu un fel de solemnitate și prezidă cea mai delicată modestie la ceremonialul lor. Vizi-

tatorul se vestește din afară, sau chemând pe stăpân, sau bătând la ușă. Această chemare este domoală, atât spre a da aceluia ce vine să vază, timpul a se dispune să primească, cât și spre a-i permite de a face să se retragă femeile din casa sa. Când un arab primește pe cineva în locuința lui, acesta este îndatorat de a aștepta la ușă, până când stăpânul prin cuvântul *tarik*, care însemnează *loc*, previne tot ce este femeesc la dânsul, spre a se retrage în camerile lor. Multe locuri din Sfânta Scriptură probează, că un asemenea obiceiu există și la Ebrei [1]).

Eticheta voește, când este vorba de cei mari, să le ceară audiență și să le aducă daruri. Aceasta este o practică primită în tot orientul, și odată audiența obținută, se efectuează cu mare pompă. Primirea are ceva triumfal: se toarnă uleiuri prețioase pe capul vizitatorului, se arde parfumuri în fața lui, cu un cuvânt 'i arată toate semnele de onoare posibile.

C.

1) IV carte a Impăr. V, 9. Mat. VII, 7. Fapt. Apost. X, 17, 18.

MONUMENTELE NOASTRE RELIGIOASE.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română anul XXXII-lea No. 1 pag. 58—64).

III.

Fosta mănăstire Comana se află în județul Vlașca, între București și Giurgiu, pe malul drept al Câlnistii. Mânăstirea aceasta, lăcaș de rugă și de apărare în acelaș timp a fost întemeiată la 1452 de Vlad Țepeș și înzestrată cu moșia Calugăreni. Mănăstirea aceasta a fost reîntemeiată apoi de Radu-Vodă Șerban la 1588 și e considerat ca și adevăratul ei ctitor. Ea a mai fost înzestrată de Neagoe Vodă Basarab cu moșia Tătărăști. Radu Șerban a înzestrat-o cu satele Crețești, Piscul Danciului, Vadu sării, Dadilovul și altele. Comana s'a bucurat de îngrijire din partea mai multor domni ai Țării românești. Așa Alexandru Iliaș i-a închinat satul Siminov, Radu-Vodă Mihnea satele Gălășești, Buciumeni și Șobârcu; Mateiu Vodă Basarab satul Budeni, Șerban Vodă Cantacuzino satul Baldovinești și altele, iar Constantin Vodă Brâncoveanul o vie la Copăceni....

*

La 1640 au fost aduse și așezate spre veșnică odihnă, în biserica din mănăstirea Comana rămășițele pământești ale ctitorului Radu Șerban Basarab și ale ginerului său Nicolae Vodă Pătrașcu, morți amândoi în pribegie; cel dintăi la 1620 și înmormântat în biserica sf. Ștefan din Viena, iar cel de al doilea înainte de 1627 și înmormântat în biserica sârbească din Raab. Când doamna Ancuța, fiica lui Radu Șerban și soția lui Nicolae Pătrașcu obținù voie dela împăratul Ferdinand al III-lea a se întoarce împreună cu fiică-sa domnița Ilinca, din îndelungata-i și amărâta-i pribegie, ea desgropă și luă cu sine oasele scumpe ale tatălui său și ale soțului. Și au fost apoi îngropate pentru totdeauna în ctitoria lor Comana. Ca prinos pe aceste două morminte, Domnița Ilinca, fiica lui Niculae Vodă Pătrașcu închină la moartea ei, mănăstirii Comana, moșia Mocești din ținutul Buzăului, pe care bunicul ei, Mihaiu Viteazul o cumpărase dela moșneni cu bani gata din vistieria țării.

La 1667 Noembrie 13 a fost înmormântat aci și un nepot de fiică a Domnului ctitor și anume *Spătarul Drăghici Cantacuzino,* care 'și sfârșise zilele tot între străini și anume în Țarigrad, unde mersese pentru trebile țării. Tot aci a fost înmormântat și un fiu al lui anume *Constantin Cantacuzino vel Paharnic*, căruia nu-i fu dat să apuce anii maturei bărbății.

Pe mormântul acestor trei se află un prea frumos epitaf, artistic sculptat în marmoră și care e reprodus în buletin.

Un alt fiu al lui Drăghici Cantacuzino, Paharnicul Șerban Cantacuzino, ctitorul bisericii Sf. Nicolae zis Șelari din București, fu al doilea restaurator al Comanei și anume între anii 1699—1700. Acest Șerban Paharnicul Cantacu-

zino, boer cu multă înrâurire în timpul domniei vărului său Constantin Vodă Brâncoveanu, murì fără moştenitori direcți în August 1709, fiind îngropat după datină, în ctitoria sa. Urma mormântului său nu se mai găseşte însă azi la Comana, căci mănăstirea fiind închinată Sf. Mormânt (Patriarhia de Ierusalim) rămăsese în stăpânirea călugărilor greci, cari o îngrijiră atât de bine în cât pe la jumătatea secolului trecut dărămară şi biserica veche, în locul căreia acești pioşi posesori ai unei întinse averi rezidiră la 1854 cu ajutorul meşterilor nemți, cari pe acea vreme 'şi făcuseră o specială îndeletnicire din renoirea monumentelor noastre istorice, biserica ce se adăposteşte azi între vechile zidiri al mânăstirei Comana, aruncând ca netrebnice lespezile cu inscripții şi pietrile sculptate ce rămase din vechea ctitorie a lui Radu Vodă şi a lui Şerban Cantacuzino Paharnicul.

Pentru ca să se vază mai bine felul cum îngrijià călugării greci de mănăstirile noastre şi ce fel de sentimente nutriau pentru ctitorii lor, reproduc aici spusele lui *Cesar Boliac:*

„Am intrat singur în curtea mănăstirii, înconjurată de case mari, ce semănau nelocuite, de grajduri cu bălegarul până la strașină. Am ocolit curtea plină cu grămezi de moluz, de cărămizi, de gunoi şi bălării. Am intrat în biserica deschisă, fără să văz nici un om. Nici o candelă aprinsă, o sărăcie lucie, vreo două cărți grecești prăfuite pe tripede şi o lespede mare de marmură, sculptată admirabil, cu stema Domnilor țării, arătà mormântul ctitorului.

„Văzându-se că intră în curte o trăsură cu cai de poştă, cu câțiva oameni şi un căprar al Logofeției Bisericești, s'a dat de ştire igumenului, şi mai multe femei despletite şi oameni trențăroşi se înşirară pe coridor. Călugărul se dete în curte: un greculeț scund şi slab, cu barba neagră, cu ochii umflați de somn şi puțind strașnic a vin şi a usturoi. Nu ştia nici o vorbă românească. Îi vorbii în limba lui şi ne urcarăm sus într'o cameră ca vai de ea, ce ziceà că este pentru musafirii cei distincți. Alături erà o altă cameră în care țineà ceapa şi celelalte, şi un dulăpior cu câteva jurnale vechi sub bandă, încă şi câteva broşuri: Sganarel, Pursoniac, Prețioasele ridicole şi alte multe rămăşițe din Biblioteca românească, bucăți frivole sau de puțin interes, traduse de diferiți

tineri, tipărite cu banii Câmpineanului şi vândute de d. Eliade cu porunca Stăpânirii pe la toate mânăstirile, pentru moralizarea călugărilor. Din aceste cărţi nu erà nici una deschisă aci; le-am văzut însă prin schituri de maice, verzi de rupte în mâinile călugăriţelor.

„Tapagiul creşteà din ce în ce pe coridor, până când un laic grec, cu părul vâlvoi şi cu imineii rupţi, intră cu o tavă, pe care erà o chisea nespălată cu dulceaţă zaharisită, o linguriţă strâmbă, un pahar nespălat cu apă de minune de bună şi rece şi un feligean de cafea cu stele pe dânsa.

„După acest tratament îi didei ordinele Guvernului. Imi spuse că n'are cine să le citească. Le luă în mână, le dete laicului grec, mai cheamă un grecşor, trimeseră apoi la logofătul satului, veni logofătul, le întoarse pe toate feţele şi spuse că sunt latineşti şi nu le poate citì.

— Dar ce este în aste hârtii? întrebă igumenul.

Ii explicai scopul călătoriei mele şi-i spusei că trebue să-mi arate toate documentele casei.

— Dar eu n'am nimic, νὰ σὲ χαρῶ [1]), n'am nici o hârtie.

— Cine a întemeiat acest aşezământ, părinte?

— Nu ştiu, νὰ σὲ χαρῶ, şi se uitară toţi grecii cu mirare unul la altul.

— Zi să-mi aducă pomelnicul cel mare al bisericii.

— Este pomelnic? întrebă igumenul pe laicii săi.

— Nu este nici un pomelnic, răspunse grecşorul ţintilon.

— Unde este preotul bisericii?

— Eu citesc liturghia, răspunse igumenul.

— Bine, nu se pomenesc ctitorii nici odată acì?

— Ba da, cum nu? răspunse igumenul.

— Cum îi pomeneşti, dacă nu ştii cum îi cheamă?

— Îi pomenesc totdeauna, νὰ σὲ χαρῶ, zic: καὶ τῶν κτιτόρων, καὶ τῶν κτιτόρων, totdeauna.

— Care este personalul casei trecut în statul mănăstirei?

— Aceştia sunt, care-i vezi, νὰ σὲ χαρῶ. Lefile sunt prea mici şi de aceea ţinem numai pe aceşti băeţi săraci, de părinţi buni: unul este de la Samos, îmi este nepot; altul este dela Arta, nepot al părintelui Epitrop.

— Dar casa asta are 12 moşii mari, are 3 vii, are venit mare, de ce este aşa de rău ţinută?

— Nu ştiu, νὰ σὲ χαρῶ. Eu sunt cu leafă.

Imi arătai mâhnirea mea că nu pot găsì nici un odor ctitoricesc, nici chiar pomelnicul ctitorilor şi manifestai dorinţa să plec.

— Pa, pa, pa. Nu se poate. Ţi s'a gătit masa.

Şi voind să-mi facă un compliment spre mângâere:

— D-ta eşti Elin, arhonta?

---

[1]). Să am parte de d-ta.

— Ba, sunt Român, părinte.

— Pa, pa, pa. Nu se poate, om ideat ca d-ta să fie Român.

„Insultele lui erau atât de fără răutate, şi le făceà cu atâta bonomie, că erà cu neputinţă să se poată supărà cineva.

„Am fost silit să stau la o masă cum a dat Dumnezeu, am decalcat câteva sculpturi de pe fragmentele zdrobite cu dărâmarea bisericii lui Şerban sub cuvânt de prefacere, cel mai mare vandalism al rapacităţii, şi am plecat cu inima zdrobită, cum crez c'ar fi fost a fiecărui Român".

*

Aceasta e în scurt conţinutul frumoasei şi interesantei descrieri istorice a mănăstirei Comana, făcut de Dl. Al. Lepĕdatu, secretarul comisiunei monumentelor istorice. Povestiri de felul acesta trebuesc strânse la un loc şi puse la dispoziţiunea tuturor. Citirea lor înalţă sufletul şi dezvoltă mândria naţională!

Buletinul comisiunei monumentelor istorice va formà de altfel o însemnată arhivă în direcţiunea aceasta.

IV.

Dl. arhitect P. Antonescu a publicat partea I dintr'un studiu intitulat: *Arhitectura religioasă la Români.*

Dl. Antonescu afirmă dela început, că istoria arhitecturii în Ţările româneşti se reduce aproape la istoria arhitecturii noastre religioase. Monumentele de arhitectură civilă sunt aşa de puţine şi de mică importanţă, în cât s'ar puteà trece peste ele, dacă n'ar fi cele câteva ruine de curţi domneşti şi palate, care să ne arăte că fu cândva o vreme de se durau clădiri frumoase şi mari pentru domni şi boeri. Nu rămâne istoricului arhitecturei noastre decât întinsul domeniu al clădirilor religioase ridicate şi risipite dealungul veacurilor pe tot întinsul Ţării româneşti. Reproduc în întregime frumoasele şi caldele cuvinte cu care Dl. Antonescu pune în evidenţă adâncul sentiment religios al poporului român din trecut şi jertfele ce făceà pentru

exprimarea lui. Iată ce spune domniasa: «Importanța pe care o au monumentele acestea, atât ca număr cât și ca bogăție, e datorită negreșit marelui loc, pe care l'a avut biserica în desvoltarea culturală a României. Capitala îndeletnicire spirituală a strămoșilor noștri fu în totdeauna practicile și învățămintele bisericești. Arta și literatura națională cultivată fu aproape numai cea religioasă. Dacă la această restrângere culturală spre cele bisericești mai punem râvna firească a Românului către cele sfinte, ne vom explică ușor, de ce singurul reazăm al vieții noastre naționale fu numai biserica și de ce toate manifestările de artă ale acestei vieți, nu fură decât de domeniul artei pur religioase. Monumentele Țării fură produsul devoțiunei noastre către cer și către țară. Biserica și neamul formară o doime nedespărțită. Bisericile comemorau gloria țării, iar mănăstirile întreținеau Cultul limbii. Neamul slăvià și apără biserica, iar biserica ne ferea naționalitatea. De aceea sfintele locașe erau așa de scumpe domnilor și boerilor noștri. Orice curte mare boerească aveà și paraclisul său. De nu erà la oraș, boerul îngrijià de vre-o mănăstire din apropiere; iar de nu se aflà cumva vre-un sfânt locaș în preajma curții, boerul sau domnul clădeà el singur pe a sa cheltuială loc de rugăciune sau de călugărie.

Odată clădirea făcută ctitorul se gândià să o înzestreze. Când nu puteà să le facă pe toate în viață, își lăsà cu limbă de moarte banii și tot avutul pentru ele. Cei fără multă dare de mână se strângeau la olaltă, toți de o seamă sau de o briaslă și ridicau biserica corporației sau a comunității. Dela mic până la mare se întreceau cu ridicări de biserici și înzestrări de mănăstiri. De aceea chiar multe dintre ele s'au risipit cu vreme, căci dorința de a le zidì cu orice preț făcu pe mulți să clădiască ușor și fără trăinicie».

Iată cuvinte scrise de un laic, pline de adevăr și de dreptate și nu putem decât să-i fim recunoscători! E foarte

adevărat, că numai bisericii datorim noi tot ce avem ca artă în trecutul nostru și e o datorie sfântă și pioasă din partea noastră să prețuim și să păstrăm asemenea monumente scumpe.

După aceasta, Dl. Antonescu studiază tipul și originea monumentelor și anume în Muntenia în epoca slavonismului până la Radu cel Mare (1500).

Sunt studii și observațiuni interesante în această lucrare și de acea o amintesc aici și fac atenți pe cititori asupra ei. Preoții noștrii vor profita mult din cetirea ei și se vor interesa deacum înainte, ca să nu se mai atingă ori și cine de bisericile noastre vechi, o podoabă a trecutului nostru.

Așteptăm și restul lucrării D-lui Antonescu pentru ca să revenim mai în amănunțimi.

G...

HRISOSTOM CA EDUCATOR[1]).

Intre lucrurile cele mai dăunătoare pentru popor, și a căror stârpire trebue să fie o țintă a fiecărui educator al poporului, sunt de bună seamă și acele credinți deșarte, cari umplu mințile de spaimă și de cutremur și abat inteligența din cărările ei drepte. Se înțeleg prin acestea vrăjile și farmecile, cu toată oastea lor de amulete, talismane, descântece, augurii, și tot felul de prejudiții, pe cari astăzi le numim superstițiuni. Și fiindcă acestea și-au avut leagănul lor în Orient, unde și astăzi, din cauza ignoranței popoarelor asiatice, sunt un element indispensabil al vieței sufletești a omului incult, ele pătrunseseră adânc și în viața creștinilor, așa că cu toată viața curată în moravuri a acestora, nu erà lesne să le desrădăcinezi dintre ei. Hrisostom în multe predici de ale sale stărueste asupra nebuniei superstițiunilor și le numește idolatrie și cult al Satanei. Și de aici își ià argumentul fundamental împotriva lor, invocând formula sacramentală a lepădării de diavolul: leapădu-mă de Satana și de toate lucrurile lui....., care se spun la botez.

Nu ne putem întinde mult asupra acestor lucruri, și vom alege deci numai câteva exemple de felul în care el com-

[1]) (Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXII-lea No. 2)

bătù feluritele superstiţiuni. Aşa, bunăoară, acele «întâlniri», cunoscute şi poporului nostru [1]), cari aduc nenoroc, sau fac să nu-ţi meargă bine în ziua aceea. «Adesea ori omul eşind de acasă, dacă întâlneşte vre un chior, ori şchiop, el crede că aceasta e semn, care-i prevesteşte rău. Credinţa asta e dela diavolul. Pentrucă nu întâlnirea cu un om îţi poate pricinui o zi rea, ci numai viaţa în păcate. Deci, când eşi deacasă, numai de una ca acesta să te păzeşti: *să nu te întâlneşti cu păcatul!*

Numai păcatul e ispititorul la rele; fără de păcat diavolul nu-ţi poate stricà nimic. Dumnezeu îţi porunceşte să iubeşti până şi pe vrăşmaşii tăi, şi tu te fereşti cu spaimă de un biet de om şchiop, care nici măcar vrăşmaş nu-ţi este, çăci nu te-a supărat cu nimic. Argumentul şi aici e luat din învăţătura lui Hristos despre iubirea întinsă asupra tuturor oamenilor fără distincţiune, după felul obicinuit a lui Hrisostom, iar ca bază a argumentării aveà cap. II, versetul 16 din epistola lui Pavel către Coloseni: «Deci să nu vă faceţi nici unul dintre voi credinţă deşartă despre mâncare şi băutură ori despre anumite sărbători, ori despre lună nouă, şi despre Sâmbete».

Acele anumite sărbători erau cele cu caracter păgân, ale feluritelor religiuni şi culturi solare ori lunare, câte se practicau prin Orient, şi cari s'au perpetuat prin veacuri, cu toată lupta ce au dus-o preoţii contra lor, şi trăesc şi astăzi la popoarele creştine de pretutindeni, şi sunt acelea pe cari noi Românii le numim sărbători băbeşti. Iată acum un rezonament al lui împotriva baerilor. «Dar ce vom zice despre aceia cari se slujesc de formule de vrajă şi

---

[1]) Când îţi ese în cale cineva cu vasul gol, când îţi tae drumul un iepure, când te întâlneşti cu un om «însemnat»—spân, cu părul roşu, infirm etc.—şi cea mai fără sens dintre ele, credinţa că dacă eşind deacasă te întâlneşti cu un preot, diavolul ţi l-a adus în cale ca să-ţi strice toată întreprinderea.

de baere, cari își leagă la gât și la picioare bani de aramă cu chipul lui Alexandru cel mare? Spune-mi tu, acestea sunt nădăjdile noastre, că noi și după moartea pe cruce a Mântuitorului, ne punem toată nădejdea în chipul unui rege păgân? Nu știi tu ce lucruri mari a făcut în lume crucea? Ea a nimicit puterea morții, a nimicit păcatul, a pustiit puterea Satanei, și tu nu-ți încrezi ei sănătatea trupului tău? Crucea a mântuit lumea întreagă și tu nu te încrezi în ea».

Dându-i crucii, și mai ales semnului ei, atât de multă putere, Hrisostom vedea bine că poporul puteà să cadă într'un alt extrem: al adorării superstițioase a crucii. Adecă, lepădând baerele, să iâ drept baer crucea și să confunde simbolul cu ideea; lucru care și în zilele noastre, ca și atunci, erà înrădăcinat în obiceiurile celor ce nu erau îndeajuns clarificați asupra adevăratei credințe. Un om obicinuit a nu trece pe lângă o biserică fără a-și face cruce, e un lucru frumos, dacă și gândurile lui și sufletul îi sunt îndreptate în acel moment la lucrul ce-l face, adecă e conștient de faptă. Insă nu e tot așa când el face mașinalicește semnul crucii, inconștient, așa că dacă l-ai întrebà, nici nu și-ar aduce aminte că ar fi trecut pe lângă o biserică, și că și-ar fi făcut cruce. Și apoi e și mai rău, când fără a avea credința adâncă a inimii, presupui că crucea, privită ca o bucată de lemn, sau ca un semn făcut asupra ta, poate să te ajute la boale ori nenorociri. «Cum poți tu, cel ce nu crezi din tot sufletul în Dumnezeu, cum poți tu crede că te va ajutà crucea? Ea nu are în lemnul ei putere ajutătoare decât numai dela Dumnezeu, și dacă tu pe Dumnezeu nu-l cunoști, ce poate să-ți fie ție crucea?»

Despre descântece zice: «Tu lași să intre în casa ta babe lipsite de minte cu descântece, și nu te prinde ru-

șinea să te lași stăpânit de astfel de lucruri, după atâta înțelepciune (ce ne-a venit prin moartea Mântuitorului). Și ce e mai rău într'această nebunie, când noi voim să facem pe oameni să se lepede de aceste lucruri, ei cred că se desvinovățesc răspunzându-ne: și baba e creștină, și ea ca creștină descântă, și nu spune altceva decât cheamă numele lui Dumnezeu. Tocmai de aceea o disprețuesc și o urăsc mai mult, fiindcă ea își bate joc de numele lui Dumnezeu, îl face de batjocură, căci ea se cheamă creștină, și face lucruri păgânești. Tocmai de aceea vă fac băgători de seamă, să fiți curați de aceste înșălătorii.....» Și apoi continuând cu ironie, el atacă nebunia de a crede că o babă prin cuvinte murmurate ar puteà fi mai de folos de cât ruga adevărată la Domnul, sau știința medicilor. «Mai înainte vreme făcea minuni Hristos, care erà Dumnezeu, făcea Petru, făceau sfinții, acum au rămas să facă minuni babele! Și nu se rușinează lumea să pue niște babe neputincioase alături cu Fiul lui Dumnezeu și cu atâți aleși ai Lui. Dacă e vre un copil bolnav, întreabă Hrisostom, nu sunt pentru el doctori și leacuri? Bine, sunt, dar dacă aceștia nu-l pot vindecà, și copilul cu toate doctoriile tot moare? Ei bine, dacă moare, unde se duce? Merge la un dușman al lui, ori la duhurile rele? Nu merge în cer?»

Aici vorbește de un copil bolnav, fiind-că—tot așa cum se întâmplă și azi—mai ales mamele sunt acelea care aleargă mai mult la descântece, când li se îmbolnăvesc copiii, și fiind-că mai ales copiii sunt obiectul asupra vieții cărora se îngrămădesc cele mai superstițioase credințe. Se știe câte superstiții nu însoțesc și la noi Românii nașterea și primele luni ale vieței copilului, și câte descântece nu avèm pentru deochiu și atâtea alte boale închipuite ca furarea somnului ori a inimei copiilor. Și câte credințe în strigoaice și duhuri necurate, cari se pot apropia de ei. Tot așa era și pe atunci, și Hrisostom în nenumărate

rânduri s'a ocupat cu ele, încercându-se să le desrădăcineze. Tot așa a dus lupta împotriva obiceiurilor superstițioase de la nunți, împotriva cântecelor obscene, cari însoțeau nunțile, a procesiunilor cu făclii și cu jocuri indecente după cununie, și arătă imoralitatea lor și funesta lor influență asupra bunei cuviințe. Tot așa s'a luptat împotriva bețiilor de la ospețe familiare și cumetrii și a obiceiurilor scandaloase ce însoțeau unele sărbători băbești pe cari le petreceau creștinii, după obiceiul păgân, cu beții reglementate de anumit cult, [1]) cu jocuri frivole, și cu obiceiuri barbare, ori cu mascarade și cu alte neomenii.

Toate aceste lucruri, de o importanță capitală pentru un educator al Poporului, au fost o preocupație continuă a lui Hrisostom și în Antiohia și în Bizanț. Negreșit nici el, ca mulți înaintea și în vremea lui, n'au ajuns la un rezultat deplin satisfăcător, din cauză că aceste superstiții uni și obiceiuri erau prea adânc pornite din firea omenească și aveau rădăcini tradiționale prea adânci așa că și în timpurile noastre, după atâtea veacuri de creștinism și de cultură civilizatoare, ele își afirmă existența într'un chip tot așa de frivol ca și pe atunci. [2]). Astfel că însăși predicatorii cei mai fără cruțare au trebuit și pe atunci să închidă câte un ochiu, în fața acestor obiceiuri, și câte odată pe amândoi, ba chiar să se conformeze uzanțelor poporului, adaptându-le cum puteau mai bine uzanțelor

---

[1]). Ale căror urme trăesc și astăzi. Dăm ca exemplu la noi Românii reglementarele 40 de pahare de la Mucenici, beția impusă de cult la Ropotini, la Circovi etc.

[2]) La popoarele ortodoxe ale Europei mai puțin, mai pronunțat însă la ortodoxii din Asia, și în toată strălucirea lor la popoarele catolice ale Europei, și după observația unui scriitor contiporan: „pe atât mai frivole, pe cât e mai cult poporul, ca un argument că indecența stă în proporție inversă cu cultura". El s'a gândit negreșit la veseliile fără de margini ale carnavalului în Italia, Franeia, Spania, și la altele în contra cărora degeaba se luptă clerul cu enciclicele papale.

creștinești. Origina sărbătorii creștine a anului nou zace tocmai în adaptarea serbării păgâne a calendelor lui Ianuarie. Ne putând să desrădăcineze obiceiul sărbătorii păgâne dintr'această zi și a nesfârșitelor chefuri ce se făceau, episcopii au început să chieme creștinii la biserică în ziua aceasta—cel puțin măcar așa să-i ferească de a lua parte la urgii—și așa cu vremea s'a instituit o sărbătoare creștină. [1]).

M. P.

[1]). Cei din orient au fost mai asprii, și nu au suferit mascaradele în ziua aceasta. Episcopii din occident au fost mai îngăduitori —fie de nevoe, fie dintr'alte cauze—și poate tocmai aici să fie izvorul faptului că în orient s'au îmblânzit obiceiurile frivole ale carnavalului, iar în Apus au rămas în putere. In vreme ce papa Leon cel Mare a vorbit contra participării creștinilor la frivolele veselii păgâne, mai ales împotriva deghizărilor (în chipuri de zei, de animale etc.) a fost silit să arate și motivul scuzei (că a permis alte multe obiceiuri ale acestei zile) prin faptul că ele sunt ale unei sărbători civile de anul nou, și n'au nimic cu păgânismul. ***Neander*** der heilige I. Hrisostomus pag. 277.

LUMÂNĂRILE DE CEARĂ CURATĂ.

Publicăm aici regulamentul pentru punerea în aplicare a legei pentru fabricarea și vânzarea lumânărilor de ceară adevărată de albine și atragem asupra lui serioasa atențiune a cetitorilor revistei. S'a făcut tot ce e omenește cu putință să scăpăm bisericile și sănătatea bunilor creștini de lumânările falșificate. Rămâne acum ca și preoții să dea tot sprijinul necesar ca să putem ajunge la rezultatul dorit. Pangarile trebuesc înființate pretutindeni, căci atunci și controlul va fi mai eficace.

Art. 1.—La toate serviciile religioase ale bisericii autocefale ortodoxe române, fie că se vor oficià în biserică, fie în afară de biserică, nu se pot întrebuința decât numai lumânări de ceară adevărată de albine, fără absolut nici un amestec cu alte materii.

Art. 2.—Este cu desăvârșire oprită fabricarea și punerea în vânzare a lumânărilor de ceară de orice mărime și sub orice formă li s'ar dà, albe sau galbene, simple, înflorate sau aurite, dacă nu vor fi préparate din ceară curată, adevărată de albine, galbenă naturală sau albită prin mijloace fizice ori chimice, având fitilul piroforizat și în dimensiunile reclamate de diametrul lumânării, pentru ca arderea să fie completă, fără a produce fum.

Art. 3.—Fabricanții sunt obligați a prepară fitilul lumânărilor de ceară, întrebuințând una din cele două formule adoptate de consiliul sanitar superior, sancționate prin decretul regal No. 2.084 din 1 Iunie 1898 și publicate în *Buletinul direcției generale a serviciului sanitar,* și anume:

Se vor luà 5 kg. fitil crud, compus fiecare fitil din 40—50 fire, și se vor înmuià 15 minute în una din următoarele soluțiuni, compuse din:

25 litri apă distilată sau apă de ploaie filtrată, în care se dizolvă:

Fosfat de amoniu . . . . . 300 gr.
Acid boric . . . . . 300 »
Acid azotic de densitatea 45^0 Beaumé 300 gr. sau

25 litri apă distilată sau apă de ploae filtrată, în care se dizolvă:

Fosfat de amoniu . . . . . 200 gr.
Sulfat de amoniu . . . . . 200 »
Acid boric . . . . . 300 »
Acid azotic . . . . . 200 »

După ce fitilul stă 15 minute în una din aceste soluțiuni, se va scoate, se va stoarce, se va uscà și apoi se va întrebuința la fabricarea lumânărilor.

Grosimea fitilului trebue să fie proporțională cu masa de ceară ce-l înconjoară, pentru ca arderea să fie complectă.

Art. 4.—Legea mărcilor de fabrică și de comerț este obligatorie pentru fabricanții de lumânări de ceară.

Nici un soi de lumânări de ceară, fabricate în țară sau în streinătate, nu se vor puteà pune în vânzare fără a purtà marca fabricii.

Fiecare fabricant va aplicà direct pe fiecare lumânare o stampilă conținând numele fabricantului și locul fabricațiunii.

Când se va constatà de Cassa Bisericii că, prin aplicarea directă a stampilei pe lumânările de un diametru mai mic ca un centimetru, stampilarea ar devenì indescifrabilă sau ar deteriorà lumânarea, ea va aveà facultatea să impună fabricanților punerea stampilei pe niște banderole cari să fie lipite la fiecare lumânare.

Contravenienții se vor pedepsì conform art. 14 și 16 din legea mărcilor de fabrică și de comerț.

Art. 5.—In comunele rurale fabricarea lumânărilor de ceară adevărată de albine, pentru uzul personal al omului, sau pentru uzul familiei sale, în casa sa sau în biserică, rămâne liberă; însă aceste lumânări nu vor puteà avea un diametru mai mare decât un centimetru, iar fitilul va trebuì să fie piroforizat.

Oricare fabricant sau vânzător care se va dovedì că a pus în comerț vre-o cantitate de lumânări fabricate pentru uzul personal al omului, cum se arată în aliniatul I din acest articol, se va pedepsì cu amendă dela 500—1000 lei, confiscându-i-se și marfa.

Amenda se va pronunțà în baza unei deciziuni dată de administratorul Cassei Bisericii, contra căreea contravenientul va puteà face apel la tribunalul locului unde s'a comis contravenția în termen de 10 zile dela comunicarea deciziei pe cale administrativă.

Art. 6.—Atât fabricanții cât și vânzătorii de lumânări de ceară falsificate sau cari vor aveà aparența lumânărilor de ceară curată, destinate pentru uzul bisericesc ortodox, dar nu vor fi din ceară curată adevărată de albine, fabricate în țară sau în străinătate, sunt pasibile de penalitățile prevăzute atât în respectiva lege, chiar dacă aceste lumânări nu ar fi fost fabricate de însăși vânzătorii lor, cât și de penalitățile prevăzute la art. 12 și 13 din legea mărcilor de fabrică și de comerț.

Art. 7.—Primarii și delegații lor, ofițerii de poliție, delegații Cassei Bisericii și ai Camerelor de comerț, precum și agenții sanitari, au dreptul oricând a luà probe din produsul fabricat câte 100 grame ceară și câte 25 grame fitil.

Fiecare probă se va luà în două exemplare, care se vor sigilà atât cu sigiliul delegatului sau agentului de control, cât și cu sigiliul fabricantului sau al vânzătorului.

Dacă comerciantul nu are sau refuză a da sigiliul, ori lipsește dela constatare, se va face mențiune despre aceasta în procesul-verbal și se va aplicà numai sigiliul oficial al agentului care va semnà procesul-verbal.

Procesul-verbal se va întocmì pe hârtie simplă în două

exemplare, și fiecare exemplar se va semnà de către delegatul sau agentul de control în drept a constatà contravenţiunea, de fabricant sau vânzător, ori reprezentanţii lor, și eventual și de martorii ce ar fi de față. Dacă fabricantul sau vânzătorul refuză semnarea procesului-verbal, sau va fi lipsă, se va face menţiune despre aceasta în el.

Intr'ânsul se va arătà cantitatea de marfă pe care o avea fabricantul sau vânzătorul din fiecare probă luată.

Un exemplar din procesul-verbal, împreună cu proba, se va luà de agentul constatator și se va înaintà Cassei Bisericii, iar cel de al doilea exemplar cu a doua probă se va lăsà în păstrarea fabricantului sau vănzătorului.

Art. 8.—Proba luată conform articolului precedent, se va înaintà de către Cassa Bisericii spre analiză laboratorului chimic al comunei de unde s a luat proba, sau al comunei celei mai apropiate, care va analizà proba de urgenţă.

Rezultatul analizei, în caz de fraudă, se va comunicà contravenientului, împreună cu decizia Cassei Bisericii, prin organele administrative și sub luare de adeverinţă, sau, în caz de refuz, prin lăsare la domiciliu, constatându-se aceasta printr'un proces-verbal.

Dacă probele analizate nu corespund legii, adică lumânările nu sunt de ceară curată, sau fitilul nu este piroforizat, administratorul Cassei Bisericii va pronunţà o amendă de 500 până la 1000 lei și confiscarea mărfei din care s'au analizat probele.

In contra deciziunii administratorului Cassei Bisericii, vânzătorul sau fabricantul va puteà face apel la tribunalul locului unde s'a comis contravenţia, în termen de 10 zile dela notificare pe cale administrativă.

In caz de neapelare, decizia administratorului Cassei Bisericii rămâne definitivă și se va executà după legea de urmărire.

In caz când înaintea tribunalului s'ar cere o contra expertiză, se va întrebuinţà spre analiză cea de a doua probă lăsată sigilată în păstrare comerciantului vânzător sau fabricantului.

Această analiză se va face de institutul de chimie al

facultății de științe din București sau din Iași. Nu se va admite contra expertiză dacă sigiliile au fost rupte sau deteriorate, fapt ce se va constată de instanța de judecată.

Tribunalul nu va puteà încuviințà contra expertiză până ce mai întâi contravenientul nu va face dovada că a consemnat taxa de 20 lei prevăzută de lege pentru facerea contra expertizei.

Sentințele tribunalului în această materie sunt definitive și executorii, după legea de urmărire, chiar din ziua pronunțării.

Odată aceste căi sleite, contravenientul nu va mai aveà drept să formuleze nici o plângere fie pe cale administrativă, fie pe cale judiciară.

După ce deciziunea administratorului Cassei Bisericii a rămas definitivă fie prin neapelare, fie prin respingerea apelului, materialul găsit neconform legii se va confiscà și distruge de cei în drept.

In caz de recidivă, amenda pronunțată de administratorul Cassei Bisericii sau de tribunal va fi dela 1000—2000 lei, pe lângă confiscarea produsului fabricat care se va distruge.

Art. 9.—Denunțătorii și constatatorii contravenienților la legea pentru fabricarea și vânzarea lumânărilor de ceară curată de albine, vor primì o remunerație care va fi egală cu un sfert din totalul amenzilor percepute.

Art. 10.—Fabricarea lumânărilor de ceară nu este permisă decât numai fabricanților a căror firmă este regulat înscrisă la tribunal, în conformitate cu dispozițiunile din codul comercial.

Art. 11.—Preoții și în general toți slujitorii bisericești nu pot fabricà lumânări de ceară.

Comerțul ambulant al lumânărilor de ceară este interzis. Contravenienții se vor dà în judecata judecătorului de ocol și se vor pedepsì cu amendă dela 25—300 lei.

Aceiași agenți prevăzuți la art. 6 din lege sunt în drept a constatà contravențiunile la dispozițiunile acestui articol, bucurându-se de aceeași remunerație prevăzută la art. 8 din lege.

Art. 12.—Pangarele bisericilor se mențin, scutite de orice taxe, iar venitul va fi în folosul bisericii și se va întrebuință pentru cumpărare de: vestminte, vase sacre, cărți de ritual, mici reparațiuni, etc., fără ca prin aceasta comunele să fie dispensate de a dâ bisericilor subvenția la care sunt obligate prin legea clerului.

Pangarele, unde se va puteà, se vor arendà prin licitație publică, iar unde nu vor fi amatori sau nu se vor putea arendà se vor ține în regie de epitropia bisericii.

Lumânările necesare la pangar, se vor procurà numai dela fabricanții sau vânzătorii de lumânări de ceară curată de albine, purtând stampilele sau banderolele prevăzute de lege.

In caz de se va constatà că preoții sau slujitorii bisericești, sau cei însărcinați cu desfacerea lumânărilor la pangar, vând din acelea fabricate în casă pentru uzul personal al omului (art. 4 din lege), ei vor fi pasibili de aceleași pedepse prevăzute acolo.

Art. 13.—Lumânărilor de ceară fabricate în străinătate nu li se va permite intrarea în țară decât dacă vor îndeplinì condițiunile impuse prin art. 1 din lege și prin celelalte dispoziții sanitare.

Comercianții cari ar vinde asemenea lumânări, fără să fie fabricate în condițiunile legii, sunt pasibili de penalitățile din art. 7 din lege.

Art. 14.—Produsul din amenzi se va incasà în folosul Cassei Bisericii, prin mijloacele legii de urmărire, de către agenții fiscali, cari vor aveà o remiză de 4% din valoarea incasărilor.

Inlocuirea amendei prin închisoare, în caz de insolvabilitate, conform art. 28 din codul penal, se va pronunțà de tribunal prin aceeaș sentință prin care se decide asupra apelului făcut de contravenient; iar în lipsa acestui apel, tot de tribunal, făcut după cererea ministerului public, sesizat de Cassa Bisericii.

In caz când într'o contravențiune figurează mai mulți complici, amenda se va aplicà iudividual, iar nu colectiv.

Art. 15.—Legea intrând în vigoare după trei luni de

la promulgarea și publicarea ei prin *Monitorul Oficial,* în acest termen de trei luni, adică până la 8 Iunie 1908, vor trebuì să fie desfăcute toate mărfurile ce nu ar îndeplinì cerințele legii, ne mai putându-se acordà din acel moment, sub nici un cuvânt, vre-o nouă îngăduință.

Când se va constatà că și după 8 Iunie 1908 se continuă cu desfacerea mărfurilor ce nu ar îndeplinì condițiile legii, contravenienții vor fi pasibili de penalitățile prescrise prin lege și cu distrugerea mărfii.

G...

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română Anul XXXII-lea No. 2).

33. *Însușiile bărbăției creștine.*

Intăia însușie a bărbăției creștine este potrivirea sau unirea ei cu judecata dreaptă. Omul cu adevărată bărbăție creștinească ia asupra sa numai greutăți și suferinți de acelea, cari se potrivesc cu vrednicia sa omenească și creștinească și cu judecata sa dreaptă. Sfântul Clement din Alexandria zice: «*Nici unul nu se poate numì om cu bărbăție creștinească, care lucrează fără judecată sănătoasă și fără chibzuială, ci se bagă în primejdii cu îndrăzneala nesocotită; căci de altmintrea am trebuì să zicem că bărbăție au și copiii, cari nechibzuiți se bagă în nevoile ce nu le cunosc ori am trebuì să zicem că bărbăție au și fiarele sălbatice cari, fiind lipsite de judecată, aleargă singure în lațul primejdiilor*». Adevărata bărbăție creștinească judecă mai întăi și chibzuiește bine, înainte de a începe ceva. Ea singură nu caută ispitele, luptele și primejdiile, ea nu *cearcă* —cum se zice—*marea cu degetul*. Tu n'ai mai fi om cu bărbăție creștinească, dacă ai zice bunăoară: *Eu nu's mai mult copil, eu știu să mă port și să mă stăpânesc,, pentru mine cutare lucru nu-i primejdie, ci numai o jucărie!* Tu ai trebuì numai decât să fii trântit și rău să te zdruncini, dacă, cu astfel de îndrăzneală și încredere oarbă în

puterile tale, te-ai lăsà, de pildă, purtat de farmecele plăcerilor trupești, ori ai citì cărți și alte scrieri primejdioase pentru purtarea și legea ta creștinească. Dacă e de făcut sau de suferit vre un lucru greu, apoi lucrul acela trebue să fie așa, că din calea lui nu-ți este iertat să te ferești, fiindcă, ducând greutatea lui până la capăt, tu ajungi la ceva bine, la ceva de folos și de dorit și plăcut lui Dumnezeu Ascultă, ce spune despre unirea bărbăției cu judecata sănătoasă și înțeleptul păgân Seneca, care a murit la anul 62 după Hristos. El zice: «*Deosebește, cu judecata ta, ori de ceva este de dorit... Eu nu vreu să pricinuesc vre o luptă, dar dacă ea mi se îndeasă, atunci vreu să port greutățile ei. Nu greutățile și amarul e de dorit, ci virtutea sau puterea de a suferì. Deci să nu dorim a suferì nevoi, ci să dorim a le suferì cu statornicie, când ele, ni se îndeasă, fără voia noastră*». Iată, ce zice și sf. Ambrosie despre suferințele de munci ale mucenicilor: «*In toate cele să căutăm numai ceeace este cuviincios și cu putință, ca să nu luăm asupra noastră nimic, ce n'am puteà scoate la capăt. De aceea însuși Domnul voiește să fugim în timp de primejdii din oraș în oraș* (Mat. 10, 23), *ca nu cumva, dorind cinstea muceniciei, să ne băgăm orbește, în primejdia, care n'ar pute-o învinge trupul nostru slab ori frica, ce ne-ar cuprinde mai pe urmă*». Asemenea zice și sfântul Clement din Alexandria: «*Mucenicii cei cu adevărată bărbăție creștinească, urmând sfatul judecății sănătoase, întăi s'au retras* (adecă s'au dat înapoi dinaintea primejdiilor), *iară când Domnul i-a chiemat, atunci s'au dus înainte cu curaj și cu bucurie, neavând altă țântă înaintea ochilor, decât să se facă plăcuți lui Dumnezeu*».

A doua însușie a adevăratei bărbății creștine este *însoțirea ei cu celelalte virtuți*. Bărbăția creștinească trebue să se însoțiască numai decât cu celelalte virtuți, cu înțelepciunea, cumpătarea, dreptatea creștinească ș. a. m. d. Scriitorul bisericesc Lactanțiu zice: «*că om cu bărbăție e socotit numai acela, care este și cumpătat, cu cuviință și cu dreptate*». Ca să vă arăt mai pe scurt, ce înseamnă însușia, că virtutea bărbății trebue să fie însoțită de celelalte virtuți creștinești, voiu înșirà aice numai vorbele regelui Agesilau. Fiind adecă regele acela întrebat, care vir-

tute e mai de folos: *bărbăția sau dreptatea*, el a răspuns așa: «*Bărbăția nu e de folos și nu se poate întrebuința, dacă e lipsită de dreptate; căci dacă ar fi toți cu dreptate, bărbăția ar fi de prisos. Se cuvine așa dară, ca un om cu bărbăție să nu facă nimic, decât numai ceeace e cu dreptate*». Și tot așa trebue să zicem și de fiecare altă virtute: Se cuvine, ca creștinul cu bărbăție să fie și răbdător, umilit, blând, cuviincios, bun, cumpătat, înfrânat, neprihănit, cinstit, mai pe scurt să aibă purtare creștinească în toate cele.

A treia însușie a adevăratei bărbății creștine este *lupta ei împrotiva tuturor păcatelor*. Bărbăția e neobosită în toate ostenelele, cu asprime în contra desfătărilor, fără nici o milă în contra ispitelor și aținărilor trupești, «*ea prigonește*»—după cum zice sfântul Ambrosie—«*toate fărădelegile, fără deosebire*». Deci creștinul cel cu adcvărată bărbăție se luptă în contra fiecărui păcat și nici pe unul nu'l lasă să se încuibe în inima sa și în sufletul său, ci pe fiecare îl întimpină cu toată vitejia, îl învinge și'l alungă dela sine și nu-și lasă mădulările robite de nici o fărădelege. Mândria sau trufia el o învinge cu arma umilinței, căci «*mărirea merge înaintea celor smeriți*» (Pild. Sol. 16, 4); zgârcenia o învinge cu arma dărniciei, necurățenia trupească cu aspra înfrânare a tuturor poftelor, zavistia cu bucuria de orice înaintare în bine a aproapelui, îmbuibarea sau necumpătarea cu o înțeleaptă folosire de mâncare și băutură, mânia cu învingerea de sine însuș, lenea cu sirguința, cu râvna și cu munca în toate cele ce sunt bune și de folos vremelnic și veșnic. Bărbăția creștinească își are ochii țintiți pretutindeni, unde e vre o buruiană rea de plivit, vre un rău de prefăcut în bine, ea înădușă toate zbucnirile cele pătimașe ale simțurilor, pune frâu puternic tuturor poftelor, liniștește toate aținările și valurile trupești, priveghiază toate dorințele inimei și își învinge voia sa proprie, supunându-se numai voiei lui Dumnezeu.

A patra însușie a adevăratei bărbății creștine este *învingerea de sine însuș*. Cine are cu adevărat virtutea bărbăției creștinești, acela se tot înfrânează până 'ntr'atâta, încât la urmă izbutește a se învinge singur pe sine. Grecii

cei din vechime îl onorau, ca pe cel mai mare *erou* sau *bărbat viteaz* al lor, pe un anumit *Hercules*, de care se zice că, acum ca copil mic, a ucis doi șerpi ce se furișaseră până la leagănul său, și apoi viața întreagă și-a petrecut-o tot în fapte vitejești, omorând lei și zmei și paseri cu ciocuri și unghii de fier și vieri și cai selbatici, și rînind grajdiul, nerînit de mai mulți ani, al regelui Augias, în care se aflau mai multe mii de boi, cu apa adusă de el în acel grajd din două râuri s. a. m. d. De acel bărbat viteaz pomenește scriitorul bisericesc Lactanțiu, zicând așa: «*Ce lucru mare este că Hercules a învins lei și vieri și paseri și cai selbateci? Acestea toate sunt fapte neputincioase, căci nici o putere pământească nu-i așa de mare, ca să nu poată fi doborâtă cu arme de fier și cu osteneli încordate. Dar să-ți învingi tu singur toate pornirile simțurilor, să te învingi tu singur pe tine, asta este vitejie adevărată. Cine face astfel de faptă, acela e mai tare decât Hercules. Căci cu adevărat mai tare este omul, care își învinge fiara selbatică a mâniei, închisă în sufletul său, decât celce ucide un leu; cu adevărat mai tare este acela ce își înfrânează poftele pătimașe, decât cel ce ucide paseri răpitoare; cu adevărat mai tare este acela, care își curățește inima de gunoiul păcatelor, decât celce curățește gunoiul dintr'un grajd*». Iată, ce zice și sfântul Ambrosie: «*Pe acela îl numesc eu om cu adevărată bărbăție, care se învinge singur pe sine, stăpânindu-și mânia, nemoleșindu-se cu desfrânările trupești... Sau ce este mai frumos și mai măreț, decât să-ți ții tu singur sufletul în rânduială, să-ți pedepsești și să-ți înfrânezi tu singur carnea ta, ca ea să se supue stăpânirii spiritului* (sau duhului) *și să se lese cârmuită de judecata sănătoasă a minții?!*» Iată, ce zice și sfântul Grigorie: «*Cine este om cu bărbăție, dacă nu acela, care își supune toate pornirile sale cârmuirii judecății sănătoase a minții, își înfrânează toate poftele trupești cu puterea spiritului său, se leapădă de voia sa proprie și disprețuiește celece se văd pentru a iubì cele ce nu se văd!*» Numai cu adevărata bărbăție creștinească, care se ține lipcă de cuvântul cel veșnic sfânt al lui Hristos, numai cu medicina aceasta sau cu leacul acesta este omul în stare să vindece și să învingă toate slăbiciunile, durerile, boalele și toate

relele vieţii şi lumii acesteia, numai cu acest leac este el în stare să împliniască şi fapta cea mai vitejască din viaţa sa, adecă să se învingă singur pe sine, căci citim în Sfânta Scriptură, că «*nici iarbă, nici unsoare, ci cuvântul Tău, Doamne, le vindecă toate!*» (Inţel. Sol. 16, 12).

A cincea însuşie a adevăratei bărbăţii creştine este, că *ea nu se lasă înfricată de nici o putere şi de nici o silă.* Ori cât de mare ar fi puterea, ori cât de selbatică ar fi sila, ori cât de mult ar ameninţà ea cu prigoniri, cu suferinţi, cu chinuri, cu munci şi cu însaşi moartea, adevărata bărbăţie creştinească stă înaintea tuturor acestor primejdii tare ca o stâncă de oţăl şi nu înţelege altă vorbă, decât numai vorba sfântului apostol Paul: «*Cine ne va despărţì pe noi de dragostea lui Dumnezeu? Necazul sau îmbulzala, sau goanele sau foametea sau golătatea, sau pieirea sau sabia?*» (Rom. 8, 35). O pildă despre însuşia aceasta a bărbăţiei creştine aflăm la Iosif cel vândut de fraţii săi, despre care iată, ce ni spune sfântul Ieronim: «*El*» (adecă Iosif) «*a avut numai singurul gând, cum să placă lui Dumnezeu, şi gândul acesta nu şi l'a schimbat nici odată, măcar că mult s'au schimbat intâmplările din viaţa sa. Nici pizma fraţilor săi, nici starea sa în robie, nici farmecul vârstei sale fecioreşti, nici mânia stăpânei sale dispreţuite, nici suferinţele sale din temniţă, nici strălucirea domniei, la care a ajuns în ţara Egipetului, nimic nu i-a schimbat gândul, de a slujì lui Dumnezeu cu credinţă şi a-I rămâne credincios pe totdeauna*». Ascultaţi şi altă pildă:

Un preot al bisericei din oraşul Alexandria, în ţara Egipetului, anume *Arie,* a început a învăţà, la anul 318 după Hristos, că Fiiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, nu este de o fiinţă cu Tatăl, ci e făcut de Tatăl şi aşa dară e şi mai mic decât Dumnezeu—Tatăl. Dela această cumplită rătăcire patriarhul Alexandru, tot din Alexandria, a cercat să'l abată pe iereticul Arie întăi cu binele, dar, văzând că nu ajută nimic, la urmă el l'a scos afară din biserica lui Hristos. Atunci iereticul a mers la Asia, şi-a câştigat acolo lipaşi, şi aşa s'a început o luptă groaznică, care a bântuit biserica creştinească timp de peste 300 de ani, căci unii împăraţi ţineau cu rătăciţii Arieni şi îi prigoniau pe adevăraţii creştini. Acum iată,

ce a pățit pe atunci sfântul Ambrosie, episcopul din orașul Mediolan, în țara Italiei: Ieretícii Arieni au vrut numai de cât să-i iee o biserică și nevrând sfântul, în nici un chip, să li-o deie, ei au început a'l amenință. Atunci sfântul Ambrosie li-a zis așa: «*Vreți voi să mă prindeți? Iată, vă stau la îndămână! Vreți să mă legați și să mă omorâți? Cu asta împliniți numai dorința mea!*» Sare atunci și cămărașul împăratului, anume Calligonus, care erà *eunuh* sau *castrat*, și se apucă și el să'l înfrice pe sf. Ambrosie, zicându-i: «*Poți tu să'l disprețuiești pe împăratul? Eu am să pun să-ți sfarme capul!*»—«*Eu o doresc aceasta*»—răspunse sfântul—«*și Dumnezeu să-ți încuviințeze s'o faci, căci așa voiu suferì ceeace episcopi adese au suferit, și tu vei face un lucru, pe care eunuhi de multe ori l'au făcut.*» Astfel sfântul Ambrosie n'a dat biserica sa ieretícilor și bărbăția lui a rămas învingătoare.

A șesa însușie a adevăratei bărbății creștine este *suferința*. Despre aceasta însă voiu vorbì, mai pe larg, altă dată. Acum vă rog încă numai să gândiți mult și temeinic, la cuvintele ce vi le am spus și anume, că «*nici iarbă, nici unsoare, ci cuvântul Tău, Doamne, le vindecă toate!*»

(Va urmà).

Pr. Constantin Morariu.

EVANGELIA
SÉŬ
VIAȚA ȘI INVĚȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ
DUPRE CEĬ PATRU EVANGELIȘCĬ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONOLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.

DE

MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română, Anul al XXXII-lea No. 2),

3. După ce și Sadekeiĭ s'aŭ retrasŭ rușinați, neșciindŭ ce se maĭ ḑică, Phariseii, înșciințindu-se de nereușită și a acestei curse, s'aŭ consultatŭ éră, și formulându-șĭ altă întrebare grea dupre ideele lorŭ, aŭ venitŭ și înșiĭ la Iisus și aŭ alesŭ a i-o propune, pre unŭ legistŭ dintre sectanțiĭ lorŭ. Acesta, apropiindu-se de Iisus, îlŭ întrebă: «Invĕțĕtorule! carea din poruncile legei este cea întĕiŭ între tóte? Iisus îĭ respunde: «Cea înteḑa între tóte poruncele legei este acésta: Auḑĭ Israile! Domnulŭ Dumneḑeulŭ nostru este uniculŭ Domnŭ: să iubeșcĭ decĭ, pre Domnulŭ Dumneḑeulŭ tĕŭ din tótă inima tea, din totŭ sufletulŭ tĕŭ, din totŭ cugetulŭ tĕŭ și din tótă puterea tea. Acésta este porunca cea maĭ ântĕiŭ; éră a dóua egală cu acésta, este urmă-

tórea: Să iubeșcĭ pre aprópele tĕŭ ca pre sine însuț, (Deuteron. VI, 4—5). Nicĭ o poruncă alta nu este maĭ mare decât aceste dóuĕ». Legistulŭ, ne maĭ avêndŭ ce ḑice, recunóașce adevĕrulŭ cuvintelorŭ luĭ Iisusŭ, ḑicândŭ: «Așa este, învĕțetorule, dreptŭ ai ḑisŭ; căcĭ unulŭ este Dumnezeŭ, și nu este altulŭ afară de dênsulŭ. A iubĭ pre Dumneḑeŭ din tótă inima, din totŭ cugetulŭ, din totŭ sufletulŭ și din tótă puterea; precum și pre aprópele alŭ iubì ca pre sine, sunt nișce virtuțĭ maĭ marĭ de cât tóte holocaustele și sacrificiurile». Iisusŭ, vĕḑêndŭ că respunsurile legistuluĭ sunt din sinceritate, și înțelepte, i'a ḑis: «tu nu eștĭ departe de împărăția luĭ Dumneḑeŭ». Adică: ușorŭ poțĭ devenì învĕțecelŭ alŭ meŭ; nu te-aŭ cuprinsŭ încă de totŭ răutatea Pharisaică.

4. După răspunsulŭ datŭ legistuluĭ, ne mai propuindŭ nime vreo întrebare, Iisusŭ se adresă cătră Phariseĭ cu întrebarea: «Ce socotițĭ voĭ despre Christosŭ (Messia): alŭ cuĭ fiŭ este el óre?.» Răspuns'aŭ eĭ: «Alŭ luĭ Davidŭ». Iisusŭ le replică: «dacă elŭ este fiiŭ alŭ luĭ Davidŭ, pentruce acesta în discoperirile sĕle prophetice îlŭ numește domnŭ alŭ seŭ, d. e. cênd ḑice: ḑis'a Domnulŭ Domnuluĭ meŭ: șeḑĭ de-adreapta mea, până ce voiŭ supune ție desăvârșitŭ pre inimiciĭ teĭ (psalm. 109 ,1). Dacă Messia este Domnŭ alŭ luĭ Davidŭ, precum singurŭ îlŭ numește; cum ḑicĭ póte să fiă fiiŭ alŭ luĭ, precum voĭ ḑiceț̦ĭ?». Nime din Phariseĭ nu putea s'eĭ respundă la acea întrebare; nicĭ aŭ maĭ cuteḑatŭ eĭ de atuncĭ să'lŭ maĭ întrebe de cevà, convinși fiindŭ că nu potŭ reuși pe această cale.

§ 56. *Iisusŭ mustră hipocrisia și viț̦iurile Phariseilorŭ, —laudă pre femeea vĕduvĕ ce a aruncatŭ în visteria templuluĭ două lepte.* (Mat. XXIII; Luc. XX, 45—47; XXI, 1—4; Marc. XII, 38—44).

1. Finindŭ Iisusŭ discuțiunea cu Phariseiĭ, a începutŭ a cuvênta contră lor către poporŭ și către învĕțecelĭ seĭ:

«Cărturarii și Phariseii, ca învĕțĕtorĭ și explicatorĭ aĭ legei, sunt representanții luĭ Moisì, prin carele s'a datŭ legea. Decĭ totŭ ce vă vorŭ învăța pre voĭ din lege ascultați'ĭ și faceți dupre acea învĕțĕtură; dar faptele lorŭ să nu le imitați; căcĭ faptele lorŭ nu corespundŭ cuvintelorŭ lorŭ. Eĭ impunŭ ómenilorŭ datorinți grele și cu anevoiă de realizatŭ; éră singurĭ nu'și daŭ nicĭ cea maĭ mică ostenélă pentru a împlinì și înșiĭ acele la care îndatorescŭ pre alții. Și dacă se arată piosĭ, aceea o facŭ numaĭ pentru ochiĭ ómenilorŭ, éră nu din conșciința datorinței. Cu acestŭ scopŭ îșĭ facŭ eĭ advórele [1]) maĭ marĭ, și fimbriile vestmintelor [2]), maĭ lungĭ decât ale celoralalți, eĭ sunt plinĭ de ambiție și de vanitate, pentru care tot-d'auna se îndésă a ocupà locurile cele maĭ de frunte la óspețe și scaunile cele maĭ superióre în Sinagóge; de asemine pretindŭ a fi salutațĭ de ómenĭ prin piețe și prin strade și a fi titluițĭ cu epitetulŭ de învĕțĕtorĭ de cătră toțĭ oamenii. Voĭ înse să nu avețĭ pretențiunea de a fi pronumițĭ de alțiĭ cu titlŭ de învĕțĕtorĭ, nicĭ vanitatea ce tragŭ Phariseii din calitatea de învĕțĕtorĭ aĭ altora; căcĭ unulŭ este învĕțĕtorulŭ vostru Christosŭ, căruia voĭ toțĭ sunteți învĕțĕceĭ și prin urmare sûnteți între voĭ toți frați egali, fără nicĭ o pretențiune de preferință unulŭ cătră altulŭ. Pentru a păstrà acéstă egalitate să nu vĕ numițĭ nicĭ părinți, ca cum voĭ ați fi născutŭ pre alțiĭ prin învĕțĕtură; căcĭ numaĭ unulŭ Dumnedeŭ este părintele vostru celŭ adevăratŭ; Nicĭ dascălĭ aĭ altora să nu vĕ chemați, ca cum voĭ ați fi întemeitoriĭ religiunei; căcĭ numaĭ Christosŭ este dascălulŭ vostru în acéstă calitate. Celŭ ce se crede între voĭ

---

[1]). ***Advórele*** séu ***Philactiriele***, sunt córnele ce punŭ Iudeiĭ, când se roagă. Ele sunt nișce cutiuțe în care se păstréză nișce çedule cu locurĭ din scriptură; precum din cartea eșireĭ cap. XII, 1—10, 11, 16; Deuteron. VI, 4. etc.

[2]). ***Fimbrii***, sunt acele ce spânḍură Iudeiĭ la hainele lorŭ ca să-șĭ aducă aminte de legea cu carea sunt legațĭ.

a fi maĭ mare, să fiă servitorulŭ tuturorŭ. Căcĭ cine se înalță pre sine, socotindu-se mai pre sus de cât alțiĭ, acela se degradă înaintea lui Dumnedeŭ; Éră cine se umilesce, socotindu-se pre sine maĭ inferiorŭ decât alțiĭ pre acela îlŭ va înălța Dumnedeŭ.

Vaĭ vóĕ Cărturarilorŭ și Phariseilorŭ hypocrițĭ! pentru că nu numaĭ nu voițĭ ênșivĕ a primì învĕțĕtura despre împĕrăția Cerurilor, dar împedecațĭ și pre ceĭ ce ar voì să o primésckă. Vaĭ vóĕ Cărturarilorŭ și Phariseilorŭ hypocrițĭ! pentru că rugăciunile vóstre cele lungĭ sunt numaĭ o hypocrisiă prin carea amăgițĭ pre vĕduvele cele evlavióse și le dispoiațĭ de avere, sub pretextŭ de a midlocì pentru ele la Dumnedeŭ întru nevoile lorŭ. Tocma pentru aceea vețĭ luà maĭ mare osîndă, căcĭ ațĭ profanatŭ și lucrările cele sânte ale religiuneĭ, pervertindu-le în midlóce de câștigŭ. Vaĭ vóĕ Cărturarilorŭ și Phariseilorŭ hypocrițĭ! pentru că după ce vĕ dațĭ cea maĭ mare ostenélă ca să facețĭ prosceliți, convertindŭ pre păgânĭ la religiea Iudaică, nu avețĭ apoĭ nicĭ o grijă de înbunătățirea inimeĭ lorŭ; ci numaĭ li maĭ sporițĭ rătăcirile, maĭ adăogândŭ și pre ale vóstre pe lângă cele maĭ dinainte ale lorŭ; Și așa îĭ facețĭ maĭ vinovațĭ înaintea luĭ Dumnedeŭ de cum erau în păgânătate. Vaĭ vóĕ, povĕțuitorĭ orbĭ! pentru că ațĭ pervertitŭ adevĕratulŭ sensŭ alŭ scripturilorŭ. Așa voĭ dogmatizațĭ, că a jurà pe Templu nu însémnă nimică; și că asemine jurămêntŭ se póte călcà; dar a se jurà cineva pe aurulŭ din templu și a nu ținea asemine jurămêntŭ, este pĕcatŭ. Nebunilorŭ și orbilorŭ! Ce este maĭ mare: aurulŭ orĭ templulŭ, carele sânțesce pre aurŭ? De asemine maĭ învĕțațĭ voĭ pre ómenĭ, că jurămêntulŭ ce arŭ face cineva în numele altaruluĭ se póte călcà fără nicĭ o daună; éră a călcà jurămêntulŭ făcutŭ în numele ofrandeĭ pusă pe altarŭ, este pĕcatŭ. Nebunilorŭ și orbilorŭ! Ce este maĭ mare: ofranda séŭ altarulŭ ce o sânțesce? Să șcițĭ decĭ că

celŭ ce se jură pe altarŭ se jură totodată și pe ofrandele ce sunt deasupra luĭ. De asemine, celŭ ce se jură pe templu se jură totodată și pe totŭ ce se află în elŭ; precum, cine se jură pe ceriŭ, carele este thronulŭ luĭ Dumnedĕŭ, se jură totodată și pe însușĭ numele luĭ Dumnedĕŭ. Vaĭ vóĕ Cărturarilorŭ și Phariseilorŭ hypocriță! Pentru că vĕ arătațĭ religioșĭ numaĭ în datoriele cele micĭ: așa aplicațĭ legea pentru deciuélă cu cea maĭ mare scrupulositate, în cât dațĭ deciuele și din erburile cele neînsemnate, precum din ismă (mintă), marariŭ, chimenŭ (secărică): dar datorințele cele marĭ religióse, precum: dreptatea, philanthropia, și credința, le ațĭ părăsitŭ cu totulŭ. Dacă ațĭ fi de bună credință, ațĭ împlinì cu aceeașĭ religiositate și datorințele cele marĭ, ca și pre cele maĭ micĭ. Dar voĭ sunteță nișce conductorĭ orbĭ, cari mărginiță legea numaĭ la lucrurĭ micĭ și exterióre, și treceță cu vederea pre cele marĭ și interióre; în câtŭ cu totŭ dreptulŭ vi se aplică proverbulŭ, că strecurați țințarulŭ și înghițiță cămila. Vaĭ voĕ Cărturarilorŭ și Phariseilorŭ hypocriță! pentru că sunteță fórte scrupuloșĭ întru curățirea și spălarea păharelorŭ și a blidelorŭ din care beță și mâncați, dar nu socotiță că cele ce puneță în ele sunt agonisite cu râpire și cu nedreptulŭ. Phariseule órbe! îngrijescite maĭ întĕiŭ ca mâncarea și bĕutura tea să fiă agonisite cu midlóce legitime și drepte, și apoĭ întórce luarea aminte la curăția blidelorŭ și a pacharelorŭ. Vaĭ voĕ cărturarilor și Phariseilorŭ hypocriță! Pentru că sunteță asemine mormintelorŭ celorŭ spoite (văruite) pe dinafară, dar înlăuntru pline de ósele morțilorŭ și de putrejune. Voĭ pe dinafară vĕ arĕtațĭ ómemenilorŭ că ațĭ fi virtuoșĭ; éră lăuntrulŭ vostru este plinŭ de hypocrisiă și nelegiuire. Vaĭ vóĕ Cărturarilorŭ și Phariseilorŭ hypocriță! Pentru că pe de oparte rădicațĭ monumente prophețilorŭ și decorațĭ mormintele bărbațilorŭ drepți, pre carii 'i aŭ ucisŭ străbuniĭ voștri, și diceță că,

dacă aţĭ fi fost contimpuranĭ cu eĭ, voĭ nu v'aţĭ fi făcutŭ părtaşĭ la vĕrsarea sângeluĭ propheţilorŭ; dar pe de altă parte faptele vóstre în totulŭ corespundŭ cu ale acelora ce aŭ omorîtŭ pre propheţĭ; şi voĭ sunteţĭ gata a vĕrsa sângele trimişilorŭ luĭ Dumneḍeŭ. Ómenĭ înrĕutăţiţĭ! plinĭ de veninŭ ca şerpiĭ şi ca puiĭ de viperă! Să sciţĭ că cea maĭ cumplită pedépsă are să vină asupră-vĕ. Eŭ voĭ trimite la voĭ propheţĭ şi alţĭ bărbaţĭ înţeleptĭ şi învĕţaţĭ, ca să vĕ întórcă dela rătăcirile vóstre; dar voĭ şi pre aceia: parte îĭ veţĭ omorî, parte îĭ veţĭ crucificà, parte îĭ veţĭ bate prrin synagogele vóstre şi'ĭ veţĭ alungà din cetate în cetate. Cu modulŭ acesta veţĭ grămădì asupră-vă osînda meritată de cele maĭ marĭ crime comise pe pămêntŭ, precum d. e. uciderea dreptuluĭ Avelŭ de cătră fratele seŭ Cainŭ, şi uciderea luĭ Zacharia, fiulŭ luĭ Barachia, alŭ cărui sânge l'a vĕrsatŭ între templu şi între altariŭ nerecunoscĕtorulŭ Ioas regele vostru (II Paralip. XXIII, XXIV). Vĕ asigurŭ, că osînda acésta va venì asupră-vĕ deja în curgerea generaţiunei actuală. Ierusalime! Ierusalime! Tu carele omorĭ pre propheţi şi dilapideḍĭ pre trimişiĭ luĭ Dumneḍeŭ! De câte orĭ m'am încercatŭ a convertì pre ómeniĭ tĕĭ dela rătăcirea lorŭ, a îĭ adunà împregiurulŭ meŭ, precum găina adună puiĭ sĕĭ sub aripĭ; dar nu m'aŭ ascultatŭ. Aşa dar locuinţa lorŭ se va tradà la devastaţiă şi pustiire. Şi pre mine în curândŭ nu mĕ vorŭ maĭ videa până la timpulŭ judecăţiĭ luĭ Dumneḍeŭ, când se vorŭ convinge şi vorŭ recunósce că eŭ cu adevĕratŭ amŭ fostŭ trimisŭ de Dumneḍeŭ pentru mântuirea lorŭ.

2. Trecêndŭ Iisus prin partea templuluĭ, unde era vistieria bisericéscă, privià cum depuneaŭ acolo óminiĭ ofrandele lorŭ, fiă carele dupre puterea sea. Intre alţiĭ a vĕḍutŭ şi pre o vĕduvă miseră, carea, cu tótă miseritatea sea, a aruncatŭ şi ea acolo dóuĕ lepte [1]). Adresându-se Iisus cătră

[1]) *Lepta* era o monedă mică, în valoare de două parale.

învĕţeceĭ, le ḍice de acea vĕduvă: «Vĕ încredinţezŭ, că ofranda vĕduveĭ acesteia este maĭ mare decât ale tuturorŭ celorŭ ce aŭ oferitŭ maĭ înainte de ea; căcĭ toţĭ ceialalţĭ aŭ oferitŭ din prisosurile lorŭ; éră acéstă vĕduvă a oferitŭ totŭ ce a avutŭ, cu tóte că este lipsită.

§ 57. *Predicerea luĭ Iisusŭ despre surâparea Ierusalimuluĭ.* (Math. XXIV; 1—35; Marc. XIII; Luc. XXI, 5—36).

După ce a eşitŭ Isusŭ din templu mergeà spre muntele Eleonŭ. Dar pe cale fiind, unulŭ din învĕţeceĭ începù cu elŭ convorbirea despre măreţia templuluĭ, şi a edificiurilorŭ alipite la elŭ, despre mărimea pietrelor din care erà elŭ zidităŭ şi despre eleganţa architectureĭ. Iisusŭ îĭ respunde: «acestŭ templu admirabilŭ şi tóte edificiurile luĭ cele măreţe aŭ să se dărâme, şi pietrele acele marĭ din care elŭ este construitŭ se vor împrăştià aşà în cât dóuă să nu fiă lipite la unŭ locŭ. Acéstă predicere a preocupatŭ seriosŭ pre învĕţeceĭ.

Eĭ, ca şi ceialalţĭ Iudeĭ contimpuranĭ, credeaŭ, că venirea Messieĭ are să fiă precesă de marĭ catastrophe asupra Iudeilorŭ; Că Messia se va arătà tocma când nenorocirile lorŭ vorŭ ajunge la culme; că Messia le va ajutà a învinge pre toţĭ inimiciĭ, apoĭ va judecà lumea, va face ceriŭ noŭ şi pământŭ noŭ, va renoì Ierusalimulŭ şi templulŭ cu maĭ mare frumuseţă făcândŭ din elŭ capitala veciniceĭ séle împĕrăţie.—Socotindŭ eĭ decĭ că presupunerea luĭ Iisusŭ despre surîparea templuluĭ s'ar reportà la aceste prejudecăţĭ ale lorŭ, îndată ce aŭ ajuns pe Eleonŭ şi Iisusŭ a şeḍutŭ să se odihnéscă, patru din eĭ, anume: Petru, Iacov, Ioan şi Andreiŭ, s'aŭ apropiatŭ de elŭ rugându-lŭ: «Spune nouĕ când se vor întâmplà acele nenorociriĭ, ce semne vorŭ precede venirea tea în putere de Messiă, după care se va sfârşì lumea aceasta?». Iisusŭ le răspunde A) maĭ întâiŭ la propunerea despre viitórele nenorociriĭ ce

aștéptă pre Ierusalim, și (B) apoi despre sfârșitul lumeĭ și a doua sea venire în lume ca se o judece.

A) «Credința Iudeilorŭ despre aretarea Messieĭ în curgerea unorŭ marĭ nenorocirĭ asupra lorŭ póte devenì pentru voĭ fórte periculósă. Ea va fi exploatată de mulțĭ amăgitorĭ, carii se vor folosì de ea pentru scopurile lorŭ particulare. Eĭ se vor declarà de Messiă, voindŭ a se pune în locul meŭ, și vorŭ adimenì pre mulțĭ credulĭ. Voĭ însă să vă păziți fórte, ca să nu fițĭ amăgiți de aceĭ înșelătorĭ. De asemine să știțĭ că, deși surîparea Ierusalimuluĭ are a fi precesă de o mare nenorocire provenită asupra acestuĭ poporŭ, veți audì și veți vedea mai de multe orĭ resbelŭ, și pregătirĭ de resbele; rescóle între împĕrați și popóre, ciumă, fómete, cutremure de pământŭ și alte nenorocirĭ marĭ; dar să nu vă spăimântați, credêndŭ că ele aducŭ nemijlocitŭ cea de istovŭ sfărămare: aceste vor urmà înainte de catastropha cea înfricoșată sub carea se va sdrobì acest poporŭ pe tot-d'auna.—În intervalul acestuĭ timp pre voĭ următoriĭ meĭ vĕ aștéptă marĭ nevoĭ: veți fi urîți de tóte popórele pentru învĕțătura mea, veți fi chinuiți și mulțĭ din voĭ omorîți, încât mulțĭ de frică se vorŭ lepădà de învĕțătura mea, vor trădà unii pre alțiĭ și se vor declarà de inimici a lor, numaĭ ca să scape de persecuțiunile ce vor venì asupra credincioșilorŭ meĭ. Alțiĭ vorŭ corumpe învĕțătura mea, prefăcênd-o după propriele lorŭ interese, și vorŭ amăgì pre mulțĭ de ale urmà; prin aceasta se vor face disbinărĭ chiar între credincioșĭ, care vorŭ stinge dragostea și vorŭ îmulțì fără-de-legile. Deși în acelŭ timpŭ voĭ, pentru învĕțătura mea, aveți a fi trași la judecată pe la Synagoge, aruncați în închisorĭ; duși înaintea regilorŭ și a Egemonilorŭ: să nu vĕ spăimêntați ânse, nicĭ să vĕ discuragiați, închipuindu-vĕ că nu ațĭ șcì ce să grăiți și cum să apărați învĕțătura mea; căcĭ eŭ ênsumĭ în acele minunte vĕ voiŭ da graiŭ și înțelepciune, cărora nu

se vorŭ putea opune toţĭ contrariĭ voştriĭ. Deşi s'arŭ scula asupră-vĕ toţi, şi v'arŭ urî până la mórte chiar rudele vóstre cele maĭ de aprópe şi amiciĭ, nu vorŭ putea împedicà lucrulŭ mîntuireĭ, pentru care voĭ sunteţĭ aleşĭ. Dela voĭ ânse se cere rĕbdare; căcĭ în acelŭ timpŭ grozavŭ de distrucţiă şi depravaţiă nu va fi altŭ miḑlocŭ de mântuire pentru adevăraţiĭ meĭ următorĭ, decât răbdarea cu bărbăţiă a orĭ-ce suferinţă, până şi mórtea martyrică. Cu acest modŭ tóte periculele şi persecuţiunile nu vorŭ putea împedicà învĕţĕtura mea în intervalulŭ acesta de a se respândì în toată lumea, pentru ca tóte popórele să fiă marture atât a perversităţeĭ poporuluĭ reprobatŭ, cât şi a putereĭ şi a dreptăţeĭ luĭ Dumneḑeŭ.

In fine când veţĭ vedea că oştirea devăstătóre asediază Ierusalimulŭ, atuncĭ să şciţĭ că este aprópe pustiirea luĭ. Atuncĭ locuitoriĭ luĭ să fugă din elŭ cât maĭ curêndŭ; ceĭ ce se vor aflà prin ţérine, precum şi ceĭ din tótă Iudeea, să'şĭ caute scăparea prin fugă în ṁunţĭ, fără a cutezà să vină în cetate; căcĭ asupra eĭ va fi resbunarea dumneḑeéscă acea preḑisă de Daniil prophetulŭ (IX, 26—27), de carea nu vor scăpà toţĭ câţĭ se vorŭ afla într'ênsa în acelŭ timpŭ. Amară va fi sórta acelora ce nu vor putea să fugă atuncĭ, precum sunt d. e. femeele îngrecate séŭ acele cu pruncĭ îmbraţe; séŭ ceĭ ce vor fi împedecaţĭ de alte cause, precum dacă fuga ar trebuì să urmeze în timpulŭ erneĭ, când căile sunt nepractibilĭ şi apele crescute de mulţimea ploiloră; orĭ Sâmbăta când se crede a fi pĕcatŭ să facă cineva o călătoriă maĭ mare decât distanţa numită calea Sâmbeteĭ [1]). Căcĭ atuncĭ va fi asupra cetăţeĭ aceştia una din acele maĭ grozave nenorociriĭ ce aŭ pututŭ fi asupra vre unuĭ poporŭ din lume. Ceĭ ce se vor afla atuncĭ în éa, parte se vor ucide cu sabia de cătră inimicĭ, parte se

[1]) Calea Sâmbeteĭ—o distanţă de douĕ miĭ de paşĭ.

vorŭ luà prisonierĭ, carii se vorŭ vinde ca sclavĭ şi se vorŭ împrăştià printre tóte gintele; éră Ierusalimulŭ se va cotrupì de păgânĭ şi va fi stăpânitŭ de eĭ, pânà ce se va împlinì timpulŭ pre'nsemnatŭ lorŭ de Dumneḑeŭ. Acéstă grozeviă nu va fi numaĭ asupra Ierusalimuluĭ, ci preste tótă ţéra Iudeilorŭ: pretutindenea poporulŭ acesta va fi în aşa de mare nevoiă şi strîmtorare încât în spaima şi disperarea sea, ise va părea că tótă natura s'a redicatŭ contra luĭ. Şi în adevĕrŭ dacă timpulŭ acela s'ar continuà maĭ îndelungŭ, arŭ trebuì să péră toţĭ locuitoriĭ acestuĭ pămêntŭ. Dumneḑeŭ ânse, pentru aleşiĭ seĭ, carii vorŭ fi rĕmaşĭ âncă în acelŭ locŭ nefugiţĭ, va scurtà ḑilele acelorŭ nenorociriĭ. In acestŭ timpŭ cumplitŭ cu deosebire mulţĭ înşelătorĭ se vorŭ declarà pre sine de Messiă, spre a întețì îndĕretnicia poporuluĭ reprobatŭ; şi spre a isbutì în planurile lorŭ amĕgitóre, eĭ vorŭ întrebuinţâ manierele cele maĭ artificióse, prin care poporulŭ şi dacă s'ar puteà chiar următoriĭ meĭ, să'ĭ crédă investiţĭ cu o putere supra naturală şi maĭ lesne să se adimінéscă a'ĭ ascultà. Acestea vĭ le spunu maĭ înainte ca să şciţĭ de ce şi cum să vĕ păziţĭ, ca să nu vĕ amĕgiţĭ. De vĕ va ḑice atuncĭ orĭ cine, că s'ar fi arĕtatŭ vre unŭ Messiă, orĭ unde, şi vĕ va îndemnà să vĕ duceţĭ la elŭ: voĭ să nu credeţĭ. Căcĭ Fiiulŭ omenescŭ, adevĕratulŭ Messia nu se va arĕtà atuncĭ în chipŭ materialŭ şi vĕḑutŭ precum credŭ Iudeiĭ; dar totuşĭ puterea luĭ cea Dumneḑeéscă va fi aşa de viderată pentru toţĭ în pedepsirea poporuluĭ celuĭ perversŭ, precum nu póte a se ascunde de privirea ómenilorŭ lucirea cea năprasnică a fulgerului. Éră Messiiĭ ceĭ mincinoşĭ orĭ unde se vor arĕtà nu vor isprăvì alta decât vor atrage maĭ în curêndŭ urgia învingătorilorŭ asupra lorŭ şi asupra celor ademeniţĭ de eĭ; nu vor puteà scăpà orĭ unde s'ar ascunde, precum nu scapă cadavrulŭ de privirea cea ageră a vulturilorŭ.

După nenorocirile acele marĭ ce vorŭ însoçì sfărîmarea Ierusalimuluĭ se va devastà tótă ţéra și se va sfîrșì cu totulŭ statulŭ Iudeilorŭ. Eĭ vorŭ cunóșce atuncĭ cu toțiĭ în nenorocirile lorŭ pedépsa pentru că nu aŭ ascultatŭ de Mântuitorulŭ lorŭ, Fiiulŭ omenescŭ; vor vedeà din experiență puterea luĭ cea dumnedeéscă în carea nu aŭ voitŭ să crédă când li se spunea; și vor plânge cu amar tóte semințiile ce locuescŭ în ţéra acésta. Ânse de nenorocirele aceste ce vorŭ venì asupra Iudeilorŭ Pronia dumnedeéscă prin puterea sea va apĕrà pre aleșiĭ seĭ, adevĕrațiĭ meĭ următorĭ, orĭ unde s'ar aflà eĭ.

Decĭ când voĭ vețĭ videa semnele care am spusŭ vóĕ, să șcițĭ, că aprópe este rîsipirea de carea amŭ dișŭ. Precum șcițĭ de sigurŭ că se apropiă véra, când videțĭ că smochinulŭ slobóde vlăstărĭ nóuĕ și înfrundește; așa să nu vĕ îndoițĭ de apropierea sfărămăreĭ acesteĭ cetățĭ, când vețĭ videa că se începŭ și se urméză evenimentele menționate. Implinirea tuturorŭ celorŭ prespuse vóĕ nu este așa departată în viitoriŭ; căcĭ mulțĭ din óminiĭ generațiuneĭ actuale vorŭ trăì până atuncĭ. Maĭ lesne este să se sfîrșéscă cerulŭ și pămêntulŭ, pre care voĭ le credețĭ fără de sfîrșitŭ, decât să nu se împlinéscă cuvintele ce v'amŭ vorbitŭ despre sórta Ierusalimuluĭ și a Iudeilorŭ».

(Va urmà).

Mișcarea în personalul clerical din țară.

NUMIRI

Nou hirotonitul în preot Bogatu se numește paroh al parohiei Corod II din jud. Tecuciu pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Vasiliu Vasile se numește paroh al parohiei Călugăreni din jud. Botoșani pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Procopie Nicolae se numește paroh al parohiei Botești din jud. Bacău pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Pr. Murărașu Haralambie se numește paroh al parohiei Vovidenia din jud. Botoșani pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Ștefănescu I. Gheorghe se numește paroh al parohiei Fandolica din jud. Dorohoi pe ziua de 1 Mai 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu G. Stefan se numește paroh al parohiei Gogoșiu din jud. Mehedinți pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Firulescu Iorgu se numește paroh al parohiei Prisăceaua din jud. Mehedinți pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Pr. Teofănescu Ioan fost paroh al parohiei Lucsești din jud. Roman se numește paroh al parohiei Bărgăoani din jud. Neamț pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Simionov Fotie fost paroh la m-rea Celic-Dere se

numește paroh al parohiei Morughiol din jud. Tulcea pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Breazu Gh. Vasile se numește preot pe seama parohiei Ciulnița Eustatiade din jud. Muscel pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu R. Stelian se numește paroh al parohiei Socoalele din jud. Ialomița pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu Alexandru se numește paroh al parohiei Finta din jud. Dâmbovița pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu S. Dumitru se numește paroh al parohiei Stănești din jud. Dămbovița pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Pr. Stroescu V. fost paroh al parobiei Serdaru din jud. Covurlui se numește în mod provizoriu paroh al parohiei Nazâru din jud. Brăila pe ziua de 15 Mai 1908.

Nou hirotonitul în diacon Dobrescu T. Alexandru se numește diacon la biserica catedrală «Sf. Nicolae din urbea Călărași pe ziua de 15 Mai 1908.

Nou hirotonitul în diacon Popescu I. Nicolae se numește diacon la biserica parohială Adormirea Maicei Domnului din urbea Giurgiu pe ziua de 15 Maiu 1908.

Nou hirotonitul în preot diaconul Popescu Victor de la mănăstirea Nămăești se numește paroh al parohiei Prislopu din jud. Muscel pe ziua de 15 Maiu 1908.

Nou hirotonitul în preot Berendei Matei se numește paroh al parohiei Călești din jud. Gorj, pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu C. Gheorghe se numește paroh al parohiei Laloș din jud. Vâlcea pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Dumitrescu Ilie se numește paroh al Parohiei Murta din jud. Dolj pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Lupescu Dumitru se numește paroh al parohiei Deleni din jud. Mehedinți pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Popilian D. Victor se numește

paroh al parohiei Călugărei din jud. Dolj pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în diacon Procopiescu V. Ioan se numește diacon la biserica catedrală «Intrarea în Biserică» din urbea Caracal pe ziua de 1 Iunie 1908.

Pr. supranumerar Petrescu Alex. de la bis. parohială «Sf. Arhangheli» din urbea Craiova se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Tomescu Gh. se numește paroh al parohiei Arefu de sus din jud. Argeș pe ziua de 15 Mai 1908.

Pr. Bălteanu Dumitru fost paroh al parohiei Surani din jud. Prahova se numește paroh al parohiei Mireșu din acelaș județ pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Nou hirotonitul în preot Roșescu Gh. se numește paroh al parohiei Voroveni din jud. Muscel pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Rugescu Vasile se numește paroh al parohiei Hreațca din jud. Dorohoiu pe ziua de 1 Iunie 1908.

Pr. Muntcanu Nicolae supranumerar în parohia Movileni din jud. Tecuciu se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Roată Gr. se numește paroh al parohiei Șovarna de jos din jud. Mehedinți pe ziua de 1 Iunie 1908.

TRANSFERĂRI

Pr. D. Gherasim D. Mihail parohul parohiei Hreațca din jud. Dorohoi se transferă în aceaiași calitate la parohia Buda din acelaș județ pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Niculescu Dumitru parohul parohiei Băldău din jud. Ialomița se transferă în aceiași calitate la parohia Petroiu acelaș județ pe ziua de 15 Aprilie 1908.

Pr. Mândrea Ștefan parohul parohiei Zizinca din județul Vaslui se transferă în aceiaș calitate la parohia Brodoc acelaș jud. pe ziua 1 Aprile 1908.

Pr. Devesel S. Ioan parohul parohiei Gvardinița din județul Mehedinți se transferă în aceiași calitate la paro-

hia Valea Stanciului din jud. Dolj, pe ziua de 1 Mai 1908.

Pr. Popescu Gr. parohul parohiei Calapăru din jud. Dolj se transferă în aceiași calitate la parohia Vânători din jud. Mehedinți pe ziua de 1 Mai 1908.

Pr. Popescu I. C. parohul parohiei Leordeni din județul Ilfov se transferă în aceiași calitate la parohia Dor Mărunt jud. Ialomița pe ziua de 15 Mai 1908.

Pr. Barliba Vasile parohul parohiei Ionășeni din jud. Dorohoi se transferă la parohia Coroiu Călugăreni din jud. Neamț pe ziua de 1 Iunie 1908.

REINTEGRAȚI

Pr. Popescu Ioan fost paroh al parohiei Balta din jud. Mehedinți se reintegrează în postul de paroh pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Ștefănescu Adam fost paroh al parohiei Vai-de-Ei din jud. Vâlcea se reintegrează în postul de paroh pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Șerbănescu Constantin paroh al parohiei Smirna din jud. Ialomița se reintegrează în aceiași calitate la aceiaș parohie pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Ioan Danubianu fost paroh al parohiei Bistrița din jud. Mehedinți se reintegrează în postul de paroh al sus numitei parohii pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Bălănescu Ștefan fost paroh al parohiei Cioroiu din jud. Romanați se reintegrează în aceiași calitate la parohia Margheni Ociagi acelaș județ pe ziua de 15 Mai 1908.

PUȘI IN RETRAGERE

Pr. Radu Dimitrie supranumerar în parohia Glodeanu-Cârlig din jud. Buzău se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Ionescu Gh. parohul parohiei Turcești din județul Vâlcea se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Iunie 1908.

Pr. Bărbulescu Gh. supranumerar în parohia Turcești din jud. Vâlcea se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Iunie 1908.

Pr. Lăzărescu Duța parohul bisericei Dărmănești din jud. Prahova se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Iunie 1908.

DEMISIONAȚI.

Pr. Balaban Ștefan parohul bisericei parohiale Cuvioasa Paraschiva din urbea Brăila a demisionat pe ziua de 1 Iunie 1908.

DECESE.

Pr. Dragomir Ioan parohul parohiei Siliștea din jud. Argeș a încetat din viață în ziua de 30 Martie 1908.

Pr. Rădulescu N. C. supranumerar în parohia Posești din jud. Prahova a încetat din viață în ziua de 2 Aprilie 1908.

Pr. Teodor Petrescu parohul parohiei Peleteiu din jud. R. Sărat a încetat din viată în ziua de 31 Martie 1908.

Pr. Gavrilescu C. parohul parohiei Costache Negri din jud. Covurlui a încetat din viață în ziua de 6 Aprilie 1908.

Pr. Gh. Maxim parohul parohiei Barzești din jud. Vaslui, a încetat din viață în ziua de 22 Martie 1908.

Pr. Petru Vlad parohul parohiei Maldărești din jud. Tecuciu a încetat din viață în ziua de 3 Aprilie 1908.

Pr. Mănescu Marin parohul parohiei Găneasa din jud. Romanați a încetat din viață în ziua de 19 Martie 1908.

Pr. Isbășescu Ioan din parohia Ciulnița Eustatiade a încetat din viață în ziua de 2 Martie 1908.

Pr. Ionescu Ioan parohul parohiei Dor Mărunt din jud. Ialomița a încetat din viață în ziua de 8 Aprilie 1908.

Pr. Marin Scutașu parohul parohiei Vânători județul Mehedinți a încetat din viață în ziua de 1 Aprilie 1908.

Pr. Duhovnicu Ioan supranumerar în parohia Isbășești jud. Argeș a încetat din viață în ziua de 3 Aprilie 1908.

Pr. Atanasiu Gheorghe parohul parohiei Frecațu jud. Tulcea, a încetat din viață în ziua de 1 Mai 1908.

Pr. Efrem Ioan parohul par. Grabicina din jud. Buzău a încetat din viață în ziua de 2 Mai 1908.

Pr. Popescu G. Gh. parohul parohiei Arefu de sus din

jud. Argeș, a încetat din viață în ziua de 15 Mai 1908.

Pr. Georgescu Pantelimon supranumerar la bis. fil. Sf. Nicolae (Nicuț) parohia Domnească din urbea Câmpu-Lung a încetat din viață in ziua de 10 Aprilie 1908.

Pr. Călugărescu Ilie parohul parohiei Movileni din jud. Tecuciu a încetat din viață îu ziua de 10 Mai 1908.

Pr. Dimitriu Vasile supranumerar în parohia Vovidenia din urbea Botoșani a încetat din viață în ziua de 18 Mai 1908.

Pr. Ionescu Ioan parohul parohiei Rusănești din jud. Vâlcea a încetat din viață în ziua de 18 Mai 1908.

Pr. Pavel Mihăescu parohul parohiei Cetatea din jud. Dolj a încetat din viață în ziua de 25 Mai 1908.

Pr. Bungețeanu C. parohul parohiei Coșovățu de Dumbravă din jud. Mehedinți a încetat din viață în ziua de 14 Aprilie 1908.

DONAȚIUNI.

Sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahiei.

Epitropia Bisericei Sf. Vineri Nouă din Capitală, prin Protoieria respectivă cu adresa No. 116, din 28 Mai 1908, aduce vii mulțumiri: D-nei Maria Colonel N. Bibescu, care a plătit 60 lei pentru reparatul a trei rânduri de vestminte preoțești de doliu; D-lui Radu Tudose; epitropul bisericei și soției sale Stanca, cari au plătit 30 l. pentru argintatul și auritul Sf. vase; și D-nei Anastas a C. Georgescu, care a dăruit bis. un covor în val. de peste 20 l.

Parohul parohiei Gorgota jud. Prahova, prin protoieria respectivă cu adresa No. 1230, din 4 Iunie 1908, în numele obștei sătenilor aduce mulțămiri publice Onor. Administrației Cassei Bisericii, care a binevoit a veni în ajutorul construirei bisericii din acea parohie cu suma de 1000 lei.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei.

Prin adresa No. 1171, din 28 Mai 1908,aduce mulțămiri public persoanelor notate mai jos, cari au făcut donațiuni la biserica parohială „Intrarea în Biserică“ din parohia Joldești comuna Tudora jud. Botoșani, și anume: D-lui Gh. Bălăucă administratorul moșiei Pancu din comuna Poeana Lungă și soției sale Maria, pentru o icoană Maica Domnului în valoare de 120 lei și una candelă de metal, în valoare de 15 lei. D lui Dimitrie a Ciubotăriței și soției sale Elena, pentru un steșnic de alamă cu nouă fofeze în valoare de 95 lei și un mic covor de lână în valoare de 8 lei; D-lui Gh. Grigoriu fester moșiei Tudora și soției sale Maria învățătoare, pentru două steșnice de metal argintate, pentru Sf. Masă în valoare de 45 lei; D-lui Baron Capri cu soția sa Salia, pro-

prietarul moșiei Joldești, pentrucă a îmbrăcat biserica cu lumânări la Invierea Domnului în valoare de 60 lei; Locuitorului Gh. Luchian, pentru un sfeșnic în valoare de 3 lei; D-nei Varvara I. Dănică pentru un sfeșnic mare de alamă în valoare de 35 lei; Locuitorilor din cătuna Vorona Mare zisa parohie pentru donațiunea făcută bis. filiale „Adormirea Maicei Domnului“ din menționatul cătun constând dintr'un policandru mare de alamă cu 12 fofeze în val. de 150 lei.

———

Aceiași înaltă Chiriarhie, prin adresa No. 1172 din 28 Mai 1908, aduce mulțămiri publice persoanelor mai jos notate, cari au făcut donațiuni bisericei parohiale „S-ții Voevozi“ din com. Todireni jud. Botoșani, și anume: D-lui Gh. Belciug, pentru un rând de vestminte preoțești în val. de 300 lei; D-lui Gh. Pavăl, pentru un stihar și o bederniță, în val. de 81 lei; D-lui Gh. I. Popovici, pentru două clopote unul mai mare în val. de 300 lei, iar altul mai mic în val. de 50 lei precum și pentru o cruce îmbrăcată cu argint în val. de 40 lei; D-lui Vasile Nichifor, pentru o Evanghelie, Apostol și prohodul Domnului legate în piele și pânză în val. de 25 lei; D-lui Vasile Sava pentru două felinare de paradă în val. de 20 lei.

———

Parohul parohiei Lunca com Pașcani jud. Suceava, prin adresa No. 15, din 17 Mai 1908, aduce mulțămiri publice D-lui Petrachi a Lupoai și soției sale Maria cari au binevoit a face un Cafas la bis. parohială, în val. de 170 lei, deasemenea și persoanelor mai jos notate cari au înzestrat bis. respectivă cu cărți de ritual și anume: Vasile Chelariu, un apostol în val. de 12 l., Iordache Gh. Apostol, Octoichul cel mare 25 l., Ioan Solomon, Panihida 2 l., Costache Gh Varlam și Gh. Varlam, un penticostar 12 l., Dumitru I. Angheluș, Prohodul Domnului 2 l., Ioan Faclieriu, Vasile Rangu, Niculae a Lupoaei și Vasile Gh. a Floarei câte 12 l. pentru minee, D. Al Pantazi și Gh. N. Apostol câte 6 l., Vasile D. Apostol 4 l. și Ioan Oprea Savin. un orologiu mic 5 l., toate ediția Sf. Sinod.

———

Se aduc mulțămiri publice D-lui Advocat Ioan V. Stavăr arendașul moșiei Săvești, com. Drăgănești jud. Suceava, care a binevoit a donà bis. parohiale din Săvești un rând complect de vestminte preoțești în val. de 350 lei,

———

Tot aceiași Inaltă Chiriarhie prin adresa No. 1301, din 14 Iunie 1908, aduce mulțămiri publice D-lui Andrei N. Bădărău, proprietar din com. Bivolari, jud. Iași, pentru că a dăruit bisericei parohiale din Sânta Maria com. Călărași, jud. Botoșani, două sfeșnice de aramă ornate, cu două lumânări în val. de 100 lei.

MINISTERUL CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNEI PUBLICE.

Administrația Casei Bisericii.

Prin adresa No. 13788, din 16 Mai 1908, exprimă mulțumiri publice D-lor: Iordache Ursachi care a dăruit bis. parohiale cu hramul S,. Gheor-

ghe din parohia Slobozia-Secătura, com Cristești, jud. Botoșani, un epitaf în valoare de 96 l. și Dl. Vasile Cătană dăruind una cruce de chiparos cu postament argintat, raze aurite în val. de 170 l. aceleași biserici.

Prin adresa No. 13442, din 14 Mai 1908, exprimă mulțumiri D-lui Toma I. Pungoci din com. Zăgoveni jud. Argeș, care a dăruit 200 l. și D-lui Ioan Alecu Steroiu din com. Băiculești jud. Argeș, care a dăruit 100 l., pentru construcția unei bis. din parohia Rotărești comuna Bascovu Flești județul Argeș.

Prin adresa No. 13664, din 15 Mai 1908, se exprimă mulțumiri locuitorilor enoriași ai orașului Sulina, cari, au binevoit a cotizà cu diferite sume cu cari s'au cumpărat odoarele trebuincioase bisericei catedrale Sf. Nicolae din localitate și anume; 1) Una Cristelniță de aramă în valoare de 150 lei. 2). O cruce de argint presărată cu turcuoaze în valoare de 450 lei. 3). Un rând complect de odăjdii de mătase, albe, cu bederniță în valoare de 350 lei.

Prin adresa No. 14173, din 19 Maiu 1908, se exprimă mulțumiri publice D-nei Maria și D-lui Opran Georgescu din Călărași județul Ialomița cari au binevoit să dăruiască bisericii parohiale cu hramul Sf. Nicolae din parohia și comuna Crunți județul Ialomița o linguriță și un Sf. Potir de argint în valoare de 185 lei, un epitrahil și Sfinte acoperăminte în valoare de 30 lei, cum și două kgr. lumânări de ceară în valoare de 18 lei.

Prin adresa No. 15479, din 31 Maiu 1908, se exprimă mulțumiri persoanelor mai jos notate care au binevoit a donà diferite odoare la bisericile din urbea Târgoviște și anume: 1). Bisericei parohiale „Curtea Domnească“ cu hramul „Adormirea Maicei Domnului“ s'a oferit; de către D-na Cecilia V. Dimitropol, un rând de odăjdii și 3 acoperăminte în valoare de 300 lei; un epitaf și o față de masă de catifea plușată în valoare de 250 lei. De către D-ra Margareta Caracostea, o față de masă, un așternut la Iconotas și o perdea la icoana Maicei Domnului, toate de mătase albă pictată și cu galon de aur în valoare de 250 lei. De către D na Elena A. Georgescu trei acoperăminte pentru Sf. Vase, o pereche mânicuțe și 2 perechi de perdele la icoanele Impărătești în valoare de 100 lei. De către D na Locotenent Radiean una pereche perdele în valoare de 60 lei și Bisericei filiale „Oboru Vechiu“ cu hramul „Isvorul Tămăduirei“ s'a oferit; de către D-nul M. Mihăilescu două sfeșnice de alamă la iconostas în valoare de 200 lei. De către D-nul C. D. Voicilă o sveră la ușile împărătești în valoare de 60 lei. De către D-na Ecaterina Tănase trei acopereminte pentru Sf. Vase în valoare de 30 lei.

Prin adresa No. 15483, din 31 Maiu 1908, se exprimă mulțumiri D-nei Alexandrina Al. Pribegeanu care a donat un Sf. Epitaf în valoare de 140 lei, bisericei parohiale cu hramul Sf. Nicolae din parohia și comuna Ciulnița (Ialomița).

Domnul Gh. G. Vorvoreanu proprietarul moșiei Rusănești de jos, binevoind a dărui uluci în valoare de 180 lei, pentru împrejmuitul bisericii parohiale cu hramul „Adormirea Maicei Domnului“ din parohia Rusănești de jos (Romanați). Administrația Casei Bisericii prin adresa No. 15645, din 3 Iunie 1908, îi exprimă mulțumiri pentru ofranda sa.

— —

Prin adresa No. 15641, din 3 Iunie 1908, se exprimă mulțumiri persoanelor mai jos notate, care au binevoit a contribui cu diferite sume de bani pentru cumpărarea odoarelor și cărților de ritual necesarii bis. parohiale cu hramul St. Nicolae din parohia și comuna Plosca (Doljiu) și anume: D-lui Marin Canureci 100 lei, D-lui Ioan Gh. Gheorghiță 100 lei, D-nei Elena O. Gheorghiță 100 lei, D-nilor: Ion Cucu 2 lei, Mitrica P. Mitron 2 lei, Marin Popa Ion 3 lei, Ion Dinu Buia 2 lei, Ion Stănescu 3 lei, Achim Iordăchescu 13 lei și 30 bani, Stan Dumitru Stancu 8 lei și 50 bani, Stan I. Stoica 12 lei și 50 bani. Cu totalul de 346 lei și 30 bani s'au procurat bisericii: Un rând de veșminte preoțești; O cruce cu postament pentru St. Masă; Un evhologhiu legat; Un aghiasmatar legat; Un penticostar.

— —

Prin adresa No. 15661, din 3 Iunie 1908, se exprimă mulțumiri tutulor locuitorilor enoriași din comuna Sohatu (Ilfov, cari au contribuit la o laltă cu diferite sume cu care au cumpărat: Un rând de odăjdii bisericești de mătase roșie cu flori albe în valoare de 220 lei; O cruce pe altar de metal alb argintat în valoare de 50 lei; Două icoane a Mântuitorului și a Sf. Treimi în valoare de 32 lei și au făcut repararea, curățirea și poleirea potirului cu aur, în valoare de 35 lei. Se mulțumește de asemenea persoanelor mai jos notate cari au dăruit individual aceleași biserici parohiale diferite odoare și anume: D-lui Florea Petrescu cântăreț, care a oferit o candelă de metal argintat și o icoană cu două fețe la iconostas, în valoare totală de 35 lei. D-nei Ilinca și D-lui Barbu Neagu, care au oferit două sfeșnice împărătești de lemn sculptat în valoare de 50 lei și D-lui Constantin Rădică care a reparat policandrul și a făcut cinci ciubuce pentru sfeșnicile împărătești în valoare de 53 lei.

— —

Sf. Episcopie a Dunărei de jos prin adresa No. 886, din 9 Aprilie 1908, aduce mulțumiri publice D-lui Alexandru Bărbulescu, primarul comunei Surdila Greci, județul Brăila, care a binevoit a dona bisericii Sf. Nicolae din satul Vizireni, filială la parohia Surdila-Greci, un epitaf în valoare de 120 lei, un epitrahil în valoare de 12 lei și un rând de acoperăminte pentru sfintele vase în valoare de 10 lei.

———

Chiriarchia Dunării de jos prin adresa No. 1010, din 29 Aprilie 1908 aduce mulțumiri publice D-lui Anastasie Dimitrescu, care a dăruit bisericii din parohia Frumușița, județul Covurlui un teren de 1800 m. p., pe care să se construiască noua biserică parohială, precum și D-lui Gheorghe Rădulescu, care a dăruit aceleiași biserici, cu ocazia sărbătorilor Sf. Invieri, opt chilograme de ceară.

— —

Sfânta Episcopie a Dunărei de jos prin adresa No. 1016, din 30 Aprilie 1908, aduce mulţumiri publice, următoarelor persoane, cari au contribuit cu diferite sume la cumpărarea mai multor obiecte, dăruite Bisericii „Sf. Apostoli“ din oraşul Mácin, judeţul Tulcea: D lor Apostol Vulgaris, Atanasie Vulgaris şi Nicola Sulea, comercianţi, cari au dăruit câte o sută de lei; D-lor Nicola Vulgaris, Constantin Vulgaris, comercianţi, Siderie Gheorghiu căpitan de vapor, Eraclie Aslan, şi Iani Haramis, cari au dăruit câte 50 de lei; d-lor Marin Vulgaris, care a dăruit 30 lei şi stamate Teodor 10 lei pentru cumpărarea unui policandru de bronz cu 24 lumânări; d-lor Gheorge Toader Orniceanu şi soţia sa Maria, cari au dăruit 500 lei pentru cumpărarea a două sfeşnice împărăteşti; d-lor Ioan Nicolaf, Ieraclie Aslan, Alexandru Stoianof, Crum Solarof şi Constantin Trifan, cari au dăruit 75 lei pentru cumpărarea unui ceasornic; văduvei Ana R. Murgoci, care a dăruit 50 lei şi unui anonim care a dăruit 30 lei pentru o pereche sfeşnice pe Sf. Masă; d-lor Nicolae G. Pantelimon, Nită Greceanu, Tănăsache Giubeluţă, cari au dăruit 35 lei pentru cumpărarea unei candele; d-lor Gheorghe Nicola Sofiţa şi Aricheia soţia sa, cari au dăruit 110 lei pentru cumpărarea unui steag; d-lor Ilie Bolocan, care a dăruit 50 lei, Toader Manea şi Petru Stoian, cari au dăruit câte 30 lei pentru cumpărarea unui steag; d-lui Zamfir Muşat şi soţiei sale Ruxanda, cari au dăruit 120 lei pentru cumpărarea a două sfeşnice mici.

Sfânta Episcopie a Dunărei de jos prin adresa No. 1081, din 1 Mai 1908, aduce mulţumiri publice D-lui Vasile M. Ţocu şi soţiei sale Ioana, cari au binevoit a dărui bisericii Sf. Voevozi, filială la parohia Măntăoani, din jud. Covurlui o cruce de argint în valoare de 40 lei

PUBLICAȚIE.

Se aduce la cunoștința tutulor preoților parohi din țară, că comandele de cărți, registre și imprimate, se vor face pe viitor direct la Tipografia Cărților bisericești, odată cu înaintarea costului lor.

Administrația Cassei Bisericii.

IMPRESIUNI DELA BISERICA RUSEASCĂ DIN CAPITALĂ.

In capitala regatului se ridică o măreață și frumoasă biserică rusească. Ea va fi în curând terminată, căci nu a mai rămas de făcut decât interiorul, cu partea decorativă și cele necesarii ca să fie sfințită, și să se poată oficia într'însa.

Până mai anii trecuți nimeni dintre creștinii ortodoxi, de alt neam, nu aveau biserici în București. Bulgarii singuri aveau capela lor din sfânta Vineri, pe care o au și astăzi. Grecii, cei dintâi, au cercat a face o biserică în strada Doamnei, unde au și sfințit locul. In cele din urmă, tot ei, acum vre o zece ani, au reușit și au făcut o biserică la legațiunea lor, la capătul bulevardului Carol. Acum vedem că Rușii ridic o frumoasă biserică pe strada Vestei, vizavì de marele palat al societății Generala, în apropiere de universitate.

Impresiunile ce voim a descrie sunt despre această biserică.

* * *

Eră Luni, după Duminica Rusaliilor (Pogorârca Duhului Sânt), 2 Iunie. In acea zi în cancelaria profesorilor univer-

sitățiĭ din București, se anunțase pentru ora 4 p. m. o serbare din partea unui comitet de preoți. Se inaugură bustul făcut în bronz al defunctului profesor al facultățeĭ teologice, Dr. Nicolae Nitzulescu, decedat acum 5 ani. Serbarea fu simplă dar impunătoare. Se săvârșì în fața profesorilor facultățeĭ teologice, a unui număr restrâns de studenți, a comitetului de inițiativă pentru ridicarea bustului, compus din preoți, foști elevi și admiratori ai defunctului. Erau aseminea de față soția și fiul defunctului, mai mulți preoți și P. S. Sa arhiereul Sofronie Craioveanul.

S'au ținut discursuri asupra meritelor defunctului profesor și au vorbit: președintele comitetului de inițiativă, preotul Ilie Teodorescu, elev și admirator al vrednicului de amintire dascăl Nitzulescu, apoi decanul facultățeĭ teologice și profesorul I. Michălcescu.

A fost o prea frumoasă serbare; iar pe la orele 5 p. m. totul fiind terminat, fiecare se reîntorcea întru ale sale.

* * *

Ieșind dela universitate, am traversat bulevardul, pe lângă statuia lui Mihai Bravul și mă îndreptam către strada Smărdan; dar la încrucișarea acestei strade cu strada Vestei, găsesc un grup de preoți privind și admirând noua biserică rusească ce se construește acolo. Mă opresc un moment și fiindcă îi cunoșteam pe toți, căci îmi fusese elevi, intrarăm în vorbă.

Priviți biserica rusească,— le zisei.— Ce impresiune vă face?

E frumoasă, zise unul.—Foarte frumoasă, răspunse un al doilea.—Negreșit, cum să nu fie frumoasă și bogată în aur și lucrări de artă; în sculpturi și în decoruri de tot felul,—zise un al treilea,—Rusia e mare și bogată, are cu ce face.

Dar bine numai aceasta admiraţi? Numai frumuseţea şi bogăţia, poliala turlelor şi sculpturele vă împresionează? Altceva nu vă atrage atenţiunea?

Răspunsurile venerabilor părinţi începură din nou a se repetà: *E frumoasă, luxoasă, foarte frumos lucrată şi împodobită. E lucrată cu multă artă. Are sculpturi frumoase în piatră, turle aurite şi câte d'acestea....* Are un defect, adăogă unul din părinţi. Păcat că nu e pusă mai la poziţie. Locul pe care s'a clădit e cu desăvârşire strimt. N'are de jur împrejurul ei, nici măcar spaţiul necesar d'a ocolì cu epitaful.

Toate sunt bune. Sunt foarte drepte observaţiunile ce faceţi. Cine poate tăgăduì că nu e frumoasă şi lucrată cu mult gust şi artă. Cine poate tăgăduì că nu e luxoasă, că nu e lucrată cu multă îngrijire costând, negreşit, mulţi bani. De sigur când va fi gata, va fi şi mai frumoasă. Va fi un lucru de artă. *Dar nu vedeţi că e biserică rusească?*

Cum nu, răspunseră părinţii în cor: *E rusească.* Şi părean oarecum nedomiriţi, cum adică eu să nu ştiu că ar fi rusească, când acest lucru îl ştie toată lumea.

Atunci repetai din nou vorba şi le zisei: Dar cum, vă îndoiţi că e o biserică rusească?

Nu, îmi răspunseră părinţii. Cum? Ştim că e rusească.— Ei! Rusia are bani, e bogată. Ea poate să facă biserici frumoase şi iacă vedeţi ce biserică frumoasă face. Dar noi, vai de noi. N'avem nici măcar o catedrală... Şi pe tema aceasta au început care mai de care a brodà, spunând cu entusiasmu şi aprindere chiar, câte de toate.... lăudând pe Ruşi, pe Greci şi căinându-ne pe noi Românii, ca să nu zic blamându-ne, că nu facem nimic, că n'avem nimic.

* * *

Văzând că venerabilii părinţi, foşti ai mei elevi, astăzi însă toţi licenţiaţi şi preoţi distinşi şi aleşi ai capitalei, nu

mă înțeleg, sau mai bine zis, nu'mi ghîceau gândul, și pentru ca dialogurile noastre să nu se prea depărteze dela subiect, nici să degenereze, alunecând pe povârnișuri, cu desăvârșire străine și nefolositoare, cum deja începuse, le zisei: Nu dragii mei. Ia priviți bine această biserică,—priviți-o mă rog cu atențiune. Închipuiți-vă că nu știți a cui e, că nu știți cine a făcut'o:—*Nu este ceva care vă spune că această biserică este rusească?*

Ba da, cum nu. Dar știm și vedem că e rusească, mi se răspunse și de astă dată.

Și văzând că tot nu sunt înțeles, ca să nu lungim mai mult vorba în enigme le zisei:

Așa numai după spusa altora, numai din auzite știți că e rusească?—

Altmintrelea, prin însuși sfinții voastre, n'ați putea ști că este biserică rusească.—

La aceste cuvinte tinerii mei preoți teologi au rămas oare cum nedomiriți și chiar confuși.

Atuncea le zisei din nou: Priviți mă rog cu atențiune biserica. Luați seama la stilul și forma ei. Priviți-o în totul și în părțile sale. Seamănă cu ale noastre?—Nu îmi răspunseră. Ei, da acum vedem că e biserică rusească.

Dar vă rog spuneți'mi și mie, după ce vedeți?—Ce vă face să credeți că este o biserică rusească?

Aci tinerii teologi au rămas iarăși pe gânduri. Dar pentru a nu lungì mai departe convorbirea, în genul acesta, începui a le explicà gândul meu și tot ceea ce voiam a le spune despre biserica rusească.

* * *

Vedeți, dragii mei, această biserică. Pentru ca să știți că e rusească nu se cere multă știință. Puțină gândire, cugetare și reculegere asupra creștinismului la Ruși; câte-

va cunoștințe archeologice și istorice despre ei și viața creștină în biserica lor, și îndată veți fi în măsură a cunoaște bisericile lor pretutindeni, ori unde le veți vedea.

Biserica rusă, venerabili părinți, este singura astăzi, în sânul ortodoxiei, care, după vechea biserică greacă, și-a apropriat creștinismul mai bine de cât toate națiunile creștine ortodoxe. Rușii în viața lor de creștini așa fel au trăit și trăesc, în cât au imprimat creștinismului crezut și mărturisit de ei un caracter drept național rusesc, pe care ori cine îl vede și îl distinge dela distanță, căci el nu se vede astfel de cât numai în biserica creștină ortodoxă rusească. Și prin el Rușii și biserica lor, se deosibesc de toate celelalte biserici creștine ortodoxe.

Așa cum Biserica Romei se deosibește cu creștinismul ei în sânul întregei biserici creștine a lui Iisus Christos, tot astfel astăzi și biserica rusească, deși biserică creștină ortodoxă, are ale ei semne distinctive, cu care și prin cari, se deosibește de toate celelalte biserici.

* * *

Rușii, venerabili părinți, precum cunoașteți, au primit creștinismul dela Bizantini, când ei erau în floare și biserica patriarhală, sub scutul și protecțiunea împăraților, cari urmând exemplul glorioșilor împărați creștini din trecut, o susțineau, și contribuiau cu toți, din toate puterile lor pentru înflorirea bisericei și desvoltarea pietății și a religiosității în popor. Misionarii trimiși de biserica greacă au fost cari au așezat și au organizat toate cele privitoare pe credință, cult și disciplină în biserica lor. Rușii însă foarte degrabă întregul așezământ creștin au început a năzui cu dinadinsul să'l acomodeze și l'au acomodat după năzuințele vieței lor sociale și naționale. Intreaga viață creștină ei s'au silit s'o vadă și s'o înțeleagă prin prismul

național și așa s'o și practice; așa în cât la Rușii, creștinismul, în toate formele sale văzute poartă un caracter național, și prin acest caracter, care este propriu al lor, biserica și creștinismul Rușilor, se prezintă deosebit de creștinismul restului lumei creștine ortodoxe.

Rușii dela început, îmbrățișând creștinismul, l'au mărturisit și au prea mărit pre Dumnezeu în limba lor națională. Cu aceasta ei s'au deosebit de cei ce i-au creștinat și deosebirile acestea purtând caracter propriu național, au mers crescând, întroducându-se și manifestându-se până și în cele mai mici lucruri.

Astăzi în biserica rusă totul se prezintă cu caracter creștin, netăgăduit, ba încă creștin ortodox, dar în acelaș timp, totul aci poartă caracterul individualității ruse. Creștinismul ortodox al Rușilor se prezintă cu un caracter special, care este propriu al lor. El nu se vede astfel, precum am zis, decât la Ruși și în biserica lor.

Ei s'au îngrijit ca dela început să imprime acest caracter național învățăturei creștine crezută, mărturisită și practicată în viața lor de creștini. Rușii au îmbrăcat creștinismul mai întâiu în limba lor națională și dela început, atât învățătura de credință, sfânta scriptură și toate cărțile de ritual, au fost traduse în limba lor de însuși aceia cari au luminat cu lumina evangelică neamului lor. Și cred că nu este nevoe să mai adaog, că tot aceștia au pus și cele dintâiu începuturi pentru cultura limbei, dându-le un alfabet, cu care să'și scrie și să'și cultive limba.

Apoi când au început a'și zidì loruși case de rugăciuni și biserici, netăgăduit, s'au înfluențat de toate stilurile în uz în biserica lui Iisus Christos, ei însă au căutat a utilizà totul în sensul vederilor lor naționale și astfel din toate luând și apropiindu-și câte ceva, au ajuns în năzuința lor, ca foarte de grabă, să'și aibă un stil propriu pentru bisericile lor.

Astfel, venerabili părinți, totul în biserica rusă se prezintă ca edificiu creștin ortodox, însă cu un colorit și o nuanță, care este proprie acestei biserici. Se prezintă cu caracter și nuanță națională.

* * *

Priviți mă rog această biserică, în întregul și în părțile sale și vă veți convinge de adevăr.

Priviți forma turlelor. Acestea sunt aurite; sunt luxoase. Pot însă și să nu fie. Aceleași, așa cum sunt acestea, le veți vedea, pe toate, tot în acest gen, cu foarte mici deosebiri, la toate bisericile ruse, pretutindeni. Ei au ajuns astfel să aibă un stil al lor propriu pentru biserici.

Priviți crucile la turle și pretutindeni. Negreșit sunt cruci creștine; dar Rușii, precum vedeți, au găsit și aci mijlocul prin care să se deosibească de restul lumei creștine, și chiar de ortodoxi. Ei le-au dat o formă proprie, cu două întretăieri, din care una oblică, și crucea cu această formă nu o găsim decât la Ruși și la bisericile lor.

Dar fiind vorba de cruce, de semnul crucei, de modul cum facem crucea când ne închinăm, îmi veți da voe să mai lungim puțin vorba.

Cu semnul crucei, în lumea creștină ortodoxă se petrece ceva caracteristic. Ei bine, și întru aceasta, din întreaga lume ortodoxă singuri Rușii sunt aceia cari au păstrat și păstrează cu sfințenie, dela mare până la mic, fără distincțiune, bogați sau săraci, culți sau ignoranți, nobili sau din straturile de jos ale societății; numai ei au păstrat și păstrează forma adevărată a crucei. La ei dela însuși Țarul, până la cel din urmă mojic, toți când se închină fac semnul crucei, la fel. Cu toții fac crucea dreaptă, după prescripțiunile catichismului de credință.

In restul lumei creștine ortodoxe, la Greci, Sârbi, Bul-

gari și chiar la noi Românii, este un adevărat scandal cu semnul crucei la închinăciune.

Nu se găsesc doi, cari să'și facă crucea la fel, fie bărbați sau femei, tineri sau bătrâni, chiar preoți și teologi, ba și chiar monahii.

Unii pare că au frică a ridică mâna dreaptă până la frunte spre a o însemnà cu cele trei degete, în numele Tatălui și apoi să continue semnul drept al crucei și în numele Fiiului și al Duhului Sfânt, ca să o închee cu cuvântul Amin. In întreaga lume creștină ortodoxă, exceptând pe Ruși, toți ceilalți creștini ortodoxi, când se închină și fac semnul crucei, n'au nici un fel de orânduială. Unii o fac în trei colțuri, alții par a însemnà niște mici linii pe peptul lor și câte altele. Sunt prea puțini aceia cari se gândesc cum trebue să facă crucea, și sunt și mai puțini aceia cari o fac așa cum se cuvine.

* * *

Priviți d'asemenea pictura acestei biserici. Ea pare a fi o imitațiune a vechei picturi bisericești bizantine, sau mai bine zis a picturei atonitice, aceea care s'a cultivat în deosebi de monahii din muntele Atonului. Rușii însă schimbându-i coloritul, i-a imprimat un caracter propriu care se vede și se observă numai la pictura din bisericile lor. Nuanța aceasta face din pictură lor bisericească o pictură proprie a bisericei ruse, care se deosibește de orice pictură bisericească veche sau nouă.

Cu modul acesta Rușii au ajuns să aibă o pictură proprie caracteristică pentru biserica lor, pictură, care prin nuanța ei proprie rusească, se deosibește de toată pictura în uz în bisericile ortodoxe și chiar în întreaga biserică creștină.

Pe lângă aceasta ei au ajuns să aibă o pictură tip com-

plectă. Ei au pictura tip a întregului martirologiu creștin, a tuturor sfinților de peste an, a tuturor praznicilor împărătești și a tuturor scenelor biblice ce se obicinuesc a se pictà în biserică, plus sfinții și cuvioșii bisericii ruse și scene din istoria vieței lor creștine. In întreagă această iconografie tip, dela care nu se depărtează nimeni, imaginile poartă o nuanță care este proprie bisericei ruse.

Priviți de exemplu pe sfântul Nicolae; îl cunoaștem cu toții că este sfântul Nicolae, așa cum îl reprezintă datele istorice în tradițiunea bisericei creștine ortodoxe, dar iată că acest sf. Nicolae, pe care îl vedeți deasupra ușei la intrarea acestei biserici, îl vezi cât de colo că este deosebit. El are ceva care este propriu și caracteristic numai în pictura bisericii ruse, este sfântul Nicolae pe care îl vezi astfel pictat numai la Ruși și în biserica lor.

La noi și în privința picturei, ca și în celelalte, nu se păstrează nici o normă și nu se vede nici o îndrumare. Sfântul Sinod a făcut un regulament pentru aceasta; sunt mulți ani însă d'atunci și nimeni nu mai știe nimic de soarta lui. Și ar fi timpul bine venit, când cugetăm la iconografie biblică pentru școli..... și la icoane cari să fie imagini sfinte de închinare în casele credincioșilor.

Majestatea Sa Regele, prin bisericile ce le-a zidit din temelie, sau le-a rezidit cu cheltuiala proprie a M. Sale, a dat o îndrumare, cu modele de anume biserici tip, dar nimeni în construcțiunile de biserici ce s'au făcut în urmă și se fac continuu, n'a imitat Augustul îndemn, ca să ajungem cu bisericile noastre la un stil propriu care să fie al bisericei române.

Acum se speră mult de la comisiunea monumentelor istorice, unde este venerabilul D. I. Calinderu, om cunoscător în ale artei, cu multă pricepere și experiență și în acelaș timp un bun creștin cu multă râvnă pentru podoaba și înălțarea sfintei noastre biserici.

*
* *

Astfel, venerabili părinți; precum vedeți, totul la această biserică spune că este o biserică creștină ortodoxă, însă rusească. Ea se deosibește în toate prin nuanța sa proprie și caracteristică bisericei ruse.

Asupra acestei cestiuni s'ar putea vorbì mult, dar înțelegeți sfințiile voastre, că aci nu este nici timpul, nici locul, care să ne îngădue a discută și examină cestiunea în largul ei. Ceea ce am ținut a vă spune, este, precum însuș sfințiele voastre vedeți, și acum cred că sunteți chiar convinși, este faptul că biserica rusă a ajuns a imprima creștinismului crezut și mărturisit de credincioșii săi un caracter propriu național, care să străvede în toate formele sale și mai ales în cele văzute privitoare pe cult. Este un mare merit pentru biserica rusă. Intru aceasta merită toată lauda. Este demnă de invidiat și de imitat, și cu drept cuvânt celor ce au îndrumat pe această cale biserica lor, se cuvine toată stima și toată admirațiunea!

Aceasta credeam că admirați, venerabili părinți, când v'am văzut privind cu atâta atențiune această biserică și d'aceia m'am apropiat și am intrat în vorbă. Dar iată că lucrul a ieșit tot acolo. Acum știți totul și o puteți privì mai cu folos. Acum puteți chiar meditá asupra ei pentru a sfințielor voastre cunoștințe; și pentru a învățà multe, pe care nu mă îndoesc că le veți pune în lucrare și le veți cultiva pe ogorul sfintei noastre biserici, unde sunteți lucrători harnici, pricepuți și cu râvnă mare pentru buna podoabă a casei lui Dumnezeu.

*
* *

Dar ca să încheem vorbirea noastră, cred, venerabili părinți, că nu trebue să las fără răspuns ideea de care, unii din sfințiile voastre păreți a fi stăpâniți: Că adică:

Rusia face biserici mari și frumoase fiind-că este bogată...
....și că noi n'avem nici măcar o catedrală...

Nu cred, dragii mei, că este vre-o țară creștină ortodoxă, sau chiar în întreaga creștinătate, care să se poată lăudà, în trecutul ei istoric, cu atâtea mari și mărețe monumente de pietate, cu atâtea biserici și monastiri, cum se poate lăuda neamul nostru românesc. Nu vedeți că este un timp cam îndelungat, jumătate de secol, dacă nu mai bine, de când desfacem mereu, de când desființăm și dărâmăm într'una la biserici și monastiri și cu toate acestea nu se mai sfârșesc? Nu vedeți că ori încotro te întorci și faci doi trei pași, dai d'o biserică, și cum toată lumea se plânge că avem prea multe biserici.....că avem atâtea biserici și mănăstiri, în cât n'avem ce face cu ele? Nu vedeți că continuu le transformăm în sanatorii, în locașuri climaterice, în spitaluri, în aziluri și chiar în închisori pentru deținuți și cu toate acestea sunt tot multe și iar multe. N'auziți cum toți dela mare pân la mic, unii cu știință, alții cu anume intențiuni, mai ales unii politiciani, iar alții inconștienți, cum cu toții se ridică în contra lor și strig pe toate tonurile și pe toate cărările că bisericile și mănăstirile apasă greu asupra bugetului Statului!! (??), fie-că ele au vărsate milioane nenumărate în visteria țărei și i-au conservat secole domenii imense, mari și frumoase, cari au făcut și chiar fac bogăție Țărei!

Numai în timpurile cele glorioase ale creștinismului, Orientul se putea mândrì cu atâtea mărețe monumente de pietate religioasă, biserici și mănăstiri cum avem noi Românii. Iar în timpurile, de restriște pentru creștinătatea ortodoxă, când nici una din națiunile și popoarele creștine drept măritoare, n'avea nici unde să'și plece capul și unde să se roage în liniște lui Dumnezeu, noi Românii ridicam temple mărețe monumentale în toate unghiurile Țărei, până și în creerii munților, iar domnii și credincioșii le înzes-

trau cu averi și moșii mari și frumoase, ca să se pomenească în veci numele lor!! Câtă pietate! Ce ideal nobil și frumos!! Ce ideal religios cu adevărat creștinesc!

De ce să mâniem pre Dumnezeu, venerabili părinți? Avem biserici și mănăstiri multe, frumoase și monumentale, în cât suntem de laudă cu ele și ocupăm un loc de onoare, nu numai în sânul ortodoxiei, dar în întreaga lume creștină. Că prezentul lasă de dorit și că s'ar putea și ar fi de dorit să fie și mai bine, netăgăduit, da, dar să sperăm cu credință în Dumnezeu și în oamenii de bine și cu râvnă sacră către casa lui Dumnezeu că lucrurile se vor îndreptà și vor venì vremuri și mai bune.

Dar ziceți că n'avem în capitala regatului o catedrală.... Drept este. Nu trebue însă să disperăm. Cred că și aceasta o vom aveau-o, cu ajutorul lui Dumnezeu. Cred că nu se va împlinì ceea ce zic gurile rele că actuala mitropolie va rămâne un paraclis al corpurilor legiuitoare! Cred că nimeni nu va îngăduì aceasta. Au nu cu toții, dela mare până la mic, clerici și laici, toți cari ne interesăm de biserică, regretăm că am lăsat să ne scape din mâini creditul de cinci milioane lei, ce erà votat și destinat pentru ridicarea catedralei? Cine e de vină!... Cine este de vină că terenurile tuturor bisericilor, sub diferite pretexte, se răsluésc și ele rămân lăsate izolate în drum și la răspântii, ca în urmă să fie dărâmate? Dar iarăși să nu ne descuragiăm.... Să sperăm că nu vor lipsì Domnului proorocii... Se cere însă, netăgăduit, pentru aceasta dela noi mai multă grije, mai mult interes și mai multă iubire pentru Casa lui Dumnezeu...

* * *

Suntem dar, venerabili părinți, precum vedeți, dacă nu mai bogați și mai filotimi pentru biserică de cât Rușii, cel puțin tot așa de bogați și filotimi ca și ei. Iar în trecutul

nostru istoric, întru cât privea pietatea și religiositatea noastră, dovedită prin fapte mari de caritate, prin ridicarea de biserici și mănăstiri și prin înzestrarea lor, nimeni nu s'a putut și nu se poate compara cu noi.

Astăzi însă starea de lucruri și dispoziţiunea spiretelor s'a schimbat. Nu discut cauza, nici mijloacele de îndreptare, căci nu este aci nici locul, nici timpul.

Ceea ce pot zice este că noi Românii, cei glorioși și vestiți odinioară pentru pietatea și religiositatea noastră, astăzi ne-am cam schimbat. Rusia pare a ne întrece în desvoltarea pietăţei religioase, atât aceea care o desvoltă în sânul poporului, în ţară la ei, dar mai ales în desvoltarea pietăţei lor în streinătate. faţă de alte neamuri, fie acelea creștine ortodoxe sau eterodoxe și chiar păgâne. Intru aceasta Rusia face mari sacrificii și statul lor este ajutat în acest scop de iniţiativa particulară și de diferite societăţi religioase și politice, ca Societatea panslavistă, palestiniană etc.

Și noi întru adevăr, deși am fi putut și am putea chiar la noi numai, mai ales în Orient, nu ne mișcăm. Când te gândești că acum câţiva ani numai cu două sute mii lei puteam cumpăra întreg muntele Galilei din preajma Ierusalimului, cu locul unde tradiţiunea spune că Domnul s'a înălţat la ceruri, ce trebue să zici că am scăpat așa ocaziune, ca să avem un centru religios așa de admirabil și puternic în Palestina și în sf. cetate?. Era proprietatea bătrânului mitropolit al Iordanului, căruia alţii, Ruși în deosebi, îi ofereau sume fabuloase. El însă l'ar fi vândut cu mare mulţumire sufletească Românilor, și numai lor, de cari avea simpatie și pre cari i-a cunoscut, ne spunea însuși, când a studiat în Rusia cu răposatul prof. Ghermănescu și cu ocazia trecerei sale prin România, când a stat mult timp în Iași și București.

Acum aflu că pentru cumpărarea unui loc în Ierusalim

se ocupă monahul Savatie din M-rea Neamțului, Dl. T. Burada din Iași și Văduva Boldur, cărora sf. Sinod le-a dat binecuvântarea a adună ofrande! Ce ironie. N'am luat în seamă acum 10 ani propunerea actualului I. P. S Mitropolit al Moldovei, care tratase personal cu I. P. S. Mitropolit al Iordanului, stăpânul muntelui, când a fost la Ierusalim, și acum sperăm de la această trinacric[1]) realizarea aspirațiunii noastre de a avea un cuib religios în sf. cetate!! Unii zic că toată afacerea s'ar reduce la cumpărarea unui han, unde să se poată adăposti din închinători Români ce vor merge acolo, de sigur în schimbul unei plăți prezentabile, precum sunt obicinuiți cei d'acolo și știu să se poarte față de închinători.

In cât privește desvoltarea pietății noastre în sânul poporului, în Țară, iarăși parcă ne-am schimbat.

Astăzi cu toții, mai ales acum în urmă. de câteva decenii, așteptăm totul dela Stat. Noi pare că am pierdut calea cea veche, aceea d'a cultiva pietatea în popor, făcând pe credincioși să se intereseze de biserică și de tot ce îi trebue, ca ei să 'i poarte grija și totul să fie fructul pietății și al religiosității lor.

Așa eram noi în trecut și atunci în sânul neamului nostru, bisericile erau bogate și temple mărețe, frumoase și monumentale se înălțau pretutindeni, nu numai în țară, dar și în afară, departe, în sânul altor neamuri, temple cari fac și astăzi fala pietății și a religiosității noastre. Erà îndemnul care făcea minuni, așa cum chiar astăzi a făcut și face in părțile Dobrogei. Au nu în mai puțin de 20 ani s'au ridicat acolo de piosii creștini 110 biserici mari și frumoase cari costă mai multe milioane, și se fac mereu, fără ca statul să dea o centimă?

Statul, să nu ne plângem, face și el ce poate și cred

---

[1]) Trei colțuri (extremități).

că face mult, și nu se dă în lături nici o dată d'a satisface nevoile și d'a ține sus prestigiul și demnitatea sfintei noastre biserici; se cere însă ca și noi să contribuim și să lucrăm întru aceasta. Se cade și trebue ca și noi să dăm tot impulsul, atât pentru desvoltarea pietății și a religiosității în popor, cât să și îndemnăm și să stăruim către cei în drept și către aceea cari au și buna voință și puterea d'a fi favorabili și d'a ajuta biserica. Dar și întru aceasta se pare că ne-am schimbat. Așa în cât cred că dacă nu în totul, cel puțin în parte, am merita mustrarea Domnului când zicea Fariseilor: Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici; zeciuiți izma și mărarul și chimenul și. ați lăsat cele mai grele ale legii, judecata, și mila și credința și dragostea lui Dumnezeu..... [1]).

Și cu acestea încheind convorbirea noastră, ne-am despărțit, rămânând cu toții mulțumiți și voioși și păstrând despre cele vorbite un suvenir plăcut.

Drag. Demetrescu

[1]) Vezi Math. XXIII, 23; Luca XI, 42.

MOTIVELE CREDINȚEI MELE [1])

I

Rațiunea mă silește să cred în existența lui Dumnezeu.

Rațiunea, cea mai înaltă putere a minții, prin care omul judecă ce este bine și rău și se înalță până la D-zeu mă constrânge să cred în existența lui Dumnezeu, pentru că nu pot să-mi explic în nici un alt chip, propria mea existență sau ființă.

1) Dacă vre unul—pentru a sfărâmà această dovadă—nu vrea să creadă în siguranța existenței sale, nu voiu stâ de vorbă cu el, pentru că nu pot vorbì cu ceva care nu există sau este îndoială despre ființa sa. Și când vre-unul îmi cere să-i dovedesc însăși existența sa, sunt sigur că, sau îi lipsește rațiunea—partea cea mai bună a omului—, sau că își bate joc de ea și de mine.

2) O nevoe apasă greu asupra rațiunei mele: *eu știu că exist.* Și eu sunt: *sau fără cauză, sau cauza mea proprie, sau produs de o altă cauză*—fie aceasta numai o forță, fie o persoană—având oare care asemănare cu mine, sau neavând de loc, vom vedea. O a patra întrebare nu se poate pune și mintea mea nu o înțelege.

---

[1]) De Cord. Manning, Arhiepiscop de Westminster, lucrare publicată în englezește și apărută și în franțuzește în editura librăriei Blovd No. 121 și 122, pentru popularizarea științei și religiunii..

A spune, că sunt fără cauză, însemnează că sunt fără început, că am fost totd'auna ceea ce sunt, într'un cuvânt: că sunt vecinic. Cu toate acestea, eu îmi aduc aminte, de timpul când am început să merg, când am început să vorbesc, când am început să cunosc; când corpul, statura, glasul meu c. a. nu erau ceea ce sunt astăzi. Toate s'au schimbat neîntrerupt, și fie-care schimbare a avut un început și un sfârșit și eu am observat acest început și acest sfârșit. Din contră, nu-mi aduc aminte de vr'un timp, când eu să nu fi suferit nici o schimbare. Știu că în toate zilele mă schimb; în toate zilele dau îndărăt; pierd unele puteri, unele caractere, ce le aveam în copilăria, tinerețea și la vârsta mea deplină.—

— Astfel, or că aș fi fără început, sau aș avea un început, sunt sigur cel puțin, că merg spre un sfârșit. Mi-a murit și mama și tata; casa părintească, altă dată atât de plină, este acum goală; și, într'o zi, când îmi va veni rândul, va trebui să plec și eu. A mi se spune, că sunt o ființă fără cauză, că sunt din capul locului vecinic, însemnează a-mi arunca pulbere în ochi.

Trebuința rațiunei mele, amintirea de trecutul meu, încetata desvoltare a ființei mele îmi dovedesc, că eu nu sunt ceea ce am fost cândva. A mi spune, că viața mea trecătoare, cu toate schimbările sale este o existență vecinică, despre care eu n'am nici o cunoștință, nici o conștiință, nici o aducere aminte, aceasta însemnează a nu discută cu mine, ci a-și bate joc de mine. Nu astfel este vecinicia.

Văz împrejurul meu, că totul începe și sfârșește: arborii, florile, fructele și animalele. Văz această lege urmându-și cursul său și la oameni; o simt în mine însumi. Sunt cuprins între un început, pe care memoria și conștiința mea nu-l poate atinge, și între un sfârșit, pe care îl constat în toate zilele la alții și-l simt în tot momentul, apropiindu-se de mine.

Imprejurul meu, nu cunosc nimic, care ar fi fără început și fără sfârșit: nimic, care să nu se poată schimbà, nimic fără cauză. Și totuși ceea ce este etern, este neschimbăcios și fără cauză.

Cu toate acestea, am conștiința, că în mine este ceva,

care va trăi totdauna. Când va fi să vină sfârșitul meu, eu încă voiu existà: nu voiu murì cu desăvârșire.

Deci, prima întrebare, că eu aș fi fără cauză, o înlătură rațiunea mea, pentrucă lucrul acestą este peste putință, atât din punct de vedere fizic, cât și moral. A fi fără cauză este opus ori-cărei legi cunoscute și tutulor asemănărilor. Este aci o contrazicere prin sine însăși, pe care mintea mea nu poate decât s'o respingă.

3) A spune, că eu sunt propria mea cauză este încă și mai fără de Judecată. Intâiul strigăt al conștiinței mele înaintea orcărui act al inteligenței, sau voinței mă înștiințează despre existența mea. Conștiința îmi spune mai întâi, că «eu sunt». Și numai pe urmă zice: «eu gândesc, eu simț». Drept vorbind, nu este de cuviință, nici a discutà această părere: *că eu aș fi fără cauză.* In cazul, când s'ar găsì vreun contrazicător serios, care ar voì s'o apere, este de ajuns a-l lăsà în însăși orbirea sa. Dar, dacă nu s'a susținut deadreptul această părere, totuși, unii s'au grăbit deabinelea a dà niște teorii, cari duc la aceasta, cum este de pildă: generațiunea spontanee a ființelor vii [1]),

---

[1]). Prin generaţiunea spontanee, înţelegem producerea fără părinţi a unui individ organizat, sau producerea dela sine a vieţii —a materiei organizate,—fără sămânţă. Pe la mijlocul veacului al 17-lea, se susţinea generaţiunea spontanee numai pentru: albine, scorpii, broaşte, şoareci, şi chiar pentru unele pasări; apoi pentru unele din fiinţele cu cea mai simplă organizaţie şi în cele din urmă, se credea, că s'a produs de la sine numai un „*mucus amorf*“ adică o foarte veche materie fără organe şi fără formă.—Insă, generaţiunea spontanee a fost combătută în mod ştiinţific de învăţaţii: Pasteur şi Tyndall, pe cari i-a aprobat şi Academia franceză. Ipoteza generaţiunei spontanee a fiinţei vieţuitoare a fost pe rând dată afară din toate cadrele clasificaţiei. Pasteur i-a dat ***ultima lovitură***, arătând, că microorganismele cele mai simple se supun legii generale, care voeşte, ca fiinţa vieţuitoare să nu se formeze de cât ***prin filiaţie***, adică prin intervenţia unui organism viu prexistent“. Aşa se exprimă *A. **Dastre***, profesor de fisiologie la facultatea de ştiinţe din Paris, membru al Academiei de ştiinţe în „La vie et la mort“.—Iar *Ch. **Richet***. profesor de fisiologie la facultatea de medicină din Paris, în articolul său „Génération spontanée“ zice: „Cuvântul generaţie spontanee nu mai are de cât un interes istoric. Experienţe simple şi decisive au stabilit.... că, în condiţiile exprimentale cele mai diverse, pe care le putem imaginà, ***ea nu se produce nici odată***. Astăzi (1904), nu mai este un singur fisiologist, care să îndrăsnească,

desvoltarea dela sine a intelingenței, ideia ciudată că viața a fost adusă pe pământ de către o planetă cerească în trecerea sa[1]), sau încă teoria întâiului germene—semințe a întregei vieți—grozavul Bathybius[2]).

Iată niște lucruri, cari au fost scrise, tipărite, citite,—cel puțin pentru cinstea autorilor, la cari se așteptà ceva,—dar repede au fost și uitate. Vorbind lămurit, toate aceste teorii spun tot ce vreți, dar numai de Creator nu pomenesc nimic. Ei pierd din vedere, că dacă nu există un Creator, teoriile lor vin din nou să întărească, că eu sunt fără cauză. Și nici generațiunea spontanee, nici plantele, nici însuși Batybius nu-i pot scăpà de absurditate. Acel Bathybius—noroiu clisos din adâncimea mărilor—sau a fost creat, sau s'a creat însuși, sau este necreat, adică etern. Dar, este mai lesne să credem într'un Bathybius veșnic, decât în veșnicul Creator? Mai nemerit este să credem într'un noroi etern, decât într'o Inteligență eternă? Oarecari scriitori, pentru a înlătură această întrebare despre obârșie

sa susție ideia generației spontance" Vezi Noțiunile „Suflet și Dumnezeu" de Dr N C. Paulescu, (pag. 44) profesor de fisiologie la facultatea de medicina din București.

In o presupunere a lui W Thompson, după care niște germeni vii ar fi căzut din cer pe pamant, cu ocaziunea căderei unei stele. Neputandu-se explica din cauza caldurei celei mari, precum și obârșia vieții la suprafața planetei, din care s'ar fi rupt acea bucată, ce a căzut pe pământ, totd'auna va fi de trebuință a recunoaște ***opera unui Creator.***

[1]). In 1868, Huxley descoperì pentru întâia oară, un fel de ***mucus amorf*** tras din adâncimile mării, adică un noroiu lipicios, ca piftia care n'ar fi de cât produsul spontaneu al protoplasmei,—elementul cel mai vechiu și general al organismelor vii.—Acestui noroiu cleios, îi dete numele de ***Bathybius***, adică viețuitor în adâncimi. Insă s'a văzut în cele din urmă, că acest Bathybius nu este de cât o grămadă de mucozități, pe care bureții și niște zoofite le lasă, când sunt atinse cu instrumente de pescuit.

Materialistul *Virchow* scrie: „Nu se cunoaște nici un fapt positiv, care să stabilească, că o masă inorganică s'ar fi transformat vre-odată în o masă organică....N'avem nici o probă despre generația spontanee; nimeni n'a văzut o materie organică produsă spontaneu. Nu numai teologii susțin aceasta, ci și învățații materialiști.... Cu Bathybius a dispărut și mai mult nădejdea unei dovediri a generațiunei spontanee. Revue scientifique 1877 și Noțiunile „Suflet" și „Dumnezeu" de Dr. N. C. Paulescu. pag. 45.

și cauză,—susțin, că omul este dezvoltarea desăvârșită a unui animal inferior și întemeează această încredințare, pe asemuirea dintre scheletul osos și grosolan al omului și acela al maimuței. De obicei, se zice, că pentru acești scriitori, omul s'ar pogorâ deadreptul din o maimuță asemănătoare omului. Dar ei tăgăduesc lucrul acesta și se mulțumesc numai a susține, că omul și maimuța s'ar pogorâ dintr'un strămoș comun. Dar ce erà acest strămoș comun? Om, sau maimuță? Sau și una și alta, sau, nici om nici maimuță, sau un antropoid,—adică o ființă neutră, ce nu se alege dacă e om sau maimuță—?. Daçă acest strămoș ar fi fost un antropoid, urmașii lui ar fi fost maimuțe, iar nu oameni, și omul nu ar fi fost decât o abatere de la chipul sau modelul strămoșului său [1]).

---

[1]). Materialistul Hartmman zice ca și Darvin: „că toate genurile de animale—coprinzându-se și omul—s'au derivat dintr'o singură celulă vieţuitoare primordială, din care prin transformare în transformare şi din schimbare în schimbare au rezultat toate genurile de animale după faţa pământului şi chiar însuşi omul.....Dar presupunerea aceasta este în ***opoziție cu faptele și legile naturei***“..... „Transformarea prin schimbări treptate şi nesimţite expune teoria la serioase obiecţiuni, că lipseşte naşterea şi derivarea fiinţelor intermediare şi apoi în mod natural este imposibil d'a transformà un gen de animale în altul, de a se confundà sau încrucişà, căci legile naturei nu permit nici încrucişarea, nici confundarea lor, nici întreruperea rodirei şi a împerecherii descedenţilor aceluiaş gen. In locul acestei presupuneri—continua el—să admitem alta despre care în adevăr, ***nu avem nici o probă, dar cel puțin nu ne expune ca să ne dezmință faptele și legile naturei.*** Să admitem ***eterogenia***, adecă presupunerea, după care prin naştere eventuală şi neregulată s'a produs un ***monstru.*** din care a eşit un ***nou gen.*** Astfel din naşterea monstruasă a unei târâtoare s'a produs o sburătoare şi dintr'o maimuţă, un alt monstru, având proprietăţi umane, din care a provenit genul uman. „Hartmann mai cu cap de cât toţi, vedeţi, cât de repede a ajuns de la celula vieţuitoare la om. ***Ii lipsește însă proba***. Dar, pentru ce natura numai arată şi numai produce asemenea genuri, continuând înainte naşterile monstruoase? Cum se întâmplă însă, că atât monştrii din vremurile de demult, cât şi cei din zilele noastre, sau mor, sau venind la împărechere, nu produc alţi monştrii, ci încetul cu încetul revin la starea fisiologică a genului, căruia aparţin!? Totuşi, deşi această părere nu se bazează pe fapte, cum spune aceasta cu francheţă, însuşi Hartmann, el a dat'o, spre ***a înlocuì pe cea dintâiu a lui Darvin, pe care o socotia de absurdă***.—Vezi „Religiunea şi Ştiinţa“ de C. Erbiceanu şi Drag. Demetrescu, pag. 224. 225.

Planul meu nu este de a deslușì aci, pentruce nu cred, că teoria *evoluțiunei* [1]) ar fi un adevăr științific. Mă voiu mărginì să cercetez numai un singur inel al acestui lanț: pretinsa evoluțiune a omului. Celor ce cred, că omul a fost creat din țărână, nu le va venì greu a admite simpla protoplasmă; și celor ce cred, că omul se trage din o singură pereche, le va fi ușor a primì deosebirile cât de mari chiar între oameni și între rase, numai intru cât este vorba de aceiași specie. Noi voim să apărăm întâi de toate, că specia a fost una și aceiași dela început, fără nici un amestesc. Este adevărat, că sunt multe presupuneri îndrăsnețe,—nu științifice însă,—că omul s'ar trage din un animal inferior. Mă voiu încercà să probez acest singur punct.

Dovedirea se poate stabilì în chipul următor: înfățișând structura sau modul de alcătuire al omului cu acela al maimuței, se găsește o grupă de asemănări, în forma și dispoziținnea oaselor. De aci încheerea că maimuța asemănătoare omului—este omul în începutul său și că omul este o maimuță ajunsă la desăvârșire. Dar, unde sunt treptele de mezzo sau punțea de trecere? Unde este maimuța, care se apropie de om și unde este omul, care începe să ajungă omul de azi? Pentru ce toate maimuțele cunoscute sunt maimuțe și oamenii cunoscuți sunt oameni?

Locul omului în creațiune nu este deci printre maimuțe, nici locul maimuței printre oameni. Inelul, care lipsește dela lanț, lipsește pentru totd'auna. Este aci o mare adâncime, asupra căreia nu s'a aruncat nici odată vre-o punte.

Afară de presupunerile lipsite de probe, de adevăr și realitate, ce coprind: teoria planetară, generația spontanee

[1]). Adică teoria evoluționistă sau transformistă a lui Darvin, că: speciile se formează, transformându-se unele în altele, urmând progresiv scara biologică: „Insă, observația prelungită de mai multe mii de ani constată, că omul rămâne tot om; câinele, câine; ștejarul, ștejar etc. cu alte cuvinte ***speciile sunt fixe***. Darvin nu aduce nici un fapt, care să dovedească în mod învederat, transformarea măcar a unei specii actuale, în o altă specie actuală....Motivele, pe care se întemeiază Darvin sunt iluzorii, Vezi, Noțiunile „Suflet" și „Dumnezeu" de Dr N. C. Paulescu, profesor la Facult. de medicină din București, pag. 70. 71.

și bathybius, adevărata dovedire,—contra teoriei, că omul își trage origina din maimuță—este, că această teorie nu este nici științifică, nici filosofică și că se sprijină pe ceva necomplect și prin urmare pe ceva șubred și amăgitor.

Să admitem, că există un număr oare-care de asemănări, între alcătuirea organismului maimuței și al omului. Să împingeți aceste asemănări până în cele mai depărtate amănunțimi, cât vă va plăceà. De aci, va rezultà numai aceasta: că între om și maimuță este o grupă de asemănări și că aceste asemănări se întâlnesc în partea inferioară a naturei omenești.

Pe de altă parte, *sunt cinci grupe de nepotriviri* între maimuță și om; și acestea se întâlnesc în cele mai înalte regiuni sau părți ale naturii omului; apoi aceste grupe de neasemănări, cari prisosesc omului și prin care el întrece pe maimuță, nu se observă înlocuite prin nimic la maimuță.

Dacă deci o grupă de potriviri apropie pe om de maimuță, cinci grupe de nepotriviri îl depărtează, îl deosibesc.

Intâia grupă este *limbagiul pronunțat*. Dacă se va zice, că gongonitul maimuței corespunde limbagiului omului, voi răspunde, că limbagiul omului are o filosofie, arată persoana, lucrarea, suferința, timpul, legătura, condițiunea, tot ceea ce numim gramatică. Arătați-mi cel mai slab început de gramatică al maimuțelor.

A doua grupă este *facultatea de abstracție*, sau puterea de a judecà și despărți lucrurile în mintea noastră, dupre cum se aseamănă sau nu, care a produs gramatica, principiile lui Newton și care a născocit telegrafia electrică.—

A treia grupă este *mintea creatoare*, care a dat la lumină: Odiseia, Divina Comedie și alte capete de operă.

A patra grupă este *rațiunea*, *judecata*, *înțelepciunea*, care au înălțat nivelul vieții omenești, care au format știința dreptului și legile lumii.

A cincea grupă este *lumea din năuntru a conștiinței morale,* sentimentul de răspundere față cu Inaltul Legiuitor și Judecător și prevederea despre socoteala, ce noi trebue să dăm într'o zi.

Aceste cinci grupe de neasemănări sunt tot așa ușor

de priceput ca și grupa de asemănări între corpuri și oase. Protivnicii mei pot închide ochii asupra acestor punte de deosebire; neamul omenesc îi va deschide în totd'auna cu toate că nepotrivirile acestea nu sunt căzute din vre-o planetă, nici venite de odată prin generația spontanee. A ține socoteală de o singură grupă de fenomene de ordine inferioară și a lăsà la oparte cinci grupe de fenomene de ordinea cea mai înaltă, nu este nici științific, nici filosofic. Așa ceva este o insultă adusă filosofiei, științei și bunului simț. Dar, sunt oameni, cari ar voì mai bine un fel de sinucidere a minții, de cât să mărturisească credința în existența Creatorului lor.

Pot încheià, că a doua întrebare pusă dela început, că eu aș fi propria mea cauză, este încă mai fără de judecată, ca cea dintâiu.—

4). Să venim acum la a treia întrebare. Dacă eu nu sunt nici fără cauză, nici cauza mea proprie, atunci trebue să *fi avut o cauză*, orcare ar fi ea. De ce natură este această cauză nu vreau să intru în cercetare.

Cele două întrebări dintâiu sunt cu totul de neadmis; sunt în sine însăși absurde. Dar cineva zice, că este de neadmis faptul, că eu am o cauză oare care? Ce lipsă de judecată este în sine însăși a spune, că eu nu sunt etern și că nu sunt cauza mea însăși, dar că am avut un Creator? Nu este aici nici o insultă adusă bunului simț; din contră, aceasta este în deplină conformitate cu tot ceea ce știu. Lucrul acesta nu este peste putință, nici fără umbră de adevăr. El devine chiar adevărat, pe măsură ce ori-care altă părere este peste putință. De oare-ce mintea omului respinge în mod trebuincios, cele două întrebări dintâiu, față de cari toate presupunerile cu putință au rămas secătuite, a treia întrebare care rămâne este deci singura adevărată și prin urmare sigură, din punt de vedere moral.

Un învățat, care se ocupă numai cu știința pozitivă rău înțeleasă, ar putea să zică, că cercetarea cauzelor sau a obârșiilor este mai presus de mintea omenească și prin urmare este nelegitimă, neștiințifică și superstițioasă. Eu răspund, că mintea tuturor oamenilor s'a rezimat pe credința în cauzalitate și că mintea mea mă împinge, prin o

necesitate a firii sale, a căutà origina sau începutul oricărui lucru, agentul ori-cărei lucrări, cauza ori-cărui eveniment [1]).

N'am găsit în mine însumi, nici în lumea care mă înconjoară, nimic care ar fi fără cauză: tot ceea ce este în mine și în lumea din prejurul meu are o cauză, care îmi este cunoscută sau necunoscută. Intru cât îmi este necunoscută, nu este un motiv, ca ea să nu existe [2]).

In ori-ce moment al zilei, îmi dau seama, că pot cauzà sau produce o mulțime de lucrări sau evenimente. Intâia cauză, care regulează faptele vieții mele de toată ziua, este voința mea.

Dacă vreau ceva, îl fac, adică îl cauzez. Dacă nu vreau, nu este nici un rezultat. Dacă voinței mele se împrotivește vre-o piedică oare-care din afară, faptul acesta nu contrazice întru nimic ceea ce susțin: ci probează numai că puterea cauzală sau producătoare a voinței mele poate fi subjugată unei alte voinți mai puternice de cât a mea sau biruită de oare-care împotrivire a lumei materiale.

Tot cursul istoriei omenirei este rezultatul concursului sau luptei voințelor oamenilor. Nu vorbesc nici despre Dumnezeu necauzat, care este cauza tuturor lucrurilor. Deoarece eu mă încerc aici, să probez existența sa, nu pot să intru în alte amănunte. Dar, un fel de instinct sau pornire a minții îmi spune, că precum toate lucrările mele sunt legate de mine, ca de cauza sau origina lor, tot a-

---

[1]). Se uită însă de cei ce susţin, că cercetarea cauzelor este superstiţiune, că întreaga ştiinţă nu este decât ***cunoştinţa prin cauze.*** Principiul: „***nimic nu se face fără o cauză proporţională***“ care este temelia ştiinţei omeneşti, este subînţeles în toate raţionamentele ştiinţifice. Pe baza principiului de cauzalitate, omul, prin judecata şi raţionamentul său, plecând dela cunoscut, descopere necunoscutul, plecând dela fiinţe şi fenomene, se înalţă la cauze şi la legi, de unde deduce consecinţe“. Dr. N. C. Paulescu, în lucrarea citată, pag. 31.

[2]) Este un raţionament falş a presupune, că în natură nu există nimic in afară de ceea ce cade direct sub simţurile noastre,.... Electricitatea şi magnetismul nu le simţim de-a dreptul,—ca pe foc sau ghiaţă,—ci indirect, când sunt transformate în vreuna din formele sensibile ale energiei (mecanică, termică etc.) Dr. N. C. Paulescu, lucrarea citată pag. 42.

semenea și eu sunt legat de o cauză, dela care îmi trag obârșia mea.

Nu mă voi oprì la susținerea fără temeiu a partizanilor lui Compte, cari spun, că ideia de cauzalitate este o superstițiune metafizică, o credință deșartă, grea de înțeles și că cauza și efectul însemnează numai ce este înainte și ce urmează în un șir de fapte, care n'au nici o legătură de cauzalitate [1]). Dar, dacă lucrul acesta poate fi adevărat în lumea ființelor lipsite de minte, este de sigur falș în lumea ființelor înzestrate cu minte.

O voință transformată în fapte este exercițiul sau îndeletnicirea unei puteri cauzătoare, de care eu sunt conștient, cași de mine însumi. Eu văz împrejurul meu și în tot timpul vieții mele, aceiași putere cauzală exercitată de ceilalți oameni. Lumea politică și socială, pe care oamenii o întemeiază prin forța voinței lor este cauzată de conlucrarea a mai multora. Alcătuirea văzută pretinde de asemenea o cauză.

A spune, că eu sunt un fel de mașină și nu o cauză liberă a lucrărilor mele din toate zilele, aceasta ar contrazice conștiința, ce eu o am continuu despre actele mele. A susține că istoria lumei n'a fost urmarea puterei cauzatoare a voinței omenești, ci numai rezultatul unui mecanism lipsit de minte, însemnează a lovì deodată și în mintea și în conștiința mea.

De asemenea a zice, cà ființa mea n'are cauză, că eu sunt ceea ce sunt, fără ca să fie vre-o putere mai nainte de mine, căreia îi datoresc existența, este aceasta o călcare a rațiunei mele și o susținere că eu sunt fără cauză sau că eu sunt însuși cauza mea: două lucruri lipsite de judecată și care nu se pot împăcà.—

5). A treia și cea din urmă întrebare: *că eu am o cauză creatoare*,—afară de care nu se mai poate bănuì nimic—rămâne deci singura cu putință și adevărată și dupre

---

[1]). Ori cine știe, că dacă apa lăsată la ger înghiață: cauza este frigul, efectul este ghiața: dacă cineva bea otravă, moare: cauza este otrava, efectul este moartea corpului etc... Și cauzele acestea pot să aibă și ele alte cauze sau legături, de pildă: cine a pus apa la frig și de ce? ghiața a spart vasul și de ce?. Este dar legătură între cauză și efect, tot așa și în lumea morală.

cerința minții mele, chiar unica singură. Ea este de asemenea întărită prin experiența vieței de toate zilele și prin mărturisirea lumei înconjurătoare.—

Aceasta vreau să spun, când susțin, că rațiunea mea mă silește să cred în existența lui D-zeu. Vorbesc de D-zeu numai ca despre cauza existenței mele.—

Nu spun, că El este: o ființă personală, bună și rațională, ci numai că El există și că El este cauza adevărată și neapărată, prin care eu sunt ceea ce sunt.

Nu spun, că această încheiere îmi dă o ideie oare-care de D-zeu, căci termenul *ideie* este ceva hotărât și nu cu două înțelesuri. Acest termen își trage origina dela Platon și dacă i s'ar schimbà înțelesul poate să devină o cauză de încurcătură și de multe însemnări. Dupre Platon, o ideie este un model—tip—,sau o închipuire în minte a unui lucru sau ființe, care există, sau care va există sau care poate să existe și care model sau imagine își are reședința în mintea Creatorului.

O ideie nu poate fi ceva nelămurit, nehotărât și neînțeles. Eu pot să cunosc un lucru fără să am ideie de acest lucru; cunosc existența unei forțe, deși n'am nici o ideie de natura acestei forțe. Știu, că o cauză este o forță, de unde pleacă și de care atârnă un lucru oarecare, dar n'am nici o ideie de natura cauzei. Pot avea cunoștință adevărată și sigură de lucruri, pe cari mintea mea nu poate nici să le hotărască, nici să le coprindă în întregime. O astfel de cunoștință este noțională sau pe cale de noțiune și totuși ea poate fi de o siguranță desăvârșită. Se găsește vre'o inteligență creată, care să aibă ideia veciniciei sau nemărginitului, așa cum ar avea-o despre lucrurile văzute? Și cu toate acestea, care este omul sănătos la minte, care ar îndrăznì să tăgăduiască eternitatea și infinitul?

Putem să avem despre eternitate și infinit o ideie sigură și adevărată, prin care le prindem puțin, dar numai cum mâna atinge ceva, pe care nu-l poate apucà cum trebue.

Astfel este gândirea mea, când zic, că o trebuință a rațiunei mele mă constrânge să crez în existența lui D-zeu. Rațiunea îmi arată o cauză, căreia îi datoresc existența mea: și aceasta mă face să mă urc până la o cauză primă,

care este însăși fără cauză și prin urmare eternă—D-zeu.

6). Imi mai arată rațiunea mea ceva? Dar, și mult mai mult; nu prin un fel de nevoe a minței nemijlocită și deadreptul, ci *prin o siguranță morală*, *neînlăturată*, fruct al rațiunei. Aceasta o vom vedea acum.

Mai întâiu trebue să examinez două păreri, ce s'au dat de unii, ca adevăruri învederate: «Cuget, așa dar exist», și «Nimic nu este în minte, care să nu fi fost mai întâiu în simțuri» [1]).

In ceea ce privește întâia părere, observ, că nimenea n'a tras nici odată existența sa din faptul că, *el cugetă*; nimeni n'a avut vreodată trebuință de a vorbì sau lucrà astfel. Căci toți oamenii știu, că ei își au ființa înainte de a știi, că ei cugetă sau gândesc: și, că ei sunt mai siguri de existența de cât de cugetarea lor. Cugetarea este o lucrare a minții, ce se săvârșește din timp în timp; existența este temelia neschimbată, rădăcina și condițiunea oricărei lucrări. Părerea aceasta nici odată n'a fost luată în serios și ca trebuincioasă. Este mai mult o șmecherie, prin care se slăbește o lumină directă, lăsându-o să treacă prin ajutorul unei sticle răsfrângătoare.—

In privința părerei a doua, avem de spus că, cele arătate la începutul acestei lucrări probează din potrivă. Conștiința sau simțul din năuntru, ce eu am despre viața mea, despre gândirilie mele, despre voința mea, despre dorințele, temerile și trebuințele mele: toate acestea formează la un loc, niște lucrări trainice ale naturei raționale, cu care noi ne naștem.

Dacă noi nu zicem: «*existăm*,» prin faptul că «*cugetăm*», încă mai puțin avem cunoștință de lumea din năuntru a ființei noastre, prin lumea din afară a simțurilor. O asemenea filosofie, atârnătoare în totul de simțuri, se dărâmă chiar dela întâiul său pas. Această filosofie se potrivește cu soiul animalelor. Ea scoboară pe om din vârful creațiunii raționabile, până la cele mai de jos trepte ale unei vieți, care nu are decât simțurile, fără a se gândì dasupra sa însăși, fără a avea minte pătrunzătoare și fără puterea de a judecà. Leibnitz a priceput această urmare gre-

[1]). „Cogito ergo sum“, Nihil in intelectu quod non prius in sensu“

șită; de aceia el a mai lărgit înțelesul, susținând, că minții omenești îi aparține o lume întreagă,—*lume neatârnată de simțuri, ce își are ființa mai naînte de orice încunoștiințare a simțurilor.*

Puterea înțelegătoare a omului se cunoaște prin *reflexiune*. Nu simțul l'a învățat pe om să spună: «*eu sunt*», «*eu gândesc*», «*eu vreau*».

Mintea este o putere înzestrată cu *intuițiune* sau observarea lucrurilor și cu *reflexiune* sau judecată, făcând pe om să aibă continuu conștiință de sine însuși, afară numai de cazul, când el doarme. Și, chiar în somn, mintea omului, pare a nu se odihni niciodată, cu toate, că noi n'avem cunoștință de gândirile noastre.

Mintea—esența sufletului—este ca o mișcare neîntreruptă. Când ochii sunt închiși, urechile în repaos, toate transparentele lăsate; când împărtășirea cu lumea din afară este cu totul oprită, această lume din năuntru pare a rămâne încă în lucrare. Când somnul nu mai este adânc, începem în parte a ne da seama de gândirile noastre. Atunci, zicem, că visăm. Starea de neconștiință nu este o probă, că puterea noastră de a judecà ar fi înlăturată în timpul somnului [1]).

In ceea ce am spus, am întrebuințat cuvântul «*conștiința*», de oarece în limbagiul nostru, acesta exprimă mai bine, cunoștința nemijlocită, și observarea propriei noastre existenți. Un copil simte și cunoaște, că el există, tot așa ca și un om. O astfel de cunoștință nu este nici o mărturisire a simțurilor, nici o încheiere a inteligenței, nici rodul chibzuirii sau al judecății lui. Ci este viața conștientă de

---

[1]) Aceasta se învederează și dacă am privì un ***somnambul***. Se știe, că persoanele atinse de somnambulism, oricât ar fi coprinse de un somn adânc, văd fără lumină, vorbesc, lucrează, ca și când n'ar fi în somn; fac în întuneric adormiți, lucruri migăloase și exacte, chiar și scriu. Un arhiepiscop de Bordeaux istorisește, că un seminarist se sculà în timpul somnului, lua hârtie, compuneà și scrià cuvântări, fără lumină, făcea chiar îndreptări și ștersături, acolo unde trebuià. Pentru a se asigurà că este adormit și nu vede, îi puse un carton între ochi și hârtie și el scria mereu, fără a vedeà nimic (Encyclopedie tom. 31, Somnambule). Aceasta probează, pe lângă existența sufletului și că puterile sale sunt totdeauna în lucrare, chiar când noi nu suntem conștienți.

sine însăși, «*Eul*», care iese la iveală înaintea oricăror lucrări, izvor al tutulor voințelor, judecător al proprielor sale fapte și destine. In adevăr, acest «*Eu*» este în legătură cu simțurile, cu privire la tot ce acestea pot să-i procure; dar, acest «*Eu*» nu atârnă decât de sine însuși, în ceeace privește tot ce este sub propria sa conducere și în stăpânirea sa întelectuală.

7). Mai întâi, eu nu pot spune ce însemnează vorbele: «*eu sunt*» sau «*a fi*». Știu, că ceea ce este, este; și, că ceea ce nu este, nu este. Dar, de m'ar întrebà cineva, ce poate fi acest «*este*», nu sunt în stare să-i spun. Știu numai, că propria mea existență este un fapt; că eu nu sunt nici fără cauză, nici propria mea cauză, dar că sunt *cauzat* sau produs de o ființă neatârnată, vecinică, asemenea cu acea ființă în unele puncte, dar nu parte din ea însăși. Cu alte vorbe, cauza *ființei* este fără cauză; ea este singura ființă neatârnată, ce își are existența înaintea tutulor celorlalte și cauză a tot ce există. Una din cele mai vechi cărți din lume, anume Biblia,—pe care eu o amintesc aici numai ca istorie sau filozofie,—ne spune, că această cauză primă—Dumnezeu—s'a numit ea însăși prin aceste vorbe: «*Eu sunt cela ce sunt*». Vorbele «*Eu*» și «*sunt*» sunt două cuvinte covârșitoare, ce întrec priceperea noastră. Ele sunt ca două adâncimi, pe care noi nu le putem cercetà; sau, dacă vreți, sunt ca două raze de lumină, care ne orbesc. Deci, înainte de orice, *eu știu că exist.*

Al doilea, știu, că mintea mea poate să cunoască multe lucruri prin observare; că ea poate să descopere multe lucruri prin judecată și deducere.

Al treilea, cunosc oarecari adevăruri trebuincioase, de pildă: că cinci și cu cinci nu fac nici nouă nici unsprezece, ci zece. Că două linii drepte nu pot mărginì un spațiu; că întregul este mai mare decât partea sa; că dreptatea nu poate fi niciodată nedreptate, nici nedreptatea—dreptate; că adevărul nu poate fi niciodată minciună, nici minciuna—adevăr.

Al patrulea, știu, că am puterea de a voì, ceea ce vreau să fac sau să nu fac.

Al cincilea, știu, că sunt legat de o pornire dinnăuntru,

care mă îndeamnă să voesc binele și adevărul, iar nu răul și minciuna; știu că am să dau socoteală de chipul, cum mă voiu fi supus acestei cunoștințe morale sau acestei dictări a rațiunei mele.

Al șaselea, știu, că dreptatea, mila, carățenia, adevărul sunt—binele; că nedreptatea, cruzimea, necurățenia, fățărnicia și minciuna sunt—răul.

Toate aceste felurite cunoștinți sunt coprinse de sigur, în însăși mintea omului. Ele n'au a face cu simțurile și sunt neatârnate de acestea. Dacă mi s'ar spune, că le căpătăm prin simțuri, dela părinții noștri, voiu răspunde: că învățătura dela părinți și tradițiunea socială a lumei sunt nesigure, neegale, deosebite, adesea contrazicătoare și mai ales fără rezultat, la cei mai mulți oameni; apoi, acei cari nu primesc această învățătură sunt nenumărați, pe când aceste dintăi cunoștințe ale sufletului nostru sunt generale, fără greșală și unele și aceleași la toți oamenii, cu mintea sănătoasă. Aceste cunoștinți vin dintr'un isvor mai înalt decât simțurile și chiar decât judecata; ele se găsesc pretutindeni, unde este minte și rațiune.

Și, fiindcă eu constat în mine însumi și deosibesc adevăruri necesare, întelectuale și morale, cred, că ceeace este în mine, ca o urmare și derivare, trebue să se găsească în cauza mea, într'un chip propriu și original; de unde încheiu, că între cauza mea și mine—este o asemănare.

8). Să rezumăm acum, tot ceea ce s'a zis, cauza din care mă trag eu, este «necauzată», asemenea mie prin puterea înțelegătoare și morală, deci *o persoană*. Și acum, când vorbesc de cauza mea, nu mai am trebuință de a mă exprimà cu «*aceasta*», că pot zice «El». Pot zice că: El are o asemănare cu mine, pentrucă El m'a făcut după chipul său.

Sf. Apostol Paul,—citându-l numai ca cugetător,—zice, că cine se împotrivește a recunoaște existența lui D-zeu, din făpturile sale, n'are iertare [1]). El încredințează că lucrările creațiunii probează puterea și măreția lui D-zeu. Dar, această probă din afară nu împiedică nici de cum

---

[1]). Romani cap. I. V. 20.

de a ne servì de proba, care zace în mintea și conștiința fie-cărui om. Cu toate acestea, această probă este subiectivă și nu poate fi propusă altor oameni, fără teamă de a fi disprețuită.

Proba prin care Dumnezeu se pricepe din făpturi, este obiectivă și poate fi propusă fără deosibire tutulor oamenilor înzestrați cu rațiune. Aruncându-se, nu i se micșorează puterea, ci probează numai, că cei cari o disprețuesc, nu au simțul și rațiunea omului întreg la minte.

Cea dintâiu ideie de cauzalitate este actul voluntar. Dar, actul voluntar presupune o voință; și, o voință este proprietatea de căpetenie și neînlăturată a unei persoane. Lucrul acesta eu îl simt în mine și îl văz împrejurul meu, la persoanele asemănătoare mie. Cu mult timp, mai nainte de a avea cunoștința unei cauze mecanice, chimice sau a alteia oare-care—, ce nu decurge învederat din voință— eu am cunoscut pe deplin puterea mea cauzătoare. Deci, întâia ideie de cauzalitate este personală.—

Apoi, când eu văd, că un rând de oameni este cauza altui rând, că urmașii au aceiași ființă, aceiași voință, aceiași putere de îmulțire, ca și cauza lor, care este părinții lor—, am o dovadă, că această cauză personală împărtășește asemănarea sa.—

9) Este lucru la modă, pentru unii scriitori, de a tăgădui puterea ce are *dovada cu ceasornicarul* sau dovada trasă din planul întocmit cu minte, ce se vede în locurile create. Ni se spune, că este o curată îngâmfare a susține, că dacă A este potrivit cu B și dacă C reiese din lucrarea împreună a lor, aceste legături de potrivire și de producere au fost hotărâte de o minte. Aceia, cari vorbesc astfel, nu tăgăduesc: că întreaga lume materială se mișcă ca o mașină, ce este întocmită să lucreze pe vecie, în unul și acelaș fel și că toate felurile de îmulțire și de creștere ale firii, dela om până la firul de iarbă, urmează totdeauna, fără nici o greșală, unul și acelaș curs. Ei nu îndrăznesc să atribue aceasta întâmplării; dar nu ne lasă nici pe noi să datorim aceasta, planului unei Ființe inteligente.

A luà întâmplarea de cauză a tot ce se vede, că se execută fără greșală și neschimbat, însemnează a se face de

râs. Ingăduindu-ne să susținem,—că mersul regulat, fără greșală, pe vecie și tără schimbare a tot ce se vede în univers—permițându-ne, zic, a afirmà, că toate acestea ne arată un plan hotărât, ar probà mintea prevăzătoare și voința prezentă în totdeauna a Autorului acestui plan, adică a lui Dumnezeu, prin care toate s'au făcut.

A tăgăduì, că universul arată pe Făcătorul Inteligent, îmi pare faptul unor oameni cu spoială de învățătură sau lipsiți de judecată. Noi susținem existența unei Inteligențe, întemeiați pe judecata serioasă și pe observațiunea naturii.

Să presupun, că eu găsesc pe un câmp întins și pustiu, nu un ceasornic, cu o delicată mașinărie, ci patru ghiulele de tun așezate în formă de piramidă: trei la bază și una la vârf. Această punere alăturea a celor patru ghiulele, în mod meșteșugit, este tot ce se poate face mai cu dibăcie și mai greu cu ele. A-mi cere să cred, că aceasta este rezultatul întâmplării, însemnează a mă crede prea simplu.

Dar, să mergem mai departe: să presupunem, că asemenea piramide s'ar găsì așezate pe o întindere de mii de kilometri, între niște orașe mari! Atunci, filozofii, cari atribue totul întâmplării, vor începe să vorbească de uniformitatea soartei.

Observați: modul de așezare al acestor ghiulele, greutatea lor, forma lor ș. a. Ce comisiune,—sub depunerea jurământului,—ar voì să creadă pe acela, care susține, că nici o mână n'a grămădit astfel, pe toate aceste ghiulele? Ziceți oare, că aceste ghiulele au o pornire lăuntrică de agregațiune sau de lipire pentru a formà un corp? Pentru ce atunci, toate ghiulele de tun, din toate arsenalele lumei, nu se așează ele astfel, dela ele însăși, fără ajutorul unei mâini omenești? Și apoi, ce este această pornire, această înclinare, această agregație? Aceasta nu însemnează a mai judecà, ci a bate câmpii.

10). Să lăsăm la o parte un exemplu așa de cunoscut și să luăm altele două.

Lumea florilor și a fructelor atât de felurită și schimbată în producțiunile sale, naște și se desvoltă cu ajutorul elementelor, dintre care *patru sunt generale:* pământul, aerul, ploaia și soarele. *Un singur element este special:* sămânța sau altoiul, ori germenele, de unde iese fiecare

floare și fiecare fruct. Fiecare floare are forma sa, coloarea sa, țesătura proprie, simetria sa, parfumul său. Fie care fruct are volumul său, deosebirea sa, aroma sa, gustul său particular. Și, toate acestea se produc în fiecare fel de flori și fructe într'un mod, păstrându-și în mod minunat felul său. Și toate acestea își au scaunul sau puntul de plecare în sămânță sau germene și nici un microscop n'ar puteà să deosibească numeroasele proprietăți și puteri ale fiecărui germene. A mi se spune, că toate aceste întocmiri și aceste rezultate nu sunt dovada unui plan inteligent, ar însemnà atunci, că nu sunt decât neschimbat rezultatul întâmplării. Dar, a mi se zice, că întâmplarea este tatăl uniformității, mi s'ar spune, că ceea ce este strâmb este drept și ceea ce este drept este strâmb.

Alt exemplu este luat din Sf. Paul, pe care îl citez încă ca filozof și nu ca apostol. El zice: «Orice casă este desăvârșit clădită *de cineva;* dar cel care clădì desăvârșit toate este *Dumnezeu* [1]). Aristotel zicea: «Dupre cum este cunoscut, că cizmarul este autorul încălțămintei, tot așa universul are un Autor». Astăzi, acest argument este numit cu dispreț «argumentul Teslarului». Nu face bine niciodată cel ce-și bate joc de Teslar. Iulian, care s'a lepădat de Hristos, plecând în cel din urmă război al său, întrebă pe un creștin: «Ce face acum Fiul Teslarului?» Creștinul îi răspunse: «E vorba să se apuce să facă sicriul tău» și Iulian nu se mai înapoie dela războiul întreprins.

11). Nu mă voiu oprì la acestea. Aceia, cari zic, că universul nu este rezultatul unui plan dumnezeesc, de ce nu susțin, că și istoria, știința și descoperirile omenești și tot ceea ce cade sub stăpânirea minței nu ar fi fructul planurilor oamenilor?

Eu cunosc dinnainte propriele mele planuri și cu toate că nu pot cunoaște mai dinnainte planurile Creatorului, pot spune: dupre cum propriele mele planuri au o legătură cu mine însumi, cred de asemenea că, tot ceeace văd are o legătură cu acela al căror Creator este.

Tot ceeace este scris în istorie, tot ceea ce ne împresoară în toată viața noastră este rezultatul înteligențelor

[1]) Ebrei c. 3. v. 1.

și voințelor, care au zămislit și executat—înțelepțește sau nu—planurile lor. Dacă cerul, pământul, marea, toate ființele însuflețite și neînsuflețite mărturisesc cu siguranță, că există un Creator, prin care toate s'au făcut, fără îndoială, omul este făptura cea dintăi și mai însemnată, mărturia cea mai luminoasă și hotărîtoare. A lucrà și a viețuì după un plan este legea desăvârșirei sale. Când omul lucrează fără plan, atunci înjosește și umilește firea sa înzestrată cu rațiune. Când el lucrează cu un plan răutăcios, se distruge pe sine însuși.

Dar, dacă toată istoria omenirei este istoria planurilor oamenilor înteligenți,—fie că acele planuri s'au îndeplinit sau nu,—cum un protivnic cu minte ar îndrăznì să susțină, că singur omul este în stare să descopere planurile sale prin lucrările sale, pe când în univers nu se poate găsì proba unui plan înteligent? Din partea mea, primesc fără altă condiție declarațiunea lui Bacon: «Mai bine voiu da crezământ tutulor fabulelor, talmudului lui și coranului, de cât să admit, că acest univers nu descopere un Autor Inteligent».

12). Până aici, am arătat pe scurt, motivele, care îmi permit să susțin adevărurile următoare: Rațiunea mea este silită de necesitate să creadă în existența lui Dumnezeu; a nu crede în existența unei Cauze prime, izvorul a oricărei ființi și mișcări, prin care totul s'a făcut, ar fi a lovì în rațiune; această cauză primă este o Inteligență și o Voință personală, a cărei icoană, eu o găsesc în mine; această Cauză, acest Creator a tot ce există este însuși «*necauzat*» și «*necreat*» și pentrucă este necauzat există dela sine și este vecinic. El este modelul oricărui adevăr, izvorul oricărei legi, al oricărei desăvârșiri morale, Autorul înteligent și Cauza finală a armoniei universului, care este lucrarea sa.

Pr. N, Georgescu.
Alexandria.

(Va urmà).

Câte-va cuvinte asupra Cazaniei următoare a sf. Efrem Sirul de mare importanță.

Efrem Sirul este un bărbat cult și scriitor însemnat din timpurile vechi ale Creștinismului. Pe lângă scrierile lui ascetice, mai are încă păstrate și o serie de Omilii ori Cazanii, cuvinte rostite în Biserică și prin care explică doctrina creștină; el stabilea prin acestea punctele dogmatice și combătea pe Eresiarhi. Această Cazanie ce o public, am decopiat'o exact dintr'un manuscript al meu, pe care curând îl voiu depune la Academia noastră, ca și pe altele spre vecinică păstrare, pentru folosul neamului nostru. Manuscriptul este întitulat: *A sfântului Părintelui nostru Andrei Arhiepiscopul Cezariei Capadociei, tălcuire la Apocalipsis a Sfântului Apostol* și *Evanghelist a lui Hristos Ioan Bogoslovul. Depe elinie pravoslavnic dialect scos și bine alcătuit de cuviosul preot Lavrentie Zizania. Iar acum în zilele prea luminatului Domn Io Constandin Basarab Voevod, cu porunca Preasf. Chir Teodosie, Metropolitul Ungro-Vlahiei depe slavonie pre românie așezat. In anul dela zidirea lumii 7212, Iar deld Hristos 1704*»: Cine este traducătorul acestui comentar? In una din prefețele manuscriptului citesc: «Pentru aceasta primește această carte cu dragoste cuprinzindu-o cu osîrdie (înțălegându-o)

să o procitești cu înțălegere și să i-ai aminte cu dinadinsul cele ce scrie într'ânsa, și pre sfântul bărbat Părintele nostru Andrei, ce să ostenește în Domnul, și pentru noi te roagă, A blagoslovitei tale poftilor de vecinicile bunătăți. *Tarasie* Ieromonah, carele au făcut această prodoslovie slavonească «*Iar de sfinția sa Părintele Damaschin, Episcopul Buzeului s'au scos pre Romanie*«. Prin urmare traducătorul comentariului acestuia este cunoscutul și renumitul învățat, numit prin escelență *Dascalul Damaschin*. Damaschin poftit fiind de Teodosie Metropolitul a executat această traducere a Apocalipsului. Noi cunoaștem cu exactitate că acest bărbat cult au tradus din slavonește, grecește și latinește, comparând textele, aproape tot ritualul Bisericii noastre. Deși nu s'au imprimat pe timpul seu toate traducerile sale, că au trecut curând din viață; fiind ca Episcop de Râmnic, dar cu toate acestea să mărturisește de urmașii sei că dela dânsul ni au rămas mult material ritualistic, pe care în urmă l'au utilizat ucenicii sei, dupre cum ne spune Filaret Episcopul de Râmnic în unul din Mineile publicate de el. Damaschin dascalul erà om talentat și aveà desăvârșită cunoștință a limbei țărei sale. Erà Român de neam și ș'au sacrificat tot timpul seu pentru a introduce în limba patriei sale serviciul cultului divin, ce până la el să cântà încă în limba slavonă pe unele locuri în Biserici, cu deosebire pe la Mănăstiri. Calitatea prea escelentă a lucrărilor lui Damaschin constă în dulceața frasei, în claritatea ideilor înțelese de popor, prin care se reprezintă textul original, prin varietatea nedescrisă a cuvintelor ce întrebuințează și prin demnitatea religioasă cu care se exprimă traducătorul față de Dumnezeire. Multe, dacă nu toate traducerile lui de ritual Bisericesc, au rămas neschimbate în Biserica noastră până acum, așa de bine au fost făcute, combinate ori alcătuite. Afară de unele cuvinte slavone ce erau în uz atunci în popor, și care cu timpul

s'au înlocuit cu altele românești; totul este încolo tot textul *vestitului Dascal Damaschin.* Acest Damaschin cu Mitrofan. Episcopul, cu Antim Metropolitul și Veniamin Costachi sunt adevărații urzitori și întemeitori ai graiului bisericesc românesc din Biserica națională.

Dar să vin la chestie ertându-mi-se aceste îndepărtări dela obiect. Pentru ce am transcris și imprimat Cazania lui Efrem Sirul, care-i scrisă din timpuri îndepărtate și nu mai are însemnătate poate pentru clericii noștri astăzi, ar puteà zice cineva. La aceasta iată ce respund: Această Cazanie fiind un model rar de oratorie, și o argumentare de care puține să află la Sf. Părinți; apoi cunoscând că Efrem Sirul erà un aprig combătător a ereziilor timpului lui și de care erezii erau multe, mai ales cestiuni Hristologice, ca despre cele două naturi în Hristos, divină și umană. Văzând autorul că credincioșii sei nu erau pe deplini educați și convinși în asemenea dogme grele de priceput și cu anevoe de argumentat, autorul ș'au propus a vorbì despre cele două naturi în Iisus Hristos ca om și ca Dumnezeu, spre a-i luminà. Spre a-și ajunge cu siguranță scopul, aduce aproape toate textele din Evangelii respective de această cestiune, și din care texte iesă pentru orice ascultător ori cititor convingerea că în adevăr așa se dovedește clar din Sf. Evangelii că în Iisus Hristos sunt două naturi pe deplin, umană și divină, neamestecate și nedespărțite, necontopite și neseparate cu totul și că amândouă sunt unite într'un ipostas Iisus Hristos. Această Cazanie mai are meritul mare că începe cu argumentarea divină și umană a lui Hristos dela nașterea și merge amănunțit până la înălțarea lui Hristos la ceriu. Toată-i bazată numai pe textele Sf. Evangelii, poate dar ea servì de model clericilor noștri în compunerile lor de predici, căci în texte stă puterea vorbirei. Arată în fine care-i credința Bisericei, definind clar dogma cea mai profundă pen

tru noi și arată care sunt contrarii ori ereticii între creș-tini, adică aceia carii nu primesc hotărârea dogmatică a Bisericei. Acest metod îl avem noi până astăzi în Biserica noastră Ortodoxă, și acesta va rămânea pururea, bazân-du-ne pe texte scripturistice, până când avem voința ne-schimbată a urmà urmelor strămoșilor noștri și a ne numì Ortodoxi. Altfel ne depărtăm din calea Ortodoxiei. Iată dar cauza ce m'a îndemnat a publicà această Cazanie.

Cazania Sf. părintelui nostru Efrem Sirul la Preobrajenia (Schimbarea la față) a Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Din țarină [1]) seceriș și bucurie, din vie struguri de mân-care este, iar din Scriptura Sfântă învățătură de viață a-ducătoare. Țarina în scurtă vreme să adună; iar Scriptura pururea izvoraște din sine învățătură de viață dătătoare. Țarina după ce se săceră să sfârsaște, și vița de vie după ce să tae să împuținează: iar Scriptura măcar în toate zi-lele de s'ar culege, dar strugurii cari sunt într'ânsa nădej-dea nu'ș pierd.

Să ne apropiem dar de această țarină [2]) și să cuprin-dem aceste brazde făcătoare de viață și vom săcera din-tr'ânsa spice de viață, adică: Cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos, carele au zis cătră Ucenicii săi: «Sunt oare-cari din cei ce stau aicea, cari nu vor gustă moarte, până când vor videà pe fiiul omenesc venind întru împărăția sa» [3]). Și după șasă zile luat-au Iisus pre Petru și pre Iacov și pre Ioan fratele lui și i-au suit pre ei într'un munte înalt

---

[1]) Asemănare dela țarină și dela vie cu Scriptura Sfântă. Nota marginală pe manuscript.

[2]) Idem notă: apropiere cătră Cazanie, ori exordul Cazaniei.

[3]) Mateiu 16. 28. apoi Marcu 9. I. Luc. 9. 26. Mateiu 31. I. Marcu 9. 2. Luc. 9 28. Texte pe care se razimă scriitorul în vorbirea O-miliei sale.

deosebi și ș'au schimbat fața înaintea lor, și au strălucit fața lui ca soarele; iar hainele lui erau albe ca lumina. Bărbații cari au zis că nu vor videa moartea, până când vor videa chipul venirei lui, sunt acești trei Apostoli pe care și luându-i i-au suit în munte înalt și le-au arătat lor că va se vie în ziua cea de apoi întru mărirea Dumnezeirei sale și în trupul omenirei sale. Suitu-i-au pre dânșii în munte ca să le arăte lor cine e Fiiul și al cui este. Căci când i-au întrebat: Cine zic oamenii că sunt eu fiiul omenesc? Ei i-au zis lui, unii Ioan Botezătorul, iar alții Ilie și alții Ieremia sau unul din prooroci. Pentru aceea i-au suit pre dânșii în munte și li-au arătat că nu este Ilie, ci Dumnezeul lui Ilie, nici Ieremia, ci acela care au sfințit pre Ieremia din pântecile maică-sa, nici unul din prooroci, ci Dumnezeul proorocilor și acela este care i-au trimis pre dânșii să propoveduească. Și iarăș le-au arătat lor că acela este Domnul viilor și al morților, pentrucă au poruncit ceriului și au udat pre Ilie [4]) și au poruncit pământului de au pus înainte pre Moisi, și i-au suit pre dânșii în munte, pentru ca să le arate lor că el este Fiiul lui Dumnezeu, carele mai înainte de voi s'au născut din Tatăl și mai pre urmă din Fecioara s'au întrupat, precum însăș știe; fără de sămânță născându-se negrăit, și păzindu-i fecioria ne stricată. Că unde va Dumnezeu să biruește rânduiala firei [5]), pentrucă s'au sălășluit în pântecele fecioarei. Dumnezeu cuvântul și nu au ars focul Dumnezeirei mădularile trupului fecioarei, lăsând cele firești nestricate și dintr'Însa au eșit Dumnezeu întrupat, ca să ne mântuiască pre noi. Suitu-i-au pre dânșii în munte ca să le arate lor mărirea Dumnezeirei, și le-au arătat că acela iaste, carele izbă-

---

[4]) Mateiu 16. 17. Marcu 8. 56. Luca 9. 8. Ieremia 1. 5. Apocal. 22. 6.

[5]) Voia lui Dumnezeu, birueşte rânduiala firei. Octoih glas 6. Sâmbătă seara. De aicea începe autorul enumerarea scripturistica prin care se probează cele două naturi în Hristos.

vește pre Istrail precum prin prooroci au arătat, și că să nu se lepede de dânsul, văzând muncile lui cele de bună voe, care le-au voit și le-au răbdat pentru noi după trup, pentru că'l videa om și nu știà că iaste Dumnezeu, știa-l pre dânșul că iaste fiiul Mariei și'l videa om viu, petrecând cu dânșii în lume. Arătatu-le-au lor în munte că iaste adevărat Fiiul lui Dumnezeu și Dumnezeu; vedea'l pre el că mănâncă și bea și se ostenea și se odihnea și dormea și se temea și asuda, care lucruri firei Dumnezeirei nu slujesc, ci numai omenirei [6]), și pentru aceea i-au suit în munte, ca Tatăl să arate pre Fiiul și le-au arătat lor, că adevărat iaste Fiiul lui și Dumnezeu. Suitu-i-au pre dânșii în munte și le-au arătat lor Impărăția sa, mai înainte de moartea sa și cinstea sa, mai înainte de ocara sa, ca atuncea când erâ să'l prinză și să'l răstignească ludeii, să cunoască că nu pentru vre-o pricină și vină să răstignește, ci de bună voia sa, pentru izbăvirea lumei. Dusu-i-au pre dânșii în munte și le-au arătat mărirea Dumnezeirei sale mai înainte de învierea sa, că dacă se va sculà din morți să cunoască toți mărirea firei Dumnezeirei lui, că nu prin vre-o osteneală ș'au agonisit mărirea, ca cum ar fi cerut, ci o aveà el aceia mai înainte de veci, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, precum au zis mergând la munca cea de bună voe. «Și acum proslăvește-mă tu Părinte la tine însuți cu mărirea care am avut'o la tine, mai înainte până n'au fost lumea».

Această mărire a Dumnezeirei sale neștiută între omenirea lui, deplin o au arătat Apostolilor în munte, că au văzut fața lui strălucită ca soarele și hainele lui albe ca lumina, doi sori au văzut ucenicii lui, unul în ceriu după obiceiu, o lumină ce lumina și lor și la toată lumea, în ceriu, iară alta, care numai lor singuri, adică fața lui cea arătată lor (Apostolilor). Arătatu-le-au că din tot trupul

---

[6]) Mat. 4. 2. Ioan 9. 28. şi 4. 6. Mat. 25. 36. Luc. 22, 44.

lui strălucea mărirea Dumnezeirei lui și din toate încheeturile lui luminà lumina lui. Că nu precum lui Moisi erà strălucit chipul feței lui din afara trupului, ci din singur Hristos [7]) strălucea mărirea Dumnezeirei lui, strălucea lumina lui și într'ânsul erà adunată, pentrucă nu erà depărtată aiurea și să'l fi părăsit pre dânsul, că nu i-au venit lui din altă parte mărirea și să i se fi adus lui, că n'au fost spre ungerea lui, nici tot adâncul mărirei sale le-au arărat, ci pre cât au putut cuprinde măsura vederei ochilor lor. Și li s'au arătat lor Moisi și Ilie grăind cu dânsul și cuvintele lor, care le-au grăit cu dânsul acestea au fost: I-au mărturisit mila lui, cari s'au plinit proorocirile lor, care au fost cu dânșii, închinăciune i-au adus lui pentru izbăvirea care au făcut în lume neamului omenesc. Căci taina care mai înainte o închipuisă, acea de istov o au împlinit. Bucurie proorocilor și Apostolilor în vremea suirei lui în muntele acela s'au făcut. Bucuratu-s'au proorocii văzind omenirea lui carea nu (o) văzusă. Bucuratu-s'au și și Apostolii privind la mărirea Dnmnezeirei lui, carea nu o știuse și auzind glasul Tatălui mărturisind Fiiului și pentru aceea au cunoscut întruparea lui, care erà între dânșii fără de îndoială și i-au încredințat pre ei cu glasul Tatălui mărirea ce s'au arătat din trupul lui. Și adevărată au rămas mărturia a trei, glasul Tatălui și aceeaș prin Moisi și prin Ilie, cari au stătut înainte ca niște slugi și la unul au privit proroocii și Apostolii. Văzut-au acolo unul pe altul, începătorul legii vechi pre începătorul legei nouă. Văzut-au ispravnicul pre ajutorul Fiiului, acela acolo au împărțit marea să treacă prin valuri; iar a cercetà aicea umbrare au gândit să facă [8]), să rădice Biserică. Văzut-au fecioara legei vechi pre fecioara legei nouă, adică Ilie pre Ioan, acela care s'au suit în car de foc, pre Ioan carele s'au cul-

[7]) Eșire 34. 30. 2. Corint. 6. 3.
[8]) Eșire 4. 21. Mateiu 16. 18. 31. 4. 4 Impărați 2. 18. Ioan 13. 23.

cat la cină pe pieptul cel de foc. Ș'au fost muntele chipul Bisericei și au împreunat Iisus prin sine amândouă legile, care le-au primit Biserica și ne-au arătat nouă că acela este făcătorul amăndurora. Insă o lege cântă tainele lui, iar alta ne-au arătat mărirea isprăvilor lui. Zis-au Simon, bine iaste nouă a fi aicea Doamne. O Simoane, ce zici? Au doară aicea vom să petrecem? Dar cuvintele proorcilor cine le va plinì? Dar zisele propoveduitorilor cine le va arătà? Sau tainele dreptilor cine le va săvârșì? Deci de vom locuì aicea, dar aceea ce s'au zis mai înainte: Săpat-au mâinile mele și picioarele mele, întru cine se va plinì? Și acea: Impărțit-au hainele mele lorușì și pentru cămașa mea au aruncat sorț [9]). Cui se cuvine și aceea: Dat-au întru mâncarea mea fiere și întru setea mea m'au adăpat cu oțet, cui se va întâmplà? Și acea: Între cei morți slobod, pe cine spune? Că de vom locuì noi aicea, zapisul lui Adam cine-l va sparge? Datoria lui cine o va plătì? Și îmbrăcămintea mărirei lui cine o va înnoì? De vom locuì noi aicea, dar acelea ce ți-am zis ție, când se vor plinì? Biserica cum se va zidì? Cheile Impărăției cerurilor cum le vei luâ dela mine? [10]) Pre cine vei legà și pre cine vei dezlegà? De vom locuì aicea zadarnică va rămâne toată prorocia și prorocii lor. Iar i-au zis: Să facem aicea trei umbrare, ție unul, lui Moisi unul și lui Ilie unul. Simon au fost trimis să zidèască Biserică pre pământ, iară el au stătut să facă umbrare în muute, că încă ca pre un om au socotit pre Hristos și cu Moisi și cu Ilie a fi în tocmai i s'au părut și pentru acea Hristos îndată i-au arătat lui, că nu trebuește umbrar lui, pentru că el singur este cela ce au făcut părinților lui cortùri în pustie prin nor 40 de ani [11]). Și încă vorbind el, iată un nor luminos i-au um-

---

[9]) Psal. 21. 18. și 19. Mat. 23. 35. Ioan 19. 53. Ps. 68. 56. Ps. 86 4.
[10]) Mat. 16. 19. Isaia. 22. 29. Ioan 3. 23.
[11]) Numere 14. 33.

brit pre dânșii. Vezi Simioane umbrariu făr' de osteneală, umbrariul care apără *pripecul* zădufului cel arzător și nu are întuneric, umbrare strălucitoare și luminate. Și mirându-se Ucenicii, iată un glas din nor dela Tatăl s'au făcut zicând: Acesta iaste Fiiul meu cel iubit, pre acesta să'l ascultați. Iară după glasul Tatălui, Moisi s'au întors la locul seu, și Apostolii au căzut pre fețele sale, și Iisus au rămas singur, pentrucă glasul acela întru el singur s'au plinit. Fugit-au Prorocii și Apostolii au căzut cu fețele la pământ, pentrucă nu între dânșii s'au plinit mărturia Tatălui, adică: acesta-i Fiiul meu cel iubit, întru carele bine am voit, pre acesta să'l ascultați. Arătatu-le-au Tatăl că s'au plinit prorocia lui Moisi [12]), căci au văzut întruparea Fiiului, că acela ca o slugă au zis ce i s'au poruncit lui și ceea ce i s'au spus lui, acea au propoveduit el, și toți prorocii până au venit acela, care erà să vie, adica Iisus, carele iaste Fiiul, iar nu năimit; stăpân, iar nu slugă; poruncitor, iar nu subt poruncă; dătător legei, iar nu supus legei, după fiea Dumnezeiască. Acesta este Fiiul meu cel iubit; Dumnezeirea Fiiului cea neștiută de Apostoli Tatăl o au arătat în munte: Acesta iaste. Printr'aceasta a fi deapururea, Tatăl arată pre Fiiul. De glasul acesta Apostolii au căzut pre față pământului, pentru că tunet groaznic au fost, cât de glasul lui pământul s'au cutremurat și aceia au căzut pre pământ și i-au strigat Fiiul cu glasul și i-au rădicat pre dânșii. Ca precum glasul Tatălui cel înfricoșat i-au aruncat pre dânșii jos, carele au petrecut în trup și s'au împreunat cu dânsul neschimbat, după amândouă firile într'o față și întru un ipostas rămăind; că nu precum Moisi întru arătarea feței s'au uns spre podoabă [13]), ci ca un Dumnezeu întru mărire au strălucit. Ca Moisi întru arătarea feței sale s'au uns, zpre podoabă, iară Iisus întru

[12]) Udoua lege 18. 15. Fapt. Ap. 6. 36. Facer. 29. 8.
[13]) Eșire 34. 30.

tot trupul seu, ca soarele în razele sale, au strălucit cu mărirea Dumnezeirei și Tatăl au strigat: Acesta iaste Fiiul meu cel iubit întru carele bine am voit, ne deosebit fiind de Dumnezeirea Fiiului, ca o fire iaste a Tatălui și a Fiiului și a Duhului Sfânt, o putere, o ființă, o impărăție și spre unul au strigat cu glas cu numele smerit și întru mărire înfricoșat. Și Maria l'au chiemat Fiiu al său, nedespărțit fiind cu trupul omenesc de mărirea Dumnezeirei lui; că un Dumnezeu iaste în trup, carele s'au arătat în lume. Mărirea lui întăiu o au arătat firea-Dumnezeirei, care e din Tatăl, că dintr'amăndouă firile s'au împreunat și s'au unit întru ipostas [14]), adică într'o față neschimbată și ne amesticată. Singur acela este unul născut, din Tatăl și din Maria născut, și cine 'l desparte, despărțit va fi de împărăția lui, și cine amestică firile lui să piară din viața lui și cine stă împrotivă zicând: că n'au născut pre Dumnezeu Maria [15]) acela să nu vază mărirea Dumnezeirei lui, și cine se pricește zicând: că nu s'au îmbrăcat în trup fără de păcat, acela va fi lepădat dela izbăvirea și viața care să dă din trupul lui. Singur lucrurile mărturisesc și puterile ce să socotesc ale Dumnezeirei lui, că iaste Dumnezeu adevărat. Iar de nu crede cineva, fiind vătămat la cunoștință, aceluia i se va da răsplătire în ziua cea înfricoșată [16]). De n'au luat trup, Maria pentru ce s'au adus la mijloc? De n'au fost Dumnezeu, Gavriil pe cine au numit Domn? De nu s'au făcut trup, în iasle cine au zăcut? Și de n'au fost Dumnezeu, Îngerii adunându-se pe cine au mărit? Și de nu s'au întrupat, (în) scutice cine au fost înfășat?

---

[14]) Adică din Tatăl şi dela Maria (notă marginală a manuscriptului).

[15]) In protiva Arianilor şi a celor aseminea lor (notă marginală).

[16]) Mateiu 1. 16. Luc. 2. 11 şi stih. 6 şi 3. 13 6. 12. 16. Mateiu 2. 40. Luc. 2. 11. Luc. 2. 28. Mateiu 2. 14. Isaia 11. 1. Marc. 1. 9. Luc. 3. 21. Mat. 3. 16. şi 4. Stih 2. Marc. 1. 12. Mateiu 4. 11. Ioan 2. 2. Stih 3. Mat. 14. 12. Marc. 6. 41. Luc. 9. 16. Ioan 6. 11. Mateiu 8. 24. Marc. 4. 31. Mat. 6. 26. Marc. 14. 3. Ioan. 12. 1. Ioan 4. 6. Stih. 18. Mateiu 9. Ioan 9. 6.

Și de n'au fost Dumnezeu, păstorii cui s'au închinat? Și de n'au luat trup, Iosif pe cine a adus să se tae înprejur? Și de n'au fost Dumnezeu, steaua pe ceriu întru a cui cinste au mers? De n'au fost trup, Maria pre cine au hrănit? Și de n'au fost Dumnezeu, filosofii cui au adus daruri? De n'au avut trup, Simeon pre cine au ținut în mâni? De n'au fost Dumnezeu, cui au zis: Acum slobozește pre robul tău cu pace? De n'au avut trup, Iosif pre cine luând au fugit în Egipet? De n'ar fi fost Dumnezeu, cum aceasta s'ar fi plinit? Din Eghipet am chiemat pe Fiiul meu. De n'au avut trup, Ioan pe cine au botezat? De n'au fost Dumnezeu, Tatăl cătră cine au zis: Acesta iaste Fiiul meu cel iubit întru carele bine am voit. De n'au avut trup, cine au postit și au flămânzit în pustie? De n'au fost Dumnezeu, îngerii apropiindu-se cui au slujit? De n'au avut trup, cine au fost chiemat la nunta din Cana Galileei? De n'au fost Dumnezeu, apa în vin cine o au mutat? De n'au avut trup, pâinile între ale cui mâini s'au ținut? De n'au fost Dumnezeu, 5000 de noroade afară de mueri și de prunci, cine i'au săturat din 5 păini și din doi pești? De n'au avut trup, cine au dormit în corabie? De n'au fost Dumnezeu, vântului și mărei cine i-au poruncit? De n'au avut trup, Simon fariseul cu cine au mâncat? De n'au fost Dumnezeu, păcatele păcătoasei cine le-au iertat? De n'au avut trup, la puț ostenit de cale fiind, cine au șezut? De n'au fost Dumnezeu, samarinencii apă vie cine i-au dat? și cine o au mustrat pre dânsa că 5 bărbați au avut? [17]) De n'au avut trup, îmbrăcăminte omenească cine au purtat? De n'au fost Dumnezeu, puteri și minuni cine au fă-

[17]). Ioan 11. 35. Stih. 44. Mat. 21. 6. Marc. 11. 6. Luc. 12. 35 Mat. 2. 6. 8. Marc. 4. 46. Luc. 23. 46. Ioan. 18. 4. Luc. 22. 63. Stih. 51. Mat. 56. 30. Ioan 8. 22. Mat. 56. 2. Marc. 15. 16. Luc. 23. 1. Ioan 18. 58. Mat. 53. 35. Marc. 15. 24. Mat. 56. 45. Stih. 4. Mat. 56. 21. Stih. 46. Luc. 23. 46. Stih. 33. Luc. 23. 43. Mat. 26. 48. Ioan 9. 34. Mat. 26. 53. Stih. 16. Marc. 15. 46. Luc. 23. 53. Ioan 19. 38. Mat. 28. 1. Luc. 24. 36. Ioan 20. 26. Stih. 56 și 58.

cut? De n'au avut trup, cine au scuipat pre pământ, și au făcut tină? De n'ar fi fost Dumnezeu, ochii orbilor cine i-au deschis și cine le-au dat lor putere să vază? De n'au avut trup, lângă mormântul lui Lazar cine au plâns? De n'au fost Dumnezeu, pe mortul cel de a treia zi cine l'au înviat? De n'au avut trup, pe mânzul asinei cine au șăzut? De n'au fost Dumnezeu, noroadele pe cine au întimpinat cu laude? De n'au avut trup, Jidovii pe cine au prins? De n'au fost Dumnezeu, cine au poruncit pământului și i-au trântit pe dânșii jos? De n'au avut trup, cine au răbdat bețe? De n'au fost Dumnezeu, urechea cea tăiată de Petru cum o au vindecat, de o au așăzat iarăș la locul ei? De n'au avut trup, a cui față au luat scuipare? De n'au fost Dumnezeu, cine au suflat preste Apostoli pre Duhul Sfânt? De n'au avut trup, la judecata lui Pilat cine au stătut? Și de n'au fost Dumnezeu, pe muerea lui Pilat prin vis cine o au îngrozit? De n'au avut trup, ale cui haine au împărțit ostașii? Și de n'au fost Dumnezeu, soarele cum s'au întunecat? De n'au avut trup, pe cruce cine s'au răstignit? De n'au fost Dumnezeu, temeliele pământului cine le-au clătit? De n'au avut trup, piroanele ale cui mâni și picioare au străpuns? De n'au fost Dumnezeu, catapeteazma Bisericei cum s'au surpat și pietrele s'au dispicat și mormânturile s'au deschis? De n'au avut trup, cum de au strigat: Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, căci mă lăsași? Și de n'au fost Dumnezeu, cine au zis: Părinte! iartă-le lor aceasta? De n'au avut trup, pre cruce între doi tâlhari cine au fost răstignit? Și de n'au fost Dumnezeu, către tâlhar cine au zis: Astăzi cu mine vei fi în Raiu? De n'au avut trup, cu oțet și cu fiere pe cine au adăpat? Și de n'au fost Dumnezeu Iadul a cărui glas auzind s'au cutremurat? De n'au avut trup, a cui coastă cu sulița s'au pătruns și au ieșit sânge și apă? De n'au fost Dumnezeu, porțile Iadului cine le-au zdrobit și cu a cui poruncă morții

din mormânturi au ieșit? Și de n'au avut trup Iosif cu Nicodim pe cine au uns și îngropat? Și de n'au fost Dumnezeu, atreia zi din morți cine s'au sculat? Și de n'au avut trup Apostolii în foișor pe cine au văzut? De n'au fost Dumnezeu, prin ușile încueate cine au întrat? De n'au avut trup, ale cui rane cu cue pătrunse și coastele cu sulița împunse au pipăit Toma cu mâinile? Și de n'au fost Dumnezeu, cătră cine au zis Toma: Domnul meu și Dumnezeul meu ești? De n'au avut trup, la marea Tiviriadei cine au mâncat? De n'au fost Dumnezeu cu a cui poruncă năvodul s'au umplut de pești? De n'au avut trup, cine au mers în Galilea, în munte la cei 12 Apostoli? De n'au fost Dumnezeu, cine au zis: Mergând învățați toate limbile botezându-i pre dânșii în numele Tatălui și al Fiiului și al Sf. Duh? De n'au avut trup, Apostolii și îngerii pre cine au văzut suindu-se la Ceriu? Și de n'au fost Dumnezeu, ceriul cui s'au deschis și puterile Cerului cui s'au închinat cu cutremur? Și Tatăl cui au zis: Șezi dea dreapta mea și altele. Și întăiul mucenic Ștefan pre cine au văzut fiind ceriul deschis stând dea dreapta Tatălui? Și de n'au fost Dumnezeu și om în zădar iaste mântuirea noastră, în zădar sunt proorociile proorocilor. Dar drept au propoveduit proorocii și drepte's mărturiile lor, care au făcut de vreme ce printr'ânșii Duhul Sfânt au grăit. Pe lângă acestea Ioan cel curat, carele s'au culcat pe pieptul cel de foc plinind cuvintele prorocilor, Dumnezeu Fiiul făcând vorbă în Evanghelie ne-au arătat nouă zicând: Intru început erà Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul (Ioan 1. 3. stih. 2. stih. 14). Toate printr'ânsul s'au făcut și fără de dânsul nimica nu s'au făcut, ce s'au făcut, și Cuvântul trup s'au făcut și s'au sălășluit între noi, carele e din Dumnezeu, Dumnezeu cuvântul și din Tatăl Fiiul unul născut, de o ființă cu Tatăl, cela ce este deapururea și mai presus de grai. Acelaș în zilele cele de a-

poi s'au născut în firea omenească, din pururea Fecioara Maria, făr de tată, Dumnezeu întrupat s'au îmbrăcat dintr'ânsa în trup și s'au făcut dintr'ânsa om ce n'au fost, rămânând Dumnezeu ce au fost, ca să mântuiască lumea. Și acela este Hristos Fiiul lui Dumnezeu unul născut din Tatăl și din mumă unul născut. Mărturisim pre acelaș Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit în două firi împreunat după ipostas, adică după față cunoscut, nedispărțit, neamestecat, carele neschimbat s'au îmbrăcat în trup și în suflet însuflețit, cuvântător și înțălegător, carele întru tot au fost aseminea nouă, afară de păcat. Acela este pământesc și ceresc supt ceas și pururea fiind subt ani și fără de ani, făcut și nefăcut, pătimitor și făr de patimi, Dumnezeu și om, întru amândouă desăvârșit; unul întru două și întru amândouă unul, o față e a Tatălui, o față a Fiiului și o față e a Duhului Sfânt. O putere, o Dumnezeire, o împărăție în trei ipostasuri, adică în trei fețe. Așa mărim prea sfânta Troiță ceea ce este una în treime și treimea în o închinăciune întru care au strigat din ceriu Tatăl Părintele Dumnezeu: Acesta este Fiiul meu cel iubit întru carele bine am voit, pre acesta să'l ascultați.

Aceasta au primit Sfânta lui Dumnezeu și sobornicească Biserică, și întru această sfântă Troiță botează spre viața de veci. Intru aceasta mărturisește întocmirea cinstei și pre aceasta o slăvește nedespărțită și neosebită. Acesteia închinându-ne nu greșim și o mărturisim și o mărim. Acesteia închinăciuni în trei fețe, se cuvine mărire și mulțămită, cinste și spășănie in vecii vecilor Amin.

C. Erbiceanu.

HRISOSTOM CA EDUCATOR[1]).

Greutatea acestei lupte contra superstiţiilor şi obiceiurilor păgâne noi n'o putem aprecià astăzi îndeajuns fiindcă o judecăm după stările actuale. Insă pe vremea lui Hrisostom, când oracolele, auguriile şi prezicerile din semne formau o parte integrantă a cultului oficial al imperiului roman, nu era lesne a te luptà contra lui. Ne este uşor nouă a ne închipuì că, de exemplu, o luptă dusă contra statuelor zeilor păgâni pe atunci nu era decât un act de hotărâre şi de convingere, dar când ştii că împăraţilor romani li se făcea statui în care erau închipuiţi ca zei— ca Jupiter, ca Marte, ca Apolo etc.—lupta lua cu totul alt caracter: era o luptă contra majestăţii imperiale, o îndrăzneală pe care trebuià să o plăteşti negreşit cu capul. A strigà şi a cere să dărâme statuele lui Apolo, câtă vreme acele statui reprezentau pe vreun imperator, aceasta era o crimă de stat. Hrisostom ştia din experienţă ce urmări poate să aibă o asemenea crimă. Pe când era diacon în Antiochia se revoltaseră cetăţenii, din cauza unui bir nou, şi în învălmăşala lor răsturnaseră statuia imperatorului. Nu revolta, care a fost repede înăbuşită de trupe, ci dărâmarea statuei imperatorului, a atras mânia acestuia

[1]) (Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXII-lea No 3).

—de altfel și rezoane de stat o cereau aceasta—într'așa grad, încât în Constantinopol se hotărîse totala distrugere a Antiochiei, așa ca să radă orașul de pe fața pământului.

Negreșit, nu era ușor să te lupți împotriva obiceiurilor adânc înrădăcinate și obștești, cum erau jocurile de circ și luptele sângeroase ale gladiatorilor, sau în contra instituțiunii sclavagiului. Astăzi, după atâtea secole de creștinism și de civilizație, preoții, cari în Spania ar îndrăzni să predice contra înjositoarelor lupte cu taurii în arene, ar plăti cu moartea imprudența lor de a combate un obiceiu așa de popular și de iubit al Spaniolilor. Hrisostom a vorbit de mai multe ori împotriva luptelor de circ; n'ar fi avut însă îndrăsneala, ce e dreptul, dacă n'ar fi avut ca sprijin pedeoparte pe mulți scriitori păgâni, mai ales poeți, cari detestau luptele sângeroase din circ, iar pe de altă parte edictele împăraților. Primul edict îl dase împăratul Constantin la anul 325, însă cu toată autoritatea imperială, care cerea să pună capăt «acestor jocuri nedemne cari nu se împacă cu spiritul creștinătății» jocurile continuau cu tot atâta furie, căci Romanii erau prea pătrunși de plăcerea lor, ca să le părăsească așa dintr'o dată. Astfel legea lui Constantin a rămas o simplă ordonanță moartă. Mai târziu împăratul Honoriu a repetat edictul, fără de a puteà produce nici acesta vreo schimbare mai simțită în obiceiuri. Cu toate că dela Constantin cel mare religia creștină fusese decretată ca religie de stat, lucrurile nu s'au schimbat așa de mult în imperiu, după cât ne-ar plăceà nouă astăzi să credem, căci așezămintele și obiceiurile cu un trecut de sute de secole nu se pot schimbà de azi până mâine, nici chiar prin cele mai aspre porunci împărătești.

Dar edictele existau, și episcopii creștini aveau în ele sprijinul și autoritatea necesară de a intreprinde lupte con-

tra spectacolelor de circ în mod legal. Singura pedeapsă însă pe care o puteau aplicà creștinilor, cari asistau la spectacole era excomunicarea din sânul bisericii. Și nici nu erau cu putință alte pedepse civile, cari erau sancționate prin edicte, fiindcă autoritățile nu erau de loc dispuse să aplice necreștinilor, deci nu puteau să le aplice creștinilor din cauza principiului egalității legilor.

«Ce să zicem acum de acele lupte de animale din circ?. Căci și acestea sunt pline de violență turbată; ele înping poporul spre lipsă de milă spre cruzime și neomenie; ele îl deprind să asiste liniștit, cum oamenii sunt sfâșiați de fiare, cum se varsă sânge, și cum cruzimea bestială produce tot soiul de dezastre. Și toate aceste răutăți le-au întrodus înțelepții legiuitori, iar orașele îi aplaudează, și-i admiră». Așa vorbește Hrisostom, și e vrednică de reținut fraza din urmă: ea arată piedica de căpetenie a schimbării lucrurilor în bine. Mulți creștini preferau circul în zile de sărbători, și mergeau mai cu drag la spectacole de cât la biserică. Păgânii, nu atât din interese spirituale—de a-și face din spectacolele aranjate tot în zile de sărbători creștine și Duminici cursă pentru aceștia—ci din interese materiale, făceau ca aceste jocuri să coincidă cu sărbătorile creștine, ca să poată aveà public mai numeros și dintre creștini. Tot acelaș cântec ca și astăzi cu teatrele și alte spectacole în zile de sărbători. Apoi, deși oprit prin legea lui Constantin, Duminica era ziua judecăților, a tribunalelor, a bâlciurilor. Hrisostom s'a plâns de multe ori de acest lucru, când vedea Duminica biserica goală și circul plin. Deși aranjarea jocurilor publice era de mult oprită, poate dela Constantin cel Mare, totuși lucrul acesta își urmă regulat mersul său. După conciliul dela Cartagena (401) imperatorii au dat o lege prin care se opreau spectacolele Duminica și în toată săptămâna de după

Paște [1]). Lucrul cel mai scandalos era însă că cele mai multe spectacole erau aranjate tocmai în săptămânele postului mare, așa că timpul de pocăință și de tăcută pregătire a creștinilor era turburat prin orgiile spectacolelor, iar inimile se lăsau lesne amăgite [2]). Frumoasă, relativ la puntul acesta, este mustrarea ce o face Hrisostom antiochienilor într'o predică, luând ca motiv faptul că-i rămăsese biserica goală într'o sărbătoare care coincidase cu jocurile publice. El descrie aici foarte frumos înrâurirea primejdioasă a spectacolelor frivole și sângeroase asupra vieții familiare și a societății creștine, și ce păcat e să te apropii de trupul Domnului fiind pângărit de gânduri profane și scufundat în plăcerile orgiilor păgâne.

Hrisostom nu cruță pe ceice lipseau dela biserică. Pe cât de blând erà într'altele, pe atât erà de neînduplecat, de aspru cu aceștia. In predica de care vorbim în rândurile de mai sus, el spune: «Imi pare rău că nu cunosc cu siguranță pe acei ce sunt din numărul acestora (cari au fost la circ nu la biserică), ca să-i pot oprì, până la o dovadă de pocăință a lor, dela împărtășirea cu sfintele taine». Și par'că ar vorbì un preot din zilele noastre, așa i-sună cuvintele de mustrare și de ironie: «Dacă predica noastră e cât-de-cât ceva mai lungă, mulți se plâng de oboseală, măcar că bolta bisericii minunat de frumoasă

---

[1]) Cap. 61 al codicelui canoanelor conciliului african zice: »Cerem ca spectacolele teatrelor şi ale altor jocuri să nu mai aibă loc în ziua Duminicii sau într'alte zile solemne ale religiei creştine, mai ales că în săptămâna Paştelui oamenii se adună mai cu drag la circ de cât la biserică».

[2]) Ca o curiozitate dăm faptul acesta: în primii timpi creştini, spectaculele erau oprite numai Duminica, prin conciliul din Cartagena s'au oprit şi în zilele Paştelui, iar printr'un edict dela 425 s'au oprit şi în zilele Crăciunului, a Bobotezei şi a timpului întreg dintre Paşte şi Rusalii. Insă pe timpul postului mare ele au fost libere încă multă vreme. Astăzi e contrar; spectacolele sunt oprite în postul mare şi sunt libere în toate celelalte sărbători!.

le desfătează în deajuns ochii, căci sub ea nu pot doară să sufere de frig ori de ploae ori de furtună. Dar acolo (în circ) de ar ploà cu găleata, ori de ar bate vântul cu toată puterea, sau dacă vara i-ar arde soarele ca un cuptor, ei petrec cu drag nu un ceas ori două, ci de multe ori aproape ziua întreagă». Sau într'alt loc: «Odată pe săptămână ne adunăm aici și nici în zioa aceasta singură nu putem răbdà să lăsăm la o parte grijile lumești. Și dacă vă dojănesc pentru aceasta, unii iau ca pretext sărăcia, alții starea nevoiașă a lor, iar alții cine știe ce afaceri grabnice. Dar toate aceste justificări nu au nici un temeiu. Pentrucă ce poate fi mai rău decât învinuirea proprie că vouă vi se pare una și alta mult mai de trebuință și mai grabnică decât trebile lui Dumnezeu.» Aici vorbește și pentru cei ce nu cercetează biserica, cât și pentru cei ce vin la biserică numai ca să poată zice că au fost. Într'o Duminică de Rusalii el își vede biserica plină, și tocmai atunci găsește mai bun prilejul să mustre lumea: «dar și o adunare așa de numeroasă ca și cea de astăzi eu nu o laud, căci venirea voastră în număr așa de mare e chestiune de obicinuință, nu de cucernicie. Căci acel ce vine la biserică din adevărată râvnă și dorință și cu limpezime de minte, acela trebue să vie în totdeauna, și să nu se ia numai după mulțimea acelora cari vin la biserică și pleacă dela biserică, lăsându-se tărâți încolo și încoace în felul oilor neștiutoare de ce merg și de ce stau pe loc».

M. P.

CIPRIAN

Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXXII-lea, No. 3.

Deşi sunt convins, zice Ciprian, adresându-se prea iubiţilor săi fraţi, că după cerinţele evlaviei ce suntem datori lui Dumnezeu şi acolo cu sirguinţă vă îndepliniţi datoria în rugăciune fierbinte şi fără pregetare, totuş vă sfătuesc a suspinà, spre mai mare zel religios, nu numai cu vorbe ci şi cu post şi lacrămi şi cu cerere de iertare în orice mod, ca Dumnezeu să fie împăcat şi domolit. Căci trebue a ştì şi a recunoaşte că greutatea aceasta aşa de teribilă a nenorocirii de acum, prin care societatea noastră în mare parte a fost pustiită şi încă va mai fi, a venit în urma păcatelor noastre, de oarece nu ne ţinem pe calea Domnului şi nu observăm poruncile cereşti date nouă spre mântuire. Domnul nostru îndeplinì porunca Tatălui său, iar noi nu îndeplinim voia lui Dumnezeu; noi căutăm a ne îndreptà după bani şi câştig, suntem aroganţi, ne dăm egoismului şi discordiei, despreţuim sinceritatea şi credincioşia, ne lepădăm de lume numai cu vorba nu şi cu fapta. Vom fi pedepsiţi după fapte, după cum este scris la Luca XII, 47: „*Servul ce cunoaşte voia stăpânului său şi nu o urmează, se va bate mult*“. Şi ce lovituri, ce biciuire nu merităm, căci chiar mărturisitorii nu observă legea, ei cari trebue să dea exemple altora de bune purtări! Şi cum pieptul cel trufaş şi neruşinat cu mărturisirea pe uni 'i duce la întunerecul cel nemăsurat, veniră la rând martirii şi anume aceia pe cari călăul nu'i omoară, cari nu fac pedeapsa, cari n'au mângâerea morţii—martirii—cari nu primesc cu uşurinţă coroana,

ci se pedepsesc atât, până ce cad, afară de cazul în care vreunul este luat prin graţia lui Dumnezeu şi despărţit de lume în chiar timpul torturei, aşa că primeşte gloria nu prin sfârşitul torturei ci prin intrarea grabnică a morţii. Noi suferim acestea după vina şi meritul nostru, cum a spus-o de mai nainte hotărârea lui Dumnezeu cu vorbele din Psalmul 89, 31—33. ***De vor profanà aşezămintele mele şi ordinele mele nu le vor păzì, pedepsi-voiu cu toeag abaterile lor, cu bătăi fărădelegile lor.*** Deci primim lovituri de toeag şi biciuiri pentrucă sau nu plăcem lui Dumnezeu prin fapte bune, sau nu'i aducem satisfacţiune pentru păcate. Să chiemăm dar îndurarea lui Dumnezeu asupra noastră din adâncul inimilor şi cu toată puterea sufletului, căci el a regulat: să ne rugăm şi vom fi după cum ne asigură în acelaş psalm versetul 34: *„**Legământul meu nu'l voiu stricà**“*. Să ne rugăm şi vom primì, iar dacă primirea întârzie cu ceva, încât ni se pricinueşte rău, să batem, căci celui care bate, i se va deschide, atât timp cât rugăciunile şi suspinările şi lacrămile noastre bat la uşe cu zel şi stăruinţă şi în rugăciune domneşte unanimitate.

Căci trebue arătì ceea ce a contribuit în deosebi la scrierea aceasta. Mi-se arătà într'o vedenie, cum Domnul a zis la Matei XVIII, 15: ***Rugaţi-vă şi veţi avea.*** La aceasta se dete poporului ce stà de jur împrejur ordinul a se rugà pentru unele persoane însemnate. La această rugăciune cuvintele însă nu consunau şi sentimentele nu erau la fel, ceea ce displăcù celui ce a zis: „Rugaţivă şi veţi avea“ aşa că din cauza neasemănării poporul nu era una şi între fraţi nu domnea un gând şi o inimă, deşi în faptele apostolilor IV. 32 citim: ***Iar mulţimea celor cari au crezut avea o inimă şi un suflet,***“ iar Domnul a poruncit cu gura sa şi a zis —Ioan XV, 17: ***„Acestea vă zic ca să vă iubiţi unul cu altul.***“ şi în alt loc—Matei XVIII, 19: ***„Iarăşi zic vouă că dacă doi, din voi se vor unì pe pământ pentru orice lucru ce vor cere, se va da lor dela Părintele meu, care este în ceriu***“. Şi dacă pot atât de mult doi ce se unesc, ce putere trebue să fie în consunanţa tuturor? Dacă între toţi fraţii potrivit păcei, ce ne-a dat-o Domnul, s'ar aflà unanimitate am fi ajuns de mult la îndurarea dumnezeiască şi asupra fraţilor n'ar fi venit acest rău, dacă comunitatea ar fi fost însufleţită de unitate.

Şi încă următoarele mi s'au arătat: Se aflà un părinte de familie şi la dreapta lui stătea un tânăr. Acest tânăr era strâmtorat şi plin de mâhnire şi stà acolo cu o fizonomie întunecată sprijinân

du-şi bărbia cu mâna. Un altul stătea la stânga şi avea o plasă pe care voia s'o arunce spre a prinde poporul. Şi cum acela, care vedeà acestea se minunà ce însemnare aveau ele, i s'a spus, tânărul ce stă astfel la dreapta a fost lovit şi îndurerat, pentru-că n'a urmat poruncile, cel ce stă la stânga se bucură, de oarece i s'a oferit ocaziunea ca să primească dela şeful familiei puterea de a pustii. Aceste mi s'au arătat cu mult înainte de a se ivì această furtună pustiitoare. Şi vedem că s'a îndeplinit ceea ce s'a descoperit: cum noi am despreţuit poruncile Domnului, cum n'am observat prescripţiunile mântuitoare ale legii ce ni s'a dat, primì inimicul puterea de a ne păgubì şi de a aduce în plasa sa pe aceia ce nu ştiu să lupte şi nu se poartă cu prudenţă. Să ne rugăm dar cu ardoare, să suspinăm în rugăciune neîncetată, căci ştiţi, prea iubiţi fraţi, că nu de mult ni s'a făcut dojana printr'o arătare, că am fi somnoroşi la rugăciune şi nu ne-am rugà cu privighiere. In adevăr, dacă Dumnezeu pedepseşte, face aceasta numai spre a îndreptà şi îndreptează numai spre a mântuì. Să ne eliberăm deci şi să rupem legăturile somnului şi să ne rugăm cu privighiere, cum porunceşte apostolul Pavel la Coloseni IV, 2 când zice: „***Stăruiţi în rugăciune, priveghiaţi în ea***“. Căci apostolii nu părăsiră rugăciunea nici ziua nici noaptea, şi însuşi Domnul, conducătorul vieţii şi calea pe care trebue să urmăm, se rugà adesea şi neadormit, cum citim în evanghelia lui Luca VI, 12: „***El ieşì la munte să se roage, şi petrecù toată noaptea în rugăciune către Dumnezeu***“. Rugăciunea sa servì pentru noi, căci el însuş era fără păcat, el purtà păcatele noastre. Se rugà mai adesea pentru noi, după cum citim într'alt loc—tot la Luca—cap. XXII, 31: Şi a zis Domnul către Petru: „***Vezi satan a cerut să vă cearnă ca grâul. Eu însă m'am rugat pentru tine ca să nu piară credinţa ta***“. Dacă El sufere şi veghiază şi se roagă pentru noi şi pentru păcatele noastre cu cât mai mult se cuvine ca noi să petrecem în rugăciune şi mai întâi să ne rugăm Domnului, apoi prin El să aducem lui Dumnezeu satisfacere. Noi avem ca mijlocitor şi împreună rugător pentru noi pe Iisus Hristos, Domnul şi Dumnezeul nostru, întru atât întru cât ne căim de ceea ce am păcătuit şi în cunoştinţa şi mărturisirea greşalelor prin care supărăm pe Dumnezeu, făgăduim cel puţin pe viitor să mergem pe căile Domnului şi să ne temem de poruncile sale. Tatăl ne corectează şi ne apără dar numai dacă rămânem aşa cum apostolul Pavel zice la Romani VIII, 35: „***Cine ne va despărţì de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea***

sau persecuţiunea, sau foametea, sau golătatea, sau pericolul, sau sabia?". Nimic din aceea nu poate despărţì pe credincioşi, nimic nu'i poate eliberà pe aceia cari sunt cu El în legătură cu carnea şi cu sângele său. Persecuţia aceasta este o cercetare şi o investigare a păcatelor noastre. Dumnezeu voià să ne probeze, după cum a pus pe toţi ai săi în totdeauna la probă dar niciodată nu lipsì credincioşilor ajutorul la probele sale, spre a întărì pe credincioşi. Ciprian arată cum i s'a descoperit sfârşitul persecuţiei, nu uită însă să dea sfat pentru a nu uità creştinii datoria ce au de a nu trece marginile prudenţei: Spune-le, zice el, că trebue să aibă încredere, că pacea este aproape. Graţia lui Dumnezeu ne îndeamnă să fim cumpătaţi în mâncare şi băutură.

Eu nu pot trece cu tăcere aceste amănunte ce pot servì fiecăruia spre învăţătură şi spre conducere, sau spre a le ţinea ascunse în capul meu. Voi trebue asemenea a nu lăsà epistola aceasta să stea la voi, ci s'o comunicaţi fraţilor spre a o citì. Fiind-că a sustrage aceea prin care Domnul în graţiea sa voeşte a ne sfătuì şi este lucrarea celuia, care nu caută a sfătuì şi învăţà pe fraţii săi. Fraţii se cuvine a recunoaşte, că noi suntem probaţi de Domnul, trebue să nu se depărteze dela credinţă cu toată strâmtorarea de faţă, să-şi recunoască greşalele şi cel puţin acum să înlăture pe omul cel vechiu. Căci, cum zice la Luca IX, 62, nimeni din cei cari caută înapoi şi'şi pune mâna la plug, nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu. Şi soţia lui Lot, care după ce a fost scăpată, contra poruncii privì înapoi, căzu iarăş pierzerii de care era scăpată. Să ne îndreptăm deci atenţia nu înapoi, acolo unde diavolul ne chiamă, ci înainte, acolo unde ne pofteşte Hristos! Să ne ridicăm ochii către ceriu ca să nu ne înşale pământul cu lucrurile şi plăcerile lui. Fiecare să se roage lui Dumnezeu nu numai pentru el singur, ci pentru toţi fraţii, după cum ne-a învăţat Domnul a ne rugà. Căci el n'a prescris fiecăruia o rugăciune proprie, ci a ordonat ca fiecare să se roage în comun şi cu rugăciune pentru toţi. Şi dacă vede Domnul că suntem legaţi împreună cu pace şi cucernicie, plini de teama mâniei sale şi îmbunătăţiţi şi curăţaţi prin strâmtorarea de faţă, atunci ne va aduce în siguranţă şi ne va scăpà de tentaţiunile diavolului. Pedeapsa a trecut, iertarea va urmà. In câte-va cuvinte Ciprian arată apoi cam ce anume trebue să se roage credincioşii. El recomandă a chiemà pe Domnul cu încredere în ascultarea rugăciunei, a se rugà cu suspine şi lacrămi. Aşa se cuvine a se rugà aceia, cari vieţuesc sub ruinele

tânguirilor şi sub rămăşiţele fricei, sub nenumărate grămezi de trândavi şi sub o mică ceată de oameni statornici. Să ne rugăm ca pacea să vie cât de curând, ca să se îndeplinească cele făgăduite de Domnul, anume renioirea bisericii sale, siguranţa mântuirii, cer senin după ploi mari, lumină după întunerec, dulce adiere după furtună şi pericol. In general autorul doreşte la toţi bine, sănătate şi tărie în credinţă. Le recomandă a se gândì la el şi cere a salutà comunitatea în numele lui, sfătuindu-i a nu'l uità.

X. In dorința de a ajutà comunitatea—tot în 250—Ciprian pune la dispoziţia ei averea sa. Doreşte a venì în persoană la Cartagena ca să ajute cu vorba şi cu fapta pe credincioşi, dar se teme ca să nu pericliteze mai mult pe creştini. Nu frica de moarte, cum socot unii, fac pe Ciprian a fi departe de cler şi popor, nu dezerţiunea de la datorie îndeamnă pe episcop a sta departe în aceste timpuri grele, ci grija de a nu produce neajunsuri mari turmii, întărătând şi mai mult ura păgânilor contra creştinilor. Nu uită nici pe săraci, pe cari 'i dă sub ingrijirea clerului. Epistola în cestiune este mică şi nu are alt scop, decât cel arătat mai sus.

Vă salut pe voi cei întreg sănătoşi prin graţia lui Dumnezeu şi doresc a venì îndată la voi spre a liniştì dorul cel fierbinte atât al meu cât şi al vostru şi al tuturor fraţilor. Trebue însă a purtà grijă pentru pacea comună şi nemulţumit sufleteşte mă aflu departe de voi, pentruca nu prezenţa noastră să redeştepte ura şi brutalitatea păgânilor şi ca să nu fim urzitorii turburării păcei. Deci îndată ce mi se va arătà necesitatea că trebue să viu, voiu venì, deoarece nu este pentru mine vr'un loc mai bun sau mai plin de bucurie ca acolò, unde mă chiamă Domnul atât la credinţă cât şi la desvoltare, adecă acolo unde, zice el, fu făcut creştin, preot şi episcop. Vă rog să purtaţi grijă incontinuă de văduve şi de bolnavi şi pentru toţi săracii şi ajutaţi pe cei în lipsă din averea mea proprie, ce am lăsat-o la compresbiterul Rogatian. Iar în cas când acea sumă se va fi terminat deja, trimit aceluiaş o nouă sumă prin acolitul Naricus, ca să se deà mai repede ajutor celor în suferinţă. Vă doresc tot binele, aduceţi-vă aminte de mine, salutaţi comunitatea în numele meu şi îndemnaţi-o a nu mă uita.

XI. Intr'o altă epistolă tot din 250, Ciprian, după salutarea obișnuită ce trimite preoților, diaconilor și celorlalți frați, arată cum toți acei cari mor în închisoare, se bucură de onoarea martirilor. De aceea îndeamnă a se pune îngrijire mare de corpurile celor cari mor în închisoare. Apoi recomandă să se serbeze ziua morții acestora și în cele din urmă îndeamnă a se pune îngrijire pentru săraci.

Știu cu mulțumire că voi v'ați îndemnat din epistolele mele a îngriji între toate pe aceia cari au mărturisit pe Domnul cu glas de renume și au fost puși la închisoare. Mă adresez totuș la voi iarăș, la aceia cărora nu le lipsește nimic în renume și nici din îndeplinirea datoriei. O, dacă împrejurările locului și ale oficiului meu mi-ar fi permis să fiu față cu voi! Cu ce zel veniam în serviciul comun să îndeplinesc toate datoriile dragostei cătră frații noștri cei prea tari în curaj. Insă trebue ca silința voastră să înlocuiască datoria servirii mele și să puneți totul în lucrare din ceea ce se cuvine acelora, pe cari îndurarea lui Dumnezeu i-a însemnat printr'un așa mare merit al credinței și virtuții. O mare îngrijire și privighere trebue a se dà și corpurilor acelora, cari mor în închisoare cu o moarte glorioasă, deși n'au fost torturați. Căci și valoarea ca și virtutea lor nu este așa mică, dacă n'au putut fi trecuți între fericiții martiri. Ei au făcut totul, ce sta la ei, la care erau gata și cu hotărâre. Cel ce s'a oferit în fața lui Dumnezeu, zice Ciprian, pentru martiriu și moarte, acela a suferit ceeace voia să sufere, întru cât nu el s'a depărtat de martiriu ci acesta de ei. Aci autorul aduce locul dela Matei X, 32, apoi dela X, 22. In primul se zice: „*Cel ce mă va mărturisì înnaintea oamenilor și eu voiu mărturisì pentru dânsul înnaintea Tatălui meu*". Voi l'ați mărturisit. Iar în al doilea: „*Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântuì.*" Voi ați răbdat și ați păzit neatinse și nevătămate până la sfârșit meritele virtuților voastre. Mai departe Ciprian se referă la cele ce sunt în Apocalips. II, 10: „*Fii credincioasă până la moarte, și-ți voiu da ție cununa vieței*". Voi ați fost credincioși și statornici și neînvinși până la moarte. Și dacă la hotărârea voastră și la mărturisirea voastră în închisoare și în legături vine și moartea, atunci splendoarea martirului este gata.

Pentruca să putem primì serbătorile lor de amintire între acele ale martirilor, trebue să însemnați ziua morții lor, după cum deja

Tertullus, fratele nostru cel prea credincios şi cucernic, în grija şi îngrijirea sa, cu care serveşte pe fraţi, între altele a scris şi zilele şi încă înseamnă şi'mi comunică câţi dintre fraţi trec în închisoare la nemurire printr'o moarte glorioasă—şi de aci şi zilele amintirei lor—pe care le vom serbà cu voi în curând cu ajutorul lui Dumnezeu, oferindu-se de cătră noi daruri şi sacrificiu.

Incă şi îngrijirea neîncetată pentru săraci trebue să nu vă lipsească, după cum v'am scris deja adesea. Dar pentru aşa săraci, cari n'au părăsit câmpul luptei ci s'au luptat neîncetat ca eroi rămânând statornici în credinţă şi în legătură cu noi. Acestora li se cuvine din partea noastră mai mare iubire şi atenţiune, de oarece nu s'au dat căderii nici prin sărăcie, nici prin greutatea persecuţiei, ci au rămas a servì Domnului în toată credincioşia şi a fi în acelaş timp un exemplu şi pentru alţi săraci.

XII. In acelaş an—250—sfântul Părinte scrie o epistolă adresată preotului Rogatian şi celorlalţi mărturisitori cum şi fraţilor, prin care arată că este vesel şi prea mulţumit de tăria credinţei mărturisitorilor, pe cari 'i sfătueşte a rămânea statornici şi în acelaş timp 'i prezintă ca un exemplu de imitat. In laudele ce face clerului, Ciprian nu uită a afirmà categoric că biserica merge bine acolo, unde clerul este demn, aşa că renumele bisericii este şi al episcopului. Nu se împacă cu lauda de sine a unora, cu egoismul periculos al altora, cu depăşirea unora peste drepturile ce au şi în genere cu tot ce se opune vieţii adevărat creştineşti. De aceea şi dă sfaturi cum să se ferească de aşa păcate urâte. Potrivit cu învăţătura creştină că numai cel ce va face şi va învăţà, se va chiema mare în împărăţia cerului, şi că numai cel ce învaţă şi lucrează până la sfârşit, numai acela se va mântuì, autorul arată că nu este de ajuns ca cineva să înceapă cu bine o lucrare, ci trebue a o duce la bun sfârşit, dacă voeşte a fi încoronat. Coroana se dă numai celui care ştie să-şi conducă viaţa aşa, încât are un sfârşit bun. Mărturisitorii se cuvine a se silì mai ales pentru moravurile bune, pentru menţi-

nerea și desvoltarea a tot ce este spre fala bisericii și care deja se află întroduse în practica bisericii sau care ar mai urmà să fie întroduse. Aci autorul nu se împacă cu tendința unora de a pune personalitatea lor mai presus de cel mai mare și de regula ce se află domnind în biserică. Mărturisitorii imorali sunt o hulă pentru ceilalți. Sfântul Părinte nu poate să treacă ocazia fără a adresà mustrări celor trufași. Și în acelaș timp autorul profitând de ocaziune, amintește și alte incorectitudini, pe care le combate și termină cu încredințarea că persecuția trebue să îmbunătățească și să lumineze pe toți.

De mult deja v'am trimis o scrisoare în care cu vorbe pline de mângâiere doream să prospereze tăria credinţei şi a virtuţei voastre. Şi acum nu coprinde primul meu cuvânt nimic alt decât lauda renumelui numelui vostru din inimă curată şi prietenească. Nu se poate ca un aşa vrednic păstor, care spunea că totul face cu sfatul celor ai săi, să nu laude pe acei cari lucrau cu statornicie pentru credinţa creştină. Căci ce poate corespunde mai bine dorinţelor mele, zice Ciprian, decât când văd cum armata lui Hristos este plină de strălucire prin onoarea mărturisirei noastre? Şi deci de aceasta trebue să se bucure toţi fraţii, cea mai mare parte din această bucurie comună se cuvine episcopului, renumele bisericii este şi al celui mai mare al ei. Durere mare ne procură aceia cari au căzut prin stăruinţa vrăjmaşului, după cum ne procură mare bucurie aceià dintre voi pe cari diavolul n'a putut să vă învingă. Noi vă îndemnăm pe voi însă prin credinţa cea comună nouă, prin dragostea cea dreaptă şi adevărată ce inima noastră are către voi, ca voi cari aţi învins pe înşelătorul în aceste prime lupte, să păstraţi renumele vostru printr'o statornicie puternică şi continuă. Încă suntem în lume, încă ne aflăm pe câmpul de luptă, încă disputăm zilnic pentru viaţa noastră vecinică. Să vă siliţi dar ca după un astfel de început, să ajungeţi la desvoltare ca să se desăvârşească în voi ceea ce aţi început a fi prin aşa dovezi fericite. E puţin a fi putut ceva să reuşiţi, mai mult este a puteà menţine ceea ce ai dobândit. Totuş viaţa nu isvorăşte din primirea credinţei şi a naşterii celei mântuitoare, ci din observarea lor, şi nu începutul ci sfârşitul mântueşte pe om pentru Dumnezeu.

Ciprian în privinţa aceasta, se referă la zisele Mântuitorului dela Ioan V. 14: *„Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să numai păcătueşti ca să nu ţi-se întâmple ceva mai rău“.* El s'adresează celui ce-l mărturiseà: Iată te-ai făcut un mărturisitor să nu mai păcătueşti, ca să nu'ţi fie ţie mai rău. Şi Solomon şi Saul nu putură menţinea graţia cea dată lor, căci nu umblară neîncetat pe căile Domnului. Cu pedeapsa Domnului se slăbì dela ei şi graţia.

Trebue să ne ţinem pe calea cea strâmtă şi îngustă a laudei şi renumelui, şi după cum este potrivit pentru toţi creştinii linişte şi cucernicie şi educaţie bună conform cu cerinţele Domnului care nu priveşte la nimeni decât la cucernici, paşnici şi temători de el —tot aşa mărturisitorii a căror exemplu serveşte celorlalţi fraţi, trebue să observe şi să îndeplinească aceasta, de oare-ce viaţa şi activitatea tuturor se cuvine a fi condusă după moravurile voastre. Căci după cum Iudeii au fost loviţi de Dumnezeu de oare-ce au necinstit numele său între neamuri, tot aşa sunt mai preţuiţi de Dumnezeu aceia, cari ştiu să înalţe numele Domnului cu vorbe demne de laudă printr'o conducere înţeleaptă, cum şi zice Domnul la Matei V, 16: *„Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre cele bune şi să mărească pe Părintele vostru cel din ceriuri“*. Tot aşa îndeamnă şi apostolul Pavel la Filipeni II, 15: *„Străluciţi ca nişte lumini în lume“*. De asemenea apostolul Petru în I-a epistolă II, 11—12: *„Ca pe nişte înstreinaţi şi nemernici să vă feriţi de faptele cele trupeşti, care se luptă contra sufletului; având petrecerea voastră bună între neamuri, ce fiind vorbiţi de rău ca nişte făcători de rele, ei, văzând faptele voastre cele bune, să mărească pe Dumnezeu“*. Spre bucuria mea cea mai mare parte din voi este cu luare aminte, păzeşte şi observă renumele său prin moravuri bune şi paşnice însuşi făcându-se mai bună prin cinstea mărturisirii. Iată deci cum aprobă şi aplaudă pe acei cari pedeoparte ştiu să se ridice mai presus de alţii prin tăria şi statornicia mărturisirii, iar pe de alta păzesc şi ţin starea aceasta de laudă prin observarea a tot ce este bun şi prin păzirea bunelor moravuri. Dar pe lângă bucurie, Ciprian are şi mulţumire. Aud, zice el, că unii pustiesc turma voastră şi turbură lauda unui aşa de frumos nume printr'o purtare rea. Pe aceştia înşişi trebue a'i înfruntà a se ţinea în marginile cuvenite şi a se îndreptà. Căci nu este o greşeală, care aduce pagubă numelui vostru, dacă unul trăeşte în beţie şi desfrânare, un altul se reîntoarce la domiciliul său, de unde era ecsi-

lat, şi în caz de era descoperit nu era ucis ca un creştin ci ca un criminal? Mai aud că unii sunt trufaşi şi înfumuraţi, cu toate că este scris la Romani XI, 20—21: „***Nu te înălță cu mintea, ci teme-te***“. ***Căci dacă Dumnezeu n'a cruțat ramurile cele firești, nici pe tine nu te va cruță***“. Domnul nostru a fost adus spre sacrificare ca o oae şi ca un miel fără glas înaintea tunzătorului şi gura sa n'a deschis-o. In această privinţă se referă la Isaia 50, 5—6 „***Şi n'am fost neascultător, nici nu m'am dat înapoi. Dosul meu datu-l'am celor ce mă băteau şi fălcile mele celor ce mă smulgeau. Batjocorei şi scuipatului n'am ascuns faţa***“. Şi de oarece servul nu este mai mare ca Domnul său, trebue ca urmaşii Domnului, să meargă pe urmele lui cu linişte, cucernicie şi tăcere, căci cel ce era mai mic, s'a înălţat, după cum zice Domnul la Luca IX, 48: „***Cine a fost mai mic între voi, acela va fi mare***“.

In cele următoare autorul, cum deja am spus, arătând încă unele greşeli ale mărturisitorilor, arată că nu este de loc bine a se merge pe această cale. Aşa, spune de unii cari necinstesc templul lui Dumnezeu şi membrele cele ce s'au sfinţit şi onorat prin mărturisirea credinţei, căci vieţuesc împreună cu femei. Se poate, zice autorul ca să fie conştiinţa acelora împăcată şi liberă de orice rău, totuş se află o mare crimă în acea că exemplul lor cel rău aduce pe alţii la cădere. Apoi între voi trebue să nu fie nici ***ceartă*** nici ***rivalitate***, căci Domnul ne-a lăsat pacea sa şi ne-a zis cum se vede la Galateni V, 14—15: „***Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însu-ți. Iar de vă mușcați și vă mâncați unul pe altul, căutați să nu vă nimiciți unul pe altul***“. Depărtaţi apoi dela voi ***vorbele înjurioase*** şi ***ocările***, pentrucă defăimătorul nu va puteà dobândì împărăţia lui Dumnezeu şi limba ce a cunoscut pe Hristos trebue să fie păstrată neatinsă şi curată în toată onoarea ei. Acel care după porunca lui Hristos vorbeşte cele pentru pace, cele bune şi drepte, acela mărturiseşte zilnic pe Hristos. Noi ne-am lepădat de lume căci suntem botezaţi, însă acum în adevăr ne lepădăm de lume, când încercaţi şi probaţi de Dumnezeu, părăsim ceea ce este al nostru şi urmăm Domnului şi stăm şi vieţuim în credinţa în el şi în teama de el.

Să ne întărim dar cu vorbe mângăetoare reciproce, să prosperăm din ce în ce mai mult în Domnul, pentruca noi, când el va da pacea a cărei restabilire a făgăduit-o, potrivit îndurărilor sale, să ne întoarcem la biserică ca oameni noi şi aproape schimbaţi cu totul, şi pentrucă atât fraţii noştri cât şi păgânii să se alle îmbu-

nătăţiţi în orice privinţă, ei cari mai înainte s'au minunat de strălucirea eroismului, iar acum se minunează de curăţirea moravurilor.—

XIII. La începutul anului 251 Ciprian trimite o epistolă preoţilor, diaconilor şi fraţilor. In ea le arată dragostea sa mare de a părăsì locul său de retragere şi a se reîntoarce între ai săi. După sfatul lui Tertullus unii trebue să mai aştepte sosirea unei aşa fericite zile. Ca şi în epistola de mai sus, autorul îndeamnă pe toţi ai săi să îngrijească de săraci, acuză pe mărturisitori că unii dintre ei se dedau la lucruri răle şi recomandă a se pune ordine în toate cele bisericeşti. Recunoaşte cu multă părere de rău că şi între clerici sunt căzuţi. Laudă pe mărturisitori, dar nu poate aprobà pe aceia, cari ies din regulele stabilite. De aceea, acuzându-i, le recomandă cucernicia. Clerul să poarte grijă de ei ca şi de săraci, dar şi ei să fie corecţi în toate mai ales să nu sdruncine organizaţia bisericească. Ca mărturisitori ai credinţei creştine să facă lauda bisericii prin purtarea lor cea onorabilă, ferindu-se de a urmà uneltirilor satanei. In cele din urmă autorul arată că el nu ià nici o hotărâre în lucruri mai însemnate fără sfatul clerului şi al poporului.

Dorinţa mea erà ca să pot salutà tot clerul cu scrisoarea mea cu bine şi sănătate. Cum însă furtuna vrăjmaşă a ucis deja în mare parte pe credincioşii noştri, crescù până la vârf durerea noastră, în cât ea coprinse o parte a clerului cu pustiirea sa, de aceea ne rugăm Domnului ca să vă putem saluta şi de aci cel puţin pe voi, a căror statornicie în credinţă şi în virtute ne este cunoscută, pe voi cari prin îndurarea lui Dumnezeu sunteţi afară de pericol. Şi cu toate că ar fi de dorit—dorinţă ce întrece pe toate celelalte,—ca să fim împreună şi să cercetăm în chip temeinic ceeace cere binele comun relativ de afacerile bisericeşti, aşa că ar fi un motiv puternic ca să vin cât mai în grabă la voi; totuş încă se pare indicat a stà retras şi a mă menţine în singurătatea în care sunt. Eu mă referii în această privinţă la alţii, indicând, cum se vede, pe Tertullus, care i-a dat sfat să nu iasă încă din singurătate şi să nu se ducă acolo, unde aşa adesea au strigat după el şi l-au căutat spre a'l perde.

Cu încredere în dragostea şi scrupulozitatea voastră ce'mi sunt destul de cunoscute, îndemn şi poruncesc cu epistola de faţă, ca voi, a căror prezenţă acolo nu este nici într'un fel urâtă şi nici aşa aproape de pericol, să ţineţi locul meu în ceea ce priveşte îndeplinirea a tot ce cere serviciul religiunii. Purtaţi grijă de săraci cât de des şi cât se poate, dacă ei au rămas în credinţă statornică în turma lui Hristos. Acestora trebue ca în tot ce le lipseşte, să li se trimită cele necesare prin stăruinţa voastră, ca nu cumva necesitatea lipsei să-i ducă pe calea ce persecuţia n'a putut face nimic cu credincioşii, adică să nu lase pe săraci să cadă din cauza lipsurilor. Să se deà o îngrijire deosebită şi mărturisitorilor. Şi cu toate că ştiu că prea mulţi din ei prin dragostea fraţilor află îngrijire, totuş dacă cumva le lipseşte unora ceva fie îmbrăcăminte, fie spre hrană, după cum v'am scris deja depe când se aflau în închisoare—să li se procure cele de lipsă. Numai trebue prin voi să recunoască şi să priceapă şi să înveţe ce fel de cerinţe se pun asupră-le în privinţa purtării după cele ce glăsueşte Scriptura, ca adecă să fie cucernici, paşnici şi înţelepţi, ca să păstreze onoarea numelui lor, ca ei cari erau plini de renume prin cuvinte, să fie tot aşa şi prin politeţă; ca ei să se facă demni a dobândì în orice privinţă dela Domnul şi prin perfecţionare şi desăvârşire să dobândească cununa cerească. In cartea Sirah XI, 30 se zice: „***Nu lăudà pe nimeni înnainte de moarte***“, iar în Apocalipsă II, 10: „***Fii credincioasă până la moarte şi'ţi voiu da cununa vieţii***“ şi la Matei, X, 22: „***Cel ce va răbdà pănă la sfârşit, acela se va mântuì!***“ Să urmăm deci Domnului, care nici în timpul suferinţei n'a fost trufaş, ci mai cucernic, căci atunci spălă el picioarele ucenicilor săi şi zise—cum citim la Ioan XIII, 14—15: „***Deci dacă eu, Domnul şi Invăţătorul, v'am spălat picioarele, sunteţi datori şi voi a spălà unul altuia picioarele. Căci v'am dat exemplu să faceţi precum eu am făcut vouă***“! Trebue să vă sirguiţi apoi a urmà apostolului Pavel, care, după ce fusese închis de mai multe ori, după ce fu biciuit şi dat pradă animalelor, rămase totuş cucernic şi chiar după răpirea sa până în al treilea cer şi în paradis, nu se arătă trufaş, căci zise cum citim la II Tesaloniceni III, 8: „***Nici nimănui pânea n'am mâncat-o în dar, ci cu ostenealà şi trudà noaptea şi ziua lucrând, ca să nu îngreuim pe cineva din voi***“.

Vă rog daţi aceasta la toţi fraţii noştri. Şi fiindcă se lauda cel care se umileşte, trebue ca mai ales acum să ne temem mai mult de tentaţiunile înşelătorului, căci el acuma cu mai multă plăcere

cearcă a desface pe cei tari şi a învinge pe învingători. Să ne păzească Domnul ca şi eu să vă văd şi să pot fi cu voi printr'un îndemn mântuitor spre păstrarea renumelui vostru. Mă doare să aud cum unii umblă de colo-colo trufaşi şi fără regulă, se pierd în glume imorale şi în împerecheri, îşi necinstesc membrele—sunt creştini şi au cunoscut pe Hristos,—prin căsătorii nepermise şi nu-i pot ţinea în frâu nici diaconii şi nici preoţii. Şi după ce arată că prin purtarea cea rea a unora, se aduce supărare celorlalţi şi se dau esemple păgubitoare, sfântul Părinte spune că numai acela este un adevărat şi meritos mărturisitor, de care nu se ruşinează biserica, ci se vede slăvită.

La epistola ce me-au adresat compresbiterii noştri Donat şi Fortunat şi Novat şi Gordiu, nu pot răspunde singur, de oarece eu dela începutul oficiului meu episcopal am decis a nu întreprinde nimic numai după părerea mea, şi fără sfatul vostru şi conglăsuirea poporului. Dacă prin îndurarea lui Dumnezeu vin la voi, atunci vom discută împreună, după cum cere cinstea reciprocă.

Boroianu.

Ediția prohodului Ieromonahului Macarie și edițiile altora.

Una din cântările cele mai răspândite și mai cunoscute ale bisericii noastre este Prohodul, adică slujba înmormântării Mântuitorului, care se cântă în Vinerea mare, seara la priveghere. Copii, tineri, bătrâni, toți o cunosc, o știu aproape pe derost și o cântă cu drag. Această desăvârșită popularizare se datorește, pe lângă alte motive, mai ales faptului că ea este singura cântare *ritmată* dintre toate cântările noastre bisericești. N'a avut însă dela început această formă ritmată supt care o cunoaștem azi. Când s'a tipărit întâia oară Triodul în limba noastră la 1731 [1]), Prohodul, care face parte din cântările Triodului, fu tradus în proză liberă ca toate cântările noastre bisericești [2]),

---

[1]) Bianu şi Hodoş, ***Bibliografia românească,*** II, pp. 42—4. Triodul s'a tipărit întâia oară (1731) la Râmnic de Inochenţie Episcopul după traducerea făcută mai nainte de Damaschin episcopul şi dascălul, traducătorul cărţilor noastre de ritual. Date noi asupra activităţii literare a lui Damaschin v. la Alex. Lăpădatu, ***Damaschin Episcopul şi Dascălul.***—

[2]) Iată primul tropar: „Viaţă în mormântŭ te-aĭ pusŭ Hristoase, şi oştile îngereşti s'au spăĭmântatŭ, smerenia ta slăvindŭ". In Triodele, pe care le-am cercetat, ulterioare acestuia din 1731 se gă-

pe când originalul grecesc este scris în forma poeziei religioase bizantine. Traducerea neritmată a celorlalte cântări nu a adus și nu aduce mari greutăți slujbei bisericești, fiindcă se execută de cântăreți anumiți, cunoscători de muzică și cu practică îndelungată. Cu Prohodul însă se schimbă lucrurile. El este o cântare a mulțimei și obiceiul ca Prohodul să se cânte de mai mulți la un loc, de așa numitele «horuri» bisericești a fost în totdeauna în biserica noastră. Dar mulțimea nu poate execută bine o cântare neritmată și tocmai aceasta s'a întâmplat cu Prohodul în biserica noastră. Lucrul s'a văzut mai ales atunci când limba grecească stăpânià aproape cu totul slujba bisericii române. La strana dreaptă, unde se cântà grecește, executarea Prohodului de către «horurile» bisericești mergea cu regulă și fără nici o încurcătură căci textul în grecește erà ritmat iar melodia bine stabilită. «Horul» nu aveà decât să cunoască bine melodia primului tropar—strofă—a cântărei și apoi să repete pe ea tot restul troparelor. La strana stângă însă, unde se cântà românește, se produceau disonanțe și încurcături din partea «horiștilor». Aci textul nu erà ritmat și deci, chiar dacă melodia primului tropar erà știută de toți cântăreții, ea nu se potrivià și la celelalte tropare, care n'aveau același număr de silabe accentuate după o normă hotărâtă. Fiecare dintre cântăreții la un loc alcătuia melodia în felul său și de aci atâtea încurcături. Episcopul Chesarie al Buzăului spune că se făceau chiar râsuri și vorbe urâte în biserică din pricina neregularității produse de cântarea românească a Prohodului [1]). Neajunsul executării acestei cântări nu se puteà înlătură cu totul decât atunci când și în românește Pro-

---

seşte aceiaşi traducere a Prohodului. Ediţiile noi (1891 şi 1897) au înlocuit însă vechea traducere cu cea ritmată a Ieromonahului. Macarie.

[1]) V. Prefaţa Prohodului din 1836.

hodul ar fi fost scris «pe măsuri», adică ritmat ca în grecește. Ritmarea stà în aceea ca troparele—strofele—fiecărei *stări* să aibă acelaș număr de silabe însoțite de o anumită cădere de accent.

S'au făcut din vreme încercări pentru a ritmà Prohodul. Pe cât cunoaștem până azi, aceste încercări datează dela începutul veacului al 19-lea. In rândurile următoare va fi vorba de încercările de traducere ritmată a Prohodului, cum și de edițiile acelei traduceri ritmate, care a rămas în biserica noastră.

Prima încercare de ritmare a prohodului, pe care o cunoaștem, este făcută de Ioan Prale Moldoveanul.

Pe la 1810 el versificà în mânăstirea Slatina, Prohodul Domnului și al Sfintei Fecioare [1]). Aceste încercări se tipăresc tocmai în 1820 [2]). Ele nu puteau prinde în nici un chip, căci erau rău făcute. Cu spiritul lui curios, Prale creiază cuvinte fără rost, face inversiuni silite, se ține cu desăvârșire de original sau se depărtează prea mult. Pentru el «ἡλίου δίσκον» este «a sorelui *rotfăț*», «ἐξήμεσεν» îl traduce cu a «desghiți», «τῶν ἀγγέλων ὁ δῆμος» cu «îngerescul Duium» sau cu «îngerescul Adun»! Forme creiate de el ca «nefundnicile râpi», «înfricazăte», «străluciturі», «pătrunzășarăo» și alte multe ciudățenii, sunt peste tot. Iată un exemplu de traducere luat la întâmplare:

Ἥλιον τὸ πρὶν, Ἰησοῦς τοὺς ἀλλοφύλους κόπτων ἔστησεν. αὐτὸς δε ἀπέκρυψε, καταβάλλων τὸν τοῦ σκότους ἀρχηγόν, «Soarele cândvà Iisus oprì tăind altneamul, iară tu Mântuitorule te-ai ascuns, biruind pre de întunecul vârvíu» [3]).

---

[1]) Alex. Lăpědatu, ***Manuscriptele dela Bisericani și Râșca*** p. 41-2.

[2]) Titlul e curios: „***Urmări pe mormintiri***, giamnân limbi". Din exemplarele cercetate la Academie nu se poate aflà locul tipăririi. D. Iarcu, ***Analele bibliografiei române***, p. 112, pune „Mitropolia Moldovei".

[3]) ***Prohodul*** lui Pralea. p. 21.

Se mai pomenesc și alte încercări de ritmare a Prohodului. Ele n'au fost însă tipărite [1]).

1. Incercarea, care reuși, prinse și se continuă și azi, este opera a doi mari bărbați ai bisericei noastre: *Chesarie, episcopul Buzăului și Ieromonahul Macarie, dascălul de cântări.* Episcopul Chesarie, un bun cântăreț și un iubitor de slujbă frumoasă, fusese isbit chiar din tinerețe de acest neajuns al cântării prohodului și se chibzuià mereu cum l-ar puteà înlătură. Iată cum zice în prefața prohodului din 1836: «Încă din vârsta cea dintâiu am avut, o iubiților, această dorință, ca adecă să auz în sfintele beserici ale patriei noastre cântându-se *Prohodul* Domnului românește așăzat întocmai după alcătuirea și înființarea celor grecești, pentrucă într'adevăr priviam în toți anii cu multă mâhnire a sufletului mieu că tocmai atunci în zilele acelea întru care să cădeà să fie tot sufletul pătruns de evlavia cea cuvincioasă și de o nestrămutată umilință a inimii, atunci mai vârtos să făcea cele mai multe hazmodii, care și pornea inimile oamenilor spre vorbe și râsuri în sf. beserică. *Căci obicinuit fiind a să cântà de mulți această sfântă cântare românește și grecește,* cei ce cântà grecește mergea cu cântarea ca pre o podobie potrivită, venea frumos și îndulcea auzul ascultătorilor; iar cei ce cântà românește și erà mai cărturari, depărtate fiind cuvintele de înființarea podobiei grecești, o ducea pe cât să puteà pe glas și oarește tot potrivea cântarea, iar cei cu știință de carte mai puțină și cu înțelegerea mai proști, după ce nici cuvintele le nemerea bine, apoi și glasul cu totul îl înstreinà și, precum mai sus am zis, totdeauna să făcea vorbe și râsuri in beserică, când? într'acele sfinte zile, zic, întru care fieștecine să cădea să fie uimit de mărimea tainii cei în-

---

[1]) A. Pann, Prefața la ***Epitaful*** din 1846 și 1853. ***Istorical Eparhiei Râmnicului***, p. 320, spune de arhimandritul Gherasim de la Gărdești, care pe la 1829 a alcătuit Prohodul „pe măsuri".

fricoșate ce s'au lucrat pentru mântuirea noastră, și ceresc cu totul să se facă întru luarea aminte la cele ce să cetesc și să cântă. Acestea așa văzându-le mă mâhniam foarte, și chitiam totdeauna în mintea mea, cum s'ar puteà alcătuì acest sfânt lucru în beserică»!

Când Chesarie ajunse episcop de Buzău în 1825 și după ce în 1834 făcù și tipografie, putù pune în lucrare planul său. El găsì un minunat ajutor în Ieromonahul Macarie, care gândià la fel și care prin excelentul său trecut muzical erà cel mai nemerit om pentru îndeplinirea acestui lucru bun.

Episcopul Chesarie spune că a însărcinat pe Macarie «să alcătuiască românește această sfântă cântare întocmai după înființarea celor grecești» ținând seamă mai ales de «întregimea silabelor cântării» și chiar mai puțin de redarea în totul a textului grecesc; cu alte vorbe, i-a dat însărcinarea să versifice în românește Prohodul. Ieromonahul Macarie se achită minunat de această însărcinare și învederă cu prisosință că pe lângă un mare muzicant, el erà și un bun mânuitor al limbei. Traducerea ritmată făcută de el este bună. Limba e curat bisericească, clară, are suflu poetic. Rare ori se găsesc și inversiuni silite, unele nepotriviri de accente, unele hiaturi greoaie și câteva cuvinte supărătoare pentru urechia de azi [1]). Iată două exemple din care se pot vedeà calitățile traducătorului:

Ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον, ποῦ σου ἔδυ τὸ κάλλος.

---

[1]) După Anton Pann (Prefața la ***Epitaful*** din 1846 și 1853) ar eși că Macarie n'ar fi făcut altceva decât ar fi corectat o ediție, care circulà în manuscript și care mai fusese o dată corectată de către Matache cântărețul dela Buzău. Pentrucă episcopul Chesarie nu amintește acest lucru nu putem hotărî cât temeiu are spusa lui A. Pann. Din compararea traducerii lui Macarie cu traducerea prohodului din Triod putem însă afirmà că a avut-o dinainte pe aceasta din urmă. Sunt expresii și construcții luate cu totul.

«Primăvară dulce! Fiul meu prea dulce, Frumsețea und'ți-au apus».

Ἰδεῖν τὴν τοῦ υἱοῦ σου ἀνάστασιν, Παρθένε, ἀξίωσον σοὺς δούλους.

«Robilor tăi Maică dă-le ca să vază 'nvierea fiului tău.»

Macarie «tipărește» și muzică la cele dintâiu tropare ale fiecărei stări «pentru ca să rămâe vecinic și nestrămutat acest sfânt lucru.» Melodiile lui sunt de două feluri, «și rar și des»,—rămâind la gustul fiecăruia de a cântà după ceea, pe care o voește [1]). La urmă tipărește «Binecuvântările învierei» prelucrate după Petru Lambadarie. Cartea se împodobì «cu haina cea frumoasă a tiparului» în anul 1836, Fevruarie în 6, în tipografia episcopiei de Buzău condusă de un oarecare Vasilie [2]). O frumoasă prefață a episcopului Chesarie deschide această carte de cântări, care prin îngrijirea limbei, prin frumusețea melodiilor cum și prin curățenia tiparului se răspândì repede, se tipărì de mai multe ori și ajunse cunoscută de toată suflarea românească. Prohodul, care se cântă astăzi în biserica noastră, este opera Ieromonahului Macarie cântărețul și ca traducere și ca muzică [3]). Muzica deși a primit în urmă modificări, cu toate acestea în fond e aceiaș.

In scurtă vreme cartea nu se mai găsià și deci fu nevoe de altă ediție.

2. Cel care face «a doua tipărire» a Prohodului lui Ma-

---

[1]) Melodiile sunt grecești, dar întru câtva deosebite de cele tipărite în „Irmologhionul“ său la p. 184-5.

[2]) Tot pe acest ***Vasile dela Buzău*** îl însărcinează Macarie în 1836 prin Martie, să-i aducă dela Viena tiparul de muzică, pe care îl turnase el acolo. Voia să tipărească o nouă carte. Tiparul nu s'a adus, căci costà prea mult. (V. ***Viața și activitatea Ieromonahului Macarie***, p. 79).

[3]) In multe ediții ulterioare, Prohodul este dat ca tradus din grecește de episcopul Chesarie, dar nu-i adevărat. Autorul traducerei și muzicei e Macarie. Chesarie este numai inițiatorul și cel ce a ținut cheltuiala tipărirei.

carie, însă în felul cum înțelege el, este *Anton Pann*. Ajungând profesor la Seminariul sfintei Mitropolii și ne mai găsind exemplare pentru nevoile școlarilor săi A. Pann tipărește iarăș Prohodul în 1846 cu binecuvântarea mitropolitului Neofit II. Cu gustul lui curios de a reformà totul supt cuvânt că face mai bine, A. Pann «prelucrează» mai peste tot prohodul lui Macarie, aducând ca pretext în prefața sa că este «greu de pronunțiat, înțelesul întunecat» și are «trebuință de tălmăcirea și desplicirea frasurilor». Până și titlul cărței se schimbă în «Epitaful... care cu numire de Prohod s'au tipărit mai întăi...» Prelucrarea lui A. Pann însă nu e nemerită. Chiar dacă ar fi îndreptat unele inversiuni și ar fi scăpat de «cuvintele în apostrofă» cum zice el, Prohodul perduse prin aceste schimbări ori și ce urmă de poezie. Construcția și limba «prelucrării» este depărtată de cea fixată cu vremea de biserică. Versul seamănă mai mult a vers profan. Nici melodiile nu mai sunt acelea din Prohodul lui Macarie. Are un merit că le mai scurtează, dar în schimb face pe unele mai greoae, mai anevoioase de cântat. Ce rost are repetarea de două ori a octavei cum și acea cadență nebisericească din melodia troparului «Primăvară dulce...»? Apoi cadența dela troparul «Unule cuvinte...» în di, vu, ni, seamănă mai mult a muzică profană. Binecuvântările dela urmă le modifică și ca limbă și ca melodie [1]). Este însă interesantă prefața lui în care vorbește de încercările anterioare de versificare a Prohodului. Tiparul are îngrijire [2]).

In 1853 Anton Pann scoate «ediția a doua» a Epitafului, tot în tipografia sa cu binecuvântarea mitropolitului Nifon. Ediția întâia nu se mai găsià și erà «dorită de mulți.»

---

[1]) Termină cu stihirea „Soarele ș'au ascuns razele“ pe glas .. Troparele au numerotație, care va fi întrebuințată în edițiile ulterioare.

[2]) La finele prefeței pune anul 1844.—Inițialele, gorgoanele și mărturiile cu roșu. -

Textul e acelaș ca în cea din 1846 [1]). Această ediție deși n'are îngrijire mare în tipărire, are un lucru bun în aceea că a mai simplificat melodiile, făcându-le a fi prinse și mai ușor, afară de starea III-a unde rămân tot cele din 1846. Prohodul refăcut de Anton Pann a rămas la aceste două ediții și n'a avut multă trecere în biserică. Urmașii se vor folosì numai de simplificarea pe care el a dat-o melodiilor.

3. *Dimitrie Sucevanul,* protopsaltul mitropoliei din Iași, tipărește de mai multe ori Prohodul lui Macarie. Prima lui ediție cu binecuvântarea mitropolituiui Meletie este din 1847, în tipografia Mitropoliei din Iași. Ca text a redat în tocmai ediția de Buzău (1836). Inovația lui apare nu în text ci în «prifacerea cu adăogire a stihirilor cu semne.» Sucevanu nemulțumindu-se numai cu melodiile lui Macarie pe care le mai scurtează și în unele locuri chiar bine, el înmulțește numărul troparelor cu note, le variază și le îngreuiază peste măsură. Uniformitatea și ușurința din Macarie a pierit. Sunt melodii în care întrebuințează mai toate combinațiile posibile de ftorale. Frumusețea, care eșià din regularitatea cântării bazată numai pe cele trei melodii obișnuite se pierdea prin această variație. Este cântărețul, care n'a avut în vedere mulțimea, poporul, care aveà să se folosească de tipăritura lui și căruia îi trebue ceva simplu și uniform. Urmare firească a fost că nici unul din tipurile lui melodice nu s'a popularizat, n'a prins [2]).

In 1856 Sucevanu scoate altă ediție în tipografia mânăstirei Neamțului [3]). Ca lucru nou adaogă melodie la troparele dela «Dumnezeu e Domnul» Troparele cu melodie

---

[1]) A redus însă muzica dela stihira „Soarele ș'au ascuns razele...“.

[2]) Tiparul n'are frumusețe. Prefața frumoasă din 1836 nu e reprodusă. Binecuvântările învierei sunt tot ale lui Lambadarie dar prelucrate în altfel nu ca în Macarie. Stihira „Infricoșatu-s'au pământul..:“ pe glas 5, sfârșește cartea.—Cheltuiala o ține ***Antonie Gheorghiu*** iconom și protoereu ținutului Iașii.—

[3]) Stareț era aci Arhimandritul Dionisie Romano.—

tot mai mult le înmulțește, sunt câte nouă de fiecare stare, unele din ele prefăcute și mai greoae decât cele din 1847. La urmă adaogă cântarea «Veniți să fericim pre Iosif». Nu e un progres față de cea anterioară [1]).

In 1873 se tipărește [2]) în București, cu binecuvântarea episcopului Melchisedec, Prohodul «din nou corectat pe la unele locuri de Paharn. Dimitrie Suceveanu.» Nu este însă nimic altceva decât reproducerea în tocmai a ediției din 1856 dela Neamțu cu toate melodiile ei încărcate și greoae.

In 1896 se tipărește [3]) cu aprobarea sfântului Sinod, Prohodul «acum din nou corectat» de Dimitrie Suceveanu. Este însă reproducerea ediției din 1873 cu toate melodiile ei lungi și pretențioase. La urmă adaogă și tipurile de cântări ale D-lui Ștefan Popescu. Acestea erau de mult popularizate. Ca tipar însă această ediție este îngrijită și frumoasă [4]).

4. *Arhimandritul Dionisie*, fostul stareț pentru scurtă vreme la Neamț, ajunge locotenent de episcop la Buzău și aci, unde Prohodul apăruse întâia oară, el îl scoate în «a treia ediție» [5]) la 1860, Martie 12.

Credincios bun al lucrului dela început, Dionisie reproduce în tocmai ediția primă din 1836 [6]). La urmă adaogă ecteniile, ce se zic afară la ocolire, cum și stihira pe note «Veniți să fericim pe Iosif», frumoasă compunere a pro-

---

[1]) Dece pune „acum a doua oară tipărit“ când el se tipărea a treia oară? Chieltuiala o ţine chiar Suceveanu acum paharnic.

[2]) In tipografia lui Toma Teodorescu cu cheltuiala ierodiac. Isidor Buşilă. Greşala din melodia dela p. 34 o îndreptează ediţia din 1896.—

[3]) In tipografia cărţilor bisericeşti.

[4]) A înlocuit cuvântul, care sună urât: „borât“ cu „aruncat“; dar dece „încai“ p. 38, pentru „încă“.

[5]) Îl numeşte ***a treia ediţie*** având în vedere ediţia dela Neamţ „a doua supt stăriţia“ lui.

[6]) Ca şi ediţia lui Macarie pune data lunei şi direcţia tipografiei. Era Ierom. Atanasie.

tosinghelului Varlaam. Este o ediție pentru care a avut dinainte ediția primă (1836) și chiar pe ale lui Dimitrie Suceveanu [1]) și este un merit mare că n'a încărcat-o cu multele melodii pretențioase ale acestuia, ci a lăsat-o în simplitatea dela început.

În 1868 Dionisie, acum episcop de Buzău, tipărește «a patra oară» Prohodul, tot în tipografia episcopiei. Cu tipar mai frumos, această ediție are câteva adaosuri și modificări [2]), dar cu chibzuială făcute. Așa menține peste tot și în tocmai melodiile lui Macarie, dar după troparul întăiu pe larg, tipărește acelaș tropar pe o melodie mai scurtă, la care pune inscripția că astfel să cânte «horurile»—strănile. Această inovație este la toate stările. Melodiile scurtate sunt luate cu mici modificări din ediția d-lui Ștefan Popescu apărută în 1862. Amândouă aceste ediții ale lui Dionisie sunt lucrate cu îngrijire [3]).

5. D-nul *Ștefan Popescu,* cunoscutul profesor de muzică bisericească, acum pensionar, scoate în 1862 în București o altă ediție a Prohodului [4]). Ca text reproduce pe cel din 1836 [5]) și, când în titlu spune că este «în tocmai după cum întăia oară s'a tipărit» de episcopul Chesarie, aveà motiv pentrucă în București se cunoștea mai mult, pe a-

---

[1]) Când la sfârșit spune că „Veniți să fericim pre Iosif“ se cântă după ocolire „în unele locuri“, are în vedere ediția lui Suceveanu din 1856.—

[2]) Pune muzică la troparele dela „Dumnezeu e Domnul“ după Suceveanu din 1856. Schimbă cuvântul „borât“ în „vărsat“. Cartea se sfârșește cu un sfat cald pentru chipul cum creștinii să primească această mare sărbătoare.

[3]) Semnele muzicale ale acestor două ediții nu sunt cele din 1836 ci altele mai frumos tăete.—

[4]) Are ca ajutor pe Arhimandritul sf. Mitropolii Gherontie Țuluca cu care scoate și ediția din 1868. Tipografia este a lui Toma Teodorescu.—

[5]). Cuvântul „Zăpodiile“ s'a tipărit greșit în amândouă edițiile ca „zăvodiile“.

cea vreme, edițiile cu prelucrare ale lui A. Pann, de care s'a vorbit mai sus. Insemnătatea acestei noi ediții stă însă în forma, pe care autorul ei a dat-o melodiilor cântării. Din melodiile lui Macarie, care din pricina lungimii lor nu se puteau popularizà, cum și din cele ale lui A. Pann [1]), autorul alcătuește tipurile melodice ale Prohodului, care s'au popularizat cu mici modificări în toate părțile. Sunt melodiile cele mai ritmate, mai ușoare și mai plăcute din câte s'au alcătuit pentru Prohod. Toată lumea cântă astăzi Prohodul după melodiile d-lui Ștefan Popescu.

In 1868 Dl. Ștefan Popescu scoate altă ediție a Prohodului. Intr'un format puțin mai mare decât cel precedent această ediție nu e altceva decât reproducerea în tocmai și ca text și ca melodie a ediției din 1862.

Mai târziu în 1902, Dl. profesor I. Popescu-Pasărea tipărește [2]) o altă ediție a Prohodului «scris pe muzica bisericească după Dl. Ștefan Popescu.» Melodiile sunt cu oarecare modificări aceleași din edițiile anilor 1862 și 1868. Sunt melodiile popularizate. Este una din bunele ediții ale Prohodului.

6. *Oprea Demetrescu* scoate o ediție a Prohodului în 1872 la Râmnicu-Vălcii. Este retipărirea unei ediții anterioare deși el spune că «retipărește» ediția episcopului Chesarie. Are numai trei tipuri melodice, care seamănă cu ale D-lui Ștefan Popescu. Tiparul n'are frumusețe dar nu-i lipsit cu totul de îngrijire [3]).

---

[1]) Textul cuvintelor la „Primăvară dulce“ l-a dat în forma prelucrată a lui A. Pann. Fără melodie însă îl reproduce după Macarie.—Gorgonul cu punt (, ←) se găseşte şi la A Pann.

[2]) În tipografia cărţilor bisericeşti.—

[3]) Ca o curiozitate trebuesc amintite şi cele două ediţii de Prohod din 1900 şi 1905 ale Preotului ***Vasile Frăcea Sachelarie***.. Acesta nemulţumit cu forma versului bisericesc s'a apucat să ***rimeze*** Prohodul.—Urma a fost că au eşit versuri depărtate cu totul de înţelesul şi de vechia formă frumoasă. Nimeni nu le-a luat în seamă

7. *Arhiereul Ghenadie Argeșiu* numit așa din cauză că fusese episcop la Argeș, publică în 1875 «Albina muzicală», unde se găsesc încercările lui de a reface textul cântărilor noastre bisericești în așa fel ca să se poa á cântà în tocmai după melodiile grecești. Aci se găsește tipărit și Prohodul lui Macarie, însă «reformat din nou» de fostul episcop. In «reforma» sa Arhiereul Ghenadie întroduce cuvinte ca «mediu» pentru «obroc», «sudariu» pentru «mahramă», «profeto-ucigașii», «popul» și altele, cum și construcții, care nu se potriviau cu felul limbii bisericești. Sunt însă și tropare, care la el sunt mai clare la înțeles decât în Macarie. Această «reformă» n'a avut nici o urmare.

Toate edițiile Prohodului, de care s'a vorbit până acum, cu toate lipsurile lor mai mult sau mai puțin mari față de ediția primă, erau însă bune și slujiau cu folos scopului pentru care se tipăriau. Autorii lor au fost toți oamenii cunoscători ai muzicei bisericești, care își dau seama de ceea ce făceau. Cartea se tipărià pentru întâmpinarea nevoilor credincioșilor. Cu vremea lucrurile s'au schimbat. Prin introducerea corurilor vocale în biserică și prin răspândirea tot mai mult a obiceiului—mai ales la țară—ca toți cei cunoscători de citit să cânte «la prohod» în Vinerea mare, Prohodul a început să aibă mare căutare, să se desfacă mult și repede. Cum în acest fel edițiile bune de mai nainte se sfârșiseră, au început să apară ediții de comerț, ediții de speculă, unde nu s'a ținut nimic în seamă, nici curăția limbei, nici îngrijirea tiparului. Cu vremea, în aceste ediții s'au strecurat atâtea greșeli că este aproape cu neputință de cântat. Am dinainte una din aceste ediții [1]). Este din 1906 și este «a XIV edițiune» a Pro-

---

[1]) Nu cunoaștem până acum data exactă când au început să apară aceste ediții de speculă.—***Ediția din 1886*** scoasă în tipogr.

hodului «tradus din grecește de episcopul Chesarie și pus pe note de Preotul Marin Tomescu în zilele mitropolitului Calinic» [1]). Când o compari cu ediția primă din 1836, te prinde mila și groaza de atâta batjocură și înjosire a muncii cinstite depusă de niște oameni mari și de inimă. Nu e tropar al cântării în care să nu fie lipsuri de silabe și cuvinte întregi, ceea ce pricinuește încurcături foarte mari și chiar neplăceri la cântare. Sunt cuvinte schimbate cu totul și care strică cu desăvârșire înțelesul cântării. Câteva pilde din nenumăratele ce se găsesc vor întări cele spuse.

p. 10. «In mormânt *viviță*» în loc de «In mormânt viața». «Oștile cerești» în loc de «oștirile îngerești» având mai puține silabe produce încurcătură în melodie. «Dar cu morți viață» în loc de «Dar cum mori viața.» Mântuitorul a înviat morții din «iad» și nu din «veac». La troparul al patrulea lipsește cuvântul «înviezi». Când peste tot trebue «Iisus» în trei silabe pentru măsura versului, în acea ediție îl găsim numai în 2 silabe, ceea ce pricinuește schiopături în cântare.

p. 12. Domnul a gonit întunerecul «din iad» și nu «în iad».

p. 15. «ș'acum Dumnezeu ce'ncue în mormânt» în loc de «și cum Dumnezeu să'ncue în mormânt?»

p. 16. Ce să înțelege din această strofă? «De te-ai fi văzut mort, dar viezi ca un Domn, și la cer și pe pământ ei Isusul meu, și'l ridică cu un A-tot stăpănitor». Și ca măsură e greșit. Iisus a «deșertat» și nu a «deșteptat» gropile.

p. 17. «pizmăreț» în loc de «pizmătareț», «și mai arată» în loc de «și-mi arată».

Academiei Române cu niște semne, care par a fi note muzicale, face parte din primele ediții rele.—

[1]) Aceste ediții au dus în greșală pe unii (v. Gh. Voicu, ***Chesarie de Buzău*** pag. 54) să scrie că Prohodul a fost tradus din grecește de Episc. Chesarie și pus pe muzică de Preotul Marin Tomescu.

p. 19. «pururea în mormânt» în loc de «punerea'n mormânt».

p. 22. «să cântăm plâns Sfânta cum cu jale» în loc de «plâns sfânt acum cu jale», «marți» pentru «morți», «Fir în două firuri» în loc de «Fir în două firi».

p. 24. Este cu totul deosebit de original următorul tropar: «Sub pământ *apoi Mântuirea*, Soare al dreptății deci și luna *ca și* Maica ce te-a născut a apus cu lipsa de vederea Sa.»

Pământul a «priimit» nu a «pironit» pe Mântuitorul. «Ai *pus* acum» în loc de «ai apus acum.»

p. 26. Ce însemnează: «Nici cum *n'a rămas departe* de sân părintesc Doamne, și după ce ai voit a te face om, și în iad Christoase al meu pogorât!», cum și «Iată *din* cei morți i-a înviat Stăpânul și Domnul, rușinați-vă o Jidovi necredincioși și cunoașteți pe cel ce ați ucis acum!» Soarele ș'a ascuns lumina «suferindu-te în mormânt» sau «nesuferindu te» Doamne?

p. 28, tropar 58, lipsește cuvântul «fiu» iar p. 31, trop. 21, cuvântul «prins». Ce însemnează «Cade'n stricăciune.»?

p. 32. Ce se înțelege din «Toți pier împreună în fundul stricărei *bărbăției* sângiurilor.» Următorul tropar «Unul născut Fiule din Tatăl, rabzi de voe patimi» în original sună: «Unule născute, Fiule din Tatăl, cum rabzi de voe patimi.» Este oarecare deosebire! Incă unul minunat: «*Fiul ul meu marescuați Ta îndurare că voind rabzi acestea*» (sic).

p. 33. «*Zece* (!) cerești cete s'au îngrozit de frica..» morți Domnului?

Ne oprim aci căci altfel ar trebuì să cităm întreaga carte. Și în aceste citații nu ne-am ținut de ortografia și puntuația ediției, care sunt peste putință de transcris.

«Prefacia» acestor ediții rele vorbește de «melodie» și «melos» ca de două lucruri cu totul deosebite, face apo-

logia muzicei, pe care am găsi-o și la «minerale, insecte, broaște..etc.» Niște semne cabalistice ar însemnà notele muzicale.

In așa stare se găsește acum «Prohodul», prima carte în afară de școală, pe care pune mâna copilul începător în ale cititului. Câtă depărtare dela frumoasa ediție din 1836 a episcopului Chesarie și a Ieromonahului Macarie, până la aceasta de azi! [1]).

Niculae M. Popescu
Licențiat în Teologie.

---

[1]) Tot între edițiile rele trebue pusă și încercarea din 1897 a lui Mardarie Gheorghiu din Iași de a pune pe muzică bisericească, transcrisă apoi în notație liniară toate Troparele cântărei. Nepricepând ritmul muzicii bisericești, a strâns'o în măsura de $^2/_4$, alterându-i și modificându-i melodia.—Se știe că frumusețea muzicii noastre bisericești stă tocmai în această lipsă de ritm uniform. Modul de transcriere este iarăș cu totul greșit. Nici nu-i măcar consecvent în transcrierea consunantelor.

Modificările fără rost și melodiile greșite din ediția dela 1905 a Econ. Alex. Popescu Cernica nu însemnează nici o îmbunătățire.

CASSA BISERICII ȘI CASSA ȘCOALELOR.

I.

Sâmbătă 28 Iunie ora 10 a. m. s'a pus temelia noului local al Cassei Bisericii și Cassei Școalelor. Localul se construește în strada Lueger fostă Fântânei, în apropiere de localul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii. A asistat la această solemnitate foarte multă lume și aproape numai intelectuali. Amintesc pe d-l. *Sp. Haret,* ministrul Cultelor și Instrucțiunii, *C. Disescu* și *B. Missir*, foști miniștrii, PP. SS. Episcopi ai Dunărei de Jos și Buzeului, P.P. S.S. Arhierei Valerian Râmniceanu și Meletie Gălățeanu, D-nii C. Chiricescu, fost administrator al Cassei Bisericii, Dr. I. Cornoiu și Dr. Dragomir Demetrescu foști directori ai Cultelor, Cristu Negoescu, fost administrator al Cassei școalelor, I. Bogdan, decanul facultății de litere, I. Onciul, directorul arhivelor statului, d-l. D. A. Teodoru, secretarul general al ministerului Cultelor și Instrucțiunei etc. etc.

Serviciul sfințirii apei s'a făcut de către P. S. Arhiereu Meletie Gălățeanu asistat de mai mulți preoți și diaconi. După terminarea serviciului religios, Dl. P. Garboviceanu, administratorul Cassei Bisericii a ținut o cuvântare, pe care o publicăm aici.

II.

Domnule Ministru,
Prea Sfinţiţi Părinţi.
Onorată asistenţă

«Sărbătorim astăzi punerea temeliei localului Cassei Bisericilor și Cassei Școalelor, a acelor două instituțiuni de cea mare însemnătate pentru biserica și școala română și prin aceasta pentru țara noastră. Dacă aceste două instituțiuni ș'ar fi luat ființa cel puțin odată cu prima organizare mai serioasă a învățământului și imediat după secularizare, s'ar fi făcut cel mai mare bine atât învățământului, cât și bisericii, căci ne-am găsì acum cu mult mai departe! Vremurile însă sunt deasupra oamenilor și nu ne mai putem tânguì în zadar! Pe lângă aceasta, statul român în organizare cu multiple nevoi a fixat și încordat atențiunea conducătorilor treburilor publice în alte direcțiuni, tot atât de importante și binefăcătoare!

Cassa școalelor prevăzută în principiu în marele proiect de reorganizarea învățământului, al D-lui D. A. Sturdza, primul ministru al țării, nu s'a putut întemeià decât în anul 1896 de către d-l. *P. Poni*, cu scopul pe de o parte de a face clădiri școlare primare, iar pe de alta de a *administrà, priveghià* și *controlà* toate fondurile destinate învățământului, care provin din legate și donațiuni. Această instituțiune, dela început, s'a pus la muncă încordată și devotată pentrucă terenul ei de activitate erà peste măsură de întins și relele de înlăturat prea mari. Mai întâiu, aproape nu existau localuri școlare în condițiuni igienice la țară. Ceea ce se numià școală constituià un adevărat pericol și pentru învățător și pentru copii. Dela înființarea Cassei Școalelor s'au construit 1045 localuri de școli în comunele rurale cu 1698 săli de clasă, după planuri tip. Pentru aceste construcţii Cassa școalelor a acordat împru-

muturi comunelor suma de 2 milioane din fondurile ei speciale, iar din fondul dat de stat suma de $4^1/_2$ milioane.

Lucrările în direcțiunea aceasta continuă an cu an cu mai multă energie și inimă!

In ceea ce privește diferitele fondațiuni școlare, ele au fost supraveghiate, controlate și urmărite, așa că astăzi cele mai multe corespund dorințelor fondatorilor și sunt puse în întregime în serviciul învățământului, după cum au fost destinate. Pentru a pune regulă la unile fondații, Cassa școalelor a trebuit să ducă luptă grea și să se adreseze în cele din urmă și instanțelor judecătorești. La aceste fondațiuni a domnit cea mai mare destrăbălare ce se poate închipuì. Amintesc fondația școlară și bisericească *Crăciunescu* din Mizil, din care n'a rămas decât pământul, dar și acela înglobat în datorii. Dacă s'ar fi putut, s'ar fi înghițit și pământul! Mai amintesc încă marea și frumoasa fundație a răposatului *Anastasie Bașotă* dela *Pomârla,* unde s'au întrebuințat toate mijloacele spre a încurcà și distruge mai mult. Când se va publicà odată ce a fost și mai e încă acolo, mulți vor crede că e din lumea închipuirilor, iar nu din trista realitate! Greu e să lupți la noi cu anumite deprinderi și cu prejudiții. Cu toate acestea cu muncă și cu inimă Cassa Școalelor va pune încetul cu încetul rânduială și acolo și pretutindeni!

Dar nu numai atât! Cassa Școalelor a înzestrat școalele cu materialul didactic necesar cu care a cheltuit aproape 2 milioane. In doi ani de aici înainte toate școalele astăzi în ființă, dela cea rurală și până la Universitate vor fi înzestrate cu tot ce le trebue. Nu există încă nici un soiu de activitate școlară, care să nu fi fost ajutată și încorajată de Cassa Școalelor. Ea a înființat până acum 640 biblioteci populare pe lângă școalele rurale din centrele mai de seamă și le-a înzestrat cu scrieri privitoare la *economia casnică*, la *agricultură*, la *igienă* și în genere la tot ce

are legătură cu vieața săteanului. O bună parte din veniturі Cassa Școalelor a întrebuințat-o pentru încorajarea și promovarea activității extrașcolare și anume cu înființarea *cercurilor culturale*, cu *lucrul manual,* cu *șezători*, cu *grădinile școlare,* cu *stupăria*, cu *sericicultura* și cu altele..

O altă parte a întrebuințat-o pentru ajutarea elevilor săraci și silitori din școalele primare, secundare, profesionale și chiar superioare cu cărți, rechizite școlare, burse etc., cum și pentru întreținerea de cantine pe lângă școlile primare, de meserii și de agricultură; a înființat chiar și câte o cantină universitară în București și în Iași. In timpul din urmă a luat măsuri pentru alcătuirea și publicarea de manuale didactice pentru școlile speciale și pentru formarea unei biblioteci pedagogice, atât de necesară pentru învățătorii noștri. Cu un cuvânt n'a fost o idee, n'a fost o inițiativă în interesul învățământului și al educațiunii școlare și chiar generale, care să nu fi fost sprijinită și ajutată de Cassa Școalelor și cu toate acestea fondurile administrate de ea au crescut an cu an prin capitalizarea economiilor realizate, prin noui legate și prin buna administrare a proprietăților. Sunt convins că cu o administrare pricepută, harnică și corectă, această instituțiune cel mai fericit instrument cultural la dispoziția unui ministru al instrucțiunii.

Domnule Ministru,
Prea sfinți Părinți,
Onorată asistență,

Cassa Bisericii a fost întemeiată în anul 1902 de d-l. Spiru Haret cu scopul de a controlà toate averile mișcătoare și nemișcătoare bisericești și mânăstirești, de a administrà tot ce i se va testà, donà și dà prin diferite legi organice și bugetare și în fine de a administrà toate afacerile bisericești și religioase în numele și numai sub

autoritatea Ministrului Cultelor. Dela început și această instituțiune s'a pus la lucru cu tot zelul și devotamentul, ca și tovarășa ei. A fost însă o muncă mai grea și mai delicată. N'a fost ușor mai întâi să te orientezi și apoi să verifici și să aprobi mii de budgete și de conturi de gestiune. Am găsit în cursul anilor 1902—1904 conturi bisericești neverificate de nimeni pe 10 și chiar pe 17 ani. S'au găsit cu acest prilej lucruri uimitoare și a trebuit să luăm în administrare unile fondații prin bună învoială, ca să putem mântuì ce se mai puteà. Altele le-am luat pe cale judecătorească și altele sunt în curs de a fi luate pentrucă nu e decât în interesul propriu al fondațiilor și nu tinde decât la respectarea sfintelor dorințe ale întemeetorilor lor. Și aici a domnit în multe locuri cea mai mare risipă, ca să nu zic altfel! Cu stăruință, cu răbdare și fără zgomot însă se va pune rânduială pretutindeni și sper, că încetul cu încetul toată lumea se va convinge, ca lucrul public trebue cu sfințenie îngrijit și cultivat, că bunul mers al instituțiunilor religioase și pioase nu poate fi decât spre binele poporului și al țării!

In ceea ce privește veniturile proprii Cassei Bisericilor dela început a căutat să le întrebuințeze numai acolo, unde nevoia erà mai mare. Așa, ea a dat pe fiecare an ajutoare pentru construcțiuni și reparațiuni de biserici rurale și numai anul acesta a dat 130,000 lei făcând cu 20,000 lei și o biserică într'un sat catolic din județul Roman, unde Românii ortodocși n'au măcar o cassă de rugăciune și alta cu 15,000 lei într'un sat cu desăvârșire sărac din județul Olt! Tot din veniturile ei a făcut reparațiuni și lucrări de întreținere la mânăstiri, schituri și biserici întreținute de stat. A mai cheltuit încă aproape 200,000 lei cu localul Metropolitan din Iași. A urcat fondul preoților invalizi, al văduvelor și orfanilor preoților de la 8,000 lei anual la aproape 40,000. Ajută anual bise-

ricile sărace din țară și de peste hotare cu cărți de ritual, cu vestminte și vase sacre.

A instituit un fond anual de 10,000 lei pentru publicarea buletinului Comisiunei monumentelor istorice și pentru fotografierea treptată a acestor monumente; a prevăzut un prim fond de 10,000 lei pentru retipărirea bibliei; a prevăzut un prim fond de ajutoare pentru copiere de picturi bizantine din bisericile noastre, monumente istorice.

Cu toate că prin legea de organizare a Casei Bisericii nu i s'a asigurat atâtea venituri cum s'au asigurat Casei Școalelor, ea speră totuși să prevadă la anul viitor budgetar un fond cultural mai însemnat. E absolută nevoie să întărim prin publicațiuni și prin diferite alte mijloace religiozitatea și moralitatea în popor. Ne trebuesc forțe morale ca să putem luptà și rezistà în vieață.

O deosebită atenție a dat Cassa Bisericilor monumentelor noastre istorice bisericești. Afară de câteva pe care le-a luat sub înaltul său scut M. S. Regele, aproape toate celelalte au fost date uitării și erà un mare păcat, pentru că numai atâta ne-a rămas din trecutul nostru istoric. Dela întemeerea Cassei Bisericilor a fost chemată la viață și Comisia monumentelor istorice. Până aci aproape nu i se mai știà de nume. Cassa Bisericilor în unire cu Comisiunea și în deosebi cu inimosul și neobositul ei președinte D-nul I. Kalinderu a luat măsuri de restaurare și mai cu seamă de întreținere. Cu prețiosul concurs al Onor. Guvern sperăm, că în curând se vor mântuì dela pcire aproape toate monumentele religioase.

Nu pot spune aproape nimic de administrarea afacerilor religioase pentrucă rezolvarea lor se face în decomun acord cu Sf. Sinod și cu înalții Chiriarhi. Sunt semne însă că toate se îndrumează spre mai bine!

Acum, onorată asistență, o datorie de conștiință din partea mea și a colegului meu dela Cassa Școalelor. Măr-

turisim aici cu acest solemn prilej, că noi personal, tot ce am făptuit și făptuim în bine la aceste două instituțiuni nu se datorește decât minții luminoase și înboldului inimos pentru binele obștesc al șefului nostru, d-l. Sp. Haret. Regretăm numai, că n'avem destulă putere, să realizăm mai cu iuțeală tot ce îndrumează și definește mintea și inima domniei sale. Am fi cei mai fericiți muritori, dacă am ști, că munca noastră se apropie cât de puțin de înălțimea frumoaselor și patriotecilor sale vederi pentru aceste instituțiuni!

Inainte de a `termină încă o dorință și o urare!

Dorim cu toată căldura sufletului nostru ca acest local, ce se înalță din economiile Cassei Bisericilor și Cassei Școalelor să fie un adevărat izvor de lumină și de educație morală pentru poporul nostru. Să troneze aici numai și numai virtutea! Tot ce se va face, să fie pildă obștească de pricepere, de chibzuință, de hărnicie și de cinste! S'ar pierde credința în bine și s'ar necinsti numele de Român, dacă s'ar lucrà altfel tocmai acolo, unde e vorba de biserică și de școală! Deviza traiului în acest local să fie: labor et honeste vivere și unire vecinică între școală și biserică pentru binele neamului și al țării!

Urăm iarăși din tot sufletul nostru să trăiască M. S. Regele, ocrotitorul devotat al intereselor bisericii și școalei!

Să trăiască familia regală!

III.

După d-nul Garboviceanu a vorbit d-nul Spiru Haret, ministrul Cultelor și al instrucțiunei. Domnia sa a pus în evidență marea importanță a acestor două instituțiuni pentru biserică și școală. A arătat în deosebi cât are de făcut Cassa Bisericei pentru Cler și biserică. Amintesc numai construirea de casse parohiale, fără de cari biserica noastră are să îndure foarte mult. Domnia sa și-a expri-

mat credința într'un viitor strălucit al acestor două instituțiuni. În urmă a mulțumit d-lor Mih. Popescu, administratorul Cassei Școalelor și d-lui P. Garboviceanu, administratorul Cassei Bisericii pentru felul cum își îndeplinesc datoria și termină făcând urări de sănătate pentru M. S. Regele, în a cărui domnie glorioasă și-au luat ființa și aceste două instituțiuni.

IV.

După cuvântarea d-lui Sp. Haret, d-l. P. Garboviceanu a dat citire actului, care urmà să fie pus în temelia localului. In urmă s'a iscălit de multe persoane din cele prezente, s'a sigilat și s'a zidit în temelie pentru vecinică amintire.

V.

Din parte-ne ca Cronicari ai acestei reviste am făcut urări de trăinicie și de prosperitate, când s'a întemeiat Cassa Bisericii. Am spus atunci, că erà absolută nevoe de această instituție pentru binele material și moral al bisericii. Și că nu ne-am înșelat în vederile noastre optimiste, lucrul se vede zi cu zi.

Ne exprimăm bucuria noastră și acum, când se pune temelia localului acestei instituțiuni și urăm din suflet să trăiască și să înflorească!

P.

VIRTUTILE CARDINALE.

(Urma·e din Biserica Ortodoxă Română. Anul XXXII-lea No. 3).

34. *Semnele bărbăţiei creştine.*

Intăilea semn al adevăratei bărbății creștine este *hotărârea grabnică la întâmplări grele.* Acel om are adevărată bărbăție creștinească, care rămâne neînfricat în mijlocul tuturor nenorocirilor, ce vin asupra lui pe neașteptate sau cum se zice—*ca din senin.* Unul ca acela nu se încurcă, nu-și pierde cumpătul, nu se năucește, ci rămâne liniștit și tare de fire știind prea bine că, precum cineva nu se poate ferì cu totul, bunăoară de înglodare, așa nu se poate ferì cu totul nici de nenorociri neașteptate. Vreți să auziți o pildă de hotărâre grabnică în fața nenorocirilor? Ascultați-o: «*Și au fost într'o zi feciorii lui Iov și fetele lui să bea vin în casa fratelui lor celui mai mare, și iată un vestitor au venit la Iov și i-au zis lui: Părechile de boi ară și asinele păștea aproape de dânșii și, venind prădători, le-au luat și pre slugi i-au ucis cu săbii și, scăpând eu singur, am venit să-ți spun ție. Incă grăind acesta, venit-au alt vestitor la Iov și i-au zis lui: Foc au căzut din cer și au mistuit oile și pre păstori așijderea i-au ars și, scăpând eu singur, am venit să-ți spun ție. Incă grăind acesta, au venit alt vestitor la Iov și i-au zis lui: Haldeii au făcut asupra noastră trei căpetenii, și au înconjurat cămilele și le-au luat și pre slugi i-au ucis cu sabia, și am scăpat eu singur și am venit să-ți spun ție. Și încă grăind acesta, alt vestitor au venit, zicând lui Iov: Feciorii tăi și fetele tale, mâncând și bând la feciorul tău, fratele lor cel mai mare, fără de veste au venit un vânt mare despre pustiu, și s'au atins de patru unghiuri ale casei și au căzut casa preste feciorii tăi și au murit, și am scăpat eu singur și am venit să-ți spun ție*». (1, 13—20).

Ce ziceți? Oare lucru de șagă este să auzi în câteva minute că ai pierdut atâta avere, câtă o avea Iov, anume 7 mii de oi, 3 mii de cămile, 5 sute perechi de boi și 5 sute de asine și mulțime de servitori, și la urmă să mai auzi că ai pierdut și pe toți copiii tăi, zece la număr, și tuszece deodată?. Vedeți, așa a pățit Iov. Și ce s'a hotărât el să facă în fața acestor crâncene nenorociri? Răspunsul ni'l dă tot Sf. Scriptură cu cuvintele acestea: «*Așa Iov, sculându-se, și-au rupt* (de mâhnire) *hainele sale și și-au tuns părul capului său și au presărat țărână preste capul său și, căzând jos, s'au inchinat Domnului și au zis: Gol am eșit din pântecele maicei mele, gol mă voi și întoarce acolo; Domnul a dat, Domnul a luat, cum au plăcut Domnului, așa s'au și făcut, fie numele Domnului binecuvântat*». La acestea cuvinte Sfânta Scriptură mai adaoge: «*Intru toate acestea, ce s'au întâmplat, Iov n'au păcătuit înaintea Domnului și n'au socotit neânțelepție lui Dumnezeu*» (1, 20—22). Iată pildă de cea mai frumoasă hotărâre în fața nenorocirilor ce ne lovesc ca din senin, iată singura cale dreaptă, care ne ferește, la astfel de întâmplări, de orice păcate și mai ales de strajnicul păcat al bârfirii în contra lui Dumnezeu.

Al doilea semn al adevăratei bărbăției creștine este *iubirea de Dumnezeu și de aproapele*. Adecă tocmai iubirea aceasta e aerul și soarele, hrana și băutura, rădăcina sau viața bărbăției creștine, căci «*tare ca moartea este dragostea, grea ca iadul* (este) *râvna* (ei), *aripele ei ca aripele jocului, cărbuni înfocați flacările ei. Apă multă nu va pute stânge dragostea și râurile nu o vor putè înecà pre ea*» (Cânt. cânt. 8, 7—8). Dacă cineva îl iubește pre Dumnezeu și pe aproapele, atunci e cel mai bun semn că el are virtutea bărbăției creștine, find-că iubirea mereu îl împinge să facă toate, câte sunt plăcute lui Dumnezeu și spre folosul aproapelui. Sfântul apostol Ioan, numai împins de iubire învăpăeată, zice că, de oarece Dumnezeu și-a pus sufletul pentru noi, «*și noi suntem datori să ne punem sufletul pentru frați*». (I. ep. 3, 16), și tot așa și sfântul apostol Paul, numai împins de aceași iubire învăpăcată, zice: «*Iară eu cu dulceață voi cheltuì și mă voi cheltui și pe mine pentru sufletele voastre*» (II Cor. 12, 15). De altminterea e saptă prea bine cunoscută de toată lumea, că

sfinții apostoli, în nemărginita lor iubire de Dumnezeu și de aproapele, cu toții și-au pus sufletele pentru frați.— Sfântul Augustin zice că: «*bărbăție adevărată are acela, care se ține de Dumnezeu cu atâta iubire, încât nu află bine mai mare decât numai a se ținea de Dumnezeu. Un om ca acela îi este prietenului său spre binecuvântare, vrăjmașului său spre îndeletnicire în răbdare, el toate le folosește pentru binefacere și pentru dovedirea bunătății. Mânați de iubirea de Dumnezeu, îi vedem pe unii părăsindu-și părinții și patria ca să moară pentru lume și să trăească pentru Dumnezeu. Ei de bună voie iau jugul pe grumazul lor, se ostenesc după celece înaintea lumii sunt nesocotite și fiind străini de lucrurile de aice, suspină numai după cele viitoare. Călcând în picioare deșertăciunea celor vremelnice, ei își întind mâinile după cele veșnice... Ei fac bine celorce îi urăsc pe ei și îi iubesc pe vrășmașii lor, ei nu sunt învinși de ceice au mânie pe ei și nu se mânie pe ceice îi mustră pe ei, ei nu se lasă biruiți de vătămări și, din pricina nemulțămirii, nu încetează a-i aiutorà pe cei nemulțămitori*». Ei fac întocmai, cum zice sfântul apostol Paul: *Fiind ocărâți, grăim de bine; fiind prigoniți, răbdăm; fiind huliți, sfătuim; ca niște gunoi ne-am făcut lumii și suntem tuturor lepădătură până acum*» (I Cor. 4, 12—14). Și lor *nu li pare rău* (II Cor. 4. 8), când sufăr nevoi, ci mai vârtos ei se bucură, după cum zice același Paul: «*Lipsiți fiind, iară nu de tot deznădăjduindu-ne; goniți, dar nu suntem părăsiți; surpați fiind, dar nu perim*» (II Cor. 4, 8 și 9), și «*eu mă bucur întru neputințe, întru defăimări, în nevoi, în goane, întru strâmtorări pentru Hristos, de oarece, când slăbesc, atunci sunt tare*» (II Cor. 12, 10). Iată, toate acestea sunt semnele cele mai sigure ale bărbăției creștine, dar sufletul acestor semne este numai iubirea de Dumnezeu și de aproapele.

Al treilea semn al adevăratei bărbății creștine este *dorința și râvna de a suferì chinuri mucenicești*. Mulți mucenici și multe mucenice au dovedit dorința și râvna aceasta. Dintre toți să spun ceva numai de sfânta Agatia:

Dela anul 249 până la 251, după Hristos, a domnit în împărăția cea uriașă a strămoșilor noștri Romani, împăratul Deciu. Pe atunci diregătorul cel mai mare al insulei Sicilia din țara Italiei erà un anumit Quintian, care locuia în

orașul *Catana,* și în orașul *Panormus*, tot din acea insulă, locuià o fecioară din părinți bogați și de bun neam, anume creștina *Agatia*. Dând împăratul poruncă să se stărpiască toți creștinii din împărăția sa, dacă nu vor voì să se închine idolilor, sau dumnezeilor celor mulți ai Romanilor, Quintian a trimis ostași, ca s'o aducă pe Agatia dela *Panormus* la *Catana*, și ea, cu atâta tărie, s'a pregătit să sufere chinurile mucenicești, încât, precum citim în *Viețile sfinților,* «*cum dorește cerbul spre izvoarele apelor, așa sufletul ei dorià spre pătimirea cea pentru Domnul*» (Iisus Hristos). Amenințând'o Quintian cu multe munci, fecioara a răspuns: »*Nu mă tem de nimic, căci, de mă vei da spre mâncare fiarelor, acele, văzându-mă și auzind de numele lui Hristos, se vor îmblânzì; în foc de mă vei aruncà, îngerii din cer imi vor aduce mie rouă spre recorire; rane și munci de-mi vei face mie, ajutor am pre Duhul adevărului, care mă va izbăvì din mânile tale!*» Atunci Quintian au poruncit de au spânzurat-o pe sfânta fecioară pe un lemn, cu trupul gol, au bătut-o groaznic, i-au rupt țâțele cu niște clește de fier și au aruncat-o în temniță, unde puterea lui Dumnezeu au însănătoșat-o deplin. A cincea zi tiranul a scos-o din nou la judecată și i-a zis: «*Până când te vei împotrivì poruncei împărătești? Jertfește dumnezeilor* (adică idolilor), *ca să nu te pedepsesc cu munci mai cumplite. Răspuns-a sfânta: Toate cuvintele tale sunt deșerte și porunca împăratului tău este nedreaptă.., Eu Aceluia aduc jertfă de laudă, carele au tămăduit țâțele mele și au doftorit tot trupul meu. Și au poruncit tiranul să descopere țâțele ei și văzându-le întregi și sănătoase, au întrebat-o: Cine te-au tămăduit? Răspuns-au mucenița: Iisus Hristos, Fiiul Dumnezeului celui viu!*» La urmă au ars-o pe sfânta Agatia pe hârburi ascuțite, înfierbântate în foc și presărate cu jăratic, pânăce, fiind dusă în temniță, și-a dat sufletul.

Sfântul Ignatie, episcopul din Antiochia, a fost osândit să fie sfâșiat de fiare sălbatice. Fiind el dus la cetatea Roma, unde era menit să moară, pe cale le scrise Romanilor o scrisoare, în care iată ce zice: *O, de aș vedea cât mai curând fiarele sălbatice, ce sunt pregătite pentru mine. Eu le voi ademeni să mă sfâșie, ca ele să nu aibă frică de a se atinge de trupul meu, cum li s'a întâmplat*

altor mucenici. De nu se vor apropia de mine, eu le voi zădărì ca să mă zdrobiască. Abia acum încep eu a fi învățăcelul Domnului, find-că din toate lucrurile văzute nu-mi doresc nimic alta decât numai să-l aflu pe Hristos. Vie asupra mea foc, cruce, fiare sălbatice, zdrobirea oaselor, sfârtecarea mădulărilor, sfâșiarea trupului întreg și toate muncile satanei, numai să am parte de Hristos!»—Dară poate îmi veți zice: *La ce ni mai trebue și pilde de acestea, fiind doară știut, că în ziua de astăzi nime nu ne mai poate silì la chinurile muncilor.* La aceasta eu vă răspund, iubiților, că și în ziua de azi sunt lucruri așa de grele, în cât, dacă le împlinim, trecem prin chinuri, ca mucenicii, și ne facem asemenea cu dânșii.

Implinirea acelor lucruri grele și biciuirea trupului nostru este al 4-lea semn al adevăratei bărbății creștine. Nu e bunăoară, lucru ușor, de a sărì în ajutorul bolnavilor, a grijì de ei cu toate cele de lipsă, veghind zi și noapte la patul lor, și adese răbdându-le toate toanele și înghițând duhoarea cea grea și grețoasă ce o răspândesc trupurile lor. Nu e lucru ușor să îngrijești de bolnavi de ciumă, ori de holeră, ori de alte boale, ce atât de adese pricinuesc și moartea îngrijitorilor, ba chiar și a medicilor sau doftorilor. Sfântul Dionisie din Alexandria mort la anul 265 după Hristos, zice că, pe vremea sa, au fost multe suflete de felul acesta, pierzându-și adecă și viața cu îngrijirea bolnavilor primejdioși. Nu e lucru ușor să sari în ajutorul aproapelui tău, cuprins de primejdia focului ori a înecării într'o apă adâncă ori de alte primejdii greie, și să te silești din răsputeri a'l mântuì de pagubă sau de moarte chiar cu prețul vieței tale. Nu e lucru ușor să te pui fără pic de frică și cu cel mai mare curaj, în contra dușmanilor țării tale, și să fii rănit ori chiar lovit de moarte pe câmpul de război. Nu e lucru ușor să te arunci în atâtea alte primejdii și greutăți și necazuri, când aceasta o cere numai decât iubirea pentru ai tăi ori pentru alții, iubirea pentru binele obștesc al comunei și al țărei tale. Cine trece prin astfel de primejdii mari și grele și se întâmplă că, în focul lor, își pierde chiar și viața, acela are semnul cel mai sigur al adevăratei bărbății creștine, și chinurile lui sunt asemenea cu muncile mucenicilor.

Cât despre biciuirea trupului nostru și ducerea unui trai

plin de pocăință, iată, ce ne spune sfântul Ioan gură de aur: «*Sunt încă și alte jertfe, jertfe de adevărată căsăpie trupească, ca a mucenicilor. Mucenicii și-au jertfit și trupul și sufletul, și astfel de jertfă a fost cea mai bineplăcută mireasmă înaintea lui Dumnezeu. Dar, dacă vrei, și tu poți aduce jertfe de acestea. Trupul tău nu arde de foc, el însă poate să ardă de alt foc, anume de cel al sărăciei și al plângerii pentru păcatele tale. Dacă ai pute să trăești în moleșire, tu însă mai bine trăești tot lucrând și muncind și așa omorându-ți singur patimele trupești, oare aceasta nu-i jertfă de căsăpie? Omoară-ți dară numai în felul acesta trupul tău și răstignește-ți carnea ta, și atunci vei primì cununa muceniciei, căci ceea ce la mucenici face sabia, aceea o face la tine voința ta*» Asemenea zice și sfântul Augustin: «*Deși lipsește acum prilejiul pentru mucenicie, totuși mucenicia se află și în timpul nostru de pace, căci, deși ceafa noastră de carne nu e pusă sub ascuțitul săbiei totuși noi omorâm poftele cărnii cu sabia spiritului*» (sau a duhului). Este dară semn de adevărată bărbăție creștinească, dacă cineva își răstignește carnea sa pe crucea muncii încordate cu trupul sau cu mintea, ori dacă își omoară patimele trupești cu sabia spiritului.

Vam arătat acum și însușiile și semnele adevăratei bărbății creștine. Cerce-se deci și judece-se fiecare singur, ori de are toate însușiile și semnele acestea, ori poate unele îi lipsesc, și cu bună seamă va află că încă mult îi lipsește. De aceea să ne silim cu toții a întregì lipsurile. La urmă vă strig și eu ca preotul Matatia: «*Acum s'au întărit trufia și certarea și vremea sfârșitului și urgia mâniei.*

Acum dară fraților, râvnitori fiți... (pentru legea noastră creștinească) și dați sufletele voastre pentru legătura părinților noștri!» (I Macab. 2, 49—51).

(Va urmà).

Pr. Constantin Morariu.

EVANGELIA
SĖŬ
VIAȚA ȘI INVĖȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ
DUPRE CEĬ PATRU EVANGELIȘCĬ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONOLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.

DE

MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română, Anul al XXXII-lea No. 3).

§ 58. *Continuare. B) Invĕțĕtura lui Iisus despre a dóa sea venire.—Parabola celorŭ ḑece fecióre* (Math. XXIV, 36—51; XXV, 1—13).

1. La dorința arĕtată de învĕțĕceĭ de a ști timpulŭ venireĭ a dóa a lui Iisus, ca să judece lumea, elŭ le respunde în următoriulŭ modŭ: «Despre ḑiua și óra venirei a doa a Fiiuluĭ ominescŭ știă numaĭ singurŭ părintele cerescŭ. Atâta numaĭ vĕ potŭ spune, că ea va fi fără de veste, și când nicĭ vor gândì óminiĭ la ea. Precum diluviulŭ din timpulŭ luĭ Noe a surprinsŭ pre ómini fără nicĭ o îngrijire, ci dedațĭ cu totulŭ la ocupațiunĭ lumeșcĭ; așa îĭ va surprinde și acea de pe urmă venire a Fiiuluĭ ominescŭ;

pentru care fórte mulți se vor aflà cu totulŭ nepregătiți spre întimpinarea luĭ. Decĭ, fiind că nu șciți timpulŭ când va venì Domnulŭ vostru, sirguiți-vĕ a lucrà și a trăì așa ca orĭ când ar venì să vĕ găséscă gata. Precum stăpĕnulŭ caseĭ, nesciindŭ anume timpulŭ când va venì furulŭ să'ĭ spargă casa, se păzesce tot-dé-una și este gata a se apĕrà: așa și voĭ, nesciindŭ când anume va fi venirea Fiiuluĭ ominescŭ, puneți-vĕ în așa posițiă, ca să fițĭ demnĭ a'lŭ primì orĭ în ce óră s'ar arĕtâ. Atuncĭ se va videà, carĭ sunt adevĕrații meĭ următori și carĭ ceĭ falșĭ. Închipuiți-vĕ că unŭ domnŭ se duce de a casă pe unŭ timpŭ nehotărîtŭ și lasă în locŭlŭ seŭ pe unulŭ din șerbiĭ seĭ, pre carele îlŭ crede maĭ fidelŭ și maĭ cu minte, ordinându'ĭ ca să dea cele necesare la ceĭlalți în timpulŭ și cu mĕsura cuvenită. Dacă întorcêndu-se Domnulŭ va aflà că șerbulŭ acela a împlinitŭ în totulŭ ordinile séle, negrești tŭ că îlŭ va iubì maĭ multŭ, îlŭ va învrednicì de maĭ mare onóre, încredințându'ĭ tótă avuția sea. Éră dacă, din contra, șerbulŭ acela va fi unŭ hypocritŭ înrĕutățitŭ, și, credêndŭ că Domnulŭ seŭ nu se va întorná curêndŭ, ar începe a maltratà pe consorții seĭ și a se distramà însoçindu-se cu óminiĭ pervertiți: când fără veste va venì domnulŭ seŭ și va videa faptele lui cele înrĕutățite și nefidelitatea cu care s'a purtatŭ în lipsă'ĭ, va aplicà asupra luĭ cea maĭ grozavă pedépsă, ca unuĭ hypocritŭ înșelătoriŭ. Decĭ și voĭ, în așteptarea venireĭ mele la judecată urmați șerbuluĭ celuĭ bunŭ și înțeleptŭ, și vĕ păziți de faptele și sórta șerbuluĭ hypocritŭ.»

2. Spre a arătà îngrijirea cu carea următoriĭ seĭ datorescŭ a așteptà a dóa luĭ venire, și că ceĭ negrijitorĭ pre care acea venire îĭ va surprinde nepregătiți, nu se vorŭ maĭ puteà atuncĭ reparà, chiar de s-ar opintì la acésta: Iisus propune parabola despre dece fecióre, care tóte fusese invitate a conduce o Mirésă la casa Mireluĭ seŭ, cu can-

delele aprinse. Decĭ cincĭ din acele fecióre, fiind maĭ cu minte, ș'aŭ umplutŭ candelele cu unt-de-lemnŭ, și s'aŭ dusŭ la casa Mireseĭ. Celelalte, fiind sburdatice și cu mintea împrăștiată, plecêndŭ de a casă n'aŭ băgatŭ sémă că candelele lorŭ eraŭ góle, și așa s'aŭ dusŭ. În așteptarea Mireluĭ, carele trebuià să vină la casa Mireseĭ, ca de acolo se purceadă parada nuntală până la locuința Mireluĭ, tóte fetele aŭ adormitŭ. La medulŭ nopțeĭ deodată s'a datŭ de știre că vine Mirele, și că să'ĭ ésă spre întîmpinare. Atuncĭ tóte fetele s'aŭ deșteptatŭ răpede și aŭ începutŭ a'șĭ aprinde candelele. În acelŭ momentŭ ânse fetele cele sprențare ș'aŭ vĕdutŭ candelele deșerte și aŭ începutŭ a cere la cele cu minte ca să le dea și lorŭ o parte de unt-de-lemnulŭ lorŭ, ca să'șĭ pótă aprinde și ele candelele și a nu rĕmăneà rușinate. Acele ânse cu dreptulŭ le aŭ refusatŭ, temêndu-se, ca nu cumva să nule ajungă nicĭ lorŭ unt-de-lemnulŭ dacă l'ar împuçinà, și așa să se stîngă tóte candelele; și le-aŭ îndemnatŭ să se ducă în cetate să'șĭ cumpere unt-de-lemnulŭ trebuitoriŭ. Dar până ce ș'aŭ cumparatŭ ele unt-de-lemnŭ și s'aŭ înturnatŭ, parada nuntalĕ ajunsese la casa Mireluĭ și ceĭ ce o însoçise întrase în casa cea de nuntă, și ușa se încuiase. Deși în urmă aŭ ajunsŭ acolo și fetele acele nebunatice, și aŭ bătutŭ in ușă cu rugăminte de ali se dischide și lorŭ întrarea la nuntă; dar li s'a refusatŭ».

§ 59. *Continuarea învĕțĕtureĭ despre adoa venire: parabola despre Talanți. Despre judecata cea de pe urmă* (Math, XXV).

1. Spre a face pre învĕțĕceĭ să pricépă în ce stă pregătirea pentru cuviinciósa întimpinare a Fiiuluĭ ominescŭ la adóa sea venire, le arétă prin parabola despre talanțĭ, că credincioșiĭ seĭ nu trebue a se mărginì numaĭ întru păstrarea uneĭ credințe theoretice și mórte despre învĕțĕtura luĭ;

ci fiecarele să se sîrguiască dupre talentele și putința sea a pune în practică acea credință, încât fructele eĭ să se védă în îmbunătățirea vieței și întru împlinirea cu sântitatea a datorințelorŭ puse asupră-le de chiămarea lorŭ. Numaĭ așa urmĕtoriĭ seĭ se vorŭ învrednicì de gloria pregătită lorŭ de Dumnedeŭ. Altminterea vorŭ fi reprobați și condamnați ca uniĭ ce prin nevrednicia lorŭ aŭ zădărnicitŭ și împedecatŭ lucrarea daruluĭ Dumnedeescŭ. Cuprinderea paraboleĭ este urmĕtórea: «Unŭ omŭ, avêndŭ a se duce óre unde în depărtare, a chiămatŭ șerbiĭ seĭ și le-a împărțitŭ avuția sea, dândŭ fiăcăruia dupre putere, unuia cincĭ talanți, altuia doĭ și altuia numaĭ unulŭ, pentru ca eĭ în lipsa luĭ să speculė acelŭ capitalŭ și să'lŭ îmmulțéscă până la venirea luĭ. Așa dar, ducêndu-se stăpênulŭ, șerbulŭ ce luase cincĭ talanți, prin ostinéla și înțelepciunea sea a maĭ câștigatŭ cu eĭ alți cincĭ talanți; de asemine și celŭ ce luasė doĭ talanți a maĭ dobânditŭ doĭ. Din contra, celŭ ce luasc unŭ talantŭ, fiind trândavŭ și nebăgătoriŭ în sémă, ș'a imaginatŭ maĭ multe pericole cărora s'ar putea expune apucându-se de lucrulŭ înmulțireĭ talantuluĭ primitŭ, și așa l'a ținutŭ nelucrătoriŭ. După trecere de unŭ timpŭ îndelungatŭ s'a întornatŭ Domnulŭ lorŭ, și le-a cerutŭ socotélă de capitalurile încredințate fiăcăruĭa. Decĭ venindŭ celŭ cu cincĭ talanți a spusŭ Domnuluĭ seŭ, că a maĭ dobânditŭ cu eĭ alți cincĭ talanți. Domnulŭ l'a lăudatŭ, dicêndŭ: bine, șerbŭ bunŭ și fidelŭ! fiind că aĭ fostŭ fidelŭ în puținulŭ ce ți s'a încredințatŭ, de maĭ mare onóre te veĭ învrednicì, întră întru fericirea Domnuluĭ teŭ. De asemine venindŭ celŭ cu doĭ talanți a spusŭ domnuluĭ seŭ, că și elŭ a maĭ dobânditŭ cu acia doĭ talanți; l'a lăudatŭ și pre acesta domnulŭ cu acelésĭ cuvinte și 'ia făcutŭ aceeașĭ resplătire pentru fidelitatea sea, ca și celuĭ dintâiŭ. Maĭ pe urmă s'a înfățioșatŭ și celŭ ce luase unŭ talantŭ, și, spre a'șĭ acoperì óre cum nevrednicia a începutŭ a cărti

asupra Domnuluĭ numindu'lŭ aspru și nedreptŭ, din carea causĕ elŭ acum îĭ întórce talantulŭ în starea în care l'a fostŭ primitŭ. Domnulŭ îndignatŭ de nevrednicia și cutedanța șerbuluĭ, îĭ respunde cu mâniă: șerbŭ reŭ și viclénŭ! însesĭ cuvintele téle te condémnă; căcĭ tocma socotința tea despre asprimea mea trebuià să te îndemne a înmulți capitalulŭ ce'ți l'am încredințatŭ; éră nu a'lŭ țineà nelucrătoriŭ. Apoĭ adresându-se cătră servitoriĭ seĭ le ordinâ, ca să iea dela elŭ talantulŭ și să'lŭ dea celuĭ ce are dece talanțĭ; pentru că celuĭ ce a lucratŭ maĭ multŭ să'ĭ fie și resplătirea maĭ mare; éră celŭ ce nu a lucratŭ nimică să fiă lipsitŭ de tóte bunurile. Și pe șerbulŭ acesta netrebnicŭ dați'lŭ la cea maĭ cumplită pedépsă.»

2. Venirea Fiuluĭ ominescŭ la judecata cea de pe urmă va fi cu cea maĭ mare gloriă și solemnitate. Se vorŭ adunâ la elŭ tóte popórele lumeĭ; și din ele va deosebì pre ómeniĭ bunĭ de ceĭ reĭ, precum deosebește păstoriulŭ oile de capre, din o singură privire. Pre ceĭ bunĭ îĭ va destinà pentru fericire; éră pre ceĭ rĕĭ pentru condemnare. Va bine-cuvîntà pre ceĭ bunĭ dicêndu-le: «Veniți bine-cuvîntațiĭ Părinteluĭ meŭ, moșteniți gloriósa fericire predestinată vóă de Dumnedeŭ âncă dela crearea lumeĭ, pentru faptele vóstre cele de charitate. Căcĭ vaĭ, când eram eŭ flămândŭ, m'ațĭ chrănitŭ; când eram însetatŭ, m'ațĭ adăpatŭ; când eram strein, mi-ațĭ datŭ ospitalitate; când eram golŭ, m'ațĭ îmbrăcatŭ; când eram bolnavŭ, m'ațĭ cercetatŭ; când eram în prinsóre, m'ațĭ visitatŭ și mângîétŭ». Drepțiĭ în sinceritatea lorŭ, socotindŭ acéstă laudă a judecătoriuluĭ supremŭ nemeritată de eĭ, îlŭ vorŭ întrebà cu nedumerire: «Dómne! când amŭ făcutŭ noĭ ție aceste bine-faceri?» judecătoriulŭ le va respunde: «Vă încredințedŭ, că orice bine-facere și orĭ-ce faptă de charitate ațĭ sĕvîrșitŭ voĭ în viață pentru vre unulŭ din frațiĭ voștri aceĭ nenorociți, neputincioșĭ, și miserĭ carĭ dupre omenire sunt tot-o-dată

și frați aĭ meĭ, aceea să sciți că să preçuesce așa de multŭ, ca și când o ați fi făcutŭ pentru mine însumĭ.» După aceea, adresându-se către ceĭ reĭ, îĭ va blestemà, dicêndu-le: «depărtați-vĕ dela mine, blestemaților! duceți-vĕ în osînda cea eternă, la unŭ locŭ cu diavolulŭ și cu tóte spiritele cele rele; pentru că voĭ în viața vóstră nu ați sevîrșitŭ nicĭ o faptă de charitate: nu m'ați chrănitŭ, când eramŭ flămândŭ; nu m'ați adăpatŭ, când eram însetatŭ; nu mi-ați datŭ ospitalitate, când eram streinŭ; nu m'ați îmbrăcatŭ, când eram golŭ; nu m'ați cercetatŭ când eram bolnavŭ, și când eram în prinsóre». Reprobații vorŭ respunde cu nedumerire că eĭ nu aŭ avutŭ în viață ocasiune de a face asemine servițiĭ judecătoriuluĭ, pre carele nicĭo-dată nu'lŭ vĕduse. Dar judecătoriulŭ le va replicà: «Vĕ încredințezŭ, că faptele de milă și dragoste ce a'țĭ refusatŭ fraților voștri, carĭ eraŭ în nevoiă și în lipsă, mie leați refusatŭ». Și așa vorŭ întrà drepțiĭ în fericirea eternă; érà pĕcătoșiĭ în osînda eternă.

§ 60. *Cina în casa luĭ Simon leprosulŭ.—O muiere tórnă myrŭ pe capulŭ luĭ Iisusŭ.—Predicerea luĭ Iisusŭ despre crucificarea sea, și complotulŭ Synedriuluĭ asupra luĭ. —Iuda se tocmește cu Archierei ca să'lŭ trădea.* (Math. XXVI, 1—16. Marc. XIV 1—11; Luc. XXII, 1—6).

1). După ce a finitŭ Iisusŭ voróva sea despre resipirea Ierusalimuluĭ și despre adoua, gloriósă venirea sea în lume la judecata universalĕ, a petrecutŭ rĕmășița nopții pe muntele Eleonŭ. Érà adóa di, Mercurĭ s'a pogorîtŭ în Bethania. Acolo, ședêndŭ la mésă, în casa luĭ Simonŭ, pronumitŭ Leprosulŭ, a venitŭ o muiere, avândŭ în mână unŭ văsuțŭ de alabastru cu myrŭ de nardŭ curatŭ, fórte prețiosŭ, și, spărgêndŭ alabastrŭ, a turnatŭ myrulŭ pe capulŭ luĭ Iisusŭ. Fiind-că myrulŭ era de mare prețŭ; căcĭ dupa prețeluirea Apostolilorŭ costà treĭ sute de dinarĭ (în mo-

neda noastră: cala 147 leĭ noĭ); și tot-o-dată șciindŭ eĭ viața ceà simplă și modestă a luĭ Iisusŭ, învĕțeceiĭ vĕdură în acéstă faptă a muiereĭ numai o cheltuélă zădarnică de nișce banĭ cu cariĭ se putea sevîrși vreo binefacere la ceĭ lipsiți. De aceea eĭ, mâniindu-se pe femeă, o dojeniaŭ. Dar Iisusŭ, cunoscêndŭ cârtirea lorŭ, le a ḑisŭ: «dece faceți supărare muiereĭ pentru o faptă a ei purcésă din evlavia și respectulŭ ce are cătră mine? Vĕ pare reŭ, că nu s'a ḑatŭ maĭ bine miserilorŭ preţulŭ myruluĭ? Ânse pre miserĭ deapururea îi veți avea cu voĭ, și orĭ cândŭ veți voĭ îĭ veți putea ajută; dar pre mine nu mĕ veți avea cu voĭ multŭ timpŭ. Pe lângă aceea să șciți că vărsarea acestuĭ myrŭ pe corpulŭ meŭ prevestește curând'a mea înmormêntare; și dupre obiceiŭ corpurile înainte de înmormêntare se ungŭ cu myresme: De aceea vĕ încredințezŭ, că fapta muĭereĭ acesteia are pentru mine o așa de mare însemnătate, încât ea se va predicà în tótă lumea, împreună cu Evangelia mea.

2. În aceeași ḑi, adresându-se Iisus către învĕțĕceiĭ sĕi, le-a ḑisŭ: șciți că maĭ sunt numaĭ dóĕ ḑile până la Paschă: când Fiiulŭ ominesc» are a fi crucificatŭ (restignitŭ pe cruce). Intre acestea Arhiereiĭ, Literații (cărturariĭ) și alți senatorĭ ce compuneaŭ synedriulŭ Iudaicŭ, s'aŭ adunatŭ în curtea Archiereuluĭ Caiapha, și se consultaŭ despre modulŭ, cum ar puteà maĭ nimeritŭ să prinḑă pe Iisusŭ și să'lŭ omóre; ânse așa ca pe de o parte acésta să se facă înainte de serbarea Paschăĭ, éră pe de alta să nu se facă turburare în poporŭ pentru dênsulŭ.

3. Iuda, pronumitŭ Iscariotulŭ, unulŭ din învĕțĕceiĭ luĭ Iisusŭ, stăpânitŭ de patima iubireĭ de banĭ, îșĭ plănuise a profità de ura căpiteniilorŭ asupra luĭ Iisusŭ și de planurile lorŭ de a'lŭ prinde, spre ase folosì prin trădarea luĭ cu o sumă de banĭ de la eĭ. Decĭ s'a dusŭ pe ascunsŭ la Archiereĭ, le a promisŭ a le trădà pre Iisusŭ dacă îĭ va da

o sumă órecare de banĭ. Aceia îndată aŭ întratŭ cu elŭ întocmală, și s'a hotărâtŭ prețulŭ trădăreĭ treĭ-ḑecĭ de sicli argintŭ [1]). Luândŭ decĭ baniĭ de la eĭ, Iuda de atuncĭ căută ocasiune favorabilă de a tradà pre Iisusŭ inimicilorŭ seĭ.

CAP. IV.

Patimele Domnuluĭ nostru Iisusŭ Christosŭ.

§ 61. *Cina cea misteriósă.—Eucharistia.—Cérta între învĕțeceĭ pentru ântêetate; Spalarea picĭórelorŭ și învețetura pentru umilință.—Indicarea trădătoriuluĭ.—Predicerea despre lepădarea luĭ Petru și despre pericolulŭ ce prestă tuturorŭ Apostolilorŭ.* Math. XXVI, 17—35; Marc. XIV, 12—31; Luc. XXII, 7—38; Ioan. XIII, 1—30).

1). Joĭ, când maĭ erà âncă o ḑi până ce aveà a se începe mâncarea azymelorŭ paschale [2]), aŭ întrebatŭ învĕțeceiĭ pre Iisusŭ: «Unde voescĭ să pregătim cele necesare pentru cina paschalĕ»? Iisusŭ a însărcinatŭ cu acéstă pregătire pre Petru și pre Ioanŭ, ḑicêndu-le: «mergețĭ în cetate, și acolo vețĭ întîmpinà unŭ omŭ ducândŭ unŭ vasŭ cu apă; ducețivĕ după elŭ până în casa unde va intrà, și spunețĭ stăpênuluĭ aceĭ case: învĕțetoriulŭ te întrébă: unde este ospĕtăria în carea sĕ póte mâncà Pascha»? Și acela îndată vĕ va aretà un foișorŭ mare așternutŭ; acolo pregătițĭ ca să mâncămŭ pascha». Decĭ mergândŭ învățĕceiĭ aŭ aflatŭ tóte întocma, precum le spusese Iisusŭ, și aŭ făcutŭ pregătirea trebuitóre.

După ce a înseratŭ s'aŭ dusŭ acolo și Iisusŭ cu învățeceiĭ și s'aŭ așezatŭ la cină. Iisusŭ atuncĭ ḑice învĕțeceilorŭ seĭ: «mare dorŭ am avutŭ să mănâncŭ cu voĭ acé-

---

[1]) Cinci-ḑecĭ și optŭ leĭ noĭ, 75 baniĭ.

[2]) Pascha Iudaică în acelŭ anŭ vinea Sâmbătă; azymele dar aveà a se începe de Vineri séră.

stă Paschă, înainte de patimà mea; pentru că ea este începutulŭ uneĭ nouĕ Paschă carea de acum se va sevârși întru împărăția luĭ Dumnedeŭ, ce are a se întemeea pe pământŭ prin patimile și moartea pentru mântuirea neamuluĭ ominescŭ».

2). Ședândŭ eĭ la masă, Iisusŭ a luat pâne în mânĭ, a binecuvântatŭ pre Dumnedeŭ și i-a mulțĕmitŭ, apoĭ o a frêntŭ și dându învĕțeceilorŭ seĭ lea disŭ: «luațĭ, mâncațĭ: acéstă pâne este corpulŭ meŭ, carele se dă la mórte pentru voĭ ómeniĭ. Acésta ce facŭ eu acum să o faceți și voĭ întru amintire de patimile și mórtea mea pentru mântuirea lumeĭ». După aceea, luându paharulŭ cu vin, și deasemenea mulțumindŭ luĭ Dumnedeŭ, l'a datŭ învĕțeceilorŭ să împartă între sine, dicêndu-le: «acestŭ vinŭ este sângele meŭ prin carele se întăresce unŭ noŭ aședămêntŭ între Dumnedeŭ și omŭ, și carele în curând are să se verse pentru ĭertarea păcatelorŭ vóstre și ale multorŭ altora».

3). Apostoliĭ nu se puteaŭ disbără de prejudeçele pharisaice asupra împărăției Messiane, și vorbele învĕțetoriuluĭ lorŭ despre apropierea fiitóreĭ împărăție a luĭ Dumnedeŭ le înțelegeaŭ materialminte. Pentru aceea aŭ și începutŭ a se disputà între eĭ, ședêndŭ la cină, care ar fi maĭ demnŭ de a ocupà în acea împĕrăție positiunele cele mai superióre. Iisusŭ, înputându vanitatea lorŭ, le zice: «Treptele de onóre și putere, la care voĭ aspirați, sunt numaĭ în împărățiele pământescĭ; dar în împĕrăția mea este o altă orânduélă: celŭ maĭ mare să nu sĕ crédă pre sine a fi maĭ presus de cât acelŭ crezutŭ maĭ micŭ; și celŭ ce este prepositŭ altora să fie cà unŭ servitorŭ alŭ lorŭ». Tot-o-dată spre ale da unŭ exemplu viu de umilință, deși ca Fiu alŭ luĭ Dumnezeŭ se conscià pre sine tot puternic și însuși Dumnedeŭ; precum și spre a le da cea mai depe urmă dovadă despre dragostea sea cea mare cu care totde-una 'i a iubitŭ; s'a sculatŭ dela cină, s'a depusŭ vest-

mintele, s'a încinsŭ cu o stergătóre; apoĭ turnândŭ apă în spălătóre, a începutŭ a spălà picióreleînvĕțeceilorŭ și a le sterge cu stergătórea cu carea erà încinsŭ. Când a venitŭ să spele picióreleluĭ Petru, acela din stimă cătră Iisusŭ, voià a se opune, întrebândŭ pre Iisusŭ cu nedumerire: «Dómne! tu să 'mĭ spelĭ mie piciórele»? Iisusŭ îi respunde: «tu nu șciĭ scopulŭ cu care eu facŭ acésta; dar veĭ șcì îndată». Cu tóte aceste Petru continuă opunerea: «nici-o-dată nu voiŭ îngăduì ca tu să'mĭ spelĭ piciórele». Iisusŭ adauge: «de nu veĭ lăsà să'țĭ spălŭ piciórele, nu veĭ fi învĕțecelŭ și amiculŭ meŭ». Atuncĭ Petru încetà de a se maĭ opune, dicândŭ: «dacă este așà, apoĭ nu numaĭ piciórele le voiŭ lăsà ca să le spelĭ, dar, dacă voescĭ, și mânele și capulŭ. La acésta replică Iisusŭ: «nu urmézătrebuință ațĭ spălà mânele și capulŭ, ci numaĭ piciórele; căci atâta cere scopulŭ pentru care eŭ m'am sculatŭ dela cină, și care nu are învedere vre-o necurățiă corporală; căcĭ voĭ sântețĭ curațĭ trupesce, deși nu toțĭ suntețĭ curațĭ și sulletesce» [1]).

Dupa ce a spălatŭ picióreleînvĕțeceilorŭ Iisusŭ îșĭ luâ erăși vestmintele, și aședêndu-se la cină a dișŭ către eĭ: «Șcițĭ cu ce scopŭ amŭ făcutŭ eŭ vóĕ acéstă spălare? Voĭ mĕ numițĭ învĕțetoriŭ și domnŭ alŭ vostru: și bine diceți; că așa și este. Decĭ dacă eŭ, fiind domnulŭ și învĕțetoriulŭ vostru, v'am spălatŭ piciórele, care sercițiŭ se face de unŭ servitoru și de unŭ maĭ micŭ; apoĭ și voĭ sûntețĭ datorĭ a spălà unul altuia piciórele, servind unul altuia, éră nu domnindŭ unulŭ asupra altuia. Prin acésta amŭ voitŭ să vĕ dau unŭ exemplu, ca să vĕ învățațĭ și voĭ a fi cătră alțiĭ fără nici o pretenție deântĕetate, precum și eŭ amŭ fostŭ cătră voĭ. Voĭ învețeceiĭ meĭ nu trebue să aspirațĭ la maĭ marĭ onoruri în lumea acésta și la o gloriă maĭ multă de cât

[1]) Alusiă la Iuda.

amŭ eŭ; căcĭ șciți proverbulŭ: nu este șerbulŭ maĭ onoratŭ de câtŭ domnulŭ seŭ, nicĭ trimisulŭ maĭ onoratŭ de cât celŭ ce l'a trimisŭ. Decĭ să șcĭți că fericirea voastră constă în urmarea exemplelor ce v'am datŭ. Șciŭ ânse că nu totĭ câțĭ sûnt aicĭ vorŭ urmà cuvintelorŭ mele: le vorŭ urmà numaĭ aceia carii sunt capabilĭ spre acésta; dar nu și acela, de carele scriptura ḍice: celŭ ce mănâncă pânile mele a rădicatŭ asupra mea călcăiulŭ seŭ (Psalm. X L, 9). Eŭ șciŭ cugetele vóstre ale tuturorŭ; căcĭ eŭ v'am alesŭ a fi mie învĕțeceiĭ. Vă preḍicŭ aceste, pentru ca, când se vor realisà, să vă aduceți aminte, că le-am preḍisŭ și să credeți din această preșciință, că eŭ sunt Messia celŭ promisŭ și așteptatŭ.

Apostolii, se vede, că s'aŭ întristat de umilita lorŭ stare ce le prestà în viitoriŭ; contra așteptăreĭ lorŭ. De aceea Iisusŭ îi mângîe, promițându-le nișce bucuriĭ maĭ înalte de cât acele din lume. «Pentru că voĭ, le ḍice, ațĭ preferatŭ necazurile și pătimirile mele împreună cu mine maĭ multŭ de cât tóte alte plăcerĭ lumești: apoĭ eŭ voiŭ pregăti pentru fericirea vóstră o împĕrăție maĭ pre sus de tóte împărățiele lumeĭ, așà precum și Tatălŭ meŭ a pregătitŭ pentru mine. Acolò veți aveà voĭ tóte adevăratele plăcerĭ, bucuriă, gloriă și domnire. Dar și în lumea acésta să nu vĕ credeți părăsiți și nenorociți; căcĭ chemarea vóstră, cu tóte greutățile eĭ, este așà de onorabilă și înaltă, încât ceĭ ce vĕ vor primì pre voì și învĕțetura vóstră, mĕ vorŭ primì pre mine însumĭ și pre cel ce m'a trimisŭ pre mine».

4). Sfârșindŭ Iisusŭ graiurele aceste, s'a întristatŭ cu spiritulŭ, cugetândŭ la răutatea cea împetrită a luĭ Iuda, căruia deși în maĭ multe rênḍurĭ îĭ dăduse a înțelege că cunoașce planurile luĭ cele trădătóre, acela rĕmâsese nemișcatŭ. De aceea Iisusŭ acum îlŭ arétă celoralalți învĕțeceĭ lămuritŭ, că este trădătoriulŭ seŭ. «Vĕ încredințezŭ le ḍice, că unulŭ dintre voĭ este trădătoriulŭ, carele mă va vinde inimicilorŭ».

Apostolii, audind acésta s'a mâhnitŭ, și aŭ începutŭ unulŭ după altulŭ a întrebà: «aŭ dóră eŭ suntŭ»? Iisusŭ le a respunsŭ: «unulŭ dintre ceĭ doĭspredece, care mănâncă dintr'un blidŭ cu mine. Fiiulŭ ominescŭ deși se va supune la totŭ ce este scrisŭ pentru elŭ în scripturĭ; amarŭ ânse va fi omuluĭ aceluia, prin carele elŭ se va trădà; maĭ bine ar fi fostŭ pentru unŭ asemine omŭ de nu s'ar fi maĭ născut». Învĕțĕceiĭ se vede că tot nu înțelesese deplinŭ cine dintre eĭ ar fi trădătoriulŭ învĕțĕtoriuluĭ lorŭ: de aceea Petru a făcutŭ semnŭ luĭ Ioan, carele, după posiția cum jăcea la mésă vinea cu capulŭ pe peptulŭ luĭ Iisus, ca să'lŭ întrebe, de care anume dintre eĭ dice ar fi trădătoriŭ. Ioan întrebândŭ, Iisusŭ îĭ respunde: «acela este, căruia eŭ, întingêndŭ bucata în sorbitură, 'i o voiŭ dà». Decĭ întingêndŭ bucata o a datŭ luĭ Iuda, fiiul luĭ Simon Iscariotulŭ. Acesta luând bucata, a dișŭ: «aŭ dóră eŭ sûm, învĕțêtoriule»? Iisusŭ 'i a respunsŭ afirmativ, prin cuvintele: «Tu aĭ dișŭ». Acestŭ respunsŭ alŭ luĭ Iisusŭ a deșteptatŭ reutatéa luĭ cea sătanică; și ca nu cumva prin maĭ multă întărdiare să i se nimicéscă planurile de trădare, s'a și hotărîtŭ a se duce la căpiteniele Iudaice, ca să le spună locului și modulŭ cum să prindă pre Iisusŭ în acea nópte. Iisus maĭ adaoge luĭ Iuda: «fă maĭ curândŭ aceea ce te aĭ hotărîtŭ să facĭ». Dar aceste cuvinte nime din ceĭce crau la masă nu le-aŭ înțelesŭ; fiindcă eĭ nu șciaŭ scopulŭ luĭ Iuda; ba âncă uniĭ cugetaŭ că prin cuvintele din urmă adresate luĭ Iuda, carele obicĭnuitŭ purtà punga cu banii, Iisus l'ar fi îndemnatŭ să cumpere cele de nevoiă pentru serbarea Paschăĭ, séŭ să deâ ceva miserilor. Și în adevĕrŭ Iuda îndată după ce luase din mâna luĭ Iisus bucata, și s'a vĕdutŭ declaratŭ de trădătoriŭ, a și eșitŭ din casă: timpulŭ atuncĭ erà de nópte.

5). Iisusŭ, continuă a vorbì cu ceĭ unspredece Apostolĭ, și dise luĭ Petru: «Simone! Simone! Dumnedeu a inga-

duitŭ spiritului rĕutăţii să pună credinţa vóstră la probă prin o ispită, în carea să se alégă credinţa vóstră întru mine precum prin cernere se alegŭ firele de grâŭ, cele pline de cele secĭ şi de neghină. Şi acéstă ispită cu deosebire va fi periculósă pentru statornicia tea în credinţă. De aceea eŭ m'am rugatŭ luĭ Dumneḍeŭ ca să nu îngădue scăderea credinţeĭ téle pentru tot-dé-una. Decĭ după trecerea ispiteĭ convertindu-te érăşĭ, să întăreşcĭ prin exemplulŭ pocăinţeĭ téle pre fraţiĭ teĭ.» Petru ânse respunde cu o mare bizuinţă în puterile séle: «Dómne! eŭ amŭ aşa de mare credinţă şi dedare cătră tine, încât sûm gata, dacă va cere trebuinţa, a merge cu tine şi în prinsóre, şi chiar la mórte». Iisus érăşĭ îĭ ḍice: «Te încredinţezŭ, Petre, că chiar în nóptea acésta nu va cântà. cocoşulŭ până ce tu nu te veĭ lepădà nu numaĭ de tótă credinţa întru mine; dar âncă veĭ negà chiar şi cunoşcinţa mea». Apoĭ, adresându-se cătră toţĭ Apostoliĭ, le-a ḍisŭ: «Când v'am trimisŭ la predică fără nicĭ o pregătire cu cele necesare pentru vieţuire, numaĭ întru nădejde la Providenţa dumneḍeéscă; avutaţĭ vre-o lipsă de ceva»? Eĭ aŭ rĕspunsŭ că nu aŭ avutŭ lipsă de nimică. Acum ânse, continuă Iisusŭ, Vĕ stă înainte unŭ timpŭ aşa de greŭ şi periculosŭ în care voĭ veţĭ fi lăsaţĭ propriilorŭ vós're puteri, fără nicĭ-unŭ ajutoriŭ lăturalŭ? îngrijiţi-vĕ decĭ fiăcare pentru sine însuşĭ, şi pentru apĕrarea vieţeĭ séle; căcĭ acum este a se împlinì întru mine acelŭ înfricoşatŭ cuvêntŭ alŭ scripturei: Şi cu ceĭ fără-de-lege s'a socotitŭ (Isa. L. III 12) precum s'aŭ împlinitŭ şi alte preḍiceriĭ ale scripturei privitóre la servirea mea». Fiind-că ideea de apĕrarea vieţeĭ Iisus o exprimase figuratŭ, prin *cumpărare de sabie*; Apostoliĭ îĭ spunŭ, că eĭ şi aŭ duóĕ sabie. Iisus ânse le dă a înţelege nepriceperea lorŭ prin ḍicerea: *destulŭ*.

§ 62. *Cea depe urmă voróvă a luĭ Iisus cu Apostolii după cină: despre glorificarea Fiiuluĭ omenescŭ. Îndemnarea la dragoste. Diferite mângîerĭ date Apostolilorŭ. Trimiterea spiritului mângăitoriŭ dela Tatăl* (Ioan XIII, 31—38; XIV).

1). Sculându-se Iisusŭ dela cină, a datŭ laudă luĭ Dumnedeŭ, apoĭ a începutŭ a vorbì cătră învĕțĕceiĭ sĕĭ: «In curândŭ Fiiulŭ ominescŭ se va glorificà (proslăvì), și tot-odată și Dumnedeŭ se va glorificà prin elŭ· Fiind-că prin Fiiulŭ s'a glorificatŭ Dumnedeŭ în lume, apoĭ și Dumnedeŭ îlŭ va glorificà pre elŭ cu gloria șea cea Dumnedesscă; și acésta în curândŭ. Fiilorŭ! puținŭ timpŭ amŭ a maĭ fi cu voĭ. Deși vețĭ dorì să fițĭ 'mpreună cu mine; ânse acum vĕ dicŭ și vóĕ că nu vețĭ puteà venì unde mergŭ eŭ, precum acésta o spusesem maĭ înainte Iudeilorŭ».

2). «Să vĕ daŭ decĭ acum o învĕțĕtūră noă: Să vĕ iubițĭ unulŭ pre altulŭ așa precum precum eŭ v'am iubit. De pe acéstă iubire ce vețĭ aveà unul asupra altuia ve vețĭ deosebì de ceealaltă lume, și vĕ vețĭ cunósce că sum vĕĭ învĕțeceĭ aĭ meĭ. Cuvintele lui Iisusu despre curânda dispariție au neliniștitu pe învĕțeceĭ,; Și așa Petru l'a întrebatu: «Dómne! unde te duci?» respunsà Iisusŭ: «unde me duc eŭ, tu nu poțĭ merge acum, dar mai pe urmă veĭ venì și tu». Petru érăși întrebâ: Dómne! pentru ce nu potŭ eŭ să mergŭ acum cu tine, când eŭ sûm gata a'mĭ da pentru tine chiar și viața mea»? Iisusŭ îĭ replică: «Eștĭ gata așĭ da pentru mine viața? Eŭ ânse te încredințezŭ, că chiar în acéstă nópte nu va cântà cocoșulŭ până ce tu nu te vei lepădà de mine de treĭ orĭ».

3). Spre a mângîea pre întristațiĭ învĕțeceĭ, Iisusŭ le zice: «să nu se turbure inimile vóstre de întristare: aveți tótă încrederea în Dumnezeŭ și întru mine. Eŭ mĕ ducŭ la Tatălŭ să vĕ gătescŭ și vóĕ unŭ locŭ între ceialalți mulți fericiți ce se bucură de acea dumnezecéscă fericire împreună cu Tatălŭ cerescŭ. Dacă pre voĭ nu v'ar aștepta o

așà mare fericire, eŭ v'așĭ spune, nu așŭ ascunde de voĭ. După ce mĕ voiŭ duce dela voĭ, și vă voiŭ gătì locŭlŭ, apoĭ la timpulŭ cuvenitŭ vĕ voiŭ luà și pre voĭ la mine, pentru ca și voĭ să vĕ îndulciți de fericirea mea. Acum știți unde mă ducŭ eŭ; și din cele ce v'am învĕțatŭ maĭ dinainte știți calea pe carea sĕ merge acolo».

Apostolii, neputêndŭ împăcà credința lorŭ despre împărăția pămêntéscă a Messieĭ ce o așteptaŭ a se începe în curîndŭ; cu vorbele luĭ Iisusŭ despre încurînda sea ducere dela eĭ la Tatălŭ, eraŭ în nedumerire; și așà Toma îlŭ întrébă: «Dómne! nu știmŭ unde voești să te ducĭ, și cum putemŭ să știmŭ calea»? «Eŭ sûnt calea și adevĕrulŭ și viața, îĭ respunse Iisus: de aceea nime nu póte întrà în fericirea Tatăluĭ, decât numaĭ prin Mine. Dacă voĭ ați fi priceputŭ cu deplinătate misiunea mea cea dumnezeéscă, ați pricepe și înturnarea mea la Tatălŭ, de unde amŭ venitŭ; dar încurîndŭ veți pricepe și vĕ veți încredințà». Cuvintele aceste din urmă rostite de Iisus acoperitŭ prin *Cunóștcerea și viderea Tatăluĭ*, se vede că aŭ adusŭ aminte Apostolilorŭ de credința Iudeilorŭ, că în timpurile împĕrățieĭ luĭ Messia Dumnedeŭ să va pogorî din ceriŭ, și va ajutà Iudeilorŭ; de aceea Philipŭ dice luĭ Iisus: «Dómne! Fă să videm pre Tatălŭ și atuncĭ tóte dorințele nóstre se vorŭ împlinì». Iisus îĭ răspunde: «Philipe! de atâta timp eŭ. petrecŭ cu voĭ și vĕ învĕțŭ, și tu nu înțelegĭ âncă, că Dumnedeŭ nu se póte videa cu ochiĭ corporalĭ? Cine ascultă învățătura mea și privește faptele mele, acela cunósce pre Tatălŭ, a căruĭ putere se arată întru mine: cum decĭ tu după tóte aceste dicĭ: arată-ne pre Tatălŭ? Aŭ nu teaĭ convinsŭ âncă că eŭ sûm în cea mai strânsă legătură cu Tatălŭ? Că cuvintele care eu le grăescŭ sunt ale ênsușĭ Tatăluĭ, éră nu născocire a mea? Că lucrările miraculóse ce leaĭ vĕdutŭ făcute de mine s'aŭ făcutŭ prin puterea Tatăluĭ? Credețimĕ, că eŭ sûm în așà de strânsă le-

gătură cu Tatălŭ, încât elŭ este întru mine, și eŭ întru dênsulŭ. Și dacă nu credeți cuvintelorŭ mele despre această strînsă legătură, convingeţivĕ despre ea prin faptele cele miraculóse ce vedeți că eŭ sevêrșescŭ prin puterea Tatăluĭ cerescŭ. Vĕ asigurŭ că credința întru Mine ce eŭ vĕ o recomândŭ, are atâta putere, încât ea va produce în credincioșiĭ meĭ aceleași faptè miraculóse care leamŭ sevîrșitŭ eŭ, și încă și maĭ marĭ decât acele; căcĭ eŭ mergŭ la Tatălŭ, și de acolo îĭ voiŭ ajutà cu tótă puterea Dumnedeéscă. De acea orĭ ce ajutorŭ veţĭ cere voĭ pentru respândirea învĕţeturei mele în lume, eŭ îlŭ voiŭ da vóĕ, pentru ca prin bine vestirea adusĕ pe pământŭ de Fiiulŭ, cunoscêndŭ ómeniĭ pre Dumnedeŭ Tatălŭ, să'lŭ glorifice și să'lŭ adóre. Érăși vĕ ḍicŭ că orĭ ce veţĭ cere spre acestŭ finitŭ, voiŭ face vóĕ. Voĭ ânse iubirea vóstră cătră Mine să o arătaţĭ nu în întristare pentru despărțirea mea de voĭ, ci întru păzirea și realizarea învĕţeturilorŭ mele».

(Va urmà).

Mișcarea în personalul clerical din țară.

NUMIRI

Preotul Petre N. Ivancescu fost la sf. monastire Celic-Dere din jud. Tulcea se numește paroh la parohia Poșta acelaș județ.

Nou hirotonitul în preot Comănescu Teodor se numește paroh al parohiei Pleșoiu din jud. Argeș pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Ionescu Dominică se numește paroh al parohiei Bratia din Deal din jud. Argeș pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Dumitrescu I. Dumitru se numește paroh al parohiei Poenarii Burchi din jud. Prahova pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Preoțescu Marin se numește paroh al parohiei Siliștea comuna Bumbueni din jud. Argeș pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în diacon Marinescu Nicolae se numește diacon pe seama bisericii Catedralei Negru-Vodă din urbea Câmpu-lung pe ziua de 1 Iunie 1908.

Preotul supranumerar Popescu Gavriil dela parohia Cetatea din jud. Dolj se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în diacon Ionescu I. Ioan se numește diacon pe seama bisericii sf. Monastiri Nămăești pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot diaconul Constantinescu Anghel dela biserica catedrală a sf. Episcopii se numește paroh al parohiei Cuvioasa Paraschiva din urbea Brăila pe ziua de 1 Iulie 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu I. Nicolae numit preot pe ziua de 1 Iulie 1908 la schitul din parohia Cobia județul Dâmbovița.

Preotul Popescu Marin se numește paroh provizoriu la parohia Congaz din jud. Tulcea pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Taischi Artemie supranumerar la biserica parohială Sf. Voevozi din urbea Isacea, se numește paroh provizoriu al parohiei Hamcearca din județul Tulcea.

Preotul D. Băleanu licențiat în teologie și fost director al cancelariei Sf. Episcopii a Hușilor se numește paroh al parohiei Progresul din județul Ilfov pe ziua de 1 Iulie a. c.

Ieromonahul Teodosie Ionescu supranumerar provizoriu la biserica parohială Sf. Dumitru din urbea Babadag se numește ca preot deservent al Sf. Mănăstiri Celic-Dere din județul Tulcea pe ziua de 1 Iulie a. c. în locul preotului P. N. Ivăncescu numit paroh la Posta (Tulcea).

PUȘI IN RETRAGERE DIN OFICIU.

Preotul Ionescu Nicolae parohul parohiei Dobruna din județul Romanați se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Roneti N. supranumerar în parohia Băhnari județul Vaslui se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Iunie 1908.

DEMISIONAȚI.

Preotul Ionescu Gh. paroh al parohiei Cataloi din jud. Tulcea, a demisionat pe ziua de 1 Iunie 1908.

Preotul Patrichie Dimitrie parohul parohiei Dobrovățu-

Ruși din jud. Vaslui a demisionat pe ziua de 1 Iunie 1908.

Preotul Popescu Gr. parohul parohiei Chiseletu din jud. Ilfov, a demisionat pe ziua de 15 Iunie 1908.

Preotul Volenco Ioan parohul parohiei Hamcearca din jud. Tulcea a demisionat pe ziua de 1 Mai 1908.

TRANSFERĂRI.

Preotul Patrichie D. parohul parohiei Dobrăvăț jud. Vaslui se transferă în aceiași calitate la parohia Horgești jud. Băcău pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Gh. Lascu parohul parohiei Piscani jud. Gorjiu se transferă în aceiași calitate la parohia Rusănești jud. Vălcea pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Măndescu Spiridon parohul parohiei Coțofenii din Jos se transferă în aceași calitate la parohia Calopăr din acelaș județ pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Mihăilescu Coman parohul parohiei Băbiciu din jud. Romanați se transferă la parohia Tg. Hureziu jud. Vălcea pe ziua de 1 Iulie a. c.

Preotul Tomescu T. Nicolae parohul parohiei Valea lui Ion jud. Băcău se transferă la parohia Drășa Mare în acelaș județ pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Tomescu St. parohul parohiei Runcu din județul Argeș se transferă la parohia Bratia din deal, acelaș județ în locul preotului Ionescu Duminică care trece în locul celui dăntăi pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul sachelar Tebeica C. parohul parohiei Stăncuța jud. Brăila se transferă la parohia Costache Negri din județul Covurlui pe ziua de 1 Iulie a. c.

DECEDAȚI.

Preotul Buhuș Vasile parohul parohiei Herăstrău din jud. Putna a încetat din viață în ziua de 23 Mai 1908.

Preotul Ionescu Dumitru supranumerar în parohia Drajna de Sus din județul Prahova a încetat din viață în ziua de 27 Mai 1908.

Preotul Iorgu parohul parohiei Surdila Greci jud. Brăila a încetat din viață în ziua de 14 Iunie 1908.

Preotul Iosifescu Iosif supranumerar în parohia Bădeni —Pământeni jud. Muscel a încetat din viață în ziua de 12 Iunie 1908.

Diaconul Teodorescu N. supranumerar la biserica filială Cuvioasa Paraschiva (Mitocul Maicilor) din parohia Banu orașul Iași a încetat din viață în ziua de 16 Iunie 1908.

Preotul Sireteanu Gh. supranumerar la parohia Adâncata județul Dorohoi a încetat din viață în ziua de 9 Iunie 1908.

Preotul Ilie Alexandrescu parohul parohiei Cuvioasa Paraschiva din urbea Roșiori de Vede a încetat din viață în ziua de 17 Iunie 1908.

DONAȚIUNI.

Sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahiei.

Prin adresa No. 7 din 30 Iunie a. c. a preotului din comuna Broșteni, jud. Dâmbovița se aduc mulțămiri publice locuitorilor de mai jos, cari au contribuit cu diferite sume de bani la reparația bisericii din acea comună și anume: d. Iancu Teodorescu și soția sa Ioana au dat 95 lei cum și trei candele și cărți pentru serviciu în valoare de 100 lei, Preotul Chiru Paraschivescu 20 lei, Parohul C. Rădulescu 70 lei, Nicolae Ilie 5 lei 60 bani. I. Mirică 5 lei, Cârstea Diaconu 6 lei, Alex. Vasiliu, Ioan Dobrescu, Radu D. Diaconu, Șt. Mărculescu, R. Ioan Șerban Constantin și Marin I. Trăsnea câte 2 lei, șaptezeci și opt locuitori câte 1 leu, și douăzeci și opt câte 50 b.

Prin adr. Prot. jud. Prahova cu No. 1314, din 26 Iunie 1908 se aduc mulțumiri publice d-lor: Costică Gh. Neagu epitrop și Iancu Manolescu ambii din parohia Bucovu, acel jud. dăruind bisericei din acea parohie, cel d'ântâi o cădelniță de argint cu clopoței auriți în val. de 180 lei; iar cel de al doilea, un steag reprezentând chipul M. M. Gheorghe pe o parte, iar pe alta Botezul Domnului, în val. de 100 lei.

Prin adr. Prot. jud. Vlașca cu No. 444, din 26 Iunie a. c. se aduc mulțumiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au binevoit de au dăruit bis. „Adormirea" din Giurgiu diferite obiecte și anume: d. N. Bălănescu deputat care a făcut la Icoana Mântuitorului o bandă de argint cu inscripția „*Milă îmi este de mulțime*" în val. de 100 lei; d. Ruse Nicolae, un mangal de aramă frumos lucrat în val. de 30 l, și moștenitorii defunctei Elena G. Viscol, două sfeșnice de argint în val. de 150 lei.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei.

Prin adr. No. 1454, din 3 Iulie a. c. aduce mulțumiri D-lui P. Garboviceanu Administratorul „Cassei Sfintei Biserici“ pentru donațiunea a 12 cărți, făcută bibliotecei din parohia Brăești din județul Iași.

Prin adr. No. 1363, din 25 Iunie 1908, se aduc mulțumiri publice persoanelor mai jos numite, care fiind enoriași ai Bisericei Române din Regina Sask N. W. T. Canada-America au donat Bisericei parohiale Sf. Gheorghe din localitatea Disant-Iasck America urmatoarele obiecte: Vasile Stan cu soția sa Maria au dăruit una perdea catifea neagră la ușile Impărătești și două sfeșnice pe Sf. Masă în valoare de 10 dolari. Ioan Hangu cu soția sa Maria au dăruit ușele împărătești în valoare de 10 dolari; Neculai Simion Corkiș a dăruit perdele de horbotă la două icoane împărătești, și două perdele la ușile laterale ale Altarului în valoare de 4 dolari; Ioan Nistor cu soția sa Stana au dăruit două fețe de masă și două prosoape în valoare de 5 dolari; Dimitrie Costescu a dăruit un rând de sfinte Vase și una cădelniță în valoare de 40 dolari; Petru Avram și soția sa Zamfira au dăruit una față de masă pentru sf. masă în valoare de 3 dolari; Iosif Corchiș și soția sa Maria au dăruit un sfeșnic pe sf. masă cu 3 lumânări în valoare de 3 dolari; Elena Z. Corchiș a dăruit 2 sfeșnice pentru sfânta Masă în valoare de 2 dolari; Vasile Mustață cu soția sa Zamfira au dăruit un lăicer de lână în valoare de 3 dolari; Aldea Bovha cu soția sa Asanefta au dăruit un dulap de lemn pentru sfânta Masă și un covor în valoare de 5 dolari; Aurel Magda cu soția sa Eva au dăruit un covor în valoare de 3 dolari; Nicolae Magda și soția sa Ana au dăruit două icoane de hârtie îmbrăcate cu sticlă și un covor în valoare de 6 dolari; Ioan Donisau și soția sa Ecaterina au dăruit 3 icoane împărătești pictate pe lemn și 2 cruci de lemn pentru procesiune în valoare de 60 dolari; Ilie Răucescu cu soția sa Elisabeta au dăruit fețele pentru sfânta Masă în valoare de 6 dolari; Ioan Ittu a dăruit două sfeșnice pentru Vohod în valoare de 4 dolari; Gherasim Constantin cu soția sa Maria au dăruit un lăicer de lână în valoare de 3 dolari; Gheorghe I. Donisau a dăruit un Apostol legat în piele roșie ediția sfântului Sinod București în valoare de 2 dolari.

Prin adr. No. 1350, din 20 Iunie 1908, se aduc mulțumiri publice persoanelor mai jos numite cari au făcut donațiuni bisericei parohiale Sfiuții Voevozi din orașul Botoșani. Domnișoarei Elena I. Pisoschi, pentru o perdea de atlas roșiu la Maica Domnului în valoare de 30 lei. D-nei Safta St. Carale pentru un rând veșminte preoțești complect în valoare de 320 lei.

Sfânta Episcopie a Râmnicului Noul-Severin.

Prin adresa No. 13265, din 13 Mai 1908 se aduc mulțămiri D-nei Elena Tănăsache Dumitrescu din Craiova, care a dăruit bisericii pa-

rohiale, Sfinții Arhangheli din localitate două îmbrăcăminte de pluș cu ciucuri de fir, în valoare de 200 lei pentru Sf. Masă și Proscomidie.

— —

Prin adresa No. 13257 din 13 Mai 1908 se aduc mulțămiri D-nei Elena Căpitan Tănăsescu din Craiova care a dăruit bisericii parohiale Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil din zisa urbe, o poală lucrată și împodobită de D sa pentru Iconostas și o pereche sfeșnice de argint pe Sf. Masă toate în valoare de 150 lei. Deasemenea se aduc mulțămiri și D-nei Margareta Căpitan Cătunescu, care a oferit două procovețe lucrate de mână în fir și mătase în valoare de 10 lei, aceleiași biserici.

— —

Prin adresa No. 1411 din 26 Aprilie 1908 se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit să facă următoarele ofrande bisericii filiale Sf. Nicolae din satul Sărăcinești, parohia Călinești, jud. Vâlcea, și anume: D-nii N. N. Albu, Alex. Maxim, T. Raux, Ștef. Gaillac și d. N. Şimian au cumpărat un clopot în greutate de 215 chilograme și în valoare de 1200 lei; d. Traian Boicescu pentru lemnăria necesară a dat 120 lei și d Nicu Trohin din Piatra Neamț pentru lemne de brad a dat 50 lei.

— —

Prin adresa No. 1604 din 9 Mai 1908, so aduc mulțămiri publicc d-nei Ecaterina Oton Sachelarie, proprietară în comuna Almăjelu, jud. Mehedinți, care a dăruit bisericii cu hramul Sf. Nicolae, aceeași comună, o candelă în valoare de 40 lei.

— —

Prin adresa No. 1534 din 3 Maiu a. c. se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane, cari au contribuit la repararea bisericii cu hramul Sf. Nicolae, din parohia Padea, jud. Doljiu, și anume: d-nii N. N. Pop a contribuit cu 3000 lei, Dumitru Băncioiu cu 100 lei, Ioan Băncioiu cu 140 lei, tustrei proprietari în comuna Padea și d. Niță M. Ene comerciant în aceeași comună cu 140 lei.

— —

Prin adresa No. 1578 din 9 Mai a. c. se aduc mulțămiri publice pentru ofrandele făcute bisericii cu hramul Sfinții Voevozi din parohia Lăpușata, jud. Vâlcea, următoarelor persoane: D-lui Ioan Nicolăescu și soției sale pentru un rând de procovețe și patru perdele naționale, în valoare de 80 lei și d-nei Ioana Sofronie Dumitrescu care a dăruit pentru ușile împărătești o perdea frumoas aleasă.

— —

Prin adresa No. 1687 din 17 Mai 1908, se aduc mulțămiri publice cucernicului preot Ioan Constantinescu, parohul parohiei Ghercești, jud. Doljiu, care a dăruit 60 volume cu cuprins variat bibliotecei parohiale a acelei parohii.

— —

Prin adresa No. 1692 din 17 Mai 1908 se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au contribuit cu diferite sume de bani la cumpărarea unui rând de vestminte preoțești în valoare de 280 lei, o cruce cu postament pentru sf. masă în valoare de 32 lei, un evhologiu legat în valoare de 13 lei 30 bani, un aghiasmatar legat în valoare de 8 lei 50 bani și un penticostar legat în valoare de 12 lei 50 bani pentru biserica Sf. Nicolae din parohia Plosca, județul Doljiu și anume: Marin I. Cănureci, Ioan Gh. Gheorghiță și Elena Nic. O. Gheorghiță cu câte 100 lei, Ioan Ciucu, Mitrică P. Mitran și Ioan Dinu Buia câte 2 lei, Marin Popa Ion și Ioan Stănescu câte 3 lei, Achim Iordănescu 13 lei 30 bani, Stan Dumitru Stancu 8 lei 50 bani și Stan Ion Stoica 12 lei 50 bani.

Prin adresa No. 1698 din 17 Mai 1908 se aduc mulțămiri publice d-nei Maria V. Petrescu, din cătunul Petriș, comuna Isvorul Aneștilor, jud. Mehedinți, care a binevoit a dărui bisericii cu hramul Adormirea, din comuna Bistrița, jud. amintit următoarele: Un policandru de lemn bine lustruit și vopsit, două sfeșnice mari și două mai mici de lemn, un chilogram lumânări de ceară curată și un litru untdelemn; toate în valoare de 70 lei.

Sfânta Episcopie de Buzeu

Prin adresa No. 12994, din 9 Mai 1903 se aduc mulțămiri persoanelor de mai jos, cari au binevoit să facă ofrande epitropiei bisericii parohiale cu hramul Sf. Gheorghe din parohia Grădiștea de Sus com. Grădiștea județul Râmnicul Sărat și anume: D nei Gherghina și d-lui Nicolae Șerban cari au donat acestei biserici un policandru de bronz cu sticlării prismatece pentru 8 lumânări în valoare de 100 lei; o pereche de cununii de metal în valoare de 25 lei; a îmbrăcat o Sf. Evanghelie în pluș, aurindu-i icoanele de pe scoarță și prevăzând'o cu săpături în relief, cheltuind 120 lei. Obștei locuitorilor din cătunul Balta Albă, cari au oferit suma de 334 lei pentru reparația bisericii filiale cu hramul Sf. Vasile din zisa parohie.

PUBLICAȚIE.

Se aduce la cunoștința tutulor preoților parohi din țară, că comandele de cărți, registre și imprimate, se vor face pe viitor direct la Tipografia Cărților bisericești, odată cu înaintarea costului lor.

Administrația Cassei Bisericii.

CARTE PASTORALĂ.

Prea iubitului meu cler, de toate treptele, din această de Dumnezeu păzită eparhie, har, milă şi pace dela Marele Arhipăstor, Domnul Dumnezeul şi Mântuitorul Nostru Iisus Christos; iar dela smerenia mea arhierească binecuvântare şi părintească sărutare.

† Dumnezeul Dumnezeilor, Domnul a grăit și a che-
«mat pământul dela răsăritul soarelui până la apusuri.
«Din Sion este bunăcuviința frumseței Sale.

«Dumnezeu arătat va veni; Dumnezeul Nostru și
«nu va tăceà.

«Foc înaintea Lui va arde și împrejurul Lui vifor
«foarte. Chemava cerul de sus și pământul, ca să a-
«leagă pre Norodul Său». (Ps. XLIX v. 1—5). Pentrucă
«Domnul este mare și lăudat foarte, în cetatea Dum-
«nezeului Nostru, în Muntele cel sfânt al Lui». (Ps.
«XLVII v. 1).

«Ochii Domnului spre cei drepți și urechile Lui «spre rugăciunea lor». (Ps. XXXIII. v, 14). Ca să «facă dreptate și judecată tuturor celor ce li se face «strâmbătate». (Ps. CII v, 6, 13). Ca să isbăvească «din moarte sufletele lor și să-i hrănească pre dânșii «în foamete». (Ps. XXXII v. 18).

«Dumnezeu este scăparea Noastră și puterea, a-«jutor întru necazurile, cele ce Ne-au aflat pre Noi «foarte; pentru aceasta nu Ne vom teme, când se va «turburà pământul și se vor mutà munții în inimile «mărilor». (Ps. XLV. v. 1, 2).

«Domnul risipește sfaturile Neamurilor și defaimă «gândurile Noroadelor și leapădă sfaturile Boierilor». «(Ps. XXXII v. 10).

«Domnul desleagă pre cei ferecați în obezi; Dom-«nul înțelepțește orbii; Domnul ridică pre cei surpați; «Domnul iubește pre cei drepți; Domnul păzește pre «cei nemernici. Pre săracul și pre văduva va primì și «calea păcătoșilor o va pierde». (Ps. CXLV, v. 8, 9). «Și le va ajutà lor, și-i va isbăvì pre dânșii, și-i va «scoate pre ei dela cei păcătoși, și-i va mântuì pre «ei, că au nădăjduit spre Dânsul». (Ps. XXXVI v. 40).

«Făcut-a tărie cu brațul Său; risipit-a pre cei mân-«dri cu cugetul inimei lor. Pogorît-a pre cei mândri «de pre scaun și a înălțat pre cei smeriți; pre cei «săraci i-a umplut de bunătăți; iar pre cei bogați «i-a scos afară deșerți». (Luca I v. 51—53).

«Auziți acestea toate Neamurile; ascultați toți cei «ce locuiți în lume—pământeni și fii oamenilor, îm-«preună bogatul și săracul». (Ps. XLVIII v. 1—2).

«Plesniți cu mâinile toate Neamurile; strigați lui «Dumnezeu cu glas de bucurie, că Domnul este prea «înalt, înfricoșat, Împărat mare preste tot pământul. «Supusa Noroadele Nouă, și Neamurile sub picioa-«rele Noastre». (Ps. XLVI v. 1—3).

«Cântați Domnului, cântare nouă, lauda Lui în «biserica cuvioșilor. Să laude numele Lui în horă, «în timpină și în Psaltire să-i cânte Lui, că bine voiește «Domnul întru Norodul Său și va înălța pre cei «blânzi întru mântuire; lăudasevor cuvioșii întru slavă «și se vor bucurà întru așternuturile sale; înălțările «lui Dumnezeu în gîtlejul lor și sabii de amândouă «părțile ascuțite în mâinele lor; ca să facă isbândă în-«tru Neamuri, și mustrări întru Noroade; ca să facă în-«tru dânșii judecată scrisă: Slava aceasta este tutu-«ror cuvioșilor lui». (Ps. CXLIX v. 1, 3—7, 9).

«Cântați Dumnezeului Nostru, cântați; cântați Îm-«păratului Nostru, cântați» (Ps. XLVI v. 6). Ca să «auză din scaunul slavei Sale glasul plângerilor Noa-«stre ale păcătoșilor și să Ne miluească pre Noi».

* * *

Aceste sfinte adevăruri, crezându-le și săpându-le adânc, în inimile Noastre, să le mărturisim totdă-una și Noi, mai cu seamă Noi, smeriții și nevrednicii robii Domnului și slujitori ai altarului Său ceresc; și să-L rugăm călduros, ziua și noaptea, ca să păzească și de aci înainte scumpa Noastră Țară Românească: «de ciumă, de foamete, de cutremur, de potop, de foc, «de sabie, de venirea altor neamuri și de resboiul cel «dintre Noi (ectenie)»; pentru că Ea, fiind înzestrată de Dumnezeu cu câmpii mănoase, cu ape recoritoare și cu munți înalți împodobiți cu arbori seculari cari spintecau norii, a avut, precum știți, mult—foarte mult de suferit—suferinți mari și mucenicești dela străinii cari năvăleau, fără încetare, asupra Ei, fie ca Dom-nitori, fie ca Arhierei la scaunele Chiriarhale biseri-cești, fie ca Egumeni la monastirile închinate biseri-cilor grecești din Orient, fie ca roi de lifte blestemate,

vrednice de ghiena focului celui nestins, pentru faptele lor cele neomenoase și păgâne, ce săvârșiau asupra străbunilor și bunilor Noștri, cari erau oameni pacinici, creștini adevărați, curați la inimă, drepți și temători de Dumnezeu.

Dar precum zice proorocul—împărat David: «Nu «până în sfârșit va fi uitat săracul, răbdarea săraci«lor nu va pieri până în sfârșit». (Ps. IX vers. 18). «Pentrucă s'a făcut Domnul scăpare săracului, aju«tor în vremi cuvioase, întru necazuri». (Ps. IX vers. «9). Indrepta-va pre cei blânzi la judecată; învăța-va «pre cei blânzi căile sale». Toate căile Domnului mila «și adevărul, celor ce caută așezământul Lui și măr«turiile Lui. Intărire este Domnul celor ce se tem de «Dânsul și făgăduința Lui va arătà lor». (Ps. XXIV v. 10, 11, 15).

Și în adevăr, suferințele și lacrimile strămbunilor Noștri au fost auzite de Dumnezeu și munca lor patriotică a dat rodul așteptat.

De aceea, lupta mare și uriașă, dusă multe zecimi de ani, de către sufletele generoase ale fiilor Țărei a scuturat, cu mână tare și cu braț înalt, jugul cel împilător al acestor străini și a gonit, încet cu încetul și pentru totdeauna, de pe pământul Nostru aceste jivini, care sugeau, fără milă, sângele cel curat și sfânt al locuitorilor Țărei.

Isbânda cea mare și desăvârșirea luptei hotărîtoare însă, nu s'a putut căpătà de cât atunci, când Dumnezeul părinților Noștri a căutat cu milă și îndurare la plângerile Neamului Nostru și Ne-a trimis la vremea, mult dorită, pe Prea Inălțatul și de Christos iubitorul Domnul și Regele Nostru Carol I, Carele, Nobil și August prin origina Sa a venit la glasul Țărei și s'a pus pe Sine-și Nouă, aproape o jumătate

de veac, chip viu de înțelepciune și pricepere, sirguință și muncă neobosită, bărbăție și vitejie—vrednică de vremurile cele slăvite ale marilor Noștrii Domnitori de odinioară.

Pentru această binefacere cerească, ce am primit, să zicem cu toții: «Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până în veac». (Ps. CXII v. 2).

Și în adevăr, scumpa Noastră Țară, povățuită de Marele nostru Domn și Rege Carol I și încălzită de focul dragostei de Neam a aleșilor națiunei și a sfetnicilor Tronului, de până acum, a făcut progrese mari, chiar minunate, prin organizarea statului Nostru Român și înzestrarea lui cu legile ce s'au crezut bune, trebuitoare și folositoare vieței Noastre ca Popor.

S'au înjghebat și întemeiat multe și însemnate instituțiuni, dătătoare de viață poporului Nostru doritor de progres, prielnic de civilizațiune și vrednic de soartă mai bună în lume.

Să lăudăm dar acum din adâncul inimei Noastre pe Dumnezeu Cel în Treime închinat, că, grație acestor osteneli, am ajuns un Popor de sine stătător, liber și stăpân pe ființa Noastră, pe familia Noastră și pe Țara Noastră, pe care Cel Atotputernic să o adumbrească cu Harul Său ceresc și să o îngrădească cu sfinții Săi îngeri, ca să trăiască în veci nesfârșiți; iar Noi, Poporul Românesc, să putem hotărî Noi înșine despre Noi și destinele Noastre, oricum vom voì. Să zicem și iarăși: «Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până în veac.» (Ps. CXII, v. 2).

Prea iubiții mei fii în Domnul,

In această mare mișcare de prefacere și de renaștere crescândă a Poporului Român, sfânta Noastră Biserică creștin-ortodocsă de Răsărit, care până acum

«Făcutu-sa pentru întâia oară acest act sinodal, care s'a scris în condica sfântă, în anul al XXXIII-lea dela constituirea Sfântului Sinod al sfintei Biserici autocefale-ortodoxe-române, ca ***Engomion*** văzut al credinței și recunoștinței Noastre către Majestatea Sa, Prea înălțatul și de Hristos iubitorul Domn și Rege al României, Carol I, pe care Domnul Dumnezeu să-L dăruiască scumpei Noastre Țări, în pace și sănătos întru ani îndelungați spre lauda Neamului Nostru și mărirea lui Dumnezeu, cel închinat în Sfânta Treime, în vecii vecilor. Amin.

(ss) † Iosif Mitropolit Primat.
(ss) † Parthenie Mitropolit Moldovei şi Sucevei.
(ss) † Athanasie Episcop Râmnic-Noul Severin..
(ss) † Dionisie al Buzăului.
(ss) † Gerasimu al Romanului.
(ss) † Gherasim al Argeşului.
(ss) † Pimen al Dunărei-de-Jos.
(ss) † Conon Episcopul Huşilor.
(ss) † Arh. Valerian Râmniceanu.
(ss) † Callistrat Bârlădeanu.
(ss) † Meletie Gălăţanu.
(ss) † Nifon Ploeşteanu.
(ss) † Callist I. Botoşeneanu.
(ss) † Sofronie Craioveanu.
(ss) † Melchisedek Piteşteanu.
(ss) † Ghenadie G. Bacăoanul.

*
* *

Fapta Sfântului Nostru Sinod, de a-și arătă recunoștința către Augustul Său Binefăcător, fiind fapta evangelică, Ni se povestește în sfânta Biserică, ori de câte ori să citește sfânta Evangelie a celor 10 leproși, când Domnul Christos zice Samarineanului vindecat: «Au nu 10 s'au curățit, dar cei 9 unde «sunt? Nu s'a aflat să se întoarcă, să dea slavă lui «Dumnezeu, fără numai acesta, carele este de alt «neam». (Luca cap. XVII vers. 17, 18).

Acestei porunci a Mântuitorului Nostru, trebuind a urmà toți creștinii, Noi Românii de pretutindinea suntem datori, să înconjurăm, cu toții, pe Majestatea Sa Regele Nostru, cum și pre toată Augusta Noastră dinastie Română cu dragostea cea mai caldă și să dăm din toată inima, tot ajutorul și sprijinul Nostru putincios, tutulor autorităților locale, de orce chemare și sarcină ar fi ele și prin acestea guvernului Majestății Sale, carele are atâta nevoie în conducerea afacerilor Statului Român.

De acest mare, sfânt și patriotic sentiment fiind și trebuind a fi pătrunși și însuflețiți Sfinții și Prea Sfinții Arhierei ai Bisericii lui Hristos în genere, Smerenia mea, Chiriarhul acestei de Dumnezeu păzite Eparhii a Moldovei și Sucevei, luând, pe de oparte, în deaproape luare aminte greaua sarcină a păstorului de suflete; iar pe de alta, chemarea cea sfântă a preotului sfintei Noastre Biserici-autocefale-ortodoxe române, în mijlocul parohienilor săi, trebue să recunoaștem în adevăr, că Noi Arhiereii și preoții Români, fiind părinții duhovnicești ai creștinilor din acest de Dumnezeu păzit Regat, lucrarea și partea Noastră duhovnicească la îngrijirea și luminarea poporului Român, la conducerea lui pe calea principiilor moralei creștine, a faptelor bune și a virtuților creștinești, este *datoria de căpitenie* a Noastră, a tuturor clericilor—chemați de Harul lui Dumnezeu la lucrul mântuirei oamenilor; căci Domnul Christos ne zice în sfânta sa Evangelie că: *din mâinile Noastre va cere sufletele încredințate păstoriei Noastre duhovnicești.*

Această poruncă evangelică avênd-o vie și de a pururea în inima și sufletul meu, am crezut de a mea sfântă datorie, să Vă aduc aminte și Sfințielor Voastre de ea, pentru ca să Ne punem cu toții și cu toată

rîvna păstorului sufletesc, la lucrul acesta sfânt, care va fi prinosul cel mai curat și jertfa cea mai sfântă și bine mirositoare, ce suntem datori să aducem cu râvnă și credință pe altarul Neamului Nostru Românesc.

Lucrarea ce vă cer să faceți știu că este grea—foarte grea—pentrucă vremurile de restriște prin care a trecut scumpa Noastră Țară, și cu Ea și sfânta sa Biserică, cea într'ânsa întemeiată, au lăsat, nu numai urme sau căi rele și urâte, ci prăpăstii adânci și întunecoașe, ca să nu zic îngrozitoare.

Și lucrul să esplică.

Preoții după vremea restriștelor Țărei, neavând din nenorocire, precum foarte bine știți, cultura bisericească, cea atât de trebuitoare sarcinelor Noastre duhovnicești, abiă puteau, sermanii, să săvârșască cele câteva sfinte Taine bisericești, necum să mai vorbiască poporului, ca să-l învețe să cunoască adevărurile cele înalte ale sfintei Evangelii, cari au puterea să încălzească inima omului și să prefacă din temelii ființa sa ca să-i înalțe sufletul la cer.

De aceia și Poporul, la rândul său, a crezut, că pentru a fi cineva bun creștin și adevărat mădular al Bisericei lui Christos, este destul să fie botezat, cununat și înmormântat de preot. In colo nimic alt, de cât, poate aducerea câtor-va prinoase la Biserică, închinarea, *cu vreme și fără vreme* pe la icoane, facerea de parastase sau panahide pentru cei morți, cetirea de paraclise și acatiste, sfințirea de apă și alte mici sfinte slujbe ocazionale.

Credința aceasta greșită, dar generală și adânc înrădăcinată în inima creștinilor, s'a întărit pe nesimțite și tot mai mult; parte prin dorința vie și dreaptă a Poporului Român, de a se scăpa de influența Ar-

hiereilor și Egumenilor Greci, ce ne trimetea Fanarul, parte prin zisa civilizațiune ce s'a adus în Țară la Noi din Europa, necunoscută în ființa sa de ai Noștri, cari au vizitat-o, cei mai mulți în fuga mare și cu ochii după frumsețile progresului de acolo, ca să nu mai zic de plăcerile și înșălăciunile trupești și sufletești de cari puțini au scăpat.

Dacă la această scădere a busolei vieței în curs, se mai adaogă nepriceperea cârmacilor sufletești, după vreme, ca să nu zic nepăsarea știută a multora din ei, despre cestiunile vitale ale Neamului Nostru, atuncea se învederează și se arată și mai mult, de ce starea aceasta de lucruri din Biserică ca și din Țara Noastră, este cu totul vătămătoare însuși ființei Noastre ca popor și trebue să îngrijască pe tot bunul Român, care dorește patriei propășire în calea binelui și a fericirei.

Răspunsuri și tăgădueli pentru desvinovățire și scăparea de respundere, pe motivul neștiinței de carte a preotului, sunt după cuvântul psalmistului: «Pricinuiri din păcate». (Psal. CXL. vers. 4).

De aceia, ele nu se pot primì; și nu se pot primì, cu nici un chip; pentru că știți, că mulțimea, ca să nu zic toată preoțimea Noastră, a făcut de mult cursul seminarielor de 4 și 8 clase; ba dela o vreme încoace avem, slavă Domnului, și licențiați în teologie, sau bogoslovi, cum îi numește, spre înțepare, preoții cei bătrâni.

Tot atât de puțin întemeiat este și pretextul ce să tot aduce: că preotul, de aceia nu predică creștinilor, fiindcă este nevoit să alerge la munca câmpului, sau la mijloacele cari i-ar aduce câștig de bani, cu care să-și întrețină familia.

Del lucrul este într-cât-va adevărat, dar trebue

cu toții să recunoaștem, că statul Român și comunele Noastre urbane, ca să nu mai vorbim de inițiativa privată a creștinilor, fac jertfe destul de însemnate pentru Biserică și cler—poate mai însemnate de cât alte popoare mai mari și mai bogate decât poporul Nostru Român.

Dar pentruce să mai împrumutăm asemenea pretexte lumene, când Domnul Christos Ne zice: Nu vă «grijiți cu sufletul vostru ce veți mâncà și ce veți «beà; nici cu trupul vostru cu ce vă veți îmbrăcà; au «nu sufletul mai mare este de cât hrana si trupul de «cât haina? Căutați spre pasările cerului, că nici «samănă, nici seceră, nici adună în jicnițe, și Tatăl «vostru cel ceresc, le hrănește pre dânsele. Au nu «voi mai multă deosebire aveți de acestea? Dar cine «din voi grijindu-să, poate să-și adauge statului său «un cot? Și de haine ce vă grijiți? Socotiți crinii câm-«pului cum cresc, nu se ostenesc, nici torc. Iarăși gră-«esc vouă: că nici Solomon, întru toată slava sa, nu «s'a îmbrăcat ca unul dintre aceștia. Deci dacă pre «iarba câmpului care astăzi este și mâine se aruncă «în coptor, Dumnezeu așà o îmbracă, nu cu mult mai «vârtos pre voi puțin credincioșilor?. Deci nu vă grijiți «zicând: Ce vom mâncà, sau ce vom beà, sau cu ce «ne vom îmbrăcà, căci aceste toate Neamurile le căută; «că știe Tatăl vostru, cel ceresc, că trebuință aveți de «acestea toate. Ci căutați mai întâi împărăția lui Dum-«nezeu și dreptatea Lui și acestea toate se vor ada-«oge vouă. Drept aceia, nu vă grijiți de ziua de mâine, «că ziua de mâine se va griji de sine». (Matei Cap. VI vers 25-34.

Aceste cuvinte evangelice ne învederează lămurit și luminos, că preotul Bisericei lui Christos poate învățà pe creștini adevărurile mântuitoare ale credinței, chiar

sărac fiind, dacă crede și urmează celor poruncite Nouă în această sfântă Evangelie. Dar El îi mai poate învăța chiar neștiitor de carte fiind. Ii învață cu faptele sale de toate zilele, pentrucă este destul unui păstor de suflete să aibă purtare bună în societate, să fie om pacinic, blând, cu minte și pilduitor în bine și frumos, cu familia și copii săi în parohia sa.

Dacă însă el este om ușurel, iute, pătimaș, turbulent și interesat, atunci cuvântul său nu este și nu poate fi ascultat, oricât de învățat sau bogat ar fi el.

Tot așa nu vor fi, din nenorocire, ascultați nici preoții, cari, pentruca să complacă celor cu cari vorbesc zilnic, au răul caracter și urâta slăbiciune, de a linguși și a fi de toate opiniunile — chiar de acele, care ating, nu numai chemarea și treapta lor preoțească dar și organizarea sfintei noastre Biserici și temeliile Statului.

Acestor soi de oameni, fie ei chiar preoți, sau alt ceva mai mare, le poți zice cu psalmistul:

«Tu ai urât învățătura și ai lepădat cuvintele mele «înapoi. De vedeai furul alergai în el și cu cel prea-«curvar partea ta puneai, gura ta a înmulțit răutate și «limba ta a înpletit vicleșug. Șezând împrotiva fratelui «tău, ai clevetit și împrotiva fiului maicei tale, ai pus «zminteală. Acestea ai făcut și am tăcut. Ai socotit «fărădelege că voi fi ție asemenea. Mustrate-voi și «voi pune înaintea feței tale păcatele tale.

«Înțelegeți dar acestea cei ce uitați pre Dumnezeu «ca nu cumva să răpească și nu va fi cel ce isbăvește». «(Ps. XLIX vers 18-25).

Noi cei chemați la soarta preoției, să ne ferim de asemenea frați răi și mult vătămători sarcinei ce purtăm și să ne aducem aminte cu tresvie și judecată sănătoasă, că sfinții Apostoli ai Domnului erau

numai niște sărmani pescari, simpli și fără învățătură, și cu toate acestea ei au propoveduit sfânta Evanghelie la Neamuri și au întors milioane de suflete dela rătăcire și păcat, aducându-le la mântuire, la sfințenie și la viața vecinică.

Să urmăm dar și Noi pilda lor apostolică, pentru că ea este negreșelnică, sfântă și fără de prihană, după cum zice sfântul Apostol Pavel de Biserica lui Christos Dumnezeul Nostru. (Efes. V. 27).

Prea iubiții mei fii în Domnul și împreună slujitori și coliturghisitori în Biserica Lui.

Vă scriu acestea, întâi și întâi pentrucă datoria și răspunderea mea duhovnicească de Arhiereu și de păstor al Vostru sufletesc, este mare și neînlăturabilă înaintea lui Dumnezeu; și al doilea, pentrucă greu îmi apasă la inimă starea cea rea de lucruri cari să urmează în via Domnului, pe care Noi clerul, suntem datori să o cultivăm bine și la vreme prielnică, ca să o putem curăți de buruenile cele spinoase și otrăvitoare, și ferì de furii și tâlharii, cari foesc de veacuri, împrejurul ei, ziua și noaptea.

Mă esplic lămurit asupra acestui punct greu al chestiunei pentruca să cunoașteți cu toții în întregimea sa, cugetul și mărturiea mea, și temeiurile hotărâtoare întru aceasta:

Multele și obositoarele, dar binefăcătoarele mele vizite canonice pela diferitele biserici ale acestei de Dumnezeu păzite Eparhii; cercetările mele amănuntite și întrevorbirile serioase și clare cu mulți dintre Sfințiile Voastre; procesele numeroase care aduc mai pe fiecare zi în curtea Catedralei acestei sfinte Mitropolii, cete mari de bărbați și femei, fie ca recla-

manți, fie ca marturi, contra unora din sfințiile voastre, păstorii lor sufletești; Nesfârșitele și rău impresionătoarele reclame și plângeri, ce am primit și primesc zilnic dela autorități și dela creștini, ca să nu mai vorbesc și de streini, prin care mi se arată cu temeinicie abaterile grele ale multora dintre preoți, diaconi, cântăreți și paraclisieri dela datoriele treptelor lor bisericești, învederează, spre mâhnire adâncă, puțina băgare de seamă, ce aceștia dau chemărei lor duhovnicești în sfânta Noastră Biserică autocefală ortodoxă și în societatea Românească.

Asemenea uitare de sine, ca să nu zic nepăsare voită, către neîmplinirea datorielor pastorale și liturgice, conlucrând, în mare parte, la răcirea tot mai mult, a sentimentului religios în Popor și la scăderea, tot mai jos, a numelui celui bun a iubitului Nostru cler în genere, nu se mai poate îngădui, cu nici un chip și trebue să înceteze, cât mai în grabă, pentru ca să audă și să se încredințeze toate autoritățile Noastre, ca și toți creștinii, ca și toți eterodoxii chiar, că *tot clerul* acestei de Dumnezeu păzite eparhii, s'a îndrumat, cu rîvnă, dorință și voință, în calea datorielor cerute de sarcina lor cea sfântă și sfințitoare de suflete.

Aceasta flind dorința mea zilnică și de căpetenie, și îmi place să cred că și a sfințiilor voastre, prea iubiții mei fii sufletești, stăruesc din toate slabele mele puteri pentru îndeplinirea ei cu sfințenie.

Vă poftesc dar și vă rog să vă luați toate măsurile trebuitoare pentru întoarcere spre bine și cuminţenie, ca să nu fiu silit de datoria mea chiriarhică să cer administrațiunei bisericești a județelor anchetare serioasă și consistoriilor pedepsire aspră a abaterilor acestora, ce Ne apasă așa de greu inima și sufletul Nostru, al tuturor Românilor,

Acestea puindu-le și iarăși, cu tot dinadinsul în vederea sfinților voastre, pentrucă vă privește și vă atinge d'a dreptul și foarte în de aproape, trebue să vă arăt lămurit, împreună cu ele și unele din multele, marele și urîtele rele, ce duhul celui spurcat a suflat cu tărie asupra creștinilor Români, ca să bântue și să lovească cu furie distrugătoare firea și ființa lor pe care harul lui Dumnezeu le-a încredințat păstoriei voastre sufletești, în parte, iar smereniei mele în general.

Rugându-mă cu căldură Celui Atotputernic și Îndurat ca să trimită din cer asupra Noastră mila Sa cea mare, vă aștern aci cu groază și durere adâncă relele acestea:

Mai întâi este: *Nevenirea la biserică*, răcirea credinței în Dumnezeu și înlocuirea ei cu urîtele și vătămătoarele superstițiuni păgânești, cari întunecă mintea creștinilor ca să-i sustragă dela muncă și să-i ducă uneori la bâlciuri și la sboruri, mai totdeauna la crâșmă, la cheltuirea pe ne simțite a avutului și la stricarea cu totul a sănătății trupului și întunecimei sufletului.

Apoi, *Negândirea la frica de Dumnezeu*, care este începutul înțelepciunei și strejarul cel mai neadormit, care ferește pe om chiar și în pustiile cele mai mari și mai întunecoase, de a se dà la rele și a fi vătămător cuiva și chiar sie însuși.

Apoi, *Puțina băgare de samă la regulele bisericești* și la hotărârile sfântului Nostru Sinod, prin care se poruncește creștinilor de a se lăsà și ferì de superstițiuni și credințele deșarte, și a ține și sărbătorì, esclusiv, numai sărbătorile hotărîte de sfântul Sinod și de legile Țărei, cari ne chezășuește în toată vremea munca Noastră.

Apoi, *lipsa de simț bun, serios și religios,* care ar puteà ferì pe creștin de a se jurà pentru lucru de nimica, de a înjurà ca păgânii pe Dumnezeu și cele sfinte ale Sale și a se năpustì ca fiara sălbatică asupra femeii sale, asupra copiilor săi, asupra semenților săi și asupra dobitoacelor domestice de care are zilnic, atâta nevoie.

Apoi, *îndepărtarea din minte a trezviei,* și înlocuirea ei cu înfricoșatul și de o mie de ori blestematul vițiu al beției, care s'a întins ca fulgerul pe la sate și a îndobitocit și stricat sute de mii de creștini, bărbați, femei și copii, fără ca să fie cinevà acolo între ei, care să le spue cu dinadinsul, că acest drăcesc vițiu, sărăcește cu desăvârșire pe om, îl pogoară mai jos decât sunt dobitoacele, îl distruge și-l nimicește cu totul, nu numai în ființa sa, ci și a fiilor, a nepoților și strănepoților săi, făcându-i pe toți să-și piarză ființa și chipul cel frumos, cu care Dumnezeu înpodobise în Rai pe Adam, ca să-l facă, precum zice Sfânta Scriptură: «*după chipul și asemănarea sa dumnezeiască*».

Apoi, *Gonirea cumințeniei* și înlocuirea ei cu ușurința și lipsa de judecată, care înjosește ființa omului și-l aruncă în stare de copilărie, care precum știm cu toții, are absolută nevoie de îngrijirea mamei și a pedagogului și de foarte multe ori și de mustrare serioasă, ca să nu zic pedeapsă simțitoare mai după cum dobitoacele au nevoie de funie pentru conducere și de bătae, pentru îndemn la drum și la muncă.

Apoi, *Neîngrijirea de trupul său*, al femeii sale și al copiilor săi, uitând cu totul cuvintele cele sfinte ale sfântului Apostol Pavel care zice: «Că nimenea niciodată nu și-a urât trupul său, ci-l hrănește și-l

«încălzește pre el, precum Christos Biserica». (Efes. Cap. V vers. 29.)

Apoi, *Uitarea dragostei către aproapele*, cea atât de călduros recomandată sfinților Apostoli, de către Domnul Christos, zicând:

«Poruncă nouă dau vouă ca să vă iubiți unul «pre altul, precum Eu v'am iubit pre voi, ca și voi «să vă iubiți unul pre altul. Intru aceasta vor cunoa- «ște toți că ai mei ucenici sunteți, de veți aveà dra- «goste între voi» (Ioan Cap. XIII. vers. 34, 35). «Aceasta este porunca mea, ca să vă iubiți unul «pre altul. Mai mare dragoste decât aceasta nimenea «nu are, ca cineva să-și pue sufletul său pentru pri- «etenii săi». (Acelaș Cap. XIV vers. 12 și 13); căci sunt toți creștini, și toți oameni din lume, fără deosebire chiar de vrăjmași, căci și pe aceștia ne porunceste Domnul Christos prin Sfânta Sa Evangelie să-i iubim, zicându-ne: «Auzit-ați că s'a zis: ochi pen- «tru ochi și dinte pentru dinte; iar Eu zic vouă, să «nu stați înprotiva celui rău, ci de te va lovì cineva «peste fața obrazului cea dreaptă, întoarce-i lui și «pe ceialaltă; și celui ce voiește să se judece cu tine «și să-ți ia haina ta, lasă-i lui și cămașa; și celce te «va silì pe tine o milă, mergi cu dânsul două; Ce- «lui ce cere dela tine, dă-i, și pre celce voiește «să se, împrumute dela tine, nu-l înapoià deșert; «Auzit-ați că s'a zis: Să iubești pe vecinul tău și «să urăști pe vrăjmașul tău: iar Eu zic vouă: iubiți «pe vrăjmașii voștri; binecuvântați pre cei ce vă bla- «stemă pre voi; bine faceți celor ce vă urăsc pre «voi și vă rugați pentru ceice vă supără și vă gonesc «pre voi, ca să fiți fiii Tatălui vostru celui din ceruri; «că pre soarele Său răsare preste cel răi și preste cei «buni și plouă preste cei drepți și preste cei nedrepți

«Că de iubiți pre cei ce vă iubesc pre voi, ce plată «veți avea? Au nu și vameșii aceiaș fac? Și de veți «îmbrățișà cu dragoste numai pe prietenii voștri, ce «mai mult faceți? Au nu și vameșii fac așa? Fiți dar «voi desăvârșiți precum și Tatăl vostru cel din ce-«ruri, desăvârșit este». (Matei Cap. V. vers. 38—48).

Apoi, *Stricarea inimei* multora dintre creștini *și deprinderea* cea urâtă și vătămătoare *de a spune minciuni*, de a calomnià și a vorbì de rău și cu ușurință de familia celorlalți oameni, stricându-le astfel numele cel bun, punându-le în spate, pe drept și pe nedrept toate felurile de vițiì urâte, fapte necinstite și păcate grele, care acopere pe om și familia sa cu acoperă-mântul imfamiei și cu disprețul societății.

Apoi, *Dedarea la hoție și furturi* de tot felul, care răpește avutul și bunul altuia, fără să se gândească vre-o dată, că avutul altuia este lucru sfânt, pe care nimenea nu poate să-l răștuească nepedepsit de lege și de Dumnezeu; căci sfintele cărți ne zice: «Ceia «ce ție nu-ți place altuea nu face». (Math. VII, 12).

Apoi, *Lenevirea* care trândăvește cu totul trupul omului și-l face nevrednic de muncă bărbătească prin care poate să-și scoată hrana zilnică, să se îmbogă-țească și să trăească bine și fericit în viața aceasta pământească.

Apoi, *Fuga de căsătoria cea legală și după Dum-nezeu*, pentru a trăì viață neregulată și în adevăr câi-nească, sub păcatul preacurviei și al concubinajului, care bolnăvește trupul, împiedică nașterea de copii și lovește tare și sdrobește cu totul temelia moralei familiei și siguranța societății și a statului.

Apoi, *Călcarea cu ușurință a legilor Țării* cari sunt puse tocmai pentru buna rânduială și ferirea ei de cei vicleni și răi.

Aceste înfricoşate rane sufleteşti şi trupeşti au adus şi aduc mare turburare în viaţa Noastră, cea de toate zilele şi în bunul mers al societăţei Noastre Române, după cum cu toţii ştim că s'a întâmplat în Primăvara anului 1907, când scumpa Noastră Ţară cea frumoasă şi pacinică, ajunsese a fi împărăţia Diavolului, cari cu îngerii săi cei blestemaţi, sămănà cu furie preste tot: foc, bejenie, necinste şi moarte, fără ca să mai poată cineva, nici măcar să plângă, dacă dorea să-şi scape viaţa şi avutul său.

Dumnezeule milostive! în ce înfricoşătoare prăpastie fusesem aruncaţi atunci şi ce tare se strânsese ştreangul la gâtul Nostru, când ajunsesem în strâmtoarea cea îngustă a drumului vieţei şi la cotitura diavolească, care se făurise, pe nesimţite şi de multă vreme, de către puţina noastră băgare de seamă, pentru îndulcirea mizeriilor unora şi chemarea la cumînţenie şi dreptatea a altora!.

Să ne oprim lacrimile, să ne trezim mintea ca să cugetăm serios şi cu înţelepciune la ce avem de făcut acum şi în viitor, Noi toţi Românii împreună.

Răspunsul este unul singur, sigur şi hotărîtor: Tot Poporul dela mare până la mic şi tot clerul dela Vlădică până la opincă, să năzuească cu grabă la împlinirea datoriilor, ce fiecare are în statul Român. In deosebi cucernicii preoţi sunt poftiţi, îndemnaţi şi chiar rugaţi, cu căldură şi stăruinţă nemişcată, să meargă la biserică, care este casa Domnului celui viu, să intre cu smerenie adâncă şi acolo să săvârşască sfintele slujbe, *cu frica lui Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste*, pentruca să poată curăţi, cu darul său ceresc şi cu rugăciunile sale sfinte şi sfinţitoare, inimele şi cugetele creştinilor, de păcatele săvârşite in viaţă şi să-i facă aici pe pământ, a fi oameni buni şi te-

mători de Dumnezeu; căci și Domnul Nostru Iisus Christos tocmai de aceia s'a pogorît din ceruri, s'a întrupat dela Duhul Sfânt și din Sfânta Maria Fecioara și s'a făcut om, (simbol. credinței), ca să Ne învețe pe Noi oamenii adevărata cunoștință de Dumnezeu, dragostea către aproapele și desăvârșirea în faptele cele bune și sfinte, cari aduc omului fericire în viața aceasta trecătoare; iar dincolo de mormânt, în viața cea vecinică, îl face fiu și moștean al împărăției cerurilor, care este făgăduită numai celor drepți și sfinți.

*

După săvârșirea sfintelor slujbe să iasă dinaintea ușelor împărătești, sau dinaintea bisericii și acolo să învețe pe creștini cu liniște și cuviosie, fără grabă și gesturi lumene, adevărurile cuprinse in sfânta Evangelie ce a cetit, sau ale Apostolului zilei, sau din viața vre unui sfânt mare al Bisericii, silindu-se din resputeri și cu toată căldura credinței, spre a-i face să înțeleagă bine și lămurit rostul, noima și cuprinsul lor dumnezeesc, și la ce anume vreme și înprejurare a vieței, le poate fi de folos și spre mântuire, învățăturile acestea, pe care Mântuitorul Christos le-a vestit Iudeilor; Apostolii le-au propoveduit Neamurilor; mucenicii le-au mărturisit înaintea Domnilor și a Impăraților; sfinții părinți le-au esplicat în scrierile lor; și Sf. Soboare, le-au legiuit prin canoane, pentru ca Noi creștiniii să ne folosim de ele, aici pe pământ, avându-le ca arme duhovnicești, apărătoare contra păcatelor și ispitelor celui viclean, care aleargă, fără încetare în toate părțile și în toată vremea vieței Noastre pământene, ca să ne înșale și să ne tragă în mrejele sale spurcate, dedesuptul cărora arde locul iadului, gătit diavolului și îngerilor lui.

Vorbirea să fie simplă și pe cât se poate împrumutată din cărțile Noastre de ritual, pentrucă ele se înțeleg lesne de către creștini, oricât de necărturari ar fi; din contră, cuvintele și frasele noi, trebuesc înlăturate, pe cât este cu putință, din predicele bisericești, pentrucă ele se înțeleg cu greu de creștini, și din această pricină ele nu pot să pătrunză în sufletul lor, nici să se lipească de inima lor.

Plecând dela biserică să alerge cu grabă și fără chemare sau poftire, la patul bolnavilor parohiei sale, ca să-i cerceteze și să-i mângâe în suferințele lor; să le citească rugăciunile *orânduite* de sfânta Noastră Biserică, cea drept măritoare de Răsărit.

Să-i îndemne a rămâneà neclintiți în credința strămoșească și a se ferì de păcate; iar la urmă, de va fi trebuință, să-i și mărturisească: întrebându-i și ispitindu-i cu liniște, după rândueala întocmită de sf. Noastră Biserică și cerându-le să reciteze rar și deslușit simbolul Credinței Noastre, în coprinderea următoare: «Crez într'unul Dumnezeu Tatăl Atotțiitorul, Făcător Cerului și al Pământului, văzutelor tuturor și nevăzutelor.

Și'ntrun Domnul Iisus Christos, Fiiul lui Dumnezeu, unul născut, Carele din Tatăl s'a născut, mai înainte de toți vecii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu adevărat, născut, iar nu făcut; Cel de o ființă cu Tatăl, prin carele toate s'au făcut.

Carele pentru Noi oamenii și pentru a Noastră mântuire, s'a pogorît din Cer și s'a întrupat dela Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și s'a făcut om.

Și s'a restignit pentru Noi, pe timpul lui Pontiu Pilat, a pătimit și s'a îngropat și a înviat a treia zi după Scripturi și s'a suit la ceruri și șade d'adreapta Tatălui, și iarăși va să vie cu mărire să judece vii și morții, a cărui Impărăție nu va fi sfârșit.

Și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață făcătorul carele dela Tatăl se purcede; Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiiul este închinat și mărit, Carele a grăit prin prooroci.

Intr'una sfântă sobornicească și apostolească Biserică.

Mărturisesc un botez, întru ertarea păcatelor.

Aștept învierea morților și vieața veacului ce va să fie, Amin.

Dacă cel ce se mărturisește nu știe pe de rost acest simbol—ceea ce nu este semn bun pentru credința lui, atunci preotul să-l pue să reciteze pe carte acest simbol, puindu-i îndatorire hotărîtă să-l învețe pe de rost cât mai neîntârziat împreună și cu rugăciunea duminicală alcătuită de însuși Domnul Nostru Iisus Christos în sf. Sa Evangelie, în coprinderea aceasta: «Tatăl Nostru carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în Cer, așa și pre pământ, pâinea Noastră cea de toate zilele, dăne-o Nouă astăzi și ne iartă nouă greșalele Noastre, precum și Noi ertăm greșiților Noștri și nu ne duce pre Noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean; că a Ta este împărăția și puterea și mărirea a Tatălui și a Fiului și a sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

In urma acestor cercetări canonice și ispitiri amănunțite la care au fost supuși cei ce s'au mărturisit, de va vedeà preotul duhovnic că sunt vrednici și de sfânta Cuminicătură, atunci să-i și împărtășească cu Sfintele Taine, care sunt, precum Noi credem și mărturisim: Corpul și sângele cel sfânt al Domnului Christos, dat nouă de El însuși—Mântuitorul lumei, Fiiul și Cuvântul lui Dumnezeu, pentru călătoria Noastră la vieața cea vecinică, pentrucă El, așa Ne zice: «Eu

«sunt pâinea vieței. Cela ce vine către mine, nu va «flămânzì și cela ce crede întru mine, nu va înseta «nici odinioară. Eu sunt pâinea vieței. Aceasta este «pâinea care se pogoară din cer, ca să mănânce cineva «dintr'ânsa și să nu moară, Eu sunt pâinea cea vie, care «s'a pogorât din cer; de va mâncà cineva din pâinea a- «ceasta, viu va fi în veci și pâinea care eu voi da, «trupul meu este, pe care Eu îl voi da pentru vieața «lumei. Amin, Amin grăesc vouă: de nu veți mâncà «trupul fiiului omului, și de nu veți beà sângele Lui, «nu veți aveà vieață întru voi. Cel ce mănâncă tru- «pul meu și beà sângele meu, are vieața vecinică, și Eu «îl voi învià pre el în ziua cea de apoi; că trupul «meu adevărat este mâncare și sângele meu adevă- rat este băutură. Cela ce mănâncă trupul meu și beà »sângele meu, întru mine petrece și Eu întru el. Pre- «cum m'a trimis pre mine Tatăl cel viu, și Eu viez «pentru Tatăl și cela ce mă mănâncă pre mine și «acela va fi viu, pentru mine. Aceasta este pâinea «care din cer s'a pogorît. Cela ce mănâncă pâinea «aceasta, va fi viu în veac (Ioan Cap. VI vers. 35, 48, 50, 51, 53—58).

* * *

In societate preotul este dator să fie, în adevăr, părinte duhovnicesc al poporănilor săi, învățător ne- clintit al dreptei credințe, gata râvnitor de fapte cre- știnești, bărbat plin de înțelepciune, bun, blând, cu- cernic, îndelung răbdător, conducător iscusit de su- flete și povățuitor statornic în mijlocul parohienilor săi, pentru a putea deșteptà cu mai multă înlesnire și fără întârziere în ei, marele sentiment al iubirei de Neam, al dragostei către aproapele, al grijei de fa- milie și al datoriei, ce cu toții avem în fața lui Dum-

nezeu, de a ne supune cu bunăvoință și credință, legilor Țărei, și a ajută cu căldură și cu dreaptă judecată la a lor împlinire, după cum și marele Apostol al Neamurilor Ne învață zicând: «Fraților, tot «sufletul să se supue stăpâniilor celor mai înalte, că «nu este stăpânire, fără numai dela Dumnezeu, și stă-«pânirile care sunt, dela Dumnezeu sunt rânduite. «Pentru aceia, cel ce se împrotivește stăpânirei, orân-«duelei lui Dumnezeu se împrotivește, și care se în-«protivește, judecată își vor lua loruși; Că dregătorii «nu sunt frica faptelor celor bune, ci celor rele; Vo-«ești să nu îți fie frică de stăpânire, fă bine și vei «aveà laudă dela dânsa; Că slujitoarea lui Dumnezeu «este ție, spre bine; iar de faci rău, teme-te, că nu în «zadar poartă sabie; Că slujitoarea lui Dumnezeu este «izbânditoare spre mânie, celui ce face răul; pentru «aceia trebue să vă supuneți nu numai pentru mâ-«nie, ci și pentru știință; Că pentru aceia și dajdii dați, «că slujitori ai lui Dumnezeu sunt, spre însăși acea-«sta îndeletnicindu-se. Dați dar celor ce sunt cu «datorie: Celui cu dajdia, dajdie, celui cu dijma, di-«jmă,—celui cu frica, frică și celui cu cinstea, cinste. «Nimănui cu nimica nu fiți datori, fără numai cu a «iubi unul pre altul, că cel ce iubește pre altul le-«gea a împlinit». (Romani Cap. XIII. vers. 1—8).

*

In lume preotul este dator să schimbe cu oamenii cari se întâlnește vorbe politicoase, întemeiate pe cumințenie și bunăcuviință. Dar dacă vede că acești oameni, cari se cred învățați și pricepuți întru a discută și a vorbì despre toate cestiunile sociale și mai ales despre organizațiunea scumpei Noastre Țări, cu ale ei legi, întocmiri, instituțiuni, așezeminte și cu

Tot așa trebue să vă purtați cu cei ce, fiind botezați în credințe eterodoxe (și aceștia sunt iarăși mulți la Noi) și temându-se de vre-o pedică, ce ar puteà aveà, din această pricină, în cursul vieței lor, au căutat să se strecoare tâlhărește și pe nesimțite printre creștinii ortodoxi, pe a căror credință ei o urăsc de moarte, în inima lor cea urîtă și blestemată de Dumnezeu.

Nu tot astfel însă trebue să urmeze preotul Bisericei lui Christos, când întâlnește în drum cete de creștini muncitori, cu cămășile și îmbrăcămintea plină de petice și cârpeli, cu picioarele goale și pepturile crăpate de soare, înpovărați de trăistoară, de topor, sapă, secere și coase în spinare, cari merg cu grabă spre a găsì și căpătà lucru, pentru agonisirea hranei familii lor și plata nevoelor celor multe, cari apasă cu greutate ființa lor. Cu acești sărmani muncitori, se cere preotului să fie ca un bun și îndurerat părinte de fiii săi trupești. Să se apropie cu dragoste de acești nevoiești frați ai Noștri, zicându-le: «Dumnezeu să vă binecuvinteze și să vă dăruească sănătate, fiii mei! Apoi să-i întrebe cu dulceață și liniște, de unde sunt și unde merg; de au lăsat acasă familiile sănătoase și cu cele trebuitoare de hrană. De au biserică și preot, școală și învățător în sat; dacă se duc la Biserică duminicele și sărbătorile; și-și trimit copiii la școală; Dacă lasă pre flăcăii lor să se ducă fără silință la a face miliția, care este datoria de sânge, ce cu toții datorim Țărei. Dacă pre la ei și pe unde au trecut, este pace, liniște și bunăvoire între oameni, și dacă se supun cu bunăvoință și fără murmur legilor și își plătesc, după datorie, dările către stat, județ și comună.

Aceste cercetări și altele de felul acestora, făcute de preot, în asemenea împrejurări, deșteaptă pre creștini

din amorțeală și le scoate din inimă greșita, întru cât-va idee, și credința generală, *că de ei nu se îngrijește niminea,* nici chiar preoții—păstorii lor sufletești—ci sunt lăsați, ca dobitoacele, fără stăpân, în voia soartei nemiloase, în mizerie fără margine și la neumana speculă ce, mulți lepădați de lege, fac cu munca și ostenelele lor de toate zilele.

Pentru a-i mângăia în scârbele lor nesfârșite, preotul să-i învețe a se duce la biserică, a asculță în liniște sfintele slujbe și a se rugà călduros lui D-zeu totdeauna, ca să-i întărească în calea vieței, care este plină de greutăți pentru toți oamenii de toate vârstele și de toate treptele societății. Ca încheere să adaoge zicând: fiecare om trebue să-și ducă cu voie bună și fără vorbe și gesturi urîte, sarcina ce Dumnezeu i-a dat aici pe pământ, unde, toți, suntem niște grăbiți și nereflectați trecători, și de unde, dacă vom face tapte bune, ne indreptăm către vecinica viață, întru împărăția cerurilor; iar de nu, în Iad și ghena focului celui ne stâns.

De mare folos sufletesc și trupesc al creștinilor ar fi dacă preotul ar aduce în vorbirea sa citațiuni din Sfânta Scriptură și mai ales dacă ar recita unor astfel de creștini, ceea ce Domnul a zis ucenicilor săi: «Și deschizându-se gura sa, zice, sf. evangelist Matei, îi învățà pre ei zicând:

«Fericiți cei săraci cu duhul, că acelora este împărăția cerurilor.

«Fericiți cei ce plâng, că aceea se vor mângâea.

«Fericiți cei blânzi, că aceea vor moșteni pământul.

«Fericiți cei ce flămânzesc și însetoșează de dreptate, că aceea se vor sătura.

«Fericiți cei milostivi, că aceea se vor miluì.

«Fericiți cei curați cu inima, că aceea vor vedea pe Dumnezeu.

«Fericiți făcătorii de pace, că aceea fii lui D-zeu se vor chemà.

«Fericiți cei ce se gonesc pentru dreptate, că acelora este împărăția cerurilor.

«Fericiți veți fi când vă vor ocărî pre voi și vă vor gonì și vor zice tot cuvântul rău împrotiva voastră, minținд pentru mine.

«Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri» (Mat. V. v. 2—12).

* * *

In mijlocul poporănilor săi, în adunări de prieteni ca și de streini, în zile de bucurie, ca și în cele de întristare, preotul trebue să aibă ținuta demnă de servitorul altarului Domnului, ca să învedereze tuturor oamenilor că este conștient și pătruns de chemarea sa cea sfântă, ca să lucreze cu darul lui Dumnezeu mântuirea celor încredințați păstoriei sale celei duhovnicești.

Preotul fiind părintele parohienilor săi este dator să-i îndemne ca să-și trimită cu drag copii la școală, spre luminare; să-i hrănească îndestulător și cu hrană bună și sănătoasă; să-i îmbrace cu îngrijire, ca să-i ferească de frig și răceală, care le bolnăvește trupul, îi oprește de a crește și îi înzilezește.

Să-i sfătuească cu stăruință să înlăture din casele lor descântecile și erburile băbești și să le înlocuiască cu medicii, care le sunt puși acum la îndemâna fie căruia, luând medicamentele prescrise de ei; pentrucă numai acești oameni ai științei cunosc boalele noastre trupești și pot să le vindece, dupre cum duhovnicul cunoaște și vindecă pe cele sufletești.

Pe prunci ca și pe cei ce vor să vină către sfânta luminare, să-i boteze cu îngrijire și credință caldă: «In-

numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh» cetindu-le cu credință și deslușit rugăciunile hotărîte întru aceasta de sfânta Noastră Biserică ortodoxă de Răsărit; înplinind tot odată, cu sfințenie toată rândueala și toate cele aflate în Evhologhiu la Taina Botezului; pentrucă lipsa rugăciunilor, aduce, de cele mai multe ori, tot felul de boale și rele asupra bieților prunci în viața lor. Despre unii ca aceștia zice poporul: Acest om n'a fost botezat cu apa toată. In privința aceasta vază-se tipicele din Molitfelnic. O deosebită luare aminte trebue să aibă preotul și în privința «Naşilor» acestor neofiți, pentru ca să fie creștini adevărați și buni următori și râvnitori ai religiunei Lui Christos, Dumnezeul Nostru, de vreme ce sfânta Noastră Biserică, îi socotește, pre aceștia, nu numai ca chezași ai credinței celor botezați, ci chiar ca părinți sufletești, cu cari, din pricina aceasta, nici nu se pot căsători.

Vă scriu acestea, prea iubiții mei fii în Domnul, pentru ca sfințiele voastre să observe și să păzească cu sfințenie și frica de Dumnezeu regulele sfântului botez, ca să nu mai am încă odată în viața mea pastorală mâhnirea sufletească, ce am avut deja, când am auzit cele întâmplate cu un biet prunc, căruia nepricepuții săi părinți, îi au dat, desigur, din neștință, un naș ebreu, care își ascunsese bine, până după botezarea pruncului, cultul și legea căruia aparține.

Mă doare inima să adaog că sărmanul prunculeț a murit peste puține luni, după aceea. Moartea foarte prematură a lui va fi pricinuit, sunt sigur, jale și plângere sărmanilor săi părinți trupești, dar a scos din mare încurcătură, nu numai pre cei ce aveau, direct răspundere în această cestiune, așa de stranie și întemeiată, dar poate și instanțele înalte din Biserica ortodoxă în genere.

In vremea aceea eu am cercetat cazul, am certat pe preoți și știți că am dat și cuvenita circulară întru aceasta. Să fim dar cu mare băgare de seamă și cu privighere neadormită.

* * *

Sfânta Taină a Cununiei se cuvine iarăși a fi cetită de preotul parohiei cu seriositate și cucernicie, se înțelege, după ce se va fi împlinit prescripțiunile statului civil, întru aceasta, ca să nu se mai aducă, pentru nimeni, în urmă greutăți și străgănire pela judecăți. După săvârșirea acestei Taine, să nu uite preotul a le adresà tinerilor căsătoriți câte-va cuvinte îmbucurătoare, pentru acest mare pas ce fac în vieață; dându-le în același timp sfaturi părintești și arătându-le în puține cuvinte, datoriele ce au de acum înainte în societate, fie ca creștini, fie ca soți, fie ca părinți de copii, pentrucă au să dea socoteli, negreșit, de toate acestea înaintea lui Dumnezeu, sus în Cer, și a societății din care fac parte, aicea pe pământ.

Pre cei bolnavi greu și îndrumați către obștescul sfârșit să-i aibă în deaproape vedere, să-i sfătuiasă părintește, să cheme pe preoți, pentru a le face sfintele masle, cari aduc mare folos trupului și sufletului celui ce zace în boale; să-i întărească în calea pocăinței, pentru ai pregătì spre trecerea lor către Domnul, în vieața cea veșnică, cu cele ce sfânta Noastră Biserică Ne învață; iubirea către ei ne silește și obiceiurile locului ne cere, să facem pentru ei, pristăviții Noștrii, cărora Dumnezeu să le erte păcatele și să-i odihnească *în loc luminat, în loc cu verdeață, în loc de odihnă, de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea.*

Pre cei sinuciși să-i prohodească așa, după cum a hotărît Sf. Sinod.

Schimbarea de vorbe și facerea de tocmeli la capul mortului, pentru cetirea prohodului, rog stăruitor să înceteze cât mai în grabă: 1) pentru că ajunge zilei durerea ei; 2) pentrucă legea oprește acestea și cu drept cuvânt; și 3) pentrucă demnitatea și prestigiul preotului se atinge simțitor,—ostenelile preoților plătindu-se, totdauna, chiar și de către cei săraci,—dacă slujitorii Bisericei, știu să se poarte bine și cuviincios cu parochienii lor.

* * *

Umblarea prin popor cu agheasma, la începutul lunei, sau pentru cetire de sfinte Acatiste, Paraclise și alte mici serviri—de Dumnezeu, să se facă iarăși în liniște și cu cucernicie, așa precum se cuvine unui părinte sufletesc al creștinilor, neperzând niciodată ocaziunea de a-i învăță să se însemneze cu semnul sfintei cruci: în culcare și sculare; înainte și după mâncare, sau când trece pe dinaintea vreunui locaș dumnezeesc, sau când începe și sfârșește vre-o lucrare însemnată, sau când trece vre-o primejdie rea, sau în fine când vede pre vre-un om sau creștin, sbuciumându-se și suferind de vre-o boală sau lovitură de năprasnă de la cei răi.

In toate aceste împrejurări ale vieței să-i sfătuiască a zice și a repetà de multe ori Doamne miluește, și Tatăl nostru carele ești în ceruri.....

Cei ce din creștini vor ști și alte rugăciuni, să le reciteze cu râvnă și credință pe toate, pentrucă ele se înalță către Dumnezeu și ne aduc harul Său ceresc, care ne scapă de suferințe și ne înalță sufletul de pe pământ la Cer.

*

In viața casnică să cade preotului să fie plin de cumințenie și de bărbăție, împodobit de fapte bune

și laudabil, silindu-se a nu scandalizà pe cei slabi și năzuind din toate puterile sale, ca să ajungă a fi pildă bună, frumoasă și luminoasă creștinilor încredințați păstoriei sale; căci sfânta Evanghelie Ne zice: «Așà să lumineze lumina Voastră înaintea oameni-«lor, ca să vază lucrurile voastre cele bune și să mă-«rească pe Tatăl Vostru cel din ceruri («Mat. V. vers. 34 și 35). Și mai departe adaogă: «Să fie cuvântul «Vostru așà, așà, nu, nu; iar ce este mai mult decât «aceasta, dela cel rău este». (Acelaș vers. 37).

Preste toate cele de mai sus arătate și lămurite, preotul și Noi toți slujitorii Sf. Noastre Biserici și purtători ai Harului sfântului Duh, suntem datori să împlinim cu toată bunavoința și cu toată smerenia dorințele cele frumoase al creștinilor și ale autorităților legale și împăciuitoare.

Intre acestea sunt și Te-deumurile de: Anul Nou, Zece Mai și diferitele onomastice ale Augustilor membrii ai scumpei Noastre Dinastii Române, precum și cele de mulțămire, sau sfințire de apă (aghiazma), la ocaziuni solemne, sau sfințiri de drapeluri, cari acum cresc și se înmulțesc pretutindeni. Toate aceste sfinte slujbe trebue să le facem, absolut, numai la vremea hotărîtă de cei în drept.

Năzuința de a fi totdauna la înălțimea chemărei Noastre sufletești și la așteptările celor de față, va înlătură reclamațiunile urgente ale unora și plângerile călduroase ale altora.

Săvârșirea cu bine a acestor sfinte slujbe crește și înfrumusețează pentru viitor Numele cel bun al preoților; lucrând din contră, prestigiul lor se va împuținà pe fiecare zi tot mai mult.

Să fim dar cu luare aminte și cu sârguință.

* * *

Pentru atingerea cu înlesnire a acestui înalt și sfânt scop, ce trebue să urmărim cu toții, preoții au absolută nevoie de meditațiune îndelungată și de gândire serioasă și luminoasă, ca să măsoare fiecare cu mintea sa, în toate direcțiunile, toate împrejurările vieței și toate datoriile ce are, ca ales al Bisericei lui Christos și ca vas al harului sfântului Duh.

De aceia vă dau, prea iubiții mei fii în Domnul, răgaz de un an de zile, începător acum la 1 Septemvrie, când începe Indictionul sau anul nou bisericesc, pentruca să aveți vreme îndestulă să citiți sfintele scripturi ale vechiului Testament; sfintele Evangelii și epistolele sfinților Apostoli, duminicale și sărbătorești, cazaniile, cărțile de ritual și cele ceveți fi mai având la îndemână, pre cum și diferitele circulări și ordine ce vi s'a trimis în diferite timpuri și împrejurări și pe cari, în parte le aveți aci la sfârșit, ca anexe, spre a vă împrospăta cunoștințele din trecut și a le înmulți și îmbogăți cu altele noi, care vă vor fi spre folos și înlesnire la îndeplinirea sfintelor și grelelor datorii pastorale ce aveți în Popor și înaintea lui Dumnezeu, ai căruia slujitori sunteți.

*

După sfârșitul acestui an 1908 — 1909 vom începe, ajutându-ne Dumnezeu cu Indictionul anului viitor 1909—910 facerea în mod regulat și hotărît, *de omelii* sau vorbiri scurte, dar îndestulătoare pentru un an începător și pentru creștinii, cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste.

In anul 1910—911, văzându-se progresele făcute în aprofundarea cunoștințelor teologice pastorale mai

înalte, se vor trage la sorți bucățile scripturistice asupra cărora aveți să vorbiți înaintea comisiunei ce vom numì.

Până atunci însă am socotit trebuitor și am și hotărît, să facem o repetire probătoare a serviciului sfintei leturghii, începând cu 2 Septemvrie a acestui an bisericesc 1908—1909.

Proba va constà din două slujbe: una cetind psaltirea și ținând strana dreaptă; iar cealaltă, slujind sfânta liturghie în biserică și zilele aflate în dreptul numelui fiecăruia din sfințiile voastre în tabloul ce am întocmit cu socotință și cu lămurire.

Pentru știința mea și mărturia sfințiilor voastre, voi numì comisiuni dintre clericii mei distinși și ai voștri frați, ca să noteze în rubricele respective cunoștințele, aptitudinea, bunacuviință și ținuta pastorală la aceste slujbe bisericești, ce ați săvârșit și până acum, sunt sigur, în bisericele, în care v'a orânduit harul lui Dumnezeu.

Cei ieșiți buni la probele acestea vor fi lăudați, onorați cu oficii bișericești și orânduiți să inspecteze bisericele ce li se va arătà și să cerceteze abaterile fraților lor duhovnicești.

Cei cari vor ieșì rău, și doresc ca să fie cât mai puțintei, vor fi îndatoriți să repete probele acestea până de 5 și 10 ori pe an.

Darul Domnului nostru Iisus Christos și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl și împărtășirea sfântului Duh, să fie cu voi cu toți, ca să vă lumineze mintea, să vă încălzească inima, să vă înalțe sufletul, să vă întărească în osteneli și în scârbe și să vă ție sănătoși și voioși, pentrucă via Domnului, cea duhovnicească, este mare, vremea prielnică și lucrători sunteți destui.

Slăvind şi iarăşi pe Dumnezeu cel în Treime închinat, să cădem şi iarăşi la aşternutul picioarelor Lui şi să-l rugăm cu căldură şi fără încetare, ca să dăruiască sănătate desăvârşită şi zile îndelungate Majestăţei Sale Regelui Nostru Carol I, prea bunei şi duioasei sale soţii, Majestatea Sa Doamna şi Regina Noastră Elisabeta şi Augustilor Lor nepoţi şi moştenitori ai tronului, scumpei noastre Ţări, România, pe care Dumnezeu să o păzească şi să o mărească, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

† **PARTHENIE S. CLINCENI Mitropolit Moldovei şi Sucevei.**

INTRODUCERE,

Voesc mai întâiu à justificà pentru ce am întreprins a traduce și publicà în Revista Ortodoxă Sentințele, Sfaturile și preceptele celor șapte filozofi ai anticității Greciei. Respunsul este simplu și precis, bazat pe fapte istorice. Toate aceste profunde cugetări sunt morale, adică sunt extrase ori deduse din experiența îndelungată a vieței sociale omenești. Morala a fost și va fi pururea baza societății omenești. Dar cum omenirea la început ,erà lipsită, (presupun), de norme ori regule de înbunătățire pentru rasa omenească, și numai cu succesiunea seculilor s'au putut formà, prin experiență, asemenea norme morale. La început n'a putut fi un manual de teorii morale după care să se conducă oamenii din societate. Teoriile morale sunt dar mult posterioare practicei morale, ori nevoei simțite de societate de a aveà o educație morală. La început morala la păgâni consistà în simple precepte ori în maxime generale, spre a servì de conduità oamenilor în viață. Aceste norme erau rezultatul, de bună seamă a unor experiențe din generațiuni succesive, a unor observații atentive asupra desfășurărei faptelor și a evenimentelor din societatea veche omineascà. Constituità omenirea în societate, numai atunci a simțit absoluta nevoe de o morală publicà, pentru cuvântul că numai în societate au loc raporturile între indivizi, de unde în urmă se nasc drepturile și datoriile cetățenilor, obligațiile patriotice, da-

toriile familiare și așa mai departe. Oameni distinși prin capacitatea, cumințenia, prudența și profunditatea cugetărilor lor, spre a stabilì în societate ordinea și disciplina, moralitatea publică și dreptatea, au întreprins a formulà regule și norme în formă de precepte morale și a le răspândì în popor, săpându-le mai întăi pe pietre și expunându-le publicului, spre a le pune în practică. Că așa s'a întâmplat, avem dovadă pe Cicero, care zice: Omnis de officio duplex est quaestio. Unum genus est, quod pertinet ad finenem bonorum: Alterum, quod positum est in preceptis, quibus in omnes partes usus vitae, confirmari possit (Cicero de officiis I. cap. 3). Adică «Tot acea ce cuprind datoriile consistă in două feluri de cercetări, una care are de obiect cunoștința binelui absolut, alta acea a precèptelor de aplicat în toate cazurile la purtarea și la practica vieței.» Ș'apoi până astăzi se găsesc de săpători în vechile temple, pe morminte și pe ornamente sentinți morale, pentrucă moralitatea-i cerută de natura omului sociabil. De altfel nici nu-i greu dė a pricepe că în toate artele și toate științele, ce compun cunoștințele ominești, practica a precedat ori fost mult înainte de teorie. Cu deosebire la arte, care sunt cele mai de trebuință pentru existența omului sociabil. Ce să mai zicem dar despre morală? Maximile generale, foarte însemnate, preceptele aplicabile la împrejurărilė cele comune din viață, au trebuit să se răspândească și să se propage prin toate părțile între oameni, cu mult mai înainte de ce a putut să existe o teorie științifică scrisă despre morală. Mai cunoaștem din experiența proprie că omul este o ființă morală, că poartă în înteriorul său acest instinct de moralitate, ceea ce la alte creaturi nu observăm. Să rămână dar pentru noi știut, că Morala a fost la început representată în omenire prin sentinți, precepte și cugetări morale, mult înainte de a fi fost constituită aceasta în teorie Apoi iarăși că omul arc un

instinct moral în el, din moment ce-i constituit în societate, pe când la alte creaturi nu vedem aceasta. Aceste precepte morale pronunțate de filozofi sunt extrase din observările de seculi făcute de omenire pentru fericirea și civilizarea rasei omenești. Ele au fost mai întăi publicate prin săpături și expuse publicului prin temple, în piețe și ori pe unde se adună public mai mult. Scopul erà ca citindu-le cât mai des să le pună în practică, mai ales tinerimea și mulțimea incultă. Iată dar pentru ce am întreprins a traduce și publicà în Revistă aceste sentinți morale. Ele sunt concepute cu mulți seculi înaintea erei Creștine și se dau ca pronunțate de cei șapte filozofi ai lumei Grece din vechime. De bună seamă că multe din sentinți sunt o moștenire de seculi împrumutată dela popoarele mai vechi decât Grecii. Multe din ele le găsim și între obiceiurile morale ale Românilor, mai ales la poporul de jos, care de sigur că le are și el ca moștenire. Mai observ că mai toți acei șapte filozofi impuneau prin sentințele lor *existența lui Dumnezeu*, ca ceva absolut necesară pentru omenire. Acești filozofi nici se încearcă a probà existența lui Dumnezeu, ci o impuneau ca precept imperativ. Așa Tales zice: Πρεσβύτατον τῶν ὄντων Θεὸς, ἀγένητον γὰρ.= «Cel mai vechiu între ființi (existenți) este Dumnezeu, pentru că nu-i născut.» Intrebat apoi ce este Divinitatea, a respuns: Τὸ μήτε ἀρχὴν, μήτε τέλος ἔχον. «Cel ce n'are nici început nici sfârșit». Iar Biante se exprimă astfel: Περὶ θεοῦ πάντοτε λέγε: ὡς ἐστὶ. «Despre Dumnezeu totdeauna zi că este.» In fine Hilone întrebat sarcastic de un ateu, ce face Dumnezeu? El cu tărie, răspunse: Τά μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τά δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ: «Pe cele înalte le smerește și pe cele smerite le înalță». Cleobul se pronunță cu energie: «Conservați religiositatea». «Și că nimic nu-i mai de onoare (pentru om) decât rugăciunea». Ἐυσεβειαν φύλασσε, și Εὐχῆς οὐδὲν ἐστὶ τιμωτερον. Iar noi creștinii începem

simbolul credinței lor prin cuvintele Πιστεύω εἰς ἕναν Θεὸν. «Credem întrunul Dumnezeu». Ar fi nelogic ca omul mărginit să se pronunțe că cunoaște și înțălege nemărginitul. Destul atâta pentru omul cu minte la cap. Mai cunoaștem din istorie că pe atei toate popoarelè-i escludeau dintre ei și-i exilau ori executau.

Au aceste sentinți și bunul că's scurte și se pot ține minte. Sfinții Părinți au studiat mult pe filozofii vechi, ș'au împrumutat chiar expresii dela ei, când se pronunțau corect. Aceste cuvinte m'au îndemnat să le public spre cunoștința noastră. In curând voiu publică și alte sentinți monostihe, adunate din diferiți autori Greci, și dintre care multe ne sunt cunoscute și nouă din vechia noastră literatură și rămase în gura poporului până astăzi. Multe din aceste sentinți pot fi de mare ajutor oratorilor, predicatorilor, mai ales bisericești, pentru că's pline de adevăr practic.

C. Erbiceanu.

Sentințele, Sfaturile și Ipotezele celor șapte filozofi, și a unora ce se numeră împreună cu ei.

I.

Cleobul a lui Evagoru din Lindiu.

«Calitatea virtuței este de a urî viciul.
Cugetă ceva ce-i demn de tine.
Ignoranța este partea cea mai mare a oamenilor cum și mulțimea cuvintelor.

Indepărtează-te (abștine-te) de presupuneri.

Fii iubitor de a ascultà mai mult, de cât polilog (mult vorbitor), învățat, de cât ignorant.

Păstrează religiositatea.

Nimic nu-i mai de onoare de cât rugăciunea.

Pe părintele tău se cuvine să-l respectezi.

Pe copii învinge-i prin răbdare.

Judecă ce este drept.

Urăște nedreptatea.

Sfătuește cele ce's mai de folos cetăței (patriei tale).

Ceea ce tu urăști, nu face altuia.

Iubește cele ale aproapelui tău, și le consideră ca pe ale tale.

Nimic nu lucrà cu grăbire.

Vrăjmășiele împacă-le.

Pe cel mai mic nu-l dispreţuì.

Nu poftì cele ce sunt streine.

Mai ales este prudență societatea, în care cetățenii se tem mai mult de mustrare, de cât de lege.

Se pare mai ales că ar devenì glorios Impăratul și Tiranul, dacă nu s'ar încrede nimănui din cei ce-l înconjoară.

Or ce om prudent și înțălept să urască minciuna.

Depunerea mincinoasă pătează viața.

Câștigă-ți limbă binecuvântătoare.

Nu ridiculizà mușcând prin cuvinte pe cei inferiori, căci se vor supărà.

Exercitează-ți bine și trupul și sufletul.

Nu te aruncà în primejdii.

Pe vrăjmașul poporului socotește-l de inimic și ție.

Schimbările soartei să știi să le suferi cu bărbăție.

Când te îmbogățești, să nù devii cumva mândru, iar dacă-i sărăcì, să nu te smerești.

Fii abstinent în plăceri.

La toate lucrurile măsura este foarte bună.

Pe prieten se cuvine să-l ajuți la nevoi ca să-ți fie și mai prieten, iar pe vrăjmaș să ţi-l faci prieten. Căci trebue să te păzești de mustrarea prietenilor, și de calomniile vrăjmașilor.

Binefacerea ce ai câștigat ameste-ți-o.

Acea-i casa cea mai bine administrată, în care stăpânul ei ar avea mai mulți care-l iubesc, de cât se tem de el.

Dupre cum n'ar voì cineva în o corabie mică și mult împodobită a se afundà, tot așa și în casă prea mare, luxoasă trăind în suferinți.

Ingrijește-te de casa ta.

Când cineva iese din casă să se întrebe mai întâiu ce trebue să facă?, și iarăș când intră să se întrebe ce a făcut?.

Să se căsătorească cineva cu cei de seama lui, căci de

va lua mai din treapta de sus, își va lua stăpân și nu conasociat.

Cu femeea nu face filozofie, nici te sfădì, când sunt de față streini, căci una însemnează necumenție ceialaltă nebunie.

Pe fiii cei prea iubiți educă-ții.

Se cuvine să căsătorești pre fiicele tale cu bărbați, când sunt în vârstă, iar pe femei când judecă. Apoi trebue a educă și pe fete.

Pe servitorul bețiv nu-l pedepsì, că vei părea că și tu ești bețiv.

II.

Solon a lui Exechestidu din Salamina.

Cu atâta se deosibește prudența de virtuți, cu cât vederea de celelalte simțuri.

Laudă virtutea.

Înțelege ce-i drept.

Respectă Zeii.

Servește-te de zei.

Rușinează-te de părinții tăi.

Dacă cineva nu îngrijește pe părinți să fie fără cinste (ἄτιμος).

Nu spune lucruri mai drepte de cât părinții tăi.

Intrebat pentru ce n'au făcut legi contra ucigătorilor de părinți? a zis, pentru a nu despera.

Nu întrebuințà jurământul.

Nu face războiu cu cel deopotrivă.

Lucrurile serioase le studiază.

Ține-te de adevăr.

Nu minți, ci spune adevărul.

Ține chipul de bună purtare, mai credincios de cât jurământul.

Fă-ți de conducător mintea.

Știind, taci.

Sigilează cuvintele cu tăcerea, iar tăcerea cu împrejurarea.

Probează cele nevăzute cu cele văzute, iar ceia ce ai știì nu spune.

Intrebat de Periandru despre beție, fiindcă se întâmplă

să tacă, cum, din lipsă de cuvinte sau din prostie taci? El a răspuns: dar nimeni fiind prost poate tăcea în ospețe.

Respectă pe prieteni.

Ajută-ți prietenii.

Nu-ți face curând prieteni, iar pe cari i-ai făcut nu-i îndepărtà îndată.

Fugi de plăcere că ea naște întristare.

Ingâmfarea se naște din înbogățire, iar insulta din mândrie.

Nu fii îndrăzneț.

Nu cliviti (invidia pe nimeni).

Nimeni să nu vorbescă rău de cel mort.

Guvernă, învățând mai întâiu a guvernà, învățând deci a guverna, vei ști să conduci pe alții.

Nu sfătuì pe cetățeni la lucruri plăcute, ci la lucruri bune.

Nu te instituì judecător, iar de nu, părței rămase în judecată vei fi vrăjmaș.

Să nu guverneze cel prea tânăr, nici să dea sfaturi, deși s'ar părea că are cele mai bune socotinți.

Intrebat: cum nu s'ar face nedreptate în cetate (patrie)? a zis deaseminea precum ceice sunt nedreptățiți s'ar indignà asupra celor ce nu sunt nedreptățiți.

Intrebat: care dintre orașe este mai bun de locuit? acela a răspuns: în care cei ce nu sunt nedreptățiți, nu mai puțin de cât cei nedreptățiți sunt înaintați și pedepsesc pe cei nedrepți.

Intrebat de cineva unde se adminstrează mai bine orașele? a răspuns: în care cetățenii ascultă de Arhonzi (cei mai mari), iar Arhonzii de legi.

Acel oraș să administrează mai bine, în care se întâmplă ca bărbații buni să fie stimați, și foarte rău, acelea în care cei răi (sunt stimați).

Mustrat odată, că având judecată ș'a luat cu plată un orator (advocat). El a spus, când fac ospăț, i-au cu plată un bucătar.

Frumos sătuleț este Tirănia, căci nu are unde să se răspândească.

Să pare mai ales că ar devenì glorios și Impăratul și Tiranul dacă ar deprinde pe cetățenii din monarhie cu Democrația.

Cei puternici la Tirani sunt aseminea cu voturile cele

ce se dau la alegeri, căci și acelea câteodată înseamnă mult, altă dată puțin. Prin aceste fiecare din Tirani altă dată fac mult și lucruri strălucite, altă dată sunt necinstiți.

Cu cei ai tăi fii blând.

Acea casă se pare casă condusă mai bine, unde avuțiile nu-i posibil să se câștige pe nedreptul, nici să le păstreze fără bună credință și nici să le cheltuească părându-le ráu.

III.

Hilone a lui Damaget, din Lacedemona.

Intrebat ce ar fi făcând Dumnezeu? a răspuns: pe cele înalte le smerește și pe cele smerite le înalță.

Nu învidiâ muritorule.

Nu dorì ce-i cu neputință.

Bătrânețea respect-o.

Pe cel mai în vrâstă respectă-l.

Supune-te legilor.

Ia aminte cu înțelepciunea ta.

Deprinderile (obiceiurile) cearcă-le.

Intrebat prin ce se deosibesc cei învățați de cei neînvățați? a răspuns: prin speranțe bune.

Este greu de a tăcea asupra lucrurilor secrete, a-ți dispune bine de timpul neocupat și nedreptățit fiind să poți să suferi.

Către fratele întristat că n'a tost ales Efor (o funcțiune înaltă la municipalitate), pe când el era, a răspuns: Eu știu să fac nedreptate, iar tu nu (pentru aceea eu am fost ales și tu nu).

Câștigă cu dreptate.

Fiind nedreptățit caută și te împacă.

Urăște intrigile.

Fugi de lucrurile rușinoase.

Păzește-te pe tine.

Cunoaște-te pe tine.

Intrebat ce este mai greu? a zis: a te cunoaște pe tine.

Căci mulți din pricina iubirei de sine își însușesc ce nu posedează.

In pulbere de pietre se caută aurul, dându-i-se o muncă văzută; iar în aur bărbații buni și răi, pe carii mintea-i dovedește.

Nu amenință pe nimeni, căci este lucru femeesc.

Nu amenință pe cetățenii liberi, că nu-i bine.

Limba să nu-ți meargă înaintea minții.

Bând nu vorbì multe, că vei greșì.

Nu vorbì de rău pe cei de aproape, iar de nu, vei auzì de acele ce te vor întristà.

Pe cel răposat nu-l vorbì de rău, ci-l fericește.

Urăște pre cel ce se preocupă de lucruri streine.

Supărându-se cineva pentru greșalele lui a zis: dac'ai înțelege întristările tuturor, mai puțin te-ai întristà pentru ale tale.

Aleargă mai iute la nenorocirile prietenilor, de cât la fericirea lor.

La prânzurile prietenilor dute mai târziu, iar la nenocirile lor dute mai grabnic.

Cheltuind pe cele ce nu trebuia, vei avea mai puțin pentru cele de trebuință.

De nenorocit nu râde, că soarta-i comună.

Ține-ți mânia.

Exercitează-te în abstinență.

Preferă pierderea mai bine, de cât câștigul rușinos, căci de ea odată te ai lipsit, iar de câștigul rușinos vei fi pururea rușinat.

Bogăția este servitorul mai ales al răutății, de cât al moralității.

Ce este bogăția? tezaur de răutăți, provizie de nenorociri, izvor de răutate.

Bogăția câștigată prin lucrări rele (fără de legi) este rușinea cea mai pe față ce ș'o adună cineva.

Economisește-ți timpul.

Caută mai mult singurătatea.

Nu fii supărăcios (de nesuferit altora).

Caută să placi mulțimei.

Puternic fiind, fii blând, ca cei de aproape să te respecte mai mult de cât să se teamă de tine.

La drum să cauți a fi în frunte.

Când vorbești nu da din mână, căci este o manie.

Impăratul cel mai bun este acela, care nu caută să fie pururea temut.

Orașul care mai cu seamă ascultă, de legi de cât de oratori, este cel mai bun. -

Se cuvine să se asemene casa mai ales cu orașul predominant.

Căsătoria s'o faci simplă și să iei în egalitate cu tine.

Administrează-ți bine propria ta casă.

IV.

Pitac a lui Iradiun, din Mitilini

Greu este să fii bun.

Nimeni nu-i credincios.

Greu este a cunoaște bine un lucru.

Nimica prea mult.

Către cel ce zicea, că trebue să caute un om serios, a răspuns: de vei căutà foarte mult timp, nu-l vei găsì.

Cu deosebire respectă pe D-zeu.

Exercitează-te în religiositate.

Pe părinți respectă-i.

Nu te lenevì a distrâ pe părinți.

Nu discută cu părinții, măcar de ai avea și dreptate.

Rugat de a judecà între fiu și părinte, a zis către fiu: dacă ai avea de zis ceva mai drept de cât părintele, ești de condemnat; iar dacă mai adevărat, pentru aceasta ești vrednic de pedeapsă.

Treaba bărbaților cuminți este ca înainte de a venì greutățile să prevadă să nu vină, iar acelor bravi este că venind să le dispună bine.

Către cel ce l-a întrebat, ce este neprevăzut? a răspuns: viitorul.

Ceea ce ai în gând să faci, nu spune mai înainte, căci nereușind vei fi de râs altora.

Ne reușind cândva în totul în ceva, a zis: jumătatea este mai mult de cât totul.

Fii mai mult ascultător.

Invață și te deprinde în ceea ce este mai bun.

Ține-te de adevăr, de credință, de experiență, de deprinderea ta, de prietenie și de ocupație.

Intrebat odinioară ce este mai bun? a zis: ca în prezent să faci bine.

Pământul este credincios, iar marea necredincioasă.

Nu primi ce este rău.

Nu te încrede tuturora.

Victoriile se cuvine să le săvârșești fără vărsări de sânge.

Luând dela cineva un depozit, să-l reîntorci cu dreptate.

Depozitul să-l predai fără judecată.

Nu te grăbì când vorbești.

Către cei ce l-au întrebat, ce este mai plăcut? a zis: timpul (împrejurarea).

Nu vorbì de rău pe prieten, ba nici chiar pe vrăjmaș.

Urâtă este trândăvia, rea neabstinența, grea de suportat ignoranța.

Nu fii neocupat.

Aleceu având sub mâna sa pe ucigătorul fiului seu, și având putere de a-l pedepsì i-a dat drumul, zicând, că iertarea-i de preferit răsbunărei. Că acea-i sălbatică, iar aceasta este semn de om civilizat.

Iubește înțelepciunea.

Fii stăpân asupra femeei.

Suportă micile greșeli ale aproapelui (megieșii).

Cresus dându-i bani, a zis: nu primesc. Căci am cât doresc îndoit, pentru ca 'ncetat din viață fratele meu fără copii.

Nu te rușinà de sărăcie, respectând soarta (zeița norocului); Nici dacă te înbogățești să nu ascunzi fericirea din pricina învidiei.

La bețiv, dacă păcătuește, pedeapsa să-i fie îndoită, să nu se îmbete, când se face vin mult.

Despre prieteni caută să fii sigur, iar despre vrăjmași asigurat.

Să nu te faci judecător prietenilor.

Treaba arată pe bărbat.

Este necesar a nu luptà cu zeii.

Intrebat de Cresus ce formă de guvernământ este mai bună? a zis: cea a lemnului împestrițat (a răbușului), care înseamnă legea.

Orașul face foarte bine, când nu-i cu putință viclenilor să-l administreze.

Se pare că ar devenì mai ales glorios guvernatorul, dacă el ar rugà pre supușì să nu se teamă de el, ci să fie pentru el.

Cea mai bună casă-i aceea în care nimeni nu-i lipsit de nimica, și are la îndămână cele de nevoe.

V.

Talеu a lui Examiu, din Milesiu.

Cel mai în vrâstă dintre ființi este D-zeu. Căci-i nenăscut.

Intrebat ce este Dumnezeirea? a răspuns: ceea ce nu are nici început, nici sfârșit.

Intrebat dacă omul făcând ceva se poate ascunde de D-zeu? a zis: nici i-a trecut prin minte (să se poată ascunde).

Intrebat, ce este greu? a răspuns: a se cunoaște cineva pe sine.

Ce este ușor? să presupui pe altul.

Greu este a avea conștiința de viitor.

Intrebat, cu cât se îndepărtează minciuna de adevăr? a zis: cu cât ochii de urechi.

Ce fel de daruri vei aduce părinților, de acelea vei primì la bătrânețe dela copiii tăi.

Intrebat cine-i fericit? a răspuns: cel ce-i sănătos cu trupul, iar sufletul și-l are bine instruit.

Cel mai înțălept este timpul, căci toate le află.

Cea mai puternică este nevoia, căci ea ține toate.

Cel mai mare este locul, căci el cuprinde în sine toate.

Cel mai iute este mintea, căci străbate cu iuțeală peste tot.

Cel mai frumos este lumea, căci este făptura lui D-zeu.

Iubește instrucția, economia, arta și religiositatea.

Câștigă-ți fapte bune.

Ingrijește-te de viață.

Nu fii nimărui conducător.

Intrebat cum ar puteà să trăească foarte drept și foarte bine? a răspuns: dacă cele ce le observăm altora, noi să nu le facem.

Incearcă pe prietini.

Prezenți sau absenți fiind prietinii, să'ți aduci aminte de ei.

Intrebat cum ar puteà cineva să suporte mai ușor ne-

norocirea? Dacă vede pe vrăjmași săvârșind ceva mai rău.

Nu insultà pe fur, căci pentru aceste este împărțala zeilor.

Despre aceste trei mulțămesc soartei: întăiu că sunt om, și nu fiară, apoi că sunt bărbat și nu femee, al treilea că sunt Elin și nu barbar.

Intru nimic nu se distinge, a zis viața de moarte; Tu dar, a zis cineva, de ce nu te ucizi? acela a răspuns: pentrucă nu-i nici o diferință.

Iubește pe aproapele.

Fugi de viții.

Câte sorțești aproapelui, aceste tu nu le face.

Cunoaște ocazia.

Fii acelaș cu tine pururea.

Nu'ți înfrumusețà vederea, ci fii bun în întreprinderi.

Caută-ți de sănătate.

Pacea dorește-o.

Nu te învrăjmășì cu cetățănii.

Intrebuințază-ți meseria.

Intrebat ce lucru este mai obștesc, a. răspuns: speranța, căci ea pururea-i prezentă, pe când altele nu's de loc.

Socotește fericit pe arhonte dacă va murì înbătrânind conform naturei.

Intrebat ce ar fi greu de privit? a zis: Bătrân tiran.

Respectă pe cel ce stăpânește.

Face foarte bine orașul, care n'are nici bogați prea mulți, nici cetățeni săraci.

Să pare că acea-i casa cea mai bună, ce aduce stăpânului posibilitatea de a fi în răpaus cel mai mult timp.

Obligându'l mama de a se însurà, a zis: pentru numele lui Joie, încă nu-i timpul; apoi fiind înbătrânit, de a mai purtà greutatea nu este timp, a zis.

Pe bărbatul bârfitor alungă'l din casa ta.

VI.

Viand a lui Tautam din Prineu.

Despre Dumnezeu spune pururea că este.

Ori ceea ce faci, raportează la Dumnezeu.

Prefacerile localităților, nu le poate suspendà nici nebunul.

Cugetă ș'apoi fă.

Ascultă multe și vorbește puține.

Voejând odată pe mare cu necredincioși, și primejduindu-se corabia, aceia invocau ajutorul lui Dumnezeu, el a zis: tăceți, să nu ne simptă el că noi plutim pe aicea.

Intrebat de un om nereligios, ce lucru este religiositatea, el a tăcut, iar acela întrebându-l pricina tăcerei, el a respuns: tac, pentrucă mă întrebi despre cele ce nu te privesc pe tine.

Despre fiul celui care a plecat la Egipet întrebându'l ce făcând el acolo i-ar procurà mai cu seamă mulțămire. Să'și câștige proviziuni pentru bătrânețe i-a răspuns. Sub proviziune a înțăles virtutea.

Proviziune din tinereță adună pentru bătrânețe înțălepciunea, căci este cea mai sigură avuție decât orice alta.

Iubește cumințenia.

Cel ce plutește pe mare, nici între morți se socotește, nici intre cei vii.

Câștigă-ți în tinerețe fapte bune, iar la bătrâneță înțălepciune.

Privește ca în oglindă faptele tale, ca pe cele bune să le înfrumusețezi, iar pe cele urîte să le arunci dela tine.

Vei obținea (avea) prin lucrare memorie, cu timpul religiozitate, prin maniere nobleță, prin muncă abstinență, prin frică piositatea, prin bogăție prietenia, prin cuvânt convingerea, prin tăcere modestia, prin socotință dreptatea, prin îndrăzneală bărbăția, cu fapta puterea, cu gloria Hegemonia (predominarea).

Intrebat ce ar fi fără frică în viața aceasta, a zis: Conștiința dreaptă.

Deprinde-te a săvârși fapte bune.

Majoritatea oamonilor sunt răi.

Iubește precum urâști.

Nu fii simplu, nici conrupt.

Cei buni sunt ușor de înșălat.

Convingând ià, dar nu prin putere.

Târziu pune garanție pentru cei ce'ți cer, dar dând'o, faptul este de încredere.

Este de o potrivă a judecà între un vrăjmaș și prietin, pe prietin cu siguranță că'l vei avea vrăjmaș, iar pe vrăjmaș ți'l vei face prietin.

Pe omul nevrednic nu'l lăudà.

Boală sufletească este a iubì din cele peste putință, iar de rălile streine să nu'ți amintești.

De a devenì puternic este treaba naturei, iar că să poți să spui interesele Patriei este calitatea sufletului și înțălepciunei, îmbogățirea de bani la mulți vine și prin întâmplare.

Nu te grăbì a vorbì, căci înseamnă manie.

Intrebat ce-i plăcut oamenilor, a zis, speranța.

Intrebat ce făcând omul se veselește, a respuns: căștigând.

Privind o sabie aruncată, a zis: Cine te-a pierdut? Sau pe cine tu?

Fiind el întrebat care dintre morți este rea? a răspuns: a acelora ce sunt condamnați după legi.

Intrebat ce-i greu? a suportà cu bărbăție schimbarea soartei în mai rău, a zis.

Este nenorocit acel ce nu poate să sufere nenorocirea.

Fiind sărac, nu insultà pe cei bogați, căci nu te folosești mult.

Nebunia nu o admite.

Așa'ți calculează viața ca și cum ai a trăì mult sau puțin timp.

Pentrucă erà să fie condamnat la moarte plângea, spunându-i cineva ce ai pățit să fii condamnat și să plângi? a spus: că este de nevoe a întoarce naturei trupul patimilor, iară legei decisiunea (hotărîrea).

Să pare că devine glorios împăratul acela, care cel întăiu ar fi să întrebuințeze (aplice) legile Patriei.

Se pare că casa cea mai bună este aceea, în care astfel este stăpânul pentru sine, precum afară pentru lege.

VII.

Feriandru a lui Chipsel, din Corint.

Studiază tot.
Aibi speranță.
Fii religios.
Cugetă lucruri muritoare.
Răspunde la timp.
Lucrurile secrete nu le da pe față.
Asociază-te cu înțălepții.
Taina o ascunde.
Ține-te de adevăr.

Ascultă cele ce se cuvin.
Pe fii instruește-i.
Pe tine te prepară de a fi demn de părinți.
Respectă pe cel mai în vrâstă.
Greșind corectează-te.
Intrebat ce-i mai mare dintre cele mai mici, a respuns: minte bună în trupul omenesc.
Plăcerile sunt muritoare, iar virtuțile nemuritoare.
Intrebat ce-i libertatea? a respuns: Conștiința bună.
Făptuește ce-i drept.
Urmărește dreptatea.
Lucrează așa să nu'ți pară rău.
Așteaptă ocazia.
Urăște insulta.
Mori pentru Patrie.
Nu te încrede timpului.
Nu vorbì spre a plăcea.
Asociază-te cu prietenii.
Prietenilor fericiți sau nefericiți să fii tu același.
Respectă pe binefăcători.
Fii recunoscător.
Fugi de cuvintele urîte.
Nu te supără de orice lucru.
Nimic să nu faci pentru bani, că trebue cea ce ai să câștigi, să câștigi.
Câștigul rușinos este cel mai rău, ocara naturei, și greu de purtat.
Nu rîde de omul mort.
Intriga urâște-o.
Trăind laudă, iar murind fericește.
Preferă mai bine să mori, decât să trăești în lipsă. (Această sentință este cu totul păgână și contra preceptelor creștine).
Ascunde-ți întristarea.
Nu neglija de sineți.
Cearta o urăște.
Pe cei buni îi respectă.
Laudă lucrurile bune.
Nu te îngâmfâ pentru glorie.
Speră ca muritor, fiind scutit ca nemuritor.
Caută să placi tuturora.

Nu dispreţuì pe toţi.
Urmărește conînțălegerea.
Fii cu vorbă bună pentru toţi.
Bun lucru este liniștea, nesigură aroganța.
Fă bine la servitori.
Teme-te de Hegemoni (de cei mai mari demnitari).
Ceea ce ai promis, ține.
Fii stăpân pe ochi.
Fugi de lucruri rușinoase.
Fiind fericit, fii modest, iar nefericit, prudent.
Ascundeţi nefericirea, ca să nu înveselești pe vrăjmași.
Intrebuințază legile vechi, iar vederile să-ţi fie proaspete (ale timpului).
Nu pedepsì numai pe cei ce au păcătuit ci oprește și pe cei ce voesc a păcătuì.
Sfătuește gratis.
Asociază-te cu cei mari.
Fii cu cei ce stăpânesc.
Democrația este mai bună decât tirania.
Acel oraș face mai bine în care, celelalte fiind egale, virtutea să socotește ca cea mai bună acţiune, iar viţiul ca cel mai rău.
Cei ce voesc să stăpânească cu siguranță, trebue cu bună-voință să se înarmeze, iar nu cu arme.
Intrebat pentru ce nu depune guvernarea a spus, pentru că guvernez prin silă și a mă demite de bună voe, este lucru primejdios.

Până aicea sunt sentinți de ale celor șapte înțelepți ai Greciei vechi, de aiceą încep cugetări de ale altora, cari se conumără cu ei.

I.

Anaharsis alui Gnoru scit de neam.

Mai bine să ai un prietin de mare valoare, decât mulţi de nici o treabă.
Ajungând la casa lui Solon a spus unuia din servitori ca să'l anunţă că a venit la el Anaharsis, care dorește să'l vadă, și să'i fie ospete, dacă-i posibil să-i fie; și servitorul anunțându-l i s'a poruncit de cătră Solon să-i spue, dacă

în țările lui se fac oaspeți? Venind Anaharsis i-a răspuns: Eu acum sunt în Patria mea și mi se cade să'mi fac oaspeți. Solon atunci surprins de repejunea răspunsului, l-a introdus în lăuntru și l a făcut cel mai mare prieten.

Intrebat ce este între oameni bun și rău, a răspuns: Limba.

Limba, pânticele și patimile stăpânește-le.

Mustrat la beție de un copil, a zis: Copilule, dacă tănâr fiind nu poți suporta vinul, devenind bătrân vei suportà apa.

Turnând vin în pahare de sărbătoarea lui Bachus, a zis: întăiul pahar se bea pentru sănătate, al doilea pentru plăcere, al treilea pentru beție, iar cel de pe urmă pentru nebunie.

Vița de vie are trei struguri, unul pentru plăcere, al doilea pentru beție, iar al treilea pentru plăcerile desplăcute.

Intrebat dacă sunt în Sciția aule (ἀυλαὶ) (antrete împodobite), a răspuns: nici măcar vii nu sunt.

Intrebat cum cineva nu s'ar îmbătà? a zis: dacă ar privì pe cei beți ce fapte fac.

Intrebat cum ar puteà cineva să nu devie iubitor de băutură, a zis: dacă ar avea sub ochi schimonositurile bețivilor.

A spus că să mire, cum Grecii fiind guvernați beau în pahare mici, iar când sunt de capul lor, în pahare mari.

Intrebat de cineva spre ce scop posed bani Grecii, a zis: spre a-i numărà.

Intrebat care sunt mai mulți: cei ce viețuesc s'au cei ce au murit? a zis: iar pe cei ce plutesc pe mări unde-i numeri?

Auzind că corabia are patru degete de grosime, a zis: cu atâta se depărtează de moarte cei de pe corăbii.

Atăcat de Aticu că-i Scit, a zis: Pentru mine este o rușine Patria, iară tu ești rușinea Patriei.

Ridiculizat că-i Scit, a zis: sunt respectiv de neam, nu însă respectiv de modul purtărei.

Cum, a zis, înterziceți de a minți în cărcime însă pe față se mințește.

Intrebat care dintre corăbii este mai sigură? a răspuns: cea de curând făcută.

Ducându-se în Sciția și socotind să sfărame legile (obiceiurile) Țărei fiind tare în elinism, trăgând asupra fratelui său cu arcul, a murit zicând: prin cuvânt am fost salvat în Grecia, iar de invidie am fost pierdut în casa mea proprie.

Untul de lemn este doctorie de nebunie, căci ungân-

du-se cu el gladiatorii se înnebunesc unii asupra altora.

Aceasta, a zis, este foarte curios să vezi la Greci, că fumul îl lasă în munți, iar lemnele le aduc în oraș.

Este lucru minunat, cum grecii au făcut legi contra insultătorilor, iar pe luptătorii în arene îi cinstesc când se lovesc intre ei.

Piața (ἀγορὰ) este un loc hotărât, în care se înșală unii pe alții și se înbogățesc.

Este fericit guvernatorul, dacă nu-i numai el singur înțelept.

Este de admirat cum la Greci se concurează artiștii, judecă însă despre ei cei ce nu sunt artiști.

Legile sunt aseminea cu pânza de paeagen, căci în ea de cade o insectă slabă și neputincioasă se prinde, iar de-i mai mare o rupe și se duce.

II.

Mìsone a lui Strimon din Hìnea.

Nu căutà rațiunea lucrurilor în cuvinte, ci din lucruri rațiunea lor de a fi; căci nu s'a creat lucrurile din cauza cuvintelor, ci din cauza lucrurilor cuvintele (rațiunea lor de a fi)

Găsindu-l cineva în timpul verei regulându-și plugul, a zis: Misone acum nu-i timpul aratului, iar el a răspuns: că acum mai ales este timpul de a-l pregătì cu ce trebue.

III.

Farmacid a lui Vadiu, din Siria.

Nu te închinà, nici la aur, nici la argint.

C. E.

HRISOSTOM CA EDUCATOR[1]).

Venirea la biserică este, negreșit, un mijloc puternic pentru întărirea sentimentelor creștinești, însă dacă este un simplu scop, ea devine un mecanism fără de nici un folos. Mai bine să fie zece creștini cucernici în biserică, decât o mie cari s'adună cu alte gânduri, zicea Hrisostom. Căci venirea la biserică numai din obicinuință, fără a aveà evlavia și via credință îndreptătoare spre bine, este o primejdie și nu o faptă bună. Gândindu-ne la timpurile actuale, ce folos are societatea creștină dela acei vizitatori de ocazie ai bisericii, cari vin ori de curiozitate, ori, mai ales femeile prin orașe, ca să-și arate hainele, sau tinerii ca să aibă ocaziune a spune necuviințe față cu femeile tinere? Firește nu despre aceștia poate fi vorba, când ne plângem azi de lipsă de evlavie și de ipocrizie religioasă—căci aceștia sunt «caprele creștinătății» cum îi numește sfântul Ieronim—ci vorba e de acei ce cu bună credință cred că fac un bine, dacă merg regulat la biserică, iar de celelalte po-

---

[1]) (Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXII-lea No. 4)

runci ale bisericii nu le pasă. Hrisostom condamnă cu toată asprimea pe acei ce trăesc în nebunia că dacă cercetează regulat biserica au făcut destul pentru religiune și pentru mântuirea sufletului. Despre cei dintăiu zice Hrisostom: «O grea boală domnește în biserică: în timp ce noi voim să stăm de vorbă cu Dumnezeu și suntem ocupați să-l prea mărim, ne întrerupem mereu, și fiecare ià la o parte pe vecinul său și stă cu el de vorbă despre nevoile gospodăriei, despre ce s'a întâmplat pela tribunal, pela teatru, prin mahalale, cine cu cine e în proces și care partid are să câștige, care e probabil că va pierde, și, în genere, vorbesc despre toate afacerile publice și particulare. E lucrul acesta de iertat?» Iar despre femeile cari vin la biserică, numai ca să facă dintr'ânsa loc de petrecere, el zice: »Toate sunt așa de mult ocupate să-și spue lucruri nebunești, ca și când ar venì la biserică numai ca să petreacă». Despre ceilalți însă, acei ce cred că fac destul dacă vin regulat la biserică, zice: «Ori poate voi țineți că e evlavie a venì regulat la serviciul divin? Dacă nu adunăm nimic în suflet din acest serviciu, mai bine e să rămânem acasă. Căci părinții noștrii nu pentru aceea ne-au clădit biserica noastră, ca să ne adunăm de prin casele particulare într'ânsa, spre a ne vedeà unii pe alții, căci asta o putem face noi și în piață și în localuri publice,» și mai departe «câte nopți veghem noi în biserică și câți psalmi cântăm! Și care este rezultatul? Cu atâta mai rău!» Mulți chiar o fac aceasta din vanitate (ca să-i vadă lumea cât sunt de religioși). Dar voi de sigur îmi veți respunde: dar noi cunoaștem sfânta Scriptură. Ei și? Ce vă ajută aceasta? Dacă cunoștința scripturii vă-o manifestați prin faptele voastre, atunci e câștig și folos. Dar voi mai ziceți: ne rugăm, ce vă folosește și aceasta, dacă rămâne fără rodul faptelor. Auziți ce zice Hristos: Nu toți cei ce-mi strigă Doamne, Doamne, vor ajunge în împărăția ce-

rului, ci acei ce fac voia Tatălui meu din cer». Și cu mult mai clar în pasagiul acesta: «Noi de aceea vă adunăm aici așa de des, nu pentru ca să veniți numai, ci ca s'aveți un folos din venirea la biserică. Dar dacă voi numai veniți ca să vă duceți fără nici un folos, atunci nimic nu vă folosește că veniți. Dacă voi cântați împreună cu alții doi-trei psalmi și murmurați din gură în chip superficial obicinuitele rugăciuni, apoi vă despărțiți și credeți că asta e destul pentru ajungerea la mântuire. N'ați auzit ce zice proorocul, sau mai bine Dumnezeu prin gura proorocului Isaia: «Acest popor mă cinstește numai cu buzele, căci inima o are departe de mine».

Aceași credință puțin serioasă și neevlavioasă a acestora cu mergerea la biserică o au alții în ceea ce privește postul. Evidența ipocrizii postului a exemplificat-o însuși Mântuitorul în admirabila sa parabolă a vameșului și a fariseului. Ipocrizia aceasta, precum și de altă parte, superstițiunea religioasă a postului, a fost tot așa de înfloritoare pe vremea lui Hrisostom, ca și în vremile actuale, și fără îndoială că se va perpetuà în veci. El a fost unul dintre cei mai înflăcărați propăvăduitori ai postului, și omiliile sale din diferiți ani, ținute în postul mare, ne dovedesc în Hrisostom o nețărmurită convingere ce o aveà despre puterea postului, dar, negreșit, numai a postului pornit din convingere și împreunat cu evlavie. Pe cât erà de mare apărător al postului adevărat, pe atât de fără milă erà cu acei ce posteau numai ca să arate lumii că postesc, fie din fățărnicie, fie dintr'o «prudență» oarecare de a nu dà motiv altora de scandalizare. Contra acestor din urmă strigă: «Aici e bine să oftăm din suflet. Căci noi nu numai că imităm lingușitorii, dar îi și întrecem. Pentrucă eu cunosc pe mulți, cari nu postesc, și numai se prefac că postesc, și cari, spre apărarea lor, aduc câte un pretext, care e mai rău decât păcatul lor. Căci ei zic că o

fac aceasta, numai ca să nu deà prilej de scandal publiculuì». Iar acelor postitori superstițioși, cari cred că în post ar fi un leac universal a oricărei boale și nenorociri, și cărora cea mai neînsemnată abatere dela prescripțiunile postului li se par păcate capitale și strigătoare la cer, acelora cari țin postul nu ca un mijloc de ajungere la virtuți, ci ca un scop, după tot ritualul talmudic al Judaismului, iată ce le spune: «*Dacă noi ne rînduim traiul în chip cuminte, cu sufletul treaz, și întrebuințăm din răsputeri toată grija noastra spre cele sufletești, dacă întrebuințăm hrana numai pentru trebuințele trupului nostru, și noi ne trăim viața întreagă numai în facerea binelui, atunci noi n'am aveà nici o nevoe de ajutorul postului*». Aici, ca și într'alte chestiuni, duce concluziile până la extrem, căci merge cu ele până la tăgăduirea folosului postului, pentru acei ce nu sunt virtoși într'altele. Pentrucă prin sine însuși postul nu e o virtute, nu e nici măcar un bine de ordin inferior, ci dimpotrivă, când e rău aplicat devine o pacoste [1]). «*Când tu, din cauza slăbirii trupului tàu, nu poți postì ziua întreagă, dintr'aceasta nici un om cu minte nu poate să-ți facă o vină. Pentrucă noi avem un Domn milostiv, care nu cere nimic dela noi, ce este peste puterile*

---

[1]). Nu numai din puntul de vedere moral, cât şi dintr'acel al bunei stări corporale, şi al bunei stări economice. Dovadă evidentă o avem şi la poporul român, care răstoarnă clasificarea virtuţilor creştine şi pune în fruntea tuturor postul. Nu credem însa că prea multa postire ar fi o cauză aşa de mare a istovirii fizice a ţăranului; dar cu siguranţă reaoa stare a lui se datoreşte în mare parte postului, şi nu se poate altfel, când el ţine postul de o doftorie universală şi de un talisman atotputernic. Cei orbi ca să se vindice postesc—de obiceiu toate Lunile anului,—celor ce le mor copiii din cauze, probabil, igienice, postesc ca să îndepărteze răul; cei ce mor de anemie, din lipsă de hrană, postesc ca să se hrănească mai bine! Postirile superstiţioase, când nu au urmări rele, negreşit, sunt nevinovate (d. e. că fetele postesc ca să se mărite, ca să aibă păr frumos, să nu le plouă la nuntă etc.) dar nu e tot aşa, când ţăranul crede că prin post va abate scarlatina sau va vindecà pelagra.

noastre. El nici nu cere să postim numai de dragul postului, ci ca să ne dăm înlături de lucrurile pământești și toată grija să o avem spre cele sufletești» și mai departe: «*Cine nu poate postì, să deà de pomană, să se roage din suflet, să arate o arzătoare dorință după cuvântul lui Dumnezeu, să se împace cu vrășmașii săi, să izgonească din suflet toată răzbunarea. Cine le face cu inimă curată acestea, acela a postit în înțelesul adevărat, și în felul acela care-i place lui Dumnezeu mai mult decât toate celelalte*». Iar într'alt loc: «*Pentrucă eu văd pe mulți cari spun că-și jălesc păcatele, dar totuș nu fac lucru mare; postesc într'adevăr și poartă haine aspre, dar în vremea asta să străduesc după căștiguri mai rău decât samsarii, și se umplu de mânie mai rău decât fiarele, și se bucură mai tare când pot vorbì de rău pe aproapele, decât s'ar bucurà că-l pot vorbì de bine.*»

M. P.

P. SF. EPISCOP N. POPEA.

P. Sf. N. Popea, Episcopul Caransebeșului a încetat din viață Sâmbătă 26 Iulie a. c. Biserica ortodoxă a Românilor din Ungaria și Transilvania e în mare doliu, pentrucă răposatul episcop a fost un vrednic păstor al bisericii și un bun român. Tot ce a agonisit P. Sf. Sa în viață a lăsat bisericii și poporului său. Iată în scurt dispozițiile testamentului său. Instituie ca moștenitor general al averei Consistorul eparhial. Din venitul averei 20% se vor dà pentru burse la studenți; 20% pentru meseriași, 10% se vor pune la dispoziția Consistorului. Restul de 50% se vor adăogâ pentru sporirea capitalului. Averea totală e de 260,000 lei.

Vestea despre moartea P. S. Popea a comunicat-o Consistorul printr'o circulară iscălită de Părintele arhimandrit Musta tuturor preoților din Eparhie. In această circulară se arată meritele răposatului pentru biserică și poporul său și termină spunând: «Câtă vreme vom fi români ortodoxi numele lui Niculae Popea se va rostì cu cea mai adâncă veneraţiune.»

S'au primit telegrame de condoleanțe din toate părțile locuite de Români. Din partea Cabinetului Curții M. S. Impăratului Francisc Iosif s'a telegrafiat: «Cu prilejul decedărei domnului episcop al Caransebeșului Niculae Popea, M. S. împărătească și regească exprimă diecezei condoleanțele sale.» P. Sf. Pimen, Episcopul Dunărei de Jos a

telegrafiat următoarele: «Vestea despre încetarea din viață a episcopului N. Popea, pe care l'am cunoscut de aproape, am primit-o cu mare durere sufletească. Cu moartea lui dispare dintre noi un mare arhipăstor român și un profund cunoscător al istoriei bisericii și neamului nostru românesc, al cărui fiu de baștină a fost. Dumnezeu să-l odihnească în rândul marilor noștri arhipăstori români de peste tot, cari în toată viața lor au muncit pentru apărarea dreptei noastre credințe ortodoxe strămoșești și pentru ridicarea neamului nostru românesc».

Ziarul românesc «Lupta» din Budapesta spune între altele și următoarele: «Sionule român! Imbracă haine cernite, căci unul dintre fiii Tăi cei mai aleși s'a sfârșit. Niculae Popea, arhiereul octogenar, omul de încercare și colaboratorul marelui Șaguna înfrânt de adâncile bătrânețe și-a împlinit rosturile vieții pământești și a trecut la viața cea de veci părăsind dieceza pe care a păstorit-o timp de două decenii și biserica pentru care a lucrat o viață întreagă. Națiune română, sufletul Tău deschide-i-l jalei și durerei, căci s'a dus unul dintre cei mai vrednici ai Tăi luptători!»

La înmormântare a vorbit părintele Dr. *I. Olariu*, directorul Seminarului din Caransebeș, care a arătat meritele lui Popea pentru biserică și poporul român. Părintele Olariu l'a numit discipolul lui Șaguna și reîntemeetorul diecesei Caransebeșului. Vom reproduce această cuvântare. A vorbit și d-l *Ioan Bianu* în numele Academiei române, răposatul fiind membru al ei. Reproducem și această cuvântare.

Din parte-ne nu putem să zicem decât o vecinică pomenire și să deà Dumnezeu ca eparhia Caransebeșului să capete un vrednic urmaș, pentrucă în' împrejurările actuale e de cea mai mare nevoie. Trebue un bărbat conștient de înalta lui chiemare și însuflețit de vederile unui Șaguna.

Iată și câteva date din vieața lui Popea. El s'a născut în anul 1826 în Satu-Lung sau Săcelele de lângă Brașov. Studiile și le-a făcut în Transilvania și la Universitatea din Viena. După aceea a fost luat de Marcle Șaguna, Mitropolitul tutulor românilor ortodoxi din Transilvania și Ungaria ca secretar al său. În această calitate și ca profesor al Seminarului din Sibiu a luat parte la toate actele însemnate din vieața bisericii ortodoxe române. Nu e bucățică din marea operă a lui Șaguna la care să nu fi colaborat și el.

Popea a publicat și multe lucrări de mare însemnătate. Amintesc între altele: 1) Vechea mitropolie ortodoxă română a Transilvaniei, Sibiu 1870; 2) Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei Șaguna, 1869; 3) Memorialul Arhiepiscopulul Șaguna sau luptele politice ale Românilor 1846—1873, Sibiu 1889.

Popea a pus în oglindă vie vieața și activitatea lui Șaguna. Și nimeni nu puteà s'o facă mai bine ca el, secretarul și confidentul său!

Pentru meritele sale literare, Academia română l'a făcut membru onorar în 1879, iar în 1889 l'a ales membru activ în secția istorică. În ziua de 13 Martie 1900 și-a ținut în Academie discursul de recepțiune asupra Mitropolitului Șaguna, față fiind și M. S. Regele Carol. Am asistat și eu la această ceremonie și mărturisesc, că nu voiu uità niciodată în vieață momentele acelea de înălțare națională! Intr'o zi l'am însoțit și la internatul facultății de teologie, unde s'a făcut o audiție muzicală religioasă în onoarea sa.

Toți câți l'au cunoscut în zilele petrecute în București cu acest prilej au rămas plăcut impresionați de însușirile lui sufletești. Erà un adevărat părinte bisericesc.

G.

Cuvântarea păr. *Dr. I. Olariu.*

Jalnici ascultători!

Stăm în fața rămășițelor pământești ale arhipăstorului acestei diecese, care diecesă acum a îmbrăcat doliu, căci bunul și blândul ei cârmaci numai este în viață. Da, episcopul Nic. Popea a părăsit pe vecie cele de aici, cele pământești și s'a ridicat la cele cerești, unde înfățișându-se înaintea Părintelui va primì răsplata ce o merită pentru faptele sale. Și ce credeți că-i va fi zis acest Părinte al tuturor celor ce ezistă? Eu sunt de firmă convingere, și cred că și d-voastră jalnici ascultători credeți acelaș lucru, că acest Stăpân îi va fi zis: Bine! slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune, întră întru bucuria Stăpânului tău.

In Domnul fericitul n'a fost om de toate zilelee. Valoarea și însemnătatea lui se pot cunoaște și aprecià mai bine acum când ne aflăm la marginea mormântului. Răposatul timp îndelungat a viețuit și lucrat atunci când o pleiadă de bărbați cu însușiri extraordinare și însuflețiți de un zel și iubire nespus de mare pentru tot ce e românesc și-a încordat toate puterile, ca să smulgă pe Români din întunerecul ce-i copleșise, să-i aducă la lumina adevărului și așa să-i facă a se bucurà de toate bunurile și roadele ce mintea le află spre întărirea și mărirea popoarelor.

Nu trebue decât să ne aducem aminte,că Nicolae Popea a fost mâna dreaptă a marelui Andreiu, a fost iubitul lui Nicolae. Chiar numai această împrejurare ar fi destulă, ca să putem judecà mărimea celui iubit și stimat.

Statutul organic, legea fundamentală a organizărei bisericei este scrisoarea de recomandare a fericitului defunct înaintea oamenilor, cari știu ce însemnează a puteà chivernisì; a te puteà mișcà liber și neîmpiedicat de nimeni în biserică cu toate instituțiunile ei. Acestui Statut Organic avem să mulțumim că acum numărăm atâția bărbați cu carte, că și noi ne putem numărà între popoarele înaintate, mai civilizate din lume. La compunerea acestui

Statut Organic însă partea leului i-se cuvine în Domnul fericitului episcop.

Dar Nicolae Popea nu s'a mulțumit cu atâta, deși ajungeâ să-i asigure un nume bine văzut in istoria neamului nostru. Nu, el nu s'a mulțumit numai cu atâta, ci pretutindeni îl aflăm, unde se cerea minte luminată, prevedere înțeleaptă și sprijin material.

Un popor cum este al nostru, și ce a trebuit să fi fost îndeosebi 30—40 ani în urmă, cereà mari și multe jertfe fiilor săi, iar în Domnul fericitul, nici când nu s'a dat în lături. Din contră, noi vedem că nu există o instituțiune românească, la care Nicolae Popea să nu fie membru, așa că s'ar puteà zice că la toate a colaborat și multe printr'însul s'a făcut.

Acest bărbat rar, a binemeritat pe teren literar, social și cultural.

De aceea pentru lucrarea lui foarte îmbelșugată și remarcabilă pe terenul literar, Academia Română, cel mai înalt for științific românesc îl alege membru ordinar, după ce câțiva ani nainte dieceza Caransebeșului îi dăduse în mâni cârja sa păstorească după dreptul dumnezeesc și legea omenească. Și vrednic s'a arătat Alesul diecezei de această înaltă demnitate. Nouăsprezece ani cât a condus-o a căutat s'o împodobească cu multe așezăminte folositoare; cu răbdare și blândețe ca un bun părinte a adunat la sânul său cald de iubire pe toți fiii săi sufletești. Nimic, dar nimic nu l'a putut abate dela calea ce trebue s'o urmeze un adevărat părinte: Calea păcii, dreptății, calea adevărului și a luminii, calea cunoașterii de Dumnezeu și a dragostei de tot ce e românesc.

Cât de mare a fost iubirea lui față de mireasa sa logodită acum 19 ani, față de dieceza Caransebeșului, se vede mai bine din împrejurarea, că apropiindu-se sfârșitul vieței toată averea, a testat-o acesteia asigurându-i așa o existență cinstită, neexpusă la schimbările veacului acestuia stăpânit de duh rău și răufăcător. De aceea câtă vreme vor fi Români în această dieceză, numele Nicolae Popea în veci se va pronunță cu veneratiune și evlavie; soatra acestei dieceze e asigurată acum cu numele lui.

Dacă marele Andrei a întemeiat, a reînființat mitropo-

lia Românilor ortodoxi din Ungaria şi Transilvania, spoi Nicolae Popea putem zice că este al doilea întemeietor al diecezei Caransebeşului.

Iar acum din porunca şi încredinţarea înaltului defunct vă rog Prea Sfinţite D-le Episcop, binevoiţi a împărtăşi mulţumitele în Domnul ale fericitului episcop, ce le adresează Inalt Prea Sfinţiei Sale D-lui mitropolit Ioan, care totdeauna a fost cu dragoste şi bunăvoinţă către dânsul. Tot aşa vă mulţumeşte şi Prea Sfinţiei Voastre, care n-aţi cruţat osteneli şi aţi venit să-i daţi cele din urmă onoruri petrecându-l la locul de odihnă veşnică. Pe amândoi vă roagă răposatul, să nu uitaţi a-l pomeni în rugăciunile ce le veţi face după vremile prescrise de canoane.

Mai departe mulţumeşte în Domnu, fericitul, membrilor Consistoriului diecezan, deputaţilor sinodali cari totdeauna cu sfatul şi cu conlucrarea lor i-au fost într'ajutor în conducerea acestei dieceze binecuvântate de Dumnezeu. Nu mai puţin trebue să mulţumească răposatul deputaţiunilor de deosebite categoric cari au grăbit de aproape şi din depărtare să-l însoţească până la locul unde începe calea veşniciei.

Şi vouă iubiţilor fraţi şi iubită soră vă cere răposatul iertare dacă cândva v'a mâhnit şi vă mulţumeşte pentru toată îngrijirea şi dragostea ce i aţi arătat-o cu atâta abnegaţiune în viaţă, dar îndeosebi pentru grija de care a fost părtaş în momentele din urmă ale vieţei pământene.

Ţie, iubit cler şi popor credincios al acestei dieceze lasă moştenire iubirea de D zeu, de limbă şi patrie, pe care păstraţi-le totdeauna întregi şi nevătămate.

In urmă întorcându-mă către Tine, bunule şi blândule Arhiereu îţi zic: Dormi în pace suflet mare şi nobil şi împreună cu marele *Andreiu* şi cu bunul *Ioan*, predecesorul tău, supraveghează această dieceză, ferindu-o de tot răul, căci ai dovedit că ai iubit-o foarte mult! Dormi lin şi priveşte dinălţimile senine cereşti, ca totdeauna această dieceză să fie scutită de zguduiri, şi ca o corabie puternică şi bine înarmată să plutească sigur pe valurile acestei mări a vieţei! Dormi în pace şi memoria Ta fie binecuvântată în vecii vecilor. Amin.

Iată şi cuvântarea D-lui *Ioan Bianu*:

Prea sfinţite Părinte,
Intristaţi fraţi,

Nu poate fi inimă omenească care să nu se înduioşeze, care să nu se mâhnească, când vede pe membrii unei mari familii înecaţi în durere, pentrucă au pierdut pe căpetenia lor, pe îngrijitorul, conducătorul şi apărătorul lor; pe acela, care le stă în frunte şi le arătă drumul cel bun şi căile rele şi primejdioase. Inima omenească, care nu s'ar mişcà şi nu s'ar înduioşà nici la vederea unor asemenea dureri, ar trebuì să fie neatinsă nici de cea mai uşoară adiere a învăţăturii dumnezeiescului Mântuitor, care a pus dragostea, iubirea deaproapelui ca temeiu întregei sale învăţături: «Să iubeşti pe vecinul tău ca însuţi pe tine [Rom. XIII, 8]. Explicând Romanilor măreţia acestei învăţături, Pavel—lumina Apostolilor, zice [Rom. XIII, 10, 11, 12]:

«Dragostea nu lucrează rău vecinului; drept aceea împlinirea legii este dragostea.

«Şi aceasta ştiind vremea, că acum vreme este, noi din somn să ne sculăm; că mai aproape este nouă mântuirea acum, decât când am crezut.

«Că noaptea a trecut, iar ziua s'a apropiat; să lăpădăm dar lucrurile întunerecului şi să ne îmbrăcăm în arma lumii!!

Stejarul falnic, care a stat în faţa furtunelor şi v'a adumbrit şi v'a apărat sub ramurile lui, a căzut jos; părintele iubitor, care v'a condus cu atâta iubire şi s'a îngrijit cu toate puterile sufletului său de sufletele şi de minţile voastre, s'a dus dela voi; el şi-a împlinit datoriile lui în această vieaţă de frământări şi de dureri. Cel de sus l-a chemat la răsplata fericirii vecinice.—Inălţându-se dintre voi, el va dat dovadă nouă şi hotărâtoare că sufletul lui întreg erà cuprins numai de iubirea voastră, că numai la voi s'a gândit, că întreg numai al vostru a fost.

Plecând dintre voi a ţinut să arate turmei păstorite de dânsul, cu toată iubirea sufletului său, că pe toţi v'a iubit, fără deosebire de prieteni şi neprieteni, de buni sau răi. Pildă sublimă—învăţătură luminoasă—pentru cei cari rămân în urma marelui păstor!

Pildă, care ne arată că sufletul lui se înalță spre sferele cerești, totdeauna, când în cele mai sărbătorești momente ale îndeplinirii îndatoririlor sale arhierești,—el vesteà cu glas înalt și cu privirile spre turma sa prea iubită cuvintele:

«Doamne, Doamne caută din cer și vezi și cercetează, și întărește viia aceasta pe care a sădit-o dreapta ta».

Dar, întristați frați, acest păstor și părinte al nostru, nu a fost numai al vostru din această de Dumnezeu binecuvântată dieceză a Caransebeșului; nu—el a mai fost și al tuturor fraților a fiilor începând dela Săcelele de sub munte și dela Valea-Timișului unde s'a născut;—el a mai fost și al nostru al tuturor, cari slujim pretutindenea cărții românești.

El a fost unul dintre fruntașii luminători ai neamului nostru întreg, nu numai cu fapta și cu cuvântul, dar și cu cartea, cu scrisul.

De aceea am venit și noi aici, să unim cu lacrămile voastre pe ale noastre, la mormântul, în care se închid rămășițele pământești ale fruntașului, ale părintelui nostru al tuturor.

In fața acestui sfânt locaș să ne pătrundem sufletele de învățăturile nobilului părinte, care și-a dat tot și toate pentru turma sa iubită, iar ca să-i urmăm învățătura vieței lui întregi—să ne ținem bine în minți cuvintele Apostolului Pavel [Corint I, 10]:

«Și vă rog pe voi, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să grăiți aceeaș, și să nu fie între voi împărecheri, ci să fiți întemeiați într'un gând și într'o înțelegere».

Ușoară să-i fie țărâna, cum vecinică îi va fi amintirea.

celor înainte-stătători este a păzì măsura, de a învăţà pe cei ne-socotiţi ca şi pe cei neştiutori, pentruca aceia cari trebue să fie păstori ai oilor, să nu devină ucigătorul lor. A învoì aceea ce duce la pierzare, este a înşelà, şi pe această cale nu se face îndreptarea celui căzut, ci se aduce din ce în ce mai mult totala pierzare prin ofensa ce se face lui Dumnezeu. Ei ar trebuì să înveţe dela voi cel puţin aceea ce se cuvine a învăţà. Rugăciunile şi dorinţele voastre să le păstraţi pentru episcop, şi spre a vi se da pacea după rugămintea voastră, trebue să aşteptaţi un timp mai târziu şi liniştit. Deci important este, ca întâi mama să primească pacea dela Domnul, şi apoi să discute despre pacea copiilor potrivit cu dorinţele voastre. Şi fiindcă aud că voi sunteţi constrânşi prin nerușinarea unora şi modestia voastră sufere opresiune, de aceea vă rog cu insistenţă să îndepliniţi cu chibzuinţă şi înţelepciune dorinţele celor cari vă cer, în amintirea evangelică şi a aceea ce înaintaşii voştri în martiriu au învoit. Căci atunci sunteţi amicii Domnului şi veţi stà alături cu El la timp la judecată, dacă cercetaţi lucrarea, faptele şi meritele fiecăruia, judecând şi felul greşalelor, pentruca biserica noastră să nu roşască înaintea păgânilor, dacă s'a permis ceva de către voi într'un mod nedemn şi necugetat, sau s'a lucrat aşa ceva de către noi. Noi adesea suntem cercaţi şi pedepsiţi şi ni se atrage prin aceasta atenţiunea că poruncile Domnului trebue să rămână nefalşificate şi neatinse.

Am scris despre aceste epistole clerului şi poporului şi am dat poruncă să vi se citească amândouă scrisorile. Să fiţi cu mai mare sârguinţă şi să întrebuinţaţi mai multă certitudine cu aceia cărora trebue a li se redà pacea după dorinţa voastră. Aud că li se fac scrisori de recomandare de către unii cam în acest fel: „Acela trebue să fie reprimit cu ai săi în comunitatea bisericii“, ceeace mai înainte nu s'a făcut de către martiri, iar aşa purtare oarbă trebue urâtă din orice punct de vedere. Dacă să întrebuinţează expresia: „Acela cu ai săi“, atunci este evident că ni se vor prezenta 20 şi 30 d'odată cari ne vor asigurà a fi amici şi rude, liberi şi servi ai aceluia, care a primit scrisoarea de recomandare. Şi de aceea rog, ca voi pe aceia, pe cari îi cunoaşteţi înşivă, că au făcut penitenţa cuvenită, să-i scrieţi pe nume în scrisoarea de recomandare şi atunci să ne scrieţi, ceeace este potrivit cu credinţa şi cu disciplina bisericească.

XV. Deşi pe timpul lui Ciprian lumea creştină trăià altă viaţă ca cea de mai târziu; cu toate că pe atunci se putea

vorbì cu satisfacțiune de ordinea din biserică și din cler; totuș se găseau și pe atunci unii, cum am văzut deja, cari se împrotiveau regulelor statornicite. Ba, împrotivirea unora erà de natură a neliniști mult biserica, căci prin ea nu se ținea seamă de legalitate, chiar în urma unor anumite învitațiuni. Un exemplu servește și epistola cu care ne ocupăm și care este de acelaș cuprins ca și cea de mai sus. Repetarea învățăturilor și sfaturilor ce se face prin epistola aceasta se datorește unor preoți, cari se încumetau a primì la sfânta Impărtășire pe cei căzuți fără știrea și voia episcopului, numai după recomandarea martirilor. Prin aceasta se lovià în autoritatea episcopului și se introduceà un obiceiu periculos pentru biserică, întru cât se dădeà libertate altora de a luà locul celui întâi șezător. De aceea Ciprian mustră, sfătuește și îndeamnă a nu se mai face acest fel de neorânduieli, căci singur episcopul este îndreptățit, ca unul ce este căpetenie al preoților, să hotărască în privința celor căzuți și a reprimirii lor in biserică. Și spre a pune o stavilă acestei purtări, sfântul Părinte amenință cu suspendarea pe cei îndărătnici.

Cum vedem motivul epistolei este amestecul neîndreptățit al unor preoți în lucruri relative la disciplina bisericii și care erau de competența numai a episcopului. Autorul își arată mâhnirea că cei căzuți sunt reprimiți în biserică în mod cu totul necuviincios și vina unor așa triste întâmplări o poartă nu numai martirii și mărturisitorii, ci mai mult încă preoțimea.

Mult timp am avut răbdare, prea iubiților frați, zice Ciprian adresându-se preoților, diaconilor și celorlalți frați, cu socotința că ar puteà servì tăcerea noastră cumpătată spre a aduce pace. Cum însă unii se silesc cu iuțeală prisositoare și nemăsurată să turbure onoarea martirilor, modestia mărturisitorilor și liniștea întregului popor, nu se mai poate rămânea mai mult în tăcere, ca să nu devie tăcerea periculoasă poporului și nouă. Și nu trebue a nu ne teme de orice pericol din cauza ofensei ce se aduce lui Dumnezeu, întrucât unii dintre preoți își permit totul în nerespect către Evan-

ghelie şi către locul lor de serviciu şi fără nici o consideraţie către judecata viitoare şi către episcopul legiuit, ceeace mai înainte sub predecesorii mei nu s'a petrecut. Şi cel puţin de n'ar pierde mântuirea fraţilor noştri prin purtarea lor nemăsurată! In ceeace priveşte nedreptatea faţă de demnitatea noastră episcopală aşi putea încă să las lucrul în tăcere şi să o sufer, după cum am făcut şi am suferit totdeauna. Dar acum nu mai este loc de tăcere întrucât frăţia noastră s'a zădărnicit de către unii dintre voi, pentrucă acei cari unii umblă după aplauze fără consideraţie de recâştigarea mântuirii, pregătesc celor căzuţi mai mare pagubă decât folos. Şi spre a arătà că greşala celor ce cad în astfel de păcat este mare, autorul se referă chiar la cei cari cad şi zice: Căci şi cei cari cad ştiu că este o mare crimă, ceeace a provocat persecuţia, întrucât însuşi Domnul şi judecătorul nostru a zis, cum citim la Matei X, 32—33: „*Deci tot cel ce mă va mărturisì înaintea oamenilor, şi eu voiu mărturisì pentru el înaintea Tatălui meu care este în ceruri. Iar cel ce se va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voiu lepăda şi eu de el înaintea Părintelui meu*". Şi iarăşi la Marcu III, 28—29: „*Toate păcatele se vor ierta fiilor oamenilor şi oricare blesteme cu care vor blestema. Iar cine va blestema asupra sfântului Duh, nu i se va ierta în veci, căci este vinovat judecăţii veşnice*". Mai departe Ciprian aduce citatul din apostolul Pavel I Corinteni X, 21: „*Nu puteţi bea paharul Domnului şi paharul demonilor, nu puteţi fi părtaşi mesei Domnului şi mesei demonilor*". Cine ascunde aceasta fraţilor, acela înşală pe nenorociţi, şi astfel vor cădea cu desăvârşire aceia, cari ar fi putut să se îndrepte prin pocăinţă adevărată şi ar fi putut aduce lui Dumnezeu satisfacţie prin rugăciuni şi fapte. Şi pe când la păcate mai mici păcătoşii fac penitenţă un timp cuvenit şi după dispoziţia disciplinei bisericeşti vin la mărturisire şi reprimesc dreptul de a face parte din comunitate prin punerea mânilor episcopului şi a preoţilor, ei obţin învoirea în acest timp de vărsare de sânge,—căci persecuţia continuă şi pacea bisericii nu s'a restabilit încă,—de a face parte dintre creştinii adevăraţi, se proaduce sacrificiu în numele lor, fără ca să fi făcut penitenţă, fără ca să se fi mărturisit, fără ca să fi pus mânile asupra lor episcopul şi preoţii, li se prezintă sfânta Impărtăşire, deşi scris este la I Corinteni XI, 27: „*Cel ce mănâncă pâinea şi bea paharul Domnului cu nevrednicie, acela vinovat este corpului şi sângelui Domnului*".

De aceasta nu sunt vinovaţi aceia cari cunosc puţin legea scripturei, ci acei înainte stătători, cari nu vorbesc fraţilor despre acea-

sta, despre care ar putea fi învăţaţi de ei în frica lui Dumnezeu şi să îndeplinească dispoziţia dată şi prescrisă de El. Pe lângă aceasta puseră în evidenţă fericiţii martiri ura şi aduseră în neînţelegere pe strălucitii servitori ai lui Dumnezeu cu preotul lui Dumnezeu, adecă voeşte a spune că Ciprian cu episcopul, pe care el îl numeşte preot al lui Dumnezeu. Aceia în amintirea locului oficial al nostru au îndreptat către mine o scrisoare şi m-au rugat spre a cercetà dorinţele lor şi a nu li se da pacea, pânăce mama noastră însaş n'ar primì pacea şi pe noi Pronia dumnezeiască ne-ar fi readus la biserica sa. Proşezătorii însă se află în comuniune cu cei căzuţi şi sacrifică cu ei şi le dă sfânta Impărtăşire. In acest mod ei ne refuză respectul ce îl păstrează nouă fericiţii martiri şi mărturisitori, şi despreţuesc legea Domnului, a cărei observare aceiaşi martiri şi mărturisitori o prescriu, înainte de încetarea fricei de persecuţie, înainte de reîntoarcerea noastră, ba chiar aproape de sfârşitul martirilor. Şi dacă şi martirii orbiţi de strălucirea renumelui lor prea puţin ar respectà Scriptura şi dacă ar merge prea departe cu dorinţele lor, atunci ar fi datoria preoţilor şi a diaconilor de a-i sfătuì şi învăţà aşa cum a fost totdeauna până acum.

De aceea judecata dumnezeească nu încetează de a ne învăţà zi şi noapte. Afară de apariţiunile din noapte, etatea cea nevinovată a copilăriei se umple la noi cu sfântul Duh; ei văd şi aud şi vorbesc cu entusiasm mare de aceea prin care Domnul, spre a ne învăţà şi sfătuì, s'a pogorît pe pământ. Veţi auzì totul, când Domnul mă va fi înapoiat la voi, după cum el mi-a zis să mă retrag. Pe lângă acestea cei ce calcă legile, spulberaticii şi înfumuraţii, de cari se află unii între voi, întru cât nu respectă pe oameni, nici se tem cel puţin de Dumnezeu, se cuvine a ştì că eu, pe cât ei se vor ţineà pe această cale, voiu întrebuinţà aceeaş pedeapsă care m'a învăţat Domnul: îi voiu oprì a sacrificà, apoi vor trebuì a-şi dà socoteală înaintea noastră, a mărturisitorilor însişi şi a întregului popor, când noi cu învoirea lui Dumnezeu ne vom aflà iarăş împreună în sînul mamei noastre, a Bisericii.

XVI. O epistolă pe care Ciprian o îndreaptă numai poporului, este aceea cu care ne vom ocupà acì. Ea este tot din anul 250 şi este motivată iarăş de situaţia şi împrejurările celor căzuţi dela credinţă. In ea autorul îşi arată marea sa părere de rău, despre cazurile nenorocite ale celor cari cad în păcat şi în acelaş timp exprimă do-

rința ca să nu se primească cu grabă în biserică cei căzuți. Apoi mustră și arată că nu fac bine preoții și diaconii cari nesocotesc legea și reprimesc fără nici o socoteală pe cei căzuți. Spre a face mai clară dorința sa și a o întemeià mai mult, Ciprian, recomandând măsura în reprimirea celor căzuți, dă mai multe exemple.

Că voi aflați și plângeți căderea fraților noștri, aceasta o pot eu cunoaște din ceeace simt, întru cât și eu oftez de ei toți și mă întristez și sufăr cu voi. Am și eu sentimentele pe care le esprimă fericitul apostol Pavel la II Corinteni XI, 29 cu vorbele: „*Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu mă aprind?* Și iarăși scrie în epistola sa la I Corinteni XII, 26: „*Și ori de sufere un membru, sufăr toate membrele împreună; și de se bucură un membru, se bucură împreună și celelalte membre*“. Eu sufăr cu frații noștri, mă întristez cu ei, căci ei prin căderea lor în urma constrângerii persecuției ne-a rupt o parte din inima noastră și ne-au adaos prin ranele lor o durere asemănătoare, pe care nu este în stare a o vindecà decât îndurarea dumnezeiască. După părerea mea trebue însă a nu procedà cu ură nici a face ceva grăbit și nejudecat, ca să nu aprindem mai tare răzbunarea dumnezeească printr'o împărtășire nelegiuită a păcei. Fericiții martiri, ne-au trimis o scrisoare în privința celor căzuți, prin care cereau a se face proba dorințelor lor. Să avem întâi pacea dela Domnul, că să ne reîntoarcem la biserică, și apoi se va cercetà totul în prezența voastră și după hotărîrea în parte a voastră. Totuș, după cum aud, au început unii dintre preoți a aveà comunicare cu cei căzuți, a sacrificà pentru ei și a le dà sfânta Impărtășire, deși ei la aceasta se cuvenià a ajunge în regulă,—a deconsidera Evangelia și epistolele martirilor cătră noi și a nu ține seamă de onoarea episcopului, a oficiului său înalt preoțesc și a scaunului său. Din nou sfântul Părinte face amintire de cele ce deja spusese în epistola de mai sus, zicând că dacă la păcate ușoare, care nu sunt îndreptate chiar contra lui Dumnezeu, se face penitență, un timp corespunzătoriu, se depune mărturisirea și se cercetează vieața celui care face penitență, și nimeni nu este lăsat a revenì în comunitate, mai înainte ca să se fi pus asupră-i mâinile de cătră episcop și preoțime, cu atât mai mult trebue la un păcat așa de mare și de greu să se observe totul cu precauțiune și măsură potrivit cu cele poruncite de cătră Domnul. Preoții

şi diaconii ar trebuì să sfătuiască pe ai noştri, spre a purtà grijă de oile încredinţate lor şi a le conduce prin serviciul învăţătoresc dumnezeesc de a căutà iarăş calea mântuirii. Mie îmi este cunoscută la fel liniştea şi teama poporului nostru; aceeaş ar aduce satisfacţie dacă unii dintre preoţi n'ar schimba-o prin linguşire.

De aceea trebue ca cel puţin voi să conduceţi pe indivizi şi să îndreptaţi sentimentele celor căzuţi prin sfatul şi măsura pusă de voi în toate, potrivit prescripţiunilor dumnezeeşti. Nimeni nu trebue să culeagă poame necoapte prea de timpuriu, nimeni nu trebue a se încredinţà iarăş mării cu o corabie ce are spărturi în ea, mai înainte de a o fi reparat. Să nu se grăbească nimeni a luà o haină ruptă şi s'o îmbrace, până n'o vede cârpită de un om priceput şi n'o primeşte înapoi reparată. Fiţi deci cu răbdare şi ascultaţi sfatul nostru şi să aşteptaţi reîntoarcerea noastră, pentruca, în cazul când revenim la voi cu ajutorul lui Dumnezeu, să putem cercetà într'o adunare mai mare scrisorile şi dorinţele martirilor cu ceilalţi episcopi şi cu consideraţiunea mărturisitorilor prezenţi şi a opiniunei voastre.

Sfântul Părinte termină epistola cu adaosul c'a trimis epistole clerului, martirilor şi mărturisitorilor cu indicaţiunea de a fi şi lor citite.

XVII. Rigoarea legitimă pe care Ciprian o observă faţă de cei căzuţi, erà îndreptăţită. Cele spuse de el până aci, dovedesc destul aceasta. Dar cum spuneam altădată, rigoarea erà în legătură cu blândeţa şi amândouă practicate cu prudenţă.

Un caz ce trebuià elucidat erà acela în care un creştin căzut dela credinţă revenià, însă boala nu-l lăsà să-şi termine penitenţa, iar frica de a nu murì neîmpărtăşit, trebuià să aducă cu ea o măsură specială. In adevăr, prin epistola de care ne ocupăm aci, Ciprian spune că în cazuri de acestea se cuvine a mărturisì pe cel în pericol de moarte şi a-i redà pacea sufletului. Aceasta şi de ar aveà preotul vr'o scrisoare de recomandare sau de iertare de la vr'un martir, sau de n'ar aveà—.Epistola este tot din anul 250,

Mă mir că voi, prea iubiţi fraţi, la multele mele epistole ce eu adesea v'am trimis, mie n'aţi dat nici un răspuns, şi totuş ceeace

este de folos sau necesar frăţiei noastre, s'ar fi regulat bine pe această cale, dacă noi am fi putut îndreptà hotărîrea noastră după indicaţiunile voastre. Cum însă văd că nu s'a ivit nici o posibilitate spre a venì la voi, şi că vara un anotimp ce cade nesuferit prin boli grele şi îndelungate a început deja, de aceea cred că trebue să ajut fraţilor mei. Aceia cari au primit scrisori de recomandare dela martiri şi pot fi ajutaţi prin preferinţa ce au, trebue să nu aştepte venirea noastră, dacă au căzut în vr'un pericul sau în vr'o boală periculoasă, ci pot să depună mărturisirea păcatului la preotul ce s'ar aflà acolo, sau la un diacon, dacă nu se află vr'un preot, şi sfârşitul este aproape. Şi aceasta pentru ca să poată ajunge la Domnul după punerea mâinilor asupra lor spre penitenţă cu pacea pentru care martirii ne-au rugat prea fierbinte în epistolele ce ne-au trimis.

Şi pentru cealaltă parte căzută a poporului trebue să purtaţi grijă prin prezenţa voastră acolo şi s'o îndreptaţi prin mângăerea voastră. Aceasta, spune Ciprian, ca ei să nu cadă cu totul dela credinţă şi să se îndoiască de îndurarea lui Dumnezeu. Şi dacă fac penitenţă adevărată cu blândeţă şi cucernicie şi persistă în fapte bune, atunci vor fi siguri că nu vor fi părăsiţi de ajutorul şi de prezenţa Domnului, şi vor fi ajutaţi prin mijloace dumnezeeşti de vindecare. Autorul nu uită nici pe auditori, pentru cari spune, că dacă unii din aceştia sunt ameninţaţi de vr'un pericul sau sunt aproape de moarte să fie ajutaţi prin privigherea preoţilor, aşa că dacă ei se roagă pentru graţia dumnezeească, să nu li se refuze îndurarea Domnului, adecă voeşte să spună că trebue a fi botezaţi.

Iată, cum spuneam, însămnătatea acestei epistole cu un caracter pastoral, cum sunt şi alte epistole tot din 250 dintre care unele răspunsuri la întrebările ce i se făceau.

XVIII. O epistolă ce câștigă în însemnătate nu numai pentru ideile ce conține, dar și prin faptul că lămurește motivele purtării sale din timpul persecuției, este aceasta pe care o vom expune aci, tot din 250, și prin care închide gura răutăcioșilor cari năvălise asupra lui cu fel de fel de acuzațiuni. Am arătat aiurea—o știe cititorul regulat al celor scrise de mine asupra lui Ciprian—cum Ciprian a știut să înlăture grave acuzațiuni ce i se aduceau și prin care era arătat ca un dezertor, ca un năimit care

a părăsit oile îndată ce a văzut lupul că vine. Prin prezenta epistolă face acelaș lucru, cum vom vedea, arătând în acelaș timp și procedarea sa față cu cei căzuți.

Justificarea aceasta nu trebue privită ca o închinăciune scaunului dela Roma, dacă ea se face aci către frații din capitala cetății romane.

Epistola mai coprinde arătarea activității lui Ciprian pe timpul greu de încercare al persecuției și pune în evidență păstorul care a îngrijit totdeauna și prin toate mijloacele și cu toate puterile de turma sa.

De oarece am aflat că nu vi s'a spus limpede şi sincer despre cele ce noi am făcut, ţin de nevoe a vă îndreptà epistola aceasta spre a vă arăta procedarea, regula de purtare şi grija noastră din acest timp. Raportându-se la proorocia Mântuitorului dela Matei X, 23: Dacă vă persecută în vr'un oraş, fugiţi în altul, autorul spune că s'a retras la cea dintâi ameninţare a fortunei, atunci când poporul cu strigăte căutase a pune mâna pe el, gândindu-se nu la scăparea sa, ci la liniştea generală a fraţilor. Ciprian se gândeşte, cum spune, ca să nu irite şi mai mult furia păgânilor contra creştinilor prin prezenţa sa nesocotită în Cartagena.

Dar nu eram absent decât cu corpul, zice Ciprian, nu şi cu spiritul, căci nu lipseam a purtà grijă, pe cât puteam, pentru fraţi atât prin lucrare cât şi prin îndemnuri după porunca Domnului. Şi ceeace am făcut o dovedesc cele treisprezece epistole ce le-am trimes la voi, fiecare după înprejurări. N'am lipsit în aceste epistole a da sfat clerului, povaţă mărturisitorilor, încurajare şi zel la rugăciune spre a venì asupra-le îndurare dumnezeiască tuturor celor exilaţi cum şi întregei comunităţi, atât cât potrivit legii, credinţei şi fricei Domnului slabele mele puteri puteau cu ajutorul lui Dumnezeu.

Dupăce însă intrară în întrebuinţare instrumentele de tortură, atunci cuvântul nostru cel spre întărire şi spre încurajare pătrunse la fraţii noştri cari deja erau supuşi torturei sau erau aproape de a fi torturaţi. Şi când am aflat că acei cari au necinstit mâna sau gura prin atingeri sacrilege ori cel puţin şi-au necurăţit conştiinţa prin mărturii de sacrificii ruşinoase, mergând la martiri şi chiar pe mărturisitori îi rugà cu insistenţă şi cu lingușire, aşa că se înpărţea zilnic sute de scrisori de recomandare la toţi fără de nici o osebire sau probă contra legii evangheliei, atunci am scris epistole

spre a readuce pe martiri şi pe mărturisitori prin cuvântul meu, atât cât puteam, la menţinerea poruncilor Domnului. De asemenea făcurăm şi pe preoţi şi pe diaconi să simtă puterea oficiului nostru episcopal, aşa că prin intervenţia noastră fură ţinuţi în frâu aceia cari începuse deja a intrà în comuniune cu cei căzuţi, prea puţin considerând disciplina bisericească şi cu prea mare grabă făcând aceasta. Am încurajat încă şi pe popor, pe cât ne-a fost cu putinţă, şi l-am condus la păzirea disciplinei creştine.

Am mai trimis de două ori epistole şi am poruncit să se citească tuturor, atunci când unii dintre cei căzuţi căutau cu impetuozitate puternică din proprie iniţiativă sau după îndemn strein să stoarcă cu forţa pacea promisă lor de de martiri şi mărturisitori. In ele am regulat, spre a liniştì turburarea lor în orice chip, ca aceice ar avea vre-o scrisoare de recomandare şi ar fi aproape de moarte, să fie primiţi la pacea cea făgăduită lor de către martiri, după depunerea mărturisirii şi după punerea mânilor. In această privinţă, spune mai departe Ciprian, n'am dat nici o lege şi nici nu mă pretind suveran, dar consider ca bun pedeoparte să dăm cinste martirilor şi pedealta să biruim impetuozitatea acelora cari căută a turburà toate. Ciprian apoi adaogă că a recunoscut din epistola clerului dela Roma trimisă clerului de aci prin subdiaconul Crementius, dorinţa aceluia că se poate da ajutor de a fi reprimiţi în biserică aceia cari după cădere au fost atinşi de vre'o boală. Ciprian doreşte păstrarea unităţii credinţei. Cât despre ceilalţi, cu toatecă vor avea scrisori de iertare dela martiri, totuş vor trebuì să aştepte sosirea sa, când, dupăce vor primì pacea dela Domnul, se va regula totul sau se va îndrepta în prezenţa mai multor episcopi.

XIX. Cumcă Ciprian, cum spune în epistola de mai sus, nu pierdea nici o ocaziune spre a se interesa de clerul şi poporul său pe timpul retragerii sale din Cartagena, se arată şi din epistola ce-o trimite la 250 clerului şi prin care îi comunică dispoziţia sa ca Optatus să fie subdiacon iar Saturus lector.

Ca să nu vă rămână necunoscut ceeace mi s'a scris, şi ceeace am răspuns la aceasta, vă trimit o copie depe amândouă epistolele şi cred că răspunsul meu n'are să vă displacă. In epistolele mele însă şi aceasta trebue a vă arătà, că silit am trimis o epistolă clerului aflător în oraş. Şi de oarece scrisoarea mea trebuià

dusă de clerici, găsim necesar a pune noui trimişi, deoarece ştiu că cei mai mulţi dintre voi sunt absenţi, iar cei puţini, cari se află acolo, abea ajung pentru serviciul zilnic. Să ştiţi deci că am sfinţit pe Saturus ca lector şi pe mărturisitorul Optatus ca subdiacon, întrucât aceştia au fost rânduiţi de noi încă de mai înainte în sfat comun candidaţi ai oficiului clerical. Pe când pe deoparte la serbarea Paştelui îi dădură lui Saturus de mai multe ori citirea la serviciul dumnezeiesc, iar pe dealta probară cu siguranţă pe lectori cu preoţii ce se aflau ca învăţători, am primit pe Optatus dintre lectori pentru catehumenii învăţaţi, dovedind că Optatus şi Saturus ar avea toate însuşirile pe care trebue să le aibă unii ca aceştia, cari se pregătesc pentru serviciul clerical. N'am făcut deci nimic nou în lipsa voastră, ci numai am îndeplinit aceeace s'a hotărît de mult în adunarea comună.

XX. In aceiaş ordine ca şi epistola de mai sus mai găsim una tot din 250 şi prin care sfântul Părinte trimite clerului său còpii de pe epistola înaintată de el clerului dela Roma şi de pe cele două epistole ce le-a trimis aceluiaş cler ca răspuns la scrierile primite dela Roma, Ciprian cere ca despre toate acestea să se comunice la toţi. Cu alte cuvinte voeşte ca să ştie toţi despre cele ce el face, ca să afirme din nou învăţătura şi practica sa când are de luat dispoziţii despre care nimeni nu se cuvine a rămânea străin.

Ca să ştiţi ce fel de epistolă am trimis clerului dela Roma şi ce fel de răspuns am primit la ea, cum şi ce mi-au răspuns la scrisoarea mea, preoţii Moyse şi Maxim şi diaconii Nicostrat şi Rufin împreună cu toţi ceilalţi mărturisitori închişi în închisoare, de acea vă trimit acum cu aceasta còpii depe ele. Siliţi-vă conform cu îngrijirea voastră de a face cunoscut pe cât este cu putinţă atât epistola mea cât şi răspunsurile fraţilor noştri. De vor fi prezenţi şi episcopi streini, tovarăşi de serviciu ai mei, sau preoţi ori diaconi, sau vor sosì unii ca aceia, să le comunicaţi şi lor acestea toate. Iar de ar voì să-şi ia còpii depe epistole şi să le ia pentru ai lor, puteţi se le daţi permisiune. Eu am însărcinat deja pe fratele nostru, pe lectorul Saturus să dea voie tuturor cari ar dorì să-şi copieze epistolele, pentru ca să se menţină o consunanţă sin-

ceră de către toţi. Ceeace trebue să se facă în celelalte ocaziuni, vom regulà în consiliu aşa după cum am scris celor mai mulţi dintre fraţi, şi aceasta pe dată ce ne vom putea întâlnì cu învoirea Domnului.

XXI. De un cuprins dogmatic şi cu însămnătate deci şi din acest punct de vedere pe lângă acea disciplinară, avem epistola din 250, prin care Ciprian caută să îndrepte pe creştini de a nu aveà idei greşite în privinţa episcopatului. Epistola este o urmare a unei scrisori primite de la mai mulţi căzuţi. Prin ea autorul arată cum biserica este întemeiată pe episcopat, cum se vede din cuvintele Mântuitorului dela Matei XVI, 18—19. Deci nimeni n'are puterea a se amestecà în afacerile rezervate episcopatului şi nimănui nu se cuvine a introduce voinţa sa în locul regulei statornicită de către Mântuitorul şi de către Apostoli. Acei căzuţi să se întoarcă cu pocăinţă şi să aştepte reprimirea în biserică dela episcop, căci episcopului i s'a dat puterea deplină a cheilor, iar o ceată de căzuţi nu poate formà biserica.

Domnul nostru, zice Ciprian, ale cărui porunci trebue a le observà şi cinstì, vorbeşte în evangelie—la Matei XVI, 18—19—când determină demnitatea episcopului şi ordinea bisericii sale, şi zice către Petru: „***Eu însă îţi zic ţie: Tu eşti Petru şi pe această piatră voiu zidì biserica mea, şi porţile iadului nu o vor sfărâmà. Şi ţie îţi voiu da cheile împărăţiei cerului şi ceeace tu legi pe pământ, va fi legat şì în ceriu, şi ceeace tu deslegi pe pământ, va fi deslegat şi în ceriu!***“ De aci continuă locul oficial al episcopilor şi întemeiarea bisericii cu schimbarea timpurilor şi succesiunea, aşa că biserica este întemeiată pe episcopi şi orice lucrare bisericească se conduce de aceşti proşezetori. Şi cum aceasta s'a regulat printr'o lege dumnezeiască, de aceea mă mir că unii s'au încumetat cu aroganţă a-mi scrie în numele bisericii, cu toate că biserica constă din episcop, din cler şi din toţi cei ce au rămas credincioşi. Să fie departe aceasta, căci îndurarea şi puterea neînvinsă a Domnului nu poate învoì, ca mulţimea celor căzuţi să se numească biserică, căci este scris la Luca XVII, 10: „***El nu este Dumnezeul morţilor, ci al celor vii***“. Dorim ca toţi să primească viaţa şi cerem prin ru-

găciuni şi plângere ca ei să se reîntoarcă la starea de mai înainte. Dacă însă unii căzuţi voesc a reprezentà biserica, şi dacă în realitate biserica stă la ei şi în ei, ce ne mai rămâne nouă decât să-i rugăm a ne primì cu indulgenţă în biserică?! Este deci necesar ca aceia cari trebue să aducă satisfacţie lui Dumnezeu pentru greşala lor, să fie cucernici, paşnici şi cumpătaţi şi să nu facă scrisori în numele bisericii, ci să ştie că lor le va scrie biserica.

Imi scriseră şi unii dintre cei căzuţi, cari cucernici şi liniştiţi, cum sunt, tremură înaintea Domnului şi se tem de el. Aceştia au lucrat totdeauna în biserică cu vrednicie de laudă şi măreţ şi faptele lor nu le-a calculat niciodată în prezenţa Domnului ştiind că el a zis la Luca XVII, 10: „*Şi dacă **aţi făcut toate acestea, ziceţi: „Servi prisositori suntem, ceeace eram datori a face, aceea am făcut***». In amintirea acestor cuvinte îndreptară o scrisoare de rugăciune aceia, cari primiseră scrisori de iertare dela martiri, pentruca satisfacţia lor să aibă valoare şi înaintea Domnului. In această scrisoare arătară că recunosc crima lor, fac penitenţă adevărată şi nu ţin pacea cu aroganţă şi cu grabă, ci mai mult, ei vor s'aştepte prezenţa noastră, căci atunci şi însăş pacea le va fi mult mai dulce, dacă o vor primì în prezenţa noastră. Cât de mult doresc eu aceasta, este Dumnezeu martur, cel ce s'a pogorît spre a vestì ce dobândesc astfel de servitori dela bunătatea sa. Cum am primit această scrisoare şi am citit încă una ce aţi pregătit, vă rog probaţi dorinţele voastre şi adăogaţi numele vostru epistolei şi mi-o trimiteţi cu numele fiecăruia. Căci înainte de toate trebue a ştì cui am a răspunde

Boroianu.

PROFEȚIILE LUI IOIL.

Ioil, care în textul ebreu și în Vulgata este al doilea dintre profeții cei mici, în Septuaginta el se găsește al patrulea. Despre istoria lui Ioil nu se știe nimic, decât numai ceeace ne spune el însuși, adică, că erà fiul lui Fetuel. Coprinsul profeției sale ne încredințează, că el trăià în regatul lui Iuda, căci în ea nu se vorbește decât de Iuda, de templu, muntele Sion și de preoți și nu există un singur cuvânt, care să se raporte la Samaria și la triburile schismatice. Timpul, în care Ioil a exercitat misiunea sa profetică, nu se poate hotărî, pentrucă în inscripțiunea profeției sale nu spune nimic și toate monumentele sfinte păstrează aceiași tăcere. Cu toate acestea unele împrejurări particulare pot, până la un punct oarecare, să ne facă a le cunoaște, căci fără a primì cu fericitul Ieronim, regula ce țineà el de Iudei, adică, de câte ori titlul scrierilor profetice nu poartă data epocei, în care au fost compuse, trebue a le reduce la aceia din profeții, cari le precedă nemijlocit și fără a zice împreună cu mulți critici, că locul, pe care Ioil îl ocupă printre profeții cei mici, probează că el erà contimporan cu Ozia și Amos, și se poate încredință, că toată cartea lui Ioil are cea mai mare asemănare cu aceia a lui Amos, ceeace probează, că acești doi profeți a trebuit să înflorească în aceeași epocă. Unii, încredințați pe aceia ce Ieremia amintește despre o foamete, ce-și închipuesc a fi aceiași despre care se vorbește la profetul nostru, voesc a crede, că acest din urmă a exercitat însărcinarea profetică pe timpul domniei lui Ioachim, dar dacă Ioil ar fi profetizat așa de târziu, fără îndoială ar fi povestit despre Asirieni și Chaldeeni, în tabloul ce

face despre vrășmașii Iudeilor; cu toate acestea el nu amintește decât pe Egipteni și Idumeéni. Adăogând că curățenia stilului lui Ioil arată lămurit, că acest profet nu a putut scrie în timpul lui Ieremia, când limba se schimbase prea mult. Alții ridică profeția sa până la domnia lui Ioas, adică, cu optzeci sau șeaptezeci de ani, înainte de compunerea tuturor celorlalte scrieri ale profeților ebrei. Dar afară de vechii profeți, precum Ilie și Eliseu, n'au scris oracolele lor, nu este absolut nimic la Ioil, care cere o epocă atât de depărtată. De acolo provine, că mulți critici socotesc pe Ioil contimporan cu Ozia și Amos.

Subiectul și autenticitatea profețiilor lui Ioil.

Profețiile lui Ioil, deși fiind absolut aceleași ca fond în textul Ebreu și în Vulgata, nu sunt cu toate acestea nicidecum împărțite în acelaș fel în amândouă textele. Capitolul II-lea la Ebrei se termină la versetul 27 și capitolul III-lea se compune numai din cinci versete, de unde rezultă, că cartea lui Ioil se compune din patru capitole în bibliile Ebraice, pe când în Vulgata, care alătură cele cinci versete la capitolul II-lea, această carte nu are în realitate decât trei capitole. Ioil începe profețiile sale vestind nori de insecte, cari trebuesc să pustiească câmpiile și a pricinuì o foamete înfricoșată în regatul lui Iuda, ceeace procură profetului o ocaziune cu totul naturală, de a sfătuì pe preoți și popor la postire și pocăință (cap. I). Profetul face descrierea unei armate numeroase și spăimântătoare, care trebue să aducă pustiirea în Iudea; el îndeamnă din nou pe Iudei la pocăință, făgăduindu-le că Dumnezeu îi va ascultà și după ce le vestește venirea unui doctor, care îi va învățà dreptatea, le prezice vărsarea Duhului lui Dumnezeu la tot trupul și el descrie minunile înfricoșate, cari trebue să urmeze această vărsare minunată (II). Ioil trece în urmă la judecata și la nimicirea vrăjmașilor poporului lui Dumnezeu, apoi face o frumoasă zugrăvire a timpurilor fericite, unde Ierusalimul și Iudea se vor bucurà de libertate, de îmbelșugare, de o siguranță desăvârșită și pace vecinică (III).

Această carte a fost totdeauna considerată, ca având de autor pe Ioil, fiul lui Fetuel, care a exercitat însărci-

narea profetică în regatul lui Iuda și nimeni, atât printre Iudei, cât și printre creștini, niciodată nu a pus la îndoială autenticitatea sa, chiar și raționaliștii înșuși nu o contestează, afară numai epoca, în care profetul a putut viețuì, este un obiect de discuțiune printre interpreți și încă cei mai îndemănatici critici din aceste timpuri din urmă îl socotesc contimporan cu Amos.

Obiectul profețiilor lui Ioil.

Interpreții vechi și moderni sunt prea împărțiți în părerile lor, asupra adevăratului obiect al profețiilor lui Ioil. Unii, luând după literă cele două dintăi capitole pretind, că profetul a voit să amintească despre adevăratele lăcuste, cari trebuiau neîntârziat să acopere Iudea; alții din contra, considerând această descriere ca alegorică, nu văd mai cu deosebire în insectele pustiitoare, decât pe vrăjmașii poporului Iudeu, cari ei sunt un curat simbol. Raționaliștii, în ochii cărora sfinții profeți, sunt numai niște simpli poeți, n'au găsit în această descriere, decât o nimicire reală de lăcuste, exprimată cu toate închipuirile poeziei orientale. Cu toate acestea înțelesul alegoric a fost apărat de un mare număr de înterpreți îndemănatici vechi și moderni din toate timpurile și de o mare parte de interpreți catolici și protestanți. Această părere fiind mai probabilă, argumentele se găsesc expuse în propunerea următoare:

PROPUNERE.

Lăcustele descrise de Ioil sunt numai un simbol al vrăjmașilor poporului Iudeu.

Inainte de a stabilì probele, cari sunt în favoarea acestei păreri, trebue a observà, că supoziția de lăcuste adevărate, considerată în ea însăși, nu are nimic, care trebue neapărat a o respinge. O ploaie de lăcuste este arătată chiar în legea mozaică, ca o pedeapsă și Dumnezeu s'a slujit de ea, spre a pedepsì pe Egipteni [1]).

De altă parte, simbolul de o năvălire de locuste prea numeroase și cari nimicesc totul este prea propriu a a-

[1]) Deut. XXVIII, 38, 39. Ex. X, 4.

rătà pustiirile unei armate numeroase. Isaia și Naum au întrebuințat acest simbol și Amos, contimporan cu Ioil, arată judecata lui Dumnezeu contra poporului său, sub imaginea unei armate de locuste. Astfel chestiunea, ce ne preocupă nu se poate hotărî, de cât prin trasuri particulare a însăși descrierei și cu alte cuvinte, trasurile particulare ale descrierei locustelor pot singure hotărî, dacă trebue luată în înțeles literal, sau în înțelesul alegoric. Deci se pretinde, că multe din aceste trasuri nu pot nici decum a se potrivì la adevăratele lăcuste și spre a face mai bine înțeleasă puterea probelor, să cercetăm deosebitele locuri, unde loil vorbește despre aceste insecte.

În cap. I, vers. 2, profetul vestește Iudeilor o nenorocire, care nu s'a mai întâmplat nici din timpul lor, nici din acela al părinților lor și că ei nu vor lipsì a o povestì fiilor lor, astfel făcând să treacă din gură în gură la toate generațiunile viitoare. Deci, această descriere se poate ea asemăna cu o ploae de lăcuste, nenorocire mare și prea comună în Palestina?. Această vorbire este cu totul contrară arătărei simple și cumpătată a lui Ioil. Insuși Ezechiil, acest profet atât de exagerat în picturile sale simbolice, cu mare greutate ar fi îndrăznit să o întrebuințeze. De altă parte, cum Ioil a putut să arate o năvălire de lăcuste presupusă ori cât de nenorocită, ca pacostea cea mai mare, ca calamitatea cea mai grozavă, care a putut vreodată să întristeze națiunea sa și care poate în viitor să năvălească asupra ei?. In vers. 6 al aceluiaș capitol cetim următoarele: «*Că neam tare și nenumărat să sue pe pământul meu*». Asupra căruia trebue a observà, că cuvântul ebreu *goi* sau națiune însemnează în mod propriu popoare streine și idololatre, vrăjmași teocrației Ebreilor, în urmă expresiunea *pe pământul meu*, va să zică învederat *pământul lui Iehova*, căci profetul vorbește în numele său. Deci aceasta era în sfârșit în timpul lui Ioil un eveniment rar și neauzit, ca acela a unui popor, intrând în pământul consfințit lui Iehova și a aduce acolo stricăciunea și pustiirea. De asemenea, când plaga, ce el descrie a încetat, adaogă în cap. II, 18: «*Și i s'a făcut milă Domnului de pământul său și nu s'a îndurat de poporul său*». Așa dar nu se pretinde, că profetul părăsește imagina sa, ci din contră se învoește, ca el să urmeze a descrie

armata popoarelor vrăjmașe, sub simbolul unei mulțimi de lăcuste, dar se susține, că daca el nu ar fi avut în suflet de cât o simplă năvălire de insecte, nu ar fi întrebuințat asemenea expresiuni, și daca a făcut aceasta, este pentru că a fost condus prin natura obiectului, ce a avut în vedere și care era cu totul deosebit. Dar ceeace încredințează încă acest sentiment este, că nici în acest verset 6, nici în celelalte părți, unde lăcustele sunt descrise, nu este chestiunea de zborul lor, deși că el ar fi cu totul particular, căci această tăcere nu se poate explica, de cât presupuind că obiectul descris de profet, nu avea nici un tras conrespunzător la zborul acestor insecte. Este adevărat că adversarii pretind, că întunecimea zilei, despre care se amintește în cap. II, 2 presupune un zbor de lăcuste, ale căror roiuri numeroase ridicate d'asupra pământului, întunecă soarele, dar pentru puțini ce citesc acest verset cu atențiune și mai cu seamă, când îl compară cu cel precedent și mai ales cu al 10-lea este cu greu a nu vedea, că nici de cum nu este vorba de o întunecime, produsă de un nor de lăcuste, ci mai mult de o catastrofă îngrozitoare, de o răsturnare sau turburare în cer, semn înainte mergător de apropierea unui Dumnezeu mâniat, care vine să pedepsească crimile poporului său: «*Inaintea feței lui se va turbură, și se va clăti cerul, soarele și luna se vor întunecà și stelele vor ascunde lumina sa*». Deci, după toate aceste semne spăimântătoare Iehova înaintează în capul armatei sale, care nu este presupusă nici într'un chip a întunecà văzduhurile și de altfel o mulțime de părți paralele ale scripturei arată, că sfinții scriitori întrebuințează adesea ori simbolul cerurilor întunecate și răsturnate, ca un semn al mâniei Domnului și prevestirea îngrozitoare a judecăților sale. In versetul 7, profetul descriind pustiirea lăcustelor, nu amintește decât de vie și zmochin, arbori, cari fie zis în treacăt, nu sunt aceștia, cărora ele se alătură în deosebi. De asemenea în vers. 22 din cap. II, unde se vestește restabilirea pământului în starea sa de mai 'naainte, întâiul obiect ce se arată privirei profetice a lui Ioil este încă via și zmochinul. Deci, expresiunea de a pustii via și zmochinul se arată ori de câte ori se amintește de o năvălire dușmană și pustiirea acestor insecte este totd'auna asemenea un semn, că Dumnezeu a respins pe po-

porul său; de asemenea repararea răului, ce au pricinuit este semnul, că el i-a dat binefacerile sale și l-a scăpat de vrăjmașii săi. In vers. 15, cuvintele: «*Vai mie! în zi, că aproape este ziua Domnului, ea vine ca o ruinare din partea celui Atotputernic,*» cuvinte pe cari Isaia le-a întrebuințat, spre a descrie judecata lui Dumnezeu asupra a tot pământul, însemnează negreșit ceva mai mare de cât o plagă de lăcuste. In sfârșit, este de crezut, că Ioil a voit să însemneze o plagă atât de comună sub numele zilei lui Iehova, ziua sa într'un chip minunat și a o reprezentà ca concluziunea și îndeplinirea judecăților, ce Dumnezeu trebue să exercite asupra poporului său?. Aceasta ar fi să dea o noțiune puțin ridicată a dreptății Dumnezeiești și o idee prea imperfectă de pedepse, ce merită grozăvia păcatelor oamenilor. Ceilalți profeți nu mărginesc niciodată exercițiul dreptății Dumnezeești la o plagă comună și naturală. Strămutarea a tot poporului afară din pământul cel mânjit prin crimele lor, iată în sfârșit aceea că toți, începând cu Moisi, au privit ca îndeplinire a mâniei lui Iehova. In vers. 19, profetul zice: «*Că focul a ars cele frumoase ale pustiului și para focului a aprins toate lemnele țarinei*». Acì simbolul se schimbă învederat, și nu mai este un roi de lăcuste, care zugrăvește mânia Dumnezeească, ci un foc care mistuește totul. Protivnicii susțin, că nu trebue a luà aceste cuvinte în înțelesul propriu, dar atunci pentruce voesc a se înțelege chiar în acest înțeles ceeace se zice despre lăcuste?. Spre a înlăturà această consecință, care ruinează în sfârșit pretențiunea lor, unii dintre învățați zic, că focul și flacăra însemnează în chip simplu căldura soarelui. Dar cu ce scop profetul ar fi făcut să intervină într'o pustiire de lăcuste căldura soarelui? Se află între unul și altul cea mai mică asemănare? De altă parte este greșit, că cuvântul *foc* (eș) și *flacăra* (lehaba) însemnează vreodată căldura soarelui. Aceste cuvinte, când nu sunt luate în înțelesul propriu, însemnează totd'auna simbole ale mâniei lui Dumnezeu, împrumutate la nimicirea Sodomei și Gomorei, cari fură distruse printr'o ploae de foc. Amos, care are atâta asemănare cu Ioil, în cap. VII al profeției sale, descriind mânia dumnezeească o arată asemenea mai întâiu sub simbolul unei armate de lăcuste (vers. 1 3) și în urmă sub figura unui foc mare, care

seacă marea și coprinde pământul stânt (vers. 4). Tot astfel sub simbolul focului la Isaia și Malachia se povestește răzbunarea Domnului [1]).

In cap. II, 2, Ioil face în deajuns cunoscut, că i s'a dat ocaziunea de a întrebuința lăcustele ca simbol de răutățile ce prezice, este plaga lăcustelor, cu cari Dumnezeu a pedepsit Egiptul. In Exod X, 14, se amintește despre această plagă, că nu s'a întâmplat așa ceva înainte și nu se va mai întâmplà în viitor. Deci Ioil copiind acest loc din Exod, arată învederat, că voește să prezică, sub simbolul acestei plăgi cea mai mare nenorocire, ce poate acoperì pe Iudei. Dar este vre o închipuire, că profetul a numit cea mai mare dintre nenorociri o simplă pustiire de lăcuste? Aceasta ar fi peste măsură. In vers. 11 al acestui al II capitol cetim următoarele: «*Și Domnul va da glasul său înaintea feței puterii sale, că multă este foarte tabăra lui, că tari sunt faptele cuvintelor lui, că mare este ziua Domnului, luminată foarte, și cine va fi destul ei*»? Este vădit, că fie-care din aceste trasuri se refuză la explicarea literară dată de adversari. Ce asemănare este între un roiu de lăcuste și o astfel de descriere? Căci, fără a vorbì de ton și de măreția, ce domnește în această descriere și care nu se potrivește nicidecum la un obiect, astfel ca aceste insecte și nu se poate presupune în chip rațional, că Ioil a voit să zugrăvească sub simbolul unui câmp militar, de o armată în fruntea căria Iehova se ține ca căpitenie și face să se audă zgomotul înfricoșat al tunetului său. Un autor arab a zis, este adevărat, că lăcustele erau armata lui Dumnezeu, dar se vede că acest loc al lui Ioil rău înțeles, i-a inspirat această expresiune și nicidecum o asemănare naturală, între un roiu de lăcuste și o armată, care are câmpul său, generalul său și trâmbițile sale. In vers. 17 se zice: «*Nu da moștenirea ta, adică poporul tău, spre ocară, ca să o stăpânească pre dânsa păgânii*». Aci alegoria disparând și năvălirea vrăjmașilor, care este obiectul se arată descoperit. De acolo provine marea încurcătură a adversarilor, spre a explicà acest loc. Michaëlis zice, că consecința acestei pustiiri de lăcuste, poate fi părăsirea Palestinei de Iudei și trebuința pentru dânșii a se supune

---

[1]) Isaia IX, 18, 19. Malachia IV, 1. Ebrei III, 19.

națiunilor străine. Dar cine nu vede cât de silită este această axplicație și puțin naturală? De altă parte, a văzut cineva vre o dată un popor constrâns de foamete să părăsească pământul său, spre a merge să se supună stăpânirei unui popor străin? Vers. 2o procură un argument puternic, în folosul explicărei alegorice prin cuvintele următoare: «*Și pre cel ce este despre miază noapte îl voiu gonì dela voi, și îl voiu izgonì în pământ fără de apă, și voiu perde fața lui la marea cea dintâi, și dosul lui în marea cea de apoi, și se va înălța putrejunea lui și se va ridicà putoarea lui*».

Partizanii înțelesului literal nu sunt mai puțin strimtorați, spre a reduce acest verset la lăcuste. Și mai întâi, cum a putut profetul să deà locustelor numele de locuitori despre nord? pentrucă părțile nordului nu sunt nici decum țara natală a acestor insecte și că sunt mai lesne regiunile de sud și nu se află nici un exemplu în istorie de roi de lăcuste, cari să fie venite din Siria în Palestina. Se poate înțelege în mod absolut, că unele lăcuste au fost aduse prin un vânt oare-care din țara lor natală în Siria, de unde ele în urmă au fost împinse în Palestina, dar aceia nu este cu putință de o trupă atât de minunată, ca aceea ce descrie profetul și că el arată ca acoperind Palestina întreagă, dela un capăt până la celalt. De altă parte este de crezut, că în descrierea unei năvăliri viitoare de lăcuste, profetul a voit să însemneze un eveniment așa de rar și atât de întâmplător, ca acela al unei șederi de lăcuste trecătoare în Siria? In sfârșit țara natală a lăcustelor este destul de învederat însemnată prin cuvintele: *le voiu izgonì într'un pàmânt neproductiv și pustiu*, căci cine nu vede, că profetul va să zică, că el le va izgonì în țara de unde au venit? Adăogând că cuvintele despre miază noapte se potrivesc cu desăvârșire la vrăjmașii Iudeilor, pe cari profetul presupune totd'auna venind despre nord, astfel ca Asirienii, situați la nord dela Palestina și chiar Haldeenii, cari deși nefiind la nord, veneau totdeauna din Asiria, când făceau năvălirile lor în Iudea. Fericitul Ieronim face această observare zicând: *Aquilonarem interposuit, ut non veram locustam quæ ab austro venire consuevit, sed sub locusta intelligamus Assyrios aeque Chaldæos.* Al doilea, arătarea locurilor unde sunt iz-

gonite lăcustele arată încă învederat, că această descriere nu este decât o zugrăvire alegorică și nicidecum o povestire adevărat istorică. Grosul armatei acestor lăcuste este respins într'un pământ sterp și pustiu, care nu poate fi altul, decât deșertul Arabiei, partea dinainte este izgonită în marea Moartă și cea din urmă în Mediterana și toate acestea se întâmplă în acelaș timp. Deci aceste întâmplări de fapte în același timp după legile fizice sunt cu neputință, căci vânturile opuse nu pot suflà în acelaș timp pe acelaș loc. Această descriere nu este așa dar de cât o imagină poetică, ce întrebuințează Ioil, spre a zice, că toți vrăjmașii poporului Iudeu vor perì fără veste chiar în locurile Palestinei, veniți spre a o pustii. In sfârșit, al treilea, profetul dâ ca argument al nimicirei lăcustelor marea îndrăzneală, cu care ele a făcut pustiirea lor. Deci se poate da naștere la judecata, dacă Ioil a avut în vedere ființe raționale, vrăjmași ai teocrației Ebreilor; ei au făptuit pustiirea lor cu mândrie și îndrăzneală, este drept că nimicirea lor să fie pedeapsa. Observând încă, că nimic nu este mai comun profeților, decât a atribuì aceste sentimente vrăjmașilor poporului lui Dumnezeu.

In cap. IV după Ebrei și al III după Vulgata ni se arată noi probe în folosul înțelesului alegoric. Se amintește în vers. 2-lea: «*Voiu adunà toate popoarele;*» unde trebue a observà, că în text cuvântul ebreu *popoare* este precedat de articolul determinativ, ceeace probează neapărat, că aci este vorba de popoarele, despre cari profetul a vorbit. Deci aceste popoare nu pot fi altele, decât acelea cari se găsesc descrise în capitolele precedente, sub simbolul unei armate de lăcuste. Dar sfârșitul versetului nu este mai puțin însemnat: «*Și mă voiu pricì cu ei acolo pentru poporul meu și pentru moștenirea mea Israil, pre cari i-à risipit între neamuri și pământul meu îl au împărțit*» [1]). In sfârșit, aci nu poate fi chestiunea de un eveniment, care să fie petrecut la o epocă oarecare anterioară lui Ioil, pentrucă niciodată înainte de acest profet Israil n'a fost risipit printre națiuni și niciodată pământul său n'a fost împărțit. In zadar Credner voește să înțeleagă această risipire a Iudeilor și această împărțire a pămân-

---

[1]) Ioil III, 2.

tului sfânt, de ceeace s'a întâmplat sub Ioram, pe când Idumeenii fiind resculați puseră stăpânire pe Libna, care făceà parte din pământul său, pe când Arabii și Filistenii făcură o năvălire asupra Iudeei și jefuiră capitala sa, ceea ce nu s'a putut face, fără ca Iuda să fi perdut ceva din pământul său, este învederat că un eveniment asemenea puțin considerabil, care este lepădarea unui popor tributar și luarea unui așa mic oraș ca Libna, nu se potrivește nici decum termenilor profetului, care vorbește de o risipire a Iudeilor printre națiuni și împărțirea pământului lor, ce ei ar fi fost constrânși a părăsì. Observând încă, că nu este nicidecum vorba de o năvălire de Filisteni, pentrucă în versetul 4 Ioil deosibește cu dinadinsul acest popor de vrăjmașii, cari au nimicit națiunea iudaică și au împărțit pământul ce stăpâneà. In sfârșit, chiar în acest capitol Ioil, dupăce a arătat popoarele vrăjmașe ale Iudeilor, adunate spre a fi judecate de Domnul și desemnează semnele, cari trebuesc să însoțească această judecată îngrozitoare, adaogă îndată, ca Dumnezeu va locuì pe muntele său sfânt al Sionului, că Ierusalimul va fi sfânt și nevătămat și că străinii nu vor mai trece prin mijlocul lui (14—17). Deci această făgăduință fiind învederată, în opoziție cu prezicerea nenorocirilor anterioare, ce trebuià să pricinuească lăcustele, nu suntem siliți întru cât-va a conchide, că aceste insecte nu sunt decât un simbol de popoare străine vrăjmași ai Iudeilor?

In sfârșit, când cineva aruncă o privire de ochiu asupra întregului profeției lui Ioil, vede curat ni se pare, că este în chip unic primind înțelesul alegoric, ce această profeție formează un tot armonic și desăvârșit legat în deosebitele sale părți, ca toți ceilalți profeți planului tras de Moisi în preziceri, având de obiect relele, cari trebuesc să se contopească asupra Iudeilor, din cauza neîmplinirei datoriilor lor.

(Va urmà).

C.

dic, şi le comunică în copie acest act, spre a se conformà lui. Le pune în vedere în acelaş timp că în viitor pentru orice cestiune privitoare la interesele bisericii Comunităţei lor, să se adreseze Sfântului Sinod al Bisericii Regatului Grecesc.

Pentruca cititorii Bisericei Ortodoxe Române să cunoască în toata a lor plenitudine, dispoziţiunile luate de Sf. Sinod al Bisericii Regatului Grecesc, publicăm în întregul lor cele patru circulări mai sus amintite.

* * *

Iată coprinsul acestor acte în traducere română:

CIRCULARA INTÂIA.

REGATUL GRECIEI

Sfântul Sinod al Bisericii Greciei.

No. jur. 424.
No. ieşirei 1671.

Cătră prea cucernicii preoţi ai Comunităţilor Ellenice Ortodoxe din străinătate (din Diaspora).

Divina Sa Sanctitate, Patriarhul Ecumenic, domnul Ioakim, împreună cu sfântul şi sacrul Sinod, cel de pre lângă El, prin Tomul patriarhal şi Sinodic, acum de curând trimis sfântului nostru Sinod, a cedat prea sfântului nostru Sinod dreptul canonic chiriarhal al protecţiunei şi supraveghierei spirituale asupra tutulor bisericilor Ellenice Ortodoxe din Europa, America şi din celelalte părţi ale pământului.

Făcându-vă cunoscut acestea, Sinodul prin această scrisoare circulară, ordonă tutulor prea cucernicilor preoţi ai bisericilor Comunităţilor Ortodoxe din streinătate (ἐν διασπορᾷ) că de acum înainte, să recunoască pre sfântul nostru Sinod drept autoritatea superioară canonică, şi pre el să'l pomenească la sfintele slujbe, strigând în acelaş timp cu

glas mare polichroniul patriarhal, conform Tomului Sinodic, după: «Intâi pomenește Doamne pre Sfântul nostru Sinod...» Deci dar asupra oricărei cestiuni bisericești în care este nevoe de concursul și drepturile autorității bisericești superioare, să vă adresați sfântului nostru Sinod și dela el să cereți deslegare și povățuire, și de ordinile lui să vă conduceți.

Sinodul aducându-vă acestea la cunoștință, invoacă asupra voastră sprijinul Celui de Sus, pentru a vă întări întru îndeplinirea datoriilor și vă încunună cu rugăciunile și binecuvântările sale părintești.

In Atena 24 Mai 1908.

(Semnați) † Al Atenei *Theoclit*, președinte; † Al Cefaloniei *Damaschin;* † Al Eliiei *Damaschin;* † Al Mesiniei *Meletie;* † Al Mautiniei și Kynuriei *Gherman.*

Secretar, Archim. *Policarp Thoma.*

*

CIRCULARA A DOUA

REGATUL GRECIEI

Sfântul Sinod ai Bisericii Greciei.

No. jur. 425
No. ieșirei 1672

Către prea cucernicii preoți ai Comunităților Ellenice Ortodoxe din streinătate.

Cedându-se sfintei noastre biserici de către divina Sa Sanctitate Patriarhul Ecumenic și sfântul și sacrul Sinod, cel de pre lângă El, prin Tom Patriarhal și Sinodic, dreptul de chiriarchie canonică al protecțiunii și al supravegherii spirituale asupra tutulor Bisericilor Ortodoxe Ellenice din streinătate, iar Sinodul urmând a înființa un registru al tutulor preoților Comunităților Ellenice Ortodoxe din streinătate, vă invită ca tabloul alăturat pe lângă a-

- ceasta să-l complectaţi, după cuviinţă, şi să-l trimiteţi sfântului Sinod, prin autoritatea consulară respectivă.

In Atena 24 Mai 1908.

(Semnaţi) † Al Atenei *Teoclit* preşedinte; † Al Cefaloniei *Damaschin;* † Al Eliiei *Damaschin;* † Al Mesiniei *Meletie;* † Al Mautiniei şi Kynuriei *Gherman.*

Secretar, Archim. *Policarp Thoma.*

Intrebările coprinse în tablou, la care preoţii trebue să răspundă, sunt următoarele: Să arate: 1) Numele şi Pronumele; 2) Patria, oraşul sau satul, unde sa născut; 3) Anul naşterei; 4) Data hirotoniei; 5) Studiile; 6) Dacă este sau nu căsătorit; 7) Dacă are vreun oficiu bisericesc; 8) Episcopia de unde a venit; 9) Autoritatea bisericească de către care a fost numit; 10) Biserica la care a servit mai înainte; 11) Biserica la care s'a strămutat; 12) Numărul şi data actului de numire; 13) Numărul şi data actului de strămutare.

Tabloul coprinde şi o rubrică pentru observaţiuni, şi urmează a fi subscris de fiecare preot, arătând locul unde se află şi data când l-a complectat cu notele cerute.

*

CIRCULARA A TREIA

REGATUL GRECIEI

Sfântul Sinod al Bisericii Greciei.

No. jur. 438
No. ieşirei 1687

Către prea cucernicii preoţi ai Comunităţilor Ellenice Ortodoxe din streinătate.

Sinodul prin scrisoarea sa circulară din 24 Mai a. c. v'a făcut cunoscut cedarea dreptului canonic chiriarhic al protecţiunii şi supravegherii spirituale asupra tutulor Bisericilor Ortodoxe Ellenice din streinătate, aflate în Europa şi America şi în toată lumea, făcută sfintei noastre Biserici, acum de curând, de către divina Sa Sanctitate

Patriarhul Ecumenic, domnul Ioachim și Sinodul cel de pre lângă El.

Deci fiindcă acum toți preoții Bisericilor Ortodoxe Ellenice din streinătate aparțin, bisericește, sfântului Sinod al Bisericii Greciei, și de acum înainte, el este autoritatea canonică bisericească de care depind, sunteți invitați ca, aceia dintre voi, cari până acum țineați de altă autoritate Bisericească, dacă voiți ca, pe viitor, să continuați a fi preoți acolo, sub autoritatea bisericească a sfântului Sinod al Bisericii Greciei, conform dumnezeeștilor sfinte canoane, să vă luați cartea canonică dela autoritatea bisericească sub care a-ți fost până acum și aceasta să o înaintați cu o deosebită petițiune Sfântului nostru Sinod, cerând ca să fiți recunoscuți canonicește preoți la parohiile Ellenice Ortodoxe unde a-ți fost și sunteți.

Cu acestea Sinodul invocând asupra voastră sprijinul Celui de sus, pentru săvârșirea tutulor celor bune și de folos, vă împărtășește cu rugăciunile și binecuvântările sale părintești.

In Atena 26 Mai 1908.

(Semnați) † Al Atenei *Teoclit,* președinte; † Al Cefaloniei *Damaschin;* † Al Eliiei, *Damaschin;* † Al Mesiniei, *Meletie;* † Al Mautiniei și Kynuriei, *Gherman.*

Secretar, Archim. *Policarp Thoma.*

*

CIRCULARA A PATRA

REGATUL GREGIEI

Sfântul Sinod al Bisericii Greciei.

No. jurn. 435
No. ieșirei 1686

Prea onorați domni cari compuneți epitropiile Comunităților Ortodoxe Ellenice din streinătate și toți ceilalți binecuvântați creștini, membri ai acestor Comunități, scumpi și prea iubiți fii în Domnul, Har și pace vouă dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Iisus Christos.

Eveniment de bucurie mare vă anunță prin această scrisoare Sinodul, anume: Divina Sa Sanctitate Patriarchul E-

cumenic, domnul Ioachim, împreună cu sfântul și sacrul Sinod, cel de pre lângă El, prin Tom Patriarchal și Sinodic a cedat cu bune speranțe pentru viitor, prea sfintei noastre Biserici, dreptul canonic chiriarhic de protecțiune și supraveghere spirituală asupra tutulor bisericilor Comunităților Ellenice Ortodoxe din streinătate, aflătoare în Europa, America și în celelalte părți ale pământului.

Sinodul a primit cu bucurie și recunoștință acest venerat Tom Patriarchal și Sinodic, și a îmbrățișat cu mare bucurie și mulțămire sufletească condițiunile sub care s'a făcut, pentru totd'auna, cedarea drepturilor Scaunului Ecumenic, nutrind convingerea fermă și neclintită, că voi toți creștinii Ortodoxi, cari compuneți Parohiile Ellenice Ortodoxe din .streinătate, prin iubirea și unirea sinceră unii către alții, prin statornicia și devotamentul vostru către credința părinților noștri și prin respectul către poruncile Sfintei Noastre Biserici, veți contribuì a ajutà pe Sinod întru îndeplinirea grelei îndatoriri ce și-a luat d'a protejiâ și supraveghià, spiritualminte, toate Comunitățile Ortodoxe ale connaționalilor noștri din streinătate.

Sinodul trimițându-vă acì, alăturat de aceasta, un exemplar al veneratului Tom Patriarhal și Sinodic, vă îndeamnă și vă poruncește, ca, pe viitor, totd'auna, pentru orice afacere bisericească, să vă adresați către el, și dela el să cereți și numirea canonică a preoților parohiilor voastre.

Cu acestea Sinodul invocând preste voi toți sprijinul Celui de sus, pentru întărirea voastră în tot lucrul curat, vă împărtășește rugăciunile și binecuvântările sale părintești.

In Atena. 26 Mai 1908.

(Semnați) † Al Atenei *Teoclit*, preşedinte; † Al Cefaloniei, *Damaschin;* † Al Eliiei, *Damaschin;* † Al Mesinei, *Meletie;* † Al Mautiniei şi Kynuriei *Gherman.*

Secretar, Archim. *Policarp Thoma.*

* * *

Publicând textul acestor dispoșițiuni luate de Sfântul Sinod al Bisericii Regatului Greciei, ținem a observà următoarele:

1) Sfântul Sinod vedem că nu recunoaște mai departe preoților, cari au ținut de altă chiriarchie, dreptul de a servì în bisericile lor, până ce ei nu vor îndeplinì forma cerută de canoane, de aşi lua, adică, cartea canonică dela autoritatea bisericească, sub care au fost, și până nu vor fi învestiți cu recunoașterea și binecuvântarea autorității bisericești sub care au trecut. Ceeace ne pare însă nelămurit, întru aceasta, este că, circulara Sinodală pune în vedere clericilor a prezentà cartea canonică și cererea lor direct Sfântului Sinod, al Bisericii Regatului Greciei, și nu se face absolut nici o mențiune despre rolul Arhiereului prevăzut de Tomul Patriarchal și Sinodic pentru administrarea și supravegherea spirituală a acestor biserici.

2) Revista Sfântului Sinod al Bisericii Regatului Grecesc *Ieros Sindesmos*, după care reproducem actele de mai sus, nu raportă nici o încheere privitoare pe rolul și misiunea Archiereului prevăzut de Tomul Patriarchal și Sinodic, căruia i se dă sarcina a inspectà bisericile Comunităților Ellenice cedate Bisericei Regatului Greciei.

3) Nu se vede nici o dispoșițiune în care să se determinè posițiunea chiriarchică a Sfântului Sinod al Bisericii Regatului Greciei față de bisericile acelor Comunități Ellenice, cari se află în sânul Bisericilor Ortodoxe, însă de altă naționalitate.

4) Nu se vede nimic hotărât asupra posițiunei clericilor acestor Comunități, față de chiriarchii ortodoxi ai locului, când canonicește este stabilit și se știe, că în coprinsul unei eparhii Ortodoxe, preot strein, fie el chiar de aceiași naționalitate, nu poate trece din altă eparhie, nu poate face nici o mișcare, și nu poate săvârșì nici un act liturgic,

sau teleturgic, fără ştirea, învoirea şi binecuvântarea Chiriarchului în a cărui eparhie se află. De altminterea asupra acestei cestiuni, nici Tomul Patriarchal şi Sinodic, nu prevede nimic, precum nu se stabileşte, nici se hotărăşte atitudinea Archiereului instituit de Tomul Patriarchal a inspectâ bisericile Comunităţilor, cari s'ar află în periferia eparhiilor Ortodoxe.

Această din urmă cestiune este de cea mai mare însemnătate. Ea este ştiut că în decursul tutulor veacurilor a provocat conflicte şi neînţelegeri între diferitele Biserici Creştine Ortodoxe şi Ierarhii lor. In ultimile decenii al secolului trecut, a dat naştere la multe discuţiuni în sânul Bisericii Ortodoxe Creştine din Orient, şi a provocat multe neînţelegeri şi chiar schisme. Ea ne interesează şi pe noi Românii foarte, mult mai ales în timpul de faţă, în anume cestiuni bisericeşti ce avem de rezolvit.

De aceia asupra ei vom insista în deosebi printr'un anume studiu, în unul din numerile viitoare ale «Bisericei Ortodoxe Române».

Drag. Demetrescu.

MOTIVELE CREDINȚEI MELE.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXXII No. 4.

II

Conștiința mă constrânge să cred, că Dumnezeu se descopere în mine.

1) Se înțelege prin conștiință: dictarea rațiunei, Rațiunea,—judecând binele sau răul, prin o lucrare a minții, la care se adaogă un sentiment, o lucrare a simțului moral,—susține, că a face binele este o datorie, că a face răul este o abatere vătămătoare sau stricare. Că astfel este judecata rațiunei și sentimentul inimii, sau—schimbând șirul vorbelor, cum a făcut un scriitor cu renume—«sentimentul rațiunei și judecata inimii,» și, că astfel este la toți oamenii, nu este nevoie de a dovedì aceasta. Natura omului chiar mărturisește faptul acesta. Este un sentiment obștesc și omul, care nu-l are, sau zice că nu-l are, este un lusus natural sau un mincinos; căci, omul este o ființă cu minte și morală.

2) Dar, acest sentiment moral sau această rațiune morală, mărturisește de asemenea că, făcând noi binele, simțim o pace înnăuntrul nostru, pe care o numesc fericire; și, când noi facem răul, simțim din contră. Suntem fericiți în măsura, în care facem binele; suntem nefericiți în măsura, în care facem răul. Dacă, în toate lucrurile, ne su-

punem acestei voci a rațiunei noastre morale, vom gustà o pace înnăuntrul nostru, pe care nici o pedeapsă din afară nu poate să ne-o răpească.

3) Am afirmat deja, că între noi și cauza ființei noastre este o asemănare. Conștiința, ce avem de existența în noi înșine a unei naturi morale, arată că: «Cauza, care ne-a produs este de asemenea un agent moral.»

4) Și, această asemănare ne impune legea imitațiunei. Noi avem obligațiunea să ajungem din ce în ce mai asemenea cu Creatorul nostru, adică de a crește în asemănare cu el. Atât ca agent moral, cât și ca persoană, El este modelul nostru. Cu cât noi facem binele, cu atât ajungem asemenea Lui și gustăm pacea din năuntrul nostru, în măsura în care ne asemănăm Lui: ceeace probează, că prin asemănare cu Cauza noastră primă, noi desăvârșim umanitatea noastră.

5) Dupre părerea mea, noi suntem făcuți, pentru a cunoaște și imità Cauza noastră sau pe Creatorul nostru; pentru a ajunge asemenea Lui și că în această cunoștință și asemănare stă desăvârșirea firii și a fericirii noastre. Și aici, îmi permit de a numì Cauza mea sau pe Creatorul meu:—*Dumnezeu.*

6) Dacă deci perfecțiunea și fericirea noastră stă în cunoașterea lui Dumnezeu și în asemănarea cu El, această cunoștință și această asemănare sunt mijloacele directe și trebuincioase ale desăvârșirii și fericirii noastre.

7) Fără această cunoștință, asemănarea cu El ar fi peste putință; și, fără această asemănare, ar fi peste putință desăvârșirea și fericirea noastră.

8) Deci, fără a lovì în sentimentul meu moral și în rațiunea mea, cum pot eu crede, că Acela, care m'a făcut, s'a ascuns de mine, astfel în cât să nu-L pot cunoaște și prin urmare nici să ajung la perfecțiunea și fericirea, ce reclamă firea mea?

9) Natura mea morală, prin rațiunèa și sentimentul său moral, mă obligă deci să cred, că Dumnereu s'a făcut cunoscut mie, pentruca prin această cunoștință, să pot a mă asemănà cu El și prin această asemănare să ating desăvârșirea și fericirea, propriei naturi, cu care El m'a creat.

10) Dar, această cunoștință nu poate să vină decât de

la El. In cazul, când El însuși nu se face cunoscut, adică nu se descopere mie, eu nu pot să-L cunosc. Deci, sunt silit, prin o trebuință a rațiunei mele morale, să cred, că Dumnezeu s'a descoperit pe sine mie.

11) Dar, cum s'a descoperit El? Mai întăi în rânduiala firii. Intreaga natură este o revelație sau destăinuire. Cuvintele și ideile de «natural» și «revelat» nu sunt protivnice unul altuia. Revelațiunea sau descoperirea dumnezeiască este de două feluri: naturală și supranaturală. Descoperirea firească și suprafirească dar sunt două căi, prin care Dumnezeu s'a destăinuit nouă: «Este lumina, care luminează pe orice om, venind în lume.»

In acest citat, avem cuvintele: *lumina* și *omul;* ori de care este vorba, înțelesul este acelaș, căci aceasta însemnează: sau *că lumina venind în lume* a luminat pe toți oamenii, sau că această lumină luminează *pe tot omul*, *ce vine în lume*. In cel din urmă înțeles, orice om, la nașterea sa, își primește partea din această lumină. In cel dintâi înțeles, fiecare om se naște în lumina, care deja luminează toate lucrurile și-l coprinde îndată ce el se naște.

Această lumină este rațiunea sau mintea, prin care omul este chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Oamenii sunt cuvântători și raționali, pentrucă se aseamănă cu Cuvântul cel veșnic. Lumina rațiunei și aceia a conștiinței sunt o descoperire scrisă în sufletul omului, pentrucă este om. Omul este el însuși și pentru el însuși o descoperire dumnezeiască.

Tot ceeace am spus este din ordinea sau rânduiala firească. Dumnezeu se face cunoscut mie, prin lumina rațiunei; iar legea sa se face cunoscută mie, prin lumina conștiinței. Este o religiune naturală, o teologie naturală, o legislațiune naturală—întemeiate pe o morală naturală. Și, acestea toate se găsesc în toți oamenii, în toate timpurile și în toate țările; și toate acestea vin dela Dumnezeu. Este o descoperire a Lui însuși, prin lucrurile, ce el le-a făcut și mai presus de toate *prin om*: acest cap de operă al asemănărei cu firea dumnezeiască. Cunoștința de noi înșine ne conduce la cunoștința lui Dumnezeu.

12) De aici urmează că: cu cât un om se servește de această lumină și cu cât el se învărtește împrejurul punc-

tului de unde vine, cu atât el este mai luminat. Și din contră: cu cât omul uită de a se servì de această lumină și cu cât se depărtează de izvorul său, cu atât el se cufundă în întuneric.

Aceasta se învederează, dacă noi studiem lumea din Răsărit, și Grecia, și Roma. Teologia și morala acestor popoare, oricât de greu de înțeles, se potriviau cu gradul lor de dezvoltare: al minții și al inimii. De fapt, chiar forța acestor adevăruri îi ridică pe scara morală; și cu cât ei erau astfel înălțați, cu atât citeau lămurit în însăși firea lor, mărturia ce această fire face despre Dumnezeu și despre legea sa.

Pe de altă parte, dacă s'au găsit câte odată oameni lipsiți de cunoștința lui Dumnezeu—cum se pretinde—apoi, aceia erau în cea mai mare înjosire fizică și morală.

Și, precum în lumea firească, lumina este trebuincioasă vieții, dezvoltării, înmulțirii și desăvârșirii ființelor, pe când lipsa de lumină aduce slăbiciune, lăncezeală, nerodnicie; tot asemenea, în lumea intelectuală și morală, omul, fără cunoștința lui Dumnezeu este o ființă înjosită. Fără cunoștința lui Dumnezeu, omul este un dobitoc. Dacă ar pierì cunoștința lui Dumnezeu, toată făptura raționabilă ar fi scoborâtă la viața curat animalică:

13) Aceiași rațiune, care mă obligă să constat, că Dumnezeu s'a făcut cunoscut mie, prin luminile firești, mă constrânge de asemenea să cred, că El a adăogat ceva la aceste lumini,—prin ajutorul descoperirei suprafirești. Și, pentrucă cunoștința lui Dumnezeu este trebuincioasă fericirii mele; pentrucă neștiința întunecă chiar lumina naturală; pentrucă patimile omului întunecă cunoștința lui Dumnezeu, acest Dumnezeu, a adus prin descoperirea supranaturală, o nouă lumină și o nouă siguranță adevărurilor, care sunt trebuincioase desăvârșirii noastre morale și de aci necesare fericirii noastre. Ceea ce adeverește mărturisirea conștiinței mele, istoria lumei întărește. Istoria ne spune, că pe lângă luminile naturei s'a mai adăogat o descoperire, deci cea supranaturală. Ea întrece și covârșește luminile naturei și ne face cunoscut adevărurile, ce trec peste orizontul descoperirii naturale. Nu se poate arătà nici un timp, în care

oamenii să n'o fi crezut, că ei erau înconjurați și luminați de o astfel de descoperire [1]).

Luminile, ce procură amândouă descoperirile, pătrund în întregime natura omului, mintea și voința sa: mintea—prin adevăr, voința—prin lege; adică mintea—prin dogmă sau adevărurile de credință, voința—prin morală sau prin regulile de conduită creștinească; dogma și morala sunt nedespărțite și neîmprotivitoare una alteia.

Descoperirea suprafirească a adus omului multe bunuri. Mai întâi, nu ne putem îndoi, că celor cari se folosesc de luminile naturale, nu li s'au acordat lumini supranaturale, atât pentru bunul folos, cât ca dar gratuit. Apoi, avem cuvintele istorice ale acelora, cari primiră lumini supranaturale, pentru învățarea sau pedepsirea oarecăror indivizi sau oarecăror națiuni. Astfel este descoperirea făcută lui Avraam și Patriarhilor, lui Moisi și celor douăsprezece seminții ale lui Israel. Pentru un moment, socotesc această descoperire, ca un fapt curat omenesc. Acești oameni se declarară Prooroci și fură recunoscuți. Prin această descoperire supranaturală,—vorbesc totdeauna din singurul punct de vedere istoric,—văz, că Dumnezeu s'a făcut cunoscut, adică a făcut cunoscut existența sa: «*Eu sunt cel ce sunt*», unitatea sa, spiritualitatea sa, perfecțiunile sale morale, care sunt însăși legea sa, ca legea tuturor ființelor făcute dupre chipul său. Prin această cunoștință a lui Dumnezeu, oamenii aveau mijlocul de a lucrà pentru propria lor desăvârșire și de a ajunge la însăși fericirea lor:

In sfârșit, ajungem la *Creștinism* și citim în cărțile sale, că «Dumnezeu, care porunci ca din întuneric să lumineze lumină, El este care a luminat în inimile noastre spre luminarea cunoașterii măririi lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos».

---

[1]) Adevărurile religioase au fost păstrate prin tradițiune, adică din tată în fiu. Așa s'au păstrat istorisirile religioase la Ebrei, în epoca patriarhală, până la cunoașterea scrierii, când le-a fixat Moisì în cartea „Facerei“ și celelalte. Oamenii făceau apel nu la rațiunea lor proprie, ci la amintirile păstrate din gură în gură. Platon, Aristotel, Socrate, Pitagora, Cicerone spun, că pentru a descoperì ce este privitor la religiune este de ajuns a recurge la tradițiunea cea mai veche întru cât, cei mai din 'nainte erau mai aproape de D-zeu și că cunoștințele cele mai înalte n'au venit decât prin tradițiune.

Toată descoperirea dinnainte nu erà, zice fericitul Augustin, decât un amurg sau mai bine, ca zorile înaintea dimineții. Prin întruparea Cuvântului Etern, cunoștința lui Dumnezeu a fost dată omului, la lumina zilei.

Nu vreau să stărui încă asupra adevărului creștinismului; vorbesc numai pentru a arătà, că dela începutul istoriei lumei, s'a deschis lumina pentru a face cunoscut pe Dumnezeu. Lumina s'a răspândit treptat până când Dumnezeu luând corp omenesc, se poate spune, că lumina este la mezul zilei.

Dacă astfel stau lucrurile, nu putem fi lipsiți de cunoștința lui Dumnezeu, trebuincioasă perfecțiunii și fericirii noastre. Ceeace încredințează rațiunea și conștiința mea,— adică ceeace Dumnezeu a trebuit să descopere omului— se potrivește cu faptele raportate de istoria omenirii.

Dacă Dumnezeu m'a creat vrednic de a-L cunoaște și nedeslipit de nevoia de a-L cunoaște, pentru a putea fi fericit; și, dacă pe de altă parte, Dumnezeu voià sa rămână ascuns pentru mine, aceasta ar fi din partea sa, o adevărată cruzime, iar pentru mine o cauză de dezordine și de desnădejde. Numai bunătatea lui Dumnezeu nu ar mai fi aceasta!

14) Poate să mi se spună: «Nici conștiința mea proprie, nici lumea din afară nu pot să mă înduplece despre bunătatea lui Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor. Văd atâtea turburări, atâtea silnicii, atâtea nenorociri, atâtea suferinți în această lume; văd, că răul întrece binele în lumea de jos, ca și printre oameni; și ajung la o încheere cu totul contrară încheerii voastre: sau că Autorul tuturor lucrurilor n'a voit, ca izbânda să fie pe partea binelui, sau că El n'a avut destulă putere pentru a asigura această biruință.

Dacă se reamintește celor cari judecă astfel, că omul este o ființă liberă și că lumea este ceeace este, pentrucă omul a schimonosit lucrarea lui D-zeu: unii poate vor tăgăduì cu totul *libertatea* voinței omenești. Uitând, că hotărârea omului atârnă de sentimentele din năuntru, și de starea minții care tinde către un scop: vor zice, că voința este hotărâtă de *scopul*, către care ea tinde.

Cu alte vorbe, pentru ei: voința nu este liberă, voința

nu este o voință, deci nu ar fi decât nn nume fără obiect; a crede în libertatea voinței noastre—dupre ei—este o neîntreruptă amăgire, ce ne-o facem noi înșine. Ne credem liberi, dar suntem împinși de nevoie; credem, că avem o voință, dar această voință n'are nici-o putere de alegere, de hotărâre prin ea însăși. Este numai o îngrămădire de sentimente pricinuite de un scop, de care este legată orice lucrare a noastră. Răul, care există în lume, încheie ei, nu este deci rezultatul voinței, ce întrebuințează rău libertatea sa; răul și suferința nu se trag din lucrarea liberă a omului, ci sunt impuse omului fără voia sa. Și, Autorul naturei nu poate, sau nu vrea să împiedice această stare de lucruri.

15) Dacă judecata aceasta este sănătoasă, însemnează, că omul este o mașină și că este numai o amăgire a crede că suntem ființe morale. Dacă ar zice vreunul: «eu nu sunt o ființă morală, ci o mașină; lucrările mele sunt produsul trebuinței, fără a le alege, fără a le voì; sunt în afară de vreun control al meu», nu numai ar fi greu a vorbì cu el, dar ar fi primejdios, de a trăì cu un asemenea om. Susținătorii acestor idei ar trebuì scoși afară dintre noi, cum făcea Moisì cu leproșii. Din fericire ei nu sunt așa de numeroși; neamul omenesc dă probe destule de puterea și libertatea voinței omuluì.

Pr. N. Georgescu.
Alexandria

(Va urmà)

EVANGELIA
SĖŬ
VIAȚA ȘI INVĔȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ
DUPRE CEĬ PATRU EVANGELIȘCĬ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONOLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.

DE

MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română, Anul al XXXII-lea No. 4).

4). «Eŭ deși mĕ ducŭ dela voĭ, ânse voiŭ rugà pre Tatălŭ, ca în locŭlŭ Meŭ să vĕ dea unŭ altŭ Paraclytŭ—învĕțĕtoriŭ, ajutătoriŭ, și mângîetorŭ,—care să rĕmână cu voĭ pe tot-dé-una. Acestŭ Paraclytŭ, pre carele îlŭ va da vóĕ Tatălŭ, este Spiritulŭ adevĕruluĭ, carele învĕță tot-dé-una numaĭ ce este adevĕratŭ și dreptŭ, și nu lasă a rĕtăcì. Pre acestŭ spiritŭ óminiĭ materialĭ nu'lŭ vor puteà primì, nicĭ macarŭ a'lŭ pricepe; pentrucă elŭ este nematerialŭ și lucră întru unŭ modŭ nevĕdutŭ. Voĭ ânse vețĭ pricepe și cunóșce că este cu voĭ și locuește întru voĭ, din lucrările luĭ ce le vețĭ simțì în mințile și în inimele vóstre.

Lipsirea mea din mijlocŭlŭ vostru nu va fi îndelungată; eŭ érășĭ voiŭ venì la voĭ peste puçinŭ. Ânse ómeniĭ ceĭ

înrĕutățiți nu mĕ vorŭ maĭ videa; ci numaĭ voĭ mĕ veți videa, că eŭ sûm viŭ și după mórte precum și voĭ veți fi viĭ. Atuncĭ voĭ vĕ veți convinge, că eŭ sûm trimisŭ de la Dumnedeŭ Tatălŭ și sûm cu elŭ în cea maĭ strînsă legătură; de asemine că vĕ iubescŭ, și că potŭ a vĕ ajută întru tóte nevoele chiar și nefiindŭ în mijloculŭ vostru vĕdutŭ.

Cel ce primesce învĕțătura mea și conformă viața sea cu dênsa, acela mĕ iubesce și este adevĕratulŭ meŭ învĕțĕcelŭ. Pre unŭ asemine îlŭ iubesce Tatălŭ Meŭ, și eŭ îlŭ iubescŭ, și mĕ voiŭ face luĭ cunoscutŭ prin lucrările mele asupră'ĭ, ca și când m'ar videa cu ochiĭ sĕĭ.»—Vorbele luĭ Iisus despre arĕtarea sea numaĭ celorŭ celŭ iubescŭ, éră nu și la ceealaltă lume ce nu'lŭ iubesce, erà în contradicire cu așteptarea Iudeilorŭ despre o împĕrăție pămêntéscă alŭ căria capŭ vĕdutŭ de toți să fie Messia: de aceea Iuda (nu Iscariotulŭ) îlŭ întrébă: «Dómne! de ce numaĭ nóî veĭ să te arĕți, éră nu și la ceealaltă lume»? Pentru că numaĭ celŭ ce mĕ iubesce și conformă viéța sea cu învĕțăturile mele se face vrednicŭ de iubirea Tatăluĭ meŭ, și prin acésta elŭ se face locaș Dumnedeireĭ. Éră celŭ ce nu mĕ iubesce și nu conformă viéța sea cu învĕțĕtura mea, acela respinge de la sine pre Dumnedeŭ Tatălŭ; căcĭ învĕțĕtura ce ațĭ auditŭ de la mine nu este a mea, ci a Tatăluĭ cerescŭ, carele m'a trimisŭ. Paraclitulŭ, pre carele, dupre mijlocirea mea, îlŭ va trimite vóî Tatălŭ, spre mângîerea și luminarea vóstră: Spiritulŭ celŭ sântŭ,—acela vĕ va învĕță și vĕ va luminà întru tóte câte nu ațĭ înțelesŭ âncă din învĕțeturile mele, și vĕ va face a vĕ aduce aminte de tóte câte v'am spusŭ în timpulŭ petrecereĭ mele cu voĭ.

Eŭ mă despartŭ de voĭ; dar acéstă despărțire a mea de voĭ nu este ca dispărțirile cele obĭcĭnuite în lume; căci ómeniĭ deși la despărțire îșĭ dorescŭ unulŭ altuia fericire, nu potŭ a o și dâ unulŭ altuia. Dispărțirea mea ânse în

adevĕrŭ are să vĕ aducă fericire [1]). De aceia să nu se turbure inimele vóstre, nicĭ să se spăimânteze de acéstă dispărţire. Auḍitaţi ce amŭ ḍisŭ voĭ: mergŭ la Tatălŭ, şi că iarăşĭ voiŭ venì la voĭ. Dacă voĭ m'aţĭ iubì din inimă curată şi fără nicĭ unŭ înteresŭ lumescŭ, nu v'aţĭ întristà de acéstă dispărţire, ci maĭ vîrtos v'aţĭ bucurà de mergerea mea la Tatălŭ meŭ; pentru că Tatălŭ meŭ are maĭ mare putere şi mărire, decât mine în starea mea ominéscă; prin urmare eŭ trecŭ la o maĭ înaltă stare decât aceea în care voĭ mĕ vedeţĭ, şi de unde voiŭ putea a vĕ face maĭ mult bine decât acum, ca omŭ. Vĕ spunŭ maĭ înainte despre dispărţirea mea de voĭ şi despre suirea la Tatălŭ meŭ; pentru ca după ce se vorŭ împlinì să nu slăbéscă dedarea vóstră cătră mine, ci maĭ alesŭ să se împuternicéscă credinţa voastră în adevĕrulŭ celorŭ ce v'am învĕţatŭ. De acum nu este timp de a maĭ convorbì multŭ cu voĭ; căci rĕutatea ce domneşce în lume, personificată în inimicii mei se apropiă; deşì ea nu are nicĭ o putere asupra mea, nicĭ va putea împedecâ lucrarea învĕţeturei mele. Eŭ mĕ supunŭ ânse numaĭ pentru ca să cunóscă lumea cea resvrătită, cât de multŭ iubescŭ pre Tatălŭ meŭ, şi că facŭ întocma precum Elŭ mi-a ordinatŭ. Sculaţivĕ decĭ să mergemŭ de aici».

§ 63. *Continuarea ceĭ depe urmă voróve a luĭ Iisusŭ cu învĕţeceiĭ: Prin asemănare luată dela viă îndémnă pre Apostolĭ a remânea statornicĭ în învĕţetura luĭ,—îĭ îndeamnă a'lŭ iubì atât pre dênsulŭ, cât şi unii pre alţii, a suferì necazurile; dinnou le promite venirea Paraclytuluĭ.* (Ioan XV).

1) După acésta Iisusŭ, continuâ ânc̆ă cele maĭ de pe urmă învĕţeturĭ ale séle cătră Apostoli:

Lucrarea pentru carea eŭ amŭ venitŭ în lume se asé-

---

[1]) Alusiă la formula cu carea se uraŭ Iudeiĭ la întâlnire şi dispărţire: *Şalom lachem*, prin carea îşĭ doreaŭ pace, fericire.

mănă cu o viă, în carea eŭ sûm vița, voĭ vlăstările viței éră Tatăl meŭ este vierulŭ. Decĭ precum vlăstariulŭ nu póte să aducă fructŭ dacă nu va fi în legătură cu vița: așà și voĭ nu veți putea isprăvì lucrulŭ pentru care sûnteți destinați, decât numai fiind în cea mai strînsă legătură cu mine. Și érăși, precum vierulŭ taie și lépădă totŭ vlăstariulŭ nefructiferŭ, érŭ pre celŭ fructiferŭ îlŭ curăță ca să pótă aduce maĭ multŭ fructŭ: așà și Tatălŭ meŭ repróbă și depărtéză ca pre un netrebnicŭ pre acela dintre următoriĭ meĭ care nu rĕmâne statornicŭ întru învĕțetură mea, éră pre celŭ statornicŭ îlŭ ajută și îlŭ luminéză, ca maĭ bine să pótă pricepe și realizà în viața sea și a altora. Voĭ acum prin învĕțetura mea sunteți curățiți de Tatălŭ și gătiți spre a aduce în lume fructulŭ ce se așteaptă de la voĭ. Rĕmâneți decĭ statornicĭ întru învĕțetură mea: căcĭ altminterea nu veți putea produce fructulŭ vostru: precum vlăstariulŭ nu póte da fructŭ prin sine însuși ci numaĭ fiind unitŭ cu vița. Celŭ ce va rĕmânea în strînsă legătură cu mine prin credință și prin împlinirea cuvintelorŭ mele, acela va produce multŭ fructŭ; éră disbinându-vĕ de mine nu veți putea produce nicĭ unŭ bine. Pentru aceea orĭ cine se va despărți de mine, de credința și învĕțetura mea, acela va avea sórta vlăstariuluĭ ce se taiă se lépădă, se usucă și apoĭ se aruncă în focŭ de se arde. De veți avea acéstă statornicià în credință cătră Mine și în realizarea învĕțeturei ce v'am datŭ, Dumnedeŭ vĕ va da puterniculŭ săŭ ajutoriŭ întru tóte trebuințele vóstre. În acest modŭ prin voĭ se va glorificà pe pământŭ Tatălŭ cerescŭ; veți înmulți numerulŭ adevĕraților lorŭ luĭ adoratorĭ și veți fi cu adevĕratŭ învĕțeceĭ aĭ meĭ».

2) «Voĭ să mĕ iubiți pre mine așà precum eŭ iubescŭ pre Tatălŭ, în cât întru tóte mĕ supunŭ ordinilorŭ luĭ; și precum v'am iubitŭ și eŭ pre voĭ deapururea. Acéstă iubire a vóstră cătră mine o veți arătà dar, când veți urmà

cu exactitate învĕţĕtureĭ mele; precum şi eŭ arătŭ iubirea mea cătră Tatălŭ prin paza ordinilorŭ luĭ. Aceste vi le spunŭ pentru ca, voĭ remâindŭ statornicĭ întru chiămarea vóstră să mĕ bucurŭ tot-de'auna de voĭ, şi pentru ca şi voĭ deaseminea să vĕ bucuraţĭ vĕḑêndŭ speranţele vóstre realizate.

Tot-odată vĕ comândŭ ca să vĕ iubiţĭ şi între voĭ unulŭ pre altulŭ, cu aceiaşĭ iubire cu carea aţĭ vĕzutŭ că v'amŭ iubitŭ eŭ. Şi iubirea mea cătră voĭ este cea maĭ mare ce póte să fiă în lume: căcĭ ce iubire póte fi maĭ mare decât a sacrificà cinevà viaţa sea pentru dragostea amicilorŭ seĭ, precum eŭ facŭ acésta pentru voĭ? Voĭ sûnteţĭ amicii meĭ, şi mórtea mea va fi mântuitóre pentru voĭ, de veţĭ face cele comândate vóî de mine. De acum nu vĕ maĭ numesc învăţeceĭ; căcĭ învăţeceiĭ nu cunoscŭ âncă tot adâncul şciinţeĭ ce li se predă de învĕţĕtoriulŭ lorŭ; cì vă numescŭ amicĭ, pentru că v'am comunicatŭ tot aceea ce Tatălŭ mi-a ordinatŭ a spune spre luminarea ómininilorŭ; şi de acum şi voĭ ênşivă puteţĭ a învĕţà pre alţiĭ cele ce aţĭ învăţatŭ de la Mine. Precum eu v'amŭ iubitŭ pre voĭ maĭ înainte de a mă iubì voĭ; căcĭ nu voĭ m'aţĭ alesŭ pre mine, ci eŭ pre voĭ v'amŭ alesŭ dintre toţĭ, şi v'amŭ făcutŭ învĕţĕtorĭ aĭ lumeĭ, ca să o regeneraţĭ, ca prin acésta numele vóstre şi faptele vóstre să remână neşterse pe tot-de'auna, şi v'amŭ pusŭ în aşa apropiere de Dumneḑeŭ, ca ori ce veţĭ cere de la elŭ prin credinţa întru Mine, să vĕ dea vóî: Aşà vĕ comândŭ ca să vĕ iubiţĭ uniĭ pe alţiĭ, fără a aşteptà ca altulŭ maĭ întâiŭ să'şĭ arate iubirea sea cătră voĭ».

3). «Ura şi persecuţiunile ómininilorŭ celorŭ reĭ să nu vĕ discurajeze; căcĭ şciţĭ, că pre mine aceia m'aŭ urîtŭ şi persecutatŭ maĭ înainte de cât pre voĭ. Acéstă ură provine de acolo, că voĭ nu cugetaţĭ şi nu urmaţĭ, ca dênşiĭ; şi eĭ vădŭ în voĭ o pedecă a scopurilorŭ înrĕutăţite ce urmărescŭ. Dacă aţĭ urmà faptele lorŭ, eĭ v'ar iubì; Dar eŭ

tocma pentru aceea v'amŭ alesŭ, ca să vĕ deosebiți în totulŭ de dênșiĭ, și să dați lumeĭ o altă direcțiune opuse deprinderilorŭ celorŭ rele. Aduceți-vă aminte de cuvêntulŭ ce am ḍisŭ vóî: nu este șerbulŭ superiorŭ Domnuluĭ seŭ. Dacă reiĭ m'aŭ persecutatŭ pre mine învĕțetoriulŭ vostru, pentru ca amŭ demascatŭ faptele lorŭ cele rele: apoĭ și pre voĭ învĕțeceiĭ mei vĕ vorŭ persecutà, tot pentru aceiașĭ causă. Dacă s'ar fi supusŭ învĕțetureĭ mele; s'ar supune și învĕțetureĭ vóstre. Tóte urele dar și persecuțiunele asupra vóstră vorŭ purcede din ura ce óminiĭ ceĭ reĭ aŭ asupra mea; și această ură asupra mea provine la eĭ de acolo, că împietrirea lorŭ nu'ĭ lasă a cunóșce pre Dumneḍeŭ celŭ ce m'a trimisŭ, și care lucră prin mine. Acéstă necunoșcință a lorŭ despre trimiterea mea dela Dumneḍeŭ s'ar putea disvinovăți, dacă eŭ nu așŭ fi venitŭ în lume și nu le așĭ fi spusŭ despre aceasta. Acum ânse când eĭ mĕ urêscŭ după ce în atâte rênduriĭ le-am făcutŭ cunoscută misiunea mea, eĭ nu maĭ potŭ avea nici o disvinovĕțire pentru acestŭ păcatŭ alŭ lorŭ; și videratŭ dovidescŭ că urîndu-mĕ pre mine trimisulŭ luĭ Dumneḍeŭ Tatălŭ, tot odată urĕscŭ și pre ênsușĭ Dumneḍeŭ. Și le-amŭ făcutŭ cunoscutŭ misiunea mea nu numaĭ prin cuvêntŭ; dar și prin nișce fapte așà de extraordinare, pre care nime altulŭ înainte de mine nu a fostŭ în stare a le face. Dacă nu leașĭ fi datŭ și prin acele fapte doveḍĭ despre misia mea cea dumneḍeéscă, eĭ s'ar putea disvinovăți; eĭ ânse și după ce-aŭ vĕḍutŭ acele fapte maĭ presusŭ de puterea ómenéscă, totușĭ m'aŭ urîtŭ, și videratŭ arétă că urescŭ și pre Tatălŭ meŭ. În această conduită a lorŭ către mine se împlinescŭ cuvintele scripturiĭ: *m'aŭ urâtŭ în zadarŭ* (Psalm. XXXIV. 18; LXVIII. 5). Adică fără a avea eĭ vre-o causă dréptă».

«Ânse cu tótă ura și persecuțiunele inimicilorŭ asupra mea și a învĕțetureĭ mele, eĭ nu vor putea oprì lucrarea

Mântuireĭ, sevêrșită de mine. Căcĭ, când va venì Paraclitulŭ, pre carele eŭ îlŭ voiŭ trimite vóî de la Tatălŭ, spiritulŭ Adevĕruluĭ, carele dela Tatălŭ purcede, acela va da nouă mărturie despre missia mea cea dumnedeéscă și despre adevĕrulŭ învĕțeturei mele. Tot odată și voĭ ênșivĕ vețĭ fi marturĭ despre aceleșĭ ca uniĭ ce ațĭ petrecutŭ cu mine în tot timpulŭ servireĭ mele, ațĭ auditŭ învĕțetura mea și ațĭ vĕdutŭ faptele mele».

§ 64. *Continuarea aceleașĭ varóve: Predicerea persecuțiunelorŭ ce prestaŭ Apostolilorŭ.—Le arată necesitatea dispărțireĭ luĭ de dênșiĭ;—Le descriă lucrările Spiritului Sfîntŭ. Predice patimile séte și fuga Apostolilorŭ* (Ioan XVI).

1) «V'am spusŭ înainte urâ și persecuțiunele cărora avețĭ a fi expușĭ; pentru ca, când ele se vorŭ întêmplà, voĭ se nu vĕ spăimântațĭ, și să nu vĕ lepădațĭ de missia vóstră. Vĕ maĭ adaugŭ la cele dise până acum: vețĭ fi excomunicațĭ din numerulŭ coreligionarilorŭ lor ca nișce nelegiuițĭ; ba încă vorŭ venì timpurĭ în care ura asupra vóstră va fi așà de mare încât a vĕ ucide se va socotì lorŭ o faptă plăcută luĭ Dumnedeŭ. Dar tóte aceste persecuțiunĭ asupră-vĕ nu vorŭ avea altŭ motiv, decât ignoranța lorŭ cea împetrită despre voea luĭ Dumnedeŭ și despre missia mea. Despre aceste persecuțiunĭ v'amŭ spusŭ și maĭ înainte în maĭ multe rânduri; pentru ca la timpulŭ lorŭ să vĕ aducețĭ aminte de cuvintele mele, și să vĕ încredințațĭ despre tot-știința mea. Acum ânsă, când a socotitŭ timpulŭ dispărțireĭ mele, v'am discoperitŭ și alte adevĕrurĭ, pre care nu vi le spusesemŭ maĭ înainte [1]), ne findu-vĕ âncă de trebuință, căcĭ eŭ învĕțetoriulŭ vostru eramŭ cu voĭ».

(Va urmà)

---

[1]) Despre trimiterea Spiritului Sfânt.

Mișcarea în personalul clerical din țară.

NUMIRI ȘI TRANSFERĂRI.

Preotul Niculae Donosă fost preot paroh al parohiei Golăești Iași, se numește în aceiași calitate la parohia Dobrovăț-Ruși jud. Vaslui pe ziua de 1 Iunie 1908.

Nou hirotonitul în preot Predescu D. Ioan, se numește paroh al parohiei Guardinița jud. Mehedinți pe ziua de 1 Iulie 1908.

Nou hirotonitul în preot Baculescu I. Haralambie se numește paroh al parohiei Celeiu din jud. Gorj pe ziua de 15 Iulie 1908.

Preotul Constantin Dărângă, supranumerar la parohia Drăgușeni jud. Dorohoiu se numește paroh în aceiași parohie în locul vacant pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Anastase Agape fost paroh la parohia Frăsuleni (Iași) se numește paroh la parohia Sălăgeni (Fălciu) pe ziua de 1 Iulie 1908.

Preotul Marinescu Nicolae parohul parohiei Cremenia din jud. Mehedinți se transferă în acciași calitate la parohia Tâmna acelaș județ pe ziua de 1 August 1908.

PUȘI IN RETRAGERE DIN OFICIU.

Pr. Ioan M. Căruntu din parohia și comuna Mătăsari jud. Mehedinți se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 August 1908.

Pr. Marin Gheorghe din parohia și comuna Răcari jud. Dolj se pune în retragere din oficiu pe ziua de 1 Aug. a. c.

D E C E S E

Pr. Dumitru Ionescu ajutător la biserica Sf. Apostoli din urbea Măcin jud. Tulcea a încetat din viață în ziua de 1 Iulie a. c.

Pr. Nicolae Popescu parohul parohiei Călimănești jud. Vâlcea a încetat din viață în ziua de 10 Iulie a. c.

Pr. Ioan Stănescu parohul parohiei Caranasuf jud. Tulcea a încetat din viață în ziua de 22 Iulie a. c.

Pr. Stănescu Dimitrie parohul parohiei Gurueni din jud. Vlașca a încetat din viață în ziua de 28 Iunie a. c.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice doamnei Eufrosina Al. Catargi, care a bine voit să îmbrace în argint icoana Sf. M. Ierárh Alexandru dela biserica Sf. Ioan Moldoveni, filiala bisericii Amza din Capitală.

Se aduc mulțumiri D-lui Doctor Dimitrie C. Macovei, care a dăruit bisericii parohiale cu hramul Sf. Nicolae din comuna Starchiojd jud. Prahova, un rând complect de vestminte bisericești.

Administrațiunea Cassei Bisericii exprimă mulțămiri persoanelor mai jos notate cari au bine voit să dăruiască diferite obiecte necesarii cultului bisericesc parohiei Pitar-Moșu cu hramul Adormirea Maicei Domnului din Capitală și anume: D-nei Zoe Bocancea presviteră, care a dăruit o pereche procovețe de mătase, brodate cu fir de aur și flori în valoare de 50 lei; D-nei Teodora Constantinescu, care a oferit o candelă de argint și un rând de 42 lumânări pentru policandru, în valoare de 120 lei. D nei Ana T. Aman, care a dăruit un șal de Smirna pentru a se acoperi Sf. Masă, în valoare de 400 lei. D nei Maria N. Brezeanu, care a oferit o față de masă pentru iconostas în valoare de 10 lei, și D nei Ana Gr. Săvescu, care a dat în dar o poală pentru iconostas în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate, cari au contribuit cu bani și cărți la înzestrarea bibliotecei parohiale din parohia Popăuți orașul Botoșani și anume: D lui V. D. Vasiliu, senator, pentru 68 volume în valoare de 100 lei. Administrația Cassei Școalelor 54 volume. Societatea centrală agricolă, care a abonat biblioteca la revista acelei societăți. Ioan Medvedovici 12 volume, Economul Vasile Pavelescu protoiereu 1 volum în valoare de 25 lei. Economul C. Sbârnea 3 volume, Economu Gh. Hârțescu 9 volume, Preotul Ștefan Vârgolici 6 volume, Preotul Al. Simionescu 20 volume, Natalia Simionescu 12 volume; V. Popescu 4 volume; Gh. Gr. Gheorghiu profesor, 1 volum, Aglaia Vârgolici 1 volum, Sotir Simionescu 3 volume, Arhimandritul Nicodim Munteanu 1 volum, Const. Gușă 3 volume, Harieta Cernescu 2 volume, Inginer Iosef Barbieris 12 volume, Marin D. Preoțescu 1 volum, Șt. Hasnaș 2 volume, N. Strătianu 1 volum, C. Cucu care a abonat biblioteca la revista „Comoara Satelor“, N. Popovici 2 volume, Diaconul C. Cernescu 1 volum. Asemenea următoarelor persoane, cari au contribuit cu suma de 16 lei 60 bani pentru legatul cărților din bibliotecă: Gh. Munteanu, Al. Simionescu, N. Străteanu, P.

Seretanu, C. Mariţescu, V. Apostol, Ioan Făureanu, Gh. Silimon, C. Medvedovici, N. Buftea, M. Ilcov, N. Ciochină, C. Gheorghiu, I. Chirilă, N. Traian, V. Gușă, S. Gaspar, V. Posescu, C. Gușă, N. Vicol și Șt. Hasnaș. Precum și persoanelor: Gr. Manoliu Aghiotant, care a donat bisericii o perdea în valoare de 40 lei, și Dumitru a Saftei, care a donat două sfeșnice de alamă.

Se aduc mulţămiri publice Economului Mihail Constantiniu dela Biserica filială „Sf. Lazăr“ din parohia Barnovschi orașul Iași, pentru donaţia ce a făcut bisericii parohiale Frumoasa tot din Iași și anume: un felon, epitrahil și o păreche naracliţe de culoare neagră în valoare de 80 lei, precum și o cădelniţă de argint în valoare de 200 lei.

Prin adresa No. 1723 din 17 Mai 1908, se aduc mulţămiri publice d-lui Morărescu, proprietar în parohia Caranla, judeţul Dolj, care a binevoit să dăruiască bisericii din acea parohie un exemplar „Apostol“ legat în piele; precum și d-nei Elena Scarlat Ferechide, proprietara moșiei Caraula-Vârtopu amintitul judeţ, care de asemenea a dăruit la aceeași biserică, un rând complect de vestminte preoţești și sfintele vase necesare, ca: Potir, disc, steluţă, linguriţă și copie, precum și trei procoveţe.

Prin adresa No 1749 din 17 Mai 1908, se aduc mulţămiri publice d-lui G. G. Vorvoreanu, proprietarul moșiei comunei Rusăneşti de jos, jud. Romanaţi, care a dăruit uluci în valoare de 180 lei pentru împrejmuitul bisericii din acea comună cu hramul Adormirea Maicii Domnului.

Prin adresa No. 1801 din 24 Mai 1908, se aduc mulţămiri publice persoanelor mai jos amintite, cari au binevoit să contribue cu diferite sume de bani la reconstruirea și împodobirea bisericii filiale cu hramul Sf. Gheorghe, din cătunul Dolcești, comuna Musculești, jud. Gorjiu, și anume: Cucern. preot N. Diaconescu, parohul respectiv și d-lui Ioan Andrei, primar și proprietar, cari cu tot zelul au conlucrat cu stăruinţă și bani până la terminare; d-lui Scarlat Moscu, proprietar, care pe lângă suma de 80 lei a dăruit și un chivot de argint în valoare de 120 lei; d-lui I. Popescu, proprietar în comuna Pietreștii de jos 100 lei; d-lui I. Popescu, învăţător în comuna Bărbătești, a dăruit o cruce pentru sf. Prestol în valoare de 23 lei; d-lui Const. Florescu din Musculești, una evanghelie în valoare de 22 lei și d-lui Băluţă Boţulescu din aceeași comună, care a dăruit o candelă mare și un mineiu.

Prin adresa No. 2084, din 7 Iunie 1908, se aduc mulţămiri publice următoarelor parsoane, cari au dăruit bisericii sf. Gheorghe, din parohia Slătioara, jud. Vâlcea diferite obiecte și anume: d-lui Constantin Săraru, două sfeșnice de alamă și o cruce de argint de china, în valoare de 372 lei; și d-lui Ioan A. Ciolompu și soţia sa Rada o cădelniţă, o tăviţă și o steluţă, toate în valoare de 31 lei.

INȘTIINȚARE.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei, aduce la cunoștință că în acea de Dumnezeu păzită Eparhie se află în prezent 7 parohii vacante și anume:

«Popricani» «Goești» «Golăești» și «Trasuleni» din județul Iași; «Siminicea Balș» și «Verești» din județul Botoșani; «Ionășeni» din județul Dorohoiu, precum și vacanțele de Diaconi la monastirile: Agapia și Varatec din județul Neamț și la monastirea Agafton din jud. Botoșani.

SERBAREA DELA FOSTA MÂNĂSTIRE POBROTA DIN JUD. SUCEAVA.

I.

Cetitorii îşĭ aduc bine aminte de frumoasele şi înălţătoarele serbări din 1904 cu prilejul împlinirii celor 400 ani dela moartea lui Ştefan cel Mare, Domnul Moldovei. A fost atunci aşà însufleţire patriotică cum rar se mai văzuse la noi! Am văzut serbările din Bucureşti şi pe cele dela Borzeşti din judeţul Bacău şi mărturisesc că nu le voiu uità niciodată, fiindcă amintirea lor 'mi e vie şi în minte şi în inimă! Pe atunci se descoperise de dl. Moisil, profesor la liceul din Tulcea şi piatra mormântală a doamnei Oltea, mama lui Ştefan cel Mare, cea mult cântată în legenda păstrată de cronicarul Niculcea. Cine nu cunoaşte încă frumoasa poezie a lui *Bolintineanu*, intitulată «Mama lui Ştefan cel Mare» cu fondul legendei păstrate de Niculcea? Cât va trăì un Român pe faţa pământului se vor cântà aceste versuri din poezia lui Bolintineanu:

Ce spui tu, străine? Ştefan e departe;
Braţul său prin taberi mii de morţi împarte.
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu.
De eşti tu acela, nu'ţi sunt mumă eu!

Insă dacă cerul, vrând să'ngreuneze
Anii vieții mele și să mă întristeze,
Nobilul său suflet astfel l'a schimbat.
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aicea fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Dute la oștire! pentru țară mori,
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!

In urma acestor frumoase și atingătoare sfaturi, Ștefan se întoarce, își strânge soldații și capătă biruință desăvârșită contra Turcilor!

II.

D-nul Sp. Haret, care a prezidat serbările din 1904 luase hotărîrea ca tot atunci să se așeze piatra mormântală, găsită sub strașina bisericii mânăstirii Pobrota în interiorul bisericii, alături de mormântul ctitorilor Petru Rareș și al soției sale Doamna Elena. In acelaș timp a rugat pe d-nul profesor *N. Iorga*, să întocmiască o inscripție comemorativă, care să se sape frumos pe piatră de marmoră și să se așeze lângă piatra mormântală veche. Din diferite împrejurări serbarea aceasta nu s'a mai făcut în 1904 ci s'a făcut de abiă acum cu o deosebită solemnitate și anume în ziua de 31 August trecut.

Iată înștiințarea publicată cu acest prilej:

«Această serbare, menită a încheià seria marilor serbări orânduite în vara anului 1904 întru pomenirea a patru sute de ani dela moartea marelui Erou, dar, din împrejurări neprevăzute, neîndeplinită până acum, se va ține în prezența D-lui Sp. Haret, Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, a autorităților bisericești, școlare și administrative din județul Suceava, a invitaților din Capitală,

a tinerimei școlare din părțile mărginașe și a poporului adunat cu acest prilej acolo.—Scopul ei este de a se face o panahidă deasupra noului mormânt așezat în lăuntru bisericii, în lăcașul de odihnă al Domnilor, unde, alături de vechiul epitaf al Doamnei Oltea, ce zăceà până acum afară sub strașina bisericii, s'a pus o frumoasă piatră de marmură pe care s'au săpat în caractere bătrâne cuvinte commemorative actului de meritată cinstire și cuvenită pietate ce acum se îndeplinește.

Cu acest prilej, în dimineața zilei mai sus pomenită, după sfânta leturghie, se va oficià un parastas solemn, după care se va cuvântà un panegiric la adresa Doamnei Oltea. Această serbare bisericească se va încheià cu un discurs al D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii. După amiază vor aveà loc serbările școlare și poporale orânduite de autoritățile școlare și administrative ale județului când se va ține și o cuvântare pe seama tinerimii școlare și a poporului, în care se va arătà însemnătatea actului de pietate și cinstire ce se îndeplinește».

III.

Serbarea s'a făcut în totul potrivit înștiințării.

Sf. Leturghie s'a săvârșit de prea cucernicul protoîereu al județului Suceava, asistat de numeroși preoți din Fălticeni și din vecinătățile Pobrotei. După terminarea sf. Leturghii s'a făcut un paraștas pentru pomenirea Doamnei Oltea și a neamului său. In urmă d-nul *Alex. Lăpădatu*, secretarul comisiunii monumentelor istorice a ținut un panegeric în cinstea Doamnei Oltea. După d-nul *Lăpădatu* a vorbit d-nul *Sp. Haret*, ministrul cultelor și instrucțiunii. Public aici în întregime panegiricul d-lui Lăpădatu și voiu rezumà și cuvântarea d-lui *Haret*.

IV.

Iată ce a spus d-nul *Lăpădatu:*

Domnule Ministru,
Cinstiți Ascultători!

Sunt patru sute patruzeci și trei de ani, de când, într'o zi de toamnă târzie, cu cinste cuvenită celor încoronați, se astrucau, aci în apropiere, în fosta biserică a Sf. Nicolae, zisă din Poiană, pe atunci necropolă domnească a Moldovei, rămășițele pământești ale Oltei, doamnă a viteazului Bogdan și mumă a marelui Ștefan.—Mormântul în jurul căruia se adunase tot ce țara aveà mai ales și vestit, închidea acum și pentru totdeauna, între cântări și lacrimi, uitatele dureri de suferință și dulcile mângăeri de mulțumire ce frământară și alinară, pe rând, sufletul nobil al acestei luminate femei, pe cât de nenorocită ca soție, pe atât de fericită ca mumă.

Nenorocită soție, căci, trăind pe vremea sângeroaselor lupte dintre urmașii lui Alexandru cel Bun, ea văzù cu groază desfășurându-se înainte-i întreagă acea tragedie istorică, care răpuse, cu aspră vrășmășie și crâncenă urgie, pe mai toți cei ce se încumetară a apucà sceptrul vrednicei stăpâniri a bunului și înțeleptului Voivod, între cari pe însuș viteazul ei soț, pe acel BogdanVodă biruitor al Leșilor în pădurile Crasnei, care căzù, se știe, lovit de paloșul ucigașului său frate, la Răuseni.

Fericită mumă, căci văzù statornicindu-se în Moldova vremurilor grele, domnia menită dela Providență a fi cea mai glorioasă și mai strălucită din câte a cunoscut vreodată neamul românesc, domnia propriului ei rod, a tânărului cu însușiri sufletești alese și cu porniri bărbătești avântate, ce-i fù mângâierea zilelor ei de pribegie și durere, —a lui ȘtefanVodă cel Mare, cel Bun și cel Sfânt.

Opt ani de zile și mai bine, cât timp trăì la umbra Tronului pe care Moldova toată, într'un glas, îl dădù, la Direptate, alesului ei fiu,—Oltea-Doamna văzù oștile viteze adunându-se, țara răscolită întemeindu-se, pacea dorită asigurându-se, cetățile cucerite întărindu-se, hotarele vechi

apărându-se și vecinii vrăjmași izbândindu-se, cu un cuvânt întreagă acea înțeleaptă și temeinică operă de pregătire și apărare, care premerse epoca strălucitelor lupte ce aveau să așeze cununa gloriei eterne pe fruntea marelui Domn. Astfel că atunci, când, în acea zi de Luni 4 Noemvrie 1465, sufletul său fù chemat la Ceruri, ea puteà ofta ca odinioară bătrânul Simeon în templul Ierusalimului: Acum slobozește, Doamne, pre roaba ta, în pace, că văzură ochii mei mântuirea—țării.

Acesta fù, în câteva cuvinte, rostul pământesc al aceleia pentru a cărei slăvită pomenire ne-am întrunit astăzi aci, în acest străvechiu și măreț lăcaș dumnezeesc.

* * *

Adevărat, Oltea-Doamna nu apucă vremea glorioaselor biruințe ale fiului său: ea nu văzù rușinoasa înfrângere a lui Mateiaș Craiul la Baia, nici fulgerătoarea zdrobire a Tătarilor la Lipnic, nici urgisita bătae a lui Radu-Vodă la Soci și Cursul-Apei, nici grozava nimicnicire a lui Soliman-Pașa la Podul-Inalt, nici grabnica fugărire a lui Țepeluș-Vodă la Râmnic, nici crâncena sfărâmare a lui Schender-Beg la Cătlăbuga, nici norocoasa răpunere a lui Hromot la Scheia, nici, în sfârșit, înfricoșata înmormântare a Leșilor lui Albert Craiul în codrii Cozminului.

Dar dacă ea nu văzù aievea toate aceste strălucite isprăvi vitejești, sufletul ei, mare în nenorocire și tare în primejdie, rămase în amintirea tuturor și fù, dacă e să credem legendei, spre mântuirea țării în acele momente de grea cumpănă și pieire, când bătrânul cuceritor al Țarigradului ridicase asupra Moldovei «toate ale sale răsăritene puteri.» Căci, după ce Ștefan-Vodă căzù cu toți ai săi la Valea-Albă—«dar nu fiește cum, ci până la moarte apărându-se și nici biruiți de puterea armelor, ci stropșiți de mulțimea Turcilor»—rănit și descurajat, zice legenda, el căută mântuire și adăpost îndărătul puternicelor ziduri ale Cetății Neamțului. Aci însă cuvintele neîndurătoare ale maică-sa, «că pasărea în cuibul său piere», îl opriră afară, îl îmbărbătară și-l porniră din nou pe urma Păgânilor.

Și așa «pre cuvântul mâne-sa»—scrie cronicarul cel iscusit la vorbă—se întoarse Ștefan-Vodă și, strângându-și [illegible]te «fel-de-fel», curăți și răcori Moldova de mulțimea

cotropitoare a vrăjmașilor. Firește, pre cuvântul mâne-sa, dar nu al celei în carne și oase, care acum nu mai puteà simți decât doară greaua povară a oștilor ce se frământau în apropiere, ci al supraviețuitoarei ei ființi sufletești, din amintirea căreia închipuirea poetică a poporului știù plăzmuì această minunată legendă, transmițând astfel urmașilor din neam în neam, în lumină pe cât de frumoasă pe atât de măreață, icoana istorică a aceleia, prin sângele căreia se făcù fericita legătură a celor două bătrâne și vestite neamuri domnești—Mușatinii și Basarabii—și se dădù Moldovei și neamului românesc pre cel mai glorios și strălucit fiu al lor.

* * *

Atât e tot ceeace ni s'a păstrat în lumea închipuirii despre Oltea-Doamna. Căci vremurile neprielnice ce veniră, peste tot în țară și în deosebi în această sfântă mànăstire, nimiciră și întunecară cele câteva mărturii, pe cari contimporanii le lăsară întru amintirea vieții ei pământești.

Intr'adevăr, curând după moartea lui Ștefan-Vodă se stinse și lumina de veghe, pe care el o aprinse pe mormântul scump al mumei sale. Alegându-și și înălțându-și nou lăcaș de îngropare, la Putna, grija urmașilor se îndreptă într'acolo; iar aci prețioasele moaște fură lăsate pe seama călugărilor, cărora marele Domn le hărăzise în acest scop bogate și însemnate prinoase și danii. Dar aceștia nu se dovediră vrednici a le păstrà după putință și cuviință în altarul la care erau chemați a se rugà și slujì. Căci optzeci de ani după ce Ștefan-Vodă rezidise bătrâna ctitorie a moșului său Alexandru cel Bun, biserica cu toate ale sale se găsià în cea mai ticăloasă stare. Astfel că atunci când Petru-Vodă Rareș se dădù al treilea și cel mai de seamă ctitor al Pobrotei, el trebuì să facă o altă deiznoavă:—ruga aceasta mare, frumoasă și luminoasă.

Atunci biserica din vale a Sf. Nicolae, zisă din Poiana Siretului, fù părăsită: călugării se strămutară dincoace, iar ruinele îngropară mormântul Doamnei Oltea, pentru ca după trecerea anilor să șteargă însăși amintirea lui.

Acum numele săpat pe întunecatul mormânt nu se mai păstrà decât în ascunse hrisoave domnești, pe cari însă oamenii erau din ce în ce mai puțin destoinici a le cetì

și într'un vechiu pomelnic, după care el se va fi rostit, rar de tot și fără multă înțelegere, între aceste trainice ziduri, cari nu avură nicĭ ele o soartă prea bună. Căci, după alți optzeci de ani dela înălțarea lor, cei ce-și pierdùseră credința în Dumnezeŭ, «călugării cei răi»—mărturisește o amărîtă scrisoare arhierească—«au băgat tâlharii [în mânăstire] de-au jecuit averea boerilor țării», cari, vreme de primejdie fiind, căutară aci, în această puternică cetățue, mântuire și adăpost.

«Și au stătut sfânta mânăstire»—odinioară de cuviință și laudă în toată țara—«urîtă tuturor, și nimeni n'au mai căutat de nevoia ei», zice aceeaș scrisoare arhierească. Trebuì banul bogatului și evlaviosului Vasile-Vodă, pantru ca să se înceapă reîntemeierea ei. Și trebuì, mai ales, jertfa și grija părintească a Metropolitului Dosoftei, pentruca să se readucă la strălucirea ei de odinioară, întru lauda lui Dumnezeu, pentru a cărei mărire își alesese el în această mânăstire metania, postrigul cucernicei și harnicei sale călugării.

Dar tocmai acum, când Pobrota fù reîntemeiată, ea își pierdù, pentru noi, rostul său de până acì, de oarece marele Arhiereu, spre mai bună asigurare a nouei sale ctitorii, crezù de bine a o închinà locului «de unde izvorăște viața și lumina pentru toată lumea»—Sfântului Mormânt. Cu acest prilej constatăm cu durere că la Pobiota și deci în Moldova toată se pierduse orice mărturie istorică cu privire la Oltea-Doamna. Căci în actul său de închinare, în care se enumără toți ctitorii după vremuri—«de'nceputul țării»—ai acestei mănăstiri și se pomenesc toți Domnii îngropați acì, cel mai învățat cărturar român al timpuluĭ nu știe să ne spue nimic despre ea. Da, amintirea mumei lui Ștefan cel Mare dispăruse cu totul în negura vremurilor apuse, de unde, a bună seamă, nu erâ de așteptat s'o mântuiască Grecii ce luaseră în stăpânire sfânt lăcașul ei de îngropare.

* * *

In aceaztă tristă uitare trecură anii cu sutele și pe pământul țării Moldovei se primeniră multe rânduri de oameni. Cu întoarcerea vremurilor mai bune însă, a căror zoriri abia părinții părinților noștri le apucară, năzuințele și si-

linţele tuturor întru câştigarea bunurilor naţionale prilejiră şi înlesniră o harnică şi fructoasă operă de cercetare şi reconstituire a vieţii strămoşeşti. Şi din sumedenia bogatelor şi preţioaselor suveniruri istorice ce de zeci de ani, rând pe rând, se tot scot la lumină, apărură, una după alta, cele două trei mărturii, pe cari contimporanii le lăsară, cum ziceam, spre amintirea vieţii pământeşti a Doamnei Oltea, dar pe cari veacurile le îngropară şi oamenii le uitară.

Şi nu e fără interes a relevà că tocmai când se împliniau patru sute de ani dela moartea acestei vestite femei, în aceeaş lună chiar, se dedeà la iveală numele şi—presupus—locul ei de îngropare. Şi iarăşi, tocmai atunci când se împliniau patru şute de ani dela moartea marelui ei fiu se dădeà la iveală însuş vechiul epitaf de pe mormântul ei,—epitaf pe care ochii cercetători ai unui zelos tânăr îl descoperise puţin mai înainte, acolo jos, unde zăceà aruncat afară, fără preţ şi fără glas. Coincidenţă tainică, dar semnificativă!

Astfel, în anul când poporul românesc întreg, ca dovadă a solidarităţii şi unităţii conştiinţei sale naţionale, pomenià într'un cuget şi-o simţire, amintirea prea strălucitului său Erou,—el capătă, ca un fel de dar al Norocului ce-o mântuise de pieire, cea mai scumpă mărturie istorică cu privire la Oltea-Doamna: această piatră mormântală, pe care ochii noştri sufleteşti trebue să citească mult mai mult decât ceeace spun slovele-i vechi şi stricate. Se cuvenià dar ca ea să fie strămutată şi aşezată spre adăpost şi păstrare în locul de cinste şi de îngropare al Domnilor, lângă mădularele lui Petru-Vodă Rareş şi ale soţiei sale Elena Doamna, însemnându-se aceasta întru amintirea generaţiilor următoare, ceeace s'a şi făcut acum, din îndemnul luminat şi stăruinţa patriotică a bărbaţilor chemaţi a îndreptà şi povăţuì rosturile culturale ale neamului.

Fie dar ca aceste seculare ziduri şi geniul cel bun al naţiunii române să adăpostească şi să ocrotească dealungul veacurilor viitoare aceste două pietre: una întru veşnica pomenire a aceleia ce a fost doamnă a viteazului Bogdan şi mumă a marelui Ştefan; cealaltă întru modesta amintire a actului de pietate ce acum se îndeplineşte în jurul

acestui nou închipuit mormânt, în faţa căruia, închinându-ne cu respect, să zicem, precum strămoşii de acum patru sute patruzeci şi trei de ani:

Lăudată şi binecuvântată fie'n veci de veci amintirea Doamnei Oltea!

V.

Iată acum în rezumat ce a spus şi D-nul Sp. Haret, ministrul Cultelor şi Instrucţiunii:

«E în deobşte cunoscut cum că pavăza Creştinismului la Dunăre, atunci când potopul Păgânătăţii s'a revărsat asupra Europei, am fost noi Românii şi vecinii noştri de la apus şi Miazănoapte—Ungurii şi Polonii. Iar în a doua jumătate a secolului al XV-lea, după moartea lui Ioan Huniade Corvin, adecă pe vremea lui Ştefan cel Mare, am fost numai noi. Căci în pieptul oştilor moldoveneşti s'a frânt puterea lui Mohamed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului. Astfel, pe când vecinii noştri se mulţumiau să atragă asupra lor gloria pe care Ştefan Vodă, prin biruinţi vestite, o aduna asupra Coroanei sale, noi stăteam păzitori vrednici şi statornici împotriva Păgânilor la această «Poartă a Creştinătăţii», cum marele domn îşi numiâ Moldova sa.

Dar strălucirea coroanelor vecine păli înaintea noastră. Căci pe când una căzù, curând, la Mohaci, iar cealaltă se sfărâmă şi se nimicì în lupte interne, noi am rămas şi, trecând peste veacuri grele, ne-am rădicat unde ne găsim astăzi: cu Coroana glorioasă bătută din oţelul tunurilor dela Plevna. Aceasta datorită, în cea mai mare parte, vredniciei, vitejiei şi chibzuinţei lui Ştefan Vodă cel mare, ale cărui vestite fapte au trăit totdeauna în amintirea poporului nostru. Şi s'a văzut aceasta cu prisos acum patru ani, când, pomenind patru sute de ani dela moartea [illegible] conştiinţa luminată a neamului întreg s'a ridicat ca să

aducă prinosul laudei și al recunoștinței pe mormântul sfânt al celui ce odihnește la Putna.

Atunci încă amintirea noastră cucernică s'a resfrânt și asupra mamei lui Ștefan cel Mare, asupra Doamnei *Oltea*, al cărei mormânt se dovedise a fi fost în această sfântă mânăstire, unde s'a găsit piatra ce acoperià odinioară mormântul ei. Și am socotit ca o datorie de pietate și cinste să ridicăm această prețioasă piatră, s'o ducem înlăuntru bisericii și s'o așezăm în locașul de odihnă al Domnilor, lângă mormântul lui *Petru Vodă Rareș* și al *Doamnei sale Elena*.

Iată pentru ce dar am venit și v'am poftit astăzi aci: să ne rugăm pentru odihna și mărirea sufletului aceleia, dela care Ștefan Vodă a moștenit virtuțile sale alese și frumoase. Căci dacă istoria nu ne poate spune despre Doamna Oltea decât prea puțin, amintirea poporului ne-a păstrat icoana acestui suflet, în legenda pe care o cunoașteți cu toții și care arată cum Ștefan Vodă, învins de mulțimea Turcilor, căută mântuire în Cetatea Neamțului unde erà soția și mama sa; dar cuvintele bărbătești ale acestia, îl opriră la poartă, îi întăriră sufletul și îl nevoì să meargă din nou înpotriva dușmanilor. Și așà, după îndemnul mamei sale, s'a întors Ștefan cel Mare și și-a mântuit țara de sabie. Dar ceeace spune legenda e numai o închipuire, căci pe când Ștefan Vodă luptà cu Turcii la Răsboeni, Doamna Oltea de mult odihnià în mormânt. Ceeace e însă cu adevărat și cu înțeles pentru noi, e amintirea sufletului mare și plin de credință al mamei lui Ștefan Vodă, suflet pe care l'a moștenit întreg, împreună cu virtuțile tatălui său Bogdan Vodă și ale bunicului său Alexandru Vodă, fiul ei.

Să preamărim deci în fața acestui dumnezeesc altar pe femeea, care a dat neamului nostru pe cel mai mare fiu al său și să ne închinăm în fața mormântului ei, acum re-

găsit și din nou închipuit. Acesta e rostul serbării noastre de azi. Și sunt fericit că ea se face în apropiere de Baia și de Războeni, în mijlocul urmașilor direcți ai acelor ce au câștigat una din cele mai strălucite izbânzi și au pătimit una din cele mai glorioase înfrângeri. Și mă bucur că acest prețios mormânt se găsește aici, unde amintirea faptelor vitejești ale lui Ștefan cel Mare trăește mai mult decât în orice altă parte a țării și unde deci, de acum înainte, va trăi tot așà de mult și amintirea scumpă a mamei sale.

Păziți-l dar cu credință și dragoste ca să amintească urmașilor din neamuri în neamuri de ceea ce a fost *Oltea Doamna*, mama lui Ștefan Vodă cel Mare, cel Bun și cel sfânt».

VI.

Sf. Leturghie, Parastasul și Cuvântările au ținut până aproape de 12 din zi. După masă, la ora 2 au început serbările școlare. S'au executat bucăți muzicale corale cu cuprins patriotic de către elevii gimnaziului din Fălticeni, de către corul din Dolhasca, sub conducerea distinsului învățător Ionescu care a cântat și toate răspunsurile sf. Leturghii, cât se poate de bine; de către corul școalei din Pobrota. S'au recitat poezii cu cuprins patriotic și religios.

După aceasta, D-nul *G. T. Ionescu*, revizorul școlar al Jud. Suceava a ținut învățătorilor, sătenilor și copiilor o foarte frumoasă și bine simțită cuvântare și a pus în evidență și marele merit al D-lui Sp. Haret, omul bisericii și al școalei, care a organizat asemenea serbări pentru cultivarea și înălțarea sufletului românesc. In acelaș sens a vorbit și D-nul Ștefan Ioan, deputat și profesor. A răspuns D-nul Haret, arătând, că suntem datori să întrebuințăm toate mijloacele pentru formarea conștiinței naționale, pentru dezvoltarea sentimentelor de recunoștință și a vene-

rațiunei pentru acei cari ne-au păstrat țara, graiul și legea! Să cinstim pe binefăcătorii noștrii, căci numai așa ne cinstim pe noi!.

Au urmat apoi jocuri și cântări naționale. Am admirat minunatele jocuri naționale din părțile acestea executate artistic de către flăcăi și fete.

Aproape de ora 6 serbarea a luat sfârșit!

A fost multă mișcare la această serbare. Au venit mii de oameni din toate părțile județului Suceava. Am văzut și pe deputatul Răut din Botoșani, pe D-nul Marcu primarul orașului Dorohoiu, pe D-nul Dr. Jugureanu senatorul județului Muscel etc. etc. E semn bun o asemenea mișcare pentru adevărata noastră cultură sufletească, pentru solidaritatea națională.

Cu acest prilej s'au împărțit gratuit și câteva sute de cărți poștale cu inscripțiunea de pe noua piatră mormântală a Doamnei Oltea.

Reproducem și aici această inscripție.

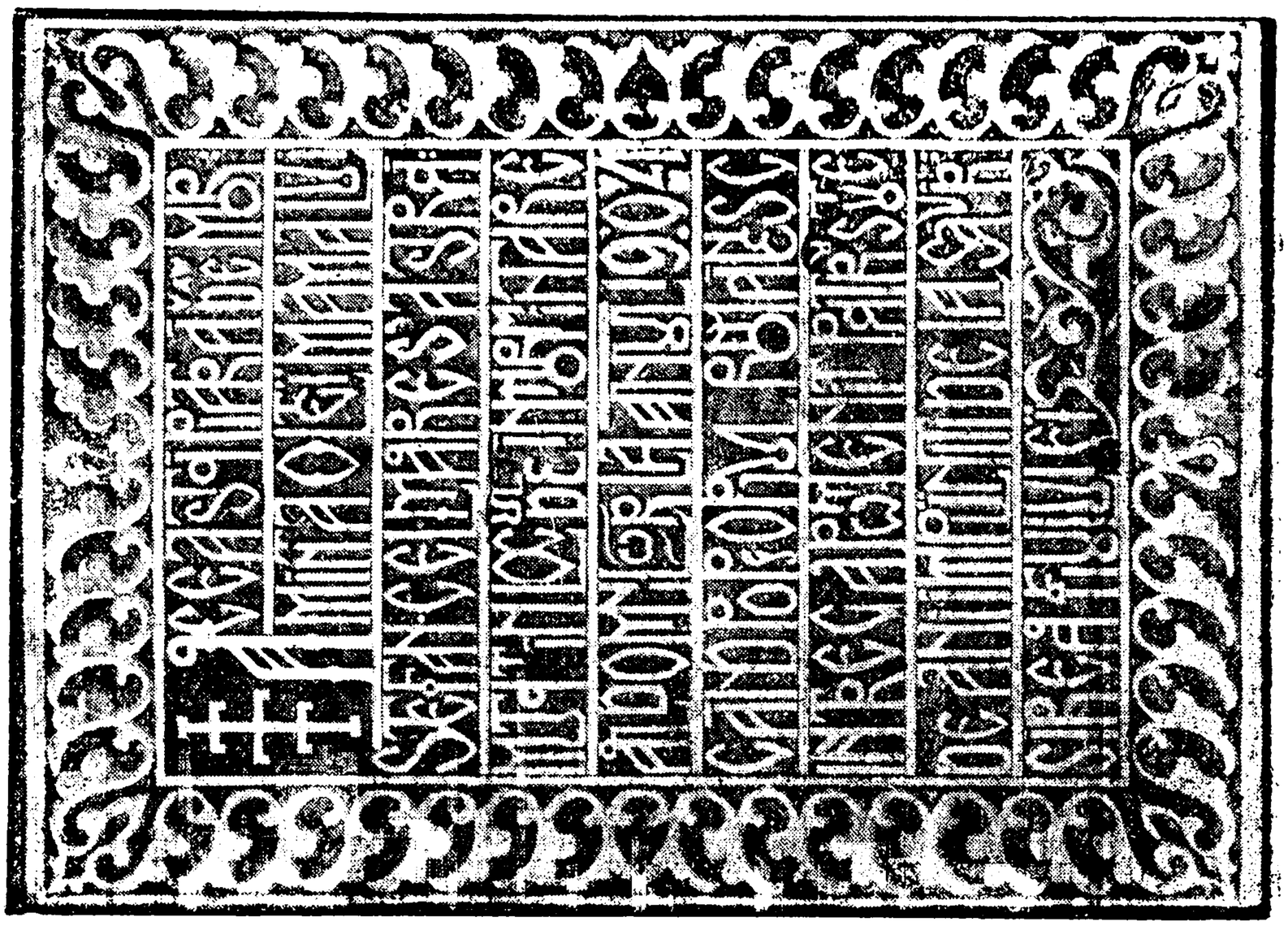

VII.

Biserica fostei mânăstiri Pobrota e una din cele mai frumoasè din țară. Are multă asămănare cu biserica fostei mânăstiri Bistrița de lângă Piatra Neamțu. Mânăstirea Bistrița e ctitoria lui Alexandru cel Bun și tot așà și Mânăstirea sf. Nicolae din poiană din Valea Siretului, în locul căreia, din pricina dărăpănării, a zidit Petru Rareș actuala biserică a fostei mânăstiri Pobrota. Petru Rareș a ținut să reconstruiască această biserică în tocmai, dacă nu aproape, după planul bisericii lui Alexandru cel Bun.

In jurul bisericii Pobrota e singura cetate întreagă ce ne-a rămas până acum și se vor luà măsuri să se păstreze urmașilor ca cel mai sfânt patrimoniu.

Dar despre aceasta altă dată, mai amănunt!

P. Garboviceanu.

PROFETIILE LUI IOIL.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română, Anul al XXXII-lea No. 5).

Greutăţi ce se opun acestui sentiment şi răspunsul lor.

Prima obiecţiune făcută de interpreţi, cari nu văd în lăcustele despre cari aminteşte Ioil, decât un simbol de vrăjmaşi ai poporului Iudeu, presupun că acest profet prezice o nenorocire viitoare. Deci, este învederat din contra, că el descrie o nenorocire prezentă, un flagel ce aveà subt ochi.

Răspunsul ce se poate da acestei obiecţiuni este următorul: Dacă adversarii noştri aveau pentru ei însuşi o simplă probabilitate, nu am fi şovăit a îmbrăţişà părerea lor. Dar afară de ceeace vom zice, desvoltând propunerea noastră, se arată destul de învederat, că este vorba de o nenorocire viitoare şi avem încă multe alte probe în folosul acestui sentiment. Şi mai întâi nu se află nimic în textul lui Ioil, din care s'ar înţelege o nenorocire prezentă; perfectul simplu, întrebuinţat de profet, se găseşte asemenea în cap. III, 28—32 sau cap. IV după textul ebreu, capitol pe care toţi interpreţii mărturisesc că exprimă o întâmplare viitoare, care este de altă parte obiceiul profeţilor de a întrebuinţà perfectul simplu sau prezentul, când raportează oracolele lor sfinte şi acest obiceiu este atât mai natural, că în vedeniile lor obiectele viitoare se prezintă vederei lor profetice ca prezinte şi deja întâmplate.

Al doilea, o descriere atât de lungă şi amănunţită a unei nenorociri, care a avut deja loc, este cu totul opusă asemănărei, căci niciodată ceilalţi profeţi nu ne dau în descrierea vedeniei lor asemenea descripţiuni, din contra, tablourile de acest fel, ce li se întâmplă, toate se reduc la timpuri viitoare. In sfârşit Ioil presupune învederat, că

nenorocirea ce vestește nu este încă întâmplată, pentrucă el zice în cap. I, vers. 15: «*Că aproape este ziua Domnului și vine ca o pustiire din partea celui Atot-puternic.*» Adăogând că chiar aceste cuvinte, pe cari de altfel le găsim în părțile paralele a lui Isaia și Ezechiil, îndreptate la nenorociri viitoare, Ioil le repetă încă în cap. II, vers. 1, 2, unde chiar după mărturia tuturor înterpreților, scopul său este a vestì o nenorocire viitoare. Holzhausen și Credner susțin, este adevărat, că este vorba de o nenorocire pustiirea lăcustelor, dar această pretențiune nu are nici o bază, căci profetul nu vorbește mai cu deosebire în tot capitolul, decât de pustiirea acestor insecte și departe de a presupune o altă nenorocire, el dă în destul de curat a înțelege, că aceasta va fi cea din urmă, care va întristà Iudea, căci după ce a zis, că ziua Domnului este deja aproape, adaogă, că nu s'a întâmplat și nu va mai fi astfel în secolele viitoare.

De asemenea, însuși D. Calmet, deși un protivnic al înțelesului alegoric, se apropie pe acest punct, pe când explică aceste cuvinte a lui Ioil, zice: «Profetul vă amenință încă cu mai mari nenorociri, ale căror mizerii prezente nu sunt decât înainte mergătoare. Domnul este aproape a ține ședințele sale, a se arătà ca un drept judecător și va judecà pe oameni după faptele lor. *Ziua Domnului*, este un termen împrumutat dela barou, ziua în care el va ține ședința și va da dreptatea. Profetul pare a introduce cele din urmă nenorociri, cari vor acoperì regatul lui Iuda și captivitatea, unde acest popor fu redus de Navuhodonosor.»

Altă obiecțiune: Apărătorii înțelesului alegoric, zice Credner, fac să prețuiască contra adversarilor lor neputința de a explicà în înțelesul literal, cum lăcustele au putut fi izgonite in acelaș timp, unele către marea Moartă și altele către Mediterana, mai cu seamă că vânturi opuse nu pot suflà de odată pe acelaș loc. Dar această greutate dispare îndată ce cineva consideră, că trebue a înțelege textul a două generațiuni deosebite de lăcuste, cari au pustiit succesiv Iudea.

Părerea lui Credner asupra acestor două generațiuni de locuste este atât de gratuită cât și nouă. Este învederat, că ea n'a fost închipuită de autorul ei, decât spre a se

descurcà de greutatea ce prezintă partizanilor înțelesului literal al vers. 20 din cap. II. Acest critic se silește a'l stabilì pe patru nume, cari slujesc a însemnà lăcustele și în însemnarea cărora crede să găsească două generațiuni succesive, dintre cari cea dintâi aparține la sfârșitul unui an și cea d'a doua la începutul anului următor. Dar în deosebi că această explicare presupune în Ioil o cunoștință a istoriei naturale de lăcuste, ce s'ar găsì cu greutate la cei mai îndemănatici naturaliști din zilele noastre, toate însemnările, pe cari criticul nostru le dă acestor termeni ebraici sunt cu totul greșite. Adăogând că Credner pretinde, că în vers. 4 al cap. II începe descrierea celei de a doua generațiuni de lăcuste. Dar chiar acest verset, în capul căruia, după literă, găsim cuvintele următoare: «*Ca vederea cailor vederea lor, și ca călăreții așa vor alergà,*» procură din contra o probă hotărâtă, că este vorba în chip absolut de aceleași insecte, cari sunt descrise în versetele precedente, căci pronumele *lor* și verbul *alergà*, nu pot neapărat a se reduce decât la un subiect despre care sfântul autor vorbește; deci, în presupunerea lui Credner, acest subiect lipsește, pentrucă lăcustele despre cari este chestiunea în acest verset 4, nu au nimic de comun cu acelea ce figurează în cele precedente. Astfel această explicațiune a lui Credner, pe de o parte fiind fără nici o bază, iar pe de alta aflându-se în opoziție cu legile cele mai simple ale gramaticei, nu pot aveà la un bun critic cea mai mică valoare.

A treia obiecțiune. Dar, urmează Credner, care este omul bucurându-se de judecata sa, ar îndrăznì să zică vre odată, vorbind de cai, de călăreți și de luptători, că ei sunt asemenea cu caii și călărețiì? Cine a văzut vreodată cai și călăreți a se ridicà pe ziduri? Nu au perdut simțirea spre a povestì despre armate de pământ ce ele merg în mare și chiar în două mări deosebite? In sfârșit cum ar vorbì de încetarea uscăciunei și nerodirei, dacă nu se vorbește în realitate decât de armate și vrăjmași propriu ziși?

Indemănaticul critic autorul acestei obiecțiuni, dacă n'a perdut el însuși simțul și judecata a o face, a arătat cel puțin că el nu avea nici o cunoștință a poeziei ebraice, a imaginilor și alegoriei, de care ea face o mare întrebuin-

țare, sau că el s'a înșelat cu totul asupra scopului lui Ioil în această descriere. Credner ar fi trebuit să observe, că în vedenia sa profetul n'a privit națiunile străine ca vrăjmași propriu ziși, că el nu se mărginește a-i asemănà numaĭ cu lăcustele, dar că el le socotește în realitate în culmea mirărei profetice ca lăcuste. Deci, este de esența alegoriei a cărei imagine face fondul de căpetenie, că ea nu este totd'auna însoțită de obiectul însemnat de imagine, dar numai că o cuprinde și o ține ca acoperită. De aceea urmează neapărat, că se poate strecurà în alegorie oarecari trasuri, cari nu aparțin nicidecum obiectului real, dar cari fac parte a obiectului ideal, ce-și formează profetul. Alegoria îngădue asemenea poetului sfințit, care a întrebuințat oarecari imagini a zugrăvì obiectul ideal, de a aplicà în urmă chiar aceste imagini la obiectul real, astfel ca ele să-l însemneze lămurit. Asemenea, spre a fi autorizat a da unei profeții un înțeles alegoric, nu este de trebuință ca toate imaginile, ce sunt întrebuințate să se potrivească cu esactitate la obiectul real, căci se pot găsì unele, cari nu sunt decât pentru împodobire și a face alegoria mai strălucită, dar este de ajuns, că partea principală a alegoriei să se potrivească la lucrul însemnat și să aibă oarecari trasuri, cari nu se pot potrivì decât la ea singură.

După această discuțiune, ni se pare mult mai probabil, că cineva nu trebue să ia după literă descrierea lăcustelor, dar că trebue a privì aceste insecte ca o simplă figură a vrăjmașilor poporului lui Dumnezeu.

Divinitatea profețiilor lui Ioil.

Vrăjmașii revelațiunei, precum deiștii și rațonaliștii, n'au făcut în contra cărței lui Ioil nici o obiecțiune particulară, care să atace in mod direct divinitatea sa, ceea ce a făcut pe Carpzovius să zică: «*Canonica libri auctoritas et fides adeo firmis nititur fundamentis, ut adversariorum, quem sciam, nemo sigillatim illam subruere fuerit ausus.*» Cu toate acestea, după cum ei nu resping mai puțin autoritatea divină, am crezut de datorie a o susține și a face obiectul unei propuneri a cărei enunțare exprimă un adevăr al credinței generale.

Iată acea propunere: *Profețiile lui Ioil sunt o carte divină.*

Profeţiile lui Ioil au fost totdeauna considerate de Iudei, ca o scriere însuflată de Dumnezeu autorului său, și cu acest titlu deosebit ei le-au closat printre cărțile lor sfinte. De asemenea zicem despre toate bisericile creștine, cari le-au pus în rangul de cărți profetice în toate canoanele lor. Insuși ereticii le-au primit în chip constant ca o lucrare inspirată de Duhul Sfânt și protestanții în particular n'au avut niciodată un alt sentiment până la nașterea raționalismului, epocă nenorocită, în care un mare număr dintre ei, renunțând la acest articol de credință constantă și unanimă a părinților lor, au întocmit un nou simbol, de unde au exclus tot punctul de învățătură, care presupune o descoperire supranaturală.

Mai mulți scriitori sfințiți ai Vechiului și Noului Testament au reprodus locuri din cartea lui Ioil și prin aceasta au confirmat autoritatea divină. Ori cine se poate încredința despre aceasta, comparând de exemplu: Ioil II, 10, cu Ezechiil XXXII, 7; Ioil II, 11, cu Ieremia XXX, 7; Ioil II, 10 cu Fapt. Apost. II, 17; Ioil II, 31, cu Mat. XXIV, 29 și Fapt. II, 18—20; Ioil III, 13, cu Apoc. XIV, 15. Mai mult, Sfântul Apostol Petru, voind să reformeze greșita părere a Iudeilor, cari luând drept lucru straniu și nebunie minunile, cari la pogorârea Sfântului Duh au lucrat în apostoli în ziua Cincizecimei, ziceau că sunt beți și plini de vin dulce, citează pe Ioil (I, 28 și următ.), dându-i numele de profet, adică scriitor însuflat de Dumnezeu: «*Și aceasta este ceeace s'a zis prin proorocul Ioil*» [1]).

Cartea lui Ioil cuprinde mai multe profeții, cari au fost împlinite întocmai, cu toate silințele raționaliștilor, spre a probà contrariul. Mai întăi, versetul 23, al cap. II, unde Ioil chiamă pe fiii Sionului a se dedà la transporturi de bucurie și veselie, pentrucă Dumnezeu trebue să le dea un stăpân, care îi va învățà dreptatea, *doctorem justitiæ*, se raportă la Mesia și nu se poate potrivì decât lui însuși. Unii interpreți moderni s'au ispitit în zadar de a necăjì acest oracol, torturând adevăratul înțeles al cuvintelor textului ebreu, însă el a rămas biruitor al atacurilor lor neputincioase. O a doua profeție, care de asemenea a avut îndeplinirea sa literala este aceia, care vestește

---

[1]) Fapt. Apost. II, 16.

(II, 28, 29); «*Și va fi după acestea voiu turnà din duhul meu preste tot trupul și vor proorocì feciorii voștri, și fetele voastre, și bătrânii voștri visuri vor vedeà, și tinerii voștrii vedenii vor vedeà.*» Căci afară de mărturia sfântă a Sfântului Apostol Petru, este de ajuns a apropià acest oracol de ceeace ne spune Sfântul Apostol și Evanghelist Luca în Faptele Apostolilor, spre a fi cu desăvârșire încredințat, că Ioil a avut în vedere în profeția sa marele eveniment a pogorârei văzute a Sfântului Duh în ziua Cincizecimei și a vărsărei Dumnezeești a darurilor sale. Trebue a observà, că chiar atunci când luăm după literă, împreună cu mulți înterpreți creștini, zugrăvirea de semne spăimântătoare, cari în Ioil urmează îndată povestirea vărsărei Sfântului Duh, nu ar puteà în chip legitim în nimic a conchide contra noastră, căci peste aceea, că mai multe din aceste semne și minuni au strălucit la moartea Domnului nostru Iisus Hristos și prin urmare profeția a fost împlinită cel puțin în parte, ne va fi îngăduit a zice, că ea va aveà cea din urmă și desăvârșită îndeplinire la sfârșitul lumei, când Fiiul omului va venì să judece viii și morții. Putem încă reproduce mai multe altele adevărate profetii făcute de Ioil, dar acestea sunt de ajuns, spre a probà că cartea sa este netăgăduit însoțită de sigiliul autorității Dumnezeești. Cât despre greutățile opuse acestui adevăr, ele se rostogolesc în deosebi asupra neîmplinirei profețiilor și nu au ca bază decât o explicare a textului, ce se găsesc, grație ochilor unui iscusit exeget și unui critic scutit de toată judecata.

Caracterul poetic al profețiilor lui Ioil.

Nimic nu este mai curat ca vorbirea lui Ioil; nu se găsește în scrierile sale nici o amestecare de cuvinte străine și formele haldaice sunt cu totul înlăturate, stilul acestui profet este frumos, dicțiunea sa poetică și geniul său îmbelșugat și înălțat. Aceasta a îndemnat pe De Wette să zică, că Ioil se recomandà atât prin curățenia clasică a limbii sale și prin strălucirea și bogăția stilului său, cât și prin regularitatea și cadența atât de bine măsurate a ritmei și prin regularitatea și cadența atât de bine măsurate a ritmei sale și prin cugetările sale mari și generoase.

Jahn îi place asemenea a recunoaște toate aceste calități în Ioil și mărturisește, că acest sfințit poet s'a ridicat la înălțimea lui Osia și Michea. Rosenmüller zice, că nici un alt profet, afară de Isaia și Avacum nu s'a asemănat cu el în sublimitatea geniului. Dar nimeni nu a ridicat meritul poetic al lui Ioil ca Eichhorn. Deși judecata acestui critic ar fi exagerată în multe puncte și că el este mai cu seamă marele nedrept a considerà zugrăvirile profetice a lui Ioil ca simple închipuiri poetice, fructul imaginației sale și nicidecum ca oracole însuflate de Dumnezeu, socotim de trebuință a reproduce cuvintele sale: «Acela care nu recunoaște în Ioil pe marele poet și marele pictor, zice Eichhorn, nu a fost niciodată vrednic a simți frumusețile nici unui profet. La începutul poemei sale, Ioil este o adevărată turturea plângătoare, care geme pierzând dumbrăvile sale; la sfârșit este un vultur, care se repede până în razele soarelui ale fericirii. Culorile triste, cari domnesc elegia în cap. I sunt de o mișcătoare frumusețe. Descrierea alegorică a lăcustelor este de un zbor mai sublim, dar în zugrăvirea fericirei, făgăduită poporului Iudeu, după liberarea sa, sfințitul poet se întrece el însuși și se ridică d'asupra geniilor celor mai inventătoare. El întrebuințează imagini necunoscute celorlalți profeți și că nimeni după el nu le-a imitat cu desăvârșire. Valea lui Iosafat, izvorul care iese din templu spre a răzi văile Sitim sunt atâtea figuri inventate de el. Toate minile ce întrebuințează sunt într'un chip minunat apute la subiectul său. Valea Sitim arată pământurile mași de lăcuste; Egiptul și Edomul însemnează vrăjdonie stinei; Grecii și Sabeenii popoarele streine; Sibiruință. Filistenii vrăjmașii de cari Iuda sfărșește printras, care ii, în toate aceste tablouri, nu se află nici un împodobește prinde oarecare frumusețe. In sfârșit, Ioil și extraordina leauna cuvântarea sa cu expresiuni rari museţile poetice Spre a se simți încă și mai bine fruplanul și econom cărței lui Ioil, Eichhorn descopere procurat lui Ioil ide stfel: «Este o plagă de lăcuste, care a zugrăvire a acestui fla poemei sale; el o începe prin trista unui timp mai fericit. I și o termină prin perspectiva nei, el arată cupa plină de bucurie. El vede roiul spăi-

mântător înaintând și la această vedere imaginația sa îi inspiră grozavul tablou al nenorocirei, care trebue să fie consecința. Desfrânatul, locuitorul orașelor, muncitorul, vierul, preotul și levitul sunt chemați a plânge. După acest dintâi condeiu profetul se oprește. Trebuia în sfârșit un timp de repaus, spre a liniști în el emoțiunea surprizei și a-i da puterea de a urmà. Dar îndată cântul său plângător reîncepe. Dacă este prea scurt, el este asemenea mai tare; este vorba de a îndemnà poporul la postire, rugăciuni și lacrămi de pocăință. Acest nou cânt se vestește prin sunetul trâmbițelor și prin strigări de spaimă. Este semnalul apropierei armatei grozave. Vrăjmașul se arată pe munți, tăbărând in văi, sărind peste ziduri, năvălind în palate. Aci poetul divin luptă contra expresiunilor, pune la contribuție toate imaginile și cu toate aceste silințe, el nu poate descrie cum trebue ziua înfricoșată a lui Iehova; el se întoarce către tronul celui Atotputernic; el chiamă din nou la postiri, la lacrămi, la plângeri, în nădejdea că Dumnezeu va iertà poporului său. Dumnezeu este înduioșat în sfârșit, cuvinte de mângăere ies din gura sa; vrăjmașul în fugă este îndată stărpit. Imbelșugarea grâului, a vinului și untului de lemn urmează după o foamete îngrozitoare. Soarele se arată de timpuriu, spre a luminà cu razele sale un pământ nou. Duhul lui Dumnezeu nu a însuflat până atunci, decât câțiva profeți, dar el merge a se răspândì peste toată lumea, fără deosebire de vârstă, sex și condițiune. Mari nenorociri răstoarnă națiunile, dar ele nu vor atinge nici Ierusalimul, nici Iuda, poporul lui Dumnezeu întors în patria sa, va stârpì pe toți vrăjmașii de odihna lor și va sărbătorì un triumf vecinic. Aci cântul vă trebuì în chip natural să sfârșească, dar el este atât de frumos, în cât trebue ca un ecou ceresc să-l repete încă. Profetul repetă așa dar din nou, că tot pământul va răspândì îmbelșugarea, pe care vrăjmașii vor fi pustiit că Iuda și Ierusalimul vor strălucì pentru totdeauna cu o nouă strălucire.» Amintind din nou că Eichhorn nu a văzut din nenorocire în Ioil decât un simplu poet, care nu erà însuflat decât de imaginația sa și este îngăduit a se îndoì, dacă prorfetul ebreu a avut toate cugetările căutate, agerimile sufletului, ce acest critic i-le presupune, deci înzestrat cu un mare geniu poetic.

Lowth, care avea idei mai sănătoase asupra naturei poeziei ebraice, a vorbit despre meritul poetic al lui Ioil într'un chip mai puțin strălucit este adevărat, dar mult mai plin de judecată: Ioil se deosibește nemărginit de Osia în stil, zice acest critic atât de înțelept și îndemănatic, dar caracterul chipului cum își exprimă ideile în periodul său, deși de un gen cu totul deosebit, nu este mai puțin poetic. Meritul său de căpetenie este eleganța, curățenia, îmbelșugarea reunite la înălțare, vioiciune și căldură. In cele două dintăi capitole ale sale se găsește tot efectul poeziei profetice, iar despre descrieri se recunoaște cât de mult îi plac metafore, comparațiuni și alegorii. Legătura ideilor nu este mai puțin curată la dânsul ca tonul elocuțiunei sale. Acesta este mai întăi tabloul celor mai mari nenorociri, în urmă îndemnările la pocăință, făgăduința bunurilor pământului și cerului celor ce se pocăesc, restabilirea poporului lui Israil, în sfârșit răsbunarea exersată contra vrăjmașilor săi. Dar pe când aici si în alte părți dăm laude curățeniei stilului și netezirei planurilor, aceasta nu este, că nu ne învoim, că rămâne încă multă întunecime asupra lucrurilor însăși și această întunecime este adesea ori însemnată către sfârșitul acestei profeții a lui Ioil.»

Astfel cineva nu poate fi împiedecat a recunoaște, că Ioil merită în toate privințele titlul de poet sfințit. El a descris în stilul cel mai poetic toate obiectele, ce Dumnezeu arătà spiritului său în vedeniile uimitoare, cu care el îl a sprijinit. Niciodată poet profan nu se va ridicà atât de sus ca dânsul; este adevărat că imaginația cea mai bogată și cea mai sublimă a omului se pare prea săracă și prea mică, când se compară însuflărilor Sfântului Duh.

C.

CIPRIAN

Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXXII-lea, No. 5.

XXI. Primind știrea că s'a pus în executare dorințele sale, Ciprian mulțumit răspunde clerului său printr'o scrisoare din 250 că 'i pare bine de purtarea ce-a avut și 'l sfătuește a rămânea și de acì înainte pe calea cea bună pe care se află. Cu această ocaziune exprimă din nou părerea sa dreaptă, că reprimirea grăbită a acelor căzuți dela credință, aduce mai mult rău decât bine acelora, iar vina în așa caz o poartă preoții. De asemenea spune a se purtà cu mai multă asprime, când este vorba de clerici, pe cari trebue a-i esclude din comunitatea bisericească, îndată ce află despre ei că lucrează contra măsurilor disciplinare existente. Iar cât despre reprimirea lor, Ciprian spune că aceasta este a se regulà nu numai de el, ci de cătră toți. Se lăsà deci ca episcopii să decidă, dupăce vor ascultà mărturiile poporului creștin.

Prea iubiților frați, se adresează Ciprian cătră preoți, diaconi și frați, drept și conform cu disciplina bisericească ați lucrat, fiindcă după hotărârile confraților mei, cari erau de față, ați rupt orice comuniune cu preotul Cajus dela Dida și cu diaconul său. Căci cu

toate că aceştia cu purtarea lor cea rea şi greşită,—anume dacă s'a întâmplat în ce priveşte comunitatea cu cei căzuţi şi oferirea darurilor de a fi sfătuiţi de conliturghisitorii mei ca să nu facă aceasta, cum ei ne-au scris,—totuş ei au perzistat cu încăpăţânare în purtarea lor nemăsurată şi semeaţă. In acest chip înşelară pe unii fraţi din comunitatea noastră, pentru care voim a purtà grijă în modul cel mai priincios, şi pentru al căror bine îngrijim nu cu lingusire pierzătoare, ci cu credinţă sinceră, pentruca cu pocăinţă adevărată şi cu căinţă să rugăm pe Dumnezeu pentru iertare, cum este scris la Apocalips II, 5: „***Adu-ţi aminte de unde ai căzut şi fă pocăinţă***“. Iar în alt loc—la Isaia XXX, 15—zice dumnezeiasca scriptură: „***Aşa grăeşte Domnul: Când te vei întoarce şi vei plânge, vei fi mântuit şi vei ştì unde ai fost***“. Insă cum veţi putea plânge şi face pocăinţă când unii dintre preoţi au comuniune nelegiuită cu unii dintre plângători şi cei cari suspină, fără să ştie că este scris la Isaia III, 11: „***Cei cari vă fericesc, vă înşală şi cărarea picioarelor voastre o strică***“. Sfaturile noastre mântuitoare şi pline de adevăr, de sigur că nu vă folosesc la nimic, dacă prin tentare linguşitoare şi păgubitoare se înlătură adevărul mântuitor. Prin aceasta sufletul cel rănit şi bolnav al celor căzuţi sufere aceeace adesea sufer corporal acei bolnavi, cari resping mâncările bune şi băuturile folositoare sub cuvânt că sunt amare şi rele şi cer ceeace este plăcut şi pentru moment pare a fi dulce. Ei îşi aduc moarte prin neascultare şi lipsa de măsură şi păcătuesc. Adevăratele mijloace de vindecare ale medicului nu duc spre vindecare, dacă amăgeşte gustarea cea dulce a linguşitorului.

Deci nu se cuvine a vă depărtà dela sfaturile cele mai bune, le spune mai departe Ciprian, îi îndeamnă apoi a cetì epistola celorlalţi confraţi, de sunt de faţă sau au a sosì, pentruca unanim şi în bună înţălegere să se păstreze decizianea cea spre uşurare şi mântuire a ranelor celor cari au căzut. Iar când vom puteà face o adunare cu ajutorul lui Dumnezeu, atunci vom regulà cu amănunţime asupra tuturor cestiunilor. Şi dacă vre unul dintre preoţii sau diaconii noştri ori vre un cleric străin şi-ar permite fără [illegible] grabă a trece în comuniune cu cei căzuţi mai înainte de [illegible] judecârea, atunci unul ca acela să fie scos din societatea [illegible] ni se prezinte referat despre purtarea sa nelegiuită, atunci [illegible] cu învoirea Domnului, vom puteà aveà întrunire împreună.

Mai doriți a vă arătà părerea mea asupra subdiaconului Filumen și a lui Fortunat, cum și asupra acolitului Favorin, cari s'au depărtat dela credință, iar acum au revenit. Socot că n'aș puteà hotărî singur, ci trebue a se face o cercetare amănunțită și cu îngrijire relativ de fiecare aparte, și nu numai cu cei împreună conliturgisitori, ci cu întreg poporul. Căci trebue probată și hotărîtă această afacere cu cea mai mare regulă, spre a se da un esemplu pe viitor servitorilor bisericești. Intr'aceea să rămână ei escluși numai de la beneficiul lunar, nu ca și cum ar fi depuși din serviciul bisericesc, și pentruca toată această afacere să rămână neatinsă până la venirea noastră.

XXII. In trei epistole următoare Ciprian comunică clerului și poporului că a sfințit lectori pe mărturisitorii Aureliu și Celerin și că a primit în presviteriul bisericii pe Numidicus. In primul loc laudă meritele acestor persoane dovedite prin mărturisirea credinței și virtuții, apoi arată de ce a sfințit lectori pe oameni așa de demni ca Aureliu și Celerin. Meritele acestui din urmă le întărește și prin trecutul din familia lui, întru cât, spune Ciprian, sublimitatea vieței și a suferințelor martirice este tradițională în familia lui Celerin.

Deși nu sunt locuri înalte acelea pe care le-a dat unor așa persoane, totuș pentru acestea serviciul de lector este de multă considerație și plin de lucrare spre binele și în interesul bisericii. Departe de a face ca mulți de azi, cari se cred deconsiderați dacă li se cere a întrà în cler prin pășirea treptată a demnităților, pe timpul lui Ciprian serviciile bisericești erau toate stimate și reputate. Ciprian își manifestă totodată dorința ca să hirotonească cu timpul preoți pe acești vrednici lectori. Sunt înteresante epistolele, pe lângă altele, și pentrucă consfințesc existența lectoratului încă de pe aceste timpuri. Ele biciuesc aroganța necunoscătorilor, cari neagă ceeace se dovedește aci, pentrucă nu citesc cele ce se spun în scrierile sfinților Părinți.

La sfinţirea clericilor obişnuim a vă cere sfat vouă, prea iubiţilor fraţi, spune Ciprian adresându-se clerului şi poporului, şi purtările şi meritele fiecăruia a le precumpăni în sfat comun. Dar nu trebue a aşteptà mărturii omeneşti, când precedează hotărîrea lui Dumnezeu. Fratele nostru Aureliu, un tănâr escelent, este deja probat de Dumnezeu şi plăcut lui. Deşi este nou după ani, are însă merit prin credinţă şi virtute, este încă tănâr după vârstă, dar bătrân după onoare. El a luptat într'o îndoită luptă, a depus de două ori mărturisire şi s'a încununat cu slavă prin victoria unei îndoite mărturisiri. Şi când el a învins, fu imediat exilat din ţară, şi când din nou întră într'o luptă grea, rămase învingător în lupta suferinţei. Cât de des inimicul provocà pe servitorii lui Dumnezeu, tot atât învinse el ca soldat prea exercitat şi viteaz. Când fu exilat, nu numai înaintea celor puţini a purtat lupta, ci fu aflat demn în lupta din piaţă unde arată o tărie admirabilă, aşa că el învinse după magistratul oraşului şi pe proconsul şi după exil suportă şi chinurile. Eu nu ştiu ce să preţuesc la el mai mult, slava ranelor sale ori curăţia moravurilor sale; că s'a destins prin lauda vitejiei, sau că este demn de laudă prin curăţia vieţei cea demnă de admirat.

Aureliu mai este încă atât de plin de demnitate şi totodată micşorându-se în cucernicie, în cât pare a fi păzit de Dumnezeu, ca să servească de exemplu celorlalţi în disciplina bisericească, după cum servitorii lui Dumnezeu înving la mărturisire prin curaj şi după mărturisire se disting prin purtările lor.

Un astfel de om, adaogă Ciprian, se cuvenià a primì un grad mai înalt şi un loc mai însemnat în serviciul clerical, căci nu trebue a se lua în seamă anii săi, ci meritele sale. Totuş deocamdată făcui începutul cu lectoratul, zice el, căci glasul acela pe care Dumnezeu l'a făcut cunoscut cu laudă strălucită, nu se potriveşte cu nimic mai bine decât cu cetirea Scripturilor dumnezeeşti celor pline de demnitate. După cuvintele cele prea slăvite ce au dat mărturie pentru Hristos, nimic nu se potriveşte mai bine ca a cetì evangelia lui Hristos prin care se înalţă martirii, şi a se urcà pe amvon după schiungiuirile martirice. Acolo fu privit de mulţimea păgânilor, aci va fi privit de cătră fraţi; acolo fu auzit spre mirarea poporului, aci va fi spre bucuria comunităţii fraţilor.

Să ştiţi deci că acesta a fost sfinţit de mine şi de colegii de faţă. Şi ştiu că o să primiţi cu bucurie aceasta şi o să doriţi ca să se introducă în biserică cât de mulţi bărbaţi de aceştia. De oarece

bucuria grăbește și nu poate suferì vr'o întârziere, de aceea ne ceti el nouă deocamdată Duminica, adicà ne dorì pacea prin faptul că ne oferi cetirea. Voi însă ocupați-vă adesea cu rugăciunea și sprijiniți rugăciunile noastre cu ale voastre, pentruca îndurarea Domnului cea plină de milă s'o înapoeze neatinsă poporului său apoi preoților.

XXIII. Trebue a recunoaște și a primì cu bucurie binefacerile lui Dumnezeu cu care Domnul în zilele noastre s'a pogorât spre a slăvì și onorà biserica sa, întru cât dete voe mărturisitorilor săi curajoși și demni de laudă, ca aceia cari au cunoscut pe Hristos în mod minunat, după aceia să împodobească clerul lui Hristos prin servicii bisericești. Veseliți-vă și vă bucurați deci împreună cu noi, când citiți epistola noastră, prin care vă comunicăm eu și colegii mei prezenți, că Celerin, fratele nostru, slăvit în acelaș fel prin curaj ca și prin purtări bune, s'a rânduit în clerul nostru nu prin alegere omenească, ci prin dar dumnezeesc. Cum el se gândea dacă să primească sau nu alegerea, fu îndrumat printr'o viziune noaptea să nu refuze cererea bisericii. Noi îl sfătuiam și acela, căruia îi era mai mult permis, îl constrânse la aceasta, căci nedrept și neînțelept era ca acela să fie fără loc de onoare în biserică, pe care Domnul l'a onorat atât, cu demnitatea slavei cerești.

Acesta în lupta din timpul nostru era cel dintâi și între soldații lui Hristos cel ce purtà drapel, acesta s'a luat la luptă la izbucnirea furioasă a persecuției cu căpetenia și urzitorul acestei vrăjmășii. El învinse cu o tărie nebiruită pe dușmanul său și deschise celorlalți calea învingerii. Nu fu el învingător prin rane de scurtă durată și iute aplicate, ci rămase neinvins în lungi și în continue chinuri ale unei îndelungate lupte. Nouăsprezece zile zăcù el în închisoare, în lanțuri și fiare, dar deși corpul îi zăceà în legături, totuș spiritul îi rămase liber și fără legături. Corpul se uscă prin lunga durată a foamei și a setei, dar sufletul ce viețuià prin credință și virtúte, s'apropieà de Dumnezeu cu mâncări spirituale. Sub chinuri era el mai tare decât chinurile sale; închis, mai mare decât cei cari l-au închis; zăcând, mai înalt ca cei ce stăteau; învins, mai tare ca învingătorii, condamnat, mai presus ca judecătorii

și picioarele sale cu toate că erau legate, totuș șarpele cel încoifat fu nimicit și învins. Și străluceau pe corpul cel plin de laudă cicatricele cele strălucite. Este mare și minunat ceeace are să audă comunitatea fraților despre virtuțile și faptele sale de laudă. Și cum trebuià să fie cineva și acolo, care ca și Toma să se încreadă prea puțin urechilor sale, tot așa nu lipsì nici dovada vederei, așa că fiecare ceeace aude și poate vedeà. Strălucirea ranelor a pregătit victoria servitorului lui Dumnezeu, renumele cicatricelor, păzì amintirea despre aceea.

Iar meritul renumelui nu este nou sau necunoscut la prea iubitul nostru Celestin. El merge pe urmele rudelor sale, el urmează părinților și neamurilor sale prin aceiaș onoare ce i s'a împărtășit prin îndurare dumnezeiască. Mama sa mare Celerina este de mult încununată cu martirul, tot așa unchii săi după partea tatălui și a mamei: Laurentie și Ignatie, cari luptau odinioară în lagărul lumesc, dar ca luptător adevărat și spiritual al lui Dumnezeu au dobândit coroanele printr'un martiriu însemnat, aruncând la pământ pe ispititor prin mărturisirea lui Hristos. Noi aducem totdeauna sacrificii pentru el, cum vă amintiți și voi de ei, și sărbătorim zilele aniversale anuale ale suferințelor martirilor. Și nu putea fi mai mic acela pe care demnitatea și noblețea cea aleasă a familiei îl porniau spre acest fel de fapte prin exemple din familie de virtute și de credință. Și dacă este de laudă și de cinste la o familie din lume de a fi de origină patriciană, cu cât este mai de preț și mai de cinste acela ce ajunge nobil prin laudă cerească! Nu știu ce să prețuesc mai mult, sau o naștere așa de strălucită, sau o origină atât de plină de laudă, spune Ciprian, gândindu-se atât la origina acelora după părinți cât și la starea lor din creștinism atât de [illegible] prin credință și virtute, stare ce s'a înălțat în [illegible].

[illegible] bărbat care cu așa grație a Domnului veni la [illegible], pe care l'a preamărit prin mărturia și mirunea acelui[illegible], ce trebuia altă să fac de cât să 'l rânduesc la [illegible] adecă pe scaunul învățătoresc al bisericii, pentru [illegible] de bunătatea locului celui înalt, prin demnitate [illegible], plăcând întregului popor, să citea-

scă poruncile și evangelia Domnului pe care le urmează cu curaj și sinceritate? Glasul pe care l'a făcut cunoscut Domnul trebue să se audă zilnic în acela trebue să se vadă dacă este o calitate superioară care poate să se arate în biserică. Prin nimic nu se poate aduce folos fraților, ca prin aceea că fiecare auditor poate imită credința cititorului în timpul când ascultă citirea evangelică din gura sa. Trebuia să'l acompanieze pe el la serviciul de lector Aureliu, cu care era legat și prin comunitatea onoarei dumnezeești și unit prin toate caracteristicile virtuții și laudei. Ei sunt între ei de aceiași naștere și amândoi de asemenea dispuși. Și după cum s'au învrednicit de mare merit, tot așa sunt cucernici în modestie. Și după cum s'au bucurat de har dumnezeesc, tot așa s'arată în pace și blândeță. Ei oferă un exemplu fiecăruia în statornicie ca și în buna purtare, gata la luptă și la pace: acolo sunt demni de laudă prin curaj, acì prin blândețe.

Domnul se bucură de acești servitori, se laudă cu așa mărturisitori, pentrucă învățătura și viața lor conlucră așa de mult la vestirea slavei sale, că prin ei s'a dat celorlalți o povață în viață. De aceea Mântuitorul voì să'i aibă mult acì în biserică, de aceia i-a scos ca să zic așa din mijlocul morții prin o înviere oferită lor și i-a păzit neatinși pentruca comunitatea să urmeze lor întocmai, căci nimic nu se vede de către frați, mai înalt în slavă nici mai blând în cucernicie. Să știți deci că noi am rânduit pe acești bărbați ca lectori, pentrucă noi punem lumânarea în sfeșnice, de unde poate lumină tuturor, și căpeteniile cele acoperite cu slavă trebuiau puse pe loc mai înalt, de unde să poată servì tuturor celor dimprejur ca imagină spre dobândirea slavei. Să mai știți că deja am decis a le dă onoarea preoției, pentruca pe deoparte să fie onorați cu veniturile preoților, iar pedealta să primească veniturile lunare în părți egale și să stea cu noi, cei înaintați și întăriți în ani, deși în nimic nu trebue să stea mai mic după etate, acela care a adus spre desăvârșire etatea sa prin demnitatea renumelui.

XXIV. Se cuvine a vă comunicà despre aceea ce servește atât pentru bucuria generală cât și spre cel mai mare renume al bise-

ricii noastre. Să ştiţi că noi am fost sfătuiţi şi îndreptaţi prin îndurare dumnezeiască de a primì pe preotul Numidic în colegiul preoţilor dela Cartagena şi a-l învoì să stea cu noi în adunarea clerului, căci el străluceşte în lumina cea mai clară a mărturisirii şi se deosibeşte prin slava virtuţii şi a credinţei. Prin sfatul său s'a pregătit înaintea lui un mare număr de martiri, cari au fost ucişi cu pietre şi flacări, şi privea cu bucurie la soţia sa care fu spânzurată în locul său şi arsă cu ceilalţi, sau mai bine fu mântuită. El însuş fu ars pe jumătate şi lovit cu pietre lăsat ca mort. lar când fiica sa cu grija dragostei fieşti căuta cadavrul tatălui său, îl găsì pe jumătate mort, îl luă de acolo şi'l aduse la viaţă; dar de tovarăşii săi pe care el îi trimese mai înainte, rămase înapoi cu neplăcere. Totuş, cum vedem, acesta fu motivul pentrucare el rămase, ca Domnul să-l asocieze clerului nostru şi corpul cel micşorat al preoţilor să se împodobească cu preoţi renumiţi. Cu învoirea lui Dumnezeu el este ridicat pentru un serviciu bisericesc mai înalt, dacă ne vom întoarce la voi cu ajutorul lui Dumnezeu. Fie deci ceeace s'a vestit, aşa ca să primim cu mulţumire acest dar dela Dumnezeu, în timp ce sperăm dela îndurarea Domnului încă mai multe podoabe de acestea, ca să învoească El a înflorì în adunarea noastră onorabilă aşa bărbaţi blânzi şi cucernici.

XXV. Pe la sfârşitul anului 250 sau începutul anului 251 apare în Cartagena schisma lui Felicissim, despre care se simţia ceva şi mai înainte, dar nu eşise la iveală. Se înţelege că schisma nu-l poate decât nemulţumì pe Ciprian, pe care l'am văzut de atâtea ori până acum, susţinând cu multă tărie unitatea bisericii. Dar, lipsa sa din Capitală, detese posibilitate unora de a se separà tot mai mult de episcopul lor şi a formà un partid, care să se ridice contra autorităţii bisericeşti, provocându-se a eşì pe faţă cu ocaziunea sfaturilor pe care Ciprian le trimisese clerului în privinţa ajutorării săracilor.

Felicissim era un simplu laic la începutul schismei, fu mai pe urmă hirotonisit diacon de către un episcop eretic anume Fortunat. Ca schismatic luă o poziţie ostilă lui Ciprian şi încet încet îi aduce o sumă de acuzaţii.

Nu mai încape nici o îndoială că sfântul Părinte n'a rămas indeferent față de încercarea lui Felicissim, ci dupăce se convinse de perturbările lui, îl escomunică cu toți ai lui

In primul loc îndată ce află dela episcopii Caldoniu și Herculan și dela câțiva preoți despre isbucnirea schismei își exprimă părerea sa de rău că Felicissim a putut lua motiv de schismă dela dispozițiunile în privința îngrijirii de săraci, și face cunoscut comunității că ei nu mai fac parte din sânul bisericii, cì sunt escomunicați, cum deja am spus.

La scrisoarea lui Ciprian, episcopul Caldoniu și consoții lui, comunică că au îndeplinit porunca șefului și a escomunicat pe schismatici.

Prea iubiți frați, spune Ciprian, fui peste măsură de turburat, când primiiu epistola voastră, prin care'mi raportați că Felicissim a făcut multe lucruri infame și viclene, deși intențiunea și dorința mea totdeauna erà de a menținea comunitatea întreagă în stare bună și turma, a o păstrà neatinsă atât cât reclamă dragostea. El a făcut deci și încercarea de a aduce în neînțelegere o parte din popor cu episcopul său, adecă să separe turma de păstor, să deștace pe copii de părintele lor și să risipească membrele lui Hristos, ațara de înșelatoriile și hoțiile sale, despre care am știut deja de mai înainte. Și cu toate că eu l'am trimis ca locoțiitor al meu spre a ajutà necesității preoților cu acei bani și, dacă unii voiau a-și esercità meseria lor, să le ajute cu un adaos suficient, după cum cere etatea, împrejurările și meritele lor, după cum și eu celui care îi revine grija acum caut a cunoaște pe toți și a îndemnà spre servicii ale administrației bisericești pe toți cei demni, cucernici și biânzi; totuș el a împedicat aceasta—cum îmi raportați—ca să se deà ajutor cuiva și ca acèle împrejurări să se cerceteze de cătrà voi după dorința mea. Ba, adaogă Ciprian, Felicissim a constràns pe frații noștri, cari la început s'adresaseră după ajutor, cu ambiție infamă de stăpânire și cu intimidare asupritoare, spunându-le că nici în moarte nu vor fi lăsați să facă parte din societatea creștină, aceia cari vor voì a ne urmà.

Și de oarece Filicissim după toate aceste fapte nu s'a mișcat nici de demnitatea situației mele oficiale, nici nu s'a plecat autorității și prezenței voastre, ci turbură liniștea fraților printr'o pornire proprie

şi căzù cu mai mulţi şi se declară pe sine de conducător al partidei şi şef al turburării cu o furie criminală, (dar mă şi bucur, căci cei mai mulţi dintre fraţi s'au arătat a nu se apropia de el ci a fi alături cu voi, aşa că se întoarseră la biserica mamă şi primiră darurile din mâna episcopului, iar după cât ştiu sigur şi ceilalţi fac pace şi curând se vor reîntoarce dela eroarea lor nelegiuită), şi cum Felicissim a zis că el nu va intrà în comuniune nici la moarte cu aceia cari ar ascultà de noi, de aceea să înţăleagă el hotărîrea ce el a pronunţat-o mai înainte. El ştie deci că este esclus din comunitatea noastră, căci el la înşălătoriile şi hoţiile pe care le-a făcut cu conştiinţă limpede, a mai adaos şi crima adulterului la care a surprins pe fraţii noştri, bărbaţi venerabili, cum raportară, asigurând că pot să dovedească aceasta.

Acestea toate le vom cercetà atunci când, cu învoirea Domnului, ne vom adunà cu mai mulţi consoţi de serviciu. Dar şi Augend, care s'a asociat cu el în aceeaş conjuraţiune fără a-şi aduce aminte de episcop şi de biserică, şi acesta trebue a suferì aceeaş pedeapsă, ce şi-a atras acel conducător de partid şi nelegiuit, dacă el şi de aci înainte ar mai rămânea cu el. De asemenea şi altul ce s'ar asocià la conjuraţia şi partida aceluia, să ştie că nu va aveà cu noi nici un fel de comuniune bisericească, întru cât el de bună voe se desparte de biserică.

Scrisoarea acesta să se citească fraţilor noştri şi să se trimită clerului dela Cartagena cu adaosul numelui acelora cari s'au asociat cu Felicissim.

XXVI. Am esclus din comunitate, răspunde Caldoniu cu ceialalţi colegi, pe Felicissim şi Augend, de asemenea pe exilatul din ţară Repost şi pe Irena din Rutilera şi pe cusutoreasa Paula. Tot aşa am esclus pe Sofronie şi chiar pe rogojinarul Solias, unul din cei exilaţi.

XXVII. Cu încetarea persecuţiei în Cartagena, Ciprian dorea foarte mult să revină din exilul ce'şi luase, cum, de altfel de atâtea ori se esprimase în epistolele trimise din singurătate. Ziua liniştei pentru creştini o aşteptà cu mare bucurie, ca aşa să se revadă în mijlocul acelora pe care îi iubea atât de mult. Dar, dihonia lui Felicissim îl oprea ca să se reîntoarcă de serbătorile Paştelui la Cartagena.

Despre aceasta, Ciprian comunică în scris turmei sale ca să știe și să-i cerceteze iarăși în scris, dacă nu poate merge spre a-i vedea în persoană. In turburarea provocată de Felicissim, Ciprian vede inimiciția a cinci preoți, pe care conducătorul lor a manifestat-o public prin shisma provocată. Autorul, până să afle momentul princios de a venì la turma sa, o sfătuește să fie cu privighere față de shismatici, pe cari îi consideră ca turburători și provocatori a unei shisme nouă. In urmă își arată părerea de rău că nu poate fi în mijlocul celor ai săi, sfătuește pe toți a se ferì de shismatici, întemeindu-se pe mărturiile sfintei Scripturi. Purtarea shismaticilor este înșelătoare și pierzătoare, ea poate ademenì, dar nu trebue să atragă în cursă. La sfârșit amintește despre un sinod ce se va ținea după sosirea la Cartagena, până când frații să aștepte regularea cestiunilor ce sunt încă pendinte.

Iată dar cum sfântul Părinte, amărât că niște inimici personali pot turburà liniștea bisericii, întărâtând poporul contra episcopului și sfășiind unitatea bisericii lui Hristos, espune poporului amărăciunea sa și se justifică de întârzierea sosirii. Totodată nu uită a adaoge că prin shisma lui Felicissim se duc la pierzare desăvârșită cei căzuți de la credință.

Epistola sfântului Părinte fu bine primită și folosì clerului și turmei spre a nu se pierde vre unul prin amăgirea înșelătorului.

Trebue, prea iubiți frați, atât cât pot, să vă sfătuesc şi să vă cercetez cu epistolele mele, deşì prea credinciosul şi îndreptătorul preot Virtius, ca şi preoţii şi mărturisitorii Rogatian şi Numidicus, însemnaţi prin renumele lor primit cu harul lui Dumnezeu, cât şi diaconii ca niște bărbaţi buni şi plăcuţi serviciului bisericesc cu toată credinţa, pe lângă celelalte servicii fac să înflorească deplina voastră îngrijire şi nu încetează de a întări pe fiecare cu sfaturi

continue şi de a conduce şi formà inimile celor căzuţi, prin sfaturi mântuitoare, fie cu epistolele mele, căci aşa a adus răutatea şi lipsa de sinceritate a unor preoţi, ca să nu-mi fie învoit a venì la voi înainte de Paşti, de oarece ei amintindu-şi de conspiraţia lor reţin acel venin de mai înainte contra demnităţii mele episcopale, ba chiar contra alegerii voastre şi a hotărîrii lui Dumnezeu, reînoesc lupta veche contra noastră şi repetă şicanele viclene şi răutatea obişnuită. Ei au şi suferit pedepsele meritate dela pronia lui Dumnezeu fără ca noi să voim şi să dorim; ba chiar iertând şi tăcând, şi au suferit în aşa fel în cât ei înseşi s'au isgonit de bună voe, deşi noi nu i-am isgonit, şi ei pronunţară sentinţa singuri contra lor după regula cea mai bună, iar ca conspiratori şi plini de viţiu s'au esclus ei singuri din biserică potrivit decisiunei voastre ca şi celei dumnezeeşti.

A sosit vremea a spune de unde a eşit partida lui Felicissim şi pe ce rădăcini şi sprijin se bazază. Acestea deteră unor mărturisitori îndemn şi încurajare, că nu trebue să stea în înţălegere cu episcopul lor, să nu ţină disciplina bisericească cu credinţă şi în linişte după dispoşiţiunile Domnului, să nu păzască renumele mărturisirii lor printr'o purtare fără de prihană şi nepătată. Şi nu destul că ei întoarseră inimile unor mărturisitori şi să lupte, contra preoţiei lui Dumnezeu, dar au făcut cu otrava lor să se reţină dela vindecarea ranelor bolnavii şi răniţii ca şi aceia cari sunt dispuşi şi tari spre primirea mijloacelor de vindecare mai tari din cauza căderei nenorocite, şi cu dispreţul rugăciunilor şi cererilor, cu care Domnul i-ar fi îmblânzit printr'o satisfacţie lungă şi continuă, să-i ademenească spre o cutezanţă pierzătoare prin minciuna unei păci amăgitoare.

Vă rog însă, fraţilor, le zice Ciprian, veghiaţi contra tentaţiunilor diavolului şi fiţi, îngrijind de mântuirea voastră, mai harnici spre pază de înşălăciunea pierzătoare. Aceasta este o nouă prigonire şi o altă tentaţiune, şi aceşti cinci preoţi nu sunt altceva decât acei cinci bărbaţi condamnaţi, cari din nou fură adunaţi printr'un ordin al magistraţilor, spre a nimici credinţa noastră şi a încâlcì inimile cele slabe ale fraţilor prin schimbarea adevărului într'o cursă omorătoare. Această procedare, această cădere fu întrebuinţată de către cei cinci preoţi uniţi cu Felicissim spre pierderea mântuirii. Ei învaţă că nu trebue a ne rugà lui Dumnezeu, iar cel care s'a lepădat de Hristos, nu trebue a mai rugà de iertare pe acelaş Hristos de care s'a lepădat. Mai învaţă că după vina păcatului trebue rădicată şi pedeapsa şi să nu se dea satisfacţie prin mijlocirea epis-

copilor şi a preoţilor Domnului, cî prin dispreţul preoţilor lui întroducându-se contra ordinei evangelice o nouă întocmire fără Dumnezeu. Şi deşi noi ca şi mărturisitorii şi clericii oraşului ca şi toţi episcopii ce aparţin Provinciei noastre şi cei de peste mare am decis a nu schimbà nimic în privinţa celor căzuţi până ce nu vom puteà stabilì o deciziune cu toţii împreună, totuşi ei voesc să nimicească toată autoritatea şi puterea episcopală prin conspiraţii de partid, luptând contra hotărîrii voastre.

Ce fel de tortură sufăr eu acum, spune mai departe Ciprian, fiindcă nu pot venì la voi, că nu pot fi însumi cu fiecare din voi, că nu pot a vă sfătuì conform cu învăţătura Domnului şi a evangeliei sale!. Nu era destul exilul de doi ani şi despărţirea tristă de voi, nu destul suferinţa continuă şi plângerea ce pe mine singur m'a despărţit de voi chinuit în dureri continue, nu destul ziua şi noaptea lacrimilor, dar arhiereului pe care l'aţi ales cu atâta dragoste şi cu atâta curaj, nu-i este nici permis a vă salutà şi a vă îmbrăţişà.

Boroianu.

O mică Introducere la aceste Sentințe.

Cartea din care am tradus aceste sentinți este intitulată: Γνωμολογικὸν περίεχον τὰ κατ'αλφάβητον γνωμίκὰ μονόστιχα τοῦ Χρυσολωρὰ, Ἐνετίησι 1793.=Carte de sentinți cuprinzînd sentinți monostihe de Hrisolora, în Veneția 1793.

Autorul Mihail Hrisolora este un grec din Constantinopol, cult, care după căderea Bizanțului la 1453 a apucat, ca mulți compatrioți ai sei, fuga spre Italia pentru a'și scăpà viața. Dus acolo s'a dedat la profesură, învățând copiii de nobili de acolo. Fiind om cult, a citit autorii Bizantini și Greci din Elada, ș'a extras din ei Sentințele cu deosebire morale din toți scriitorii citiți de el. Manualul seu de sentinți a fost întrodus apoi în școale spre a fi învățat de școlari. Astfel sentințele aceste morale și instructive au servit că carte didactică morală în mânile tuturor școlarilor școalelor grecești, după căderea Constantinopolului; prin urmare au fost învățate și de Români, când în țările noastre a predominat cultura greacă, pe timpul înflorirei Academiilor Grecești, și pe timpul dominațiunei fanariote. Toate sentințele și cugetările sunt morale, aceasta-i caracteristica lor. Unile provin din epoca veche, cea mai veche a autorilor Clasici; unele din epoca creștină și chiar din Sf. Părinți. Fiindcă școlarii Români le învățau, multe din ele s'au prefăcut cu timpul în proverbe chiar la Români, și s'au popularizat. Aceasta-i partea importantă a lor. Să nu credem că proverbiile multe și variate ce le întâl-

nim în poporul nostru și în gura Românilor sunt izvorîte din popor toate, ci multe sunt o ereditate omenească, ceeace se constată la toate popoarele. Am fost și noi Românii de sigur în contact și comunicare de idei cu alte neamuri, n'am trăit izolați cu totul ca chinezii între ziduri le lor. Aceste sentinți cuprind un material foarte vechiu și foarte însemnat, pe care cei pricepuți îl pot utilizà chiar și astăzi cu mult profit. Eu atrag atențiunea clericilor noștri în special asupra cuprinsului lor. Ei îl pot utilizà în convorbirile, în cuvântările, în predicile lor; pentrucă conținutul lor este representarea ori resultatul a unei îndelungate experienți omenești. Sunt dar resultatul unei îndepărtate și practice activități; apoi sunt frumoase ca idee, scurte și precise și dar se pot ținea minte. Eu am însemnat că o parte din aceste sentinți au întrat în gura poporului, deși în parte schimbate, ca să poată fi înțălese de obște. Mult poate învățà cineva din aceste sentinți, mai ales pentru viața casnică și socială, pentrucă ele sunt moralizatoare și tind a instruì, a corectà neajunsurile și abuzurile din societate. Orice învață cineva chiar și la bătrânețe este un bine, dar a învățà ce-i bun și folositor în viață, mai ales corectarea deprinderilor răle și a moravurilor stricate, este tot ce poate fi mai escelent, mai binefăcător și mai priincios și individului și societății. Pentru aceea sfătuesc și îndemn cu deosebire pe Clerici a le studia aceste sentinți și a le pătrunde senzul lor. Cuvântul clericului trebue, să cuvine să fie serios, sentențios, corect, impunător și hrănitor pentru ascultători. Spre a fi așa, se cere ca el, clericul, înainte de toate să aibă o mare doză de cunoștinți, o purtare eminamente morală, corectă și exemplară pentru ca vorbele lui să aibă efect. Atunci cuvântul lui unit cu fapta, îi produc în adevăr o situație înaltă Evangelică și el devine adevăratul păstor al turmei sale. Clericii noștri de astăzi, numai dacă vor voì, pot să'și câștige

cea mai mare influință în popor, prin predici bine studiate și aplicate la cerințele timpului și prin purtarea lor morală exemplară. Să sperăm că'și vor înțălege misiunea lor proprie. Iată dar pentru ce am tradus și împrimat și aceste sentinți ale învățaților scriitori vechi și noi.

C. E.

SENTINȚE

Monostihe după alfabet, adunate din diferiți autori, de Hrisolova foarte trebuitoare tinerilor iubitori de învățătură.

Asupra bărbaților buni.

Omul bun nu urîște nici odinioară pe omul aseminea lui bun
La cugetările bune, se întâmplă ori urmează și lucruri bune.
Omului bun, bine-i dă și Dumnezeu.
Urmează pe omul bun și pe cel înțălept.
Timpul la oameni este cercare, ori deprindere de obiceiuri.

La Adevăr.

Limba greșind spune adevăruri. (Sentință cunoscută la Români).

La Păcat.

Nu lucrà (făptuì) nimic rușinos nici tu, și nici nu învață dela alții.

A greși de două ori în aceeași afacere, nu este treabă de om prudent.

Să ai mâna liberă de fapte viclene.

Cel ce nu știe nimica, ignorantul și prostul, nu păcătuește niciodată.

La nevoe

Din cauza necesității toate iute ți se supun
Multe răle săvârșim din cauza nevoei.

Asupra virtuței.

Neactivitatea este răpaus ori vacanță pentru a face răutăți.
Ceeace nu se cuvine, nici nu ascultà nici nu privì la alții.
Mai bine este a fi bolnav cu trupul decât cu sufletul.

Este comod a te nutrì din lucrurile altora.
Treaba bărbatului adevărat este de a vorbì adevărul.
Bun fruct isvorăște din manierile cuviincioase.
Fruct plăcut este viața regulată.
Ingrijește-te de o viață cuviincioasă pe care s'o duci.
Fericit este cel ce servește la oameni fericiți.
Virtutea este arma (puterea) cea mai mare la oameni.
Păzește-te pe tine a fi liber în purtările tale:
Tezaur de virtute este numai prudența singură.
Ingrijește-te de sufletul tău, cât este cu putință.

Asupra recunoștinței.

Este nemulțămitor cel ce primind binefacerea, nu'și mai amintește de ea, nici de cei ce i-a procurat'o.

Pururea cel scăpat din nevoi este nerecunoscător natural mente.

Odată cu binefacerea foarte adese a încetat de a mai trăì recunoștința.

Uită toți cei ce primesc binefaceri pe binefăcătorii lor.
Frumos depozit sufletesc este recunoștința.
După dăruire curând înbătrănește și mulțămirea.
Primind dar la timp oportun, redă-i-l la timp de nevoe.
Dă în dar, după cât poți însă.
Dă și primește mulțămiri drepte.
Luând ceva în dar, adu-ți aminte, iar tu dând, uită.

La Rege.

Primind a fi conducător, fii demn de a conduce.
Regele este icoana însuflețită a lui Dumnezeu.

Asupra vieței.

A neglijà de viață nu este treabă de om prudent (cum se cuvine).

Nimeni nu viețuește viața pe care o are în gând.
Să numește viață, aceea ce să câștigă cu muncă.
Viața ce are trebuință de viață, nu este viață.
Pământul produce toate și iarăș și le ià inapoi.
Trăim nu cum voim, ci cum putem.
Nu-i cu putință a găsì undeva viață fără întristare.
Oarbă și nefericită este viața la oameni.

A trăì fără supărare, este a fi om fericit.
Cât este de plăcută viața, când cineva n'o înțălege.

La ajutor.

Omul ajută pe om și cetatea pe cetate.
Mâna spală pe mână și degetul pe deget. (Cunoscută la Români).
Omul necugetător în deșert umblă nevoindu-se.
Necugetarea mult vatămă omenirea.
Omul necugetător (ce nu să consultă) se răpește de plăceri.
Nimic nu este mai sigur decât cugetarea dreaptă.
Inainte de orice faptă să'ți premeargă înainte cugetarea.
In timpul nopții vine cugetarea la oamenii înțălepți.
Sfântă cu adevărat este cugetarea (sfătuirea cu sine-ți).
Sfătuitor bun și nu rău fă-te prietinilor tăi.
Primește sfaturi dela om înțălept.
Sfătuirea înțăleaptă vine dela oameni înțălepți.
Fă-te sfătuitor de lucruri bune, iar nu de răutăți.

La căsătorie.

Îți va fi viața fără supărare neînsurându-te.
Celce să duce să se însoare merge la ispovedanie.
Căsătoria la bărbați este o dorință rea.
Mergând să te însori privește la vecini.
Căsătorindu-te cu o bogată, îți va fi ție un demon.
Cugetă că căsătorindu-te vei fi sclav în toată viața.
Omul neînsurându-se nu sufere răutăți.
Vei trăì viață ușoară, dacă nu vei hrăni (avea) femee.
O de trei ori nefericitule, care sărac fiind, te însori.

La râs.

Râsul fără timp este un mare rău între oameni.
Râde numai cel prost (nebun), chiar și când nu-i ceva de râs.

La bătrânețe.

Toate le afanisește ori slăbește bătrânețea, puterea trupului, vioiciunea etc. etc.
Ce prefacere în moravuri poate avea loc la bătrânul înrăutățit?
Sfaturile celor bătrâni sunt cele mai bune.

Adună-ți pururea merinde pentru bătrânețe.
Bătrânețea aduce cu sine toată pricina (cauzele suferințelor).
Bine este a fi bătrân, și a nu fi iarăș este mai bine.
Iubește vorbele celor mai bătrâni decât tine (este și la Români).
Este om supărăcios bătrânul între tineri.
Teme-te de bătrânețe, căci ea nu vine singură.
Grea este bătrânețea la oameni, este o povoară.

La Părinți.

Caută să aibi pe părinți în cinste înainte de orice.
Pe părinți respectă-i, și pe prietini, fă-le bine.
Speră că faci bine cinstind pe părinți.
Părinții sunt ca dumnezeii cei mai mari la oamenii cei înțălepți. (păgân).
Vei trăi îndeajuns îngrijind de părinți.
Socotește în sine-ți că părinții sunt dumnezeii tăi (la păgâni așa erà).
Părintele bun nu ține mânie asupra fiului.

La Popor.

Turba mulțimea, (adunătura de oameni) este puternică, dar ea n'are minte.

La dreptate.

Fructul omului drept nu se pierde.
Om drept este nu cel ce nu face rău, ci cel ce putând al face, nu voește.
Mergi pe calea dreaptă, dacă ești drept.
Se face sfârșit bun vieței dreptului.
Fii drept pentru ca să ți se întâmple lucruri drepte.
Caută să fii mai ales drept, decât bun.
Lucrând dreptatea, vei avea pe Dumnezeu de ajutor. (este și la Români).
Caută să judeci drept, iar nu după interes.
Contra vorbitorilor de bine, n'ai nimica de a le opune.
Maniera dreaptă este averea cea mai respectată.

La Glorie.

Caută ca să'ți lași după tine o glorie (nume bun).

Caută să auzi despre tine de bine mai ales, decât că ești bogat.
Nimic mai de disprețuit decât slava deșartă. (mândria).

La sclavi.

Nimic nu-i mai rău decât sclavul, chiar și cel bun.
Unul este sclavul casei, stăpânul. (este și la Români).
Mă supără sclavul, cel ce cugetă mai bine decât stăpânul.
Cât este de plăcut slugei, care a găsit un stăpân bun.

La nenorocire.

Când cade un stejar orice om se resimpte.
Trebue în lume ca unii să fie nenorociți, iar alții norociți.
Asupra omului nenorocit nu fabrică rele.
Din plăceri materiale răsare nenorocirea totdeauna.
Nu te aruncà asupra nenorocitului, căci soarta-i comună.
Niciodată tu fiind nenorocit, să nu te desperezi.
Cugetă că toate nenorocirile sunt comune oamenilor.
Vai! că cel nenorocit deodată devine și ca nebun.
Nu-i nici un amic fericit la cei nenorociți.

La abstinență.

Caută să stăpânești toată cerința pântecelui.
Pântecele primește în el și mult și puțin. (este și la Români).

La speranță.

Omul nenorocit se salvează (mângâe) cu nădejdile.
Speranțele nutresc pe oamenii ușori.
Sperează totdeauna, până la bătrânețe, fiind muritor.

La laudă.

Despre tine nu pronunțà laude tu însuți.
Spune laude la prieteni mai ales, de cât ție.

La nobil.

Omul cel mai nobil, nu poate fi mojicos.

La fericire.

Drept este, că făcând bine imitezi pe Dumnezeu.
După propria noastră judecată nimenea nu-i fericit.

Este un bine obștesc, ca cel bun să fie fericit.
Nu-i cu putință ca orice om să fie fericit.
Mulți sunt fericiți, dar nu se socotesc că sunt.
Socotim că cel fericit și cugetă că este.
Pentru cel ce face bine tot pământul îi este patrie.
Toți devin rude curând cu cei ce's fericiți (bogați).
Cât de cu ușurință cad soartele or situațiile strălucite.

La religiositate.

Muritor fiind nu gândì la lucruri mai presus de D-zeu.
Inchină-te lui D-zeu că toate le vei săvârșì d-zeiește.
In favoarea Religiei și vorbește și învață.

La rugăciune.

Nu este ne auzit de D-zeu sufletul dreptului. (este și la Români).

La amor.

Bătrânul amorezat este ultima expresie de răutate. (este cunoscută la Români).

La vrăjmășie.

Nu păstrà vrăjmășie nemuritoare, muritor fiind tu.
Apără-te de vrăjmași, ca tu să nu pați vreo vătămare.
Necredincios fiind vrăjmașilor, nu vei suferì nici odată vătămare.
Nici odată cuvântul vrăjmașului să nu'l socoți de prietenesc.

La viață.

Voind să trăești nu făptuì acte vrednice de moarte.
Trăesc rușinos aceia pe cari soarta-i invidiază de a trăì.
(Soarta Τύχη=Fatum=era o zeiță la păgâni).
Toți dorim să trăim bine, dar nu toți putem.
Cât este de plăcut a trăì, când nu ne invidiază soarta.

La plăceri.

Plăcerea înainte de timp aduce vătămare totdeauna.
Cât de mult ne întristăm și să suferim din cauza plăcerilor.

La moarte.

Toți oamenii sunt datori să moară.

Moartea-i de preferat unei vieți rele (precept păgân).

S'au să trăești fără suferinți s'au să mori fericit (iarăș păgân).

Muritor fiind nu râde de cel mort. (există și la Români).

Este bine a murì, aceia cărora viața le aduce insulte. (iarăș păgân).

Mai bine este de a nu trăì, de cât a trăì nenorocit. (asemenea păgân).

Pe cine iubește D-zeu, moartea îl ea încă de tânăr. (păgân și acest precept).

Nici odată n'am invidiat pe mortul luxos.

A murì nu-i lucru de rușine, ci a murì rușinos!

La Dumnezeu.

Ajutând D-zeu, toate să fac cu ușurință.

Când voește D-zeu, poți plutì și pe vijelii în mări.

Mintea ni este la fiecare Dumnezeu. (păgână și această sentință).

Pretutindinea este și toate le vede D-zeu.

Cel ce mă hrănește pe acela îl judec de D-zeu. (păgân).

La Doctori.

Doctorul guraliv la cel bolnav îi aduce iarăși boala.

Vizita multor Doctori m'a omorît.

La timp.

Tot culesul (fructelor) aduc mulțumire oamenilor la timp.

Bine este a cunoaște măsura în tot timpul.

Timpul este mult mai bun de cât legile.

Timpurile sfărâmă tiraniile (împărățiile tiranice).

Intâmplător timpul împuternicește foarte mult pe sărac.

Timpul devine pricină de multe.

Pe mulți oameni curând timpul îi ridică.

Foarte iute timpul preface lucrurile.

Roagă-te ca timpul să'ți fie priincios în toate. (este și la Români).

Cât de mare este lucrul mic, în timp de nevoe. (este și la Români).

Caută ca toate din viață să le judeci bine.

La frumusețe.

Nu judecà frumosul la persoane privindu-le, ci uită-te la manierile lor. (purtările)

Cât este de plăcută frumusețea, când are minte înțăleaptă.

La câștig.

Agonisește-ți traiul din toate, afară de răutăți.
Toți voim să fim bogați, dar nu putem.
Iubite, nu avea în minte câștigul în toate.
Caută să'ți câștigi traiul din lucruri drepte.
Fugi de obiceiurile rele și de câștigul urît și rușinos.
Nici odată să nu voești a lua câștig cu viclenie.
Micile câștiguri, chilipiruri, aduc pagube mai mari. (este și la Români).
Câștigul socotește-l de câștig măcar de ar fi și drept.
Câștigurile rușinoase aduc nenorociri.

La judecată omenească și la judecata lui Dumnezeu.

Nu-i ertat a acuzà și a judecà deodată tot tu.
Ne cercetat nu condamnà pe nimeni.
Aduce D-zeu cu timpul pe cei răi la judecată. (este și la Români).
Există un ochiu al dreptății, care pe toate le vede (de asemine).
De atăcarea Divinității nu poate scăpa omul de osândă.
Să nu socoți că vei răpì până în sfârșit, fiind om rău.
Ochiul lui D-zeu este ager, pentrucă toate le vede.

La secrete.

Lăsând lucrurile evidente nu umblà după necunoscut.
Sau nu face lucruri secrete, sau fă-le singur.
Presupunerea este un înfricoșat rău la oameni.

La foamete.

Foamea naște o suferință foarte mare oamenilor.
Nu este nici un cuvânt de a opune foamei.

La cuvânt.

Nimic în adevăr nu este mai puternic de cât cuvântul.
Numai cuvântul este vindecarea întristărei.

Jurând pe numele lui D-zeu, să nu crezi va fi uitat cândva.
Fugi de jurământ măcar de ai jurà și drept.

La mânie.

Om fiind cunoaște să'ți stăpânești mânia.
Fii la mânie nu cu grăbire, ci cât mai întârziat.
Vatămă pe om supărarea, aruncându-l în mânie.
Vei trăi viață mai multă, dacă'ți vei stăpânì mânia.
A-ți stăpânì mânia și dorințele plăcerilor este lucru bun.
Invinge mânia și te socotește că ești bun.
Mânia mult durând te mână la răutăți.
Nimeni în mânie fiind nu se cugetă cu siguranță.
Mânia celor ce se iubesc ține puțin timp.
Caută să suporți mânia cunoscutului și amicului.
Trebue să fugi pururea de stăpânul mâniat.

La copii.

Este o întristare ne evitabilă împrăștierea copiilor.
Este fericit acela ce hrănește un copil disciplinat.
Este fericit cel ce a avut noroc la copii buni.
Stălpii casei sunt copii parte bărbătească.
Părinții copiilor sunt în o legătură foarte mare de prietenie.

La educație.

Este o avere ce nu se pierde: educația la copii.
Pe toți educația îi face blânzi.
Incoronarea virtuței este educația bună.
Învață exemple din răutățile altora spre a le evità în viață.
Trebue să înveți carte, și învățând să ai minte.
Cei ce învață carte văd îndoit (văd cu patru ochi) (este și la Români).
Sprijinul vieței este educația.
Cea mai frumoasă avere este la oameni educația. (și la Români).
Și la sălbatici este în preț învățătura.
Este foarte bine și cel bătrân să învețe mereu.
Onoare este la toți oamenii învățătura.
Cel ce știe carte, are și minte mai multă (și la Români).
Cel înțelept cuprinde în sine averea lui.

Omul ce nu se pedepsește, nu se educă (și la Români).
Cel ce nu știe carte, văzând nu vede (și la Români).
Nu este avere mai respectată de cât prudența.
Vorbind cu înțelept și tu devii cu timpul înțălept (și la Români).
Înțălepciune este de a învăța cea ce nu înțelegi.
De un om înțelept s'a inventat mai întâiu cuvântul.
Nu este înțelept acela, care la toate atacerile se încurcă.
Înțelepciunea este averea cea mai respectată.
Dela un bărbat înțelept trebue să înveți ceva înțelept.
Înțelepții își ascund lipsurile (defectele) lor.
Invățătura nu valorează nimica, dacă nu este minte (și la Români).

La îndemnare.

Toți suntem gata a da sfaturi altora.
Noi însă greșind nu ne recunoaștem greșala.

La sărăcie.

Sărăcia pe mulți îi face nerecunoscători.
Mai bine este a fi sărac, de cât a te înbogăți cu răutate.
Este de urît săracul, când face pe bogatul prin daruri.
A suporta sărăcia nu-i la toți posibil, ci la omul înțelept.
Țărandavia nu nutrește pe agricultorii săraci (și la Români).
Mai bine este a trăi simplu (în sărăcie) de cât cu lux în răutate.
Sărăcia face necinstit pe omul nobil.
A suporta sărăcia și bătrânețea, este lucru greu.
Nici o povară nu este mai grea decât sărăcia.
Cuvintele celor săraci sunt vorbe deșerte (și la Români).

La credință.

Nu cerca să dai credință la toți pururea.

La avariție.

Urmărește egalitatea și fugi de avariție (zgârcenie).
Cel mai mare rău între oameni este nesațiul de avere.

La bogăție.

Se poate ca cel bogat să fie și filantrop.
Banii sunt o putere între oameni (și la Români).

Dacă avem bani, vom avea și prieteni.
Foarte plăcut lucru este a'ți conservà proprietățile.
Amintește-ți îmbogățindu-te să faci bine la săraci.
Nu te grăbì a te îmbogăți, ca nu cumva să devii sărac curând.
Sprijinându-te pe avere nu încercà să faci nedreptate.
Trândav fiind tu bogat, vei ajunge curând sărac.
Aurul deschide toate și porțile Raiului (și la Români).

La curiositate.

Curiositându-te de afaceri streine, nu voì să faci rău.
Mulți fiind în răpaus, îl întrebuințează la rele.
A tot lucrà mereu este totdeauna ceva nesolid.
A lucrà mult produce osteneli multe.

La vicleni.

Omul viclean este nenorocit deși pare fericit.
Fugi pururea de societatea omului viclean.
Nu se poate judecà cât este de rea viclenia.
Viclenia este necorigibilă.
Inima omului viclean nu se îmblânzește.
Fii grosolan mai mult, de cât bun, fiind rău.
Fugi de omul înșelător în toată viața.
Nimeni nu se declară pe sine că-i dintre oamenii vinovați.
Obiceiurile rele transformează natura (și la Români).
Este o rușine pentru dumnezeire a fi fèriciți cei răi (păgân).
Vorbind cu cei răi și tu vei devenì rău (și la Români).
Nu are preț darul omului rău.
Cel ce trăește urît și murind se pedepsește.
Cu bărbatul rău de loc să nu călătorești împreună.
Nici odată să nu'ți faci prietin pe omul viclean.
Vorbele rele corup obiceiurile bune (și la Români).
Cei vicleni zic că cei mai răi sunt oamenii buni.
Cel bun nu se nutrește cu cuvinte viclene.
Ce lucru straniu să trăești bine în obiceiuri viclene.
Toate sunt de respectat, afară de maniera rea.

La atențiune.

Dacă nu vei conservà pe cele mici, vei perde pe cele mari.
Prin îngrijire toate ți se supun.

La tăcere.

Caută mai ales să-ți 'stăpânești pururea limba.
La limba (vorba) deșartă se întâmplă perdere (și la Români).
Prin tăcere mai amar se categorisește.
La unii tăcerea-i bună, de preferat vorbirei.
Este de disprețuit purtarea de a tăcea.
Limba pe mulți i-a dus la nenorociri (și la Români).
Sau spune ceva mai bun de cât tăcerea, sau taci.
La mulți tăcerea este un răspuns.
Limba este cauza multor răutăți (este și la Români).
Sau trebue să taci sau să vorbești ceva mai bun.
Mai bine să taci, de cât să vorbești ceva ce nu se cuvine.
Nimica nu-i mai bună de cât tăcerea (și la Români).
Tăcerea câte odată este de preferat vorbei.
Nu trebue să taci, unde se cuvine să vorbești.

La conștiință.

La toți oamenii conștiința-i D-zeu (la păgâni).

La artă.

Liman de nenorociri este arta.
Intâmplarea a inventat arta, și nu arta întâmplarea.

La onoare.

Toți oamenii își complac a fi onorați.

La curaj.

Caută să fii curajos, iar nu îndrăsneț.
Indrăsneala iubite, nu este a omului înțălept.
Iuțeala la mulți este pricina relelor fapte (și la Români).
A fi mult îndrăsneț, este a greși mult.

La noroc or soartă.

Om fiind amintește-ți că norocul este comun adică la toți.
Se pare că sigur nimic nu este.
Dând norocului puțin, vei lua mult.
Greu lucru este de urmărit norocul (și la Români).
Este foarte greu a lupta contra lui D-zeu ș'a norocului.
Norocul unora le dă, altora le ia.

Pe mulți făcători de rele îi ridică norocul.
Pe toți cei ce gândesc bine îi ajută norocul.
Present fiind norocul râd afacerile.
Un mic noroc străface toate în viață.
Faptele muritorilor sunt ale norocului, iar nu a chibzuinței.
Sfatul nostru subit este cel mai bun.
Iarna a o schimba în vreme bună nu este ușor.
Cât de variat și înșelător lucru este norocul.

La insultă

Fii mai bine aspru de cât calomniator.
Cuțitul rănește trupul, iar cuvântul mintea.
Nimic nu vei suferì dacă vei fi prevăzător.

La sănătate.

Nu este nimic mai de preț de cât sănătatea în viață.
Sănătatea și cumințenia sunt două lucruri bune în viață.

La mândrie.

Ingânfatul nu scapă nici odată de judecată.
Mai ales când ești fericit, nu gândì la lucruri mari.

La somn.

Somnul este o preînchipuire a morței.
Somnul la toți este sănătatea vieței.
Somnul este un mic mister al morței.
Somnul îmblânzește și cea mai estremă foame.

La răbdare.

Este a bărbatului nobil de a suporta împrejurările ce-i supravin.
Celui amorezat i se aduc supărări și vătămări.
Surd trebue să suporți întâmplările ce-ți cad asupră-ți.
Invinge cu judecata nenorocirea ce'ți vine.
Caută să suferi cu tărie ignoranța soartei.
Este mai ușor a îndemnà de cât a te stăpânì.
Cu tărie trebue să suporte nobilul nenorocirea.
Invață-te a suferì autoritatea stăpânitorilor.
A omului înțălept este a suferì perderea.
Este necesar fiind muritor a suferì soarta.

La invidie.

Tu sărăcind nu pizmuì pe cei ce au.

La prietini.

Este nedrept a supăra tu însuți pe prietini.
Toți se veselesc de prietinii binefăcători.
Pe omul cel ce face rău îndepărtează-l.
Fii sigur și uzează de prieteni cu siguranță.
Se cuvine ca prietenii să aibă credință și nu în cuvinte numai.
In împrejurări critice este mai bine să ai un prietin de cât bani.
In greutăți fă bine prietenilor.
Roagă-te să posedezi ceva, și având, vei avea prietini.
Egal cu Dumnezeul tău respectă pe prieteni.
Socotește-le ca pentru tine nenorocirile prietenilor.
Timpul distinge pe prietini, dupre cum focul aurul (este și la Români).
Bine-i să nu greșești de loc cu prietenii.
Frumoasă priveliște este a bine-face prietinilor.
Rău fruct aduc prietenii răi.
Urând vei tot urî și iubind vei iubì tot mai mult.
Iubindu-te pre tine prea mult, nu vei avea prieteni.
Nu fugì de prietini, când cad în greutăți.
Este fericit acel ce a găsit un prietin nobil.
Nu-i nimeni care să nu se iubească pe sine.
Să nu încerci a fi judecător între doi prietini.
Socotește-i ca frați pe adevărații prietini.
Din causa supărărei nu descoperì secretele prietenului.
Nu este nici o avere mai de preț decât prietenul.
Caută ca să nu fii prietenilor prietin falș.
Mulți din cei ce-ți stau la masă nu-ți sunt adevărați prieteni.
Banii găsesc prietini oamenilor.
Pe prietin din mânie nu'l trece cu vederea în greutăți.
Prietinul compătimind pe prietin, îl doare și pe el.
Studiază purtările prietenului, și nu-i face rău.
Prietinul ce'mi face rău nu diferă de loc de vrăjmaș.
Având prietini socotește că ai vistierii.
Nimeni nu-l iubește pe individ mai mult decât se iubește singur.

Prietenia dreaptă este un câștig foarte sigur.
Nu te teme de prietenul sigur în greutăți.

La muncă.

Fii muncitor la fapte, nu numai la cuvinte.
Cele bune se săvârșesc cu mii de necazuri.
Este de nevoe a muncì dacă voești să fii fericit.
Cât este de plăcut înțelepților a-și amintì de ostenele.
Fii muncitor și 'ți vei câștiga viață bună.
Cât rău aduc muritorilor neocupația or lenea.
Insăș lucrurile în viață te învață.

La înțelepciune.

Mare bun este pururea înțelepciunea la om.
Caracterul omului se cunoaște din cuvânt.
Este foarte bine a le ști pe toate bine.
Dacă cugeți drept, vei fi în totul fericit.
Pururea ce-i mai tare este mai sigur.
Unii judecă prost, dar lucrează bine.
Experiența predomină ne experiența.
Este plăcut ca părintele prudență să aibă în loc de mânie.
Este foarte plăcut ca fiind fericit să fii și cuminte.
Urăsc pe sofistul, care nu-i înțelept pentru sine.
Este de preferat a pricepe de cât a avea avere.
Fiind om cuminte fugi de intriganți.
Mintea precoce săvârșește ura.
Nimeni nu știe ce gândești, vede însă ceeace faci.
Se pare că nu totdeauna cel înțelept este de acord cu sine.
A nu te teme de nimica totdeauna este de trebuință.
Frâu la sufletul mare este mintea la oameni.
Cât este de netrebnică învățătura când nu-i mlnte (este și la Români).

La natură.

Ceea ce dă toate se numește natură.
Natura este fiecărui neam patrie.
Natura predomină toate doctrinele.
A schimbà natura perversă, nu-i ușor.

La timp.

Timpul aduce la lumină adevărul (și la Români).
Seculul mare coprinde multe întâmplări.

Timpul produce toate cele nepricepute.
Nu-i nici un sfătuitor mai bun de cât timpul.
Cu timpul toate se întâmplă și se judecă.
Timpul numai arată pe bărbatul drept.
Timpul suspendă toate și aduce și uitare.

La datorie.

Luând ceva reîntoarce omule, și vei lua iarăș.
Imprumuturile fac pe cel liber sclav.

La minciună.

Mințind nimeni nu se ascunde mult timp.
Viclenia minciunei pătează viața.
Minciuna este urîtă de tot înțăleptul și omul de bine.

La ponegrire.

Cuvântul celui rău nu atinge moralitatea dreptului.
Viclenia învinge pururea pe cele bune.
Este a omului rău de a lăudà și a ponegrì pe aceiaș persoană.

La suflet.

(Obicinuește-ți sufletul la lucruri bune [1]).

Finele sentințelor monostihe.

C. E.

---

[1]) In textul grecesc aceste sentințe monostihe sunt adunate și lucrate de autor după alfabet. In traducere însă nu s'a putut ținea alfabetul grecesc, pentrucă-i diferit de al nostru; apoi și cuprinsul Sentințelor este cu totul deosebit. Pentru a evità greutățile, eu le-am tradus ținându-mă de alfabetul autorului.

MOTIVELE CREDINȚEI MELE.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXXII No. 5.

Noi alegem în mod liber, feluritele scopuri, pentru care lucrăm și aceasta dupre cum ne folosește sau ne este păgubitor mai puțin. Adesea noi lucrăm liber împrotiva tutulor dorințelor noastre, în contra tutulor ideilor de mai înainte, dupre cum ne dictează rațiunea sau conștiința noastră.

16) Admițându-se libertatea voinței omului și puterea dată lui de Dumnezeu, asupra mersului evenimentelor acestei lumi, precumpănirea răului și a suferinței, — dacă există de fapt această precumpănire, ceea ce nu s'a probat—nu este de atribuit voinței dumnezeești, ci voinței omului. Tot mersul istoriei omenirei este lucrarea voinței libere a oamenilor. Răul și suferința, care pocesc lumea sunt ca neghina aruncată in lume—sămânța unei voinți libere, întoarsă dela bine, și dusă la rău. Fața lumei pare plină de turburări, pentrucă omul a schimonosit opera lui Dumnezeu. Până aici, am vorbit, ca și când lumea nu ar da de cât o dovadă slabă și îndoioasă despre bunătatea Făcătorului său.

17) Dar, cred, că pot susține adevărul, care este cu totul altfel. Să privim întâi de toate, *lumea neînsuflețită*, frumusețea sa, puterea sa de înmulțire, binefacerile ce ea dă ființelor vii și în deosebi omului, care se nutrește din belșugul bunurilor sale. Această lume neînsuflețită a păstrat

până acum, ordinea străveche, în care a fost creată și nesfârșita sa putere de înmulțire. Oamenii au crezut și susținut de mult timp că «Dumnezeu în totdeauna a dat dovadă despre bunătatea sa, răspândind din cer, bunătățile sale, înpărțind ploile și anotimpurile îmbelșugate, dându-ne hrana îndestulătoare și umplând inimile noastre de bucurie» [1]).

In regiunea lumei naturale dar, fără îndoială, bunătatea domnește, ca un adevărat stăpânitor.

In regiunile de jos ale *lumei animalelor* fiecare ființă, dupre felul său, se supune legilor naturei sale. Instinctul este pentru ele, ceeace este înțelepciunea pentru om, adică cea mai înaltă lege, după care se conduc. In toate lucrările și în toate funcțiunile vieții lor animalice, se observă o cumpătare însemnată. Animalele au vitejie, sunt mărețe și știu să sufere fără a se plânge. Mai este bine a observà, că ele nu supără niciodată pe Dumnezeu; firea lor nefiind înzestrată cu minte, ele sunt fără răspundere. Aceste făpturi nevorbitoare nu păcătuesc niciodată nici cu limba. S'a zis, că dacă un om nu păcătuește cu limba, este un om desăvârșit și în stare de a conduce tot corpul său; din acest punct de vedere, ființele fără vorbire sunt de asemenea fără păcat. Răul nu are loc în această regiune a lumei și de aci, o dovadă desăvârșită despre bunătatea Autorului său.

Se va zice poate: dacă *răul* nu se vede în lumea animalelor, există însă *suferința*. Jumătate din animale ajung prada celeilalte jumătăți. Cruzimea leilor și a panterelor nu dau de loc probă despre mila și bunătatea Autorului lor.

Dinții animalelor mâncătoare de carne probează, că ele au cruzimea în firea lor; omul se hrănește cu carne și oamenii au fost mâncători de oameni, ca altă dată în Australia și astăzi încă în Oceania. Se va zice, că aceasta dovedește cruzimea firească a omului și lipsa bunătății la Creatorul său? Dacă Autorul naturei a voit, ca peștii să se hrănească cu pești și cerbul sau căprioara să fie hrana leilor, aceasta nu este o probă în contra bunătății Creatorului, precum și dacă boii și oile sunt hrana omului. N'am auzit niciodată tăgăduindu-se bunătatea lui Dumnezeu din faptul că omul

[1]) Faptele Apostolilor c. 14 v. 16.

4) Că a fost o religiune în mult întinsa lume a Răsăritului, aceasta s'a adus la lumină prin studiul cărților sfinte și al tradițiunilor din Răsărit. Deci și acesta este un fapt afară de orice îndoială.

5) Că astfel erau credințele Ebreilor—credințe neasemuit mai întinse și mai lămurite de cât la alte națiuni—este un fapt dovedit prin o îndoită mărturisire; prin cărțile Ebreilor numite «Vechiul Testament» și prin însăși existența poporului Ebreu, care cu toată împrăștierea sa pe fața pământului, a trăit deși a suferit multe schimbări și a rămas până în zilele noastre, ca o mărturie neperitoare, în mijlocul națiunilor.

6) Cărțile istorice ale acestor patru lumi coprind tot ceea ce știm asupra omenirei. Dacă le aruncăm cu dispreț, nu mai raționăm și închidem ochii la lumina faptelor.

7) Aceste patru lumi—a Grecilor, Romanilor, Ebreilor și Răsăritului—se potrivesc de minune în a mărturisì: 1) Existența lui D-zeu, 2) Natura morală a omului și 3) Existența legii morale în viața aceasta și în viața de după moarte.

8) Și aceste trei punte sunt rezumatul religiunii sau al descoperirii naturale și supranaturale, adică rezumatul: 1) al Teologiei sau cunoștinței lui Dumnezeu, 2) al Antropologiei sau cunoașterii omului și al 3-lea al Eticei sau Moralei, ce se naște din legătura omului cu D-zeu și a omului cu omul.

9) Unii oameni zic câte odată, nu cu gând rău, că toate religiunile sunt adevărate. Aci, nu este de cât o întoarcere sau schimbare a adevărului.

Nu este de cât o singură religiune, naturală și supranaturală, care își are ființa dela început și care, dacă nu este înnăscută în om, sau născută de odată cu el, este cel puțin nedeslipită de tradițiunile intelectuale și morale ale rasei omenești. «Este lumină adevărată, care luminează pe tot omul ce vine în lume».

10) Această singură tradițiune, venind dintr'un singur izvor, a curs prin patru fluvii și s'a colorat, pentru a zice asttel, pătrunsă de pământul, care forma deosebitele sale paturi. In lumea Răsăritului, a Greciei și a Romei ea era îngropată sub nămolul omenesc: politicism, idolatrie,

panteism: «Lumina a luminat în întuneric și întunericul nu o a cuprins».

Deci, a spune că toate aceste religiuni sunt adevărate este o greșală. Religiunea este *una* și nu de multe feluri și adevărata religiune a pătruns singură în mod biruitor, întunecoasele rătăciri ale minții omului; singură ea a fost și este generală în toate timpurile și la toate rasele omenirei.

Cei mai de jos închinători la idoli mărturisesc credința în Dumnezeu. Dacă nu ar fi avut nici o credință în D-zeu nu ar fi avut nici această credință stricată în idoli. Altarul ridicat în onoarea D-zeului Necunoscut probează credința în existența lui Dumnezeu. Rătăcirile celor ce cred în mai mulți zei, probează împrotiva oricărei contraziceri că, credința în D-zeu era neperitoare. Lactanțiu zice, că nemărginirea lui D-zeu întrece astfel mintea oamenilor, că ei n'au putut s'o înțeleagă de cât împărțind nemărginirea sa și înmulțind dumnezeirea în o mulțime de ființe dumnezeești și supuse unele altora.

11) Inainte de această tradițiune a omenirei întregi, înscrisă în cărțile istorice ale Răsăritului, Greciei, Romei și Iudeei, a vorbì de coloniile nomade sau de hordele barbare ale Africei Centrale sau Australiei, ar însemnà batjocurà, iar nu a judecà. Fetișizmul [1]) însuși probează credința in o ființă supranaturală și dumnezeiască, tot așa de sigur, cum moneda falșă probează existența monedei adevărate.

Se va zice, că întreaga omenire este oarbă, pentrucă sunt câțiva oameni lipsiți de vedere? Sau, că toți oamenii sunt lipsiți de minte, pentrucă se găsesc câțiva idioți?

Comte ne spune, că teologia este copilul minții omenești. Deci, dupre Comte chiar, o oarecare credință în D-zeu există dela începutul omenirei.

12) A existat prin urmare o religiune primitivă, care a ajuns până la noi, universală și neperitoare, deși întunecată de superstițiuni, adică de adaosele minții omenești. Dar, credința a existat mai întâiu; superstițiunea n'a venit de cât în urmă. Aceasta a fost o împuținare, un sfârșit al luminii; și apoi a urmat o scădere intelectuală și morală

---

[1]) Religiunea Negrilor, care constă în încninarea la obiecte.

la oameni și la popoare. Dacă există oare care hoarde barbare, eu nu cred, la care nu se găsește nici o credință în D-zeu, aceștia sunt oamenii degradați cu desăvârșire. Starea lor nu este nici primitivă nici normală; este ceva anormal și în afară de regula generală.

13) Cu toate că scăderea intelectuală și morală s'ar fi arătat în lumea Răsăritului, a Greciei și Romei și până la un oare care punt chiar și la Ebrei, totuși tradițiunea cunoștinței lui D-zeu a mers cu toate acestea în totd'auna către cel mai înalt punt.

14) Și, puntul acesta cel mai înalt al tutulor luminilor firești și suprafirești, adică al îndoitei descoperiri a lui D-zeu, este creștinismul.

15) Creștinismul se compune din două elemente: unul neapărat trebuincios și neschimbăcios, altul vădit și schimbăcios. Pentru un moment, las la o parte pe acesta din urmă.

Partea mai însemnată a creștinismului este coprinsă în vorbele următoare, pe care nu le dau nici ca o probă, nici ca cuvinte Dumnezeești, ci numai ca o prescurtare autorizată a creștinismului, făcută de Autorul său chiar: «Viața vecinică este de a te cunoaște pe Tine singurul adevăratul D-zeu, și pe care Tu l'ai trimis pe Iisus, ca Hristos» [1]).

Intâiul element de căpetenie al creștinismului este *cunoașterea adevăratului D-zeu* și *cunoașterea adevărată a acestui D-zeu adevărat*.—Aceste două propoziținni nu sunt în totul egale, căci noi putem cunoaște pe adevăratul D-zeu și totuși să nu avem despre El, o cunoștință exactă.

Chiar după descoperirea divină, cunoștința noastră poate fi strimtă, nedeplină, sau amestecată cu felurite rătăciri, de exemplu cum este la Calvini.

Lumina naturei ne învață puterea și dumnezeirea lui D-zeu [2]) adică: Unitatea, Nemărginirea, Vecinicia și Atot prezența sa. Lumea greacă a întunecat această lumină fi-

---

[1]) Ioan cap. 17 v. 3.

[2]) „Căci cele nevăzute ale Lui, sunt zărite dela facerea lumii, pricepându-se cu mintea prin făpturi, adică ***vecinica lui putere***, și ***măreția d-zeiască*** pentruca dânșii să fie fără cuvânt de apărare". Rom. cap. I. v. 20.

reasca prin antropomorfisme, îndumnezeind adică pe oameni, iar lumea romană, a întunecat această lumină prin cele mai înjositoare credințe deșarte. Lumea ebraică a învățat spiritualitatea lui Dumnezeu și perfecțiunile sale: înțelepciunea, bunătatea, dreptatea, mila, dragostea.

Creștinismul a adunat ca într'un singur focar, toate aceste lumini primitive și supranaturale și le-a resfrâns cu o creștere de lumină, care îi vine deadreptul dela D-zeu. Citez, încă numai ca mărturie omenească, cuvintele următoare: «In început era cuvântul, și cuvântul era la D-zeu, și D-zeu era cuvântul....» «Și Cuvântul carne se făcù, și locuì între noi, și văzurăm mărirea Lui, mărire ca a unui născut dela Tatăl, plin de dar și de adevăr [1]).

16) Descoperirile lui D-zeu au pătruns toate timpurile. Enoh a umblat și vorbit cu D-zeu. D-zeu s'a descoperit lui Noe și lui Iob, care nu era din neamul lui Abraam și prietenilor săi, cari erau Madianiți, lui Faraon din Egipt, regelui Babilonului, Ninivitenilor, cari nu aparțineau națiunei ebraice. Spiritul Domnului a umplut tot pământul și vocea Lui s'a auzit pretutindenea.

Lumea întreagă era și este încă plină de descoperirea lui D-zeu. El, s'a descoperit nu numai în lucrurile sale văzute, dar încă în mintea omenirii, cu care el a vorbit, acoperind oamenii cu prezența sa și făcându-i să înțeleagă vocea sa.

17) Iarăși, timp de peste o mie nouă sute de ani, oamenii au crezut, «că D-zeu, care a poruncit: din întuneric să lumineze lumina, El este, care a luminat în inimile noastre, spre luminarea cunoașterii măririi lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos, [2]) adică în o personalitate cu totul desăvârșită.

Creștinismul a spus încă mai mult. El a învățat că: «*D-zeu este iubire*,» că «*D-zeu este Spirit*», că «*D-zeu este lumină*». Omenirea nu ar fi cunoscut nici odată pe D-zeu, într'un mod așa de desăvârșit și așa de luminat, fără această învățătură. Cunoștința lui D-zeu descoperită de Hristos este cunoștința cea mai curată și cea mai de-

---

[1]) Ioan cap. I v. 1 și 14.

[2]) II Corint. cap. 4 v. 6.

săvârșită, ce a avut lumea vreodată dela dumnezeiescul său Autor. Vorbesc despre creștinism totd'auna din punt de vedere istoric și filozofic.

18) Al doilea element de căpetenie al creștinismului este *cunoașterea omului* sau *antropologia*. Cea mai desăvârșită ființă omenească, pe care a privit'o vre-o dată lumea, este ființa omenească a Intemeietorului creștinismului. Ideia născută și păstrată în decursul veacurilor despre caracterul lui Iisus Hristos, considerată strict din puntul de vedere omenesc și istoric, pune înaintea noastră firea omenească, pe cea mai înaltă treaptă a sa de perfecțiune.

Nu vreau să citez aici nici o mărturie a vre unui scriitor creștin: mai întâi, pentrucă astfel de mărturii ar da de bănuit, apoi pentrucă ele sunt așa de numeroase, că n'am puteà ști, pe care să le alegem și pe care să le lăsăm.

19) Al treilea element de căpetenie al Creștinismului este *Morala* sau *Etica* sa. Creștinismul cuprinde și rezumă toată legea morală; atât cea adusă la cunoștință de luminile firești, cât și cea care fu promulgată cu un spor de lumină, în lumea ebraică.

Decalogul,—sau cele 10 porunci date de Dumnezeu lui Moisì, pe muntele Sinai,—nu erà o lege nouă, ci numai o nouă publicare a vechii legislațiuni, ce își aveà ființa de la începutul lumii. Niciodată nu a fost legitim de a adorà mai mulți zei, de a omorî, de a fura, de a mărturisì strâmb, de a poftì averea altuia. Dela început, ziua a șaptea fu o zi sfântă. Decalogul numai a reamintit oamenilor vechià legiuire și a făcut'o din nou cunoscut, amenințând cu pedeapsă, pe cei ce nu se vor supune. In acest înțeles, Iudaismul erà tot așa de vechiu ca și lumea.

Codul penal al Ebreilor erà foarte aspru, este adevărat; dar legiuirea lor casnică erà îndurătoare, mai mult de cât oricare alta. Ea oprià camăta, oprià de a lua celui sărac, ca zălog, piatra de râșnit grâul; nu i-se puteà luà nici mantaua, decât cu obligațiunea de a i-o înapoia la apusul soarelui, pentru a aveà cu ce să se învăleascâ în timpul nopții; nu trebuia a revizuì câmpul secerat, nici viile, nici a culege de două ori măslinul, pentru ca să rămână ceva resturi, pentru săraci, străini și văduve [1]).

[1]) Am văzut practicându-se și la Românii noștri așa ceva. Așa, când un gospodar termină de secerat lanurile sale, lasă la sfârșit

Mai mult încă, legea iudaică oprea de a fierbe iedul în laptele mamei sale, sau de a legà gura boului, ce treera grâul. Toate legile Ebreilor sunt pătrunse de acest spirit de milă, pentru cei slabi și săraci. Ele au, ca din instinct, această îndurare omenească, care—pe cât știu—n'are altă pildă, nici egal în nici un alt cod de morală.

20) Nu este de folos a vorbì de codul moral al Grecilor, nici de codul Romanilor. Nu s'ar puteà asemănà cu morala legii ebraice și mai puțin încă cu morala creștină.

21) Codul moral al creștinismului cuprinde toate legile de dreptate, de milă, și de iubire cunoscute dela începutul lumii.

Cele două table ale Legii Vechi, sau ale Vechiului Testament, cuprind relațiunile omului cu Dumnezeu și raporturile omului cu omul. Cea dintăi hotărăște datoriile, care decurg din relațiunile noastre cu Dumnezeu; cea de a doua hotărăște datoriile, care rezultă din raporturile noastre cu ceilalți oameni.

Pr. N. Georgescu.
Alexandria

(Va urmà)

---

nesecerat un pâlc de grâu—ca un polog,—drept ofrandă lui Dumnezeu ca: «Ale Tale dintru ale Tale», de care apoi profită neapărat pasările cerului, sau vre-o văduvă ori săracă, care culege spice căzute sau rămase în urma secerei. Pâlcul de grâu însă este lăsat cu a sa voie pentru ca din osteneala lui să se împărtășiască și alte ființe.

Disciplina bisericească în primele trei veacuri ale creștinătăței.

(Urmare și fine, vezi Biserica Ortodoxă Română anul XXXII, No. 1 pag 82).

Din cele expuse până aci despre disciplina bisericească, se învederează că nu numai începutul, dar chiar bazele ei au fost puse de însuși Domnul și sfinții săi Apostoli în adunarea sau biserica credincioșilor.

Istoria evangelică ne învață că Domnul în tot timpul cât a predicat Evangeliul mântuirei a spus tutulor celor ce voiau să asculte cuvintele sale și să urmeze luĭ, ceea ce trebuĭau să creadă și să facă în viața lor. El continuu i-a povățuit cum să se poarte spre a fi adevărați următori ai săi.

Cuvintele sale au rămas credincioșilor, depositul cel mai scump și sacru ce aveau pre pământ. Ele erau păzite și respectate cu sfințenie de toți, căci erau dela Domnul, și prin Apostoli au rămas în biserica sa, *porunca dumnezeiască, dreptar de credință și regulă sfântă, care trebuia păzită cu sfințenie de toți credincioșii, în toate mișcările și în toate zilele vieței lor.*

Apoi aceiași istorie evangelică ne învață că Apostolii în toată predica și în toate sfaturile ce au dat credincioșilor, nu s'au inspirat de cât de cele ce văzuse și învățase dela Domnul. Ei n'au predicat și n'au impus credincioșilor de

cât *porunca dumnezeiască*, nimic alt, de cât depositul cel scump și sacru încredințat lor. Pe cuvântul Domnului și-au întărit toată învățătura de credință ce o predicau, și toată regula de purtare ce impuneau celor ce voiau să crează în Iisus Christos și să se mântuească prin Evangeliul său.

Pe depositul sacru priimit dela Domnul au întemeiat pretutindeni biserica sa, și pe acest deposit au orânduit în toate bisericile întreaga organizare și disciplină bisericească; căci toată grija și tot dorul lor, nu era altul de cât acela, ca toți să se edifice moralminte pe cuvântul Domnului și toți credincioșii să-l păstreze în toată a sa curățenie, să-l urmeze și să-l păzească cu sfințenie.

Tot în această ordine de idei urmărind mai departe istoria primelor veacuri ale creștinismului, vedem pe următorii, Apostolilor și pre toți aceia cărora li s'a încredințat conducerea bisericii, urmând aceiași cale ca și Apostolii. Toți aceia cari dispuneau de destinele bisericii și aveau răspunderea pentru mântuirea credincioșilor, nu s'au inspirat de cât de cuvântul dumnezeesc în tot ce privea biserica și pe credincioși. Exemplul dat de Apostoli a fost pentru ei regula de viață și de purtare în biserica Dumnezeului celui viu. Așa în cât, în toată curgerea vremei, cu toată desvoltarea și lățirea ce o lua biserica și cu toate strîmtorările ce îndurau credincioșii, disciplina nu și-a pierdut nimic din origina, caracterul, autoritatea și puterea sa. Toată alcătuirea, dezvoltarea și modularea ei, după diferitele nevoi ale bisericei, s'a făcut și de următorii Apostolilor, tot pe temelia cuvântului dumnezeiesc, și pe cele încredințate bisericii de Apostoli și de tradițiunea autentică, ca fiind dela Domnul și Apostoli. Așa în cât disciplina bisericească și-a păstrat origina ei divină și apostolică și în decursul veacurilor următoare, învestită fiind de toată puterea și toată autoritatea ce o avea și mai 'nainte.

Pentru aceasta biserica legà cu păzirea și respectarea disciplinei bisericești însăși păstrarea credinței și mântuirea în Iisus Christos. Credința comună era că numai cel ce cu adevărat păstrà credința și sta neclintit păzind cu sfințenie cele așezate și orânduite pentru dovedirea și păstrarea ei, numai acela era socotit de adevărat următor al lui Iisus Christos; iar cel abătut era depărtat și scos din numărul credincioșilor. Unul ca acesta, de și purtà numele de creștin, credința bisericii era însă că el este lipsit de harul și mântuirea, care se dà de biserică celor devotați ascultători, credincioși, păstrători și păzitori ai credinței și ai disciplinei bisericești.

* * *

Dar cum istoria celor dintâiu trei veacuri ale creștinătății coprinde începutul sfintei noastre credințe, organizarea bisericei și lățirea creștinismului până la marginile lumei, iar lățirea și răspândirea aceasta s'a făcut cu iuțeală neînchipuită și în neputință d'a fi descrisă, căci chiar în zilele Apostolilor noua credință coprinsese, nu numai toate centrele cele mari ale imperiului Roman, dar pătrunsese până dincolo de confiniile sale, la barbari, iar *biserica lui Iisus Christos trebuià să fie aceiași pretutindeni,* și trebuià să domnească în toate aceiași credință și aceiași disciplină bisericească, izvorîtă din această credință, s'a simțit nevoe foarte de timpuriu de a se regulà tot ce privea organizarea și funcționarea ei ca societate de credincioși, s'a simțit nevoe de anume reguli, hotărîri, préscrieri, canoane și precepte, pentruca fiecare să știe ce are de făcut și cum să se poarte.

Astfel vedem că au apărut foarte de timpuriu în biserică *canoanele, numite ale sfinților Apostoli, în număr de 85; Așezămintele Apostolilor, în opt cărți; predarea sau învățătura celor 12 Apostoli,* și altele, toate reproducând în

mod practic învățătura de credință predicată de Domnul și sf. săi Apostoli. Toate acestea referindu-se, pe de o parte la organizarea bisericii, dar mai mult la datoriile fiecărui membru, scopul final pe care l-au urmărit a fost ca să transforme învățătura de credință în regulă de purtare, pe care să o urmeze credincioșii fără deosebire, păstori și păstoriți, pentru bunul mers al bisericii, pentru păstrarea credinței și pentruca să facă această credință vie și lucrativă în viața și inimile tuturor pentru mântuirea lor sufletească și dobândirea împărăției cerurilor.

Nu este aci locul de a examinà cele privitoare pe istoria genetică a acestor izvoare ale disciplinei bisericești. Ne tăgăduit, în ele se coprind multe bunuri și așezări bisericești, cari nu-și pot urcà origina lor până la Apostoli, dar cele mai multe datează din timpul lor; iar adaosele sunt făcute pentru bunul mers al organizărei și al ființărei bisericii ca așezământ dumnezeiesc pre pământ. Și sunt toate alcătuite numai de cei în îndrept, de aceia cari aveau dreptul d'a conduce biserica și de a hotărî cu toată puterea și autoritatea, după puterea darului și a vredniciei ce primise prin hirotonie, sunt făcute de aceia cari aveau toată grija și toată răspunderea pentru bunul mers al bisericei și mântuirea credincioșilor. Apoi toate sunt făcute și toate măsurile ce s'au luat sunt numai în sensul și vederile celor coprinse în tradițiunea apostolică. Așa în cât, pentru aceasta cu drept cuvânt, toate poartă numele Apostolilor, căci prin următorii lor, își au origina dela Apostoli.

* * *

După exemplul dar dat de Domnul și sf. Apostoli s'au organizat toate cele privitoare pe biserică în decursul celor dintâiu veacuri, iar dispozițiunile luate întru aceasta, sunt coprinse, în deosebi, în cele trei izvoare mai sus amintite după care s'a organizat cultul și se păstrà disciplina bisericească.

Regulele și sfaturile coprinse în ele, cum și în scrierile părinților bisericești din aceste timpuri, erau și serviau toate drept norme după care se conduceà biserica și credincioșii și erau păzite cu sfințenie și observate de toți. Ele formau partea practică a credinței. Erau biserica văzută, căci intrupau în viața și faptele credincioșilor credința ce fiecare o avea și o mărturisea și prin ele fiecare membru al bisericii se vedeà întru cât era pătruns în sufletul său de învățătura cea dătătoare de viață și liniște sufletească a Evangeliului lui Iisus Christos.

Cu timpul însă fie că regulele și canoanele coprinse în izvoarele mai sus amintite se refereau la întreaga organisare a bisericei și la tot ce privea bunul ei mers, la tot ce privea disciplina în genere, prin disciplină însă a început a se înțelege mai mult formele ce se observau la intrarea în creștinism și măsurile ce se luau de biserică pentru păstrarea credinței și conservarea bunelor moravuri.

Astfel pentru a nu intrà în numărul credincioșilor oameni nedemni d'a purtà numele lui Iisus Christos, biserica impunea celor ce voiau a îmbrățișà credința creștină, un timp oare care de cercare, în care, pe deoparte, trebuiau să dea probe că se leapădă de tot ce putea să îi lege cu idololatria sau cu iudaismul, când erau Iudei, iar pe de alta, să se instruiască, adică să învețe și să cunoască noua credință ce voiau a o îmbrățișà [1]).

Timpul acesta de cercare nu era hotărît. El depindea de persoană și împrejurări. Când cel ce voia să îmbrățișeze învățătura creștină da probe de iubire, de entusiasm și devoțiune, era foarte de grabă luminat cu sfântul botez. Altă dată timpul cercărei se prelungea, și pe alocu-

[1]) In timpurile Apostolilor, precum se învederează din multe locuri ale noului Testament, toți cei ce mărturiseau credința în Iisus Christos, Fiiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumei, erau îndată botezați (comp. Fapt. Apost. II, 38, 41 ; IX, 18 etc).

rea dură chiar ani întregi. Cel ce se boteza însă trebuia să facă mărturisirea de credință și să declare public că se leapădă de împărăția întunerecului, de Satana și de toți îngerii și stăpânirea lui și că se împreună cu Iisus Christos, căruia va servì și îi va fi credincios în toate zilele vieței sale [1]).

* * *

Pe lângă aceasta, disciplina propriu zisă o vedem și mai restrânsă. Ea privea în deosebi conservarea credinței și a bunelor moravuri. Ea era care normà viața și faptele credincioșilor și cerea dela ei o viață curată și sfântă, așa cum o preînchipuià învățătura evangelică și o pretindea de la adevărații următori ai lui Iisus Christos [2]). Intru aceasta, disciplina bisericească era foarte aspră. După exemplul dat de sfinții Apostoli, prescria celor căzuți sau îndepărtați de la credință, pedepse foarte aspre. Biserica era mai blândă și îngăduitoare către păgâni, de cât către acei dintre creștini, cari negau credința, sau făceau fapte necreștinești. Un mare scriitor bisericesc al secolului al doilea, Tertulian, iată ce zice despre unii ca aceștia: «Câți dintre creștini, «nu sunt adevărați creștini, în zadar mai poartă acest nu-«me. Aceștia nu sunt primiți în adunările noastre, ei nu «se împărtășesc cu sfintele daruri împreună cu noi. Ei prin «faptele lor au devenit iarăși ai voștri, căci noi nu voim «să fim împreună cu aceia cari din cauza cruzimelor voastre «au fost nevoiți să'și nege credința; deși iarăși, mai cu «înlesnire am primì pe aceia cari de nevoe s'au lepădat, «de cât pe aceia cari de bună voie nu se țin de învăță-«tura credinței. Deci dar voi păgânilor în zadar numiți

---

[1]) Comp. I Tim. VI, 12; I Petru III, 21; Tertul. de coron. milit. Cap. 3; Ciprian Epist. LXXVI; Aşez. Apost. VII, 41; Ciril al Ierus. catih. IX.

[2]) Comp. Math. V, 48.

«creştini pe aceia, pe cari noi creştinii nu îi recunoaştem «de creştini» [1]).

Pre cei căzuţi în păcate sau cari negau credinţa, biserica ca o primă pedeapsă ce le da, era că nu îi mai primià a se împărtăşì cu sfintele daruri; iar în urmă, dacă vedeà că ei nu dădeau nici un semn de căinţă şi penitenţă, îi îndepărtà nu numai dela participarea la sfintele mistere, dar în genere din ceata credincioşilor, cărora le impunea să numai aibă nici un fel de legătură şi amestec cu ei. Şi erau daţi afară din ceata credincioşilor nu numai cei ce negau credinţa, şi se reîntorceau iarăşi în rândurile păgânilor, la închinarea de idoli, dar chiar şi ereticii, şi schismaticii şi în genere păcătoşii cari prin viaţa, păcatele şi faptele lor scandalisau pe credincioşi. Actul acesta al îndepărtărei din adunarea credincioşilor, adică din sânul bisericii, se numia *excomunicare* sau *afurisanie*, adică *gonire sau îndepărtare* din ceata şi numărul credincioşilor.

Pe unii ca aceştia, biserica, fie că îi gonià şi îi îndepărtà din sânul ei, ea tot îi supraveghià, ba chiar se şi rugà pentru ei; şi când ei dădeau semne de pocăinţă şi îndreptare şi doriau a venì iarăşi în sânul bisericîi, ea îi primiâ ca o mumă duioasă şi plină de milă şi îndurare, dar dreaptă în acelaş timp, căci îi supunea la cercare, spre a vedeâ dacă căinţa şi penitenţa lor erà sinceră.

Penitenţa, de ordinar se făceà public în biserică şi în faţa credincioşilor. In timpul cercărei, care adesea ori se prelungea după împrejurări şi după căinţa ce o arătà cel căzut şi păcătos, el erà supus la postiri şi rugăciuni îndelungate, la acte de eleimosină şi altele [2]), şi numai după ce da probe de adevărată căinţă, după ce primiâ şi se supunea fără murmur la toate actele de penitenţă, numai atunci erà reprimit în numărul şi în ceata credincioşilor.

---

[1]) Comp. Tertul. ad nationes lib. I. cap. 5.
[2]) Comp. Tertul. de poenitent. cap. 9; de pudicit. cap. 14.

Timpul de cercare și penitență cei căzuți și păcătoșii îl făceau sub directa supraveghere a Episcopului, carele la împrejurări, ca de exemplu epidemii, războaie și persecuțiuni, dădeâ absoluțiune generală ca astfel, în fața pericolului morței nimeni să nu fie lipsit de sfânta Evharistie și de sfintele mistere, adică de comunitatea lui Iisus Christos și de mântuirea adusă și oferită celor ce cred întru El.

Dacă disciplina bisericească erà așa de severă față de cei ce negau credința, față de cei căzuți și păcătoși, lucrul se explică, pe deoparte că aceste măsuri se luau pentru a se salva credința și castitatea moravurilor, ca astfel să poată prosperà între credincioși pietatea și religiositatea, iar pe de alta d'a ferì pe creștini de orice abatere și păcat. Toate măsurile ce se luau erau numai pentruca societatea celor ce credeau în Iisus Christos să fie societate model, societate curată și sfântă, așa cum o cerea învățătura Evangeliului, și cum erâ chiar. Căci este știut; și nu numai părinții și scriitorii creștini din aceste timpuri o afirmă, dar însuși păgânii mărturisiau, că creștinii acestor timpuri erau tuturor pildă de vieață curată și sfântă, pildă de iubire sinceră și adevărată, unul către altul, pildă de fapte bune, pildă în tot lucrul bun. Ei pretutindeni regenerau viața și moravurile, nu numai în mijlocul societății grece și romane, dar chiar și în mijlocul popoarelor barbare; căci toți cei ce se luminau cu lumina evangelică și credeau în Iisus Christos, se lepădau de toate deprinderile lor cele rele și de toate faptele urîte și sălbatice, cari înjosiau chipul lui Dumnezeu în om, și toți deveneau, buni, blânzi, milostivi și gata a face tot binele și a se păzì de rele.

Fericitul Tertulian, ilustrul scriitor al secolului al II, vorbind despre moravurile și viața creștinilor, înfruntà cu curagiu mare pe păgâni.și le ziceà: «Priviți închisorile voastre. «Ele sunt pline numai de cei ce mărturisesc credința voa«stră și cred ca și voi în idoli. Dacă printre ei se află vre

«un creștin, el este sau denunțat pe nedreptul, sau vre «unul din aceia cari sunt numai cu numele creștini. La «noi în toate domnește inocența și adevărul, pe care le-am «învățat dela însuși Dumnezeu, dascălul nostru cel dèsă- «vârșit, și le păzim cu credință, așa cum ne-a poruncit el «care este, și Domnul și Judecătorul nostru» [1]).

* * *

Roadele disciplinei bisericești izvorîte din credința cea mântuitoare, s'au văzut chiar dela început. Istoria faptelor apostolilor și aceia ce știm despre viața și moravurile creștinilor din primele veacuri ale creștinătății, ne încredințează că creștinii, atât de mult iubiau credința lor, în cât mai degrabă primeau a suferì orice tortură, chinuri și chiar moartea, decât să se lepede de ea. Și numai așa se explică mulțimea nenumărată a martirilor, cari punându-și viața lor pentru ea, au întărit pretutindeni credința în Christos, și au făcut pe toți să o respecte și să se închine lui, adorându-l și prea mărindu-l ca Dumnezeu.

Apoi cât de mult erà păzită și respectată disciplina bisericească de credincioși și cât de mult îngrijeau cei ce conduceau biserica, ca ea să se păstreze și să se păziască, ne învederează întreaga istorie evangelică. Din scrierile Apostolilor vedem cum ei o reçomandă cu dinadinsul tuturor și cum ea se păzià și se respectà cu sfințenie, și cum între credincioși pretutindeni domnià aceiași credință și cea mai desăvârșită iubire unul către altul și către aproapele, din care izvorà toate faptele cele bune și plăcute lui Dumnezeu. Din istoria timpurilor posterioare Apostolilor, vedem asemenea cum pretutindeni, în toate bisericile, credincioșii erau uniți între dânșii prin cea mai desăvârșită iubire, curată și sinceră, păstrând cu toții aceiași credință și preferind mai bine să moară decât să o părăsească sau să se lepede

---

[1]) Comp. Tert. Apologeticul său cap. IV.

de ea. Şi vedem, în acelaş timp faptul istoric netăgăduit de nimeni, acela adică că, nici persecuţiunile cele înfricoşate cari au durat trei sute de ani şi cari zilnic decimau numărul credincioşilor în toate părţile imperiului şi mai ales in politiile cele mari, nici ele n'au putut slăbì respectul şi iubirea pentru credinţa în Christos şi disciplina bisericească. Vedem în fine că acestui respect şi iubire nemărginită se datoreşte nu numai existenţa bisericii creştine în aceste timpuri de strimtorare mare şi de grea cumpănă, dar chiar consolidarea ei, răspândirea şi lăţirea pe toată faţa pământului, aşa în cât, în cele din urmă se impune Romei celei a tot puternice să o recunoască şi să o ià sub a sa protecţiune.

Concluziunea firiască dar, ce se poate trage din toate aceste fapte istorice pe care le cunoaştem din istoria evangelică şi a primelor veacuri, cu privire la iubirea credinţei, şi la respectul către disciplina bisericească este, că biserica lui Iisus Christos lor datoreşte nu numai fiinţa şi subsistenţa ei, dar chiar toată tăria, consolidarea, lăţirea şi prosperitatea la care a ajuns. Fără iubirea credinţei şi fără respectul către disciplină, totul s'ar fi pierdut. Iar când dela acestea atârnă totul, ce trebue să zicem despre slăbirea lor şi despre soarta acelor biserici, unde iubirea credinţei a răcit, iar disciplina nu se mai păzeşte, nici se respectă?

Drag. Demetrescu.

CÂTE-VA CUVINTE ASUPRA CATECUMENATULUI.

(Vezi Biserica Ortodoxă No. 5. Anul XXXI).

Unul din momentele mai însemnate, pentru cei ce erau aproape de a primì botezul, erà timpul când catecumenii sau mai bine zis fotizomeni, primeau simbolul credinței și rugăciunea domnească. Ziua hotărîtă pentru această ceremonie nu erà peste tot, în toată creștinătatea, una și aceeaș. Aceasta erà legată de pregătirea pentru primirea botezului și de admiterea în numărul competenților.

In biserica din Ierusalim servià începutul postului celui mare. Cirill, patriarhul Alexandriei, în catehezele sale ne arată că în a doua săptămână a postului se esplicà fotizomenilor simbolul credinței. Cu totul altfel reiese din cuvântările sf. Ioan Hrisostom. Așa în cuvântarea sa, ținută în săptămâna a doua a postului către cei ce veniau să se boteze, nu vorbește de simbolul credinței, ci de lepădări, cari aveau loc înainte de primirea botezului. Sinodul din Laodicea, ținut la jumătatea secolului al patrulea, prin canonul 45 stabilește că acei cari voiau să primească botezul, trebuiau ca în primele două săptămâni ale postului să ceară a fi primiți; nu fixează însă timpul când să li se

predea simbolul credinței. In canonul următor (46) al acestui sinod se hotărăște numai ca fotizomenii să-l memoreze. Sinodul al doilea dela Braga (572), care de sigur că a cunoscut hotărîrile celui din Laodicea, a stabilit ca să învețe catecumenii simbolul credinței cu douăzeci de zile înainte de Paște. Dacă judecăm toate aceste nepotriviri, vedem că nu erà o uniformitate în biserică cu privire la această cestiune.

La începutul secolului al VI s'a ținut un sinod la Agde[1]) (506), concilium Agathense, la care se stabilește, că în toate bisericile să se comunice în aceeaș zi simbolul credinței celor ce vin să se boteze, adică cu opt zile înainte de Paște, sau la Duminica Floriilor: Symbolum placuit ab omnibus ecclesiis una die i. e. ante octo dies dominicae resurrectionis publice in ecclesia competentibus tradi. Această hotărîre a sinodului a fost adusă la îndeplinire mai în toate bisericile din Apus și chiar în Spania, unde altfel stabilise sinodul din Braga, despre care am amintit mai sus.

In biserica din Africa nu se observà aceeaș regulă. Date numeroase în această privință nu ne-au rămas, afară de cele scrise de fericitul Augustin. In cuvântarea 58, în care predă competenților rugăciunea domnească, spune cu această ocaziune următoarele: Observați deci această rugăciune pe care o veți face până în opt zile. Aceia însă dintre voi cari n'au făcut mărturisirea credinței (simbolul) au răgaz; să o păstreze pentrucă în ziua Sâmbetei o veți face tuturor ascultătorilor cari vor fi de față, în ziua Sâmbetei celei mai apropiate, când trebue să fiți botezați. Insă de azi în opt zile trebue să faceți această rugăciune pe

---

[1]) Localitate în partea de sud a Galiei, aproape de țărmul Mării Mediterane.

care ați primit-o azi. De aceea în ziua Sâmbetei, când vom veghea, veți face mărturisirea credinței [1]).

Obiceiul pe care îl adoptase biserica, ca simbolul credinței să fie predat competenților cu două sau trei săptămâni înainte de botez aveà o însemnătate deosebită. Pe vremea când catecumenatul erà în floare, simbolul făceà parte din disciplina arcană. Acum însă trebuià ca oamenii bisericii să se convingă că acel care voià să primească creștinismul dorește aceasta din toată inima, că e pregătit în deajuns prin post și rugăciune, că a căpătat cunoștințele necesare și numai atunci, în momentul din urmă, să i se esplice simbolul credinței. In unele părți, de multe ori, oamenii bisericii mergeau cu strictețea până acolo că numai în fața băii botezului se predà catecumenilor simbolul. Competenții trebuiau nu numai să-i înțeleagă conținutul, dar chiar să-l învețe pe de rost, pentru ca să-l poată spune la timp.

Inainte de a se începe oficierea sf. Taine a botezului, competentul trebuia să spue cu voce tare și în mod solemn simbolul credinței și prin aceasta dovedeà că știe ceea ce trebue să creadă, și că e pătruns de adevărurile bisericii creștine. Simbolul nu se da niciodată înscris, aceasta erà strict oprit. Competenții îl învățau din auzite. Hieronimus în epistola 61 zice: Voi cari veți primì simbolul pregătiți piepturile, nu cărțile; cele auzite expuneți-le nu prin scris, ci spiritul fiind conducător. Iar Augustin în cuvântarea 212 vorbește așa: Și ca să păstrați aceleași cuvinte ale simbolului, în nici un chip nu trebue să le

---

[1]) Tenete ergo hanc orationem quam reddituri estis ad octo dies. Quicumque autem vestrum non bene reddiderunt symbolum, habent spatium! teneant quia die sabbati audientibus omnibus, qui aderunt, reddituri estis, die sabbati novissimo, quo die baptizandi estis. Ad octo autem dies ab hodierno die reddituri estis hanc orationem quam hodie accepistis.—Ideo die sabbati, quando vigilaturi sumus, reddituri estis symbolum.

scrieți, ci auzindu-le să le învățați bine, și nici după ce le veți fi învățat să nu scrieți, ci totdeauna să le țineți minte.

Pentruca să poată fi învățat cu înlesnire, episcopul sau preotul spunea simbolul cu voce tare, de mai multe ori, și competenții reproduceau cele spuse, până îl învățau pe deplin. Pentruca să nu-l uite, Augustin le dă sfatul ca să-i reciteze încontinuu, mai cu seamă la culcare și la scularea din somn: ut non obliviscamini symbolum quotidie dicite quando surgitis, quando vos collocatis ad somnium, însă niciodată cu voce tare, pentruca nu cumva să audă cel dimprejur. Simbolul urmà să fie învățat pe de rost în timpul catechezei. Aceasta însă se puteà pretinde dela oameni mai luminați. Cei cari erau mai slabi, cu mintea mărginită, nu puteau să-l învețe cu ușurință, trebuia depusă mai multă muncă cu dânșii, și vreme pentru aceasta nu aveau nici episcopii, nici preoții și de aceea erau lăsați, în unele părți, în grija diaconilor.

Să vedem acum care erà ziua când competenții sau fotizomenii urmau să reciteze cu solemnitate simbolul credinței înaintea episcopului sau a preoților. Sinodul din Laodicea, în canonul 46 se exprimă astfel: ὅτι δεί τοὺς φωτιζομένους τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν καὶ τῇ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἀναγγέλλειν τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις; adică acei cari vin să se boteze să învețe pe dinafară simbolul credinței, și să-l reciteze Joi înaintea episcopului sau a preoților. Scriitori ca Dionisius Exiguus, Isidor și mai târziu Bingham înțeleg Joi în săptămâna mare; iar comentatorii grecești înțeleg orice Joi din post, în care catecumenii primeau instrucțiunea.

Practica cea mai răspândită atât în Orient cât și în Occident erà ca simbolul credinței să fie recitat chiar în ziua când competenții primeau botezul. In biserica din Ierusalim cei cari veneau să se boteze, spuneau simbolul imediat înaintea botezului. Cirill din Alexandria a pus pe auditorii

săi să reciteze simbolul chiar în timpul catechezii ca încercare. Și această încercare erà de folos, pentrucă ei învățau simbolul nu numai ca la ziua hotărîtă să-l reciteze înaintea episcopului sau a preoților, ci îl învățau pentru viață, pentruca să le fie în totdeauna proaspăt în minte și în inimă, pentru ca să știe ce trebue și cum trebue să crează. Erà regulă generală peste tot, în întreaga biserică, ca competenții să spue simbolul în mod public și înaintea întregei adunări creștine. Din confesiunile fericitului Augustin se vede modul cum se obicinuea în biserică să se spue simbolul credinței: Adventum est ad horam profitendae fidei, quae verbis certis conceptis memoriterque retentis de loco eminentiore in conspectu populi fidelis Romae reddi solet, oblatum esse dicebat Victorino a presbyteris, ut secretus redderet, sicut nonnullis qui taepidaturi verecundia videbantur offerri mos erat. Itaque ubi ascendit, omnes sibimet invicem instrepuerunt nomen ejus strepitu congratulationis..... Cito silverunt ut audisent eum [1]).

In momentul hotărît, cel care urmà să se boteze, erà chemat înaintea adunării, și îndată, în fața tuturor, se urcà pe un loc mai ridicat, după cum ne spune și Augustin, pentruca să poată fi văzut de toți. Dacă erà o persoană de seamă, dela care se nădăjduia mult pentru biserică, atunci mulțimea îl primia cu aclamațiuni. De aici, de sus, începea să spue cu voce tare simbolul credinței. Intreaga adunare îl ascultà cu cea mai mare atențiune. El

---

[1]) Când a sosit momentul să facă profesiunea de credință care de obiceiu se făceà la Roma cu cuvinte sigure, învățate pe dinafară și pronunțate dela un loc înalt în fața mulțimei credincioase, preoții au propus lui Victorinus să facă aceasta în secret, după cum se obicinuea a se propune acelora cari păreau că pot fi turburați din cauza unei temeri naturale..... Când deci s'a suit ca să facă profesiunea de credință, toți au început să-l numească cu un sgomot, care erà expresiunea unei urări .... Dar deodată au tăcut, ca să-l audă vorbind.

trebuia să pronunțe cuvânt cu cuvânt, fără să adaoge și fără să lase ceva, căci toată biserica se îngrijia ca simbolul credinței să fie păstrat curat, așa cum îl alcătuiseră sf. părinți la sinoadele ecumenice.

De se întâmplà ca vre-un competent să fie prea timid, și să nu aibă curagiul a se prezentà înaintea mulțimei, spre a face declarația de credință, atunci i se dà voe să facă aceasta într'un cerc mai restrâns de martori și în fața preoților. Asupra modului cum se procedà în celelalte biserici, nu ne-a rămas nimic scris, dar de sigur că deosebirea nu poate fi mare. Peste tot simbolul credinței trebuià spus în fața adunării credincioșilor, cari serviau ca martori la această importantă solemnitate.

Să vedem acum când se spunea în biserică rugăciunea «domnească.

In biserica din Africa erà obiceiul ca această rugăciune «a fie spusă în Duminica Stâlpărilor. Augustin, în introducerea ce o face la cuvântările sale, caută să esplice de ce era nevoe ca mai întâi să se spue în biserică simbolul credinței și nu rugăciunea domnească. El aduce ca temeiu cuvintele apostolului Pavel din epistola către Romani X, 13—15, că cineva nu trebue să cheme pe acela, în care nu are încredere. Despre celelalte biserici nu știm nimic, căci nu ne-a rămas nici o urmă sigură, care să arate când trebuiau catecumenii să spue în biserică «Tatăl nostru». Chiar din cuvântările lui Hrisologus, ținute în timpul când el învățà și esplicà competenților rugăciunea domnească, nu se poate deduce nimic cu privire la cestiunea ce ne preocupă. S'a întâmplat ca, pe timpul isbucnirii unui războiu, rugăciunea domnească să fie spusă în biserică odată cu simbolul credinței, dar aceasta s'a petrecut numai în mod escepțional, și motivat de pericolul în care se aflau cu toții. N'a rămas însă mai pe urmă ca o regulă generală, și aceasta se vede tot din cuvântările sale.

Un alt obiceiu, necunoscut în celelalte biserici, se vede tot la Hrisologus. Competenții, după ce erau admiși să spue rugăciunea domnească, li se dà voe ca de acum înainte, în tot timpul când se pronunță această rugăciune, să se roage și ei. Și pentru aceasta, zice Hrisologus, nu trebue să ne mirăm că cineva încă nenăscut, pronunță numele tatălui său: Nemo miretur quia patrem vocat, qui nondum natus est. O fi fost aici acest obiceiu nepermis în biserică, dar nicăeri nu se mai observă, căci nimănui din cei nebotezați nu li se dà voe să cheme pe Dùmnezeu cu cuvântul de Tată. Ciprian, în această privință, vorbește categoric, și arată că acel care a devenit fiu al lui Dumnezeu, acela poate să înceapă să se arate ca fiu al lui: Qui factus est Dei filius hic debet incipere, ut profiteatur se Dei filium.

M. P.

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română. Anul XXXII-lea No. 4).

35. *Indemnări la bărbăția creștinească cu pilde din patimile mucenicilor.*

Sfântul Apostol Paul îi îndeamnă pe Jidovi, zicând: «*Aduceți-vă aminte de mai marii voștrii, cari v'au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu și, privind la săvârșirea vieții lor să le urmați credința!*». (Ebrei 13, 7). Primiți, iubiților și îndemnările mele la bărbăția creștinească, ce vi le dau cu pildele acestea:

Pe vremea Regelui Antioh din Siria s'a întâmplat că o mamă, împreună cu șepte fii ai ei, au fost prinși și siliți împrotiva legii lor, să mănânce carne de porc. Dacă ei ar fi mâncat, ar fi dat cea mai bună dovadă, că se leapădă de credința lor strămoșească. Ei însă n'au vrut să mănânce și de aceia și mama și fii au fost bătuți cu bicïuri și cu vine. «*Iară unul din ei, care mai întâi a grăit, a zis așa: Ce vrei să întrebi și să știi dela noi? că noi mai gata suntem a murì, de cât a călcà legile părintești. Iară regele, umplându-se de mânie, a poruncit să înfierbânte tigăi și căldări. Dupăce s'au înfierbântat acelea, îndată a poruncit*

să tae limba celui ce mai întâi a grăit și, belindu-l prin prejur, să-i taie marginile trupului, văzând ceilalți frați și muma lor. Și după ce l'au ciungărit așa, au poruncit să-l aducă la foc și să-l frigă de viu, și eșind foarte mare sfară din tigae, unii pre alții, împreună cu muma lor, se îndemna a murì vitejește.... Și după ce s'au săvârșit cel dintâiu întru acest chip, au adus pe al doilea să-l batjocorească și belindu-i pielea capului cu părul, îl întrebà: au mânca-vei mai înainte de ce ți s'a chinuì trupul cu toate mădulările? Iară el, răspunzând a zis: Ba! Pentru aceia și acesta, ca și cel dintâi, au suferit pe rând, toate chinurile și când era să moară, au zis: Tu.... ne scoți pre noi dintru această viață, iară Impăratul lumii iarăși ne va învià, cu înviere de viață veșnică pre noi cei ce murim pentru legile Lui. Și după aceasta al treilea s'au batjocurit și, cerându-i-se limba, îndată a scos-o, și mânile cu.îndrăsneală le-au întins și vitejește au zis: Din cer le-am dobândit acestea și, pentru legile lui, nu bag samă de ele, pentrucă nădăjduesc că dela el iarăși le vom dobândì. Așa cât și însuși regele și ceice erau cu el se minuna, cu spaimă, de suferințele tinerelului, căci ca de o nimică nu băgà samă de dureri. Și dupăce s'au sfârșit și acesta, au adus pe al patrulea, așijderea muncindu-l și chinuindu-l. Și când era să moară, așa a zis: Bine este a mutà nădejdile cele dela oameni și a așteptà cele dela Dumnezeu, că noi iară vom învia prin el, iară ție (rege) *nu va fi înviere spre viață. Și îndată, aducând pe al cincilea, îl muncea, iară el, căutând către rege, au zis: Putere între oameni având, muritor fiind, faci ce vrei, dar să nu socotești că Dumnezeu au părăsit neamul nostru: Ci tu așteaptă și vei vedea puterea Lui cea mare, cum pre tine și sămânța ta o va chinuì. Și după aceasta au adus pe al șeselea și, când erea să moară au zis: Nu te înșela în zădar, că noi pentru noi înșine pătimim acestea, de vreme ce am păcătuit împrotiva Dumnezeului nostru.... iară tu să nu socotești că vei fi ne certat, pentrucă dai războiu asupra lui Dumnezeu. Iară muma lor fiind foarte minunată și vrednică de bună pomenire, văzând într'o zi, perindu-i șepte fii, cu bun suflet a răbdat pentru nădeidile ce le avea întru Domnul. Și pe fiecare din ei îl mângâia cu părintesc glas, plină fiind de vitejesc*

cuget și, gândirea cea femeiască cu inimă bărbătească deș-teptând-o, zicea către ei: Nu știu cum v'ați început în pântecele meu, nici eu v'am dat vouă duh și viață.... ci Ziditorul lumii, Celce au zidit ursitura omului și au aflat naș-terea ca un milostiv, iarăși va da vouă tuturor și duh și viață, de vreme ce acum uu vi-i milă de voi pentru legile Lui». Rămâind încă viu numai al șeptelea fiu, cel mai tânăr, regele Antioh i-a făgăduit toate bunătățile dacă se va lepădà de *obiceiurile părintești*, și a îndemnat-o și pe mumăsa să-l sfătuească, eară ea așa au zis către unicul fiiu ce-i mai rămăsese: «*Fiule, fie-ți milă de mine, care în-pântece te-am purtat nouă luni și ți-am dat țiță trei ani și te-am hrănit și te-am adus la vârsta aceasta și te-am crescut purtându-te în brațe. Rogu-te, fiiule, ca, căutând la cer și la pământ și văzând toate cele ce sunt întrânsele, să cunoști că din ce n'au fost le-au făcut pre ele Dumnezeu și pre neamul omenesc așijderea l'au făcut. Nu te teme de ucigătorul acesta, ci te fă vrednic de frații tăi, primește moartea, ca să te primesc întru aceiași milă împreună cu frații tăi. Și grăind încă ea tinerelul a zis: Pe cine aștepți? Nu ascult de porunca regelui, ci ascult de porunca legii, care s'au dat părinților noștrii*». Incă altele multe grăind, regele s'a mâniat, și pe acest al șeaptelea fiiu mai mult de cât pe ceilalți l'au chinuit, pânăce și el și-a dat sufletul--«*întru tot nădăjduind spre Domnul, Și mai pe urmă, după fii, s'au săvârșit și muma*». (II Macab. cap. 7). Iată, aceasta este istoria celor 7 mucenici *Macabei* sau *Macovei*, cum le zice poporul nostru, a căror pomenire sfânta noastră biserică o sărbează la întâia zi August a fiecărui an!.

Pe vremea împăratului Liciniu a fost între anii 316 și 326 după Hristos, o strașnică goană în contra creștinilor și atunci, în cetatea Sebastia din țara Armeniei, au suferit moartea și 40 de ostași creștini ce se aflau în armată împărătească. Nevrând ei adică în nici un chip să slujească idolilor, mai întâiu iau băgat goi și legați, în vreme de iarnă și pe un ger cumplit, într'un iezăr, unde fiind păziți de ostași toată noaptea, nu li s'a întâmplat nimic. Văzând tiranii minunea aceasta, au poruncit să-i scoată de

acolo pe cei 40, dintre care unul se chema *Meliton*, și să le sfarme fluerile picioarelor cu ciocane. Atunci mama lui Meliton a venit la locul de muncă și, cu îndemnătoare cuvinte, îi întăria pe sfinți spre vitejească răbdare, iară mai ales privea spre tânărul ei fiu și, întinzându-și mânile spre dânsul, îl mângâea și-l învăța, zicând: «*Fiul meu cel prea dulce, încă puțin mai rabdă, ca să fii desăvârșit. Nu te teme fiule, iată Hristos stă înainte, ajutându-ți ție*!». Dupăce au murit, în muncile acelea, 39 dintre mucenici și numai sfântul Meliton a rămas viu, tiranii au poruncit să ardă trupurile celor morți, iar pe sfântul Meliton să-l mai lese, nădăjduind că va trăi. Dar mama lui l'a luat pe umere și fără nici o frică, s'a dus după carăle încărcate cu trupurile celor 39 de morți, ce le duceau la locul, unde aveau să fie arse. Murind mucenicul copil pe umerile maicei sale, ea l-a aruncat peste trupurile celorlalți, și așa s'au mistuit cu toții în flacările unui vraf de mulțime de lemne și de vreascuri. Iată aceasta este, pe scurt istoria celor 40 de mucenici, a cărora pomenire sfânta noastră Biserică o serbează în ziua de 9 Martie a fiecărui an.

Să nu-mi ziceți iarăși că la ce ne mai trebue pilde din viețile mucenicilor, dupăce în ziua de azi nici un *tiran* s'au *muncitor* nu ne mai poate chinuì cu muncile mucenicilor. Căci vă întreb eu, oare nu-i azi lumea întreagă tiranul sau muncitorul tuturor și al fiecăruia, când ea silește pe om de se închină la toți idolii ei și se leapădă de unul adevărat Dumnezeu în sfânta Treime? Oare nu-i astăzi primejdia închinării la idolii lumești cu atâta mai cumplită cu cât bietul om amețit de dulceața acelei închinări satanice, își petrece viața în cele mai groaznice păcate și așa pierdut e pe vecie?. Oare nu ne spune mintea luminată de înțelepciunea creștinească că astăzi noi singuri trebue să ne muncim cu chinurile mucenicilor de odinioară, când vedem atâtea vieți ale fraților noștrii adormite în păcatele de moarte ale trândăviei, răzbunării cu orice preț și grăirii de rău asupra altora, ale vânării de bogății pe toate căile nedreptății și ale traiului cu milioane de bani azvârlite ca pleava în vânt prin țări străine, pe când pretutindeni milioane de suflete de frați se zbat în lipsurile cele mai

amare și în durerile morții?. Oare Iisus Hristos, Dumnezeul și Mântuitorul nostru, nu ni-a spus că *cerul și pământul vor trece, iară cuvintele Sale nu vor trece,* și oare nu a rostit tot El cuvintele: «*De nu vă veți pocăi, toți veți perì!?*». (Luca 13, 3 și 9). Să nu avem așa dar lipsă astăzi de pilde din viețile mucenicilor?. O, iubiților, eu zic cu toată tăria că poate nici odată n'am avut noi mai mare lipsă de astfel de pilde de cât chiar acuma, și de aceea, vă rog, ascultați cu toată luarea aminte și înrădăcinați în sufletele voastre și pildele ce urmează:

Pe sfântul mucenic Talaleu, care era medic s'au doftor și fiul arhiereului creștin Veruchie din țara Feniciei, l'au muncit stăpânitorul Tiberian cu bătăi de vine de bou crude, cu unghii de fier, cu foc și cu cuțite, voind să-l facă să se lepede de Hristos și să slujească idolilor, iară sfântul mucenic i-a zis tiranului așa: «*Mai bine îmi este să mor în buna credință decât să trăiesc în păgânătate.., Cum este cu putință să lepăd eu armele Hristosului meu și să nu biruesc? Hristos nu dă darurile Sale celor fricoși și leneși nici încununează pe ceice dorm. Pentru aceea jucărie mi se arată mie arderea focului tău, pentrucă pe mine mă roureză roua Mântuitorului meu.... și gata sunt să aduc lui Hristos trupul meu ca pe o oaie, fiindcă dator sunt să-l jertfesc pentru Dânsul. după cum și El s'a jertfit pentru mine*». De oarece tiranul Tiberian, cu felurite munci, n'a putut stânge viața mucenicului, la urmă a poruncit de i-au tăiat capul la 20 ale lunei lui Mai.

Ca leac împrotiva trândăviei fie-vă pilda sfântului *Ioan Scărarul,* de care se zice că «*numai atâta somn primià, cât să nu-și peardă ființa minții cu priveghiarea... și cărți alcătuià, precum au alcătuit cartea ce se numește Scară, pentru care și el singur mai pe urmă Scărar s'au numit, pentrucă a scrie cărți îi erà lui gonire a trândăviei. Și toată curgerea vieții lui au fost rugăciunea cea neîncetată și dorirea cea nesățioasă de Dumnezeu, pe care nu se puteà sătura să-L vadă cu mintea ziua și noaptea în prea luminoasa oglindă a curăției sufletului său*».

Anastasie Sinaitul istorisește despre un călugăr că, cheltuindu-și zilele sale întru toată nepurtarea de grijă și întru

lenevire și apropiindu-i-se moartea, el erà cu totul vesel. Atunci igumenul l'a întrebat în fața celorlalți frați: «*De unde îți este ție în ceasul acest înfricoșat* (al morții) *una ca aceasta nemăhnire și dulce zimbire?*» Iar călugărul cel în gura morții a răspuns așa: «*Cu adevărat, cinstiți părinți, întru toată nebăgarea da samă mi-am petrecut viața mea, și acum s'au dus înaintea mea scrise toate lucrurile mele cele rele și s'au citit, și mi-au zis mie îngerii lui Dumnezeu: Le știi pre acestea? Iară eu am răspuns către dânșii: Adevărat le știu cu încredințare, însă de când m'am lepădat de lume și m'am călugărit, n'am osândit om nici n'am ținut răutate asupra cuiva, și mă rog să se împliniască la mine cuvântul lui Hristos, care au zis: Nu osândiți, ca să nu fiți osândiți, iertați și se va ierta vouă! Acestea dacă le-am grăit, îndată sfinții îngeri au rupt zapisul păcatelor mele, și pentru aceea eu, cu bucurie și fără mâhnire, mă duc către Dumnezeu*». Vedeți, ce agoniseală scumpă au înaintea lui Dumnezeu ceice nu grăiesc de rău pe alții, nu-i defaimă, nu-i clevetesc, nu-i osândesc, ci toate greșelele altora le iartă? Vedeți, cum pentru singură virtutea aceasta, zapisul tuturor păcatelor din viața călugărului a fost rupt? Urmați dară, urmați și voi sfânta virtute a neosândirii și a ertării greșelelor altora!

Acum să asculte pildă de viața creștinească toți bogătanii, cari își risipesc milioanele de bani pentru săturarea tuturor zburdăciunilor și poftelor lor, pe când în lume sunt atâția săraci și nevoiești și bolnavi, ce zi și noapte se zbuciumă și suspină și plâng.

Sfânta Melania s'a născut în cetatea Roma din țara Italiei din părinți așa de bogați, «*în cât, după împăratul, nimeni nu erà mai bogat decât dânșii*», căci aveau «*cetăți și sate și locuri întinse nu numai în Italia și în pământul Romei, ci și în țările Sicilia, Ispania, Galia, Britania, și casele, ce le aveau în Roma nime nu puteà să le cumpere cu prețul care s'ar fi căzut*». Melania erà singurul copil la părinți și ei au măritat-o, deși ea nu voià să se mărite. După ce i-au murit, de mici, doi copii ce i-a avut, ea s'a înțeles cu soțul ei de au trăit amândoi rămășița vieții în deplină curăție trupească, și au vândut toate avuțiile lor

cele mari și prețul în bani îl trimiteau milostenii «*prin toată lumea*», bunăoară în țările Mesopotamia, Fenicia, Siria, Egipet, Palestina, bisericilor și mânăstirilor celor de bărbați și de femei, caselor celor primitoare de străini, bolnavilor de prin spitaluri, săracilor, văduvelor, celor de prin temnițe și spre răscumpărarea celor din robie, încât Răsăritul și Apusul se umpleau din mânile lor cele cu îndurare. Și cumpărau insule sau ostroave întregi la locuri pacinice, zidind întrânsele mănăstiri și dăruindu-le călugărilor și călugărițelor și împodobind bisericile de pretutindeni cu aur și cu argint și cu veșminte preoțești țesute cu fir și cu alte podoabe scumpe. Și se deprindea sfânta Melania la multă postire și înfrânare, și lucrul mânilor ei era scrisul că scria așa de frumos și de grab ca nimeni altul, și cărțile, ce le scria, le vindea și prețul îl da săracilor. Și dacă obosia de scris, citea dumnezeiești le Scripturi, căci avea obiceiul a citì de trei ori pe an sfânta Biblie întreagă. Și dacă obosea și cu cititul, îl punea pe altul să-i citească, iar ea ascultà. Somnul ei era abia două ceasuri pe noapte, și acela nu în pat, ci pe pământ, pe un sac de păr. Și zicea că se cuvine a fi totdeauna treaz, pentrucă nu știm în ce ceas va venì tâlharul. Sfânta Melania a făcut și minuni și a murit într'o mânăstire, zidită de dânsa în Ierusalim, în zi 31 a lunei Decembrie, când să și sărbeazâ pomenirea ei.

Fără de păcat nu-i nici un om în lumea aceasta, căci scris este: «*De vom zice că păcat nu avem, pre noi înșine ne înșelăm și adevăr nu este întru noi*». (I Ioan 1, 8). Iară «*păcatul, săvârșindu-se, naște moarte*» (Iacob 1, 15), și de osânda morții pentru păcate ne mântuim numai cu pocăința, fiindcă, după cum am spus mai înainte, singur Iisus Hristos zice: *De nu vă veți pocăì, toți veți perì!*». Cu tot dreptul zice dară sfântul Augustin că «*păcatul trebue pedepsit sau prin însuși celce păcătuește sau prin Dumnezeu, răzbunătorul fărădelegii*». Cum au să se pedepsească păcătoșii singuri pe sine pentru păcatele lor, aceasta ne-o spune sfântul Ambrosie cu cuvintele: *Ceice se pocăesc trebue să se lepede de lume, trebue să-și scurteze o parte a somnului, trebue să-și întrerupă pacea cu suspinuri și cu vaete*

și trebue să trăească așa, ca și când ar fi murit pentru plăcerile vieții». Asemenea zice și sfântul Ciprian către un păcătos: «*Tu te înșeli, dacă crezi că ești împăcat cu Dumnezeu, fără a fi suferit pedeapsa pentru păcatele tale. Dacă moartea ți-ar fi răpit pe un iubit al tău, tu te-ai văieta, ai suspina și ai plânge. Acum însă tu ai perdut sufletul tău și trăești, cum a-și zice, numai ca mort, fiind singur cioclul trupului tău, și tu nu plângi, nu suspini? Vezi, dacă ai păcătuit și nu-ți pedepsești păcatul, dacă ai greșit și nu-ți plângi greșala, atunci rana ta e mai rea și fărădelegea ta mai mare*». Vedeți acum, cât de multă bărbăție creștinească ne trebue ca să scăpăm de *osânda morții de veci din pricina păcatelor?* gândiți dar, o, gândiți zi și noapte la cuvintele lui Iisus Hristos: «*de nu vă veți pocăi, toți veți peri*».

36. *La lupta cu bărbăție creștinească ne îndeamnă Iisus Hristos și sfinții Apostoli.*

Iisus Hristos—«*Impăratul împăraților și Domnul domnilor*».—(Apoc. 19, 16) stă în fruntea luptei ce avem s'o purtăm în contra lumii, în contra trupului nostru și în contra diavolului. El pe toți ne chiamă să alergăm sub scutul steagului Său, El ne încurajază cu pilda întregei Sale vieți pământești, El mereu ne îndeamnă să mergem pe urmele Lui. Cu bună samă că lupta este grea, războiul este crâncen, căci lumea, trupul nostru și diavolul nu ne cruță pe nici unul. Dar oare nu ne spune Iisus Hristos: «*In lume veți avea necaz, ci îndrăsniți, Eu am biruit lumea!?*» (Ioan 16, 33). Oare nu ne îndeamnă Iisus Hristos să învingem poftele cele rele ale trupului nostru, chiar de ar fi să suferim dureri ca la scoaterea ochiului ori la tăiarea mânei sau a piciorului, zicând: «*De te zmintește pe tine mâna ta sau piciorul tău, tae-le și le leapădă dela tine,* (că) *mai bine este ție să intri în viață* (adică în fericirea de veci) *șchiop sau ciunt de cât, două mâni sau două picioare având, să te arunci în focul cel veșnic. Și de te zmintește pe tine ochiul tău, scoate-l și-l leapădă dela tine,* (că) *mai bine este ție să intri în viață cu un ochiu de cât, doi ochi având, să te arunci în gheena focului!?*». (Mat. 18, 8

și 9). Oare nu ne dă Iisus Hristos pildă, cum avem să-l învingem și noi pe diavolul, când rostește cuvintele: «*Du-te după Mine, satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău te vei închina și Lui singur vei sluji!?*» (Mat. 4, 10). N'a zis Iisus Hristos cătră toți: *Oricine va vrea să vie după Mine, să se lepede de sineși, să-și iee crucea sa în toată ziua și să vie pe urma Mea!*» (Luca 9, 23). Nu ni se spune cu acestea cuvinte că, dacă vrem să fim adevărați lipași ai lui Iisus Hristos, trebue să ne desfacem de nădejdea tuturor plăcerilor și bunătăților lumești și să ne luăm în fiecare clipă a vieții crucea în spate, adică să fim totdeauna gata a suferì chiar chinurile morții pentru învățătura cea veșnic sfântă și singură mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu? N'a zis Iisus Hristos că «*cel ce nu ea crucea sa și nu vine după Mine, nu este vrednic de Mine!?*» (Mat. 10, 38). Și oare nu se cade să iubim noi pe Iisus Hristos și sfânta Sa învățătură mai mult de cât orice din lumea aceasta, când știm că El singur ne spune că «*cel ce iubește pe tată sau pe mumă mai mult de cât pe Mine, nu este vrednic de Mine, și celce iubește pe fiu sau pe fică mai mult de cât pe mine nu este vrednic de Mine*». (Mat. 10, 37), dar «*oricine va face voia Tatălui Meu celui din ceruri, acela Mi este frate și soră și mumă!?*» (Mat. 12, 50). N'a zis Iisus Hristos că «*cel ce Mă primește pe mine primește pe Cel ce M'a trimis pe mine*» (adecă Îl primește pe Însuși Dumnezeu Tatăl!? Mat. 10, 40). Și dacă mintea luminată de înțelepciunea creștinească ne spune să-L iubim pe Iisus Hristos mai mult de cât orice și să primim veșnic sfânta Lui învățătură, cu care primim pe Însuși Dumnezeu Tatăl, și pentru această sfântă învățătură să străbatem toate furtunile vieții și chiar chinurile morții, «*fiind urîți de toți pentru numele*» Fiului lui Dumnezeu (Mat. 10, 22), oare nu tot Iisus Hristos ne ușurează jugul acesta și sarcina aceasta din întreaga viață cu cuvintele: «*Veniți la Mine toți cei osteniți și însărcinați și Eu vă voiu odihnì pe voi. Luați jugul Meu peste voi și vă învățați de la Mine că blând sunt și smerit cu inima și veți aflà odihnă sufletelor voastre, că jugul meu e bun și sarcina Mea este ușoară!?*» (Mat. 11, 28—30). Nu ni-a arătat Iisus Hristos să fim și statornici în bărbăția creștinească, zicând că nu-

mai «*cel ce va răbdà până la sfărșit*» urgiile, ce le-ar întâmpina în viața aceasta pentru veșnic sfânta Sa învățătură, numai «*acela se va mântuì*» (Mat. 10, 22). Iisus Hristos răzvidit ne spune că «*tot cel ce Mă va mărturisì pe Mine înaintea oamenilor, mărturisi-l-voi și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri. Iară cel ce se va lepădà de Mine înaintea oamenilor, și Eu mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu care este în ceruri*» (Mat. 10, 32 și 33), și «*oricine se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, și Fiul omenesc se va rușina de acesta, când va veni întru mărirea Sa și a Tatălui și a sfinților îngeri*». Luca 9, 26) Iisus Hristos zice: *Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M'a trimis și să săvârșesc lucrul Lui*» (Ioan 4, 34), și așa ne îndeamnă și pe noi să împlinim voia lui Dumnezeu mai mult de cât orice altăceva. Iisus Hristos s'a născut și și-a petrecut viața în cea mai mare sărăcie, precum singur zice: «*Vulpile au vizunii și paserile cerului cuiburi iar Fiul omului n'are unde să-și plece capul*» (Mat. 8, 20), și «*Fiul omenesc n'a venit să I se slujască, ci El să slujască și să-și deie sufletul Său răscumpărare pentru mulți* (Mat. 20, 28). De aceea El ne și îndeamnă pe noi: «*Care va vrea să fie mare, să fie vouă slugă, și cel ce va să fie între voi întâiu, să fie vouă slugă*» (Mat. 20, 26—28), și «*care este mai mare între voi, să fie vouă slugă*» Mat. 23 11). *Iisus Hristos*—cum ne spune sfântul apostol Paul—*au adus în zilele trupului Său cereri și rugăciuni cu strigare tare și cu lacrămi către Cel ce putea Să'l mântuiască pe Dânsul din moarte, și a fost auzit pentru buna Sa cucernicie*» (Evrei 5, 7). Iată, toate cele spuse până aici sunt îndemnări pentru noi toți, ca și noi să mergem pe urmele Mântuitorului nostru și, precum singur zice, să aflăm odihnă sufletelor noastre. Deci «*cu răbdare să alergăm la oștirea care este înaintea noastră*» adecă la oștirea tuturor sfinților și drepților lui Dumnezeu, «*căutând la începătorul și plinitorul credinței Iisus, carele, în locul bucuriei ce era pusă înaintea Lui, au răbdat crucea, de ocară nebăgând în samă, și de-a dreapta scaunului lui Dumnezeu au șezut*» (Evrei 12, 1 și 2). Căci «*Hristos a pătimit pentru noi, lăsându-ne nouă pildă, ca să urmăm urmelor Lui*» (Petru 2, 21) și «*celce zice că petrece întru Dânsul,*

dator este, precum a umblat Acela (adecă Iisus Hristos) *și el să umble așa*» (I Ioan 2, 6). Numai primind și urmând cu toată inima și cu tot sufletul învățătura cea veșnic sfântă a lui Iisus Hristos, ajungem la bărbăția creștinească, cu care suntem în stare să biruim lumea, fiindcă sfântul apostol Ioan (I ep. 5, 5) zice: «*Cine este celce biruește lumea, fără numai cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu!*».

Cât despre bărbăția creștinească, cu care sfinții apostoli au înfruntat urgiile lumii pentru lățirea legii lui Hristos între păgâni și Jidovi, las să vorbească sfântul apostol Paul. Iată ce zice el: «*Dela Jidovi am luat de 5 ori câte 40 fără una de lovituri, de trei ori am fost bătut cu toege, odată am fost bătut cu pietre, de trei ori s'a sfărîmat corabia cu mine, o noapte și o zi în adânc am petrecut, în călătorii de multe ori, în primejdii pe râuri, în năcazuri de către tâlhari, în năcazuri de către jidovi, în năcazuri de către popoare, în primejdii în cetăți, în primejdii în pustiu, în primejdii pe mare, în primejdii între frații cei mincinoși, în osteneală și în trudă, în priveghieri de multe ori, în foame și în sete, în posturi adese ori, în frig și în golătate, și pe lângă acestea năvăliri asupra mea în toate zilele și grija de toate bisericile.... Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Celce este binecuvântat în veci, știe că nu mințăsc. In Damasc mai marele norodului a lui Areta împăratul păzea cetatea Damascului, vrând să mă prindă. Și pe o fereastră într'o coșniță m'am slobozit peste zid și am scăpat din mânile lui*» (II Cor. 11, 24—33). Și tot sfântul apostol Paul zice: «*Până în oara de acum și flămânzim și însetoșăm și goi suntem și pălmuiți suntem și așezați nu suntem și ostenim, lucrând cu mânile noastre; fiind ocărîți, grăim de bine, fiind prigoniți răbdăm, fiind huliți sfătuim; ca niște gunoi ne-am făcut lumii și suntem tuturor lepădătură până acum*» (I Cor. 4, 11—14). Iată un viteaz al lui Hristos, care și-a petrecut toată viața în cele mai grele năcazuri pentru lățirea evangeliei la neamurile păgâne, pânăce la anul 67 după Hristos, pentru vestirea legii Mântuitorului său i s'a tăiat capul cu sabia în cetatea Roma. Dintre toți apostolii Domnului numai sfântul apostol Ioan a murit de moarte firească pe la anul 100 după Hristos, iară Andrei,

Filip, Iuda Tadeu, Vartolomei, Toma, Matei, Matia, Simon Cananitul sau Zilotul, Petru, Iacob fratele Domnului și Iacob cel Mare, toți au suferit moarte mucenicească pentru legea lui Hristos. Pe sfântul apostol Iacob, care sta în fruntea bisericii din Ierusalim, cărturarii și Fariseii l-au suit într'o zi în vârful templului și au cerut dela Dânsul să-i numiască nebuni pe toți cei ce credeau, că Iisus Hristos cel răstignit este Fiul lui Dumnezeu. El însă i-a înfruntat și a mărturisit că Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat și Judecătorul viilor și al morților. Atunci cărturarii și Fariseii așa s'au otărît, încât l-au împins pe sfântul apostol în jos și l-au ucis cu pietre. Astfel toți sfinții apostoli ne dau pilde de adevărată bărbăție creștinească, și ferice de noi, dacă vom urmà pildele lor.

37. *La lupta cu bărbăție creștinească ne îndeamnă ajutorul lui Dumnezeu și scurtimea vieții noastre.*

Este prea adevărat că noi singuri suntem foarte slabi, căci «*puterea este a lui Dumnezeu*» (Psalm 61, 11) și «*nu se întărește omul cel puternic din virtutea sa,* (ci) *Domnul va face slab pe protivnicul său, Domnul cel sfânt*» (I. Regii, 2, 9). Deci, precum zice prorocul David, «*întru Dumnezeu vom face putere*» (Psalm, 59, 13), «*lui Dumnezeu te supune suflete al meu, că dela Dânsul e răbdarea mea*» (Psalm 61, 5). Sau nu ne spune Iisus Hristos să nu ne temem de cei ce ucid trupul, fiindcă și perii capului nostru toți sunt numărați? (Luca 12, 4 și 7). Și sfântului apostol Paul, când el de trei ori s'a rugat, cerând ajutorul desus, nu i-a zis Domnul: «*Destul este ție darul Meu, că puterea Mea întru neputință se face desăvârșit!*»? (II Cor. 12. 9). Nu zice Iisus Hristos: «*Iară când vă vor duce pe voi la soboare și la diregătorii și stăpânii, nu vă grijiți, cum și ce veți răspunde sau ce veți zice, că Duhul Sfânt vă va învățà pe voi întru acel ceas cele ce se cade a zice!*»? (Luca 12, 11—13). Nu citim în cartea a doua a Macaveilor (8, 24 și 30) că Iuda Macavei numai cu șese mii de ostași, «*ajutându-le lor Atot puternicul, au omorît din vrăjmași mai mult decât nouă mii și au rănit și au ciungărit de-*

mădulări pe cea mai mare parte din tabăra lui Nicanor», și «*după aceea,, lovind pe ceice erà cu Timotei și cu Vachid, au omorît mai mult decât 20 de mii dintr'ânșii!»*?— Impăratul Babilonului, Nabuhodonosor, făcuse un idol de aur și poruncise la toată lumea să se închine lui. Dar trei tineri jidovi, anume Sedrah, Misah și Avdenago, n'au vrut să se închine, din care pricină împăratul porunci, ca ei să fie arși într'un cuptor înfierbântat cu foc. Atunci cei trei tineri au zis împăratului: «*Dumnezeul nostru din ceruri, căruia noi slujim, este puternic să ne scoată pe noi din cuptorul ce arde cu foc și să ne izbăviască din mânile tale»*. Și chiar așa s'a întâmplat. Tinerii au rămas nevătămați de para focului și singur împăratul Nabuhodonosor a zis: *Binecuvântat e Dumnezeul lui Sedrah, Misah și Avdenago... și eu pun poruncă, tot norodul, neamul, limba, oricari vor grăi hulă asupra Dumnezeului lui Sedrah, Misah și Avdenago vor perì și casele lor se vor jăfuì, că nu este alt Dumnezeu, care să izbăviască așa»* (Daniil 3, 17, 28 și 29). Cu ajutorul văzut din pilda aceasta Dumnezeu ne asigură de ajutorul și sprijinul nevăzut, ce-l aflăm la El totdeauna, dacă cu bărbăție creștinească ne luptăm în contra tuturor ispitelor vieții. Ori cât de mulți ar fi dușmanii sufletului nostru, cu ajutorul Domnului îi vom învinge pe toți. Focul ispitelor, ademenirilor și înșelăciunilor de tot felul arde și în ziua de azi așa de cumplit, încât toată lumea pare a fi un uriaș cuptor de foc dela Babilon, dar dacă ne vom lupta cu bărbație creștinească, cu ajutorul Domnului vom trece nevătămați prin acest foc, de oarece singur glasul cel nemincinos al lui Dumnezeu ne spune: «*Nu te teme, că te-am mântuit pe tine, chiematu-te-am pe numele tău, al Meu ești tu. Și de vei trece prin apă, cu tine sunt, și rîurile nu te vor acoperì, Și de vei trece prin foc, flacăra nu te va arde pe tine, că Eu sunt Domnul Dumnezeul tău.... Cel ce te mântuïește pe tine»* (Isaia 43, 1—4). Adecă apele scârbelor și suferințelor vor năvăli asupra ta, dar Eu, Eu Domnul sunt cu tine și tu vei rămâne nevătămat; focul ispitelor te va încunjurà din toate părțile, dar el va rămâne neputincios în fața ta. Purtați dară, purtați cu bărbăție creștinească suferințele tuturor durerilor, scârbelor și ale pocăinței, ca «*Dumnezeu a tot darul, care va chiemat la*

mărirea Sa cea veșnică prin Iisus Hristos, pe voi, cari puțin ați pătimit, să vă facă desăvârșit, să vă facă puternici, să vă întemeieze!» (I Petru, 5, 10). Când sfântul mucenic Ștefan a grăit înaintea sfatului jidovesc, zicând că părinții acelor sfetnici au omorît pe prorocii ceice vestiau venirea lui Iisus Hristos, «*Căruia acum voi vânzători și ucizători v'ați făcut*», atunci Jidovii, auzind acestea, «*crepau în inimele lor și scârșniau cu dinții împrotiva lui*». Iar sfântul Ștefan, «*fiind plin de Duhul sfânt și căutând la cer, a văzut mărirea lui Dumnezeu și pe Iisus Hristos de-a dreapta lui Dumnezeu*» (Fapt. ap. 7, 52—56). Iată, cum Dumnezeu ne vine întru ajutor, dacă ne luptăm cu bărbăție creștinească, căci «*în tot locul ochii Domnului văd pe cei buni și pe cei răi*» (Pild. Sol. 15, 3) și «*ochii Lui sunt peste ceice se tem de El*» (Is. Sir. 15, 19) și *peste cei drepți*» (I Petru, 3, 12) și «*peste cei ce-L iubesc pe El scutire puternică și întărire vârtoasă*» (Is. Sir. 34, 17).

Pr. Constantin Morariu.

(Va urmà).

EVANGELIA
SĖŬ
VIAȚA ȘI INVĔȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ
DUPRE CEĬ PATRU EVANGELIȘCĬ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONOLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.

DE

MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

2). «Acéstă despărțire a mea de voĭ și rénturnare la Tatălŭ meŭ, carele m'a trimisŭ, în locŭ ca să deștepte în voĭ dorința de a șcì scopulŭ și urmările ducereĭ mele de aicĭ, v'a împlutŭ de întristare. Eŭ vĕ asigurŭ că dispărțirea mea este neapărată pentru lucrulŭ mântuireĭ; căcĭ dacă nu mĕ voiŭ duce eŭ nu va venì la voĭ Paraclytulŭ; éră ducêndu-mă îlŭ voiŭ trimite. Și acela vinindŭ, prin lucrările séle cele extraordinare ce va produce întru voĭ și în următoriĭ voștriĭ, va dovedì pĕcatulŭ óminilorŭ înrăutățițĭ ce m'aŭ urîtŭ și persecutatŭ, în locŭ de a recunósce misiunea mea cea dumnedeéscă și a primì învĕțetura mea; va dovedì dreptatea mea, pentru care eŭ, dispărțindu-mă de voĭ, mergŭ la Tatălŭ meŭ; și va condemnà

pentru tot-deauna rătăcirile și rĕutățile ce domnescŭ în lume. Sûnt multe âncă de grăitŭ despre lucrările ce va produce în lume venirea Paraclytuluĭ, dar eŭ nu vi le spunŭ acum; pentrucă âncă nu sunteți capabili a le pricepe, din causă că mintea și inima vóstră sûnt âncă stăpânite de multe prejudețe. Dar când va venĭ Paraclytulŭ acela,—Spiritulŭ adevăruluĭ,—vă va luminà și curățì mințile și inimile vóstre âncât să puteți pricepe totŭ acea ce privește la misia și învĕțetura mea. Elŭ nu vĕ va propune vóî vre'o altă învĕțetură nóuă, ci aceiași învĕțetură luată dela Dumnezeŭ Tatălŭ, pre carea și eŭ vi o amŭ vestitŭ, și tot odată vĕ va comunicà și știința celorŭ fiitóre. Elŭ va arătà mărirea mea; pentrucă adevărurile ce vi le va comunicà vor fi luate tot din învĕțetura mea. Învĕțetura dată Paraclytuluĭ dela Tatălŭ o numescŭ a mea; pentrucă eŭ, fiind de aceiași ființă cu Tatălŭ, tóte cele ce apărținescŭ ființeĭ luĭ ceĭ dumnezeescĭ tot odată apărținescŭ și mie».

3). «După puținŭ timpŭ voĭ nu mĕ veți videà în mijloculŭ vostru; dar încurêndŭ iarăși mĕ veți videa, ânse numaĭ puținŭ timpŭ; fiind-că amŭ să mĕ înalțŭ dela voĭ la Tatălŭ meŭ». Apoștoliĭ neputândŭ înțelege aceste vorbe ale luĭ Iisusŭ, se întrebaŭ între sine: «Ce va să zică elŭ cu aceste cuvinte: *peste pucinŭ nu mè veți videa și apoĭ iarăși peste pucinŭ mĕ veți videa, că mérgŭ la Tatălŭ».?* Iisus, cunoscândŭ că eĭ nu aŭ priceputŭ cuvintele luĭ și vorŭ a'ĭ cere explicațiune, le dice: «Sunteți în nedumerire pentrucă v'amŭ spusŭ, că: *peste pucinŭ nu mĕ veți videa și apoĭ iarăși mĕ veți videa puținŭ?* Adevĕrŭ, adevĕrŭ dicŭ voĕ: acéstă dispărțire a mea vĕ va causà -voĕ o foarte mare întristare, pe când ómenilorŭ înrĕutățiți ea le va aduce bucuriă. Ânse întristarea vóstră în curêndŭ se va preface în bucuriă. Cu voĭ se întêmplă ca cu muiereea ce naște. Durerile nașcereĭ o înfioréză și o chinuescŭ, dar, născându-se prunculŭ, ea își uită durerile și se bucură de

fătulŭ seŭ ce l'aŭ produsŭ în lume. Așà și voĭ acum vĕ întristațĭ pentru dispărțirea mea; dar când mĕ vețĭ videa iarășĭ în midlocul vostru, vețĭ avea o bucuriă mare și nesfârșită. După trecerea acestorŭ durerĭ voĭ vețĭ pricepe în curândŭ totŭ aceea ce se atinge de misia mea, fără a avea nevoe să maĭ întrebațĭ de mine. Atuncĭ speranța vóstră, fiind curățită de tóte așteptările cele deșarte și prejudițióse, o vețĭ pironì în totulŭ la voia Tatăluĭ cerescŭ pentru mântuirea lumeĭ, și orĭ ce vețĭ cere de la elŭ pentrŭ continuarea lucruluĭ începutŭ de mine pe pământŭ, va da vóĭ. Voĭ până acum, cuprinșĭ de prejudețele mulțimeĭ nu ațĭ cerutŭ încă de la Dumnedeŭ nimicŭ pentru propășirea vóstră în lucrulŭ pentru care eŭ v'am destinatŭ: cerețĭ, și se va da vóĭ totŭ ajutorulŭ întrŭ acésta; și voĭ vețĭ avea o bucuriă deplină de fructulŭ ostinelilorŭ vóstre. Cuvintele mele acum vi se par vóĭ întunecate; dar va venì timpulŭ, când ele nu vi se vorŭ maĭ părea astfelŭ; ci vor fi vóĭ chiar tóte cele ce v'amŭ spusŭ despre Tatălŭ meŭ și despre misia mea în lume. Atuncĭ, deplinŭ convinșĭ despre tóte câte v'amŭ învățatŭ, afară de aceea că și eŭ voiŭ midlocì la Tatălŭ pentru a vă ajutà în lucrulŭ vostru și ênșĭ-vĕ vețĭ cere de la elŭ acelŭ ajutorŭ pentru propășirea lucrăreĭ începute de mine; și Tatălŭ va ascultà cererile vóstre; căcĭ Elŭ vĕ iubește, pentrucă și voĭ m'ațĭ iubitŭ, și ațĭ credutŭ că sûm trimisŭ de Dênsulŭ în lume. Precum când am venitŭ în lume, amŭ eșitŭ de la Tatălŭ; așà acum, când esŭ din lume, mĕ întorcŭ la Tatălŭ meŭ».

Celĕ ce a vorbitŭ Iisusŭ despre curênda sea re'nturnare la Apostolĭ și despre bucuria lorŭ cea mare ce vorŭ avea atuncĭ, măguliră speranțele lorŭ despre împĕrăția pământéna a Messieĭ, și așà eĭ învioșindu-se, îi dicŭ: «acum înțelegemŭ; căcĭ nu ne maĭ grăescĭ acoperitŭ. Tot odată din aceea că aĭ cunoscutŭ nedumerirea nóstră pentru înțelesulŭ cuvintelorŭ téle, ne-amŭ încredințatŭ, că tu șciĭ tóte

maĭ înainte de a te întrebà cinevà; Și credemŭ că eștĭ trimisŭ de Dumnedeŭ». Respuns'a lorŭ Iisusŭ: «dițeți că credețĭ, că eŭ sûm trimisŭ de Dumnezeŭ? Acéstă credință a vóstră nu este încă solidă: a sositŭ dejà timpulŭ, când toțĭ vețĭ fugi de mine, lăsându-mĕ singurŭ. Eŭ înse nu voiŭ fi singurŭ, fiind-că Tatălŭ este cu minè ca să mĕ ajute întru pătimirile mele. Vĕ spunŭ acésta pentru ca voi să nu vĕ spăimântațĭ de sórta mea, nicĭ să pierdețĭ încrederea în reeșita causeĭ ce ațĭ îmbrăçișatŭ; ci maĭ vêrtosŭ să vĕ deprindețĭ a suportà necazurile ce vĕ vorŭ întêmpinà dela óminiĭ ceĭ înreutățițĭ, avêndŭ deplină credință, că tóte opintirile lorŭ de a împedecâ învĕțeturà mea vorŭ rĕmânea zădarnice: ea va triumphà asupra lorŭ».

§ 65. *Rugăciunea luĭ Iisusŭ cătră Dumnedeŭ Tatălŭ pentru glorificarea sea, pentru păzirea învĕțeceilorŭ seĭ în credința și învĕțetura luĭ* (Ioan. XVII).

După ce a finitŭ Iisusŭ învĕțemintele séle pentru mângâerea și liniștirea Apostolilorŭ, ș'a rĕdicatŭ ochiĭ la ceriŭ și a rostitŭ rugăciunea următóre către Dumnedeu Tatălŭ.

«Părinte! sosit'a timpulŭ dispărțireĭ mele de lume: fă ca să se respândéscă în lume învĕțetura predicată de mine să o cunóscă și să o realize óminiĭ; pentru ca în acestŭ modŭ să sĕ înmulțéscă pe pământŭ adevĕrațiĭ tăĭ adoratorĭ. Tu m'aĭ trimisŭ în lume și miaĭ datŭ putere de a comunicà fericirea eternă la toțĭ óminiĭ cariĭ prin lucrarea tea vorŭ primì învĕțetura mea. Dar acéstă fericire eternă constă în aceea ca prin învĕțĕtura predicată de mine eĭ să te cunóscă pre tine uniculŭ Dumnedeŭ adevĕratŭ și pre trimisulŭ teŭ Iisus Christos. Eŭ team glorificatŭ pe pământŭ, făcândŭ ómiliorŭ cunoscute voia tea cea sântă și bunătatea tea cătră eĭ; miam împlinitŭ misiunea pentru

carea m'aĭ trimisŭ în lume. Acum decĭ glorifică-mĕ şi tu Părinte, întorcêndu-mĕ la fericirea ce o amŭ avutŭ împreună cu Tine din eternitate.

Voia tea şi scopurile téle leamŭ arĕtatŭ óminilorŭ pre carii tu i'aĭ deosebitŭ dintre mulţimea celorŭ stricaţi. Eĭ şi maĭ înainte eraŭ adoratoriĭ teĭ, şi din dedarea cătră tine aŭ primitŭ învĕţetura mea, o aŭ împlinitŭ cu fapta, şi s'aŭ convinsŭ că tóte cele ce eŭ i'amŭ învĕţatŭ purcedŭ de la Tine, şi le-aŭ primitŭ ca o învĕţetură dumneḍeéscă, şi aŭ cunoscutŭ cu adevăratŭ, şi aŭ creḍutŭ că Tŭ m'aĭ trimisŭ. Pentru aceştĭ decĭ aleşĭ aĭ teĭ, cărora le prestaŭ multe necazurĭ întru chiemarea lorŭ, mĕ rogŭ Ţie Părinte ca să'ĭ ajuţĭ cu puterea Tea; nu cerŭ acestŭ ajutorŭ pentru óminiĭ ceĭ depărtaţĭ de la Tine; ci numaĭ pentru aceştia, cariĭ din dragostea cătră Tine, aŭ primitŭ învĕţetura mea, carea este tot odată şi a Tea; căcĭ tóte ale mele sûnt ale Téle, şi ale téle ale mele; şi prin eĭ, respândindu-se acéstă învĕţetură, se va înmulţi numărulŭ credincioşilorŭ meĭ şi a adevĕraţilorŭ Teĭ închinătorĭ;— éră întru acésta constă gloria mea. De acum eŭ nu maĭ sûm între inimiciĭ meĭ; ci mĕ întornŭ la Tine. Dar învĕţeceiĭ meĭ rĕmânŭ în miḍloculŭ inimicilorŭ, a óamenilorŭ perverşĭ. Decĭ păzeşceĭ pre ei, Părinte Sânte, ca să remână statornicĭ întru învĕţetura ta, şi să nu se disbine, cĭ să fie şi eĭ uniţĭ şi neclintiţĭ întru chiămarea lorŭ, precum noĭ suntemŭ una. Câtŭ timpŭ amŭ fostŭ eŭ cu eĭ, i'amŭ păzitŭ statornicĭ în credinţa şi învĕţetura tea, în cât nu s'a depărtatŭ de la ele nicĭ unulŭ, afară de unŭ renegatŭ, ce s'a perdutŭ pre sine însuşĭ, şi la carele se împlinescŭ cuvintele scriptureĭ [1]). Acum sosindŭ timpulŭ de a mĕ re'nturnà la tine, grăescŭ aceste în auḍulŭ lorŭ, până ce maĭ

---

[1]) Se face alusiă la cuvintele din Psalm. XL. 9: „Cel ce mănâncă pânele mele a rĕdicatŭ asupra mea călcâiulŭ seu".

sûm cu eĭ, pentru ca eĭ să șciă că eŭ vinŭ la tine, și să se bucure de fericirea la carea eŭ mĕ ducŭ și carea va fi și a lorŭ».

«Eŭ amŭ comunicatŭ lorŭ învĕțetura ce mi o aĭ datŭ, și eĭ predicând-o, aŭ să fie urîțĭ și persecutațĭ; pentru că atât eĭ cât și acea învĕțetură nu vorŭ fi spre plăcerea ómenilorŭ corupțĭ, de carii este plină lumea, precum nicĭ eŭ nu le amŭ fostŭ spre plăcere. Nu mĕ rogŭ ca să'ĭ scuteșcĭ de aceste ure și persecuțiunĭ ale ómenilorŭ înrĕutățițĭ; acésta nu este de folosŭ; ci mă rogŭ nu maĭ ca să'ĭ întăreșcĭ, ca eĭ cu bărbățiă să se lupte în contra Spiritului celuĭ răŭ din lume, să nu se spăimânteḍe de elŭ și să nu se lepede de chiămarea lorŭ. Urele și persecuțiunile neapăratŭ aŭ să vină asupră-le, pentru că eĭ aŭ să fiă, precum și eŭ amŭ fostŭ, opușĭ voințelorŭ și dorințelorŭ ominireĭ corupte».

«Fă, Părinte, ca eĭ să consacre viața lorŭ spre respândirea adevĕrului teŭ între ómenĭ. Adevărulŭ teu este învĕțetura pre carea miaĭ datŭ mie; și eŭ îi trimitŭ să o predice în lume, precum și tu maĭ trimisŭ cu acelașŭ scopŭ. Precum eŭ m'amŭ consacratŭ voinței Téle cu totulŭ pentru ca să le comunicŭ învĕțetura ce miaĭ datŭ: așa și eĭ să se consacre cu totulŭ serviciului la carele eŭ i'am chiematŭ, de a răspândì în lume acea învĕțetură».

«Nu numaĭ pentru acești învĕțeceĭ aĭ meĭ, ci și pentrŭ toțĭ aceĭ cariĭ prin predica lorŭ vorŭ crede întru mine vorŭ primì și realisa învățetura mea,—mă rogŭ ca să'ĭ ajuțĭ a fi uniți între sine, așa ca eĭ, ori cât de mulțĭ vorŭ fi, să cugete și să lucre spre unulŭ și acelașŭ scopŭ mântuitoriŭ precum tu, Părinte, și eŭ una sûntemŭ; pentru ca óminiĭ ceĭ rĕĭ, vĕḍândŭ armonia lorŭ, și scopulŭ acelașŭ la toțĭ mântuirea și fericirea ómenilorŭ, să se plece a crede, că eŭ, învĕțetoriulŭ lorŭ, amŭ fostŭ trimisŭ dumneḍeescŭ. Eŭ amŭ datŭ lorŭ puterea acea miraculósă ce o amŭ luat de

la tine, pentru ca să se védă în lume că eĭ sûm trimiși dumnezeeșcĭ și predică aceeași învĕțetură dumnedeéscă, pre carea eŭ o amŭ primitŭ de la tine și o amŭ vestit lorŭ, și lucră cu aceiași putere maĭ pre sus de omŭ, pre carea o amŭ luatŭ de la tine și cu carea și eŭ amŭ lucratŭ; și că prin urmare eĭ facŭ întrŭ totulŭ aceea ce amŭ fácutŭ și eŭ. În așa modŭ lumea să cunóscă că eŭ învĕțetorulŭ lor, sûm trimisulŭ teŭ, și de aceea îi iubeșcĭ și pre eĭ, precum și pre mine m'aĭ iubitŭ».

«Părinte! voescŭ, ca învĕțeceiĭ meĭ, după ce îșĭ vorŭ plini chiemarea lorŭ pe pământŭ, să fie și eĭ împreună cu mine, ca să se împărtășască de fericirea și gloria dată mie de tine, pentru că maĭ iubitŭ din eternitate. Părinte drepte! óminiĭ ceĭ corupți nu voescŭ să cunóscă voiea și bunătatea tea pentru eĭ; dar eŭ le cunoscŭ, și aceștia încă le cunoscŭ dela mine și s'aŭ încredințatŭ că tu m'ai trimisŭ. Eŭ le-amŭ datŭ lorŭ cunoștințele despre tine, și despre voiea tea cea sântă pentru némulŭ ominescŭ, și încă le voiŭ maĭ dà, pentru ca să se facă și eĭ vrednicĭ de dragostea cu carea maĭ iubitŭ pre mine, și ca să remână nedesliptĭ de învĕțetura mea».

§ 66. *Agonia luĭ Iisusŭ în grădina Getsimanieĭ. Trădarea și prinderea luĭ. Infățoșarea la Arhiereulŭ Anna. Inteia renegare a luĭ Petru* (Mat. XXVI, 36—56; Marc. XIV. 32—59; Luc. XXII. 39—57; Ioan XVIII, 1—25).

1) Finindŭ Iisusŭ rugăciunea a eșitŭ din cetate, și trecândŭ pîrĕulŭ Kedronŭ a intratŭ în grădina de la satulŭ Getsimania, pe muntele Eleonŭ. Acolo, deosebind din numărulŭ învĕțeceilorŭ pre Petru, Iacobŭ și Ioanŭ, celoralalțĭ le zise să aștepte până ce elŭ se va întórce dela rugăciunea ce voește a face. Retrăgându-se la o parte cu ceĭ treĭ învĕțeceĭ a începutŭ a se întristà și a se mâhnì fórte prevĕdându sosirea cumplitelorŭ séle chinuri, și le dise:

«Sufletulŭ meŭ este cuprinsŭ de o întristare mortală! remâneţĭ aicĭ, şi priveghiaţĭ împreună cu mine». Apoĭ depărtându-se de la eĭ ca la o zvârlitură de piatră s'a proşternutŭ cu faça la pământŭ şi se rugà lui Dumneḍeŭ ḍicând: Părinte! de este cu putinţă trécă de la mine acéstă sórtă amară! Voinţa mea ânse este supusă voeĭ téle». Continuându Iisusŭ rugăciunea, cei trei Apostolĭ aŭ adormitŭ, obosiţĭ de întristare. Iisusŭ curmâ pentru puçinŭ rugăciunea şi venindŭ la învĕţeceiĭ adormiţĭ, şi cariĭ nu de multŭ promisese că şi la mórte sunt gata a merge cu el ḍise cătră Petru: Aşa! nu puturăţĭ privighia o óră spre mângâerea mea! Privighiaţĭ deciĭ şi vĕ rugaţĭ ca să nu căḍeţĭ din credinţă în ispita ce vă prestă căciĭ deşi spiritulŭ vostru este dispusŭ a se supune periculelor pentru mine, dar natura corporală se înspăimêntéḍă de ele». După aceia Iisus se retrase a dóa óră la rugăciune, ḍicându acelaşŭ cuvântŭ: Părintele meu! de nu se póte să fiu scutitŭ de această sórtă cumplită ce mi s'a pregătitŭ, fie voea tea!». Finindŭ rugăciunea sea, Iisus iarăşi a venitŭ la Apostoli, şi din nou iaŭ aflatŭ dormindŭ. După ce ia deşteptatŭ, s'a dusŭ a treia oară să se roage, şi a repeţit aceeaşi rugăciune. In acéstă agoniă, Iisus avându nevoea de o întărire supranaturală, i sa arĕtatŭ un Ângerŭ din ceriu, spre a'lŭ mângâea şi întărì. Lupta între spiritulŭ lui celŭ dumnezeescŭ şi natura ominéscă cea debilă şi fricoasă a fostŭ aşa de mare, în cât sudoarea curgea din corpulŭ lui în picături aşa de mari, precum sûnt ale sângelui ce cade pe pământŭ. Prin rugăciune Iisus, întărindu-şi spiritulŭ, venì la învĕţeceĭ, şi aflându-i deşteptĭ le zise: «Acum dormiţĭ şi vă odihniţi, căci agonia mea a trecut.

2) Intre aceste Iuda, după ce eşise de la cină, se dusese înţinsŭ la Arhierei şi Pharisei cu cari se tocmise a le trădà pe Iisus, îi înştiinţâ că acum este timpulŭ potrivitŭ a'lŭ prinde. Aceia îi dădu o cochortă compusă din

servitoriĭ lor și din strejeriĭ templuluĭ, înarmațĭ cu sabie și cu fuște (prăjini). Iuda știa că Iisus avea să petrécă nóptea în grădina de pe muntele Eleonŭ, căcĭ acela era locul seŭ de retragere la rugăciune și repausŭ în timpulŭ nopților, de câte ori venea la Ierusalim. Așa elŭ condusă mulțimea acea de servitori în grădina dela Getsimania, și spre a putea eĭ deosebì pre Iisus de învĕțeceiĭ luĭ, elŭ le dăduse semnŭ — sărutarea sea, dicându-le: «să prindeți pre acela, pre carele eŭ voiŭ sărutà». Iisusŭ vĕdêndŭ lumina făclielor și a felinarilor, și sgomotul celor ce veniaŭ deșteptă pre Apostolĭ și le spuse că sosește óra trădărei luĭ în mânile óminilor înrăutățițĭ. Apoĭ le dise: Sculați-vă să mergemŭ: étă trădătoriulŭ se apropiă». Așa Iisus merse spre întâmpinarea celor ce veniaŭ asupră-ĭ. Iuda spre a'și ascunde órecum fapta, mergea înainte de glótă carea îl urmà în órecare depărtare. Apropiindu-se de Iisus îlŭ orâ cu forma obicinuită celor ce se întâlneau: «Bucură-te învĕțetoriule!» și apoi l'a sărutatŭ dupre parola dată prindetorilor. La acéstă hypocrită politecă Iisusŭ dice Iudeĭ: «amice! pentru ce ai venitŭ? sub sărutare, carea este semnulŭ dragostei, voieștĭ să ascunzi trădarea?». Apoĭ întâmpinându și mulțimea ceealaltă, îi întrébă: «pre cine căutațĭ?». Aceia respundêndŭ: «pre Iisus Nazareténulŭ», elŭ le dice: «Eŭ sûm». Cuvântulŭ acesta fu exprimatŭ cu atâta demnitate și autoritate, încât aceia deodată sau estasiatŭ, uniĭ s'aŭ prosternutŭ la pământŭ, alțiĭ s'aŭ retrasŭ. Iisusŭ iarăși îi întreabă: «pe cine căutațĭ? La respunsulŭ lorŭ: «pre Iisusŭ Nazareténulŭ», iarăși le dice: «V'amŭ spusŭ, că eŭ sûm acela. Decĭ de mă căutațĭ pre mine, lăsațĭ pre învĕțeceiĭ meĭ să se ducă în pace». Éră acéstă mijlocire, pentru eliberarea Apostolilor o a făcutŭ Iisusŭ, pentru ca nu cumva ei de frică să se lepede de elŭ, și ca să se adeverésca cuvintele dise de Iisusŭ în rugăciunea sea, citată mai susŭ, că nu s'a perdutŭ nicĭ unulŭ dintre

învĕţeceiĭ seĭ, afară de Iuda. Trimişiĭ, nevĕzându din partea luĭ Iisus nicĭ o opoziţiune, şi îndemnaţĭ de popiĭ şi căpiteniile ce erau cu ei, s'au îmbărbătatŭ, şi veniaŭ să pună mâna pe Iisusŭ. Atunci Petru, ca să'lŭ apere scóse sabia şi lovì pre unŭ servitorŭ din casa Archiereuluĭ anume Malchŭ, şi iĭ tăiă urechea. Dar Iisus mustrându aprinderea luĭ, îlŭ dojeneşce şi îlŭ opreşce dela vărsarea sângelui, ḑicându-ĭ: «bagă sabia tea în técă căcĭ este sciutŭ că toţi ceĭ ce se opunŭ cu sabia ordinilor autorităţeĭ legalĭ, morŭ de sabiă tăiaţĭ. Dacă mântuirea lumei nu ar avea necesitate de mórtea mea, eŭ aşŭ ruga pre Tatălŭ meŭ să mă scape, şi elŭ arŭ trimite câte un legionŭ de ostaşĭ cereşcĭ pentru fie-care din noĭ. Dar atuncĭ cum s'ar împlinì scripturile profeţilor, cariĭ aŭ prevĕḑutŭ tótă iconomia mântuireĭ ómenilorŭ. Aşa dar eu trebue să mă supunŭ sórtei ce mi-a destinatŭ Părintele meŭ». Apoĭ Iisus atingându-se de urechia luĭ Malchŭ o a vindecatŭ. Iisusŭ adresă cătră conducătoriĭ glótelor, ce'lŭ încungiurase, cuvintele: «Pentrŭ ce aţĭ venitŭ asupra mea înarmaţĭ cu sabiĭ şi cu fuştĭ, ca cum aţĭ fi avândŭ a urmărì şi a prinde unŭ tâlchariŭ?. Aŭ dóră nu eramŭ eŭ în toate zilele în miḑloculŭ vostru, când şedeamŭ şi învĕţamŭ în templŭ? pentru ce nu mĕ prindeaţi atuncĭ?. Dar fapta vóstră este de acele ce nu se potŭ sevârşì ḑiua la lumină, ci nóptea întru întunericŭ». Tóte aceste saŭ urmatŭ dupre preḑicerile propheţilor pentru Messia. Invĕţeceiĭ, vĕḑêndŭ pre Iisusŭ decisŭ a se predà în mânile inimicilorŭ spre a'lŭ omorî, spăimântându-se fiă carele de sórta lui, şi îngrijaţĭ de viaţa lorŭ, l'aŭ părăsitŭ şi aŭ fugitŭ.

Óstea condusă de chiliarchulŭ şi de servitorii Archiereilor, a prins pe Iisus, l'a legatŭ şi l'a dusŭ în Ierusalim. Vuetulŭ produsŭ de glótele ce duceaŭ pre Iisus a deşteptatŭ pre unŭ tênĕrŭ ce dormià învĕlitŭ într'un cerşafŭ. Cu corpul golŭ, acoperitŭ numai cu învelitórea de nópte elŭ s'a

luatŭ pe urma glótelor, negreșitŭ mișcatŭ de curiositate. Dar nișce tineri din glóta ce ducea pe Iisus, împinși de sburdăciune, se repeziră și puse mâna pe elŭ. Junele ânse se smulse din mânele lor, lăsându-le cerșafulŭ, cu care erà învĕlitŭ, și fugì cu corpulŭ golŭ [1]). Doĭ dintre învĕțeceiĭ luĭ Iisus, l'aŭ urmatŭ în depărtare până în Ierusalim; aceștia eraŭ Ioan și Petru. Celŭ ântĕiu, basatŭ pe cunoștința ce aveà cu Archiereulŭ, la carele duceaŭ pre Iisus, éră celŭ alŭ doilea, credêndŭ că n'are a fi acolo cunoscutŭ de nime, ca streinŭ și fiindŭ timpŭ de nópte.

3) Iisus; în Ierusalim aveà să fiă dusŭ la Sinedriŭ, carele se adunà la palatulŭ Archiereuluĭ Caiafa. Dar póte pentrucă Sinedriulŭ âncă nu erâ adunatŭ orĭ din altă óre-care causă, îlŭ duseră maĭ ântĕiŭ la fostulŭ Archiereŭ Anna, socrulŭ Caiapheĭ. Acesta a întrebatŭ pre Iisus despre învĕțătura sea și despre învĕțeceiĭ seĭ. La acéstă iscodire saduceéscă Iisus respunde arĕtând nesinceritatea eĭ: «Eŭ am predicatŭ învĕțătura mea nu în ascunsŭ, ci în publicŭ, prin Sinagoge și în templu, unde toțĭ Iudeiĭ se adună. Dacă voĭeșcĭ să cunoșcĭ învĕțăturile mele, nu mĕ întrebà pre mine; întrébă pre ceĭ ce aŭ auditŭ când predicamŭ, și îțĭ vor spune; eĭ șciŭ despre ce am învĕțatŭ eŭ. Respunsulŭ luĭ Iisus s'a părutŭ unuĭ servitoriŭ dintre ceĭ ce asistaŭ, că ar atacà demnitatea stăpânuluĭ seŭ, Anna, și spre a'șĭ arĕtà devotamentulŭ, pălmuì pre Iisus dicêndu-ĭ: «așa se respunde unuĭ Archiereŭ»? Iisus adresă servitoriuluĭ acéstă observare calmă: «Orĭ bine orĭ reŭ de am grăitŭ, nu este datoria tea să mĕ judecĭ, nicĭ să mĕ bațĭ; celŭ multŭ ce poțĭ face este, dacă credĭ că am grăitŭ reŭ, să mĕ acuzĭ, să daĭ mărturiă contra mea». După acesta Anna trimise pre Iisus la Caiapha, tot așa legatŭ, precum îlŭ adusese la dênsulŭ prindetoriĭ.

---

[1]) Se crede, că acestŭ june ar fi fostŭ St. Marcu, devenitŭ în urmă Apostolŭ și Evangelistŭ.

4) Ioan și Petru venindŭ după Iisus Christos până la pórta curțeĭ luĭ Anna, Ioan, ca cunoscutŭ acolo, a întratŭ în lăuntru după escortă. Petru ânse a remasŭ la pórtă, ca streinŭ și necunoscutŭ, așteptând să pótă întra după mi-dlocirea luĭ Ioan. Acesta curêndŭ înturnându-se a dișŭ portăriței de a lăsat și pe Petru să între în curte. Portărița se vede că aveà ordinŭ a nu lăsà să între nime dintre ceĭ atașațĭ de Iisus; de aceea ea întroducêndŭ pre Petru l'a întrebatŭ: «nu cum-va și tu eșcĭ dintre aderenții acestuĭ omŭ? Elŭ a respunsŭ negativŭ. În midlocŭlŭ curțeĭ erà aprinsŭ focŭ, pentrucă timpulŭ erà rece; împregiurulŭ foculuĭ eraŭ strânșĭ servitoriĭ curțeĭ și strejariĭ; acolo s'a opritŭ și Petru stândŭ cu eĭ și încălțindu-se. Portărița, ce întrodusese pe Petru, presupunêndu-lŭ a fi dintre învĕțĕceiĭ luĭ Iisus, din-noŭ vine la elŭ și'ĭ dice: «mi se pare că și tu eștĭ dintre învĕțĕceiĭ acestuĭ omŭ». Elŭ din-noŭ a negatŭ, dicêndŭ în audulŭ tuturor: «nu șciŭ nicĭ pricepŭ ce tu dicĭ». Când Petru a eșitŭ din curtea Anneĭ după straja ce ducea pre Iisus la Caiapha, s'a auditŭântĕia cântare a cucoșuluĭ.

§ 67. *Iisus înaintea Caiapheĭ și a Sinedriuluĭ. Marturiĭ minciunoșĭ. Interogatoriulŭ și condemnarea de cătră Sinedriŭ. Scuĭparea și pălmuirea. Adoua renegare a luĭ Petru. Atreea renegare și căința Apostoluluĭ Petru* (Mat. XXVI, 59—75; Marc. XIV, 55—72; Luc. XXII, 64—71; Ioan, XVIII, 25—27).

1) Caiapha de maĭ înainte pronunțiase sentința sea asupra luĭ Christosŭ: «maĭ bine este să móră unulŭ pentru poporŭ». Elŭ acum voià numaĭ să dea acestuĭ actŭ criminalŭ o formă legală. Când prindetoriĭ aŭ tradusŭ pre Iisus dela Anna la Caiapha, acolo erà adunatŭ Sinedriulŭ.

2) Cea ântĕiŭ ocupare a judecătorilor a fostŭ de a-șĭ formà dovedĭ pentru condemnarea luĭ Iisus. Dar aŭ în-

timpinatŭ dificultăți; căcĭ de și aŭ pututŭ adunà maĭ multe mărturiĭ false, dar ele nu eraŭ satisfăcătóre, spre a puteà basa pe ele osênda la mórte. In fine doĭ din marturiĭ minciunoșĭ aŭ adeveritŭ că aŭ auditŭ pre Iisus vorbindŭ contra Templuluĭ, și aŭ citatŭ cuvintele esprese de elŭ în publicŭ: «eŭ potŭ să surpŭ acestŭ templu făcutŭ de mână, și în treĭ ḑile să rĕdicŭ altulŭ nefăcutŭ de mână». Dar și acéstă mărturiă nu s'a găsitŭ satisfăcĕtóre pentru scopulŭ propusŭ. Iisus Christos nu ḑisese nicĭ unŭ cuvêntŭ spre justificarea sea contra calomnielor aduse de marturiĭ minciunoșĭ.

3) Caiapha, lăsândŭ la o parte acusările marturilor, procese la interogatoriulŭ luĭ Iisus, cu speranță ca în respunsurile luĭ va puteà găsì vre-o basă pentru condemnare. Sculându-se decĭ în mijlocul Sinedriuluĭ ḑise luĭ Iisus: «Pentru ce tu nu respunḑĭ nimică? Nu auḑĭ ce mărturisesc aceștia asupra tea»? Iisus nu respunde nimică nicĭ luĭ Caiapha. Acesta necăjitŭ îĭ adresă a dóua întrebare în numele luĭ Dumneḑeŭ: «Jurute pe viulŭ Dumneḑeu, spune noĭ: tu eștĭ Christos Fiiulŭ binecuvêntatuluĭ Dumneḑeŭ»? Iisus la acésta respunde afirmativŭ, și apoĭ adaogi: «ba âncă vĕ maĭ spun, de acum veți videà pre Fiiulŭ ominescŭ, șeḑêndŭ de a drépta puterĕĭ luĭ Dumneḑeŭ, și venind pe noriĭ ceriuluĭ». Prin aceste cuvinte elŭ aplica la sine propheția despre Împăratulŭ acelŭ gloriosŭ, pre carele l'a vĕḑutŭ Daniilŭ șeḑindŭ pe norĭ de a drépta celuĭ vechiŭ de ḑile (Daniil. VII, 13). Respunsulŭ acesta fu îndeajunsŭ pentru scopulŭ Caiapheĭ; de aceea elŭ se și oprì aicĭ; îlŭ interpretă ca cum ar cuprinde în sine cea maĭ mare crimă: blasphemŭ contra Dumneḑeităței; luă unŭ aerŭ hypocritŭ de zelŭ religios și de spaĭmă, spre a puteà electrisà și pre ceĭlalțĭ judecătorĭ: îșĭ sfășiă chaĭnele și ḑise: «acésta esta blasphemŭ contra luĭ Dumneḑeŭ! ce alte doveḑĭ ne mal trebuescŭ»! étă acum cu toții ațĭ auḑitŭ blasphemuluĭ eșitŭ din gura luĭ! Ce opinați»? Membriĭ Sinedriuluĭ toți aŭ respunsŭ: «merită a fi osânditŭ la mórte».

4). Acésta se petrecea nóptea, cu câte-va óre înainte de ivirea ḍileĭ. Sinedriulŭ după ce a datŭ sentența de mórte s'a împrăștiatŭ fiă-carele pe acasă la somnŭ. Iisus, în acestŭ întervalŭ fu scosŭ din casa Arhiereuluĭ unde fusese judecatŭ, și datŭ în mânele glóteĭ ce se aflà în curte, și carea se compunea din strejăreiĭ templuluĭ și din serviĭ Archiereuluĭ. Aceștia, ca cum spre a se recomendà maĭ bine stăpênuluĭ lor, se întreceaŭ în batjocurĭ și maltratărĭ asupra nevinovatuluĭ condamnatŭ: îlŭ scuĭpaŭ, îlŭ pălmuiaŭ, îĭ acoperiaŭ faça cu chaĭna, și la fie-care lovire îlŭ întrebaŭ cu derîdere: «prophetule! gâcește: cine te a lovitŭ»! Și în alte multe moduri îlŭ ridiculizaŭ și chinuiaŭ.

5). Când aŭ tradusŭ pre Iisus dela Anna, Petru a mersŭ după glóta servitorilor până în curtea luĭ Caiapha, dorind să véḍă capĕtulŭ judecățeĭ asupra învĕțĕtoriuluĭ seŭ. Aicĭ s'a amestecatŭ pintre mulțimea servitorilor, și se încălḍiâ cu eĭ la focŭ. Unulŭ dintre servitorĭ, întorcêndŭ atențiunea la elŭ, a ḍisŭ cătră ceialalțĭ: «acestŭ omŭ trebue să fiă dintre învĕțeceiĭ luĭ Iisus». Uniĭ dintre dânșiĭ a întrebatŭ pe Petru, dacă nu este dintre ascultătoriĭ luĭ Iisus; elŭ a tăgăduitŭ, și prin jurămêntŭ a adeveritŭ, că nicĭ nu cunósce pre acelŭ omŭ.

6). Pe când Iisus se aducea dela Sinedriŭ în curte, Petru s'a apropiatŭ spre a'lŭ videà; dar de-o-dată óre-carele din glóte oprindu-lŭ 'ia ḍisŭ: fără îndoélă și tu aĭ fostŭ cu elŭ, căcĭ de pe vorbă te cunoșcĭ că eștĭ galileanŭ ca și dênsulŭ. Petru respunse cuprinsŭ de fricâ pentru sórta luĭ: «Omule! nu șciŭ despre ce vorbești tu. Atuncĭ unulŭ din servitoriĭ ce fusese cu ostașiĭ ca să prinḍă pre Iisus, și rudă cu Malchŭ, căruia Petru iĭ tăiase urechia, apropiindu-se de elŭ îĭ ḍise: «dar nu te-am vĕḍutŭ eŭ cu dênsulŭ în grădină»? Petru se înspăimêntă așa de tare, în cât cu blesteme și cu jurăminte s'a apăratŭ, că nu șciă pre omulŭ acela. Și de-o-dată, êncă grăindŭ elŭ, cocoșulŭ a cântatŭ a dóua óră.

7). În acelŭ momentŭ, Iisus din mijloculŭ servitorilor ce'lŭ încungiuraŭ, a întorsŭ privirea sea asupra luĭ Petru; éră acesta vĕdêndu'lŭ ș'a adus aminte de cuvintele ce'ĭ ḑisese Iisus, că înainte de ce va cântà cocoșulŭ de dóuĕ orĭ, tu te veĭ lepĕda de mine de treĭ orĭ; și eșindŭ din curte a începutŭ a plânge cu amarŭ despre micŭ—inimia și nestatornicia sea.

§ 68. *Sentinția definitivă a Sinedriuluĭ, și traducerea luĭ Iisus Hristos la Pilatŭ. Peirea Iudeĭ trădătoriuluĭ. Pîra contra luĭ Iisus la Pilatŭ. Intâiul interogatoriŭ alŭ luĭ Pilatŭ, și recunóșcerea nevinovăției luĭ Iisus. Pilatŭ trimite pre Iisus la Irod.* (Math. XXVII, 1—14; Marc. XV, 1—5; Luc. XXII, 66—XXIII, 1—12; Ioan XVIII, 28—38. Fapt. I. 18, 19).

1). Îndată după ce s'a făcut ḑiuă, membriĭ Sinedriuluĭ, Archièreiĭ și Cărturariĭ érășĭ s'aŭ întrunitŭ ca să aducă la împlinire sentenția de mórte pronunțiată asupra luĭ Iisus. Decĭ aducêndu'lŭ în Sinedriulŭ lor, aŭ începutŭ din-noŭ a'lŭ întrebà: «Spune noĭ: tu eștĭ Messia (Christos)»? Elŭ le a respunsŭ: «de vĕ voĭ și spune, voĭ nu vețĭ crede. Și de va'șĭ întrebà și eŭ despre cele ce v'arŭ puteà scóte din orbirea vóstră, voĭ de siguruŭ nu'mĭ vețĭ respunde, și orĭ cum așŭ demonstrà nevinovăția mea, voĭ nu mĕ vețĭ eliberà. Atâta numaĭ vĕ declarŭ: De acum Fiiulŭ omuluĭ va ședea dea drépta puterei luĭ Dumneḑeŭ.» «Și așa tu eștĭ Fiiulŭ luĭ Dumneḑeŭ»? l'aŭ întrebatŭ cu nerĕbdare unĭĭ dintre judecătorĭ.» «Eŭ sûm»: a respunsŭ Domnulŭ. Atuncĭ toțĭ a strigatŭ: «ênsușĭ elŭ ș'a datŭ sentenția; nu avem necesitate de a maĭ prelungì disbaterile județiare». Decĭ încheiândŭ Sentenția, s'a rĕdicatŭ Sinedriulŭ, și toțĭ în corpore sĕ ducŭ la pretoriulŭ Procuratoriuluĭ romanŭ, ducêndŭ cu sine și pre Iisus legatŭ, ca să céră executarea

sentenței lor dupre legile romane. Procuratorŭ Iudeeĭ erà atuncĭ Ponțiŭ Pilatŭ.

2). Atuncĭ Iuda trădătoriulŭ luĭ Iisus s'a spăimêntatŭ vĕḑêndŭ resultatulŭ celŭ neașteptatŭ alŭ fapteĭ séle, și căindu-se, a reînturnatŭ Archiereilor și căpitenielor ceĭ treiḑecĭ de arginți ce luase dela eĭ pentru trădare, și a mărturisitŭ înaintea lor pĕcatulŭ seŭ, ḑicêndŭ: «am greșitŭ! am vêndutŭ sânge nevinovatŭ»! Eĭ ânse 'iaŭ respunsŭ cu sânge rece: «ce avemŭ noĭ? acésta te privește pre tine!» Iuda aruncêndŭ baniĭ în templu, a eșitŭ, și în disperarea sea s'a spênḑuratŭ, și corpulŭ luĭ căḑêndŭ din înălțime i s'a spartŭ pântecele și i s'a vĕrsatŭ măruntaele. Archiereiĭ, luândŭ argințiĭ, aruncațĭ de Iuda, aŭ ḑisŭ: «nu este cuviinciosŭ să punem aceștĭ banĭ în vistiria bisericeĭ, fiind că sûntŭ prețŭ de sânge». Decĭ supuindŭ casulŭ acesta la trătarea consiliuluĭ lor, s'a decisŭ a cumpĕrà cu eĭ unŭ locŭ ce se numià Țearina olariuluĭ, ca să fiă pentru înmormêntarea streinilor. Acéstă împregiurare a fostŭ cunoscută de toțĭ locuitoriĭ Ierusalimuluĭ, pentru care eĭ în limba lor aŭ numitŭ acea țérină *Akeldama*. adică: pămêntulŭ sângeluĭ. Așa se numește loculŭ acela până astăḑĭ. Prin acésta s'a împlinitŭ prorocirea prophetuluĭ Ieremia: «Și amŭ luatu cei trei ḑeci de arginți, prețiulŭ celuĭ prețuitŭ, pre carele l'au prețuitu fiiĭ lui Israilu, ĕra eĭ aŭ datŭ aceĭ banĭ pe țérina olariului, precum mi a disŭ Domnulŭ (Zachar. XI, 12, 13).

(Va urma)

Mișcarea în personalul clerical din țară.

NUMIRI.

Nou hirotonitul în diacon Popescu Gr. Dumitru se numește diacon pe seama bisericii catedrale Sf. Nicolae din urbea Tulcea, pe ziua de 1 Septembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Teodorescu Grigorie, se numește paroh al bisericii parohiale Surdila-Greci din jud. Brăila, pe ziua de 1 Septembre. 1908

TRANSFERĂRI.

Preotul Mihai D. Ioan, parohul parohiei Cârbunești din jud. Prahova, se transferă la parohia Surani, același județ, pe ziua de 1 Septembre 1908.

Preotul Ștefănescu Spiru parohul parohiei Perii Râioși din jud. Teleorman, se transferă la parohia Bărbulești din jud. Ialomița, pe ziua de 15 Septembre 1908.

DECESE.

Preotul Chiru Nicolae, supranumerar la biserica filială Popa-Rusu, parohia Popa-Chițu din Capitală, a încetat din viață pe ziua de 9 August 1908.

Preotul Mangâru I. Marin, supranumerar în parohia Măgurele din jud. Teleorman, a încetat din viață în ziua de 30 Iulie 1908.

Preotul Rădulescu C. parohul parohiei Gănești-Locusteni din jud. Vâlcea, a încetat din viață în ziua de 11 August 1908.

Preotul Tâlfănescu I. supranumerar în parohia Pogărtești-Corbești, a încetat din viață în ziua de 30 August 1908.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Nicolae Vișinescu, șeful contabilității generale dela „Banca Națională“ din Capitală, care a binevoit să doneze un acoperământ pe iconostas în atlas roșu brodat cu fire de aur în valoare de 400 lei, bisericii parohiale Mavrodolu cu hramul Adormirea Maicei Domnului din urbea Pitești.

— —

Se aduc mulțămiri persoanelor mai jos notate, cari au binevoit să dăruiască diferite odoare și obiecte bisericii parohiale cu hramul Sfinții Impărați din urbea Brăila și anume: D-lui T. Nedelcu care a oferit o icoană zugrăvită pe lemn pe ambele fețe reprezăntând pe Cuv. Paraschiva și pe St. Dumitru, în valoare de 30 lei. D-nei Ana și D lui Dumitru Calu cari au oferit o icoană zugrăvită pe lemn pe ambele fețe reprezentând pe Sf. Gheorghe și Izvorul Tămăduirii în valoare de 30 lei. D-nei Maria și D-lui Axente Pandrea cari au oferit o icoană zugrăvită pe lemn, pe ambele fețe reprezentând pe Maica Domnului în doliu și pe Cuvioasa Paraschiva în valoare de 30 lei. D nei Maria și D lui Axente Pandrea cari au oferit o icoană zugrăvită pe lemn, pe ambele fețe reprezentând Inălțarea Domnului și Pogorârea Sf. Duh în valoare de 30 lei. D-lui D. Polihroniade care a oferit o icoană zugrăvită pe lemn, pe ambele fețe reprezentând pe Sfintii Impărați Constantin și Elena și Cuvioasa Paraschiva în valoare de 30 lei. Membrilor foastei societăți „Asociația“ a funcționarilor, care au dăruit un stindard de matasă zugrăvită și pictată cu icoana Sfinții Impărați în valoare de 30 lei D-lui Ioan D. Seitan, care a dăruit un sfeșnic cu trei lumânări de argint în valoare de 150 lei. D-rei Maria At. Gheorghevici care a oferit un acoperemânt de postav fin verde închis cu sf. Potir și o ghirlandă în valoare de 100 lei. D-relor Frosa și Maria Asanache, cari au oferit un acoperemânt pentru sf. Masă de postav roșu în valoare de 80 lei. D-nei Maria Gh. Sasu, care a dăruit o scoarță de lână de 4 metri în valoare de 50 lei. D-nei Zoița Persoiu, care a dăruit o scoarță de lână de un metru și jumătate în valoare de 20 lei.

———

Se aduc mulțămiri persoanelor de mai jos, cari au dăruit bisericilor din cuprinsul parohiei Bozieni, jud. Roman, mai multe odoare și anume: D-lui Petrache Manițalău proprietar, care a dat patru sfeșnice mari bisericei filiale cu hramul Sfinții Voevozi din cătunul Săcăleni în valoare de 30 lei. D-lui Alecu Gheorghe Iacob, care a construit pe socoteala sa o poartă cu 2 canaturi de uși și cu un șopron pe deasupra în valoare de 20 lei la biserica filială cu hramul Adormirea Maicei Domnului din cătunul Cucii. D-lui Vasile Pătrăuceanu, care a dăruit o perdea icoanei Maicei Domnului în valoare de 3 lei.

Se aduc mulțămiri D-lui Gh. Arhip, care a dăruit bisericii parohiale cu hramul Adormirea Maicei Domnului parohia schitul Ducăi, comuna Poiana Cârnului, jud. Vaslui, lumânări de ceară anume 6 chilograme în valoare de 42 lei precum și cucernicului preot paroh Constantin I. Luntrariu, care a donat aceleași biserici suma de 40 lei.

Se aduc mulțămiri persoanelor mai jos notate cari au binevoit să ofere odoare bisericii parohiale cu hramul Sf. Ioan Botezătorul din parohia și comuna Smârdan, jud. Dolj și anume: Locuitorilor din comuna Calafat, cari au oferit un epitrahil de damască și 2 chilograme lumânări în valoare de 55 lei. Locuitorilor Mitran Sârbu Dârman și Nicolae I. Papară din comuna Smârdan, cari au cumpărat un candelabru cu 6 brațe, de nichel, în valoare de 140 lei, un chilogram lumânări 6 lei și 1 chilogram untdelem 1 leu 40 bani. Locuitorului Petcu Naidin Vață care a dăruit o perdea la ușile împărătești, pe pânză cernită, reprezentând pe Domnul Iisus Hristos, în valoare de 32 lei.

Se aduc mulțămiri D-lui Trifan Milea din comuna Puești (Râmnicu-Sărat), care a binevoit să doneze bisericii parohiale cu hramul Sfântul Gheorghe parohia și comuna Puești, două icoane mari pentru tâmplă reprezintând pe Mântuitorul și pe Maica Domnului.

Se aduc mulțămiri persoanelor mai jos notate, cari au binevoit să toarne din nou pe spesele lor proprii, clopotul cel mare dela biserica parohială cu hramul Sfinții Impărați Constantin și Elena din parohia și comuna Mera (Putna) și anume: D-lui Constantin Chiriță, Primar, Merăuță Măgureanu, Radu Pițigoi, Radu Tudorancu Gh. Profir, Hristea Sârbu. Adam Răuță, Ioan I. Brezeanu, V. I, Pungă, D. N, Dan, toți din parohia Mera, comuna Mera, Alex. Gheorghiță din parohia Căpătanul, comuna Mera și Mitică Popovici din Odobești.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Mihai I, Cojan din urbea Huși, care a binevoit a dărui bisericii parohiale cu hramul Sfinții Voevozi din parohia și comuna Mosna (Fălciu) un epitrahir de fir de argint și o cruce mică de lemn îmbrăcată cu argint și bătută cu mărgean, ambele în valoare de 80 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ioan Moraru, care a binevoit a dărui bisericii parohiale cu hramul Adormirea Maicei Domnului din parohia și comuna Valea Rea (Vaslui) două rânduri de odăjdii, din care una în valoare de 150 lei, iar cealaltă de 300 lei.

Se aduc mulțămiri persoanelor mai jos notate, cari au binevoit să ofere diferite odoare bisericii parohiale cu hramul Adormirea Maicei Domnului din parohia Bălteni comuna Brodocu (Vaslui) și anume: D-lui Gh. și D-nei Maria Dabija din Iași, cari au oferit un rând complect de odăjdii, lucrat îu mătase și fir, precum și acoperămintele pentru sf. Vase, toate în valoare de 1501 lei. D-lui Gr. și D-nei Catinca Macarie, cari au oferit un Octoih mare în valoare de 25 lei. D-lui Gh. Croitoru din Iași, care a oferit un rând complect de acoperăminte pentru sfintele Vase, un brâu, două rânduri naracliție și un sfânt epitaf, toate în valoare de 40 lei. D-lor Gh. Boghiu și Gh. Zota, cari au dăruit fiecare câte un fanar de 12 lei unu. D-lui Andrei Costandache, care a dăruit un chilogram lumânări de ceară curată în sumă de 8 lei. D-lui Savu Chirilă Dedi, care a îmbrăcat tabloul „Proscomidierul“ în ramă cu geam, în valoare de 4 lei, și D-lui Gh. Zota, care a dăruit un chilogram și jumătate lnmânări de ceară pentru policandru.

Se aduc mulțămiri publice următoaralor persoane, cari au binevoit a dărui diferite obiecte bisericii din parohia Valea Cânepei, jud. Brăila, și anume: D-lui Radu Frang pentru un rând complect de st. vestminte în valoare de 270 lei. D-lui Marin Done pentru un chivot în valoare de 95 lei. D-lui Tănase R. Frang pentru o cruce pe sf. Masă în valoare de 40 lei. D lui Gh. Ilie pentru o cruce mică în valoare de 25 lei și Preotului paroh actual D. Nistorescu, care a vopsit acoperișul bisericii și reparat turla ei cheltuind 170 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ioan Stavăr, advocat, arendașul moșiei Săvești din județul Suceava pentru donațiunea ce a făcut bisericii parohială „Sfinții Voevozi“ din parohia Săvești, comuna Drăgănești, zisul județ, constând în un rând vestminte în valoare de 350 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor de mai jos, cari au contribuit la cumpărarea unui epitaf, un steag, un policandru, un chivot și una cădelniță pentru bis. parohială, Sf. Treime din satul Petriceaua (de Breb) pl. și Jud. Prahova și anume: Maria Op. Paraschivu și I. Secăreanu cu câte 65 lei, Tudor Zidaru 40 lei, Gh. Băcoiu 30 lei, Gh. Secăreanu 25 lei, Gh. T. Zidaru și X. câte 20 lei, Gr. I. R. Stroe, Const. Lungu Ioan Ilie Duică, I. Oprea Paraschiva și Toma Boeru câte 5 lei, Toma Dumitrache, Stoica D. Sinca și Const. M. Puiu câte 4 lei, H. I. Oprescu, N. Oprea Puiu, Const. Gh. Vasile, N. Teșileanu și Gh. Gr. Mușat câte 3 lei, șaptesprezece persoane câte 2 lei, douăzeci și trei persoane câte 1 leu și două persoane câte 1 leu și 50 bani, tot la această bis. s'a mai donat de familia D-lui Gh. Ilie Dusca două așternuturi țesute de

in și cusute cu flori, pe sfânta masă și iconostas, iar D-șoara Susana Mihai Bucse din Brebu, un șervet cusut deasupra ușilor împărătești.

Se aduc mulțumiri publice d-lui Gh. Ciobanu din Com. Hârsa jud. Prahova, care a binevoit a dărui un steag în valoare de 85 lei bisericei filiale din cătunul Plopeni pendinte de parohia Hârsa, amintitul județ.

Se aduc mulțumiri publice următoarelor persoane pioase anume: D-nei Maria Mihalceanu, propietara moșiei Popeni, Jud. Tutova și D-lui Haralamb Zafiratos din urbea Galați, cari au binevoit a dărui bisericei din Popeni, două sfeșnice mari și două candele de argint, în valoare de 1000 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase mai jos notate, cari au binevoit a dărui diferite obiecte de valoare bis. parohiale „Adormirea Maicei Domnului“ și celei filiale „Sf. Niculae“ din parohia Leca, jud. Bacău și anume: Păr. Icon. Pavel Savin, Director al Seminarului Veniamin Costache din Iași, a dăruit obiecte în valoare de 420 lei, d-na Maria Tasse Eliad, proprietara moșiei Botești, com. Leca, idem în val. de 2070 lei, Preotul Ioan Tiron paroh al parohiei Leca pe lângă că a contribuit la reparația bisericei respective apoi a dăruit și obiecte în valoare de 120 lei.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor pioase mai jos notate și anume: d-nei Maria L. Bogdan și fiul său Dimitrie cu soția sa Manuila, mari proprietari ai moșiei Gâdinți, cari au binevoit a dărui bisericei filiale „St. Dimitrie“ din parohia Păncești, jud. Roman obiecte în val. de peste 500 lei, și d-nei Profira M. Văileanu, proprietară în com. Păncești, care de asemenea a dăruit bis. filiale Sf. Voevozi din acea parohie, un rând de vestminte preoțești în val. de 180 lei.

Se aduc mulțumiri publice enoriașilor parohiei Mărășești, jud. Putna cari au contribuit la repararea bis. din menționata parohie cu sumele prevăzute în dreptul fiecăruia și anume: Primăria respectivă cu 7000 lei, d-nul Hector Economus cu 2800 lei, George U. Negropontis 500 lei, Theodor Hallo 300 lei, Const. Rallis 400 lei, Jac Bocane, Herman Fișer câte 100 lei, Elefterie Teodorescu, Gh. Cristea, Hristea Vândă, Iorgu S. Petrea și Th. Mândru, câte 10 lei, Advocat P. Georgescu, Gr. Gheorghiu, N. Belu, Ecat. V. Umbrănescu, N. Dogariu, d na Verona și Costică Niculae, I. Corbea, Pavel V. Tudorache, Alex. Tarac Ignat Dumitrescu, Gh. Dragomirescu, Gh. Popovici și Const. Păunescu, câte 30 lei, Petru Petculescu, V. Panilescu și Hristache Drugescu, câte 5 lei, Hr. Steriapol, Paraschiv Oreanga, Ştef. Petrache, Eftimie D-triu, Iani Valaristos, Stoean D-triu, I. C-tinescu, I. C. Irimia, Năstase M. Padirea, V. Maraloiu, Ghiță și Gh. Lăcătuș, Sava Ioan, Alecu Sârbu, G. G. Stolériu, V. Joja, I. C-nescu și I Dogaru, câte 20 lei, Ștefănache Săcăluș și I. Bulai câte 50 lei, Ilie Mărculescu, I. Petruo. I. Oancea și

V. Tarac, câte 40 lei, I. R. Vlasie și Ghiță Ionescu, câte 25 lei. d-ra Teodosia Mavromate, un steag în val. de 100 lei, d. Cristo I. Sterigiopolus o icoană în val. de 70 lei, d. Timotei Mavromate idem, în val. de 70 lei, d. Gh. Bocane idem în val. de 70 lei, d. Const. Ralles, idem în val. de 400 lei, Simion Bucătar a ajutat la cumpărarea unei candele cu 40 lei, G. G. Popovici 15 lei, Const. Enăchescu 70 lei, și obștea locuitorilor cu 500 lei.

— —

Se aduc mulțumiri publice ctitorilor bis. Nașterea Maici Domnului, din cătunele: Bărboasa, Onceștii-Vechi, Taula și Dealul-Perju din com. Grecești, jud. Tecuciu, cari au binevoit, de a zidi din nou cu tot strictul necesar interior și exterior, biserica, clopotnița și zaplazul din prejur pe o întindere de 330 m. cu porți legate în fier, a cărei valoare totală este de 70,000 lei și care se va sfinți la 8 Septemvrie 1908. Asemenea Pr. paroh I. Zaharia și presv. Maria Zaharia ca donatori și ctitori Teodora presv. Ștefănescu Alex. și Costică Gociu învățător cu soția sa Verghina, care au donat una evanghelie legată în pluș cu icoane și evangheliști în val. de 100 lei, și una cădelniță de nichel în val. de 30 lei.

— —

Se aduc mulțămiri publice persoanelor mai jos notate, cari au dăruit diferite obiecte bisericii parohiale Sf. Ilie din orașul Brăila; D-lor Negoiță Neoulau pentru o față pentru sf. Masă de pluș de mătase în valoare de 86 lei; Alexandru Neagu, o covertură pentru sf. masă în valoare de 46 lei; Gh. Stănescu, o învelitoare pentru analogul portativ de pluș, în valoare de 32 lei și 50 bani; Ioan Covășescu, un rând procovețe de mătase fină, 31 lei și 10 bani; Mihalache Balan, o față de iconostas de pluș de mătase 18 lei și 15 bani; Dumitru Mocanu, o pernă și o învelitoare la tronul arhieresc 16 lei și 15 bani; Gh. Arhiviadis, o cruce pentru procesiuni, 55 lei; Anastasie Simu un felinar pentru procesiuni, 20 lei; I. D. Oțeleanu, un felinar pentru procesiuni, 20 lei; Neacșu E. Baștiurea, o carte: „Impărțirea de grâu“ a Sf. Ioan, 16 lei; Anghelache Neculau, reparatul, spălatul și argintatul a două candele, 24 lei; D-nei Maria Malinchi, reparatul unei candele, 12 lei; D-lor: Enache Soare, idem unei candele 12 lei; Vasile Cosman idem o candelă, 12 lei; Vasile Voinescu idem candelă, 12 lei; Petrache Ștefănescu idem o candelă 12 lei; Maria Goșman idem o candelă, 12 lei; Enache Ciocan reparatul unei cădelnițe, 12 lei; Ivan Slavi, reparatul, spălatul, argintatul și auritul unui sf Potir, 15 lei; Tudorache Crețu, un steag pentru procesiuni în valoare de 32 lei.

— —

Se aduc mulțămiri publice locuitorilor Costache R. Pascu și Netcu Hristu pentrucă au dăruit bisericii din parohia Pelitlia jud Constanța, cel dintăi o sfântă evanghelie în valoare de 17 lei; iar cel d'al doilea un evhologiu în valoare de 21 lei.

— —

Se aduc mulțămiri publice D-lui Gheorghe Caranfil epitrop al bisericii parohiale Buna-Vestire din Galați și snției sale D-nei Chirischița

Caranfil, cari au binevoit a dărui suma de 600 lei pentru facerea reparațiunilor acelei biserici.

Se aduc mulțămiri publice D-lui I. V. Nițoiu și soției sale Maria, cari au binevoit să dăruiască bisericii parohiale din comuna Valea-Danului, jud. Argeș, un Triod în valoare de 25 lei.

Se aduc mulțămiri publice pioșilor creștini mai jos numiți, cari au binevoit să dăruiască bisericii din parohia Rotulești, comuna Bradu-de-jos, jud. Argeș mai multe cărți de ritual și obiecte, necesare numitei biserici și anume: Un liturghier, legat în piele în valoare de 9 lei, un Evhologiu legat în piele în valoare de 13 lei, un Aghiasmatar legat în piele și pânză în valoare de 5 lei 50 bani, o Evanghelie elegant legată în valoare de 70 lei, un rând complect de odăjdii bisericești în valoare de 160 lei și un rând de procovețe în valoare de 10 lei dăruite de D. Georgescu din acea parohie, un sfeșnic în valoare de 12 lei dăruit de locuitorul Chiriță Stan, un sfeșnic în valoare de 12 lei dăruit de Gh. Marin Tudora, treizeci metri așternuturi în valoare de 50 lei dăruiți de Pr. paroh I. Popescu Albota, o candelă în val. de 9 lei dăruită de moștenitorii decedatului Pr. Radu Dinescu și împrejmuirea cimitirului făcută de obștea din Bradu-de-jos în valoare de 150 lei.

Se aduc mulțămiri publice onor. Administrației Cassei Bisericii, care a binevoit să dăruiască bisericii parohiale din Șerbănești-de-jos, jud. Argeș, un rând complect de cărți de ritual în valoare de 224 lei 50 b.

Se aduc mulțămiri publice d lui C. Popescu din comuna Sălătruc, jud. Argeș, care a binevoit să dăruiască tot materialul necesar pentru pardoseala sf. Altar din biserica parohială, Rădăcinești, acel județ.

Se aduc mulțămiri publice d-nei Ecaterina D. Olteanu și d lui Dimitrie Olteanu, cari au binevoit să dăruiască bisericii din parohia Valea-Boierească, comuna Merișani, jud. Argeș, două linguriță de argint în valoare de 22 lei pentru împărtășit creștinii.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Nicolae Vișineanu din București, care a binevoit a donà bisericii Mavrodolu din Pitești, un acoperemânt pentru iconostas și o perdea pentru ușile împărătești, cusută în fir, în valoare de 900 lei.

desvoltà în deplinătate toate acele calități superioare și ale sufletului și ale minții și ale gurii, ale acelei guri pe cari contimporanii săi au numit-o *de aur*, și care de aur a rămas în cursul veacurilor, pentrucă altul ca el, cel puțin în Orient, nu s'a mai ridicat. Vom schița deci cititorilor noștri și laturea aceasta a marelui învățător, vorbind despre calitățile sale oratorice, cari l-au făcut să fie unul dintre cei mai mari oratori ai lumei.

I.

«Claritatea în expunere a făcut gloria oratorică a lui Hrisostom». Aceasta erà părerea contimporanilor săi «și tot talentul lui zace în claritatea limbii». Sentința e adevărată și astăzi pentru noi, însă e prea unilaterală. Se face o nedreptate strigătoare la cer, dacă *tot* talentul oratoric a lui Hrisostom i s'ar atribuì numai clarității în expunere și în limbă. Claritatea, ce e dreptul, este o condițiune *sine qua non* a unui bun orator, dar ea este numai o condițiune, iar puterea oratorică e un complex de condițiuni, cari mai mult ori mai puțin sunt inerente artelor în genere. Prima dintr'acestea e negreșit acea totalitate de aptitudini speciale, pe cari le coprindem sub numele generic de talent. Acest «dar dumnezeesc» însă, în oricare artă e o taină a firii individuale, și de aceea ori ce încercări se fac de a esplicà talentul, ele rămân fără valoare generală. Claritatea în expunerea faptelor și argumentelor a fost negreșit mari calități ale lui Hrisostom, dar nu numai într'ânsa i-a stat talentul. Ce i-ar fi folosit claritatea, dacă nu ar fi avut adânca convingere despre cele ce vorbește? Și ce i-ar fi folosit și această convingere, dacă, n'ar fi avut acea admirabilă franchețe și acel ne mai pomenit curaj de a-și spune convingerile, cum l-a avut de pildă față de împărăteasa, când a numit-o de pe anvon Irodiadă? Și chiar și acest curaj ce i-ar fi folosit

dacă ar fi fost pornit numai dintr'o inimă îndrăzneață, cum o au atâția cari se distrug numai prin o cutezare oarbă, ce i-ar fi folosit dacă nu i-ar fi fost izvorît dintr'o dumnezeească însuflețire pentru cauzele ce le apără ori le combătea? Toate acestea și alte multe calități, despre cari vom aveà ocaziunea să vorbim, au format acel talent care și astăzi ne uimește cu splendoarea lui.

Ca discipol al celui mai artistic retor al vremii sale în Antiochia, a lui Libanius, posedà arta aceasta în toate amănunțimile. Pe lângă darurile naturale, adică o fantazie aprinsă, o voce dulce și mlădioasă și ușurință în vorbire, el își câștigase o cunoștință adâncă a literaturii vechi elenice, iar în școala retorică se deprinsese cu toată mulțimea acea de apucături subtile și căutate, cari formau legile unui bun orator după înțelesul de atunci. Și într'adevăr, la începutu[1] carierei sale, diaconul Ioan se trudeà să țină predici compuse după toate legile acelor canoane. Dar rând pe rând s'a lepădat de ele. Intâiu de toate a observat că înfrumusețarea predicilor sale cu fel de fel de citațiuni savante din filozofii și poeții elini e lucru nu de prisos ci de-adreptul ridicol, prin faptul că voești a susține învățăturile creștine cu părerile filozofilor păgâni, și în fața cui? a unei mulțimi inculte de pescari, de industriași, de navigatori, și de tot soiul de oameni din popor. Lepădarea aceasta de știința elină, l-a impus la căutarea altei științe, la cunoașterea bibliei, și de aici a început să studieze biblia, din care să-și scoată citațiunile și argumentele, și a și ajuns, cu ajutorul minunatei memorii ce o aveà, să cunoască cu timpul aproape pe dinafară toată scriptura. Erà de admirat cu ce ușurință citià din scriptură pasagiile pe care știà să le scoată la iveală totdeauna în momentul hotărîtor. Aveà, pe lângă enormele cunoștințe ale bibliei, și puterea extraordinară de a le aplicà, un lucru care nu e dat ori cui, căci din experiență se știe, că

sunt atâțea oameni cu cunoștințe întinse, cari nu posedă darul de a le puteà întrebuințà numai decât, așa că ele sunt oarecum în depozitul minții mărfuri fără de valoare, neputând fi puse în circulație. Apoi, s'a lepădat de toate subtilitățile limbii căutate, ale limbii nenaturale și anume croită de școlile retorice. Se povestește că într'o zi o bătrână din popor i-ar fi spus că ea cu drag îl ascultă când predică, dar că nu înțelege nimic din cele ce spune. Acest răspuns a deschis ochii diaconului Ioan, și el a înțeles că-i lipsește claritatea. De aici a început să caute a se ferì de frazele meșteșugite și alcătuite cu mult aparat retoric, dar l-a costat o înspăimântătoare muncă. Cu săptămâniie dearândul, el alergà toată ziua, împlinind șl slujbele sale preoțești, și predicând de multe ori la câte trei ori patru biserici pe zi, iar noaptea își scriea predicile, și după spusele biografului său, se luptà să le compue clar, așa că aceeaș predică o făceà și o refăceà de câte 5 și 6 ori, nepărându-i destul de simplă și de neîmpodobită cu podoabele de prisos ale retoricei înalte. Și astfel a ajuns la acea claritate a vorbirii, acea admirată claritate și pentru toți deopotrivă, la care—și într'aceasta toți cei ce l-au studiat până în zilele noastre sunt de acord—n'a mai ajuns alt vorbitor al bisericii.

Claritatea nu stă numai în structura frazelor, în topică și în sintactica simplă și logică a ideilor, dar mai ales în expunerea ideilor simple. Aici diaconul Ioan la început a fost pus între ciocan și nicovală. Intre ascultători aveà și oameni simpli, dar aveà și aristocrație, nu numai a banilor și a nașterei, ci și a inteligenței; veniau oratori mari să-l asculte, elevii școalelor retorice, rafinați de ai gândirii și de ai sentimentului, veniau și streini de departe atrași de faima puterii oratorice a lui. Cum erà el să vorbească? Pentru aceștia ori pentru cei simpli? Gloata poporului cerea lucruri, pe cari ea să le poată înțelege, dar acestea

ar fi fost pentru rafinați o teribilă decepție, o înjosire a artei, și Hrisostom ar fi riscat să fie desprețuit de ei ca un vulgar demagog, frivol în expresiuni, bădăran în sentimente și în ideile sale. Și într'adevăr la început îl admirau acești rafinați pentru ușurința vorbei și vocea lui undulătoare, dar îl batjocoreau pentru atâta îndrăzneală de a se scoborî din înălțimile artei până la cei mai de jos. Acest dumnezeesc dar oratoric să-și permită acestea! Dar cu vremea, captivați de entusiasmul și focul sacru însuflețitor ce-l punea în vorbă acest diacon, ales a lui Dumnezeu, au prins pe nesimțite dragoste de felul lui de a gândì și de a vorbì, și au început să-l prețuiască, să-l iubească apoi pentru îndrăzneala sa, și în urmă uitând de toate, uimirea lor s'a prefăcut în admirare și, mai târziu, când vorbeà presbiterul Ioan, nimeni, nici cei mai subtili gânditori nu mai aveau gândul la înalta artă, ci numai la faptul că astăzi vorbește *el.* Ioan intrase în sufletul tuturor așa de mult că erau în stare să alunge cu pietre pe vr'un episcop strein, care în trecere prin Antiochia ar fi dorit să vorbească în locul lui Ioan, a acelui om care erà numai inimă și suflet, și care prin veacuri aveà să rămâe *Gură-de-aur.*

Hrisostom găsise adevărata cale de aur, cea mijlocie între cei de sus și cei de jos. Găsise formula de vrajă pentru toți. Vorbea pe înțelesul tuturor. El nu s'a scoborît până la popor, ci stând la mijloc a atras la sine în jos pe cei zece mii de deasupra și a ridicat în sus milioanele de oameni din popor. Vorbeà popular, însă nu frivol; lua exemple, comparațiuni, proverbii, întâmplări din popor, fără să fie trivial.

M. P.

PROFEȚIILE LUI AMOS.

In bibliile ebraice și în Vulgata, Amos ocupă al treilea rând printre cei doisprezece profeți mici, iar în versiunea Septuaginta este pus în rândul al doilea. Inscripțiunea din capul cărții sale ne spune, că el erà păstor din Tecua mic oraș din tribul lui Iuda, situat la patru leghe aproape de Ierusalim din partea de miază zi și el însuși vorbind lui Amasia, preot din Betel, care'l oprì de a profetiza, îi zice: «Eu nu sunt nici profet, nici fiu de protet [1]), dar duc la pășune boii și dărâm duzi. Domnul m'a luat, când mânam turma mea și mi-a zis: «*Mergi și proorocește asupra poporului meu Israil*», (cap. VII, 15). Dar fără să fi fost format în aceste școale la ministerul profetic, Amos nu erà necunoscător în știința religioasă; el știea legea mozaică, căci desele aluziuni, ce făcea probează învederat, că el a făcut un studiu în deosebi. Pre când profetizà la Betel, Amasia 'l acuză la Ierovoam II, pentru crima de revoltă și voì să'l îndatoreze a părăsì țara celor zece triburi, spre a se retrage în regatul lui Iuda, dar sfântul profet

---

[1]) Amos prin aceasta va să zică, că el nu era nici şef, nici discipol al şcoalelor de profeţii ebraice, stabilite sub Samoil și cărora aparţinea Ilie şi Elisei.

'l înștiință, că a fost trimis de Domnul, să vorbească fiilor lui Israil și acest răspuns mărinimos fu însoțit de o prezicere, care s'a îndeplinit, adică, că cea dintăi femee a lui Amasia va fi desonorată în cetate și că el însuși va muri în pământ necurat. Inscripțiunea cărții lui Amos ne arată încă, că el practică însărcinarea sa profetică sub Ozia, regele din Iuda și sub Ierovoam, fiul lui Ioas, regele din Israil, sau Ierovoam II; și după cum Ozia nu se ridică pe tron, decât în al douăzeci și șeaptelea an al domniei lui Ierovoam II, se pare că în al patrusprezecelea an din urmă al acestui prinț, trebue socotită epoca profeției sale, adică, din anul 798 la an. 784 înainte de Iisus Hristos.

O altă împrejurare, care poate încă să hotărască până la un punct oarecare această dată chronologică, este tăcerea nemărginită a profetului asupra turburărilor, cari au avut loc în regatul lui Israil după moartea lui Ierovoam, tăcere care negreșit nu ar fi păstrat-o, dacă n'ar fi scris profeția sa înaintea acestor întâmplări și chiar când trăia acest prinț. Pe lângă aceasta, conținutul cărții sale este în acord desăvârșit cu timpul, în care 'l arată inscripțiunea. Toate viițiile în contra cărora Amos se ridică cu atâta putere, se potrivesc în chip minunat la domnia lui Ierovoam, unde biruințele, triumfurile și îmbelșugarea tuturor bunurilor trebuià neapărat să introducă o tăcere neînfrânată, o mare corupție a moravurilor. Inscripția arată ca dată a profeției al doilea an, care precedà cutremurul de pământ, dar epoca hotărîtă a acestui cutremur de pământ, despre care vorbește Zaharia în cap. XIV, 5, că a avut într'adevăr loc sub domnia lui Ozia, deși prea cunoscut fără nici o îndoială de vechii Iudei, este încă o adevărată problemă.

Subiectul și ordinea profețiilor lui Amos.

Obiectul de căpetenie al cărții lui Amos este regatul lui

Israil, către care acest profet a fost trimis în deosebi. De și această carte coprinde preziceri relative la națiunile vecine și la regatul lui Iuda, se vede că toată greutatea amenințărilor sale cad mai cu seamă asupra regatului celor zece triburi. In cele dintăi două capitole sfântul profet vestește răzbunările Domnului contra Damascului, Filistenilor, Tirienilor, Idumeilor și Amoniților, fără ca să uite totodată pe fiii lui Iuda și cei din Israil. Dela cap. III până la VIII inclusiv el tună mai cu seamă în contra crimelor și dezordinilor celor zece triburi, în mijlocul cărora trăià și unde însărcinarea sa Dumnezeească îl chemà într'un chip cu totul deosebit și vestește nenorocirile spăimântătoare, cari vin să se contopească asupra regatului lor. In sfârșit, în cap. IX, cu care se termină cartea sa, revine la fiii lui Israil, pe cari 'i amenință de răzbunările Domnului, prezicând risipirea lor. Amos vestește în urmă restabilirea casei lui David și mângâe pe fiii lui Israil, făcându-i să nădăjduiască o întoarcere sigură în patria lor și o norocire fără întrerupere și fără sfârșit, dar el nu trebue a se înșela întru aceasta sub vălul misterios al acestei întoarceri, Amos însemnează mai cu seamă timpul lui Mesia, sub care numai ea găsește întreaga sa împlinire.

Criticii în zadar s'au silit să hotărască, în ce timp și cu ce împrejurare Amos a compus fiecare din oracolele coprinse în cartea sa. Noi privim ca îndestul de probabilă părerea acelora, cari gândesc, că profetul a scris cartea sa întreagă dintr'o singură dată și a voit să ne deà un sumar de preziceri făcute în deosebite împrejurări. Hengstenberg, care împărtășește acest sentiment, se pare că observă cu dreptul, că cartea lui Amos se împarte firește în două părți. In cea dintăi cap. I—VI sunt vedenii de noapte, cari domină; în cea de a doua cap. VII—IX, sunt vedenii, ale cărora obiectul este un simbol prea simplu și arătat cu o màre scurtime. Prima parte formează un tot

regulat, o singură cuvântare, care urmează pânâ la sfârșit. A doua conține deosebite bucăți de o mare scurtime. Fiecare vedenie nouă formează, cu cuvântarea la care se reduce, o bucată deosebită. Capitolele VII, VIII și IX fac fiecare în particular un tot deosebit. Cu toate acestea, nu trebue a conchide, că ele se urmează într'un ordin exact cronologic. Este un tot de amenințări, după care vin făgăduințele unui timp mai fericit. Și, deși profetul a avut încă să amenințe și ocărască, el nu puteà, după ce a îngrămădit atâțea nori, să se opriască de a face să strălucească oarecare raze a le soarelui fericirei. Fără această concluzie ar fi lipsit dela unul din scopurile de căpetenie al profeției, acela de a mângâiâ după ce a înfricoșat, acela la care toți ceilalți profeți s'au conformat cu o exactitate desăvârșită.

Autenticitatea și divinitatea profețiilor lui Amos.

Toți criticii, chiar cei mai îndrăzneți, admit autenticitatea acestor profeții. Singurul filozof Hobbes, cu toate că mărturisește că cartea, care poartă în cap numele lui Amos conține preziceri ale acestui profet, presupune însă că nu este el, care a compus-o: «*Liber Amos prophetia ipsius est. An tamen ab ipso scriptus sit, non apparet,*» părere care fără să fie absolut opusă unui adevăr de credință generală, merită să i se imprime nota veștejită și de cea mai mare îndrăzneală. Cât despre divinitatea profețiilor lui Amos, ea decurge în parte din autenticitatea lor. In cele două propositiuni următoare vom dà un sumar, care conlucrează a stabilì acest îndoit caracter.

Iată întâia propunere: *Amos este autorul profețiilor, cari poartă numele său.*

Este atât de greu a bănuì rațiunile, pe cari Hobbes a putut să boteze părerea sa asupra autorului acestei cărți,

că toate felurile de probe uneltesc ca într'un glas în folosul lui Amos.

Nu este carte a Bibliei așa puțin de întinsă, unde autenticitatea să reunească un așa mare număr de aprobări, luate din Vechiul ca și din Noul Testament. Printre sfinții scriitori a cărora autoritate o aducem, unii au numit lămurit pe Amos, ca fiind autorul oarecăror locuri, ce găsim în cartea sa; alții au citat sub titlul de *Profeții* sau *Scrieri* mai multe sentințe, oracole profetice sau trasuri istorice, cari se citesc de o potrivă în scrierile ce atribuim lui Amos; și alții au reprodus în lucrările lor expresiuni, frase sau imagini, cari nu pot să fie împrumutate decât dela el, pentrucă ele nu se întâlnesc nici într'o altă parte. Este adevărat, că toate mărturiile, cari nu numesc explicit pe Amos, nu stabilesc cu exactitate prin ele însăși teza ce susținem; dar ele au îndirect putere de probă, căci dacă este constatat, că cel puțin un sfințit scriitor este citat sub numele de Amos, profețiile ce i-se acordă în general și că nici un alt scriitor de o autoritate deopotrivă nu a atribuit chiar această carte la un autor deosebit, nu este loc de îndoială, că ea nu este într'adevăr lucrarea acestui profet. Deci, aceasta este ce s'a întâmplat pentru profețiile lui Amos. Autorul cărții lui Tobia, puind în gura lui Tobia tatăl acest oracol profetic: «*Intoarce-se-vor sărbătorile voastre întru plângere, și toate veseliite voastre întru tănguire*,» oracol, care se găsește în cap. III vers. 10 al profetului nostru, adaogă că acest om sfânt amintea în sufletul său acest cuvânt, pe care Domnul a zis prin profetul Amos: «*Mi-am adus aminte de cuvintele pe cari le-a zis Domnul prin profetul Amos*» (Tob. II. 6). Hobbes va zice fără îndoială, că Tobia nu este pentru dânsul o carte sfântă. Dar ce argument are el de a respinge mărturia sa asupra punctului ce ne ocupă? 'L găsește el în opoziție cu o autoritate mai respectabilă? Și

autorul acestei cărți nu este din contra, în acord cu toată tradițiunea?

Nici odată vre un Iudeu, vechiu sau modern, nici odată vreun creștin n'a avut cugetarea un singur moment a pune la îndoială autenticitatea cărței, care poartă numele lui Amos. Din contră sinagoga, ca și toate bisericile creștine, rabini ca și Părinți și teologi au atribuit-o totdeauna acestui profet. In sfârșit, criticii cei mai întărâtați a disputa autoritatea cărților sfinte, chiar sub cuvintele cele mai neînsemnate, se unesc într'o glăsuire, că nimic nu împiedică de a învoi profetului Amos cartea, care trece sub numele său. Deci, după atâtea autorități reunite, se pare că Hobbes, care neapărat le cunoștea, ar fi trebuit să expună argumentele sentimentului său personal și a nu se mărgini la o simplă mărturisire.

Caracterele întrînsice ale cărței arată încă în chip destul de învederat, că ea este într'adevăr eșită din mânile sfințitului scriitor, al cărui nume poartă. Și mai întâiu însuși inscripțiunea ne înlesnește o probă netăgăduită, pentrucă ea zice expres, că această carte coprinde cuvintele lui Amos. Este aproape de prisos a observa, că deși Amos vorbește de dânsul în a treia persoană, nu se poate conchide în chip legitim din această împrejurare, că el nu mai este autorul profețiilor ce-i atribuim, pentrucă multe alte cărți, atât sfinte cât și profane, recunoscute ca autentice, ne dauex emple despre această particularitate. Rosenmüller observă cu deplină judecată în această împrejurare, că nimeni nu s'a îndoit vreodată, că comentariile lui Iuliu Cezar au eșit din pana sa sub pretext, că acest autor recunoaște aci faptele sale și gesturile sale la a treia persoană. De altă parte autorul profețiilor lui Amos vorbește asemenea câte odată la întâia persoană, după cum se probează în cap. VII, VIII și IX. In al doilea loc, subiectele ce sunt tratate în această carte, ca și stilul în care este scrisă, se

potrivesc cu totul la timpurile, la cari se reduc și mai cu seamă chiar la persoana lui Amos. In sfârșit, toate viţiile și toate dezordinile, în contra cărora profetul sună cu atâta energie, sunt întocmai acestea, ce domniau în cei din urmă ani ai lui Ierovoam II, timp în care el înplinea însărcinarea sa profetică. Cât despre stil și chipul cu care își exprima ideile, aceste imagini fără număr, împrumutate din câmpii, turme, pustietățile vieței păstorale, descopere în chip natural un păstor, care și-a petrecut zilele în deșerturi în urma turmelor, probă ce a condus invederat pe învățatul critic Hase, care în descrierea sa asupra lui Amos, arată că se află în cartea acestui profet puține versete, unde nu se găsesc amintiri la viața pastorală sau la aceia, ce se potrivesc la acest fel de existență. Oare cari nume proprii de țări și popoare, ce se găsesc în aceste profeții, nu probează nici de cum, că Amos a fost un om învățat în istorie și geografie, după cum se pare că pretinde Jahn; acesta este sentimentul lui De Wette însuși și cât despre cunoștința constelațiunilor, care după același Jahn, probează, că profetul nostru avea sufletul cultivat *(vir cultus)*, trebue a observà, că din timpurile cele mai vechi oare cari noțiuni cel puțin elementare de astronomie, a trebuit să fie cu atât mai familiare păstorilor și muncitorilor, în cât le erau întru câtva neapărat trebuincioase. Adăogând, că Amos nu zice în subiectul acestor constelațiuni (ver. 8, 26) un singur cuvânt, care îndreptățește a conchide, că el fu învățat cel puțin din lume în știința astronomică, simpli păstori și lucrători din zilele noastre nu vorbesc mai puțin așa cum trebue de oarecari stele. Astfel nu este nimic în aceia, care să fie în opoziție cu persoana lui Amos. De asemenea caracterele întrânsice ale cărți, care poartă numele acestui profet, confirmă din toată autoritatea lor impunătoare mărturiile extrânsice

cari stabilesc deja atât de temeinic titlurile autenticității sale.

A doua propunere este următoarea: «*Profețiile lui Amos sunt o carte divină.*

Această propunere este de credință, după cum zic teologii și biserica n'a fost lipsită de îndemnuri, spre a o înscrie printre articolele simbolului său.

Toate mărturiile extrânsice arătate în folosul autenticității cărți lui Amos, probează prin o consecință neapărată autoritatea sa divină. In sfârșit, Iudei și creștini n'au reprodus-o numai, ca fiind scrisă de acest profet, dar încă ca fiind o lucrare profetică și insuflată de Dumnezeu autorului său. De asemenea ei nu au înscris-o în canoanele lor de sfinte scripturi tocmai, pentrucă ea a eșit din pana unui păstor din Tecua, dar pentrucă Duhul lui Dumnezeu a îndreptat mâna acestui profet, pe timpul când o compunea. Cât despre autoritatea sfinților scriitori, ea vine asemenea să întărească divinitatea profețiilor lui Amos, dupăce au probat negreșita autenticitate. Mulți dintre dânșii au reprodus cu tot dinadinsul scrierile acestui profet, sau a făcut aluziuni învederate. Deci, credem că cititorul va avea o probă, dacă voește a compara numaì Amos I, 1, cu Zahar. XIV, 5; Amos I. 2, cu Erem. XXXV, 30; Amos IV, 9, cu Agheu II, 18; Amos V, 11, cu Sofon. I, 13; Amos V, 15, cu Rom. XII, 9; Amos V, 18, cu Ierem. XXX, 7 și Sofon. I, 15; Amos V, 25, cu Fapt Apost. VII, 42; Amos VI, 1, cu Luc. VI, 25; Amos VI, 8, cu Ierem. L 1, 14; Amos VIII, 10, cu Tob. II, 6 și I Macab. I, 41; Amos IX, 4, cu Ierem. XLIV, 11; în sfârșit Amos IX, 11, cu Fapt. Apost. XV, 16. Amintim totdodată, că chiar dacă nici unul dintre sfinții scriitori, nu ar fi însemnat pe Amos cu titlul de profet, nu urmează că el a fost lipsit de ajutorul peste fire al însuflețirei în compunerea profețiilor sale, căci autorii mai cu seamă ai ve-

chiului Testament, nu numai că nu dau obicinuit nici un titlu strămoșilor lor, când le făceau oare care foloase, dar se credeau scutiți de a-i numì, căci prin aceia chiar că ei reproduceau cuvintele lor, spre a stabilì ceeace ei însuși scrieau sub insuflarea Duhului sfânt, dedeau o probă neîndoioasă, că ei recunoșteau întrânșii o autoritate dumnezeească. Dar nu este aci locul a face o presupunere de acest fel, pentrucă Tobia declară formal, că Dumnezeu a vorbit prin gura profetului Amos, pentrucă sfântul Ștefan reproducând în faptele Apostolilor un loc din Amos, dă profeției sale numele de carte a profeților: *Sicut scriptum est in libro prophetarum*, pentrucă în sfârșit sfântul Apostol Iacov, după cum îl citim încă în faptele Apostolilor XV, 15, 16, raportând în conciliul din Ierusalim un oracol al aceluiași Amos, îl arată sub titlul de cuvinte profetice: *Et huic (Simoni) concordant verba prophetarum sicut scriptum est.*

Amos se dă ca trimisul lui Dumnezeu, spre a face cunoscut oamenilor voințele sale. In multe părți ale cărței sale, vorbește în numele său și el ne încredințează, că a fost sprijinit de vedeniile sale dumnezeești: *Iată ce zice Domnul, iată ceeace Domnul mi-a făcut să văz,* sunt formule ce se citesc în capul tuturor oracolelor sale. Deci, cum ele se găsesc legate la preziceri, pe cari ludei puteau cu înlesnire a cerceta îndeplinirea, este învederat, că Amos nu ar fi fost nici de cum atât de neghiob și așa de nesimțitor, spre a se zice însărcinat de o misiune dumnezeească, pe care Dumnezeu nu i-ar fi încredințat în adevăr, când el știa negreșit, că neadevărul și înșelăciunea supt acest punt nu puteau să rămână mult timp ascunse. Cu toate acestea simplitatea ce domnește în deosebite părți ale cărței sale, spiritul de pietate și zel, ce se observă în toată purtarea sa, îl pun în deajuns la adăpostul bănuelii de această natură.

Cartea lui Amòs conține mai multe preziceri, a căror împlinire ne înlesnește o nouă probă, că acest profet era într'adevăr însuflat de Dumnezeu, pe când o compunea. In cap. I. vers. 5, Amos prezice, că Livienii vor fi transportați la Kir. Deci autorul cărți a patra a Impăraților cap. XVI, 9, ne arată că acest transport a avut loc sub Teglatfalazar, regele Asirienilor, adică aproape cu cincizeci sau șeasezeci de ani după Amos. In cap. II. 5, profetul vestește, că focul va fi pus în Iuda și casele Ierusalimului prefăcute în cenușe. Deci istoria Iudeilor ne spune, că această profeție fu în deosebi împlinită aproape cu două sute de ani după Navuhodonosor. Citim în cap. V. vers. 27, că poporul celor zece triburi trebue să fie dus rob și transportat dincolo de Damasc. Deci, din cartea a patra a Impăraților cap. XVI, 6, 23, cunoaștem, că acest eveniment a avut loc cu șeasezeci sau chiar optzeci de ani după această prezicere. În cap. IX, vers. 14, este prezis, că fii lui Israil se vor întoarce din robie, în care ei gemeau de mult timp. Deci, această întoarcere s'a săvârșit cu mai mult de trei sute de ani, dupăce Amos a vestit-o. Dar ceeace dă mai cu seamă o mare putere acestor deosebite profeții este, că cele dântâiu au fost făcute la o epocă, când regatele Iuda și Israil erau într'o stare prea înfloritoare și care prin urmare nu putea firește să dea loc la păreri de asemenea nenorociri și că acest din urmă oracol a fost dat într'un timp, când întoarcerea triburilor trebuia să se arate nu numai cu neputință, dar chiar o himeră, ce nu puteà venì în suflet decât unui vizionar nebun și cu totul ciudat. In sfârșit, chiar în acest IX capitol, venirea lui Mesia și întoarcerea neamurilor sunt curat vestite, după cum au arătat toți interpreții.

Aceste probe sunt de ajuns fără îndoială, spre a se vedeà, că Amos n'a putut compune cartea sa cu singurul

ajutor al luminilor sale naturale, ci a trebuit neapărat să fie sprijinit de însuflarea Dumnezeească a Sfântului Duh.

Caracterul și frumusețile poetice ale profețiilor lui Amos.

Judecățile, cari au fost aduse de critici asupra meritului literal al lui Amos, nu se potrivesc îndestul unele cu altele. In prefața comentariului său asupra acestui profet, Fericitul Ieronim a zis despre dânsul: *Imperitus sermone, sed non scientia.* Dar Fericitul Augustin, care, după înțeleapta observare a lui D. Calmet, nu erà mai puțin lămurit ca Fericitul Ieronim în materie de elocință și care nu înlătura sentimentul, ce aveà despre stilul lui Amos, 'l ales cu dinadinsul, spre a arătà, că se aflà în profeți o elocință oarecare naturală și condusă de spirit de înțelepciune și potrivită la natura lucrurilor, că aceștia chiar cari acuză pe sfinții noștri scriitori de neștiință, în materie de stil și politeță de cuvântare, n'ar fi putut alege expresiuni mai proprii, nici mai variate, nici un stil mai înflorit, dacă ar fi fost să vorbească acelorași persoane și în aceleași împrejurări.

Lowth nu împărtășește sentimentul fericitului Ieronim. Iată cum judecă el meritul poetic al profetului din Tecua: «Fericitul Ieronim zice în subiectul lui Amos, *că el este puțin instruit pentru cuvântare, și nu pentru știință,* aplicându-i astfel ceeace Sfântul Pavel a zis din modestie de el însuși, (II Cor. XI, 6). Mai mulți, atrași din autoritatea Fericitului Ieronim, au vorbit despre acest profet, că era cu totul grosolan, fără elocință și desbrăcat de ori ce fel de podoabă. Dar el este cu totul altfel. Dacă cineva citește prezicerile sale cu nepărtinire și în scop de a cunoaște lucrarea, iar nu autorul, va mărturisì la ceeace credem, că păstorul nostru nu a fost inferior în nimic celor mai mari profeți (II Cor. XI, 5); că el se potrivește cu cei mai

sublimi, pentru ridicarea cugetărilor și pentru mărirea geniului și cu mare greutate s'ar găsì cineva, care l'ar dobândì pentru strălucirea stilului și eleganța compunerei. Da! Acelaș spirit prin inspirațiunile sale cerești însufleți pe Isaia și Daniil la curțile regilor, David și Amos în întunecimea unei păstorii, alegând totdeauna vrednici interpreți ai voinței sale și trăgând câte odată laude desăvârșite chiar din gura copiilor, punând în întrebuințare elocința unora și dând-o celorlalți.

Eichhorn face din meritul poetic al lui Amos o laudă, care nu o cedează în nimic la aceia a lui Lowth. După criticul din Gættingue, Amos are o atingere originală, un mare talent de expunere, care formează unul din caracterele sale de căpetenie. Cât despre picturile sale, totul este așa de îndemânatic zugrăvit, în cât se poate deosebì fără multă osteneală, până la cele mai mici trasuri. Mai multe bucăți ne arată adevărate tablouri în miniatură și chiar când un pictor le-ar decopia numai după modelul său, ele ar prezenta încă ochiului scenele cele mai răpitoare ale naturei. Puterea imaginației sale este astfel, că ea zugrăvește acelaș obiect sub deosebitele sale fețe, totdeauna după natură, dar totdeauna cu o minunată varietate. El caută necontenit a se întrece pe el însuși, sub câte forme deosebite nu zugrăvește el câte odată tirania regilor, iar altă dată Atot-puternicia lui Dumnezeu! Imaginile se apasă sub condeiul său, când este vorba de a zugrăvì frumoasele timpuri ale lui Mesia; el iubește antitezele îi place a arătà asemănările sale prin întrebări energice și sentențioase, a începe frasele sale în acelaș fel și a le termina după cum le-a început. Cea mai mare parte din simbolele sale sunt împrumutate dela agricultură și din viața păstorală. Câmpiile și viile, turmele și pășunile sunt totdeauna înaintea ochilor săi. Educația ce a primit face câte odată să întrebuințeze imagini trase din viața săracă

a oamenilor din câmpie și proverbe în întrebuințare printre păstori. Cu toate acestea cuvântarea sa este erudită și plină de aluziuni la istoria națiunei sale, geografie, astronomie și anticități. Deși cea mai parte a imaginilor, cu cari el împodobește cuvântările sale erau deja cunoscute înainte de dânsul, el a fost destul de fericit, spre a inventa altele noi sau cel puțin spre a da o nouă întorsătură celor vechi.

Jahn recunoaște, că cuvântarea lui Amos este într'adevăr poetică și dacă el mărturisește, că acest profet nu s'a ridicat până la sublim, susține asemenea, că nu se află nimic josnic în stilul său și pentru aceasta el impută Fericitului Ieronim, că a vorbit într'un chip atât de puțin favorabil: *Immerito Hieronymus prophetam imperitum vocavit.*

De altă parte, Rosenmüller pare a subscrie la judecata Fericitului Ieronim, pe când el zice, că stilul lui Amos se potrivește profesiunei sale de păstor, care la împiedecat a se formà la o dicțiune mai politicoasă.

De Wette nu știe să admire în destul meritul său literal: «Amos, zice el, este poate cel mai regulat din toți profeții pentru stil; el iubește tot ce este uniform și în drepte potriviri; 'i place a amănunți obiectele și dacă el este curat în amănuntele sale, nu lipsește cu toate aceste nici de putere, nici de pornire poetică. Imaginile, ce întrebuințează 'i sunt proprii și au totdeauna un aer răcoritor; un ritm armonic dă cea mai mare plăcere expunerei sale, iar cât despre periodul său este în general bine rotunjit. In întrebuințarea ce el face de simbolică, se arată totdeauna înțelept și moderat, dar în acelaș timp probează un gust cât se poate de bun. Limba ce el vorbește, afară de oarecari ușoare excepțiuni în ortografie, este curată și frumoasă.

După acest studiu serios al stilului lui Amos, ni se pare că De Wette, acest critic de altă parte de un gust atât

de aspru, a desinat cu desăvârșire caracterul poetic al ilustrului nostru profet.

Nu cunoaștem în cartea lui Amos o singură bucată, care nu cuprinde oarecare frumusețe poetică; cu toate acestea vom reproduce pe cele următoare, ca meritând mai cu seamă a fi observate. Versetul 8, din cap. III ne arată un frumos exemplu de sublim. «*Leul va răcnì, și cine nu se va spăimântà? Domnul Dumnezeu a grăit și cine nu va proorocì?*» Mărturisim, că traducătorul este neputincios a redà frumusețea ce prezintă această exclamație în textul original. Cât de sublim încă ca descrierile A-tot puterniciei lui Dumnezeu, ce face profetul în cap. IV, 13; vers. 8; IX, 5, 6? Tabloul dreptății Dumnezeești, zugrăvite în cap. IX, vers. 2 și 3 are ceva spăimântător ca subiectul însuși; cineva nici odată n'a arătat toate trăsurile atât de vii și atât de însuflețite, dorința și vioiciunea unei drepte răzbunări. Această zugrăvire abia săvârșită Amos dând o nouă vigoare condeiului său în culori cu titlul deosebite, ne pune sub ochi scena cea mai văzătoare, aceia de timpuri frumoase, zile fericite, pe cari Mesia trebue să facă a domnì pe pământ. Unii critici nu pot admira în destul această imaginație bogată și schimbată, care face pe Amos propriu a trata cu atâta demnitate subiectele cele mai lipsite de legătură; pentru noi, oare cari talente naturale, ce putem acorda acestui profet, suntem încredințați, că el a fost puternic ajutat în frumoasele și elegantele compoziții de Duhul Sfânt, care îndrepta mâna sa în acelaș timp, când strălucea inteligența sa de o lumină extra ordinară, vie și îmbelșugată.

Amos sfârșește profețiile sale prin a prezice, că Iudeii vor fi restabiliți în pământul lor natal și că tronul lui David va fi înălțat: »*In ziua aceia ridica-voiu cortul lui David cel căzut,* și din nou voiu zidi cele căzute ale lui și cele răsturnate *ale lui le voiu ridica, și iarăși îl voiu zidi*

ca în zilele veacului» [1]) Iudeii moderni abuzând de această profeție se laudă, că într'o zi Dumnezeu îi va restabili în Palestina și va reânoì domnia lui David. Este de ajuns a cetì cu băgare de seamă textul, spre a vedea că profetul a prezis numai restabilirea Iudeilor după captivitatea Babilonului și ceeace a zis el s'a împlinit în acelaș timp.

Biblia face mențiune de un alt Amos, tatăl profetului Isaia. Se găsește un al treilea cu acelaș nume în genealogia Mântuitorului nostru, arătată în evanghelia Sfântului Apostol și evanghelist Luca.

C.

[1]) Amos cap. IX, vers. 11.

Câteva cuvinte asupra unui discurs al sf. Ioan Hrisostom, de mare însemnătate politică și religioasă a timpului său.

Sf. Ioan Hrisostom, cel mai mare orator al creștinătățeiși cel mai genial pătrunzător al nevoilor sociale, este considerat de toți și ca cel mai virtuos și pentru aceea enumerat în trinitatea celor mai celebri dintre sfinți, alăturea cu Marele Vasilie și cu Marele Grigorie. Acest renumit bărbat bisericesc, caută prin predicile sale multiple și variate a cercetà, a stabilì și a îndrumà societatea creștină născândă pe bazele puse de însuș Inființătorul ei, de Iisus Hristos, Domnul nostru. Aproape în toate discursurile lui el combate și stigmatisază toate lipsurile societăței creștine, voind prin aceasta a desbrăcà omenirea de vesmântul învechit al păgânătăței, de obiceiurile păgânești, de deprinderile necuviincioase și de superstiții. Voià să formeze o societate adevărată, curată, morală și evangelică. El ș'a făcut datoria pe deplin ca păstor în toată viața lui, predicând adevărul și ca resultat al muncei lui a fost ultim răsplătit cu surgun și a murit în exil, îndepărtat din scaunul seu de Patriarh al Constantinopolului. Asta-i răsplata oamenilor mari. Dar Biserica și posteritatea apreciindu-i marele lui merite l'au sanctificat, și'l considerà ca pe cel mai mare între mari, ca cel mai aprig luptător pentru așezarea și consolidarea Bisericei lui Hristos. Abea după

1500 de ani dela moartea lui, Biserica creștină de rit Catolic și Ortodox i a serbat cu mare pompă amintirea sa. Discursurile lui sunt scrise cu atâta artă oratorică și cu atâta farmec și armonie, în cât citindu-le cineva în original, nu se satură niciodată, este continuu atras de sublimitatea ideilor, de dulceața cuvintelor lui și de măestria aranjărei frasei. Eu am citit mult din acest Sf. Părinte și vecinic ì-am admirat talentul și oratoria sa. Dar să vin la cestiune. Discursul ce am tradus este foarte valoros, pentru ideile ce cuprinde și tendințele ce urmărește autorul de a le realizà. In Biserică trebue ținută strict ordinea și disciplina, pentrucă în ea omenirea creștină se pune în raport și contact cât mai direct și mai apropiat de Dumnezeu Creatorul a toate. Altfel prezența credincioșilor prin disordine și nedisciplinare, în loc de respect, de cult divin, de putința de a atrage îndurarea și mila Dumnezeirei la ceririle lor, ar provocà urgia și disprețul Cerului asupra lor. Aceasta se înțelege ușor de ori cine. Dacă nu te rogi cu zdrobire de inimă, în liniște, cu convingere deplină, cu gândire curată, atunci este mai bine de a nu te mai rugà de loc, căci ruga să preface în insultă și înjurie în fața Dumnezeirei pe care o adori. Din păgânătate societatea născândă creștină conservà încă multe obiceiuri și deprinderi, care de loc nu se potriveau cu sublimele doctrine despre cult din creștinism. In acest scop Sf. Ioan Hrisostom își propune a educà pe creștini, atrăgându-le atențiunea de a părăsì obiceiurile și deprinderile din păgânătate, și a se deprinde cât mai bine cu ordinea și disciplina Bisericii lui Hristos. Pentru a le impune mai puternic ideile creștine în societatea timpului seu, el tratează mai întâi sublima Majestate a Dumnezeirei, demonstrând că ia-i prezentă în Biserică în chip nevăzut, atunci când se cântă și se citesc în Biserică rugăciunile ritualistice, pentrucă acelea sunt în realitate ca pronunțate de noi de cei de față, și prin care implorăm îndeplinirea cererilor și do-

rinţelor noastre drepte. Cântăreţii nu's decât instrumentele noastre, iar aceasta spre a evità dezordinea, confuzia şi dezarmonia provocată de vociferarea în comun, cum a fost şi este în Havra evreească. Pentru a combate cu succes acest abuz oriental, Sf. Ioan Hrisostom le spune că Dumnezeirea-i de faţă în Biserică şi deci să înceteze cu strigătele în comun, cu ridicarea mânilor cătră Dumnezeu de ale ascultà ceririle, cu vaete şi ţipete pentrucă prin astfel de maniere insultă în loc de a atrage Dumnezeirea în favoarea lor. Să înceteze de a vorbì lucruri de afaceri lumeşti în Biserică, de a se tot mutà neîncetat din loc în loc când vin la Biserică, pentrucă prin aceasta distrag atenţia celor ce să roagă. Aceste urîte obiceiuri mai sunt încă şi până astăzi şi la noi şi ar trebuì se dispară cât mai curând. Trebue respectată ruga aproapelui, care cu durere şi cu inimă sdrobită pronunţă cătră Dumnezeu cererea sa. Pentru a şterge cât mai în grabă urmele obiceiurilor păgâneşti din Biserică, Sf. Ioan propune credincioşilor, de a se constituì în societate religioasă şi ei admit a pedepsì apoi pe abuzivi şi pe cei nesupuşi cu excluderea din Biserică şi cu excluderea chiar dintre creştini pe cei incorigibili şi scandalizători pentru închinători. Biserica i Casa lui Dumnezeu şi n'are nici un drept necredinciosul să provoace turburări şi desordini între credincioşi. Acesta-i cuprinsul discursului ce urmează. Să fie numai citit cu atenţie.

C. Erbiceanu.

UN DISCURS IMPORTANT AL SF. IOAN HRISOSTOM

despre laudă la cele ce se întimpină în Biserică şi despre disciplina în doxologii şi la textul: Am văzut pe Domnul şezând pe tron înalt şi ridicat (Isaia. C. 6. V. I).

«Vă văd pe voi arătând mare îngrijire ca să realizaţi în faptă, cele zisc de noi mai înainte. Deci pentru aceea şi cu fără osteneală mă dispun să arunc sămînţile învăţăturei hrănind în mine nădejde bună de aicea. Căci şi plugarul

când aruncă sămânța pe ogorul său cu osteneală, și când pământul îi produce, și ogoarele prosperând le privește, uită oboselele de mai înainte, cum și munca sa de după aceia și îngrijirea sa și să îndeamnă pentru câștigul ce-l așteaptă, iar cultivarea aceasta-i devine câștigătoare. Aceia deci de fructe nutritoare își dă abundența sa și procură hrană trupurilor ființelor existente. Iar această învățătură prin cuvinte, și prin darurile sufletești multiplicate, ne procură bogăția sufletească, hrana cea necheltuită și neschimbată, ce nu se pierde și nici nu se strică cu timpul, ci cu o tainică providență încă să conservă, și care are un product priceput numai cu mintea. Aceasta-i producția ostenelilor noastre, aceasta-i bogăția ce o depun iubirei voastre. Aceasta deci înțelegând-o crescând în voi, mă bucur deapururea, pentrucă nu în zadar am aruncat semințele, pentrucă nu în deșert am suportat ostenelele, pentrucă am sămănat în pământ mănos și productiv, și propriu pentru fructiferare. De unde presupun un astfel de câștig? de unde înțăleg că cuvintele mele au progresat în fapte? din prezență în masă a voastră la Biserică, și pentrucă voi veniți de dimineață și ocupați Biserica, care este mama noastră a tuturora, din starea or șederea voastră de toată noaptea și ne'ntrerupt, din aceia că imitați ceata îngerească, aducând neîncetat Creatorului imnologie ori cântări. O daruri a lui Hristos! jos în Biserică stau în cete oamenii, iar sus în ceruri Serafimii strigă cântând Trisaghiul—cântarea cea întreit sfântă. Jos mulțimea aceiași cântare oamenii o înalță lui D-zeu. O serbare comună constituesc cei din ceriu și cei de pe pământ! O mulțămire, o bucurie, o veselie pare a unui cor! Această aplăudare a îngăduit-o neexprimata bunătate a Stăpânului, pe aceasta a constituit-o Sfântul Duh. Această armonie a vocelor cu buna voință a conglăsuit-o. Una este mulțămirea adusă, care sus își are melodia printre membri, dela trinitate,

însăș precum ca printr'un Canon (instrument muzical) modulându-se cântarea se întonează fericita melodie, cântarea îngerească, sinfonia angelică. Acesta este scopul grijei de aicea, acesta este fructul întrunirei noastre. De aceea mă bucur văzând o astfel de bună-voință. Mă bucur înțelegând în sufletele voastre veselie, veselia cea spirituală, veselia cea după Dumnezeu. Căci nimic alt nu înveselește viața noastră și atâta dispunând-o, ca tămâerea în Biserică. In biserică se conservă bucuria celor ce se veselesc, în biserică este veselia celor întristați, în biserică este bucuria celor supărați, în biserică este odihna celor obosiți, în biserică este liniștea celor osteniți. «*Veniți zice, către mine toți cei osteniți și încărcați de nevoi, și eu vă voi odihni pre voi!*». Ce glas ar fi fost mai de dorit de cât acesta, ce ar fi mai plăcut de cât această chiemare? Pentru ospăț spiritual te chiamă, în biserică te chiamă Stăpânul, la odihnă te îndeamnă în locul ostenelilor, la încetarea de suferinți te mută, ușurându-ți greutatea păcatelor, desfătarea inimii, vindecă melancolia, necazurile și întristarea. O neexprimată îngrijire! O chiemare cerească! Să ne grăbim deci iubiților, ca să o arătăm pe această grijă răspândindu-se între noi după o credincioasă bună ordine și să îndeplinim pe acestea cu datoritul dor. Căci despre aceasta voesc să vă vorbesc astăzi. Mi se pare că este greu, este însă nesupărător și folositor lucru cu adevărat. Astfel fac și părinții iubitori de fii, îi stătuesc nu numai pentru cele ce-i bucură momentan, dar și pentru cele ce-i supără după aceea, și nu-i îndeamnă numai arătându-le câștigul de aicea, dar și câte li se par că sunt nevoiașe și care îndeplinindu-le sunt mântuitoare; iar acestea cu multă stăruință îi învață, și cu asprime expun conservarea lor. La aceasta îmi îndrept și eu cuvântul, pentruca nu în zadar să-mi depun osteneala, ca necesitatea ocupațiunei suportând-o să nu mă lupt aruncând din mâni fără ju-

decată și ca să nu se risipească în aer graiurile mele, întonându-le spre pierdere mai mult decât spre câștig moral. Căci comerciantul nu trimite mărfurile departe, ca el să sufere vijelie multă de vânturi și ridicarea valurilor, căci ar presupune că fără cuvânt și în zadar se expune la atâtea osteneli. Dar de aceia și mările le precurge, și să luptă cu periculile, se mută din loc în loc și își petrece nopțile toate fără somn, pentruca negoțul său să tot sporească; că dacă negoțul nu prosperă și capitalul lui este amenințat de pierdere, și nici a se ridica i-ar mai fi cu putință și nici să suporte acele variate primejdii. Deci cunoscând aceasta, să ne apropiem cu religiositatea cuvenită aicea, ca nu [redacted] de iertarea păcatelor, să le adaugim mai mult, și apoi să ne întoarcem acasă. Care-i cestiunea și ce se pretinde din partea noastră? ca dumnezeieștile cântări trimițându-le sus să fim cuprinși de multă frică și împodobiți cu religiositate, astfel să le proaducem noi; pentrucă sunt unii din cei dintre noi de aicea, pe cari nici iubirea voastră nu socot că nu-i ne cunoaște, aceștia disprețuesc pe D-zeu, iar cuvintele sufletești, ei le socotesc ca comune, scot tonuri neregulate și nu sunt de loc mai de seamă de cât nebunii. Mișcându-se cu tot trupul, ducându-se ici și colo în biserică și cu obiceiuri streine de/starea spirituală arătându-se, nenorocirii și mizerii! pentrucă se cuvine ca cu frică și cu cutremur să înalți spre D-zeu doxologia angelică. Cu frică să se aducă Creatorului doxologia, și prin ea să ceară iertarea greșalelor. Iar tu nu imitezi pe părinți și pe învățători, în biserică stai desordonat ridicându-ți în sus mânile, și schimbându-ți pururea picioarele, și legănându-te cu tot trupul. Și cum tu nu te temi și nici nu te înfricoșezi îndrăznind la fapte de acestea?. Cum de nu pricepi că *Acela* este aicea de față, Stăpânul tuturor, și măsură mișcarea fiecăruia și-l cercetează conștiința? Cum de nu înțelegi că Ingerii sunt de față la

această înfricoșată jertfă și cu frică o urmăresc? Dar tu nu înțelegi acestea, fiindcă ți-ai întunecat mintea de cele auzite și văzute în teatre și pentru aceia cele făptuite acolo le reproduci la orânduelile (tipurile) bisericei; de aceea cu strigă-te, (răcniri) nesămuite îți arați desordinea sufletească; cum dar îți vei cere iertarea păcatelor tale? cum îl vei atrage pe Stăpân spre îndurare, înălțându-i astfel de rugăciune disprețuitoare? Zici: *Miluește-mă Dumnezeule* și te arați cu obiceiul (moravul) strein de milă. Strigi, Mântuește-mă, iar forma o ai streină de mântuire. Ce-ți întinzi mânile spre cerere ridicându-le neîncetat pe deasupra spre cer, purtându-le neregulat și cu strigăte tari și cu violente ridicări de vociferare, care sunt fără valoare?. Nu sunt unele din aceste acțiuni luate dela triunghiurile drumurilor, dela femeile publice, și dela alte lucruri de cele văzute la teatre? Cum îndrăsnești a amesteca cu această doxologie angelică jocurile diabolice? Cum de nu te rușinezi de astfel de strigăte, pe care le pronunți acolo, spunând: *să slujim Domnului cu frică și vă bucurați lui cu cutremur?*. Ce înseamnă aceasta? a slujì cu frică, a te îngâmfà și a te întinde și să n'ai conștiință despre ce se vorbește, întonând imne cu o voce neordonată? Aceasta-i dispreț și nu frică, obrăznicie și nu umilință, aceasta-i treaba celor jucăuși și nu a celor ce doxologesc, ce însemnează deci a slujì lui D-zeu cu frică și îndeplinind toată legea, cu frică și cu respect a o săvârșì aceasta, cu inimă zdrobită și cu minte smerită să se producă ceririle, și nu numai cu frică să slujim ci și să ne veselim cu cutremur ne poruncește Sfântul Duh prin profetul. Pentrucă îndeplinirea poruncii insuflă dela sine bucurie celui ce practică virtutea și aceasta, spune, cu frică și cu cutremur să cuvine să se facă, ca nu cumva cufundați în nefrică, să pierdem și ostenelele și să mâniem pe D-zeu. Cum va fi dar zice, bucurați-vă întru cutremur? Și nici nu i cu putință să se întâmple în

acelaș timp aceste amândouă, pentrucă este mare deosebire între ele. Căci bucuria este îndeplinirea dorinței și câștigarea celor plăcute și uitarea de rele; iar frica, venirea răutăților așteptate, trezirea conștiinței celui desnădăjduit. Cum este posibil dar a te bucura cu frică și nu simplu în frică, ș[illegible]a semn de multă anevoință? Cum se va întâmplà cu aceast[illegible]ice? Acestea te vor învățà Serafimii, carii cu fapta îndeplinesc acest serviciu, căci aceia se împărtășesc de nespusa glorie a Creatorului și de frumusețea ce nemestesugită, privind-o ca în oglindă, nu zic chiar aceia ce este a naturei lui D-zeu, căci aceasta-i ne pricepută și nevăzută, fără formă, și ar fi absurd de a cugeta astfel despre *El*, ci cât li este cu putință, cât este cu putință să se lumineze de raza aceea. Pentrucă neîncetat servesc în jurul D-zeiescului tron, trăesc în o continuă bucurie, în înțelepciune pururelnică, în o veselie neîntreruptă, bucurându-se, săltând și ne'ncetat doxologind. Căci a stà înaintea acelei glorii, și de ea, care-i luminată de raze, se luminează acia, aceasta este lor și bucurie și veselie, aceasta-i și înțelepciune lor, aceasta-i și slava lor. Oare ce plăcere ați aflat de ați ajuns la dorința slavei acelia. Ci dacă voiți vă îndemn să ascultați cu religiositate prezenta doxologie, și nu vă veți lipsì de astfel de bucurie; Acesta este acel Stăpân, care este prea mărit și în ceriu și pre pământ. *Plin este cerul și pământul de mărirea lui.* Cum dar acelé cete împărtășindu-se de atâta înțălepciune, o amestecă aceasta cu frică. Ascultă ce zice profetul: «*Am văzut pe Domnul șăzind pe tron înalt și ridicat.*» Pentruce a zis: Inalt a adaus și ridicat, cum de ce n'a fost îndeajuns înalt, care însamnă tot lucrul și care arată și demnitate superioară? pentruce a întrodus și ridicat? pentrucă și tronul este nepriceput. Căci la noi înalt cuprinde și ideia de comparație cătră cele de pe pământ și mai înferioare, (între care munții relativ de șăsuri și văile de pe pământ, iar cerul

este înalt și mai presus de toate cele pământești). Dar ridicat și prea înălțat aparține numai acelei neînțelese firi, care nu-i cu putință nici a o înțălege, nici a o explicà. De aceea a zis: *Am văzut pe Domnul șăzind pe tron înalt și ridicat.* Și ce alt ceva ai văzut o profete? Ce ai observat în jurul lui? Și Serafimii stăteau împrejurul lui, ce spunând și ce făcând, și de ce videre se bucurau? O vedere a feței nicidecum, de frică și de cutremur erau plini și prin această formă arătau frica nespusă. Căci cu două aripi își acopereau fața, excluzând totdeodată strălucirea razei tronului, pentrucă nu puteau să suporte nedescrisa lui glorie și totdeodată și religiositatea lor să'și o arate, ce o au cătră Stăpânul. Astfel de bucurie au aceia, de astfel de înțălepciune se bucură. Și nu numai fața'și acopăr, dar și picioarele. Pentruce fac aceasta? Fețele de bună samă pentru privirea cea înfricoșată și că nu pot să vadă cu ochi gloria cea ne apropiată. Iar picioarele pentruce și-le acopăr? Și voiam ca să vă las vouă aceasta neexplicat, ca să vă osteniți voi cu deslegarea cestiunei și se vă treziți spre cercetarea celor spirituale. Ca să nu las ocupată înteleginţa voastră cu această, negligența mea o voiu preparà spre îndemnare, este deci de nevoe a vă o explicà. Pentruce'și acopereau picioarele? Căutau să demonstreze cătră Creator nemăsurata lor religiositate și respect. Dar grija lor și prin figură, și prin voace și prin față și prin starea lor stabilă să arată, căci și așa nu reușesc la ceea ce doresc și se cuvine, cu acoperirea lor peste tot. Cea ce-i cu lipsă își acopăr, oare pricepeți ce zic, sau este drept să reiau din nou cestiunea? Dar pentruca aceasta să fie mai lămurită, mă voiu încercà a vi-o face evidentă cu exemple luate dela noi. Să prezintă oarecari la împăratul pământesc, și în tot chipul se nevoește, ca să arate mare respect cătră el, pentru a-i atrage spre mai mult buna sa voință. De aceea și prin ținuta capului și a

vocei, și prin strângerea la piept a mânilor, și prin alăturarea picioarelor, și prin ținuta întregului corp caută să arate acest respect. Aceasta-i și respectiv de cetele celor netrupești puteri. Căci având multă dorință de respect către Creatorul lor, pretutindinea să anevoesc să'l încunjure, apoi nereușind prin natura lor, cu văl își acopăr lipsirea dorinței lor. De aceea dar și fețele și picioarele și-le acopăr, se zice. Dacă nu și altă oarecare teorie este mai tainică, privitoare la această cestiune. Nu că au picioare și fețe, (căci sunt fără trup, ca și Divinitatea) dar pentrucă-i vorbă prin acestea să le arate pretutindenea ca cuprinse de frică și de respect cu care servesc Stăpânului. Astfel și noi reprezentăm astfel de doxologie Aceluia proaducându-i-o cu frică și cu cutremur și cași cum pe El însuși îl vedem cu ochii minții. Căci este prezent de sigur aicea, cel ce nu-i restrâns în nici un loc, nici de timp și se aud vocile tuturor. Astfel deci cu inima înfrântă și smerită să-i trimitem sus lauda ce o vom face-o ca să fie bine primită și ca o prosforă mirositoare se o îndreptăm spre ceriu, căci Dumnezeu inima curată și smerită nu o va urgisì. Dar profetul, zice: se permite ca să faceți doxologia în strigări. *Să strige Domnului tot pământul*, dar nici noi nu împedicăm aceste strigăte, ci sgomotul cel fără nici o însămnătate. Nu voacea laudei, ci sgomotul dezordinei, vorbirele mutuale, rădicarea mânilor fără nici un motiv în aer, împleticirea picioarelor, obiceiurile nefrumoase și destrăbălate, care sunt ca jocurile celor ce se ocupă cu teatrele și cu ipodromurile, și de acolo ni s'au întrodus nouă aceste vătămătoare deprinderi. De acolo aceste nerespectuoase și vulgare voci. De acolo și desordinea mânilor, sfezile și certele, deprinderi nedisciplinate. Nimica nu pregătește ori predispune de a disprețuì învățăturile lui Dumnezeu ca priveliștile reprezentărilor de acolo. De aceea v'am rugat adeseori ca niminea din cei ce vin aicea, la Biserică și se împărtășesc

de dumnezeeștile învățături și se comunică cu înfricoșata și tainica jertfă, să se mai ducă la acele teatre și să amestice tainile cele Dumnezeești cu cele drăcești. Dar unii atâta s'au înșălat de acelea, în cât îmbrăcând și forma de religiositate și la adânca bătrâneță ajungând, cu toate acestea se refug acolo, neluând aminte nici la vorbirele noastre, nici rușinându-se de propria lor personalitate. Ci când noi le propunem, îndemnându-i să se rușinezè, se respecte bătrânețea și religiositatea lor, care-i cuvântul lor de pretext pentru indiferența și ridiculul lor? Spun că sunt exemplele acelia din viață și încoronările și mare folos luăm dela acelea. Ce vorbești o omule? Cu totul deșărt este acest cuvânt, și plin de toată patima. De unde'ți câștigi folosul? Din acele mii de certuri și din jurămintele fără cuvânt și îndeșărt, depuse acelor ce le fac pentru răutăți, saŭ din insulte și blesfemii și ridicularisări, cu care se adapă între ei privitorii unor astfel de priveliști? Așa dar din acestea nu-i nici un folos. Poate îți presupui foloasele din strigătele cu totul dezordonate, din zgomotul fără nici o importanță, din praful ce să rădică, din ciupiturile femeilor? Și aicea în Biserică ne arată toți profeții și învățătorii că Dumnezeu șade pe tron înalt și ridicat, și care distribue celor vrednici și răsplățile și coroanele, iar celor nedrepți le arată partea lor Gheena și focul; iar aceasta o întărește însăș Domnul și pe acesta'l disprețuești, pentru care te mustră și frica conștiinței este, și mustrarea celor făptuite și neputința pentru răspundere, și innevitabilitatea pedepsei. Dar pentrucă să găsăște un pretext nedrept a priveliștelor tale de folosire zici, că suferi o perdere neconsolabilă! Nu. Mă rog și iarăș mă rog, a nu pricinui pricini întru păcate. Pretexte sunt aceste și o înșălăciune nouă înșine, care ne aduce perderea. Dar despre aceste este îndeajuns. Privește dar că eu voiu trece la îndemnarea de mai înainte și spunând puține despre ea, și cuvenitul sfârșit

voiu face discursului. Căci nu-i vorba aicea în Biserică numai de nedisciplinare și dezordine, dar încă și o altă boală mai grea ne predomineazâ. Care-i aceea? Unii doresc să facă vorbă cu Dumnezeu și lui să-i proaducă doxologie; apoi lăsând la o parte aceasta, fiecare rîpește atenția aproapelui său, și dispozază despre cele din casăsa, despre cele din piață și din public, despre cele din teatru și din interiorul teatrului, și cum s'au administrat acestea, cum de s'au trecut cu vederea cutare afaceri, și ce-i mai de prisos, în negutitorii și ce lipsește. In general vorbesc despre toate comune și particulare aicea în Biserică. Și de ce iertare sunt vrednice acestea? Vorbind cineva și împăratului pământesc, nu mai despre acele cestiuni face vorbă, despre acelea, care voește acela, despre acele cestiuni, ce acela întreabă. Iar dacă ar îndrăzni cineva să atingă și alte cestiuni, fără voià aceluià, este pedepsit cu ultima pedeapsă. Dar tu vorbind cu Impăratul Impăraților, căruia îi slujăsc cu frică Ingerii, lăsând vorba cu El, discuți despre mocirlă, pat, și de pânza paenjănului (acesta-i situația din prezent) și cum vei suportà judecata despre dispreț? Cine te va scăpà de această pedeapsă? Dar stau rău, zice, afacerile politicei și mult ne va fi nouă de spus despre aceasta și mare luptă, și care-i cauza? Necugetarea celor ce ne stăpânesc, zice, nu numai necugetarea celor ce ne guvernează, dar și păcatul nostru (nedreptatea noastră), introducerea între noi a nedreptăților de tot felul, acelea au făcut starea anormală, acele au întrodus toate răutățile, acelea au înnarmat războaile, aceea a pricinuit învingerea noastră, nu ne-au provenit nouă de aiurea inundarea de aceste răutăți, ci din această cauză, încât de ar fi și Avraam cel ce ne-ar guvernà sau Moisi sau David, măcar și înțăleptul Solomon, ori și cel mai drept dintre oameni, până când noi suntem răi, este îndiferentă cauza răutăților. Cum și în ce mod? Că dacă ar fi cei călcători de lege și

cei necugetători și cei ce să pòartă nedisciplinați, cu nepriceperea și destrăbălarea au produs altfel de fruct, greșalele noastre au adus această rană. Căci a luâ judecători după inima noastră, nimic alt nu este, decât aceasta, că pentru păcatele de mai înainte, am câștigat astfel de judecător, măcar de ar fi și dintre cei sfinți cineva, ori și dintre cei ce conduc autoritatea lumească. Iar de ar fi și foarte drept și așa de drept, în cât ar ajunge până la virtutea lui Moisi, nu va puteà să acopere cu dreptatea lui nemăsuratele greșale ale supușilor. Aceasta dela însuș Moisi se învață cineva cu siguranță, dela acela, care multe răle suferind dela Istrailteni, a înălțat multe rugăciuni de cerire cătră Dumnezeu în favoarea lor, pentru ca să moștenească pământul făgăduit lor. Dar fiindcă acesta a învins a fost străin de răspunderea fără de legilor lor proprii, n'a avut puterea dreptului la Dumnezeu ca să reformeze hotărîrea, de aceea tot poporul a fost așezat în pustiu. Și cine este mai drept de cât Moisi? Sau cine are mai mare prezență înaintea lui Dumnezeu? Se zice că are putere rugăciunea dreptului, dar care-i activă, adică ajutată și de pocăință și de re'ntoarcere pentru care să face, dela care cel nepocăit și ne'ntors dela rău ce-i de făcut, cum vor puteà să ajute pe acia cari cu faptele să împrotivesc? Și ce zic, când întreg poporul a săvârșit fără de legi, când și păcatul celor puțini supuși, sau adesa și a unuia, din acelor ce cu dreptul stăpânesc să luptă contra harului? Și aceasta poate cineva se o învețe dela Istrailteni, cari conduși de Moisi au luat pământul altor neamuri s'au purtat război contra acelora, cum dintre ei petrecând cu femeile lor, au suferit învingerea totală și nenorocirea săvârșită de unul; acestea s'au întâmplat, din pricina lui Avgar, care a luat haina cea împestrițată din anateme și a atras asupra poporului urgia lui Dumnezeu. Dar probabil că unii din cei prezenți nu știu istoria aceasta. De aceea trebue s'o spun pe scurt amin-

tind-o aceasta celor ce o știu și să învăț pe cei ce nu o știu. Acest Avgar a fost dintre cei după Isus Navi, care a trecut Iordanul, cu Isus acela, care a fost ales cu voiâ lui Dumnezeu următor lui Moisi, a căruia figură reprezintă și locul adevăratului răscumpărător al nostru, Iisus Hristos. După cum acela prin Iordan a trecut pe popor în pământul făgăduinței, așa și Mântuitorul nostru din pustiul neștiinței și a idolatriei, prin sfântul și mântuitorul Botez ne-a mutat pe noi în Ierusalimul cel de sus; la mama celor întâiu născuți, în care ca în adevăratul răpaus sau proslăvit cei înainte de noi. Unde este petrecerea cea stabilă și pacinică. Acesta deci prin puterea celui ce dispune de totul, trecând poporul, a atăcat Ierihonul și nevoindu-se la acel asediu străin, când erau să cadă zidurile, ce zice cătră popor? Această cetate este oferită lui Dumnezeu, anathemă adică, și toate cele ce sunt într'ânsa Domnului Sabaoth, afară de Raav pe care s'o cruțați, Feriți-vă de anathemă că nu cum să vă treacă prin minte să luați din ea ceva, nu vă încercați că este afierosită, zice, cu toate cele ce sunt în cetate (aceasta însamnă anathemă). Să nu rîpească cineva din cele afierosite lui Dumnezeu, că ne va sfărîmâ de pe pământ. Ordinul este primejdios, mare este asprimea și a lui Dumnezeu, care a dispus-o prin legiuitorul Iisus. Căci cum să nu se găsească din atâta mulțime cineva, care să calce legea aceasta, pentrucă erau mulți ce cooperà la acest asediu, căci sau neconnaționali or iubirea de câștig a mulțimei, sau că nu erau toți locuitorii, care să cunoască porunca, cum sclavii diferiți, dupre cum o înșălătorie așezată, prinde pe cei ce doresc a avea mai mult, cu ușurință îi atâță spre călcarea legei. Dar legea așa s'a stabilit și pericolul erà spânzurat asupra capului ce ar călcà legea; ce să întâmplă după aceea? Au căzut zidurile și în mânile asediatorilor cetății au devenit toate. Tot poporul a păzit ordinul acesta, și călcarea poruncei prin unul a rîdicat toată urgia lui Dumnezeu asupra mulți-

mei întregi. Au greșit greșală mare fiii lui Istrail. Și au jăfuit și au luat din anathemă. Căci luasă Avgar fiiul lui Harmi din anathemă și s'a mâniat cu urgie Domnul asupra fiilor lui Istrail. Unul în adevăr a fost cel ce a greșit, cum dar au greșit fiii lui Istrail și s'a mâniat Domnul asupra fiilor lui Istrail? Vezi cum păcatul unuia a provocat la tot poporul pedeapsă? După ce călcarea de lege s'a făptuit, și nimeni nu erà care să știe cine este afară de Dumnezeu care cunoaște cele ascunse, pedeapsa a urmat, iar cel ce a făcut aceasta, deși i se părea că nu'l știe nimeni, dar însă se ardea de conștiință ca de un foc; a venit deci timpul amenințărei și să se facă păcatul arătat. Căci se zice *că a trimis Iisus din Ierihon la Gai, și s'au dus acolo către mii de bărbați, și i-au alungat pe ei dinaintea bărbaților Gai, și au ucis dintre ei trei sute șase bărbați și i-au alungat pe ei și i-au zdrobit pe ei, și s'a spăimântat inima poporului, și s'au făcut ca apă.* Vezi păcatul unuia? Vezi rană nemângăeată, unul păcătuind și moartea a căzut la tot poporul. Ce-i aceasta o făcătorule de bine Stăpâne? Tu ești singur drept și judecățile tale corecte. Tu împarți fiecăruia după faptele lui judecata, tu ai zis, iubitorule de oameni, că fiecare să va osândì după propriul său păcat și nu se va pedepsì altul în locul altuia. Ce este deci această dreaptă hotărîre a ta? Bune sunt toate ale tale și bune foarte, și economisite spre interesul nostru Păcatul este o pată oarecare, zici. Deci să se manifeste prin pedeapsă la toți, ca să nu se păteze toți, ca să cunoască câtă amenințare dă naștere la o călcare de lege, pentruca să fugă de pedeapsă majoritatea celor ce mor. Văzind Iisus dar fuga cea neînlăturabilă ș'a rumpt hainele sale ș'a căzut la pământ întonând acele cânturi de jale, pe care le cuprinde Scriptura. Ce a zis către el Stăpânul? Ridică-te pentruce ai căzut atâta? A păcătuit poporul tău și a călcat așezământul meu, și nu vor puteà fiii lui Israil să stea împrotiva vrajmașilor lor, pânăce nu

voiu ridica anathena dintre voi. Deci s'a vestit aceasta poporului, că cel ce a făcut această călcare este urgisit de D-zeu. Sa declarat pe sine acela, căci a răspuns, zice, Avgar lui Iisus și a zis: *Adevărat, am păcătuit înaintea Domnului D-zeului lui Israil, așa, și așa am făcut. Am văzut în fuga războinicilor un vesmânt împestrițat, foarte frumos și două sute de drahme de argint și o limbă de aur în valoare de cinzeci de drahme și trecându-mi prin minte le-am luat, și iată pe acestea le-am ascuns în pământ în cortul meu.* Toate deci le dă pe față fiindcă l-a văzut pe acesta și că nemincinos le-a spus toate, și avea părinte care la mustrat foarte, privește moartea lui nenorocită și rușinoasă. L-a dus pe el Iisus în primejdia (prăpastia) pe Avgar, și pe fiii lui și pe fiicile lui și vitele lui și boii lui și toate oile lui și cortul lui și tot ceeace avea el și l-au ucis cu pietre tot poporul lui Israil. Aceasta-i răsplata călcărei de lege. Aceasta-i judecata lui D-zeu celui nemitarnic. Deci aceasta văzând pentru făptuirea propriilor păcate, să ne cugetăm la năvala fărădelegilor noastre, și fiecare din noi examinându-și greșalele, nu la altele să ne dedăm, ci la noi înșine, ca să exterminăm cauza acestora, căci nu-i numai neluarea aminte a celor ce ne guvernează, ci mai mult leam adus noi cu relele noastre greșale. Astfel dar venind la biserică fiecare și cugetându-se la greșalele sale, să nu ocărască pe altul și să înălțăm în ordine cuviincioasă doxologia de acum. Ordinea ce ni se reclamă dela noi este de felul acesta. Mai întâi să ne apropiem de D-zeu cu inimă zdrobită, după aceea să arătăm și prin figura noastră însăș năravul inimei, prin șederea noastră liniștită în biserică, prin ordinea mânilor, prin statura respectuoasă și blândă, căci aceasta-i ușor și posibil la tot cel ce voește. Cum se va aplica de toți? Să ne punem nouă lege și să spunem că s'a dat poruncă folositoare obștei și că noi cu toții trebue să ne împărtășim de foloasele ei. Prin aceasta vom face să se ridice zgomotele nedisciplinate, și vom

restrânge deprinderile ridicărilor de mâni și că se cuvine ca strânse la un loc să le prezentăm lui D-zeu și nu prin ridicături și făcând semne. Căci Dumnezeu urăște și disprețuește acestea, după cum iubește pe cel respectos și și-l apropie. Că asupra cui Voi privì, zice, de cât asupra blăndului și celui liniștit și care tremură de cuvintele mele. Să ne spunem între noi că El nu voește ca noi să sfătuim și să vorbim de ale noastre in biserică și lăsând la oparte convorbirea cu El; să ne mișcăm spre întâmplările cele presente și să nu aruncăm în mocirlă mărgăritarele, că se socotește o astfel de purtare o insultă și nu o doxologie. Iar dacă ar voì cineva să calce această poruncă, să-i stăpânim gura ca la un vrăjmaș al mântuirei noastre, să-l alungăm, afară să-l scoatem din cuprinsul Sfintei Biserici. Așa făcând, păcatele cele mai dinainte cu ușurință le vom spălà și vom avea în mijlocul nostru pe însuș Stăpânul, cu sfinții îngeri veselindu-se și distribuind fiecăruia din noi cununa ordinei și a disciplinei. Pentrucă este iubitor de oameni, și dătător de haruri, se bucură de mântuirea noastră; de aceea bucurându-se de purtările noastre ni-a făgăduit și împărăția cerurilor, și că vom participa la o viață neînsărată, și că ni s'a pregătit toate bunurile voind a ne sălășluì în sălașurile acelea. Pe care fie ca noi să le câștigăm, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine Mărirea, puterea, cinstea și închinăciunea, Tatălui și sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

(finitul părței întâiu a Omiliei).

C. E.

APARAREA DOCTRINEI CREȘTINE,

Creștinismul este o învățătură dumnezeească. El n'are nevoe de vr'o putere omenească spre a fi, dar—în răspândirea lui — are necesitate de apărare, pentrucă nu este o învățătură ce satisface poftele nici rădică ambiții, ci o doctrină mântuitoare de suflete. Și pentru a nu lăsà pe protivnici ca să spună lucruri neadevărate pe socoteala doctrinei, nici să atragă în curse pe necunoscători, este bine să se arate ceeace este creștinismul și foloasele lui. In acelaș timp să nu se lase lumea încătușată de puterea celui rău, ci să se aducă prin predică și sfătuire înțăleaptă la judecata cea dreaptă și să i se arate că paharul poftelor îmbată și pierde, pe când sfânta doctrină creștină are putere și viață, rădicând pe om la vederea și priceperea adevărurilor celor mai sublime cum și la o viață înălțătoare.

Nu pentru sine nici spre întărirea sa creștinismul are necesitate de apărare, căci el este tot ce poate fi mai sublim; dar spre a nu fi rău înțeles de oameni, nici spre a fi ponegrit de adepții cărnii și ai traiului nesupărat, se cuvine creștinilor de a-i luà apărarea, fiecare după pute-

rea sa. Și în primul loc datoria o au aceia cari se află la conducerea sufletelor.

Invățătura Mântuitorului nu puteà intrà cu ușurință într'o lume materializată și decăzută. Insuș Domnul nostru Iisus Hristos trebuià să fie rău înțăles și primit rău de o lume ce nu puteà pricepe rostul unei vieți spirituale. De aceea cu mare dreptate, și expunând un adevăr necontestat, sfântul evangelist Ioan în evangelia sa zice, că lumina strălucește întru întunerec și întunerecul n'a putut-o pricepe. Că așa va fi primit Mântuitorul, o spuneau proorocii. Tot așa și despre ucenicii Mântuitorului și despre biserica sa. Invățătorul vestise pe ucenici despre cele ce-i așteaptă, iar proorocia s'a îndeplinit întocmai. Dar nu numai cele vestite apostolilor, ci și cele relative la biserica sa, dovadă persecuțiile sângeroase ce-au turburat creștinismul mai bine de 300 de ani. In lupta nebună contra bisericii lui Hristos, s'au unit inimicii între ei: păgânii și iudeii și împreună s'au războit cu cea mai mare vrăjmășie spre a pierde ceea ce nu erà în puterea lor. Toată stăpânirea lumească, alcătuirile sociale, prejudicățile, filozofia, cu toții și cu toate s'au îndreptat pe față și pe ascuns contra legii ce aducea adevărul și dreptatea. Din chiar sânul poporului, pregătit anume să primească pe Mântuitorul, ies mai mulți vrăjmași, ba chiar dintre aceia cari aveau paza legii și a sfintelor așezeminte. Preoții legii glăsuiau mai mult contra cărții ce spunea că va venì un Mântuitor, tocmai ei explicau falș proorociile, tocmai ei se coalizau să spună păgânilor că Iisus Hristos nu este Mesia cel prezis, că nu este El adevărul și dreptatea. Și în loc să caute a prețuì momentul ca să iasă din sclavia păcatului, liberând și poporul, fariseii și cărturarii nu găsiau prilej mai bun decât a înfruntà adevărul, a bărtì contra Legiuitorului și a-i pune la îndoială dumnezeirea. Timpuri triste, dar care se repetă în decursul timpului creștin, spre cea mai mare decepționare a adoratorilor Dumnezeului întrupat.

Atacurile însă dau încă dela început de un zid puternic format din ucenicii Mântuitorului și apoi din toți cei ce cunosc creștinismul și-i apreciază însămnătatea. In sinagoga judaică detractorii legii creștine și ai aceluia care a adus mântuirea, găsesc glasurile de protestare ale sfinților apostoli Petru și Ioan cum și a celui dintăi dintre arhidiaconi, a lui Ștefan. Orașele mari: Atena, Roma etc. pe lângă Ierusalim ascultă apărarea plină de simțire și dar creștin a marelui apostol Pavel, pe care Dumnezeu îl chiamă în mod minunat la propoveduire. Și pretutindeni unde glasul acestora răsună, se înlătură întunerecul răutății inimicilor, creștinismul apare în biserica sa, iar numărul aderenților sporește. Acelaș lucru se petrece pretutindeni unde s'aude glasul acelora, cari aveau paza credinței sau a acelora, cari, intrând în creștinism, nu puteau suferi atacuri nedrepte la adresa credinței ce îmbrățișase. Iată deci că nu numai expunându-se furiei păgâne, creștinii apără cu ființa lor adevărul sfânt. Face mult efect, de sigur, și viața curată a creștinilor și suferința lor până la martiriu. Curățenia vieții și sângele vărsat aduc mare serviciu cauzei creștine. Dar, pe lângă acestea, judaismul și păgânismul primesc lovituri drepte și prin care sunt arătați așa cum sunt toți detractorii creștinismului. Ucenicii și creștinii devotați nu se sfiau a răspunde împăraților și puternicilor așa cum se cuvenià, când 'i acuzau de ceva, nici nu lăsau timpul să treacă fără a apără și prin scris învățătura contra tuturor atacurilor. Apărarea creștinismului de către apologeți, ale căror scrieri până azi sunt de cel mai mare preț, încetează sub forma aceasta odată cu declararea creștinismului de religiune dominantă. Cu acest act toți inimicii pierd pe când legea creștină dobândește cea mai mare apărare posibilă. Și sub împărăția unei liniște utilă, creștinismul apăreà ca o religiune ce trebue respectată de toți câți își dau socoteală de măreția și folosul ei. In lă-

untrul bisericii lucrarea de organizare se continua cu succes; în afară, activitatea se întindea cât mai mult, spre a atrage la credință pe toți, ca toți să se bucure de roadele mântuirii. Dar după aceste timpuri frumoase și în care biserica putuse lucrà atât de mult și măreț la întărirea edificiului creștin, vin alte timpuri, dacă nu asemenea cu timpurile dinnainte de 321, dar nici favorabile bisericii. Aceste timpuri se caracterizază mai ales printr'o necredință mare ce se pare a se tot întinde și a cuprinde tot mai multe suflete. Și în tendința aceasta inimicii cari vor a scoate credința creștină din inimile creștinilor, încearcă a răspândì neadevărul pe socoteala doctrinei, spre a o arătà neputincioasă și în contrazicere cu adevărul. Inimicii bisericii în ura lor contra unei doctrine ce-i ținea într'o viață ordonată, departe de plăcerile lumii și nechibzuita lor întrebuințare, caută să loviască în tăria ei ca să nu se mai poată menținea creștinismul ca bază a oricărei societăți. Necredința manifestată încearcă și azi a-și păstrà rolul ce l'a încercat altă dată. Și azi scepticismul ține în puterile sale o mulțime de oameni. Inimicii nu dezarmează chiar când văd că unele din cestiunile ce altădată erau obiectul unor atacuri contra creștinismului, sunt azi tranșate. Ei reîmprospătează cestiunile, readuc învectivele, repun ceeace s'a dovedit rău, readuc ceeace nu mai are ce căutà într'o discuție de oameni cari se conduc după legile logicii. Discuțiunea, spre uimirea științei adevărate, se face tocmai de așa zise spirite alese, de filozofi, în numale înțălepciunii omenești!? Punându-se pe un teren curat materialist, filozofii contrari adevărului religios, ca și oricărui adevăr metafizic, nu vor s'admită nimic ce nu cade sub senzuri, și deci, în afară de lumea ce se vede și în afară de ceeace se poate esperimentà, nu există nimic. Nu dau argumente pentru înlăturarea esistenței sufletului și a tot ce este spiritual, dar răspândesc și întrețin între oameni necredința

sau îndoiala. Se'nțelege că lumea creștină din convingere și tare pe credința ei nu se lasă ademenită de așa numita știință pozitivă și de încercarea ce se face de a reduce filozofia la o sistematizare a faptelor. Creștinul ce nu poate să se rădice la speculațiuni filozofice sau teologice, știe că învățătura creștină 'i dă adevăr și mângâere; iar cel cult cunoaște roadele seci ale unei strădanii pierzetoare, ce vin dela inimicii a tot ce este spiritual. Vorbesc de creștinul ce are credința tare; totuș, nu arareori, îndoiala cuprinde și suflete tari. Inimicii creștinismului știu acest lucru și de aceia și dau lumii soluțiuni inverse cu adevărul sub forme adevărate. Și dacă nu pot răzbì să rupă rândurile creștinilor, se mulțumesc cu îndoiala de azi ce va aduce, de nu se vor luâ măsuri, necredința de mâine.

Să nu se pară ușor a trece peste aceste încercări ale răuvoitorilor creștinismului, căci atunci pierdem zilnic din tăria organizațiunii noastre. Nu se pierde—și nu se va pierde—adevărul creștin, căci este divin, cum am spus de atâtea ori, dar se va oprì în mersul său și în influența sa binefăcătoare asupra omenirii, ceea ce va aduce un rău serviciu cauzei creștine și prin aceasta intereselor sociale în genere.

Cine privește cu ușurință cum inimicii atacă doctrina și pe slujitorii ei; acel care în indeferența sa uită că are o dàtorie de împlinit față de legea sa; cine râde cu vrăjmașul, când acesta'și râde de lege, acela nu face serviciu legii. Un astfel de om este el însuși un inimic și astfel considerat, trebue pus în evidență ca vrăjmaș spre a se ferì credincioșii de el.

Dar că este necredință și sunt necredincioși, cari aduc prejudiții doctrinei pozitiv și negativ, nu mai încape îndoială. Tot așa este neîndoios că în mulțimea necredincioșilor, spre apărarea doctrinei este datoria imperioasă a clerului de a se manifesta cu timp și fără timp, fără a

aștepta ordine exprese și fără a zice că n'au mijloace materiale suficiente. Tuturor li se recomandă exemplele pline de viață ale luminătorilor bisericii, spre a se înviosa și a se pune pe calea cea bună. In primul loc li se recomandă ocuparea încontinuă cu studiul, ca să cunoască cu preciziune și să priceapă temeinic atât doctrima ce au a apăra cât și teoriile inimice. Este un prim adevăr, pe care nu trebue să-l uite nimeni, că mai înainte de a combate pe altul, trebue să știi care este doctrina ta și apoi ce spune vrăjmașul tău. Este un rău permanent ce se observă în acele scoale slabe și cu colorit dinafaric, în care se vorbește de toate și se războesc cu toți, dar numai expunerea dreaptă a doctrinei nu se face. De aceea și decepții și defecții ce sunt naturale și nu surprind de cât pe dascălii ușurei cari se bat cu morile de vânt ceasuri întregi, fără a expune clar doctrina. Vor fi ei mulți cari au atacat și atacă creștinismul, dar ce folos pentru mine dacă-i cunosc pe ei și nu știu ceeace trebue să cunosc eu, care este doctrima mea?.

Dacă cunosc doctrina și dacă știu că știința în numele căreia un inimic îmi atacă credința, departe de a-i da lui dreptate, îmi întărește mie credința, iată putința pentru mine de a arăta în primul loc clar ceeace cred eu și în al doilea loc de a dovedì netemeinicia celui care îmi atacă credința, servindu-mă chiar de armele științei la care apelase inimicul meu. Iată un punct câștigat, de el să nu mă depărtez, căci atunci nu mai pot merge spre vreun succes. Când îmi lipsește cunoștința de care am vorbit, nu mai mă pot număra între aceia, cari trebue și pot să apere doctrina. Și atunci ca preot, servitor al sfântului Altar, cu însărcinare anumită de a păstra depozitul și a propoveduì credința, găsindu-mă în necunoștință, nu mai sunt ceeace trebue să fiu, ci sunt servitor netrebnic ce urmează a fi scos dela locul unde mă aflu. Și ca să nu

mi se zică că sunt netrebnic, trebue să lucrez zi și noapte, cu timp și fără timp spre a'mi dobândì cunoștințele necesare, trebue a studia neîncetat așa cum au studiat toți marii dascăli ai bisericii și după cum lucrează și azi vrednicii de laudă păstori ai turmei creștine.

Dacă, înarmați cu cunoștințele pe care le dobândim din cercetările zilnice, căutăm a ne da seama despre motivul necredinței ce se vede în lume, putem pe deoparte afla că necredincioșii refuză credința spre a se desface de ori ce autoritate, de a pune voința omenească mai presus de legea dumnezeească, iar pe de alta știm cum trebue a înlătura asemenea încercare. Și înarmați cum se cuvine vom putea ajunge la rezultate satisfăcătoare, mai ales că în lucrarea aceasta vom găsì și sprijinul dumnezeesc ce nu se refuză nici unei lucrări bune.

Dar ca să apărăm adevărurile sfinte și mântuitoare, trebue să mai cunoaștem și condițiunile sub care trebue să se facă apărarea. Noi avem în față oameni, cari se servesc de științe—fie că se servesc rău—, cari ți se prezintă cu așa forme în cât, dacă nu le-ai cunoaște, n'ai avea reușita. De aceia necesitatea ca apărătorul doctrinei creștine să cunoască și să știe a aprecia valoarea justă a faptelor filozofice, istorice, științifice etc. Căci, în caz de nu știe și nu poate face aprecierea cuvenită, se poate să cadă victimă unei erori și i se pare că obiecțiunile ce se fac de inimici sunt drepte și știința la care se referă ei este în adevăr o știință ce a ajuns la așa rezultate. Dar în așa situație s'ar înșela pe el și ar pierde chiar tăria convingerii, așa că în loc de luminător al altora, ar ajunge să fie el întunecat. Cine nu știe că toți câți sunt neisprăviți cu cartea, se entusiasmează repede de orice li se spune, mai ales dacă li se spune că se scapă de prejudiții. Ei bine, cu acești oameni, este mai greu de luptat decât cu acei cari fac adevărată știință, și de nu știi ușurința con-

cluziunilor lor, nu poți ajunge mai repede la rezultat. Când însă cunoști și pe oameni și cultura lor și științele cu rezultatele lor, atunci numai de cât poți înlătura falșitatea și restabili adevărul. Nu este greu d. ex. să afirmi și să dovedești unui necredincios, care vine în numele științei și-ți spune că numai în teologie sunt lucruri neexperimentate, pe când în celelalte științe nu se află de cât lucruri pozitive, că așa ceva nu este adevărat și că în științele cele mai pozitive sunt o sumă de supoziții, de conjecturi.

Insemnătatea apărării doctrinei creștine au înțeles-o părinții și scriitorii bisericii din toate timpurile. In acele timpuri în care furia inimicilor nu cruța nici un adevăr creștin, găsim destui bărbați însemnați prin modul cum au știut să apere credința și să combată pe necredincioși.

* * *

In direcțiunea arătată găsim persoane remarcabile luând apărarea doctrinei. Așa, față cu păgânismul, spre a nu se aduce vr'o jignire învățăturii, apărătorii țin în respect pe păgâni, dovedind: unitatea Dumnezeirii, Sfânta Treime, Intruparea Fiiului și învierea morților.

Primul adevăr, din cele anunțate aci, fu apărat în diferite moduri, silindu-se apărătorii de a prezentà adevărata doctrină după care nu există decât un Dumnezeu creator al tuturor lucrurilor. Se folosiau în apărare de faptul, că păgânii înțălepți înlăturau credința politeistă, deși prin aceasta, ca și prin combinațiile lor, nu putuse ajunge la cunoștința și priceperea unui Dumnezeu singur și adevărat. Filozofii nu se uniau cu cultul păgân al zeilor și mergeau cu judecata până să recunoască o cauză supra-senzuală și înnaltă a lumii. In afară de acestea, apărătorii aduc și dovezi spre a întări învățătura despre unitatea lui Dumnezeu. Așa găsim că procedează Atenagora, Origen,

Atanasie și Lactanțiu. Minuciu Felix și Ciprian prezintă unitatea și neîmpărțibilitatea puterii ca cea mai înaltă conducere a lumii. Nu poate fi decât un singur Dumnezeu, zice Grigorie dela Nysa, căci Dumnezeu este ființa cea mai perfectă, iar dacă ar fi mai mulți zei atunci ar trebuì să se aseamene în perfecțiune, ceeace ar aduce o confuziune de perfecțiuni mai ales în exercitarea puterilor ce ar rezultà din desăvârșirea lor.

Să încercăm asupra acestui adevăr să vedem ce spun apărătorii amintiți.

In primul loc avem pe *Atenagora,* ca cel dintăi ce se ocupă cu acest adevăr. In cap. VIII al scrierii sale în care apără pe. creștini zice:

„Creatorul a toate este dela început singurui Dumnezeu. Adevărul acesta rog a fi aşa socotit, că cu el auziţi şi fundamentul credinţei noastre. Dacă erau dela început doi sau mai mulţi zei, trebuiau să fie ori în unul şi acelaş loc sau fiecare din ei într'un loc deosebit. In unul şi acelaş loc nu puteau fi, căci nu sunt zei dacă sunt unul lângă altul şi asemenea—chiar de ar exista zei—ci sunt negali pentrucă sunt necreaţi. Ceeace devine, seamănă înaintaşului ce i-a dat naştere; ceeace este necreat nu prezintă nici o asemănare, de oarece nici nu este creiat din unul nici după unul. Deci Dumnezeu în felul său este unul, cum sunt părţile la un corp, ca mâna, ochiul şi piciorul unuia şi din sine formează un corp? La Socrate ființa supremă este necreiată şi fără a putea fi împărţibilă, este un intreg ce nu se poate împărţi. Dacă fiecare din zei locueşte la sine, are locul său propriu, unde este atunci al doilea zeu sau ceialalţi, căci Creatorul stă mai presus de creaturi şi cuprinde lumea creată? Căci dacă globul pământului este un întreg gata şi închis de norii cerului, Creatorul lumii stă mai presus de creaţiune conducând universul în grija sa de creaţiune. Unde este deci locul în care sunt unul sau ceialalţi? In lume nu este, pentrucă ea este cea dintăi operă a lui Dumnezeu; în jurul ei nu sunt, căci pe ea o cuprinde creatorul, acelaş Dumnezeu. Dacă celalt Dumnezeu nu locueşte aceleaşi locuri, atunci unde stă? Mai presus de lume şi de dumnezeire? Intr'o altă lume, sau pentru o astfel de lume? Dar dacă este într'o altă lume şi pentru ea, atunci nu mai este pentru

noi, căci nu este stăpânul lumii, nici însuşi n'are aşa de mare putere, de oarece locueşte într'un spaţiu mărginit. Nu este el într'o altă lume nici pentru alta, atunci nu este, căci îi lipseşte locuinţa. Sau ce face cel de al doilea Dumnezeu, dacă există cel dintăi, a căruia este lumea, el însuş însă nu este peste creator, nici în lume, nici pentru ea? Poate că are un alt loc, dar unde? Unde poate fi locul unui alt Dumnezeu, când Creatorul umple tot ce-i peste lume cu prezenţa sa? Dar Dumnezeul cel de al doilea îngrijeşte de lume?. Ce-i drept, n'a făcut nimic, dacă nu îngrijeşte. Iar dacă el nu face nimic şi nu îngrijeşte de nimic şi nu-i nicăiri nici un colţişor pentru el, atunci Dumnezeu, Creatorul, este dela început unul şi adevăratul Dumnezeu.

In al doilea loc, după ordinea anunţată, avem pe *Origen*. Acesta în scrierea sa „Contra lui Celsus“ I, 23 zice, pune întăi obiecţiunea lui Celsus şi apoi răspunde. Celsus zicea: Iudeii, aceşti păstori de oi şi de capre, au dat crezare cuvintelor lui Moisi şi s'au lăsat îndemnaţi printr'o înşălătorie grosolană că este numai un singur Dumnezeu. Origen răspunde că dacă aceşti păstori, cum socoate Celsus, fără nici un motiv raţional au ajuns la onorarea unui D-zeu, atunci s'ar cuveni să arate cum poate justificà credinţa Grecilor ca şi a celorlalte popoare într'o mulţime de zei. El ne arată existenţa şi realitatea după Mnemosine cu cine a făcut Zeus pe Muze şi Themis pe zeiţele anotimpurilor, sau spune că există în realitate Graţiile cele ce în totdeauna sunt despoiate de îmbrăcăminte. Totuş aceste imaginaţii fantastice ale Grecilor, cărora ei le-au găsit şi un corp, nu le va puteà dovedì din lucrările lor că în adevăr ar fi zei. De ce ar trebuí să fie mai adevărate fabulele Grecilor despre zei decât acelea d. ex. ale Egiptenilor a căror literatură nu ştie nimic despre o Mnemosină, mama celor nouă muze, sau despre Themis, mama zeităţilor anotimpului, sau despre Eusinoma, mama Graţiilor, sau despre celelalte nume greceşti? Cât de mai raţională şi mai bună ca aceste închipuiri deşarte ale Grecilor este onorarea acelei fiinţe, care se descopere prin lucrurile văzute în ordinea cea frumoasă şi în măsura cea regulată a lumii —anume a Creatorului ei—,care este unul, căci ea este una şi fără nici o contrazicere, este una cu ea şi deci în neputinţă de a fi făcută de mai mulţi zei, tot aşa de puţin este cugetabil ca cerul să fie întreţinut şi purtat de mai multe suflete ce'l mişcă. Ajunge unul care conduce lumea de dimineaţă până seara, aşa ca să nu se abată dela calea sa, unul care cuprinde toate ce sunt de trebuinţă

pentru lume, care n'are lipsă de nimic în perfecţiunea sa şi lumea nu-i poate da nimic. In continuare Origen spune că toate lucrurile în lume sunt părţi ale lumii, numai Dumnezeu nu este vr'o parte a ei. Dumnezeu nu poate fi neperfect, cum este partea. O cercetare mai aprofundată ne-ar arătà că Dumnezeu este tot atât de puţin o parte ca şi un întreg, de oarece şi întregul este compus d'n părţi. Ştiinţa nu va putea niciodată spune că Dumnezeu, Creatorul şi Domnul a toate este compus din părţi.

In al treilea rând citàm pe ***Marele Atanasie*** cu scrierea sa „Contra păgânilor". In această scriere—cap. 37—39—sfântul şi marele Părinte găseşte puternice cuvinte spre a răpune pe păgâni şi a pune cât mai în evidenţă doctrina creştină despre unitatea lui Dumnezeu. N'ar avea deci nimic lucrurile, zice Marele Atanasie, care după natura lor se răsvrătesc, se unesc, dacă acel care le-a unit, n'ar fi mai puternic şi le-ar stăpânì, aşa în cât şi elementele ascultă de el ca sclavii de stăpâni, îi urmează şi i se supun. Şi nu luptă unul contra celuilalt, ci recunosc pe Domnul care le-a unit, trăesc unul cu altul în pace, deşi contrare dela natură, dar înfrăţite prin voinţa celui ce-a dispus aşa. Căci de n'ar fi rezultat o amestecare printr'un ordin mai puternic, atunci cum s'ar fi amestecat şi unit ceeace este mai greu cu ceeace este mai uşor, sau ceeace este uscat cu ceeace este ud, ori ceeace este rotund cu ceeace este drept, ori focul cu răceala, sau în fine marea cu pământul, soarele cu luna, sau stelele cu cerul, aerul cu norii, întru cât fiecare are o natură divirgentă de alta? Ar urma să rezulte între ele o mare neînţelegere de oarece una arde alta stinge, ceeace este greu trage în jos, ceeace este uşor în sus, şi soarele luminează iar aerul întunecă. Chiar stelele s'ar ridica una contra celeilalte, de oare ce una are loc mai sus, alta mai jos, şi noaptea n'ar folosì zilei, ci ar fi într'o continuă luptă şi revoltă. Dar dacă s'ar întâmpla una ca aceasta, atunci n'ar mai putea fi ordine, ci dezordine, n'ar mai fi regulă, ci învălmăşeală, n'ar mai fi statornicie ci nestatornicie, n'ar mai fi măsură şi scop, ci escentricitate. Căci prin revolta şi rebeliunea unuia sau s'ar nimici totul sau ar rămânea numai cel mai tare. Şi acesta ar aduce iarăşi desordine în lume. De oare ce lăsat singur şi lipsit de sprijinul celeilalte n'ar mai forma un întreg armonic ca şi cum dacă ar rămânea numai un picior sau numai o mână, zice mai departe autorul, n'ar mai fi vorba de menţinerea corpului întreg. Căci ce fel de ordine ar fi dacă numai soarele răsăria sau numai luna se mişca pe cer, ori n'ar fi decât noa-

pte sau ziua nu se mai sfârșea? Și iarăș ce fel de armonie dacă ar fi fost făcut cerul fără stele sau stelele fără de cer? Și ce ar fi folosit de era numai o mare, ori pământul fără de apă și fără celelalte părți ale naturii? Cum ar fi ajuns la existență în cele din urmă un om pe pământ sau orice ființă vie, dacă elementele n'ar fi fost unite între ele și dacă una învingea și n'ajungea la stabilitatea corpurilor? Nici odată nu s'ar fi format ceva numai din căldură sau numai din răceală, ori numai din umezeală sau uscăciune, ci totul ar fi fără ordine și fără nici o formă. Și chiar ceeace părea a învinge, n'ar fi putut rezista fără ajutorul celorlalte, căci în acest mod există și azi.

Și cum în lume nu este dezarmonie ci regulă, nu lipsă de măsură, ci măsură și scop, nu dezordine, ci ordine și o ordine în multe feluri distribuită, de aceea trebue a ne îndrepta gândurile și sufletul la Domnul, care a unit acestea, le-a întărit una cu alta și le-a adus în armonie. Căci dacă el nu poate fi privit cu ochii, totuși putem recunoaște din ordinea și consunanța dintre lucruri pe dispunătorul, ordonatorul și domnul lor. Pentrucă dacă noi am vedea un oraș condus în regulă, deși este format de oameni mulți și diferiți, mari și mici, bogați și săraci, bătrâni și tineri, bărbați și femei și că deși acești locuitori sunt deosebiți, totuș trăesc în armonie, și nu se ridică nici bogații contra săracilor, nici cei mari contra celor mici, nici tinerii contra bătrânilor, ci cu toții se bucură la fel de pace, dacă noi am vedea aceasta, atunci vom judeca cu siguranță că este un regent, care păstrează armonia, chiar de nu l'am vedea. Căci dezordinea vădește lipsa unei guvernări, iar ordinea duce la un conducător. Și iarăș dacă noi vedem în corp consunanța reciprocă a membrelor, căci nu se află ochiul în luptă cu auzul, nici mâna nu se ridică contra piciorului, ci fiecare membru face serviciul său fără opoziție, de aci conchidem că în mod necesar trebue să fie un suflet în corp, de care acesta este stăpânit, chiar dacă noi nu-l vedem. Tot așa trebue a recunoaște pe Dumnezeu, stăpânul lumii, din ordinea și armonia lumii, și numai unul, nu mai mulți. Organizația aceasta ordonată și armonia constantă a lumii nu duce la mai mulți, ci numai la unul, care o conduce și o domnește, la Cuvântul. De ar fi mai mulți stăpâni în creațiune n'ar putea fi menținută o așa ordine în lume, ci totul ar fi căzut în dezordine, pentrucă întru cât sunt mulți, fie-care ar fi lucrat după plăcerea sa și ar fi combătut pe celalalt. După cum

am zis, anume că politeismul este o cădere dela Dumnezeu, tot aşa stăpânirea mai multora este o cădere dela stăpânire. Căci dacă fiecare ar fi supus stăpâniei celuialalt, atunci n'ar mai rămânea nici un stăpân, ci stăpânirea peste tot ar merge spre declin. Iar acolo unde nu este nici un domn, întră în mod necesar dezordinea. Pe de altă parte ordinea unitară şi consunanţa părţilor ce sunt multe şi diferite, dovedeşte că nu este decât un domnitor. După cum unul aude de departe o liră ce este formată din coarde multe şi diferite şi rămâne minunat de tonurile ei armonice, fiindcă n'au sunat numai coardele cele de jos, nici umai cele mijlocii, nici numai cele de sus, ci cu toate într'o consunanţă, şi ştie cu siguranţă că lira nu se mişcă dela sine, dar nici că este mişcată de mulţi, ci că are un maestru al ei, care uneşte cu artă în armonie tonul fiecărei coarde, deşi nu-l vede pe acesta. De aci urmează că după cum ordinea în lumea întreagă este observată, şi nu se rădică cel de sus contra celui de jos, nici cel de jos contra celui de sus, ci se prezintă o ordine în totalitatea elementelor, tot aşa nu putem cugetâ că este decât un singur domn şi rege al întregei creaţiuni şi nu mai mulţi; ci unul, care luminează şi pune în mişcare totul cu lumina sa.

Boroianu.

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română, Anul XXXII-lea No 6).

La lupta cu bărbăție creștinească ne îndeamnă și scurtimea vieții noastre. Câtă vreme trebue să luptăm noi, să suferim, să ne pocăim și să ne învingem pe noi înșine? Nu vă spăriați dacă vă spun că *viața întreagă,* dar cât de lungă este viața noastră? Numărând dela timpul, de când începem adevărata luptă, abiă aflăm 30 până la 40 de ani. Și chiar de ar fi 50, 60 sau mai mulți ani, ce sunt ei în asemănare cu veșnicia? O clipală de ochi! Gândește acum la toate ostenelele, suferințele și încordările tale, gândește la toată asprimea pocăinței, la toate greutățile, cu cari ai să te lupți bărbătește și vitejește, oare câtă vreme ai să porți acestea greutăți? Eu îți spun încă odată, ai să le porți *viața întreagă*, dar chiar cu acestea vorbe îți arăt și timpul, în care ele se sfârșesc și încă iute se sfârșesc, iar liniștea, pacea, răsplata fericirii, ce urmează după acel timp, nu se sfârșește niciodată. Dar poate mi-ar zice cineva: Bărbăția creștinească ne cere prea multă jertfă! Unuia ca acesta îi răspund: Da, bărbăția creștinească, cere adese ori să suferi perderea tuturor averilor și bucuriilor tale, perderea tuturor prietenilor, copiilor, părinților tăi și a rudeniilor tale și a tuturor lucrurilor din lumea aceasta, ce sunt dragi și scumpe inimei tale; bărbăția creștinească cere să suferi adese prigonirile și boalele cele mai amare, bătăile și muncile cele mai cumplite, ba ea cere câte odată să jertfești însăși viața ta. Dar cât au să ție suferințele tale?

Să zicem că, părăsit de toți oamenii, ai trebuì să suferi prigoniri, sărăcie, dureri și chinuri timp de o sută de ani. Oare timpul acesta este fără capăt? Ceeace am suferit și pătimit eri, s'a trecut cu ziua de eri; suferințele și greutățile zilei de azi se sfârșesc cu ziua de azi, și ce vom aveà de suferit mâne, se va sfârșì cu ziua de mâne. Chiar zi după zi de ar fi să treacă creștinii prin focul durerilor, chinurilor, prigonirilor, sărăciei, ce le-ar întimpina cu adevărată bărbăție, ei tot ajung la un capăt, când toate greutățile încetează și când «*Dumnezeu va șterge toată lacrima dela ochii lor și moartea nu va fi mai mult, nici plângere, nici strigare, nici durere nu va fi mai mult, că cele dintâi au trecut*» (Apoc. 21, 4). Nu se zice la o durere trupească: *Lasă că îți va trece!* Așa au să treacă și toate durerile întregei vieți de aice și ferice de aceia, cari le vor străbate înarmați cu armele bărbăției creștinești și așa se vor învrednicì a-și împreuna glasul lor cu glasurile tuturor sfinților, zicând: «*Aleluia, că a împărățit Domnul Dumnezeu Atotțiitorul. Să ne bucurăm și să ne veselim și să dăm mărire Lui, că a venit nunta Mielului* (Iisus Hristos) *și muiarea Lui* (adecă sfânta Sa Biserică sau toți sfinții și drepții) *s'a gătit pre sine. Și s'a dat ei ca să se îmbrace cu vison curat și strălucit, că visonul sunt îudreptările sfinților*» (Apoc. 19, 6—9). Dacă ar fi să ne jertfim chiar viața în înbulzala suferințelor vieții, mereu luptând cu arma virtuții bărbăției creștine, apoi totuși ne mântuim sufletul și așa câștigăm foarte mult, fiindcă, în schimb pentru trupul muritor, dobândim viața cea fericită de veci a sufletului, care este nemuritor. In psalmul 26, 1—5, citim: «*Domnul este luminarea mea și Mântuitorul meu, de cine mă voi teme? Domnul este scutitorul vieții mele, de cine mă voiu înfricoșà? Când se vor apropia asupra mea cei ce 'mi fac rău, ca să mănânce cărnurile mele, cei ce mă năcăjesc și vrăjmașii mei, aceia au slăbit și au căzut*». Iată acum, ce zice fericitul Augustin la acestea cuvinte ale proorocului David: «*Prigonitorii mei nu țin îndelung și sunt slabi de puteri. Ce voiesc ei? Carnea mea! Carnea mea e trupul meu și el este muritor, el mai curând sau mai târziu se va trece. Aprindă-se ei dară de mânie în contra mea cât vreau, în mine nu va murì nimic decât numai ceea ce e*

muritor. Dar în mine este ceva, la care nu pot ajunge nici prigonitorii, nici chinurile, nici moartea, este adecă sufletul, pe care ei nu'l pot stricà. Deci mănânce ei carnea mea, ucidă trupul meu, după ce vor fi mâncat carnea mea, eu voi fi suflet și, fără sarcina cărnei, voi fi cu totul sufletesc». Iată, cum noi nu avem nici o daună, dacă pășim cu bărbăție creștinească în toate luptele vieții. Trupul nostru poate să pătimiască mult în acestea lupte, dar noi ne mântuim sufletul pentru viața cea fericită de veci, și aceasta este dobânda noastră cea mai scumpă.

38. *La lupta cu bărbăție creștinească ne îndeamnă mângâerea și rodul ce avem din această luptă.*

S'ar părea că virtutea bărbăției creștine îi dă omului puțină bucurie, puțină mângâere și onoare, de oarece ea are de luptat cu tot felul de pedici, cu multe greutăți, nenorociri și prigoniri. Dar întrebați-i pe toți luptătorii cu bărbăție creștinească, pe toți drepții și sfinții, pe cei părăsiți de toată lumea, pe ceice au petrecut în cea mai aspră pocăință, pe cei ce au suferit chinuri amare și boale îndelungate, și fiecare din ei va mărturisì, cum a mărturisit sfântul apostol Paul, zicând: «*Umplutu-m'am de mângâere, prea multă bucurie am întru tot necazul nostru*» (II Cor. 7, 4). Pentrucă sfinții apostoli Petru și Ioan n'au încetat a'L vesti pe Iisus Hristos, domnii jidovești i-au închis, i-au judecat și i-au bătut, iară cei doi apostoli s'au dus dela fața domnilor, «*bucurându-se că s'au învrednicit a răbdà ocară pentru numele lui Iisus, și în toată ziua, în biserică și prin case, nu încetau a învățà și a vestì pe Iisus Hristos*» (Fapt. ap. 5, 41 și 42). Sfântul apostol Paul zice de creștinii cei dintâi: «*Jefuire de averile voastre cu bucurie a-ți primit, știind că veți avea în ceruri avuție mai bună și statornică*» (Evrei 10, 34).

Și oare onoare să nu-i aducă omului bărbăția creștinească? Dar nu citim în Sf. Scriptură: «*Mărire, onoare și pace tot celui ce face binele!*»? (Rom. 2, 10). Nu-L «*vedem pe Iisus Hristos pentru patima morții cu mărire și onoare încununat!?*» (Evrei 2, 9). Nu zice singur Iisus Hristos că Dumnezeu «*Tatăl tău celce vede întru ascuns, va răsplăti*

ție la arătare!?» (Mat. 6, 6 și 18). Iată dară că ochii lui Dumnezeu privesc și la cea mai mică faptă de bărbăție creștinească a fiecăruia și, cum a isprăvit-o el, Domnul o și mărturisește înaintea Tatălui Său și a îngerilor din ceruri, precum singur zice: «*Și voiu mărturisì numele lui înaintea Părintelui Meu și înaintea îngerilor Lui*» (Apoc. 3, 5). Se poate să avem o mângâere și o onoare mai mare decât dacă știm cu toată hotărârea că la lupta noastră cu bărbăție creștinească privesc necurmat ochii lui Dumnezeu și toate învingerile noastre asupra lumii, asupra diavolului și asupra trupului nostru sunt mărturisite de Iisus Hristos înaintea Părintelui Său și de dânsele primesc veste și toți îngerii din ceruri? Ce nu face un dirigător sau un ostaș, când știe că de cutare faptă bună, ce a isprăvit-o, va auzì și domnitorul său și îl va lăuda, ori îi va da chiar și un ordin, adică vreo cruce sau medalie de aur sau alta ceva? Cu bună samă că o onoare de felul acesta e numai răsplata pentru râvna, credința și încordarea puterilor diregătorului sau a ostașului și o încurajare de a merge mereu înainte numai pe calea bărbăției și a vredniciei. Dar neasemănat mai mare este onoarea, de care ne învrednicim înaintea lui Dumnezeu, dacă ne luptăm cu bărbăție creștinească pentru tot binele, căci atunci nu numai că Dumnezeu știe de noi, ci, după cum am spus, însuși Iisus Hristos mărturisește numele nostru înaintea Părintelui ceresc și înaintea îngerilor Lui, ba numele noastre sunt scrise și în cartea vieții, de oarece citim: «*Bucurați-vă mai vârtos că numele voastre s'au scris în ceruri*» (Luc. 10 20), și «*celce biruește, acesta se va îmbrăca în haine albe și nu voi șterge numele lui din cartea vieții*» (Apoc. 3, 5) Te întreb acum, omule, ce onoare mai mare poți tu cere? Poate un ordin? S'ar părea lucru ciudat a vorbì de ordine dumnezeești, și totuși cam și de dânsele se pomenește în făgăduințele lui Dumnezeu, fiindcă citim în Apocalipsul sfântului apostol Ioan (2, 17, 26 și 28): *Celuice biruește voi da lui să mănânce din Manna cea ascunsă și voi da lui piatră albă și în piatră nume nou scris, care nimeni nu-l știe fără numai celce îl ia.... Și celui ce biruește și păzește până în sfârșit faptele Mele, voi da lui stăpânire preste neamuri.... și voi da lui steaua cea de dimineață».*

Cuvintele «*Mana cea ascunsă*», «*piatră albă*», «*stăpânire preste popoare*» *și* «*steaua cea de dimineață*» sunt cu bună samă cele mai mari onoruri, ce Dumnezeu le va da luptătorilor Săi celor aleși. Și oare nu e cea mai mare onoare pentru noi, când Dumnezeu ne chiamă să isprăvim lucruri, cari cer toată încordarea noastră și tot curajul nostru?. Un general își alege pentru împresurarea unei cetăți sau înainte de o bătălie, pe cei mai inimoși și mai viteji războinici, îi pune la locurile cele mai primejdioase, și această alegere e spre onoarea celor aleși. Așa face și Dumnezeu. Și El îi alege pentru luptele celé mai grele pe ceice voiește să-i onoreze dându-le astfel prilej să-și dovedească curajul și vitejia. Așa l'a ales Iisus Hristos pe sfântul apostol Paul, zicând de dânsul: «*Eu voi arăta lui, câte se cade să pătimească el pentru numele Meu*» (Fapt. ap. 9. 16).

La lupta cu bărbăție creștinească ne îndeamnă și rodul acestei lupte. Și care-i rodul ei? El este *răbdarea* de oare ce Iisus Hristos îi asemănează pe luptătorii Săi cei vrednici cu sămânța, care a picat pe pământ bun și zice de dânșii, că «*aceștia sunt, cari, cu inimă bună și curată, auzind cuvântul, îl țin și fac rod întru răbdare*». (Luca 8, 15). Deci în razele soarelui răbdării se coace rodul bărbăției creștine. Iisus Hristos zice: «*Intru răbdarea voastră veți dobândì sufletele voastre*» (Luca 21, 19). Și oare cât timp trebue să răbdăm? Am zis mai înainte că *toată viața*. Și de ce am zis așa? Pentrucă tot Iisus Hristos zice: «*Celce va răbdà până la sfârșit, acela se va mântuì*» (Mat. 24, 13). Ce ți-ar ajuta să te lupți cu bărbăție creștinească o viață întreagă pentru legea cea sfântă a lui Dumnezeu, și în ziua cea de pe urmă a traiului tău să te întorci la păcate? Răspunsul la această întrebare ți-l dă Domnul prin rostul proorocului Iezechil (33, 13) așa: «*De voi zice dreptului, cu viață vei fi viu, și el, nădăjduindu-se întru dreptatea lui, va face fărădelege, toate dreptățile lui vor fi uitate, întru strâmbătatea sa, care au făcut, întru aceea va murì*» Adevărul acesta ni-l spune și sfântul Grigorie cel Mare, zicând: «*In zadar petrecem în pocăință, dacă înainte de sfârșitul vieței încetăm cu ea, chiar așa precum în zadar aleargă acela, care încetează de alergat înainte de ce ajunge la țintă*» Proorocul David zice în Psalmul 14:

«*Doamne cine va locuì în locașul Tău sau cine se va sălășuì în muntele cel sfânt al Tău?* Și tot el răspunde: «*Celce umblă fără prihană și face dreptate, celce grăește adevăr în inima sa!*» La aceste cuvinte sfântul Vasile cel Mare adaogă: «*la bine seama că el* (David) *n'a zis* ***cine a umblat*** (fără prihană) *și nu cine* ***a făcut*** (dreptate), ci ***cine umblă***, ***cine face***, *pentrucă una sau mai multe fapte încă nu sunt deplinălate, și nu se numără faptele ce s'au întâmplat, ci, cum cineva va fi aflat la sfârșit, așa va fi judecat*». Vedeți, această statornicie a răbdării până la sfârșit, ea este rodul bărbăției creștine. Și dacă zice sfântul apostol Paul că: «*nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de a se asemăna cu mărirea cea viitoare, care va să se descopere întru noi*». (Rom. 8, 18), și dacă acelaș apostol ne spune despre acea mărire viitoare, că: «*ochiul n'a văzut și urechia n'a auzit și la inima omului n'a intrat ceea ce a gătit Domnul celor ce-L iubesc pe Dânsul*» (I. Cor. 2, 9), oare să nu ne silim noi din răsputeri a ne câștiga virtutea bărbăției creștine și a rămâne statornici în răbdarea tuturor furtunelor vieții până ce vom închide ochii de veci? Eu nu știu, ce veți face voi iubiților mei, dar știu atâta, că la îmbrățișarea virtuții bărbăției creștine cu tot focul iubirii noastre, ne îndeamnă însuși Dumnezeu Tatăl, Domnul și Dumnezeul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu Duhul Sfânt, sfinții apostoli și toți sfinții și mucenicii lui Dumnezeu, ne îndeamnă ajutorul dumnezeesc ce ne este făgăduit în toate strâmtorările vieții, ne îndeamnă timpul scurt, în care avem să pătimim, ne îndeamnă dulcea mângâere și bucurie ce simțim, după ce am trecut prin focul învingerilor, ne îndeamnă nespusa onoare și mărire ce ne așteaptă, dacă vom răbda până la sfârșit. Cuprindeți dară cu toate puterile brațelor voastre și strângeți cu toată flacăra dragostei la peptul sufletului vostru, scumpa virtute a bărbăției creștine și—răbdați, răbdați cu vitejie statornică până la sfârșit!.

39. *Cum ne întărim în virtutea bărbăției creștine.*

Noi ne întărim în virtutea bărbăției creștine, dacă mereu avem dorința fierbinte de a dobândì această virtute.

Căci oare cine poate a fi bunăoară măiestru deplin sau om deplin de știință, dacă n'are dorul fierbinte de a învăța cutare măestrie sau știință? Și de oarece toată puterea este numai la Dumnezeu, de aceea numai dela dânsul trebue să cerem și ajutorul să ne întărească dorul după bărbăția creștinească, căci, precum zice proorocul David: «*fericit e omul, a cărui putere e în Tine* (Doamne), *în ale căror inimi este cale întărită* (de legea Ta), *ei merg din putere în putere*» (Psalm. 83, 6 și 8). Adecă puterea lor tot crește și ei se tot înalță ca pe treptele unei scări ca să ajungă până la vârf. Treptele acelea nu sunt nimic alta de cât dorul de a ajunge pe scara virtuților până la deplinătate. Iată, de ce zice fericitul Augustin, că «*toată viața creștinului să fie dorul fierbinte de a ajunge la deplinătate*». Și dacă dorim să fim deplini în tot binele, după cum e voia lui Dumnezeu, trebue să dorim a și dobândì fiecare virtute și așa dară și virtutea bărbăției creștine. Gândiți numai la ostașii ce vreau să fie viteji deplini. Oare se tem ei de primejdiile unui război? Au ei frică de greutățile, lipsele și încordările marșurilor celor lungi? Tremură ei, când stau în fața dușmanilor, ca să-și măsure puterile cu dânșii? Nu, ci din protivă, ei ard de dorul de a se arunca asupra dușmanului, ca să câștige cinstea vitejiei, și chiar dorul acesta îi face inimoși, curajoși și biruitori. Așa fă și tu creștine. Inoește în fiecare zi, așișì de dimineață, dorința fierbinte în inima ta de a lucra din răsputeri pentru preamărirea lui Dumnezeu, a suferì cu toată răbdarea orice nenorocire și a învinge toate ispitele cele rele, și atunci cu bună samă te vei urca cu pași uriași pe scara bărbăției creștine.

În virtutea bărbăției creștine ne mai întărim, dacă chiemăm adese întru ajutor numele lui Dumnezeu sau numele Domnului, căci scris este «*chiemați numele Lui*» (Iudit 16, 1), fiindcă «*sfânt și înfricoșat e numele Lui*» (Pslm 110, 9) și «*oricine va chiemà numele Domnului, se va mântuì*» (Fapt. ap. 2, 21; Rom. 10, 13; Ioil 2, 32). Asemenea citim: «*Intru numele Tău*» (Doamne) *vom nimicì pe ceice se scoală asupra noastră*» (Pslm 43, 6) și «*se iartă vouă păcatele pentru numele Lui*» (I Ioan 2, 12). Singur Domnul ne îndeamnă: «*Chiamă-Mă pe Mine în ziua nea-*

zului tău și Eu te voi mântuì și tu Mă vei preamări» (Pslm 49, 16). Chiamă deci, creștine, chiamă numele Domnului în toată mâhnirea ta, în toate ispitele și prigonirile tale, în toate nevoile și greutățile și hotărît vei primì putere, tărie și bărbăție, dacă vei fi curat de păcate. Fericitul Augustin zice: «*Nădejdea ta să fie Dumnezeu, puterea ta să fie Dnmnezeu, tăria ta să fie Dumnezeu!*» Istoria tuturor mucenicilor și sființilor și drepților ne dovedește luminat, că numai nădejdea în Dumnezeu le-au dat lor tăria de au învins toate valurile vieții și au ajuns la limanul mântuirii.

In bărbăția creștină ne mai întărim, dacă avem frică de Dumnezeu, căci citim în pildele lui Solomon: «*Intru frica Domnului este nădejdea celui tare*» (14, 27). Cine se teme de Dumnezeu, acela poate fi sigur că va avea virtutea bărbăției. Sfântul Grigorie cel Mare ne spune pricina, de ce va avea-o. El zice că «*de aceia nădejdea celui tare este frica Domnului, pentrucă sufletul nostru se înalță cu atâta mai puternic preste înfricările lumii, cu cât se supune cu frică Ziditorului tuturor lucrurilor trecăloare. Ceeace nu e întemeiat în frica aomnului, stă afară de domnia fricei, și noi suntem înălțați cu oare care putere deasupra tuturor lucrurilor, numai dacă ne ținem cu frică adevărată de Ziditorul lor*». Și oare de ce am avea să ne mai temem de înfricările lumii, dacă ne temem de Dumnezeu? Cu ce ne poate înfricà și amenința lumea? Ea ne poate amenința cu pierderea bunăvoinței ei, dar pierderea aceasta e pentru noi dobândă. Ea ne poate amenința cu pierderea averilor, dar dacă ne răpește ea averile de aicea ne face bogați în cele veșnice. Ea ne poate amenința cu prigoniri, cu bătăi și cu munci, dar cu acestea ne deschide o comoară întreagă de bunătăți. La urmă ea ne poate amenința cu moartea, care ne deschide cu atâta mai iute porțile la fericirea de veci. Teme-te dară, creștine, teme-te de Dumnezeu, și atunci nu-i mai avea altă frică, dar nici nu te-i mai abate de pe calea dreptății și a bărbăției creștine. Un cămăraș împărătesc i-a vestit sfântului Ioan *Hrisostom* sau *gură de aur* cele mai groaznice amenințări, dacă nu se va supune hotărârilor împărătești, și sfântul Ioan i-a răspuns cămărașului: «*Spune-i împărătesei că Hri-*

sostom nu se teme de nimic, de cât numai de Dumnezeu și de păcat!». Cine se teme de oameni, nu va ajunge nici odată la virtutea bărbăției creștine. De aceea părăsiți frica de oameni, temeți-vă numai de Dumnezeu, și veți face minuni de bărbăție creștinească. Căci frica de Dumnezeu îl face pe om surd pentru toate ademenirile lumii, orb pentru toate farmecele lumii, mut pentru toate laudele lumii, olog pentru toate căile plăcerilor lumii, iar pedealtă parte îi deschide omului urechile să asculte numai de adevărurile dumnezeești, îi deschide ochii să vadă comorile cerești, îl face vorbăreț ca să-L laude pe Dumnezeu, îl face harnic să umble numai pe căile mântuirii, îl face neînvins în toate luptele vieții.

În virtutea bărbăției creștine ne întărim, dacă'L iubim pe Dumnezeu. «*Tare ca moartea este iubirea*»—zice Sfânta Scriptură (Cânt. cânt. 8, 7)—adecă cum moartea le învinge toate, așa și iubirea. Iubiți'L dară, iubiți'L pe Dumnezeu, și atunci nimic nu vă va mai împedică de a făptuì numai binele și a învinge tot răul și toate suferințele și durerile. Iubiți-L pe Dumnezeu, și atunci veți începe și veți scoate la capăt și lucruri omenești mai mult decât îndătinate, lucruri ce au semnele adevăratei bărbății creștine. Iubirea este scânteia dumnezeiască care, dacă aprinde odată simțirile omului, îl face pe om să nu mai înceteze a-și mistuì toată viața numai pentru Dumnezeu. Nu i nici o greutate, pe care omul iubitor de Dumnezeu să n'o poată învinge; nu-i nici o osteneală, pe care omul iubitor de Dumnezeu să n'o poată purtà cu statornicie; nu-i nici un chin, fie el cât de mare, pe care omul iubitor de Dumnezeu să nu-l poată suferì. Cine li-a dat mucenicilor putere în crâncenele lor chinuri și munci? Iubirea de Dumnezeu! Cine i-a făcut pe pustnici să părăsiască plăcerile lumii și să-și petreacă toată viața prin pustiuri? Iubirea de Dumnezeu! Cine i-a învățat pe atâția sfinți și drepți să se facă vrednici de deplinătate în toate virtuțile creștinești? Iubirea de Dumnezeu! Cine a împins atâtea suflete mari să slujiască săracilor și bolnavilor? Iubirea de Dumnezeu! Cine i-a îmbărbătat pe atâția păcătoși să fie ei singuri cei mai nemiloși pedepsitori, ai păcatelor lor? Numai iubirea de Dumnezeu!

Noi ne întărim în virtutea bărbăției creștine, dacă ne silim să fim *prevăzători,* adecă să *știm înainte*, ce nenorociri se pot întâmplà și, dacă ni se întâmplă ele, să nu pierdem de fel cumpătul și curajul. Un general cuminte își face înainte planul nu numai pentru întâmplarea că va învinge, ci și că va fi el învins, și astfel la întâmplarea întâia nu va fi sumeț și fără grijă, iar la întâmplarea a doua nu-și va pierde curajul, fiindcă el acuma de mai 'naainte s'a pregătit pentru orice ar venì asupra lui. Înțeleptul păgân Seneca zice: «*Trebue de cugetat și de pregătit înainte la toate cele ce se pot întâmplà. Cugetă dar înainte la izgonire și la munci, la boale, la războaie și la naufragii*» (adecă la nenorociri de înnecare cu corăbiile pe mare). Deci și tu, creștine, dacă ți-ai luat gândul dela cele lumești și te-ai hotărît să slujești numai lui Dumnezeu, dator ești să cugeți înainte la prigoniri și la batjocuri, la pierderea averilor tale și la toate primejdiile ce ți se pot întâmplà. Sfântul Ambrosie zice: «*Un om cu bărbăție nu trebue să se facă a nu știe de o primejdie ce-l amenință, ci el trebue să o prevadă și s'o întâmpine cu chibzuială, ca să nu zică mai pe urmă: Iată acum pătimesc de o nevoie ce n'am crezut că se poate întâmplà*». Și ca să poată întâmpinà orice primejdie cu tot curajul, omul cu bărbăție creștinească se silește a se deprinde singur cu tot felul de lipse și suferințe și a se urca pe scara suferințelor de pe treaptă pe treaptă până la cea mai de pe urmă, adică până chiar la suferința morții.

Noi ne mai întărim în virtutea bărbăției creștine, dacă pe calea tuturor suferințelor vieții căutăm să ne stingem foamea și setea cu mâncarea și băutura cerească. Care-i mâncarea și băutura aceasta, ne spune Iisus Hristos cu cuvintele: «*Eu sunt pânea cea vie care s'au pogorît din cer de va mânca cineva din pânea aceasta, va trăì în veci, și pânea, care Eu o voi da, trupul Meu este, care Eu îl voi da pentru viața lumii..... Amin, amin zic vouă, de nu veți mânca trupul fiului omenesc și nu veți bea sângele lui nu veți avea viață întru voi. Celce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, are viața vecilor și Eu îl voi învia pre el în ziua cea de apoi, că trupul Meu cu adevărat este mâncare și sângele Meu cu adevărat este băutură*» (Ioan

6, 51 și 53—56). Ca să ajungem cu toții până la ținta deplinătății prin pustiul primejdios al vieții acesteia, eu vă îndemn, întăriți-vă cât de adese ori cu mâncarea și băutura prea sfântului trup și sânge al Mântuitorului Hristos, de care Sfânta Scriptură ne dă o icoană așa de frumoasă în viața proorocului Ilie. Citim adică în cartea a treia a Impăraților că Ilie fugind de Iezavela, muierea lui Ahab au ajuns în pustie și s'au culcat și au adormit sub un copac. *Și iată oare care înger s'au atins de dânsul și i-au zis lui scoală-te de mănâncă! Și au căutat Ilie și, iată, lângă căpătâiul lui o azimă de orz și un ulcior cu apă. Și sau sculat și au mâncat și au băut și, întorcându-se, au adormit. Și s'au întors îngerul Domnului a doua oară și s'au atins de dânsul și i-au zis lui: scoală și mănâncă, că departe îți este ție calea. Și s'au sculat și au mâncat și au băut și au mers cu virtutea mâncării aceleia 40 de zile și 40 de nopți până la muntele Horiv*» (19, 5—9). Această mâncare și băutură a îngerului Domnului închipuește prea sfântul trup și sânge al Dumnezeului nostru Hristos care trebue să ne întărească și pe noi, prin pustiul vieții în fuga noastră de prigonirile lumii. Îngerul i-a spus proorocului Ilie de două ori să mănânce, ca să se întărească pe calea cea lungă ce avea s'o facă, și așa ni se dă de înțeles că și noi de mai multe ori trebue să ne comunicăm cu prea sfântul trup și sânge al Fiului lui Dumnezeu, ca să ne întărim pe calea suferințelor vieții și să ajungem teferi până la ținta cea de pe urmă.

Pr. Constantin Morariu.

(Va urmà).

MOTIVELE CREDINȚEI MELE.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română an. XXXII No. 6.

Aceste datorii sunt încă reunite în două porunci: *a iubì pe Dumnezeu din toată inima noastră și a iubì pe aproapele nostru ca pe noi înșine.* Și aceste două învățături sunt încă reunite într'o singură poruncă: «*Poruncă nouă vă dau; ca să vă iubiți unii pe alții, dupre cum v'am iubit și eu pe voi*» [1]). Și apoi: «*Nu este mai mare dragoste pentru un om, decât a-și pune sufletul său pentru prietenii săi*» [2]).

Este o deosebire însă: nu putem să ne *pierdem sufletul* pentru niminea, nici pentru lumea întreagă. Nu putem, din iubirea pentru altul, a lucrà contra conștiinței noastre morale, sau a călcà în picioare, neschimbabila lege a adevărului și a dreptății; căci aceasta ar fi o sinucidere morală. In celelalte cazuri însă, legea iubirii creștine, care este legea libertății, ne constrânge de a ne dà, de a ne jertfì cu totul pentru alții.

22) Poate că ar fi lucru îndrăzneț a spune, că un astfel de cod de morală nu ar fi existat vreodată, înainte de propoveduirea legii creștine; dar pot spune totuși, că eu nu știu, unde să-l descoper; și până ce s'ar fi descoperit, pot tăgăduì existența sa, pentrucă lucrurile neapărute și cele neexistente sunt tot una pentru noi. Ceea ce pot spune fără fricà este, că dacă s'ar descoperì vreodată o morală, care să egaleze morala creștină, nu se va puteà găsì nici odată, o morală, care să fie mai presus decât morala

---

[1]) Ioan 1. 13 v: 14.
[2]) Ioan c. 15 v. 13.

creștină. Tot ceea ce este înalt, curat, drept, milostiv, nobil și pentru mărirea lui Dumnezeu, se găsește în legea creștină. Tot ceia ce a avut merit și dreptate în tradițiunile religioase ale lumii a atins puntul său cel mai înalt în creștinism.

In veacul din urmă, acest adevăr erà așa de absolut admis, chiar de protivnicii creștinismului, că se publică,—ca încercare de a-l desființà—o carte având titlu «Creștinismul tot așa de vechiu ca și lumea». Dar, deși toate luminile vechei lumi ar fi reunite în creștinism, ele nu sunt cu toate acestea decât pregătirea și promisiunea revelațiunei și ordinei faptelor Dumnezeești, a căror îndeplinire este Intruparea Fiiului lui Dumnezeu și să nu se uite, că eu consider aici, pentru un moment, creștinismul, numai ca un fapt omenesc, cel maì sublim din cele cunoscute dé istoria și progresul omenirei.

23) Fără îndoială, se va zice poate, că toate acestea nu probează, că creștinismul este o descoperire a lui Dumnezeu, deci de origine Dumnezeiască. Este prea adevărat, dar n'am ajuns la această întrebare. Aceia, cari tăgăduesc existența unui Creator, tăgăduesc prin urmare, de nevoie, toată descoperirea divină. Dar, aceia cari cred, că noi suntem creați și că nu ne-am creat pe noi înșine—și eu numaí acestora mă adresez de acum înainte,—aceia, zic, trebue să recunoască, că există un Creator.

Susțin deci, că toate operile Creatorului sunt o descoperire a Lui însuși și mai ales *omul*, pe care l'a făcut dupre chipul său. Dumnezeu s'a descoperit prin om și în om. Noi citim pe Dumnezeu în noi înșine. Cunoscându-ne pe noi înșine, ajungem să cunoaștem pe Dumnezeu Și această cunoștință nu este o creațiune sau o descoperire datorită nouă înșine, ci o inspirație sau luminație, ce vine dela El. Și, această lumină țișnește asupra noastră, din lucrurile, ce El a făcut. Toată lumea înzestrată cu minte servește de mărturie pentru Dumnezeu; și această mărturie este lumina, care venind dela El, Îl descopere oricărei făpturi, ce are rațiune. «Când păgânii, cari n'au legea, fac din fire cele ale legii, aceștia, legea neavând, sunt loruși însuși lege; ca unii, cari dovedesc lucrul legii scrisă în inimile lor, dovadă dându-le conștiința lor și gândurile în-

vinuitoare sau și apărătoare dintre dânșii» [1]) Ordinea naturei este deci plină de revelațiune sau descoperire divină. Aceasta este întâiul capital al cărței celei mari de Teologie.

24) Deosebirea între descoperirea dumnezeiască înscrisă în cărțile Ebreilor și între cunoștința lui Dumnezeu, care a existat dela început, pretutindenea și în totdeauna, în afară de lumea ebraică, nu stă în aceea, că Ebreii avură o revelațiune, pe când restul lumii n'ar fi avut,—ci în aceia că, poporul Ebreu a avut norocul de a stà cu Dumnezeu în înpărtășire în mod direct, lămurit, neîntrerupt, până la o măsură și treaptă, de care restul omenirei a fost lipsit. Apostolul spune foarte bine, eă Ebreii avură legea, preoția și făgăduințele. Ei fură modelul, prevestirea, arvuna despre ceia ce trebuià să vină. Ei fură umbra trecătoare a unui lucru, ce rămâne. Cunoștința lui Dumnezeu, a omului și a moralei în lumea ebraică întrecea în curăție, în adevăr, în înălțime, tot ceea ce cunoscuse sau își închipuise lumea. Nici un adevăr nu există la lumea păgână, pe care să nu-l fi avut poporul Ebreu. Și, pe când la cealaltă lume păgână, adevărurile erau risipite și întunecate și chiar rătăcite și străine pe pământ; la poporul Ebreu, ele erau ca în casa lor proprie, ca în templul lor și ca scăpate de legăturile greșelei omenești.

25) Nu știu, ca să fi avut cineva îndrăzneala, să pună mai pre sus teologia sau morala Grecilor, Romanilor sau a popoarelor Răsăritului, decât credința și morala Vechiului Testament. Este de observat, că lumea ebraică atribuià toată legea sa, guvernământul, existența sa chiar, lui Dumnezeu, a cărui prezență și voință o recunoaște serios și fără șovăială, în mersul său istoric.

26) Dacă se răspunde, că și popoarele Răsăritului, precum și Grecii și Romanii, se pretindeau de asemenea de origină Dumnezeiască, eu nu tăgăduesc lucrul acesta și e o probă mai mult, că credința în o revelațiune este comună tuturor oamenilor și ceea ce se întâlnește la toți oamenii, este însăși moștenirea sufletească și tradițiunea omenirei.

Acest răspuns al protivnicilor este deci bine venit și-l adaog bucuros la dovedirea mea.

---

[1]) Romani c. 2 v. 14. 15.

De aci urmează, că întreaga lume a crezut în o descoperire dumnezeiască. Socrate ar adăogâ: deci lumea întreagă a crezut în Dumnezeu; căci, cum a zis el în alt loc, cine ar puteà crede în existența frâului cu șeaua și a tăgăduì în acelaș timp existența cailor?

Susținerea mea găsește dar un punct de sprijin în acest răspuns. Lumea a fost plină de revelațiune, și lumea ebraică a fost puntul cel mai înalt al acestei revelațiuni, până când s'a ivit lumea creștină, care este neîntrecută. Credința într'un Dumnezeu la popoarele răsăritene; credința în fabule și povești din scrierile: Iliada, Antigone și Eneida, găsesc adevărata explicațiune în Legea și Proorocii lui Israel. Noi putem crede fără greutate, că prin *vechile scrieri sfinte,* de care vorbește Platon, se înțelegea scrierile Ebreilor.

Credința în prezența și puterea lui Dumnezeu, în legea sa și în guvernământul său, în origina dela Dumnezeu a omului,—explicată fie prin un act creator, fie prin vre-o închipuire groaznică,—conștiința răspunderii, ideia de o răsplătire; toate acestea și multe alte lucruri încă umpleau pe oameni, de credința în acest adevăr, că Dumnezeu le vorbise și le vorbià totdeauna; că El se descoperea de odată, prin vorbele și prin lucrările sale. Și, mărturisirea acestei credinți este susținută în întregime de poporul Ebreu, care răspândit acum printre toate națiunile, este mărturia nemuritoare a descoperirei lui Dumnezeu, oamenilor.

28) Deci, îmi este îngăduit de a susține, că dela începutul lumii, până la venirea creștinismului, omenirea întreagă a crezut nu numai că Dumnezeu există, dar și că El s'a descoperit omului.

Îmi este îngăduit și mai mult a afirmà, că această credință atinge punctul său cel mai înalt, în credința poporului Ebreu și credința patriarhilor, proorocilor—toată descoperirea legei celei vechi—atinge cea mai înaltă culme a sa, în Legea cea Nouă, care este Creștinismul. La această revelațiune anterioară, Creștinismul a adăogat două fapte dumnezeești, cu toate rezultatele lor: misiunea și venirea Fiiului, misiunea și venirea Sfântului Spirit.

29) Dacă mărturia generală a lumei creștine nu ajunge

să probeze venirea lui Iisus Hristos, învățătura, moartea și învierea sa, sarcina dată Apostolilor, credința lor în persoana dumnezeiască a Invățătorului lor, lucrarea împreună a spiritului adevărului, prin a cărui putere, ei lucrau, dacă deci această mărturie obștească nu probează, că Apostolii au primit chemarea sau sarcina lor prin descoperire d-zeească, va trebuì să spunem, că istoria nu merită atențiune mai multă de cât un calendar de rând.

Atunci, ar trebuì să nu mai credem în nimic, care ar trece peste puterile minții și ale brațelor mele. Dacă nu putem crede în nimic, sprijinându-ne pe mărturie, pentruce am crede în existența Constantinopolului sau în năvălirea barbarilor? Societatea omenească se întemeiază pe credința în mărturie sau dovezi; și adevărurile cele mai de căpetenie ale vieței omenești ne vin prin auzite. Dar, auzitele lumii creștine sunt o tradițiune generală și pretutindenea aceiași; această tradițiune o susținem și o credem d-zeească; putem urmà firul lucrurilor, urcându-ne prin un șir neântrerupt de mărturii, până în momentul, când mărturia celor doisprezece oameni pune temelia mărturisirii nu numai a douăsprezece națiuni, dar a lumei întregi. .

Schlegel a zis foarte bine, că mărturia lumii creștine este cea mai mare învederare posibilă, ce se poate întâlnì în istorie....

30) Dacă *legile* presupun și probează existența statelor și dacă *istoria* regilor probează continuarea monarchiilor, cine poate să arunce mărturia bisericii generale, certificată prin legislațiunea sa, așa de întinsă cât lumea, prin o mulțime de sinoade și prin urmarea neântreruptă a episcopilor săi? Lumina lumii n'are trebuință de nici o altă învederare, de cât de propria sa strălucire. Ziua care are lumina sa, n'are trebuință de luminile noastre artificiale. Noi vedem ziua, răspândind asupra noastră luminile sale. Este învederată prin ea însăși, pentrucă este luminoasă; lumina este prin ea însăși propria sa mărturie.

Biserica cea de a toată lumea, cum declară sinodul din Vatican, este «mărturia propriei sale misiuni».

Ea nu are trebuință de nici o altă scrisoare de recomandație, de cât de cele patru Evanghelii. Orice altă mărturie ar proba sigurul prin ceva mai puțin sigur; învederatul,

prin ceva întunecat. Biserica mărturisește însăși despre obârșia sa d-zeească; și ea susține că vestirea sa este glasul lui D-zeu, care se descoperă omului: «Ceeace noi vă vestim, după cele auzite dela D-zeu, este că D-zeu e lumina și că în El nu este de loc întuneric» [1]).

In sfârșit susțin, că tot ceia ce primitivile și neperitoarele revelațiuni ale lui D-zeu de la început, coprind ceva sigur, curat și necesar perfecțiunii și fericirii omului, se găsește cu o mai mare siguranță, cu o mai mare curățenie și cu o mai mare desăvârșire în creștinism.

Unii filosofi au pretins, că este cu putință să se iveaască vreo regiune, unde două și cu două să poată face cinci și unde corpurile să poată avea o a patra dimensiune. Nici o regiune însă nu este de priceput, în care cunoștința Creatorului, a făpturii și a legăturilor, ce le unesc, ar avea altceva în vedere de cât binele. Și lucrul acesta este rezumat de dumnezeescul nostru Invățător, prin aceste câteva cuvinte: «Viața vecinică este de a Te cunoaște pe Tine singurul adevăratul D-zeu, și pe care Tu l-ai trimis, pe Iisus, ca Hristos» [2]). Creștinismul este deci aurora vecinicii, zi fără apus.

(Fine).

Pr. N. Georgescu.
Alexandria

---

[1]) I. Ioan C. 1 v. 5.
[2]) Ioan C. 17 v. 3.

SFINTELE SCRIPTURI ÎN UZUL LITURGIC.

Precum la Evrei în timpurile glorioase ale teocrației Legea și cuvântul Profeților formà baza cultului dumnezeesc și pe acestea se întemeia toată ființa și alcătuirea sa, d'asemenea și în biserica creștină cuvântul dumnezeesc, coprins în sfintele Scripturi, a fost dela început partea esențială a cultului. El a servit la alcătuirea, formularea și la toată desvoltarea sa, în decursul veacurilor, ocupând în acelaș timp totdeauna un loc însemnat în ori ce servire divină sau în orice parte a cultului.

Dar fiindcă cultul bisericei creștine trebuia să întrupeze și să reprezinte în totul și în toate părțile sale învățătura evangelică descoperită oamenilor prin însuși Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Christos, venit în lume spre a mântuì neamul omenesc, adică a'l scoate de sub robia păcatului și din rătăcirea în care se afla față de Dumnezeu, creatorul său, readucându-l astfel și împăcându-l cu Dumnezeu, dela care se depărtase, trebuia negreșit să fie cu desăvârșire deosebit prin natura, caracterul și scopul său, de tot ce omul își putea închipuì că ar putea să fie cultul și legătura sa latreutică către Dumnezeu. Și cu drept cuvânt, pentrucă învățătura evangelică și credința în Iisus Christos aducea ceva cu desăvârșire nou

pentru om și îl punea într'o stare cu desăvârșire alta față de Dumnezeu căruia trebuiâ a se închina și a'l adora, cu duhul și cu adevărul, pentru aceia trebuià și cultul să represinte această stare nouă, nobilă și înălțătoare pentru om.

Cultul bisericei creștine trebuià deci să se deosibească de culturile tutulor religiunilor păgâne și idololatre cunoscute până acì, pentrucă credința și învățătura pe care o representa, n'avea nimic comun cu acestea și se deosibea în toate. El trebuea deasemenea să difere chiar de cultul Iudeilor, căci în timpurile când a apărut lumina evangelică și s'a întemeiat biserica creștină, cultul lor ajunsese a fi cu totul strein și depărtat de spiritul Legei și de învățătura Profeților coprinsă în scrierile lor sfinte. Deosebirea dar a cultului creștin de acestea venea dela sine. Era o consecință naturală ce decurgea din natura și spiritul deosebit al învățăturei religiunei creștine de tot ce era păgân și idololatriu și de tot ce păgânismul și chiar iudaismul urmăreau prin cultul și religiunea ce representau.

* * *

In adevăr.

In lumea păgână și idololatră cultul erà tot ce poate fi mai nedemn și înjositor pentru om. Pretențios, arbitrar și asupritor pentru bietul om. Zeii, prin cei ce le esplicau voia și dorințele, mergeau până acolo în cât cereau omului chiar și viața sa. Nu-i cruțau, nici averea, nici onoarea, nici familia, nici copiii; nu-i cruțau nimic. Chiar și atunci când zeii erau blajini și nu aveau astfel de pretențiuni excesive, cultul lor se mărginea la forme seci și erà cu desăvârșire rece. Nu aveà pentru închinător nimic serios, nimic bun, nimic înălțător. Erà cu desăvârșire strein și neînțeles de închinători și chiar de credincioșii cei mai bigoți, devotați și fanatici. Apoi la baza cultului păgânesc erau tot felul

de lucruri secrete și tainice. Totul erà învăluit cu tot felul de simboluri și simbolisme, una decât alta mai adânci, mai tainice și mai neînțelese, cari se pretindeau că nu pot și nu trebue să fie cunoscute decât de cei ce-l săvârșiau!! Aceea ce poporul și credincioșii vedeau și se părea că se cuvine să știe și să cunoască, erau pompele, formele din afară, ceremoniile seci și moarte, fără nici un rost, fără sens, neînțelese și acestea și fără să poată insuflà ceva credincioșilor.

Astfel fiind cultul păgân se explică pentru ce erà detestat de clasele culte și bogate ale păgânilor și pentruce erà reprobat de toți cei ce se respectau și țineau la viața, la onoarea și la demnitatea lor de om. Se explică în acelaș timp pentru ce sfinții părinți ai bisericei creștine, mai ales cei din primele veacuri, când au avut mult de luptat cu idololatria și cu toți apărătorii ei, se ridicau cu toată puterea și tăria lor contra unui astfel de cult, numindu-l *înșelătorie și lucrare diavolească* și detestând pe toți cei ce îl susțineau, și demonstrându-le că totul în el *este eroare și minciuni*. Ei arătau tuturor lămurit că totul nu erà alt ceva decât forme și pompe seci și moarte, cari nu pot aveà nici o legătură cu starea sufletească a omului și nici nu puteau să aibă vre-o influență binefăcătoare asupra sufletului și inimei credincioșilor [1]).

Cam tot d'acest păcat sufereà, în multe, și cultul Iudeilor din timpurile când s'a arătat în lume lumina evangelică și s'a întemeiat biserica creștină. Din istoria poporului Iudeu cunoaștem că adesea ori acest popor se depărtà de Dumnezeul său, desprețuià Legea și glasul Profeților și cădeà în idololatrie. Atunci cultul lor erà identic acelaș cu al păgânilor în toate formele sale externe, și totul se efectua cu aceleași pompe și ceremonii ca și la păgâni. In tim-

---

[1]) Comp. Tertul. de praescription. III, 9.—Sf. Ioan Chrisostom. omil. III, despre statui.

purile lui Iisus Christos, lucrurile nu erau tocmai astfel. De fapt însă în cultul sinagogelor iudaice, din aceste timpuri, se falșifică tot spiritul Legei și tot înțelesul și sensul scrierilor profetice. Domnul arată aceasta la tot pasul în toate cuvântările sale, de când a început a vesti Evangeliul mântuirei și până la sfârșitul activității Sale mesianice[1]).

Iată dar pentruce cultul creștin urmà să fie deosebit și diametral opus atât cultului păgân cât și celui iudaic, și trebuià în acelaș timp să se deosebească de orice noțiune de cult pe care omenirea o aveà până la acea epocă și prin care credeà că se poate apropià de divinitate.

* * *

Cultul creștin dar, ca și învățătura ce urmà să o reprezinte și să o întrupeze în sine, trebuià să fie cu desăvârșire nou. El trebuià să aducă omului toată renașterea morală, apropiindu-l de Dumnezeu cu inima și cu sufletul său, în mod conștiincios și rezonabil. El trebuià să fie în toate conform cu învățătura revelațiunei evangelice. Trebuià să fie imagine fidelă a acestei învățături ca astfel să o poată sădì curată în inimile credincioșilor și să o facă să rodească roadele credinței și ale pietății evangelice.

Pentru aceasta în cultul creștin trebuià să se vadă dela început spiritualitatea. Trebuià să domnească adevărul și dreptatea, pentru ca astfel credincioșii, să se poată apropià de Dumnezeu cu inimă curată, cu credință și cu iubire sinceră și adevărată, edificându-se și întărindu-se întru acestea, prin înălțarea spiritului și a inimei dela cele pământești către cele cerești, luminându-se astfel cu lumină dumnezeească, curățindu-se, sfințindu-se și înnoindu-se întru toate cele dinnăuntru ale sale prin harul dumnezeesc care se revărsà asupra lor, cunoscând și urmând învățătura credinței creștine. Și fiindcă scopul final al credinței

[1]) Comp. Mat. V, 1 și următ.; XXIII, 1 și următ.

creștine erà renașterea spirituală a omului, și scopul cultului creștin, nu puteà fi altul decât mijlocul prin care să se efectue această renaștere în sufletul și inima credinciosului. Spre acest sfârșit se înțelege dela sine că cuvântul dumnezeesc cuprins în sf. Scriptură, trebuià să fie partea de căpetenie, partea esențială și însăși toată tăria și tot fondul cultului, căci apropierea omului de Dumnezeu, nu se puteà face decât ascultând, cunoscând și urmând aceea ce cuvântul lui Dumnezeu spune omului că are de făcut aci pre pământ.

Pentru aceasta citirea sfintelor Scripturi și învățătura scoasă din ele pentru edificarea morală și spirituală a credincioșilor, au fost dela început, totdeauna, partea esențială a cultului, care se complectà și se amplificà prin cântări de psalmi și diferite imne duhovnicești, după exemplul dat de însuși Domnul și sfinții Apostoli [1]).

Dar acì vom urmări în deosebi uzul liturgic al sfintelor Scripturi în cultul bisericii creștine.

* * *

Citirea sf. Scripturi în adunările sau cultul primilor creștini, este singurul lucru pe care biserica creștină l'a moștenit în întregimea sa din sinagoga judaică. Acestui uz însă, i-au dat creștinii adevărata însemnătate și importanță pe care trebuià să o aibă cuvântul lui Dumnezeu în viața socială și religioasă a credincioșilor, pentru îmulțirea și desvoltarea pietății și a religiosității, la aceia cari erau următori adevărați ai lui Iisus Christos [2]).

Pentru aceasta cultul primilor creștini, precum ne arată Faptele sfinților Apostoli și celelalte scrieri ale noului Testament, cum și părinții bisericești, cei mai apropiați de-

---

[1]) Comp. Math. XXVI, 30; Luca IV, 16; XXIV, 27; Fapt. I, 22; VIII, 28; XV, 21; Efes. V, 18, 19: Col. III, 16.

[2]) Comp. Fapt. II, 42 și următ.

aceste timpuri, constà din citirea sfintelor Scripturi, din rugăciuni, din tăerea pâinei și din cântarea de psalmi și imne duhovnicești; după care urmà predica, adică explicarea cuvântului dumnezeesc, pentru întărirea credincioșilor în credință și edificarea lor morală în fapte bune și plăcute lui Dumnezeu [1]).

Iată cultu.. cel nou! Iată cultul spiritual al creștinilor: cult simplu, drept, rațional și demn de om. Acesta era cultul cel curat, departe și strein de ori ce misticism păgânesc, departe de orice mistificare a conștiinței credincioșilor. Aci fiecare stà în liniște și cu smerenie, cunoștea și înțelegea tot ce se făcea și asculta cu credință și pietate cuvântul lui Dumnezeu. Fie care cu cuget curat, gândindu-se la sineși, la faptele sale și înălțându-se cu spiritul către Dumnezeu se rugà lui, prea mărindu-l cu cântări de psalmi, imne și cântări duhovnicești creștine. Cultul lor se încheià prin aducerea jertfei celei fără de sânge, întru amintirea Celui ce sa coborît din ceruri și a suferit moartea pentru păcatele noastre.

* * *

In acest cult dar, precum se vede și se constată din istoria noului Testament, partea esențială era citirea sfintelor Scripturi, singurul mijloc pentru edificarea morală a credincioșilor, singurul mijloc pentru apropierea și contactul demn și rațional al omului cu Dumnezeu, cel ce a însuflat și a grăit prin aleșii săi în aceste Scripturi. Pentru aceasta toate rugăciunile, toate imnele duhovnicești și tot ce cântau credincioșii, ori de câte ori se adunau spre a se ruga lui Dumnezeu și a săvârși cele relative la cult,

---

[1]). Comp. Faptele Ap. II, 42 și urm.; Filip V, 18, 19; Col. III, 16; Iustin filosoful și martir apologia I cap. 67; Pliniu epist. către Traian cartea X, epist. 96.

toate n'aveau alt cuprins, de cât învățătura dumnezeiască coprinsă în sfintele Scripturi, căci în ele se află toată economia dumnezeească pentru mântuirea oamenilor [1]).

Asemenea din faptele Apostolilor aflăm că primii creștini, la început, în Ierusalim, unde s'a format cea întâi biserică creștină își exercitau cele relative la cult la o laltă cu Iudeii, chiar în templul din Ierusalim. Dar tot din Faptele Apostolilor aflăm că ei se adunau în acelaș timp și în case particulare, unde făceau tăerea pâinei și petreceau în bucurie și curățénia inimei, lăudând și preamărind pre Dumnezeu prin imne și rugăciuni, așa cum îi învățau înșuși Apostolii. In aceste timpuri, fiindcă scrierile noului Testament nu apăruseră, se înțelege dela sine că citirea se făcea din scrierile vechiului Testament. Se dà însă preferință, precum ne afirmă istoria noului Testament și părinții bisericești, mai mult scrierilor profetice și în deosebi acelor părți cari se refereau la Iisus Christos. Cu timpul însă când au apărut scrierile Apostolilor, Evangeliele, Faptele Apostolilor și epistolele lor, acestea erau în deosebi citite și explicate în adunările credincioșilor [2]).

Tot din istoria noului Testament și dela părinții bisericești aflăm că în timpurile Apostolilor, citirea sfintele Scripturi se făcea sub conducerea și supravegherea lor; cu timpul însă episcopii diferitelor biserici și presbiterii alegeau părțile Scripturei cari urmau a se citì. Iar mai târziu când serviciul liturgic a început a se desvolta, precizându-se și determinându-se cultul public, în bisericile credincioșilor, au început, în fiecare biserică, a se fixa părțile din scrierile vechiului și noului Testament, cari urmau a se citì; așa în cât în secolul al IV, când creștinismul triumfase

---

[1]) Comp. I Timot. III, 16.

[2]) Comp. Fapt. II, 42—47. I Tesal V, 27; Iustin filosoful și martir. apol. I cap. 67. Așezăm. Apost. II 59; Irineu contra ereziilor II, 27, 2.

pretutindeni în imperiul roman asupra păgânismului și Christos se propăvămărea ca Dumnezeu chiar și la popoarele barbare, citirea sfintei Scripturi în biserică se făcea în mod consecutiv, după o anume orânduială. In aceste timpuri ordinea pericopelor din Evangelii, așa cum trebuiau a se citì la liturgie, era cunoscută de toți credincioșii precum ne adeverește sfântul Ioan Chrisostom când zice: «Ce este oare «aceia ce putem cere dela voi? In fiecare din zilele săp- «tămânei și în fiecare sâmbătă să luați partea din evan- «gelii care urmează a vi se citì și aceasta, mai din'nainte «să fie în mâinile fiecăruia din voi, și acasă, stând să o «citiți continuu și de mai multe ori cu atențiune, ca astfel «să cunoașteți de mai 'nainte aceia ce coprinde.....» Deci dar în timpurile acestui sfânt părinte erau deja hotărîte pericopele evangelice ce urmau a se citì zilnic la sfintele slujbe, și asupra acestora atrage atențiunea creștinilor și îi roagă să le citească mai din 'nainte ca să știe cuprinsul lor și să poată înțelege explicarea ce se va face în biserică.

* * *

De atunci uzul acesta a rămas conștant și se practică pretutindeni în biserică. Sfinții părinți se ocupă de el, căci chiar în aceste timpuri aflăm amintindu-se în scrierile lor despre colecțiunile pericopelor ce urmau a se citì totd'auna în uzul liturgic la sfintele slujbe și în deosebi la sfânta liturghie. Aceste colecțiuni numite *părți alese* (ἐκλογοάρια) coprindeau de ordinar două părți. Una coprindea pericopele ce urmau a se citì din sfintele evangelii, iar cealaltă, părțile ce urmà a se citì din celelalte cărți ale scriitorilor noului Testament (Faptele Apostolilor și epistolele). Cea întâi se numea *Evanghelie* sau Evangelistar (Εὐαγγέλιον, εὐαγγελιστάριον), cea d'a doua *Apostol* (Ἀπόστολος și Πραξαπόστολος).

Astfel de colecțiuni, despre ordinea cum urmà a se citì

evangeliile și celelalte scrieri ale noului Testament în uzul liturgic, s'au alcătuit mai întâiu în Orient pela finele secolului al IV și începutul secolului V. Aceasta se învederează din tipicul sfântului Sava și reese încă și mai lămurit din răspunsurile pe care Simeon al Tesalonicului le-a dat lui Gabriel archiepiscopul Pentapolei.

Din alcătuirea acestor colecțiuni, numite, precum mai sus s'a arătat părți alese sau eclogaria, se vede lămurit importanța sfintelor evangelii și în deosebi a scrierilor noului Testament pentru creștini și pentru uzul lor liturgic în cultul creștinilor. Toate eclogariile, nu se referă și nu constau de cât din pericope evangelice și din celelalte scrieri ale noului Testament și sunt așezate, pentru a servì la sfânta liturgie, la acest mister din care consta în deosebi cultul public al credincioșilor.

Drag. Demetrescu.

(Va urmà).

CRONICA BISERICEASCĂ.

I.

Sesiunea de toamnă a Sfântului Sinod.

Sesiunea de toamnă a Sf. Sinod a fost deschisă în ziua de 12 Octombre c. După facerea Tedeumului în biserica Sf. Mitropolii, toți P.P. S.S. Membri au mers la localul Sf. Sinod, unde D-nul V. Morțun, ministrul Cultelor și Instrucțiunei ad-interim a citit decretul Regal de deschidere. In urmă s'a dat citire procesului-verbal al ultimei ședințe din sesiunea de primăvară. S'au ales apoi diferitele comisiuni și s'au citit comunicările. Sf. Sinod în sesiunea aceasta are de discutat și de rezolvat mai multe chestiuni importante. Vom vorbi despre ele într'unul din numerile viitoare.

II.

Nouile parohii.

Anul acesta s'au înființat 30 de parohii nouă. Prin aceasta s'au înlăturat puțin neajunsurile de care suferia populațiunea rurală în cele religioase. Nu era cu putință ca un singur preot să satisfacă nevoile religioase ale sătenilor în localități la o depărtare unile de altele de 6 12 chi-

lometri și de multe ori pe periferie de 40—50 chilometri. Tânguirile creștinilor din asemenea localități sunt peste măsură de jalnice și de duioase. Anul acesta s'a făcut ce s'a putut. Sperăm însă, că în curând, prin o ușoară modificare a legii Clerului și Seminariilor se pot înlătură toate neajunsurile în această privință, dându-se putința sătenilor ca în localitățile dela 100 familii în sus, să-și poată aveà preoții lor. Toate mijloacele trebuesc căutate pentru cultivarea minții și inimii sătenilor. Și în primul rând trebue să aibă biserică și preot.

Public aici decretul și lista nouilor parohii.

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința Națională, Rege al României.

La toți de față și viitori sănătate.

Asupra Raportului Ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Instrucțiunei cu No. 27384.

Am decretat și decretăm:

Art. I. Se înființează pe ziua de I-iu Octombrie 1908, următoarele treizeci parohii nouă, potrivit legii Clerului și Seminariilor, prevăzute în bugetul Administrației Cassei Bisericii pe anul financiar 1908—1909:

A) In Eparhia Ungro-Vlahiei.

1). Parohia Traian, comuna Smirna, în județul Ialomița cu biserica parohială Sfântul Dimitrie.

2). Parohia Giurgeni, comuna Giurgeni în județul Ialomița, cu biserica parohială Sfinții Impărați, prin deslipirea acestei comune dela parohia Piua-Pietrei.

3). Parohia Fundoaia, comuna Hotarele în județul Ilfov cu biserica parohială Sfinții Voevozi, prin deslipirea dela parohia Hotarele, alipit fiindu-i și cătunul Puțu-Greci (comuna Greaca).

4). Parohia Vulcana de sus, comuna Vulcana în județul Dâmbovița, cu biserica parohială Sfântul Niculae, prin deslipire dela parohia Cucuteni, comuna Vulcana.

5). Parohia a II-a Priboiu, comuna Tătărani, în județul Dâmbovița cu biserica parohială Sfinții Impărați din satul Priboiu, prin deslipire dela parohia Priboiu, care devine parohia I Priboiu.

6). Parohia Ghizdaru, comuna Stănești în județul Vlașca, cu biserica parohială Sfântul Gheorghe, prin deslipire dela parohia Stănești, alipindu-se satele Oncești și Bălanu (comuna Bălănoaea), deslipite dela parohia Turbatu.

B). In Eparhia Moldovei și Sucevei.

1). Parohia Blăgești, comuna Pașcani în județul Suceava, cu biserica parohială Pogorârea Sfântului Duh, prin deslipire dela parohia Pașcani, alipindu-i-se satul Hărmănești-Noi, deslipit dela comuna Vașcani.

2). Parohia Ortoaea, comuna Dorna în județul Suceava cu biserica parohială Intrarea în Biserică, prin deslipire dela parohia Dorna, alipindu-i-se satele Rusca, Zugreni și Sunători.

3). Parohia Văleni-Stănișoara, comuna Mălini în județul Suceava, cu biserica parohială Adormirea Maicei Domnului, prin deslipire dela parohia Mălini, alipindu-i-se satul Suha.

4). Parohia Dângeni, comuna Dângeni în județul Botoșani, cu biserica parohială Sfinții Voevozi, prin deslipire dela parohia Iacobeni, împreună cu cătunele Buneni-Stihi și Buneni-Florei, alipindu-i-se și cătunul Strahotinul dela parohia Buhăceni; astfel că, parohia Iacobeni va rămânea numai cu satele Iacobenii-vechi, Iacobenii-noi și Costeni, iar parohia Buhăceni, numai cu satul Buhăceni.

5). Parohia Adășeni, comuna Mitocu în județul Dorohoi, cu biserica parohială Sfântul Ilie, prin deslipire dela

parohia Avrămeni, împreună cu satele Zoiţanu şi Panaitoaea.

6). Parohia Hoiseşti, comuna Mărgineni în judeţul Neamţu cu biserica parohială Sfinţii Impăraţi, prin deslipire dela parohia Mărgineni, împreună cu satul Negriteşti, alipindu-i-se şi satul Hărteşti dela parohia Micşuneşti, cu biserica filială Sfinţii Voevozi.

7). Parohia Dreptu, comuna Galu în judeţul Neamţu, cu biserica parohială Sfântul Gheorghe, prin deslipire dela parohia Galu împreună cu satele Pârâul-Fagului, Săvineşti Pârâul-Dreptului şi Frumosu.

C). In Eparhia Râmnicului Noului Severin.

1). Parohia Titirleşti, comuna Orzeşti în judeţul Mehedinţi cu biserica parohială Sfinţii Voevozi, prin deslipire dela parohia Mărăşeşti împreună cu satul Bratilov, alipindu-i-se şi satul Brebina dela parohia Orzeşti, cu filiala Sfinţii Apostoli.

2). Parohia Milostea, comuna Greci, în judeţul Vâlcea, cu biserica parohială Cuvioasa Parascheva, din cătunul Milostea-Veche prin deşlipire dela parohia Racoviţa, împreună cu cătunul Milostea-Nouă, alipindu-i-se şi satul Sacoţi cu filiala Cuvioasa Parascheva şi Gueşti.

3). Parohia a II-a Poiana, în comuna Poiana din judeţul Dolj, cu biserica parohială Sfântul Nicolae, clădită de D-nul Ion Marincu.

4). Parohia Ghidiciu, comuna Ghidiciu, în judeţul Dolj, cu biserica parohială Adormirea Maicei Domnului şi Izvorul Tămăduirei, prin deslipire dela parohia Piscu-Ghidiciu.

D). In Eparhia Romanului.

1). Parohia Capoteşti, comuna Boloteşti, în judeţul Putna cu biserica parohială Adormirea prin deslipire, împreună cu satele: Ivăncești cu filiala Sfântul Gheorghe şi Purcelești cu filiala Cuvioasa Parascheva dela parohia Baloteşti.

2). Parohia a II-a Letea, în comuna Letea-Nouă, din județul Bacău cu biserica parohială Sfinții Voevozi din cătunul Izvoarele, alipindu-i-se cătunele Domnița Maria și Cremenea.

E). In Eparhia Buzăului.

1). Parohia Gomoești, com. Costești în județul Buzău, cu biserica parohială Nașterea Maicei Domnului, prin deslipire dela parohia Costești, împreună cu cătunele Budișteni, Spătaru și Odaea Banului.

2). Parohia Poponeți, comuna Băești-Aldeni, în județul Buzău, cu biserica parohială Sfântul Nicolae, prin deslipirea dela parohia Aldeni a cătunului Băești cu filiala Sfinții Voevozi și dela parohia Cârpinișstea, a cătunului Izvorul Dulce.

F) In Eparhia Argeșului.

1). Parohia Robaea (Robăița), comuna Mușătești, în județul Argeș cu biserica parohială Buna-Vestire prin deslipire dela parohia Mușătești, împreună cu cătunele Valea-lui-Maș și Bolovănești,

2). Parohia Colțu, comuna Ungheni din județul Argeș, cu biserica parohială Sfântul Nicolae, prin deslipire dela parohia Ungheni, împreună cu cătunul Satu-Nou.

G). In Eparhia Dunărei de jos.

1). Parohia Carol I, comuna Satu-Nou din județul Tulcea cu biserica parohială Sf. Gheorghe.

2). Parohia Carmen-Silva, comuna Cara-Orman din județul Tulcea cu biserica parohială Sfânta Maria, având cătunele Mila 23, Floriile și Roșu.

3). Parohia Principile Carol, comuna Malcoci din județul Tulcea cu biserica parohială Sf. Ilie, având cătunele Ilganii și Corcova.

4). Parohia Azizia, com. Tortoman din județul Con-

stanța, cu biserica parohială Sf. Voevozi, alipite fiindu-i cătunul Ștefan cel Mare.

5). Parohia Satu-Nou, comuna Satu-Nou, (Sulina) din jud. Tulcea, cu biserica parohială Sf. Apostoli.

6). Parohia Demircea, comuna Haironchioi din județul Constanța cu biserica parohială Sfântul Dimitrie, alipite fiindu-i satele Cealmazea și Armutlia.

7). Parohia Cerchezchioi, comuna Cara-Omer din jud. Constanța, cu biserica parohială Izvorul Tămăduirei, alipit fiindu-i satele Docuzaci.

Art. II. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Cultelor și Instrucțiunei, este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispozițiunilor prezentului Decret.

Dat în Castelul Peleș la 14 Septembre 1908.

(ss) CAROL.

Ministrul Cultelor și Instrucțiunei.

(ss) HARET

*

După informațiunile ce am, din numărul de aproape 400 de cereri pentru creare de parohii nouă, s'au ales acestea, după cercetări locale minuțioase, ca cele mai necesare. Intârzierea pentru crearea lor ar fi fost în paguba credincioșilor. In deosebi nevoia erà mai mare în părțile muntoase ale țării și în județele de peste Dunăre.

III.

Seminariile din Bistrița și Galați.

In timpul din urmă s'a simțit o ușoară lipsă de candidați de preoție. Cele trei Seminarii existente (Central și Niton Mitropolitul din București și Veniamin Costache din Iași) nu erau îndestulătoare, ca să dea atâția absol-

venți, pe cât sunt nevoile bisericii. Nu se puteau ocupà nici locurile rămase vacante, fie prin moarte, fie prin punerea în retragere din oficiu din pricina bătrâneților adânci sau a diferitelor infirmități. Cu atât mai mult nu se puteau ocupà nouile parohii. Sunt astăzi peste 120 de parohii vacante și numărul lor e în creștere.

D-nul Sp. Haret, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii luând cunoștință de o asemenea situație a întemeiat încă două Seminarii și anume unul în *Galați* și altul în Bistrița, județul Vâlcea. Seminariile acestea au început să funcționeze cu începerea acestui an școlar, având fiecare numai clasa I, compusă din câte 60 școlari. Director al Seminariului din Galați a fost numit păr. *Arhimandrit Nicodim Munteanu*, licențiat în teologie și cunoscut prin frumoasele sale traduceri de lucrări religioase din limba rusească. Director al Seminariului din Bistrița a fost numit păr. diacon *N. Mateescu*, licențiat în teologie și profesor de religiune la gimnaziul din Râmnicul Vâlcei. Dorim din suflet, ca aceste noui școli bisericești, să fie adevărate pepiniere de vrednici candidați de preoție.

IV.

Mișcarea culturală bisericească.

*

Crește din zi în zi numărul preoților doritori de a răspândì în popor cu inimă și devotament și prin scris idei sănătoase și mântuitoare. Sufletul ni se umple de bucurie făcând această constatare. Biserica noastră fiind prin escelență națională, se cuvine, să fie în fruntea tuturor mișcărilor menite pentru înnălțarea poporului și întărirea țării. Dela biserică să isvorască tot ce e bun, folositor și românesc! Biserica să fie sufletul poporului românesc.

*

Părintele *I. V. Raiculescu* din Turnu-Severin împarte gratis enoriașilor săi cu binecuvântarea P. S. Episcop al Râmnicului-Noul Severin, câte o broșurică cu cuprins religios aproape la fiecare zi întâiu a lunei. Iată ce spune păr. Raiculescu în prima sa cărticică: «Fac cunoscut enoriașilor mei, că pentru întărirea credinței și a religiunii în sufletele lor; pentru luminarea minței asupra datoriilor ce au de îndeplinit către Dumnezeu, către semenii lor și către ei însuși; pentru esplicarea și lămurirea multor obiceiuri creștinești; cum și pentru întărirea lor în sentimentele naționale și românești, m'am hotărît să le las pe la casele lor, când merg cu botezul, la începutul lunei, câte o mică cărticică, în care să le dau sfaturi trebuincioase pentru desăvârșirea lor sufletească și trupească». Patru cărticele a întocmit până acum păr. Raiculescu și le-a împărțit enoriașilor săi. Le-am citit și nu pot decât să-l felicit și pentru inițiativa luată și pentru felul cum întocmește asemenea lucruri. Ori și ce cetitor nu poate aveà decât folos.

*

Părintele Econ. stavrofor *Marin Iliescu* publică o lucrare despre «*Ce este la biserică sau deslușiri liturgice*» pentru priceperea și pentru luminarea enoriașilor săi din parohia Atârnați, județul Teleorman, cărora li s'a împărțit în dar. Lucrarea e foarte bine alcătuită și într'un graiu la price-perea fiecăruia. Iată cum motivează păr. Iliescu scopul lucrării sale: «Experiența mea proprie, m'a convins că prin cărticele—pastorale—imprimate și împărțite, din când în când, în dar, creștinilor de pe la sate, se poate menține, ba chiar se poate deșteptà simțitor, sentimentul religios, care spre obștească pagubă, se vede subțiindu-se din ce în ce în popor..» Tot sf. sa a publicat și o *scrisoare* adresată enoriașilor săi prin care îi îndeamnă să-și facă datoriile de creștini, cum și *monografia parohiei* (comunei) Atârnați din Teleorman.

*

Părintele *V. Ursăcescu* publică o scurtă, dar foarte interesantă monografie asupra parohiei sale «*Nalbant*» din județul Tulcea. Iată cum motivează și sf. sa în «înainte cuvântare» scopul acestei monografii: «In monografia de față am căutat să se oglindească tot trecutul din punct de vedere istoric și religios și prezentul din punct de vedere religios-moral, material, cultural și sanitar al acestor două localități Nalbant și Trestenic cari formează azi parohia Nalbant.

Cele ce m'au îndemnat să scot la lumină această lucrare au fost următoarele:

Obligațiunile impuse preoților prin legea și regulamentul Clerului mirean de a face cunoscut în fiștecare an starea morală și materială a parohienilor.

Insuflețirea dobândită prin citirea «dării de seamă a județului Tulcea» de protopopul Gh. Niculescu, care m'a îndemnat să fac și eu—în mic—o dare de seamă a parohiei mele, după cum P. C. Sa a făcut —în mare—despre întregul județ.

Dorința de a arătà parohienilor mei că pe aici s'au găsit oarecari urme ale creștinilor dintr'o vechime îndepărtată și ca urmare să caute și ei să ducă o viață creștinească ca și a celor dintăi creștini.

Apoi prin faptul c'am expus fără părtinire starea moral-religioasă, am voit ca tot ce-i bun și creștinesc să se practice și pe viitor, iar ce-i rău să se părăsiască și să se îndrepte, expunând și oarecari păreri personale pentru îndreptare, care dacă vor fi ținute în seamă de cei în drepse vor îndreptà în bine și părțile mai slabe și chiar rele ale parohienilor».

*

Părintele *Teodor Panaitescu*, licențiat în teologie și parohul parohiei Furceni-Cozmești, județul Tecuciu a publi-

cat un volum de predici populare, alcătuite de sf. sa și ținute în biserica, unde servește. Ceeace l'a îndemnat la aceasta sunt cuvintele Mântuitorului către apostoli (Mat. 28, 19), cum și îndemnul apostolului Pavel cătră Timoteiu (ep. II-a) și anume: «Predică cuvântul, stăi asupra cu vreme și fără vreme, mustră, ceartă, îndeamnă în toată îndelunga răbdare și cu învățătura».

Lucrarea merită toată lauda și sprijinul.

*

Paralel cu aceste manifestări individuale de muncă inteligentă și inimoasă, e și lucrarea prin conferințe pastorale de o importanță capitală. In timpul din urmă s'au ținut asemenea conferințe pastorale ale preoților din Doljiu, Olt și Argeș și se vor continuà și în alte județe. Am urmărit de aproape toate chestiunile puse în discuțiune și toate hotărârile luate și mărturisesc, cu cea mai mare mulțumire sufletească, că preoțimea noastră începe serios să fie conștientă de înalta ei chiemare.

*

In conferințele din județul Doljiu, ținute în Craiova s'au pus în discuțiune următoarele chestiunii:

1). *Mijloacele și căile prin care preotul ar putea mai bine să-și împlinească datoriile și să se bucure de drepturile sale.*

2). Părțile de căpetenie ale sf. leturghii și esplicarea lor.

3). De când s'au tradus și tipărit în limba română cărțile cele mai întrebuințate în slujba divină.

In conferințele din județul Olt, ținute în Slatina, s'au discutat următoarele chestiuni:

1). Ce calități trebue să întruniască adevăratul păstor sufletesc?

2). Care au fost cauzele ce au provocat Sinodul dela Iași, ținut în 1642 și ce hotărîri a luat acest Sinod?

3). Sub ce formă se manifestă superstiția în popor și care ar fi mijloacele de a o combate?

4) Care sunt părțile alcătuitoare ale unei cuvântări bisericești; însemnătatea și importanța lor.

5) Probarea existenței în ființa omenească a unui drept al actelor omenești.

In conferințele din județul Argeș, ținute în Pitești, s'au discutat aceste chestiuni:

1). Cauzele îndepărtării poporului de biserică și mijloacele de îndreptare.

2). Sublimitatea misiunii preoțești și ținuta preotului în societate.

3). Care ar fi mijloacele mai nimerite pentru a împărtăși poporului învățământul religios?

4). Unitatea serviciului religios și combaterea superstițiilor.

*

Aproape toate chestiunile au fost tratate cu pricepere și pe înțelesul tuturor.

S'a observat multă dragoste de muncă și de lumină. Convingerea mea e că prin asemenea conferințe, bine conduse, se poate aduce cel mai mare folos și preoțimei și poporului.

Tot în aceste conferințe s'au exprimat și oarecari dorințe și anume:

1). Chitanțele pentru achitarea salariilor clericilor, să se vizeze de P.P. C.C. protoierei.

2). Subvențiile comunale pentru întreținerea bisericilor să se verse la Cassa Bisericii.

3). Invățământul religios în școalele primare să se predeà de preoți.

4). Să se construiască case parohiale pentru preoți.

*

Unele din aceste deziderate s'au și adus la îndeplinire. E acum o lună și jumătate de când s'a comunicat prea cucernicilor protoerei, că vor trebuì de acum înainte să vizeze chitanțele de primirea lefurilor preoților. S'a făcut cunoscut despre aceasta și administratorilor financiari. Cu chipul acesta s'a satisfăcut o dorință a preoților, cari se plângeau, că li se fac greutăți de unii primari.

De sigur, că față cu unele moravuri ale noastre e de dorit, ca subvențiile comunale pentru întreținerea bisericilor rurale, să se verse la Cassa Bisericei. Avem credința, că în curând se va realiza și această dorință.

Construirea de case parohiale e prevăzută în legea Cassei Bisericei. Pe măsura mijloacelor, încetul cu încetul se va face și aceasta. Nimeni nu poate tăgăduì, că lipsa de casse parohiale nu e un mare neajuns. A spus aceasta, D-nul Sp. Haret, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii cu prilejul punerii temeliei Cassei Bisericii și a Școalelor.

G...

EVANGELIA
SĖŬ
VIAȚA ȘI INVĔȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ

DUPRE CEĬ PATRU EVANGELIȘCĬ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONOLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.

DE

MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română anul XXXII, No. 6).

3) Erà diminéța Vinereĭ ceĭ marĭ, când Iudeiĭ se pregătiau pentru serbarea Paschăĭ ce se începea a dóua ḍi. Pentru aceia căpeteniile ce dusese pre Iisus la Pilatŭ, nu aŭ întratŭ în Pretoriŭ, carele fiindŭ păgânescŭ, dupre ideele lor fanatice, putea a'i pângărì, și a'ĭ face nedemnĭ de serbarea Pascăĭ. De aceea Pilatŭ a eșitŭ la eĭ și i-a întrebatŭ: «ce acusațiune aducŭ eĭ asupra luĭ Iisusŭ?» Eĭ respunse: «Fiind-că noĭ ênșine l'amŭ adusŭ la tine, poțĭ pricepe că este unŭ făcătoriŭ de rele». Pilatŭ înțelegândŭ că acusatoriĭ voiaŭ ca elŭ să osândéscă pre Iisus fără cercetare, numaĭ pe simpla autoritate a acusațiuneĭ lor, le replică: «condamnați-lŭ voĭ dupre legea vóstră, fiind-că l'ați

judecatŭ voĭ». Dar noî nu ne este permisŭ a condamna la mórte pre nimenĭ, fără autorizarea ta, adause eĭ. Prin acésta s'a împlinitŭ cuvântulŭ luĭ Iisusŭ, prin care dăduse a înțelege feliulŭ morțeĭ séle—ridicarea pe cruce.—(Ioan XII, 32, 33). Mórtea pe cruce nu era în datina Ebreilorŭ, dar o aplicaŭ Romanii la unele cazurĭ. Pentru a determina pre Pilatŭ maĭ lesne la împlinirea cereriĭ lor, acusatoriĭ au inventatŭ calomniă: «noĭ amŭ aflatŭ că acesta perverteșce poporulŭ și'lŭ opreșce a da tributŭ Cesariuluĭ, și se declară pe sine Mesia și împĕratŭ».

4) La auzirea acesteĭ acusațiunĭ, Pilatŭ intrâ în pretoriŭ și chiămă acolo pre Iisus, și'lŭ întrébă: «Cu adevăratŭ, tu eștĭ împărat alŭ Iudeilorŭ?». Iisus îĭ răspunse prin întrebarea: «acéstă vorbă mi-o adresezĭ dela tine însuțĭ, séŭ dupre spusele altora?». «Aŭ dóră eŭ sûm Iudeŭ, ca să șciŭ faptele téle?. Poporulŭ tău și Archiereiĭ teaŭ predatŭ mie și te acusă; ce aĭ făcutŭ?». Iisus respunse: «deși sûm împăratŭ; dar împărăția mea nu este din lumea acésta; căcĭ de așŭ fi eu împăratŭ pământescŭ, așŭ avea servitorĭ, și aceia s'arŭ fi opusŭ pentru mine, ca să nu fiŭ trădatŭ Iudeilorŭ». «Așa darŭ tu, orĭ și cum, eștĭ împĕratŭ?» fu din noŭ întrebatŭ de Pilatŭ. «Tu dicĭ că eŭ sûm împĕratŭ», rĕspunse Iisus. Eŭ m'amŭ născutŭ și amŭ venitŭ în lume pentru ca să mărturisescŭ despre adevăruri, și tot celŭ ce iubește adevĕrulŭ ascultă glasulŭ meŭ». Pilatŭ nu se interesa de doctrina religiósă a luĭ Iisus, dar ideea despre adevĕrŭ, fiind o cestiune philosophică, elŭ se oprește la ea, și întrébă pre Iisus: «Ce este adevărulŭ?» Dar ne așteptândŭ respunsulŭ, eșĭ la mulțimea ce era în curte, și le declară că nu află în Iisus nici o vinovăție, carea arŭ legitima condamnarea luĭ. Atuncĭ Archiereiĭ, jigniți în ambițiunea lorŭ, aŭ începutŭ a grăĭ multe contra lui Iisus. El deși ascultă tóte acele vorbe atăcătóre nevinovĕțieĭ séle, nu răspundea nimica spre justificarea sa: Acésta miră pre

Pilatŭ, și elŭ întrebă pre Iisus cu óre care emoțiune: «pentru ce nu răspunzĭ nimicŭ? nu auzĭ câte acusațiunĭ aducŭ aceștia asupra ta?» Iisus și după acésta a continuatŭ tăcerea, în câtnedumerirea procuratoriuluĭ devenise foarte mare.

5) Acusatoriĭ, între altele, învinovĕțiaŭ pre Iisus, că turbură poporulŭ, predicêndŭ doctrinele séle prin tótă țéra, începândŭ de la Galileea și pênă în capitala Iudeiĭ. Pilatŭ auzindŭ de Galileea, întrebă: «aŭ dóră elŭ este galileanŭ și înformându-se că este din provincia galilea, unde domnea Irodŭ, Procuratorulŭ Pilatŭ credu unŭ minutŭ, că se póte sustrage din acéstă afacere, trimițândŭ pre Iisus la judecata luĭ Irodŭ, carele atuncĭ se afla în Ierusalemŭ, venitŭ pentru serbarea Paschăĭ. Irodŭ de multŭ doria să véḑă pre Iisus, despre ale căruĭ fapte miraculóse auḑise multe vorbindu-se, și doria să véḑă și elă vre-o minune săvêrșită de dênsulŭ. Decĭ cum fu adusŭ Iisusŭ înaintea luĭ a începutŭ a'lŭ întreba despre multe curiosități ce'șĭ formase elŭ în imaginația sa despre Iisus, dupre superstițiile contimpurane ale Iudeilorŭ. Iisus ênse nu i-a dat nicĭ unŭ respunsŭ la tóte secele luĭ întrebărĭ. Intre aceste Archiereiĭ și cărturariĭ, cariĭ însoçiaŭ pre acusatulŭ Mântuitorŭ, disvoltaŭ cu toată puterea reutățeĭ acusațiunile lor, Irodŭ decĭ nevĕḑândŭ la Iisus nimica mare dupre așteptarea sa, și crezându-l a fi unŭ fanaticŭ din clasa poporuluĭ ordinarŭ, l'a disprețuit și l'a dat pe mâna soldaților ca să-lŭ insulte și să-lŭ ridiculize; pentru care a și ordonatŭ a'lŭ îmbrăcà cu o chainăalbă lungă, asemenea celeĭ ce purtaŭ comandanțiĭ romanĭ și toțĭ ceĭ ce solicitaŭ la poporŭ vre-o oficiă publică. Prin acésta Irod credea că parodiază aspirațiunile unuĭ omŭ ordinarŭ, ce are ilusiunĭ de a devenì conductorŭ alŭ poporuluĭ. In acéstă formă parodială Irod retrimise pre Iisus la Pilatŭ, fără a fi găsit vre unŭ temeiŭ de a pronunța asupră'i sentența de con-

damnare, ci numai ca unŭ object de ridiculŭ. Pilatŭ și cu Irod până acum fusese dușmanĭ unulŭ altuia de câtva timp Curtenia ce și-aŭ făcut între eĭ prin transportarea luĭ Iisus de la unulŭ la altulŭ, a restabilitŭ, bunele lorŭ relațiunĭ anterióre.

§ 69. *Nóue încercări ale luĭ Pilatŭ de a scàpa pre Iisus dela mórte. Alŭ doilea interogatoriŭ luĭ Iisus Christos. Pilatŭ se decide a crucificà pre Iisus. Ducerea la Golgotha.* (Luc. XXIII. 13—31; Math. XXVII, 15—32; Marc. XV, 6—21; Ioan. XVIII, 39—XIX, 1—17).

1). Pilatŭ vĕzêndu-se din noŭ silitŭ a trăta afacerea cea atât de disgustătoare pentru elŭ, se adresă cătră Archiereĭ și căpetenii, și cătră poporul ce era acolo adunatŭ, cu cuvintele: «Voĭ ațĭ adusŭ la mine și ațĭ acuzatŭ pre acestŭ omŭ ca pre unŭ pervertitoriŭ de poporŭ, și eŭ cercetându'lŭ înaintea voastră nu l'amŭ aflatŭ culpabilŭ întru nimică din cele ce'lŭ acusațĭ. L'amŭ trimisŭ apoĭ la Irodŭ, ca să cerceteze și elŭ și să opineze despre dênsulŭ; dar nicĭ acela nu a aflatŭ la elŭ nimică, ce l'arŭ face culpabilŭ de osânda morții. De aceea eŭ credŭ că ajunge pentru elŭ să'lŭ pedepsescŭ și apoi să'lŭ eliberezŭ. Intre acestea se adunase în curtea luĭ Pilatŭ o mulțime de poporŭ, ca dupre obiceiulŭ tradiționalŭ, în respectulŭ sĕrbătóreĭ Paschăĭ, să céră grația procuratoriuluĭ pentru unŭ vinovatŭ, pre carele 'lŭ preferaŭ eĭ dintre ceĭ mulțĭ făcĕtorĭ de rele, ce se aflaŭ întemnițațĭ. In anulŭ acesta eĭ voiaŭ a cere grațiă unuĭ talchariŭ Baraba, carele comisese ucideriĭ și rebeliă în cetate; și erà aruncatŭ în temniță cu alțĭ complicĭ aĭ săĭ. Decĭ, adunată fiind mulțimea, a începutŭ a strigà și a cere la Pilatŭ, ca să facă grația obicĭnuită în toțĭ aniĭ. Pilatŭ, profitândŭ de acéstă ocasiune, credù unŭ minutŭ că arŭ puteà scăpà pre Iisus, propunândŭ mulțimeĭ eliberarea luĭ în locului altuĭ vinovatŭ

Dreptŭ aceea se adresă poporuluĭ în aceștĭ terminĭ: «aveți datina de a cere la Paschă grația unuĭ vinovatŭ; dacă decĭ veți voì, eŭ voiŭ grația pre Iisus, carele se numește Messia. Rĕmâne ânse la alegerea vóstră, a cere grațiarea luĭ Baraba, séŭ a luĭ Iisus. Deși Pilatŭ erà convinsŭ că acusările asupra luĭ Iisus eraŭ produse numaĭ din invidiă; totușĭ n'a voitŭ a impune voinței poporuluĭ grațiarea luĭ. Atât mulțimea carea favora pre Baraba cât și acusatoriĭ luĭ Iisus, împinșĭ de întețirele și exemplulŭ Archiereilor și căpitenielor într'un glasŭ aŭ începutŭ a strigà la Pilatŭ: «Pre Baraba voimŭ, éră nu pre Iisus; pre acela grațiază'lŭ; éră pre acesta osândește'lŭ». Intre acestea Procula [1]) femeea luĭ Pilatŭ trimițindŭ la elŭ o midlocire secretă l'a îndemnat să se păzéscă de a face vre unŭ reŭ dreptuluĭ Iisus; căcĭ ea în nóptea trecută a avutŭ unŭ visŭ înfricoșătoriŭ, și multe a suferitŭ din causa acestuĭ sântŭ barbatŭ. Prin acéstă discoperire Pilatŭ fu îndemnatŭ din noŭ a propune mulțimeĭ să céră grațiă luĭ Iisus; și órecum spre a mișcà sentimentele lor naționale și religióse îĭ dă epitetele acele atât de stimate la eĭ: *Messia* și *împeratŭ*: «Voĭ preferațĭ pre Baraba tălchariulŭ, dar ce să facŭ cu Iisus, pre carele voĭ îlŭ numițĭ Messiă și împĕrat al Iudeilor»? Toțĭ cu furiă aŭ vociferatŭ: Să se crucifice! crucifică'lŭ! crucifică'lŭ»!! Pilatŭ nu s'a mișcatŭ de sgomotulŭ și strigătele lor, și continuà a'lŭ apĕrà: «dar ce reŭ a făcutŭ elŭ? Eŭ nu aflu la elŭ nicĭ unŭ motivŭ spre a fi osânditŭ la mórte. Pentru satisfacerea vóstră credŭ a fi destulŭ să'lŭ batŭ, și apoĭ să'lŭ liberezŭ». In locŭ de respunsŭ, mulțimea sediționsă a repețitŭ aceleșĭ vociferărĭ și răcnite turbate: «crucifică'lŭ! să se crucifice»!! Recnetele disperate ale Archiereilor și ale mulțimeĭ aŭ convinsŭ pre Pilatŭ, că eĭ sûnt decișĭ a nu primì graçiarea luĭ Iisus, ci a luĭ Ba-

---

[1]) Așa se numește femeea luĭ Pilatŭ în evangelia luĭ Nicodimŭ.

raba. Spre a liniști turburarea glótelor, Pilatŭ pe de o parte le împlinesce cererea pentru graçiarea lui Baraba, éră pe de alta decide a se maltrată Iisus înaintea mulțimeĭ, credêndŭ că prin aceea va deșteptà în privitorĭ compătimirea, și rĕmâindŭ satisfăcuțĭ nu vor maĭ stărui a'ĭ cere osânda la mórte. A ordinatŭ decĭ ostașilor să'lŭ bată. Aŭ adusŭ pre Iisus în curtea dinlăuntru a pretoriuluĭ, unde se executaŭ pedepsele, s'a adunatŭ tótă spira [1]) împregiurulŭ luĭ, l'aŭ disbrăcatŭ de chainele luĭ, l'aŭ îmbrăcatŭ cu chlamidă roșiă [2]); aŭ împletitŭ o cunună de spinĭ și aŭ pus'o pe capulŭ luĭ, spre a derîde tendința presupusă în elŭ de a devenì rege alŭ lui Israilŭ, dându-i tot-o-dată și o trestiă să o țină în mână, ca semnŭ alŭ Scipetruluĭ regalŭ. Parodiându în elŭ astfeliŭ icóna unui rege, îngenunchiaŭ înaintea lui și-lŭ felicitaŭ în batjocură, adresându-ĭ cuvinte de urare: «bucură-te rege alŭ Iudeilor»! Apoĭ luându-ĭ din mână trestia îlŭ băteaŭ cu ea peste capŭ și'lŭ scuĭpaŭ.

In fine Pilatŭ credêndŭ că mălträtările cărora a fostŭ supusŭ Iisus ajungŭ spre a deșteptà compătimirea, a eșitŭ iarășĭ și a ḑisŭ mulțimeĭ: «étă, vi'lŭ aducŭ să'lŭ videțĭ și voĭ, și vĕ maĭ declarŭ că eŭ nu aflu la dênsulŭ nicĭ o vină de mórte». Adusŭ fiind Iisus Christosŭ sângeratŭ și în forma acea de batjocură, Pilatŭ îlŭ arĕtă lor, ḑicêndŭ: «étă omulŭ»! batjocoritŭ și chinuitŭ spre plăcerea vóstră. Când l'aŭ vĕḑutŭ Arhiereiĭ și serviĭ lor, în locŭ de a se mișca la compătimire de starea ĉea crîncenă a suferinduluĭ, aŭ strigatŭ cu aceeașĭ îndărătniciă: «crucifică'lŭ! crucifică'lŭ»! Pilatŭ le adaose cu indignațiune: «dacă este așa, apoĭ luați'lŭ voĭ, și'lŭ crucificațĭ; căcĭ eŭ nu pocĭ condemnà la mórte pe unŭ omŭ nevinovatŭ». Arhiereiĭ și cărturariĭ au

---

[1]) Spira séŭ Colchorta: o companie dela 600 până 1000 de ostașĭ.

[2]) Unŭ feliŭ de chaĭnă scurtă ce acoperià numai jumătate corpulŭ, se prindea cu unŭ bumbŭ pe umărulŭ dreptŭ, și se purtà de căpiteniile oștilor. Aplicată la Iisus ea semnificà derîdere.

începutŭ din noŭ a învinovăți pe Iisus, și spre a convinge pre Pilatŭ că este cestiunea nu a unuĭ omŭ nevinovatŭ, ci a unuĭ mare vinovatŭ, aŭ adusŭ între alte acusațiunĭ, ca principală aceea, că elŭ s'a numitŭ pre sine Fiiŭ lui Dumnedeŭ. Ânse acéstă acusațiă a făcutŭ asupra luĭ Pilatŭ cu totul altŭ efectŭ decât acelŭ așteptatŭ de acusatorĭ; elŭ maĭ multŭ s'a spăimêntatŭ de ideea condemnăreĭ luĭ Iisus, în a căruĭ persónă acum presupunea, maĭ multŭ decât unŭ omŭ nevinovatŭ, o ființă póte supranaturală, maĭ alesŭ după cele discoperite luĭ de soçia sa.

2) In acéstă mare nedumerire Pilatŭ iarășĭ a întratŭ în Pretoriŭ și a începutŭ iarăși a întrebà pre Iisus cu maĭ multŭ interesŭ: «de unde eștĭ tu? Elŭ credeà a audi dela Iisus vre-o nóuă informațiune despre înalta sa origină. Iisus nu'ĭ dădù nicĭ unŭ respunsŭ. Pilatŭ, atinsŭ la sumeția sa, se adresă la Iisus cu unŭ tonŭ aspru: «aŭ dóră nu șciĭ tu că dela autoritatea mea depinde mórtea, și viața ta». Dumnedeesculŭ suferitoriŭ respunse întrebătoriuluĭ seŭ cu aceeașĭ paciență și liniște divină: «tu nu aĭ aveà asupra mea nicĭ o autoritate dacă nu ar fi fostŭ la acésta voința și autoritatea celuĭ de sus. Pĕcatulŭ și osânda în partea cea maĭ mare va cădeà asupra celor ce m'aŭ predatŭ ție și cerŭ mórtea mea». Deși Iisus nu a satisfăcut curiositatea luĭ Pilatŭ despre origina sea, dar cuvintele aceste din urmă l'aŭ întăritŭ maĭ multŭ în convingerea despre nevinovăția dreptuluĭ persecutat, în cât elŭ cu tóte modurile se silea a convinge pre acusatorĭ și a solicità la eĭ liberarea luĭ. Ipocriții Phariseĭ, spre a decide pre Pilatŭ să părăséscă protecțiunea sa victemei lor, puse cestiunea pe terîmulŭ politicŭ: Începură a'lŭ amenință cu denunțiare în nefidelitatea cătră persóna Cesaruluĭ, carele l'a pus în postulŭ de procuratorŭ: «dacă tu îlŭ veĭ liberà, strigară eĭ, atuncĭ numaĭ eștĭ amicŭ alŭ Cesariuluĭ; tu protegĭ pre unŭ antagonistŭ alŭ Cesariuluĭ, pre unŭ omŭ, care s'a proclamatŭ pre

sine rege alŭ Iudeilor»! Pe de o parte frica de a nu fi intrigatŭ la Roma, și denunțiatŭ ca trădătoriŭ alŭ Cesariuluĭ, care atuncĭ erà crudul Tiberiŭ; éră pe de altă parte téma de a nu se produce vre-o revoluțiune de capiĭ ceĭ maliționșĭ și sedițioșĭ aĭ poporuluĭ Iudeŭ—aŭ întimidatŭ așa de tare pre Pilatŭ, în cât elŭ gândiâ acum numaĭ la positiunea sa, părăsì cu totulŭ orĭce dispositiune a inimeĭ în favórea luĭ Iisus și se hotărî orbește a face plăcerea inimicilor seĭ și aĭ luĭ Iisus, celŭ de atâtea orĭ dechiăratŭ de dênsulŭ nevinovatŭ. Așa dar Pilatŭ ședu pe scaunulŭ seŭ de judecătoriŭ, în curtea unde se executaŭ osândițiĭ, care locŭ se chiămà Lithostrotonŭ (așternut cu pétră), éră în limba ebracă—gabbatha.

3) Diua, când se făceà acestea erà Vineri, ajunulŭ Paschăĭ; când a ședutŭ Pilatŭ la judecată ca să pronunță sentința morțeĭ luĭ Iisus, erà óra așesea (amédă-di). Aducêndŭ pre Iisus în Lithostrotonŭ, Pilatŭ, sub întĕea impresiune a privireĭ luĭ când îĭ trecù repede prin consciință ideea nevinovățieĭ condamnatuluĭ, nu se putù oprĭ a nu pronunția încă odată acusatorilor: «étă regele vostru»! Aceste cuvinte fură înăbușite cu acelésĭ exclamațiunĭ furióse: «pedepsește'lŭ! pedepsește'lŭ! crucifică'lŭ! Pilatŭ adună încă odată curagiulŭ seŭ, spre aĭ maĭ întrebà: «să crucificŭ pre regele vostru»? «Nu avemŭ altŭ rege afară de Cesariulŭ». respunse ipocriților calomniatorĭ. Pilatŭ, la audirea numeluĭ Cesarŭ, și viderea tumultuluĭ crescêndŭ a mulțimeĭ, îșĭ reprimă glasulŭ consciinței, și óre cum spre difinitiva disculpare a sa, îșĭ spală mânile cu apă înaintea mulțimeĭ, dicêndŭ: «nevinovatŭ sûnt de sângele dreptuluĭ acestuia; pe voĭ să vĕ privéscă acésta». Pilatŭ prin acésta făceâ alusiune la procedarea legalĕ (Deuteron. XXI, 6—7), cu carea se declaraŭ nevinovațĭ prevenițiĭ de omicidŭ. La disculparea luĭ Pilatŭ—din mulțime de-o-dată se rădicară strigărĭ încurăgiătóre: «Sângele luĭ fiă asupra nóstră și asupra

fiilor noștri»!! Atunci cererea lor fù împlinită. După ce le făcuse gustulŭ cu grațiarea rebeluluĭ și ucigașuluĭ Baraba, acum le împlinește voia și prin crucificarea luĭ Iisus.

4) După ce s'a datŭ sentența de mórte asupra luĭ Iisus, ostașiĭ l'aŭ disbrăcatŭ de chlamida cea batjocuritóre, și l'aŭ îmbrăcatŭ în vestmintele luĭ, i-aŭ pusŭ crucea pe umere și dupre ordinŭ l'aŭ dusŭ spre crucificare, afară de cetate, la loculuĭ executăreĭ, care se numea alŭ cranielor (căpăținilor), ebreește—Golgotha. Sub povóra cruceĭ și a durerilor produse de schingiuitorĭ, dumnedeesculŭ suferitoriŭ a căḑutŭ; a trebuitŭ decĭ ca altulŭ cineva să'ĭ transpórte unélta de osândă. Tocma atuncĭ unŭ trecĕtoriŭ, se înturnà din țerină; elŭ se numià Simon Cirinénulŭ, tatălŭ luĭ Alexandru și alŭ luĭ Ruthŭ, cariĭ aŭ fostŭ dintre creștiniĭ primitivĭ, pe acesta apucăndu'lŭ ostașiĭ, puseră crucea pe umerile luĭ și-lŭ siliră să o ducă după Iisus până la loculŭ de osândă. In urma cortegiuluĭ acestuia mergea o mare mulțime de poporŭ, și nișce femeĭ, care plângeaŭ și se tânguiaŭ pentru dênsulŭ. Aceste țipete de jale femeéscă dădură ocasiune luĭ Iisus a le adresà aceste cuvinte: «fiĭcele Ierusalimuluĭ! nu plângețĭ pentru mine; plângețĭ pentru sórta vóstră ênșivĕ și a fiilor voștri! Se apropiă pentru voĭ unŭ timpŭ teribilŭ, când vețĭ fericì pre acele sterpe, și pre cele ce nu aŭ născutŭ nicĭ aŭ alăptatŭ copiĭ; căcĭ terórea posițiuniĭ lor nu le se va maĭ agravà și prin durerile pentru perderea fiilor seĭ. Timpulŭ acela va fi atâtŭ de teribilŭ pentru voĭ toțĭ, încât vețĭ preferà să periți maĭ bine sub dărămăturile munților și ale délurilor decât în acele evenimente teribile ce vĕ aștéptă. Dacă atâta crudime ce esercită asupra celuĭ fără de pĕcatŭ: apoĭ câtă trebue să fiă crudimea și terorismulŭ ce va venì asupra celor fără de-lege»!

§. 70. *Crucificarea între doĭ tălcharĭ și rugăcinnea către crucificători. Titlu de pe cruce. Sorți asupra chaineĭ. Derîdere și blasphemŭ. Tălchariĭ. Sânta Fecióră la cruce. Intunereculŭ; Eloĭ! Eloĭ! Oțetulŭ și Mórtea. Semnele, sutașulŭ, femeile. Impungerea cósteĭ.* (Math. XXVII, 33—56; Marc. XV. 22—41; Luc. XXIII. 32—49; Ioan. XIX, 18—37).

1) Impreună cu Iisus duceaŭ la locŭlŭ executăreĭ și doĭ rĕŭ-făcĕtorĭ. Agiungându decĭ la Golgota, ostașiĭ aŭ datŭ luĭ Iisus să bea vinŭ amestecatŭ cu smirnă, o mixtură amară producĕtóre de amețélă, prin carea făceà maĭ puçinŭ simțibili durerile cele maĭ nediscriptibilĭ ce suferiaŭ nenorociției crucificați. Iisus gustând acéstă bĕutură, n'a voitŭ să o beà. După ce s'aŭ înfiptŭ în pământŭ cele treĭ crucĭ, Iisus fu disbrăcatŭ de chaĭne, suitŭ, întinsŭ pe crucea din miḍlocŭ și pironitŭ pe ea de mânĭ și de picioare. Asemenea se urmară și cu ceĭ doĭ rĕŭ-făcĕtorĭ, pre cariĭ i-aŭ crucificatŭ pe de laturele luĭ Iisus, dinadrépta și dinastânga luĭ. Atuncĭ s'aŭ împlinitŭ cuvintele scriptureĭ: «Și cu rĕŭ-făcĕtoriĭ s'a numeratŭ» (Isaia LIII, 12). Iisus Christosŭ în miḍlocŭlŭ celor maĭ teribilĭ suferințĭ, pe cruce, se rugà Tatăluĭ cerescŭ pentru crucificatoriĭ seĭ: «Părinte! iértă lor, că eĭ nu șciŭ ce facŭ»!

2) Désupra capuluĭ celor crucificațĭ în decomunŭ se puneà o tăbliță, pe carea se înscrià culpa lor. Din ordinulŭ luĭ Pilatŭ, pe crucea luĭ Iisus s'a pusŭ următórea inscripțiă în treĭ limbĭ, romană, elină și ebreă: «Acesta este Iisus Nazarénulŭ, regele Iudeilor». Inscripția acésta erà o ironiă asupra acusatorilor luĭ Iisus; ea denotà rĕutăcioșia și ura lor asupra virtuțeĭ; pentru eĭ virtutea nu erà maĭ preferabilĕ decât viciulŭ, virtuosulŭ aveà sórta tălcharilor! Acéstă inscripțiă fu cetită de mulțĭ dintre Iudeĭ, cariĭ se adunase acolo din cetate, fiindcă locŭlŭ osândeĭ erà aprópe. Dar Archiereiĭ cetindu-o pricepură ironia și ducêndu-se la

Pilatŭ pretindà a se schimbà inscripția așa ca în locŭ de cuvintele: *Regele Iudeilor*, să se înscrie: «elŭ ḍicea că este regele Iudeilor». Pilatŭ nu le-aŭ luatŭ cererea lor în consideraţiă, ci le-a respunsŭ numaĭ atâta cu rĕcélă: «ce s'a scrisŭ s'a scrisŭ». Archiereiĭ s'aŭ reînturnatŭ iarăşĭ la locul osândeĭ, spre a'şĭ satisface ura şi resbunarea până şi asupra victimeĭ aspirânde.

3) Soldaţiĭ, cariĭ crucificase pre Iisus, dupre obiceiulŭ lorŭ, aŭ împărţitŭ chaĭnele celor crucificaţĭ, chaĭna superióră şi céalaltă îmbrăcăminte a luĭ Iisus eĭ le-aŭ împărţitŭ în patru părţĭ, sfăşiându-le în bucăţĭ egale. Dar chitonulŭ (cămeşa), nefiind cusutŭ, ci ţesutŭ de sus până josŭ, s'aŭ învoitŭ între sine a nu'lŭ îmbucăţi, ci a se dà unuia din eĭ prin sorţĭ. Prin acésta s'aŭ împlinitŭ ḍicerea prophetuluĭ: «împărţitaŭ chaĭnele mele între dênşiĭ, şi pentru chitonulŭ meŭ aŭ aruncatŭ sorţĭ (Psal, XXI, 19). Ostaşiĭ după acésta s'aŭ pusŭ la strajă împregiurulŭ celor crucificaţĭ.

4) Inimiciĭ luĭ Iisus şi mulţimea celor fără de minte, privindŭ la crucificatulŭ Iisus îlŭ derîdeaŭ, clătindŭ din capŭ şi ḍicêndŭ: «Ua! surpătorule de templu, care te sumeţiaĭ a'lŭ rezidì în treĭ ḍile! acum să te videmŭ! mântueşce-te pre sine-ţĭ, puternicule! Tu Fiiule alŭ luĭ Dumneḍeŭ! ia pogóră-te de pe cruce». Impreună cu óminiĭ ordinarĭ insultaŭ pre Iisus căpiteniele: Archiereiĭ, Cărturariĭ şi membriĭ Sinedriuluĭ, toţĭ se întreceaŭ în vorbe ironice şi atacătóre persóneĭ dumneḍeesculuĭ Pătimitoriŭ. Unulŭ ḍicea cătră ceialalţĭ: «dacă elŭ puteà mântuì pre alţiĭ, de ce nu se póte mântuì pre sine»? Altulŭ: «Dacă elŭ este Mesia, alesulŭ luĭ Dumneḍeŭ, regele luĭ Israilŭ, pogóre-se acum de pe cruce; atuncĭ amŭ crede şi noĭ întru elŭ». Unŭ alŭ treile: «elŭ se numià Fiiŭ luĭ Dumneḍeŭ, ḍicea că sperà la Dumneḍeŭ; izbăvéscă'lŭ acum Dumneḍeŭ, dacă erà plăcutulŭ seŭ». De aseminea şi ostaşiĭ, spre a face plăcere mulţimeĭ îşĭ bătea jocŭ de elŭ, şi dându'ĭ oţetŭ să bea,

spre potolirea seteĭ ceĭ extraordinare ce causa osânda pe cruce, îșĭ ḍiceaŭ și eĭ aceléșĭ cuvinte ironice, care auḍiaŭ rostindu-se de mulțime: «dacă tu eșcĭ regele Iudeilor mântuește-te».

5) Âncă și unulŭ din reŭ-făcĕtoriĭ crucificațĭ alăturea cu Iisus, ca semnŭ de o estremă corupțiă a inimeĭ necorigibile, uĭtândŭ durerile séle insultà și elŭ pre Iisus, și-ĭ ḍiceà în derîdere: «dacă tu eștĭ Messia, mântuește-te pre sineți și pre noĭ»! Celalaltŭ ânse, adusŭ de suferinți în stare de pocăință pentru relele făcute, dojenì pe colegulŭ seŭ adresându'ĭ aceste vorbe de compătimire: «óre atât de lipsitŭ eștĭ tu de frica luĭ Dumneḍeŭ, încât îțĭ baț jocŭ chiar de osânda ta, insultându pe acestŭ omŭ! Maĭ alesŭ când tu și eŭ, fiindŭ osândițĭ cu dreptul, suferimŭ ceea ce aŭ meritatŭ faptele nóstre. Dar elŭ nu a făcutŭ nimănuĭ nicĭ unŭ reŭ»! Apoĭ cu umilință adresându-se cătră Iisus ḍise cu tonŭ de rugăciune: «pomenește-mă, Dómne, când veĭ venì întru împĕrăția ta». Cuvintele aceste arétă, că acestŭ nenorocitŭ îșĭ formase maĭ dinainte credința sa în Iisus ca în adevĕratulŭ Messia, ea acum s'a deșteptatŭ în elŭ cu așa putere, încât chiar murindŭ alăturea cu Messia, a creḍutŭ că acela îlŭ va învià și proslăvì, când va restabilì imperiulŭ seŭ. Iisus respunde la mărturisirea și pocăința tălcharuluĭ celuĭ cu minte: «Adevĕrŭ ḍicŭ ție, astăḍĭ cu mine veĭ fi în Paradisŭ»!

6) Lângă crucea luĭ Iisus sta muma luĭ și sora eĭ Maria luĭ Cleopa și Maria Magdalina, a cărora dragoste și devotamentŭ cătră elŭ eraŭ maĭ presusŭ de orĭce fricà și pericolŭ. Impreună cu ele sta și învĕțĕcelulŭ celŭ iubitŭ alŭ luĭ Christos, Sântulŭ Apostolŭ Ioan. Iisus, privindŭ la muma sa și la Ioan, recomêndă eĭ pre acesta ca pre fiul eĭ: «femee! étă fiiulŭ tĕŭ», carele te va mângîea și îngriji în loculŭ meŭ. De asemenea și pre ea o recomândă îngrijirilor învĕțĕceluluĭ: «étă mama ta»! asupra ta lasŭ

datorința fiéscă. Din acelŭ momentŭ Sântulŭ Ioan a luatŭ la sine pre Sânta Maria, și a îngrijitŭ de ea până la mórtea eĭ; ca celŭ maĭ bunŭ fiŭ de muma sa.

7) La améză-ḍi pământulŭ s'a acoperitŭ de unŭ mare întunerecŭ, carele s'a continuatŭ treĭ óre, în care timpŭ sórele nu s'a arĕtatŭ. In óra a nóua [1]) suferințele Dumneḍeŭ-omuluĭ ajunsese la așa mare gradŭ, încât elŭ cu tótă tăria characteruluĭ seŭ nu se putù oprì a nu pronunția cu mare glasŭ cuvintele Psalmuluĭ XXI: «Eloi! Eloi! lama Sabachta ni? adică: Dumneḍeulŭ meŭ! Dumneḍeulŭ meŭ! căcĭ m'aĭ lăsatŭ»? Davidŭ în psalmulŭ acesta descriă suferințele luĭ Messia într'unŭ modŭ frapantŭ, și care în totulŭ s'aŭ realisatŭ în patima Rescumpĕrătoriuluĭ pe cruce: «Vĕrsatu-mi-amŭ ca apa, și s'aŭ resipitŭ tóte ósele mele, inima mea a devenitŭ ca céra ce se topește în înteriorulŭ meŭ, uscatu-s'a tăria mea ca unŭ vasŭ de lutŭ, și limba mea s'a lipitŭ de gîtlejulŭ meŭ; în țerîna mormêntalĕ m'am pogorîtŭ. Săpat-aŭ mânele și piciórele mele, numĕrat-aŭ tóte ósele mele. Incungiuratu-maŭ cânĭ mulțĭ, priviaŭ la mine și mĕ batjocoriaŭ». La auḍirea cuvintelor: Eloi! uniĭ dintre batjocuritorĭ luară motivŭ de o nóuă insultă și ḍisé: «auḍiți'lŭ! strigă pre Iliă să'ĭ vină în ajutoriŭ»; tot nu să lasă de ideea că elŭ este Messia, căruia are a'ĭ servì Iliă prophetulŭ.

8). Intre alte suferințĭ marĭ ale luĭ Iisus se adause setea, urmare a perdereĭ sângeluĭ, și semnŭ alŭ apropierei morțeĭ la cei crucificațĭ. Sub impresiunea acesteĭ suferințĭ Dumnezeesculŭ pătimitoriŭ a strigatŭ: «mi-e sete»! La acéstă strigare a suferinduluĭ, unulŭ din ostașĭ, mișcat de compătimire, muiă îndată unŭ burete într'un vasŭ cu oțetŭ ce era acolo, îlŭ puse în o trestie de isopŭ l'a ridicatŭ la gura luĭ. Insă unulŭ din batjocuritorĭ voì să opréscă pe

[1]) Dupre numerarea europeană—óra a treea după amédă-ḍi.

ostașŭ și dela acestŭ micŭ serviciŭ cătră suferindu, ḍicându-ĭ: «lasă că póte să vină Ilie alŭ luĭ să-l ea de pe cruce Alțiĭ repețiră aceiașĭ derîdere: «în adevărŭ, ia să videm veni-va Ilie să-l mântuiască! Iisus gustându din oțetŭ a zisŭ: «săvârșitu-s-au»! Adică consumatu-s-aŭ atât suferințele séle, cât și opera mântuireĭ ómenilor. Strigându apoĭ cu glasŭ mare cătră Dumnezeu: «Părinte în mânile tale predau Duchul meŭ», a plecatŭ capulŭ în josŭ și în acéstă posițiă a espiratŭ.

9) Mórtea Dumneḍeu-omuluĭ fu urmată îndată de un șirŭ de semne miraculóse, prin care providența a semnalatŭ marele acestŭ evenimêntŭ în istoria omenireĭ: Catapeteasma séu perdéua, carea dispărțià Sânta Sântelor de celelalte părțĭ ale templuluĭ, ca locului celŭ maĭ sântŭ și unde era permisŭ numaĭ Archiereuluĭ a intrà o singură dată pe anŭ,—s'a ruptŭ în două de sus până josŭ, spre semnŭ că de acum numaĭ este nimenĭ ca Sântŭ și divinŭ în acelŭ locŭ. Pământulŭ s'a cutremuratŭ cu așa putere, în cât s'au dispicatŭ stâncele, și mormintele ce erau în ele s'aŭ dischisŭ, și multe corpuri de ale sânțilorŭ ce erau înmormântate împrejurulŭ Ierusalimuluĭ, aŭ înviatŭ, și eșindŭ de prin cavernele mormântale, aŭ intratŭ în cetate și s'au arătatŭ multora. Sutașulŭ romanŭ, carele erau pus de pază cu soldațiĭ la cruce, privind la mórtea luĭ Iisusŭ și la semnele cele înfricoșătóre ce au urmatŭ în dată, a lăudatŭ pre Dumneḍeŭ în auḍul tuturor, pentru dreptatea manifestată în proslăvirea dreptuluĭ, și a mărturisitŭ credința sa în Fiiulŭ luĭ Dumnezeŭ: «Cu adevăratŭ dreptulŭ acesta este Fiulŭ luĭ Dumnezeŭ»! Nu numaĭ elŭ, dar și ceilalțĭ ostașĭ străjuitorĭ la cruce, înspăimântațĭ de semnele cele sguduitóre ale natureĭ, mărturisiră și eĭ cu sutașulŭ lor: «adevĕratŭ, Fiiulŭ luĭ Dumneḍeŭ a fostŭ acesta»! De aseminea și tótă mulțimea ce, din deosebite motive, se grupase la crucea luĭ Iisus, fù înspăimêntată de evenimen-

tele cele marĭ, și venind în mustrare de conșciință și căință de uciderea celuĭ Sântŭ, s'aŭ înturnatŭ pe la casele lor suspinândŭ și bătându'șĭ pepturile de multă măchnire. Toțĭ cunoscuții luĭ Iisus, bărbațĭ și femeĭ, cât a duratŭ furia rĕuvoitorilor luĭ, stăteaŭ și priviaŭ de departe la cele ce se petreceaŭ. Dintre femeĭ se însémnă Maria Magdalina, Maria muma luĭ Iacob celuĭ micŭ și a luĭ Iosia, și Salomia muma fiilor luĭ Zevedeiŭ, care atât în Galilea, cât și în Ierusalim urmaŭ după elŭ, și îĭ serviaŭ, împreună cu multe altele.

10) Pe când mulțimea poporuluĭ se reînturnà dela acéstă teribilĕ privelișce bătându'șĭ pepturile de căință, Archiereiĭ și Cărturariĭ—Phariseĭ și Sadukeĭ—necorigibilĭ—continuaŭ ase ocupà, cum maĭ curêndŭ să se estermine și resturile victimeĭ lor. «Atât de mare este puterea pismeĭ! esclamă Sântulŭ Chrysostom—Inimiciĭ luĭ Iisus Christos odată pentru tot-dé-una s'aŭ decisŭ la tóte rĕutățile»[1]). Luând de pretextŭ ḑiua următóre, carea erà Sâmbătă, și cădeà în ea serbarea Paschăĭ, s'aŭ dusŭ în corpore la Pilatŭ și l'aŭ rugatŭ, ca în respectul uneĭ așa de marĭ sĕrbătorĭ, carea nu trebue să fiă turburată de nimică neplăcutŭ, să ordine a grăbì mórtea condemnaților, prin sdrobirea fluerilor piciórelor, și apoĭ să se ĭea de pe cruce și să se arunce în pământŭ. Pilatŭ nu le-aŭ făcutŭ nicĭ o opoșițiune, ci a trimisŭ soldațĭ cu ordine ca să sdrobéscă fluerile crucificaților și apoĭ să'ĭ ĭea de pe crucĭ. Soldațiĭ venindŭ la locului osândeĭ, sdrobiră fluerile celor doĭ tălcharĭ, cariĭ continuaŭ a se chinuì în muncele pedepseĭ ceĭ barbare. La Iisus nevĕḑêndŭ nicĭ unŭ semnŭ de viață, s'aŭ opritŭ de a aplicà acea nóuă cruḑime. Dar spre a lipsì orĭ ce îndoélă despre mórtea luĭ Iisus, unulŭ dintre ostașĭ isbì cu sulița în cósta luĭ, în carea deschisă o mare rană. Nicĭ

---

[1]) Hom. in Matth.

după acésta nu s'a vĕḍutŭ nicĭ cea maĭ mică mișcare de viață, ci numaĭ a cursŭ din rană o deosebită umeḍélă sângerósă—apósă. La acésta erà de façă Evangelistulŭ Ioan, care și descriă întâmplarea, adăugêndŭ, că acéstă împregiurare a realisatŭ la Iisus ordinulŭ datŭ de Dumneḍeŭ fiilor luĭ Israilŭ pentru melulŭ paschalŭ, care erà protypŭ alŭ Messieĭ: «nicĭ unŭ osŭ de ale luĭ să nu se frângă». (Eșire, XII, 10); De asemine, că și străpungerea cósteĭ luĭ a fost preḍisă de Prophetulŭ Zacharia: «vorŭ privì la acela, pre carele l'aŭ împunsŭ» (XII, 10).

§ 71. *Iosiphŭ Arimatheulŭ și Nicodemŭ, Inmormântarea Custodia [straja) la mormântŭ. Pogorîrea în Iadŭ.* (Math. XXVII. 57—66; Marc. XV. 42—47; Luc. XXIII, 50—56 Ioan. XIX. 38—42; I Petru III. 18, 19).

1) După ce Iisus a espiratŭ pe cruce, doĭ din cunoscuțiĭ luĭ de aprópe s'aŭ îngrijit cu multă activitate, cum să facă dumnezeesculuĭ lorŭ amicŭ măcar o înmormântare cuviincioasă, scăpândŭ sântul luĭ corp din mânile celor fără de lege. Aceștia erau Iosiphŭ și Nicodimŭ, amândoĭ ómenĭ cunoscuțĭ prin bogăție și prin posiția lor înaltă ca membrĭ aĭ Sinedriuluĭ. Iosiph se trăgeà din o cetate a Iudeeĭ, ce se numià Arimathea; persónă onorabilă și justă; deși membru al Sinedriuluĭ, dar nu luase parte la judecata cea fără-de-lege asupra luĭ Iisus; aștepta cu cea maĭ mare religiositate venirea Messieĭ, pentru care s'a și făcut în taină învĕțecelŭ alŭ luĭ Iisus, nevoind a se espune la ura colegilorŭ săĭ, dușmaniĭ personalĭ aĭ învĕțetoriuluĭ săŭ. Nicodimŭ de asemenea se făcuse învĕțecelŭ în ascunsŭ alŭ luĭ Iisus, încă de când convorbise cu dânsulŭ nóptea despre renașcerea spirituală (Ioan III, 1—21); elŭ odinióră chiarŭ în Sinedriŭ, a opinatŭ contra colegilor săĭ carĭ trătaŭ despre condamnarea luĭ Iisus, fără motive legalĭ, ci

numaĭ din invidiă (Ioan. VII, 51). Iosiphŭ a luatŭ asupra sa de a dobândì autorisarea Procuratoruluĭ pentru înmormântare; ĕră celaltŭ pregătirea celor necesare la o înmormântare convenabile demnităţeĭ învĕţetoriuluĭ lorŭ. Decĭ în séra aceleĭ ḑile, Vineri, Iosiphŭ lăsândŭ la o parte tótă reserva şi timiditatea, se înbărbătă, se duse la Pilatŭ şi cerù învoire de a luà de pe cruce corpulŭ luĭ Iisus, ca să'lŭ înmorminte. Pilatŭ, sciindŭ din esperienţă, că crucificaţiĭ, deşi în marĭ suferinţĭ, rĕmânŭ multŭ timpŭ viĭ, s'a miratŭ auḑindŭ dela Iosiphŭ despre aşa curênda mórtea a luĭ Iisus. Pentru a se încredinţà a chiămatŭ şi a întrebatŭ pre sutaşulŭ ce erâ de strajă la cruce, şi înformându-se şi dela acela despre mórtea luĭ Iisus, a ordinatŭ a se dà corpulŭ luĭ celuĭ ce'lŭ cerea spre înmormêntare. Iosiphŭ s'a dusŭ şi a luatŭ corpulŭ luĭ Iisus de pe cruce. A sositŭ acolo şi Nicodimŭ, aducêndŭ cu sine aromate, compuse din smirnă şi din aloe, în cătime ca la o sută de litre, de aseminea giulgiulŭ şi alte necesare la înmormêntare. Aprópe de Golgota Iosiphŭ, aveà o grădină, unde întru o stâncă pregătise pentru familia sa o catacombă mormêntale; dar în carea până acum nu se depusese remăşiţele vre unuĭ mortŭ. Acolo fu transportatŭ Sântulŭ corpŭ alŭ luĭ Iisus, şi pregătitŭ pentru înmormêntare de cătră însuşĭ Iosiphŭ şi Nicodimŭ. Pregătirea acésta constà în spălarea corpuluĭ cu apă, stropirea luĭ cu aromate, înfăşiarea cu giulgiŭ; capulŭ şi faça se învĕliaŭ întru-o măchramă, şi apoĭ se înfăşuraŭ cu sfóră; restulŭ aromatelor se turnà în mormêntŭ. Scurtimea timpuluĭ nu a lăsatŭ a se împlinì âncă óre-care formalităţĭ de acele obicĭnuite la Iudeĭ; căcĭ se începuse serbarea Paschăĭ. De aceea, lăsândŭ pe altă ḑi îndeplinirea altor ceremoniĭ, aŭ pusŭ corpulŭ în catacombă, şi aŭ astupatŭ întrarea eĭ cu o pétră mare. După corpulŭ luĭ Iisus dela Golgotha la grădina luĭ Iosiphŭ, urmase şi dóue din sântele mueri ce eraŭ devotate luĭ Iisus: Maria Magdalina,

și Maria luĭ Iosiă. Ele stăteaŭ lângă catacombă și priviaŭ la loculuĭ și modul înmormêntăreĭ. In inima lor erà dorința de a'șĭ arĕtâ și ele dragostea lor cătră Domnulŭ prin stropirea corpuluĭ luĭ cu aromate. Decĭ înturnându-se acasă aŭ pregătitŭ aromatele; dar, în respectul ḑileĭ ceĭ marĭ a Paschăĭ, nu aŭ realisatŭ dorința lor, ci aŭ statŭ în așteptare până a treea ḑi.

2). Compătimirea deșteptată în mulțime prin evenimentele din urmă ale patimilor luĭ Iisus, înmormântarea luĭ cea respectósă prin doĭ membrĭ aĭ Sinedriuluĭ, în grădina unuia dintre eĭ, amintirea de predicerea luĭ Iisus pentru învierea sa, aŭ neliniștitŭ multŭ pre archiereĭ și complicĭĭ lorŭ. Eĭ ș'aŭ imaginatŭ, că aderenții luĭ Iisus potŭ a'i sustrage corpulŭ, a-lŭ ascunde, și a răspândì în poporŭ vestea că a înviatŭ. Aceste ideĭ i-aŭ făcutŭ să tremure de efectulŭ ce arŭ fi putut avea ele în poporŭ; atuncĭ sórta lorŭ cu deosibire arŭ putea fi cea maĭ crudă, priviți fiindŭ ca uciḑătorĭ aĭ Messieĭ, Fiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ. De aceea eĭ necruțându nicĭ respectulŭ ḑileĭ ceĭ marĭ, alŭ Paschăĭ, s'aŭ întrunitŭ adóua ḑĭ, Sâmbătă, și s'aŭ dusŭ la Pilatŭ, i-aŭ arătatŭ téma lorŭ prin cuvintele: «Domnule Procuratoriŭ! ne amŭ adusŭ aminte, că amăgitorulŭ acesta, pre care l'aĭ condemnatŭ, încă fiindŭ viŭ, se lăudà, că are să învieze în curgerea celor treĭ ḑile dela mórtea sa. De aceea amŭ venitŭ să te rugămŭ, ca să ordinĭ a se pune stréjă la mormântulŭ luĭ, carea să stea acolo în curgere de treĭ ḑile. Se póte ca învĕțeceiĭ luĭ să se ducă noaptea pe ascunsŭ se fure corpulŭ, apoĭ să amăgească poporulŭ, spuindu-ĭ că condemnatulŭ a înviatŭ din morți, și prin acésta să-lŭ facă a crede, că acela cu adevăratŭ este regele, Messia trimisŭ dela Dumnezeŭ. In aseminea întâmplare este videratŭ, că amăgirea arŭ luà nișce proporțiunĭ uriașe, și pericolulŭ pentru statŭ și pentru religiune va fi cu neasemănare maĭ mare de câĭ până acum», Pilatŭ a aprobat ce-

rerea lorŭ, dicându-le: «este la dispositia vóstră custodia de ostași, care 'străjuesce la templŭ; luați de acolo câți ostași voiți, și puneți să pădească cum știți că trebue». Eĭ îndată s'aŭ dusŭ la mormântŭ cu unŭ numărŭ de ostași, aŭ observatŭ cu deamănuntulŭ starea luĭ și a corpuluĭ, aŭ sigilatŭ intrarea cu sigiliulŭ Sinedriuluĭ și l'aŭ încredințatŭ celeĭ maĭ stricte și neadormite privigherĭ a custodilorŭ. Fiindcă straja aŭ fostŭ pusă la mormântŭ în diua când toți eraŭ în repausŭ, învățeceiĭ și învățecelele luĭ Iisus n'aŭ sciutŭ nimică de această măsură de precauțiune a inimicilorŭ.

3) Sântulŭ Apostolŭ Petru în întâea sea epistolă catholică ne discopere, că Mântuitoriulŭ Christos, «carele s'a arătatŭ pe pământŭ pentru mântuirea noastră, și a pătimitŭ odată pentru totdeauna și pentru tot némulŭ omenescŭ, — Celŭ dreptŭ pentru ceĭ nedrepți, — deși a murit corporalmente dar a rămas viu cu Duchulŭ; că cu Duchulŭ săŭ, după mórte s'a pogorâtŭ în iadŭ, și a predicatŭ mântuirea spiritelor ce se aflaŭ închise acolo prin puterea păcatuluĭ. Dar Dumnedeŭ, în fine rumpându legăturile mortalĭ l'a înviatŭ; căcĭ era imposibilŭ ca moartea să țină în posesiunea sea pre principiulŭ vieței«. (III, 18, 19). Acésta a prevădut-o și sântul strămoșŭ alŭ luĭ Iisus, Profetulŭ Davidŭ, cândŭ a disŭ, că nu se va lăsà sufletulŭ luĭ în iadŭ, nicĭ corpulŭ luĭ nu va vedeà stricăciune (Psalm. XV, 10). Pre acestŭ Iisus Dumnezeŭ l'a înviatŭ a treia di, și i-a permisŭ a se arătà, după înviere, nu tuturor ómenilorŭ ci numaĭ marturilorŭ proalesĭ de Dumnedeŭ. (Fapt. Apost. III, 15; II, 31, 32; X, 40, 41).

CAPŬ V-lea

Proslăvirea Domnuluĭ nostrŭ Iisus Christos.

§. 72. *Inviarea și Muierile myrpurtătoare la mormântŭ. Binevestirea învierei luĭ Iisus myrpurtătoarelor. Petru și Ioan la mormântŭ. Antĕia arătare a înviatuluĭ Iisus Marieĭ Magdalineĭ. Adoua arătare muierilor Myrpurtătóre. Consiliulŭ Iudeilorŭ despre tăinuirea învierei luĭ Christos. A patra arătare învĕțĕceilorŭ ce mergeaŭ în Emausŭ, și luĭ Petru (a treia). A cincea arătare celorŭ uunspredece învĕțăceĭ (afară de Thoma). A șeasea arătare la toțĭ ceĭ unspredece, în ziua a opta după înviere. A șéptea arĕtare, la marea Tiberiadeĭ. A opta și a nóua arătare luĭ Iacobŭ și la 500 de frațĭ. A decea, învățăceilorŭ în Galileea.* (Math. XXVII. 1—20; Marc. XVI, 1—18; Luc. XXIV, 1—48; Ioan. XX—XXI, 1—24; 1 Corint. XV, 6, 7).

1) După ce a trecutŭ Sâmbăta, în noaptea dileĭ atreia carea era Duminică, Maria Magdalina și altă Mariă muma luĭ Iacobŭ, și Salomia, avêndŭ pregătite aromatele pentru corpulŭ învĕțătoriuluĭ lorŭ, aŭ plecatŭ la mormântŭ, ca să își facă ultima datorie de respectŭ, plănuită de ele. Âncă înainte de a fi sositŭ ele la mormântŭ, fiind pe cale acolo se întâmplase o teribilă zguduitură de pământŭ, produsă prin arătarea unuĭ Îngerŭ din ceriŭ, a căruia vedere era înfricoșătoare ca fulgerulŭ, și îmbrăcămintea luĭ era albă ca zăpada. Terórea și spaima produsă asupra custozilorŭ i'a pusŭ în stare de nesimțire, ca pe nișce morțĭ. In acelŭ momentŭ sigiliurile s'aŭ ruptŭ, pieatra s'a resturnatŭ, Iisusŭ a înviatŭ, lăsândŭ în cavernă numaĭ înfășurăturile mortalĭ. Soldațiĭ, deșteptându-se din letargie și vĕdându cele întâmplate, părăsiră deja postul lorŭ.

Myrpurtătórele, neșciindŭ nimică din tóte aceste, se ocupaŭ în calea lor de greutatea ce vor întâmpinà la prăvălirea petreĭ ceĭ marĭ dela întrarea caverneĭ mormêntuluĭ.

Maria Magdalina aŭ precesŭ pre soçiele séle cu ajungerea la mormêntŭ, și a vĕḍutŭ că pétra erà rădicată dela întrare; ajungêndŭ acolo și celalalte myrpurtătóre, aŭ vĕḍut aceeașĭ, spre mirarea lor. Intrândŭ în cavernă, n'aŭ aflatŭ corpulŭ Domnulut Iisus. Cea d'ântĕiŭ impresiune produsă asupră-le aŭ fostŭ ideea, că negrești cineva a furatŭ corpulŭ Domnuluĭ și l'a ascunsŭ. Sub acéstă durerósă impresiune, ea, neḍicêndŭ nimică cătră soçiele séle, a alergatŭ să înșciințeze pre Petru și pre Ioan, că corpul învĕțĕtoriuluĭ lor s'a furatŭ, și nu se știă ce s'a făcutŭ. Myrpurtătórele, remase la morměntŭ și pătrunse de mare măchnire și nedumerire, li s'aŭ arĕtatŭ doĭ Ângerĭ în formă de bărbați, învestiți în chaĭne strălucitóre. La vederea lor ele s'aŭ spăĭméntatŭ așa de tare, în cât privirile lor aŭ rĕmasŭ pironite la pământŭ. Atuncĭ unulŭ din Ângerĭ a începutŭ a le înbărbătà: «nu vĕ spăĭmêntați; știŭ, că căutațĭ pre Iisus, pre carele l'aŭ numitŭ Nazarinénulŭ, și l'aŭ crucificatŭ. Nu maĭ căutațĭ între morțĭ pre celŭ viŭ; elŭ nu este aicĭ: a înviatŭ! Aducețivĕ-a-minte, că elŭ v'a spusŭ de acésta, âncă de când erà în Galileea, Elŭ acolo v'a ḍisŭ, între altele, că Fiiulŭ ominescŭ are să fiă predatŭ în mânele ómenilor viçioșĭ, a se crucificà de dênșiĭ; dar a treea-ḍi va învià. Acésta acum s'a împlinitŭ; étă spre dovadă, elŭ nu maĭ este în loculuĭ unde a fostŭ pusŭ; întrațĭ și videțĭ înșivĕ. Așa dar duceți-vĕ cât maĭ curênd și anunțiațĭ învĕțĕceilor luĭ, și luĭ Petru, carele de fricà renegase pre învĕțĕtoriulŭ seŭ în timpulŭ patimilor luĭ,—că a înviatŭ din morțĭ, și că are să se întâlnéscă cu voĭ în Galilea; acolo îlŭ vețĭ vedeà, unde și precum v'a prespusŭ voĭ. Acésta este ceea ce am avutŭ a vĕ anunțà». Myrpurtătórele, la auḍirea acestor cuvinte înbucurătóre, ș'aŭ redobênditŭ curagiulŭ, ș'aŭ adus aminte de prespunerea luĭ Iisus pentru înviăre, aŭ creḍutŭ faptulŭ, și degrabă aŭ alergatŭ dela morměntŭ, cuprinse de o mare emoțiune, pro-

dusă atât prin bucuriă cât și prin spaĭma cea mare, și fără a spune ceva de acésta cuĭva pe cale, de fricâ, s'aŭ dusŭ întinsŭ la Apostolĭ să le anunțiă cele vĕḍute și audite la mormêntŭ.

2) Intre aceste Petru și Ioan, îndată ce s'aŭ înșciințiatŭ dela Maria Magdalina, că corpulŭ Domnuluĭ nu se maĭ află în mormêntŭ, că arŭ fi furatŭ de cineva, aŭ alergatŭ acolo. Ioan a ajunsŭ maĭ degrabă și plecându-se s'a uĭtatŭ în cavernă, fără a întrà în ea, și a vĕḍutŭ în adevĕrŭ că acolo eraŭ numaĭ învĕlișurile corpuluĭ. Ajungêndŭ și Petru a întratŭ în cavernă și a găsitŭ și elŭ numaĭ învelișurile corpuluĭ, și la o parte machrama, în carea fusese învĕlitŭ capulŭ, învĕluită deosebĭ de giulgiŭ. După Petru a întratŭ în mormêntŭ și Ioan, a observatŭ cu deamăruntulŭ și s'a convinsŭ de cele ce auḍise dela Magdalina, că corpulŭ s'a furatŭ; căcĭ eĭ âncă nu pricepea ḍisele scriptureĭ despre înviarea luĭ Iisus din morțĭ. De aceea eĭ s'aŭ întorsŭ a casă în mare nedumerire despre cele întêmplate cu corpulŭ învĕțĕtoriuluĭ lor.

3). Maria Magdalina din noŭ s'a reîntorsŭ la mormântŭ sta acolo și plângea despre nereușita planuluĭ de a fi pututŭ găsì și unge sântulŭ corpŭ cu aromatele pregătite; s'a plecatŭ să maĭ privéscă în mormântŭ, unde ḍăcuse corpulŭ celŭ dumnezeescŭ. De odată vede doĭ Angerĭ îmbrăcațĭ în vestminte strălucitóre, șezêndŭ unulŭ unde fusese capulŭ, altulŭ unde fusese piciórele luĭ Iisus. Aceia o întrebă: «de ce plângĭ?» Ea le respunde: «pentru că a furat óre cine corpulŭ Domnuluĭ meŭ, și nu șciŭ unde se va fi aflândŭ acum». Ḍicândŭ aceasta ea s'a retrasŭ repede îndĕrĕptŭ. In acelŭ momentŭ Iisus stătu înaintea eĭ, darŭ ea, cu ochiĭ plinĭ de lacrămĭ șĭ cu sufletulŭ turburatŭ, nu l'a cunoscutŭ, nici s'a uitatŭ la elŭ. Iisusŭ atuncĭ o întrébă: «Ce plângĭ? pre cine cauțĭ?» Maria creḍêndŭ că acea persónă póte să fie grădinariulŭ, căruia era încredințată paza

grădineĭ luĭ Iosiphŭ, cere dela elŭ informațiunĭ despre corpulŭ înmormântatŭ acolo: «Domnule! dacă tu aĭ dositŭ corpulŭ acela, spunê-mĭ unde l'aĭ pusŭ, ca să'lŭ rĕdicŭ de acolo și să'lŭ înmormêntezŭ la locŭ cuviinciosŭ». Iisus spre a o deșteptà din buĭmăcéla eĭ, îĭ ḍise pe nume: «Mariă»! Ea țintindŭ atuncĭ ochiĭ la elŭ, îlŭ cunoscù, și esclamă: «Ravuni»! (învĕțĕtoriulŭ meŭ), și s'a proșternutŭ la picióre luĭ și voià ale înbrățoșà. Iisus ânse o opreșce, ḍicêndu'ĭ: «nu te atinge de mine! căcĭ nu m'am suitŭ âncă la Tatălŭ meŭ». Prin acésta Iisus a esprimatŭ acea ideă, că de acum între elŭ și învĕțĕceiĭ seĭ nu va maĭ fi comunicațiă materiălĕ, nicĭ relațiunĭ ominescĭ, ci numaĭ spiritualĭ, care se vor începe după înălțarea luĭ la ceriŭ, de unde Dumneḍeŭ Tatălŭ va trimite spiritulŭ seŭ celŭ sântŭ, ca să'ĭ conducă și să'ĭ învețe la tóte cele necesare lor. După aceea o trimite să spună din partea sa și celoralalțĭ învĕțĕceĭ aceste cuvinte: «mĕ voiŭ suì la Tatălŭ meŭ carele este și alŭ vostru, și la Dumneḍeulŭ meŭ, carele de asemenea este și alŭ vostru». Ḍicêndŭ aceste cuvinte Iisus s'a depărtatŭ. Maria s'a dusŭ să vestéscă Apostolilor arĕtarea și vorbele luĭ Iisus. Maria pe cale s'a întălnitŭ cu celelalte Myrpurtătóre, care se pare, iarășĭ veniaŭ la mormêntŭ, ca să maĭ véḍă și să maĭ auḍă ceva despre celŭ doritŭ.

(Va urmà).

Mișcarea în personalul clerical din țară.

NUMIRI.

Nou hirotonitul în preot Nedu G. Boris, se numește paroh al paroaiei Sardaru din județul Covurlui pe ziua de 1 Septembrie 1908.

Preotul Georgescu Mihail supranumerar la biserica Cuvioasa Paraschiva (Domnească) din urbea Focșani, se numește paroh la aceași parohie, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Rudeanu Gh. supranumerar în parohia Titești (Argeș) se numește paroh al parohiei Fiblea acelaș județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Manoliu V. supranumerar în parohia Strunga (Roman) se numește paroh al parohiei Iucșești acelaș județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Nou hirotonitul în preot Zamfirescu G. Haralambie, se numește preot ajutor la biserica mânăstirii Văcărești, pendinte de parohia Dudești (Ilfov) pe ziua de 1 Octombre 1908.

Nou hirotonitul în preot Păunescu G. Constantin, se numește paroh al parohiei Popeștii-Cónduratu (Ilfov) pe ziua de 1 August 1908.

TRANSFERĂRI.

Preotul Popescu Iordache, parohul parohiei Dealul Sării (Râmnicul Sărat), se transferă în parohia Sicești-de-Jos același județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Popescu Belizarie, parohul parohiei Potur din județul Tulcea, se transferă la parohia Engemahale din județul Constanța, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Iftimie Ioan, parohul parohiei Oești-Pământeni din jud. Argeș, se transferă la parohia Robaia acelaș județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Ionescu Constantin, parohul parohiei Jiblea din județul Argeș, se transferă la parohia Oești-Pământeni același județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Berendei Matei, parohul parohiei Călești din jud. Gorj, se transferă la parohia Dâmbova acelaș județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Mângescu Pandele, parohul parohiei Viișoara, jud. Romanați, se transferă la parohia Băbiciu, acelaș județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Popescu St. Niculae, parohul parohiei Hărșeștii de Jos jud. Argeș, se transferă la parohia Colțu, acelaș județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

PUȘI IN RETRAGERE DIN OFICIU.

Preotul Bălăuță Mina, supranumerar în parohia Telejna din județul Vaslui, se pune în retragere din oficiu pe ziua de 15 Octombre 1908.

DEMISIONAȚI.

Preotul Periețeanu Dumitru, parohul parohiei Perieți din județul Ialomița, a demisionat pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Arșic Ștefan, parohul parohiei Sfinții Voevozi (Mitoc) din urbea Galați, a demisionat pe ziua de 1 Octombre 1908.

DECEDAȚI.

Preotul Marosin I. Matei, parohul parohiei Cuvioasa Paraschiva (Domnească) din urbea Focșani, a încetat din viață în ziua de 7 Septembre 1908.

Preotul Marin Andreescu, supranumerar în parohia Cacaleți din județul Romanați, a încetat din viață în ziua de 28 August 1908.

Preotul Ioan Petrovan, parohul parohiei Bulbucani din județul Iași, a încetat din viață în ziua de 9 Septembre 1908.

Preotul Filip Vasile, parohul parohiei Cetal-Chioi din județul Tulcea, a încetat din viață în ziua de 14 Septembre 1908.

Preotul Ianoliu Constantin, parohul parohiei Ceplenița din județul Iași a încetat din viață în ziua de 19 Septembre 1908.

Preotul Stamatiu G. supranumerar în parohia Măstăcan, a încetat din viață în ziua de 15 Septembre 1908.

Preotul Dumitru Nițu, parohul parohiei Dâmbova din județul Gorj, a încetat din viață în ziua de 16 Septembre 1908.

PAROHII VACANTE.

Se declară vacantă pe ziua de 1 Octombre 1908, parohia Berteștiide Jos, din județul Brăila.

DONAȚIUNI.

Chiriarhia Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțumiri Preă Sf. D. D. Gherasim Episcop al Eparhiei Romanului, pentru donațiunea făcută de Prea Sf. Sa bibliotecei Palatului Mitropolitan din Iași, a trei esemplare „Culegeri de cântări bisericești“, ce a dat la lumină, precum și pentru alte cărți din opera Prea S. Sale cu care a înzestrat biblioteca acestei sf. Mitropolii.

Chiriarhia Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei aduce mulțumiri publice persoanelor următoare, care aŭ donat cărți bibliotecei parohiale „Cuvioasa Parascheva“ din Târgul Frumos, jud. Iași și anume: D-lui profesor Moisescu uu volum, Economul C. Laur un volum, Preotul Alexandru Simionescu (Botoșani) un volum, Otto Rus un volum, Preotul Dărângă 2 volume, Onor. Administrație Cassei Bisericei 15 volume în valoare de peste 50 lei, Onor. Administrației Domenielor Coroanei 10 volume în valoare de peste 20 lei și Academia Română 40 volume în valoare de peste 200 lei.

Se aduc mulțumiri publice pioșilor donatori menționați mai jos și anume: d. Ioan Anton, d-nei Maria I. Moise, din parohia Bugzești, jud. Roman și d lui și d nei Ioan și Maria Ionescu din urbea Bacău, dăruind cel dintâiu bis. filiale sf. Niculae din menționata parohie, un chivot în val. de 150 lei, cea a doua a dăruit bis. parohiale un covoraș lucrat de casă în val. de 12 lei, și cei de al treilea au dăruit tot bis. parohiale un covor în val. de 250 lei.

Se aduc mulțumiri pnblice persoanelor pioase mai jos notate și anume: d. Vasile Lozu, proprietar în comuna Bahnășeni, jud. Bacău, care a dăruit bisericei parohiale din acea com. obiecte în val. de 1073 lei și locuitorilor din satul Borzești în număr de patruzeci și unu, cari au contribuit cu suma de 283 lei, cu cari s'au cumpărat pentru bis. fiilială sf. Niculae parohia Bahnășeni acel județ un rând complect de vesminte preoțești, în val. de 145 lei, un potir cu accesoriile lui în val. de 90 lei și un chivot format mic în val. de 48 lei.

Se aduc mulțumiri publice d-lui C. Popescu din com. Sălătruc, jud. Argeș, care a binevoit să dăruiască tot materialul necear pentru pardoseala sf. Altar din bis. parohială, Rădăcinești, acel județ.

Se aduc mulțumiri bublice d-nei Ecaterina D. Olteanu și d-lui Dimitrie Oltenu, cari au binevoit să dăruiască bis. din parohia Valea-Boierească, com. Merișani, jud. Argeș, două linguriță de argint, în val. de 22 lei pentru împărtășit creștinii.

Se aduc mulțumiri publice d-lui Niculae Vișineanu din București, care a binevoit a donà bis. Mavrodolu din Pitești, un acoperământ pentru iconostas și o perdea pentru ușile împărătești, cusută în fir, în valoare de 900 lei.

Se aduc mulțămiri publice piosilor creștini mai jos numiți, cari au avut bunăvoință să ajute la construirea bisericii cu hramul Sf. Niculae, Cuvioasa Parascheva și S-ții Voevozi din parohia Mozăcenii-de-jos, jud. Argeș, sfințită la 1 Iulie 1907 și anume: Ene M. Ungureanu a donat 1500 lei și o pereche sfeșnice împărătești de alamă galbenă în valoare de 700 lei, Pr. paroh Econ. I. Muzicescu obiecte în valoare de 830 lei 50 bani, Șt. Stănculescu 500 lei. Gh. Bădescu 400 lei, Petcu Stănciulescu un policandru în valoare de 400 lei, Ioana Miulescu 385 lei, M. Ciuculete 380 lei, Iancu Dobricu 280 lei, N. Popescu 370 lei, S. Micu 360 lei, S. Șerbănescu 300, D-na Teodora Dobrescu din București un policaudru la femei în valoare de 300 lei, I. Cruceană 251 lei și 30 bani, R. Zamfir Cherbăl 250 lei, Cristea Antonescu 50 lei, Gh Preda 250 lei, P. Călugăru 230 lei, I. D-tru Cruceanu 227 lei, S. Izvoranu 220 lei, M. Ungureanu 223 lei și 30 bani, N. Cruceană 250 lei, R. Popescu 200 lei, M. Gr. Carstian 200 lei, M. Cruceană 205 lei, D. Baldar 198 lei și 65 bani, V. Gh. Voinopol 197 lei și 10 bani, R. Covei 180 lei, Drag. M. Dima 170 lei, T. Marinescu 166 lei, T. Neagoe 155 lei, P. M. Ceaușu 153 lei, I. Popescu 143 lei, Enè Ona 140 lei. T. Tocilă 132 lei și 50 bani, D. Tocilă 132 lei, I. Ghiță Șerban 129 lei și 80 bani, D-tru Zamfir 128 lei. S. Cruceană 125 lei, Iordache I. V. 121 lei, I. Iordache 120 lei, V. Ștetan 120 lei, I Tocilă 119 lei, Audronia Rizea 116 lei, M. Dragne Com. Negroși 200 lei, D. Ioan Luca Popa Niculescu din București un rând vestminte preoțești în valoare de 180 lei, Gh. Geabinea 112 lei, M. Dragna 111 lei, N. Zincă 110 lei, I. Ciuculete 108 lei și 30 bani, M. B. Teianu 105 lei, M. Tamaga 101 lei, Nuță Rea 101 lei, Preotul P. Scărlotescu 100 lei, T. Marinescu 100 lei, M. Pingoi 100 lei, R. D. Duna 100 lei, S. Cioran 100 lei, S. Zincă 100 lei, Ene Ilie Tudor 99 de lei și 50 bani, C. Bucur 96 lei și 80 bani, Zincă Voicu 96 lei, Gh. I. Voiclim 95 lei, Gh. N. Curea 95 lei, Oprea R. Cosstian 94 lei și 60 bani, S. Turcol 93 lei, T. M. Aner 93 lei, Gr. Iordache 92 lei, S. Tocilă 91 lei, I. Ceapota 90 lei, I. Izvoranu 90 lei, Z. Ciuculete 90 lei, M. Oprea Tmam 88 lei, N. Profanu 87 lei, Gh. Iordache 87 lei, St. V. Ilie 85 lei și 20 bani, Mina Mainea 85 lei, I. M. Porojeanu 85 lei, I. Baldai 80 lei și 20 bani, I. Mandoiu 80 lei, Gr. Duică 80 lei, I. V. Dan 80 lei. I. Grigorescu 77 lei și 80 bani, B. Petuscu 76 lei, S. Ceapota 76 lei, M. Chita 75 lei și 20 bani, N. Voicu 74 lei și 20 bani, C. Burcio Radu 71 lei și 60 bani, Florea Barbu 70 lei, V. Coves 70 lei, I. Geabunea 69 lei N- A. Christea 69 lei, I. Trandafir 65 lei și 80 bani, N. Ghiță 65 lei

și 80 bani, S. Voinea 65 lei, I. Raicu 64 lei și 80 bani, S. Ceapota 63 lei, M. Gh. Zamfir 63 lei, M. Cosoianu 62 lei și 60 bani, N. Gheorghe 62 lei și 60 bani, Th. S. Cherbel 62 lei, S. Cobzaru 61 lei și 30 bani, N. Oprea 61 lei, I. Fulga 61 lei, I. Iliescu 60 lei, I. Micu 60 lei, M. Dan 60 lei, M. M. Dan 60 lei, R. I. Cruceană 59 lei, T. Isvoranu 58 lei, Gh. Codița Trandafir 58 lei, I. I. Vochiu 56 lei și 50 bani, Gh. N Popescu 55 lei, Ilie Cruceană 55 lei, Dobre Sora 54 lei, D-tru Cobzaru 53 lei și 60 bani, Ilie Sandu 53 lei, M. M. Dună 53 lei, M. Gh. Cherbel 52 lei și 80 bani, Oniță Cruceană 52 lei și 60 bani, R. Tamaja 52 lei, Tr. Țuican 52 lei, N. Curea 52 lei, Burcea Vochiu 52 lei, M. B. Voicu 51 lei și 60 bani, I. T. Căpraru 50 lei, I. Gr. Cosstian 50 lei, Costea Mincoci 50 lei, R. Croitoru 49 lei și 60 bani, R. Dință 49 lei și 20 bani, R. M. Dima 84, M I. Botea 47 lei și 60 bani, D-tru Gheorghe 47 lei, Zincă M. Tivic 46 lei, C-tin Mocanu 45 lei și 80 bani, Coman Patiaru 45 lei și 80 bani, M. Izvoreanu 45 lei, D. P. Chintan 43 lei și 80 bani, Gh. Cosoianu 43 le, Pană Chesbel 42 lei și 80 bani, I. N. Teianu 42 lei și 20 bani, I. P. Vilan 41 lei și 80 bani, Sârbu Voicu 41 lei și 50 bani. Iordache Bălțatu 41 lei, Iordache Dumă 40 lei, Gh. N. Marinescu 40 lei, Gr. B. Manea 40 lei, Serban Curea 40 lei, Stana A. Tamaga 40 lei, Gr. Troacă 38 lei, I. D. Sorbeanu 37 lei și 60 bani, Zamfir B. Manea 37 lei, P. Zamfir 36 lei și 70 bani, Florea Ciopotă 36 lei și 50 bani, Dobrea Nedelea Cruceană 36 lei și 20 bani, Trandafir Barbu 36 lei, S. Stirbu 35 lei și 70 bani, Ioana Oneață 35 lei și 40 bani, S. Mihailă 35 lei și 20 bani, S. Curea, Dobre Curea, Gr. Gr. Vochiu, Misea Ppopa Ion, Niță Coadă, N. T. Neagoe și Costache Turtaru, câte 35 lei, P. Gurgovie 34 lei și 60 bani, St. Gr. Vochiu, T. M. Ene, Alexandru Radu, și C. Barbu, câte 34 lei, M. Iordache 32 lei, Vitan Dragomir și Burcea Oprea câte 31 lei și 50 bani, Dina Oua 20 lei și 50 bani, I. Tănase, Ilie Gr. Turlea, V. Hautea, Albu Voicu și T. Pintoc câte 30 lei, Sanda V. Taruislav, 29 lei și 80 bani, M. Ionaș 29 lei și 50 bani, C-tin P. Chirițoiu 29 lei și 40 bani, Dima Iordache 28 lei și 60 bani, Florea Bălțatu 27 lei și 80 bani, R. Boboc 27 lei și 60 bani, Niță Pasere, Costtea Tudor și C-tin Burete câte 27 lei, D-tru Coțoi 26 lei și 80 bani, S. G. Unchianu 26 lei și 60 bani, Albu Dragne 26 lei și 20 bani, I. Morocaru 26 lei, D-tru C. Popescu 25 lei, Ilie Vintilă 42 lei și 20 bani, Ilie Sandu și R. Angheloaea câte 25 lei, D-tru Danciu 24 lei și 50 bani, S. Porojanu 24 lei, Florea Zabarauga 23 lei și 80 bani, B. Mihai Tunaru 23 lei și 80 bani, W. Petrescu și Dragne Tunaru câte 23 lei și 60 bani, I. Burcea 23 lei și 50 bani, V. Dumitrache 23 lei și 40 bani, Dragna Mihai Trușca 23 lei, State Vainopol și N. Ghelmeci câte 22 lei, D-tru Gr. Tunaru 21 lei și 20 bani, L. B. Gapu 21 lei, M. V. Tudor 20 lei și 80 bani, Gh. Dragomir Dună, L. Gr. Vochin, Ilie Păduraru, Gr. Costache, D-tru Nedeloaia, C-tin Trandafir, Burcea Pintoc, S. Bivzaru, M. M. Giurcă, Ilie Toma, R. Cărbunaru și Gr. Popa câte 20 lei, R. Băjănaru 19 lei și 80 bani, Stamate Marin, Zamfir Morlovea și T. Voicu câte 19 lei și 50 bani, David Bucoan 19 lei și 70 bani, St. M. Matei 19 lei și 20 bani, I. Mastraghin 19 lei, C-tin Liu 18 lei și 80 bani, B. Ciobanu 18 lei și 60 bani, R. Voicu

18 lei și 20 bani, I. Matonu 18 lei, Burcia Croitoru 17 lei și 80 bani, Niță M. Brătulescu 17 lei și 60 bani, Zincă Micu 17 lei și 20 bani, D. Vintilă 17 lei, Radu Nădrag 16 lei, Niculae Fulga 15 lei și 20 bani, Florea M. Oprea, Duță Luindrică, Grigore Barbu Drăghici, Stan Storică Ciotea și Gh. Diu Doicu câte 15 lei, D-tru Nedelea cruceană 14 lei și 80 bani, Șerban Ganea 14 lei și 40 bani, Marin Plenton, Voicu Stanciu, D-tru Mocoșilă, Constantin N. Birjaru și Radu I. Buligă câte 14 lei, Niculae Grigore Tunaru 13 lei și 80 bani, Ivana T. Sorbeanu 13 lei și 60 bani, Nicolae Peție Pleșa, Constantin B. Cherbel, Iliuca Bârloaică și Lazăr R. Arseche câte 13 lei, Spirea Costea, Voicu Răducu câte 12 lei și 80 bani, Marin Ion Popa, Marin Ciobanu și Dumitru D. Ciubuc câte 12 lei, Zamfir Lazăr 11 lei și 90 bani, Radu Iani 11 lei și 60 bani, Badea Jarcu 11 lei și 40 bani, Radu Morionta și Marin Gheorghe câte 11 lei, Tudor Popescu și Vasilca Ion Trandafir câte 10 lei și 50 bani, Ion Radu Mocanu, C-tin Stănciulescu, D-tru I. Cruceană Gr. Bnrcea Oprea, Ion din Pătularu, Ilinca Iordache, Ioniță Vișineanu Marin Zamfir Onea, Maria Pingorăsu, Niță Cucică, Oprea Niculae, Radu M. Tuslea, Stancu Tuslea, Stefan Cărbunaru, Sultana Poroganu, Trifu Simion, Radu Ciaușu, Const. Badea Oprea, Ion Voinea, Vintilă Dan, și Radu Ceapota câte 10 lei, Dobre Voica și Radu Mocanu câte 9 lei și 80 bani, Gh. Trucan și B. T. Mutu câte 9 lei și 60 bani, și alte persoane cu sume mai mici.

Se aduc mulțumiri publice D-lui Dumitru Perșoiu, proprietar din Brăila, care a pardosit cu cheltuiala sa biserica Sfintei Mânăstiri „Cocoș“ din jud. Tulcea.

Se aduc mulțumiri publice D-nei Arminia E. Iosif din parohia Mastacani, județul Covurlui, care a dăruit bisericii filiale Sf. Voevozi, una Evanghelie înbrăcată în piele în valoare de 17 lei și D-nei Simina N. Niță, care a dăruit aceleiași biserici două exemplare din „slujba învierei“ legate în piele și pânză în valoare de 7 lei și 60 bani.

Se aduc mulțămiri publice următoarelor persoane, cari au binevoit a face donațiuni bisericii parohiale din Măcin județul Tulcea: D-lui Ștefănescu M. Vulpe cu soția și D-lui Dnmitrache M. Vulpe cu soția, care au procurat bisericii două sfeșnice mari de alamă contribuind fiecare cu câte 100 lei și 50 bani. D-lui Teodor Nicoloff, Stefan Stoianoff, Tănăsache Nicolau și Gheorghe Râduș, cari au cumpărat o sf. Cruce mare a Răstignirei, sculptată și poleită contribuind fiecare cu câte 105 l.

PUBLICAȚIUNE

Se aduce la cunoștința generală a aspiranților de a ocupà locuri vacante de preoți parohi la parohiile rurale în coprinsul Sf. Eparhii a Romanului, că pot solicità parohiile de mai jos.

In conformitate cu dispozițiunile art. 25 din regulamentul legei asupra clerului mirean și seminariilor, petiționarii se vor adresà direct Sf. Episcopii a Romanului: I. In județul Bacău: a) parohia Bretuești. II. In județul Roman: a) parohia Poiana lui Jurașcu; b) parohia Jucșești. III. In județul Tecuci: a) parohia Blaja; b) parohia Corni; c) parohia Huțu; d) parohia Gaiceana; e) parohia Bălănești; f) Movileni; și g) parohia Măldărești.

INȘTIINȚARE.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei, aduce la cunoștință că în acea de Dumnezeu păzită Eparhie se află în prezent 7 parohii vacante și anume:

«Popricani» «Goești» «Golăești» și «Frăsuleni» din județul Iași; «Siminicea Balș» și «Verești» din județul Botoșani; «Ionășeni» din județul Dorohoiu, precum și vacanțele de Diaconi la monastirile: Agapia și Varatec din județul Neamț și la monastirea Agafton din jud. Botoșani.

Sfânta Episcopie a Dunărei-de-jos aduce la cunoștința tuturor candidaților de preoție care au și dreptul de a fi învățători, că în județul Tulcea s'au înființat 10 (zece) parohii ai cărora titulari să ocupe și posturile de învățători din comunile respective, având dreptul de a cumulà întreg salariul de preot cu cel de învățător, și fiind plătiți în totul cu 170 lei lunar, plus celelalte venituri legiuite.

Aceste parohii sunt următoarele: Sf. Gheorghe, Caraorman, Carmen-Silva, Principele Carol, Satul nou, Regele Carol I, Citalchioi, Pardina, Satul nou, și Letea.

In conformitate cu dispozițiunile art. 25 din regulamentul legei asupra clerului mirean și a seminariilor, solicitatorii își vor adresà direct cererile lor, la Sfânta Episcopie a Eparhiei Dunărei-de-Jos, cu actele necesare, dovedind că au depus și examenul de capacitate cerut de legea învățământului.

ACTE OFICIALE.

Sumarul ședinței din 14 Mai 1908

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Presenți 14 P. P. S. S. Membri, în concediu 2.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot, se aprobă.

Se citesc următoarele comunicări:

Adresa Sf. Episcopii a Râmnicului prin care comunică că prin Decret Regal s'a aprobat ca cătunul Sitești, comuna Bumbeștii de Galben, cu biserica filială cu hramul Intrarea în Biserică să se deslipească dela parohia Pițicu, jud. Gorjiu și să se alipească la parohia Pociovalișteа.

Se ia act.

Petiția P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanul prin care roagă a i se acordà concediu pentru ziua de 14 Mai. Se acordă concediul cerut.

Raportul Direcțiunei Tipografiei cărților bisericești cu care înaintează câte 17 exemplare legate din Catavasier, ediția III, și tipicul bisericesc, ediția II, pentru P. P. S. S. Membri și bibliotecă. Se decide a se distribuì P. P. S. S. Membri și câte un exemplar a se păstrà în bibliotecă.

Adresa comitetului librăriei Naționale din București prin care arată, că societatea cooperativă cu numele de „Librăria Națională“ obținând dela Ministerul Cultelor, dreptul

exclusiv de a vinde icoane în țară și în dorința ce are de a aduce servicii și foloase sf. noastre biserici, a proiectat să înființeze pe lângă librăria Națională și o *secțiune a obiectelor religioase*, cu scopul de a procurà odoare precum și vestminte bisericești de bună calitate și cu prețuri moderate spre a nu se mai vinde asemenea obiecte de streinii de neamul și biserica noastră. Pentru aceasta roagă pe Sf. Sinod să încuviințeze această întreprindere și pe P. P. S. S. Kiriarhi ca să recomande Prea cucernicilor Protoerei și preoților să-i dea concursul lor.

Petiția tânărului Chiriță Cernescu din București, licențiat în Teologie, prin care roagă a i se abrobà tunderea în monahism. Acestea se trimit la comisiunea de petețiuni.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu, raportor, citește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni:

Raportul privitor la cererea de tundere în monahism a fratelui Andrei Anghel din Schitul Brazii și pentru recunoașterea călugărirei săvârșită în caz de boală a surorei Maria Bălan din M-rea Agafton. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se admite cererea de tundere în monahism a numitului frate, precum și recunoașterea călugărirei săvârșită în caz de boală a numitei surori.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Râmnicului, privitoare la dispoziținea luată de Minister în privința purtătorilor condicilor de mile de a fi vizate acele condici și de Administrația Cassei Bisericii, aceia ce nu este prevăzut în regulamentul Sf. Sinod.

D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei intră în sala ședințelor.

In urma discuțiunei urmată, la care au luat parte: D-nul Ministru, I. P. S. Mitropolit al Moldovei, P. P. S. S. Episcopi al Râmnicului, al Argeșului, al Dunărei de Jos și al Hușilor, Sf. Sinod decide a se modificâ regulamentul de pantahuze la art. 3 și 4 astfel:

«Art. 3. Strângătorii de mile sunt datori în fiecare județ a se înfățișà mai întâiu Protoiereului și Prefectului județului respectiv, cari vor trece în condică data de când se începe în județ strângerea milelor de către purtătorii de condică.

«Protoereii și Prefecții privighează ca purtătorii de condică să nu umble mai mult prin județ decât este termenul fixat de Ierarhul eparhiei.

«Art. 4. Prin comunile rurale purtătorii de condici se înfățișează mai întâiu la preotul și primarul comunei respective, cari vor trece în condici obiectele și banii ce vor fi adunat dela creștini. La eșirea lor din comună se înfățișează din nou la preot și primar, cari constată și adeverește în condică, cu semnătura lor sumele ce s'au adunat în comună, însemnând data eșirei și punând și pecetea bisericei și Primăriei.

«La reședințele județene această constatare o face Protoereul și Prefectul județului».

Aseminea Sf. Sinod a decis ca până la îndeplinirea formalităților pentru modificarea acestui regulament, să se comunice prin adresă oficială din partea Sf. Sinod tuturor P. P. S. S. Chiriarhi că chiar de acum purtătorii de pantahuze să se prezinte și Prefectului județului spre a le vizà pantahuza.

P. S. Episcop al Râmnicului raportor, citește raportul comisiunei pentru cercetarea manualelor de Muzică bisericească, relativ la manuscrisul întitulat: Gramatica și Noul Anastasimatar practic—grabnic, înaintat de D-nul Dimitrie C Popescu, cântăreț la biserica Sf. Ilie din Craiova și maestru la școala de cântăreți din acel oraș. Se aprobă conclusiunile raportului, care sunt de a se da autorului înalta binecuvântare de a-l tipări, cu lămurirea de a se conformà hotărârei luată de Sf. Sinod în ședința precedentă, relativă la textele de cântări, adică de a nu schimbà nimic din textul aprobat și a pune sub titlul fiecărei cântări cuvintele «cu aprobarea Sf. Sinod».

P. S. Episcop al Romanului, raportor, citește raportul comisiunei de petițiuni privitor la adresa I. P. S. Mitropolit al Moldovei, relativă la cazurile de sinucideri, cari din nenorocire se îmulțesc și aduc mare durere în familii, o însemnată pagubă societății și o adâncă mâhnire Bisericii, pentru care I. P. S. Sa roagă pe Sf. Sinod a se ocupà de această cestiune și a hotărî, dacă pe viitor se mai poate învoì prohodirea religioasă a sinucișilor pe baza certificatului medical și în ce anume condițiuni s'ar mai

puteà acordà de P.P. S.S. Kiriarhi învoirea pentru prohodirea sinucișilor.

In urma discuțiunei urmată, la care au luat parte:

I. P. S. Mitropolit al Moldovei, care arată că, în vederea îmulțirei nenorocitelor cazuri de sinucideri, cari se întâmplă zilnic, atât la orașe cât și la sate, prin care se perde o însemnată parte din societatea noastră creștinească și care cazuri provin, pe lângă alte cauze, precum boale sufletești și trupești, perderea averei și altele și din aceia a slăbirei simțământului religios, care nu mai are puterea de a luptà în contra desnădăjduirei, I. P. S. Sa a adus înaintea Sf. Sinod această însemnată cestiune, spre a se chibzuì, ce ar fi de făcut din partea Sf. noastre Biserici pentru înlăturarea acestui rău social, care bântue dela un timp în țara noastră și seceră atâtea vieți românești. I. P. S. Sa, crede, că prezentarea unui certificat medical, după cum s'a urmat până acum, și care certificate de multe ori se dau de medici necreștini, prin care se afirmă că sinucisul n'a fost în întregimea facultăților sale întelectuale,—nu poate fi pentru Biserica noastră un temeiu, destul de puternic, pentru învoirea prohodirei religioase a sinucișilor. In vederea acestor considerațiuni roagă pe Sf. Sinod să hotărască în înțelepciunea și înalta sa putere duhovnicească, dacă pe viitor se mai poate învoì prohodirea religioasă a sinucișilor pe baza certificatului medical și totodată a se ști de toți creștinii, că fapta sinuciderii este un mare păcat, oprit cu străjnicie de Religiunea creștină și că biserica nu poate să îngădue ca cel care nu voește să țină seamă de credința creștină să fie înmormântat creștinește, căci s'au văzut multe cazuri de sinucideri, între cari și acela, când un tânár și o tânără fată s'au sinucis în București, au fost puși amândoi pe un catafalc, li s'a făcut pogribania religioasă și s'a dus multă lume să-i vază, ceia ce dovedește că creștinii văzând o mare îngăduință din partea Bisericii, ajung să creadă că fapta sinuciderei n'ar fi un mare păcat, oprit de religiunea noastră. Pentru aceasta I. P. S. Sa este de părere, ca pe lângă alte măsuri, ce va crede de cuviință să ià Sf. Sinod în privința sinucișilor, ar fi bine să hotărască, ca pe viitor, sinucișii să nu se înmormânteze în acelaș loc unde se înmormântează toți credincioșii, ci

într'un loc deosebit în cimitir, punându-se la acel loc inscripția, «locul de îngropare al sinucișilor» iar slujba religioasă a progribaniei să li se facă numai la mormânt.

P. S. Episcop al Dunărei de jos, zice că vederile I. P. S. Mitropolit al Moldovei sunt drepte și întemeiate. P. S. Sa crede, că este în adevăr bine ca Sf. Sinod să se ocupe de această cestiune și să ia măsurile ce va crede de cuviință, dar nu este de părere că ar fi bine să se pună la mormânt inscripția: că acesta este locul sinucișilor.

D-nul ministru al Cultelor și Instrucțiunei zice, că D-sa nu se amestecă în deciziunea ce va luà Sf. Sinod în această cestiune, care este de natură duhovnicească; totuși crede, că nu trebue a se îngriji Sf. Sinod prea mult de cazurile de sinucideri, cari se întâmplă și care sunt ca o epidemie, la care contribue și detaliurile ce se dau de presă cazurilor de sinucideri.

I. P. S. Mitropolit Primat zice, că după cele vorbite și argumentele aduse de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, I. P. S. Sa se unește cu părerea de a se face îmormântarea sinucișilor cu un singur preot și fără ceremonie.

P. S. Episcop al Romanului crede, că este bună propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, spre a se luà de către Sf. noastră Biserică măsurile ce va crede de cuviință, pentru a se știi că Biserica oprește îmormântarea celor sinucișî dupre rânduiala creștinească.

P. S. Episcop al Hușilor zice, că la țară e un singur preot și că P. S. Sa a luat dispoziținnea ca în eparhia P. S. Sale sinucișilor să li se facă numai un trisaghion, iar celelalte rugăciuni să li se citească la mormânt. Punându-se la vot propunerea de a se face serviciul religios numai sinucișilor eșiți din minte și acestora cu un singur preot și numai cu epitrahilul, se aprobă.

P. S. Episcop al Hușilor, citește propunerea de a se publică o nouă ediținne de legile și regulamentele, decisiunile, enciclicele și propunerile aprobate de Sf. Sinod de la 1872 până în prezent, cu discuțiunile lor cele mai însemnate, fiind necesare cancelariilor eparhiale, consistoriilor și tuturor autorităților bisericești și chiar laice, precum și clerului în genere.

D-nul ministru al Cultelor și Instrucțiunei zice, că pro-

punerea P. S. Episcop al Huşilor este bună, pentrucă este bine a se găsì publicate într'o broşură toate legile, regulamentele şi deciziunile Sf. Sinod; dar crede că nu este necesar a se pune şi discuţiunile urmate. Această lucrare să se facă de o comisiune, în care D-sa propune a se numì D-nul P. Garboviceanu, ca Administrator al Cassei Bisericii, D-nul Cornoiu şi P. S. Director al Tipografiei cărţilor bisericeşti, pentrucă lucrarea are să se tipărească în acea tipografie.

In urma discuţiunei ce a urmat, la care au luat parte D-nul Ministru, P.P. S.S. Episcopi al Râmnicului, al Argeşului, al Dunărei de jos şi al Huşilor, punându-se la vot propunerea P. S. Episcop al Huşilor cu lămuririle date de D-nul Ministru, se admite şi se numeşte în comisiunea, care se va ocupà cu facerea acestei lucrări, D-nul Garboviceanu, D-nul Cornoiu şi P. S. Arhiereu Meletie Gălăţeanu, Director al Tipografiei cărţilor bisericeşti.

D-nul Ministru citeşte înaltul Decret Regal pentru închiderea sesiunei de Primăvară.

Şedinţa se ridică la orele $11\,^1/_2$ a. m.

Preşedinte: *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar: ***Calist Botoşeneanu.***

Sumarul şedinţei din 12 Octombrie 1908

Sesiunea ordinară de toamnă a Sfântului Sinod s'a deschis cu solemnitatea obicinuită, oficiindu-se în Catedrala Sf. Mitropolii Te-Deum la ora 10 dimineaţa, în prezenţa D-lui Ministru al Cultelor şi Instrucţiunei ad-interim şi a P. P. S. S. Membri, iar la ora $10\,^1/_2$ s'a făcut sfinţirea apei în sala şedinţelor Sf. Sinod, după care D-nul Ministru a citit Mesagiul Regal de deschiderea sesiunei.

I. P. S. Mitropolit Primat, Preşedinte, declară sesiunea deschisă.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, Secretar, citeşte apelul nominal al P. P. S. S. Membri. Prezenţi 12, în concediu patru.

P. S. Arhiereu Calist Botoşeneanu, Secretar, citeşte su-

marul ședinței ultime din sesiunea de Primăvară a anului curent și punându-se la vot se aprobă, cu rectificarea cerută de P. S. Episcop al Hușilor ca să se menționeze, că P. S. Sa în propunerea pe care a făcut-o în ultima ședință a sesiunei de Primăvară a propus, ca să se adune din Arhiva Sf. Sinod, de către Directorul Cancelariei, tot materialul privitor la legile, regulamentele, decisiunile și propunerile aprobate de Sf. Sinod dela 1872 până în prezent, și acel material să se vadă de o comisiune, aleasă din sânul Sf. Sinod, spre a se publică o edițiune complectă de toate lucrările cele mai însemnate făcute de Sf. Sinod. Această rectificare o cere P. S. Sa, pentrucă în sumarul citit nu se menționează.

Se aleg prin aclamațiune, după propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, aceiași P. P. S. S. Secretari și Membri în comisiuni, cari au fost și în sesiunea trecută și anume: Secretari P. S. Episcop al Dunărei de Jos și P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanu. In comisiunea de petițiuni: P. S. Episcop al Romanului și P. P. S. S. Arhierei Nifon Ploeșteanu și Sofronie Craioveanu; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul primar: P. P. S. S. Episcopi al Argeșului, al Râmniculuí și P. S. Arhiereu Ghenadie Bacaoanul; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, curs secundar: P. P. S. S. Episcopi al Dunărei de Jos și al Hușilor și P. S. Arhiereu Meletie Gălățeanu; în comisiunea pentru cercetarea manualelor de musică bisericească: P. P. S. S. Episcopi al Argeșului, al Râmnicului și P. S. Arhiereu Nifon Ploeșteanu și în comisiunea pentru Revistă, Tipografie și pentru revisuirea cărților de ritual: P. P. S. S. Arhierei Valerian Râmniceanu, Sofronie Craioveanu și Melchisedec Pitești eanu.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, Secretar, citește următoarele comunicări:

Adresa I. P. S. Mitropolit al Moldovei prin care roagă a i se acordà concediu până la 16 curent, fiind ocupat cu serbarea hramului Prea Cuvioasei Parascheva, Patrona Iașului.

Idem, a P. S. Episcop al Romanului prin care roagă a i se acordà concediu patru zile, dela 12—15 inclusiv Oc

tombre curent, fiind ocupat cu serbarea patronală a Catedralei Sf. Episcopii și pomenirea fericiților ei ctitori.

Telegrama P. S. Episcop al Râmnicului prin care roagă a i se acordà concediu patru zile cu începere dela 12 Octombrie curent fiind reținut în eparhie de afaceri.

Suplica P. S. Arhiereu Ghenadie Bacaoanul, prin care roagă a i se acordà concediu până la 15 Octombre curent, fiind ocupat la serbarea hramului Prea Cuvioasei Parascheva, patroana Iașului. Se acordă concediile cerute.

Adresa Ministerului Cultelor, Administrația Cassei Bisericii, cu care înaintează o copie de pe adresa comitetului fraților români Basarabeni din Sf. Munte Athos. «Chilia Cucuvino-Sf. Ioan Teologul-Provata», către Consulul general al Rusiei la Salonic, spre a se dispune cele ce se vor crede de cuviință.

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cereri de tundere în monahism a fraților: Iorgu Neagu, Ganea Ghieciu, Mihail Constantinescu, Ioan Apostol și Vasile Zamfirescu din *M-rea Cernica;* Constantin Proca și Ștefan V. Doruș din *M-rea Sinaia;* Dimitrie Văcărescu din aceiaș M-re; și ale surorilor: Maria Vasile Enciu, Ana Dumitru Saita și Maria G. Perlea, din *M-rea Susana*; Despina R. Cristescu, Rița Tudorache Vâlcănescu, Ana Roman și Smaranda N. R. Vasiliu din *M-rea Țigănești*; Maria Gh. Constantin, Petrea Nicolae Manolache și Rada Ioniță Petre Soare din *M-rea Zamfira*; și pentru recunoașterea călugărirei săvârșită în caz de boală a fratelui Gheorghe Dedulescu din *M-rea Cernica* și a surorei Alexandrina Alexe Ioan din *M-rea Samurcășești.*

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cereri de tundere în monahism a fraților: Petru Matei și Ioan T. a Gheorghesei din *M-rea Râșca;* Constantin V. Stelea și Ioan Dragomirescu din *M-rea Durău* cu schiturile Bisericani și Tărcău; Ioan T. I. Niculae din *M-rea Horaița*; Ioan V. a Părascăi din *Schitul Cozancea;* și a surorilor: Ana Pop, Maria V Rusu, Ecaterina St. Rusu, Natalia Vicoveanu, Ioana Avram, Parascheva Somesan, Ana Bistriceanu, Maria D. Nestor și Ruxandra Pr. Gheorghe din *M-rea Agapia;* Ele-

na Benea, Elena Corban, Ecaterina (Catinca) Gheorghiu, Parascheva a Paveloaei, Profira D. a Gafiței, Maranda Leonte, Maria Visoschi, Elena Gafencu, Beatrice Lucia Foția și Emilia Vasiliu din *M rea Agafton;* Sultana Buga, Maria E. Grințescu, Ana S. Roșca, Ana Costache, Lucreția I. Gh. Hudici, Maria M. Gheorghiu, Parascheva V. Ioanichie, Zamfira Gh. Nistor și Ioana Z. Stanciu din *M-rea Văratecu.*

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului, cu care înaintează actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Grigore Antohi, Ioan Mihalache și Ioan Popovici din *schitul Brazii,* jud. Putna; Ștefan C. Giurgea din *schitul Târnița*, jud. Putna; Gheorghe Blanariu, canonarh la biserica Catedrală a Sf. Episcopii; Gheorghe Șargu și Nicolae Mogoroncea zis și Mihăilescu din *schitul Măgura Ocnei*; a Presviterei Ana Pr. Moise Gagea dln *schitul Trotușanii* și recunoașterea călugărirei săvârșită în caz de boală a monahului Iosaf Nestor din *schitul Măgura Ocnei.*

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintează actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Petre Popescu și Moise Avram Grigorescu din *M-rea Stănișoara* și Ștefan Gligor din *M-rea Turnu* și a fratelui Nicolae I. Dăneanu din *M-rea Robaea.*

Idem, a Sf. Episcopii a Dunărei de Jos cu care înaintează actele privitoare la recunoașterea tunderei în monahism, săvârșită în caz de boală a fratelui Ioan Kiriac din *M-rea Cocoșu,* jud. Tulcea.

Idem, a Sf. Episcopii a Romanului, prin care comunică cazul raportat de protoiereul jud. Bacău, că în parohia Rușii din acel județ doi soți legitimi s'au divorțat de mai mai mult timp și acum s'au împăcat și au reluat iarăși traiul conjugal. In vederea acestui caz roagă pe Sf. Sinod a decide cum trebue să fie considerați acei soți, legitimi sau nu?.

Idem, a Soborului Sf. Monastiri a Dionisiului din Sf. Munte Athos, prin care roagă a li se acordà un ajutor, fiind în mare strâmtorare în urma incendiului, care le-a făcut mare pagubă, arzând și Paraclisul Sf. Nifon, Patriarhul Țarigradului și fost Mitropolit al României.

Petiția D-lui Constantin Rusescu, licențiat în Teologie,

prin care roagă a se intervenì la D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei ca să despartă catedra de limba Ebraică dela Facultatea de Teologie și să-l numească la acea catedră pentru Exegesă și limba Ebraică, obligându-se a predà gratuit și Medicina populară și a înființà o farmacie la societetea clerului din București.

Idem, a locuitorului Gheorghe I. Țucanu din com. Vutcani, jud. Fălciu, prin care roagă a i se încuviințà să se cunune a patra oară fiind deja căsătorit civil.

Idem, a lui Antonie I. Corban, frate monah din Sf. Munte Athos, mănăstirea Pantocrator, cu care înaintează un exemplar din broșura intitulată «Conducerea sufletului» și roagă a se aprobà și a i se da voe să o vânză în țară, și a se intervenì la Minister să-i acorde un frai-carte pe liniile ferate din țară. Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Idem, a preotului Simion Popescu, profesor în Capitală cu care înaintează un exemplar tipărit din lucrarea sa «Septuaginta și textul evreesc al testamentului vechiu în biserica ortodoxă», cu rugămintea de a fi supus deliberațiunei Sf. Sinod. Se trimite la comisiunea pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul secundar.

Idem, a D-lui I. Popescu Pasărea, profesor de muzică bisericească la Seminarul Central și Nifon din Capitală, cu care înaintează 18 exemplare din Catavasierul lucrat pe psaltichie de D-sa și roagă a se cercetà și aprobà. Se trimite la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de musică bisericească.

Idem, a obștiei locuitorilor din comuna Cioroboreni, jud. Mehedinți prin care roagă a se face parohie biserica din acea comună, îndeplinind condițiunile cerute de lege, fiind lipsiți de preot de un an și întâmpinând multe greutăți din cauză că n'au preot la biserică.

Idem, a locuitorilor din comuna Leu, jud. Romanați, prin care roagă a se oprì reconstruirea bisericei filiale cu hramul Sf. Niculae din acea comună, fiind îndestulătoare biserica parohială cu hramul Sf. Dimitrie.

Idem, a locuitorilor Teodor Paghircă și Ioan a Ileanei din com. Pogana, căt. Perieni, jud. Tutova, procuratorii obștiei locuitorilor în procesul cu preotul Vasile Butuc, prin

care cer a se trimite procesul să se judece de un alt consistoriu din altă eparhie vecină.

Idem, a dirigintelui școalei mixte din com. Slăveni, jud. Romanați, prin care reclamă în contra preotului M. Ionescu din acea comună. Se trimit la P. P. S. S. Kiriarhi respectivi.

Adresa Ministerului Cultelor—Adm. Cassei Bisericii, prin care comunică, că prin Inalt Decret Regal No. 2301 din 19 Iulie a. c. s'a aprobat modificarea făcută în regulamentul pentru autoritatea Sinodală și concediile membrilor Sf. Sinod.

Idem, a aceluiași Minister, prin care comunică, că cu Inaltul Decret Regal 2022 din 26 Iunie a. c. s'au aprobat modificările făcute de Sf. Sinod în regulamentul pentru pantahuze dela 1876.

Idem, a aceluiași Minister, prin care răspunde la adresa Sf. Sinod (No. 98/908), că tipărirea lucrărei preotului econom G. Floru dela biserica Crețulescu din București, se va avea în vedere când se va dispune de fonduri.

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care comunică că prin Inalt Decret Regal No. 2717 s'a aprobat înființarea următoarelor parohii:

1) Parohia Traian (comuna Smirna) jud. Ialomița, cu biserica paroh. Sf. Dimitrie.

2) Parohia II Priboiu (com. Tătărani) jud. Dâmbovița, cu biserica paroh. Sf. Impărați.

3) Parohia Ghizdaru (com. Stănești) jud. Vlașca, cu biserica parohială Sf. Gherghe.

4) Parohia Giurgeni (com. Giurgeni) jud. Ialomița cu biserica parohială Sf. Impărați.

5) Parohia Fundoaia (com. Hotarele) jud. Ilfov cu biserica parohială Sf. Voevozi.

a) Puțu Greci cu biserica filială Cuvioasa Paraschiva.

6) Parohia Vulcana de sus (com. Cucuteni) jud. Dâmbovița cu biserica parohială Sf. Nicolae.

Idem, a Sf. Mitropolii a Moldovei și Sucevei, cu care înaintează pentru biblioteca Sf. Sinod trei exemplare din cartea pastorală trimisă preoților din acea de Dumnezeu păzită Eparhie și trei tablouri întocmite pentru observarea

îndeplinirei serviciului divin și a celorlalte ierurgii rituale în biserică și în popor.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului, prin care comunică că prin Inaltul Decret Regal No. 1730/908 s'a aprobat, ca biserica din satul Ciocănești, parohia Radomir, jud. Romanați, să aibă hramul «Adormirea Maicei Domnului» în loc de «Patruzeci de Mucenici».

Idem, a aceleiași Sf. Episcopii, prin care comunică, că prin Inaltul Decret Regal No. 2023 din 26 Iunie a. c. s'a aprobat ca biserica filială din cătunul Pietrești de Vărsături, dela parohia Preajba mică Drăgoeni, jud. Gorjiu să aibă pe viitor hramul Sf. Dumitru în loc de Buna-Vestire.

Idem, a aceleiași Sf. Episcopii, prin care comunică, că prin Inaltul Decret Regal No. 2025 din 26 Iunie a. c. s'a aprobat deslipirea cătunului Cernădia (Stănești) cu biserica filială «Intrarea în Biserică» dela parohia Corbeni-Bărsești, jud. Gorjiu și alipirea la parohia Călești

Idem, a Sf. Episcopii a Hușilor, prin care comunică spre știință că s'a deslipit cătunul Scheia Basarabia dela parohia Drăgușeni, jud. Vaslui și s'a alipit la parohia Sc[illegible]ia.

Idem, a Sf. Episcopii a Argeșului, prin care co[illegible]că că prin Inaltul Decret Regal No. 2717 s'a aproba[illegible]n-ța[illegible]rea parohiilor:

1) Robaia, deslipită de parohia Mușetești, cu biserica parohială Buna-Vestire, compusă din cătunele: a) Robaița, b) Valea lui Moș și c) Bolovănești;

2) Colțu, deslipită de parohia Ungheni, cu biserica parohială Sf. Nicolae, compusă din: a) Colțu și b) Satu nou. Ambele aceste parohii sunt în județul Argeș.

De acestea se ia act.

Idem, a Ministerului Cultelor—Administrația Cassei Bisericii, cu care înaintează 16 colecțiuni complecte din legile și regulamentele Ministerului spre a se distribuì P.P. S.S. Membri. Se ia act și se vor distribuì P. P. S. S. Membri.

Idem, a aceluiași Minister, prin care comunică, că în budgetul anului financiar în curs fiind prevăzută o sumă de 10,000 lei, cu care să se înceapă retipărirea Bibliei, roagă a se decide de Sf. Sinod ediția după care să se facă retipărirea, după cea de Buzău, după cea de Sibiu, ediția Șaguna—sau după altă ediție.

Idem, a aceluiași Minister, prin care comunică că P. S. Episcop al Argeșului a mijlocit să se retipărească «Pravila Bisericească și Pidalionul» și roagă a se supune Sf. Sinod această cestiune spre a-și da părerea.

Idem, a aceluiași Minister, prin care roagă a se numì o comisiune din P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod, la care va adaogà și Ministerul câți-va membri, cari să facă codul penal bisericesc, necesar la judecățile bisericești.

Idem, a aceluiași Minister prin care comunică, că pentru anul 1909, calendarul bisericesc ortodox se va tipărì numai în foi de părete, întru cât calendarul broșură nu se vinde dupre cum rezultă din situația arătată de tipografia cărților bisericești. Acestea se amână pentru a se comunicà din nou într'altă ședință când va fi Sf. Sinod în complect.

Terminându-se comunicările, *P. S. Arhiereu Calist Botoșoneanul* arată, că Biserica Ortodoxă fiind recunoscută prin constituțiune ca Biserica Statului din păzitul de Dumnezeu Regat al României, cu mâhnire vede că în școale nu se dă studiului Religiunei importanța pe care se cuvine a o aveà în educația și instrucția tinerelor generațiuni și aceasta a mers până a se scoate din regulamentul scolar dispoziținea, care există de a se zice rugăciunea la începutul orelor de lecțiuni în fie-care zi.

P. S. Episcop al Argeșului este de părere ca această importantă cestiune să se amâne pentru altă ședință.

P. S. Episcop al Dunărei de jos zice, că poate să fie o omisiune în regulament, căci nu se poate admite că autoritatea superioară scolară ar fi avut întenținea de a scoate rugăciunile din școale.

In urma lămuririlor date de D-nul Ministru, se aprobă propunerea făcută de I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, ca P. S. Arhiereu Calist să se convingă de veracitatea celor ce afirmă și într'o ședință viitoare să vină cu o propunere scrisă spre a se rostì Sf. Sinod asupra ei.

P. S. Episcop al Dunărei de jos roagă a i se acordà concediu până la 16 curent, având afaceri în Eparhie. Se acordă congediul cerut.

Ședința se ridică la orele $11^{1}/_{2}$ și se decide ședința viitoare pentru Joi 16 Octombre, orele 9 dimineața.

Președinte: *Iosif Mitropolit Primat.*
Secretar: ***Calist Botoșoneanu***

monahism a numiților frați și surori și recunoașterea călugărirei săvârșită în caz de boală a numiților frați.

P. S. Arhiereu Ghenadie Bacaoanul arată, că este însărcinat de către I. P. S. Mitropolit al Moldovei ca să roage pe Sf. Sinod să bine-voiască a prelungì congediul I. P. S. Sale până la 20 curent, neputând să vină în București din cauză de boală. Se aprobă congediul cerut.

Ședința se ridică la orele $10^1/_2$ și se decide ședința viitoare pentru Luni 20 Octombre, ora 9 dimineața.

Președinte: *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar: ***Calist Botoșeneanu.***

Sumarul ședinței din 20 Octombre 1908.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 15 P. P. S. S. Membri, 1 în concediu.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

Se citesc următoarele comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Administr. C[illegible] Biserici, prin care comunică, că în budgetul anului financiar în curs, fiind prevăzută o sumă de 10.000 lei, cu care să se înceapă retipărirea Bibliei, roagă a se decide de Sf. Sinod ediția după care să se facă retipărirea,—după ediția de Buzău, de Sibiu,—ediția Șaguna, sau altă ediție.

Idem, a aceluiași Minister, prin care roagă a se numì o comisiune din P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod, la care va adăogà și Ministerul câțiva membri, care să facă codul penal bisericesc necesar la judecățile bisericești.

Idem, a aceluiași Minister, prin care comunică, că P. S. Episcop al Argeșului a mijlocit să se retipărească «Pravila bisericească și Pidalionul» și roagă a se supune Sf. Sinod această cestiune spre a-și da părerea. Se decide a se trimite acestea la o comisiune, care se va alege.

Idem, a Sf. Episcopii a Râmnicului, cu care înaintează dosarul cu actele necesare la cererea de tundere în monahism a surorei Ioana Miclăușiu din *M-rea Horezu.*

Idem a Sf. Episcopii a Dunărei de Jos, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a sorei Maria Svidcenco din *M-rea Celic Dere* jud. Tulcea.

Petiția D-lui Ioan Andrei și Preotul Gheorghe Chirică, profesori de religie în Ploești, prin care roagă a se mijlocì la D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei să binevoiască a se îmbunătățì și salariile profesorilor de religiune, dupre cum s'au îmbunătățit ale tutulor celor-l'alți profesori, având aceleași titluri și datorii de îndeplinit.

Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Idem, a D-lui Ioan Zmeu, cântăreț I al Catedralei Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înaintează un manuscris pe psaltichie, cuprinzând slujba Pavecevniței celei Mari și alte cântări și roagă a se cercetà și aprobà.

Se trimite la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de Muzică bisericească.

Adresa Ministerului Cultelor—Administr. Cassei Bisericii, cu care înaintează 17 exemplare din broșura «Cântările Sf. liturghii» a D-lui Popescu Pasărea, spre a se împărți P. P. S. S. Membri și un exemplar pentru bibliotecă. Se ia act și se vor distribuì P. P. S. S. Membri și bibliotecei.

Idem a aceluiași Minister prin care comunică, că pentru anul 1909 calendarul bisericesc ortodox se va tipărì numai în foi de părete, întru cât calendarul broșură nu se vinde, după cum rezultă din situația arătată de tipografia cărților bisericești. Se ia act.

Terminându-se comunicările, *P. S. Arhiereu Valerian Râmniceanu* raportor, citește raportul comisiunei pentru revizuirea cărților de ritual, care se retipăresc în tipografia cărților bisericești, prin care roagă a se intervenì la D-nul Ministru al Cultelor să binevoiască a încuviință plata diurnelor P. P. S. S. Membri aleși de Sf. Sinod în această comisiune, pentru care înaintează și statele în care se arată acele diurne. In urma discuțiunei urmate, la care a luat parte I. P. S. Mitropolit Primat și I. P. S. Mitropolit al Moldovei, se aprobă raportul comisiunei de a se face mijlocire la D-nul Ministru pentru plata diurnelor, după ce

se va face în raport rectificarea arătată de I. P. S. Mitropolit al Moldovei și împărtășită și de I. P. S. Mitropolit Primat.

P. S. Arhiereu Nifon Ploeșteanu raportor, citește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni:

Rapoarte relative la cererile de tundere în monahism a fraților: Iorgu Neagu, Ghenea Gheciu, Mihail Constantinescu, Ioan Apostol și Vasile Zamfirescu din *M-rea Cernica*; C-tin Proca, Ștefan V. Doruș și Dimitrie Văcărăscu din *M-rea Sinaia* și a surorilor: Maria Vasile Encea, Ana Dumitru Saita și Maria G. Perlea din *M-rea Suzana*; Maria G. Constantin, Petra Nicolae Manolache, și Rada Ioniță Petre Soare din *M-rea Zamfira;* Despina R. Cristescu, Rița Tudorache Vâlcănescu, Ana Roman și Zmaranda N. R. Vasiliu din *M-rea Țigănești;* precum și pentru recunoașterea călugărirei, săvârșită în caz de boală, a fratelui Gheorghe Dedulescu din *M-rea Cernica* și a surorei Alexandrina Alexe Ioan din *M-rea Samurcășești.* Se aprobă conclusiunile rapoartelor comisiunei, care sunt de a se admite tunderea în monahism a numiților frați și surori și recunoasterea călugărirei săvârșită în caz de boală a numitului frate și a numitei surori.

Raportul relativ la suplica înaintată de D-nul Dr. Angelescu, președintele societății cooperative intitulată «Librăria Națională» din București, prin care arată, că în dorința de a aduce foloase sf. noastre Biserici și spre a nu se mai vinde odoarele bisericești de oameni speculanți, streini de neamul și religia noastră, au proectat înființarea pe lângă Librăria Națională a unei secțiuni numită «Secțiunea obiectelor religioase». Pentru aceasta roagă pe Sf. Sinod să bine voiască a-i da înalta binecuvântare, obținând și dela Onor. Minister al Cultelor dreptul de a vinde icoane în toată țara și că prin înființarea acestei secțiuni pe lângă Librăria Națională, s'ar vinde odoarele sfinte și obiectele bisericești de bună calitate pe prețuri moderate și o parte din profitul realizat va fi distribuit pentru ajutorarea societăților clericale existente sau care s'ar mai creea.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos, zice că cestiunea aceasta este foarte însemnată și crede că ar fi bine să se amâne până când va fi între noi la ședință și Dl. Ministru

al Cultelor. P. S. laudă patriotismul D-lui Dr. Angelescu și al membrilor corpului didactic, cari sunt și membri ai Societății cooperative «Librăria Națională», dar crede că ar fi bine ca în această societate să fie primite și societățile filantropice ale clerului, cum este Societatea Clerului din București, care zilele trecute și-a sărbat 30 ani de existență și inițiatorul acestei societăți este I. P. S. Mitropolit al Moldovei. Asemenea societăți ale clerului de ajutor sunt și în alte Eparhii, cum este și cea din Eparhia Dunărei de Jos, care are un capital de una sută de mii lei și care acordă ajutoare la multe preotese văduve și copii minori orfani. Aceste societăți vin în ajutorul familiilor preoților decedați, carî rămân pe drumuri după moartra preoților și sunt prada mizeriei, neavând nici pâinea zilnică, nici locuință. P. S. Sa crede, că este drept să fie admise și societățile clerului în această societate cooperativă a profesorilor și să ofere ajutoare din profitul realizat din vânzarea obiectelor bisericești. Numai așa s'ar puteà admite cererea și atunci urmează a fi delegați ai societății clerului, în consiliul de administrație al societății cooperative. Să se știe, că noi nu urmărim dividente cu interes personal, ci urmărim ca familiile rămase în neagra mizerie, neavând nici unde să-și plece capul, să poată a-și găsì o alinare în societățile lor filantropice, pentru care stăruește ca să fie primite în această societate. P. S. Sa mai observă, că Societatea «Librăria Națională» care și-a luat sarcina de a răspândì în poporul dela țară cărți de citit, să bine-voiască a alege acele cărți și să nu se răspândească în popor cărți prin care se defaimă starea preoțească, cum este de pildă cartea intitulată «Păcală» și altele de acest fel. Asemenea cărți răspândite în popor, nu numai că n'aduc nici un folos moral, dar din contra lovesc în prestigiul preotului nostru, care este foarte necesar pentru îndrumarea poporului pe căile bune.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanul zice, că e adevărat ceea ce a susținut P. S. Episcop al Dunărei de Jos, dar condițiunea cerută de P. S. Sa ca să fie și preoții membri ai Societății «Librăria Națională», deja s'a îndeplinit de numita societate, care a făcut mijlocire la societatea Clerului din București, prin care arată că primește și pe preoții

cari vor voì să se facă acționari. P. S. Sa roagă deci pe Sf. Sinod să aprobe concluziunile raportului comisiunei.

P. S. Episcop al Râmnicului crede, că este bine că și preoții să fie membri ai Societății cooperative «Librăria Națională», precum și societățile clerului pot să ia parte ca acționare la menționata societate, însă nu este bine ca numai această societate să aibă dreptul esclusiv de a vinde obiecte bisericești, căci acest drept pot să-l aibă și societățile clerului, după cum chiar în prezent societatea clerului numită «Providența» din Eparhia Râmnicului, se ocupă cu procurarea și desfacerea obiectelor religioase ca cruci, icoane, prapuri de biserică și din profitul realizat, vine în ajutorul familiilor sărmane ale preoților decedați, cum se dă asemenea ajutoare și de Onor. Minister al Cultelor. P. S. Sa arată, că a primit la Sf. Episcopie o cerere din partea Societății «Librăria Națională» de a i se dâ voie să desfacă în Eparhie icoane, care au inscripții și broderii, și a observat că pe acele icoane erà pecetea Librăriei Naționale și a Cassei Bisericei, dar nu se află și pecetea Sf. Sinod, ca să se dovedească, că acele icoane au fost aprobate de Sf. Sinod. Pentru aceste considerațiuni P. S. Sa este de părere a se primì cererea făcută de societatea cooperativă Librăria Națională cu următoarele condițiuni: 1) Ca să fie primiți ca membri și preoții precum și societățile clerului recunoscute ca persoane morale; 2) Că dreptul de a vinde odoare și obiecte bisericești să nu-l aibă esclusiv numai societatea cooperativă Librăria Națională, ci acest drept să-l aibă și societățile clerului, care vin în ajutorul familiilor preoților decedați și care lucru se cuvine să-l facă și societatea Librăria Națională, din câștigul realizat dela vânzarea obiectelor religioase și 3) Că toate odoarele și obiectele bisericești, care se vor vinde de acea societate să fie supuse controlului Sf. Sinod, adică de pildă icoanele să nu se vândă de societate decât numai acelea care au fost aprobate de Sf. Sinod și nici de cum icoane, care n'au fost supuse aprobării și n'au obținut aprobarea Sf. Sinod, cum sunt acelea pe care le-a văzut P. S. Sa, cu inscripții și broderii, care n'au obținut aprobarea Sf. Sinod. Și daca Onor. Minister al Cultelor a acordat acestei Societăți, după cum se afirmă prin peti-

țiunea înaintată Sf. Sinod, dreptul esclusiv de a vinde icoane în țară, de sigur că Onor. Minister al Cultelor nu i-a acordat acest drept decât cu restricțiunea, că numai icoanele aprobate de Sf. Sinod să vândă. Cu aceste restricțiuni P. S. Sa crede că s'ar puteà admite cererea societății cooperative Librăria Națională.

P. S. Episcop al Hușilor crede, că ar fi mai bine să se acorde acest drept unei instituțiuni a Bisericii noastre, cum este Tipografia cărților bisericești, sau societăților clerului din țară, fiindcă este vorba de obiecte bisericești și ar trebuì ca să nu se mai lase streinilor acest comerț, pentrucă streinii speculează toate și este un rău mare că au ajuns să speculeze și odoarele și obiectele bisericești. Dacă însă se acordă acest drept societății cooperative Librăria Națională, care'l solicită și promite că va venì în ajutorul societăților clerului, cu o parte din profitul realizat, atunci P. S. Sa va face această întrebare: Cine are să controleze cât s'a câștigat și cât s'a dat ca ajutor societăților clerului? De aceea P. P. Sa crede, că ar fi mai bine a se lăsà acest drept societăților clerului, acele care sunt și persoane morale, sau Tipografiei cărților bisericești; dupre cum s'a făcut cu calendarul, tot așa ar trebuì să se facă și cu vestmintele preoțești, sf. Vase și alte lucruri ale Bisericii noastre.

In urma discuțiunei urmată, la care au luat parte și I. I. P.P. S.S. Mitropoliți precum și P. S. raportor, s'a aprobat propunerea I. P. S. Mitropolit Primat Președinte, care declară că se unește cu părerea P. S. Episcop al Râmnicului, dar crede că este bine a se amână rezolvarea acestei chestiuni până când va fi de față la ședință și D-nul Ministru al Cultelor.

P. S. Arhiereu Calist Botoșeneanul, în cestiune prealabilă arată, că Sf. Sinod în ședința primă, atunci când P. S. Sa a întrebat pe D-nul Ministru de Culte asupra suprimărei din regulamentul școalelor, a dispoziției care există de a se zice rugăciunea la începutul orelor de lecțiuni, l'a autorizat ca să vină cu această cestiune când Sf. Sinod va fi în plenul său, și de vreme ce astăzi Sf. Sinod este complect, roagă a-i se permite să-și des-

volte întrebarea de mai sus. Sf. Sinod amână cestiunea și de astădată până va fi de față și D-nul Ministru de Culte.

P. S. Episcop al Romanului, raportor, citește raportul comisiunei de petițiuni precum și cuprinsul filadei pentru serviciul religios, care să se facă cu ocaziunea sfințirei steagurilor diferitelor bresle de meseriași.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice, că aceasta este a slujbă nouă care se introduce în mod oficial în biserica noastră, pentrucă se pune sub autoritatea Sf. Sinod. Astfel fiind I. P. S. Sa crede, că este bine ca fiecare P. S. Membru al Sf. Sinod să-și spună părerea sa și dacă se poate chiar în scris, dacă se împacă cu redacțiunea dată de comisiune și ce anume observațiune are de făcut. Așa I. P. S. Sa a observat, că nu s'a amintit despre cetirea Apostolului și a Evangheliei, asemenea se poate a se pune alt psalm în locul psalmului care s'a pus. Pentru aceste motive I. P. S. Sa roagă pe Sf. Sinod să admită, ca această lucrare a comisiunei să se mai citească încă în două ședinte. Punându-se la vot propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, de a se cetì în două ședințe următoare lucrarea făcută de comisiune, se aprobă.

Acelaș P. S. raportor citește raportul relativ la suplica D-lui Constantin Rusescu, licențiat în teologie și farmacie, prin care roagă a se intervenì la D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei, ca să despartă catedra de limba Ebraică în două și să-l numească pe D-sa la această catedră, obligându-se a predà gratuit și Medicina populară și a înființà o farmacie la Societatea Cierului Român «Ajutorul». Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se trece la ordinea zilei.

Raportul relativ la memoriul înaintat de absolvenții școalelor de cântăreți bisericești, prin care cer a se intervenì la Minister să le acorde și lor reducerea serviciului armatei la un an. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se trece la ordinea zilei.

P. S. Arhiereu Nifon Ploeșteanu, raportor, citește următoarele rapoarte ale comisiunei pentru cercetarea lucrărilor de Muzică:

Raportul relativ la manuscrisul de cântări pe psaltichie înaintat de D-nul Petre A. Popescu, cântăreț la biserica

Adormirea Maicii Domnului, din Turnu-Severin. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a nu i se dà aprobarea cerută, în vederea motivelor arătate în raport.

Raportul relativ la manualul de cântări pe psaltichie intitulat: «Catavasier» înaintat de D-nul I. Popescu Pasărea, profesor de Muzică bisericească la Seminarul Central și Nifon Mitropolitul din București. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a i se dà aprobarea cerută.

P. S. Arhiereu Callist Botoșeneanul roagă a i se acordà concediu pentru ziua de 22 Octombre. Se aprobă concediul cerut.

Ședința se ridică la orele 11 și se decide ședința viitoare pentru Mercuri 22 curent la ora 9 dimineața.

Președinte: *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar: ***Pimen al Dunării de Jos.***

Sumarul ședinței din 22 Octombrie 1908.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 16 P. P. S. S. Membri precum și D-nul Ministru al Cultelor și Instrucțiunei ad interim.

Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă cu rectificarea cerută de I. P. S. Mitropolit al Moldovei.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu arată, că de vreme ce Onor. Adm. Cassei Bisericei a comunicat Sf. Sinod, că pentru anul viitor se va imprimà numai calendarul în foae de perete iar nu și cel în broșură, cum s'a făcut până acum, pentru motivul că nu se vinde, P. P. Sa se crede dator să spună Sf. Sinod că în anul 1907 s'au tipărit 5000 exemplare, iar în anul 1908 nu s'a trimis preoților, deși mulți din ei l'au plătit prin percepții, dupre cum se luase o dispoziținne de Casa Bisericii—Vina deci nu este a P. S. Sale, care a muncit și nu i s'a dat nimic pentru această muncă, ci a Direcțiunei Tipografiei, care nu l-a trimis preoților.

P. S. Arhiereu Meletie Gălățeanu, ca Director al Tipografiei Cărților bisericești, zice că nu se putea să-l tri

mită oficial calendarul, adică așa dupre cum se trimite Revista «Biserica Ortodoxă Română». In urma discuțiunei urmată, se aprobă propunerea I. P. S. Mitropolit Primat de a nu se impune preoților cumpărarea calendarului, ci a se lăsa să fie cumpărat de cine va voì.

Se citesc următoarele comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Adm. Casei Bisericii relativă la tipărirea Pravilei și a Pidalionului.

P. S. Episcop al Argeșului arată, că în urma cererei unui preot din Eparhia P. S. Sale, a mijlocit la Minister pentru tipărirea acestor cărți, care sunt necesare preoților.

I. P. S. Mitropolit Primat Președinte crede, că este bine a se rostì Sf. Sinod, ca dacă se simte necesitate în toate Eparhiile de aceste cărți să se hotărască retipărirea lor, iar dacă nu este absolută necesitate, ar fi bine să se mai amâne retipărirea lor.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei zice, că I. P. S. Sa nu este contra retipărirei acestor cărți, dacă se găsesc mijloace de a le retipărì, dar crede că este bine a le retipărì așa dupre cum au fost, fără nici o schimbare și pentru aceasta trebue a se numì o comisiune din Sf. Sinod, sub a căreia îngrijire să se facă retipărirea acestor cărți bisericești.

P. S. Episcop al Argeșului mulțumește I. P. S. Mitropolit al Moldovei, că este pentru retipărirea acestor cărți, care au devenit rari și sunt necesare și folositoare clerului, dar această cestiune se poate amânà pentru sesiunea viitoare, dacă acum nu este timp de a se ocupà cu ea.

D-nul Ministru zice, că consideră ca bine venită cererea făcută de P. S. Episcop al Argeșului și D-sa este pentru păstrarea cărților vechi, cu acea limbă veche și curată a lor și respectă tot trecutul neamului românesc, având credința că de cele sfinte și de cele trecute ale neamului nostru nu trebue să ne atingem decât cu evlavie.—Pentru retipărirea acestor cărți D-sa crede, că s'ar putea face de către Sf. Sinod o circulară către preoți, spre a se vedea câți doresc să și le procure, spre a se ști în ce număr să se retipărească și ce sumă ar trebuì să se dea din budget pentru retipărirea lor. In privința calendarului, D-sa crede că s'ar putea găsì un mijloc de a se tipărì așa du-

pre cum s'a tipărit și până acum și acest mijloc ar putea fi, sau de a se adăoga 50—60 bani pe lângă costul revistei, sau de a se da ca premiu din partea Revistei. Revenind la cestiunea retipărirei Pravilei și Pidalionului, D-sa crede, ca și P. S. Episcop al Argeșului, că este bine a se amâna până la sesiunea viitoare, ca până atunci să se vadă câți preoți doresc să cumpere aceste cărți, spre a se ști în ce număr de exemplare să se retipărească. In privința chestiunei rugăciunilor în școale, D-sa zice că s'a făcut din partea Ministerului o circulară (cu No. 64921 din 23 Sept./908) către directorii școalelor prin care le comunică, că «la modificarea regulamentului școalelor secundare, omițându-se din scăpare de vedere alin. 3 dela Art. 46 care zice că: «la începutul primei lecțiuni de dimineață și la finele ultimei lecțiuni de după amiazi, în fie care zi unul din școlari va zice o scurtă rugăciune, pe care și profesorul și școlarii o vor asculta în picioare. Subsemnatul are onoare a vă face cunoscut, că Ministerul menține această dispoziținne regulamentară și Vă roagă să o aplicați la școala ce conduceți». Din aceasta se vede că Ministerul nu a avut intențiunea de a scoate din regulamentul școalelor secundare dispoziținnea care a fost și până acum de a se zice la începutul lecțiunilor rugăciunea de către elevi.

I. P. S Mitropolit Primat Președinte, mulțumește e D-lu Ministru pentru această rectificare. Apoi punând la vopropunerea de a se amâna chestiunea retipărirei Pravilei și Pidalionului pentru sesiunea viitoare și a se scri atât D-lui Ministru cât și P. P. S. S. Kiriarhi ca să trimită circulară preoților spre a se ști câți doresc să-și procure cărțile în cestiune. Se aprobă.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos Secretar citește următoarele comunicări:

Cererea locuitorului Gh. M. Băzăvanu din comuna Giubega, jud. Doljiu, prin care se aduce la cunoștința P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod, că preoteasa văduvă Ana M. Vasilescu din acea comună este lipsită de mijloacele de existență. Se decide a se înainta la Minister spre cele ce va crede de cuviință.

P. S. Episcop al Râmnicului zice, că biserica noastră

are multe și urgente nevoi asupra cărora trebue a chibzui Sf. Sinod. Aceste nevoi sunt privitoare la cele trei chiemări ale bisericei și clerului, adică de a predica sau a învăță cuvântul dumnezeesc, de a săvârși sfintele servicii Dumnezeești și de a povățuì pe credincioși la săvârșirea faptelor bune.

Cu privire la cea dintâi aparține și învățământul religios în școale. Chiar în sesiunea aceasta a venit la Sf. Sinod o cerere înaintată de doi profesori de religiune, prin care se plâng că Ministerul a ameliorat salariile tuturor profesorilor, numai pe profesorii de religie i-a trecut cu vederea, deși muncesc și ei ca și ceilalți, li se cer și lor titluri academice și concursuri, și deci se cuvine să se țină seamă și de munca și demnitatea lor de profesori, și tot odată se cuvine a se da mai multă importanță învățământului religios în școale. Asemenea în privința Seminariilor și a Facultății de Teologie, trebuește a se găsì mijloacele necesare ca aceste școale să producă numărul trebuitor de absolvenți pentru a putea fi hirotoniți preoți atât la orașe cât și la sate, căci se află multe parohii unde n'au preot și lipsa preoților face ca poporul să se înstreineze de religie și de biserică și urmările acestei înstreinări sunt foarte vătămătoare.

In ceeace privește în special Facultatea de Teologie, P. S. Sa crede că profesorii acestei Facultăți ar trebuì să stea întro legătură duhovnicească cu Sf. Sinod și cu P. P. S. S. Kiriarhi, iar în ceeace privește pe studenți, ar trebuì să iasă cu cunoștinți mai solide.

In privința cultului P. S. Sa observă, că și aci sunt lipsuri regretabile și nevoi urgente, care cer să se ia măsuri de îndreptare. Se știe, că acum nu se mai duc oamenii la biserică și aceasta a semnalat-o și I. P. S. Mitropolit al Moldovei în excelenta carte pastorală pe care a făcut'o în vara anului acesta. Dar cine e de vină că nu se mai duc oamenii la biserică? Unii aduc ca motive, că în biserică bate vântu, plouă, e egrasie și se expun a se îmbolnăvì. Vina pentru acestea nu este decât a primăriilor, care lasă bisericile să se ruineze. Alții zic că biserica n'are cântăreți buni. Pentru îndreptarea acestui neajuns se cuvine să avem cântăreți buni și să fie mai bine plătiți.

Dar mai sunt și alte cauze, care fac ca oamenii să nu vină la biserică. Intre acestea sunt: Că în zilele de Duminici și sărbători perceptorii chiamă pe oameni să-și plătească datoriile; judecătorii sau sfatul sătesc 'i chiamă să-i judece; șefii de garnizoană 'i chiamă la exercițiile militare; administratorii de moșii 'i chiamă să-i socotească. Iată dar câteva din causele care fac ca oamenii să nu vină la biserică Duminica și în zilele de sărbători. Acesta e un mare rău, pentrucă înstreinarea de biserică și de religie duce pe un popor la peire.

Alt neajuns care trebuește îndreptat este și din partea unora dintre defensorii și advocații, cari s'au întrodus în afacerile bisericești. Se știe că defensorii n'au atribuțiuni decât în ceea ce privește buna stare materială a Bisericii; unii însă trec peste atribuțiunile lor. Asemenea unii din advocații bisericești trec peste marginile cuviinței în apărările ce fac preoților la Consistorii și caută să apere și să scape de pedeapsă pe preoții cari merită a fi pedepsiți pentru abaterile lor.

Tot aci este de observat, că pe când defensorii au salarii indoite ca ale Protoiereilor, deosebit diurna și bilet de mers gratis pe liniile căilor ferate, Consistoriile n'au nici grefier, nici un ușier, cari sunt absolut trebuitori, dupre cum tot astfel e trebuință a se mai adăogà câte un diacon pe la Episcopii, pentrucă se întâmplă de multe ori că Episcopul n'are cu cine să oficieze.

Asemenea ar trebuì să se înlesnească P.P. S.S. Chiriarhi mijloacele pentru facerea vizitelor canonice, precum și pentru ajutarea familiilor sărmane, care vin și le cer ajutor și a multor altor săraci și studenți lipsiți de mijloace.

Încă un neajuns, care contribue la jignirea autorității Chiriarhilor în fața eparhioților lor este, că se acordă medalia «Răsplata muncei pentru Biserică» fără a se consulta și P. P. S. S. Kiriarhi, cari cunosc mai bine cine merită a aveà această distincțiune pentru faptele sale de bun creștin și iubitor de Biserică. In loc însă de a se consultà P.P. S.S. Kiriarhi spre a recomandà pe cei cari merită să fie răsplătiți pentru munca desfășurată în folosul Sfintei noastre Biserici, se întâmplă că se dă acestă distincțiune chiar unora din clericii, cari în actele din cancelariile Sf. Episcopii se află notați rău.

Un alt neajuns este iarăși că unele Primării numesc Duhovnici pe la spitale fără a consultà pe Kiriarh, care singur are dreptul de a face numirile preoților în posturile bisericești. Astfel de procedări din partea unor autorități sunt de natură a slăbì autoritatea P.P. S.S. Kiriarhi și a încurajà pe cei cari 'i ponegresc. De aceea am ajuns ca să vedem că se atacă prin presă întreg Episcopatul. Acesta este un rău foarte mare și suntem datori să protestăm cu toții cu toată energia în contra acestor atacuri, care se aduc întregului Episcopat ai Bisericei Române. P. S. Sa conchide cerând:

1). Ca profesorii de religie dela toate școalele din țară să fie clerici și să fie puși pe aceeași linie în privința salariilor cu toți ceilalți profesori.

2). Să se îmbunătățească situația materială a cântăreților bisericești.

3). Că defensorii și advocații bisericești să nu iasă din atribuțiunile lor.

4). Prea Sfinților Chiriarhi să li se înlesnească mijloacele trebuitoare spre a puteà face vizite canonice, a venì în ajutorul familiilor sărmane și a preîntâmpinà toate nevoile și lipsurile.

5). Să se intervină la D-nul Ministru ca să apere demnitatea Episcopatului Bisericei noastre, care este atacată și de unii din profesori și chiar în sesiunea aceasta a venit la Sf. Sinod o broșură, făcută de un profesor preot, prin care se dă Sf. Sinod lecțiuni în privința măsurilor ce trebue să ia relativ de cărțile bisericești. Toate aceste neajunsuri trebuesc îndreptate cât mai curând, pentru binele atât al Bisericii cât și al societății și al Statului nostru român, care este dator să apere și să susțină Sf. noastră Biserică și clerul ei, care îndeplinește rolul de păstor duhovnicesc în societatea creștinească.

D-nul Ministru zice, că a rămas foarte impresionat de cuvântarea și bine venită, și bine cugetată și foarte frumos exprimată de P. S. Episcop al Râmnicului. D-sa însă n'are să răspundă la toate punctele atinse de către P. S. Sa, dar declară că pe toate Ministerul le va aveà în vedere și pe cât va fi posibil va aduce îndreptările cuvenite. D-sa recunoaște că sunt multe de făcut în toate ramurile de

activitate, cum sunt și în Biserică, dar nu se pot face toate deodată ci treptat, pentrucă guvernul are toată buna voință de a face ce se poate și pe cât se poate. D-sa declară iarăși că are un respect adânc pentru tot trecutul neamului românesc și cu evlavie își reamintește, că Ștefan cel Mare într'un moment de îndoială s'a dus la un bătrân pustnic și îmbărbătat prin cuvintele lui a mers și a răpus pe vrăjmași. Asemenea că între căpeteniile lui Mihai Viteazul s'a aflat și Popa Farcaș precum a fost și Popa Șapcă, care a lucrat în timpul redeșteptărei noastre naționale.

Cu toții să lucrăm dar pentru binele obștesc al acestei Țări și să slujim și lui Dumnezeu și Țării cu aceeași râvnă și dragoste.

Ședința se ridică la orele $11\,^1/_2$ și se decide ședința viitoare pentru Joi 23 Octombre, ora 9 dimineața.

Președinte: *Parthenie Mitropolit Moldovei și Sucevei.*

Secretar: ***Callist Botoșeneanu.***

Sumarul ședinței din 23 Octombrie 1908.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Presenți 15 P. P. S. S. Membri, 1 în concediu.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă, cu rectificările cerute de P. S. Episcop al Dunărei de Jos, ca să se zică, că medalia «Răsplata Muncei pentru biserică», se dă și acelora cari contribuesc la zidirea de biserici; și al 2-lea că clerul *are* rolul de păstor, dar nu că-l îndeplinește.

Se citește următoarele comunicări:

Adresa I. P. S. Mitropolit Primat prin care comunică, că a fost în totd'auna gata să vină cu evlavie și cu dragoste în mijlocul P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod pentru împlinirea datoriilor, dar acum boala de care suferă de mai mult timp agravându-se, îl împiedecă de a ieși din casă; pentru aceasta roagă pe Sf. Sinod, pe deoparte a-i erta absența, iar pe de alta a-i acorda un congediu, până la finele sesiunei. Se aprobă congedul cerut, precum și propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, primită în

unanimitate «de a se comunica I. P. S. Mitropolit Primat, că Sf. Sinod i-a acordat concediul cerut și cu multă părere de rău a luat cunoștință, că boala de care suferă s'a agravat, și-l împiedică de a venì să conducă ședințele sale, și că în unanimitate roagă pe Bunul Dumnezeu, că să-i redea sănătatea atât de scumpă tutulor P. P. S. S. Membri ai Sf. Sinod, ca deplin sănătos să prezideze și de acum înainte lucrările sale.

Adresa Sf. Episcopii a Buzăului prin care comunică că în acea de Dumnezeu păzită Eparhie s'au înființat prin Inalt Decret Regal următoarele parohii:

1) Parohia Gomoești (comuna Costești) din județul Buzău, cu biserica parohială «Nașterea Maicei Domnului» având cătunele: a) Budișteni cu biserica filială «Pogorârea Sf. Duh» b) Spătaru c) Odaea Banului (com. Simileasca).

2) Parohia Popești (com. Băești) jud. Buzău, cu biserica parohială Sf. Nicolae, având cătunele: a) Băești cu biserica filială Sfinții Voievozi; b) Isvoru Dulce (com. Cărpinișțea). Se ia act.

P. S. Episcop al Dunărei de Jos secretar al biroului, arată că în una din ședințele trecute s'a comunicat adresa Ministerului Cultelor și Instrucțiunei, prin care face cunoscut Sf. Sinod, că în budgetul pe anul financiar în curs a prevăzut o sumă de zece mii lei, cu care să se înceapă retipărirea Bibliei, și roagă a se decide după care edițiune să se facă retipărirea, de aceia Sf. Sinod a decis să se aleagă o comisiune adhoc, care comisiune încă nu s'a ales.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei Președinte, zice că până acum s'a tipărit Psaltirea și Noul Testament, după ediția dela M-rea Neamțu. Asemenea mai sunt paremiile din Minei și Triod, dar celelalte cărți ale vechiului Testament nu s'au retipărit și chestiunea de a se retipărì este foarte însemnată, pentrucă este foarte greu a pătrunde adâncimea stilului Sf. Scripturi. O altă greutate, pe lângă aceia că este bine să așteptăm și venirea I. P. S. Mitropolit Primat, care acum se află bolnav, mai este că există un vot al Sf. Sinod, dat cu ocaziunea primei retipăriri a Orologiului cel Mare. Nu este bine să ne grăbim, când este vorba de o cestiune așa de însemnată. Mai bine este să

rugăm pe D-nul Ministru ca să consimtă a se convoca Sf. Sinod în sesiune extraordinară, poate în Ianuarie viitor, ca atunci să ne ocupăm cu toții de această însemnată chestiune, iar până atunci să o studiem fie-care în parte.

P. S. Episcop al Argeșului, zice că în adevăr retipărirea Bibliei este o chestiune foarte însemnată, totuși crede că n'ar fi bine să se amâne, ci să se aleagă o comisiune, care să se ocupe cu alegerea ediției după care are să se facă retipărirea, care se va socotì cea mai bună dintre cele pe care le avem în românește, adică sau aceea care este făcută de o societate la Petersburg la 1819, sau cea dela Buzău, sau aceia dela Sibiu a Mitropolitului Șaguna. Și odată aleasă ediția, care se va crede cea mai bună, se va pune în lucrare, executându-se tipărirea tot sub privigherea comisiunei. După cum am făcut cu tipărirea Psaltirei și cu Noul Testament, tot așa să facem și cu Biblia, pentrucă nu este vorba de a se face o nouă traducere.

P. S. Episcop al Râmnicului zice, că este incontestabil, că cestiunea retipărirei Bibliei, este o chestiune foarte însemnată și tocmai pentru aceasta este bine ca să nu ne grăbim. Să așteptăm ca să vină I. P. S. Mitropolit Primat precum și D-nul Ministru, să chibzuim bine, căci nu este destul să se aleagă o comisiune, care să privegheze retipărirea după o ediție care se va crede cea mai bună din cele pe care le avem, ca să facem retipărirea, pentrucă la o lucrare așa de însemnată trebue să lucrăm cu toții și să avem în vedere toate edițiunile. Când s'a hotărât retipărirea Noului Testament după ediția dela M-rea Neamțu s'a lucrat cu multă îngrijire, s'a revăzut de aproape cuvânt cu cuvânt și P. S. Sa a lucrat o vară întreagă împreună cu P. S. Episcop al Argeșului la revizuirea textului, la confrunturea paralelelor și alcătuirea titlurilor fiecărui capitol.—Sf. Sinod a primit lucrarea aceia spre marea mulțumire și recunoștință a comisiunei, însărcinată de Sf. Sinod cu acea lucrare. P. S. Sa conchide că împărtășește propunerea de amânare a I. P. S. Mitropolit al Moldovei Președinte.

P. S. Episcop al Dunărei de jos arată, că s'a aprobat

concediu I. P. S. Mitropolit Primat Președinte până la finele acestei sesiuni și nu se îndoește că I. P. S. Sa va fi de acord cu ceia ce Sf. Sinod va hotărî în această cestiune; este deci de părere, a se alege o comisiune, care să se ocupe cu retipărirea Bibliei. P. S. Sa este convins că cestiunea aceasta este foarte însemnată, pentrucă aci este vorba de *Cartea Cărților*, cu alte cuvinte este vorba despre cărțile care trebue să se pună în mâna poporului nostru, care are mare nevoe de așa cărți de cetit. Trebue însă să chibzuim cu toată luarea aminte ca lucrarea aceasta, care se face de către Sf. Sinod, să fie bine făcută și declară, că ar împărtăși propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, dar crede că ar fi mult mai bine să se aleagă o comisiune, care să se ocupe deocamdată numai de alegerea edițiunei, după care să se facă retipărirea.

P. S. Episcop al Romanului împărtășește propunerea făcută de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, de a se amână rezolvarea acestei chestiuni.

P. S. Arhiereu Callist Botoșeneanul zice, că este drept ceea ce s'a zis de *I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte* și de P. P. S. S. Episcopi, că lucrarea aceasta este foarte însemnată. Este asemenea adevărat, că edițiunile românești, cele cari s'au făcut mai 'nainte, au fost făcute în timpurile când nu erà înființat Sf. Sinod, dar acum când este Sf. Sinod, crede că bine a făcut D-nul Ministru al Cultelor, că a adus cestiunea aceasta la Sf. Sinod. P. S. Sa împărtășește părerea de a se alege o comisiune, care să se ocupe cu această cestiune importantă.

In urmà discuțiunei urmată, la care a luat parte și P. S. Episcop al Hușilor, s'a citit propunerea făcută de I. P. S. Mitropolit al Moldovei, Președinte, împărtășită și subscrisă și de P.P. S.S. Episcopi: al Râmnicului, al Romanului, al Buzăului, al Hușilor, al Argeșului, al Dunărei de Jos și P.P. SS. Arhierei Valerian Râmniceanu, Callistrat Bârlădeanu, Meletie Gălățeanu, Nifon Ploeșteanu, Callist Botoșeneanu, Sofronie Craioveanu, Melhisedec Pitești eanu, Ghenadie Bacaoanul.

Propunerea în concluziunea sa este: ca Membrii Sf. Sinod să ia fiecare câte un număr de capitole spre a le revizui și la lanuarie anul viitor 1909, să ne întrunim în Sf. Sinod

spre a luà cunoștință de rezultatul lucrărei fiecăruia din P.P. S.S. Membri și admițându-l să-l înainteze Onor. Minister spre a se dà la tipar. Punându se la vot, Sf. Sinod a admis această propunere, care se va înaintà în copie la Onor. Minister spre cele de cuviință.

Ședința se suspendă pentru 10 minute.

La redeschidere *P. S. Arhiereu Callist Botoșeneanu* zice, că în urma celor arătate de D-nul Ministru, în ședința precedentă, relativ la dispoziția de a se zice rugăciunea de elevi în școală la începutul orelor de lecțiuni, P. S. Sa declară că este mulțumit.

P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu raportor, citește rapoarte ale comisiunei de petițiuni relative la cereri de tundere în monahism a fraților: Mihai S. Câmpeanu, Dimitrie Ioan Mihai, Constantin Gh. Boltașu, Marin Decu și Andrei Neagu Dogaru din M-rea Ciolanu; Gheorghe Blănaru, canonarh la biserica catedrală a Sf. Episcopii a Romanului, Chiriță Cernescu din București, licențiat în teologie; și a surorilor: Ioana Miclăuș din M-rea Horezu și Maria Svidcenco din M-rea Celic-Dere. Se aprobă concluziunile rapoartelor, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați și surori precum și a D-lui Chiriță Cernescu, care rămâne a-și complectà actele acolo unde-și va alege metania.

P. S. Episcop al Romanului raportor, citește raportul aceleiași comisiuni relativ la suplica D-lui Ioan Andrei și Pr. Gheorghe Chirică, profesori de religie în Ploești, prin care se plâng că Ministerul Cultelor și Instrucțiunei a ameliorat salariile la toți profesorii școalelor secundare afară de profesorii de religiune și roagă a întervenì Sf. Sinod la D-nul Ministru ca să amelioreze și salariile profesorilor de religiune.

P. S. Arhiereu Callist Botoșeneanu zice, că plângerea profesorilor de religie dela Ploești este dreaptă, căci în adevăr Onor. Minister la toți profesorii a reîntregit și a ameliorat salariile și nu numai profesorilor dar și măeștrilor de gimnastică, de muzică și de caligrafie le-a îmbunătățit salariile,—numai profesorilor de religie nu le-a ridicat nici măcar curba dela 1901. Aceasta este o vădită nedreptate,

care se face profesorilor de religie, pentrucă și ei au titluri Academice, au aceleași datorii și sunt supuși la concursuri ca și toți ceilalți profesori. Și dacă sunt clerici, aceasta nu poate fi un motiv, de a nu le ameliorà salariile, pentrucă și alți profesori au alte ocupațiuni, sunt advocați, medici pe la spitale și altele. De ce numai profesorii de religiune să fie degradați, descurajați și umiliți față de ceilalți colegi ai lor? Pentru aceasta roagă pe Sf. Sinod să aprobe concluziunile raportului. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a intervenì Sf. Sinod la D-nul Ministru rugându-l să binevoiască a ameliorà și salariile profesorilor de religiune, dupre cum s'au ameliorat și ale tuturor celorlați profesori și a le dà la toți salarii egale, întru cât toți au aceleași titluri, aceleași greutăți și aceleași datorii de îndeplinit, și acum s'ar puteâ face această îndreptare cu ocaziunea formărei noului budget.

P. S. Episcop al Hușilor, raportor, citește raportul comisiunei pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul secundar, relativ la broșura întitulată «Septuaginta și textul Evreesc al Testamentului Vechiu în Biserica Ortodoxă» înaintată de Pr. Simeon Popescu, profesor în Capitală. In urma discuțiunei urmată, se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se înapoià biroului spre cele ce va crede Sf. Sinod de cuviință să hotărască asupra ei.

Ședința se ridică la orele 12 și se decide ședința viitoare pentru mâine, Vineri, 24 Octombre ora 9 dimineața.

Președinte: *Parthenie Mitropolit Moldovei și Sucevei.*

Secretar: *Callist Botoșeneanu.*

Cugetări religioase asupra vieței omenești de pe acest pământ.

Nevoia imperioasă de credință ce naște speranța, și netemerea de moarte.

Mai întâiu câteva cuvinte asupra morței

Totul este supus prefacerei cu curgerea timpului, experiența zilnică probează aceasta. De aceea să nu ne suprindă fără pregătire moartea, căci ea vine fără să ne vestească. Trecerea răpide a timpului ne duce cu repejune spre vecinicie, fără să simțim și fără să ni deâ răgaz de a ne gândi serios asupra morței, când vine. Nici o ființă creată nu scapă de a se supune acestei legi universale. Acestei legi să supune nu numai omul, ci și toate creaturile, iar mineralile rămân aceleași, pentrucă n'au primit *dar de viață* dela Creatorul lor. Creaturile apar și dispar parcă n'ar mai fi fost, ba și urmele lor se șterg cu vremea, fără să aibă ele conștiința nici cum au venit în lume și nici momentul când dispar din ea. Să supune dar cu necesitate acestei legi universale a prefacerei, din momentul ce-i înzăstrată o creatură cu viață. Singure mineralele rămân pe pământ pentrucă ele, cum am zis, n'au viață. Toată ființa viețuitoare devine cu timpul pradă a morței. Astfel că viața pare că conține în ea și rațiunea morței. Cine să naște îi sortit să moară. Am privit cu multă băgare de seamă la căderea frunzilor de pe arbori în timpul toamnei; Ș'am asămănat căderea lor cu moartea la

oameni. Frunzele toamna perzându-şi treptat sucul se îngălbinesc şi cad moarte, ne mai având sucul care le nutreşte şi menţine de arbore, tot aşa şi omul perzind treptat vitalitatea, slăbeşte şi îmbătrâneşte şi trebue să dispară prin moarte. Orice moarte timpurie este cauzată de o imprudenţă a noastră, ceeace se întâmplă foarte des între oameni. Nu-i tot astfel şi la animalele ce trăesc în legile naturei şi nu se bucură de liberul arbitru cum omul. Abuzul săvârşit de el, îi tae iute firul vieţei, înainte de timp. De aceea în Sf. Scriptură ni se spune precis că suntem trecători ori peregrini, călători numai pe acest pământ, numindu-ne peregrini (πάροικοὶ), că adică nu-i aicea adevărata casă a noastră vecinică, ci numai temporală. Vorbind fisiologiceşte eu am observat la încetarea din viaţă a iubitului meu frate Gheorghe timp de mai multe ore înainte de moarte, că el n'avea simţul existenţei de sine, cu câteva ceasuri înainte de a'şi da ultima respirare, cum se zice, deşi răspirà încă, dar inconscient. Prin urmare ni este cu totul cu neputinţă a surprinde momentul sepărărei sufletului de trup, oricât ne-am nevoì. Pare că moartea-i un somn, care provine de obiceiu la oameni. Dar precum în somn numai este cineva conscient de acţiunile sale, tot aşa i şi la moarte, pentru aceea vechii Greci asemănau moartea cu somnul. Ei se exprimau: ὕπνος τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια=«Somnul este un mic mister al morţei». Pentru ce dar noi să ne întristăm şi să ne vaicărăm, să ne disperăm atâta când ne vine moartea? ori somnul, cel atât de plăcut, dorit şi căutat de noi? Numai oamenii răi, criminaliştii de tot felul şi corupţii ar trebuì să se înfricoşeze de ora morţei, pentrucă se gândesc la ce-i aşteaptă, după credinţa creştină, pe când cei ce îşi au conştiinţa curată şi posed liniştea sufletească, aceia aşteaptă moartea ca un răpaus perpetuu a suferinţelor lor din această vale a plângerei! Pentruce să ne temem de moarte, când am

trăit cuviincios în viață? Căci cei buni nu au rațiunea de a se îngriji de urmările morței, adică de ce-i așteaptă. Intrebe cine voește pe medici, consulte cu luare aminte învățăturile Religiei Creștine, care sunt cele mai competente în această cestiune, întrebe pe medicii, cari au observat în viața lor mii și mii de cazuri stând la patul morților, și ne vom convinge că n'avem dreptate, alărmându-ne atâta asupra morței. Moartea timpurie adese nu-i decât o urmare a faptelor noastre neraționale, zic ei, când ne iea mai înainte de timp. Agitațiile cauzate de boale în timpul agoniei, durerile și suferințele ce preced la unii înainte de moarte, cum și mișcările convulzive, provin adese din cauze precedente săvârșite de noi în viață, dar care sunt inconsciente pentru cel ce moare; altfel moartea este liniștită, ne spun ei, fără dureri, ba câte odată spun, parc'ar fi ceva plăcut, suprinzind ei une ori chiar și un fel de suris disprețuitor pe buzele murinzilor. Am văzut și eu aceasta cu ochii mei la fratele meu, conservându-și fața veselă și după moarte. Moartea dar nu-i un lucru așa de teribil cum ne-'nchipuim noi. Avem o datorie de plătit, după legea naturei și noi toți trebue se o plătim, vrând nevrând. Avem dar o noțiune falsă asupra morței, pentrucă noi o considerăm ca cea mai mare nenorocire la care asistăm, ceea ce-i, repet, o greșală. La mulți moartea-i o fericire. Când sufletul vine să se unească cu trupul avem noi oare vre-o știință, vre-o plăcere, ori mulțămire? Nu. Pentrucă n'avem conștiință, când a venit în trup și nici știm ce-i viața în sine, precum nici cum s'a unit cu trupul. Separarea ori despărțirea sufletului de trup și momentul încetărei vieței se săvârșește iarăși fără conștiința noastră, atunci când sosește timpul. Exist oameni specialiști, cari zic: că moartea-i însoțită la unele persoane de o plăcere nedescrisă. Așa Haller afirmă: că el a fost foarte adese ori împresionat, suprinzind pe buzele muritorilor un suris dulce și plăcut

non sine blando surisu. Iar Iezuitul Suarez se exprimă înainte de moarte: *Non putabam tam dulce, tam suave esse mori.* «Nu credeam că a murì este atât de dulce și plăcut». M. Simon, după cum raportă M. Devay, afirmă că William Hunter, fiind aproape de ora morței, a zis prietenului seu M. Combe: «Dacă așì aveà încă atâta putere, așì țineá un condeiu ș'aș scrie, cum este de ușor și de plăcut a murì. Moartea nu este dar spaima spaimelor, zice M. Devay, de cât pentru omul pervers, a căruia agonie este turburată, pentrucă ea este sfărșitul unei existenți imorale și fisiologicește cu totul în desacord. Fără credință tare în Dumnezeu nu se explică viața și nici ce-i sufletul. Fără speranța într'un viitor corespondentă faptelor noastre, omul ar fi ca și animalul. Ar trăì numai pentru pântece. Tot ce numim cultură, civilizație, ar fi simple cuvinte convenționale, prin care mutual ne înșelăm. Dar viața este, sufletul îl posedăm, forța lui o admirăm, civilizație există etc. Atunci cum s'ar explicà toate acestea?

Acum să ne întrebăm, care este mecanismul morței fizice a omului? Aceasta-i treaba specialiștilor de a ne-o spune, din ce-i compus corpul nostru și când moleculele încetează de a mai funcționà. Eu atât zic: pământ sunt și în pământ mă voiu întoarce, unde au a se întoarce toți muritorii. Voiu descrie dar cât îmi va fi posibil numai moartea întelectuală a omului. Când încetează facultățile lui (le a'l mai servì. Ordinea în care au loc încetarea facultăților întelectuale, fără a puteà precizà momentul încetărei vieței este: Rațiunea (mintea) se stinge mai întăi, aceasta-i sigur. Muribundu-l pierde atunci putința de a mai formà și de a combinà judecăți, ori a asocià idei, ale comparà spre ale înțălege raportul dintre ele. Românul să exprimă: i s'a legat limba sau i s'a tăiat glasul. După rațiune vine rândul memoriei, care se stinge și ea curând după Rațiune. Muribundul numai cunoaște atunci pe ai sei, nici pe prie-

tinii sei cei mai de aproape; perde dar odată cu cuvântul și toată cunoștința, toată amintirea și tot sentimentul moral. In scurt: ființa întelectuală și morală numai este de la această dată în viață.

După ce am descris, după putința mea, ce-i moartea materială și întelectuală, acum pentruca lucrarea mea să fie mai complectă, m'am hotărît a adună ca dovezi și părerile Sf. Părinți, spre a cunoaște și după ei ce-i viața și moartea omului pe acest pământ. Climent Alexandreanul zice: θάνατος χορισμὸς ἐστὶ ψρχῆς ἀπὸ σώματος=«Moartea este separarea sufletului de trup» (Strom. XII pag. 741). Tot astfel se difinește până astăzi moartea de toți specialiștii. Tot așa se exprimă și Isidor Pelusiotul asupra morței: θάνατος οὐδὲν ἄλλον ἐστὶ ἤ χωρισμὸς ψυχῆς τε καὶ σώματος=«Moartea nimic altă nu este, decât separarea sufletului de trup» (Epist. 248 cart. III, p. 356). De aseminea și Dionisie Ariopagitul, în scrierea sa, »Ierarhia Bisericească» zice: θάνατος ἐστὶ διάκρισις ψυχῆς ἀπὸ σώματος=«Moartea este deosebirea sufletului de trup» (Cap. II, pag. 239). Sf. Grigorie al Nisei se pronunță astfel: Ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἡ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων σβέσις καὶ διάλυσις θάνατος ὀνομάζεται= «Respectiv de corp stângerea și desfacerea simțurilor corporale moarte se numește». (Orațiunea contra lui Eunomiu tom. II. pag. 641). Sunt dar în totul de consens cu știința și Sf. Părinți asupra morței. Că Moartea oste o lege universală. Iată cum să pronunță de hotărît în cestiune Sfântul Ioan Hrisostom: θάνατος ἀκολάκευτος δήμιος, θάνατος ἀνυπόκριτον διάταδγμα, θάνατος ἐκβιβαστῆς τοῦ γένους, ἀπροσωπόληπτος; θάνατος φονεὺς ἀνυπόκριτος. «Moartea este un gâde ne'ndurat, moartea este un ordin nefățarnic, moartea este executor al neamului (omenesc), ce nu se uită la față, moartea este un ucigaș nemilos» (Omil. tom. VII). Tot acest Sf. Părinte ne spune în tratatul: Περὶ ὑπομονῆς καὶ τοῦ μὴ κλαίειν τοὺς τελευτῶντας. Μία ἡ ὁδὸς τοῦ θανάτου, καὶ οὐκ

ἄλλη ὁδὸς, κοινὸν ποτήριον καὶ πᾶσι διδόμενον. «Despre răbdare și a nu plânge pe cei morți». «Una este calea morței, și nu este altă cale, ea este paharul comun și care se dă tuturor». (Tom. IV, pag. 943). Tot acest genial Părinte Bisericesc, voind să ne spună că moartea-i comună, se exprimă în formă oratorică așa: Ἡ θεία μάχαιρα, καὶ ὄψιν μὴ λαμβάνουσα, οὐ γὰρ βασιλέα φρίττει ὁ θάνατος, οὐκ ἀρχιέρεα τιμᾷ οὐ πολιάν οἰκτείρει, οὐ κάλλος ἐλεεῖ, οὐ νέοτητος φείδεται, οὐ μονογενοὺς σπλαγχνίζεται, οὐ δάκρισιν ἐπικαμπτεται, οὐκ ἄρχοντα τρέμει, οὐ τυράνους δέδοικεν, οὐ χρυμασιν ἐξαγοραζεται, οὐ λαμβάνει τινὸς πρόσωπον, οὐ δε πάλιν αντιπρόσωπον, ἀλλὰ πᾶσιν ἴσως ἐπέρχεται θάνατος. «Sabia divină nu are nimic în vedere, nu se teme de împărat moartea, nu respectă pe Arhiereu, nu-i e milă de bătrân, n'are îndurare de frumuseță, nu cruță tinerețea, n'are durere de inimă pentru cel unul născut, nu se înduioșază la lacrimi, nu se teme de boerul mare, nu e fricâ de tiran, nu se poate cumpără cu bani, n'are în vedere vre-o persoană, nici ià alta în locul altea, ci moartea vine deopotrivă la toți». Ce frumos descrie acest pasagiu realitatea faptului, pe care-o observăm zilnic. Se mai aduc și pe Teodoret vorbind despre Providență în Omilia a IV, pag. 387: Οὐ μόνον τὴν εἰς τὸν βίον εἴσοδον, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχομεν ἅπαντες, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξοδον ἴσην. εἰς γὰρ ἡμᾶς ὑποδέχεται θάνατος, οὐδὲ δειμαίναι τοὺς δορυφόρους, οὐ φρίττει τὴν ἀλουργίδα, καταφονεῖ καὶ τείχους, καὶ πύργων καὶ βασιλέιων καὶ ἐντὸς τῶν θαλάμον γίνεται, οὐκ ἐλεεῖ δακρύοντα, οὐκ οἰκτήρει παρακαλοῦντα, οὐ διαφθείρεται δώροις, τῆς ἰατρικῆς οὐκ ἀνέχεται τέχνης, ἀργὰς δείκυρσι τὰς τῶν φαρμάκων δυνάμεις, οὐδὲ ἐπισχῆψοι πολλάκις συγχωρεῖ καὶ δῆλον ποιῆσαι τὴν τοῦ κλήρου διάδοχον, ἀλλ' ἁρπάζει, σύρει, χωρίζει τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν. Adică: «Nu numai venirea la viață una și aceeaș o avem cu toții, dar încă și eșirea din ea este deopotrivă. Căci o moarte ne așteaptă pe noi, nici se teme

ea de păzitori, nu se înfricoşază de purpure, dispreţueşte şi ziduri şi întărituri şi împărăţii şi străbate în înteriorul palatelor, nu se milostiveşte de cel ce plânge, nu-i este milă de cel ce se roagă, nu se conrumpe prin daruri, nu se supune artei doctoriceşti, ci arată fără efect puterile doctoriilor, şi nici permite adese a fi vizitat şi să-şi arate pe succesorul seu, ci râpeşte, înşfacă şi separă sufletul de trup». Este destul de convingătoare şi această pericopă, ce ni descrie nestatornicia acestei vieţi. *Omul ca iarba zilele lui ca floarea câmpului aşa va desflorì*, zice psalmistul, şi în această frasă se spune totul. Iar Sf. Marele Vasilie ne spune în două cuvinte: Οὐδεὶς οὕτω μέγας, ὡστε βελτίων φανῆναι τῆς διαλύσεως=«Nimeni nu-i atât de mare, în cât să se arate mai bun decât de desfacere». Să spunem, că Sf. Marele Vasilie erà şi Medic renumit, de aicea cred că întrebuinţează înadins cuvântul διάλυσις—desfacere în textul seu, care înseamnă desanalizarea unui corp în părţile din care-i compus. Sf. Ioan Hrisostom descrie foarte elogvent situaţia omului de pe acest pământ, zicând: Οὐκ οἶσθα ὅτι ἀποδημία ἐστὶ ὁ παρὼν βίος, οὐ γὰρ πολίτης εἶς, ὁδίτης εἶς. Συνῆκα τι εἶπον; Οὐκ εἶ πυλίτης ἀλλ' ὁδίτης εἶ, καὶ ὁδιπόρος. Μὴ εἴπῃς ἔχω τὸνδε τὴν πόλιν καὶ ἔχω τὸνδε. Οὐκ ἔχει οὐδεὶς πόλιν ὧδε, ἡ πόλες ἄνω ἐστὶ, τὰ παρόντα ὁδὸς ἐστὶ etc. (Omilia XVIII, tom. 5. pag. 103) Adecă: «Nu ştii că călătorie este viaţa prezentă? Nu eşti cetăţean, eşti călător. Ai înţăles ce am zis? nu eşti cetătean, ci drumeţ şi călător. Nu-mi spune că posez cetatea cutare şi am cutare (avere). Nimeni nu are aicea cetatea stabilă cutare, că cetatea este sus; viaţa prezentă este o călătorie». Destul de sublim şi alegoric descrie acest sf. Părinte viaţa noastră, cu totul conformă cu realitatea. De accea şi Sf. Apostol Pavel ne spune că noi suntem trecători—πάροικοι pe acest pământ şi că în altă parte ne aşteaptă adevărata noastră casă. De aceea să şi numeşte de Sf. Scriptura

și de Sf. Părinți simbolic moartea cu diferite numiri. Așa se numește ἔξοδος=ieșire (din această lume), ἱμάτιον=trupul; veșmânt ori (haină) pe care o desbrăcăm când încetează viața, κοιμησὶς=adormire, λιμὴν=port, ὕπνος=somn; iar locul unde se depune trupul κοιμητῆριον Dormitoriu. Pentrucă după creștinism, moartea nu nimicește și suflet și trup, ci numai trupul se desface în elementele materiale din care-i compus; iar sufletul ca nematerial trece spre sferile cerești, conform naturei lui nemateriale și vecinice. Materia nu perde nimic prin moarte, ci să preschimbă numai. Locul unde merge sufletul se numește ori Raiu, pentru sufletele ce au făcut fapte bune în viață pe acest pământ, sau Iad, loc de osândă pentru cei ce au lucrat fapte răle în viață. Pentru acest cuvânt și serviciile religioase, ce se săvârșesc la îngroparea răposaților, descriu în colorurile cele mai puternice și vii și în chip foarte patetic și lamentativ situația ce le așteaptă pe sufletele ieșite din corpuri ș'au apucat calea veciniciei. Ași puteà produce aicea locuri din serviciul de înmormântări, foarte întristătoare și mișcătoare, dar pentrucă cititorii Revistei sunt în mare parte preoți, presupun că cunosc tot atât de bine, ca și mine acele locuri, pentru aceea socot c'ar fi de prisos. Sunt destule cred, textele aduse din sfinții Părinți, prin care se arată clar că locul vecinic al omului nu-i lumea aceasta, ci o alta, ce ne așteaptă pe toți, după separarea sufletului de trup. Să dau câteva exemple, care ar statornicì și întărì în noi credința în speranța lumei viitoare și care poate ne-ar îndrumà spre fapte bune în această viață; pentrucă ele și numai prin ele ne vor procurà fericirea viitoare după plecarea noastră din această vale a plângerii, plină de toate suferințele și întristările, pe care noi cu bărbăție trebue să le suportăm, căci așa-i situația noastră actuală. Plugarul dacă n'ar aveà speranța că aruncând sămânța sa spre putrejune și desfacere, n'ar

mai semăna-o; dar tare în credința sa că va luà însutit, după cum spune Sf. Apostol Pavel, o aruncă pe brazdă și credința lui nutrită de speranță se realisează sub ochii lui. Tot asemenea un simț de speranță îndeamnă și pe pescari și pe vănători a pornì la vănat, pentru a dobândì prada lor. Cine ar începe când-va răsboiu, dacă n'ar aveà nici o speranță de reușită? Ori-ce lucru începem îl începem cu speranța de a-l săvârșì. Cine n'are speranță de reușită nu începe nimica, este un individ pierdut. Credința dar și asociata ei resutantă speranță și nu știința, este mai mult conducătoarea noastră în această viață. Din credință să naște cu necesitate speranța și ea ne hrănește aproape în toate afacerile noastre pe această lume, ca pânea zilnică. Dacă ne-am conduce numai după știință în afacerile noastre pe această lume, activitatea noastră ar fi foarte mărginită. Speranța singură este mobilul mai multor ac-

țiuni importante din viață. De unde provine aceasta? Dela mărginirea minței noastre. Aceasta-i cauza. Necunoscutul pentru noi toți are un câmp mult mai vast decât cunoscutul! Acest adevăr îl recunosc toți marii învățați din lume. Cătimea exactă a cunoștințelor noastre este foarte mică. In cotro ne'ntoarcem dăm de necunoscut, pare că percurgem un ocean în care valurile pururea ne amenință. Suntem cu pretențiile noastre puși într'o situațiune foarte nedumerită și întunecată, pare că umblăm pururea printr'un pustiu, în care tot de necunoscut ne'npedicăm. Trăim încunjurați de necunoscut, ca o navă lovită pururea de valuri și aruncată în Oceanul imens; dar despre care luntrașii nutresc încă speranța de a aflà un liman de mântuire pentru ei. Aceasta-i actualitatea noastră vremelnică pe acest pământ! Singură numai *speranța*, ce ne surîde la toți muritorii, ne procură acea nedescrisă mângăere și curaj în suferințele și întristările noastre din această lume. Acest balsam vindicător și binefăcător, speranța, ni este dat de

sfânta noastră Religie creștină. Fără acest medicament sufletesc ar fi de sigur omul ființa cea mai nenorocită din lumea aceasta. Insă Dumnezéu așa a dispus prin înțălepciunea sa nemărginită, ca acest medicament, speranța, să fie comun tuturor oamenilor, dela cel mai mic până la omul cel mai mare. Speranța dar este acea pavăză puternică ce ne încurajază la lucru, ne împuternicește în nevoi și ne îmboldește tot înainte. Tot speranța este care, la ieșirea noastră din această vale a plângerii, ni lucește acele dulci raze, ce ni preconisază o viață mult mai bună, mai liniștită, unde nu va mai fi durere, nici întristare, nici suspin ci o viață fără de sfârșit. Lucrul așa a fost de când e lumea, căci proverbul zice: Ἀνὴρ ἀτυχῶνδε, σωζεται ταῖς ἐλπίσιν=«Omul nenorocit, se mântue cu speranțele». Iar altul sună astfel: ἔλπιζε παντα μεχρὶ γήρως, θνητός ὢν= Sperează totdeauna, până la bătrânețe, fiind muritor». Așa a fost și așa va fi cât lumea va trăi; că astfel este format omul cu facultăți spirituale limitate, așa că cugetarea lui nu poate trece peste sfera de înțălegere destinată omului de Creator. Progresul nostru nu se face în profunditatea, deslegarea ori priceperea în sine a lucrurilor, căci acele transced mintea noastră, ci în căștigarea de cunoștinți parțiale, mici frănturi, rumpte din marele tot al cestiunilor necunoscutului. Ne servim de multe cunoștinți, fără a le pricepe fondul, ca mintea, viața, electricitatea etc. etc. dar atâta tot. Mintea noastră mărginită nu poate și nu va putea niciodată se priceapă legile și prescripțiile puse în Univers de mintea nemărginită a lui Dumnezeu. Atei au fost și vor fi, pentrucă-i dus omul spre ateism de curiositate, de ambiție și de comiterea faptelor răle, căci nepricepând cauzile reale ale Universului, aruncă, leapădă dela sine ideia de un Dumnezeu Creator, providențial și judecător. Dar să nu ne întindem prea mult în cestiuni cosmologice și să venim la cestiunea noastră—moartea, ori

trecerea noastră din această lume vremelnică în lumea veciniciei. Conducătorii religioși ai omenirei — preoții — sunt obligați, datori, însărcinați de treapta lor ce ocupă în societate, de a hrăni, a însedì și pururea a procurà merinde spirituale păstoriților lor, cu vreme și fără de vreme, spre a fi tari, și face hotărîți și conștii pe păstoriții lor în credința și speranța despre viața viitoare. De aceea cuvântul preoților pururea să fie gata de ale amintì și ale spune negru pe alb, după textele Sf. Scripturi, cei așteaptă pe creștini după moarte. Căci au a dà și ei samă și răspuns de toate faptele lor bune și răle și comform acelora vor primì răsplătire pentru ostenelele lor de aicea. Exemplele să se iee totdeauna din natură și din viața reală, teorie fie cât mai puțină, pentrucă cel necult nu poate înțălege ușor lucruri abstracte. Resultatul ar fi: Stavilarea faptelor răle, împuținarea crimelor și a epidimiei de sinucideri zilnice. Numai cel ce n'are credința însădită puternică în inima lui, numai acela n'are speranță viguroasă în viața viitoare, n'are în perspectivă un viitor mai fericit și cade în desperare — desnădăjduindu-se; acel individ este pierdut pentru totdeauna și dintre ai sei și din societatea creștină. Pentru acești nenorociți nici Biserica creștină nu se mai roagă, ci sunt lăsați la o parte, ca oi pierdute. Aceste cestiuni trebuesc bine clarificate și însădite în popor. Să ne mirăm cum nu judecă niște aseminea individe când văd zilnic cum dispar sub ochii lor oamenii prin moarte și cât este de amar pentru cel ce pleacă de aicea plin de păcate. Aicea-i născut să trăească numai vremelnicește, pe când în viața viitoare are a trăì în veciniciе, după starea ce s'au pregătit în astă lume trecătoare, după faptele lui. Mare răspundere cade asupra preoților, care își neglijază chemarea lor de moralizatori ai poporului, căci au a dà socoteală odată. Multe fapte răle s'ar prevenì prin sfaturile înțălepte ale Clericilor noștri. S'a prea mărit numărul indiferenților religioși, s'a prea

înmulțit fără de legile. S'a prea îngroșat rândurile răilor, hoților, falșificatorilor, borfașilor și a înșelătorilor. S'a prea răstrâns numărul oamenilor cinstiți, drepți și corecți.

Nu există absolut nici o probă ori dovadă pozitivă că după moarte nu va mai fi nimica cu noi. Din contra toți oamenii geniali, toate Religiunile învață omenirea că după moarte ne așteaptă o altă lume, în care tot individul va luà răsplata faptelor sale din această viață. Va fi o stare de fericire pentru cei buni și nefericită pentru cei ce au făcut răle în această viață. Să ne cugetăm serios un moment. Dacă după moarte nu mai este nimica, atunci cum să explică faptele bune? ce-i virtutea? ce-i patriotismul? ce-i conștiința ce ne impune a face bine aproapelui? Toate aceste cestiuni vitale ar rămâneà atunci ne explicate! Lumea aceasta ar fi o bandă de hoți, în care numai banditii ar fi remunerați pentru banditismul lor temporal. Iată unde ne duc cei ce profesază nihilismul practic! Pentru ce atunci familie, Patrie, legi și civilisație? Ordine și disciplină în omenire? o înșălătorie ar fi toate! Dar experiența și observările făcute de oamenii mari, privirea naturei cu ordinea, disciplina și frumosul ei ni probează contrarul. Aceasta-i sfânta datorie a Clerului de a luminà poporul și a-l conduce spre practica faptelor bune. Un popor este mare când are sădite în el principii viguroase religioase, și decade un popor cu siguranță când i s'a distrus ori neglijat principiile religioase. Aceasta-i obligația Clerului de a susținea Religiunea.

C. Erbiceanu.

HRISOSTOM CA ORATOR[1]).

Forma cea mai frecuentă în care Hrisostom și-a expus ideile sale a fost omilia. Așa după cum au înțeles-o predicatorii primelor veacuri creștine, omilia este un gen propriu, separat, în arta oratorică. Nu e nici discurs, nici disertațiune, nici ceea ce numim astăzi conferință. Se apropie însă foarte mult de acel gen de convorbiri, cari se numesc cu numele francez coserie. Vorbitorul de pe amvon ține într'o neîntreruptă atențiune publicul prin întrebări, cari, firește, sunt numai retorice, adică n'așteaptă nici un răspuns; însă, de multe ori, ele sunt reale, iar ascultătorii răspund afirmativ ori negativ, și vorbitorul își îndreptează cursul ideilor după aceste răspunsuri. Omilia deci e un fel de discurs explicativ, o tălcuire a unui text, și își are temeliile sale în explicări ale legii, cum erau obicinuite în sinagogile Iudeilor.

Astfel prin însăși ființa ei, omilia nu poate aveà nici un fel de unitate, nici de formă, nici de conținut. Ea nu poate urmărì un scop bine determinat—bine înțeles afară de acela de a fi educativă—căci o vorbă răspunsă din partea cuiva dintre auditori, abate într'altă parte ideile vorbitorului. Sau însuși acesta se abate, oarecum în mod capricios, dela un obiect la altul și vorbește de toate «de câte își aduce aminte». O amintire oarecare în mijlocul vorbirii, o mișcare în public, o întâmplare neașteptată, fie și de puțină însemnătate, o vorbă pe care a scăpat-o vorbi-

[1]) (Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXII-lea No 7)

torul nevrând, toate acestea sunt pentru orator ocaziune să schimbe materia vorbirii, așa că se pomenește vorbind de ceea ce nici nu visà. El are deci necontenit «apropouri»

Iată în ce mod se exprimă însuși Hrisostom: «Voi știți bine că eu când am început să vorbesc despre un lucru, în mijlocul vorbirii am trecut la altul care mi-a plăcut așa de mult, încât l'am urmărit și am încheiat vorbirea cu el.» Din cauza aceasta deci, scopul omilii nu se poate determinà dela început: vorbitorul are de gând să vorbească despre un anumit lucru, însă multele digresiuni îl abat din drumul propus, și el pierde ținta. Vorbitorul se lasă purtat de inspirațiunea sa când într'o parte când într'alta, urmărește dincoace o țintă, dincolo alta, după cum îi ies în cale, prinde ideile din sbor, și nu știe niciodată unde are s'ajungă. O clasică mustră în felul acesta ne dă Hrisostom în vorbirile sale despre statui, în care sunt îngrămădite tot felul de materii, fără nici o legătură aparentă între ele, iar sfârșitul lor tratează despre obiceiul rău al jurării, sau explică din scrisoarea catre Corinteni c. XV despre învierea morților. Apoi aplică explicările, spre mirarea cetitorului (de azi) la zgârcenie și desfrâu.

Legăturile, sau trecerile, dela o parte a vorbirii la alta, sunt în arta oratoriei una dintre cele mai grele dibăcii. Dacă într'o cuvântare ale cărei părți sunt omogene e așa de grea trecerea, cu cât mai anevoioasă trebue să fie atunci când părțile nu sunt omogene, ci de multe ori contrarii și opuse, sau mai clar, atunci când materiile ce se urmează sunt luate una dela Răsărit și alta dela Apus. Aici, e nevoe de foarte multă artă și de mult studiu. Ca și alți omiletici, Hrisostom nu caută legături înterne între feluritele materii; lui îi ajunge o legătură aparentă, exterioară, care într'un discurs alcătuit după toate legile retorice ar fi și nelogic și brusc deodată. Așa bunăoară vre-o

frază banală ca «acum trecem la altă chestiune» sau «aceasta e așa; altfel e însă ceea ce vom arătà acum.»

De altfel e adevărat că Hrisostom chiar și în vorbiirile sale, cari trătează o singură materie, își permite o nețărmurită libertate în împărțirea logică a materiei, iar aceasta, deși i se poate imputà din puntul de vedere al artei este însă o virtute a sa, a omului care își caută dovezile nu atât în întelectul ascultătorilor cât în sentimentele lor, și care are vecinic în vedere partea practică nu cea teoretic-filosofică a materiei tratate. Acestea le spunem în genere, căci în anumite locuri Hrisostom are treceri dela o parte la alta atât de admirabile încât cu drept cuvânt sunt date ca modele vecinice de artă, pentru claritatea logică a lor, pentru scurtime și ingeniozitate, și pentru continuitatea naturală dintre părți.

Așa în omilia primă despre pocăință, e nespus de frumoasă trecerea dela introducere la subiect: el compară marea cu sufletul omenesc și are de gând să vorbească despre influența primejdioasă a spectacolelor și trece într'un chip surprinzător de natural dela mare la teatru, fără să caute o trecere—căci el nu-și dă osteneală nici odată să le caute, încât pare c'ar ficgnorat cu totul această cerință a artei—și dă un model de o neobicinuită frumusețe.

Din cele expuse până acum reese clar lipsa de unitate a cuprinsului în omilii. Digresiunile cele lungi și multe se opun unității formei. Din cauza digresiunilor, Hrisostom era adesea ori prea lung, atât de lung în vorbire, încât dacă nu l-ar fi salvat calitățile sale superioare de orator, ar fi fost plictisitor. Lungimea vorbirilor lui se explică, cc c dreptul, și prin intențiunea ce o avea de a «epuizà» materia arătată, de a nu lăsà nimic ne explicat. Răul unei asemeni intențiuni însă este evident: pe deoparte oratorul revine și iarăși revine asupra lucrurilor, de cari posterior

își aduce aminte, întroducându-le cu frase ca: «uitasem să vă spun mai înainte, că.....» sau «aici trebue să mă întorc iarăși la lucrurile spuse mai înainte.....» și prin aceasta turbură cursul natural al ideilor; iar pe de altă parte ideile se încurcă și la un moment dat ori oratorul se zăpăcește și ajunge într'o poziție penibilă, ori dacă el totuși continuă a încurcà într'un mod dibaciu lucrurile, însuși publicul e penibil impresionat și urmărește pe orator cu teamă că acum acum se va poticnì cu totul. Lui Hrisostom i s'a întâmplat mai adeseori acest lucru, și cea mai eclatantă dovadă este omilia sa despre beție, în care ideiele sunt purcese așa de deavalma și îngrămădite într'o stare de zăpăceală, în cât nu se poate găsì nici o explicare pentru un așa de dibace orator, că a ținut o rostire așa de încurcată, decât numai că ar fi ținut-o cu totul nepregătit. Și precum am arătat într'alt loc, Hrisostom nu puteà vorbì ne pregătit, căci se încurcà dela primele frase,

Ce privește întroducerea și încheerea vorbirii, Hrisostom ține foaarte rare ori seamă de ele. O vorbire, făcută după legile artei, nu poate să fie lipsită de întroducere, pentrucă aceasta expune scopul vorbirii, atrage atențiunea asupra materiei și deșteaptă interesul, ori aruncă o lumină asupra celor ce au să fie expuse, și în felul acesta e bine comparată cu lanterna care luminează pânza pe care se vor proiectà cinematografile. Dibăcia și puterea unui orator se arată chiar din întroducerea vorbirii. Rare ori se întâmplă ca un orator să vorbească exabrupto, intrând de-a dreptul în materie, în *medias res*, cum a făcut Cicero în vorbirea contra lui Catilina. Hrisostom întroducea vorbirile sale în modul cel mai simplu posibil; dar nici nu avea nevoe de întroducere, fiindcă materia era totdeauna cunoscută auditorului. De obiceiu el își repetà drept întroducere într'un rezumat scurt și clar, vorbirea anterioară și apoi, drept punt de trecere, se legà de vre-o frasă pe care și-o

căută anume. Ca exemplu, dupăce vorbise despre pocăință într'o Duminică, continuă în Duminica viitoare acelaș subiect și-l întroduce așa: «Ați auzit Duminica trecută războiul și biruința? Războiul diavolului și biruința lui Hristos? Ați văzut că pe când lăudam pocăința, Satana n'a putut suferì lovitura, și tremurà? De ce te cutremuri Satano la lauda pocăinței? De ce oftezi? Ah, cu drept cuvânt oftez răspunde el. Pocăința mă despoae de puternice arme» Și acum leagă materia de fraza din urmă: «Da, într'adevăr, pocăința e o puternică armă, care dărâmă fortărețe.....» și aici a și intrat în *medias res*. Cam acesta e felul obicinuit de întroducere al său [1]), însă are și altele variate feluri. Așa uneori, imitând acea *captatio benevolentiae* a oratorilor politici, el începe cu laude la adresa ascultătorilor. «Eu mă temeam că voi veți fi plictisiți de stăruința mea neîntreruptă de a vă învăța, dar văd că voi ați dobândit cu mult mai mare dorință și bucurii mai mari» Sau într'o zi foarte călduroasă: «Zilele sunt înăbușitoare, arșița e de nesuferit, însă râvna voastră n'a stins dorința voastră de-a asculta cuvântul lui Dumnezeu. Voi ați fost totd'auna zeloși și urmați cu grije învățătura». Dar de alte ori își începe vorbirile cu violente mustrări. Cred că mulți dintre aceea cari au părăsit ieri biserica sunt astăzi de față. Doresc să-i cunosc anume cari sunt, ca să-i pot izgonì din sfânta noastră comunitate» Și mai drastic: «Pe când eu vorbeam, unii dintre voi ședeați în teatru Cine i-a sedus? Cine i-a despărțit de noi? I-a momit diavolul? De ce nu va momit și pe voi?» Numai de vre-o două trei ori a început vorbirea fără de nici o întrodu-

---

[1]) De multe ori întroducerea prin repetarea vorbirii anterioare o făcea prea lungă; iar celor ce-l învinuiau pentru aceasta, le răspundeà ca justificare că mulți dintre cei ce-l ascultă azi, n'au fost Duminica trecută la biserică și trebue să știe și ei ce s'a vorbit ca să priceapă cele ce se vor spune (mai ales când ținea cicluri de omilii, așa că o predică erà parte integrantà a serieì).

cere, intrând de-a dreptul în subiect. Așa a făcut într'amândouă vorbirile contra împărătesei Eudoxia: «Irod astăzi pe tron, Ioan în lanțuri, viciul triumfând, virtutea persecutată, ce spectacol!».

Tot așa de simplă e închierea omiliilor. Incheerea puternică și frumoasă de multe ori salvează o vorbire mai mediocră, căci se poate ca expunerea subiectului, fie prin formă, fie prin conținut să nu fie atractivă, sau ca subiectul sieși e arid și greoiu. Intr'acest caz avântul inchierii, rezumatul clar al celor expuse, focul însuflețirii din ultimele momente lasă în auditoriu o impresie puternică și binefăcătoare. De aceea oratorii, mai ales cei politici, se încred așa de mult în frasele de închiere și împing publicul spre entusiasm. Negreșit, oratorii bisericești n'au nevoe de atari apucături oratorice, spre a mișcà sufletele și a le convinge, și mai ales n'a avut Hrisostom, căruia puțin îi pasà de efectul artistic al vorbirilor, dacă ele și-au putut ajunge scopul lor practic educativ. El încheie liniștit, făcând un rezumat al celor vorbite, și apoi exprimă mai totdeauna o dorință și o rugă spre Dumnezeu ca să fie de folos cele auzite. Simplitatea aceasta e de o măreție impunătoare la Hrisostom, ca a fluviului ce se varsă în ocean. El n'are gesturi mari, țipete de desperare, chiote de bucurie, violență de sentimente și înflăcărări de inimi, ci îndemnuri înălțătoare spre virtute și încurajare, spre duioșie și mângăere, toate purtând sigiliul unei dumnezeești sincerități.

M. P.

SFÂNTA SCRIPTURĂ SAU BIBLIA.

I.

Cartea cărților, cea mai sfântă între cărțile religioase e Biblia sau Sfânta Scriptură. Cuvântul lui Dumnezeu, voia lui cea sfântă, viața întreagă a Mântuitorului sunt cuprinse în ea și transmise ca cel mai scump și sfânt tezaur. *Sf. Ioan Gură de aur* vorbește astfel păstoriților săi: Totdeauna vă rog și nu voiu încetă a vă rugà ca nu numai în biserică să luați aminte la cele ce se grăesc ci și acasă mergând, să petreceți neîncetat în citirea Dumnezeeștilor scripturi. Aceasta am recomandat totdeauna și celor ce se întâlnesc cu noi în particular..... Să nu despreţuim mântuirea noastră, căci toate cele ce s'au scris, s'au scris spre învățătura noastră. Mare garanție în contra păcatului este citirea sf. Scripturi; mare râpă și adâncă prăpastie este neștiința Scripturei. Infricoșată vânzare a mântuirei este a nu ști nimic din Dumnezeeștile legi. Aceasta a născut eresurile; aceasta a adus corupțiunea vieței; aceasta a pricinuit toate catastrofele..» Și altă dată Sf. Ioan Gură de aur mai spune «că un singur cuvânt al sfintei Scripturi este un izvor nesecat de adevăruri». Fericitul Augustin a propus și a cerut la rândul său pentru cele mai simple silabe ale sfintei scripturi acelaș respect ce datorăm părticelelor Dumnezeeștei Euharistii.

Toți sfinții părinți au avut scrierile sfintei Scripturi în cea mai mare cinste și evlavie. Să se vază în această privință și canonul 68 al Sinodului al VI-lea ecumenic. De aceea sf. Scriptură s'a tradus in decursul vremurilor în

graiul multor popoare cunoscute, iar astăzi mulțămită *Societății biblice britanice*, s'a tradus în câteva sute de limbi, grăite de popoarele din cele 5 continente.

*

Nu e scopul meu de a face un studiu amănunțit asupra traducerilor sfintei Scripturi în limba românească. Amintesc numai, că din cele 5 mai cunoscute avem trei traduceri bunicele și anume: 1) traducerea lui *Samuil Clain*; 2) traducerea Rosienești înșoțiri a Bibliei și tipărită în tipografia Sf. Sinod din St. Petersburg; 3) Biblia marelui Șaguna.

Astăzi pentru public n'avem decât traducerea Societății biblice britanice, care lasă foarte mult de dorit. Din traducerile vechi nu se mai găsesc decât câteva exemplare din traducerea lui Șaguna și câteva din Biblia Episcopului de Buzeu Filoteiu, tipărită după a lui Clain, însă îndreptată după spusa sa.

Răposatul episcop Filoteiu face o frumoasă întroducere, în care arată marea însemnătate a sf. Scripturi pentru creștini. Reproduc numai următoarele, pentrucă aceste cuvinte se potrivesc foarte bine și pentru astăzi, ca și pentru totdeauna. «Biblia... este cartea, în care fiecare fiu al bisericii va vedeà curat și lămurit marele scop al facerii lui și tot ce Dumnezeeasca înțelepciune și bunătate a făcut și a lucrat în curs de atâtea veacuri pentru mântuirea și fericirea oamenilor; într'ânsa cetind va cunoaște care sunt datoriile sale către făcătorul său, către sine și către ceilalți oameni; dintrâ'nsa se va învățà încă, că adevăratul izvor al fericirii sale atât pe pământ cât și în ceruri este frica Domnului și paza sfintelor lui porunci și că voia și lucrurile sale să se îndrepteze după legea Domnului și că întru dânsa cugetând ziua și noaptea se va învrednicì vieții de veci, la care dela întemeerea lumii sunt chemați cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și fac voia sa cea sfântă. De aceea această carte atât de mântuitoare, care trebue

să fie cea dintăi carte pentru un creștin, s'a tipărit în toate limbile mai mult decât oricare altă carte și neîncetat s'au format și se formează societăți pentru retipărirea ei; iar în limba română de abiă până acum s'a tipărit de trei ori! Și a ajuns o carte atât de rară și atât de costisitoare, în cât foarte rar o poate vedeà cinevà, nu zic la ceilalți creștini români, ci chiar la preoți, cari trebue să fie propoveduitorii cuvântului lui Dumnezeu, nu vede cinevà la dânșii decât *Liturgia* și *Molitfelnicul*, iar sf. Scriptură, coroana cărților, niciodată n'a împodobit stearpa lor bibliotecă!

Văzându-se dar de către noi lipsa cea mare de o asemenea carte atâta de înteresentă pentru creștin și privind cu zdrobire de suflat câtă împuținare de credință poate aduce la fiii noștri cei duhovnicești lipsa acestei cărți, cum și câtă mare pagubă de mântuire și vătămare de suflet.. Și cunoscând greutatea răspunderii ce avem a dâ pentru mântuirea sufletelor, ce de către întâiul și cerescul Arhipăstor ni s'au încredințat, am hotărît cu orice jertfă să împlinim din parte-ne această lipsă și să întreprindem retipărirea sfintei Scripturi, ca astfel la toți cu mântuire să se vestească, să se propoveduiască și să se întinză cuvântul lui Dumnezeu și legea lui cea sfântă..»

Biblia lui Filoteiu s'a tipărit în tipografia sf. Episcopii Buzăul între anii 1854—1856.

*

Biblia, adică Dumnezeeasca Scriptură a legii vechi și a celei nouă, după originalul celor șaptezeci și doi de tălcuitori din Alexandria s'a tipărit în Sibiu între anii 1856—1858 de *Andreiu Baron de Șaguna*.

Și aici găsim o prea frumoasă și interesantă întroducere. In încheierea acestei întroduceri, dupăce arată că în biserica răsăriteană dela început a fost principiul mântuitor că «Biblia să se propună poporului în limba sa, să i se tălcuiască tot așa și să i se recomande și dea în mână spre citire, gândire și îndreptare înainte și mai presus de orice

altă carte din lume»..... Dupăce se arată mai departe cauzele pentruce astăzi la Greci și la Slavii ortodocși nu numai Biblia, ci și alte cărți de ritual nu sunt înțelese de popor, pentrucă nu sunt în graiul lor de toate zilele, adică «în limba aceia, care trăiește în gura poporului și va trăi între popor și prin popor, până când va sustà și el», continuă astfel: «Noi suntem poporul acela norocos, unde toți bogații și săracii, tineri și bătrâni, mici și mari, învățați și neînvățați, fără nici o deosebire putem gustà din izvorul vieții cel nedesertat, ce ne curge din sf. Scriptură și putem lăudà pre Dumnezeul milei și ai îndurării, nu numai cu una inimă, ci și cu una gură...».

Și mai departe adaogă: «Deci pentru mărirea lui Dumnezeu și a lui Hristos, împreunați prin credință și dragoste cu toți Apostolii și mărturisitorii cu credință în inimă și în mână cu Biblia, să ne punem înpotrivă acei nepăsări lenoase și vrednice de pedeapsă și acei necredințe moarte și nelucrătoare, care în zilele noastre se încuibă așa tare în inimile creștinilor! Biruința e a noastră, aceasta o știm negreșit, dacă vom stà credincioși, dacă vom rămânea îmbrăcați în lumina aceea, ce ne-au răsărit în Hristos și se păstrează cu desăvârșire și cu credință în Biblie; căci duhul care l'au dat Domnul bisericii, prin urmare și nouă, e duhul credinții!».

Și a apărut în limba noastră această Biblie a lui Șaguna, frumos tipărită, cu numeroase ilustrații în text și de mare folos pentru biserica și poporul român!

*

De acum înainte Biblia nu mai apare în întregime în limba noastră decât în ediția cunoscută de toți a Societății bibliei britanice. E convingerea tuturor conducătorilor însă, că această ediție lasă de dorit din multe puncte de vedere, dar aceasta nu e de ajuns! Când răposatul Dr. *N. Nițulescu* a tradus de iznoavă Noul Testament pentru societatea biblică britanică, mulți au rămas nemul-

țumiți și pentru unele interpretări și pentru construcțiunea frazelor. Sf. nostru Sinod a hotărât și în 1905 s'a publicat în editura tipografiei cărților bisericești «Noul Testament» după ediția din tipografia mânăstirii Neamțu, cu mici îndreptări. Mai avem însă din biblie tipăriți și psalmii pentru nevoile bisericei și ale credincioșilor. Atât și nimic mai mult! O edițiune oficială bisericească a întregii biblii n'avem acum în limba noastră!

II.

Toți scriitorii bisericești au găsit izvor nesecat pentru lucrările lor în Sf. Scriptură! Toți bunii creștini și-au nutrit și îndreptat cugetarea lor cu sfinte învățături din această sfântă scriere! Nu e creștin care să nu-și fi îndreptat cursul vieții după principii călăuzătoare din Sf. Scriptură! Nu e popor creștin, care să nu fi simțit nevoia să aibă această sfântă carte în graiul său! Ce frumos se exprimă în această privință Simeon, mitropolitul Belgradului, care a tipărit pentru prima oară din Noul Testament în limba românească, cum și diaconul Coresi! Dar avem nevoe să se fi exprimat cinevà favorabil în această privință?

Nevoia aceasta nu e ea oare simțită de ori-ce om al bisericii, de ori-ce creștin?... Nu numai după cum am spus mai sus, sf. Scriptură e cartea cărților pentru un creștin, cartea fără de care nu se poate alta, dar ea este și trebue să fie cel mai puternic mijloc pentru unitatea de graiu pentru poporul român. Să nu fie casă de creștin, unde să nu se găsiască această carte! Și dacă cumvà pe pământ locuit de Români, se poate oprì carte în graiul românesc, aceasta nu se poate oprì cât timp poporul român va aveà legea lui creștinească și cât timp popoare stăpânitoare vor fi creștine!

*

S'au format în timpul din urmă mai multe însoțiri pentru publicare de broșuri cu coprins diferit pentru lumina-

rea poporului. Pătrund deci în popor felurite scrieri, cu scopul de a-i folosì, într'un fel sau în altul. Pătrund încă și altele, care nu-i sunt decât vătămătoare. S'a spus aceasta și se spune neîncetat de cei cu inimă pentru acest popor. Preoții noștri și în conferințe pastorale, ca la Pitești, și în revizte și individual cer o bibliotecă populară religioasă și morală. Lucrul acesta e absolut necesar și trebue să se facă! Dacă se va întărzia, nu poate fi decât spre răul poporului și în detrimentul sfântului scop al bisericii. Cu toate acestea, mai înainte de ori și ce, să se deà bisericii, să se deà poporului, sf. Scriptură, în frumosul graiu românesc popular! Să fie la dispoziția oricărui bun creștin român și pe un preț cât mai mic. Să cultivăm mintea și inima poporului nostru cu învățături din Dumnezeeștile Scripturi și 'i vom face cel mai mare bine pe acest pământ. Să fie această sfântă carte pentru creștinul român, după cum este pentru creștinul englez!

*

Spun acestea, pentrucă în timpul din urmă a fost multă vorbă despre retipărirea Bibliei în limba română. S'a publicat un frumos și inimos articol în «Neamul românesc» în această privință. D-nul C. Alimăneștianu, deputat și mare proprietar a promis chiar o însemnată sumă în acest scop. Cassa Bisericii a prevăzut o sumă de 10.000 lei în budgetul său ca prim început. Chestiunea a venit și în discuțiunea Sf. Sinod din sesiunea de toamnă a anului acesta. După multă și matură chibzuință s'a făcut și s'a admis următoarea propunere:

«Subsemnații Membri ai Sf. Sinod în urma discuțiunei relative la cererea Onor. Minister al Cultelor, de a se fixà versiunea după care să se tipărească biblia,

Considerând că biblia este cartea cărților, ce coprinde Cuvântul lui Dumnezeu: temeiul sfintei noastre credințe ortodoxe de răsărit, împreună cu tradiția dumnezeească

și că deci fiind vorba de o retipărire a ei, trebue să se procedeze cu multă pază și cu multă îngrijire.

Considerând că toate versiunile în ființă sutăr de neajunsuri nu numai cu privire la curățirea limbei ci uneori chiar la înțelesul cel drept al adevărurilor sfinte și deci că nici una din ele nu s'ar puteà considerà ca potrivită spre a se tipărì așa cum se găsește în ființă.

Considerând că se impune o revizuire a tuturor bibliilor tipărite până acum, iar asemenea lucrare reclamă vreme și muncă mai îudelungată, de oarece trebue, la revizuire să se țină seamă de edițiile in ființă și să se adopte la locuri nelămurite termenii cei mai înțeleși și care rostesc mai bine înțelesul cel adevărat al locului respectiv.

Considerând că o asemenea lucrare ca să poată fi adoptată de Sf. Sinod trebue să fie cunoscută de Sf. Sinod cât mai de aproape, ceiace reclamă ca fiecare Membru al Sf. Sinod să participe la ea și pentru a se puteà realizà cât mai curând această însemnată lucrare și a se începe retipărirea bibliei și a fi pusă la îndemâna credincioșilor doritori de hrană duhovnicească și de a se edificà prin citirea bibliei.

PROPUNEM:

Ca Membrii Sf. Sinod să ià fiecare câte un număr de capitole spre a le revizuì și la Ianuarie anul viitor 1909 să ne întrunim în Sf. Sinod spre a se luà cunoștință de rezultatul lucrărei fiecăruia din P.P. S.S. Membrii și admițându-l să-l înainteze Onor. Minister, spre a se dà la tipar».

Deà Dumnezeu, ca retipărirea acestei sfinte cărți, să se facă cât mai curând și în condițiunile cele mai bune.

G.

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română anul XXXII, No. 7).

In virtutea bărbăției creștine ne mai întărim, dacă cugetăm temeinic și adese ori la onoarea cea mare ce ni-o câștigăm cu dânsa. Păgânul Cicero zice așa: «*Mult ajută a suferì durerea cu statornicie, dacă gândim bine, câtă onoare ni aduce această suferință. Căci noi, din fire, avem cea mai aprigă și mai fierbinte dorință după onoare și, dacă numai pe departe ni se dă nădejdea ei, nu e nimic, ce n'am suferì bucuroși, numai să putem ajunge la ea. Dorința aceasta după onoare ne împinge să ne aruncăm în primejdiile bătăliilor. Bărbații cei viteji nici nu simțesc ranele ce le capătă, ori ei le simțesc, dar mai bine voiesc să moară, decât să se ție departe de prilejul de a-și câștigà onoare*». Și ce-i onoarea trecătoare din lumea aceasta în asemănare cu onoarea, ce ți-o câștigi înaintea tuturor locuitorilor cerești pe totdeauna, pe vecie? In luptele noastre cu bărbăție creștinească îngerii se luptă împreună cu noi, însuși Dumnezeu ni ajută și ranele, ce le căpătăm, se prefac în pietre scumpe, ce vor strălucì în coroana, care Domnul ni va da-o în viața de veci.

In sfârșit noi ne întărim în virtutea bărbăției creștine, dacă ne silim să urmăm pildele vieții sfinților. Căci nu în

zadar sunt puse icoanele sfinților prin bisericele noastre, nu în zadar sunt ele zugrăvite cu semnele muceniciei lor ori ale virtuților celor mari, cu cari ei au strălucit în viața lor pământească. Deci, nu-i de ajuns, creștine, ca tu să lipești numai o lumânărică la icoana cutărui sfânt, să îngenunchi înaintea lui și să te rogi, ci tu trebue mai ales să te adâncești în gânduri despre faptele din viața sfinților, trebue să râvnești credința lor cea tare în Dumnezeu și toate celelalte virtuți ale lor și mai cu samă virtutea bărbăției lor creștinești. Icoana fiecărui sfânt trebue să-ți fie ție ca o carte deschisă, în care să citești suferințele ce le-a învins cutare viteaz al lui Hristos, virtuțile, cu cari el a strălucit în viață, tăria, cu care el a stat, ca o stâncă, în mijlocul valurilor ispitelor lumești și s'a luptat cu toată bărbăția pânăce a învins. O, de ați cetì viețile sfinților, cum v'ar trezì ele dorul să aveți și voi virtuțile lor, și cum v'ar întărì ele în virtutea bărbăției creștine! Dacă fiecare tată sau mamă din casele creștinilor noștri și-ar adunà copiii pe lângă sine măcar în nopțile cele lungi de iarnă, și li-ar istorisì ori li-ar cetì viețile sfinților, o, ce rouă cerească ar înviosà sufletele lor și cu ce putere uriașă s'ar înarmà ei pentru toate luptele ce-i așteaptă în viață. Durere însă, durere nespusă, că precum în comune întregi de ale noastre nu se află până acuma nici măcar o singură carte de *Biblie* sau de *Sfânta Scriptură*, tot așa nu se află nici o singură carte din *Viețile sfinților*. Dar să nădăjduim că bunul Dumnezeu își va întoarce mila Sa și spre noi păcătoșii, și nu ne vă lăsà timp îndelungat în această secetă nesuferită și pierzătoare de suflete.

Am sfârșit acuma tot ce am avut să vă învăț și despre virtutea bărbăției creștine, arătându-vă și mijloacele, cu cari să vă întăriți într'ânsa. Rogu-vă dar, siliți-vă a aveà dor fierbinte de această mare virtute, chiemați adese întru ajutor numele cel sfânt și înfricoșat al Domnului, temeți-vă de Dumnezeu și iubiți-L pe El, veghiați necurmat asupra tuturor primejdiilor ce pot venì asupra voastră, întăriți-vă cât de adese cu mâncarea și băutura prea sfântului trup și sânge al Mântuitorului Hristos, gândiți la onoarea fără asemănare, ce ni-o câștigăm în luptele cu vitejie pentru împărăția cerească, și atunci puteți fi siguri de resplata ce Domnul a făgăduit-o învingătorilor Săi.

Virtutea cumpătărei creștine.

40. Ce e cumpătarea?.

Cumpătarea este virtutea, cu care domolim *puterea poftelor* noaste celor neiertate, și ne înfrânăm de toate plăcerile păcătoase ale simțurilor. Zic anume că, virtutea cumpătării, ni domolim *puterea poftelor*, de oarece în fiecare om e o *putere*, care îl împinge să poftească lucruri lumești fiindcă ele îi farmecă simțurile și îi făgăduiesc oarecari plăceri. *Râvna* după acelea lucruri lumești se numește *poftă*, iar când ea întrece toate marginile, atunci se numește *poftă învierșunată, lăcomie nesățioasă* sau *patimă*. Puterea poftelor îl poate duce pe om la toate faptele cele bune, dar și la toate cele rele, ea poate să-i aducă și *binele* și *răul,* întocmai ca puterea focului, a apei ori a aierului. Căci precum focul, apa și aierul, deși sunt lucruri atât de folositoare, când se țin în marginile lor, totuși, dacă trec preste acelea margini, ele aduc numai nenorociri, tot așa și poftele noaste ne pot duce la cele mai frumoase fapte, dacă le ținem bine în frâu, iar dacă le lăsăm să domnească asupra noastră, ne duc la pierzare. Virtutea cumpătării este aceea, care are să ni domoliască și să înfrâneze toate plăcerile cele păcătoase ale simțurilor noastre. Se știe adecă că omul are *cinci simțuri*, anume: *simțul vederii*, *al auzului*, *al mirosului*, *al gustului* și *al pipăitului*, și trupul omenesc e așa alcătuit, în cât, cu cele mai multe fapte, isprăvite de cele cinci simțuri, el e pătruns de oarecare plăcere. Plăcerea aceasta, singură de sine și ca lucru firesc, nu e păcat, dar cu dânsa ușor se poate furișà în om păcatul, și chiar cumpătarea are să străjuiască, ca plăcerea să nu se prefacă în păcat. Ea are să împiedice plăcerea păcătoasă mai ales la simțul gustului și al pipăitului.—Dar cumpătarea este virtutea, care ține în frâu nu numai plăcerile și patimile, ca ele să nu se prefacă în păcate, ci dă oarecare măsură și celorlalte virtuți, însemnându-li marginile, până unde ele au să meargă și preste cari n'au să treacă mai departe. Cumpătarea înfrânează mișcările și plăcerile cele fără rânduială, și regulează în deobște toate dorințele și faptele omenești, ca

este, cum zice fericitul Augustin, «*o cerere a voiei ce oprește desfătările după cari ţatima râvnește cu nerânduială*».

Virtutea cumpătării creștine are de lucru mai întâi cu aplicările dorințele și patimile noastre, decât cari nimic nu e mai primejdios, dacă ele nu sunt aspru ținute în frâu. Căci cine nu știe, ce nenorociri mari îi pot aduce omului apriga mânie, setea după onoruri și atâtea alte pofte pătimașe. In focul mâniei chiar apostolii Iacob și Ioan ar fi voit să se pogoare foc din cer și să-i mistuiască pe locuitorii din cetatea Samariei, pentrucă ei nu L'au primit pre Iisus Christos, care mergeà spre Ierusalim. Iisus însă i-a învățat să-și potoliască mânia, zicându-li că El «*n'a venit să piarză sufletele oamenilor, ci să le mântuească*» (Luca 9, 52—57). Cu aceiași doi frați apostoli, Iacob și Ioan, a venit odată muma lor la Iisus Hristos, și s'a rugat «*ca să șadă acești doi fii ai mei, unul de-a dreapta Ta și unul de-a stânga întru împărăția Ta*», crezând că Iisus are să întemeeze o împărăție pământească. Mama dorià deci, ca fii ei să aibă cea mai mare cinste în împărăția lui Hristos, șezând unul de-a dreapta și altul de-a stânga Lui; Iisus însă i-a învățat și de astă dată sĕ-și potoliască setea după măriri și onoruri (Mat. 20, 20—28 și Marcu 10, 35—46). Apostolul Petru s'a aprins de atâta râvnă, încât la prinderea lui Iisus Hristos în grădina Ghetsimanì, el și-a scos sabia și a tăiat urechia servitorului Malh. Iisus însă i-a zis: «*bagă sabia ta în teacă!*». (Ioan 18, 10—12). Iată, cum cumpătarea ne învață să nu facem nici un lucru, când suntem înfierbântați de patimi. Foarte bine a zis un înțelept păgân cătră robul său, care îl întărâtase la mânie: «*Te-aș bate, dacă n'aș fi mânios!*»

Virtutea cumpătării creștine mai are de lucru cu grija de trupul nostru și de cele ce ni trebuesc pentru viață. Cu amândouă grijile acestea noi putem să ne băgăm în mari primejdii, dând, pe de o parte, trupului prea multă mâncare și băutură și prea multe înlesniri și răsfățări, ce de fel nu i sunt de folos, iar pe de altă parte alergând și ostenind prea peste măsură după bunătățile lumești. Despre mâncare, băutură și celelalte griji de viața trupească ni spune singur Iisus Hristos: «*Luați aminte, ca să nu se îngreuneze inima voastră cu sațul mâncării și cu beția și*

cu grijile lumii» (Luca 21, 34). Iar sfântul apostol Paul zice: «*Având de mâncare și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați să fim*» (I. Tim. 6, 8). Virtutea cumpătării creștine ne povățuește să ne ținem lipcă de acestea învățături ale lui Iisus Hristos și ale apostolilor Săi, și în nimic să nu întrecem măsura.

Virtutea cumpătării creștine privighiază și toate celelalte virtuți, arătându-li marginile, până unde ele au să meargă și statorindu-li țânta, până unde au să ajungă, căci omul poate merge prea departe și în cele ce sunt bune. Astfel virtutea cumpătării ni stâmpără chiar dorințele și hotărârile cele sfinte, îndeletnicirile in evlavie, asprimea pocăinței și alte lucruri, de altmintrea foarte folositoare. Nu toate cele bune, ce-ți plesnesc prin minte, trebue să le ții de scântei ale voinței dumnezeești, aprinse în sufletul tău. «*Nu credeți la tot duhul, ci să ispitiți duhurile de sunt dela Dumnezeu*». (I ep. Ioan, 4, 1). Cât de răpede se hotărește omul să facă ceva, și cât de iute se stânge focul său de paie!. Mergând odată Iisus Hristos, noaptea pe apa mării la apostolii Săi, ce se aflau în corabie, apostolul Petru, știind că Iisus e Celce îmblă pe mare, a zis: «*Doamne, de ești Tu poruncește-mi să vin la Tine pe apă. Iară El a zis: vină! Și ieșind Petru din luntre, îmblà pe apă ca să vie la Iisus. Dar văzând vânt tare, s'a temut și, începând a se afundà, a strigat zicând: Doamne mântuește-mă! Și îndată, tinzând Iisus mâna l'a apucat pe el*» (Mat. 14, 25—32). Iată, cum Iisus Hristos l'a lăsat pe Petru să se cufunde, ca să ne învețe pe toți, că noi trebue să fim cumpătați chiar în dorințele noastre cele sfinte, căci de altmintrea ușor putem cădeà în greșala încrederi oarbe în puterile noastre proprii. Tot așa cumpătați trebue să fim și atunci, când ne îndeletnicim în evlavie ori în asprimea pocăinței. Cu bună samă că și Timotei și-a ținut trupul in prea mare asprime, și de aceea sfântul apostol Paul îl îndeamnă să se mai cumpăteze, scriindu-i: «*De acum să nu mai bei apă, ci cu puțin vin trăește pentru stomahul tău și pentru desele tale slăbiciuni*» (I Tim. 5, 23)—Dreptatea, înțelepciunea și bărbăția creștinească sunt mari virtuți, și totuși ele n'ar fi mari, dacă s'ar întâmplà ceva prea mult sau prea puțin la faptele, de cari ele sunt însoțite.

Dacă cele trei mari virtuți n'ar fi însoțite de cumpătare, atunci dreptatea s'ar preface în asprime ucigătoare, înțelepciunea în slăbiciune sau frică, bărbăția în trufie sau îndrăzneală oarbă. Deci cumpătarea trebue să deie măsură și țântă chiar dreptății, înțelepciunii și bărbăției.

41. *Trebuința, prețul și folosul cumpătării.*

Cât de trebuincioasă este cumpătarea pentru fiecare om, despre aceasta ne-am putut încredința numai din cele ce le-am spus până acum. Dar să vă dau și două pilde: O soție căzù în mânile ostașilor lui Francisc Sforța. Ingrijată de neprihănirea sa, ea se rugă să fie dusă înaintea ducelui. Purtarea ei până aice a fost înțeleaptă, întru cât ea dorià să-și mântuiască nevinovăția. Dar în curând vedem că ea întrece măsura, căci, dupăce au dus-o la ducele și el a întrebat-o, de ce a dorit să vie înaintea lui, ea a răspuns: «*Pentru a fi cu totul la voia Măriei Voastre, dacă mă scăpați de ostașii aplicați la desfrânări!*» Oare nevinovăție e în răspunsul acesta? Ea a întrecut măsura și țânta acestei virtuți, de oarece, pe de o parte, chiar de ar fi rămas în mijlocul ostașilor, ar fi trebuit să se lupte din răsputeri în contra necinstirii ei trupești, iar pe de altă parte s'a băgat singură în cea mai mare primejdie, anume de a fi necinstită de ducele, deși credea că el va cruța-o. Dacă s'ar fi apărat din răsputeri în contra ostașilor și ei totuși ar fi rușinat-o trupește cu sila, ea ar fi rămas nevinovată în sufletul ei. Lăsându-se însă cu totul în voia ducelui, ea singură și-a pângărit sufletul, deși a rămas cruțată în trup, căci ducele a trimis-o neatinsă la soțul ei. Iată cum, din pricina lipsei cumpătării, ea n'a avut nici virtutea înțelepciunii, nici a bărbăției, nici a nevinovăției.— In a doua pildă aflăm măsură întrecută în prețuirea curăției trupești la văduva Blanca Scardeonia, pe care Ețțelin, tiranul din orașul Padua, a voit să o necinstiască. Blanca, ca să scape, s'a aruncat pe o fereastă de sus în jos, vrând mai bine să moară, decât să fie rușinată. Astfel ea s'a purtat vitejește și, dacă ar fi murit, ar fi primit răsplata cuvenită pentru vitejia ei. Dàr ea n'a murit, și

dupăce s'a vindecat de ranele primite prin aruncătura pe fereastă, a fost dusă la Etțelin legată de mâni și de picioare, și a trebuit să sufere a fi necinstită cu sila. Scăpând de acolo, ea aleargă la mormântul soțului său, rădică piatra, se pogoară în groapă și îmbrățișază trupul mortului, zicând: «*Niciodată tiranul să nu mă mai poată despărți de tine!*» Apoi se scoală în sus, îndreaptă piatra și o lasă să cadă preste trupul său, rămâind astfel zdrobită și moartă pe loc. Oare virtute a fost aceasta? Nu virtute, ci o durere nebună, care a întrecut cu totul marginile minții sănătoase. Căci e îndreptățită întâia ei încercare, de a se ucide, spre a nu fi pângărită; dar dupăce a fost pângărită cu sila și astfel n'a păcătuit, fiindcă, cu voia, necurmat s'a împrotivit, ea cu moartea sa din mormântul soțului a făcut *păcatul strigător la cer al uciderii de bună voie*. Acest păcat a fost pricinuit de simțul ei de onoare vătămat *preste măsură*, deci de lipsa virtuții cumpătării.

Și mai lămurit vedem, cât de trebuincioasă este virtutea aceasta, dacă cugetăm că, fără dânsa, viața nu poate fi nici *omenească*, nici *creștinească* și cu atâta mai puțin *sfântă*. Fără cumpătare, viața ta, creștine, n'ar fi nici măcar omenească. Căci i-ai unui om cumpătarea, lasă-l fără frâu, în voia tuturor aplicărilor sale, nu-i îngrădì de fel patimile, și atunci sigur vei aveà înaintea ta numai un dobitoc în chip de om, ba încă și mai rău, de oarece se știe că nici dobitoacele nu rătăcesc așa de mult, cum rătăcesc simțurile omenești, dacă ele sunt lăsate în voia lor. Nu în zadar zice prorocul David, că «*omul, în cinste fiind, n'a priceput, alăturatu-s'a cu dobitoacele cele fără minte și s'a asemănat lor*» (Pslm. 48, 12). Iată, ce zice și sfântul Ioan Gură-de-aur despre omul necumpătat: «*Când te privesc în lumină, tu nici măcar om nu ești. Tu azvârli ca un măgar, ești zburdalnic ca un buhai, nechezi după femei ca un cal, îți umpli pântecele ca un urs, îți îngrași carnea ca un porc, ții răul în minte ca o cămilă, te întărți de mânie ca un șarpe, înghimpi ca o scorpie, ești viclean ca o vulpe, ții în tine veninul răutății ca o viperă—cum să te maĭ număr eu pe tine la oameni? Eu caut să aflu în tine un creștin, și în zadar mă ostenesc a te vedeà măcar om*», Deci, fără cumpătare, cum ar mai fi cu putință a trăì creș-

neşte? Cearcă toate legile creştinătăţii şi nici una nu vei ţine-o, fără această virtute. Sau ce alta sunt toate legile Mântuitorului nostru Hristos, decât numai o învăţătură deplină de a ni domoli patimile. Zice doară sfântul apostol Paul, că «*darul lui Dumnezeu cel mântuitor... ne învaţă pe noi, ca lepădând necurăţia şi poftele lumii. cu trezie si cu dreptate şi cu bună credinţă să vieţuim în veacul de acum*» (Tit. 2. 11—13). Şi mai zice: «*Omorîţi mădulările voastre cele de pe pământ, curvia, necurăţia, patima, pofta cea rea şi lăcomia, care este slujire idolilor*» (Colos. 3, 5). Şi iarăşi zice: «*Ca ziua cu cuviinţă să îmblăm, nu în ospeţe şi în beţii şi în curvii şi în fapte de ruşine şi în price şi în pizmă* (Rom: 13, 13). Vedeţi, cât de trebuincioasă e virtutea cumpătării? Şi oare noi creştinii nu suntem chiemaţi a trăi toată viaţa noastră numai după virtuţile creştinătăţii şi a ni adună tot fapte bune, ca să fim ca o mireazmă bine plăcută înaintea lui Dumnezeu? Sfântul apostol Paul zice, că noi «*a lui Hristos bună mireazmă suntem lui Dumnezeu*» (II Cor. 2, 15). Dacă însă un creştin nu trăieşte cu cumpătare, dacă el nu-şi înfrânează patimile, atunci trupul lui în curând se răscoală împrotiva sufletului şi îl târăşte prin noroiul tuturor păcatelor. Câtă vreme apa unui râu rămâne în *albia* sa sau în *patul* său, ea aduce folos pământului. Dar îndată ce se umflă şi trece peste maluri, ea duce cu sine tot felul de noroi şi pustiieşte ţinuturi întregi. Tot aşa şi un creştin, dacă îşi înfrânează patimile, el îşi adună virtuţi ce răspândesc mirezme asemenea florilor celor mai plăcute; iar dacă lasă frâu slobod simţurilor sale, ele împrăştie numai pustiire în toate părţile.

Ni mai putem acum gândi chiar o viaţă sfântă, fără cumpătare? Sfântul apostol Paul zice: «*Aceasta este voia lui Dumnezeu: sfinţirea voastră!*» (I. Tes. 4, 3). Şi în apocalipsul sfântului evangelist Ioan cetim: «*Cel drept mai facă dreptate, şi cel sfânt să se mai sfinţiască*» (22, 11). Dar râvna după sfinţenie e împreunată cu multe primejdii, căci adese se întâmplă că suflete cucernice se cufundă aşa de mult în îndeletnicirea unor virtuţi, încât uită cu totul de altele şi se abat dela împlinirea unor datorii, fără de cari o pornesc pe căile cele mai rătăcite. Deci râvna necumpătată chiar în lucrurile cele bune uşor îl poate duce pe

un suflet la cădere. De aceea zice sfântul Grigorie: «*Cu cât virtutea vede mai mult ceeace e în stare să facă, cu atâta mai rușinos cade ea, dacă nu e îndreptată de cumpătare*». De aceea îndeamnă și înțeleptul Solomon: «*Nu fi drept prea mult, nici înțelept de prisosit*» (Ecles. 7, 17).

In cartea *Înțelepciunea lui Solomon* se zice că «**nimic nu este mai de folos** *în viața oamenilor decât* **cumpătarea**, *înțelepciunea, dreptatea și bărbăția*, adecă decât cele *patru virtuți cardinale sau de căpitenie.* Iată că și Solomon pune **cumpătarea** în fruntea acestor patru virtuți, ea este cea dintâi, deci și cea mai de folos. Și precum toate virtuțile sunt *daruri dumnezeești*, așa *dar dumnezeesc* e și virtutea cumpătării, pe care sfântul Clement din Alexandria o numește «*cel mai mare dar al lui Dumnezeu*». Folosul cumpătării se cunoaște și din rodurile ei, căci pe pomul acestei virtuți cresc înfrânarea și curăția trupească, trezia, cruțarea, buna cuviință, cinstea, rușinea, îndestularea, vorba, fapta, purtarea cu măsură în toate împrejurările vieții, și în deobște viețuirea cu rânduială în zgomotul lumii și disprețuirea tuturor deșertăciunilor. Rod frumos al cumpătării este, că noi dăm toată onoarea *Atotputerniciei dumnezeești,* onorăm și ascultăm pe mai marii noștri, îi iubim, ca pe frați, pe cei de o samă cu noi și pe cei mai mici decât noi, tăcem când se vorbește rău de alții ori îi luăm în apărare, nu-l înegrim pe nime, nu ascultăm clevetirile altora, nu ne întrecem cu râsul, nu-l dușmănim pe nime, nu ținem aminte răul, mai pe scurt nu ne lăsăm amăgiți de poftele lumii, știind, precum zice sfântul apostol Ioan, că «*lumea și pofta ei trece, iar celce face voia lui Dumnezeu rămâne în veci*» (I ep. 2, 17).

Când sfântul Cristofor fu dus înaintea pretorului, ca să-și deie samă despre credința sa, un slujbaș i-a tras o palmă cu toată puterea. Atunci pălmuitul, fiind ostaș foarte voinic și curăjos, s'a uitat la nerușinatul pălmuitor și i-a zis numai: «*De n'ași fi creștin!*» Și în adevăr, cum să nu se aprindă de mânie un om, care se vede atât de greu lovit fără nici o pricină? Dar—«*dacă n'ași fi creștin!*» Iată, cum cumpătarea ne învață să ne înfrânăm. Creștini suntem și noi. Să ni înfrânăm dar poftele și patimile, mereu

să ne îndeletnicim în virtutea cumpătării creștinești și să ascultăm de poveștele ei, căci numai așa putem ajunge atât la fericirea din viața aceasta cât și din cea de veci.

42. *Cumpătarea creștină ne învață să ni înfrânăm dorul de cele ce voim să le știm.*

Toată legea, cuprinsă în virtutea cumpătării, ni-o arată cuvintele lui Dumnezeu rostite către Cain: «*La tine întoarcerea păcatului, și tu îl vei stăpâni pre el*» (Facerea 4, 7). Deci voia lui Dumnezeu este, ca noi să fim stăpâni preste păcate. Omul, fiind alcătuit din trup și din suflet, *cu sufletul* voiește și dorește *să știe și să cunoască* iar *cu trupul* voiește și dorește *să guste*. Și strămoșii Adam și Eva au fost puși la probă în rai să-și arete puterea voinței și dorinței lor *de a ști, a cunoaște și a gustà*, căci cetim: «*Și au poruncit Domnul Dumnezeu... din tot pomul care este în rai, să mănânce...., iar din pomul științei binelui și a răului să nu mâncați, că ori în ce zi veți mânca din trânsul cu moarte veți murì*» (Facerea 2, 16 și 17). Adam și Eva n'aveau să voiască *a știe și a cunoaște mai mult*, decât li era ertat *a știe și a cunoaște*, și tot așa ei n'aveau să voiască *a gustà mai mult*, decât li era iertat *să guste*. Ei însă ademeniți de diavolul la voința, de a știe, a cunoaște și a gusta mai mult decât li-a poruncit Dumnezeu. au întrecut măsura, și de atunci păcatul lor a pus în nerânduială și puterea voinței și a dorinței tuturor oamenilor. Măsura cunoștinței este să știm numai atâta, cât ni este de folos; măsura plăcerii este să voim și să dorim a gustà numai ceeace ni este iertat. De oarece însă dorințele păcătoase ale oamenilor întrec ușor această măsură, adecă mintea, cu prea marea ei sete de știință, se depărtează dela celece sunt de folos, iar trupul, cu aţâțările patimilor, se încurcă în mrejele tuturor primejdiilor, de aceea e numai decât de lipsă, ca virtutea cumpătării, să împiedice și pornirile pătimașe ale minții și să puie stavilă și patimelor trupești.

De voiești dară să ai virtutea cumpătării, stâmpără-ți dorul preste măsură de știință și de plăceri trupești, domolește-ți în deobște dorințele pentru toate lucrurile cele

trecătoare. Dorința de a ști și a fi înțelept este virtute dar să dorești a ști prea mult, asta e primejdie care ușor te poate duce în lațul îngâmfării și al deșertăciunii. Dacă te-ai sumeți însă să dezlegi numai cu mintea până și tainele cele mai ascunse ale lumii în toate amănunțimele lor, atunci cu bună samă te-ai pierde cu totul. Sfântul Apostol Paul zice că «*știința face* (pe om) *îngâmfat*» (I Cor. 8, 1), și de aceea ne îndeamnă: «*Zic... tuturor celor ce sunt între voi să nu se facă înțelepți mai mult de cât li se cuvine a fi înțelepți*» (Rom. 12, 3). Iar în cartea Înțelepciunea lui Sirah cetim: «*Cele mai presus de tine nu le căutà, și cele mai tari decât tine nu le cercà nebunește. Celece s'au poruncit ție, acelea cu cuviință le cugetă, că nu-ți sunt de treabă cele ascunse*» (3, 20—22). Poate zic eu, ca poporul nostru creștin să nu-și lumineze mintea cu cetitul a tot felul de scrieri? Doamne ferește, ci mai vârtos zic: silească-se și cel mai sărman creștin a-și luminà mintea cât se poate de mult, dar numai cu lumina științelor acelora, ce-i sunt de trebuintă și de folos pentru starea sa, pentru trupul și pentru sufletul său. E păcat de timp și de osteneală să te muncești cu lucruri ce nu te fac nici mai bun nici mai fericit, și e păcat de moarte să te silești a ști lucruri ce-ți strică deprinderile cele bune, ori te fac să te lepezi chiar de credința ta strămoșească în Dumnezeu. Sau poate îți ajută ceva să știi, cum s'a cusut și s'a descusut cutare istorie de dragoste? Ori nu te așteaptă primejdie, de vei ceti atâtea scrieri tipărite și puse la îndemâna tuturor de dușmani ai neamului nostru anume cu scop, ca bieții noștrii creștini nu numai să deie bani pe ele, ci să-și mai otrăviască și inima și sufletul cu cetitul lor? Ascultă dar, creștine, de povața sfântului Vasile: «*Ferește-te din răsputeri de toate cărțile acelea, în cari sunt pilde sau învățături ce ți-ar putea stricà inima*» Dar poate mi s'ar zice că *clasicii*, adecă *cărțile bărbaților celor mai vestiți* tot ar trebui să le citească fiecare om, fiindcă acei bărbați sunt adevărați măestri ai luminării minții. Eu mă închin înaintea clasicilor, dar trebue să spun că ei sunt asemenea florilor, din cari cei cu ochii deschiși sug miere, iar cei cu ochii sufletești întunecați sug venin și de aceia mă țin de vorba sfântului Ieronim: «*Nu în-*

vățà a cunoaște ceeace, fără primejdie, nu poți știe!» Căci iată, ce a pățit chiar sfântul Ieronim, care avea o dragoste nemărginită de a cetì *clasicii romani*, adecă *cărțile celor mai vestiți scriitori ai strămoșilor noștrii.* Ascultați, ce ni istorisește el singur: «*Prin o minune am fost tras înaintea scaunului Judecătorului celui veșnic și, cum ședeam așternut pe pământ, nu cutezam să privesc în sus. Fiind întrebat de starea mea, am răspuns că sunt creștin, iar Cel ce ședea pe scaun mi-a zis: minți, tu ești Ciceronian* (adecă lipaș al vestitului scriitor roman Cicero), *iar nu creștin, căci unde e comoara ta, acolo e și inima ta. Am amuțit. Judecătorul puse să mă bată, și loviturile îmi măriau și mai mult chinul cugetului meu. Pe timpul loviturilor am început a suspină și a strigà: îndurare, îndurare! Mărturisesc că, dupăce mi-am venit în fire, aveam rane deschise pe trupul meu și încă tot simțiam loviturile. Și de atunci am cetit, cu multă cumpătare, scrierile lumești, dar cu atâta mai multă râvnă Sfintele Scripturi*» (St. Hier. ep. ad Eustoch). Stâmpără-ți dară și tu, creștine, dorul de știință omenească. Căci sfântul apostol Paul nu ne îndeamnă să știm multe, ci *ceeace se cuvine.* Și ce este aceia ce se cuvine în știință? Aceea este să pricepi, în care *rânduială*, cu care *râvnă* și pentru care *țântă* trebue să știi ceva. Rânduiala cere să voiești a știe *mai întâi* aceea ce-ți este *de trebuință pentru mântuirea trupului și a sufletului tău.* Râvna cere să voiești *a știe toate, câte îți aprind dragostea de Dumnezeu.* Țânta vieții cere pe de o parte să nu voiești a știe nimic pentru deșertăciunea onoarei tale sau pentru îndestularea altor patimi ce-ți frământă simțurile, iar pe de altă parte să voiești a știe toate cele ce sunt spre binele tău și al aproapelui. Sfântul apostol Paul zice: «*Nu mi-am propus a știe ceva între voi decât numai pe Iisus Hristos cel răstignit*» (I Cor. 2, 2), și «*Hristos îmi este viața mea*» (Filip. 1, 21), și «*toate le socotesc gunoae, numai să dobândesc pre Hristos*» (Filip. 3, 8). Vedeți, cum virtutea cumpătării ni arată calea cea dreaptă în dorul nostru de știință? Ea ne îndeamnă să năzuim a știe *nu multe*, ci *ceeace ni este de trebuință, nu toate*, ci *cele ce sunt spre mântuirea noastră*, și mai cu samă *știința tuturor științelor*, anume *învățătura Dumnezeului și*

Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Apostolul Paul numai pe Hristos doria să-L știe și să-L înțeleagă pe deplin, numai pentru Hristos avea inimă și voință, și voința sa o jărtfeà toată lui Hristos, zicând: *Doamne, ce vrei să fac eu?*» (Fapt. ap. 9, 6). Același apostol zice: «*Nu viețuesc eu, ci Hristos viețuește în mine, și viața mea de acuma în trup o viețuesc în Fiul lui Dumnezeu, care m'a iubit și s'a dat pentru mine*» (Galat. 2, 20). O, de ni-ar ajutà prea bunul Părinte ceresc să avem cu toții știința, cu care să putem zice că *Hristos viețuește în noi, și viața noastră de acum o viețuim în Fiul lui Dumnezeu*—atunci și numai atunci vom avea puterea aceea uriașă, de care Iisus Hristos zice că nici porțile iadului nu o vor putea biruì.

Pr. Constantin Morariu.

(Va urmà).

CÂNTAREA CÂNTĂRILOR.

Această carte, numită în ebreeşte *Şir haşirim,* sau Cântarea Cântărilor, idiotism ebraic, care însemnează cea mai frumoasă, cea mai bună dintre cântări şi se aminteşte în bibliile ebraice printre Aghiografe. Se întâmpină adesea ori numai supt simplul nume de *Cântare*, şi se poate zice Cântare minunată, titlu ce'l meritä în toate privinţele.

Cântarea aceasta, care se compune din opt capitole, este un adevărat cânt de dragoste, care exprimă totdeodată simţimintele cele mai arzătoare şi cele mai duioase, cari respiră toată viciciunea şi toate blândeţile acestei inclinări. Aceasta este convorbirea unui soţ şi a unei soţii, cari 'şi arată dragostea lor. Unul se înfăţişează rând pe rând sub titlurile de păstor, de rege şi sub numele lui Solomon, şi celalt în chip alternativ sub acelea ale unei păstoriţe, ale unei soţii şi poartă numele de Sulamită. In această convorbire cei doi soţi se arată câte odată singuri, iar altă dată uniţi şi'şi adresează vorbirea în chip mutual. Autorul introduce încă tinere fecioare, cari însoţesc pe soţie şi cari împlinesc un rol în dialog şi tineri prieteni ai soţului, dar aceştia nu sunt decât persoane ce stau în tăcere.

Mulţi interpreţi vechi şi moderni 'şi închipuesc, că Cântarea Cântărilor nu formează decât o singură poemă sau un fel de dramă. Bossuet şi Calmet deosebesc în această lucrare şeapte părţi, asemănate cu zilele ce ţi-

neau nunțile la Ebreii cei vechi. Richard Simon și după el mulți critici, printre cari se găsește și Jahn 'și închipuesc, că ea cuprinde mai multe mici poeme, cari n'au nici o legătură între dânsele și este atât mai greu a le deosebì, fiindcă autorii nu sunt numiți. Aprețiarea lui Bossuet nu arată decât o simplă părere nesigură, foarte îndemănatică este adevărat, dar care nu pare atât de temeinică. Părerile lui Simon și Jahn sunt mai puțin primite, căci rațiunile pe cari se sprijinesc, spre a le apărà, nu au nici o greutate în ochii unui bun critic. Și mai întâi varietatea stilului, ce se observă este atât de puțin adevărată și cuvântarea se pare de altfel atât de bine legată și așa de uniformă în toate părțile, unde revine neîncetat aceleași formule, încât ar puteà cineva din contra să se slujească, ca de o probă puternică, că Cântarea întreagă, formând o singură bucată și un totul unic, eșit din aceeaș mână. In al doilea loc, sunt totdeauna aceleași persoane puse în lucrare, deși având roluri deosebite. Astfel, este acelaș Solomon și aceiași Sulamită, cari se arată succesiv sub forma de păstor și păstoriță, de grădinar și grădinareasă, de rege și regină. De asemenea este prea natural a presupune, că autorul, spre a face mai naturală această mică dramă, a voit să se arate pe scenă sub forma de persoane deosebite. In sfârșit, dacă este așa de învederat, că fiecare parte descopere un autor deosebit, pentru ce partizanii acestei păreri au atâta greutate, spre a recunoaște unde începe și unde sfârșaște fiecare din aceste pretinse poeme? Pentru ce sunt ei în astfel de puțină înțelegere, când este vorba a hotărî numărul?

Un simțimând îndestul de comun printre întrepreți și care a fost îmbrățișat de Bossuet, Calmet, Dupin și Lowth este, că Cântarea Cântărilor are de obiect, cel puțin în înțelesul gramatical, căsătoria lui Solomon cu fiica regelui Egiptului. Alții pretind, că autorul a avut în vedere dra-

gostea conjugală în general; unii susțin, că voește să cânte dragostea neprihănită, care întreține pe soț și soție, unul către altul, înainte de căsătorie; iar alții în sfârșit 'și închipuesc, că această Cântare este curat alegorică și acest simțimânt se pare cel mai probabil.

Mai întâiu, acesta este acela al vechilor Iudei, a începe prin autorul parafrasei haldaice și prin Jarchi, care nu vede aci decât dragostea reciprocă a lui Dumnezeu și a poporului Ebreu, ascunsă sub vălul alegoriei. «Departe de noi, zice Aben-Ezra în prefața comentariului său, departe de noi cugetarea, că Cântarea Cântărilor amintește despre dragostea trupească. Totul este tratat aci în chip figurat și dacă subiectul nu erà din ordinea cea mai înaltă, nici decum această carte nu ar fi fost pusă în adunarea scrierilor sfinte și toată lumea se învoește la aceasta». De asemenea Theodoret privește Cântarea Cântărilor, ca trebuind să fie înțeleasă mai cu osebire dragostea împrumutată a lui Iisus Hristos și a bisericii sale și amintește nu numai pe Eusebiu, Origen, Ciprian și părinții, cări se apropiau de timpurile apostolice, dar încă, pe aceia cari au venit după acești trei mari renumiți învățați. In al treilea loc, această carte a Cântărei este însuflată de Dumnezeu. Deci este cu neputință a crede, că Sfântul Duh a însuflat Cântarea, spre a lăudà o dragoste trupească ori cât de curată, ori cât de neprihănită s'ar presupune, cu atât mai mult, că dela păcatul original natura noastră este astfel înclinată la plăcerile simțurilor, în cât descrierile cele mai nevinovate, ce s'ar puteà face despre această dragoste trupească, nu pun la adăpost de pericol. Al treilea, înțelesul alegoric se potrivește cu atât mai bine, că scriitorii Vechiului Testament, printr'o întrebuințare în general primită, arată pre Dumnezeu ca un soț, națiunea Iudaică ca o soție și unirea unuia și alteia ca o adevărată căsătorie și violarea cultului Dumnezeesc, ca o necredință și adulteriu. Adăogând, că

acești sfinți autori iubeau într'atât această imagine, în cât nu cutezau a descoperì amănuntele și a o urmărì în toate împrejurările sale. Și spre a ne mărginì la un mic număr de exemple, fără a amintì chiar de Ezechiil, care 'și a permis o întrebuințare atât de îndrăzneață și atât de slobodă, zicem că Isaia, Ieremia și Osia a întrebuințat-o de mai multe ori și chiar autorii Noului Testament au consfințit-o din nou prin autoritatea lor și că creștinii, ucenicii lor, n'au făcut decât a-i imità, întroducând acest mod de a arătà dragostea Dumnezeească până în rugăciuni și pornirile cele mai curate ale evlaviei.

Unii scriitori observă contra acestei din urmă păreri, că nu văd în Cântarea Cântărilor decât o alegorie statornică.

Iată ce zic ei în această privință:

Nu este nimic în toată cartea, care să arate înțelesul alegoric, totul în chip absolut se reduce la dragostea omenească, mai cu seamă, că numele lui Dumnezeu nu se arată aci o singură dată. Deci, destul de obicinuit în alegoriile Scripturei chiar cele mai scurte, înțelesu-i propriu se găsește amestecat cu cel figurat; dacă Cântarea erà o alegorie a dragostei reciproce a lui Iisus Hristos și a bisericei sale, trebuià să se întălnească o asemănare prea naturală între însușirile, pe cari autorul le dă celor doi soți și însușirile Mântuitorului și ale bisericei, deci, această asemănare este atât de puțin naturală, pe care interpreții voesc s'o găsească, sunt nevoiți a recurge la explicările cele mai silite; Se întrebuințează alegoria, spre a învățà un adevăr moral, care nu este cunoscut; deci, toată alegoria Cântărei, când cineva se ține în mod credincios după text, nu arată alt ceva, decât dragostea lui Dumnezeu pentru biserica sa, adevăr prea cunoscut și care nu are trebuință de o atât de lungă alegorie; dacă Sfântul Duh, însuflând Cântarea n'a avut în vedere, decât dragostea lui Iisus Hristos pentru biserica sa, nu ar fi uitat negreșit în

cea mai mare parte din împrejurări cari, după părerea celor mai buni interpreți, nu au nici un raport la acest obiect. De asemeaea nu trebue niciodată a recurge la înțelesul alegoric, cu atât mai puțin, când cineva nu este silit de vre-o împrejurare deosebită. Deci, aci nimic nu îndatorează la aceasta. Nu este sinagoga, care a putut interpretà rău această Cântare, după cum a făcut-o aceasta despre multe alte părți ale Scripturei și nu este de asemenea nici biserica creștină, căci, când ea a osândit pe aceia cari priveau această carte ca necuviincioasă, nu a hotărît cu dinadinsul, că a fost compusă, spre a descrie o dragoste alegorică. Tot astfel nu sunt nicidecum părinții, cari au explicat-o în chip alegoric, mai cu seamă că interpretările lor nu ne dau o regulă sigură. Cine ar voì, spre exemplu, să primească toate alegoriile lui Origen? In sfârșit, în toate cărțile Scripturei nu este nimic, care poate să ne silească de a recurge la alegorie.

La aceste greutăți mai sus arătate, se poate răspunde următoarele:

In cuvântarea parabolică nu este neapărat trebuincios să se amintească numai înțelesul propriu, din contra, el este întru câtva extractul unei compuneri de acest fel, că lucrul însemnat rămâne ascuns sub vălul alegoriei. Asemenea, de câte ori sinagoga și biserica sunt arătate în Scriptură sub imaginea unei vii și unei soții, fără ca Dumnezeu să se găsească numit, deși el este soțul acestei soții și Domnul viei? In parabola fiului risipitor se vede încă ceva, care în înțeles propriu arată pe păcătos, care este cu toate acestea obiectul figurat? Se află ceva, care nu se poate potrivì la un fiu comun? Nu arată această parabolă mai multe trasuri, cari dupa părerea celor mai buni interpreți, nu se potrivește nicidecum în înțelesul propriu și cari sunt alăturate numai pentru împodobirea alegoriei? In sfârșit, citește cineva o singură dată numele

lui Dumnezeu, despre care tatăl tănărului risipitor nu este cu toate acestea decât reprezentantul și figura în această parabolă? Deci, un bun critic n'ar cutezà niciodată a conchide din aceste împrejurări, că parabola nu este alegorică[1]). Asemenea, deși numele lui Dumnezeu nu se amintește în Cântare, deși trasurile pot în chip absolut a caracterizà dragostea conjugală și sunt unii cări ar aveà neajuns d'a explicà dragostea Dumnezeească, însă nu au nici un drept a conchide, că Cântarea nu este alegorică. De asemenea nu este adevărat, că toate explicările date, spre a arătà că este vorba de dragostea Dumnezeească în Cântare să fie puțin naturale și silite, căci însuși Groțiu, ale cărui comentarii inspiră desgustul și groaza recunoaște, că deși Solomon nu a avut în vedere decât a săvârși căsătoria sa cu fiica regelui din Egipt, el a ales astfel expresiunile sale, în cât cineva poate prea bine a reduce aci un înțeles spiritual și aceasta nu este fără izbândă, că înterpreții au căutat să descopere acest înțeles. Tot asemenea nu se întrebuințează numai alegoria, spre a învățà un adevăr de altfel necunoscut, ci se slujaște încă spre a descrì mai viu și a întipărì în suflet cu mai multă putere un adevăr deja cunoscut, mai cu seamă când este însemnat. Deci, cine se poate îndoì, că dragostea lui Dumnezeu pentru biserică nu este un adevăr de mare însemnătate? Nimic nu împedică, ca Sfântul Duh să se fi mărginit a înfățișà obiectul principal, adică dragostea lui Dumnezeu și că toate celelalte să nu fie adăogate ca împodobire. De asemenea un pictor, care ar voì să zugrăvească dragostea unui rege pentru poporul său, ar puteà să se mulțumească să arate numai pe principe coborându-se dupe tronul său și venind să îmbrățișeze regatul său personificat sub imaginea unei femei, dar în cazul în care el adăogà la tabloul său pe oficierii principelui, însoțitoarele acestei femei alegorice, arborii, rîurile și orașele, toate aceste trasuri particulare,

[1]) Luca Evang. XV; 11—32.

departe de a vătămà subiectului principal, nu face decât a-l înfrumusețà și a-i dà mai mult farmec și interes. Poate zice cineva cu siguranță, că nici o autoritate nu ne îndatorează a primì înțelesul alegoric, când tradițiunea unanimă a celor două biserici iudaică și creștină 'l a primit. Cu atât mai mult, că o tradițiune de asemenea natură nu se poate explicà, decât în presupunerea unde acest simțimânt se ridică până la origina Cântărei? Adăogând, că deși cineva nu ar fi îndatorat a primì toate alegoriile Iudeilor și ale părinților, in cari se află multă varietate, nu urmează că trebue a respinge pe aceia a dragostei Dumnezeești, în folosul căria toate autoritățile se apropie. Este poate o ușurință din partea unora încredințând, că Sfânta Scriptură nu amintește nimic în nici o parte, care ar puteà să ne sileascà a recurge la alegorie, căci sf. Apostol Pavel ne spune în chip formal următoarele cuvinte: «*Toată Scriptura este de Dumnezeu însuflată, și de folos spre învățătură, spre mântuire, spre îndreptare, spre înțelepțirea cea spre dreptate: Ca să fie deplin omul lui Dumnezeu, spre tot lucrul bun desăvârșit*» [1]). Deci, cum Cântarea Cântărilor, care din timpul Apostolului făceà parte din sfânta Scriptură însuflată, nu puteà produce nici unul din aceste efecte, dacă ea nu ne reducea decât la dragostea trupească? Astfel, după această expunere se pare mult mai probabil, că înțelesul literal al Cântărei nu este nici Solomon, nici soția sa, ci Dumnezeu și biserica sa, deși autorul a împrumutat imaginile și figurile sale dela dragostea conjugală, cea mai proprie, spre a ne face să înțelegem mai bine și mai lămurit dragostea Dumnezeească, ce el voia să arate prin această lucrare atât de însemnată.

(**Va urmà**).

C.

[1]) Sf. Ap. Pavel. II a Epist. Tim. III, 16, 17.

APARAREA DOCTRINEI CREȘTINE,

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română Anul XXXII-lea No 7.

Cum arătam în No. trecut, adevărul unității lui Dumnezu fu apărat cu dovezi raționale de cătră Atenagora, Origen și marele Atanasie. Acest din urmă, după cele ce spune asupra acestui adevăr, conchide la existența unui singur Dumnezeu, aducând ca dovada cea mai sigură faptul că nu este decât o singură lume. De ar fi mai mulți Dumnezei, atunci ar fi și mai multe lumi, zice el, de oarece n'ar aveà nici o rațiune ca mai mulți să creeze o singură lume și nici ca cea una să fie creată de mai mulți. Căci, dacă lumea ar fi creată de mai mulți, ar dovedì slăbiciunea celor cari a creat-o și necesitatea de a se ajută unul pe altul, ceeace ar duce inevitabil la recunoașterea slăbiciunii unuia dintre creatori. Și de ar fi unul de ajuns, n'ar mai participà ceilalți. Este în unul ceva de lipsă, atunci acesta nu este și nu poate fi Dumnezeu. In acest caz, cel care susține că în Dumnezeu poate fi ceva de lipsă, nu este decât un blasfemator al lui Dumnezeu, un om a cărui impietate n'are margine. Căci chiar între oameni nu s'ar chiemà cineva artist, ci un om slab, acela care în lucrarea sa ar aveà necesitate de mai mulți. Iar dacă s'ar susținea că fiecare

poate creia la fel și că cu toții participă din egoism, spre a nu se zice că este în nelucrare, aceasta ar fi ceva ridicul. Și apoi nu poate fi vorba de egoism între zei. Și deci, dacă unul erà capabil de a crea totul, la ce să conlucre toți? Lumea nu poate, în fine, să fie opera a mai multora, pentrucă în ea este ordine, are mișcări armonice și nu se vede nimic ce-ar face să întrevedem lucrarea a doi sau mai mulți creatori.

In afară de marele Atanasie, am amintit și pe *Lactantiu*. Acesta, dupăce arată ceea ce este Pronia divină, iată cum vorbește despre existența numai a unui singur Dumnezeu:

A doua întrebare, zice el, dupăce a dovedit existența Proniei, este: Există unul sau mai mulți Dumnezei? Intrebarea are de sigur greutatea ei, căci asupra ei sunt de păreri deosibite nu numai unii oameni, ci popoare și națiuni întregi. Cine însă voește a urmà judecății raționale, va recunoaște că nu poate fi decât un domn și creator prea înnalt. Dacă Dumnezeu, care a creat totul, este conducătorul și origina a toate, atunci în mod necesar trebue a fi unul, căci în acelaș timp este căpetenie și origină a lucrurilor. Nu poate fi nici o stăpânire supremă, dacă nu stă totul în raport cu unul, dacă unul nu ține cu tărie cârma, dacă nu unul dispune de frâne și dacă nu sunt conduse toate părțile întregului după acelaș spirit. Dacă într'un roiu se află mai multe regine, atunci ori se omoară ori se isgonesc. Dacă sunt mai mulți conducători la o ceată de animale, se vor luptà între ei atât timp, până isbândește unul. De sunt mai mulți cari poruncesc într'o armată, soldatul nu va puteà ascultà, căci i se poruncește de unul contrarul poruncit de celalalt, și chiar între conducători nu poate fi unitate, întru cât fiecare îngrijește de sine după putere. Și dacă în acest haos al lumii n'ar fi fost un conducător, care în acelaș timp să fie și urzitorul ei, atunci totul s'ar fi stricat ori n'ar fi putut să apară așa cum este. Apoi dacă ar fi mai mulți zei, stăpânirea n'ar fi la unul, căci fiecare în deosebi ar aveà în perfecțiune puterea și datoriile sale. Deci nici unul din ei nu s'ar puteà numì „atotputernic“, căci numirea aceasta numai adevăratului Dumnezeu i se poate dà, pe când zeul păgân nu poate decât să execute ceea ce i s'a transmis. Și dă exemplu cu Vulcan care nu poate aveà stăpânire peste apă, apoi pe Neptun, care nu

poate stăpâni peste foc; asemenea Ceres nu poate aveà domnia asupra ştiinţei artelor şi Minerva asupra produselor câmpului. Tot aşa de puţin Mercur nu poate stăpâni asupra războiului sau Marte asupra lirei, ori Joe peste medicină sau Asklepiu peste fulger. Şi dacă în parte fiecare nu poate totul pentru sine, atunci ei au puteri mărginite. Dumnezeu însă este acela ce poate totul, nu acela ce poate prea puţin din totalitate.

Deci, continuă Lactantiu, nu este decât un singur Dumnezeu perfect, veşnic, nemuritor, nesupus suferinţei, care nu este supus vre unei puteri sau la altceva, care toate le are şi le conduce, pe care spiritul omenesc nu'l poate preţuì nici prin percepţia scrisurilor nici limba omenească nu'l poate exprimà. El este prea mare şi prea înzestrat decât l'ar puteà pricepe cugetarea omenească. Şi spre a nu vorbì de proorocii cari vestiră un Dumnezeu, sunt poeţi şi filozofi cari dau mărturie despre aceasta. *Orfeu* numeşte pe Dumnezeu origina lucrurilor, care a creat cerul şi soarele cu stelele, pământul şi marea. In acelaş chip numeşte al nostru *Maro* pe Dumnezeul cel prea înnalt când spirit, când înţălepciunea care mişcă totul, care în oarecare măsură s'a întrodus în membrele noastre care ca Dumnezeu străbate regiunile cerului şi ale mării şi ale pământului, şi dela care toate fiinţele vieţuitoare primesc existenţa. Ştia de tot bine Ovidiu, zice el, că lumea s'a făcut de Dumnezeu cu un scop, de aceea 'l şi numeşte pe Dumnezeu când artistul a toate lucrurile, când creatorul lumii. Trecând la filozofi Lactantiu numeşte pe *Platon*, care spune că numai unul domneşte, căci nu este decât un Dumnezeu care a făcut lumea şi a umplu-t-o cu înţălepciune minunată. *Aristotele*, şcolarul lui Platon, arată că nu poate fi decât un singur spirit cugetător care să domnească peste lume. *Antistene* afirmă că nu este decât un Dumnezeu, care este prin propria sa fiinţă şi peste univers domneşte. Autorul nu mai stărue, cum zice, a amintì despre ceeace a zis *Thales* sau *Pitagora* şi *Anaximene*, nici ceeace au spus în urmă *Stoicii* Kleante, Hrisipp şi Zenon, nici ceeace a spus *Seneca* sau *Tulliu*, ci numai atât arată, că aceia toţi au încercat a explicà fiinţa lui Dumnezeu şi că totul s'a făcut şi se conduce de el. De asemenea aceia au spus cum Dumnezeu nu este supus vre unui lucru creat. Nu uită a amintì de *Hermes*, care pentru virtutea sa şi capacitatea în arte multe se numiâ „Trismegistus“, care întreceà pe filozofi şi de Egipteni erà onorat ca zeu, şi care a lăsat multe cuvinte de laudă majestăţii unuia singurului Dumnezeu. Pe acesta 'l numeşte dom-

nul și urzitorul a tot ce este, care n'are nume, căci n'are trebuință de vr'o numire deosibită, pentrucă el este unicul ce n'are origină, de oarece este din sine și prin sine. El scrie astfel fiului său: Este greu a cunoaște pe Dumnezeu, a-l exprimà prin cuvinte, este cu neputință chiar aceluia care-l cunoaște cu spiritul; căci nu se poate pricepe deplin cel perfect de către cel neperfect, cel nevăzut de către cel văzut.

Numai înzist asupra celor spuse de Minuciu Felix și Ciprian, de oarece sunt în esența lor cunoscute de cititorii acestei reviste, din alte articole tipărite de mine. Voiu amintì totuș că primul în scrierea sa «Octaviu» și cel de al doilea în «despre deșertăciunea idolilor», au cuvinte înțelepte și pline de adevăr în privința învățăturii despre unitatea lui Dumnezeu. Amândoi știu să apere doctrina față cu inimicii cari o atacau, iar apărarea lor a rămas până azi una dintre dovezile cele mai bune pentru cel care voește să susțină pe cale rațională unitatea lui Dumnezeu. Ideia de Dumnezeu este mai înaltă ca orice altă idee, ea este, zice Octaviu, visu clarior, tactu purior, sensibus major. Numele lui Dumnezeu este în gura tuturor. Dumnezeu este mare, el este în adevăr, Dumnezeu există sunt feluri de vorbire ce se întrebuințează nu numai de către creștini, ci de toți oamenii: Omnia coelestia terrenaque et quae extra istam orbis provinciam sunt, Deo coguito plena sunt. Ubique non tantum nobis proximus, sed infusus est. Ideia de Dumnezeu este pretutindeni, deși doi oameni: Teodor din Cirena și Diagoras din Melos o resping, cum resping în genere orice idee despre o ființă afară din lume. Tot așa de instructive sunt cele ce spune Ciprian în numita sa scriere, despre care am vorbit pe larg, când am tratat despre lucrarea și activitatea acestui sfânt Părinte.

Grigore dela Nysa în lucrarea sa «marea catehesă» și anume în precuvântare, unde tratează despre metod, vorbește și despre unitatea lui Dumnezeu. Să-l ascultăm în ceeace ne spune.

Dacă ai o convorbire cu unul dintre păgâni, zice sfântui Grigore, va fi bine a începe vorbirea cu întrebarea dacă primește existența dumnezeirii, ori dacă este supus doctrinei ateiștilor. Zice el că nu este, atunci va fi îndrumat pe baza ordinei celei artistice din lume, că este o putere ce se descopere în lucrarea ce se vede. Iar dacă nu se îndoiește asupra existenței dumnezeirei dar în cugetul său crede într'o pluralitate de zei, atunci îi vom pune o altă întrebare, anume dacă el ține divinitatea ca o ființă desăvârșít de perfectă ori ca ceva ce are lipsuri. Dacă acela, potrivit cu însăși ființa, va fi pentru perfecțiunea dumnezeirei, atunci vom cere dela el perfecțiunea în raport cu totul ce se poate afla la divinitate, pentruca să nu apară dumnezeirea compusă din ceva contrar, din lipsuri și imperfecțiune. In toate autorul recomandă a se procedà după dreapta judecată. Și atunci lesne vom puteà, spune el mai departe, ca să îndreptăm la cunoașterea unui Dumnezeu înlăturând pluralitatea zeilor. Dumnezeu este ființa cea mai perfectă, iar dacă ar fi mai mulți zei atunci ei ar urmà să se asemene în perfecțiune. Această asemănare de perfecțiuni ar aduce o confusiune de perfecțiuni, mai ales când va fi vorba de exercitarea puterilor ce ar rezultà din perfecțiunea acelora.

Al *doilea adevăr,* adică învățătura despre sfânta Treime fu iarăș apărat în conformitate cu Sfânta Scriptură și cu tot ce se putea invocà spre susținerea lui contra celor cari'l atacau. Mai ales apărătorii încercară a dovedì însemnătatea pe care doctrina despre sfânta Treime o are pentru cugetarea creștină. *Teofil* în scrierea sa către Autolic II, c. 15, în care vorbește despre creațiunea din ziua a patra, zice.

Cele trei zile care au fost înaintea creațiunii luminătorilor, sunt o icoană a sfintei Treime: a lui Dumnezeu, a Cuvântului său și a Înțelepciunii sale.

Păgânii nu puteau avea cunoștință despre creațiunea lucrurilor, zice Teofil, pentrucă nu cunoșteau învățătura biblică despre Logos. Căci dacă Omer în Iliada 14, 201 și Esiod în Teogonie 73 sqs. ne vorbesc despre Ocean

și Haos că sunt creatorii a toate, nu ne spun nici cine a făcut marea nici haosul.

«Și pe Ocean, care ne-a creat, și Thethys zice Omer».

Dar cine nu ştie, zice Teofil că oceanul este apă, iar dacă el este apă nu este şi Dumnezeu. Iar cine este Dumnezeu creator a toate, ceeace el în adevăr este, este şi creator al apei şi al mării. Esiod cântă de asemenea aparițiunea nu numai a zeilor, ci şi a lumii. Dupăce însă a zis că lumea s'a făcut, nu se mai văzu în stare a spune de cine eă s'a făcut. De aceia el mai departe aduce şi zei, pe Hronos, pe Zevs, pe Poseidon şi Pluto, şi noi aflarăm că ei au apărut mai târziu ca lumea. Istoriseşte apoi că Zevs a început războiu contra propriului său tată.....Esiod nu poate ajunge la cunoaşterea ființei care creează toate. Căci dacă la început era Haosul şi materia eternă, cine le-a dat forma şi cine le-a pus ordine? Şi-au dat ele singure formă şi ordine? Creştinii, zice apoi Teofil, cunosc doctrina despre Logos. Pentru ei Logos este Cuvântul puterii dumnezeşti prin care s'au adus la ființă toate cele ce sunt. Dumnezeu născu cu înțelepciunea Cuvântul său, pe care-l avea în interiorul său (λόγος ἐντιάθετος). Pe acest Cuvânt îl întrebuință el ca mijloc al tuturor creştinilor şi creă totul prin el. Acest Cuvânt se numeşte „începutul, căci este principiul şi domnul tuturor lucrurilor".

Doctrina speculativă despre sfânta Treime a părinților orientali dela început trebue a fi privită ca indicând triada divină, cum foarte bine se exprimă un scriitor, şi numai întru atât întru cât nu era cunoscută sau era rău înțeleasă de păgâni. Teofil numeşte pe Dumnezeu putere, înțelepciune, început; dar aceste numiri nu exprimă nimic exact, ci sunt numai o explicare a triadei. In II 10 Teofil vorbeşte despre Logos şi Creațiune. El zice că Dumnezeu a creat universul din nimic, căci nimic nu există pe lângă Dumnezeu, ci singur el îşi era spațiu, singur era perfect pentru sine şi era mai înainte de orice timp. Dar el voi să creeze pe om spre a fi recunoscut de el; pentru el deci pregătì lumea. Născù aşa dar Dumnezeu cu înțelepciunea sa pe Cuvântul, pe care'l purtà în interiorul

său și prin el creă totul, cum deja am arătat și mai sus.

Spre a nu rămânea lumea păgână sub impresia greșită a învățăturei despre Dumnezeu și lucrarea sa, apologeții încă dela început au expus vederile adevărate ale bisericii în această privință. Zic ale bisericii, înțelegând prin aceasta doctrina cum rezultă din sfânta Scriptură și din cele ce se știu pe cale tradițională până în acest timp. Și astfel învață cum Dumnezeu este creatorul a toate, cum creațiunea o face prin Cuvântul, născut din el mai înainte de orice timp. Asemenea învață că prin lucrarea Spiritului, care înțelepțește pe oameni, oamenii sunt conduși spre Dumnezeu ca unicul și capul lor cel mai înnalt. Prin aceasta se arată lucrarea persoanelor sfintei Treime în afară, dar în acelaș timp se afirmă nașterea Fiului și purcederea sfântului Spirit. Nașterea Fiului și purcederea sfântului Duh sunt mai înainte de orice timp. Nu trebue a căutà la acești apărători ideia că Dumnezeu s'a descoperit în nașterea Fiului și purcederea sfântului Spirit. Se recunosc de către apologeți cele trei persoane ale sfintei Treime și acesta este un punct însemnat și de reținut pentru aceste timpuri ca să se închidă gura contrarilor ori a acelora cari nu vor a găsì doctrina despre sf. Treime în aceste timpuri. Iustin Martirul, Teofiil și Tațian învață că în creațiune este deosibire între lucrarea Tatălui și a celorlalte două persoane din sfânta Treime.

Iustin în întâia apologie, 13 învață că Iisus Hristos este singur fiu al lui Dumnezeu prin care toate s'au făcut, că el a existat înainte de orice, deci că este etern. Și tot așa la 33. unde numește pe Mântuitorul Logos și cel dintâiu născut al lui Dumnezeu. Iar despre sfântul Spirit arată cum el s'a pogorât asupra sfintei Fecioare și nu prin rămânerea în ea, ci prin atotputerea sa a lucrat conceperea celui care pentru mântuirea omului trebuià să vină în chip omenesc. Noi nu suntem atei, zice Iustin în apologia I, 13,

noi ne închinăm Creatorului a toate, și lui Iisus Hristos... ὑιὸν αὐτοῦ... ἐν δευτέρᾳ χώρᾳ ἔχοντες, πνεῦμα τε προφητικὸν ἐν τρίτῃ τάξει. Rânduiala aceasta nu trebue a fi înțeleasă ca și când autorul ar tinde la o subordonare a persoanelor, ci un mod de vorbire din care să se vadă credința în Dumnezeu Tatăl, cel nenăscut, în Dumnezeu Fiul cel născut din Tatăl din veci, și în Dumnezeu Sfântul Spirit cel purces dela Tatăl din eternitate. In adevăr, Fiul și sfântul Spirit prin care se îndeplinește voința Tatălui în creațiune sunt nu numai executori, ci și împreună sfătuitori cu Tatăl și cu el hotărăsc de asemenea împreună. Ordinea: Tatăl, Fiul și sfântul Spirit este și la Teofil, care în scrierea sa către Autolic II, 15, în urmă pune pe om, zicând: Cele trei zile de mai înainte de creearea luminătorilor sunt o icoană a Trinității: a lui Dumnezeu, a Cuvântului și a Înțelepciunii sale. Icoana a patra este a omului, care avea necesitate de lumină, așa că avem: Dumnezeu, Cuvântul, Înțelepciunea, omul.

Se 'nțelege că și Iustin, dar mai ales școala alexandrină cunoaște teoria lui Filo asupra Logosului și a doctrinei religioase în genere. N'am să înzist asupra acestei cestiuni, ea fiind mai mult de domeniul specialității. Voiu amintì că doctrina despre sfânta Treime este tratată de apologeți câte odată cu indicațiuni la învățăturile platonice, fără însă ca prin aceasta doctrina creștină să fie subordinată altia, ori să i se ia origina și însemnătatea creștină. Așa *Iustin* în prima apologie c. 60 zice:

Chiar în Timäus de Platon unde fiul lui Dumnezeu este cercetat şi lămurit fisiologic în cele ce zice: El 'l împrăştie în univers ca un X, urmează şi ia dela Moisi acestea, spunându-le după el. Căci în scrierile lui Moisi este arătat cum în acel timp, când Israiliţii eşise din Egipt şi se aflau în pustie, erau atacaţi de animale otrăvitoare, viperi şi şerpi de tot felul, care ucideau poporul. Şi după indicaţia şi sfatul lui Dumnezeu a luat Moisi un fel de metal şi a făcut un fel de cruce şi a pus-o deasupra arcei legăturii

şi a zis poporului: De veţi privì şi veţi crede în această icoană, vă veţi mântuì pe voi. Şi când aceasta s'a tăcut, ne spune el că şerpii au fost ucişi, iar poporul fu astfel scăpat dela moarte. Şi cum Platon a citit acestea şi nu le-a înţăles suficient, şi nici nu observă că acesta este chipul unei cruci, crezù că este figura unui X, pentru care şi zice că puterea ce urmează celui dintăi Dumnezeu, este răspândită în univers în forma unei cruci. Şi că el vorbeşte şi despre un al treilea (a luat din cărţile noastre sfinte) după ce a citit, după cum am arătat mai sus, că este zis de către Moisi: Iar duhul lui Dumnezeu se preumblà pe deasupra apelor. Locul al doilea 'l recunoaşte el (Platon) Cuvântului lui Dumnezeu, pe care'l arată răspândit în univers în formă de cruce, pe cel de al treilea însă Spiritului—(despre care s'a zis că s'a preumblat pe deasupra apelor), întru cât Platon spune: Al treilea rol însă pentru cel de al treilea. Auziţi cum spiritul proorocesc a vestit prin Moisi că va fi o conflagraţiune universală. El zice despre aceasta la Deuteronomiu XXXII, 22: Că foc s'a aprins din mâniea mea, arde-va până la iadul cel mai de jos.

Trec peste cele învăţate de şcoala alexandrină şi în deosebi de Clemente Alexandrinul, a cărui erudiţiune este în deobşte cunoscută, ca şi ceea ce el scrie mai ales în Stromate relativ la cele trei persoane şi la rolul fiecăreia dintre ele. In c. VII-a Clemente numeşte natura Fiului ca cea mai perfectă şi mai sfântă, ca aceea ce domneşte peste toate, ca cea mai stăpânitoare şi înnaltă. Fiul lucrează toate după planul cel din veci al Tatălui. In c. VI-a spune că Tatăl este nenăscut, iar Fiul născut din veci şi prin care totul s'a creat şi care este numit de toţi proorocii înţelepciune. Ideile lui Clement sunt împărtăşite de Origen. Interesante sunt cele ce găsim la el în scrierea contra lui Cels c. V, 4 şi VIII, 14. In locul din urmă găsim:

Noi ştim cine este Fiul lui Dumnezeu; noi ştim că el este „strălucirea măririi sale şi icoana fiinţei sale,... strălucirea luminii veşnice, icoana bunătăţii sale. Noi ştim că el este Fiul lui Dumnezeu şi că Dumnezeu este Tatăl său. Ş' doctrina aceasta ce vorbeşte despre un astfel de fiu unul născut nu conţine nimic absurd, ni-

mic ce nu s'ar potrivì cu Dumnezeu. Nimeni nu ne va convinge despre aceasta, că unul ca acesta n'ar fi Fiul Tatălui şi Dumnezeului celui nenăscut. Dacă Cels a auzit oameni, cari nu acreditau că Fiul lui Dumnezeu este fiul aceluia. ce-a creat lumea aceasta, atunci poate el să vadă—şi cu el toţi aceia cari sunt de aceeaş părere,—cum vor eşì ei cu aceasta. Iisus nu este conducătorul şi înfiinţătorul de revolte şi rebeliune, ci prinţ şi întemeetor al păcei desăvârşite, ba el a şi zis ucenicilor: Pacea las vouă, pacea mea dau vouă.

In «Demonstratio evangelica» a lui *Eusebiu* găsim iarăş indicaţiuni ce ne interesează din punctul nostru de vedere. Aşa despre Dumnezeu Tatăl ne zice că el este principiul tuturor lucrurilor, că temeiul existenţei sale este voinţa sa cea a totputernică, a cărei bunătate este cauza creaţiunei. Mijlocitor, eşit din eternitate din Tatăl prin naştere, fu Fiul, care este baza şi legătura tuturor celor ce s'au creat şi prin el se face mijlocirea în Tatăl. Şi de oarece Fiul este perfect asemenea cu Tatăl, de aceea nu poate fi decât numai un Fiu. Orice pluralitate presupune o deosebire de perfecţiune. Dacă Dumnezeu ar avea mai mulţi fii numai unul ar fi asemenea perfect şi cu adevărat fiu, ceialalţi ar fi de prisos. Şi apoi, după cum numai un Tată este, tot aşa numai un Fiu. Fiul a creat toate fiinţele raţionale după chipul său şi le-a luminat cum soarele luminează corpurile.

Fericitul Augustin în «De civitate Dei» XI, 24—29 exprimă clar şi categoric doctrina despre care vorbim. Să redăm acì vederile fericitului scriitor.

Credem şi ţinem cu tărie şi vestim cu credincioşie că Tatăl a născut pe Fiul adică înţelepciunea prin care toate s'au făcut, pe Fiul cel unul născut, unul unuia. Veşnic asemenea celui veşnic, bunul cel mai desăvârşit, asupra celui bun desăvârşit şi că sfântul Spirit care este în ace laş timp spirit al Tatălui şi al Fiului, de aceeaşi fiinţă şi de asemenea veşnic cu ceilalţi doui. Şi că aceasta este o treime din cauza persoanelor şi un Dumnezeu pentru neînpărţibilitatea Dumnezeirei, ca un atotputernic pentru atotputernicia ce nu împarte cu nimeni. Aşa că deşi se vor

beşte de unele persoane în parte, totuşi fiecare din ele este Dumnezeu şi atot puternic, iar de se vorbeşte de toate persoanele deodată, ele nu sunt trei Dumnezei sau trei atotputernici, ci un Dumnezeu atot puternic. Aşa de mare este la aceşti trei unitatea cea nedesfăcută. Sfântul Spirit este numit de el ca sfinţenia Tatălui şi a Fiului, dar nu ca o însuşire a amândurora, ci însuş ca un ipostas şi ca a treia persoană în sfinta Treime.....

Atât cât se poate vedea, filosofii au voit ca sistemul filosofiei să constea din trei părţi, ori mai bine ei puteră pricepe că acela constă din trei părţi dintre care o parte se numeşte Fizică, alta Logică şi a treia Etică. Numele lor se găseşte deja în scrierile multora în limba noastră transmise, întrucât sunt însemnate ca învăţătura despre natură, teoria cunoştinţei şi morala, după cum deja pe scurt am amintit în cartea a 8-a. Nu ca şi când de acì urma că filosofii cu această împărţire în trei, cugetau la o trinitate în ceeace priveşte Dumnezeu. Totuş Platon a aflat întâi această împărţire, adaogă mai departe Augustin, deşì mai apoi recunoaşte că asupra cestiunei în sine sunt păreri multe şi variate. Trei lucruri, continuă autorul a spune, sunt care să iau în consideraţie de orice artist uman, întrucât crează ceva, natura, arta, folosul. Natura este a se decide după spirit, arta după ştiinţă, folosul după întrebuinţare. Creaţiunea este o lucrare a Dumnezeului celui întreit în persoane a Tatălui, a Fiului şi a sfântului Duh. Fiul este Cuvântul lui Dumnezeu, deci acela prin care totul s'a făcut, căci Tatăl zice prin Cuvântul sau Fiul său: Să fie. Cuvintele: „Şi a văzut Dumnezeu, că bun este“ ce se găsesc repetate la I. Moisi 1, se referă la sfântul Duh. Câteşi trele persoanele lucrează la creearea lumii şi prin aceasta se face mai întâi lumea cerească, apoi cea pământească. Omul poartă în interiorul său spiritual icoana treimii şi acest imago se aduce la o asemănare cu Dumnezeu prin reînoirea în spirit şi în adevăr. Şi ceeace se află în spiritul omului nu trebue a fi privit ca ceva înşelător. Inşelătorii sunt numai în cercul percepţiunilor simţuale, pe când siguranţa de sine a spiritului este nemijlocită şi nu se mijloceşte prin percepţiuni simţuale. Că sunt, este ceva ce nu se poate negà. Nici ştiinţa şi nici existenţa nu-mi pot fi înşelătorie. Când în noi înşine recunoaştem o icoană a lui Dumnezeu a acelei sfinte Treimi prea înaltă. Noi suntem şi ştim că suntem şi iubim existenţa şi ştiinţa noastră. Şi de acestea nu ne temem a fi înşelaţi. Căci noi nu ajungem la cunoştinţa lor prin percepţiuni simţuale ca a lucrurilor ce sunt în afară de noi, ori prin vr'un

simţ al corpului, ca de ex. coloarea prin văz, tonurile prin auz, lucrurile ce miroase şi sunt gustoase prin miros şi gust, tare şi moale prin atingere. Dacă eu sunt şi ştiu aceasta şi o citesc, aceasta 'mi este cu toată siguranţa, fără ca să aibă a face cu mine fantezia ori lucruri oarbe. Eu nu mă tem de aceste adevăruri de nici o obiecţiune a Academicilor cari zic: Dar dacă tu te înşeli? Căci dacă mă înşel, sunt. Numai acel care nu este nu se poate înşelà: şi de aceea sunt pentrucă mă înşel. Deci fiindcă sunt, de mă înşel, cum mă înşel, că sunt, este aceasta sigur, că sunt de mă înşel? Deci dacă eu cel ce trebue a mă înşela aş fi, chiar de m'aşi înşelà, atunci nu mă voi înşelà cu nici un chip despre aceia că ştiu cum că exist. De acì însă urmează că nu mă voi înşelà nici despre aceea că ştiu cum că ştiu, de oarece după cum ştiu că sunt, tot aşa ştiu şi aceasta, că eu ştiu. Şi tot pe această cale Augustin ajunge a recunoaşte şi despre iubire, pentru a demonstrà că omul însuş este o icoană a Treimei devine prin existenţa, ştiinţa şi iubirea sa. Urmele sfintei Treime sunt înscrise pe toate operile lui Dumnezeu. Icoane adevărate ale ei în lumea aceasta pământească se află numai în sufletele omeneşti.

Cel de al *treilea adevăr*, adică întruparea Cuvântului ca şi tot ceea ce priveşte Taina răscumpărării neamului omenesc a fost iarăş apărat cu multă autoritate de părinţii şi scriitorii bisericeşti ai primilor timpuri creştine. Şi asupra acestui adevăr, ca şi asupra celorlalte două de mai înainte, voiu arătà iarăş pe scurt apărarea doctrinei. Şi adevărul acesta fu apărat de către Iustin Martirul şi Taţian, ca şi de Clemente Alexandrinul, Origen etc. Din cele ce învaţă şcoala alexandrină rezultă, că păgânii n'au de ce să se formalizeze că Mântuitorul a venit în corp, de oarece şi ei au luat dela Evrei credinţa că oameni drepţi şi sfinţi pot face minuni şi vindecà pe cei bolnavi. Cels n'avea dreptate când acuzà pe creştini, în special pe Mântuitorul, că minunile ce-a făcut, le-a făcut cu putere magică. El nu puteà dovedì acuzaţia că Mântuitorul a învăţat în Egipt câteva acte minunate.

Imi este imposibil a pricepe, zice Origen în scrierea sa contra lui Cels, I c. 38, cum s'ar ostenì un vrăjitor a vesti o doctrină ce

îndatorează pe oameni de a fi convinşi că Dumnezeu va cere socoteală fiecăruia pentru faptele sale, şi această convingere s'o întipărească şi ucenicilor săi, pe cari i-a hotărît pentru vestirea doctrinei sale. Aceştia dobândiră aderenţi pentrucă ei au învăţat dela el să facă minuni, sau le reuşià aceasta fără minuni? Se încearcă a se susţineà că n'au făcut nici o minune, ci numai au crezut şi au întreprins a predicà pretutindeni pe unde veneau, noua doctrină fără nici o cunoştinţă a oratoriei şi a dialecticei, cum se învaţă în scoalele greceşti, atunci aceasta ar fi neraţional şi contra judecăţii. Ce le dà lor curajul a propovedui doctrina şi a vestì o nouă credinţă? Dacă însă ei făceau minuni, atunci se poate ca vrăjitorul să-şi facă aşa de mare rău în cât să răspândească o doctrină ce oprea magia? Mai departe spune Origen în I c. 67 şi 68 că ceea ce Iisus a făcut, cunoaşte şi mărturiseşte întreg pământul peste care se află răspândită biserica lui Dumnezeu, pe care el a format-o din oamenii cari s'au mântuit prin el de păcate nenumărate. Minunile săvârşite de Mântuitorul nu sunt fapte de care se ştie numai cei iniţiaţi, cum sunt lucrările magice. Apoi miturile şi povestirile păgâne nu pot fi primite de mintea omului, căci prin ele se ridică la rangul de minuni nişte acţiuni de înşelătorie, pe când în minunlie Mântuitorului, cunoscute de toţi, nu se vede decât dragostea lui Dumnezeu pentru om. In definitiv Cels nu se vede lesne crezător în puterea magică, dar se foloseşte de credinţa în ea, spre a lovì în Creştinism. O inconsecinţă de altfel şi din acest punct de vedere, ceeace ne dovedeşte şi mai mult răutatea cu care rădică obiecţiuni. Vrăjitorii nu fac nimic contra lor, dar nici pentru îndreptarea morală sau pentru a aduce lumea la cunoştinţa şi teama de Dumnezeu, căci ei singuri sunt plini de viţii păcătoase şi abominabile. Iar dacă Cels dă crezământ poveştilor despre minunile lui Esculap, de ce râde de mărturiile creştine? Tot aşa III, 24 cu drept cuvânt întreabă pe Cels: Dacă se zice că un mare număr de Greci şi Barbari după propria asigurare au văzut pe Esculap şi încă 'l văd pe el însuş şi nu ceva amăgitor despre el, cum vindecă de boale, face binefaceri şi vesteşte cele viitoare, de ce dacă noi spunem cele ce au văzut ucenicii Mântuitorului suntem consideraţi de nebuni. Iar dacă Cels pune preţ pe număr, atunci de ce nu vede numărul mare al credincioşilor, se întreabă cu drept cuvânt Origen? Şi spre dovadă că împreună cu această credinţă au primit şi o putere minunată extraordinară (este vorba de ucenicii Domnului), îndeplinesc unele vindecări de boale prin aceea, că

chiamă numele a tot puternicului Dumnezeu asupra celor bolnavii pronunță numele lui Iisus și citesc o parte din evangelie. Noi înșine ne am văzut mulți cari au fost scăpați de suferințe grele, de nebunie și alte rele, de care nu puteau a-i mântuì nici oamenii nici demonii.

Apărătorii doctrinei pun mare preț pe puterea dumnezeească prin care Mântuitorul lucrează în lume, spre a înlătură greșita credință în demoni ori vrăjitorie. Inimicii nu puteau orbì lumea ca să nu vadă ceea ce Mântuitorul săvârșise în lume. Dar, în răutatea lor, atribuià unor puteri oculte tot ceea ce Mântuitorul făcuse, spre a-l înjosì și pune în rândul altor oameni, ba încă mai pre jos de ei. De aceea grija cea mare de a înfruntà cerbicia vrăjmașilor și pentru aceasta căutau a alege dovezile cele mai potrivite cauzei.

Păgânii credeau că biruesc; dar biruința rămâne de partea adevărului, cum știm.

Boroianu.

SFINTELE SCRIPTURI ÎN UZUL LITURGIC.

(Urmare și sfârșit, vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXXII-lea, No. 7).

Atât *eclogariile evangelice*, care coprindeau părțile sau pericopele de citit din sfintele evangelii, cât și *cele apostolice*, cari coprindeau lecturile din celelalte scrieri ale Noului Testament, se refereau numai la uzul liturgic al acestor părți ce urmau a se citì. Eclogariile arătau adică pecopele din scrierile Noului Testament, așa cum urmau a se citì în fiecare zi pentru întregul an în biserica creștină.

Tot eclogariile coprindeau și arătau pericopele din evangelii și din celelalte scrieri ale noului Testament, cari urmau a se citì la fiecare din sfintele mistere, cum și în genere, la orice servire sacră, ce se săvârșià de clerul liturgic, pentru sfințirea credincioșilor și întărirea lor în pietate și religiositate.

Cu timpul unele din aceste eclogarii au început a coprinde și lecturile din scrierile vechiului Testament, atât cele ce urmau a se citì la săvârșirea sfintelor mistere, cât și în genere la cultul public și privat; cu un cuvânt, la orice servire bisericească ce se săvârșia de clerul liturgic în popor.

Dar nu a trecut mult și eclogariile evangelistare și apostolice, au rămas proprii iarăși numai pentru uzul litur-

gic al acestor lecturi, arătând adică evangelia și apostolul, ce urmà a se citì în fiecare zi, în tot cursul anului la sf. liturghie. Lectura celorlalte părți ale Scripturei, la diferitele sf. servicii religioase, din cauza desvoltării cultului public și privat, sub influența mai ales a misticismului și a tendințelor rigoristice și pioase, d'a se da o cât mai mare extensiune și desvoltare cultului în genere, cum și tutulor sfintelor slujbe, toate aceste amplificări trebueau negreșit să fie cunoscute și știute de toți cei ce serveau altarului, pentruca serviciile religioase să se poată săvârșì după aceiași normă și în mod uniform în toate bisericile creștine; și spre acest sfârșit ele trebueau a fi coprinse într'un anume indicator. Toate aceste vedem că încep a fi coprinse în așa numitul tipic bisericesc, care apare ca indicator general și universal, acelaș în toate bisericile creștine, arătând modul și rânduiala cum trebueau a se săvârșì, nu numai cultul public în genere, dar orice sfânt mister și orice slujbă religioasă, ce se săvârșia pentru edificarea morală și sfințirea credincioșilor.

Acest tipic coprindea deci și arătà amănunțit în toate părțile sale toată rânduiala sfintelor slujbe sacre, tot ceea ce trebuea a se face și locul unde urmâ a se face citirea din sfânta Scriptură a vechiului sau a noului Testament, cum și ce anume părți urmau a se citì sau a se cântà.

Cu modul acesta eclogariile evangelice și apostolice au rămas a coprinde și a arătà numai uzul scrierilor noului Testament, al evangeliilor și al celorlalte scrieri ale revelațiunei apostolice, cum ele urmau a se citì în decursul anului la sfânta leturghie, la sfintele mistere, la sărbători și în genere la cultul public și chiar privat în întregul decurs al anului; dar ele priviau numai întrebuințarea scrierilor noului Testament.

* * *

După aceste eclogarii, ordinea în care se citește sfânta Evanghelie în întregul curs al anului în sfânta nostră bi-

serică creștină ortodoxă a Răsăritului este următoarea: [1]).

Sfânta evangelie cea scrisă de sfântul evangelist Ioan, se citește la sfânta liturghie în cursul anului timp de șapte săptămâni. Citirea ei începe în sfânta și marea zi a învierei Domnului și se sfârșește în Duminica pogorârei Duhului Sfânt. Nu se întrerupe citirea acestei sfinte evangelii, decât trei zile: Marți în săptămâna luminată, în Duminica Mironosițelor și în Joia înălțărei Domnului la ceruri, când se citesc alte evangelii.

Sfânta evangelie cea scrisă de sfântul evangelist Matei începe a se citì de Luni, a doua zi după Duminica Rusaliilor, adică în ziua pogorârei Duhului Sfânt, și se continuă citirea ei până la 14 Septemvrie, ziua înălțărei sfintei Cruci. Se citește dar această sfântă evangelie timp de șeaptesprezece săptămâni.

Se observă însă că în decursul acestor șeaptesprezece săptămâni, în cele dintâiu unsprezece, se citește continuu și neîntrerupt numai evangelia sfântului Mathei; iar dela a douăsprezecea săptămână și până la a șeaptesprezecea, adică în ultimile cinci săptămâni, în cele dintâiu cinci zile ale fiecărei săptămâni, Luni, Marți, Mercuri, Joi și Vineri se citește sfânta evangelie scrisă de sfântul evangelist Marcu, iar Sâmbăta și Duminica se citește tot evangelia lui Mathei.

Citirea sfintei evangelii scrisă de sfântul evangelist Luca începe a se citì de Luni, ce urmează după ziua de 14 Septembrie, înălțarea sfintei Cruci, și se continuă până la Duminica fiului risipitor, adică se citește această sfântă evangelie timp de douăsprezece săptămâni. Iar de Luni a

[1]) Ordinea aceasta pare a avea oarecare variante în tipicul bisericei Ruse, după care s'a urmat arătarea citirii Evangeliilor şi în sfânta noastră biserică. S'a avut însă în vedere în toate evangelistarele tipicul bisericei Grece. (Vezi sfintele noastre evangelii, atât ediţiunile oficiale ale sf. Sinod, cât cele tipărite pe la Episcpii şi Mitropolii, cum şi cele tipărite în sf. M-re Neamţul).

treisprezecea săptămână, adică a doua zi după Duminica fiului risipitor, începe a se citì în cele dintâiu cinci zile ale fiecărei săptămâni (Lunea, Marțea, Mercurea, Joia și Vinerea) evangelia sfântului evangelist Marcu; Sâmbăta însă și Duminica se citește tot evangelia sf. evangelist Luca.

Sfânta evangelie cea scrisă de stântul evangelist Marcu, afară de timpul mai sus arătat, când se citește împreună și alternativ cu evangeliile sfinților evangeliști Matei și Luca, se mai citește în timpul postului mare, în cele întâi cinci săptămâni, cinci Sâmbete și patru Duminici.

* * *

Această citire a sfintelor evangelii este regulată pentru citirea tutulor celor patru evangelii în decursul anului. Ea se continuă după ordinea mai sus arătată și se practică până în ziua de astăzi în sfânta noastră biserică creștină ortodoxă a Orientului. Se întrerupe însă la diferitele praznice și sărbători, prin citirea unor anume părți și pericope evangelice cari au legătură cu acele praznice și sărbători, sau au o anologie cu faptul ce se comemorează și se prăznuește. Citirea acestor anumite pericope, în care să se întrevadă legătura sau anologia între coprinsul lor și ziua praznicului, s'au determinat înadins de alcătuitorii eclogariilor, anume a se citì pentru acest sfârșit în acele zile, pentruca credincioșii să vadă această legătură morală dintre praznic și pericopa evangelică și să se edifice și să se întărească tot mai mult în pietate și religiositate reflectând la cele ce s'au citit în biserică în acea zi.

D'asemenea se urmează în eclogarii și cu citirea apostolului. In ziua învierei Domnului, se începe lectura cu Faptele Apostolilor și se continuă după arătările Tipicului.

Apoi vedem că și la citirea continuă a pericopelor apostolice, orânduită a se face pentru cultul public al anului întreg, se observă aceiași orânduială ca și la citirea continuă a sfintelor evangelii. Observăm adică că se întrerumpe

citirea lor continuă la praznice, sărbători și la anumite zile, în cari se prăznuește sau se commemorează anumite fapte și întâmplări din viața Domnului și a celor ce au bine plăcut lui Dumnezeu, pristăvindu-se întru buna credință. La aceste zile citirea continuă se întrerumpe prin anume pericope, cari, ca și pericopele evangelice au legătură cu sărbătoarea, sau cu faptul ce se commemorează și se prăznuește în acea zi.

D'aseminea pericope evangelice și apostolice proprii și anume adequate se citesc și la oficiile sau servirile bisericești care au un caracter specific și particular, ca sfințirea apei, Tedeum etc. Pentru toate acestea s'au căutat a se alege anume astfel de pericope din scrierile Noului Testatament, cari nu numai să aibă legătură, dar să întrupeze ideia cuprinsă a servirei sfinte ce se face, și să fie cu spiritul ei în cea mai strânsă legătură, așa în cât credincioșii să poată vedea luminos noțiunea coprinsă în acea servire și să poată dobândi o învățătură complectă despre ea, încredințându-se în acelaș timp că săvârșirea ei este în spiritul sfintei noastre religiuni.

* * *

Dintre scrierile Vechiului Testament în uzul liturgic al bisericei creștine au fost întrebuințate chiar dela început, în mod deosebit, scrierile profetice în care creștinii citeau pe Mesia Christos Dumnezeu, dar mai pre sus de toate erà în uz Psaltiria sau cartea psalmilor, care, precum se știe cuprinde quintesența întregei învățături biblice a Vechiului Testament. Mare parte din psalmi sunt mesianici, cuprinzând profeții privitoare pe Mesia și pentru aceasta întreaga Psaltire ca și cartea profetului Isaia, sunt socotite ca evangelia Vechiului Testament; apoi psalmii coprind întreaga învățătură dogmatică despre Dumnezeu, carele așa fel este descris și cântat în psalmi, în cât devine prisoselnică aproape toată învățătura dogmatică coprinsă în celelalte scrieri ale revelațiunei Vechiului Testament. După aceia învățăturile

didactice și morale de tot felul cum și în genere sfaturile ce se dau credincioșilor în psalmi, pentru viața lor și împlinirea datoriilor către Dumnezeu, către semenii lor și către ei înșuși, sunt descrise cu atâta simț de pietate și religiositate, cum nu se văd în nici una din celelalte scrieri ale Vechiului Testament.

Pentru aceasta Cartea Psalmilor erà în deosebi iubită și respectată de creștini în toate timpurile și este știut că întru aceasta însuși Domnul și Sfinții săi Apostoli au dat exemplu credincioșilor, căci cunoaștem din istoria evanghelică, cum ei cântau continuu, în diferite timpuri ale zilei psalmi de laudă și mulțumire lui Dumnezeu.

Sfântul Athanasie cel Mare în epistola sa către Marcel, Sfântul Vasile cel Mare în explicările sale asupra psalmului unu, cum și alți sfinți părinți și scriitori bisericești, ne arată lămurit însemnătatea și importanța psalmilor pentru edificarea morală a credincioșilor, cum și iubirea cea mare ce o aveau creștinii pentru aceste sfinte imne, pline de inspirațiune dumnezeească.

Toți sfinții părinți și dascăli ai bisericei, cari au vorbit în scrierile lor de cartea psalmilor îndeamnă cu dinadinsul pe credincioși ca în toată vremea și în tot ceasul să se întărească în credință, în pietate și religiositate și să se edifice moralminte *citind și cântând* cartea Psalmilor. Ei considerau această carte, tot așa de folositoare pentru credincioși, ca și evangeliile, ca și scrierile revelațiunei apostolice.

Pentru aceasta uzul liturgic al Psalmilor ocupă un loc distins și foarte însemnat și în acelaș timp semnificativ chiar dela început în biserica creștină.

Sfinții părinți au orânduit ca Psaltirea să aibă un uz liturgic ca și evangeliile, ca și scrierile noului Testament Ei au dispus citirea ei continuă și regulată în fiecare zi în serviciul divin. Pentru acest sfârșit Psaltirea a fost împărțită în 20 catisme și fiecare catismă în trei stări, și au

orânduit ca în fiecare zi să se citească trei din aceste catisme [1]).? iar această citire să se contiune în tot cursul anului, și nu se întrerupe decât în sfânta și marea Joi a Patimilor, până în săptămâna luminată.

In acelaș timp în fiecare zi la serviciul divin al Ortrinei (slujba dimineței) se citesc cei șease psalmi, numiți exapsalmul sau psalmii dimineței, căci se citesc la slujba dimineței. Ei sunt ps. 3, 38, 63, 88, 103, 143. Iar pe lângă aceasta, mai nu este sfântă slujbă la care să nu se citească psalmi.

Astfel a fost considerată dela început cartea Psalmilor și astfel este considerată și apreciată până în ziua de astăzi în sfânta noastră biserică creștină ortodoxă a Răsăritului.

Așezămintele sfinților Apostoli ne vorbesc despre citirea continuă a tutulor scrierilor vechiului Testament [2]), dar ceea ce s'a conservat până astăzi în uzul liturgic al sfintei noastre biserici este că, după cartea Psaltimilor, pe a doua linie, în uzul liturgic vin scrierile profeților și numai incidental sunt întrebuințate celelalte scrieri ale vechiului Testament, ca scrieri folositoare pentru învățăturile mântuitoare de suflet ce le coprind [3]).

* * *

Citirea pericopelor din sf. Scriptură se făceà în biserica creștină din cele mai vechi timpuri de așa numiți anagnoști sau ceteți, în auzul tutulor credincioșilor. Numai cetirea pericopelor evangelice era un drept exclusiv al treptelor ierarchice. Cetirea evangeliei se făcea de diacon, de preot sau de episcop, precum ne încredințează cele mai vechi tradițiuni [4]).

---

[1]) Aceste subdivisiuni ale Psaltiriei se numesc cathisme=șederi fiindcă la citirea lor se îngăduia credincioșilor să șadă jos și să asculte citirea. Fiecare cathismă se subîmparte în trei *stări* însoțite de rugăciune și doxologie, când poporul trebuea a se sculà și a se rugà și închinà lui Dumnezeu stând drepți în picioare.

[2]) Comp. Așezăm. Apost. II, 57.

[3]) Vezi Tipicul bisericesc care arată întrebuințarea lor la fiecare sfântă slujbă.

[4]) Comp. Așezăm. Apost. II. 57; Sozomen VII. 40; Ioan Chrisost. Omilia III la a II epist. către Tesalonicenі.

Când se citea sf. Evangelie toți credincioșii trebuiau să se ridice în picioare; de unde și până astăzi avem îndemnul liturgic: «Înțelepciune, *drepți să ascultăm sfânta Evanghelie*».... și toți trebuia în liniște și în pietate, cu credință să asculte cuvintele Dumnezeești [1]). Numai celor bolnavi sau celor slăbiți de bătrânețe, le erà ertat a sta jos. Istoricul Sozomen arată că a fost foarte surprins că cei din Alexandria nu respectau acest obicei, de a se sculà și a sta drepți să asculte sfânta Evangelie. El spune că nicăieri în altă parte nu aflase acest lucru și despre nimeni nu auzise că fac una ca aceasta. Același istoric ne arată, și după dânsul foarte mulți sf. părinți posteriori ne încredințează, că în toate bisericile Orientului la cetirea Evangeliei credincioșii aprindeau lumânări, în semn de bucurie duhovnicească. Acest uz s'a păstrat până în ziua de astăzi în sf. noastră biserică, ca la cetirea sfintei Evangelii să fie sfeșnice aprinse. Când diaconul ese din sf. Altar cu sf. Evangelie, merg înainte sfeșnice aprinse, și când o citește în mijlocul bisericii, să le aibă în fața sa, sau de a dreapta și de a stânga aprinse; iar când o citește sus în amvon, să fie de asemenea lumini aprinse de o parte și de alta.

* * *

Acesta este uzul liturgic al sfintelor Scripturi. In legătură cu el pentru complectarea cunoștinței, despre rostul și scopul cetirei lor, putem observà că la cetirea pericopelor din sfânta Scriptură, dar mai ales după cetirea evangeliei, totdeauna, în adunările credincioșilor, după tradițiunea moștenită din sinagoga judaică [2]) urmà predica sau învățătură asupra cuvântului Dumnezeesc, care la început erà foarte scurtă și simplă. Ea constà mai mult dintr'o sfătuire ce se adresà credincioșilor. Se mărginea la

[1]) Comp. Așezăm. apost. II 57.
[2]) Comp. Luca VI, 20. Fapt. Apost. III. 15.

explicarea pericopei cetite, și se extrăgea din ea sfătuiri pentru viața de toate zilele a credincioșilor.

Cu privire la aceasta sf. Iustin filozoful și martir ne spune: «Indată ce încetă cetirea cuvântului Dumnezeesc, întăiul stătător [1]) al bisericii ținea o cuvântare, prin care îndemnà și sfătuià pe credincioși ca să se îndemne la fapte bune și plăcute lui Dumnezeu» [2]).

In bisericile creștine însă, din părțile Orientului, foarte de timpuriu a început, ca predica sau cuvântarea ce se făceà asupra cuvântului Dumnezeesc să fie întinsă și desvoltată; să fie însoțită de mulțimea cunoștințelor și alcătuită după toate formele retorice. Predicatorii creștini se sileau din toate puterile să imiteze prin predicele și omiliile lor discursurile și chiar teoriile retorilor diferitelor școale filozofice pe unde se instruiau și își tăceau educațiunea.

Din contră, bisericile creștine din părțile Occidentului așa de mică importanță dădeau predicei, încât istoricul Sozomen, scriind despre aceasta, foarte scandalizat, zice: «Aci nici episcopul, nici nimeni din cler nu predică, nici nu învață pe credincioși» [3]).

Lipsa predicei și a explicării cuvântului dumnezeesc, Sozomen crede că erà cauza pentru care mulți credincioși se aflau în cea mai desăvârșită necunoștință despre cele privitoare pe sfânta lor credință și în moravurile lor, erau cu desăvârșire sălbateci [4]).

* * *

Dar dacă orientul a făcut mai mult uz de predică și de explicarea cuvântului dumnezeesc în deosebi al Evangeliei sau Apostolului, ce se citea în adunările credincioșilor

[1]) Iustin Apolog. I cap. 67.

[2]) In original este terminul προεστὼς, care s'a conservat și până astăzi, așa netradus în sf. noastră biserică. Se zice proestos, cel ce are întăietatea în biserică când se serveşte.

[3]) Comp. Sozomen: Istoria bisericească VII, 19.

[4]) Comp. Sozomen locul citat.

și dacă aci predica era ca și nedespărțită de citirea sfintelor Scripturi, apoi foarte de timpuriu s'a făcut și abuz de ea, din care cauză vedem că chiar din secolul al V, începe a fi rară, pânăce aproape dispare cu totul, ajungând a fi aproape meteorică pe întregul orizont al bisericei lui Iisus Christos. Cauzele sunt multiple.

Sfântul Chrisostom, cel mai ilustru, cel mai însemnat și mai mare orator al bisericei creștine, acela care prin cuvântările sale putea să mișce pe credincioși, să-i entusiasmeze până la cel mai extrem delir și în acelaș timp să-i facă sclavi cuvintelor sale, iată ce ne spune în una din omiliele sau cuvântările sale: «Puteți să lăudați și să apro-«bați cele zise; dar mie nu-mi trebue, nici sgomot, nici «turburare, nici glasuri de aprobare. Un singur lucru vo-«esc, ca să ascultați cu liniște și cu băgare de seamă și «să faceți cele ce zic. Acest zgomot de aprobare îl do-«resc; acest cuvânt de laudă îl voesc. Iar dacă lauzi și «aprobi cele zise și nu faci ceeace lauzi și socotești ca «lucru cel mai bun și drept, nu te condamni singur în «mod groaznic? Ba încă ne condamnăm cu toții împreună «și ne facem de râs. Căci aci nu sunt lucruri teatrale, «nici nu privim la actori, ca numai să aprobați bătând «din palme. Aci este o școală duhovnicească; și pentru «aceea aci nu se învață decât unul și acelaș lucru bun și «plăcut lui Dumnezeu, și nu să cere alt decât să priviți, «să ascultați și să dovediți prin fapte, că în adevăr ați «auzit, cele ce vi s'a spus» [1]).

Cuvintele sfântului Ioan Chrisostom sunt imagine vie despre cele ce se petreceau la discursurile sau cuvântările bisericești. Și dacă la el se petreceau astfel de lucruri, ce trebue să fi fost cu predicatorii, cari nu erau bine pregătiți?

Pentru aceasta vedem că sfinții părinți ai bisericii sfătuesc pe credincioși din toate puterile lor să asculte în liniște, și erau îndemnați la aceasta cu atât mai mult, cu

[1]) Comp. sf. Ioan Chrisostom omilia 17 la evang. lui Matei.

cât se întâmplà ca, pe lângă aprobări să fie și desaprobări, și atunci atitudinea aceasta a credincioșilor erà o profanare și a cultului Dumnezeesc și a locului celui sacru și sfânt unde se adunau credincioșii spre a se rugà lui Dumnezeu.

*
* *

Dar dacă predica a devenit rară și mai nu se mai întrebuințà, *cetirea continuă a sf. Scripturi în uzul liturgic a fost și a rămas pururea partea sa esențială*, și mai ales, că întreaga imnologie bisericească, ce îmbrăcà și îmbracă întregul cult, nu aveà și nu are alt punct de plecare și alt coprins, decât învățătura ce se aflà în sfintele scripturi. Pentru aceasta, una s'a înlocuit prin alta. In schimbul predicii, s'a dat mai mare extensiune citirilor din sf. Scriptură și imnologiei sacre, care reprezentà în mod admirabil diferite părți și învățături ale Scripturei, și care fiind cântată și citită clar și frumos, întărea tot așa de bine pe credincioși în pietate și religiositate, ba poate în unele mai cu succes, decât predica, pentru care se cerea multe condițiuni ca ea să fie la înălțime, să folosească și să edifice pe credincioși.

Drag. Demetrescu.

EVANGELIA
SĖŬ
VIAȚA ȘI INVĖȚĂTURA DOMNULUĬ NOSTRU
IISUS CHRISTOSŬ
DUPRE CEĬ PATRU EVANGELIȘCĬ; PUSĂ ÎN ȘIRŬ CHRONOLOGICŬ ȘI PARAPHRAZATĂ.

DE

MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŬ.

(Urmare și sfârșit, vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXXII-lea, No. 7)

4) După ce tóte myrpurtătórele se întrunise, étă că Iisus le vine întru întimpinare și le oréză: «bucurați-vă»! Ele cunoscêndu'lŭ, s'au apropiatŭ de elŭ, s'aŭ proșternutŭ la piciórele luĭ, cuprinse de fricâ. Iisus le îmbărbătéză dicêndu-le: «nu vĕ temeți! Duceți-vĕ și spuneți fraților meĭ, ca să se ducă în Galileea; acolo mĕ vor videà». Decĭ întorcênduse ele dela morměntŭ aŭ anunțatŭ tóte acestea celor unspredece Apostolĭ și celoralalți învĕțeceĭ aĭ luĭ Iisus, cariĭ toți plângeaŭ și se tânguiaŭ nemângâiatŭ după învĕțĕtoriulŭ lor. De asemenea le-a spusŭ și Maria Magdalina viderea eĭ particulară, și cuvintele ce 'ĭa dișŭ eĭ Domnulŭ. Eĭ ânse, cu tóte încredințările ce le dădeaŭ muĭerile, (între care eraŭ Ioana, și Maria muma luĭ Iacobŭ și altele), că Iisus a înviatŭ, că ele l'aŭ vĕdutŭ și aŭ conversatŭ cu elŭ,—nu le credeaŭ, și socotiaŭ spusele lor de productŭ alŭ fantasieĭ iritate și prin urmare---amăgire.

5) Ostaşiĭ ce fusese puşĭ de pază la mormêntŭ, venindu'şĭ în simţire din buĭmăcirea produsă asupra lor prin evenemintele ce aŭ însoţitŭ învierea Domnuluĭ, aŭ vĕḑutŭ sigilurile rupte, pétra dela întrarea mormêntului resturnată, şi corpulŭ costodiatŭ de eĭ lipsindŭ. Eĭ atuncĭ s'aŭ înfricoşatŭ maĭ multŭ de pedépsă din partea procuratoruluĭ, aŭ părăsitŭ posturile lor şi s'aŭ împrăştiatŭ. Pe când Myrpurtătórele se duceaŭ la mormêntŭ, unĭĭ din eĭ întraŭ în cetate, şi s'aŭ dusŭ de aŭ relatatŭ Archiereilor tóte cele petrecute la mormêntŭ. Aceştia cuprinşĭ de oróre, îndată se întruniră cu ceialalţĭ membri aĭ Sinedriuluĭ, spre a se consultà, ce este de făcutŭ în aseminea neaşteptată întêmplare, atât de amenințĕtóre pentru dênşiĭ. Eĭ decisă în unire a negà înviĭărea luĭ Iisus din tóte puterile lor, pentru ca ea să nu devinĕ credinţă generalĕ în poporŭ. Maĭ întĕiŭ decĭ liniştiră pre ostaşĭ, cariĭ se temeaŭ de a nu fi învinovăţiţĭ că nu ş'aŭ făcutŭ cu fidelitate datoria de păzitorĭ; nu numaĭ 'iaŭ asiguratŭ, că nu vorŭ păţi nimică, dar leau datŭ şi mulţĭ banĭ, cu condiţiă, ca eĭ să spună la toţĭ, că învĕţĕceiĭ luĭ Iisus, aŭ venitŭ în puterea nopţii, într'unŭ momentŭ, când eĭ din întêmplare toţĭ adormise, şi l'aŭ furatŭ. Aŭ asiguratŭ pre custoḑĭ, că dacă vor urmà aşa, chiar de arŭ audì Procuratorulŭ că eĭ aŭ dormitŭ la ştrajă, şi arŭ voì să'ĭ pedepséscă, autoritatea Sinedriuluĭ va întrevenì în favórea lor şi'i va scăpà de orĭ ce pedépsă 'iarŭ amenințà. Soldaţiĭ, luândŭ baniĭ dela căpiteniile jidovescĭ, aŭ făcutŭ precum li s'a ordonatŭ, aŭ respânditŭ în tóte părţile vestea falşă despre furarea corpuluĭ luĭ Iisus de învĕţĕceiĭ seĭ. Şi acéstă credinţă absurdă s'a acceptatŭ de jidovimea cea fără inimă, şi se perpetuă în ea până astăḑĭ.

6) După arĕtările Domnuluĭ înviatŭ, de care s'a vorbitŭ maĭ sus, în aceeaşĭ ḑi s'a arĕtatŭ eĭŭ âncă la doĭ din învĕţĕceiĭ seĭ,—Cleopa şi Luca,—când eĭ se duceaŭ dela

Ierusalimŭ la Emmausŭ, între care localităţi erà o distanţă de şesedecĭ de stadiĭ. Invĕţeceiĭ, mergêndŭ pe calea acésta, conversaŭ asupra evenemintelor ḑileĭ,—înviarea şi urmările ei. Faça lor erà tristă şi meditativă. Iisus, ajungêndu'ĭ din urmă, s'a asoçiatŭ cu eĭ şi mergeaŭ toţi împreună; eĭ ânse nu'lŭ cunoşceaŭ, ca şĭ când le-ar fi fostŭ ochiĭ acoperiţĭ. Iisus, care auḑise conversaţia lor şi le videà tristeţa, îĭ întrebă: «ce întêmplare este aceea despre care voĭ conversaţĭ mergêndŭ, şi pentru ce sûnteţĭ aşa triştĭ»? Cleopa îĭ respunde: «Aŭ dóră numaĭ tu singur dintre câţĭ aŭ fost în Ierusalimŭ nu cunoşci evenemintele întêmplate acolo în aceste ḑile»? Iisus, prefăcêndu-se a nu şci, îlŭ întrebă: «care eveneminte»? «Acele cu Iisus Nazoreul,—respunse eĭ, carele erâ prophetŭ, puternicŭ prin faptă şi prin cuvêntŭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi a tot poporuluĭ; cum l'aŭ predatŭ Archiereiĭ şi căpiteniele poporuluĭ la osândă de mórte, şi l'aŭ crucificatŭ? Éră noi speram că elŭ va izbăvì pre Israilŭ. Dar speranţa noastră a muritŭ împreună cu dênsulŭ; astăḑĭ este deja atreea ḑi de'a mórtea luĭ. La măchnirea nóstră s'a adaosŭ acum şi o mare nedumerire şi mirare; căcĭ órecare muĭerĭ dintr'ale nóstre, ducêndu-se astăḑĭ diminéţă la mormêntulŭ luĭ, nu aŭ găsitŭ acolo corpulŭ luĭ, şi înturnându-se acasă aŭ spusŭ, că aŭ vĕḑutŭ arĕtare de Ângerĭ, cari aŭ vorbitŭ cu ele şi leaŭ asiguratŭ că elŭ a înviatŭ. S'aŭ dusŭ după aceea la mormêntŭ şi uniĭ dintre bărbaţiĭ noştri, şi aŭ aflat adevĕrate cele ce spusese muĭerile; dar pre elŭ nu l'aŭ vĕḑut.» Atuncĭ Iisus a începutŭ a le vorbì cu unŭ tonŭ mustrătoriŭ: «Câtŭ sûnteţĭ de nepriceputĭ la minte şi greoĭ la inimă, de nu înţelegeţĭ preḑicerile propheţilor! Aŭ dóră n'aŭ prespusŭ eĭ tóte aceste pătimirĭ ale luĭ Messia, şi cum are elŭ să se proslăvéscă»? Apoĭ a începutŭ a le explicà tóte propheţiele scriptureĭ despre Messia, începêndŭ dela cărţile luĭ Moisi. Conversaţia acésta a continuatŭ până aŭ

întratŭ în satulŭ Emmausŭ; acolo elŭ ş'a datŭ aerulŭ că voesce a continuà calea maĭ departe. Eĭ nu se puteaŭ dispărți de dênsulŭ; așa de multŭ vorbele luĭ eraŭ atingĕtóre de inima lor! Aŭ începutŭ decĭ a'lŭ oprì din cale și a'lŭ rugà: «rămâĭ cu noĭ; deja este târdiŭ, și ḍiua a plecatŭ spre séră.» Elŭ a întratŭ în casa, unde s'aŭ oprit eĭ și a rĕmasŭ să mâĭe cu dênșiĭ. Când a sositŭ timpulŭ cineĭ, Iisus luândŭ pânea, a bine-cuvêntatŭ, a frântŭ și a datŭ lor, cu aceeașĭ rênduélă, cum urmase elŭ totdéuna. Atuncĭ eĭ, ca cum prin minune li s'arŭ fi dischisŭ ochiĭ, aŭ cunoscutŭ în acestŭ streinŭ, pre iubitulŭ lor învĕțĕtoriŭ, pre Christos celŭ înviatŭ; dar elŭ în acelŭ momentŭ numaĭ erà cu eĭ; se făcuse nevĕḍutŭ. Atuncĭ eĭ aŭ începutŭ ase întrebà între eĭ, cuprinșĭ ḍre cât de bucuriă pre atâta de mirare și de uimire: «Cum nu l'am putut noĭ cunósce pe cale, când ardeà inima nóstră de dorulŭ luĭ, când elŭ vorbià cu noĭ și ne explicà scripturile»? Sculându-se dela masă în acelŭ momentŭ, s'aŭ re'nturnatŭ în Ierusalimŭ, și aflând adunațĭ la unŭ locŭ pre ceĭ unspreḍece Apostolĭ- și pre ceialalțĭ învĕțĕceĭ, fură întimpinațĭ de dênșiĭ cu ves, tea că a înviatŭ Domnulŭ, și că s'aŭ arĕtatŭ luĭ Simon, adică luĭ Petru (Kipha). (Acésta fusese atreea arĕtare, carea preaesese aceleĭ vĕḍute de Apostoliĭ ce mergeaŭ în Emmausŭ). Cleopa și Luca, din parte-le âncă aŭ spusŭ întĕlnirea lor cu Domnulŭ pe cale, conversația lor cu elŭ și cum l'aŭ cunoscutŭ când a frântŭ pânea. Cu tóte aceste ceĭ ce nu'lŭ vĕḍuse nu aŭ creḍutŭ acestorŭ spuse, orĭ cât de îmbucurătóre eraŭ ele pentru dênșiĭ.

7) In aceeașĭ séră, pe când toțĭ învĕțĕceiĭ, afară de Thoma, eraŭ adunațĭ în casă și ușile eraŭ încuiate de frica Iudeilor, șeḍêndŭ eĭ la cină și conversândŭ despre înviarea și arĕtările Domnuluĭ, de-o-dată Iisus stătù în miḍlocŭlŭ lor și'ĭ salută cu: «pace voî!» Apoĭ adresându-se cătră ceĭ ce nu credeaŭ spuselor despre înviarea sea, a împutatŭ

necredința și duritatea inimeĭ lor. Eĭ s'aŭ confusiatŭ și spăimêntatŭ, părându-li-se de-o-dată că înaintea lor stă o fantomă, o nălucă. Spre a'ĭ liniștì și a'ĭ convinge Iisus le dice: «pentru ce v'aț̆ĭ confusiatŭ, și pentru ce atâtea stranie cugetărĭ cuinuescŭ inimele vóstre? Eŭ sûm învĕțĕtoriulŭ vostru ceĭŭ crucificatŭ de Iudeĭ; priviț̆ĭ spre încredințiare semnele ranelor la mânĭ, la picióre și la cósta mea; apropiați-vĕ și pipăiț̆ĭ corpulŭ meŭ, ca să vĕ convingeț̆ĭ, că înnaintea vóstră nu este o fantomă; căcĭ fantoma nu are corpŭ din carne și óse, precum videț̆ĭ că amŭ eŭ.» Dicêndŭ aceste le a arĕtatŭ mânele, piciórele și cósta sa. Bucuria și uĭmirea lor aŭ fostŭ așa de mare, încât eĭ numaĭ se uĭtaŭ la dênsulŭ, fără a'șĭ puteà da sémă nicĭ de modulŭ înviăreĭ, nicĭ de modulŭ cum elŭ se aflà în mid-locului lor, fiind ușele încuiate. Spre deplina lor convingere, atuncĭ elŭ a cerutŭ la eĭ de mâncare. Eĭ îndată 'iaŭ propusŭ oparte de peșce friptŭ și unŭ fagurŭ de miere, și elŭ a mâncatŭ de façă cu toț̆ĭ. Conversândŭ cu dênșiĭ, le-a amintitŭ, că aceea despre care eĭ acum se nedumerescŭ, elŭ le o spusese dinainte, când petrecea cu dênșiĭ și'ĭ învĕțâ; căcĭ trebuià a se împlinì tóte cele scrise pentru dênsulŭ în legea luĭ Moisi, în cărțile propheț̆ilor și în a Psalmilor. Prin acéstă conversațiă cugetarea lor s'a lămuritŭ și aŭ începutŭ a pricepe cuvintele scriptureĭ în adevĕratulŭ lor sensŭ, éră nu în acelŭ înventat de Phariseĭ. Continuândŭ Iisus le aŭ dișŭ: «Așa este scrisŭ în scriptură despre Messia, prin urmare așa trebue să se împlinéscă la elŭ tóte: elŭ trebuià să pătiméscă, să móră pe cruce, și a treea dĭ să înviăze din morț̆ĭ; apoĭ să se predice la tóte popórele, începândŭ dela Ierusalimŭ, pocăința și ĭertarea pĕcatelor prin credința elŭ. Éră voĭ să fiț̆ĭ predicatoriĭ și marturiĭ tuturor acestora ce aț̆ĭ vĕdutŭ și auditŭ dele mine. In fine le a repețitŭ orarea: «pace voî! precum m'a trimisŭ Tatălŭ în lume să lucru pentru mântuirea ómi-

nilor, așa și eŭ vĕ trimitŭ să predicați și să convertiți la calea mântuireĭ. Ḍicêndŭ acésta, a suflatŭ asupra lor, și a adaosŭ: luați Duchŭ Sântŭ, în puterea căruia să puteți și voĭ a ĭertà séŭ a reținea pĕcatele ominești. Și fiți siguri, că pĕcatele ce veți ĭertà voĭ pe pământŭ, se vor ĭertà și la ceriŭ; éră acele, pre care voĭ le veți socotì neĭertabile și le veți reținea asupra pĕcătoșilor, se vor reținea și la ceriŭ».

8) La arĕtarea luĭ Iisus, descrisă până aci, nu se întêmplase presentŭ unulŭ dintre ceĭ unspredece Apostolĭ,—Thoma, pronumitŭ Didimŭ (gémenŭ). La re'nturnarea luĭ între eĭ, toți îĭ spune: «noĭ amŭ vĕḍutŭ pre Domnulŭ»! Elŭ nicĭ-de-cum nu voĭ să crédă cu tóte asigurările lor, că aŭ vĕḍutŭ până și ranele luĭ la mânĭ, la picióre și la cósta luĭ, și că a mâncatŭ cu dênșiĭ. «Eŭ nu voiŭ crede, le respunse Thoma, până ce nu voiŭ vedeà însumĭ ranele cuĭelorŭ la mânele luĭ; și êncă maĭ multŭ—până ce nu voiŭ pune degetulŭ meŭ pe ranele cuielorŭ, și până ce nu mă voiŭ atinge cu mâna mea de rana cósteĭ luĭ». După optŭ ḍile dela acésta, îĭ Duminica următóre, învĕțeceiĭ, împreună și cu Thoma, erau de aseminea adunați într'o casă, tot cu ușele încuiate. Iisus se arĕtă de odată în miḍloculŭ lorŭ, și'ĭ ori: «pace vóî». Indată adresându-se cătră Thoma îĭ ḍise: «adă degetulŭ tău încóce, pipăește și veḍĭ mânele mele cele rănite; adă mâna ta și te atinge de cósta mea: convinge-te! nu remăneà întru necredință; ci crede». Arĕtarea cea miraculósă, recitarea proprielor cuvinte cu care Thoma exprimase necredința sa, aŭ frapat pre Apostolulŭ celŭ cu spiritŭ forte, încât elŭ, ne maĭ avêndŭ pe ce bazà necredința sa, a recunoscutŭ învierea și a esclamatŭ cu formula de rugăciune: «Domnulŭ meŭ și Dumneḍeulŭ meŭ!». Adică recunoscu nu numaĭ că tu eștĭ Iisus învĕțĕtoriulŭ meŭ; darŭ ăncă maĭ multŭ: tu eștĭ Domnulŭ și Dumneḍeulŭ meŭ. Iisusŭ îi observă atunci, că credința

basată pe experiența simțurilorŭ corporalĭ nu este credința cea perfectă, cu carea trebue să se destingă învĕțĕceiĭ luĭ Christosŭ, ci aceea, carea vine de sus, prin charulŭ luĭ Dumnedĕŭ, care locuesce și lucreadă în inimă: «Aĭ crezutŭ și tu, Thomo, după ce m'aĭ vĕdutŭ; fericiți aceĭ ce vorŭ crede întru mine fără ca să mĕ fi vĕdutŭ cu ochiĭ lorŭ». Multe alte minunĭ a făcutŭ Iisus înaintea învĕțăceilorŭ, care nu s'aŭ scrisŭ în Evangeliă. Câte s'aŭ scrisŭ sunt de ajunsŭ a ne încredința, că Iisusŭ este Messia, Fiulŭ lui Dumnedĕŭ, și că prin credința întru dênsulŭ vomŭ dobândì viața cea adevĕrată.

9). Altă dată Iisus s'a arătatŭ la câți-va din învĕțăceiĭ sĕĭ ce pescuiaŭ la Marea Tiberiadeĭ. Acești erau: Simon, pronumitŭ Petru; Thoma, pranumitŭ Didimŭ; Nathanailŭ celŭ din Cana galileeĭ; Iacob și Ioanŭ fiĭ luĭ Zevedeŭ, și încă alți doĭ ale cărorŭ nume nu se menționéză în evangeliĭ. Arĕtarea a urmatŭ în modulŭ acesta: Simon Petru zise cătră sociĭ seĭ: «mĕ ducŭ să prinzŭ pesce». Ceialalți âncă exprimară aceiași dorință: «mergemŭ și noĭ cu tine». Eșindŭ îndată, s'au suitŭ în o luntre. Era timpulŭ nopțiĭ. Nóptea era la fine, și eĭ nu prinsese nimica. Pe când se făceà ziua, étă Iisus sta pe țărmŭ aprópe de Apostolĭ pescarĭ. Eĭ nu l'aŭ cunoscutŭ. Iisus a începutŭ a vorbì cu eĭ adresându-le întrebarea: «fiilor! nu aveți ceva de mâncare?» Aceia au respunsŭ: «nu!». Iisus, înțelegândŭ că ei n'aŭ prinsŭ âncă pesce, le-a dișŭ: «aruncați mreja de a drépta luntreĭ și veți prinde». Eĭ aŭ aruncatŭ mrejele în acea parte, și au prinsŭ atâta pesce, în cât nu puteaŭ scóte mrejele de mulțimea luĭ. Acéstà miraculósă pescuire făcu atentŭ pre Ioan, învĕțĕcelulŭ celŭ iubitŭ; elŭ cunoscu în omulŭ de pe țermŭ pre Iisus și spuse lui Petru, că acela «este Domnulŭ» Petru audind că Domnul este pe țermŭ, grăbì a'și lua chaina pe sine, căcĭ ĕra desbrăcatŭ și ne așteptând maĭ multŭ, sărì din luntre în apŭ, spre a

ajunge cât maĭ curândŭ la Iisus, căcĭ depărtarea până la țermŭ era numaĭ ca de dóuă sute coțĭ. Ceialalțĭ învĕțeceĭ aŭ plutitŭ cu luntrea, trăgândŭ pupă sine mreja cu peș-cele la țermŭ. Dupăce aŭ eșitŭ eĭ la țermŭ, aŭ găsitŭ acolo focŭ aprinsŭ, peșce frigându-se și pâne pregătite lor de Iisus, carele tot odată ceru dela eĭ să aducă și din pe-șcele ce atuncĭ prinsese. Petru celŭ ântĕiŭ s'a grăbitŭ a împlinì cererea luĭ Iisus; a scosŭ mreja pe țermŭ, și a gă-sit-o plină de peșcĭ marĭ, în numărŭ de una sută cinci-deci și treĭ. Cum că această pescuire s'a făcutŭ prin pu-terea miraculósă a luĭ Iisus, s'a cunoscutŭ și de pe aceea, că mreja lorŭ nu s'a ruptŭ, deși era împovărată cu așa mare greutate. Iisus ia invitatŭ la masa sa: «veniți prân-diți». Eĭ se supunŭ, fără a fi cutezatŭ vre unulŭ a'lŭ în-trebà: «Tu cine eștĭ»? fiind toțĭ încredințațĭ că este Dom-nulŭ lor—Iisus. După ce s'aŭ aședatŭ la mâncare, Iisus a luatŭ pânea și peșcele și a împărțitŭ la toțĭ. Cu acésta deja a treea óră s'a arĕtatŭ Iisus Apostolilor grupațĭ la unŭ locŭ. După prândŭ Iisus cunoscêndŭ mustrarea cons-ciințeĭ carea neliniștea pre Petru pentru cele treĭ renegărĭ ale Séle, prin care elŭ se esclusese din numĕrulŭ adep-ților luĭ Iisus, chiar fiind fostŭ prevenitŭ de acéstă greșélă, îĭ adresază acéstă întrebare: «Simone, fiule alŭ luĭ Iona! adevĕratŭ este, că tu mĕ iubeșcĭ maĭ multŭ decât ceialalțĭ? Petru respunse cu umilință: «Așa Dómne! Tu șciĭ, că eŭ te iubescŭ». Iisus îlŭ chiamă iar în numĕrul Apostolilor, de unde căduse: «pașce mieĭ meĭ». Adică: întră iar în numĕrulŭ păstorilor turmeĭ ceĭ cuvêntătóre, pre carea o amŭ agonisitŭ cu sângele meŭ. Aceéșĭ întrebare fu adre-sată luĭ Petru adóua óră: Simone alŭ luĭ Iona! mĕ iubeșcĭ óre? Petru de aseminea îĭ dă acelașŭ respunsŭ, cu óre-care emoțiune: «Așa Dómne! Tu șciĭ, că eŭ te iubescŭ.» Iisus érășĭ îlŭ rechiamă la păstoriă: «pașce oile mele». Când Iisus repețì a treea óră întrebarea: «Simone alŭ luĭ

Iona! óre mĕ iubeșcĭ tu»? Acéstă atreea întrebare, a amintitŭ luĭ Petru întreita sa renegare, și elŭ s'a măchnitŭ, și, spre adeverirea devotamentuluĭ seŭ cătră Iisus, a apelatŭ la omnisciința luĭ cea divină: «Dómne! tu tóte șciĭ; Tu șciĭ că eŭ te iubescŭ». Iisus atreea óră îlŭ chiamă la păstoria Apostolică: «pașce oile mele.» Apoĭ îĭ prespusă într'un modŭ figuratŭ, că elŭ va încheeà cariera Apostolică prin o mórte aseminea cu a sa—prin crucificare: «Când eraĭ tĕnărŭ, te încingeaĭ singur, și âmblaĭ unde voiaĭ; dar după ce veĭ îmbătrâni, veĭ tinde mânele téle, și altulŭ te va încinge, și te va duce acolo, unde nu'țĭ va fi voia.» Evangelistulŭ Ioan, reproducêndŭ aceste vorbe, observă că ele pre'ntypuiaŭ modulŭ morțeĭ, cu carea Petru aveà să proslăvéscă pre Dumnedeŭ. Iisus, sculându-se, a dișŭ luĭ Petru: «Vină după mine». Și elŭ l'a urmatŭ. Peste puçinŭ Petru, căutândŭ îndĕrĕptŭ, vede că vineà după Iisus și Ioan, învĕțĕcelulŭ celŭ iubitŭ, carele, la cină erà înclinatŭ cu capulŭ pe peptulŭ luĭ Iisus, și'lŭ întrebase: «Dómne! cine te va predà»? Pe acesta vĕdindu'lŭ Petru venindŭ în urma lor, și șciind cât de mult Iisus îlŭ iubește, a voitŭ să șciă, ce sfîrșitŭ va aveà și elŭ, pentru aceea a întrebatŭ ce se va întêmplà cu elŭ: «Dómne! dar acestuia ce»? Iisus nu a voitŭ a îndestulà curiositatea luĭ, ci prin respunsulŭ seŭ 'ĭ adatŭ a înțelege că nu este de folosŭ omuluĭ a se ocupâ cu aseminea cestiunĭ, ci a le lăsà providențeĭ divine, mărginindu-se numaĭ a'șĭ face datoriele séle. «Ce te privește acésta»? îĭ dișe Iisus; «chiar de a'șŭ voì ca elŭ să rĕmână până la venirea mea. Tu vină după mine.» Atât Petru, cât și ceialalțĭ Apostolĭ, cărora le a spusŭ elŭ cuvintele dișe de Iisus pentru Ioan, aŭ înțelesŭ că acestŭ învĕțĕcelŭ *nu are să móră* nicĭ-o-dată, deși Iisus nu dișese că Ioan n'are să móră, ci numaĭ: «de așŭ voì să rĕmână elŭ până la venirea mea: ce te privește»? Cuvintele aceste chiar în sensŭ propheticŭ luându-le, ele nu

potŭ însemnà maĭ muitŭ, decât că Ioan aveà să rĕmână în viață maĭ multŭ de ceialalțĭ Apostolĭ, până ce va vedeà venirea judecățeĭ luĭ Dumnedeŭ, predisă de Iisus asupra Iudeilor și a Ierusalimuluĭ. Despre acéstă arĕtare a luĭ Iisus mărturisesce ênsușĭ Sântulŭ Apostolŭ Ioan, care o a și scrisŭ în Evangelia sa; și este șciutŭ că mărturia luĭ, ca a unuĭ ênsuși-vĕdĕtoriŭ, este adevĕrată.

10) Iisus s'a maĭ arĕtatŭ în deosebĭ luĭ Iacobŭ, și apoĭ întru o adunare a învĕțĕceilor seĭ, unde se aflâ unŭ numĕrŭ maĭ mare de cincĭ sute de frațĭ întru Christos. Apostolulŭ Pavelŭ, carele spune despre acéstă arĕtare a înviatuluĭ Iisus, adaoge, că pe timpulŭ când scrià elŭ, deșĭ uniĭ din acești frațĭ reposase, mulțĭ ênsă din eĭ trăiaŭ.

11) Apostoliĭ ceĭ unspredece, împreună și cu alte persóne din învĕțĕceiĭ lor și aĭ luĭ Iisus, s'aŭ dusŭ în Galileea, la muntele, unde le promisese Iisus a li se arĕtà după înviare (Math. XXVI, 32; XXVIII, 7). Fiind eĭ acolo în așteptare a venitŭ la dênșiĭ Iisus. Eĭ, vĕdindu'lŭ s'aŭ închinatŭ luĭ. Uniĭ de-o-dată se îndoiaŭ până ce Iisus a începutŭ a le grăì: «Datumi-s'a dela Tatălŭ tótă potestatea în ceriŭ și pe pământ. In puterea eĭ dar voĭ mergețĭ în tótă lumea și predicațĭ tuturor Evangelia; învĕțațĭ tóte națiunile aceea ce eŭ v'amŭ învĕțatŭ, și botezațĭ pre toțĭ în numele Tatăluĭ, și alŭ Fiiuluĭ, și alŭ Sântuluĭ Duchŭ; învĕțați'ĭ să observe și să facă tóte cele comendate de mine voĭ. Celŭ ce va aveà credință, și se va botezà, acela se va mântuì; éră cine nu—acela se va condemnà. Adevĕrațiĭ meĭ credincioșĭ vor dobêndì o putere supra-naturalĕ; eĭ la trebuință în numele meŭ vorŭ produce semne marĭ ale puterеĭ divine: vor alungà demoniĭ; vorŭ grăì în limbĭ nóuĕ, vor luà în mânĭ șerpĭ; și de arŭ bea ceva otrăvitoriŭ, pe eĭ nu'ĭ va vătămà; îșĭ vorŭ pune mânele pe bolnavĭ, și aceea se vor însănătoșà. Și eŭ, deși în modŭ nevĕdibilŭ, voiŭ fi cu voĭ și cu urmașiĭ voștri tot-dé-una, până la sfîrșitulŭ lumeĭ.

§. 73. *Arĕtarea luĭ Iisus în ḑiua a patruḑecea deła înviere. Înălțarea la ceriŭ. Apostoliĭ dnpă înălțare.* (Luc. XXIV, 49—51; Marc. XVI, 19—20; Fapt. I, 1—14; II, 1—4).

1). Evangelistulŭ Luca, la începutul cărței faptelor apostolice, spune luĭ Theopilŭ, căruia a dedicatŭ acéstă carte că Iisus Christos, după înviare, a petrecutŭ încă pe pământŭ în modŭ viḑibilŭ patruḑecĭ de ḑile; că în acestŭ întervalŭ elŭ s'a arătatŭ de multe orĭ învĕțĕceilorŭ săĭ, și prin multe doveḑĭ sigure le a demunstratŭ învierea sa, și a vorbitŭ cu eĭ despre objecte privitóre la împĕrĕția luĭ Dumneḑeŭ, ce avea să se fundeḑe după aceea pe pământŭ. Eară în ḑiua a patruḑecea, adunândŭ pre Apostolĭ, le a ḑisŭ: «Rĕmâneți în Ierusalimŭ, așteptând ŭ făgăduința Părinteluĭ, de carea ațĭ auḑitŭ dela mine. Acea făgăduință eu o voiŭ realisa; mergând eŭ la Tatălŭ meŭ, voiŭ trimite vóă Duchulŭ adevĕruluĭ acelŭ făgăduitŭ de dênsulŭ; prin elŭ voĭ vĕ vețĭ învestì cu o potestate divină, maĭ mare de cât a avutŭ Ioan Botezătoriulŭ; căcĭ botezul luĭ se mărginea numaĭ în curățirea corporală cu apă; dar voĭ preste puçinŭ vĕ vețĭ boteza și sufletește prin Duchulŭ Sântŭ. După aceea, eșindŭ cu eĭ din cetate, mergeaŭ spre Bethania. Pe cale Apostoliĭ l'aŭ întrebatŭ: «Dómne! pótĕ'că acum în curândŭ veĭ restabilì imperiulŭ luĭ Israilŭ? Apostolii nu se puteaŭ disbarà de prejudețele pharisaice pentru imperiulŭ judeo-messianicŭ pe pământŭ, când eĭ speraŭ a dominà preste tóte națiunele. De aceea Iisus abate mintea și inima lorŭ dela asemenea tendință, îndemnându-ĭ a lăsa cursulŭ evenimintelor pământeșcĭ dupre ordinea stabilită de providență; a așteptà lumina Sântuluĭ Duchŭ, ce li s'a făgăduitŭ, și apoĭ a respândì în tótă lumea acea lumină dobândită prin Christos. «Nu este tréba vóstră, le a ḑisŭ elŭ, a scrutà timpurile sau terminele evenemintelor, pre care Tatălŭ ceresc ŭ le a reservatŭ au-

toritățeĭ sale. Când veți primi puterea, ce se va da vóî prin Duchul Sântŭ, atuncĭ veți cunósce natura imperiuluĭ meŭ, și veți fi marturiĭ și predicatoriĭ meĭ în Ierusalimŭ, în tótă Iudeea, în Samaria și preste tot pământulŭ.

2) După ce a ajunsŭ pe muntele Eleonuluĭ, sfârșindŭ conversația cu învĕțĕceiĭ, Domnulŭ s'a ridicatŭ de pe pământŭ, privindu-lŭ eĭ; 'ia bine-cuvântatŭ, a începutŭ a se depărta dela eĭ și a se înălța la ceriŭ, până ce un norŭ la acoperitŭ de cătră privirile lor. S'a înălțatŭ maĭ presus de tóte cerurile, și a ședutŭ de a drépta luĭ Dumnedeŭ Tatălŭ, sau precum explică sântulŭ Pavelŭ, maĭ pre sus de tótă începĕtoria, autoritatea, potestatea, domnia, și maĭ pre sus de orice nume mare, atât din lumea acésta, cât și din cea fiitóre. Și Dumnedeŭ Tatălŭ a supusŭ totulŭ sub piciórele luĭ, și l'a pusŭ maĭ pre sus de tóte, l'a pusŭ capŭ bisericeĭ, carea este corpulŭ lui, plinitatea aceluia carele împle totulŭ cu tóte (Ephes, IV, 10; I, 21, 22, 23). Pe când apostoliĭ priviaŭ, cum se înaltà elŭ la ceriŭ, de odată le-aŭ prestătutŭ doĭ Îngerĭ în formă de bărbațĭ învestițĭ în albŭ și aŭ dișŭ lor: «Galileenilorŭ! ce stațĭ, uitându-vă la ceriŭ? Iisus, carele acum se înalță dela voĭ la ceriŭ, are să viă în acestașĭ modŭ, precum ațĭ vĕdutŭ că s'a înălțatŭ la ceriŭ». Apostoliĭ, făcândŭ semnulŭ închinăreĭ spre Iisus, cu mare bucurie s'aŭ întorsŭ în Ierusalimŭ dela muntele ce se chiamă Eleonŭ, carele este aproape de Ierusalimŭ la o distanță, cât este permisŭ a călătorì Sâmbăta [1]).

3). Apostoliĭ venindŭ în Ierusalimŭ, au intratŭ în apartamentulŭ de sus (iperoonŭ) [2]), alŭ caseĭ unde se adunaŭ

---

[1]) Rabiniĭ au determinatŭ distanța ce era permis, a călătorì un Iudeŭ Sâmbăta, fără a păcătuì prin acésta contra santităței dileĭ:— două mii de pașĭ. Acéstă distanță se numia în poporŭ: ***Calea Sâmbeteĭ.***

[2]) Ὑπερῶον. Unŭ apartamentŭ deasupra caselor. Casele de locuință ale Ebreilor aveau d'asupra o odae mare, unde se retrăgeaŭ, la rugăciune, meditațiune, saŭ convorbirĭ secrete.

Petru și Iacovŭ, Ioan și Andreiŭ, Philipŭ și Thoma, Bartholomeŭ și Matheiŭ, Iacobŭ al luĭ Alpheŭ și Simon Zilotulŭ, și Iuda fratele luĭ Iacobŭ. Toțĭ aceștia aveaŭ aceiași dispozițiune a inimeĭ și petreceaŭ în necontenită rugăciune și cerere la Dumnezeu, împreună cu óre care femeĭ și cu Maria muma luĭ Iisus și cu rudele luĭ. Totdeauna umblau la templu, în timpurile serviciuluĭ divinŭ, lăudândŭ și bine cuvântândŭ pre Dumnedeŭ, până în ḑiua a cincidecea dela înviere, cândŭ s'a pogorâtŭ asupra lor Duchulŭ Sântŭ în chipŭ de limbĭ de focŭ. De atuncĭ aŭ începutŭ a predicà și a respândì pretutindinea Evangelia luĭ Christos, prin ajutoriulŭ luĭ Dumnedeŭ, carele adeverea cuvintele lorŭ prin semnele miraculóse ce le secundà.

Sfântulŭ apostolŭ Ioan închee Evangelia sa cu aceste cuvinte: «Iisus a făcutŭ și alte lucruri multe, dar de s'ar fi scrisŭ tóte cu deamănuntul, socotŭ că nicĭ lumea nu arŭ fi încăputŭ cărțile câte s'ar fi pututŭ scrie». De aici înțelegemŭ, că în Evangeliă sûnt descrise pe scurtŭ, și numaĭ o parte din cele ce a învĕțatŭ și a lucratŭ Iisus, în timpulŭ petrecereĭ séle pe pământŭ; căcĭ arŭ fi trebuitŭ a se scrie foarte multe cărțĭ, dacă s'arŭ fi propusŭ cineva și arŭ fi pututŭ să scrie tóte cu deamăruntul.

Dar deși nu s'aŭ scrisŭ tóte în Evangeliă, multe din învĕțĕturile și așezămintele trădate de Iisus Sânțilorŭ Apostoli, eĭ le-aŭ trădatŭ verbalŭ și cu practica Bisericeĭ întemeiate de dênșiĭ unde tradițională se păstrează ele până astădĭ.

BIBLIOGRAFIE.

Episcopul Melchisedec, studiu asupra vieței și activității lui cu un portret și escerpte din corespondență de Constantin C. Diculescu. București, Tipografia cărților bisericești, 1908.

Pe lângă discursul de recepțiune în Academia română al D-lui Ioan Kalinderu, si pe lângă articolul din «Convorbiri literale» al D-lui N. Dobrescu, studiul D-lui Diculescu e cel mai complect și mai conștiincios lucrat asupra lui Melchisedec. E un studiu care face cinste acestui tănăr teolog și filolog și un semn îmbucurător de o spornică activitate în viitor.

Melchisedec a fost o personalitate în biserica noastră. A lucrat mult pe terenul literar bisericesc și pe cel istoric. A luat parte activă la desfășurarea evenimentelor politice si în deosebi bisericești din vremea sa. In Sf. Sinod organizat după legea din 1872 a fost una din cele mai însemnate figuri. A fost un episcop învățat!

D-nul Diculescu a cercetat cu deamănuntul întregul fir al vieții și activității lui Melchisedec și ni-l prezintă în lumină clară, așà cum a trăit și a lucrat! E o mândrie pentru biserică și pentru țară, că a avut un așà fiu. Desigur, că găsim și unile inclinațiuni sufletești la el, cari i au adus neplăceri în viață, fiindcă au jicnit anume sentimente românești, însă el va rămâne ca o podoabă a bisericii române.

Recomandăm cu toată căldura această lucrare a D-lui Diculescu, căci va fi și o recreare și o înălțare sufletească citirea unui asemenea studiu. E ale tale dintru ale tale și nimic nu poate fi mai scump ca al tău.

G.

INȘTIINȚARE.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei, aduce la cunoștință că în acea de Dumnezeu păzită Eparhie se află în prezent 7 parohii vacante și anume:

«Popricani» «Goești» «Golăești» și «Frăsuleni» din județul Iași; «Siminicea Balș» și «Verești» din județul Botoșani; «Ionășeni» din județul Dorohoiu, precum și vacanțele de Diaconi la monastirile: Agapia și Varatec din județul Neamț și la monastirea Agafton din jud. Botoșani.

Se aduce la cunoștință generală doritorilor de a ocupà locurile de preoți parohi la parohiile rurale în coprinsul Eparhiei Dunărei de Jos, că s'au declarat vacante următoarele 29 parohii: *In județul Covurlui:* 1). Lupești 2). Rogojeni 3). Sipeni. *In județul Brăila:* 4). Vădeni 5). Nazâru 6). Gurgueți 7). Bagotu 8). Colțea 9). Lacu-Rezi 10). Stăncuța 11). Pârlita 12). Berteștii de sus 13). Berteștii de jos. *In județul Tulcea*: 14). Caranasuf 15). Enichioi 16). Hagilar 17). Trecătei 18). Potur 19). Sabangea 20). Carmen-Silva 21). Principele Carol 22). Regele Carol 23). Satul Nou (plasa Tulcea) 24). Pardina. *In județul Constanța:* 25). Groapa Ciobanului 26). Demircea 27). Cerchezchioi 28). Azizia și 29). Tuzla.

Conform cu dispozițiunile art. 25 din regulamentul legei asupra Clerului Mirean și al Seminariilor, solicitatorii se vor adresà direct cu petițiile lor Chiriarchiei respective.

PUBLICAȚIUNE

Se aduce la cunoștința generală a aspiranților de a o-dupà locuri vacante de preoți parohi la parohiile rurale în coprinsul Sf. Eparhii a Romanului, că pot solicità parohiile de mai jos.

In conformitate cu dispozițiunile art. 25 din regulamentul legei asupra clerului mirean și seminariilor, petiționarii se vor adresà direct Sf. Episcopii a Romanului: I. In județul Bacău: a) parohia Bretuești. II. In județul Roman: a) parohia Poiana lui Juraşcu; b) parohia Jucșești. III. In județul Tecuci: a) parohia Blaja; b) parohia Corni; c) parohia Huțu; d) parohia Gaiceana; e) parohia Bălănești; f) Movileni; și g) parohia Măldărești.

RELATĂRILE EVANGELIȘTILOR
DESPRE
NAȘTEREA DOMNULUI NOSTRU IISUS CHRISTOS.

Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos, sărbătorită chiar dela început de pioșii creștini, ca zi de bucurie mare și prăznuire duhovnicească pentru mângăierea sufletească acelor ce au crezut întru El, este descrisă în toate amănuntele sale în Sfintele Evangelii.

Dela Evangeliști avem o întreită relatare despre ea; și fie că, fiecare Evangelist își are punctul său de vedere deosebit, ba întru câtva chiar și scopul diferit, în descrierea și relatarea celor privitoare pe nașterea Domnului, totuși istorisirile lor se complectează în mod admirabil și minunat una pe alta și între ele există cea mai desăvârșită armonie. Toate aceste istorisiri consună a ne spune că, *Iisus Christos, cel născut în Betleemul Iudeiei, din Duhul Sfânt și sfânta Fecioară, este Mesia cel adevărat, este Christos Dum-*

nezeu, este Fiiul și Cuvântul lui Dumnezeu, cel ce s'au întrupat pentru mântuirea noastră.

Dar în relatările evangeliștilor există și cea mai desăvârșită armonie. Ele sunt o istorisire temeinică și adevărată a faptelor întâmplate. Evangeliștii descriu, ce e drept, în mod simplu, dar convingător, adevărul istoric al întrupărei miraculoase a Fiiului și Cuvântului lui Dumnezeu. Ei văd întru aceasta împlinirea a tot cuvântul prezis de profeți și a toată promisiunea dată de Dumnezeu oamenilor, dela chiar strămoșul nostru Adam, promisiuni, conservate prin Israil în întreaga menire. Ei văd în nașterea Domnului, întruparea Cuvântului Dumnezeesc, văd realisarea marelui mister al economiei Dumnezeești pentru mântuirea oamenilor, și ne arată în acelaș timp că numai așa, prin venirea Sa în lume, se puteà mântuì omul și readuce iarăși la Dumnezeu.

* * *

Cu privire la nașterea Domnului, în istoria evangelică avem trei relatări; două sunt ale evangeliștilor sinoptici Mathei și Luca [1]), iar una a lui Ioan, apostolul cel iubit al Domnului, cel care a scris în urma tuturor apostolilor evangeliul său, complectând în multe relatările celorlalți despre Domnul.

Tustrei au această descriere la începutul Evangeliilor lor. Mathei o precedę de cartea neamului, de lista genealogică, voind astfel a dovedì, dela început,

---

[1]) Evangelistul Marcu începând evangeliul său se mărginește pur și simplu a zice: „Inceperea Evangeliei lui Iisus Christos, Fiiul lui Dumnezeu".

că Iisus Christos, cel născut din sfântul Duh și din sfânta Fecioară, cel ce este astfel după nașterea sa, *Emanuel,* adică *Dumnezeu și om*, este în același timp Mesia cel adevărat; este cel prezis de profeți și așteptat de Israil; este Iisus Christos, este *Mesia mântuitorul tuturor oamenilor.*

Iată relatarea acestui Evangelist:

«Iar nașterea lui Iisus Christos așa a fost: Că logodită fiind muma lui, Maria, cu Iosif, mai înainte de a se adună ei, s'a aflat având în pântece din Duhul Sfânt. Iar Iosif bărbatul ei, drept fiind și nevrând s'o vădească pre ea, a vrut, pre ascuns, s'o lase pre dânsa. Și acestea gândind el, iată îngerul Domnului în vis s'a arătat lui grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a luà pre Maria femeea ta, că ce s'a zemislit într'însa, din Duhul Sfânt este. Și va naște fiu și vei chemà numele lui: Iisus, că acesta va mântuì pre norodul său de păcatele lor. Iar acestea toate s'au făcut ca să se plinească ceeace s'a zis dela Domnul prin proorocul, ce zice: «Iată fecioara în pântece vă avea «și va naște fiu și vor chemà numele lui: Emanuil, ce se «tâlcuește cu noi Dumnezeu». Și sculându-se Iosif din somn, a făcut precum i-a poruncit lui îngerul Domnului, și a luat pre femeea sa. Și nu o a cunoscut pre ea până ce a născut pre fiul său cel întâiu născut și a chemat numele lui Iisus.

Iar dacă s'a născut Iisus în Vitleemul Iudeei, în zilele lui Irod împăratul, iată Maghii dela răsărit au venit în Ierusalim [1])».....

* * *

A doua relatare este a evangelistului Luca. El istorisește mai pe larg, și conleagă nașterea Domnului

[1]) Math. I, 18 -II, I.

cu nașterea lui Ioan Botezătorul. Pentru aceasta la începutul evangeliului său, după dedicațiunea ce o face lui Theofil, începe cu istoricul familiei preutului *Z*aharia, tatăl înainte mergătorului și botezătorului Ioan; descrie nașterea acestuia și vine îndată la cele privitoare pe nașterea Domnului. Istorisirea sa este următoarea:

«Iar în luna a șeasea, trimis a fost îngerul Gavriil dela Dumnezeu în cetatea Galileei, cărei numele erà Nazaret. La fecioara logodită cu bărbat, cărui numele Iosif, din casa lui David și numele fecioarei Mariam. Și intrând îngerul la dânsa, a zis: Bucură-te ceeace ești plină de dar, Domnul este cu tine, binecuvântată ești tu între femei. Iar ea văzând s'a spăimântat de cuvântul lui și cugetà în ce chip va fi închinarea aceasta. Și a zis ei îngerul: Nu te temì Mariam, că ai aflat dar la Dumnezeu. Și iată vei zămislì în pântece, și vei naște fiu, și vei chemà numele lui: *Iisus*. Acesta va fi mare, și fiul celui de sus se va chemà; și îi va da lui Domnul Dumnezeu, scaunul lui David, tatăl lui. Și va împărăți preste casa lui Iacov în veci, și împărăției lui nu va fi sfârșit. Și a zis Mariam către înger: Cum va fi aceasta de vreme ce de bărbat nu știu. Și răspunzând îngerul a zis ei: Duhul Sfânt se va pogorî preste tine și puterea celui de sus te va umbrì; pentru aceasta și sfântul ce se va naște din tine, se va chemà fiul lui Dumnezeu. Și iată Elisavet rudenia ta și ea a zămislit fiu la bătrânețele ei, și a șasea lună este ei aceasta, cei ce se chemà stearpă. Că la Dumnezeu nici un cuvânt nu este cu neputință.

Și a zis Mariam: iată roaba Domnului; fie mie după cuvântul tău. Și s'a dus dela dânsa îngerul. Și sculându-se Mariam în zilele acelea, mers'a la munte cu de grabă, în cetatea Iudei. Și a intrat în casa Zahariei și s'a închinat

Elisavetei. Și a fost când a auzit Elisavet închinăciunea Mariei, săltat-a pruncul în pântecele ei; și s'a umplut de Duh Sfânt Elisavet. Și a strigat cu glas mare și a zis: Binecuvântată ești tu între femei, și binecuvântat este rodul pântecelui tău. Și de unde mie aceasta ca să vie maica Domnului meu la mine! Că iată, cum fu glasul închinărei tale, întru urechile mele, săltat-a pruncul cu bucurie în pântecele meu. Și fericită este ceeace a crezut că va fi săvârșire celor zise ei dela Domnul. Și a zis Mariam: Mărește sufletul meu pre Domnul, și s'a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mântuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei sale. Că iată de acum mă vor fericì toate neamurile; Că mi-a făcut mie mărire cel puternic, și sfânt numele lui. Și mila lui în neam și în neam spre cei ce se tem de el. Făcut-a tărie cu brațul său, risipit-a pre cei mândrii cu cugetul inimei lor. Pogorât-a pre cei puternici de pe scaune, și a înălțat pre cei smeriți. Pre cei flămânzi i-a umplut de bunătăți, și pre cei bogați i-a scos afară deșerți. Luat-a pre Israil sluga sa, ca să pomenească mila; precum a grăit către părinții noștri, lui Avraam și seminției lui până în veac. Și a rămas Mariam împreună cu dânsa ca la trei luni, și s'a întors la casa sa...

Și a fost în zilele acelea, eșit-a poruncă dela Chesarul August, să se scrie toată lumea. (Această scrisoare întâiu s'a făcut domnind în Siria Chirineu). Și mergeau toți să se scrie, fiecare în cetatea sa. Și s'a suit și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, la Iudeea, în cetatea lui David, care se chiamă Vitleem (pentrucă eră el din casa și din semința lui David) să se scrie cu Mariam, cea logodită lui muere, fiind grea. Și a fost când erau ei acolo, s'a umplut zilele ca să nască ea. Și a născut pre fiul său cel întâiu născut, și l'a înfășat pre dânsul și l'a culcat în esle pentrucă nu aveau ei loc la gazdă. Și păstori erau într'aceeași lature petrecând și păzind streji de noapte împre-

lui Dumnezeu, căci așa a iubit Dumnezeu lumea, zice el, cât și pre Fiiul său, cel unul născut, l'a dat ca tot cel ce crede întru el, să nu piară, ci s'aibă viața veșnică.

Iată în întregul ei istorisirea acestui Evangelist:

La început erà Cuvântul și Cuvântul erà la Dumnezeu, și Dumnezeu erà Cuvântul. Acesta erà întru început la Dumnezeu. Toate printr'însul s'au făcut; și fără de dânsul nimic nu s'a făcut, ce s'a făcut. Intru dânsul viața erà; și viața erà lumina oamenilor. Și lumina întru întuneric luminează; și întunericul pre dânsa nu o a cuprins. Fost-a om trimis dela Dumnezeu, numele lui Ioan. Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească de Lumină, ca toți să creadă prin el. Nu erà acela Lumina, ci ca să mărturisească de Lumină. Erà Lumina cea adevărată, care luminează pre tot omul ce vine în lume. In lume erâ și lumea printr'însul s'a făcut, și lumea pre dânsul nu l-a cunoscut. Intru ale sale a venit, și ai săi pre dânsul nu l-au priimit. Iar câți l-au priimit pre dânsul, le-a dat lor stăpânire ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, celor ce cred întru numele lui. Cari nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci dela Dumnezeu s'au născut. Și Cuvântul trup s'a făcut, și s'a sălășluit întru noi, (și am văzut slava lui, slavă ca a unui născut din Tatăl), plin de dar și de adevăr. Ioan mărturisià pentru dânsul, și strigà, grăind: Acestà erà pentru care am zis: Cel ce după mine vine, mai înainte de mine s'a făcut: că mai întăi de mine a fost. Și din plinirea lui noi toți am luat, și dar pentru dar» [1].....

* * *

Iată relatările Evangeliștilor! Iată istoricul drept, autentic și adevărat pe care ni l'au lăsat aceia cari

[1]) Ioan I, 1—17.

au cunoscut toate, dela început, și au fost martori și servitori ai Cuvântului întrupat! Iată istoricul nașterei Domnului nostru Iisus Christos, pe care îl avem noi creștinii, pe care îl credem și îl mărturisim, toți cei ce credem în el și facem parte din Biserica Sa.

Evangeliștii descriu, precum vedem, nașterea Domnului în mod cu desăvârșire simplu și fără nici o meșteșugire. Ei nu ascund nimic; nu încongiură nimic. Istorisirile lor nu coprind nimic acoperit. In ele nu se vede nici un misticism, nici un văl întunecos. Ei nu fac nici un secret din nașterea Aceluia, care erà așteptarea poporului Iudeu și a tutulor oamenilor. Ei arată așa cum s'au petrecut lncrurile cu nașterea Aceluia, care venea să scoată pre om de sub greutatea păcatului și din întunerecul și umbra morții, în care îl aruncase greșala și neascultarea sa față de Dumnezeu creatorul, care îl împodobise cu chipul și asemănarea sa.

Evangeliștii se mărginesc pur și simplu a narà faptele pentru știința tutulor și edificarea morală și religioasă a credincioșilor. Matei zice: «*Iară nașterea «lui Iisus Christos așa a fost, că logodită fiind muma lui, Maria*»... și asttel continuă a narà toate după cum s'au întâmplat, văzând în pruncul ce se năștea împlinită profeția lui Isaia și a tutulor profeților [1]). Tot astfel este și istorisirea Evangelistului Luca. Ce poate fi mai natural, mai simplu și în acelaș timp mai impunător? Istorisirea reală și rece a faptelor, fără ex-

[1]) Comp. Math. I, 22; II, 1, 5 etc.

plicări, fără aprecieri, fără adaose și reflexiuni din partea lor!

Apoi, în istorisirile lor Evangeliștii ne arată lămurit timpul și locul nașterei, și descriu în toate amănuntele, cum a avut loc împlinirea *tainei cea ascunsă de veci și din neamuri, care acum s'a arătat sfinților lui* [1]). Ei arată d'aseminea faptele ce au avut loc, și prin care se prea măreà nașterea Fiiului lui Dumnezeu, pogorât din ceruri și sălășluit între oameni, spre a-i mântuì, readucându-i iarăși la Dumnezeu dela care se depărtase [2]). Iar descrierea și arătarea tutulor acestor date de timp, de loc, cum și celelalte împrejurări, fac din istoricul nașterei Domnului, *un fapt istoric, cert și adevărat*, netăgăduit și recunoscut de toți. Descrierea și arătarea lor, confirmă adevărul lucrului și face în acelaș timp din cel născut, *o persoană reală și adevărată.*

Pentru aceasta tot ce au spus și au istorisit Evangeliștii despre nașterea Domnului stă de veacuri în picioare ca adevărul cel mare și neclintit, pe care furia vrăjmașilor revelațiunei evangelice și a credinței creștine, n'a putut să'l surpe, nici să'l doboare. Nimeni din acești vrăjmași n'au putut scădeà nimic din cele ce au spus și au relatat evangeliștii. Din contră, toți au trebuit să se declare învinși, ba încă cei mai mulți, să sfărșiască plecându-și genuchii și închinându-se Celui ce s'a născut în peștera Betleemului.

---

[1]) Comp. Colas. I, 26.

[2]) Comp. Math, II, 1 și următ. Luca II, 8 și următ. 26 și urm.

* * *

Istorisirile Evangeliștilor despre nașterea Domnului, făcând parte din Evangeliul mântuirei oamenilor, sunt cele mai prețioase monumente istorice pentru credincioși spre a se întări în credință și în pietate. Ele se impun tutulor prin caracterul lor propriu, real și adevărat. Chiar și inimicii credinței sfintei noastre religiuni, sunt siliți a mărturisì faptul, căci cunoștința cuprinsului lor, convinge pe oricine despre adevărul lucrurilor istorisite. Cel ce le citește cu atențiune și se desbracă de patimă și reflectează asupra cuprinsului lor cu judecată dreaptă și imparțială, le admiră și este coprins de pietate sacră, căci vede în ele istorisirea faptelor, așa cum au fost, cum s'au întâmplat și cum le-au văzut și le-au cunoscut aceia cari dela început au fost martori și servitori ai Cuvântului, care s'a întrupat pentru mântuirea noastră. Istorisirea lor se impune tutulor prin caracterul ei propriu, căci Evangeliștii narând faptele, nu adaogă nimic dela ei, fie că erau convinși, că cel născut din Duhul Sfânt și sfânta Fecioară, era Fiiul și Cuvântul lui Dumnezeu, și ei însuși văzuse mărirea lui, mărire ca a Fiiului; unul născut din Tatăl, plin de dar și de adevăr [1]). Iar istorisind ei astfel nașterea Domnului, pana lor a fost condusă de Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, căci astfel de descrieri, nu se văd decât la scriitorii revelațiunei evangelice și la scriitorii revelațiunei divine din Vechiul Testament.

[1]) Comp. Ioan 1, 14.

* * *

Dar cele privitoare la marele mister al întrupărei Fiiului și Cuvântului lui Dumnezeu, sunt punctul de plecare al predicei și al credinței tutulor scriitorilor noului Testament.

Relatările mai sus arătate, sunt descrierile complecte despre acest mare mister al sfintei noastre credințe. In deosebi Matei și Luca, ne dau în toată plenitudinea istoricul propriu zis al nașterii; dar în acelaș timp, precum Ioan Evangelistul, tot astfel și ceilalți Apostoli și scriitori ai noului Testament, continuu aduc slavă și prea măresc pre Dumnezeu, că a binevoit a miluì pre om și a trimis pre Fiiul său spre a-l mântuì; ceeace înseamnă că nașterea Domnului era unul din punctele de căpetenie ale predicei lor.

Evanghelistul Ioan nu numai în prologul ce am văzut al evangeliului său, vorbește și prea mărește întruparea Cuvântului lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră; dar și în începutul epistolelor sale, iată ce zice: «Ce era dintru început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștrii, ce am privit și mâinele noastre au pipăit, de Cuvântul vieței, și viața s'a arătat, și o am văzut, și mărturisim și vestim vouă viața cea vecinică, care era la Tatăl, și s'a arătat nouă. Ce am văzut și am auzit spunem vouă, ca și voi împărtășire să aveți cu noi; și împărtășirea noastră este cu Tatăl și cu Fiiul lui, Iisus Christos. Și acestea scriem vouă, ca bucuria voastră să fie deplin» [1]). D'aseminea Petru, Iacob și ceilalți Apostoli [2]).

[1]) Ioan I, 1, 1—4.
[2]) Comp. I Petru III, 18. Iacob I, 1, 5 etc.

Iar Pavel în prima sa epistolă către Timotei strigă cu glas mare: «*Cu adevărat mare este taina creștinătății*: «Dumnezeu s'a arătat în trup, s'a îndreptat «în Duhul, s'a văzut de îngeri, s'a propovăduit în-«tru neamuri, s'a crezut în lume, s'a înălțat întru «slavă» [1]). Iar Efesenilor le spune că însuși Dumnezeu i-a descoperit lui taina aceasta [2])....

Pentru aceasta, creștinătatea urmând cu credință și pietate sacră învățătura sfinților Apostoli despre marele mister pe care însuși Dumnezeu a bine-voit, în a sa iubire de oameni, a'l săvârși, sărbătorește și se bucură cu bucurie mare duhovnicească, prăznuind în fiecare an comemorarea nașterei Domnului. Ea este și ne reamintește dar marele mister al întrupărei sale; ne reamintește venirea și sălășluirea în lume a Fiiului și Cuvântului lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră.

Drag. Demetrescu.

---

[1]) I Timotei III, 16; comp. și Colaseni I, 26; Galat. IV, 4 etc
[2]) Comp. Efes. III, 3.

DESPRE DESCOPERIREA DUMNEZEEASCĂ [1])

Fiindcă în timpurile noastre mulți dintre cei puțini serioși credincioși și mai ales necredincioșii atacă sf. descoperire dumnezeească cu orice ocaziune, pe care se bazează sf. noastră credință, fie ei culți ori neculți, de aceea am socotit că-i necesar a tratà special și pe scurt această importantă cestiune. Oamenii în genere puțin cunoscători de suma cunoștințelor omenești, ce o posedăm, amețiți de svonurile ce se răspândesc de cei necredincioși, nu-și dau ușor seamă și cred că omul posedă un foarte mare grad de știință și că prin știința lor ce pretind că o au, ori o posedă în prezent, speră că vor puteà explicà și înțelege totul din această lume și că numai este nevoe de un D-zeu pentru noi. Se înșeală însă amar, și tocmai de aceea am ales a tratà această cestiune spre a arătà și probà celor ce au încă bunul simț și dreapta judecată ne alterată, ca să numai comită greșeli așa de daunătoare și sufletului și trupului lor; căci este în detrimentul lor. Pe cei cu mintea spulberatecă, pe pretinșii a toate știutori să-i lăsăm în plata lui Dumnezeu. Toate religiunile din lume reclamă o descoperire divină a adevărurilor ce conțin ele și pe care-și clădesc sistemul lor de credință, de aceia este evident că

---

1) Această lucrare îi făcută după marele apologist al creștinismului Ernest Luthard. Rog dar pe onorab. cititori de al studia acest articol cu punere, procurându-li multe idei sănătoase de care se pot tolosì în predicile lor dogmatice. Cu deosebire le atrag atențiunea asupra cestiunei păcatului existent în natura omenească.

una din revelațiuni ori descoperiri dumnezeești este necesară omului mărginit; prin urmare omul în cestiunile religioase ori ce trec peste mintea noastră are o absolută necesitate de revelațiune pentrucă cu mintea noastră naturală nu se pot înțelege și deslegà, iar noi rămânem o enigmă. Religiunea creștină se declară pe sine ca singura adevărata religiune în care există descoperirea divină.

1) Acum să cercetăm mai întâiu necesitatea revelațiunei pentru omul mărginit. Căci cauza descoperirei adevărurilor divine este reclamată de natura noastră mărginită. Revelațiunea dar este o cerință riguroasă a naturei și a voinței noastre, în starea actuală a omenirei.

Dar până la ce punt este necesară revelațiunea spiritului nostru?

Creați de Dumnezeu, datorim să viețuim ca să-l căutăm pre El și să-l aflăm cu mintea noastră și să ne punem în comuniune or raport cu El, imitându-l după putință. Dar pentru ca să putem să ajungem la cunoștința lui Dumnezeu, însăș Dumnezeu datorește să vină spre întâmpinarea noastră, ori să ne ajute cercetările și scrutările noastre sincere; să ni se manifeste ori să ni se facă cunoscut, ceeace El are a ni descoperì. Este adevărat că mai toți purtăm în noi dovada cea mai convingătoare în conștiința noastră despre existența lui Dumnezeu, precum și-o cunoștință mică naturală despre El; care-i un început de cunoștință prin studiul naturei și al istoriei, în care se descopere Dumnezeu pe sine, prin decretele sale providențiale și prin legile universale din natură, se face din ce în ce tot mai mult evident oamenilor cugetători și prudenți, adică li se descopere pe Sine. Dar pe lângă această naturală revelațiune este necesar să se unească și o altă revelațiune pozitivă și istorică. Pentrucă spiritul omenesc natural cere, reclamă, o autoritate superioară, o sancțiune, adică o confirmare divină asupra acelor adevăruri prea

înalte, pe care'și clădește omul toată situația sa morală, din viața sa. Are prin urmare omul trebuință absolută și sigură despre aceste adevăruri. Alte religiuni, inventând o astfel de autoritate ori sacțiune, au recunoscut cu chipul acesta necesitatea revelațiunei. Dar pe lângă această autoritate, mai erà trebuință și de altceva, nevoia imperioasă de a mișcà or escità din noi conștiința despre Dumnezeu, adormită în noi, cum și raportul nostru extern cu Dumnezeu; ca El să ne vivifice ori hrănească prin o revelațiune istorică a Lui către noi, căci precum conștiința noastră morală nu se mișcă ori nu lucrează decât în prezența legei morale, tot așa și simțul nostru religios nu se aprinde, decât prin probe și dovezi religioase. Atunci și numai atunci, când Dumnezeu se va descoperì nouă și ne va zice: *Eu sunt Dumnezeul tău*, atunci numai putem și noi să spunem: *Da, Tu ești Dumnezeul meu!*. Cele întâiu pagine ale cărței revelate, *Facerea*, cuprind acest prea convingător adevăr, istorisind, că adică, Dumnezeu a vorbit către cei întâi oameni, ca un părinte către fiii săi. Dupre cum cuvântul existent în pieptul micului copil adormit nu se desvoltă decât prin cuvântùl pe care-l aude, așa și cunoștința de Dumnezeu, pentru care a fost creat omul, nu poate să se escite și dezvolte în el, decât prin descoperirea personală și istorică a descoperirei lui Dumnezeu. Această întâiu revelațiune este baza a toată cunoștința despre Dumnezeu și acțiunile divine a toată religia în omenire, chiar și a acelei mai decăzute și corupte. Istoria vechilor religiuni confirmă adevărul acesta; pentrucă religia în timpurile prea vechi, avea relativ un grad mult mai înalt, decât restul desvoltărei sale spirituale îu omenire. Cu cât vechile popoare păgâne au înaintat în civilizație, cu atât ele au scăzut în religiune. Se mărturisește de toți istoricii, că cu cât mai mult înaintăm în anticitate, cu atâta constatăm o cunoștință despre Dumnezeu mai înaltă,

mai puternică și mai curată. De aceea devine evident că cea întâiu religie n'a fost un rezultat al desvoltărei spirituale a omului, ci o revelație or descoperire și dar a lui Dumnezeu. Toată religia se bazează la început pe o primă revelațiune și conștiință a acestui fapt, ni s'a conservat până pe timpul lui Platon și Aristotel ba și a lui Cicerone. Platon zice: «*Cei vechi erau mai buni de cât noi, vieţuind mai aproape de Dumnezeu, și carii ni-am predat această reputație*»[1]). Aristotel zice: «*Prin urmare Dumnezeu, după cum și vechea rațiune îndeamnă la cunoștința de Dumnezeu plecând pe calea dreaptă a naturei*»[2]). Tot Aristotel zice: «*Deci este un vechiu argument și patriotic pentru toți oamenii că dela Dumnezeu sunt toate și prin Dumnezeu ni sau dat nouă*». (περί κόσμου 7) Cicero zice: «*Antiquitas proxime accedit ad deos*[3]). Revelația o reclamă și situația noastră fizico-spirituală, cu mult mai multă putere ori forță înșelăciunea, care corect exprimându-ne ea înrădăcinându-se în mintea noastră ne corupe și cunoștințele și ideile noastre despre lucrurile divine. Numai cel orb poate tăgăduì puterea acestei înșelăciuni, de greutatea căreia noi toți muritorii suntem stăpâniți. Istoria întreagă a spiritului omenesc mărturisește cu tărie acest fapt. Nu există prostie care să nu-și găsească sprijinitorii ei. Și acolo unde se făleau că înțelepciunea s'a aflat tronul ei stabil, în școalele filosofice, se ridică combateri certe și opoziții, de înșelători contra înșelătorilor. Intreaga aceea lungă acțiune spirituală a lumei vechi s'a terminat în o absolută nesiguranță, în îndoială și suicid. Au pierdut toată speranța despre aflarea adevărului, fie și în forma lui cea mai generală. Insă în școala platonică conștiința s'a exprimat puternic despre necesitatea descoperirei dumnezeești: «*E-*

[1]) Filib. pag. 16, idem pag. 28.
[2]) Noy. 4. pag. 712.
[3]) De legg. 2, 11 idem. Tuscul 1. 12. vezi Hetting. pag. 122, et.

ste necesar de a aşteptà, zice Socrat către Alcibiade, într'un dialog al său: *până când cineva se va învăţà cum trebue să se poarte(cineva) faţă de Dumnezeu şi de oameni. Când va venì acest timp o Socrate*, întreabă Alcibiade, *şi cine este învăţătorul? Mi-ar fi foarte plăcut lucru ca să cunosc pe acel om cine este? Acesta este care se va îngrijì despre tine* răspunse Socrat, *dar îmi pare mie cum şi lui Diomed*, căruia îi zice Atenà: *Orbul trebue să-şi cureţe pâcla or ceaţa de pe ochi, ca să cunoască cineva bine şi pe Dumnezeu şi pe om. Aseminea şi tu trebue mai întâiu să-ţi arunci ceaţa de pe ochiu»* In altă parte zice Platon: «*Căci trebue mai întâiu să-ţi ştergi tina de pe ochiul sufletului...» Trebue dar despre aceasta unul din aceste să aibă loc, sau să se spună de cineva cum este lucrul, sau să se afle, sau dacă acesta-i imposibil, atunci să se ia pe cea mai bună dintre opiniile omeneşti şi grea de combătut, şi condus de aceasta ca de o busolă să percurgă această viaţă plină de primejdii, dacă n'ar putea cineva să fie manuduus mai sigur pe o cale sigură de către raţiunea divină.* Şi în alt loc: *Aţi putea percurge viaţa ca dormitând, dacă Dumnezeu nu ni-ar trimite pe un alt oare care să se îngrijască de noi»* [1]). După ce Cicerone expune opiniunele filosofice ale epocei lui despre suflet el resumă enumerarea lor cu următoarele cuvinte: «*Şi care din aceste opiniuni este adevărată? numai singur D-zeu ştie, care este posibilă, aceasta-i o mare cestiune. Cum este cu putinţă să ştie sau să spună cineva pozitiv despre divinitate? Toate cestiunile acestea sunt pline de întunecime şi greutăţi*». Pe lângă acestea recunoaşte Cicerone şi *strânsa legătură ce există între înşelăciune şi păcat. Numai mici scântei de cunoştinţi ni-a dat nouă natura şi pe acestea curând le stingem prin obiceiurile noastre co-*

---

[1]) Platon. Alcib. II pag. 150. Compară şi Pol. pag. 271—275 idem Fedan. pag. 85. Apolog. lui Socrat pag. 51. Hetting pag. 422. Dalton pag. 121 şi 122.

rupte şi înşelătoare, încât nicăeri nu vedem acea lumină naturală strălucind în prima ei curăţenie şi lucire [1]). Ceea ce cu mult mai înainte a observat Cicerone, noi astăzi o vedem mult mai puternic prin lumina descoperirei creştine. Pentrucă faţă de această lumină, umbra întunericului omenesc ni se prezintă mai profundă şi mai nestrăbătută. Nu putem să exceptăm de această turburare generală a minţei noastre nici însăşi cunoştinţele noastre morale, despre care multe bune poate cineva să spună. Pentrucă această moralitate a revelaţiunei s'a explicat cu autoritate şi s'a întărit şi de judecata morală naturală. Insuşi Kant, care'şi întemeează tot sistemul său pe conştiinţa morală, a mărturisit sincer, că dacă Evangeliul n'ar fi învăţat pe oameni legile morale în toată curăţenia lor, mintea omenească n'ar fi putut şi până astăzi să le cunoască şi străvedea în o astfel de perfecţiune [2]).

Dar cunoştinţa generală numai a legilor morale nu este de ajuns; ci să mai cere încă şi cunoştinţa mijlocului mântuirei sufleteşti. Numai sfinţita revelaţiune a descoperit omului *graţia divină* salvatoare şi sanctificătoare. Această idee a graţiei (harul dumnezeesc) nimeni dintre oameni n'a conceput-o şi nici a răspândit-o seminilor lor. D-zeu însuşi ni-a descoperit-o şi ni-a inspirat despre ea cu atâta siguranţă, încât credinţa noastră şi viaţa noastră religioasă pe aceasta cu deosebire se bazează. Căci în adevăr, de unde putem să ştim că Dumnezeu este pentru noi îndurător—milostiv, dacă el nu ne spunea nouă aceasta? Puterea graţiei, este adevărat, să descopere ca fapt în creaţiune; Milostivirea Lui însă este o decisiune a inimei Sale. Cum era posibil dar s'o cunoaştem noi dela sine sau să ni-o închipuim? Şi cu toate aceste siguranţa despre această este pentru noi foarte necesară, mai mult decât orice. Căci spre

[1]) Tuscul. I. II. De natura Deorum. III. 39. idem Tuscul. III. I. 2.
[2]) Kant către Iacob în scrierile. Iacob. III pag. 523.

ce poate să ne folosească nouă certutidinea despre Atot puternicia lui Dumnezeu și măreția Lui, fără de asigurarea noastră despre îndurarea Lui?

Intru tot Milostivirea lui Dumnezeu este necesară situației noastre morale; în cât revelația devine o cerință a naturei noastre morale; ea se bazază nu numai pe natura rațiunei noastre, ci mai ales și pe destrăbălarea și corupția voinței noastre.

Există un adevăr obștesc admis, că tot ceea ce posedăm mai bine și mai înalt este un *dar* venit de Sus. Poetul Șiler adese a pronunțat acest adevăr: «*Că ori ce lucru mai înalt vine de sus dela Dumnezeu ca dar și însăși spiritele cele mai însemnate, care sunt fala și gloria omenirei, au mărturisit aceasta* (Datton pag. 49 etc.). Noi auzim vecinic în Biserică zicându-se în rugăciunea zisă a amvonului: «*Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit dela Tine este venind Părintele luminilor*». Și lucrul așa este realminte. Dacă observarea aceasta se aplică asupra darurilor naturale ale spiritului, cu cât mai mult se cade să se aplice la viața noastră religioasă, la relațiile ori raporturile noastre față de Dumnezeu? Căci comunicația noastră cu Dumnezeu se cuvine să fie o acțiune și un dar dela Dumnezeu. Nu putem să pricepem și să ne îndulcim de Dumnezeu, nu putem să'L voim chiar, dacă El însăși nu se descopere pre sine nouă, dacă însuși nu dispune inima noastră și voința noastră spre primirea Lui. Dacă aceasta-i necesar în sine, se înțălege dela sine că este foarte necesar lucru în starea actuală a naturei noastre morale. Argumentul cel mai puternic despre necesitatea revelațiunei și prin urmare a descoperirei D-zeești mântuitoare pentru omenire, zace ori stă în păcat.

II). Să ni se permită a tratà aicea pe scurt ceva despre natura *păcatului*. Să ne desfășurăm cu sinceritate ranele naturei noastre, de care vecinic suferim! Păcatul este un

fapt recunoscut în toată lumea. Nu numai Sf. Scriptură mărturisește că oamenii sunt păcătoși, dar și conștiința noastră confirmă acest absolut adevăr, apoi și experiența noastră zilnică probează suficient aceasta. Toți oamenii într'un glas să căinează de natura morală a omului, ce-i atât de înclinată spre păcat. Pretutindenea se aud suspine pentru distanța sepărătoare la om dintre voință și sentimentul moral. Tuturora este cunoscută vechia axioină a poetului Ovidiu: *Video meliora proboque, deteriora sequor.* (Văd ce este mai bun de făcut și aprob, cu toate acestea fac cea ce este mai rău). De aseminea: *nitimur in vetilum semper cupimusque negata*, (ne aruncăm spre ceea ce-i nelegiuit și dorim ceea ce ni este înterzis). Seneca zice: *Quid est hoc, quod nos aliud volentes, sed aliud semper trahat,* (ce este aceasta, în natura mea, se întreabă Seneca, că noi alta voind, cu toate aceste spre alt ceva suntem atrași). In fine: *Cum lacte nutrices errorem suxisse videamur,* zice Cicero (cu laptele mamei se vede că sugem eroarea adică păcatul). Puterea pasiunilor ori patimelor este atât de mare și puternică în om, în cât ele predomină simțul său moral, și numai buna educație și asprimea legei mai pot să reție pe om dela vițiu. Iată ce ni spune și Plutarh despre această vitală cestiune pentru noi: «*Pornirele noastre spre plăceri și teama de osteneală* (muncă) *nu sunt pedici nici întroduse de rațiune, ci ca și cum ar fi din natură izvoare de rane și de mii de patimi, dacă le ar lăsà cineva a se desfășurà ca naturale, și nu le ar reținеà prin rațiuni suficiente (bune), sau reținându-le ar corectà natura, nu ar fi cu putință ca fiarele să nu se arate mai blânde decât omul*». Aseminea mărturisiri să găsesc foarte multe la scriitorii vechi. Chiar și Kant, care face apel la puterea (facultatea) morală a omului și consideră conștiința datoriei în deajuns de puternică, încât să domesticească și să supună toate pornirile contrare, face acolo vorbă despre un

rău în origina omului, care este ca însădit în însăși ființa naturei noastre și trăește mai presus de toată hotărîrea noastră personală [1]). Poate cineva să zică, că cu cât omul ajunge mai serios și mai moral, cu atât simpte mai vioiu în el această contrară putere și cu cât să ocupă mai serios de a se corectà pe sine, cu atât mai mult este nevoit a suspinà pentru neputința sa. Dar deplină cunoștință despre păcat nu posede decât Creștinismul; căci din iertarea greșelei înțelegem mărimea lui, și din alunecarea noastră spre păcat, ne încunoștiințăm despre puterea lui desăvârșită și predominarea lui asupra noastră. Numai puțin însă simțul amenințător a acestei pasiuni și a păcatului îl aflăm și în afară de Creștinism. Poeții și filozofii tuturor popoarelor, sunt nețărmuriți de mulți, cari în plângerile lor despre mizeria vieței prezente arată luptele noastre zilnice. Este necontrazis, că aceștia deplâng cu deosebire nu în special răul, păcatul și mizeria lui, ci în genere suferințele vieței, mizeria lumei aceștia; nu este însă mai puțin adevărat că întristarea păcatului și simțul dureros al vinovăției noastre morale și al neputinței constituesc partea acestor deplângeri. Este adevărat că întreaga viață și toate producțiile poporului grec respiră veselie și bucurie. Adeseori cești noi au cântat bucuria și veselia aceasta ca o prerogativă rîvnită a lumei vechi. Astfel Geute în scrierea sa despre Vinghelmann a îndumnezeit sănătatea înfloritoare a vieței celor vechi. Și ai noștri 'noii predicatori a acelui neuman creștinism, ca David Straus, laudă bunul simț a lumei Grece vechi și'l arată creștinismului ca un ideal neajuns [2]). Dar aceștia lasă în tăcere acea profundă melancolie, care a durat în toată viața Grecilor, a căreia caractere sunt gravate neșters pe sculpturile mărețe a artei

[1]) Plutarh despre auz. Kant. Religia numai în marginile rațiunei 1793. Compar. Luthard. Die lehre von freim Willen. 1863, pag. 347. 348. Dalton pag. 15.

[2]) Winklemann Antikes heidmisches. pag. 10—13. Viața lui Merclin 1851. pag. 127.

elenice, iar tonul profund a lor constà atât de mişcător în poesia elenică. Acest accent plângător ca o prezicere a unui viitor, care va aduce omenirei adevărata pacificare. Şi în aceasta constă cu deosebire, plăcerea, adevărul şi măreţia lumei vechi, prin urmare şi atracţiunea sa. Tocmai pentrucă lumea veche nu cunoştea actul mântuirei omului, de aceea acopere cu vălul veseliei întristările vieţei şi ascunde dela ochii săi toată profunditatea mizeriei omeneşti. Această idee ne-o reprezintă foarte reuşit Lino în poema lui Savonarolas. «*Frumoasele arte ale Grecilor înţelegeau altceva, iar pe Salvatorul nostru şi lumina lui n'o cunoşteau. De aceea li s'au permis a se jucà asupra lucrurilor, dar n'au făcut nici o vorbă despre profundelè întristări. Atracţiunea după părerea mea, care mişcă adânc o are aceasta foarte mult lumea veche*». Dar pe lângă toate aparenţele acestea ale veseliei şi ale bucuriei, se aud cumplite suspinuri în ori ce epocă. Mai toţi poeţii greci se întrec între ei, unul mai mult decât altul să jălească mizeria vieţei omeneşti—dela Omer, care cel întăiu a numit pe om că este cel mai mizerabil dintre toate fiinţele, până la cel mai de pe urmă. Ni se raportă ca un dictand a multor filozofi următorul vers:

Τὸ μὴ γενέσθαι μεν κράτεστον εστ' ἀεὶ. A nu te naşte totdeauna este mai bine.

Ἐπὰν γένηται δ'ὥς τάχιστ' ἔχειντέλος. Iar dacă te naşti să aibi cât mai curând sfârşit.

Iar Pliniu romanul zice: că numai singur omul dintre toate făpturile salută ziua naşterei lui prin ţipete şi lacrimi—caşi cum ar presimţì nenorocirele ce'l aşteaptă în viaţă. La aceste nefericiri naturale adauge Pliniu şi pe cele morale în genere răutăţi, care strivesc pe oameni. «*De aceea fiecare din noi*, zice aiurea, *să se mângâe cu idea că cea mai mare dintre toate bunurile din câte natura a dat omului, este moartea timpurie, şi cea mai înaltă prerogativă, puterea de a primì moartea după voinţă* (adică suicidul).

Cunoscuta sentință a lui Menandru este: ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀπόθνήσκει νέος. «*Pe care Zeii îl iubesc, moare tănăr*», această sentință erà purtată în gura tuturor. Această sentință s'a îndeplinit literar la începutul istoriei grecești pe timpul lui Ahileu, iar la sfârșitul ei pe timpul lui Alexandru cel mare, prin moartea lor. Amândouă aceste persoane, în care, foarte bine și foarte genial a observat Heghel se oglindește întreaga natură și viața poporului Grec, și poartă sigilul unui caracter cu totul elegiac. Și după cum Grecii de aseminea și alte popoare civilizate a anticității, în special Indienii, poartă pe fruntea lor ca gravat tipul melancoliei [1]). Din toate aceste deplângeri asupra mizeriei vieței omenești, adevăratul motiv lipsește. Conștiința noastră morală este mult mai aprinsă decât a celor vechi. Noi astăzi cunoaștem că principalul rău al vieței morale este de natură morală—păcatul. Οὐ φέρεφ' ἐν τοῖςἀγαθοῖς ὀβίος τὰ πρωτεῖα, μέγιστον ὅμως τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ ἁμαρτία. (Viața nu cuprinde cel mai înalt dintre bunuri; cel mai mare însă dintre răle este păcatul). Cu toate acestea anticitatea nu s'a privat cu totul de cunoștința conștiinței răului moral. Cu cât aceasta cădea moralicește mai mult, cu atât mai mult hotărîtor s'au exprimat despre el. «*Cu toții suntem înrăutățiți* (vicleni), zice Seneca, *de ceea ce cineva se plânge de alții, aceea o găsește în chiar natura sa internă. Răi fiind, trăim între răi*» [2]). Prin urmare păcatul este un fapt universal, și dar cel mai rău dintre răle, pentrucă rădică ori alungă din viața noastră tot ce-i plăcut și orice demnitate de virtuozitate. Animalul nu simpte situația lui, pentrucă n'are facultăți spirituale, este numai simț.

Această putere a păcatului o vedem predominând în

[1]) Vezi Plinie phil. Ist. 7. 28: „Qua propter hoc primum in remedius animi seu habeat, ex omnibus bonis, quae humani natura tribuit, nullum melius esse tempestiva morte". Hetting pag. 502 etc. Nicolas II. 12 etc.

[2]) Seneca de ira 3. 26, compar. 2.9 și 27. De benef. 1. 10. compară Lüken pag. 403—405.

toată istoria omenirei în toate epocele. Vechea problemă, comparată cu spiritul omenesc, este origina răului. Sf. Scriptură singură ni dă deslegarea simplă a acestei probleme. (Nicolas II. 24). Păcatul nu-i cu putință să se derive nici direct din Dumnezeu, pentrucă el este *Sfânt* și *Bun*, altfel nu se poate concepe; nici din natura lui, din materia sau trupul nostru, etc. pentrucă natura noastră corporală și sensitivă este creațiunea lui Dumnezeu. Prin urmare numai din om îi posibil să'și aibă originea sa, adică din o acțiune liberă greșită a sa, din o cădere a sa din prima lui situație curată și înaltă, a cărei resultat îl purtăm în noi, nu ca o realitate originală, ci ca o moștenire consecinte a naturei noastre, ca o apunere reflectă a soarelui, ca o amintire a fericirei perdute, amintire care decurge ca o moștenire peste toți oamenii din lume. Pretutindinea aflăm argumente și mituri despre o situație de fericire la începutul omenirei, din care a căzut omul în urmă prin păcat. La toate popoarele, mai ales în Orient toate ideile religioase se bazază pe tradiția și învățătura aceasta [1]).

Istorisirile Sf. Scripturi ni prezintă păcatul celor întâi oameni ca resultatul unei tentațiuni (ispite) externe, în care aceștia au căzut. După Sf. Scriptură s'a vărît între om la căderea sa un spirit înșălător, o putere cu totul independentă de om—fapt, care în urmă a luat formă de dogmă, și care are cea mai mare însămnătate în Noul Testament. Dar nici o altă învățătură a Scripturei nu a stărnit atâta împrotivire (ceartă) a noului spirit ca aceasta. Și mărturisim pe deoparte, că de câte ori această învățătură este rău înțăleasă, servește bigotismului și fanatismului, sau se întrebuințează a râdică respunderea de asupra noastră pentru actele noastre răle; atunci cu drept cuvânt conștiința noastră datorește să se revolte contra unor asemenea atacuri.

[1]) Vezi Lüken, tradițiunele neamului omenesc pag. 71 etc.

Pe de altă parte cugetăm, că interesul omenirei cere, ca omul să se considere ca înșelat, și nu ca și cum el însuși este cauza răului, pentrucă atunci n'ar fi fost posibil să se mântue prin răscumpărarea crucificărei lui Iisus Hristos. Dar binecuvântat fie Dumnezeu! Omul a putut să se mântuiască ș'a putut să se elibereze de greșala ori vina sa. Prin urmare răul n'a eșit din natura omului, ci a întrat în el. Aceasta nu micșurează vina sa, ci moderează numai consecințele păcatului. Acest păcat se prezintă ochilor noștri cu mult mai adânc și mai serios, după cum vedem, că el nu pornește din lăuntrul nostru, ci ca o putere obiectivă, existentă în afară de noi, domnește în istorie și 'și aruncă umbra ei (întinăciunea ei) până la cea mai lăuntrică a noastră viață spirituală.

Pretutindenea teoria Sf. Scripturi a scandalizat spiretele libere, după care Scriptură păcatul original ori strămoșesc se reprezintă ca un fapt sensibil extern, mai ca un act oarecare copilăresc, și care însă a avut urmări foarte serioase în toată istoria omenirei. Dar nu trebue să ne mărginim numai la faptul extern; datorim să ne introducem prin acest acoperemânt extern, insuși la faptul moral săvârșit în natura omenească, ceea ce cu siguranță are cea mai mare și mai serioasă însemnare. In adevăr, dacă ne închipuim pe întăiul om trăind la început în cea mai deplină și mai fericită armonie cu Dumnezeu și începând mai apoi să se îndoiască despre dragostea Creatorului asupra sa, și presupunând că din ură ori invidie Dumnezeu îi înterzice lui un bun, din care ar curge viitoarea lui fericire, prin urmare aruncând ori călcând porunca dumnezeiască, își croește dela sine viitorul său, pe care crede că poate să'l realizeze prin călcarea voinței divine, astfel nu este o urmare naturală să admitem că omul prin această purtare a lui a călcat orice relație adevărată fiească cu Părintele Ceresc, cu Dumnezeu, că l'a negat, ca și fiul desfrânat, care

părăsind casa părintească a plecat în țară străină departe de Dumnezeu? Ce curios, dacă cum-va s'ar fi aruncat omul singur în abisul nenorocirei și al mizeriei? Să nu ne legăm numai de faptul extern al căderei—pentrucă aceasta n'are nici o importanță și se explică cu ușurință din situațiunea copilărească, în care au trăit cei întâi oameni; ci să stabilim după cum se cuvine importanța morală externă a cestiunei. Acest fapt are o însemnare tragică a destrăbălărei vieței omenirei întregi.

Păcatul original a fost un fapt nenorocit pentru întreg neamul omenesc, pentrucă a fost făcut de strămoșii noștri, cari reprezintă și rezumă așa zicând, în ei omenirea. Toți consimțim că actul acela ne privește pe noi toți, că nu este întâmplător și indiferent, ci că suntem învinuiți prin el serios, iar aceasta se întâmplă totdeauna și pretutindenea pentru fapte săvârșite de către representanții unei întregi comunități. Că suntem învinuiți în acest act, aceasta o știm cu fapta din urmările actului. Pentrucă toți suferim sub povara lui și plătim scump moralicește din cauza lui. In adevăr, cine poate tăgădui, că există în noi dela început o înclinare spre rău, care și fără de voința noastră manifestată extern tradează existența păcatului înrădăcinat în noi? Copilul, în adevăr, are o inocență, oare care și chiar și micile lui greșeli are adese ceva plăcut în ele. Dar sub această inocență aparentă și haz ce facem de copil, adese ori se ascunde o rădăcină internă în el de răutate. Vechea sentință greacă zice: ὁ μὴ δαρεὶς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται. *Copilul ne bătut, nu se învață.* Și noi cu toții cugetăm, că nu este bine să se lese natura în libertatea sa, în aprinderea sa, pentrucă atunci am îmmulți peste măsură răutățile, care nimicesc sămânța binelui. Astfel recunoaștem că în adevăr tinerețea ascunde în sine multe seminți răle dela început în natura sa. Și cine nu știe, că toți, fără deosebire, cu cât mai mult progresăm în perfec-

ţiunea noastră morală, cu atât mai mult descoperim în noi acea corupţiune clironomisită, până acolo când cu toţii ajungem la convingerea, că nu există nici un păcat, a cărui sămânţă să n'o purtăm în noi înşine.

Această natură coruptă, acest «*rău original*,« cum îl numeşte moralistul Kant, este ceva mai mult, decât o simplă putere a naturei noastre sensibile: este o înclinare spre rău şi dirijază voinţa noastră. Şi să spunem, este cel mai mare rău, totodată şi cel mai detestat decât toate, cu toţii suntem egoişti, decât sub diferite forme. Acest element egoistic se amestecă pretutindene chiar şi în cele mai frumoase virtuţi ale noastre şi le păteză şi nu se răpune decât numai prin dreapta noastră judecată şi abstinere. De această natură coruptă noi prin noi nu putem scăpà. Avem însă conştiinţa morală şi dispunem puterea morală a voinţei noastre, dar această conştiinţă morală nu ne poate scăpà de păcat, ci ea numai ne mustră când păcătuim, ne impune şi ne condamnă, dar nu ne eliberează cu totul de păcat!

Puterea voinţei noastre ni este de trebuinţă ca să ne stăpânim pe noi, şi în adevăr că abstinerea este un mare lucru, dar niciodată nu schimbă răua înclinare a inimei noastre. Ne aruncăm noi pe noi în legături; dar ajungem a fi servii legii morale, niciodată însă nu parvenim la adevărata libertate morală. Insuşi inima noastră trebueşte schimbată, voinţa noastră trebue să ia altă direcţiune, ca să putem să ne ameliorăm. Kant s'a mulţămit să înveţe că fiecare este dator să lucreze contra înclinărilor proprii, dar în aceasta nu constă gradul cel mai înalt al moralităţei noastre. De aceea cu drept cuvânt Şchiler a opus aceasta în contra acestei idei: «*De a învinge inima eu nu socot că-i lucru mic, şi laud pe învingător; iar triumful pentru inimă îl găsesc mai mare, şi iubesc pe luptător.*» Dar pentruca această învingere să se realizeze, este de ne-

voe ca inima noastră să revină în situația ei naturală și regulată. Cine poate să realizeze ceva de felul acesta numai prin propriile sale puteri? Șchiler așteptă mântuirea dela simțuri, pe care le-au pus în locul *imperativului categoric* al lui Kant: «*Trebue,* zicea, *să intrăm în patria libertății morale prin frumoasele uși de aur*». Insă greșala acestui sistem s'a dovedit curând [1]). Nici o putere fisică, nici o forță a spiritului nostru nu poate să creeze din noi oameni noi. Numai Dumnezeu poate face aceasta. Căci cine poate să'și schimbe inima lui? O Putere superioară trebue să se pogoare de sus asupra noastră, care să schimbe firea noastră lăuntrică. Noi suntem neputincioși pentru aceasta. Numai dela Dumnezeu putem aștepta puterea morală liberă și renăscută.

Cea dintăi axiomă a toată morala înainte de Hristos erà de a trimite pe om la însăș puterea sa morală, pe când Creștinismul 'l trimite la *Grația* (harul) divină, ce s'a arătat în Iisus Hristos. Neputința moralei acelia s'a dovedit prin căderea lumei vechi, iar *Evangeliul Grației*, a renăscut omenirea și s'a probat ca singura putere morală, care poate să învingă contrariile din viața omineasca.

Viața omineasca și istoria sa sunt pline de contrarii (obiecții), care în fond sunt de natură morală; contrariile vieței interne, dintre datorie și îndeplinirea lor, dintre prevídere și realizarea sa; apoi contrariile vieței externe, care sunt o luptă nesfârșită dintre adevăr și minciună, neegalitatea întâmplărilor externe ominești etc. etc. Aceste contrarietăți din viață nu se pot explicà altfel, decât prin existența în noi a păcatului original, a rumperei și conciocnirei a acestuia în viața internă cu el însăși, care a aruncat în haosul desordinei lumea morală [2]). Dar acum de unde trebue să vină ajutorul și mântuirea pentru a-

---

[1]) Perthes Leben 1. 60 etc.

[2]) Stahl. Elemente de filosofie creștină pag. 39.

ceastă de jălit și vrednică de plâns situație? Nici cunoștințele mai înalte morale, după cum cugetà Socrat, nici progresul și desvoltarea civilisațiunei, după cum se crede astăzi de mulți, nu poate să ne deà vre-un ajutor în aceasta. Pentrucă față de rălele înclinări ale inimei și cele mai frumoase idei morale cum și cele mai întinse cunoștinți întru nimica n'au putere, când s'ar desvoltà facultățile spirituale ale omului, pentrucă atunci aceste se desvoltă împreună și răul. După cum avem exemplul în trebile particulare omenești, tot așa este și în istoria generală a omenirei. Civilizația schimbă forma păcatului, dar niciodată nu împuținează existența și predominarea sa. Civilizația înlocuește natura prin artă. De aceea păcatele rafinate devin păcate ale civilizației, ajung mai prefăcute (rafinate), dar nu le împuținează nici se slăbesc, ci din contra câte odată se mai înmulțesc încă și mai tare [1]).

Prin urmare desvoltarea spiritului omenesc nu scapă pe om de păcat, Dumnezeu numai poate să opue contra acestei stări păcătoase o altă forță, depunând-o în omenire și în istoria ei. Cu toții purtăm în noi un ideal, idea și imagina unei situații a faptelor, în care toate să fie cum trebue, în care să se împlinească numai voința lui Dumnezeu, totdeauna și pretutindenea în bucurie și să împărățească dreptatea pe pământ, când nici o crimă să nu întristeze conștiința noastră și să nu stingherească nici o dorință mai mult mintea noastră dupre cum și voința noastră, când în sfârșit fără nici o jenare și frică să contemplăm *Sfințenia*. Acest ideal noi îl numim împărăția lui Dumnezeu pe pământ. Aceasta-i deslegarea tuturor acestor contrarietăți, aceasta este în fine puterea progresului sau mișcărei in istorie. Această împărăție nu este un rezultat natural al istoriei, pentrucă nimeni nu culege din

[1]) Șchiler. Tratat despre educația sensitivă a omului 1795 în a 5 epistolă.

spini struguri, nici diu ciuline smochine. Această împărăție trebue să fie o lucrare a lui Dumnezeu, un rezultat al descoperirei Lui.

Prin urmare ultimul argument al necesității revelațiunei prin care putem să ne mântuim, zace în corupțiunea morală a ființei noastre, în păcat.

Aceasta-i starea noastră ereditată prin păcatul adamitic, de această stare orice om observator asupra actelor sale, dacă voește să-și dea seamă și să le aplice o calificare, este vecinic lovit. Vede mai ales după fapt că puteà face mai bine, ori a nu face de loc. Apoi de unde atâtea dorinți deșarte în noi, de unde egoizmul, răutatea, răpirea și atâtea alte răutăți ce comitem zilnic și de care alte creațiuni inferioare nu sunt tentate atât de mult ca omul? O stare de mizerie, de disperare, dacă n'ar fi creștinismul, care să ne dea mijlocul, speranța de a scăpà de aseminea nesfârșite tentațiuni, am disperà cu toții de viitorul nostru.

III). S'au ridicat multe obiecții asupra posibilității revelațiunei, dar este ușor a le combate pe toate. Propriu vorbind numai o singură obiecție există contra posibilității revelațiunei, negarea existenței personale a lui D-zeu. Cei ce nu admit un Dumnezeu personal și viu, nu pot admite nici putința posibilității revelațiunei. De aceea cei de felul acesta cer ultimul și adevăratul acel cuvânt or dovadă, pentruca să-și acopere pretențiile lor variate. Cel ce crede însă într'un Dumnezeu personal și viu, admite posibilitatea revelațiunei ca o urmare nemijlocită și naturală. Căci cum este cu putință, ca celce este însuși viața să petreacă în neactivitate (inerție), celce este însuși dragostea să viețuiască în tăcere?. Aceasta s'ar opune către chiar natura lui și această contrarietate ar zguduì din temelie credința noastră, cât de puternice argumente am avea despre existența lui Dumnezeu. Nu dar existența re-

velaţiunei, ci lipsa ei ar fi o contradicţie respectiv de Dumnezeu [1]).

Este curioasă obiecţia propusă, că adecă ceeace cugetă cineva mai demn despre Dumnezeu şi perfecţiunile lui, să nu admită, că Acela a fost în situaţie cândva să repare opera sa, lumea, prin o revelaţiune complimentară. Ca şi cum ar fi vorba despre o corectare şi nu mai mult despre o necesitate în care se găseà omul amăgit şi păcătos, ca Dumnezeu să vină în ajutorul său şi să-l mântuească prin bunătate şi graţia sa divină.

Pe lângă acestea mai zic că revelaţiunea condamnă spiritul omenesc la o pasivitate absolută, care este nedemnă de natura sa şi contrară ei. Pentrucă esenţialul în spiritul omenesc este activitatea, care presupune tendinţi, încercări, spre aflarea adevărului. Dar nu cumva ideile noastre cele mai frumoase şi tot ceeace posedăm mai bun în lumea aceasta, oare nu ne vin de sus, şi când răsar ideile ca stele în orizontul spiritual al vieţei noastre, ce altceva facem decât le acceptăm în viaţa noastră ideală şi ni le acomodăm? In general, în orice lucru, ce altceva facem, decât întâiu admitem şi apoi acţionăm independent?. Ce dar, când este vorba despre adevărul cel mai înalt, şi despre comunicaţia noastră cu Dumnezeu?.

Intr'un cuvânt dacă examinăm sau pe om sau pe Dumnezeu, aflăm că revelaţiunea nu-i imposibilă, ci mai ales este corespondentă faţă de idea despre Dumnezeu şi om, cu natura cu nevoile noastre. Omul este mărginit, iar revelaţiunea ajută neştiinţei noastre.

C. Erbiceanu.

(Va urmà).

[1]) Rougemont: Hristos şi martirii lui.

D. I. BOGDAȘEVSKI

EVANGHELIA CA PRINCIPIU AL VIEȚEI

(subiect privitor la chestiunile social—economice din zilele noastre)

PRECUVÂNTARE.

Cuprinsul paginelor ce urmează, a format subiectul une conferințe ținută la 2 Martie 1906, în sala «Societății de cultură religioasă» din Kiev, de către profesorul de exegeză a Noului Testament dela Academia Teologică din acel oraș, doctorul în teologie, *D. I. Bogdașevski.*

Această conferință, deși sumarică, e un produs al întimpinărilor îndreptate împrotiva curentului de așa numită cultură apusană, ce cu deosebire în anii din urmă inundă într'un chip îngrijitor întinsa împărăție vecină. Unul din efectele momentane ale manifestului imperial din 17 Octombre 1905, pornit din intențiuni atât de înalte, cu principii liberale prielnice culturei poporului rus, se poate asemănà cu efectul produs de ruperea unui zăgaz, care dă drumul unor torente de apă adunată și zăcută; căci, pre-

cum asemenea torente sunt turburi și inundă nechibzuit întinderea peste care se revarsă, așa, se poate zice, libertatea de presă dată prin manifestul amintit, a făcut loc pentru un timp—să sperăm că va fi de scurtă durată—năvălirei unui potop de literatură apusană tulbure, uneori pestilențioasă, care inundă și amețește atâtea minți, pricinuește atâta turburare în atâtea instituții ele singure crude, și în toate păturile sociale. Aceste torente și mai înainte treceau, prin tipar, peste stavilele cenzurei rusești; acum însă ele sunt primite și răspândite de albiile editurelor mănoase într'o populație atât de numeroasă ca a Rusiei.

In întreaga lume, sub care cuvinte se înțăleg de obiceiu popoarele Europei și parte din popoarele despărțite de oceane, astăzi—se știe—domnește un spirit de puternic materialism, înțăles nu atât în sens filozofic, cât sociologic. Prin toate manifestările ei exterioare, lumea se concentrează numai în sine, se îngrijește numai de chestiunile materiale, dând și celor spirituale o menire tehnică spre aceleași scopuri curat pământești. In vârtejul tuturor luptelor sociale, chestiunile spirituale ca și instituțiile ce le reprezintă, în deosebi Biserica creștină, sunt nu numai neglijate, dar uneori chiar direct atinse; iar principiile lor supuse unor presiuni dacă nu de nimicire (aceasta pentru principiile creștine a fost și va fi peste puterea fiilor tuturor veacurilor, nu numai a celui în care trăim), apoi măcar de sdruncinare.

Alăturea cu principiile moderne de viață, produs împestrițat și sarbăd, în deosebi a teoriilor veacului trecut, prezintate sub atâtea etichete nedrept scrise în numele științei, istoriei, filozofiei și mai ales a sociologiei, se știe că sunt și acele principii sublime pentru viața omului, ale sf. Evanghelii, care, unde au fost primite și deplin urmate, au adus toată mulțămirea posibilă vieței pământești, și care din faptul că au străbătut atâtea veacuri, în zădar se vo-

este a fi arătate ca vechi, iar îngrijindu-se în deosebi de partea nobilă a omenirei, partea ei spirituală, în zădar s'a căutat a fi numite nepractice și deci nefolositoare.

Spațiul unei reviste, se înțălege, nu îngădue publicarea unui studiu propriu zis din materiile teologice de mult interes ce am puteà dà în traducere din limba rusă; de aceia, din lucrările de exegeză a distinsului profesor Bogdașevski dela Academia din Kiev, am ales conferința ce urmează: un mănunchiu de schițări exegetice, care în totalitatea lor, ne dau scurte răspunsuri atâtor nedumeriri ori falșe înterpretări a atâtor principii evangelice, greșit ori de loc înțelese, în deosebi în raport cu chestiile sociale din zilele noastre, și care de aceea sperăm a fi de oarecare interes și «lumei bisericești» dela noi.

Deși numai în cadrul mărginit al unei conferințe, autorul vorbește despre următoarele chestiuni:

1) Inălțimea și măreția Evangheliei. Două căi pentru înțălegerea Evangheliei: prin empirism și prin ascetism exclusivist,—schițarea lor critică.

2) Evanghelia în raport cu viața socială și cu Statul. Evanghelia și legiuita bună rânduială. Raportul Evangheliei cătră știință, artă și cultura externă. Evanghelia și patriotismul.

3). Evanghelia și socialismul. Invățătura Evangheliei despre proprietate. Bogăția și sărăcia din punct de vedere creștin. Insuficiența teoriei social-democrației.

V. P..

Deși orizontul, mulțămită Domnului, ni se înfățișază mai senin, totuși o vreme grea pentru noi încă se continuă. In jurul nostru încă vedem, relativ, puțină muncă sănătoasă, hotărâtă, pozitivă, și se desfășoară încă aceleași felurite frământări. Cel mai cinstit și ales om, găsindu-se în acest vârtej amețitor al vieții, astăzi adesea nu se dumerește:

ce să facă, ce să întreprindă, ce hotărâri să ia și asupra cărui lucru să se oprească. De aceia, de pildă, se ivesc la noi tot felul de partide, putem zice nu zilnic, dar pe fiecare cias, și tot așa de repede se nimicesc și se înlocuesc prin altele cu aceleași vremelnice direcțiuni pentru viață. In asemenea vremi, mai mult decât oricând, omul are nevoe de un puternic sprijin pentru viață și ocupațiuni. Ce să facem, cum trebue să trăim, pe ce cale să apucăm, de ce călăuză dreaptă să ne ținem? Lucrați cele drepte ale lui Dumnezeu, trăiți potrivit Evangheliei, încredeți-vă în vecinicile și nestrămutatele, în curatele sale învățături, țineți—ca să zicem așa—pretutindene și în totul «cursul evanghelic». Dar, nu-i așa?—însuși Evanghelia se înțelege în chip diferit și adesea se răstălmăcește cu totul din potrivă, aplicându-se acolo unde nu se poate aplică și adesea aplicându-se în așa chip, încât neapărat i se contrazice însuși esența. Iată dece, noi ne-am hotărât a oprì binevoitoarea D-tră atențiune asupra explicărei principiului vieții, singurul fundament puternic, sigur și ne înlocuibil, ca fundament revelat. Subiectul acesta, se înțelege, e foarte vast și felurit, noi însă ne vom oprì numai asupra celui mai însemnat și esențial punct, după părerea noastră, având în vedere nevoile și chestiunile prezente.

I.

Nu poate fi admisă îndoiala, că anume Evanghelia și nu altceva, trebue să fie temelia vieții noastre, în toate manifestările ei. Evanghelia nu poate fi substituită ori înlăturată, nici de arida știință, nici de mereu nehotărâta și atât de schimbătoare în alcătuirile sale,— filosofie. Mulți vrăjmași are creștinismul, ce cad asupra-i din toate părțile, însă protivnicii moralei evanghelice, relativ sunt foarte

puțini, și însuși vrăjmașii creștinismului simțind viu înălțimea ei, o slăvesc. Unul din actualii teologi raționaliști ai apusului, cunoscutul A. Harnack, considerând partea etică a creștinismului, zice, că Evanghelia în nici un caz nu o putem socotì că și-a trecut veacul, și nici odată nu o putem înlocuì cu altceva mai de actualitate și corespunzător vieții [1]). Evanghelia ca fundament al vieții, o poate negà numai acela, care nu vede decât numai o materie neînsuflețită și neînduplecatele ei legi; care nu-și închipue viața omenească, decât numai ca o neîncetată luptă a celui tare cu cel slab și triumful puterii în această luptă; care în locul Dumnezeu-omului pune zeificarea omului și se socotește numai pe sine ca centru al totului, iar egoismul ca măsură a tuturor acțiunilor sale.

Actuala stăpânire necondiționată a empirismului, desigur nu s'a putut, să nu se pronunțe și asupra cuprinsului Evangheliei. Empirismul grosolan măsoară totul exclusiv numai cu folosul și cu câștigul; pentru dânsul e bun și admisibil numai ceeace aduce imediat rezultate practice; și dimpotrivă, tot ce este mai presus de simțuri, nevăzut, leapădă cu totul, ca nefolositor nimănui, ca pe un balast de prisos ce numai ne îngreue mintea. Potrivit acestor vederi, el se trudește a mirenì Evanghelia, ori a o pământenì, iar Evanghelia cerului și cu destinație pentru Cer, dorește a o preface cu totul în Evanghelie pământească și pentru pământ. Cu alte cuvinte, prețuește Evanghelia numai din acel punct de vedere, din care ea ar aduce profituri pământești, și l'ar face pe om sătul, mulțumit și desfătat. Aceasta este substituirea certă a moralei Evangelice, ori, în tot cazul, cea mai îngustă și unilaterală a ei înțălegere. Orice s'ar zice, dar Evanghelia

---

[1]) *A. Harnack.* — Das Wesen des Christenthums; aufl. 5. —Leipzig, 1901.

înainte de toate ne îndreaptă mintea spre vecinicie, spre spiritualitate și statornicie; ea ne demonstrează puternic, că sufletul nostru, interiorul lui, omul nostru ascuns, e mai bun decât hrana și decât îmbrăcămintea; ea ne cere a căutà mai întâiu împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui. Evanghelia dorește, să ne libereze de preocupările grijelor lumești,—griji, se înțelege, nu pentru pânea cea spre ființă, ci acelor griji, cunoscute nouă tuturor, a nesfârșitelor și feluritelor preocupări, a vânării continue după bunurile pământești. Și, trebue să recunoaștem: Ce putere sufletească și neatârnare ne-am crea, dacă am urmà totdeauna acelui înalt precept evangelic,—«nu vă îngrijiți». Atunci nu am mai fi robii oamenilor, robii zilei și ai lucrurilor pământești [1]). Eu,—zice Mântuitorul Hristos,—sunt calea, adevărul și viața» (Ioan, XIV, 6),—aceasta însamnă: viața spirituală, viața împăcării și a reînoirei omului, care își găsește mulțămirea tuturor trebuințelor sale superfletești înalte, stăruind în bucuria cunoașterei existenței sale ca făptură a lui Dumnezeu, și în unirea cu Mântuitorul și Impăciuitorul său. «Eu viu sunt,—zice Mântuitorul,—și voi vii veți fi» (Ioan, XIV, 19),—în aceiaș viață vecinică duhovnicească; în Mine este isvorul apei, ce curge în această viață (Ioan, IV, 14). Nesfârșit de înalt e idealul evangelic, al asemănării cu Dumnezeu și al înfierii dumnezeești, și nici odată omenirea, cu toate străduințele sale progresive, nu-l va întrece, pentrucă el se raportă către realitate ca necondiționatul la condiționat, ca vecinicul, și neînlocuibilul la vremelnic și mereu schimbător. De aceia, cu drept cuvânt calea Evangheliei, e calea abnegațiunei; ea e cale îngustă, la ea duc porți strâmte și cei

---

[1]) *A. Harnack*, Das Wesen des Christenthums, s. 54, 55.—*Comp.* prof. P. I. Leporski. «Hristianstvo i sovremennoe mirovozrenie»—în revista Academiei Teologice din Petersburg „Hristianskoe Ctenie", 1903, c. I, p. 18.

ce se mântue sunt puțini. (Mat. 7, 13, 14; Luca XIII, 23, 24).

In același timp, în altă extremă cad acei care, în numele Evangheliei, neagă viața naturală și bucuriile ei firești. Pentru aceștia, pretutindene e numai întuneric și tristeță; ei tot atăta iubesc pe oameni cu iubire creștină pe cât de arogant și fariseic compătimesc nepriceperea omenească. In realitate, Evanghelia, nu ne cere numai de cât fugirea de lume, ci ne învață a fugì de păcatele lumei și ne chiamă la luptă cu lumea și cu dușmanii săi principali,—sensualismul, mândria și egoismul. Ascetismul evangelic este renunțare, o cercare proprie, război cu îmboldirile sensuale și cu pasiunile, și astfel de ascetism se cere dela fiecare dintre noi, întru cât fără el nu se poate nici un fel de viață morală. Evanghelia nu neagă bunurile pământești, dar ne învață a nu privì la ele, ca la ceva nespus de prețios și în totul îndestulător [1]).

Iar Evanghelia nu se depărtează nici de viața de acum, pentrucă ea cunoaște nevoia, știe trebuințele trupești și învață destul de limpede că și acestea din urmă trebuesc împlinite. Insă, nevoile sufletești cu necesitate, trebue mai mult considerate decât cele trupești, și pentru fericirea pământească nu trebue să jertfim pe cele mai prețioase—ale sufletului nostru nemuritor. «Pe pământ trebue să se reflecte sigiliul (marca) Cerului; pământul trebue să se prefacă în unealtă a Spiritului».

In fiecare zi ne rugăm, zicând: «Vie împărăția Ta» (Mat., VI, 10, Luca XI, 2). Acea împărăție e tocmai o reflectare a Cerului,—împărăția în care domnește adevărul și iubirea lui Dumnezeu, unde voia Domnului slujește drept lege a vieții, și tot egoismul învrăjbitor se reîntoarce în unitatea și armonia de altădată. Dar, în deplină realitate,

---

[1]) Vezi: Preotul *G. Petrov*, — „Evanghelie kak osnova jizni. Ed. IV, S. Petersburg, 1900, pag. 110 și urm.

această împărăție este «Cerul»,—împărăție pregătită drepților dela Crearea lumii, unde Dumnezeu va fi «totul în toate». Tot asemenea caracter îndoit are și «viața vecinică», despre care ne vorbește așa des Evanghelia. Noi posedăm acea viață vecinică chiar aici, pe pământ, când credem în arătarea a însuși ființei vieții—Fiiul lui Dumnezeu, când ne găsim în unire cu el, și realizăm adevărul și iubirea aduse de dânsul; aceasta este viața în adevăratul înțeles,—adevărata viață, viața după Dumnezeu, în care nu e nimic închipuit ori întâmplător, ori având numai o înfățișare a realității, iar în sine fiind nimic adevărat; aceasta este propria realizare a destinațiunei noastre și de aceia aceasta este viața mulțumită, care ne procură cea mai înaltă fericire. Dar, în deplina sa realizare «viața vecinică» este «Cerul»,—viața în locașurile cerești, viața fără de sfârșit înaintea principiului vieții—Dumnezeu.

Nicăiri în Evanghelie nu e arătată mai limpede posesiunea acestei fericite vieți, prin realizarea dreptății lui Dumnezeu, decât în predica populară a Mântuitorului Hristos, prea bine cunoscută fiecăruia dintre noi. Ideea fundamentală a cuvântării e exprimată prin cuvintele: «fericiți cei ce flămânzesc și însătoșază de dreptate, că aceia se vor sătură.» In raport *cu sine însuși*, (pentru om) adevărul lui Dumnezeu este o sărăcie a duhului, adecă, recunoașterea micșorimei sale, a neputerei, în fața atâtor probleme morale date nouă să ne ducă la desăvârșire; conștiința necesității absolute a exercițiilor pentru realisarea acestei probleme; curăția inimei, care prefface pe om, dându-i putința a vedeà pe Dumnezeu. In raport *cu ceilalți* (oameni), adevărul lui Hristos cere: bunătate, milă, împăciuire, iubire în toate manifestările ei, dusă până la iubirea vrăjmașilor noștri. «Fericiți cei ce flămânzesc și însătoșază de dreptate.» Ei sunt fericiți chiar aici, pe pământ, pentrucă realizarea adevărului produce prin sine însuși fericire

lăuntrică (sufletească); dar deplinul triumf al adevărului dumnezeesc asupra celui omenesc, și deplina săturare de adevărul lui Hristos, e acolo—în noul Cer și noul pământ, unde «trăește Adevărul». Evanghelia se înarmează cu toată puterea împotriva adevărului fariseic, care se prezintă numai cu o înfățișare externă, numai ca să se arate lumei, căutând slăvirea pe pământ. Din potrivă, adevărul lui Hristos, este adevăr lăuntric, curățitorul inimei noastre. Și mi-lostenia și rugăciunea și postul, trebue să aibă caracter lăuntric; ele nu caută arătarea în lume, ci singurătatea, concentrarea duhovnicească. Disprețuind iubirea de argint, disprețuind mândria și ipocrisia fariseică, cere înfrânare, smerenie și adevărată venerație pentru tot ce este sfânt [1]).

Creștinismul e religiunea spiritului. El pretutindene prescrie armonia adevărului cu viața; și e cumplit vrăjmaș al credinței pustii, reci, și a pompelor neîntemeiate. A fi creștin, înseamnă a trăi creștinește, a lucrà faptele lui Hristos deosebindu-se pretutindene și cu totul de păgânii ce încă nu cunosc pe adevăratul Dumnezeu. In necazuri, adesea ne arătăm creștini, dar numai cu numele, iar spiritul lui Hristos nu-i în noi, și-l înlocuește numai o formă moartă, care nu dă viață!...

Nu putem înjosì învățătura înaltă a Evangheliei din înălțimea ei sublimă. Viața evanghelică e o acțiune certă, și, după cuvântul Domnului, împărăția lui Dumnezeu «se ià cu putere» (Matei, XI, 12), ce se manifestă în lupta cu toate felurile de sensualități. Evanghelia nu cuprinde în sine nici un fel de utilitarism și cu atât mai mult evdemonismul de care e învinuită uneori: «Toate cele ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor». (Mat. VII, 12). Aceasta nu e dreptul egoismului rece, care măsoară toate cu folosul ori cu pagubele personale. Mântuitorul Hristos

[1]) Prof. M. D. Muretov. «Evanghelie po Matfeiu» în revista «Bogoslovskii—Viestnic». —1899 Kn 4, p. 531 și urm.

nu învață «*ce* voiți, să vă facă, tot *aceia* faceți și voi altora», dar zice: «*așa* faceți și voi lor»,—aceasta însamnă, faceți în acelaș chip, cu aceiași dispositie sufletească, cu care ați fi dorit, ca să se raporte și ei către voi; iar acea dispositie e o acțiune a iubirei, ce răspinge folosul și răsplata personală, adesea lucrând cu totul în dauna ei. Iubirea de noi înșine, care pentru noi e cu totul curată și evidentă (arătată), aceea trebue să fie măsura iubirei noastre și către aproapele, care de asemenea e fiu al Tatălui ceresc. Cuvântul evangelic nu ne arată de loc, că ne putem opri la puncte indiferente, adecă acolo unde nu-i pentru mine nici folos nici pagubă; iubirea evangelică e totdeauna activă, și mântuirea aproapelui totdeauna trebue să-mi fie tot așa de scumpă ca și propria mea mântuire. Evanghelia, e drept, promite răsplată pentru viața bună, dar acea răsplată nu este un început exclusiv pentru săvârșirea actelor bune,ci se prezintă numai ca un mijloc pentru asemenea lucrare, pe care în parte trebue să o manifestăm și în această viață. Noi nu trebue să ne trudim—ca mercenarii—numai pentru profituri, ci trebue să ne luptăm din dragostea pentru Hristos și legea Sa sfântă, prin săvârșirea căreia ne împlinim menirea; asemănarea cu Dumnezeu—iată începutul vieții noastre. După aceia, Evanghelia nu ne promite mulțămiri sensuale, iar Evangheliul «plata noastră mare este în ceruri», este lăuntric și are (tot numai) acelaș caracter spiritual: aceasta e o privire a feței lui Dumnezeu, moștenire de bogăție duhovnicească legată de credință, iubire și nădejde, o depărtare de tot ceea ce astăzi ne îngrădește și ne împedecă pe drumul virtuților. «Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul» (Mat, V, 4),—se înțălege, nu pământul acesta simțit, ci alt pământ: Cu puterea blândeței lor, ei învinge răul lumii vrăjmașe ce le stă împotrivă, și întăresc și răspândesc acea împărăție a lui Dumnezeu, pe care nici o

putere vrăjmașă nu o poate nimici; iar în viitor—ei moștenesc noul Ierusalim, unde viețuește adevărul și pacea, departe de orice început de nemernicie. «Eu—zice în alt loc Mântuitorul ucenicilor săi,—vă las pe voi moștenitori precum și Tatăl meu mi-a lăsat mie moștenire împărăția, ca să mîncați și să beți la masa mea în împărăția mea și să judecați cele douăsprezece seminți ale lui Israil» (Luca XXII, 29, 30; comp. Mat. XIX, 28).

Această imagine nu este a fericirei sensuale, ci a celei duhovnicești,—participarea Apostolilor în slava lui Hristos; Apostolii vor judecà lumea în acelaș sens, în care se vorbește în alt loc, că «sfinții vor Judecà lumea» (I Kor. VI, 2), adică, vor judecà Israilul cu credința lor în Hristos, cu iubirea în El, predicând despre dânsul, cu patimile lor îndurate pentru numele Său. Dar, de altă parte, Evanghelia nu se depărtează nici de viața pământească, și Mântuitorul Hristos, la întrebarea sf. Apostol Petru: «Iată noi am lăsat totul și am urmat Ție» (Mat. X, 28), răspunzând zice: «Adevărat grăesc vouă: Nimene din cei cari lăsându-și casă, ori frate, ori tată, ori mamă, ori femee, ori copii, ori pământ pentru Mine și Evanghelie, și să nu primească în vremea de acum, în prigoniri, de o sută de ori mai mult case și frați și surori și părinți și mame și copii și pământ, iar în viața viitoare viața de veci». (Marcu X, 29, 30; comp. Matei XIX, 29; Luca, XXIX, 30).

Desigur, nimic în aceste vorbe nu e sensual, material; aici e vorba de părinții spirituali ai ucenicilor (Kor. IV, 15), de mamele lor spirituale (Rom. XVI, 13), de frați și fii spirituali. Dar se naște întrebarea, despre care «casă» și «pământ» se vorbește aici? Adevăratul urmaș al lui Hristos află pentru sine, și în vreme de prigonire, casă și adăpostire, cum au găsit Apostolii în Filipi, după cererea Lidiei, care credea în Hristos (Fapt. XVI, 14, 15)—cum a arătat sf. Apostol Pavel în multele sale nevoințe

spre predicare (Fapt. XVIII, 27; XIX, 9). Adevăratul următor al lui Hristos și în vreme de prigonire se hrănește din bunurile sale, deschizându-și inima pentru El, în cât se prezintă ca cârmuitor al acestor bunuri, pentrucă se va folosì de toate cele necesare zilnic, și stăpânește acelea de care se folosește, și din potrivă, nu stăpânește acele ce stau fără nici o trebuință. E măreț, dar și greu de împlinit cuvântul evangelic «nu vă îngrijiți».

Ne cuprinzând în sine nici un utilitarism ori evdemonie, Evanghelia învață nu numai despre lucrurile *bune*, dar și despre lucrurile *frumoase*. Ce a zis Mântuitorul Hristos când o femee, după toate probabilitățile Maria, sora lui Lazăr, în vremea poposirei Sale în Vitania, în casa lui Simon Leprosul,—«a venit la El având într'un vas de alabastru cu mir de mare preț și l'a turnat pe cap» (Mat. XXVI, 7; Marcu, XIV, 3; Ioan, XII, 3)? După ce ucenicii Domnului «au murmurat și au zis: pentru ce această risipă? căci s'ar fi putut vinde acest mir cu mult preț și s'ar fi dat săracilor» (Mat. XXVI, 8, 9),—Domnul le zice: «Pentruce vă supărați pe femee, că bun lucru a făcut cu mine; că pre săraci pururea îi aveți cu voi, iar pre mine nu mă aveți pururea». (Mat. XXVI, 10—12).

Insamnă că nu în totdeauna avem numai datoria de a ajutà pe săraci, nu totdeauna avem datoria de a face ospicii și mese eftine pentru lipsiți. Se pot ridica: catedrale splendide, se pot construì muzee pentru arte frumoase, monumente artistice. Poezia și estetica sunt nestânse în sufletul omului. Iubirea Mariei pentru Fiul-Omului, devoțiunea ei către «cuvintele vieții vecinice» ale Sale, și către «singurul lucru ce trebuește», sunt exprimate anume în acel *prea frumos lucru* (καλὸν ἔργον), în estetica ungere a Stăpânului vieții vecinice cu prețiosul și adevăratul mir de nard, ce a umplut toată casa de miros [1]).

---

[1]) Prof. M. D. Muretov, „Iuda Predateli", în revista „Bogosl.—Viestnic" Moscova 1905, c. IX, pp. 42, 43 și 44.

Dacă vom trăi după Evanghelie, nici una din sus arătatele trebuințe ale sufletului nostru nu vor rămâne nesatisfăcute.

II.

Evanghelia, fără îndoială, se îndreaptă înainte de toate, către omul singurit, indeferent de numele, starea intelectuală și situația lui materială; ea cunoaște mai bine decât oricine sufletul nemuritor al omului; domeniul plinirei evangelice cu nesfârșitele sale idealuri sublime, este creațiunea lăuntrică sufletească personală. Dar personalitatea, precum se știe, în sensul cel mai strâns e legată de societate, nedespărțită de ea, și de aceea renașterea personalității se mai socotește și renaștere socială. De aceia, nu se poate individualizà creștinismul și în numele «absolutismului» său, să se înlăture participarea idealului său absolut în stat, în societate, știință, artă și a. m. d. Adecă nu se poate înlătură posibilitatea unei cârmuiri creștine, unei politice creștine, unei științe ori arte creștine. Desigur, necondiționatul nu poate fi cuprins de condiționat, dar acela se poate reflecta în acest din urmă, și în cazul dat, el se reflectă într'însul nu nemijlocit dar mijlocit, anume prin ajutorul (influența) individualității. Mijlocitul (adică individualitatea) își păstrează dezvoltarea sa normală, corespunzătoare naturei sale, dar această dezvoltare se conduce pretutindene de o idee înaltă. In acest proces social, ce poate fi imposibil? Chiar individualitatea este condiționată reflectându-se în ea necondiționismul evangelic, pe măsura puterei și influenței sale. Nu necondiționismul evangelic, se adoptează cu diferitele forme ale vieții, ci acestea din urmă se îndreaptă și se conformă, rămânând cu toate acestea în formele lor naturale.

Simplu vorbind, Evanghelia, cu toată înălțimea ei, trebue să pătrundă, pe cât e cu putință, toate manifestările

vieţii noastre zilnice. «Puterea iubirei individuale, pusă în duhul vieţii individuale cere din ce în ce mai mult deplina realizare a iubirei în raporturile din afară»[2]). Din punct de vedere psihologic aceasta e cu totul înţăles. «Când omul va fi frate omului, atunci el nu va fi lup nici societăţei. Cu îmbunătăţirea raporturilor dintre indivizi, se îmbunătăţeşte şi raportul dintre toate milioanele de oameni[2]).

Creştinismul nu intervine de-a dreptul în afacerile pământeşti; amestecuri directe în viaţa de stat şi în cea socială el nu face. E cu totul adevărat, că «Evanghelia nu se poate asocià necondiţionat în soluţiile chestiunilor de stat»[3]), —statul nu se poate întemeia de-a dreptul pe Evanghelie[4]), pentrucă acordul moral şi juridic nu coincide şi nici odată nu se contopesc. De multe ori s'a lămurit adevărul, că creştinismului îi este indiferentă forma vieţii de stat, adecă o atare formă ei nu stabileşte[5]), ci numai vorbeşte despre necesitatea de obşte a puterei de stat, care este dela Dumnezeu, şi a cărei necesitate absolută e mărturisită nu numai de frică dar şi de conştiinţă. Noi am trecut prin grele timpuri, şi cunoaştem fiecare, din proprie experienţă, ce înseamnă autoritate şi de câte ori autoritatea, oricare ar fi ea, e mai bună decât anarhia.

Dar, deşi statul nu se poate întemeià deadreptul pe Evanghelie, totuşi în nici un caz nu se poate negà deosebirea dintre acordul statului păgân cu societatea şi acordul

---

[2]) Arh. Platon — „Hristianstvo i soţializm“, — în revista Acad. Teolog. din Kiev. 1900 c. XI, p. 341.

[2]) ***Ibidem***, p. 335.

[3]) Prof. ***M. D. Muretov***,—„Duh i ploti“, în revista „Bogosl.—Viestnic“. Moscva 1905, p. 23.

[4]) Ibid. p. 23.

[5]) ***P. P. Cudreavţev***,—„Sovremenaia ţerkovno —obşcestvennaia jizni“,—în revista „Trudî“ a Acad. Teolog. din Kiev.—1906, cart. I. pp. 151—2.—*Comp.* revista „Ţerkovnîia Viedomosti“. 1906, No. 4, p. 94.

statului creștin. Filozoful rus, Vladimir Soloviev, nu a căzut—după părerea noastră—în vre-o extremă, când a scris, că, creștinismul recurge la stat «ca acesta să ducă începuturile principiilor morale în viața socială și politică, ridicând treptat societatea civilă la înălțimea idealului bisericesc, prefăcându-o după chipul și asemănarea Bisericii lui Hristos» [1]). «Pentru a renaște tot neamul omenesc, creștinismul trebue să pătrundă nu numai individualitățile, ci și elementele sociale. Legătura dintre om și Dumnezeu, trebue stabilită nu numai în chip individual, ci și în mod comun. După cum elementele dumnezeești își au exprimare comună în Biserică, tot așa de limpede elementele omenești își au asemănătoare expresiune în Stat, și prin urmare, legătura dintre Dumnezeu și om se exprimă la un loc în libera unire a Bisericii cu statul, întru cât acesta din urmă, se înțălege, se prezintă ca Stat creștin» [2]). In acest fel de stat creștin, înțelesul legii, al dreptului, a puterei și a supunerei, dobândesc cea mai înaltă însămnare,—nu se transformă în adevăratul înțăles moral, dar se clarifică prin acesta din urmă, în cât, depildă, statul întocmit în virtutea puterei, se substitue prin statul întocmit în virtutea slujirei binelui obștesc» [3]).

De asemenea nu spun utopii nici acei, care arată, că în raporturile sociale, în locul *puterei*, trebue să se întemeeze ideia *înfrățirei* popoarelor; adecă, să nu mai aibă loc dreptul pumnului și a tot felul de forțări. «Scopul raporturilor sociale nu e nimicire și împilarea reciprocă, ci desvoltarea și desăvârșirea comună» [4]). Legile împărăției lui Dumnezeu trebue să pătrundă în viața statului și a societății. Deși

---

[1]) ***V. S. Soloviev***.—„Duhovnîa osnovî jizni“, ed. 3. Petersburg, 1897, pag. 163.

[2]) ***Ibid.***, pp. 158, 9.

[3]) ***V. Soloviev*** op. cit. p. 163.

[4]) ***V. N. Eczemplearski***, k voprosu ob otnoșenii nravstvenosti k politike“, în revista „Trudî“, Kiev 1905, cart. XI, p. 270.

împărăția lui Hristos nu e din lumea aceasta, dar ea trebue—în chip transfigurat—să influențeze lumea—asemenea aluatului (drojdei) sub acțiunea căruia fermentează toată plămădeala (aluatul). Incet se face această fermentare (creștere), multe piedici întimpină, dar ea trebue să se facă; altfel «corpul» rămâne «corp», și numai «corpul» nu folosește nimărui. Intregul nu e asemenea părților sale, și nu identic cu ele, dar legea bună pentru individualități singurite este o lege tot așa de obligatoare și pentru societate, în care o individualitate singurită întră ca parte. Nici un scop urmărit de Stat, ori cât de înalt ar fi, nu poate îndreptăți mijloacele imorale întrebuințate pentru atingerea lui. Fericirea unui stat nu stă în absolutism și în proprie îndestulare; este un scop ce stă mai presus de el,—slujirea singurei adevărate idei de stat: desvoltarea generală a omenirei, realizarea împărăției lui Dumnezeu pe pământ.

V. P...

(Va urma).

HRISOSTOM CA ORATOR[1]).

Noi acei ce cetim omiliile lui Hrisostom, cu greu `putem află în ele pe marele orator și aproape ne lipsește orice putință de a înțelege însufleţirea ce o stărnea acest om când începea să predice. *George din Alexandria,* biograful său, ne spune, că păgânii veneau cu gloata în biserică, atrași de farmecul elocuenței lui Ioan; că poporul se îngrămădeà împrejurul amvonului, ca să nu piardă nici o vorbă din cuvântările lui, că în Vinerea patimilor, când el a poruncit să oprească pe împărăteasa Eudoxia de a mai întrâ în biserică, mulțimea a fost nebună de entusiasm și l-au salutat agitându-și mâinile în aer și, purtându-l pe brațe, l-au numit al treisprezecilea apostol.

Toate mărturiile contimporane sunt unanime în părerea pe care o rosteau Antiochienii despre Ioan al lor, că «om să vorbească așa ca el, încă nu s'a mai auzit». Dar de ce atunci, cetirea omiliilor lui nu stârnește în noi admirațiunea pe care o stârnea în ascultătorii săi? Tocmai această lipsă de căldură ce ne o lasă cetirea acestor o-

[1]) (Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXII-lea No 8)

milii a fost și este pentru detractorii lui Hrisostom o pretinsă dovadă că valoarea lui oratorică a fost exagerată din partea contimporanilor, că el n'a fost atât de mare pe cât îl vedeau sau voiau să-l vadă admiratorii, și că aplauzele mulțimei nu erau pornite decât din neștiință, ori din obiceiul vremii de a aplaudà fără convingere. Negreșit cetindu-l, cu ochii critici, te isbești necontenit de defectele lui Hrisostom, de nesfârșitele digresiuni, de repetițiile fără de număr, de inconsecuentile logice ale conținutului, de comparațiuni banale și de asperități în stil și în limbă. Insă o critică și o procedare imparțială este a-i vedeà numai defectele și a trece cu vederea calitățile superioare dintr'aceleași pagini? In oamenii mari calitățile și defectele sunt, de multe ori, deopotrivă de mari—chiar numai prin contrastul ce răsare din alăturarea lor—și că Hrisostom a avut defecte nu se poate negà, dar tocmai ele îi pun în lumină mult mai vie marile talente.

Sunt între omilii și unele de tot mediocre. Lucrul se explică prin faptul că Hrisostom, nu puteà vorbì nepregătit, și cu toate acestea erà silit să vorbească mereu și pretutindeni și cât mai multe zile una după alta în șir. Cuvântările lui erau oameni anume cari le copiau după dânsul în timpul când vorbea, și aceștia aveau toată graba să publice pe întrecute cuvântările marelui orator, întocmai—dacă ne este permisă comparația—cum se întrec în zilele noastre reporterii ziarelor să deà știri de sensație. Și, firește ce puteà să fie mai de sensație pentru admiratorii lui Ioan, decât noutatea unei cuvântări, pe cari ei n'au auzit-o și erau setoși s'o cunoască? Avem neclintite dovezi, că multe omilii au fost copiate rău, numai pe jumătate, trunchiate și rupte, și noi le cunoaștem astăzi numai în forma aceasta, truncheată. Nu e deci de mirare dacă nu recunoaștem *în toate* omiliile sale pe mult admiratul orator.

Apoi trebue s'avem în vedere deosebirea uriașă ce o produce acelaș discurs când îl auzi dintr'o *Gură de aur* și când îl citești numai. Atunci vezi în fața ta numai litere moarte, treci repede peste fraze, nu observi gingașele nuanțări ale sentimentelor ce stăpânesc pe orator din clipă în clipă, și pierzi toată bogăția acea nesfârșită de manifestări sufletești cari alcătuesc acțiunea unei vorbiri. Nu ai înaintea ta pe bărbatul cu adâncă și neclintită convingere că este un trimis al cerului, ale cărui vorbe pornesc din fundul inimei sale, ale cărui dovezi cad ca trăsnetul tocmai în clipa când în mintea ta s'a ridicat o îndoială ori o nedumerire, a cărui personalitate puternică te captivează din început, și te ține în lanțurile elocinței lui ca vulturul prada sa, și vrăjit de el devii imobil ca pasărea magnetizată de ochii șarpelui ce o fixează. Fiecare trăsătură a feței lui e plină de expresiune, ochii scăntietori stăpânesc mulțimea peste care alunecă fiecare mișcare a lui, fiecare gest e artistic și ritmul frazelor te îmbată, și ca un cântec din-tr'altă lume se modulează dulcea sa voce, puternică, mlădioasă, sonoră și atot stăpânitoare.

Așa erâ Ioan, și, dacă noi astăzi nu putem înțelege în ce anume i-a stat puterea oratorică, asta se explică prin faptul că noi astăzi nu putem auzì pe orator și, citind, nu putem găsì stilistul.

Da, cetind pe Cicero, ne entusiasmăm de marea lui dibăcie stilistică, admirăm pe Demostene, și la amândoi observăm și astăzi puterea lor oratorică. Dar nu e drept să căutăm pe Hrisostom sub acelaș steag, sub care s'a luptat Cicero și Demostene. Alt scop aveau aceștia, deci întrebuințau și alte mijloace. Hrisostom căuta glorie în fața lui Dumnezeu, nu în fața oamenilor. «Eu însumi», zice el, «mă silesc din răsputeri să găsesc mijloacele cari să fie spre folosul vostru, și anume așa, că port multă grijă pentru mine, ca să nu alunec la o frumoasă alcătuire a vor

belor, căci noi trebue să ne întrebuințăm timpul nu cu frumuseți de stil, ci cu puterea ideilor»[1]). Va să zică însuși el își da osteneala de a nu cădeà în ispita vremii de pe atunci și în păcatul etern al oratorilor de a căutà numai aplauze. El nu voea să fie frumos, ci puternic. Aplauzele îl supărau. «De ce aplaudați atâta? Biserica nu este teatru. Cele mai bune aplauze pentru mine sunt când faceți acele ce vi le spun. De geaba ne admirăm aici, dacă noi ascultăm predicile numai ca s'avem o distracție, și apoi să plecăm acasă». Iar într'alt loc: «Mulți se ostenesc să țină o vorbire frumoasă; aplauzele îi ridică în cer, și tăcerea publicului e mai amară pentru ei decât pedeapsa Iadului. Noi ucidem astfel biserica, fiindcă voi nu căutați o cuvântare, care să aducă frângere de inimă, ci una care vă desfată auzul, ca și când ar fi aici cântăreți cu ghitara, iar noi lingușim încă pornirile voastre și căutăm vorbe frumoase, limbă plină de armonie, ca să fim admirați și să plecăm cu aplauze. *Credeți-mă, eu nu vorbesc niciodată altfel decât numai cum gândesc*«.

Virtutea aceasta de a aveà în gură numai ceea ce ai în inimă, ar trebuì s'o aibă fiecare orator, în special însă predicatorul creștin, și Hrisostom a avut-o, dar, spre a lui nenorocire, a avut-o mai mult decât trebue, căci el *tot* ce aveà în inimă, aveà și în gură. Sinceritatea dusă prea departe e imprudență, și Hrisostom a pătimit multe din cauza ei. Cu toate acestea, om erà și el, și-i plăceà să fie aprobat. Mărturisirea lui este așa de frumoasă și adevărat omenească: «La aplauzele voastre mă coprinde și pe mine o mândrie omenească, de ce n'aș spune adevărul? Dar când ajung acasă, și mă gândesc, că tocmai cei ce aplaudă mai mult, au cel mai puțin folos din predici, atunci oftez și plâng»[2]).

---

[1]) In Omilia XXX despre faptele apostolilor.

[2]) în zilele noastre nicăeri numai aplaudează creștinii pe predi-

Ca să înțelegem bine genul oratoric al lui Hrisostom, îmi permit să fac aici o digresiune și să arăt cari au fost cauzele acelor defecte, de care atât de mult se învinovățește Hrisostom. Cauzele sunt de două feluri, unele externe cari au înrîurit asupra felului de a fi a lui Hrisostom, și altele interne, inerente temperamentului său și izvorîte din însăși firea sa.

Intre cele inerente firei sale, ęea mai de căpetenie ni se pare nouă susceptibilitatea lui Hrisostom. Îi zicem susceptibilitate, pentrucă nu găsim un cuvânt mai potrivit pentru defectul sufletesc ce-l aveà. Suntem departe de a dà crezământ dușmanilor lui, cari-l acuzau de o extremă violență, ba unii chiar și de brutalitate, cu deosebire *So-*

---

catori. Noi nici nu ne putem închipuì acest lucru. Insă în primele veacuri ale creştinismului aplauzele erau tot aşa de obicinuite la amvonul bisericii ca şi la tribuna politicianului ori a avocatului. Lucrul acesta a dispărut într'o vreme, dar a apărut din nou în Occident într'o formă mult mai trivială. Predicatorii, de pe amvon, spuneau fel de fel de poveşti, de glume, se strâmbau şi se făceau măscărici, numai ca să facă veselie în public. Cel ce producea mai mult râs între creştini, trecea drept cel mai bun predicator. Bine înţeles nu făceau aşa preoţii serioşi, însă pretutindeni în lumea catolică există obiceiul. Printre aceşti predicatori glumeţi unii au ajuns la renume european, aşa de exemplu predicatorul curţii imperiale din Viena, Abraham a Sancta Clara († 1709) sau în Francia Menot şi Maillard, plini de spirit, dar cu expresiuni groteşti, cu trivialităţi amestecate cu jocuri de cuvinte pitoreşti.

Hrisostom a încercat să pue stavilă aplaudării în biserică. Pătania lui însă îţi stărneşte râsul. Într'o predică a sa, după ce a vorbit mult contra răului obiceiu de a-l aplaudà în biserică, şi după ce a dojenit ascultătorii, şi-i credeà acum curăţiţi de acest obiceiu, a continuat, ca un triumfător: „Da, adese ori, m'am gândit să opresc cu totul strigătele de aplaudare. Să stabilim deci împreună legea, că de acum nimeni nu mă va întrerupe când vorbesc. şi că, dacă cineva vrea să mă admire, s'o facă în tăcere. " Aici tunete de aplauze îl întrerupseră de odată. Hrisostom a rămas uimit! „De ce faceţi iarăş acest sgomot?" continuând el, începu du-şi dojana din nou. Această întâmplare arată destul de clar ce înrădăcinat erà obiceiul.

crates (în Istoria lui, C. VI cap. 3 și 5) îl acuză de o prea mare asprime și vehemență. Aceasta nu poate fi adevărat și nu s'ar puteà înțelege la un om care de altă parte, erà admirat pentru inesplicabila lui blândețe și pornirea de a ierta toate și tuturor. Insă adevărat este, că toți contimporanii îl descriu ca om ce se mănia lesne, se supărà ușor și-și perdea numai decât cumpătul. *Sozomenos*, care e aplecat mai mult a lăudà pe Ioan, decât a-i arătà defectele, însuși spune, că el erà pornit spre mănie, și că această patimă a arătat-o și mai mult, pe timpul când erà Patriarch. Din *George de Alixandria*, biograful său, reiese că Ioan ar fi fost de o fire supărăcioasă—nervoasă, cum am zice mai bine cu un termen modern—iar aceasta se explică prin sănătatea lui zdruncinată și prin starea-i vecinic bolnăvicioasă, care-i da aparența de ofticos (αραχνιῶδες σωμάτιον).

Dacă pe lângă firea sa iritabilă, avem în vedere pe de oparte frumoasa, de altfel, pornire a lui de a spune adevărul, verde și fără încunjur, și de altă parte, îndrăzneala și curajul lui ce mergeà până la temeritate [1]), lesne ne putem explicà pentru ce-l acuzau de violență contimporanii. Un om mănios, care spune verde adevărul cel mai crud, în vorbe energice și aspre, prea ușor poate fi judecat ca violent și brutal. Să nu uităm apoi multele griji de pretutindeni ce-i amărau zilele, mai ales pe vremea Patriarhatului, nesfârșitele intrigi și ale curței și ale episcopilor între ei și contra lui, abuzurile necontenite în sânul bisericilor,

---

[1]) E un lucru greu de înțeles în ființa lui Hrisostom duplicitatea aceasta: blândețea fără margini și temeritatea peste măsură. Indrăzneà să spue lucruri într'un chip pe care nu-l justificà nici mărimea răului, pe care-l combăteà, nici puterea situațiunei sale de Patriarh. Impăratul, neputându-și explicà aceasta, îl numeà în furia sa un „inconștient“.

corupțiunea curței, și alte multe, pe cari el căută să le înlăture cu cea din urmă severitate [1]), toate aceste complectează explicarea acelui defect a lui Hrisostom. Nu e cu neputință ca aici să fi intervenit și un alt factor de o natură mai înaltă: anume convingerea că e un trimes al Cerului, și că trebue să se folosească de mijloace drastice și, după cum aveà pe apostolul Pavel ca model, va fi avut în vedere amenințarea apostolului «Dar ce așteptați oare? Să vin, poate, cu ciomagul la voi?»

M. P.

---

[1]) E sigur că numai severitate și desgust trebue căutat în dojeniele ce le făcea subalternilor săi, dojeni cari au format primul punt din capetele de acuzație ce i le-a adus Patriarhul Teofil în adunarea dela Stejar, că adică: „a numit pe preoți oameni lipsiți de onoare, stricați și nemernici".

Congresul internațional de educațiune morală din Londra

I.

In prima jumătate a lunii lui Septembrie din anul acesta s'a ținut la Londra un mare congres internațional de educațiune morală, la care au luat parte reprezentanți oficiali și neoficiali din toate țările civilizate din lume. Și din partea țării noastre a fost trimis, D-nul *D. A. Teodoru,* secretarul general al Ministerului de Instrucțiune.

Nu mai încape nici o îndoială, că un asemenea congres, mai ales în zilele noastre, are cea mai mare însemnătate. Zic în zilele noastre, căci în multe cazuri mințile și sufletele indivizilor, ca și ale unor societăți și chiar popoare sunt luminate, stăpânite și conduse de idei și cuvinte multe și variate. Trăim în zile, când știința a făcut progrese uimitoare. S'au făcut cuceriri în lumea materială cu minunate consecințe pentru binele omenirii. E posibil că asemenea cuceriri să se înmulțească neîncetat. Cine poate știi la ce se va mai aplică electricitatea? Cine poate știi, ce va rezultà din aplicarea radiului? Prin numeroasele studii ce ce fac asupra cârmei balonului, nu se va pune oare stăpânire și asupra văzduhului? Și câte întrebări oare de acestfel nu se mai pot pune încă?... Investigațiile științifice ne aduc surprize zi cu zi, an cu an!.....

*

Se pune acum întrebarea: în legătură cu asemenea progrese pe terenul științific, s'au făcut progrese și pe terenul moral? Sau: Cu înaintarea știinților s'au înbunătățit și moravurile? Sau: Nu s'a dat o dezvoltare prea mare în educațiunea omului *Intelectualismului*, iar *cultura voinței*, *cultura caracterului* a rămas mai în urmă, dacă nu cu totul? Acestea sunt chestiuni cari preocupă astăzi pe pedagogii popoarelor.

Toate aceste chestiuni, însă limitate la educațiunea morală în școală au fost puse și în discuția congresului din Londra.

*

Un asemenea congres internațional pentru discuțiunea chestiunilor de cea mai mare însemnătate pentru binele omului interesează mult și pe cititorii acestei reviste. De aceia voiu rezumà pe scurt tot ce s'a discutat în acest congres și hotărârile ce s'au luat. La urmă voiu studià și eu această chestiune nu numai din punt de vedere curat pedagogic, ci mai ales din punt de vedere religios și național. Voiu arătà încă, dacă educațiunea morală școlară la noi prezintă vre-o scădere și în acest caz ce trebue făcut.

II.

Spre a se vedeà lămurit dela început, care a fost scopul acestui congres rezumez ideile coprinse în circulara trimisă în toate părțile, de comitetul de organizare al acestui congres. Se spune în această circulară că *congresul are un scop curat practic și anume de a îmbunătăți educațiunea morală în școală*. Pentru a ajunge la acest scop, organizatorii congresului au cerut sprijinul tutulor acelora

cari în întreaga lume se ocupă de educațiune ca teoreticieni, ca practicieni, sau ca funcționari. Aproape toți bărbații distinși în acest domeniu din Europa, fără deosebire de partid sau de religiune și un număr de înalți funcționari ai mai multor state au răspuns la apel și au îmbrățișat cu satisfacțiune ideea acestui congres. Se spune mai departe, că acest congres nu e decât primul dintr'o serie de congrese internaționale consacrate problemelor educațiunii morale. Prin urmare nu e nevoie ca acest congres să se ocupe de toate problemele de educațiune morală, ci trebue să se mărginească la studiul câtorvà chestiuni alese. Pentru acelaș motiv s'ar puteà rezervà pentru viitorul congres oarecari probleme fundamentale sau controversate. Deocamdată acest congres va studià școala din punct de vedere al educațiunei morale. Se va lăsà la o parte tot ce privește educațiunea în familie, educațiunea de sine, educațiunea religioasă și filozofică. Se vor discutà încă chestiunile de organizare școlară, metodele proprii de a formà pe educator și pe școlar, disciplina, instrucțiunea morală directă și indirectă, raporturile educațiunii morale cu educațiunea religioasă, intelectuală, estetică și fizică. Congresul își va limità discuțiunile asupra chestiunilor, ce interesează deopotrivă pe toți, cari pun preț pe partea moralizătoare a educațiunii școlare..... Se speră că congresul, punând sub o formă sistematică înaintea lumii didactice și a publicului problemele așà de importante ale educațiunii morale, va contribuì la dezvoltarea educațiunii în sensul formării caracteruluì și al direcțiunii conduitei.....

*

Comitetul organizator al congresului a publicat și un chestionar, pe care l'a trimis cu mult mai înainte la toate persoanele cu renume pe terenul educațiunii. Chestionarul acesta coprinde 5 capitole. In capitolul întâiu se vorbește despre cooperațiunea familiei și a dascălilor. In capitolul

al doilea despre disciplină. In capitolul al treilea despre instrucțiunea morală directă și indirectă. In capitolul al patrulea despre deprinderile căpătate în școală; despre personalitatea dascălului. In capitolul al cincilea despre școalele normale, despre școalele speciale, despre universități.

Toate persoanele care doresc să se ocupe cu aceste chestiuni au fost rugate să răspunză cât mai scurt posibil, sub formă de teze sau de propoziținni. Răspunsurile au fost publicate apoi într'un frumos volum de peste 400 pagini.

Iată întrebările puse în capitolul III, privitor la instrucțiunea morală, directă și indirectă.

1. Ce metodă se aplică în această privință în institutele, pe care le cunoașteți: *O instrucțiune morală distinctă, sau o instrucțiune morală indirectă?*

2. In primul caz, sub ce formă sunt prezentate lecțiunile! Și ce metode se întrebuințează?

3. Care sunt argumentele d-voastră de a preferà: a) instrucțiunea morală directă, b) instrucțiunea morală indirectă, c) combinarea sau unirea ambelor metode?

4. In școalele pe care le cunoașteți a) educațiunea morală e obiectul unei deosebite atențiuni? b) Se fac lecțiuni speciale despre igienă, temperanță, curățenie, bunătate față de animale etc.? c) Se fac încercări sistematice de a utilizà în vederea educațiunei morale unul sau altul din obiectele din programă?

5. In afară de practicile obicinuite, ce se face—ce s'ar puteà face—în aceste institute, pentruca școlarii să aibă o bună purtare, spre a lucrà drept?

6. In ce măsură, după știința d-voastră, poate să contribue învățământul civic la ridicarea nivelului moral al viitorilor cetățeni?

7. La ce motive trebue să facă mai cu seamă apel la copil educațiunea morală și cum variază motivele cu vâr

sta sau temperamentul copiilor (respectul de sine, sentimentul onoarei, iubirea de aproapele, ideia binelui social sau a binelui public, sentimentul religios luat în general)?

8. Nu credeți că în timpul nostru e o datorie importantă ce incumbă școalei de a da copilului o idee lămurită despre datoriele sale, un ideal de viață, bine definit? Și dacă lucrul stă așa, o instrucție morală distinctă vi se pare necesară spre a reuși sau nu?

*

Am reprodus numai partea aceasta din chestionar, fiindcă stă în cea mai strânsă legătură cu chemarea preotului în societate și prin urmare necesară de cunoscut de cititorii acestei reviste.

Pe baza acestui chestionar și potrivit ideilor formulate în circulară despre care am vorbit mai sus, s'au urmat discuțiunile în congres. Acest congres a ținut 8 sedințe. Voiu rezumà din ceeace s'a discutat și prezentat sub formă de memoriu numai partea ce ne privește. Desigur că s'au spus și s'au comunicat lucruri importante ce interesează de aproape pe acei cari conduc școalele și pe acei, cari se interesează de școală; pre noi însă nu ne interesează în special decât partea morală a educațiunii și a învățământului și lipsurile în această privință.

*

D-nul *Emile Boutroux*, membru al Institutului Franței, spune că *educațiunea morală* într'o școală publică trebue să fie independentă și de religiune și de metafizică. Această educațiune trebue să aibă ca principii ideile în deobște admise în societate, așa după cum a cerut *Socrate*. Se va stabilì însă un fel de ierarhie și anume: principiile în momentul de față comune umanității civilizate în general, principiile primite de națiune și principiile admise în diferite grupe

ale societății. Prolema e numai de a alege și de a concilia cum se cuvine aceste principii diverse.

D-nul *Eugraphe de Kovalevsky* din St. Petersburg, vice-președinte al comisiunii parlamentare pentru instrucțiunea publică spune următoarele: sunt două puncte de vedere cu totul diferite asupra educațiunii morale în școală. Cel dintâiu, primit de țările cari au școala laică, constă în faptul că s'a întrodus în programa școlară învățământul moralei ca obiect special. Se publică scurte manuale și tratate de morală pentru trebuința unui băiat sau a unei fete. Se destină mai multe ore pe săptămână pentru lecțiunile de morală... Mai târziu în clasele superioare ale școalelor secundare, se tratează chestiunile morale din punt de vedere filozofic.

Un altfel de a tratà educațiunea morală constă în a o considera ca atare și nu ca o parte a învățământului. S'ar putea numì primul fel de a lucrà a da o educațiune morală directă, iar cel de al doilea a da o educațiune morală indirectă. In acest din urmă caz se pot deosebì încă două variațiuni. Unii cred că *morala face parte din educațiunea religioasă*, că ea nu izvorăște decât din religiune și că lecțiunile date de un preot trebue să coprindă în ele nu numai cunoașterea dogmei, dar și morală creștină.

Alții se opreau mai cu seamă la ideea, că morala trebue sugerată elevilor prin diverse mijloace, prin toate obiectele de învățământ, prin lectură etc...

In Rusia, pedagogii și administrația școlară au fost aproape cu totul înclinați la idea educațiunii morale indirecte și religioase.

Invățământul moralei n'a fos prevăzut nici odată în programele școalelor noastre și chiar după convingerea profesorilor și a institutorilor expermentați, ar fi fost în mare încurcătură de a lucrà altfel, mulțumită caracterului nostru național. Rușii evită moralizarea directă și prin natura lor

ei sunt aceiace s'ar putea numì «Căutători ai adevărului». Adevărul moral, oferit gata, pe care să-l învețe cu inima, nu satisface de loc poporul, nu pătrunde de loc în conștiința sa. De acolo provine teoria moralei sugerate. Din nenorocire însă, această teorie fiind prea generală, rezultatul practic nu era altul decât uitarea aproape desăvârșită a educațiunii morale. Ocupațiunea principală și zeloasă erà numai cu instrucțiunea propriu zisă: cu desvoltarea inteligenții. Câte odată se arătà un interes special și educațiunii fizice.

Invățământul, pentru cea mai mare parte din timp ocupà locul principal în sistemele pedagogice, care stăpâneau școala în Rusia. Umplând capul elevilor cu diferite cunoștințe se credea prin aceasta că se formează caracterul, spiritul și inima... Sub această privire ministrul instrucțiunii publice a întocmit programele școalelor primare superioare, introducând cât mai multe obiecte de studiu, cu toată scurta durată a cursurilor.

Dacă chestiunea educațiunii morale erà pusă în discuțiune din timp în timp de câte un pedagog eminent, i se răspundea în grabă: «Asta e afacerea preotului, care le predă religiunea și a familiei.» Școala trebue să se mărginească la formarea inteligenței. Afară de asta, chestiunea depinde de dascăl: Un bun pedagog știe cum trebue să crească pe școlar, învățându-i..... Morala și Religiunea au fost pentru Rușì de multe veacuri ca două surori gemene. Și sunt până astăzi pentru un număr însemnat din populațiunea imperiului. Un rus făcând imputări unui om, care lucrează rău contra aproapelui 'i zice: «*Nu te temi de Dumnezeu? Unde ,ți e crucea?*»..... E în Rusia o mișcare serioasă pentru o educațiune morală religioasă. Cu toate acestea o parte însemnată din societatea rusă, e îndepărtată de credința naivă a poporului și căzută în indeferență

religioasă. Pe de altă parte s'a constatat, că școala nu și-a ajuns scopul, că educațiunea tinerimei e într'o stare deplorabilă. Toți se plângeau din ce în ce mai mult, că generațiunea care a trecut toate treptele acestei școale nu erà pregătită pentru vieață, că nu răspundea la cerințele unei rase sănătoasă și puternică. Dela 1900 au început în Rusia o mișcare pentru reforma radicală a sistemului de educațiune; s'au căutat mijloace pentru înlăturarea răului. Mai mulți miniștri au chemat în comisiuni pe cei mai buni pedagogi ruși. E un material bogat adunat și pus la dispoziținea legislatorilor.

(Va urmà).

G...

APARAREA DOCTRINEI CREȘTINE.

(Urmare din Biserica Ortodoxă Română. Anul XXXII-lea No. 8).

Spuneam în No. trecut cum Origen în scrierea sa contra lui Cels I, 38 apără creștinismul de învinuirile ce i le aduceà furia cea fără de margini a păgânului aceluia. Tot contra lui Cels în I, 67 și 68, găsim iarăș frumoase cuvinte pline de documentare, pe care credem de înteres a le comunicà cititorilor. Și acestea sunt referitoare la cel de al treilea adevăr, despre care am început a vorbì în No. 8.

Mai departe, zice Origen, judeul lui Cels spune că Iisus n'ar fi fost decât un învăţat grec care a crescut în şcoalele şi vederile grecilor. Vechile mituri dau origină divină lui Perseu, Amfion, Eacus si Minos, dar noi nu le acordăm nici o încredere; ei înfăţişau totuşi faptele acelora ca mari şi minunate şi în adevăr supraomeneşti, ca să nu fie luate de necrezut. Ce-ai îndeplinit însă tu aşa de însemnat şi de minunat, zice judeul lui Cels, fie în cuvânt, fie în fapt? Nimic nu neai dat să vedem din acestea, deşi tu ai fost provocat în templu să te arăţi printr'un semn deosebit şi necontrazis că în adevăr ai fi fiu al lui Dumnezeu. La aceasta, zice Origen, răspundem simplu: Păgânii ne pot prezentà o faptă mântuitoare şi strălucitoare şi însemnată pentru lumea ce vine despre unul din cei numiţi, o astfel de faptă ce ar putea da credinţă mitului despre origina divină a aceluia. Dar ei nu vor putea nimic cità despre cei amintiţi, care să nu fie cu mulţ mai mic decât faptele ce a făcut Iisus, ci vor trebuì să-ne îndrepte la miturile şi tradiţiile lor şi să ceară, ca noi

să nu judecăm cu mintea ci să le dăm crezare, iar tradiţiilor noastre a căror adevăr este clar şi lămurit din contră să nu le acordăm încredere. Mai spunem: Ceeace Iisus a făcut cunoaşte şi adeverează tot pământul locuit, peste care sunt împrăştiate bisericile lui Dumnezeu, ce le-a format din oameni, cari s'au mântuit prin el de păcate nenumărate. Şi până în momentul acesta numele lui Iisus biruește sufletele cele pline de frică şi lipsite de sfat, alungă pe diavol şi vindecă de boale. Tot aşa răspândeşte El o cucernicie minunată, moderaţiune, iubire de oameni, plăcere şi iubire de pace acelora, cari primesc cu convingere lăuntrică doctrina despre Dumnezeu şi despre Hristos şi despre judecata viitoare, iar nu pentru preferinţe lumeşti şi pământeşti sau cari numai simulează credinţa din oarecare consideraţiuni omeneşti.

De oarece Cels socoate, că noi acì ar trebuì a ne îndreptà la faptele minunate săvârşite de Iisus, din care numai unele puţine am arătat, prin care se arată ca şi când ar învoì adevărul raportat de tradiţiune despre vindicările de boale sau despre învierile din morţi sau despre săturarea unei mari mulţimi de popor cu puţină pâne mai rămânând încă mult din ea, sau ceeace a primit caracterul minunat în istorisirea ucenicilor; apoi adaoge: Bine, primim, tu ai făcut aceste fapte! Dar îndată prezintă aceleaşi afirmări la fel cu aceeace fac comedianţii, cari promit, după el, lucruri încă mai însemnate, şi cu aceeace spun unii cari au fost în şcoli la Egipteni, care îşi expun înţelepciunea minunilor pentru puţini bani pe pieţile publice, scot draci din cei îndrăciţi, alungă boalele, conjură spiritele eroilor, aştern mesele cu mâncări scumpe şi fructe, fără ca acestea să fi fost în realitate, şi pun în mişcare lucruri ca şi când ar fi fiinţe vii, cu toate că nu sunt, ci prin înşelăciune se par a fi ca acelea. Şi apoi pune întrebarea: Dacă astfel de oameni pot face aşa lucruri, trebue a-i considerà de fii ai lui Dumnezeu, sau se cuvine a zice, că ei exercită arte rele şi fără Dumnezeu? Din aceste cuvinte se poate constata că Cels nu este aşa de tot aplicat a crede în existenţa artei fermecătoriei şi în magie. Deci nu ştiu, dacă el este acelaş care a scris multe cărţi contra artei fermecătoriei. Poate că servì scopului său asemănarea ce face cu ceeace se istoriseşte de Iisus, cu faptele ce se îndeplinesc cu ajutorul vrăjitoriei. O astfel de asemănare ar fi numai atunci cu putinţă, o apropiere ar fi în cazul, când Iisus ca şi vrăjitorii ar fi îndeplinit minunile sale numai cu scopul ca prin ele să se facă mai mare. Dar nu-i trece prin gând unui vrăjitor sau fermecător de a determinà prin aceeace el face pe

spectatori la îndreptare morală sau a-i conduce la teama de Dumnezeu dac'ar fi pătrunși de ceeace văd, și nici unul nu încearcă, de a-i îndreptà să nu uite judecata viitoare în viața și activitatea lor. Nimic din toate acestea nu fac vrăjitorii, fie că nu pot sau nu voesc, fie că lor nu le este plăcut a îndreptà pe oameni, întru cât ei singuri gem de viţiile cele mai ruşinoase şi mai îngrozitoare. Și dacă Iisus nu făcea minunile sale decât pentruca să îndrepte pe aceia, cari vedeau faptele sale însemnate; se înţelege dela sine că el dete pentru viaţă icoana unei vieţi perfecte nu numai ucenicilor săi ci şi tutulor celorlalţi: ucenicilor săi ca să fie înclinaţi şi pregătiţi a învăţà pe oameni în legea lui Dumnezeu, şi celorlalţi pentruca ei să înveţe mai mult prin învăţătura şi viaţa sa decât prin minunile sale, cum să trăiască şi să aibă ca scop în tot ceeace fac şi nu fac numai să bineplacă lui Dumnezeu Domnului. Dacă însă viaţa lui Iisus era aşa, cu ce drept îl pot prezentà ca pe un fermecător şi a-i interzice credinţa, că el este Dumnezeu, după cum singur a zis, şi a venit în corp omenesc spre a fi binefăcătorul neamului nostru?

In apărarea dumnezeirii Fiiului—întrupat, pe lângă cele ce am arătat până acum, vine încă ceeace spune Arnobiu, în scrierea sa cătră neamuri I, 63, Eusebiu în Demonstratio evangelica III etc., în care se atestă dumnezeirea și omenirea Fiului în scopul mântuirei lumii. Față cu îndrăsneala păgânilor de a negà dumnezeirea Fiului și a încercà de a reduce lucrarea Mântuitorului la săvârșirea unor acte ce nu întreceau meșteșugirile omenești, se ridică Tatian, Atenagora, Tertulian, Minuciu Felix, Lactanțiu etc. Aceștia în afară de combaterea păgânilor, arată că lucrări aparente și nu fapte în adevăr minunate au săvârșit acei închipuiți oameni minunați, cari au lucrat sub puterea și înrăurirea demonilor, a căror influență și tărie stă în aceea că renunță la vr'o plagă provocată de ei, ca apoi să facă pe oamenii loviți să creadă, că demonii au înlăturat plaga prin arătarea puterii lor minunate. Scriitorii și apărătorii doctrinei creștine, spre a pune în evidență puterea creștinismului față cu nimicnicia păgână, arată cum în creștinism

oamenii coprinși de demoni sunt vindecați, ceeace dovedește superioritatea doctrinei creștine și prin vindecarea îndrăciților se lămurește puterea dumnezeească a Mântuitorului.

In scrierea sa către păgâni 16—18 ***Taţian*** spune că demonii nu sunt suflete ale celor morţi, că-şi bat capul mereu cum să piardă pe oameni, dar că omul poate lesne să-i învingă. Fermecătoria este o nebunie, descoperită de demoni cari dispreţuesc mijloacele de mântuire procurate de Dumnezeu.

Demonii cari domnesc peste oameni nu sunt suflete ale oamenilor. Căci cum ar putea acestea să îie active după moarte? Se credea, că omul slab şi fără putere în viaţă, priimeşte după moarte o putere mai mare. Dar că aceasta nu este aşa, am dovedit aiurea. Apoi este greu a admite că sufletul nemuritor, împedecat de membrele corpului, ar devenì după despărţirea de el mai ager. Demonii în răutatea lor înşală pe oameni, îi pierd prin diferite iluziuni falşe şi îi împiedică a merge pe calea ce duce la cer. Insă noi înţelegem ce face sufletele nemuritoare. Ştim ce se spune, că demonii câte odată sunt văzuţi şi de fiziciani şi se arată oamenilor ori ca să-i oprească dela ceva, sau să-i păgubească sau să le dea ocaziune de a-i onorà. De le-ar fi cu putinţă ar stricà cerul cu tot ce este creaţiune în el. Acum nu fac aceasta desigur, pentrucă nu pot, dar luptă cu materia de pe pământ. Cine voeşte să învingă, trebue să dispreţuească materia.

In acelaş mod autorul continuă a arătà falşitatea credinţei în demoni, cari rămân învinşi de puterea celui ce se roagă lui Hristos. Şi întrucât Mântuitorul era înjosit de inimici şi pus alături cu vrăjitorii şi fermecătorii, Taţian în cap. 17 zice: Ce-am putea spune despre simpatiile şi antipatiile lui Democrit? Nimic alt decât că după o zicătoare un om, care flecăreşte despre o naştere caraghioasă, este din Abdera. După cum acela care a dat numele oraşului şi, cum spun, era un amic al lui Hercule, fu sfâşiat de caii lui Diomede, tot aşa acela care se laudă cu Oftanes (un mag persian) va fi dat pradă focului veşnic la plinirea vremii. Este aceasta de râs pentru voi? Dar dacă nu lăsaţi râsul, veţi suferì aceiaş pedeapsă ca şi magii. De aceia, o Grecilor, ascultaţi-mă pe mine care vă vorbesc vouă despre grija ce vă port, şi nu râdeţi.....

Apărătorii doctrinei iau în considerare moartea Mântuitorului pentru lume. Ei nu pot lăsà credinţa greşită să a-

tragă pe cei naivi, nici să pună îndoială în sufletele celor slabi. De aceea ei mărturisesc și întăresc în fața păgânilor, cari păreau a nu pricepe, că Mântuitorul a suferit moarte pe cruce, spre a învinge prin ea moartea, moartea sa trebuià să înlocuiască vina cea mare a păcatului și prin moarte urmà să redeà omului dreptatea și nemurirea ce le pierduse prin greșala lui Adam. In vederea acestora se înțălege de ce Origen extinde puterea mântuitoare și curățitoare a morții lui Hristos până la îngeri și stele. Lucrarea soterică a lui Hristos, expusă de Eusebiu și Didim, găsește îndreptățirea unei tratări deosebite. Mântuitorul venise în lume, cum foarte bine arată Marele Athanasie în scrierea sa despre întrupare, ca să restabilească și să reînoiască icoana lui Dumnezeu în om, căci spre ridicarea omului la Dumnezeu s'a pogorât El pe pământ și a luat chip de om. Lactanțiu în scrierea sa instituțiunile divine se ocupă cu multă atențiune de obiecțiunile ce formulau păgânii contra întrupării Cuvântului. Se atacà credința creștină despre întrupare pe motiv, între altele, că este nedemn ca să apară în trup muritor acela, pe care creștinii îl adoră ca Dumnezeu nemuritor. Și nu'și puteau explicà, ziceau păgânii, cum un învățător al adevărului ar puteà dobàndì rezultate bune, când el ca om fu supus la toate necesitățile vieții și în cele din urmă fu dat morții ca un păcătos. Se uita în aceste obiecțiuni tocmai ceeace este principal, adecă puterea cea mare a exemplului, în cazul de față a exemplului ce dă Mântuitorul, care prin viața și activitatea sa arată ce trebue să facă omul și cât să stăruiască pentru adevăr și dreptate. Dacă învățătorul adevărului ar fi fost o ființă curat spirituală, atunci n'ar fi fost supus aceloraș regule la care sunt supuși oamenii, nu s'ar fi supus la lupte, pericole și tentațiuni și n'ar fi putut indicà de fapt puterea omului și rezistența ce este în stare să dea tuturor încercărilor lumii. Toți câți ar fi

văzut pe Mântuitorul în forma unei ființe spirituale, s'ar fi justificat ori când nu îndeplineau cele poruncite de El, că n'au fost în stare a le îndeplini, căci virtuțile curat spirituale, ce le ar fi dat ca exemplu, nu se puteau urmà de cât de ființe iarăș curat spirituale. Tot așa un simplu om, supus nu numai la prescripțiuni ale naturei omenești, dar și la păcat, n'ar fi putut fi un învățător al adevărului înalt și irefutabil. Unui simplu om nu'i dă lumea ascultare, dovadă atâția oameni învățați, cari au murit fără a vedeà că au încrederea nu a lumii întregi, dar nici a concetățenilor lor. De aci dar necesitatea unirii dumnezeirii cu omenirea în persoana Mântuitorului Hristos.

Ca și Lactanțiu, tot așa Augustin în scrierea sa De civitate Dei IX, 15 explică și apără întruparea Cuvântului ca mijlocitor între Dumnezeu și om și restabilește ceeace se atacă de protivnici, adecă trebuința de a se uni dumnezeirea cu omenirea în persoana Mântuitorului.

Insă dacă se susține, zice Augustin, ceeace este mai de crezut și mai aproape de realitate că toți oamenii atât timp cât sunt muritori, în mod necesar să fie și nefericiți, atunci trebue a căutà un mijlocitor, care să nu fie simplu om, ci și Dumnezeu, pentruca moartea fericită a acestui mijlocitor prin intervenirea ei să conducă pe oameni dela nefericirea peritoare la nemurirea cea fericită. Acesta trebue să nu fie nici muritor, nici să rămâie muritor. El fu muritor, însă nu ca și când s'ar fi slăbit dumnezeirea Cuvântului, ci pentrucă ea primì slăbiciunea cărnii, însă el nu rămase muritor în acest corp, căci învie din morți. De aceea mijlocitorul dintre noi și Dumnezeu trebui să aibă și murirea trecătoare și fericirea perfectă, pentruca prin ceeace se trece să fie asemenea cu cei muritori și să-i treacă dintre morți la ceeace nu se pierde. Nu pot fi îngerii buni la mijloc între muritorii nefericiți și nemuritorii fericiți, pentrucă și ei sunt nemuritori și fericiți; pe când îngerii cei răi pot fi la mijloc de oarece sunt nemuritori cu îngerii buni și nefericiți cu oamenii. Față cu ei stă mijlocitorul cel bun, care voì un timp să fie muritor și totuș rămase fericit în eternitate și așa prin înjosirea morții sale și prin grația fericirii sale aduse puterea, spune el mai departe, celor cari nu știau cum să lu-

creze şi curăţi inimile lor prin credinţa sa, eliberându-i de stăpânirea celor răi....

Altul este mijlocitorul cel rău care separă pe prieteni; altul cel bun, care apără de inimici şi de aceea sunt mulţi mijlocitori care separă, întrucât mulţimea care este fericită, este fericită prin participarea reală a unuia Dumnezeu... Dar El nu este mijlocitor pentrucă este Cuvântul, căci Cuvântul cel prea înnalt nemuritor şi fericit este depărtat mult de nefericiţii muritori. El este mijlocitor prin aceea că este om. Tocmai prin aceea ne arată că nu trebue a căutà, spre a ajunge la El, alţi mijlocitori. Căci dacă ne eliberează de moarte şi de nefericire, ne conduce nu la îngerii cei nemuritori şi fericiţi, ca şi noi prin aceea, că luăm parte la ei trebue să fim nemuritori şi fericiţi, ci ne conduce la sfânta Treime de a cărei apropiere şi îngerii sunt fericiţi. Deci când el spre a fi mijlocitor, luă asupra'şi forma servului sub îngeri, rămase în forma dumnezeească peste îngeri, întru cât el era pe pământ jos calea vieţii, iar acolo sus viaţa.

Cu alte cuvinte, cum rezultă din cele de mai sus, Mântuitorul urmâ să ne ridice din starea rea la nemurire, iar ca să realizeze aceasta trebuià să poarte cu sine fiinţa cea nemuritoare.

Augustin în epistola ad Deogratias răspunde şi la întrebarea pusă de păgâni: De ce Mântuitorul a venit aşa târziu în lume, cum şi de ce s'a arătat numai Iudeilor şi numai între ei a făcut cele ce erau spre mântuirea lumii. Cu drept cuvânt fericitul Augustin spune că această obiecţiune numai atunci ar fi avut loc, ori ar fi fost îndreptăţită, când mântuirea ce se dobândeşte prin Hristos n'ar fi fost vestită încă dela început pentru toţi câţi vor primì doctrina sa. Iar dece s'a ales timpul în care vine Mântuitorul, şi nu altul, cum şi de ce a propoveduit numai într'o parte a pământului, acestea sunt taine ale hotărârii şi planului dumnezeesc. Ceea ce ştim este că şi mai înainte de Mântuitorul au fost oameni cari au crezut în El, după cum, după El, sunt destui cari nu-i dau crezare nici prin ceea ce învaţă, nici prin ceea ce fac. Dumnezeu a

îngrijit de mântuirea omului, i-a trimis din timp în timp vestitori și învățători, cari i-au înlesnit calea. In timpul cuvenit, când s'a plinit vremea a venit însuși Hristos. Credința celor de mai înainte i-au mântuit, tot așa și pe cei de după venirea Lui. Necredința a pierdut și pierde pe tot cel ce se lasă coprins de ea.

Dar, cum spuneam mai sus, întruparea Cuvântului fu clar, frumos și evident tratată de Marele Athanasie, în scrierea despre întrupare.

In această scriere se arată necesitatea întrupării, posibilitatea ei, cum și păstrarea demnității divine cu toată unirea cu corpul omenesc. Lucrarea are o parte prin care întărește adevărul și alta prin care combate tot ce s'ar ridică contra adevărului întrupării, mai ales având în vedere obiecțiunile Iudeilor și ale păgânilor.

Necesitatea întrupării este precedată de o expunere a necesității mântuirei omului de vina ce purtà și de pedeapsa ce suportà. In scrierea sa la No. 3 cătră sfârșit, ne spune cum protopărinții noștri au călcat porunca și au fost pedepsiți, iar mai departe—la No. 4—adaoge că Dumnezeu a făcut pe om și a voit ca el să rămână nemuritor, dar omul n'a voit și atunci a venit pedeapsa. Căci, cum zice Cartea Înțelepciunei II, 23, Dumnezeu creă pe om pentru nemurire și ca icoană a eternității sale, dar prin invidia diavolului întră moartea în lume, de când oamenii sunt supuși morții. Pentru înlăturarea acestei stări de lucrări, venì Mântuitorul Hristos, despre care autorul vorbește la No. 8.

De aceea venì la noi pe pământ Cuvântul lui Dumnezeu cel fără de corp, cel neperitor și nematerial, deși și mai 'nainte nu era departe de noi. Căci nu este esclus el din nici o parte a creațiunii, ci pretutindeni totul a îndeplinit El înpreună cu Tatăl său. El venì la noi și petrecu cu noi din dragoste către noi și prin modul său de apariție vizibilă. Și cum văzu că neamul cel rațional merge spre pierzare totală și putrezeciunea morții domnește peste el, și

în acelaş timp observă că ar fi absurd dacă legea ar fi oprită, întrucât, cum spune autorul, luă aminte că se pierde ceeace el a creat, căci văzu şi răutatea fără margine a oamenilor, ceeace duce pe toţi la moarte, compătimì neamul nostru şi avu îndurare de slăbiciunea noastră. Şi se pogorâ jos la pierzania noastră şi oprì nimicirea noastră şi luă un corp astfel ca şi al nostru, pentruca lucrarea Tatălui său asupra oamenilor să nu fie zădarnică. El nu voì a luà numai forma omenească şi a se arătà numai în exterior căci atunci ar fi putut să apară dumnezeirea sa într'altă formă mai bună. Dar luă forma noastră şi nu forma cea obişnuită, ci dintr'o Fecioară curată şi nepătată şi neatinsă în adevăr de contact cu bărbaţii. Căci cum el este puternic şi creator al tuturor lucrurilor, îşi pregătì în Fecioară corpul ca într'un templu şi 'l îndreptă ca instrument, întrucât în el locuì.

Continuând mai departe, sfântul Părinte arată că starea de pierzanie a oamenilor nu putea fi altfel înlăturată, decât ca ea să moară, însă Cuvântul nu putea murì, căci este nemuritor şi Fiul Tatălui, de aceea luă un corp, ce poate murì, pentruca acesta prin participarea la moarte să fie în stare pentru toţi şi prin Cuvântul ce locuia în el rămase nemuritor, şi de acum începând se slăbì pierzania prin graţia învierii. De aceea şi-a dat morţii corpul ce a primit ca un sacrificiu fără pată. Căci după cum Cuvântul lui Dumnezeu este mai presus de toţi, tot aşa naturalmente aduse templul său şi lucrările sale corporale pentru viaţa tuturor, plătì vina în moartea sa, şi pe când se unì Fiul cel nemuritor al Tatălui prin asemănare cu toţi, îmbrăcă în mod natural pe toţi cu nemurire în făgăduinţa învierii. In cele din urmă spune clar că neamul omenesc s'ar fi pierdut, dacă n'ar fi venit Domnul şi Răscumpărătorul tuturor, Fiul lui Dumnezeu, spre a pune capăt morţii.

Nu putem avea pretenţia de a redà aci tot ce se coprinde în cele 57 capitole ale scrierii despre întrupare. Se înţelege că n'ar fi decât spre folos, dacă titlul articolului ar îngăduì. Facem totuş menţiune deosibită pentru lucrarea aceasta şi o recomandăm tuturor celor cari ar dorì să ştie câtă înţălepciune se află în aceā scriere. In general vorbind, sfântul Părinte arată că Fiiul s'a întrupat, luând corp omenesc, spre a asigurà tuturor nemurirea vieţii viitoare, rămâind în om imagina lui Dumnezeu ce se

slăbise de tot prin păcat și urmările lui. Starea omului erâ ca și a unei oglinzi plină de necurățenie sau ca a unei icoane stricată. Curățirea de tot ce se stricase, curățenia omului eșit din mâna Creatorului și repararea a tot ce stricase păcatul, nu se puteà face decât prin lucrarea venirii în lume a lui Dumnezeu—întrupat. Intruparea reclamă o stare în afară de cea obișnuită. De aceea Mântuitorul se naște dintr'o Fecioară și corpul său servește ca templu al lui Dumnezeu. Și așa Cuvântul își creă corpul potrivit demnității sale în pântecele unei Fecioare nevinovate și cu totul curată. Locuirea Cuvântului într'un așa corp nu erà nedemnă pentru el, căci nu erà coprins Dumnezeu în corp, ci corpul erà înconjurat de puterea Cuvântului. Soarele nu se întunecă dacă trimite razele sale pe pământ, dar ceea ce este întunecat se face luminat prin puterea luminii ce răspândește soarele. Iar spre dovedirea naturii omenești a Mântuitorului, corpul său aveà nevoe de somn, de hrană și băutură. Moartea Mântuitorului cere o considerațiune deosibită. Am spus, că prin moartea lui Hristos trebuiâ să se plătească vina tuturor. De aceea moartea pentru aceia cari rămân credincioși lui Hristos nu este o pedeapsă ci o cerință pentru învierea strălucită și dobândirea unei vieți nemuritoare. Dar Mântuitorul urmà să moară nu de o moarte naturală, ci de una nenaturală și astfel să se vadă că și prin moarte se deosibește de ceialalți oameni, cari cu corpul sunt supuși morții naturale. Moartea sa însă fu o nouă dovadă a Dumnezeirii și cu ea moartea pierdu puterea ei. Moartea Mântuitorului fu publică, ca să nu rămână cuvinte protivnicilor de a se opune faptului învierii. Prin moartea sa puterea diavolului fu învinsă, lumii se dete viața perdută prin păcat. Invierea sa urmă la trei zile după moarte, ca să nu se zică că n'a fost mort și deci că nu este vorba de înviere. N'a înviat

nici mai târziu spre a nu se îndoi lumea, dacă corpul celui înviat este asemenea cu a celui omorât. In mod amănunțit Marele Athanasie arată că Mântuitorul a învins moartea prin învierea sa și că faptul învierii nu se poate pune la îndoială. Toate acestea le arată în partea întâi a scrierii despre întrupare.

In partea a doua combate obiecțiunile contrarilor. Iudeilor le expune proorociile mesianice, iar păgânilor le dovedește că învățătura și credința în întrupare nu coprinde în ea nimic ce ar contrazice rațiunea. Păgânii și cu ei toți contrarii învățăturii despre întrupare, dacă resping posibilitatea existenței Cuvântului veșnic, atunci ei își râd de ceva ce nu pricep; pe când dacă admit existența Cuvântului, atunci nu au de ce să respingă posibilitatea întrupării. Adevărul acesta îl expune foarte bine când zice, că dacă se admite creațiunea a tot ce este prin Cuvântul, dacă prin Providență se desvoltă totul, și dacă Cuvântul este în lume ca într'un corp, cum zic filozofii păgâni, atunci poate fi și într'un om. Și nu arată multă înțălepciune aceia cari refuză credința în întruparea Cuvântului, când opun ca argument întruparea în corp muritor, pe când zic ei, ar fi fost mai convenabil a se arătà într'o substanță mai măreață ca d. ex. a eterului sau a stelelor. Căci Cuvântul vine pe pământ pentru oameni, iar aceștia nu l'ar fi înțeles într'o formă cerească, ceeace n'ar fi fost deci conform scopului venirei în lume. Iubirea lui Dumnezeu pentru om n'ar fi fost arătată și nici omul n'ar fi cunoscut-o dacă Mântuitorul nu lua forma omului. Dumnezeirea nu pierdu nimic din puterea ei prin primirea unui corp omenesc, dar sfinți corpul și-l făcu capabil de a participa din puterile divine. Cu aceasta nu se menține nici obiecțiunea că Dumnezeu este atotputernic și deci n'avea nevoie să se întrupeze. De sigur, Dumnezeu cu puterea sa poate face momentan ceea ce voește. Prin cuvântul său și mișcarea sa creiază orice

voește. Dar acì nu este vorba de o nouă creațiune, ci de mântuirea omului și restatornicirea raportului de mai înainte de cădere. Mântuitorul putea învinge moartea și fără primirea unui corp și să-i ia puterea ce avea asupra oamenilor. Insă trebuia să se dea naturii umane nemurirea ceeace n'ar fi fost dacă nu lua corp omenesc. Și cine ține pe Dumnezeu de creator al universului, nu se poate închina la stele, după cum cel ce crede în puterea lui Dumnezeu de a scoate diavolii, deci de a-i învinge nu poate onora pe demoni. Apa nu poate fi considerată ca zeiță, cum făceau Egiptenii, de îndată ce se știe despre minunea făcută de Mântuitorul la Cana-Galileei. In definitiv, Marele Atanasie, închee spunând că puterea lui Iisus a învins peste tot, ceeace trebue să ducă pe toți la credința în el și la înlăturarea obiecțiunilor ce se fac contra credinței în întrupare. Să se recunoască puterea lui Dumnezeu, așa cum recunoaștem pe Dumnezeu din creaturi, și va fi spre satisfacerea oricui 'și va propune a întrebà asupra întrupării Mântuitorului. In viața și faptele sale a dovedit puterea dumnezeirii. De cele făcute de El nu se îndoesc nici chiar necredincioșii timpului, dar le explică așa ca și când Mântuitorul ar putea fi cugetat alături de învățații lumii.

Boroianu.

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română anul XXXII, No. 7).

43. *Cumpătarea creștină ne învață să ni înfrânăm dorul de cele ce voim să le gustăm.*

Fiecare om simțește în sine dorința de a câștiga bani și averi, și de aceea se silește a muncì cât se poate de mult, a tot aduna și a cruța. Năzuința aceasta e foarte bună, numai ferește-te, creștine, să nu ți se prefacă în patimă, să nu cazi cu totul în ghiarele ei. Cruță munca și averea ta, dar cruță cu măsură, ca să nu te faci un lacom ori un hapsin, de care nici un om să nu se poată apropia. Silește-te a-ți aduna cât se poate de multe averi dar nu-ți lipi inima și sufletul de dânsele așa, în cât cu ele să te faci călăul fraților tăi, și mai ușor să poată intra funia corăbiei prin urechia acului, decât tu, cu bogățiile tale, în împărăția cerurilor. Muncește zi după zi, dar cu înțelepciúnea aceea, care nu îngădue să-ți sdrobești puterile trupești cu muncă necurmată și să-ți scurtezi singur viața ta. Cunoști doară porunca dumnezeească: «*Adă-ți aminte de ziua Duminicei să o sfințești pe ea. Șase zile să lucrezi, iar ziua a șeptea este Dumineca Domnului Dumnezeului tău, să nu faci întru aceea nici un lucru, nici tu nici feciorul tău, nici fata ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău și nici un dobitoc al tău, nici streinul celce locuește cu tine. Că în șese zile a făcut Dumnezeu cerul și pământul și marea și toate*

câte sunt întrânsele, și în ziua a șeptea a odihnit, pentru aceea a binecuvântat Dumnezeu ziua a șeptea și a sfințit-o pe ea» (Ieșire 20, 8—12). Când îi vezi pe creștinii noștri tocmai în zilele sfinte ale Duminicilor și sărbătorilor, cum aleargă după tot felul de lucruri de câștig, cu carele încărcate cu fel de fel de unelte ori cu mărfuri de vânzare și cu vitele înjugate ori înhămate pe la târguri, prin țarine, pe la mori, prin păduri ori pe aiurea, atunci în adevăr trebue să zici că toată măsura e întrecută, toată rânduiala dumnezeiască e răsturnată din temelie, și îți vine a crede ca și cum chiar zilele sfinte ar avea menirea să aducă în casele tuturor pânea și toate cele de trebuință pentru viață. Cunosc eu bine toate vorbele cele deșerte, cu cari se desvinuesc astfel de creștini, dar nu vreu să răspund nimic la ele, căci răspunsul îl dă Făcătorul a toate «*Șese zile să lucrezi, iar ziua a șeptea este Duminica Domnului Dumnezeului tău!*» Ce ziceți la acest răspuns voi, cari nu vreți să știți de nici o măsură în munca voastră? Ziceți ce vreți, porunca lui Dumnezeu stă mai tare decât toată tăria, și nici o deprindere păcătoasă, nici o lăcomie omenească și nici o desvinuire n'o poate răsturna. Voi vă desvinuiți cu *nevoea*, eu însă zic că nu aveți *nici o nevoie* de a întrece măsura datoriei de muncă. Fiți numai sirguincioși în timpul celor șese zile de lucru, nu vă întreceți cu desfătările în după amiaza și noaptea Duminicei, nu pierdeți în decursul săptămânii ceasuri și chiar zile întregi cu lenevirea sau cu sfaturile cele zadarnice, și cu bună samă nu veți avea nici o nevoie să călcați porunca dumnezeească și bisericească a sfințirii Duminicilor și sărbătorilor.

Sunt destui oameni, cari așa de mult își robesc lucrătorii, cu munca, până târziu noaptea spre Dumineci sau sărbători, încât bieții trebue să zacă bolnavi. Oare cum se vor desvinui acei oameni înaintea Celui ce a poruncit că ziua a șeptea este Duminica Domnului Dumnezeului tău? Cum se vor desvinui acei stăpâni, cari nici în zilele cele sfinte nu-i lasă pe servitori să grijiască și ei de sufletele lor? Și tocmai acesta e păcatul cel mare al oamenilor ce muncesc necumpătat, că ei sunt împiedicați a asculta, în zilele sfinte, cuvântul dumnezeesc și a grijì de

sufletul lor. Câte griji și porunci, câtă învălmășală și înghesuială, scuturare și curățire, alergătură și încurcală n'au bieții servitori în casele astorfel de stăpâni chiar în zilele cele sfinte. Clopotele îi chiamă pe toți la slujba dumnezeească, iar stăpânii împreună cu căsașii lor *n'au vreme*; prin biserici se vestește cuvântul dumnezeesc, stăpânii împreună cu ai lor *n'au vreme*; credincioșii se împărtășesc cu sfintele taine, stăpânii cu ai lor *n'au vreme*. Dar scris este că *cine nu ascultă cuvântul lui Dumnezeu, nu este dela Dumnezeu* (Ion 8, 47). *Fie și așa*, zic acei stăpâni nepăsători, *oare cuvântul lui Dumnezeu ni poate aduce pâne în casă? Noi n'avem vreme!* Dar scris este că «*de nu ve-ți mânca trupul Fiului omenesc și nu ve-ți bea sângele Lui, nu ve-ți avea viață întru voi*» (Ioan 6, 53). *Ei, ce să facem* — zic ei — *dacă n'avem vreme?* Și toacă la urechile oamenilor acestora ce vrei, spune-le că ei își pierd sufletul, spune-le că vre-o boală îndelungată îi poate osândì la zăcere în pat, spune-le că îi așteaptă moartea și cu bună samă chinurile veșnice ale iadului, dacă nu grijesc și de sufletul lor, spune-le orice le-ai spune, ei necurmat îți vor repeți vorba ticăloasă: *noi n'avem vreme*, pânăce în adevăr boala îi leagă de pat, moartea li închide ochii de veci și sufletele lor sunt pierdute pe vecie. Vedeți cât de mare lipsă avem noi de virtutea cumpătării creștine tocmai în năzuințele noastre după averi? Vedeți, cât de mare lipsă avem să ascultăm, cu tot dinadinsul, de cuvintele lui Iisus Hristos: «*Să nu vă grijiți, zicând: ce vom mâncà sau ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăcà? Că toate acestea păgânii le caută și știe Tatăl vostru cel din ceruri că vă trebuesc acestea toate. Deci căutați mai întâiu împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adaoge vouă*» (Mat. 6, 31—34).

44. *Cumpătarea creștină ne învață să ni înfrânăm setea de onoruri și de măriri.*

Firească este dorința de a fi onorat și mărit și este și bună, fiindcă ea îl împinge pe om să facă fapte mari și vitejești; dar când ea e lăsată fără frâu, atunci poate aduce cumplite daune. Infrânează-ți dar, creștine, și dorința a-

ceasta, n'o căutà decât pe căile cele iertate, n'o căutà, fără să fii cu adevărat vrednic, și nu te mâhnì, dacă nu ajungi la mărirea și onoarea, ce crezi că ți se cuvine, însă nu o capeți. Gândește la cuvintele lui Iisus Hristos: «*Care e mai mare între voi, să fie vouă slugă*» (Mat. 23, 10). Gândește că, cu cât mai mare e onoarea și mărirea, la care ajunge un om, cu atâta mai mare e și ispita lui de a cădea în păcate față cu feluriții oameni, cari îl urăsc, îl zavistuesc, îl prigonesc și el, dacă vrea să rămâie creștin adevărat, trebue nu numai să nu caute de fel a se răzbuna, ci, chiar din contră, să li răspundă tuturor celor ce îi fac rău numai cu iubire, de oarece tot Iisus Hristos zice: «*Iubiți pe vrăjmașii voștri, grăiți de bine pe ceice vă grăesc de rău, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și vă rugați pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc*» (Mat. 5, 44). Căci «*fericiți ve-ți fi, când vă vor ocàrî pe voi și vă vor prigonì și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră minținд pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră este multă în ceriuri*» (Mat. 5, 11 și 12).

Dar ca să cunoști tu, creștine, în chipul çel mai luminat, ce însemnează laudele, onorurile și măririle lumești, ia numai bine sama, cum ni grăește de dânsele sfântul Ioan gură de aur, zicând așa:

«Nimic nu este, ce n'ar păta acestea patimi (cari sunt numai deșertăciuni și năluciri). Precum vânturi cumplite se aruncă asupra liniștei mării și zmulg apele ei din fund în sus astfel, încât și valurile se amestecă cu nisip, așa se aruncă și patimile acestea asupra sufletului, de tulbură toate. Ele orbesc ochii cei ageri ai minții, și mai cu samă o face aceasta patima gloriei. Banii ușor îi putem disprețuì, dacă voim; dar pentru disprețul gloriei din partea oamenilor se cere multă osteneală, multă înțelepciune, se cere — cum am zice — un suflet îngeresc, care îmbrățișază cu toată căldura înălțimea cerului. Nu-i, nu-i nici o patimă așa de tirană, care ar domnì peste tot locul, ice mai mult, colo mai puțin, dar totuși pretutindeni. Și oare cum vom învinge-o noi, dacă și nu de tot, cel puțin în partea cea mai mică? Dacă privim către cer, dacă 'L avem pe Dumnezeu înaintea ochilor, dacă ne luăm gândul dela deșertăciunile pământești. De ți-i sete de glorie, în-

chipuește-ți că ai câștigat-o, privește sfârșitul și nimic nu vei află. Cugetă-ți, câtă daună aduce ea și de câte bunuri frumoase te pradă!».

«Tu te vei supune ostenelelor și primejdiilor, dară de fructe și de premii vei fi lipsit. Cugetă-ți, că cei mai mulți oameni sunt răi și nu te bate după recunoștința lor. Caută la fiecare, ce fel de om este el, și vei vedeâ că *gloria e foarte de râs*, vei vedeâ că ea e mai mult *rușine* decât glorie. Inalță-ți deci cugetul la locurile cele cerești! Dacă faci un bine și crezi că trebue să-l arăți oamenilor, dacă cauți privitori pentru dânsul și arzi de dorul, ca el să fie văzut, cugetă-ți atuncea că te vede Dumnezeu, și astfel vei stinge tot focul acelui dor. Inalță-te de pe pământ și privește la scena aceea ce este în ceruri! Deși te laudă acuma oamenii, ei la urmă te vor grăi de rău, te-or pizmuì, te-or micșora; și dacă și n'ar face-o aceasta, ei totuși nimic nu-i vor folosì celui lăudat. La Dumnezeu însă nu-i așa, ci El se bucură, când laudă faptele noastre cele bune. Ai ținut tu o predică frumoasă și ai primit aplause? Ce folos ai din aceasta? Dacă cei ce au aplaudat sau folosit de dânsa, dacă și-au schimbat ei simțirile și s'au făcut mai buni și s'au lepădat de relele cele mai dinainte, atunci în adevăr se cuvine să te bucuri, dar nu de laudele, ce ți s'au adus, ci de schimbarea cea fericită și minunată a simțirilor. Dar dacă laudă ei tot într'una, dacă fac zgomot și aplaudează și n'au nici un folos din aplauzele lor, atunci mai vârtos trebue să simțești durere, de oarece aceasta li va fi lor spre judecată. Sau poate ai tu glorie pentru cucernicia ta? Dacă ești în adevăr om cucernic și nu știi să ai vreun păcat, atunci se cuvine să te bucuri, dar nu pentrucă *pari* a fi cucernic, ci pentrucă *ești*. Dacà însă nu ești cucernic și arzi de setea gloriei acesteia, ce vrei să-ți fie recunoscută de oameni, atunci cugetă că nu *ei* ne vor judecà în ziua aceia, ci Celce cunoaște foarte bine și cele ascunse ale noastră. Dar dacă știi că ai păcate și presupui a trece de curat în ochii tuturora, atunci nu numai nu se cade să te bucuri, ci din contră să simțești durere și amar să suspini, cugetând neîncetat la ziua aceia, în care toate se vor descoperi, în care cele ascunse ale întunericului vor fi luminate. Ai tu parte de

onoare? Varsă lacrimi pentru dânsa, de oarece știi că ea te face datornic. Nu-ți dă nime onoare? De asta trebue chiar să te bucuri, căci, împreună cu altele, Dumnezeu îți va da și mustrarea că ai avut parte de onoare. Sau nu vezi tu că Dumnezeu, între alte binefaceri, dă și această mustrare prin proorocul: «Eu am ridicat din fiii voștri profeți și din tinerii voștri sfinți?» (Amos 2, 11). Tu câștigi deci măcar atâta, că nu vei primì o pedeapsă mai mare. Căci celce nu este onorat în viața aceasta, ba e chiar batjocorit și n'are parte de nici un cuvânt bun, ci e prigonit și scuipit, acela deși nu va câștiga nimic, totuși va câștiga cel puțin atâta, că nu va avea să răspundă pentru onoarea ce i-au dat-o cei împreună servitori cu dânsul. Ba el în modul acesta, va câștiga și multe alte lucruri, va fi cuviincios, umilit și, dacă se va privì mai de aproape, chiar de ar vrea, nu va fi trufaș. Iar celce are parte de mare onoare, pe lângă răspunderea pentru multe datorii, e împins încă și la îngâmfare și la glorie deșartă și se face robul oamenilor. Și dupăce robia aceasta a tot crescut, cel cuprins de dânsa e silit a face multe lucruri chiar contra voiei sale».

«Deci, știind noi, că mai bine este a fi nerecunoscut, decât a stà în vază mare; să nu căutăm onoruri, ci să le respingem și pe cele ce ni se îmbie, să ne desfacem de ele și setea de dânsele s'o stângem. Acestea vi le spun atât vouă capilor, cât și vouă supușilor. Căci sufletul, căruia îi e sete de onoare și de glorie, nu va vedeà împărăția ceriurilor. Nu-i acesta cuvântul meu, nici nu vorbesc cu cuvintele mele, ci ale duhului dumnezeesc. Da, el nu va vedeà împărăția ceriurilor, chiar de s'ar îndeletnicì în virtute, căci zice: «*Ei își iau plata lor*» (Mat. 6. 5). Deci celce nu-și ia plata, cum să nu vadă împărăția cerurilor? Eu nu opresc a năzuì după glorie, dar vreu să năzuiți după gloria cea adevărată care este la Dumnezeu. «*A căruia laudă*» —zice—«*nu e dela oameni, ci dela Dumnezeu*» (Rom. 2, 29). Noi să fim cucernici în ascuns, nu să fim mascați cu închipuire mare, cu strălucire deșartă și cu fățărnicie. Să aruncăm de pe noi pielea de oaie, ba—să fim în adevăr oi. *Nimic nu e mai ticălos, decât gloria din partea oamenilor.* Căci spune-mi tu mie, dacă vezi o ceată de copii mici –

înțeleg sugători—oare vei poftì glori dela dânșii? Așa o socotință să ai și de gloria tuturor oamenilor, din care cauză ea se și numește *glorie deșartă*. Nu vezi măștile, ce și le pun cei dela teatru, cum sunt de frumoase, cum sunt de strălucite, cum sunt croite după legile cele mai acurate ale frumseții? Poți să-mi arăți aievea o față așa de frumoasă? Niciodată! Așa dar cum? Oare te va cuprinde cândva dorul de dânsele? Nu! Și de ce? Fiindcă sunt deșarte și numai umbra frumseții, dar nu-s frumseță. Tot așa de deșartă e și gloria lumească, ea e numai umbra gloriei, nu însă glorie adevărată. Numai aceea rămâne glorie adevărată, care e firească și se află în lăuntrul nostru, iar aceea, ce o îmbrăcăm pe din afară, ascunde adesea ori urâciunea noastră, o ascunde de oameni și numai până ce înserează (adiaă pânăce moartea ni închide ochii pentru somnul de veci). Dar când ne am împrăștiat dela teatru (se'nțălege dela teatrul vieții pământești) și măștile sunt date jos, atunci se arată fiecare precum este aievea. Și nu urmărim deci adevărul, ca și cum am fi pe scenă și am aveà masca fățărniciei. Căci, spune-mi tu mie, ce lucru frumos este a fi privit din toate părțile de mulțime? Numai o glorie deșartă și nimic alta! Dupăce ai venit acasă și te afli singur, pe loc s'au stâns toate. Fost-ai pe piață? Atras-ai privirile celor de acolo? Ei, și încă mai ce? Nimic! S'a stâns gloria și a perit ca fumul. Să iubim noi dară lucruri atât de trecătoare? *O, ce nebunie, o, ce orbire!*»

«Deci, *numai aceasta una s'o avem în vedere și anume*: **cum ne va lăudà Dumnezeu.** Dacă vom privi-o aceasta, niciodată nu vom vânà aplausele oamenilor, ci de ne vom și face părtași de dânsele, *noi le vom disprețuì, vom râde și vom scuipì de ele și ne vom simți ca și cum în loc de aur, am primì lut.* Nu te lăsà lăudat de nime, căci nimic nu ți folosește și, de te batjocurește cineva, nimic nu-ți strică. Din partea lui Dumnezeu și una și alta aduce ori folos ori daună, iar din partea oamenilor toate sunt deșerte. Noi și în astă privire ne vom face asemenea lui Dumnezeu, căci El n'are lipsă de glorie din partea oamenilor, de oarece zice: «*Eu nu primesc onoare dela oameni!*» (Ioan 5, 41). Spune-mi, e mic acest lucru? Dacă nu vrei să disprețuești gloria, apoi zi: «Disprețuindu-o, mă fac ase-

menea lui Dumnezeu!» Și pe loc vei disprețui-o. Nu e cu putință să fie omul servul gloriei și să nu fie servul tuturor oamenilor, ba chiar mai serv decât robii. Căci noi nu dăm servilor noștri porunci atât de aspre, cum setea de glorie li dă acelora, pe cari îi ține prinși. Ea îi face să vorbiască și să sufere lucruri foarte urâte și de rușine, și mai cu samă când îi vede că ei ascultă de dânsa, atunci și mai tare li poruncește. Să fugim deci, vă rog să fugim de această robie! Dar, întrebi tu, cum vom puteà fugì? Dacă vom aveà pricepere adevărată pentru lucrurile de aice—dacă știm că viața aceasta e un somn și o umbră și nimic alta, atunci ușor vom învinge setea de glorie și nu vom fi prinși de dânsa nici în lucrurile cele mici, nici în cele mari. Și dacă n'o disprețuim în lucrurile cele mici, vom cădeà în ghiarele ei și în lucrurile cele mari. Să depărtăm deci izvoarele ei! Acestea sunt nebunia și sufletul înjosit. Dacă vom aveà însă suflet mare, atunci ni va fi cu putință să disprețuim și gloria din partea oamenilor, să ni îndreptăm și mintea către cer și să câștigăm și bunurile de acolo».

După cele spuse până aice de sfântul Ioan Gură de aur, adevărata virtute a cumpătării creștine, în vânarea după onoruri și străluciri lumești, este a ni întoarce toată setea aceasta în *lăuntrul nostru*, veghind ca cugetul și sufletul să ni fie totdeauna curat de orice pată a păcatului, și așa mereu să ni fie aminte, *vom fi lăudați, onorați si măriți,* nu de oameni, ci **numai de Dumnezeu.** Ajute-ni Atotputernicul să pășim cu toții bărbătește înainte pe această cale—**singură mântuitoare**!

45. *Cumpătarea în mâncări și băuturi,*

Atotînțelepciunea dumnezeiască a înlocuit firea noastră așa, că fiind noi flămânzi și însetați, simțim plăcere, când gustăm hrana și băutura trebuincioasă, ca să putem trăì și să împlinim menirea noastră de aice, anume să facem voia lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu ni-a arătat destul de lămurit că nu ni este iertat să întrecem marginile în mâncări și băuturi. «*Temeiul vieții este apa și pânea și haina*» (Is. Sir. 29. 24), iar «*în mâncările cele multe va fi slăbi-*

ciune»... și «*pentru nesaț mulți au perit*» (Is. Sir. 37, 33 și 34). Cu acestea cuvinte ale Sfintei Scripturi Dumnezeu întărește destul de lămurit dovada ce o putem vedea în toate zilele, că bunăoară un muncitor își potolește foamea și setea numai cu o bucată de pâne bună și cu un pahar de apă curată, și totuși e mulțămit, sănătos și voios, pe când atâția alții, cari se resfață în mâncările și băuturile cele mai alese, abia se țin de pe o zi pe alta din pricina boalelor trupești și sufletești, de cari sunt cuprinși, și mulți dintrânșii așișI se plâng de viață înainte de vreme. Iată dovada cea mai bună că Dumnezeu n'a voit să lase fără pedeapsă, necumpătarea în mâncări și băuturi, ci a făcut-o izvor pentru mulțime de boale omenești. Iată, de ce zice Iisus Hristos: «*Luați aminte să nu se îngreuieze inima voastră cu sațul mâncării și cu beția*» (Luca 21, 34), căci «*trupul cel putrezitor îngreuiază sufletul*» (Înț. Sol. 9, 15) Iată, de ce ne îndeamnă și sfântul apostol Petru: «*Iubiților, rogu-vă pe voi.... să vă opriți de poftele cele trupești, cari se oștesc asupra sufletului*» (I ep. 2, 11).

Cumpătarea creștinească ne învață mai întâi să mâncăm și să bem numai de aceea, fiindcă e voia lui Dumnezeu, ca astfel să ne ținem viața și să-I slujim Lui, câtă vreme voiește a ne lăsa pe pământ. Dar ca să putem trăi, ajunge mâncarea și băutura ce ne face sănătoși și vrednici de muncă. Iisus Hristos zice către sfinții apostoli: «*Ori în ce cetate veți intrà și vă vor primì pe voi, mâncați cele ce vor pune înaintea voastră*» (Luca 10, 8), adică mulțămiți-vă cu orice fel de mâncare. Regula aceasta e dată pentru noi toți. Și sfântul apostol Paul ni dă pildă de cumpătare, când zice: «*Eu m'am deprins.... îndestulat a fi și a mă sătură și a flămânzì și a avea de prisosit și a fi lipsit*» (Filip 4, 11 și 12). Dacă suntem și noi îndestulați cu bucatele cele mai de rând, dar hranace și sănătoase atunci nu ni lipsește cumpătarea creștinească; iar dacă am avea pânea de toate zilele, cum Jidovii aveau mana în pustie, și totuși am suspinà și am zice ca dânșI: «*mai bine am fi murit, bătuți de Domnul în pământul Egipetului, când ședeam la oalele cele cu carne*» (Ieșirea 16, 3), atunci n'am mai fi cumpătați.

Măsura in mâncări și băuturi ni-o arată și fericitul Au-

gustin, zicând așa: «*Un om cumpătat, în trebile hranei sale pentru trai, se ține morțiș de o anume regulă dovedită, ca bună, atât de Legea cea vechie cât și de cea nouă. El mănâncă adecă și bea numai atâta, cât îi este de lipsă ca să-și ție viața și să-și poată împlinì datoriile; el se folosește de hrană ca de un medicament sau leac*» Asemenea zice și sfântul Ieronim către fecioara Eustohia: «*Mâncarea ta să fie măsurată, stomahul tău nici odată să nu fie plin!*» Tot sfântul Ieronim zice: «*Omul, după ce a mâncat, să fie așa de ușor, încât îndată să-și poată împlinì datoria de a se rugà sau de a cetì*». După învățătura sfântului Clement din Alexandria ar fi de a ajuns a mânca numai odată pe zi, iar sfântul Vasile cel Mare mânca și bea așișì aievea numai odată pe zi, anume pâne, puține legumi și apă.— O, de ar ținea bieții noștri creștini măsura cuvenită în mâncări și băuturi, de s'ar folosì ei de darul dumnezeesc al hranei și băuturii ca de leacuri, ca să fie totdeauna numai sănătoși și vrednici de muncă. Dar câți nu toarnă întrânșii mâncări preste mâncări și mai ales veninul atâtor băuturi, făcându-se, cum zice sfântul apostol Paul, «*vrăjmași crucii lui Hristos, a căror sfârșit este perirea, al căror Dumnezeu este pântecele lor*» (Filip. 3, 18 și 19).

Cât de mult ajută cumpătarea în mâncări și băuturi, veți înțelege și din istoria aceasta: Un anume Cornaro a pătimit, până la vârsta de 40 de ani a vieții sale, de fel de fel de boale, de cari n'a putut scăpà în nici un chip. Atunci cineva i-a dat sfatul să mănânce și să beie foarte puțin, și el a început a mânca pe zi numai cam jumătate de chilogram de bucate și a bea numai ceva preste jumătate de litru de băutură. Astfel s'a mântuit într'un an de toate boalele sale. Ajungând anul al 70-lea al vieții, pe când călătoria odată cu trăsura, el fu răsturnat și își scrintì o mână și un picior, dar în curând se vindecă. Când ajunse a fi de 80 ani, el începù a mâncà și a beà mai mult decât erà deprins și urmarea a fost, că în scurt timp o boală, ce-l ținù 35 de zile în pat, erà să-i curme firul vieții. El se întoarse deci la regula sa de mai înainte, se făcù din nou sănătos și mai târziu zise: «*Am acum 8; de ani și sunt deplin sănătos, pot încălecà pe cal și mă pot urcà încă pe dealuri înalte!*» Așa a trăit Cornaro 102

ani. Iată, cum cumpătarea dă putere trupului și sufletului și îl ține pe om sănătos până la adânci bătrânețe. Cel mai prețios lucru, ce-l dobândim cu cumpătarea, este întărirea noastră sufletească. De aceea omul, care vrea să meargă pe calea deplinătății, trebue să înceapă mai întâi a se mulțămì cu mâncare și băutură puțină, căci numai așa va fi el în stare să-și înfrâneze poftele, să-și stângă focul plăcerilor trupești, să-și înlăture greșelele și să-și puie în rânduială deplină sufletul său, apărându l de ori ce stricăciune și de stricăciunea tuturor fărădelegilor. Sfântul Ioan Gură de aur zice: «*Cel ce își are pântecele totdeauna plin, e asemenea unei corăbii grèu încărcate, care nu se poate mișcà și e în mare primejdie să se plarde, când viforul ispitelor se descarcă asupra ei*». Iar cuviosul părinte Casian zice că «*e cu neputință, ca un pântece plin să nu aibă, a se luptà cu ispitele cele urâte*».

Înțelepciunea înțelepciunilor este, ca omul să își păstreze, în viața aceasta, trupul curat de toată pata păcatului. Omul nu știe însă că chiar lăcomia de mâncări și băuturi îl aduce pe om în primejdia celor mai multe păcate. Iată, de ce întâia lege, ce Dumnezeu a dat-o omului, este legea postului: «*Din pomul cunoașterii binelui și a răului să nu mâncați!*» (Facerea 3, 17). Iată, de ce și sfânta noastră biserică a așezat pentru noi posturile, ce ni sunt cunoscute. A postì, va să zică a se înfrânà mai întâi de mâncări și de băuturi. De acest post sunt deslegați toți bolnavii și slăbănogii, toate mamele ce au copii de țâță, apoi călătorii, ostașii și toți aceia, ce nu pot mâncà și beà ce ar dorì, ci ceeace află sau li se pune înainte. Dar *postul adevărat* nu e numai înfrânarea de mâncări și de băuturi, ci și de toate răutățile păcatelor. Ferește-ți dară, creștine, nu numai trupul de îmbuibare, ci și ochii de zavistie, limba de clevetire și de toată minciuna și vorba deșartă, urechile de ascultarea tuturor fărădelegilor, mânile de răpirea averilor străine, inima de pornirea dușmăniilor și de zbucnirea tuturor patimilor, sufletul de ciuma trufiei sau îngâmfării, mai pe scurt leapădă-te, pe de o parte, de toată ispita păcatului, iar pe de altă parte, îmbracă-te în haina tuturor virtuților, fă bine cât poți, și atunci postul tău va fi așa de adevărat, după cum Dumnezeu îl voiește aievea.

Căci iată, ce zice însuși Dumnezeu: «*Spălați-vă și vă curățiți, ștergeți viclesugurile din sufletele voastre înaintea ochilor Mei, părăsiți răutățile voastre. Invățați-vă a face bine, căutați judecata* (cu dreptate), *mântuiți pe cei năpăstuiți, judecați* (cu dreptate) *pe săracul și faceți dreptate văduvei. Și de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albì, și de vor fi ca roșala, ca lâna le voi face albe.*» (Isaia 1, 16—18). Cugetă creștine, o, cugetă în toată clipa vieții tale, că ceeace te așteaptă, cu toată siguritatea, e moartea, învierea cea deobște, judecata cea înfricoșată de apoi și, ca țânta tuturor țântelor—*raiul ori iadul.* Căci scris este și adevăr veșnic rămâne: «*Rânduit este oamenilor odată să moară, iar după aceea* (urmează) *judecata*» (Evrei 9, 27). «*Toți vom sta înaintea judecății lui Hristos... fiecare din noi, de sine, va da samă lui Dumnezeu*» (Rom. 14, 10 și 12), și «*înfricoșat lucru este a cădeà în mânile Dumnezeului celui viu*» (Evrei 10, 31), fiind că «*în zilele acelea oamenii vor căutà moartea, și moartea nu o vor aflà, și vor dorì să moară și moartea va fugì dela ei*» (Apocal. 9, 6).

46. *Traiul în îmbuibare e necreștinesc*

Ce-i îmbuibarea? Ea este felul acela de viețuire, în care omul nu are lipsă de nimic, o duce tot în bine, se îmbracă, mănâncă și bea după plac, gustă toată dulceața lumii și lasă frâu slobod tuturor patimilor sale, mai pe scurt *trăiește* — cum se zice — *numai zile albe.* Iată, bunăoară, ce ni spune Solomon, regele cel odată atât de înțelept, care însă, cu traiul său îmbuibat de mai târziu, s'a alunecat chiar până la idolatrie: «*Zis-am în inima mea, vină să te ispitesc îu veselie... Ziditu mi-am case, sădiiu-mi-am vii... făcutu-mi-am grădini și livezi... și lacuri de ape... avutu-am slugi și slujnice și robi și cirezi și turme multe... adunatu-mi-am argint și aur și avuțiile împăraților și ale țărilor, făcutu-mi-am cântăreți și cântărețe și desfătările fiilor omenești... Și tot ce au poftit ochii mei nu am depărtat dela dânșii, și n'am oprit inima mea dela nici o desfătare*» (Ecles. 2, 1—11). Iată, îmbuibarea în toată deplinătatea ei, după cum ni-o arată și Isus Hristos

în pilda omului din sfânta evangelie, care a zis: «*Suflete ai multe bunătăți strânse pe mulți ani, odihnește-te, mănâncă, bea și te veselește*» (Luca 12, 19), sau în pilda bogatului ce «*se îmbracă în porfiră și în vison, veselindu-se în toate zilele strălucit*» (Luca 16, 19). Sfânta Scriptură ni spune că astfel de oameni se mângâe cu vorbe ca acestea: «*Veniți să ne desfătăm cu bunătățile de acum și să ne slujim degrabă cu făptura ca și cu tinerețile. De vin de mult preț și de miruri să ne umplem și să nu ni treacă floarea aerului. Să ne încununăm cu flori de trandafir până nu se veștejesc. Nimeni dintre noi să nu fie neîmpărtășit de desmerdări, pretutindeni să lăsăm semne de veselie, că aceasta e partea noastră și soartea noastră*». (Înțel. Sol. 2, 6—9). Iată ce-i îmbuibarea, iată cum grăiește ea! Oare creștinească să fie viata aceasta? Nu creștinească, ci dobitocească, ba încă mai mult decât dobitocească, fiindcă e cu totul protivnică pildei Mântuitorului Hristos, protivnică credinței și nădejdiei creștinești.

Sau poate Iisus Hristos ne învață să ne odihnim, să mâncăm, să bem și să ne înveselim? Nu ni spune El mai vârtos, dela începutul vestirii evangeliei Sale, că împărăția Lui o putem câștiga numai cu mare luptă, zicând: «*Din zilele lui Ioan Botezătorul împărăția ceriurilor se silește* (adică se câștigă cu luptă), *și ceice se silesc o apucă pe ea*»? (Mat. 11, 12). Nu zice El despre haine: «*Ceice poartă* (hainele) *cele noi, sunt în casele împăraților!?*» (Mat. 11, 8). Nu zice El despre mâncare și băutură: «*Luați aminte să nu se îngreuieze inima voastră cu sațul mâncării și cu beția și cu grijile lumii și fără de veste să vie asupra voastră ziua aceea!?*» (Luca 21, 34). Și despre celelalte desfătări nu zice El: «*Fericiți cei ce plâng... fericiți veți fi, când vă vor ocărî și vă vor prigoni*»... (Mat. 5, 4 și 11), și «*voi veți plânge și veți suspina, iar lumea se va bucura, și voi vă veți întrista, ci întristarea voastră se va preface în bucurie!?*» (Ioan 16, 20). Nu ni spun cuvintele acestea destul de lămurit, că noi prin suspinuri, întristări și lacrimi trebue să trecem în viața aceasta, ca ea să ni se prefacă în bucuria vieții de veci? Invățându-ne Iisus Hristos că sunt un fel de duhuri necurate, ce «*nu ies* (din oameni) *fără numai cu rugăciune și cu post*» (Marcu

9, 29), El pildă ni dă că trebue să ne înfrânăm de mâncări și de băuturi. Deci îmbuibarea e protivnică învățăturii lui Hristos. Ea este protivnică și pildei vieții Sale. Și oare noi, ca creștini adevărați, nu suntem datori să trăim după pilda vieții Mântuitorului nostru? Nu ne chiemà El singur, zicând: «*Ori cine vrea să vie după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și în toată ziua să vie pe urma Mea!?*» (Luca 9, 23). Nu zice sfântul apostol Ioan, că «*celce zice că petrece întru dânsul* (adică trăește după pilda lui Hristos), *dator este precum a umblat Acela* (Hristos), *și el să umble așa!?* (I ep. 2, 6). Și oare îmbuibare a fost viața lui Iisus? Dar nu știm că ea a fost viața suferințelor sau a crucii dela începutul și până la sfârșitul ei? Nu știm că Iisus în sărăcie mare s'a născut, în ieslea dobitoacelor, în sărăcie și în lipsă a trăit, precum Singur zice: «*Vulpile au vizunii și paserile cerului cuiburi iar Fiul omenesc nu are unde să-și plece capul!?*» (Mat. 8, 20). Noi dar numai decât suntem datori să ni răstignim viața după pilda Fiului lui Dumnezeu, căci zice și sfântul apostol Paul: «*Cari sunt ai lui Hristos și-au răstignit trupul cel pătimaș și pofticios*» (Galat. 5, 24), ca «*în toată vremea omorârea Domnului Iisus în trup purtând-o, și viața lui Iisus să se arăte în trupul nostru*» (II Cor. 4, 10). Fiind însă viața unui om plină de toate răsfățările, după cari semne să se mai arate la el pilda vieții lui Iisus? După mesele sale cele bogate în mâncări și în băuturi? după nopțile petrecute în buiecii, ori după cântările și muzicile de pe la petrecerile sale, unde fiecare se silește să guste toate plăcerile și să-și facă toate chiefurile? Vedeți, cum viața îmbuibaților e cu totul necreștinească!

Viața aceasta e însă protivnică și credinței creștine. Se înșală cumplit toți ceice judecă că e destul, dacă ei își supun numai mintea învățăturilor lui Hristos, dar traiul și-l pot întocmì după plac. Nu, nu-i așa creștine, ci tu trebue să-ți întocmești și traiul după credința creștinească, ori și cât de mult ți s'ar părea că îți jertfești voia ta. Căci *Acela*, ce ți-a arătat că Dumnezeu este unul în Sf. Treime, și El s'a pogorât din cer pentru mântuirea noastră și s'a făcut om și s'a răstignit și a înviat, Acela ți-a arătat întru una că împărăția cerească n'o poți dobândi alt-

fel, decât omorându-ți patimile tale, și-a arătat că cine nu gândește la nimic alta, decât numai cum să trăească în răsfățări, acela după moarte, va primì osânda de veci. Sau poate nu zice Iisus Hristos însuși, că «*celce nu ea crucea sa și nu vine după Mine* (acela) *nu este vrednic de Mine*» (Mat. 10, 38), și «*nu poate fi învățecelul Meu!?*» (Luca 14, 27). Ori poate îmbuibatul nu se pune cu totul împotriva credinței creștine și a voiei lui Hristos? Credința îi spune lui, *tu trebue să te înfrânezi,* iar el răspunde: eu am să trăesc după voia mea și după placul meu; credința îi spune, *leapădă-te de răsfățările lumești*, iar el zice: eu vreau să fiu vesel și cu chief; credința îi spune: *tu trebue să-ți ții trupul curat de tina păcatelor și să grijești de sufletul tău*, iar el zice: eu numai odată am să trăesc și trebue să gust plăcerile vieții pe deplin; credința îi spune: *tu trebue să porți crucea ta,* iar el zice: eu trebue să mă feresc de toate crucile și să mă dezbar de ele, după cât pot; credința îi spune: *tu trebue să asculți de glasul cugetului tău și să te pocăești, ca să poți scăpa de osânda de veci*, iar el zice: eu trebue să-mi ucid glasul cugetului, ca să pot trăì nesupărat în plăcerile și bucuriile mele; credința îi spune, *înțeleptul respinge ademenirile fermecătoare ale lumii,* iar el răspunde: e un nebun cel ce face aceasta. Iată, așa vorbesc îmbuibații și, după vorbă, își întocmesc și traiul lor. Oare creștini sunt ei? Da, ei se numesc creștini, dar ce fel de creștini? Creștini de aceia, de cari Sfânta Scriptură zice: «*Știu faptele tale, tu nume ai că trăești și ești mort*» (Apocal. 3, 1).

Mulți dintre îmbuibații pământului se mângâe cu nădejdea, că ei tot vor moșteni viața fericită de veci. Da« după cuvântul Sfintei Scripturi, «*nădejdea lor e pierzare*r, (Iov 11, 20), și «*cu tot dreptul*» — zice sfântul Grigorie cel Mare — «*nădejdea e pierzarea sufletului lor, fiindcă mintea li se pierde chiar în lucrurile acelea, în cari carnea* (adică trupul lor) *se veselește*» Iisus Hristos nicăeri n'a făgăduit îmbuibaților viața fericită de veci, ci pretutindeni numai osânda. Sau nu zice El: «*Vai vouă bogaților, că vă luați mângâerea voastră. Vai vouă, ceice sunteți acum sătui, că veți flămânzì. Vai vouă ceice râdeți acum, că veți plânge și vă veți tânguì!?*» (Mat. 6, 24—27). Deci cum ar putea îmbuibații să aibă nădejde în viața cea fericită de veci? Bogatul celce doria, în chinurile iadului, să-și răcorească

limba măcar cu un picuși de apă, n'a trebuit să audă cuvintele: «*tu ai luat cele bune ale tale în viața ta... deci...* acum *te chinuești!?*» Și oare pe celalalt bogătan. ce a trăit toată viața sa în îmbuibări, nu ni-l pune Iisus Hristos anume ca pildă înfiorătoare, că îmbuibații nu pot avea nici o nădejde să moștenească viața fericită de veci? Dar poate ați zice voi, îmbuibaților: noi nu facem nici un rău, nici o nedreptate, credem în legea lui Hristos, ne ferim de păcate, cum dar să fim osândiți? La această desvinuire a voastră, iată ce vă spune sfântul Ioan gură de aur: «*Voi, înaintea lumii, sunteți oameni cu dreptate, dar nu sunteți creștini, pentrucă nu vă răstigniți plăcerile trupului*». Ce rău a făcut bogatul din sfânta evangelie? El se îmbrăcà în porfiră și în vison, dar poate ni se spune că cu gânduri rele, ori mai mult decât îi ierta starea sa? El se veselea în toate zilele strălucit, dar cu nimic nu ni se spune că s'ar fi întrecut în mâncări ori în băuturi, și totuși cetim de dânsul că, dupăce a murit, și-a ridicat «*ochii săi din munci*» (Luca 16, 23). Sau ce a greșit celalalt bogătan, care a zis: «*Suflete,... odihnește-te, mănâncă, bea și te veselește!?*» De nici o nedreptate a lui nu se pomenește, și totuși cetim că, «*Domnul i-a zis: nebune, întru această noapte vor să ceară sufletul tău dela tine*» (Luca 12, 20) Unde e dar nădejdea îmbuibaților, pe cari sfântul apostol Petru îi numește «*izvoare fără de apă, nor care se poartă ae vifor, cărora li se păstrează ceața întunericului de veci!?*» (II ep. 2, 17). Iată ce zice Domnul către fiecare suflet îmbuibat: «*Cât s'au mărit pe sine și întru desfătări au fost atâta chin și plângere dați-i!*» (Apocal. 18, 7). Să mai aibă deci îmbuibații nădejde? Dar ce e nădejdea creștinească? Este cea mai mare încredere că cele făgăduite de Dumnezeu, atât celor buni cât și celor răi, se vor împlini nu mai decât, căci «*știe Domnul a-i mântui de ispită pe cei credincioși, iar pe cei nedrepți a-i păzì la ziua judecății, ca să se munciască*» (Petru II ep. 2, 9).

47. *Traiul în îmbuibare nimicește toate virtuțile.*

Cine ar fi în stare să toarne oloi in foc, ca să l stingă? Și ce alta e îmbuibarea, decât oloi turnat în focul poftelor noastre? Se știe doară că noi neconteni! punem în trupul nostru poftele, ca urmări ale păcatului strămoșesc

Ele sunt asemenea cărbunilor aprinși de supt spuză, ce nu-i putem nici aruncà nici stânge, ci numai decât trebue să-i ocrotim în lăuntrul nostru, și cari pe loc zbucnesc în flacări, când pe o gaură cât de mică îi ajunge și cea mai ușoară suflare. Îmbuibarea însă suflă puternic în acești cărbuni aprinși din noi și acoperiți numai cu spuză, ea chiamă la acești dușmani, ce acum singuri sunt destul de tari să ne repuie, încă și alți dușmani, ca să ne doboare așișI cu totul. Căci cu cât trăiești în mai multe desfătări, cu atâta mai mulți dușmani ai, ce își dau mâna cu cărbunii aprinși din lăuntrul tău sau cu poftele tale, ca să-ți îngroape orice virtute. Iată de ce fericitul Augustin vorbind de îmbuibare, zice: «*Nu-ți face singur mai mulți dușmani, ci învinge-l pe acela, ce l'ai adus cu tine pe lume. Cine nu grijește să-și învingă poftele, cu cari s'a născut din semenția cea păcătoasă, ci atâță încă și alte pofte, acela cu greu le va învinge și, dușmănindu-se singur, va fi ars în focul aprins de sine însuși*». Sfântul Ioan gură de aur, vorbind de primejdiile, ce îmbuibarea le aduce virtuților, pe lângă pilda sfântului apostol Paul, care se silea să-și puie trupul în slujba legii lui Hristos, mai înșiră și pildele altor creștini ai vremii sale, cari își munciau trupul cu haine aspre de pocăință, cu vegheri, cu post și cu alte mijloace. Ei se munceau așa — zice sfântul Ioan— «*ca în felul acesta să-și nimicească focul poftelor*» Și noi să ne închipuim că am putea să stăm, cu trupul nostru îngrășat, între femei lingușitoare a dragoste, între cântăreți din gură și din instrumente și în mijlocul a tot felul de desfătări, și totuși să rămânem credincioși virtuților? Asta ar putea-o nimerì numai aceia, «*cari locuiesc între pietrele cele reci, nu însă între oameni*», precum zice același sfânt părinte. Care a fost totdeauna pricina, că Jidovii îl părăseau pe Dumnezeul lor și se da la idolatrie și la toate fărădelegile? Sfânta Scriptură nu ni spune altă pricină decât numai îmbuibarea, căci cetim: «*Și au mâncat și s'au săturat și s'au lepădat* (de Mine) *cel iubit* (al Meu). *Ingroșatu-s'au, îngrășatu-s'au, lățitu-s'au și au părăsit pre Domnul Celce l'au făcut pre el și s'au depărtat dela Dumnezeu Mântuitorul său*» (5 Moisi, 32, 15). Înțeleptul Solomon știa prea bine, că necredința răsare din inima cea amăgită de îmbuibare până la trufie. De aceea el s'a rugat Domnului încă în tinerețele sale nevinovate: *Bogăție*

nu-mi da Doamne»! (Pild. Sol. 30, 9). Mai târziu însă, înotând în bogății, el a părăsit și credința și s'a lepădat și de Dumnezeul său. Și oare câți nu-și părăsesc credința și în ziua de azi numai din pricina bogățiilor? Și cari sunt dușmanii cei mai mari ai legii lui Hristos? Poate sărmanii și oamenii de rând, ce abia trăesc de pe o zi pe alta, ori fiii bogățiilor și ai norocului lumii acesteia? Cine sunt aceia ce necurmat se ostesc împrotiva legii creștine și vreu să iscodească tot dovezi nouă în contra tainelor dumnezeești alergând pretutindeni după cărțile cele mai blestemate și după armele cele mai pocite, că să-și apere necredința? Unde se află astfel de oameni? Căutați-i și îi veți află acolo, unde sunt grămădite bogățiile și unde nu se știe de altă țintă a vieții, decât de a trăi după placul inimii, a căutâ zi după zi petreceri și desfătări, râs și veselii, a se îmbrăcà în porfiră și în vison și a zice: «*Suflete,... mănâncă, bea și te veselește!*» Grăiește cu acești oameni îmbuibați despre Dumnezeu, care osândește îmbuibarea; grăiești-le despre Iisus Hristos, căruia trebuie să-I urmăm, răstignindu-ne trupul; grăiește-li de judecata cea înfricoșată, la care ceice aice samănă în trup, vor secerà pierzare—și ei vor zice că dovezile tale cele mai lămurite sunt vorbe aruncate în vânt, tainele Dumnezeirii sunt închipuiri deșerte, frica de judecata cea de apoi e prostie, iar nădejdea în viața de veci, numai o poveste. Cine e de vină? Imbuibarea i-a făcut necredincioși, ea îi ține în ghiarele necredinței și a pierzării celei mai sigure. Noi vedem mulți necredincioși, mulți cu totul nepăsători de legea lui Hristos, mulți fără nici o frică de Dumnezeu și fără nici un semn de evlavie. Stând cu ei de vorbă și gândind la starea lor, ai crede că ei sunt cei mai cuminți, cei mai învățați și mai înțelepți oameni ai poporului, și mulți se și lasă înșelați de dânșii, socotind că necredința lor e o urmare a creșterii lor mai îngrijite și clătinându-se apoi și ei singuri în credința și în legea lui Hristos. Fereasca-vă bunul Dumnezeu pe toți, de a crede în rătăcirea cumplită și pierzătoare de suflet, că bogătanii necredincioși ar avea o creștere mai îngrijită decât voi, credincioșilor. Ceeace vouă vi se pare a fi, la bogătanii necredincioși, pricepere mai ușoară, învățătură mai adâncă și creștere mai îngrijită, nu e nimic alta decât rodul îmbuibării lor. Ei și au ucis credința în sfânta lege a lui Hristos, ca să poată

slujì neîmpiedicați numai dezmierdărilor, ce sunt «*partea și soartea*» lor din viața aceasta și pierzarea lor sigură din viața de veci.

Dar îmbuibarea nu ucide numai credința în Dumnezeu ci și toate celelalte virtuți. Iată, cum zugrăvește sfântul apostol Petru pustiirea, ce rămâne pe urmele îmbuibaților, și ce vorbă aspră li aruncă el în față: «*Fiind ei, cu firea, ca niște dobitoace necuvântătoare... și hulind celece nu înțeleg, întru stricăciunea lor vor perì. Dezmerdarea ei o socotesc săturarea cea de toate zilele, spurcații și întinații, cari se hrănesc cu înșelăciunile lor, ochii având plini de preacurvie și de păcat nepărăsit, amăgind sufletele cele nestatornice, având inimă învățată în lăcomie, fiii blestemului,..... ei sunt izvoare fără de apă, nor care se poartă de vifor, cărora li se păzește ceața întunericului de veci. Spuind ei cele trufașe ale deșertăciunii, amăgesc cu pofte trupești și cu necurățenii pe ceice cu adevărat au scăpat dela viețuitorii întru înșelăciune... Mai bine era lor să nu fi cunoscut calea dreptății, decât, dupăce au cunoscut-o, să se întoarcă dela sfânta poruncă* (a lui Hristos), *care s'a dat lor. Că s'au întâmplat lor această adeverită pildă: cânele s'a întors la borâtura sa și porcul spălat la tăvălitură în glod*» (II ep. 2, 12—22). Unde se mai afli acum vreo virtute la cei îmbuibați? Cum să mai afli virtuți acolo, unde anume sunt căutate toate mijloacele, cu cari virtuțile se ucid, nu însă să cresc? Cum să mai aflì virtuți acolo, unde sunt numai zburdăciuni, buiecii, glume, râs, răsfățări și veselii; și astfel tuturor ispitelor li stă deschisă calea cea mai netedă spre a intrà în sufletul omului, în care în curând toate patimile și fărădelegile își vor avea sălașul cel mai îndămânatec, pânăce vor zugrumà dintrânsul și cea din urmă rămășiță a virtuții, anume *cinstea!?* Căci nesățioșii de îmbuibați caută să-și îndestuleze patimile și pe sama averilor străine, dacă averile lor proprii nu li mai sunt de ajuns. Ei nu se sfiesc a face datorii preste datorii și a se folosi chiàr de viclenie și înșelăciune, numai ca să aibă mijloacele, cu cari să-și poată sătura poftele. Și în adevăr, unde sunt datoriile cele mai mari? Unde li se dă slugilor plată mai nedreaptă și lucrătorilor simbrie mai scurtată decât chiar în casele îmbuibaților? De aceea cu tot dreptul îmbuibarea — după cum zice sfânta Scriptură — e «*foc arzător*» și, pe celce cade în ghiarele ei, «*îl pierde*

din rădăcină» (Iov 31, 12). Da, foc este ea ce mistue tot binele pus de Dumnezeu în sufletul omenesc, pânăce din bietul suflet numai rămâne nimic alta decât o zgură — bună de aruncat în focul iadului.

Fiind deci îmbuibarea moartea tuturor virtuților, să ne sârguim din răsputeri a fi cumpătați în tot decursul vieții noastre, ca să nu auzim și noi odată cuvintele de groază: «*Tu ai luat cele bune ale tale în viața ta!*» Acestea cuvinte cu bună samă îi așteaptă pe cei îmbuibați, de oarece Sfânta Scriptură zice că ceice «*au sfârșit în bunătăți viața lor, în odihna iadului au adormit*» (Iov. 21, 13).

Sfântul Grigorie cel Mare ni spune istoria aceasta (în Dial. 1, 4, c. 17): Maria, Maica Domnului, i s'a arătat odată unei copilițe, anume Musa. Incunjurată de o ceată de multe fecioare, Maria a întrebat-o pe copiliță foarte prietenos, ori de ar vrea să fie și ea cu acelea fecioare și să aibă parte de fericirea lor. Da, răspunse Musa cu inimă deschisă, eu vreu tare bucuroasă să fiu cu dânsele. Dacă vrei tu să fii cu acestea fericite fecioare — zise Maria mai departe — trebue să părăsești toate obrăzniciile tale copilărești, toată trecerea zădarnică a timpului și tot râsul, și să te sârguești a-ți însuși o evlavie serioasă; dacă vei face așa, după 30 de zile vei venì la ceata acestor fecioare. Copiliția vădì, după aceea, o seriositate, ce abia o afli la oameni mai bătrâni și, spre mirarea tuturor celorce o cunoscuseră înainte, se prefăcu cu totul. Trecând 30 de zile, ea o văzu iarăș pe Maica Domnului venind la dânsa cu aceeași ceată de fecioare. Atunci copiliția strigă: «*mă duc Doamnă, mă duc*» și — își dete sufletul. — Luațivă singuri învățătura de lipsă din această istorie, căci noi toți suntem meniți de Hristos să mergem la Dânsul, de oarece El singur ni spune: »*De voi merge și voi găti vouă loc, iar voi venì și voi luà pe voi la Mine, ca și voi să fiți, unde sunt Eu*» (Ioan 14, 3). Dar, ca să se împlinească această menire, noi, după pilda lui Iisus Hristos, mai bine să trăim aicea în dureri și în chinuri pentru *dreptatea Lui* (Mat. 6, 33), decât în bucurii și în desfătări. O, de am face așa, cu ce mângâere nespusă am zice fiecare, când Domnul va venì să ne chieme: *Mă duc Doamne, mă duc.*

48. *Cumpătarea nu ni iartă să vătămăm, cu desfătările, vrednicia noastră creștinească.*

Legea dumnezeească nu ni oprește toate plăcerile și desfătările, ea nu ni închide izvorul bucuriilor, ce Dumnezeu îl lasă să curgă din bogăția firii și a făpturilor Sale, ci îi îngăduie și omului să guste din el, fiindcă cetim: «*Veselia inimii este viața omului și bucuria omului este îndelungarea zilelor lui*» (Înțel. Sir. 30, 22), și «*darul lui Dumnezeu este, ca omul să se veselească din osteneala sa*» Ecles. 5, 18). Dar cumpătarea trebue să poarte grije, ca noi, cu plăcerile, desfătările și bucuriile să nu vătămăm vrednicia noastră creștinească, adecă el să nu ne ducă 1) la păcate, 2) la primejdia păcatelor, 3) să nu fie stricăcioase virtuților noastre.

Bune sunt toate lucrurile, ce le-a făcut Dumnezeu; numai, în mânele oamenilor, ele adese se prefac în izvoare ale fărădelegilor și ticăloșiilor. De aceia noi nu trebue să gustăm, fără chibzuială, tot ce întâlnim în viața aceasta. Iată, de ce zice sfântul apostol Paul: «*Toate îmi sunt slobode, dar nu toate îmi sunt de folos; toate îmi sunt slobode, dar eu nu voi să fiu biruit de ceva*» (I. Cor. 6, 12). Noi trebue să primim bunătățile și darurile lui Dmnezeu cu mulțămită și să le folosim cu socoteală. Sau poate cuminte lucru ar fi să disprețuim mâna Lui cea darnică și bunătățile și darurile primite să le prefacem în unelte cu cari să-L vătămăm pe Dumnezeu? Să uităm de El chiar în ceasurile, în cari simțim vreo plăcere sau ne bucurăm și ne veselim? Dumnezeu ni-a dat inimă primitoare de bucurii și ni-a pregătit mulțime de plăceri nevinovate, numai ca să ne tragă la Sine și să întărească legătura dragostei noastre către Dânsul și noi să ne depărtăm de El chiar atunci, când el ni pregătește bucurii? Vezi tu creștine, cum cumpătarea creștinească te învață să nu uiți de Domnul Dumnezeul tău nici odată și mai ales în bucuriile, plăcerile și desfătările tale? Căci zice sfântul apostol Paul: «*Au nu bagi samă de bogățiile bunătății Lui și de îngăduința și de îndelungă răbdarea Lui, necunoscând că bunătatea Lui te aduce la pocăință?*» (Rom. 2, 4). Bucuriile, plăcerile și desfătările, ce le gustăm, trebui să ni ajute a slujì cu atâta mai multă râvnă lui Dumnezeu, a împlinì dato-

riile stării noastre cu atâta mai veseli, trebue totdeauna să ni împrospăteze puterile și să ni încurajeze la spor îndoit în munca ce ne așteaptă, ele trebue să fie pentru noi ca o doftorie bună pentru un trup bolnav, ori ca sarea în bucate, trebue să ni întărească și să ni îndulcească puterea de muncă. Dacă însă ele ni slăbesc această putere, ori ne duc de-a dreptul la păcate, ori la primejdia păcatelor, ori ni sunt piedici împrotiva virtuților, atunci numai sunt aceea ce, după voia lui Dumnezeu, ar trebui să fie. Gândiți acum la desfătările creștinilor noștri în deobște și judecați, ori de nu păcătuesc ei cu dânsele. O, la câte desfătări de acestea nu vezi patimile cele mai aprinse, risipa cea mai mare de avere, necumpătarea cea mai scârboasă, zburdălniciile cele mai rușinoase și desfrânările cele mai grețoase. Urechile aud la ele numai glume proaste și porcării, ochii văd numai lucruri îngrețoșitoare, trupurile desfătătorilor ard de focul lăcomiei patimilor celor mai spurcate, limba lor face să roșiască orice virtute, ori ea aruncă săgeți înveninate chiar asupra legii dumnezeești și asupra întocmirilor ei. Acestea sunt desfătări idolești ca acelea, de cari Sfânta Scriptură zice: «*Ei și-au făcut viței de aur.... și a doua zi i-au adus jertfă.... și au șezut norodul de au mâncat și au băut, și s'au sculat de au jucat*» (Ieșirea 32, 4—7). Acestea sunt desfătări, de cari omul, răpit cu totul în vârtejul patimilor, uită și de Ziditorul său și de virtute și se cufundă în prăpastia tuturor păcatelor. Dar poate îmi veți zice: *nouă ni-i greață de astfel de desfătări*! Dacă ziceți astfel, atunci dovediți cel puțin că sunteți așa de cuminți ca înțeleptul păgân Seneca, care a zis: «*Eu sunt mai mare și pentru mai mari lucruri născut, decât să mă fac robul simțurilor mele*».

(Va urmà)

Pr. Constantin Morariu.

CÂNTAREA CÂNTĂRILOR.

Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXXII-lea, No. 8).

Autorul acestei cărți.

Se privește ca sigură părerea, atribuind lui Solomon compunerea Cântărei Cântărilor. Mai întâiu sinagoga și biserica creștină nu au arătat niciodată cea mai mică îndoială asupra acestui punct. Al doilea, inscripțiunea, care se află în capul cărții, ne dă o nouă probă despre aceasta. Unii dintre înterpreți au pretins în adevăr, că particula ebraică *l* (ל), pe care au tradus-o prin genetivul de posesiune sau cazul de atribuțiune, însemnând asemenea *în subiectul despre, atingând, care tratează despre,* nu poate nimic conchide în folosul părerei noastre, dar fără a contestă părticelei ebraice această a doua însemnare, susținem că nu este locul a se face aci aplicarea, căci cei mai buni critici se învoesc a zice, că în titlurile cărților această prepozițiune însemnează netăgăduit pe autorii lor. De acolo provine, că Septuaginta a tradus: ὅ ἐστὶ Σαλωμὼν, și interpreții din toate timpurile tot astfel au înțeles. Al treilea, subiectul și forma Cântărei sunt în armonie desăvârșită cu epoca, în care viețuia Solomon. De asemenea Jahn și Ewald au fost atât de mișcați despre această potrivire, în cât s'au slujit ca de un argument, spre a probà în contra

multor critici, că dacă această carte nu a eșit din pana lui Solomon, a trebuit neapărat să fie compusă înainte de captivitate. Intre Jahn și Ewald este această deosebire, că cel dintăiu reduce compunerea acestei lucrări la sfârșitul monarchiei Iudeilor, pe când cel din urmă o face să se urce până la timpul apropiat de Solomon. Ceea ce împedică pe mare parte din criticii moderni, ca să îmbrățișeze părerea unanimă a celor vechi, este că se găsesc în Cântare cuvinte haldaice și termeni noui, cari nu se par, că ar fi fost în întrebuințare la Iudei, decât în cele din urmă timpuri ale monarchiei lor.

Nu încetăm a repetà și cerem adversarilor, ca să ne arate în chip sigur și cu argumente întemeiate pe o critică serioasă epoca hotărâtă, înaintea căreia un termen sau altul eră cu desăvêrșire neîntrebuințat în limba Ebreilor. Este adevărat, că aceste cuvinte, ce ni se observă, nu se întâlnesc în Proverbii. Dar când cineva nu poate explicà în întregime acest fenomen și chiar a primì, că aceste cuvinte sunt ale unui scriitor posterior lui Solomon, ar urmà neapărat, că fondul cărții nu este lucrarea acestui principe, mai cu seamă când părerea contrariă ne este încredințată de o tradițiune unanimă, universală a cării origină se perde în vechime și această tradițiune atât de impunătoare în ea însăși se găsește confirmată prin caracterele principale intrânsice ale cărții? Astfel, argumentele ce se arată, spre a răpì lui Solomon Cântarea Cântărilor, nu sunt nici îndestul de tari, nici chiar atât de adevărate, spre a ne face să părăsim o părere, care a fost primită în chip universal până în aceste din urmă timpuri.

* * *

Teodor din Mopsuestia a tăgăduit autoritatea divină a Cântării Cântărilor. Anabaptiștii au mers încă mai departe și au respins-o, ca fiind o carte necuviincioasă. Groțiu și alții mergând pe urmele lor, au pretins să găsească în a-

ceastă lucrare înțelesuri revoltătoare. La aceste greșeli și nelegiuiri se opune un adevăr de credință rostirea propunerei următoare: *Cântarea Cântărilor este o carte Dumnezească?*

Acest adevăr este sprijinit pe probe directe și indirecte și ne mărginim a expune câteva considerațiuni în această privință.

Iudeii din toate timpurile și din toate sectele, toate bisericile creștine, toți părinții și toți interpreții priimesc în conglăsuire această lucrare, ca fiind însuflată de Dumnezeu. Iudeii au probat credința lor îndestul asupra acestui punct, înscriind'o în adunarea scrierilor canonice ale Vechiului Testament. Creștinii nu au găsit o probă mai puțin învederată, puindu-o în canonul lor sfânt și pedepsind cu anatemă pe Teodor din Mopsuestia în al doilea conciliu din Constantinopol. Cântarea, fiind o curată alegorie, nu se află într'ânsa nimic, care să fie nevrednic de însuflarea Dumnezeească. Adăogând, că obiectul unic al acestei cărți, fiind dragostea reciprocă a lui Dumnezeu și a bisericei sale, obiectul cel mai nobil și cel mai sublim, Sfântul Duh a putut negreșit să favorizeze pe autor cu ajutorul său Dumnezeesc. Cât despre necuviințele, ce unii au pătruns să descopere în această lucrare, în realitate ele nu există și numai prin mijlocul unor greșite explicații le poate găsì aci. Este adevărat, că Solomon descrie părțile corpului soției, dar spre a se încredință, că el n'a făcut aceasta în chipul de a călcà legile bunei cuviințe, este deajuns a observà, că simplitatea vorbirei este totdeauna în proporție cu simplitatea obiceiurilor și prin urmare un popor simplu vorbește fără vicleșug și fără înconjur. Deci, poporul Ebreu, care erà netăgăduit în această stare de simplitate naturală, nu se supărà nicidecum de oarecari descrieri, cari lovesc și rănesc neapărat imaginația noastră stricată și în orient oamenii nevieţuind eu femeile, vor-

besc prea liber între dânșii și nu cunosc această rezervă, care necesitează la oecidentali amestecarea celor două sexuri. Această observare se reduce asemenea și la femei, cari, din partea lor, nu sunt mai puțin libere între ele. Tot astfel, că în aceste clime goliciunea aproape în întregime, nu vatămă ochii și cea mai mare libertate în expresiuni nu supără nicidecum urechile și descrierile, ce ni se par prea libere, nu sunt puse în gura persoanelor streine, ci în aceia a soțului și a soției sau a însoțitorilor lor, ceea ce face că buna cuviință este observată. In sfârșit, după cum persoanele reale ale Cântărei sunt Dumnezeu și biserica sa, această descriere a părților corpului devenea trebuincioasă, spre a exprimà calitățile negrăite ale acestor soți Dumnezeești.

Forma Cântărei Cântărilor.

Unii din interpreți pretind, că Cântarea Cântărilor este o dramă, adică o poemă, unde se găsește o lucrare desăvârșită de o întindere cuviincioasă, în care întâmplările nasc unele din altele și care prin o urmare de evenimente deosebite ajung la o deslegare. Dar, precum observă Lowth nimic de asemenea nu se găsește în Cântarea Cântărilor. «Dela început până la sfârșit starea lucrurilor rămâne neschimbată aceiași și numai sentimentele persoanelor deosibesc și această deosebire de căpetenie constă în aceia, că ele lângezesc când sunt departe una de alta și se dedau la o bucurie reciprocă, când sunt reunite. Soția, când sotul său lipsește, arată părerea de rău, 'l caută, 'l găsește, 'l îmbrățișează și'l conduce în locuința sa. Soțul se depărtează din nou, și ea 'l urmărește încă, dar în zadar. Se întristează, cade în lângezire, însărcinează pe însoțitoarele sale în cântarea lui și descrie o pictură amănunțită și strălucită a frumuseței sale. Nu este nimic în toate acestea, care caracteriză o adevărată lucrare. Putem dar pune în

fapt, fără nici o temere, că Cântarea lui Solomon aparţine numai acestui fel de poezii, care nu are ceva dramatic, decât forma și care niciodată primea titlul de dramă propriu zisă».

Ori cum ar fi forma și economia acestei Cântări, privită sub raportul poeziei în general, ne arată un model desăvârșit de frumusețe, mulțumire și îngrijire. Huet are în vedere, că ea a fost apărată de soarta, care a făcut să piară toate celelalte cântări ale lui Solomon, fie pentrucă arată dragostea lui Dnmnezeu pentru poporul Iudeu și acela al Domnului Iisus Hristos pentru biserica sa, fie din cauza împodobirei neimitată a acestei poeme, care întrece cu mult pe a lui Teocrit, căci zice acest învățat critic, dacă cineva nu ține seamă de oarecari comparațiuni, puţin prea uriașe pentru noi, cari nu avem toată ușurința orientalilor, ea este plină de grații și de frumuseți atât de plăcute, de mișcări atât de simţitoare și atât de patetice, de imagini atât de vii și atât de grațioase, se află și mai mult o atât de dreaptă bună înțelegere între deosebitele persoane și cuvântările ce li se atribue, în cât Iudeii cu drept cuvânt a numit-o cea mai frumoasă, cea mai desăvârșită dintre cântări, cu un cuvânt Cântarea Cântărilor. Lowth, după ce a explicat natura și forma acestei frumoase compuneri, adaogă: «Această poemă strălucește în culorile cele mai proprii, spre a-i dà o nesfârșită frumusețe și se deosibește mai cu seamă prin varietatea bunei alegeri a imaginilor». Iată în sfârșit și aprecierile lui Bossuet asupra acestei cărți: «Toată această Cântare prisosește în obiecte plăcute: peste tot ochiul nu zărește decât flori, fructe, câmpii roditoare, grădini răcoroase și înflorite, ape, puțuri și fântâni; mirosul este izbit de cele mai plăcute mirosuri, pe cari arta le-a pregătit, sau cari sunt lucrarea naturei, vedem aci porumbei și turturele plângătoare, miere, valuri de un vin foarte bun. In sfârșit. în amêndouă sexele

nu admirăm decât grații, strălucire, frumuseți, curate îmbrățișeri, și amoruri plăcute și neprihănite. Dacă unele obiecte înspăimântătoare, precum stânci, munți sălbatici, vizunia unui leu, izbește vederea noastră, aceasta este spre a crește mai mult prin deosebire și varietate farmecul tabloului celui mai plăcut și însemnat».

Numărul părinților, al scriitorilor bisericești și al interpreților, cari au scris despre această carte este nemărginit. Intre alții, dela Origen avem două omilii, cari se întind dela cap. I, 1, până la cap. II, 14. Ele au fost traduse în latinește de Fericitul Ieronim și se găsesc între lucrările acestor doi părinți. Comentariul lui Teodoret merită a fi consultat. Sfântul Grigoriu din Nisa a compus cincisprezece omilii, cari nu trec de cap. VI, 8. Sfântul Grigorie cel Mare a scris asemenea asupra Cântărei Cântărilor. Cei din urmă editori ai acestui părinte au probat autenticitatea comentariului, ce poartă numele său și au arătat, că erà deosebit de compunerile lui Pater și Beda, cari au scris despre acelaș subiect, dar că în mare parte este un extract dela Sfântul Grigorie. Bernard a compus optzeci și șase cuvântări asupra celor dintâi două capitole. Bossuet, în prefața sa asupra Cântărei Cântărilor, zice, că după Origen vine Filon, care trăià în sec. IV-lea. Tot asemenea au scris comentarii asupra acestei cărți în deosebite timpuri mulți învățați și chiar dintre protestanți și Iudei.

C.

O scrisoare a lui Șaguna către Mitropolitul Nifon din Țara Românească.

Sibiu 23 Februarie 1856.

Inalt Prea Sfințite!

In dorința, ce o hrănesc în sufletul meu de a vedea biserica noastră drepcredincioasă, ori pe unde se află ea împrăștiată, înflorită în întregimea credinții și apărată de toate ispitele, care amerință turburare unimei duhului întru legătura păcii, am socotit totdeauna, că mijlocul cel mai priincios pentru ajungerea acestui scop sfânt este coînțelegerea căpeteniilor acestei biserici.

Acesta a fost motivul care m'a îndemnat a cercà mai de multe ori, ca cu toate neînlesnirile, ce se află în privința comunicației noastre, să mă apropiu de Inalt Prea Sfinția Voastră, căruia Dumnezeu a încredințat păstorirea turmei creștinești din acea țară. Această considerație m'a încurajat, ca să supuiu la cunoștința Inalt Prea Sfinției Voastre mai multe din cărțile bisericești lucrate sau tipărite în tipografia noastră diecesană, cerându-vă înalta părere în privința cuprinsului și a întrebuințării lor pentru creștinătatea noastră. Deși n'am fost norocit până acum, ca să mă pot mângăià cu vre un rezultat dorit al cercărilor mele către Inalt Prea Sfinția Voastră, n'am slăbit nici

decum nici în deosebita cinstire și smerenie, ce sunt dator persoanei Inalt Prea Sfinției Voastre, nici în *evlavioasa mea dorință* de a dobândì *o coînțelegere de aproape între biserica de acolo și între cea de aici.*

Cunoașteți, Inalt Prea Sfințite, că de când o civilisație rău înțeleasă s'a făcut parola tuturor țărilor și a popoarelor, de când o filozofie rătăcită a amăgit duhurile, de când un materialism gros a devenit un idol, la care se închină mai toată suflarea și de când înlesnirea comunicațiilor a apropiat pe creștinii noștri de cei de altă credință, problema bisericii s'a făcut cu atât mai grea, cu cât se înmulțesc periculele, care îi amerință cu turburarea păcii ei, ci chiar existența de care s'a bucurat până acum. O indiferință religioasă, o nepăsare către cele sfinte și chiar o dușmănie declarată împotriva credinței a împuținat evlavia către biserică și a răcit inimile creștinilor către această mumă bună, care le-a fost odată fală și bucurie în zilele cele bune, scut și apărare în primejdii si mângăiere în vremile de necazuri. Aceste împrejurări fatale de slăbiciune religioasă, de care pătimesc creștinii noștri Români n'au scăpat din vederea celor de altă credință și de aici vin feluritele și necontenitele lor cercări, pe ascuns și pe față, spre a răsturnà temeliile bisericei noastre, drepcredincioase. Cu cât căpetenia cea mai înaltă a bisericii noastre nu este în stare de a lucrà cu putere în înteresul misiei sale cei înalte, și cu cât dismembrarea ei din afară este o rană, în care lovesc vrăjmașii neîncetat; cu atât ar fi mai mare datoria tuturor căpeteniilor acestei biserici de a se înțelege între sine și de a lucrà în armonie spre întărirea duhului, care însuflețește creștinătatea și spre apărarea ei de periculele ce o amenință.

Nu luà în nume de rău, Inalt Prea Sfințite, dacă după esperiența și cunoștințele ce am, vin cu prilejul acesta să-ți descoper părerea mea, că vrăjmașii de care are a se

teme biserica noastră drepcredincioasă a Românilor nu sunt nici Papiștii pe față, nici Luteranii ori Calvinii sau alte eresuri născute din rătăcirile acestora. Vrăjmașii cei mai cumpliți, de care trebue să fugă creștinii noștri, cari vor să moară în credința bisericei moșilor și strămoșilor lor, sunt un mic număr de Români, numiți uniți, cari sub forma ritului răsăritean sunt papiști întrupați, și care sub numele de Români ne amăgesc ca să ne tragă în prăpastie, unde nu numai biserica, ci chiar și naționalitatea noastră să-și afle mormântul. Biserica noastră drept credincioasă din părțile aceste mai dela începutul esistenței sale a avut a suferì lupte și apăsări până la tirănie din partea papiștilor, a Luteranilor și Calvinilor; însă toate acestea au ajuns bagatel pe lângă goanele ce ne dau uniții, pe lângă batjocurile, în care spurcă biserica noastră și pe lângă tot felul de necazuri și supărări, cu care turbură pacea și liniștea bisericii noastre și zăticnesc și împedică toată înaintarea și dezvoltarea poporului. Aceste goane ce le suferim dela uniți, cari se numesc frați ai noștri, s'au înmulțit de când ne-au răpit Mitropolia dela Bălgrad, de când s'au mai într'armat cu două episcopii noue și de când li s'au dat mai multe mijloace, pe care ei le întrebuințează spre a ne apăsà pe noi și spre a stinge cu totul biserica noastră.

Acești lupi îmbrăcați în pele de oaie, cari zic, că misia lor este de a împreunà toată românimea pe unde se află, cu biserica Romei, se vâră pe nesimțite în turma noastră; fac paradă cu naționalitatea română spre a dobândì încrederea celor ce nu-i cunosc; înjură pe Greci, Sârbi și alții, cu care suntem rudiți prin biserică și apoi încep a altuì veninul lor de a amăgì pe Români ca să-și urască biserica și să se lepede de dânsa.

Știu, Inalt Prea Sfințite, că de când s'a început o eră nouă pentru Țara Românească și s'au deschis școale, s'au

strecurat acolo mulți uniți chiar și popi apostați, cari sub numele de Români au înșelat opinia publică, au fost primiți prin case de învățători de copii, li s'au dat la școalele publice catedre de învățătură și unii au fost și chiar profesori de clerici în Seminare. Se poate ca o parte din împuținarea evlaviei și răceală cătră cele sfinte ale bisericii din acea țară să se fie adus din țările, unde tinerimea boerească și-a făcut învățăturile; însă pociu zice fără greșală, că cea mai mare parte a turburării ideilor religioase de acolo, cea mai rece îndiferință cătră credința strămoșească și cea mai groasă nepăsare cătră biserică este faptă precugetată a acelor Români uniți, cari singuri fiind rătăciți voiau să rătăcească și pe alții întunecându-le mintea și stricându-le inima. Să nu ne mirăm de spiritul acela nemoderat de naționalitate, cu care singur se hrănește tinerimea de astăzi și care desprețuește biserica, ca cum aceasta n'ar puteà fi ea singură cea mai tare îngrădire și cel mai puternic ziid al naționalității. De aici curg espresiile cele nepotrivite în privința religiei, ce figurează în literatura românească de acum și chiar schimonosirea numelui lui Hristos în Krestu și Krist, pe care niciodată biserica noastră nu l-a pronunțat așa. De aici se esplică și uitarea de sine a unui profesor dela Seminarul Episcopiei Argeșul, care făcând paradă cu simpatii păgâne numește pe Mahometani frați ai noștri.

Aducând aceste înprejurări la cunoștința Inalt Prea Sfinției Voastre, am avut a vă trage luarea aminte asupra unui pericul, care amerință bântuire înfricoșată bisericii noastre și a vă arătà, cât e de mare trebuința, ca să fim într'o înțelegere în cele ce privesc la apărarea și întărirea bisericii noastre. Știu, că privighiarea, cu care Inalt Prea Sfinția Voastră apărați turma creștinească, ce vi s'a încredințat, de lupii cei răpitori, va îngriji cu deosebire ca aluatul cel viclean al Românilor uniți să nu se poată în-

tinde și pe acolo spre a sguduì temeliile credinței, ce s'a păstrat nevătămată de mai multe veacuri. Bucurându-mă, că prin descoperirile aceste mi-am ușurat cugetul și-am împlinit o datorie, ce mi-o impune sarcina ce o port, ași simți o bucurie și mai mare, când ași aflà, că părerile mele n'au rămas fără a folosì ceva. M'aș mângăià desăvârșit, când ași fi norocit a mă învrednicì ca să primesc dela Inalt Prea Sfinția Voastră cel mai mic semn de aprobare atât în privința aceasta, cât și a cărților, ce am avut deosebită cinste a le supune cu smerenie la cunoștința Inalt Prea Sfinției Voastre. Ași dorì ca după trebuințele cele mari ale bisericii să pociu face mai mult decât atât; însă episcopia noastră este săracă, se ține numai din mila creștinilor, și aceste sunt niște mijloace cu totul precarii; cea mai mare dovadă de lipsa noastră este, că episcopia noastră n'are nici măcar biserică și nici n'are de unde și cu ce a face.

Primește te rog cu smerenie, Inalt Prea Sfințite, încredințările mele cele mai adevărate de simțimintele de respect și evlavie, cu care am cinste de a mă subscrie.

Al Inalt Prea Sfinției Voastre,

(După conceptul aflător în arhivul consistorului român din Sibiu).

Mișcarea în personalul clerical din țară.

NUMIRI

Preotul Ionescu Zamfir se numește paroh al parohiei Traian din județul Ialomița pe ziua 1 Octombrie 1908.

Preotul Măldărescu Gh. supranumerar în parohia Hărșeștii de jos din județul Argeș, se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 1 Octombrie 1908.

Preotul Popescu Gh. supranumerar în parohia Mateești din Județul Vâlcea, se numește paroh al parohiei Milostea acelaș județ pe ziua de 1 Octombrie 1908.

Preotul Predescu Anastasie se numește paroh al parohiei Ghidiciu din jud. Dolj pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Ionescu Niculae supranumerar în parohia Meri-Petchi din județul Ilfov, se numește paroh al acelei parohii în locul preotului Vlăsescu C-tin care trece ca preot-ajutător al acelei parohii pe ziua de 15 Octombrie 1908.

Nou hirotonitul în diacon Bobulescu Constantin se numește diacon pe seama bisericii Buna-Vestire din Iași pe ziua de 15 Octombrie 1908.

Nou hirotonitul în preot Munteanu Grigore, se numește paroh al parohiei Goești din jud. Iași pe ziua de 15 Octombrie 1908.

Preotul Donescu Nicolae se numește paroh al parohiei Leordeni din județul Ilfov pe ziua de 1 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Ionescu Gh. Vasile, se numește paroh al parohiei Văleni din jud. Gorj, pe ziua de 1 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în diacon Tuinea Grigore, se numește diacon la biserica catedrală din Galați pe ziua de 1 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Iordănescu Cicerone, se numește paroh al bisericii parohiale Metoc cu hramul Sf. Voevozi din urbea Galați pe ziua de 1 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în diacon Ialomițeanu Octavian, se numește diacon la M-rea Rătești din jud. Buzău, pe ziua de 1 Noembre 1908.

Preotul Stroescu V. se numește paroh al parohiei Ciortolomu din jud. Tutova, pe ziua de 1 Noembre 1908.

Preotul Iordănescu Ștefan, supranumerar la biserica parohială Sf. Impărați din urbea Ploești, se numește paroh al acelei parohii, pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Constantinescu St. Constantin se numește paroh al parohiei Călimănești din jud. Vâlcea, pe ziua de 15 Noembre 1908.

Preotul supranumerar Nistor Ioan dela parohia Dărmănești (Bacău) se numește paroh al parohiei Leorda (Bacău) pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Gherghițan Aurel, se numește paroh al parohiei Văleni-Stănișoara din județul Suceava, pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Costiniu Gh. se numește paroh al parohiei Verești din județul Botoșani, pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Topliceanu Nicolae, se numește paroh al parohiei Ocea din jud. Neamț, pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Teodorescu Ioan se numește paroh al parohiei Adășeni din județul Dorohoi, pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Procopie I. Nicolae, se numește paroh al parohiei Văsiești din jud. Bacău, pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în préot diaconul Popescu I. Niculae de la biserica parohială Adormirea Maicei Domnului din urbea Giurgiu, se numește preot ajutător la biserica parohială Sf. Treime (Smârda) din aceiași urbe pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu M. Ioan se numește paroh al parohiei Fundoaia din jud. Ilfov pe ziua de 15 Noembre 1908.

Preotul supranumerar Miulescu Dobre dela parohia Dărmănești județul Prahova, se numește paroh al acelei parohii pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Ionescu St. Alex. se numește paroh al parohiei Pueni-Prund din jud. Vlașca pe ziua de 15 Noembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu I. Stelian se numește

paroh al parohiei Vulcana-de-sus din județul Dâmbovița pe ziua de 1 Decembre 1908.

Nou hirotonitul în preot Popescu G. Stan se numește paroh al parohiei Perii-Râioși (Teleorman) pe ziua de 1 Decembre 1908.

TRANSFERĂRI,

Preotul Niculescu Gh. parohul parohiei Văsiești din județul Bacău, se transferă la parohia Letea II-a acelaș județ pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Dobrescu Al. parohul parohiei Bala-de-sus din județul Mehedinți se transferă la parohia Titirlești, același județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Vasiliu Vasile, parohul parohiei Călugăreni din jud. Botoșani, se transferă la parohia Siminicea Balș din acelaș județ, pe ziua de 1 Octombre 1908.

Preotul Vasilescu Constantin parohul parohiei Sf. Ioan din urbea Vălenii de Munte din județul Prahova, se transferă la parohia Surani acelaș județ, pe ziua de 1 Noembre 1908.

Preotul Sădeanu I. fost supranumerar în parohia Caraomer din județul Constanța se transferă la parohia Ghiringec acelaș județ pe ziua de 15 Noembre 1908.

Preotul Pălăngeanu I. Ion, parohul parohiei Jupănești din județul Gorj, se transferă la parohia Gănești-Locusteni din județul Vâlcea, pe ziua de 1 Decembre 1908.

Preotul Gheorghiu Gh. parohul parohiei Girovu din județul Neamț se transferă la parohia Mărgineni acelaș județ în locul preotului Trifan Constantin, care trece la parohia Girovu (Neamțu) pe ziua de 1 Ianuarie 1909.

Preotul Perianu Ioan parohul parohiei Cataloi din jud. Tulcea se transferă la parohia Demircea din jud. Constanța pe ziua de 1 Ianuarie 1909.

Preotul Oniceanu Vasile parohul parohiei Ciamurli-de-sus din județul Tulcea se transferă la parohia Carol I acelaș județ pe ziua de 1 Ianuarie 1909.

DEMISIONAȚI.

Preotul Topoliceanu G. parohul parohiei Ocea din jud. Neamț a demisionat pe ziua de 15 Octombrie 1908.

D E C E S E.

Preotul Pârvulescu Ștefan, parohul parohiei Nenciulești din jud. Teleorman a încetat din viață în ziua de 23 Septembrie 1908.

Preotul Sachelarie Petre supranumerar în parohia Grecii de Jos, jud. Ilfov, a încetat din viață în ziua de 12 Oct. 1908.

Preotul Duhovnicu Gh. supranumerar în parohia Dăița din jud. Vlașca a încetat din viață în ziua de 5 Oct. 1908.

Preotul Manole Mihai parohul parohiei Valea Mare I din jud. Muscel a încetat din viață în ziua de 18 Oct. 1908.

Preotul Giurgea Dumitrescu, parohul parohiei Coșoca din jud. Buzău a încetat din viață în ziua de 10 Oct. 1908.

Preotul Teodorescu Costache, parohul parohiei Sf. Împărați din urbea Ploești a încetat din viață în ziua de 26 Octombre 1908.

Preotul Gr. Georgescu parohul parohiei Șerbănești-Cernele din jud. Vâlcea, a încetat din viață în ziua de 5 Oct. 1908.

Preotul Grigoriu Gh. parohul parohiei Bălești din jud. R. Sărat, a încetat din viață în ziua de 6 Noembre 1908.

Preotul Petculescu Ioan supranumerar în parohia Maica-Precista din urbea Pitești, a încetat din viață în ziua de 27 Noembre 1908.

Preotul Popescu Dumitru parohul parohiei Bragadiru din jud. Teleorman, a încetat din viață în ziua de 16 Noem. 1908.

Preotul Predeanu Dimitrie, parohul parohiei Grădiștea din jud. Romanați, a încetat din viață în ziua de 12 Oct. 1908.

Preotul Darie Ștefan, supranumerar în parohia Domnească din urbea Bârlad, a încetat din viață în ziua de 28 Aug. 1908.

Preotul Tănăsescu Grigore, supranumerar la biserica filială Adormirea Maicei Domnului (Scaunele) parohia Oțetari din Capitală, a încetat din viață în ziua de 6 Noem. 1908.

PAROHII VACANTE.

Se declară vacantă pe ziua de 1 Noembrie 1908, parohia Ciupa Minciulescu din jud. Dâmbovița.

DONAȚIUNI.

Epitropia parohiei bisericei Zlătari aduce mulțumiri publice D-lui fabricant de tuburi, sistem Monier, Ioan Constantin Dumitru și soției sale Suzana I. C. Dumitru, domiciliați în București, strada Buzești No. 100 cari în ziua de 4 Octombrie 1908, au binevoit a dărui bisericei Zlătari cu hramul Nașterea Maicei Domnului, o sobă de tuciu înaltă de doi metrii, îmbrăcată în manta de tablă emailată alb, în valoare 350 lei, ca să fie spre pomenirea sa și a soției sale.

Administrația Casei Bisericii aduce mulțumiri D-lui Ștefan Ilie Bogatu, enoriaș, care a binevoit a dărui bisericei parohiale Izvoru Nou cu hramul „Izvorul Tămăduirei“ din Capitală două rânduri de odăjdii bisericești, în valoare de 360 lei.

Eptropia bisericei Sf. Vineri Nouă din Capitală, aduce vii mulțumiri următoarelor persoane: D-lui Gheorghe și Maria Moldoveanu, chiriașul unei proprietăți a bisericei, cari au plătit suma de 120 lei, pentru auritul iconostasului; D-lui Ioan și Lucia Cristescu, cari au dăruit bisericii un pahar de argint aurit pentru serviciul dela cununii în val de 22 lei; D-lui Ioan și Constanța Anastasiade, Inginer C. F. R. cari au plătit reparatul tretrapodului, în suma de 10 lei; D-lui Ilie Constantinescu, chiristigiu; căre a dăruit material pentru împrejmuirea curții bisericii în valoare de 25 lei; D-lui D. Antonescu, care a plătit material de lemnărie în valoare de 5 lei; Familiei Ghiță și Maria Gherhiceanu comerciant, cari au dăruit bisericii una candelă de argint, la iconostas în valoare de 60 lei; D-lui Neagu Ionescu, pensionar, fost profesor de muzică bisericească, care a dăruit pentru biblioteca bisericii, un Anastasimatar și un buchet muzical în val. de 15 lei; D-nei Iuliana Popo-

scu, moașă, care a plătit legatul unui evhologhiu și orologiu mic, în sumă de 6 lei; D-lui Vasile și Maria Ionescu, cari au dăruit biserici; una poală pentru acoperirea tetrapodului, în valoare de peste 25 leii D-lui N. V. Ignat, Advocat, care a plătit legatul unui penticostar în suma da 4 lei; D-nei Alexandrina și D-rei Alexandrina Untărescu, cari au dăruit bisericii una poală de mătase, pentru iconostas, în valoare de peste 25 lei; „Administrației Cassei Bisericii“ care a dăruit un număr de 36 cărți pentru biblioteca bisericii.

Domnul St. Milovici, proprietar domiciliat în Capitală, donând bisericei parohiale Lucaci un bon în valoare de 5000 lei, Ministerul îi exprimă pentru această pioasă faptă viile sale mulțumiri.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor mai jos notate, cari au contribuit la repararea bisericii filiale din Mogoșoaia: Onor. Prefecturei de Ilfov cu 1,000 lei; D-nul Sava Șomănescu cu lei 200; D-nul Al. Darvari cu 100 lei; D-nul Director al fabricei de zahăr din Chitila cu 300 lei. Asemenna pentru biserica parohială Urziceanca, locuitorul Nicolae Ungureanu din comuna Vizurești județul Dâmbovița a donat un steag în valoare de 60 lei.

Se aduc mulțumiri D-lui Ch. Rădulescu proprietar domiciliat în str. Al. Lahovari No. 9 din Capitală, care a binevoit a oferi un stânjen de lemne epitropiei bisericei parohiale cu hramul Sf. Nicolae, parohia bisericei Albe (Popa Dârvaș),

---

Se aduc mulțumiri publice persoanelor mai jos notate, cari au avut buna voință de a donà Sf. Monastiri Suzana (Prahova), diferite odoare și anume: Cuviosul Ieromonah Grigorie Georgescu din mânăstirea Cheia (Prahova), a dăruit una candelă de argint pentru Sfântul Altar și una Cruce mare lângă Sf. Masă; Familia Perlea din Brăila a dăruit un policandru cu 12 lumini de argint poleit și un rând de odăjdii preoțești au făcut două tocuri în tinda bisericei poleite, pentru icoane, și apoi au poleit și două tocuri dela tâmplă; Prea Cuviosul Arhimandrit Nifon Starețul Monastirei Sinaia, a dăruit o icoană pentru iconostas, Sfântul Nicolae, îmbrăcată cu argint; Prea Cuviosul Arhimandrit Dionisie, parohul bisericei Domnești din Bușteni, a dăruit un Triod pentru strana stângă; Monahia Tomaida Perlea, Starița mânăstirei, a dăruit două Candele de argint la icoana Domnului și Maicei Domnului, la tâmplă; Domna Dr. Eufrusina Ionescu din Vălenii de Munte, a dăruit una dveră pictată; D-na Elena Elias din București, a dăruit una candelă de argint și una dveră de pluș neagră și o perdea la iconóstas; Domnul Toma Vasilescu din Ploești, a dăruit una Candelă de argint pentru icoana Sf. Nicolae la tămplă și o perdea albă de atlas la iconostas; Doamna Aneta Peteu din București, a dăruit o față de masă de atlas brodată cu mătase grenat, pentru anaforă; D-nul Vasile Popp din București, a dăruit un steag; Doamna Sevastia Costescu din București, a dăruit o masă de pluș neagră brodată; Doamna Elisa Dr. Tomescu din Bucu-

reşti, a dăruit şapte perdele de plușiu grenat, pentru tâmplă; Doamna Borănescu din Bucureşti, a dăruit o perdea de atlas albastră; Doamna Ana Stanciu din județul Putna, a dăruit o masă de pânză albă aleasă pentru Sfânta Masă; Doamna Alexandrina Rădulescu din Bucureşti, a dăruit un rând de odăjdii preoțeşti de mătase şi un acoperiș pe Sfânta Masă, tot de mătase; Doamna Elena Ionescu din Ploeşti cu alte doamne, a dăruit un Stihar diaconesc de mătase şi perdele de rețea la tâmplă, dublate cu mătase albastră; şi D-nii Petru Verzea şi Barbu din Brăila au dăruit două sfeşnice Impărăteşti de alamă şi un candelambru cu trei lumânări.

Se aduc mulțumiri D-nei Adela Gr. Cogălniceanu, proprietara moşiei Ştiubeiu, care a binevoit să repare pictura cât şi zidurile exterioare ale bisericei din cătunul Ştiubieni, pendinte de biserica parohială cu hramul Sfinții Voevozi, parohia şi comuna Ştiubieni, Județul Dorohoi, pentru care a oferit suma de 1200 lei.

Se aduc mulțumiri prea cuviosului Protosincel, preot la biserica cu hramul „Sf. Apostoli“ (Bărboi) Iaşi, care a binevoit a donà acelei biserci, întru amintirea serviciilor făcute ca Diacon un policandru de alamă cu 16 fofeze, în greutate de 150 chilograme, artistic lucrat, împodobit cu lumânări de ceară curată albă, totul în valoare de 950 lei.

Chiriarhia Sf. Mitropolii a Moldovei şi Sucevei, aduce mulțumiri publice D-lui Niculai Tăutu, pensionar, care a donat bisericei parohiale „Sf. Ierarh Nicolai“ din acel târg o perdea la uşile împărăteşti, de lână având o cruce brodată cu fir, în mijlocul căreia este fixată icoana Sf. Nicolae, în valoare de 50 lei.

Se aduc mulțumiri D-lor Nicolae şi Ioan C. Mihail din Craiova cari au binevoit să dăruiască bisericii parohiale cu hramnl Sf. Arhangheli din zisa urbe un rând odăjdii bisericeşti în valoare de 400 lei.

Se aduc mulțumiri publice D-lui Ioan Dimitriu Ajutor de Primar şi Epitrop, pentru donațiunea ce a făcut bisericei filiale din cătunul Căneşti, parohia Rădeni, județul Iaşi, pentru un rând de vestminte preoțeşti complecte şi un rând acopereminte pentru sfintele Vase în valoare de 230 lei.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor următoare pentru donațiunele făcute bisericei parohiale din parohia Zaboloteni-Sturzii Județul Iaşi. D-lui Constantin Meisner proprietarul acelei moşii, pentru suma de lei 500 la repararea acelei biserici; D-lui Constantin Bahrim asemenea pentru suma de 450 lei şi o candelă de nichel în valoare de 18 lei; D-lui

Costa V. Sincu, pentru o candelă de argint și una de nichel în valoare de 50 lei.

Se aduc mulțumiri publice pentru donațiunile făcute bisericei parohiale din parohia Rădeni, județul Iași, D-lui Vasile Sevastian învățător, pentru cumpărarea unui epitaf de mușama, una candelă în formă de candelambru cu 3 lumânări, de argint de China, una perdea la ușile Impărătești și îmbrăcămintea la iconostas, ambele de Atlas, și o îmbrăcăminte pe Sf. Masă, de lână, toate în valoare de 300 lei.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor următoare, pentru donațiile făcute bisericei parohiale din parohia Brăești județul Iași. D-lui Ioan Lucache și soției sale Măndița, pentru cumpărarea uunui rând de vestminte în valoare de 280 lei; D-lui Ioan Pavel a Ștefanei și soției sale Elena, asemenea pentru un rând de vestminte în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțumiri publice d-lui Grigore Colibășeanu, proprietar în parohia Poroina Mare, jud. Mehedinți, care a binevoit a dărui zece butoaie de ciment la repararea pardoselei bis. din acea parohie.

Se aduc mulțumiri publice următoarelor persoane cari au binevoit a dărui bisericii din comuna Urzicuța, jud. Doljiu diferite obiecte și anume: d. Iancu C. Peșacov, proprietar, un rând complect de veșminte preoțești de mătase în val. de 300 lei; d-ra Angelica T. Marineson, două perechi perdele, lucrate în broderii naționale; d-ra Natalia Vocaride învățătoare, un rând acopereminte pentru sf Vase lucrate din postăvior alb și brodate cu mătase colorată; d-ra Eufrosina N. Ioniță un prosop lucrat în broderii naționale și d. Vâlcu M. mare proprietar, un prosop și una candelă de argint de China.

Se aduc mulțumiri publice d-lui Costache Constantinescu și soției sale Ana din urbea Craiova, cari au dăruit bisericei parohiale „Sf. Arhaugheli“ o cădelniță de argint în val. de 30 lei.

Se aduc mulțumiri publice cucernicului preot Ioan Popescu, parohul parohiei Balta, jud. Mehedinți, care a dăruit frumoasa sa bibliotecă (300 exemplare cu cuprins variat) bisericei Sf. Impărați, din aceiași parohie.

Se aduc mulțumiri publice onor. Administrației Cassei Bisericii care a binevoit a înzestra bis din parohia Ciutura jud. Doljiu, cu un rând complect de minee, ediția sf. Sinod, iar biblioteca parohială cu 12 volume conținut variat. De asemenea și d-na Anastasia Iorgu Tănase din Craiova, care la aceiași bis. a dăruit două perdele în val. de 60 lei.

Se aduc mulțumiri publice d-lor: Ștefan M. Vulcănescu proprietar și Stan M. Oprică primar cari au venit în ajutorul construirei bis. din parohia Dârvari, Jud. Mehedinți, cu 120,000 cărămizi și cu lemnele necesare la arderea lor, toate în valoare de 2,200 lei. De asemenea Onor. Administrației Cassei Bisericii care au dat ca ajutor la construirea tot acelei biserici suma de 500 lei.

Se aduc mulțumiri publice locuitorului Pârvu Rădulescu din com. Giuvenga jud. Constanța care a binevoit a dărui o căldărușă pentru botez în val. de 5 lei bisericei din parohia Almăjel, jud. Mehedinți.

Se aduc mulțumiri publice d-lui proprietar Ioan Slăvești, d-nei Elena Slăvescu și fiilor săi Gheorghe și Alexandru, cari au binevoit a dărui bis. din parohia Slăvești, jud. Vâlcea, o evanghelie frumos legată în valoare de 93 lei.

Se aduc mulțumiri publice cucernicului preot Sachelar, Niculae Ghizdeanu din com. Fundeni, jud. Buzău, care a binevoit a dărui bisericii filiale Sf. Treime din cătunul Petrișor com. Racoviteni jud. R. Sărat sf. Vase și anume: Potir, disc, steaua, linguriță, copie și acoperemintele, toate în val. de 114 lei.

Se aduc mulțumiri publice persoanelor pioase mai jos notate cari au binevoit a dărui bis. Nașterea Maicei Domnului și Sf. Voevozi, din parohia Știubeiu, jud. R. Sărat diferite obiecte de valoare și anume: Alecsandru Gheorghiu arendaș moșiei din Știubeiu a dăruit obiecte în val. de 260 lei; Neacșa C. Dediu și Voinea G. Mateiu lumânări în valoare de 10 lei; Sanda C. Oprescu obiecte în val. de 8 lei; Stan Șerban idem în val. de 235 lei; T. Lungu un epitrahil în val. de 20 lei și alți pioși creștini în număr de peste 50, cari asemenea au dăruit diferite obiecte pentru podoaba și înfrumusețarea bisericii.

Se aduc mulțumiri publice pioșilor creștini amintiți mai jos cari au binevoit a contribui la repararea și împodobirea bis. din com. Trestia parohia Pietraru, jud. Buzău și anume: Obștea locuitorilor după putere a contribuit la învelirea cu fer a bisericii în valoare de 109 lei și 35 bani; D-nul Stroe Dănciulescu pensionar, pentru următoarele: un acoperământ pe sf. masă în val de 7 lei, legatul cu piele a 4 cărți de ritual și 3 sfeșnice în val. de 42 lei, icoana sf. Haralambie și a Maicei Domnului în val. de 65 lei, strana Arhierească, o perdea pe analog și 2 candele în val. de 95 lei; D-nul Ștefan Gh. Nistor: una cădelniță, una candelă și una evanghelie legată cu piele în val. de 100 lei; d-nul Gheorghe Damian Spulber un steag în val. de 100 lei și una cruce pe sf. masă în val de 25 lei; d-nul Damian Pietraru un epitaf în val. de

100 lei; d-nul Aurelian Gh. Grigorescu 2 sfeşnice de lemn mari în val. de 36 lei; d-nul Năstase N. Tănase una candelă în val. de 22 lei şi d-nul Costache Mărgărit două candele în val. de 10 lei.—Parte din obiecte s'au procurat prin stăruinţa preotului deservent la această bis.

Se aduc mulţumiri publice următoarelor persoane, cari au binevoit a face donaţiuni pentru zidirea din nou a bisericii „Adormirea Maicii Domnului“ din Brăila şi anume: d-lui Dimitrie Ionescu, primar al oraşului Brăila, care a donat 2000 lei; d-nei Ecaterina D. Oprescu, care a donat 1000 lei şi d-nei Smarada Pătraşcu, care a donat 500 lei.

Se aduc mulţumiri publice D-lui Constandache Constantinescu, epitrop al bisericii parohiale, „Sf. Impăraţi Constantin şi Elena“ din Galaţi şi soţiei sale Zamfira, cari au binevoit a face acelei biserici îmbunătăţiri în valoare de 50,000 lei.

Se aduc mulţumiri publice D-nei Maria Ştefan Dan (Puşcoiu) şi d-lui Ştefan Dan, cari au binevoit a dărui bisericii Sf. Gheorghe din parohia Docuzol, judeţul Constanţa, două sfeşnice împărăteşti de alamă în valoare de 800 lei.

Se aduc mulţumiri publice D-nei Bălaşa St. Oancea, care a binevoit a face în curtea bisericii St. Ilie din oraşul Brăila o cişmea în val. de 256 lei şi 60 bani.

Se aduc mulţumiri publice cuvioasei maici Epraxia din Isaccea, care a binevoit a dărui bisericii din parohia Satu-Nou (Ismail), jud. Tulcea o sf. Evanghelie îmbrăcată în argint chinezesc aurit, în val. de 120 lei.

PUBLICAȚIUNE

Se aduce la cunoștința generală a aspiranților de a ocupà locuri vacante de preoți parohi la parohiile rurale în coprinsul Sf. Eparhii a Romanului, că pot solicità parohiile de mai jos.

In conformitate cu dispozițiunile art. 25 din regulamentul legei asupra clerului mirean și seminariilor, petiționarii se vor adresà direct Sf. Episcopii a Romanului: I. In județul Bacău: a) parohia Bretuești. II. In județul Roman: a) parohia Poiana lui Jurașcu; b) parohia Jucșești. III. In județul Tecuci: a) parohia Blaja; b) parohia Corni; c) parohia Huțu; d) parohia Gaiceana; e) parohia Bălănești; f) Movileni; și g) parohia Măldărești.

INȘTIINȚARE.

Sfânta Mitropolie a Moldovei și Sucevei, aduce la cunoștință că în acea de Dumnezeu păzită Eparhie se află în prezent 7 parohii vacante și anume:

«Popricani» «Goești» «Golăești» și «Frăsuleni» din județul Iași; «Siminicea Balș» și «Verești» din județul Botoșani; «Ionășeni» din județul Dorohoiu, precum și vacanțele de Diaconi la monastirile: Agapia și Varatec din județul Neamț și la monastirea Agafton din jud. Botoșani.

Se aduce la cunoștință generală doritorilor de a ocupà locurile de preoți parohi la parohiile rurale în coprinsul Eparhiei Dunărei de Jos, că s'au declarat vacante următoarele 29 parohii: *In județul Covurlui:* 1). Lupești 2). Rogojeni 3). Sipeni. *In județul Brăila:* 4). Vădeni 5). Nazâru 6). Gurgueți 7). Bagotu 8). Colțea 9). Lacu-Rezi 10). Stăncuța 11). Pârlita 12). Berteștii de sus 13). Berteștii de jos. *In județul Tulcea:* 14). Caranasuf 15). Enichioi 16). Hagilar 17). Trecătei 18). Potur 19). Sabangea 20). Carmen-Silva 21). Principele Carol 22). Regele Carol 23). Satul Nou (plasa Tulcea) 24). Pardina. *In județul Constanța:* 25). Groapa Ciobanului 26). Demircea 27). Cerchezchioi 28). Azizia și 29). Tuzla.

Conform cu dispozițiunile art. 25 din regulamentul legei asupra Clerului Mirean și al Seminariilor, solicitatorii se vor adresà direct cu petițiile lor Chiriarchiei respective.